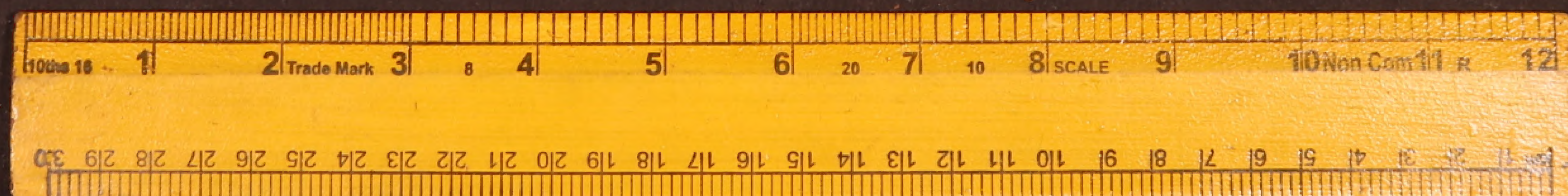
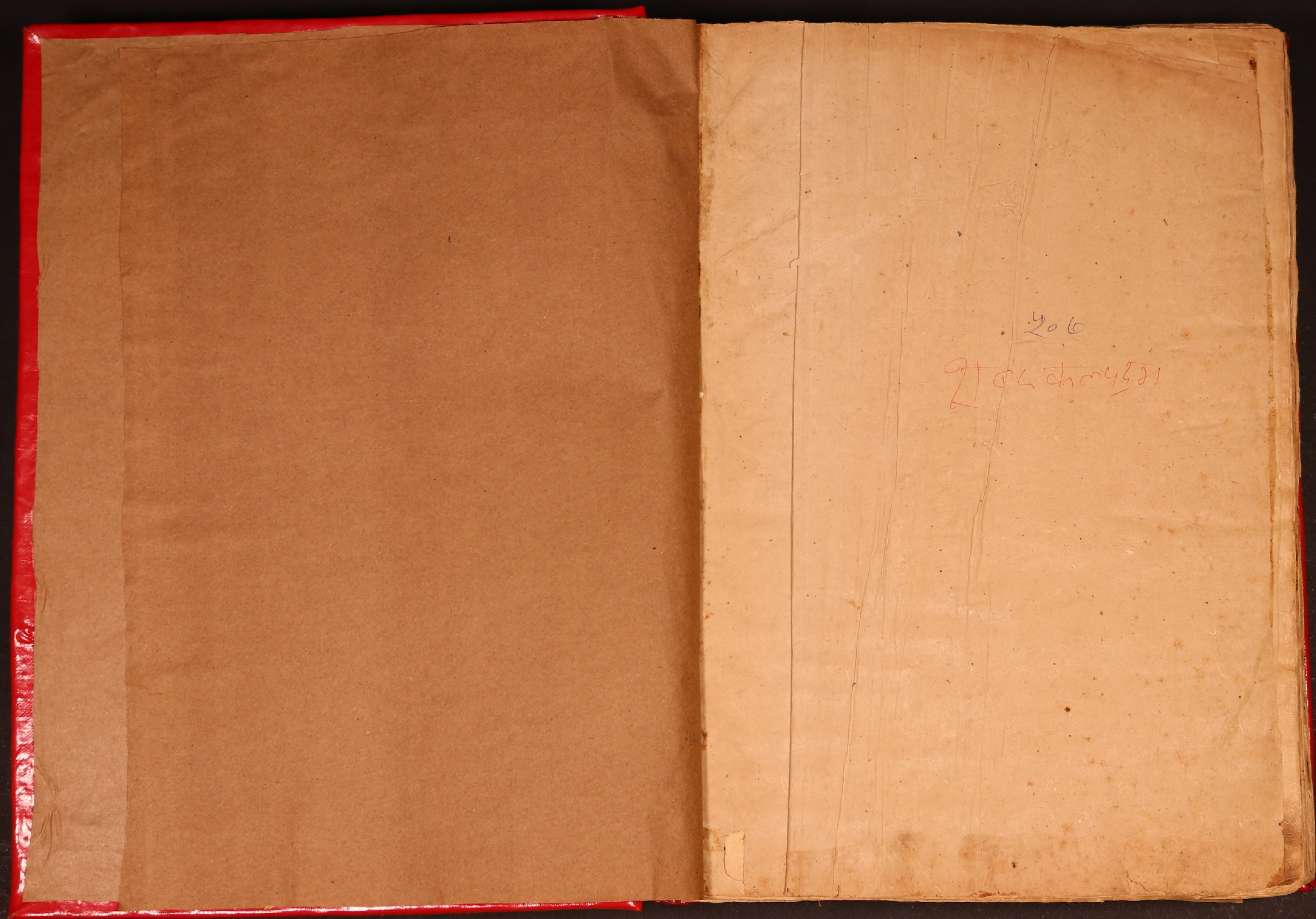


206

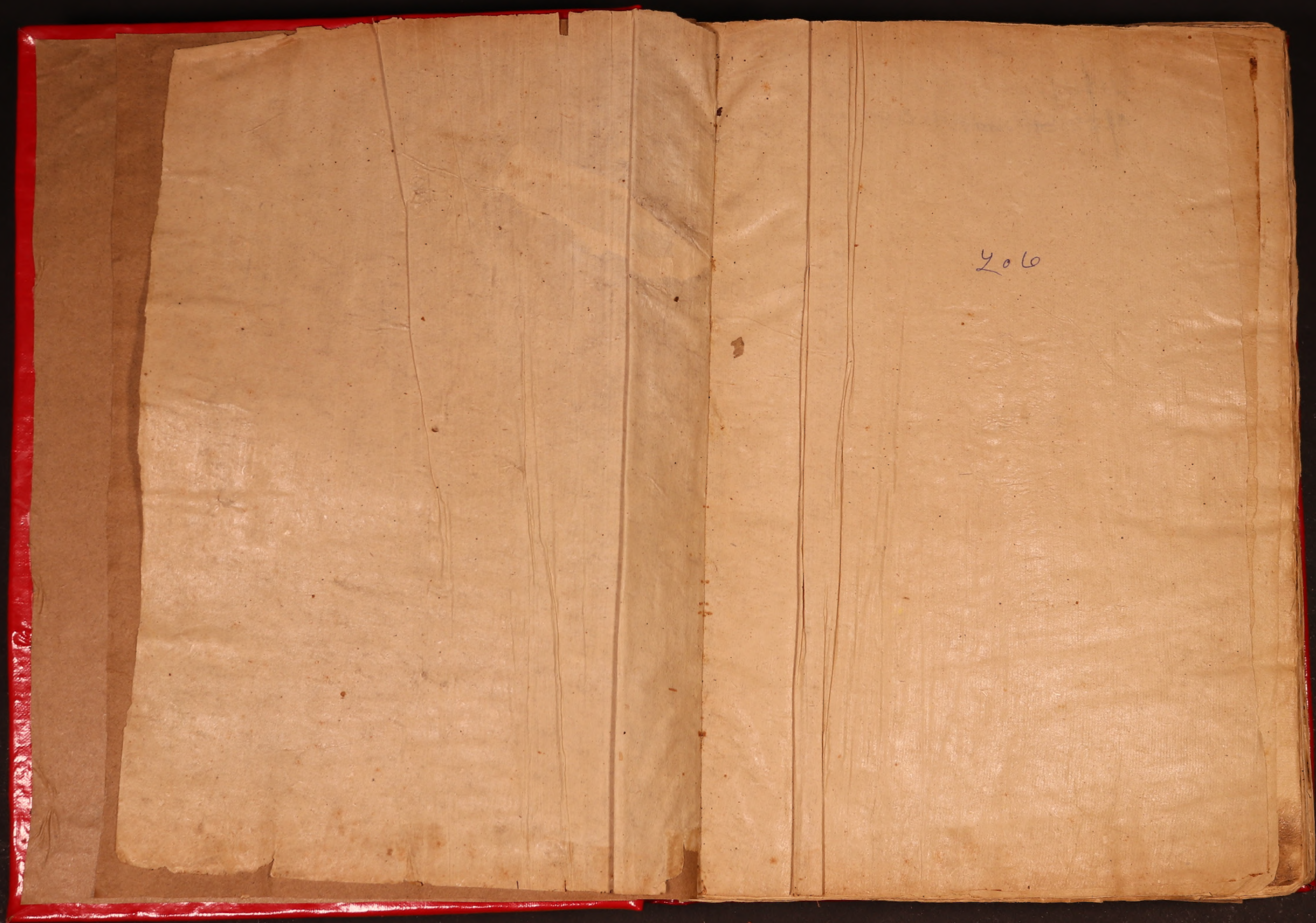




206

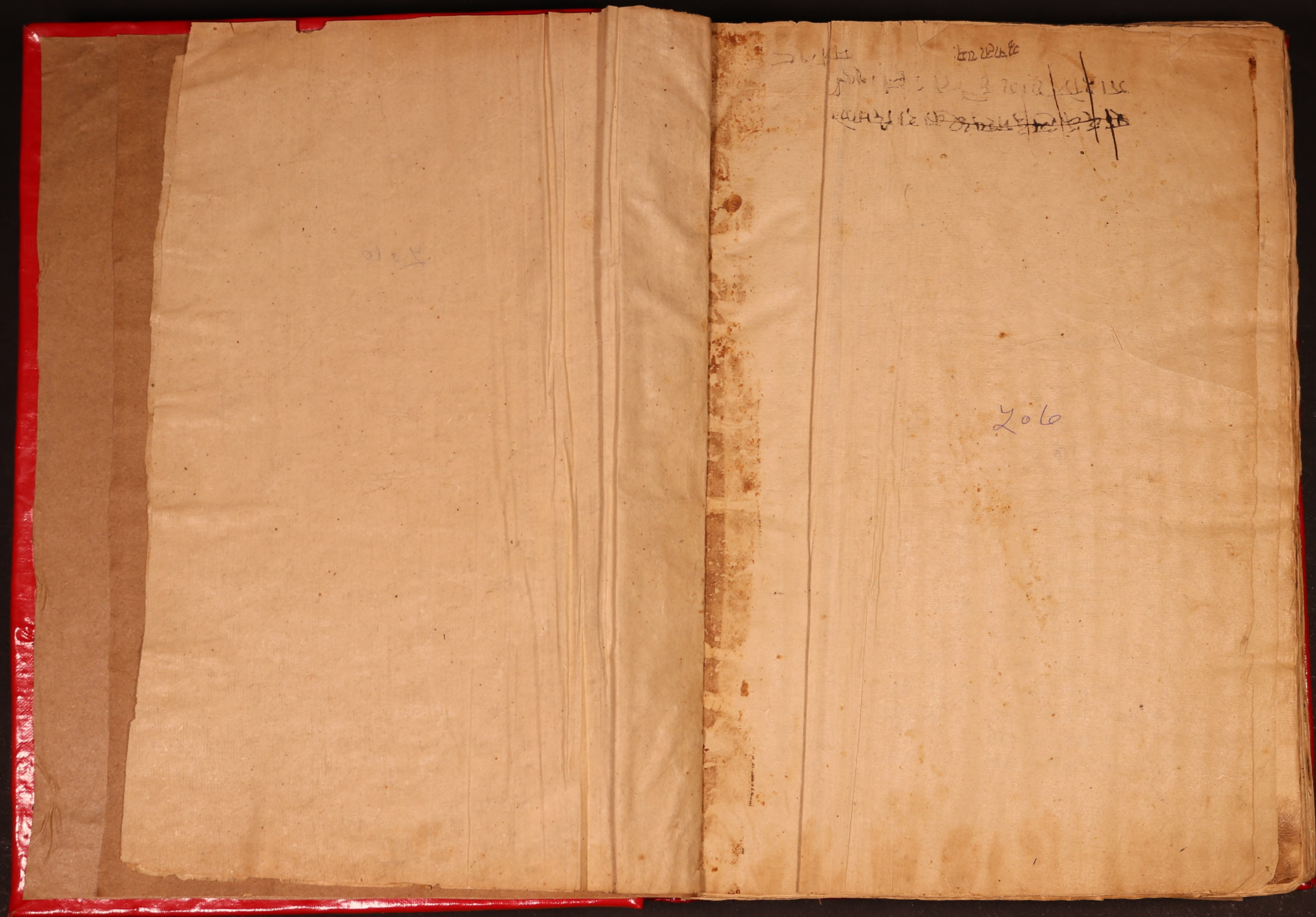
2104 4321





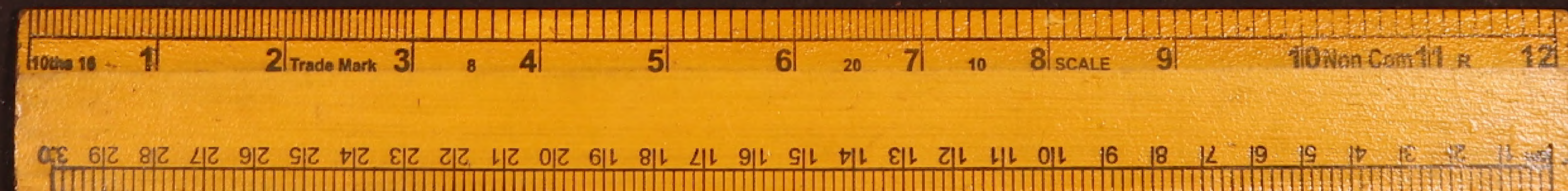
206

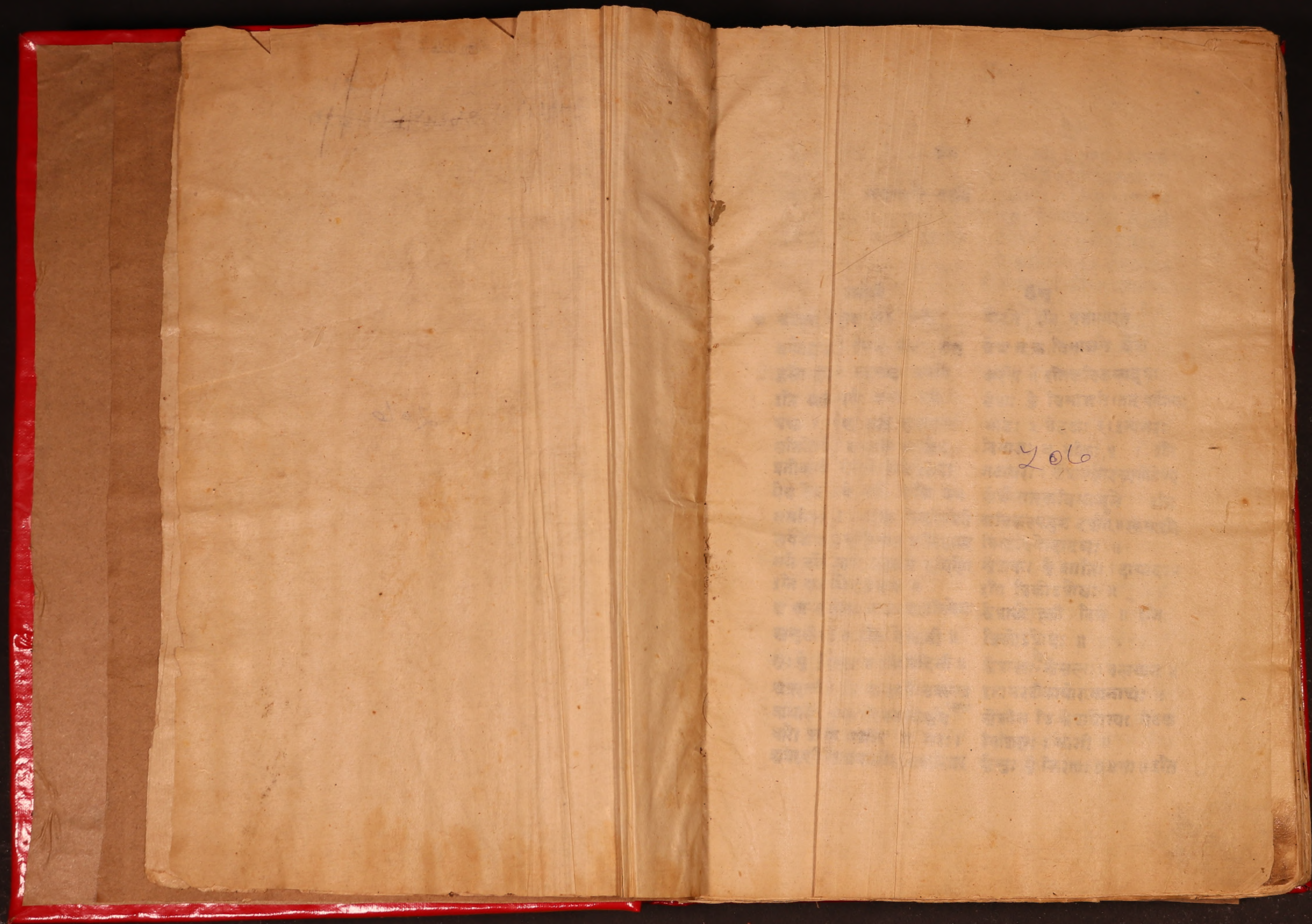




Handwritten text in the top right corner of the right page, possibly a date or reference number, including "1000" and "1000".

206





अथ
कल्पद्रुमो मद्यते

अक्षरणी

अ अकारः । आद्य सर वर्णः
अस्योच्चारण स्थाने कंठः सत्
ह्रस्वो दीर्घः स्तुतश्च भवति
इति व्याकरणे अस्य तत्त्वं
यथा । अणु तत्त्वं अकारस्य
अतिगोप्यं वगनने शरच्चद
प्रतीकाशं पंचकोणमयंसदा
पंच देव मये वर्णं शक्ति त्रय
समन्विते । निर्गुणे त्रिगुणेयेते
सयेकैवल्य मूर्तिमान् ॥ विंडतत्त्वं
मये वर्णं सये प्रकृति दूयिणे
इति कामयेनतेत्रम् ॥
अ य अभावः ॥ अल्पः ॥ निषेधः
अनुकंया ॥ इति मेदिनी ॥
अः पुं विसृः ॥ इति मेदिनी ॥
अक्षरणीन वि अक्षरणी । अक्षरण
अधारी । यथा । दिवसत्याहमे
भागं शकं पचति यो नरः ।
अक्षरणी वाप्रवासीच सवारिवर

अक्षर

मोदते इति महाभारते
अक्ष त क विभाजने अक्ष
करणे ॥ इति कविकल्पद्रुमः
अक्षः पुं विभाजने । तत् पर्यायः
भागः २ वेटकः ३ । इत्यमरः
विभागः ४ भक्तिः ५ । इति
जटाधरः । अक्षसद्वेदसोतोपि
अक्षोसत्कविभाजने इति
कविकल्पद्रुम दर्शते ॥ स्केयः इति
विद्याविनोदादयः ॥
अक्षकः पुं ज्ञातिः । दायादः ॥
इति त्रिकोडशेषः ॥
अक्षकं स्त्री दिने ॥ इति
त्रिकोडशेषः ॥
अक्षलः ॥ अक्षलः । वलवान् ॥
इत्यमरटीकायोरमानाथः ॥
अक्षीन त्रि अक्षयोग्यः वेटक
विशिष्टः । भागी ॥
अक्षुः पुं किरणः ॥ अक्ष ॥ इति



अक्ष २
 मेदिनी । वेशः ॥ इति थरणी
 सजादिसजाषः ॥ इति हेमचंद्रः
 ॥ लेशः ॥ सूर्यः ॥ इति विश्वः
 अशुकं स्त्री वस्त्रमात्रे ॥ सूलवस्त्रे
 ॥ उत्तरोपवस्त्रे ॥ इति मेदिनी
 ॥ सुक्तवस्त्रे ॥ इत्यमरटीकायां
 रमानायः ॥ यत्र । तेजपातहेति
 भावा । इति राजनिघंटुः ॥
 अशुभः पुं सूर्यः ॥ इति
 त्रिकोशेषः ॥
 अशुभतकला स्त्री कदलीवृक्षः
 इत्यमरः ॥
 अशुभती स्त्री सालपर्णीवृक्षः
 इत्यमरः ॥
 अशुमान् पुं सूर्यः ॥ इति
 त्रिकोशेषः ॥ असमन्तः पुत्र
 सूर्यवैशीयराजविशेषः ॥ इति
 पुराणे ॥ अशुभुक्तेत्रि ॥
 अशुभोली न पुं सूर्यः ॥ इति
 त्रिकोशेषः ॥
 अशुभः पुं चाणक्यमुनिः ॥ इति
 त्रिकोशेषः ॥
 अशुभः पुं सूर्यः ॥ इति
 जटाधरः ॥
 अक्ष त क विभाजने । अक्ष
 करणे ॥ इति कविकल्पद्रुमः ॥
 अक्षः पुं स्त्री स्केयः ॥ इत्यमरः
 अक्षव २
 ॥ विभागे पुं ॥ इति विश्वः
 हेमचंद्रश्च ॥
 अक्षकूटः पुं ककुदः ॥ इति
 इति भाषा । इति हेमचंद्रः ॥
 अक्षलः त्रि वलवातः ॥ इत्यमरः
 अक्षः स्त्री पापे ॥ इत्यमरः ॥
 अक्षतिः स्त्री दाने ॥ इत्यमरः ॥
 रोमाः ॥ त्यागः ॥ इति मेदिनी ॥
 अक्षती स्त्री दाने ॥ इत्यमरः
 टीका सारसंदरी ॥
 अक्षितिः स्त्री दाने ॥ इत्यमरः
 टीकायां रायमुक्तः ॥
 अक्षिः पुं पादः ॥ इति मूले
 इत्यमरः ॥
 अक्षिपः पुं वृक्षः ॥ इति
 हलायुधः ॥
 अक्षिस्केयः पुं गुल्फः ॥ इति
 हेमचंद्रः ॥
 अक्ष म वक्रगतोऽकृटिलगमने
 इति कविकल्पद्रुमः ॥
 अक्ष ३ ३ गत्योः ॥ लक्षण ॥
 इति कविकल्पद्रुमः ॥
 अक्ष इ क लक्ष्मीणि विह्वलणे ॥
 इति कविकल्पद्रुमः ॥
 अक्षं स्त्री पापे दुःखे ॥ इति
 मेदिनी ॥
 अक्षवः पुं केतयहः ॥ इति

अक्ष ३
 अक्षस्मा
 हागवती ॥ वाचलिगच्छवेषामृत्यो
 अक्षयः त्रि अक्षयनीयः ॥
 अक्षयः ॥
 अक्षनिष्ठः पुं बुद्धः ॥ इति
 शहरत्नावली ॥ कनिष्ठभिन्ने
 वाचलिगः ॥
 अक्षनिष्ठगः पुं बुद्धः ॥ इति
 त्रिकोशेषः ॥
 अक्षेपितः पुं बोद्धगणाथिय
 विशेषः ॥ इति हेमचंद्रः ॥ कम्प
 रहिते वाचलिङ्गः ॥
 अक्षरणिः स्त्री आक्षेपविशेषः
 । शायः । यथा । तस्याक्षरणिर्वास्त
 ॥ इत्यमरः ॥
 अक्षरा स्त्री आमलकी ॥ इति
 शहरवेदिका ॥ वाचलिङ्गश्च कल्क
 करहिते ॥
 अक्षरुणः त्रि करुणामृत्युः ।
 निर्दयः । अक्षयः । यथा । अक्षेपे
 कृतसामकरुणसमुत्सारयतिक
 इति महानाटकं ॥
 अक्षर्कशः त्रि कार्कश्यरहितः
 कोमलः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 अक्षरिः त्रि कर्णीरहितः । वयिः
 इति हेमचंद्रः ॥
 अक्षर्तनः पुं वामनः । खर्वः
 इति जटाधरः ॥
 अक्षर्तव्यं त्रि अक्षणीयं ।
 अक्षरणात् । अक्षर्यं ॥
 अक्षर्माणः त्रि कर्मायोग्यः ।
 क्रियानर्हः निष्कर्माणः ॥ अक्षेप्य
 इति भाषा । यथा अक्षर्माण्ये
 तिथिमले ॥ इति स्मृतिः ॥
 अक्षर्मीन त्रि कार्यान्तमः । निष्कर्मी
 । कार्यानुपयुक्तः ॥
 अक्षर्मीनितः त्रि निष्कर्मीनितः
 अक्षर्मीविशेषः । उष्कर्मीयुक्तः ॥
 अक्षर्कनः त्रि दम्भरहितः ॥
 तत् पर्यायः । वीतदम्भः ॥ इति
 हेमचंद्रः ॥ अक्षर्कल हेत्यपि पाठः ॥
 अक्षर्कला स्त्री ज्योत्स्ना ॥ इति
 शहरवेदिका ॥ वाचलिङ्गश्च कल्क
 रहिते
 अक्षर्कितः त्रि कल्पनारहितः ।
 अक्षर्कानिकः । अक्षर्कितः ।
 अक्षर्कितः ॥
 अक्षर्कः त्रि रोगी ॥ कल्पे
 निरामयः तत्र नञसमासः ॥
 अक्षर्कणो स्त्री अमंगले । अशुभे ॥
 अक्षर्कस्मात् वा अक्षर्किते । हवीन्
 तत् पर्यायः । सहसा २ सद्यः ३
 सद्यदि ४ तत्क्षणम् ५ एकपदे ६
 । इति हेमचंद्रः ॥ नञसमास
 किमशहस्यपंचमस्तप्रयोगोये ॥



अकाल
इति केचित् ॥
अकारणं स्त्री कारणमृत्युः।
निर्हेतुः। अनिमित्तः। यथा। कुतः।
पुनः। शब्दभद्रमी। श्वेनवापिते।
कर्म यदप्यकारणे ॥ इति
श्रीभागवते ॥
अकारणगुणोत्पन्नगुणः। उं
स्वाभाविकगुणः। न्यायमेतविशुद्धि
विशेषगुणः। यथा। उद्दिः। सखे
उः। विः। उद्दिः। यः। यः। यः।
यः। यः। यः। यः। यः। यः।
शब्दः। इति सिद्धांत मुक्तावली।
अकार्यं स्त्री कार्यभावः।
अकृत्यं। अकर्म। यथा।
किमकार्यकदर्याण्डस्य जेकि
धृतात्मनो ॥ इति श्रीभागवते ॥
अकालः। उं असमयः। अग्रशाल
कालः। यथा योग्यकालातिरिक्त
समयः ॥ अशुद्धकालः। यथा
गुरोरस्तात् प्राक वृद्धते येव
दशाहः। तस्यास्ते हात्रिंशत्दिने
। तस्योदयात् परं बालत्वे येव
दशाहः। गुर्वदित्ययोगे स्थिति
कालः दशा त्रिंशत् दिनादिः।
सिंहे गुरोः स्थिति कालः।
सेवतसरस्थूलः। अस्य विशेषः य
मात्रं योनिमास्या मद्या नक्षत्रं

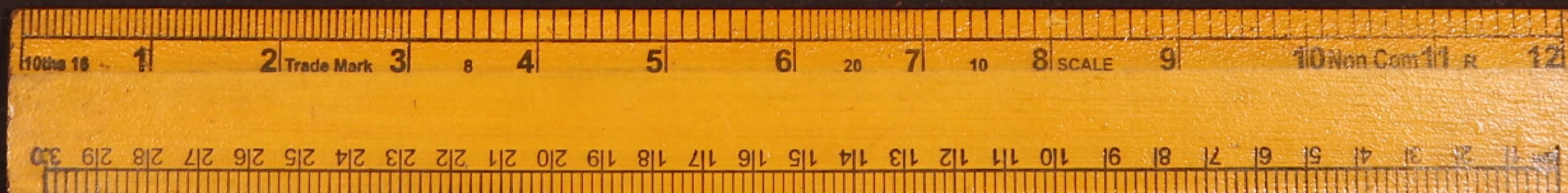
अकाल
प्राप्यते तदैवं भाव्ये।
वक्रिगुरो अष्टविंशति दिने।
पूर्वगणवनागतातिचारि गुरो
एकवर्षः। अयमेव लभ
। पूर्वगणवनागतातिचारि गुरो
येव चत्वारिंशत् दिने। नीवस्य
गुरोः स्थितिकालः सेवतसरस्थूलः
गुरुगुणगुरोः स्थितिसमयः
एकाहः स्थूलः। भृगोर्महास्तात्
प्राक वृद्धते येव दशाहः।
तस्य महास्ते द्विसप्तति दिने।
तस्योदयात् परं बालत्वे दशाहः
यतत त्रयं षष्ठीयास्तमुच्यते ॥
भृगोः पादास्तात् प्राक वृद्धते
दशाहः। तस्य पादास्ते द्वादशाहः
तस्योदयात् परं बालत्वे दिनत्रयं
। यतत त्रयं वक्रास्तमुच्यते ॥
मलमासे मासमेकं। भानुलक्षित
मासे क्षय मासे च तदैव ॥
भूकम्याद्यद्वैतसमाहः। योषादि
वतुर्मासे एकदिनचरणद्वित्वर्षणे
तदिने। दिन द्वय चरणद्वित्व
वर्षणे दिनत्रयं। दिनत्रयचरणद्वित्व
वर्षणे समाहः। दक्षिणायने
वभ्रासाः। श्रीहरिशयने वतुर्मासः
वेदसूर्यगृहणे कर्मविशेष
एकत्रिसप्तदिनानि ॥ इति

अकृपा
ज्योतिषतन्त्रे ॥
अकालजः। वि अकालजातः।
असमयोत्पन्नः। अपूर्णकालोद्भवः।
। यथा। अकालजन्मविशेषनाथ
गणवतस्तुते ॥ इति राजवल्गुमः
अकालजलदोदयः उं कुक्कुटी
इति शब्दमाला ॥ अकाले
मेघानामुदयः ॥
अकालमेघोदयः उं कुक्कुटी ॥
इति शब्दमाला ॥ अकाले
मेघानामुदयः ॥
अकिञ्चनः। वि दरिद्रः। नास्ति
किञ्चिदप्यस्य ॥ इति हेमचन्द्रः
अकिञ्चनता स्त्री अकिञ्चनभावः
सान्निपरिग्रहत्याग रूपो यम
विशेषः। इति हेमचन्द्रः ॥
अकिल्बिषः। वि किल्बिषमृत्युः
पापरहितः। यथा। नमोदोषण
सद्यैव गम्भीरहस्यकिल्बिषः इति
रामायणे ॥
अकुतोभयः। वि नास्तिकस्माद्वये
यस्य। निभयः। यथा। इकतावज्जो
भयमिति भक्तिरसामृतसिद्धिः ॥
अकृप्यं स्त्री स्वर्णं ॥ रूप्यं ॥ इति
हलायुधः ॥
अकृपारः उं समुद्रः ॥ इत्यमरः
॥ कूर्मराजः ॥ पाषाणादिः ॥ इति

अकृप
मेदिनी ॥ कर्मदः ॥ इति
त्रिकोडशेषः ॥
अकृष्टः उं पुष्टः ॥ इति
त्रिकोडशेषः ॥ कैतवमृत्युत्रि ॥
अकृते वि नकृते। अनिव्यादिते।
यथा। कालातीते मृत्युपतकृषाद
कृते नहि निर्दिशेत् ॥ इति स्मृतिः
अकृतज्ञः। वि कृतज्ञः। हितास्मर्ता
उपकारामनी। उपकारहन्ता।
यथा। भजतोपिनवेके विद्वज्ज्ञस्य
ऽभजतः कुतः। आत्मासमाः
पूर्णकामा अकृतज्ञा गुरुदुष्टः इति
श्रीभागवते ॥
अकृतित्वे स्त्री अक्षमता। अपदता
। कर्म्मकुशलत्वे। अयोग्यत्वे ॥
अकृतीन वि कर्म्माक्षमः।
कार्यकुशलः। क्रियानुपयुक्तः
अकृत्रिमे वि अकराजः। अजन्ये
। सिद्धे ॥
अकृपः। वि कृपा मृत्युः ॥ निर्दयः ॥
अकृपाः। यथा। वनजो वनजो
हसस्विरामो सकृपः ॥
इत्यनुष्टुपाचार्यः ॥
अकृपणः। वि कार्पण्यरहितः
दीनतामृत्युः। यथा। महद्वायसने
प्राप्नोदीनः कृपण उच्यते। कुले
प्राकृपणो रामसेभृतः सर्वकामदे

॥ इति रामायणे ॥
 अक्रमकर्म न वि दुष्कर्मरि
 निष्पापः। मुहावः अक्रम
 निष्पापत्वात् अक्रमकर्मस्य
 टीकायाभरतः ॥
 अकेशः वि केशरहितः ॥ अल
 पुक्तः ॥ अग्रशूलकेशविशिष्टः केश
 अकैतवे ली कैतवाभावः।
 अकयटता। अयुक्तता। अवचन
 अकोटः पुं गुर्वकः ॥ इति
 त्रिकोडशेषः ॥
 अकोविदः वि अपेडितः।
 मूर्खः ॥
 अकोटिल्ये ली कौटिल्याभावः
 सरलता ॥
 अक्रासी माता। इति शहरत्नवली
 अक्रः वि युक्तः ॥ गतः ॥ वक्तः
 अज व्यक्ति गति युक्तो
 इत्यस्मात् कर्म्मणिक्तः ॥ यथा।
 सासारे पूर्व तेलाके खेद हिक
 इष्यते। इति चंद्रदत्तः ॥
 अक्रुः स्त्री रविः ॥ वेदप्रवृ
 प्रयोगोये ॥
 अक्रमः वि क्रमरहितः ॥
 व्यतिक्रमः। यथा। अक्रमकर्म
 हदि योऽभिवान्कति मृदयीः
 ॥ इति माधवकरः ॥
 अक्रोता स्त्री वृहती ॥ इति
 काचिदत्रमाला ॥ अनाक्रोते वि॥
 अक्रियः वि अक्रियान्वितः।
 कुकर्मविशिष्टः ॥ क्रियारहितः ॥ यथा
 अक्रियताञ्च सर्वदा। इति वरकः ॥
 अक्रुः पुं पान्दिनीपुत्रः।
 श्रीकृष्णपितृव्यः तस्य पितामहफलः
 ॥ इति श्रीभागवते ॥ कुराता मृत्यु
 वि ॥
 अक्रोथः पुं क्रोथश्चित्तविकारः
 तद्विपर्ययः। सत्त आमुमिलोदश
 यस्मीतर्गत धर्म्मः। इति जटायुः
 वाचलिङ्ग-कोथरहित्यक्तो ॥
 अक्रातः वि क्लेशरहितः।
 अनवसन्नः। अग्लानः ॥
 अक्लिका स्त्री नीलावतः। इति
 शब्दवेदिका ॥
 अक्लिष्टकर्म वि अक्लेशेन
 कर्मकती। यथा। हतो हं
 कोशलेंद्रस्य रामस्य क्लिष्टकर्मणा
 इति रामायणे ॥
 अक्लेशः वि क्लेशमृत्युः। अनयातः
 अकष्टः ॥ क्लेशभावे ली ॥
 अखदः पुं प्रियालवतः ॥ इति
 राजनिर्घटः ॥
 अखदिः पुं सद्यवहारः।
 अखटि इति ख्यातः ॥ इति

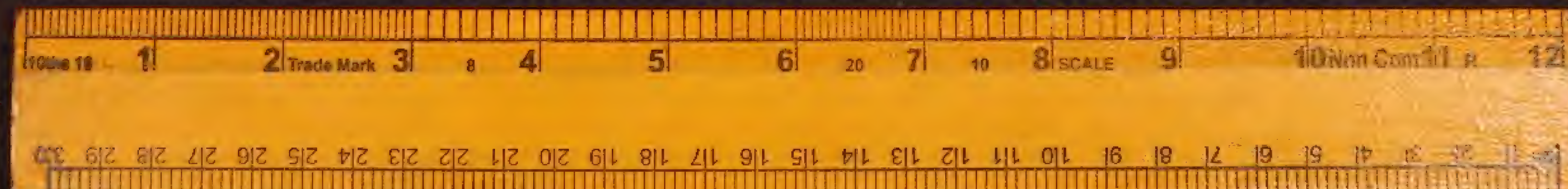
त्रिकोडशेषः ॥
 अखेडः वि खेडरहितः। पूर्णः ॥
 इत्यमरः ॥
 अखेडनः पुं कालः ॥ इति
 शब्दवेदिका ॥
 अखेडितं वि सफलवत्तादि
 इति शब्दवेदिका ॥
 अखाते ली पुं देवखाते।
 अकृत्रिम जलाशयः। इत्यमरः
 अखात मितिसामी ॥ पुंसि यथा
 आखातो देवखानक इत्यमरः
 देतः ॥
 अखायं वि खायानर्हं अभयं
 अखिलं वि सर्वं इत्यमरः ॥
 अखातः वि अख्यातिविशिष्टः
 अप्रतिष्ठितः ॥ अप्रतिष्ठः ॥
 अगम वक्रगती। कौटिल्यगमे
 इति कविकल्पद्रुमः ॥
 अग ३ गतो ॥ इति
 कविकल्पद्रुमः ॥
 अगः पुं पर्वतः ॥ हतः ॥ सैयः
 सूर्यः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 अगच्छः पुं हतः ॥ इति
 त्रिकोडशेषः ॥
 अगजं ली शिलाजैत ॥ इति
 रत्नमाला ॥ पर्वतवत्तजे वि ॥
 अगण्यं वि अगणनीयं अगणे
 अगणितव्यं। यथा। गणेशगणेषु
 रतिश्रीले शालिभि रितितारविः
 अगदः पुं जैस्यं। इत्यमरः ॥
 नीरोगे वि। इति मानाद्यः ॥
 अगदहारः पुं वैद्यः ॥ इत्यमरः ॥
 अगमः पुं हतः ॥ इत्यमरः ॥
 पृथितः। नगच्छतीत्यमरः ॥
 अगम्यं वि अगन्तव्यं। अगमनीयं
 यमनायोग्यं। यथा। अगम्यं सा
 भवत्तत्रयज्ञाभूत् स महारणः
 इति देवीमाहात्म्ये ॥
 अगरी स्त्री देवताउद्वहः ॥
 इत्यमरटीकायां भरतः ॥
 अगरु ली पुं अगुरु ॥ इति
 हेमचंद्रः ॥
 अगलिः पुं वक्रवतः ॥ अगल्य
 मुनिः ॥ इति मेदिनी ॥
 अगलिदुः पुं वक्रपुष्पवतः
 इति त्रिकोडशेषः ॥
 अगल्यः पुं वक्रपुष्पवतः ॥ इति
 राजनिर्घटः ॥ मित्रा वरुणयोः
 पुत्रः मुनिविशेषः। तस्य पर्यायः।
 कुंभसंभुवः २ मैत्रावरुणिः ३।
 इत्यमरः ॥ अगलिः ४ पीताम्बिः ५
 वातापिहिट् ६ आग्नेयः ७
 और्वशीयः ८ आग्निमारुतः ९
 चटोद्भवः १० इति हेमचंद्रः ॥



अगुरु ८ ४ अग्निः
 अगाधः त्रि अतिगभीरः अतल
 अर्षः ॥ इत्यमरः
 अगाधं स्त्री छिद्रं ॥ इति मेदिनी ॥
 अगाधजलः पुं हृदः ॥ इत्यमरः ॥
 अगारं स्त्री आगारं । गृहं
 इत्यमरटीकायां भरतः ॥
 अगिरः पुं अग्निः ॥ सूर्यः
 राक्षसः ॥ इति जटाधरः ॥
 अगुः पुं गृहग्रहः ॥ इति
 दीपिका ॥ किरणं रहितं त्रि
 अगुरु स्त्री शिष्टपावकः ॥
 कालागुरु ॥ स्नानात् प्रसिद्धं सगं
 काष्ठविशेषः ॥ अगारं इति ख्यातः
 अस्य पर्यायः ॥ वैशिकं १
 राजर्हं २ लोहं ३ कर्मजं ४
 ज्ञानाकं ५ इत्यमरः ॥ अंगजं ६
 कृष्णं ७ लोहाख्यं ८ लघुं
 इति त्रिमात्रा ॥ पीतकं ९
 वर्णप्रसादने १० अनायिकं ११
 असारं १२ कर्मजं १३ काष्ठकं
 १४ इति राजनिर्घण्टः ॥ अस्य गुणाः
 तिक्तत्वं ॥ उल्लेखं कटुत्वं लेपे
 हृत्तत्वं ॥ वृण कफ वायुवालि
 मयस्योग नाशित्वेव ॥ इति
 राजवल्लभः ॥ राजनिर्घण्टः ॥
 वीपुसीति बोधालितः ॥ पुमान्
 इति सर्वानन्दः ॥

अगुरुः त्रि गुरुभिः ॥ लघुः ॥ इति
 मेदिनी ॥
 अगुरुशिष्टपावी शिष्टपावकः
 इत्यमरटीकायां स्वामी ॥
 गगूढगन्धं स्त्री हिङ्गु ॥ इति
 राजनिर्घण्टः ॥
 अगोचरं त्रि इन्द्रियजन्य
 प्रत्यक्षाविषयः ॥ अज्ञातः ॥ यथा
 अगोचरं हते व्याजं मृदितं
 मोक्षमृतमृजितं ॥ इति राजवल्लभः
 अगोकाः पुं शरभः ॥ सिंहः ॥
 पक्षी ॥ इति मेदिनी ॥
 अग्रायी त्रि अग्रभाष्यः ॥ इत्यमरः
 ॥ त्रेतायुगः ॥ इति जटाधरः ॥
 अग्निः पुं तजः पदार्थविशेषः
 आगुन इति भाषा ॥ यमस्य
 वसुभाष्यायां ज्ञातः प्रथमोऽग्निः
 तस्य पत्नी स्वाहा पुत्रास्तयः पावकः
 १ पवमानः २ सुविः ३ वृष्टमन्त्रो
 अग्नेर्वसोऽर्थरायो द्विविण्कारयः
 पुत्राः १ पतेत्यः २ पव
 वतारिणश्चन्द्रयो ज्ञाताः ॥ सर्वे
 निलिता एकोन पंचाशद्वयः
 इति पुराणं ॥ अस्य पर्यायः ॥
 वैश्वानरः १ वह्निः २ धितिहोत्रः ३
 यतञ्जयः ४ हृद्योदयोनिः ५ ज्वलनः
 ६ जातवेदः ७ तनूनपातः ८

अग्नि ९ ० अग्निः
 तनूनपातः ९ वह्निः १० अग्निः ११ अग्नेर्दुर्ध्वताज्योति ॥
 १२ अग्निः १३ कसवली १४ स्नायः पाकः प्रकाशनः ॥ ऐको
 शोचिकेशः १५ उषधुयः १६ रागो लघु लैक्षोप सतत
 आशयाशः १७ आशयाशः १८ ज्योर्भासिता ॥ इति मोक्षधर्मः
 हृद्धानुः १९ कृष्णानुः २० भावकः ॥ ॥ अथ कर्मविशेषे
 २१ अनलः २२ रोहिताम्बः २३ अग्नेर्नामानि ॥ यथा ॥ लौकिके
 वायुसंस्था २४ वायुसंस्थाः २५ पावकोऽग्निः प्रथमः परिकीर्तितः
 शिखीवान् २६ शिखी २७ १ लौकिकेन वगृह्य प्रवेष्टादौ ।
 आशुचक्षुः २८ हिमण्वरेताः २९ अग्नेस्तु मारुतो नाम गर्भीयाने
 ३० हुतभुक् ३१ हव्यभुक् ३२ विधीयते ३ ॥ पुंसवने वेदनामा ३
 दहनः ३४ हव्यवाहनः ३५ सप्तार्द्धिः ३६ अग्नेर्नामानि ॥ यथा ॥ लौकिके
 ३७ दमुनाः ३८ दमुनाः ३९ मुक्तः ४० मंगलो नाम ५ प्रगल्भा ज्ञातकर्मणि
 ४१ विप्रभानुः ४२ विभावसुः ४३ ६ ॥ नाप्रिस्तात् पार्थिवोऽग्निः ७
 सुविः ४४ अग्निर्ह ४५ ॥ प्राश्नेव सुचिन्त्या ८ सत्यनामाथ
 सत्यनामलदीकाच ॥ हव्यकपिः ९
 जुहवातः ४६ कपिलः ४७ पिपिल
 ४८ अग्निः ४९ अग्निः ४९ पावनः १०
 ४९ विष्मताः ४९ कृष्णवाहनः ११
 ४९ कंवाग्निः ५० जुहवारः १२
 ५१ उदधिः ५२ भास्करः ५३ वसः १३
 ५४ अग्निः ५५ हिमाराति ५६ १४
 तमोनुत् ५७ सशिखः ५८ सप्तर्जि
 ५९ अयपारिकः ६० सर्वदेवमुखः १४
 इति जटाधरः ॥ ॥ अस्य गुणाः १५
 वायुकफस्तंभशीतकम्पनाशकत्वं
 १६ अग्निप्रयजनकत्वं १७ रक्तपित्त
 प्रकोपकत्वेव इति राजवल्लभः १८ प्रायश्चित्ते



अग्नि

२०

अग्नि

शयश्चितात्मक महावाह्यति
होमादौ ॥ पाकयज्ञे पाकाहुक
होमे हवोत सर्गग्रहप्रतिष्ठदौ ॥
लक्षणेमेववर्हिः स्यात् ॥ कोटि
होमे तु ताशनः ॥ पूर्णाहुत्या
मृशेनाम ॥ शान्तिके वरदक्षय
२२ ॥ पोष्टिके वलदक्षेव २३
क्रोथाऽग्निश्चाभिचारिके २४
वर्षण्ये ग्रामतो नाम २५ वरुणे
२६ मिहसकः २७ कोष्टतुजदौ
नाम २८ कवाहो मृत भक्षण २९
इतिगोभिलपुत्र कृत संहः ।
॥ ३० ॥ अथ तस्य रूपं ।
यथा । पित्रुः भागमक्र केशवः
पीनाम् जदौरोऽरुणः । क्रागस्थः
मातसुत्रोऽग्निः सप्तर्षिः शक्ति
धारकः ॥ इत्यादित्यपुराणे ॥
अथ होनीयाग्नेः शुभलक्षणानि
यथा । अर्हिष्मान् पिडित शिखः
सपिः कोचन सन्निभः । त्रिगुणः
प्रदक्षिणश्चैव वर्हिः स्यात् कार्य
सिद्धये ॥ इति वायुपुराणे ॥ ३१ ॥
वेद्यकमते अग्निस्त्रिधा भोमः ।
दिवाः २ उदर्यः ३ तत्रायः
कोष्टेयन प्रभवर्धुर्जलनस्य
यवन स्वदरिमर्ष्यद्वितीय
उदाकन्यनः पर्यग जलनशेले

वाउवः । तृतीय अभ्येन्यनः पर्यग
जलनशीलः शुक्लस्याहारस्य रसादि
परिणाम निमित्तं च विमुदादिश्च
इतिविजय रक्षितोयपि सन्देह
भञ्जिका ॥ अथिच मन्द
लीलेण १ ३ ५ विषमः ३ सममेतिवतु
विधः ४ । कफ पित्रानित्वापिक्तात
साम्याज्जादौऽनलः ॥ तेषां
कार्ययथा । विषमोवातजावोगान्
१ तीक्ष्णः पित्तनिमित्तजान् २
करोत्यग्निग्रथा मन्दोविकारान्
कफसम्भवान् ३ समासमाग्ने ।
रक्षितामात्रासम्यग्विपच्यते ४
सत्यापि नेवमदाग्ने विषमाग्नेसु
देहिनः ॥ कदाचित्पच्यतेसम्यक्
कदाचित्पच्यतेतीक्ष्णग्निरिति
विद्यात् समाग्निः प्रेष्ट उच्यते ॥
इतिमाधवकरः ॥ अथततीक्ष्णाग्नि
रेवहि भस्मक उच्यते । सत्
आहारभावेणापितादीन्धातून्
पावयित्वा आमुमारयति ॥ इति
रक्षितः ॥ ३२ ॥ अग्निकोणायिपतिः
॥ इत्यमरः ॥ चित्रकवृक्षः ॥
रक्तचित्रकः भलातकः निम्बुकः
॥ पित्तं ॥ स्वर्णं ॥ इति राजनिर्घटः
अग्निः १ ३ ५ इन्द्रोपनामरक्तवर्ण
कीटः । इति हेमचन्द्रः ॥

अग्नि

२१

अग्नि

अग्निकणः पुं अग्निकणः । सुर्लि
॥ इत्यमरः ॥
अग्निकारिका स्त्री अग्निकार्य
इति हेमचन्द्रः ॥
अग्निकार्यं स्त्री अग्नावर्धेवाका
। इविदीनादि पूर्वकाग्निजालन
नतपर्यायः । अग्निन्यनेऽग्नीधा
३ अग्निकारिका ४ । इति
हेमचन्द्रः ॥
अग्निकाष्ठे स्त्री अगुरु ॥ इति
राजनिर्घटः ॥
अग्निकुण्डः पुं जलदाग्निदण्डका
जलननग इतिख्यातः ॥ इति
विकीर्णः ॥
अग्निकोण स्त्री पूर्व दक्षिणकोणे
। तत्कोणायिपतिरग्निः । इति
ज्योतिषे ॥
अग्निक्रीडा स्त्री अग्निखिला ।
खड्गपादित्यागः । आतशवाजीति
ख्याता ॥
अग्निगर्भः पुं अग्निजारवृक्षः ॥
सूर्यकास्तमणिः ॥ इति राजनिर्घटः
अग्निगर्भी स्त्री महाज्योतिष्मती
वृक्षः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
अग्निवित पुं अग्निहोत्री ।
साग्निकः ॥ इत्यमरः ॥
अग्निजः पुं अग्निजारवृक्षः ॥

इति राजनिर्घटः ॥

अग्निजातः पुं अग्निजारवृक्षः

इति राजनिर्घटः ॥

अग्निजारः पुं औषधविशेषः ।

अस्यपर्यायः । अग्निनिर्घ्यासः २

अग्निगर्भः १ अग्निजः ४ वडाग्निमलः

५ जरायुः ६ अर्णवोद्भवः ७

अग्निजातः ८ अग्निजालः ९

सिन्धुफलः १० । अस्यगुणाः ।

कटुत्वे । उष्णत्वे । कफ वायु

सन्निपात मूलातिशीतरोग

नाशित्वे । पित्त प्रदत्तेव ॥ इति

राजनिर्घटः ॥

अग्निजालः पुं अग्निजारवृक्षः ॥

इति राजनिर्घटः ॥

अग्निज्वाला स्त्री जलपिप्पली ॥

धातकीवृक्षः ॥ इति राजनिर्घटः

अग्निशिखा ॥

अग्निह्वा स्त्री लाङ्गलीवृक्षः ।

विषलोगला इति भाषा ॥ इति

राजनिर्घटः ॥ अग्नेः काल्पादि

सप्तर्षीयि । इति जटाधरः ॥

अग्निदमनी स्त्री त्वयविशेषः ।

अस्यपर्यायः । वङ्गिदमनी २

वङ्गकंदका ३ वल्लिकंदारिका ४

गळफला ५ लूदफला ६ लूदः ७ लूदः ८

लूदकंदारिका ८ मर्यदमाता

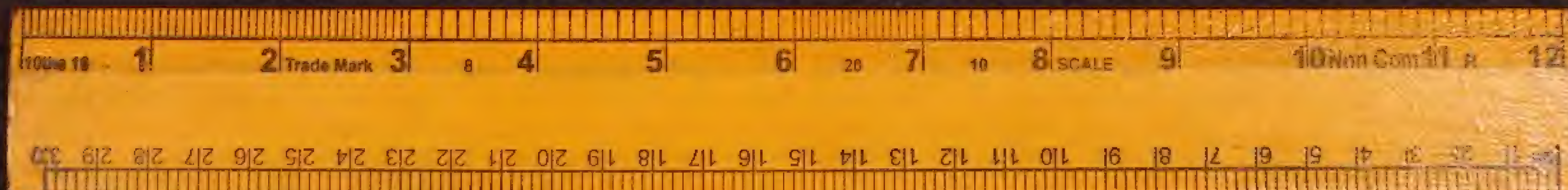
वपाणोपमूलो वेधने इत्ये पशु तत्रयोः पशुः । तस्य
 वपाणोपमूलो वेधने इत्ये पशु कलिनिविहृतात् तस्यवनिता
 स्मिन्नेव दिनेवा तृतीयभागे उक्ता तात् तत् स्थाने आमीक्षा योगः ॥
 पशुयोगोभः कार्यः । तत्र पात्रा त उदयनीयातत उदवसानीया ।
 सादने पात्राणि च ग्रहाश्च समाः साव पेचमदिवसे यावद्वात्रि कर्त्त
 स्यात्पञ्चेति । तत्र ग्रह या उत समावाग्निहोमयागस
 पात्राणि वितस्ति मात्राणि मात्रिः इत्यग्निहोम यागीय यदा
 उल्खलाकाराणि ऊर्ध्वपात्राणि धी कला सूची ॥
 चमसपात्राणि तावत् परिमि अग्निहोः पुं लाहमयतगुलादि
 तिथ्यागाहृतीनि कोणवतष्टय भर्जनपात्रे । इति त्रिको उशेषः ॥
 विधिष्टानि धारणार्थं दग्धता अग्निहोः पुं वायुः वायुसंज्ञा
 नि स्थाल्यामात्रिकाः । ततश्चाभ्य रग्निहोतिदर्शनात् ॥
 सोमलता कर्गुनेन सोमरसे अग्निहोः पुं वायुः वायुसंज्ञा
 निष्काम्यनिष्काम्यग्रहेष्टहोमः अग्निहोः पुं वायुः वायुसंज्ञा
 कर्त्तव्यः । तत्र सूर्यादयानन्तरं इति राजनिर्घटः ॥
 अग्निहो पशुयागः कर्त्तव्यः ॥ अग्निहोः पुं वनकपोतः इति
 पशुमुक्थ्यपशुयागयासलहोत्रे प्र राजनिर्घटः ॥
 तः सवन समाप्तिः । ततो मध्यदि अग्निहोः पुं मरीचिपुत्रिहो
 न सवने तत्र दर्शनादाने रति ण विशेषः । नित्यवह्नवचनोत्
 णाव ह्यदणोत्तराणोत्तरावः तत शहोये । इति शहमाला ॥
 तृतीय सवने इत्ये प्रातः सवन अग्निहोः पुं यज्ञविशेषः तत
 माध्यं दिनसवन तृतीयसवन रु द्विविधे । मानसाध्यं यावज्जीवन
 त्रयात्मकोऽग्निहोमः प्रधानयागः साध्यम् । द्वितीये विशेषार्थे ।
 उत्तरेष्टयागाः तृतीय सवन उदयोयावज्जीवे प्रत्यहं प्रातः
 समाप्तोत्तर मवभृथयागः । उदके सायेहवने । तदाग्निना यागकर्त्त
 वरुण देवताक पुरोडाशहोमः सायेहवने । तदाग्निना यागकर्त्त
 तदनेतर मववेध्या पशुयागः होहश्च । इति स्मृतिः तत्रकमो ॥

पशुवन

पश्चात्तत्राण लत्रिय वैष्णवो येनद्वयेण प्रथमाग्निहोत्रा होमः
 कृतद्वयपरिग्रहाण कालान्यत् कृतः तेनेवद्वयेण यावज्जीवने ।
 वीथित्व पेगात्वादि रोषरहिताने कर्त्तव्यः । प्रथमहोमश्चोपनिर्दिने
 वर्णक्रमेण वसेत ग्रीष्म शरत् ॥ अग्न्याधाने कृते तस्मिन् दिने
 अग्न्याधाने विहिते । अग्नयस्वयः सायेकाले आरंभनीयः ॥
 गार्हपत्यः १ दर्शनाग्नि २ तत्र प्रातर्होमे सूर्योदेवता
 आहवनीयः ३ । पश्चात्तत्राधाने सायेकाले अग्नि देवता ॥
 नाम देश विशेष तत्तन्मन्त्रैः आधानानन्तरं प्रथम पौर्णमास्यो
 स्यापने । तेष्वाग्निपुसायेकाले प्र दर्शपूणीमास यागारंभः कर्त्तव्यः
 तः काले वाग्निहोत्र होमः कर्त्तव्यः दर्शपूणीमासाभ्यो सर्वा कामो ॥
 अग्निहोत्रे नाम होमस्य नामध्ये ये यजेतेति विधिवाक्ये । तत्र
 अग्नेयहोत्रे होमायस्मिन्कस्मिन् यजुयागः । पौर्णमास्यात्रयः ।
 अधिकरणं वहुवीहिः तत्रद्वया अमायात्रयः पौर्णमास्यामाग्नेयाग्नी
 णि । दर्शययः १ दर्श २ यवायूः ३ सोमीयोपासु यागास्वयोयागाः ।
 हुते ४ जेदनः ५ तेउलाः ६ अमावास्यायामाग्नेयेन्द्र दधि
 सोमरसः ७ सोसे ८ तैले ९ ययो यागस्वयः । तत्रामाया
 मायाः १० । सम्यति कलिपुग कर्त्तव्यं याग त्रयस्य दर्शयदे ॥
 ययसा तेउले र्वावाच होमः नामधेये । पौर्णमास्यो कर्त्तव्यः ।
 शिष्टाचार प्रहेदः तत्र एक यागत्रयस्य पूर्णमासयदेनामधेये
 ऋतिक नित्ये होमः यजमानेन दर्शश्च पूर्णमासश्च दर्शपूर्णमा
 वा कर्त्तव्यः ऋतिजावाकारयित सा वितिहेतुः । पौर्णमास यागस
 यः अमावास्यायात् रात्रौ यवायू प्राथमिकत्वेपि अस्याव तरोर्मति
 द्वयेण यजमानेनैव कर्त्तव्यः यागिनीयानुशासनानुसारेण दर्श
 सवाग्निहोत्रहोमः आरम्भप्रवृत्ति शहस्यावकत्वात् पूर्वनिपातः
 यावज्जीवनः कर्त्तव्यः । प्रथमदिन दर्शपूर्णमासावपि यावज्जीवे ।
 पूर्वोक्तानो दणानो द्वाणां कार्या । तत्रापि त्रयाणोवर्णाना
 मेध्यसम्यतिप्रवृत्तह्याणोवृत्त सपरि लिखितान्यत्वाद्यधिकार

प्रतिवेद्यकी भूत दोष नियामिकेत्यादिदिशमात्रमिदः
 सेवेत्याभाववतीकृताग्निधानां इति यजुर्वेदः ॥१॥ यज्ञाग्नि
 सपत्नीकानामधिकारः सामान्यः सेवयः। तत्पर्यायः। अग्न्याधाने
 तः पर्वण्यारंभः प्रतिपदिपागतिः अग्निस्तणे ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 परिभाषा। तत्राहुतसोमयागस्य अग्निहोत्रः पुं अग्निः ॥ इति
 यजमानस्य पौर्णमास्या माघेयः। मेदिनी ॥
 पुरोडाश यागः अग्नेनोपायः। अग्निहोत्री न पुं अग्निहोत्रयाग
 याजयागः। अमायात आग्नेय कर्ता। तत्पर्यायः। अग्निवित्रः
 पुरोडाशयागः येंद्राग्रपुरोडाश आहिताग्निः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 यागः कृत सोम यागस्य ॥ अग्निवित्र ४ इत्यमरः ॥ सायिकः
 यजमानस्यतु पौर्णमास्यामाघे ५ इति पुराणे ॥
 य पुरोडाशयागः अग्नेनापोयुः अग्नीधुः पुं कृत्विमिशेषः। तस्य
 याजयागः अग्नीधोमीयपुरोडाश कर्त्ताग्निस्तणे ॥ इत्यमरः ॥
 यागः अमायात आग्नेय ॥ अग्नीधोस्ती अग्निकार्यं हवि
 पुरोडाशयागः येंद्रपयोयागः। दानादि पूर्व कामिज्वालने इति
 येंद्रपथियागश्चेति त्रयः। तत्र हेमचंद्रः ॥
 कृत्विजस्तारः। अर्थः। खल्यः अग्न्यान्ते स्त्री अग्निकार्यं हवि
 होता ॥ अग्नीदिति ४ यजुर्वेदे दानादि पूर्व कामि ज्वालने इति
 कर्मकर्ता अर्थः। अग्न्यान्ते हेमचंद्रः ॥
 मवेद ययकर्मकर्ता खल्यः अग्न्यान्ते स्त्री अग्नेयास्ते ॥
 म कर्ता होता। अग्नीत पायशे अग्निवदितस्ते। वेदक कामन
 २ अर्थोरेवानु यायीतत् प्रेरित इत्यादिभाषा ॥
 कर्मकर्ता पुरोडाशे जीहि अग्न्याधाने स्त्री कृत्विंताग्नि
 तेंद्रले यव तेंद्रलेवा कर्त्तव्यः। अस्त्यः। अग्निस्तणे। अग्निहोत्रे
 अग्निहोत्रवयेन द्रव्येणारम्भः कृत इति हेमचंद्रः ॥
 स्तेनेव द्रव्येण यावज्जीवे यागः अग्न्यालयः पुं यज्ञान्यथारकुं
 कर्त्तव्यः। आरंभ वेत्तायामिहैव इति जटाधरः ॥

अन्युत्पातः पुं आकाशादिषु ज्येष्ठभाता वैष्णवः। इति विश्वः
 अग्निविकारः। यूमकेतुत्वायातां अयजातकः पुं ब्राह्मणः। इति
 अग्निनिष्ठात पातावा। सत् शहरत्नावली ॥
 मेजादि द्वारा अग्नेदीह शक्ति अयजातिः पुं ब्राह्मणः। इति
 निवारणे तत्पर्यायः उपाहितः हेमचंद्रः ॥
 २। इत्यमरः स्तु टीकाव ॥ अयणीः त्रि अयिमः प्रेषः इति
 अये स्त्री उपरिभागः। आगा ॥ हेमचंद्रः ॥
 इति भाषा। अस्य पर्यायः पितरः अयतः १ य अये प्रथमे। तत्
 २ शिवरे ३ इत्यमरः ॥ पुरस्तात् पर्यायः। पुरतः २ पुरः ३
 अवलेवने ॥ यत् परिमाणे ॥ इत्यमरः ॥
 प्राप्ते ॥ समूहः ॥ इति मेदिनी ॥ अयतः सः त्रि अयगामी।
 अयः त्रि अयः उत्तमः ॥ इत्यमरः ॥
 इत्यमरः ॥ प्रधानः ॥ अधिकः ॥ अयदानी न पुं यतितब्राह्मण
 प्रथमः ॥ इति मेदिनी ॥ विशेषः। सवप्रेतसेप्रदानक
 अयगणः त्रि अयेगणनीयः सङ्गतितादि द्वय गृही यथा
 यथा। शमन भवन याने यद्वार लोभीविप्रश्च मृदाणा मयेदाने
 ३ यगणः ॥ इति महानादके ॥ गृहीतवान्। ग्रहणे मृतदानाना
 अयगानी न त्रि अयेगमन कर्त्ता मयदानी वभूव सः ॥ इति
 अयेसरः। इति हेमचंद्रः ॥ ब्रह्मवेवर्त पुराणे। तत्पर्यायः
 अयजः पुं ज्येष्ठभाता। तत् अयहारिकः २। इति स्मृतिः ॥
 पर्यायः। पूर्वजः २ अयिमः ३ अयपर्णी स्त्री अजलोमाहृतः।
 इत्यमरः ॥ ब्रह्मणः। इति इतिरत्नमाला ॥ आलङ्कृणी इति
 हेमचंद्रः ॥ अयेजाते त्रि ॥ केचित् ॥
 अयजङ्ग स्त्री प्रतिजङ्गा। जङ्गाय अयमोमे स्त्री रुदये। इत्यमरः
 भागः। इति हेमचंद्रः ॥ ३२१ मध्यवर्ति मोसवर्द्धनरूप
 अयजन्म न पुं ब्राह्मणः। इत्यमरः रोगविशेषः। इति वैद्यके ॥



अथयाने स्त्री तामीरे सेनाय
गमने । इति हेमवेदः ॥
अथलोहिता स्त्री विस्त्रीणकं
इति राजनिर्घटः ॥
अथवीजः पुं वीजाय हतमात्रे
सचक्रान्तरादिः । इति हेमवेदः
अथसेथानी स्त्री यमपेजिका ॥
जीवानो मुभासुभ कर्मतिरिव
यमस्य पुस्तकं ॥ इति त्रिकोशेषः
अथसरः त्रि अथसरः अथगामी
। इति हेमवेदः ॥
अथहः पुं वानप्रस्थः । इति
त्रिकोशेषः ॥ अथह इति
पाठे गार्हस्थायम वहिर्भूतः
अथहायणा पुं मारीशीर्षमासः
इति शहरन्तावली ॥ अथपय्या
यः । अथहायणिके जातफले
मारीशीर्षे दृष्टये ॥
अथाहो त्रि अथहणीये । अथहणा
योगे । यथा । अथहो शिव
नेवेधे यत्र पुष्पे फले जले ।
सालयाम शिला मृणाल सवें
याति पवित्रता ॥ इति
तिष्ठादित्तवे ॥
अथिमः त्रि प्रधानः उत्तमः
इति हेमवेदः ॥ अथजः
इति जराथरः ॥

अथिमा स्त्री लवणीकले । लेना
इति ख्याता । इति शहरवेदिका ॥
अथिवे त्रि प्रधाने । इत्यमरः ॥
अथियः पुं अथजः । अथिभ्राता
। इत्यमरः ॥
अथीये त्रि प्रधाने । इत्यमरः ॥
अथजे पुं । इति तट्टीकायो
रमानायः ॥
अथुः स्त्री अंगुलिः वेद प्रचुर
प्रयोगोयं ॥
अथेगाः पुं अथगामी । इति
मुग्यवोयवकारण ॥
अथेगूः पुं अथगामी ।
इत्याणादिहृतिः ॥
अथेदिथिषुः पुं द्विरुदेव यस्य
कुदेविनी स द्विजः । द्विजस्य
लक्षणं । दिथिषुः परपूर्वादिथिषु
स्ततः पुरन्धिकः । इति सामान्येन
नाममालादङ्गीनात् ॥ द्वितीयवारं
विवाहित पुत्रादिमति गृहीणा
स्त्री इति भाषा । इत्यमरः ॥
अथदिथिषुः स्त्री अविवाहितेष्ट
भागिनी सते अथे विवाहिता
कनिष्ठायथा । अथेष्टाया
विद्यमानाया कन्याया मुखे
ऽनुजा । सावापेदिथिषु ज्ञेया ॥
पूर्वादिथिषुः स्मृता शीतदेवताः

दिथिषु दीर्घाकारोस्तोपि ॥ स्मृतिः ॥ तौत्रिक संध्यायां भुषणं
अथेवणं स्त्री वनस्यायतागः । इ
ति । शहरमाला ॥
अथेसरः त्रि अथेगमनकर्ता ।
तत्पर्यायः पुरोगः २ प्रष्टुः ३
अथतः सरः ४ पुरः सरः ५
इत्यमरः ॥ अथगामी ६ अथसरः
अथगः ७ पुरोगमः ८ पुरोगा
मी ९ इति हेमवेदः ॥
अथेसारिकः त्रि अथगामी इति
त्रिकोशेषः ॥
अथः त्रि प्रधानः । उत्तमः ।
इत्यमरः ॥ अथेभ्रातरि पुं
इति तट्टीकायो रमानायः ॥
अथ ३३ गतौ ॥ निदयो ॥
आरेभे ॥ जवे ॥ इति
कविकल्पद्रुमः ॥
अथ तत् अथकृतौ इति
कविकल्पद्रुमः ॥
अथे स्त्री पापे दुःखे ॥ यस्मिन्
इत्यमरः ॥
अथमर्षणं त्रि पायनाशने
सर्वपापध्वंसिजन्ये । इत्यमरः
अथमेधयज्ञाङ्गावभृथ स्नानमे
वेदिक संध्यातर्गतं मेघ
काणकाच्चात जल प्रक्षेप रूप
पायनाशक क्रियाविशेषः इति

न्यासमाचर्य वामहस्ते जले
ततः गृहीत्वा दक्षिणे नेत्रसेपुटे
कारयेदुभयः ॥ शिववायु जल पृष्ठी
वर्द्धनीजे स्त्रियापुनः ॥ अभिमंश
व मूलेन समथा तत्तु मृदया ॥
निःक्षिपेत् तज्जले मूर्ध्नि शेषे
दक्षेतिथायव । इड्याकृष्णदेहातः
क्षालिते पापसेचये ॥ कृष्णवर्णा
तदुदके दक्षनाशविरोचयेत् ।
दक्षहस्ते च तन्मेघी पाप रूपे
विक्षिपेत् ॥ पुरतो वज्रपाशेण
निक्षिपेदस्व मुहुरन् ॥ इति
तैत्तिरीयः ॥
अथवान् त्रि अथविशिष्टः पा
पी । अथासरः पुं अथनामासरः
सचकं सराजं सनापतिः इति
श्रीभागवते ॥
अथोः व्य सं बोधने । यथा अथो
यज । इति बोधदेवः ॥
अथोरः पुं महादेवः । इति
शिवचतुर्दशी हतपूजायां अ
ति भयानके अभयानके च त्रि
अथोरा स्त्री भाद्रकृष्णवर्तदृशी
यथा । भाद्रमास्यसिते यज्ञे ॥
ऽथोराया चतुर्दशी । तस्या ॥

साराधितः स्यात्तर्नयेद्विपुंशु
वे ॥ इत्यस्मृतिः ॥

अचोषः वि अभीरन्त्यदेशदि
शब्दवहितः अल्प धनिमुक्तः
कलापादि व्याकरणस्य संज्ञा
विशेषे पुं। संतवर्गप्रथमद्वितीय
वर्णाः शयसाश्च ॥

अङ्गः पुं वन्धाः इत्युणादिकोषः
अङ्गा स्त्री स्त्रीगवीः इत्यमरः ॥
अङ्गः तत्क पदे सखासंस्थाने ॥
लक्षणा। विद्म युक्तीकरणे ॥
इति कविकल्पद्रुमः ॥

अङ्गः पुं विद्म क्रोडे
इत्यमरः रूपकविशेषः ॥
अयगथः ॥ रेखा विभूषणं ॥
समीपे ॥ स्थाने ॥ नाटकोपः ॥
इति मेदिनी ॥ विप्रमुहं इति

विम्बः ॥ शरीरे ॥ इत्युणादिको
षः ॥ नवसेखा। इति ज्योतिषे ॥
अकतिः पुं वल्गा ॥ अग्निः ॥
अग्निहोत्री ॥ इति विम्बः ॥ वायुः
इति त्रिकोडशेषः

अङ्कने स्त्री सखासंस्थानेचि
ह युक्तीकरणे ॥ अङ्कन रागन
इति भाषा ॥

अङ्कपालिका स्त्री आलिङ्गने
इति शब्दमाला ॥

अङ्कपाली स्त्री आलिङ्गने था
त्री ॥ वेदिकाख्यगंधद्रव्यं तस्य
नामांतरं कोटिः ॥ इति मेदिनी ॥
अङ्गलोयः पुं विचोदकवृत्तः
वेचको। इति भाषा ॥ विज्ञोऽम्
ल इति केचित् ॥ अस्य गुणाः गुरुते
अजीर्णकारित्वे ॥ शीतलत्वे वा ॥
ति राजवत्सलभः ॥

अङ्कितः वि लोच्छितः ॥ विहितः
इति व्याडिः ॥

अङ्गी स्त्री अङ्गः ॥ मृदेगविशेषः
यः ॥ इति शब्दरत्नावली ॥
अङ्कुरः पुं बीजाद्भवः ॥

नृत्तनोत्पन्नं तृणादिः ॥ अस्य
पथ्यीयः ॥ अभिनवोद्भिदः ॥
इत्यमरः ॥ उद्भेदः ॥ शृङ्गेरः ॥
अङ्कुरः ॥ इति राजनिर्घटः
रोहः ॥ अङ्कुरः ॥ इति हेमचन्द्रः
जले ॥ वक्त्रे ॥ लोम ॥ इति
मेदिनी ॥

अङ्कुरकः पुं नीडः पक्षिवास
स्थाने ॥ इति शब्दमाला ॥

अङ्कशः पुं स्त्री हस्तिचालना
थे लोहमयवक्रायास्ते उगशर्षे
भाषा ॥ ततः पथ्यीयः ॥ मृणिः ॥
इत्यमरः ॥ रुणिः ॥ इति तट्टीका

अङ्कशः ॥ इत्युणादिकोषः

अङ्कशड्यर्थः पुं उभेतहस्ती इति
त्रिकोडशेषः ॥

अङ्कशी स्त्री जिनानां चतुर्विंश
ति शासनदेव्योत्तर्गतदेवीविशेषः
इति हेमचन्द्रः ॥

अङ्कुरः पुं अङ्कुरः ॥ अभिनवोद्भिदः
॥ इति हेमचन्द्रः ॥

अङ्कुरः पुं स्त्री अङ्कुरः ॥
इत्युणादिकोषः ॥

अङ्गोदः पुं अङ्गोदवृत्तः ॥ इति
रत्नमाला ॥

अङ्गोदः पुं वृत्तविशेषः ॥
आकाद इति ख्यातः ॥

यल अङ्कुरा इति केचित् ॥ अस्य
पथ्यीयः ॥ निकोचकः ॥ इत्यमरः
निकोचकः ॥ लिकोचकः ॥

इति भरतः ॥ अङ्गालकः ॥
वोथः ॥ नेदिष्टः ॥ दीर्घकीलः ॥
रामर्षः ॥ इति रत्नमाला ॥

कोदरः ॥ रेवी ॥ गूढयज्ञः ॥
गुप्तस्त्रेहः ॥ पीतसारः ॥ इत्यमरः ॥

१६ गूढवल्सिका १७ पीतः १८
ताम्रफलः १९ दीर्घकीलः २०

गुणाद्यकः २१ कालकः २२ लव
कर्णः २३ गेयपुष्पः २४ रोचनः २५

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

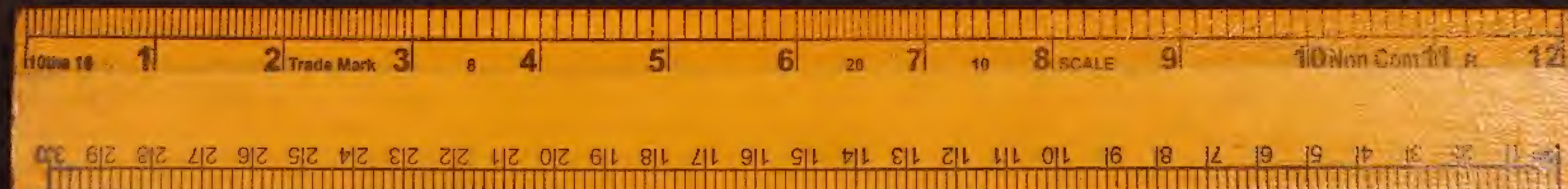
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु
विशान ॥ तैलगर्भः २६ अस्य गुणाः कर्दु

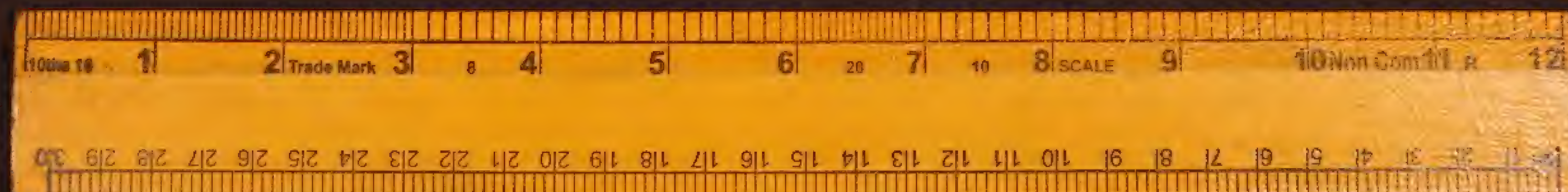
अंगज २१ २२ अंगना
 अङ्ग वा सेवोयते पुनरर्थः ॥ मदः ॥ इति विष्णु मेदिन्यो
 इत्यमरः ॥ ॥ मदस्थाने गदः । इति
 अंगे स्त्री शरीरदेरेकदेशः काविमेदिनी ॥
 अङ्ग इति हिन्दीभाषा। तत्पर्यायः अंगजा स्त्री कन्या अंगजात
 । अवयवः २ प्रतीकः १ अयचन इत्यस्मात् स्त्रियामाप् ॥
 ५। इत्यमरः । गात्रे ॥ अग्रथाने ॥ अङ्गणे स्त्री अङ्गने चत्वरं ।
 उपायः ॥ इति मेदि ॥ मनः ॥ इत्यमरटीकाया भरतः ॥
 अंगमनसिकायेवेत्यभिधानत्वं अंगतिः पुं ब्रह्माविष्णुः अग्निः
 दर्शनात् ॥ यथा हिरण्यगर्भोऽङ्ग अग्निहोत्री ॥ इति शहरत्वावली
 भुवेमुनिहरिरिति भावः वेदीग अंगदे स्त्री केयूरे। ताड वाजु
 शास्त्राणि षट्। यथा। शिखा इत्यादिभाषा इत्यमरः ॥
 कल्पः २ व्याकरणे इति रुक्तेष्व अंगदः पुं कपिभेदः सबालि
 ज्योतिषे ५ कुंदः ६ इत्यमरः नामवान् राज पुत्रे ॥ इति
 अंगस्य लक्षणं यथातदीयप्रधान मेदिनी ॥
 न फलजनकवापारजनकत्वेति अंगदास्त्री दक्षिणादिगर्भाभाषा
 तदीय प्रधान फलाजनकत्वेति । इति मेदिनीकर हेमचंद्रो ॥
 तिष्ठ्यादितत्त्वटीका ॥ अंगने स्त्री अंगन भूमिः अंग
 अंगः पुं स्वनाम ख्यात देशः । उदीन इति भाषा। तत्पर्यायः
 इति हेमचंद्रः मेदिनीकरमते चत्वारं २ अजिरे ३ इत्यमरः ॥
 नित्यवन्दवचनात् शब्दाय ॥ अंगणे ४ इति तद्दी प्राङ्गने ॥
 अंगः त्रि अंगविंशष्टः निकटः ५ ॥ याने। गमने। इति मेदिनी ॥
 इति मेदिनी अंगना स्त्री कामिनी ।
 अंगग्रहः पुं गात्रवेदना इति सुदराङ्गीस्त्री । इति मेदिनी ॥
 वेद्यकं ॥ सार्वभौम नाम्न उत्तरदिगंगजस्य
 अंगजं स्त्री वक्तुं । इति मेदिनी पत्नी । इत्यमरः ॥ हृष कर्कट
 शरीरजे वाद्य लिङ्गं ॥ कन्याहृषिक मकरमीनराशयः
 अंगजः पुं पुत्रः केशः ॥ कामः इति ज्योतिषतत्त्वं ॥

अङ्गरा २३ २४ अंगहा
 अंगनाप्रियः पुं अशोकवृक्षः । अङ्गराट् पुं अंगदेशप्रियतिः ॥
 इति शब्दमाला ॥ । सचकरीः । इति हेमचंद्रः ॥
 अंगपालिः पुं आलिङ्गने । इति अंगलोशः पुं विवाहत्वेण ।
 त्रिकोडशेषः ॥ इति रत्नमाला ॥ अंकलोश इति च
 अंगमर्दः पुं अंग मर्दनकारक पाठः ॥
 भृत्यः । तत् पर्यायः । सेवाहकः २ अंगवः पुं शुष्कफले । इति
 । इति हेमचंद्रः ॥ अंगमर्दकः ३ अंगवः शब्दचंद्रिका ॥
 । इति त्रिकोडशेषः ॥ अङ्गमर्दी ४ अङ्गविकृतिः पुं अस्मात् रोगः
 । इति हलायुधः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 अंगमर्दकः पुं अङ्गमर्दः । इति अङ्गविक्षेपः पुं अङ्गहारः ।
 त्रिकोडशेषः ॥ अंगचालनरूपनृत्ये इत्यमरः ॥
 अंगमर्दी २ पुं अंगमर्दः । इति अंगवेकृते स्त्री आकारः । इति
 हलायुधः ॥ इति जटाधरः ॥
 अंगरक्तः पुं हृत्विशेषः । अंगसेस्कारः पुं कंकमादिना
 गुडरोचनी इति ख्यातः । तत् अंगरीरपोभाधान रूपसेस्कारः
 पर्यायः । पिकाक्षः २ रोचनी इति भरतः ॥ स्नानोद्वर्तनादिः ।
 लक्ष्मपत्रकः ४ इति शब्दचंद्रिका इति स्वामी ॥ शरीरसेस्कारमात्रे ॥
 का । केपिलः ५ कर्कशः ६ वेदः इत्यने ॥ खेदादिहृतदौर्गन्ध्यं ॥
 रक्तांगः ८ । इत्यमरः ॥ हृणाय वेदनादिना उद्वर्तनान्
 अंशलिणी स्त्री अंग शरणे लेपनादिः । इति सारसेदरी ॥
 सोजोया इति भाषा । तत् तत्पर्यायः । परिकर्म्म ३ इत्यमरः
 पर्यायः । जालिका २ जालशाय ॥ प्रतिकर्म्म ३ इति कचित्पाठः ॥
 आयसी ४ । इति हेमचंद्रः ॥ अंगहारः पुं अंगानां स्थानात् ।
 अंगरागः पुं गात्ररञ्जने स्थानात्तरनयने । तत्पर्यायः ।
 अंगेवन्दनादि लेपने । तत् अंगविक्षेपः २ इत्यमरः
 पर्यायः । विलेपने २ इति अंगहारः ३ । इति तद्दीका ॥
 हेमचंद्रः ॥ स्थिर हस्त पर्यायस्त्रिकादिको ।



अङ्गुर २४ अङ्गुर
 हाविशत प्रकारः । इति मधुः ॥ यकतेले । तस्यपाक प्रकारो
 हाविक भ्रमरादि हाविशदयः । गुणश्च यथा । मूर्त्ती लाता हरीदे
 इतिरायः ॥ अङ्गुल्यादि विन्यासः । हेमन्निष्ठा सेंद्रवारुणी हरीती
 सिंशदयः । इति कौमदी ॥ मेषकुष्ठे रात्रा मोसी
 अङ्गहारिः पुं अङ्गहारः । इति शतावरी ॥ आरनालाटकेनेव
 भरतधृत ह वेद्रः ॥ तैल प्रस्थे विपावयेत तैले
 अङ्गहीनः त्रि अवयव रहितः । अङ्गारकं नाम सर्वज्वरविमोक्षणं
 अङ्गहानिविशिष्टः । यथा । इतिखवोयः ॥
 अङ्गहीने क्रियाहीने विधिहीनेव अङ्गारकमणिः पुं प्रवालः ।
 यज्ञवेत । इतिस्थितिः कामदेवे इतिराजनिर्घटः ॥
 पुलिंगः ॥ अङ्गाधियः पुं अङ्गदेशाधियः । अङ्गारकुष्ठकः पुं हितावली
 सचकलीः । इतिभूरप्रयोगः ॥ इतिराजनिर्घटः ॥
 अङ्गारः पुं स्त्री दग्धकाष्ठवेदे इतिराजनिर्घटः ॥
 तनु निर्गमि साप्रिच । कयला पात्रे आङ्गुटा इति ख्याता
 अङ्गारा इतिभाषा । तत्पर्यायः । सोजाल इति केचित् ।
 अलाते २ उल्मुके ३ इत्यमरः । तत्पर्यायः अङ्गारशकटो २
 अलाते ४ उल्मुके ५ इति हसनी ३ हसनी ४ । इत्यमरः
 तटीका अङ्गुरपरिपाचितं स्त्री अङ्गुर
 अङ्गारः पुं मङ्गलग्रहः । इति यक्कमूलविहाङ्गुरदग्धमोसे
 मेदिनी ॥ हितावली इति कावाव इति ख्याते इति
 वेद्यके ॥ शहचंद्रिका ॥
 अङ्गारकः पुं मङ्गलग्रहः इत्यमरः अङ्गारयणीः पुं विवरयगंधः
 अङ्गारः कुरुक्षेत्रवृक्षः इतिमहाभारते ॥
 इतिमेदिनी भृगुराजः इति अङ्गारमुख्ये पुं अङ्गदीवृक्षः ।
 राजनिर्घटः ॥ जिपापुता । इतिख्यातः इति
 अङ्गारकतेले स्त्री सनामख्यातः । रत्नमाला ॥
 अङ्गारमेजो स्त्री करंजविशेषः

अङ्गुरी २५ अङ्गुल
 इतिशब्दरत्नावली अस्यानामोतं यथा । येनाङ्गुनास्ती विकृतो ॥
 अङ्गारमेजरी ॥ मन्थते तस्मादङ्गुली इति
 अङ्गारवल्ली स्त्री करंजविशेषः मुग्धवोधटीकायां दुर्गादासः ॥
 इत्यमरः ॥ भागी ॥ गुञ्ज ॥ प्रधानः । खलुः यथायमङ्गुलीया
 इतिराजनिर्घटः दुमातर । इति धनिकारः ॥
 अङ्गारवल्ली स्त्री महाकरंजः अङ्गीकारः पुं स्त्रीकारः । तत्
 भागी इतिराजनिर्घटः ॥ यथायः । सखित ३ आगूः ४
 अङ्गारशकटी स्त्री अङ्गारथानि प्रतिज्ञाने ५ नियमः ६ आश्रवः ७
 का । इत्यमरः ॥ सेशवः ८ अश्रुयगमः ९ समा
 अङ्गारिः स्त्री अङ्गारथानिका धिः १० प्रतिश्रवः ११ इत्यमरः ॥
 इतिजटाथरः ॥ अङ्गीकृते त्रि स्त्रीकृते । तस्य
 अङ्गारिका स्त्री अङ्गकोडेपलाश पर्यायः कुरीकृते २ उरीकृते ३
 कलिका । इतिमेदिनी ॥ आकृते ४ प्रतिज्ञाते ५ सेगीर्ण
 अङ्गारिणी स्त्री अङ्गारथानिका ६ विदिते ७ सेकृते ८ समाहिते
 भास्करन्याकादिक । इतिमेदिनी ९ उपकृते १० उपगते ११ प्रति
 अङ्गारिते स्त्री पलाशकलिको कृते १२ अश्रुयगते १३ इत्यमरः
 इमः ॥ दग्धेति इतिविम्बः ॥ अङ्गारिः स्त्री पाणि पादोऽङ्गुली
 अङ्गिका स्त्री केवकः ॥ कावुली इत्युणादि कोयः ॥
 इति ॥ ख्याता । इति हेमचंद्रः अङ्गुरी स्त्री अङ्गुली इत्यमरटीका
 अङ्गिराः १ मुनिविशेषः ॥ अङ्गुरीयः पुं स्त्री अङ्गुलीयके
 सचवस्त्रेण मुखज्जातः तस्य आगुटो इति भाषा अङ्गुली
 भाष्यी कर्दम मुनि कृत्याचह भवेत्तुङ्गुलीये मनीषादित्वात्
 पुत्रे उतप्याः २ वृहस्पतिः ३ लस्यः । इतिभरतः ॥
 कन्यासिनीवाली २ कुरुः २ रा अङ्गुरीयके स्त्री पुं अङ्गुलीके
 का ३ आनुमतिः ४ इतिश्रीभागवे इत्यमरटीकायां मुकुटादयः ।
 अङ्गी त्रि अङ्गुलिः ॥ अवयवी अङ्गुलः पुं अङ्गुलः ॥ वातस्थान
 मुनिः । इतिहेमचंद्रः अङ्गुला ॥



श्रृंगुलि

२६

श्रृंगुली

इत्यमरीकायो रमानायः ॥
अष्ट यव परिमाणे इत्यमरः
टीकायावाच्येति ॥
श्रृंगुलिः स्त्री कशपाखा श्रृंगुल
इति भाषा गजकर्णिका इति
मुद्रायभागः इति हेमचंद्रः ॥
श्रृंगुलः इत्युणादिकोषः ॥
श्रृंगुलितारणं स्त्री वेदनादिह
ललाटे कृताः इति
हारावली ॥
श्रृंगुलिमुद्रा स्त्री सातरोस्मिका
प्रभुनाम्ना सनाम्नावा अकित
मेगुरीयकं कपोर श्रृंगुटो
मोहर खोटा श्रृंगुटि इति
भाषा इत्यमरः ॥
श्रृंगुलिमुद्रिका स्त्री श्रृंगुलिमु
इत्यमरीकायो रमानायः
श्रृंगुलिमाटने स्त्री श्रृंगुलिहय
मर्दनजातप्रादः श्रृंगुलमृकान
इति भाषा । तत यय्यायः पुकृटे
२ इति त्रिकोडशेषः खड्डो ॥
३ श्रृंगुलिसेदप्राः ५ इति
हारावली मुचुटो ५ इति
जटाथरः मुचुटोर्न मुष्टियर्था
ये हेमचंद्रेण लिखिता ॥
श्रृंगुलिसेन्दप्राः पुं श्रृंगुलि
माटने इति हारावली ॥

श्रृंगुली स्त्री शरीरावयवविशेषः
श्रृंगुल इति भाषा । तत यय्यायः
कशपाखा २ इत्यमरः ॥ श्रृंगुलिः
१ श्रृंगुरिः ५ श्रृंगुरी ५ श्रृंगुलः १
इति तटीका सा क्रमेण पंचथा
यथा श्रृंगुलः २ तजनी २
मध्यमा ३ अनामिका ५ कनिष्ठा
इत्यमरजटाथरो ॥ इति मुद्राय
इति मेदिनी ॥
श्रृंगुलीकः पुं स्त्री श्रृंगुलीयकं
इति त्रिकोडशेषः ॥
श्रृंगुलीयवर्कं स्त्री इत्यमरः
पेदागुलानि यथा श्रृंगुलः २
प्रदेष्टानी २ मध्यमा ३ अनाम
का ५ कनिष्ठा ५ इति गजनि
चंद्रः ॥ श्रृंगुलीयः पुं स्त्री श्रृंगुली
यकं ॥ इत्यमरीकायो ॥
श्रृंगुलीयकं स्त्री पुं श्रृंगुलिभू
षणं ॥ श्रृंगुटो इति भाषा । तत यय्यायः
क्रमिका २ इत्यमरः ॥ श्रृंगुरीयकं
१ श्रृंगुरीयः ५ श्रृंगुलीयः ५ इति
तटीका कशपाटः ६ श्रृंगुलीकः
७ इति त्रिकोडशेषः पुंति
प्रमाणे अयं मेघिलपीभजाने
काकुतस्थस्याङ्गुरोयकः इति
भट्टिः ॥
श्रृंगुलीसंभृतः पुं नखः इति

अव

२७

अविश

गजनिर्वटः ॥
श्रृंगुलः पुं हड्डीगुलिः बुडो
श्रृंगुल इति भाषा । इत्यमरः ॥
श्रृंगुलः पुं नकुलः ॥ वाणाः
इत्युणादिकोषः ॥
श्रृंगुलः स्त्री श्रृंगुलः । पापं
इत्युणादिकोषः ॥
श्रृंगुलः पुं श्रृंगुलः इति विश्वः ॥
श्रृंगुलः पुं यादः हस्तमूलं ॥
॥ इति त्रिकोडशेषः ॥
श्रृंगुलाम् स्त्री हस्तमूलं इति
हेमचंद्रः ॥ अवलभाता
श्रृंगुलामकः पुं हस्तमूलं ॥
इत्यमरः ॥
श्रृंगुलः पुं हस्तः । इति
हेमचंद्रः
श्रृंगुलः स्त्री श्रृंगुलीवर्कं
या इति ख्याता । इत्यमरीकायो
रमानायः ॥
श्रृंगुलि वलि स्त्री विजयणीहस्तः
वाकुलिया इति भाषा ।
इत्यमरः ॥ अस्या कपात्रे
श्रृंगुलवलिः श्रृंगुलवली
अव १ पूजायो इति
कविकल्पद्रुमः
अव ३ न गतो स्निहोक्तो ॥
इति कविकल्पद्रुमः

अव ३ न गतो स्निहोक्तो ॥
इति कविकल्पद्रुमः ॥
अवेडी स्त्री सशीलागोः शोतगा
इति भाषा । तत यय्यायः । सकरा
२ इत्यमरः ॥ अकोयना स्त्री ॥
अवलः पुं सुवर्तः ॥ कीलः ।
इति मेदिनी ॥ अकमे त्रि ॥
अवलकीला स्त्री पृथिवी इति
शहरत्नावली ॥
अवलतिह पुं कोकिलः इति
पाहचंद्रिका ॥
अवलभाता पुं वेदगुणायय
विशेषः सेतुशेषजैनाचार्यस्य
यकादप्रा शिष्योत्तरगतः । इति
हेमचंद्रः ॥
अवला स्त्री पृथिवी इति मेदिनी
अविशयुतिः स्त्री विद्युत् इति
त्रिकोडशेषः ॥
अविशप्रभा स्त्री विद्युत् इति ॥
हेमचंद्रः ॥
अविशरोविः स्त्री विद्युत् इति
जटाथरः ॥
अविश स्त्री अर्हतामार्तविशेषः
इति हेमचंद्रः ॥
अविशमुः स्त्री विद्युत् इति
हलायुधः ॥

अचिरात् य अचिरं। शीघ्रं
अचिरम्। यथा। अचिरादुपार्तं
रावेदयवालोपयिकीमुपक्रि
या ॥ इति नैषधे ॥

अचिराभा स्त्री विद्युत्। इति
हारावली ॥

अचेतनः त्रि चेतनारहितः
चेतन्यन्त्यः। अज्ञानः। यथा।
कामार्तादि प्रकृति कृपणाश्चे
तना। अचेतनेषु। इति मेघदूतका
ये। सैदिये चेतनेद्रव्यं निर्दिष्टं
मचेतने। इति चरकः ॥

चेतनाभावः। अज्ञाने। यथा।
अचेतन्यमिदं विश्वं चेतन्ये ॥
देवाभेवयत्। न ज्ञानेन्यपि ज्ञात
ना। अमेत्येव हि केवलं ॥ इति

चेतन्यवेद्रा मृते ॥ तद्वति त्रि
अकं य अभिमुख्ये सौमख्ये
। इति मेदिनी ॥

अकः त्रि स्रक्तः। निर्मलः
इत्यमरः ॥

अकः पुं स्फटिकः। भालकः
इति मेदिनी ॥

अकभल्लः पुं भालकः। इत्यमरः
तद्दीकाकारमते अकभल्लाश्चे
ति ॥ शब्दद्वयमपि

अच्युतः पुं विलुः। इत्यमरः ॥
स्थिरे त्रि ॥

अच्युतायजः पुं वलरामः ॥
इत्यमरः ॥ इदः। इति ॥
हेमवेद्रः ॥

अच्युतावासः पुं अश्वत्थवृक्षः
इति राजनिर्घटः ॥

अज ० ज्ञेये ॥ गते ॥ इति ॥
कविकल्पद्रुमः ॥

अज इक भासि। दीप्तौ। इति
कविकल्पद्रुमः ॥

अजः पुं ब्रह्मा ॥ विलुः। शिवः
राजविशेषः। सव रचुराज पुत्रः

दशरथ पिता च कृष्णः इति
मेदिनी ॥ मेघः। इति ज्योतिषे

॥ मादिकथातः। इति हेम
वेद्रः ॥ जन्मरहिते वायलिङ्गः

अजकर्णः पुं असमवृक्षः। इति
रत्नमाला ॥

अजकर्णकः पुं सालवृक्षः। इति
राजनिर्घटः ॥

अजकवः पुं स्त्री शिवयन्तुः
इति ॥ त्रिकोडशेषः ॥

अजकावः पुं स्त्री शिवयन्तुः। इति
त्रिकोडशेषः ॥

अजगोथा स्त्री वर्णमानी तत्

पर्यायः। अजमोदा २ खगवा ३
कारवी ४। इति रत्नमाला ॥

उग्रगोथा ५ इत्यमरः ॥ ६ ॥ वृक्ष
विशेषः। ववरी इति हिंदीभाषा

। इति मदनविनोदः तिलोपि ॥
इति राजनिर्घटः ॥ तत्पर्यायः ॥

वल्गुगोथा ३ खरपुष्पा ४ अविग
थिका ५ उग्रगोथा ६ ब्रह्मगर्भा ७ अ

स्त्री ८ भूतिमयूरिका ९ अस्पृ
णाः कटुत्वे। उल्लेखे। वात

गुल्मोदररोग वर्ण ब्रह्मनिर्मल
नाशिते। पीतावेदन्कुनेहिता ॥

इति राजनिर्घटः ॥
अजगोथिका स्त्री वर्षरावृक्षः

वावरि इति भाषा। इत्यमरः ॥
अजगोथिनी स्त्री अजशृंगीवृक्षः

इति रत्नमाला ॥
अजगः पुं खनामख्यात वृक्षः

सर्पः। तत्पर्यायः शम्भुः २ ॥
वाहसः ३। इत्यमरः ॥

अजगोस्त्री पिनाकः शिवयन्तुः
इत्यमरः ॥ तस्य रूपान्तरे

अजकरे अजकारे अजीकरे
अजगारे ॥

अजगारे स्त्री शिवयन्तुः। इति
महामाला

अजजीविकः पुं अजजीवी

कागपालकः। तत्पर्यायः।
जावालः २। इति हेमवेद्रः ॥

अजरा स्त्री भूष्णमलकी। इति
राजनिर्घटः ॥ तस्या रूपान्तरे।

अजडा। अजटा ॥
अजडा स्त्री कपिककुः

आलकुशी इति भाषा। इति
राजनिर्घटः ॥

अजथा स्त्री स्वर्णयूथिका इति
दीक्षिताः ॥

अजदेरी स्त्री ब्रह्मदेरीवृक्षः। इति
वाजनिर्घटः ॥

अजनकः त्रि अनुत्पादकः।
अजन्मदः। असह्य। अकारकः

अजननिः पुं जन्मराहित्ये।
उत्पत्त्यभावः ॥ अकरिणः

शायः। यथा। अजननिरेभतस्य
इत्यमरटीकायां रायमुकुटः

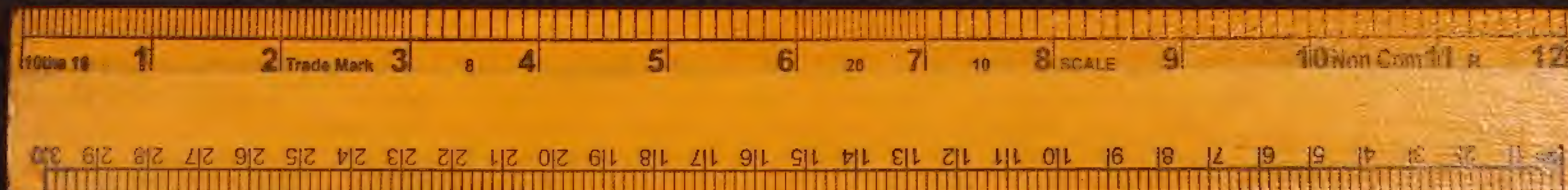
अजन्ये स्त्री उत्पातः सुभासुभ
मूलक भूकपादिः। इत्यमरः

अजननीये त्रि ॥
अजयः पुं असदर्थेता। कुपार्दकः

इति हेमवेद्रः। कागपालकः
यथा। जवथी नीम रूपास्या।

जानते स जया वने इति ॥
चरकः

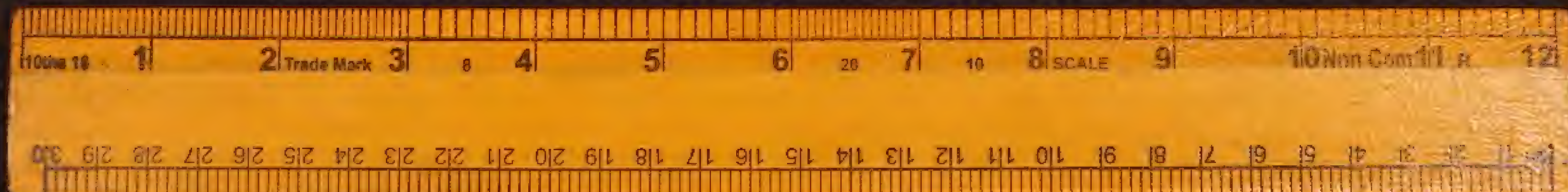
अजया स्त्री हेममेघः। यथा



अजया ३० ३० अजमो
 विषदहंड ललित स्तदादि ॥ वटप्रातायिक मीश्वरि ॥ जयते
 स्रीसुतः ॥ अजयाख्या मनुः प्रत्यहप्राणीसाधनेदुयीपरो
 प्रोक्तोद्याक्षरः सखादयः ॥ ५ ॥ उत्पत्तिर्जयमारीभो मृत्युस्तत्र
 अस्यदेवताईनारीश्वरमूर्तिः य निवेदने विनाजयेन देवेषु
 या ॥ उच्यते स्फुरिततडिका ॥ जयोभवतिमंत्रिणः अजयेये
 मूर्द्धाभिके शयाप्राभीतिवद ततः प्रोक्ताभवपाशानिहृत्तनी
 परमुं सेदधाने कारके ॥ १ ॥ अत्यत्रापि ॥ वटप्रातानिदिवारो
 दिवा कल्पेन वमणिमयेः शोभते सहप्राणिकविप्राति ॥ पतत
 विश्वमूल सौयात्रेयेवपुरवतन सखातिवै मेत्रं जीवोजयति
 अत्र वृद्धे त्रिनेत्रे ॥ इति सर्वदा ॥ २ ॥ संध्यावेदनहीना
 तेजसारः ॥ ३ ॥ स्वाभावितिमास इति महाभारते ॥
 प्रश्नास रूपेण जीवजय हंस अजभक्तः पुं वर्धुरवतः इति
 मेत्रः तथाव दक्षिणा मूर्ति ॥ राजनिर्घटः ॥
 सेहितायो ॥ अथ वक्ष्ये ॥ अजमीठः पुं राजर्षिथिष्ठः इति
 महेशानि प्रत्यहं प्रजयत्रः त्रिकोशेषः
 मोहवेधे न जानाति मोक्षस्तस्य अजमोदा स्त्री यवानिकातत
 नविघते श्रीगुरोः कृपया देवि यर्यायः ॥ उग्रगथा २ ब्रह्मदर्शी
 ज्ञायते जयते यदा उच्छ्वास यवानिका ५ ॥ इत्यमरः वतापि
 निःश्वासतया तदावेध क्षयो यवान्या ॥ यवानीद्विविधा एका
 भवेत् ॥ उच्छ्वासैर्वतिः श्वासे तेत्रयवानी सा अजमोदेत्येव
 हंस इत्यक्षरं हयं ॥ तस्मात् ॥ ख्याता ॥ अयरायवानीत्येवख्याता
 प्राणस्य हेसाख्य आत्माकारेण अविशेषात हयोऽपीतिसभृतिः
 संस्थितः नाभेरुच्छ्वासनिश्वासा ॥ केचित् अजमोदादि हयं
 रुदयात्रे यवस्थितः ॥ षष्टिशासे वनयवान्या ॥ ब्रह्मदर्शीदि हयं
 भवेत् प्राणः वटप्राणनाडिका यवान्यामित्याह ॥ उग्रगथाज
 मताः ॥ षष्टिनागापि ॥ त्रैजयसेख मोदाख्यास्तु तेत्रयमानिकेति
 क्रमोमतः ॥ एकविंशतिसाहस्रं यवानीदीयकोदीप्याभूतिकम्

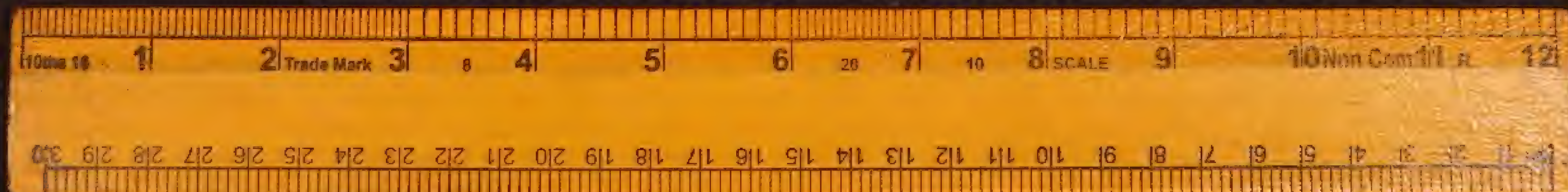
अजय्य
 यमानिकेति च रत्नमाला ॥ इति
 भरतः ॥ १ ॥ वैद्यके नृवलयमानी
 इति ख्याता ॥ ततः यर्यायः ॥ खगहा
 १ वलमोदा ३ मर्कटी ४ मोदा ५
 गंधदला ६ हुस्तिकारवी ७
 गंधयत्रिका ८ मायूरी ९ ॥
 शिखिमोदा १० मोदासा ११
 वक्रिदीयिका १२ ब्रह्मकोशी ॥
 विशाली १३ हयगथा १४ ॥
 उग्रगथिका १५ मोदिनी १६
 फलमुख्या १७ विशाल्या १८ अरु
 गुणाः कुटुंबे ॥ उत्सवे रूतत्वे ॥
 रुचि कारित्वे ॥ कफ वायु ॥
 मृत्लाभानरुचि जर्जरामय
 नाशित्वञ्च ॥ इति राजनिर्घटः
 अजमोदादिका स्त्री यवानी इति
 वैद्यके ॥
 अजभः पुं भेकः ॥ इति
 शहरत्नावली नसेतिजभादेतस्मिन्
 अजयः पुं यराजयः यथा ॥
 सखडः खसमेकत्वालाभालाभो
 जयाः जयो इति भगवद्गीता ॥
 गटदेश प्रसिद्ध नद विशेषः ॥
 अजया स्त्री विजया ॥ भोगसिद्धि
 इति ख्याता इति राजनिर्घटः ॥
 अजय्य त्रि जेतुमशकं अजेये
 इति मुग्धावोधयाकरणं

अजम्बु ३१ ३१
 अजरः त्रि जरारहितः वाईक्य
 मृत्युः ॥ यथा ॥ अजरामर वत
 प्रोक्ता विद्या मर्याच्च चितयेत ॥
 इति हितोपदेशः
 अजर स्त्री जीर्णीफक्तीलता वृद्ध
 दाकाप्रभेदः ॥ गृहकन्या ॥
 हृतकुमारीति ख्याता ॥ इति
 राजनिर्घटः ॥
 अजर्यं स्त्री सङ्गते सौहार्दं ॥
 इति हेमचन्द्रः ॥ अजरार्ह त्रि ॥
 अजलेवने स्त्री स्रोतोक्तने ॥
 इति शब्दचन्द्रिका ॥
 अजलोमाने पुं वृद्धविशेषः ॥
 गुयाशिषा ॥ मृयाशिस्त्री इति च
 भाषातत यर्यायः शिखी २
 केशी ३ महारुखा ४ अग्रयणी
 ५ इति रत्नमाला ॥
 अजम्बुगी स्त्री वृद्धविशेषः ॥
 गाउरीशङ्गी मेदाशिंगी इति ॥
 ख्याता ॥ ततः यर्यायः ॥ विषाली २
 इत्यमरः ॥ विषालिका ३
 वक्रश्रेणी ४ अजगेथिनी ५ मोर्वी
 ६ नेत्रोषधी ७ आवर्तिनी ८
 इति रत्नमाला मेघशृङ्गी ९
 वक्रिका १० सर्पदेष्टिका ११
 वक्ष्या १२ तिलकुट्या १३ पुत्रशृङ्गी
 १४ कर्णिका १५ अस्यागुणाः ॥



अजाजी ३२ ३३ अजाया
 कदत्ते । तिकुत्ते कफार्थः ॥ अजाजीवः पुं जावालः ।
 मूलशेषश्चासह्योग विषयः ॥ अजाजीवी । इत्यमरः ॥
 कासकृष्ट नाशित्वं । चक्षुर्हितः ॥ अजातः त्रि अजन्मविशिष्टः ॥
 कागित्वञ्च ॥ तत्फलस्य गुणाः । अनुत्पन्नः । यथा । अजात पत्न्या
 तिकुत्ते उल्लेखः । कदत्ते । कफवायु
 नाशित्वं । जटेश्वरनलरुविकारित्वं
 । लघुत्वं । लवणस्त्रासवच्च ।
 इतिराजनिर्घटः ॥ अजातशत्रूः पुं राजपुत्रिष्ठिरः
 अजत्वे स्त्री निरंतरः । सततं
 इत्यमरः ॥ इतिहेमचंद्रः ॥
 अजहत् स्वार्थं स्त्री लक्षणम्
 वृत्तिः । विशेषः । उपादानलक्षण
 स्त्रीयार्थान्ताग्निनी लक्षणयथा
 जेताः प्रविशन्तीत्यत्र कृतयारि
 पुरुषे लक्षण इत्यलंकारश्च
 अजहत्स्त्रिगः विशेषणभूतोपि
 खल्लिङ्गात्पागीशब्दः इतिवाक्यं
 ते अजहत् स्त्री शूकशिवी इत्यमरः
 टीकायां स्वामी ॥ अजाये त्रि ॥
 अजा स्त्री कागी । इत्यमरः ॥
 माया । आद्यशक्तिः । इति ॥
 पुराणे ॥ अजागरः पुं भृगुराजवृद्धः इति
 शहरत्नावली जागरणरहितेति
 अजाजी स्त्री श्वेतजीरकः ॥
 कृष्णजीरकः ॥ काकोडम्बरिका
 इतिराजनिर्घटः ॥ अजापालकः त्रि अजनीवी ।
 कागरत्नकः इतिशहरत्नावली

अजीर्ण ३३ ३४ अज
 अजिते त्रि अनिजिते । इति हेम
 चंद्रः ॥ अतिपराजितश्च ॥ वायुर्गंडः २ अंतर्विमः ३ पलितशयः
 अजितः पुं विष्णुः बुद्धः तार्थ
 कृत्तेनविशेषः । इतिहेमचंद्रः ॥ ४ । इति त्रिकोडशेषः अस्य ॥
 शिवः । इति तस्य सहस्रनाम मध्ये
 पवितः ॥ निदानेपरिशिष्टेद्रष्टव्यं ॥
 अजिनः स्त्री चर्मवस्त्रवर्षादिधार्य
 कृष्णसारादित्वक इत्यमरः ॥ अजिन
 भिन्नेवाच्यलिंगं ॥ अजीवः त्रि मृतः ॥ अवसनः
 अजिनपत्रा स्त्री चर्मवाटकावम
 विका इति ख्याता । तत् पृथ्वीयः
 जतका २ इत्यमरः ॥ जतुका ३
 इति तट्टीका ॥ इति ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 अजिनयत्री जतुका । इतिराज
 निर्घटः ॥ अजीवनिः पुं हरिणः इत्यमरः
 अजिरे स्त्री चत्वरः वायुः शरीर
 मेरुकः विषयः । इति मेदिनी ॥ अजिरे त्रि अवक्रं सरलं इत्यमरः
 अजिरे त्रि अवक्रं सरलं इत्यमरः
 भेके पुं इति शहरत्नावली ॥ अजिह्वः पुं भेकः इति त्रिकोडः
 अजिह्वः पुं वाणः इत्यमरः ॥ शेषः ॥ जिह्वारहितेति ॥
 अजीर्ण स्त्री अयाकः इत्यर्थः ॥ अजः त्रि जडः ॥ मूर्तिः इत्यमरः



अज्ञाने ली विरुद्धज्ञाने । तत
पर्यायः अविद्या २ अहंमतिः
३ इत्यमरः सृष्टिकाले ब्रह्माप्रथ
मे यवप्रकार मज्ञाने समर्जयथा
तमः १ मोहः २ महामोहः ३
तामिस्रे ४ अथतामिस्रे ५ इति
श्रीभागवते ॥ वेदोतमेत सस
ज्ञाननिर्वचनीये विगुणात्मके
भावरूपज्ञानविरोधियतकिंचिद
ज्ञानरहिते त्रि ॥
अज्ञतिः पुं वापुः ॥ इति विंशोऽ
शेषः ॥
अचलः पुं वस्वप्रोतभागः ॥ आव
लः इति भाषा इति हलापुथः
अचितः त्रि पूजितः इत्यमरः
अचितक्रः स्त्री सेंदरभ्रयुक्तनभी
इति स्त्री पर्याये राजनिर्वंदः ॥
अज्ञने ली चतुर्णे गमने व्यक्ती
करणे इत्यनद प्रत्ययोत्तोजथात
र्धः ॥ कजले ॥ अस्य गुणः तारा
नेर्मल्यकारित्वे ॥ निर्मल वेदत
ल्यनिराङ्गल दृष्टिकारित्वे
इति राजवल्लभः ॥ सौवीरावाजने
रमान्जने ॥ अतिः मसी इति हेम
वेदः ॥ अग्निः ॥ इति विश्वः ॥ अल
ह्यारिक भाषया अज्ञनाख्य इतिः
यथा अने कार्यस्य शास्त्रस्य वाचकत्वे
नियंत्रिता ॥ सेयोगाधेरवाव्यार्थः
धीकृष्टाप्रतिज्ञने ॥ इति काव्य
प्रकाशः ॥
अज्ञनः पुं पश्चिमदिगुत्तरी ॥
नेष्टो ॥ जटी इति भाषा ॥ इति ॥
विश्वमेदिन्यो ॥
अज्ञनकेशी स्त्री हट्टविलासिनीनाम
गंधद्रव्यं इत्यमरः ॥
अज्ञना स्त्री वानरीविशेषः साव
हनुमन्माता ॥ इति मेदिनी ॥
अज्ञनायिका स्त्री अज्ञनिका इति
हेमचंद्रः ॥
अज्ञनावती स्त्री सप्रतीकनामदि
पुत्र ॥ भार्या ॥ इत्यमरः ॥
अज्ञनिका स्त्री ज्येष्ठीविशेषः अज्ञ
ना इति अज्ञना इति व भाषा ॥
तत पर्यायः ॥ अज्ञनायिका २ हा
लिनी ३ हलाहलः ४ इति हेम ॥
वेदः ॥ लट्टमृषिका ॥ इति जटाधरः
अज्ञनी स्त्री लेयनारी ॥ वेदनारि
लेपनयोग्या ॥ इति विश्वमेदिन्यो ॥
कटकावतः कालोजनीवृत्तः ।
इति राजनिर्वंदः ॥

अज्ञतिः पुं हस्तसेपुटः ॥ अज्ञला
इति भाषा ॥ कृडव परिमाणं ।
इति मेदिनी ॥
अज्ञलिका स्त्री बालमृषिका इति
जटाधरः ॥ अज्ञनिका इति व पाठः
अज्ञलिकारिका स्त्री लज्जालला
इति राजनिर्वंदः ॥ पुनलिका
इति हेमचंद्रः
अज्ञसः त्रि अवक्रः ऋजु इति
हेमचंद्रः ॥
अज्ञसा व्य द्रुते शीघ्रे यथार्थः
प्रकृते इत्यमरः ॥
अज्ञिः पुं प्रेषणीकः प्रेरकः ।
इत्युणादिकोषः ॥
अज्ञिष्टः पुं सूर्यः इत्युणादि
कोषः
अज्ञीर स्त्री स्वनामख्यातफलवृत्त
विशेषः ॥ अज्ञिर इति येयाग
इति व भाषा ॥ तत पर्यायः अज्ञले
काकोडुम्बरिकाफलं ॥ अस्य गुणः
शीतलत्वे स्वादुत्वे गुरुत्वे ।
वायुपित्तशूलक्रिमिपूलरुतपीडा
कफ मुखवैरस्य नाशित्वे अग्नि
कर्षित्वञ्च लघुजीरितसारल्यगुणे
इति राजवल्लभ राजनिर्वंदो ॥
अदृ गत्या ॥ इति कविकल्पद्रुमः
अदने ली भ्रमणे यथा सर्वज्ञत्वे
मथीश्वरत्व मगमत मांवाभिला
दने ॥ इति चंटाकर्णः ॥
अदनिः स्त्री भनुरयभागः भनुरे
हल इति भाषा ॥ इत्युणादि ॥
कोषः ॥
अदनी स्त्री अदनिः पतङ्कोटिः
इत्यमरः ॥
अदरुषः पुं वासकवृत्तः इत्यमरः
अदरुषः पुं वासकवृत्तः इत्यमरः
रीकायोगयमुकटः ॥
अदवि स्त्री वने इति रायमुकटः
अदवी स्त्री वने इत्यमरः ॥
अद स्त्री पर्यायेने भ्रमणे इति
रत्नकोषः नीलकंठश्च ॥
अदोद्या स्त्री पर्यायेने इत्यमरः ॥
पुनः पुनर्भ्रमणे अतिशय भ्रमणे
इति व्याकरणं ॥
अदृ ३ अतिक्रमे व्यथे ॥ इति ॥
कविकल्पद्रुमः ॥
अदृ क तोको अनादरे ॥ इति ॥
कविकल्पद्रुमः ॥
अदृ ली चक्रं अत्रे इति ॥
मेदिनीभूरिप्रयोगश्च ॥

अतमरीकायो ॥

अंकोशः पुं स्वनामख्याति
शरीरावयव विशेषः तत्
पर्यायः मुष्कः २ वयणः १ इत्यमरः
अं ३ य एले ५ अं ३ कः ६
इति हेमचंद्रः ॥ वीजपेष्टिका ० ॥
इति राजनिर्घटः ॥ सीमा ८ ॥ इति
जटाधरः फलकोषकः ५ ॥ इति
त्रिकोशेषः ॥ फले १० ॥ इति
रामायणम् ॥
अं ३ कोषकः पुं अं ३ कोषः ॥
इति शहरावली ॥
अं ३ जः पुं यस्ती ॥ सपः ॥
मत् सः ॥ ककलासः इति ॥
विश्वमेदिनी ॥ अं ३ जात मात्रे
त्रि ॥ इत्यमरः ॥
अं ३ जा स्त्री मृगनाभिः ॥ कल्हरी ॥
इति विश्वमेदिनी हेमचंद्रः ॥
अं ३ लः पुं मत्स्यः ॥ इति
शहरावली ॥
अं ३ रः पुं पुरुषः शक्तः
इति मेदिनी ॥
अं ३ वी स्त्री अंगुलिः ॥ अस्याः प्रवर
प्रयोगो वेदे ॥ लीला ॥
अत १ वेधने ॥ इति कविकल्पद्रुमः
अत १ वेधने ॥ इति कविकल्पद्रुमः
अत ० सातत्यगते निरंतरगमने ॥

प्रापणोद्य ॥ इति कविकल्पद्रुमः ॥
अतः वा कारणे ॥ अयदेशः ॥
निर्देशः इति विश्वः ॥ यतद्
शब्दात् तत् प्रत्ययेऽप्येवमेव रूपे
अतएव वा अस्मादेव ॥ यतत्
कारणेनैव ॥ अनेनैव हेतुना ॥
यथा अतएव महेशानि वलयेः
समता भवेत् ॥ इति सारदातिलक
टीकायां राजवभट्टः ॥ अतएव पुं
इति वोपदेवः ॥
अतः पुं यद्येतस्योच्चस्थाने
तत्पर्यायः ॥ प्रयातः २ भृगुः ३
इत्यमरः ॥
अतर्कः पुं अहेतुकः ॥ अतर्क
यः ॥ इति महाभारतदानधर्मः ॥
अतले स्त्री पृथमखंडपाताल
इति भूरिप्रयोगः ॥
अतलेयश्रीः त्रि अगाधः ॥
अतिगभीरः इत्यमरः ॥
अतलेष्टकं त्रि अतलेयश्रीः ॥
तत्पर्यायः ॥ अस्या २ अस्यागे
अस्तावे ५ अगाधं ५ इति ॥
हेमचंद्रः ॥
अतसः पुं वायुः ॥ इत्यादिकोषः
आत्मा ॥ इति सिद्धांतकोशम् ॥
मुणादिहतिः वल्कलानि मिश्रतरे
अतः यथा अतसः क्रोमे प्रहरणे

वायुश्चेति याज्ञवल्के माथवः ॥ अतिकंदकः पुं हलिकंदहृतः
अतसी स्त्री कृष्णपुष्पान्नद्रव्यभेदः इति राजनिर्घटः ॥
मसिना इति ख्याता तत् पर्यायः अतिकेशवः पुं कुजकहृतः ॥
वनका २ उमा ३ क्षौमी ४ इति राजनिर्घटः ॥
रुद्रपत्नी ५ सवर्चला ६ इति अतिक्रमः पुं क्रमोलङ्घनोत्त
रत्नमाला ॥ पिङ्गिला ७ देवी ८ पर्यायः ॥ अतिपातः २ उपात्ययः
मंदगथा ९ मंदोत्तरकटा १० क्षुमा ११ हेमवती १२ सनीला १३
नीलपुष्पिका १४ अस्यागुणाः १५ अतिक्रान्तः त्रि कृतातिक्रमः
उप्राते ॥ तितले वातहारीत्वे स्रष्ट
पित कारितञ्च अस्यालेलस्य
गुणाः मधुरत्वे ॥ पिङ्गिलत्वे
मंदगथित्वे कषायत्वे वायुकफ
कासनाशित्वे ॥ स्वादुत्वे ॥ उल्लत्वे
अल्लत्वे ॥ पाके कटुत्वञ्च ॥ इति
राजवल्लभ राजनिर्घटौ शाण्डक
इत्यमरीका ॥
अति वा प्रशंसा ॥ प्रकर्षं ॥
लेखन ॥ इति विश्व मेदिनी ॥
अतिशयं ॥ कीर्ते ॥ पूजने
असेभावना ॥ इति उगीदासः
प्रादि विश्वपुष्पसंगीतगीतोयं
अतिकथः त्रि अग्रहेयः ॥ नष्टः
इति मेदिनी ॥ नष्टधर्मः ॥ इति
हेमचंद्रः ॥
अतिकथा स्त्री अपार्थवाक्यं
वाचिभाषणम् ॥ इति विश्वः हेमचंद्रः
अतिकंदकः पुं हलिकंदहृतः
इति राजनिर्घटः ॥
अतिकेशवः पुं कुजकहृतः ॥
इति राजनिर्घटः ॥
अतिक्रमः पुं क्रमोलङ्घनोत्त
पर्यायः ॥ अतिपातः २ उपात्ययः
पर्यायः ५ श्रीभूक्रमः ॥ रेणो
शत्रून् प्रति अभीत योथादे
रामने ॥ इत्यमरः ॥
अतिक्रान्तः त्रि कृतातिक्रमः
कृतक्रमोलङ्घनः ॥ यथा राजान
मतिक्रान्ता अतिराजी ॥ इति ॥
वोपदेवः ॥ अतीतः ॥ यथा
वेगेन समतिक्रान्ते गताः ५ ॥
मिति लक्ष्यते ॥ इति श्लिष्टः
अतिक्रामकः त्रि अतिक्रमकर्ता
क्रमोलङ्घकः ॥ अतिपूर्वक्रमथातोः
कर्तारिणः ॥
अतिगडः पुं विष्कंभादि सप्त
विष्ठाति योग मध्ये षष्ठ योगः
सप्तजात फले कलिप्रियो वेद
विनिंदकश्च भूर्तः कृतज्ञो गलारोग
युक्तः ॥ सरोमदेहः पुरुषोत्तमो दीर्घः
प्रकोटगोऽस्त्विति गोऽजला इति
कोष्ठीप्रदीपः ॥
अतिगयः पुं भूततणं सेपकः
मृद्वहृतः ॥ गेयकः ॥ इति ॥

राजनिर्घटः ॥

अतिगोधातुः पुं पुत्रदात्रीलता

इति राजनिर्घटः ॥

अतिगर्वितः त्रि महाहं कृतः ॥

अतिशयगर्वयुक्तः तत्पर्यायः ॥

समुद्रद्वयः २ ॥ इतिहलायुधः ॥

अतिगुहा स्त्री दृष्टिप्राणीविशेषः

तद्वत्कृतिया इति भाषा इति

रत्नमाला गुहातिक्रामकेत्रि ॥

अतिवरा स्त्री यमचारिणीद्वयः

स्थलप्राग्नी ३ ॥ अत्यमः राजनिर्घटः

अतिचारः पुं श्रीगमने ॥

अतिक्रम्य गमने ॥ कुजादि ॥

यवग्रहाणां राशि भोग ॥

कालासमाप्ता राशयन्त्र गमने ॥

तत्र पूर्वराशि गमने वक्रातिचारः

॥ यः राशि गमने अतिचारः ॥

यतो गुरोश्च कालो भवति ॥

गुरुस्तु यदि पुनः पूर्वराशिनाय

तिः तदा महातिचारः तेन त्वम

सच्चर सरो भवति ॥ ग्रहाणां स्व

भोज्यमनराशावपिवक्रातिचारो

द्वयतः ॥ तत्र नाकालः ॥ इति ॥

स्मृतिज्योतिष ॥

अतिरुद्रः पुं भूतभूतः ॥ इति

राजनिर्घटः जलतृणविशेषः

अरुणवर्णकृत्याख्या इति ख्यातः

॥ इति रत्नमाला ॥ कुत्रा ॥

काटकाति ॥ भूइकाति ॥

योगालकाति इति ख्याता ॥

इत्यमः ॥

अतिरुद्रकः पुं कुत्रद्वयः ॥

काताग्न्याविष इति ख्यातः ॥

तस्य मूले यत्रेव वाकाः कुरसश्च

इति रत्नमाला ॥ भूतभूतः ॥

इति राजनिर्घटः ॥

अतिरुद्रा स्त्री अराक पुष्पी ॥

मोरी इति ख्याता ॥ इत्यमः ॥

शङ्का ॥ शलया ॥ इति प्रसिद्धा

इति रत्नमाला ॥

अतिजवः त्रि अतिशीघ्रगामी

अतिवेगवान् ॥ तत्पर्यायः ॥

जङ्गलः २ ॥ अत्यमः राजनिर्घटः ॥

अतिवलः पुं इति तट्टीका ॥

अतिजराः पुं नीलकोष्ठी ॥

कालवकः ॥ इति राजनिर्घटः

अतिडीने स्त्री यत्किं प्रवेड

गमने ॥ इति महाभारते ॥

अतितीव्रा स्त्री गेडह्वी ॥ इति ॥

राजनिर्घटः ॥

अतिथिः पुं कुशपुत्रः ॥ तव

श्रीगमचेदस्य पौत्रः ॥ इति ॥

मेदिनी ॥ कायः ॥ इति विष्णुः

अतिथिः त्रि अमातपूर्वगुहागत

वर्तकः ॥ इति श्रीधरस्वामी अतिथि

इति भाषा ॥ तत्पर्यायः आगस्तः

२ ॥ अविशकः २ ॥ गुहागतः ५ ॥

इत्यमः स्त्रीलिङ्ग अविशकी

५ ॥ अतिथि ६ ॥ इति तट्टीका ॥

सारसंदरी ॥ अमातः ७ ॥ इति

हनुवेदः ॥ प्रचूर्णः ८ ॥ अभागतः

प्रचूर्णकः ९ ॥ इति हेमचंद्रः ॥

प्राचूर्णकः १० ॥ इति विष्णुः प्राचूर्णः

११ ॥ इति त्रिकोशेषः ॥ १२ ॥

तत्पलतलो ॥ यस्य न ज्ञायते नाम

न च गोत्रेन च स्थितिः अकस्मात्

गृहमायाति सोऽतिथिः प्रोच्यते

बुधेः १३ ॥ तस्य निवर्तने गृहस्थ

दोषायथा अतिथिर्यस्य भ्रात्रे

गृहात् प्रति निवर्तते स तस्मै

उष्कृते दत्ता पुण्यमादाय गच्छति

इति पुराणे ॥ १४ ॥ तस्य गृहकालः

तेना गोदोह मात्रेण काले ॥

तिष्ठद्गृहागतेऽतिथिर्गृहस्थस्य

तद्गृहे वा यदृच्छया ॥ इति ॥

विष्णुपुराणे ॥ १५ ॥ गोदोहकालश्च

सुहृत्प्रेम भागः ॥ यथा ॥

आवम्य ततः कुर्यात् प्रज्ञा

द्वारावलोकेन सुहृत्प्रेम

भागमुद्गीत्योऽतिथिर्भवेत् ॥

इति मार्कंडेयपुराणे ॥ १६ ॥ तस्य

पूर्वत्वादिविचारो नास्ति प्रिये वा

यदि वाद्गृहात् पूर्वः पीतयववा

संप्राप्नोति च देवान्ने सोऽतिथिः

स्वर्गसंक्रमः इति श्रुतिमतयः ॥ १७ ॥

तस्य वेदादयो न प्रष्टव्याः ॥

स्वाध्यायगोत्र वरणमष्टापितथा

कुले हि राण्यगर्भे बुद्ध्या त्वे

मन्येता भ्यागते गृही ॥ इति

विष्णुपुराणे ॥ १८ ॥ तस्य देशादो

दृष्टे दोषः ॥ देशे नाम कुले

विद्योऽष्टादशोऽत्र प्रयच्छति न स

तत्कलमाप्नोति दत्ता स्वर्गं न गच्छति

इति स्मृतिः ॥ १९ ॥ अतिथये ॥

शक्त्यनुसारेण दातव्यं भोजने

हंतकारे वा अर्थभिक्षामप्यपि वा

अदत्तानेव भोज्यं यथा ॥

विभवमात्मनः ॥ इति

मार्कंडेयपुराणे ॥ २० ॥ भिक्षादि

स्वत्वेण यास्य प्रमाणं भिक्षासदृशं

यास्य तद्वत् अथाष्टादशोऽष्टादश

हंतकारे द्विजोत्तमाः ॥ इति ॥

मार्कंडेयपुराणे ॥ इत्याह्निक ॥

तत्त्वे ॥ २१ ॥

अतिथिपूजने स्त्री अतिथिसेवा

अतिथ्यक्रिया तत्पर्यायः ॥

नृयज्ञः २ ॥ इति हेमचंद्रः ॥

अतिराने स्त्री बहुदाने ॥

अतिदे

४२

अतिपा

अपामितदाने यथा अतिदाने
वलिर्वहो अतिमानेवकोशवाः ।
अतिरुपे लता सीतासर्वमत्यन्ते
गर्हिते इतिवाणकः ॥
अतिदिष्टः त्रिअतिदिष्टाविशिष्टः
यथा न समान गोत्रो भार्या
विदेतेत्यनेन चद्रस्यापिसगोत्रा
कथं न निषिध्यते इति चेदत्र
उपदिष्टातिदिष्टगोत्रस्यैवनिषेधा
नन्वतिदिष्टातिदिष्टचूद्रगोत्रदे
इत्युदाहृतम् ॥
अतिदीप्यः पुं रक्तचित्रकह्वरः
इतिराजनिर्घटः ॥
अतिदेशः पुं अन्यधर्मस्यान्य
आशेषणे यथा इण्वादिक्
इत्यादिः इति दुर्गीदासः
कारिकायथा प्रकृतात्कर्म्मणे
यस्मात् तत् समानेषु कर्मसु
धर्मातिदिष्टतेयेन अतिदेशः
सञ्च्यते इतिमलमासतत्वे ॥
सह्येवविद्यः शस्त्रातिदेशः २
यथानित्येन तत्त्वे शेषे स्यात्
इत्यत्र तत्त्वेन अतिदेशः
कार्यातिदेशः यथा अग्रजातः
इत्यत्र कार्येण निषेधन दृष्टी
योगिमास धर्मातिदेशः २
निमित्तातिदेशः यथा विह्वले

मोहवरुणो वीहिकार्यकारुण
मुने वीहिकार्य निमित्तत्वात्
धर्माः प्रोक्षणादयः कल्प्येते १
व्यापदेशातिदेशः ४ यथा
मासमग्निहोत्रे जुहोति इत्यत्र
माससाध्यायनाखयोगेअग्निहोत्र
यदव्यापदेशात् अग्निहोत्र १
धर्मातिदेशः ४ रूपातिदेशः ५
यथायजमानाद्विज्ञाप्यः इत्यत्र
सूयेयजमानादन्यत्वरूपावगमात्
यजमानधर्मस्य इदीय परिमाण
स्यातिदेशः १ इति आहुतिविवेक
टीकायां श्रीकृष्णः ॥
अतिनु त्रिअतीतनौके ।
नावमतिक्रान्तं नावोत्तीर्ण ।
इत्यमरः तस्य पुं स्त्रीलिंगयोः ।
अतिनौः इति रूपे ॥
अतिपतने स्त्रीः त्रयः शीतक्रमो
इतिशब्दरत्नावली ॥
अतिपस्थाः पुं सन्मार्गः सपथः
इत्यमरः ॥
अतिपत्रः पुं त्रिलोकंदहवः
शाकह्वरः इति राजनिर्घटः
अतिपातः पुं अतिक्रमः ॥
उपात्ययः पथ्ययः इत्यमरः ॥
अतिपातकः स्त्री नवविधपाप
मध्यगुरुपातकं तत्रिविधम् ॥

अतिम

४३

अतिरे

पुंसः मातु इहिल्लुषागमनजन्ये
स्त्रियास्म पुत्रपितृचक्षुर गमन
जन्ये इति प्रायश्चित्तविवेकः ॥
अतिवलः त्रि प्रवलः अतिशय
वलवान् प्रकृष्ट वलविशिष्टः ।
इतिमेदिनी ॥
अतिवला स्त्री पीतवला ॥
पीतवर्णावाडियाला इति ख्यता
पिटाणी इति मदनविनोदः
गुणकारीभेदः इतिराजनिर्घटः
तत्पर्यायः वलिका २ वल्पा ३
विकंकता ४ वायुपुष्पिका ५ वेदे
शीता ७ शीतपुष्पा ८ भूगवर्त ९
हृद्यगंधिका १० तस्यागुणाः ।
तिक्तत्वे कटुत्वे वातकृमिनाशिते
राहृत्सा विषकुर्दिक्लेदोपशान
कारित्वम् ॥ इतिराजनिर्घटः ।
अतिभागाः पुं खेस २ खच ३
इतिभाषा इति राजनिर्घटः ॥
अतिभीः पुं वज्रज्वाला इति
हलायुधः ॥
अतिभूमिः स्त्री आधिक्यं
यथापापमन्मथमदादतिभूमिं
हसह स्तनभराः ससतसेति ॥
मातुः अतिशयितभूमिः ॥
अतिमेगल्यः पुं विल्वह्वरः ।
इतिरत्नमाला अतिशयमेगल

। जनके त्रि ॥
अतिमर्षादः त्रि अतिशयितः ।
इतिहेमचंद्रः अतिशये स्त्री ॥
अतिमात्रे स्त्री अतिशयः तद्युक्ते ।
त्रि इत्यमरः ॥
अतिमुक्तः पुं माधवीलता ॥
इत्यमरः ॥ तिनिशिवदः इति
हेमचंद्रः ॥
अतिमुक्तः त्रि निष्कलः निःसंगः
इतिविश्व मेदिन्यो ॥ प्राप्त
निर्वाणः ॥
अतिमुक्तकः पुं तिनिशह्वरः
इत्यमरः तिंदकह्वरः पुष्पह्वर
विशेषः तत्पर्यायः पुंरुक् २
मलिनी ३ भ्रमरानेदा ४ कामुक
कांता ५ तस्यागुणाः कषायत्वे
शीतलत्वे अमनाशिते पित्त
दाह ज्वरान्माद हिक्का कुर्दि ।
निवारकत्वम् इति राजनिर्घटः
अतिमोदा स्त्री नवमल्लिका इति
राजनिर्घटः ॥
अतिरसा स्त्री मूर्खलता रात्रा
स्त्रीतनके इतिराजनिर्घटः ॥
अतिरिक्तः त्रि अधिकः अति
शयितः तत् पर्यायः समधिकः
२ इत्यमरः ॥
अतिरेकः त्रि अतिशयः यथा

समूहो हृमयो ज्ञेय मतिरेके ॥
 येरुहनि इति तिप्पादितत्वे ॥
 अतिरोगः पुं हयविधिः
 इति राजनिर्घटः
 अतिरामशः पुं वनकुशलः
 इति हारावली हृदय वाना इति
 केचित् अतिशयलोमशुके त्रि।
 अतिलोमशः स्त्री नीलवुद्धा ॥
 इति रत्नमाला ॥
 अतिवर्तुलः पुं कलाविशेषः
 वाटुलाकडाई इति भाषा इति
 रत्नमाला अस्य गुणः सतील
 शब्देदृष्ट्याः
 अतिवादः पुं अभिवादः ।
 परुषोक्तिः इत्यमर टीकायां
 रमानाथः ॥
 अतिविकटः पुं दुष्टस्त्री इति
 प्राहमाला अतिकराले त्रि।
 अतिविषा स्त्री हतविशेषः
 आतशय आनेव इति भाषा ।
 तत् पर्यायः विष्वा २ विषा ३
 प्रतिविषा ४ उपविषा ५ अरुण
 ६ शृङ्गी ७ महोषधे ८ इत्यमरः
 काशमीरा ९ चेता १० इति ॥
 रत्नमाला चेतकेदा ११ शृङ्गी
 १२ भृंगरा १३ विरूपा १४
 प्रणमकेदा १५ विरूपा १६

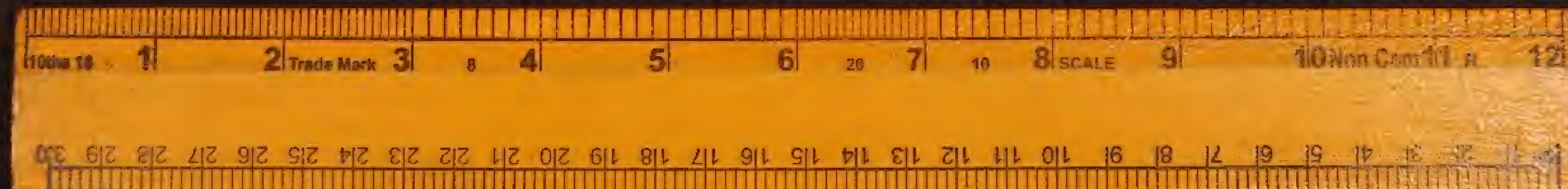
गीरा १७ माद्री १८ चेतवचा १९
 अमृता २० इति राजनिर्घटः
 तस्यागुणाः यावकत्वे शाहित्वे
 देशनाशित्वञ्च इति राजवल्गुभः
 कटुत्वे उष्णत्वे कफ विना
 ज्वरमातिसार कास विष कुटिदि
 नाशित्वञ्च त्रिविधातिविषा ज्ञेया
 सुक्ता कृष्णा तथा रुणा रसवीर्य
 विपाकेषु निविधेव गुणाधिका
 इति राजनिर्घटः ॥
 अतिविश्रथनवोटा स्त्री स्त्रीकोतगीत
 मध्यनायिकाभेदः तस्यालक्षणं
 नायकातिशय प्रश्रय सुक्ता ।
 अस्याश्चेष्टा संधैर्य रायराय
 नायके वक्रोक्तिः । अथैर्य
 रायराय नायके परुषवाक ।
 इति रसमेकरी ॥
 अतिहृष्टिः स्त्री अतिशयहृष्टिः
 इति विशेषः सनु महद्वर्णरूप
 कृषिणावृत पातः यथा अतिहृष्टि
 रनाहृष्टिः शलभा मृषिकाः खगाः
 प्रत्यसन्नाश्च राजानः यदेते
 इत्ययः स्मृताः इति पराशरः ॥
 अतिवेले स्त्री अतिशयः ॥
 अतिशयि वि इत्यमरः ॥
 अतिशया स्त्री अतिशय पातना
 तीक्ष्णवेदना इति प्राहमालावली

अतिशक्तिः स्त्री अतिशयव्यायने
 अलक्ष्ये लक्षणस्य गमने ।
 यथा साध्याभाव वदहति त्व
 मिति व्याप्ति लक्षणो भूमवान्
 बह्नेरित्यत्र भूमाभावाधिकरण
 रुदहति ताभावमादाय अति
 व्याप्तिः इति तार्किकाः स्वा ॥
 व्यवहित प्राक् तणा वहेदेन
 रविभुज्यमानराश्रीय रविसंयोग
 विशिष्टस्वातिमहणकत्वेमलीम
 भानुलङ्घिते अतिव्याप्तिवारणीय
 जौत पातिकाभिन्नत्वेन विशेषणी
 ये इति मलमासतत्तटीका मुख्या
 फलजनक व्यापारजनकत्वेसति
 मुख्य फलाजनकत्वे अंगत्वे ।
 वरादावद्विद्याप्तिवारणायसत्त्वे
 इति तिप्पादितस्तीकाच ॥
 अतिशक्तिना स्त्री विक्रमः ।
 महावले इत्यमरः ॥
 अतिशक्तिभाक पुं अतिशय
 शक्तिविशेषः अतिसमर्थः ।
 सवीर्यमतिशक्तिभाक इत्यमरः
 अतिशयः पुं अधिकः तत्
 पर्यायः भरः २ अतिवेले ३
 भृश ४ अत्यर्थ ५ अतिमात्रे ६
 उद्गाढ ७ निर्भर ८ तीव्र ९
 पक्वते १० नितोते ११ गाढ १२

वाटे १३ टण्डे १४ इत्यमरः ॥
 अतिमर्षादः १५ उत कर्षः १६
 इति हेमचन्द्रः वलवत् १७ सप्त
 १८ किमुत १९ सु २० अतीव २१
 अति २२ इत्यवयववर्गोऽमरः ॥
 अतिरिक्तः २३ समधिकः २४
 इति विशेषानिब्रवर्गे अमरः ॥
 अतिशयने स्त्री अतिशयः
 उद्युक्ते त्रि इत्यमरटीकायो ॥
 रमानाथः ॥
 अतिशयने स्त्री अतिशयने
 इति प्राहमालावली ॥
 अतिशोभनः त्रि अतिशय ॥
 शोभाशक्तः ॥ अतिप्रशस्यः ।
 श्रेष्ठः इत्यमरः ॥
 अतिसर्जने स्त्री अतिशयदाने
 इत्यर्थायः विलेभुः २ इत्यमरः
 दाने बर्थः इति मेदिनी ॥
 अतिसारः पुं बहुद्रवमलिनः सार
 रोगः तत्पर्यायः अग्रगोथिः २
 उदरामयः २ इति त्रिकाशेषः
 अतीसारः ४ इति वैयकं ॥ ५ ॥
 अस्पानिदाने गर्भतिस्त्रिस्त्यरूतोस
 द्रवस्थूलातिशीतलेः विरुद्धा
 व्याधनाजीर्णीविषमैश्चापिभोजनेः
 स्वेदधैरतिद्युक्तेष्वपि व्याधुक्ते
 विषैर्भयैः शोकादुष्णानुमयाति

पातेः सात्त्विक्यर्थः जलभि
 १ मतेर्वगविचोतेः किमिदोषतः
 नृणां भवत्यतीसारो लक्ष्मण
 तस्य वक्ष्यते ॥ संप्रति यथा
 संप्रमया योत ॥ प्रवृद्धः
 शकुन्तिश्च वायुनाथः प्रवृद्धः
 सत्यतीवातिसारेन माह्वीयि
 चोरे षड्विधं ते वदन्ति ॥
 एकैकशः सर्वशश्चापि दोषैः
 शोकेनान्यः यष्ट आमेनकोक्तः
 ॥ पूर्वस्यैव यथास्वभावाभ्यां
 कृति तोद गात्रावमादानिल
 सन्निरोधाः विदुर्सेग आभ्यान्
 मथाविषाको भविष्यतस्तस्य
 पुरःसराणि इति माथवकरः
 अतिसारको वि सातिसारः ।
 अतिसाररोगपुक्तः उदरमयी
 इत्यमरः ॥
 अतिसाम्या स्त्री लतायीष्टमव
 इति राजनिर्घटः अस्त्रगुणाः
 स्त्रीतनक शब्देद्रष्टव्याः ॥
 अतिस्फुरः वि अतिस्फूर्तिशक्त
 तत्पर्यायः स्फेष्टः २ इति
 जटाधरः ॥
 अतिहसिते स्त्री अतिशयहास
 इति जटाधरः
 अतिहासः पुं सहासहासः
 तत्पर्यायः अतस्मृतः २ इति ॥
 हेमचन्द्रः ॥
 अतीतः त्रिगतः भूतः ॥
 अतिक्रान्तः यथा ननस्यन्यून
 समाहेनातीताशीति वत् सै
 इति वैद्यक परिभाषा संगीत
 शास्त्रमते मानप्रभेदः ॥
 अतीन्द्रियं वि अप्रत्यक्षं ।
 प्रत्यक्षाविषयं इन्द्रियागोचरं
 इन्द्रियाग्राह्यं इत्यमरः ॥
 अतीव वा अतिशयः इत्यमरः
 अतीसारः पुं अतिसाररोगः ।
 इति वैद्यकं ॥
 अतलः पुं तिलवृक्षः इति
 शब्दचन्द्रिका तलनारहिते वि
 अतल्ये वि निस्तल्ये अनपमे
 असाये असदृशे यथा ।
 अतल्य महता स्पर्कं समपेक्ष
 विग्रहः इति भट्टिः ॥
 अततिः स्त्री तत्प्रभावः ।
 अपरितष्टिः अत्राभिलाषः यथा
 उष्माऽतति तमः प्रवेशदहने
 कद्वन्तिक्ता रसावर्णः योऽ
 विवर्जितः कृषितता कर्माणि
 पितृस्यैव ॥ इति रश्मिः ॥
 अतम वि ॥
 अनेजः स्त्री काया । इति ।

राजनिर्घटः तेजारहिते वि ॥
 अतकः पुं शरीरावयवः ।
 अंगे इत्युणादिकोषः ॥
 अतकः वि अधिकः पाश्वः
 इत्युणादिकोषः
 अत ट ३ अतिक्रमे स्थे ।
 इतिकविकल्पद्रुमः ॥
 अता स्त्री माता ज्येष्ठभगिनी ।
 इत्यमर टीकाया रमानाथः
 अता मातायज स्वसा । इति
 नानार्थकोषः प्राकृतभाषाया
 शक्रः इति साहित्यदर्पणटीक
 अतः स्त्री नाटोक्तो ज्येष्ठा
 भगिनी इति शब्दरत्नावली ॥
 अतिका स्त्री अतिकानाटोक्तो
 ज्येष्ठा भगिनी इति भरतः ।
 द्विरूप कोषश्च ॥
 अतुः पुं सूर्यः इत्युणादिकोषः
 अतः पुं अश्वः वैदिक
 शब्दोपे ॥
 अत्यंतं स्त्री अतिशयः यथा
 अत्यंतं कठिनौ तथापि रुदया
 नेदाय वक्षोरुहौ इति
 नरहरिकावः
 अत्यंतकोपनः वि अतिशय
 कोपी तत्पर्यायः वेडः २
 इत्यमरः
 अत्यंतगामी वि अतिशयगमन
 शीलः अतिशीघ्रगमनकर्ता ।
 तत्पर्यायः अत्यंतिकः २ ।
 इति हेमचन्द्रः
 अत्यन्तसुकुमारः पुं कंगुनीवृक्षः
 इति राजनिर्घटः ॥
 अत्यंतिकः पुं अतिशयभ्रमण
 कर्ता अत्यंतगामी इति
 हेमचन्द्रः ॥
 अत्यंतीनः वि भृशगामी ।
 अतिशयगमनशीलः इत्यमरः
 अत्यन्तं स्त्री वृक्षः तेतल इति
 भाषा इति राजनिर्घटः ॥
 अत्यन्तयणी स्त्री लताविशेषः
 तत्पर्यायः तीक्ष्ण २ केडुरा ३
 बलिपूरणः ४ कवडवृक्षोपवृक्ष
 ६ अरणवासिनी ७ अत्यगुणाः
 तीक्ष्णाश्च ते स्त्री हर्मूलविनाशिते
 वातहारिते अग्निरुविकारिते
 गुल्म सैन्यरोगघ्नहारिते च
 इति राजनिर्घटः ॥
 अत्यन्ता स्त्री वनवीजपूरः मधु
 लेख मधुरावा इति खोता इति
 रत्नमाला ॥
 अत्ययः पुं मृत्युः अतिक्रमः ॥
 देडः दोषः कृष्ण इत्यमरः
 अत्यर्थः स्त्री अतिशयः तीक्ष्णोपे



वाचालिगे इत्यमरः ॥

अत्यल्पं त्रियकिं चित् । अति

सहस्रं तत्तय्यायः अत्यल्पे २

अल्पीयः ३ कणीयः ४ अणीयः ५

इत्यमरः ॥

अत्याकारः पुं न्यक्कारातिरकारः

इतिहेमचंद्रः ॥

अत्याचारः पुं असेगताचरणे ।

अचाराल्लिङ्गुने । अत्यायः ॥

अत्याज्यः त्रि त्यागानर्हः ॥

अत्यक्तव्यः अत्यजनीयः ॥

अत्यालः पुं रक्तविक्रकह्वः

इतिराजनिर्वटः ॥

अत्याशा स्त्री अतिशयाशा ।

अत्यंतसहा असेभावनीयवाक्का

यथा अत्याशति रूपागता अग

गणान् यन्वावने भापि तात्रो

यत्तपिपिते लसोःस्मि मम

तदुधेर्मनो दूयते इत्युटः ॥

अत्याहारी त्रि अतिशयाहार

कर्ता वहाणी अपरिमित

भोजी ॥

अत्याहिते स्त्री महाभीतिः

अतिशयः ॥ जीवानयेति

कर्मजीवनाशरहितसाहसकर्म

इत्यमरः ॥

अत्युक्तिः स्त्री ओषितकचने ।

अतिशयोक्तिः । असेभवोक्तिः ॥

अत्युहः पुं कालकंदः ।

दात्युहयत्नी । इति मेदिनी ॥

अतिशयवितर्कः

अत्युहा स्त्री नीलिका शेफालिका

। इतिमेदिनी ॥

अत्र वा यतीस्मिन् एवाने इति

भाषा एतच्छब्दस्य सप्तम्यास्मादेश

कपोये ॥

अत्रभवान् त्रि पूज्यः स्नायः

मन्यः नाटके रसप्रचुरप्रयोगः

इतिहेमचंद्रः ॥

अत्रिः पुं सप्तधिमथेऋषिविशेषः

सचब्रह्मण्यस्तुयोजातः तस्य

भार्या कर्दम मुनिकन्या अनसूया

पुत्रः दत्तः १ उड्डीसाः २ चेद्रसः

। इतिश्रीभागवते ॥

अत्रिजातः पुं चेद्रः हिजला

यथा अत्रिजातस्य यामूर्तिः शोभनः

रज्जनस्य कृत्स्नोवेवा विजातस्य

तमसो रज्जनस्य च इति

त्रिविक्रमभट्टः ।

अत्रिहजः पुं चेद्रः इति

हेमचंद्रः ॥

अत्रिनेत्रजः पुं चेद्रः इति ॥

जटाधरः ॥

अत्रिनेत्रजस्तः पुं चेद्रः । इति

हलायुधः ॥

अत्रिनेत्रभूः पुं चेद्रः इति

त्रिकोडशेषः

अत्रभारद्वाजिका स्त्री अत्रि

भारद्वाजी विवाहः इति

शहरत्नावली ॥

अथ वा मंगले अनेतर ॥

आरेभः प्रश्नः कातस्त्र्य ॥

इत्यमरः अधिकारः संप्रयः

विकल्पः समुच्चयः इतिमेदिनी

अथकिं वा स्वीकारः इति ।

शहरत्नावली ॥

अथर्ववेदस्त्री वेदविशेषः । इति

मेदिनी ॥ तत्र चतुर्थवेदः

नवशरावायुक्तः ॥

अथर्वणः पुं शिवः । इति

त्रिकोडशेषः ॥

अथर्वणिः पुं अथर्ववेदज्ञः

पुरोहितः । इति मेदिनी ॥

अथर्वी पुं ब्राह्मणः । इतिमेदिनी

अथो वा मंगले अनेतर ॥

समुच्चयः प्रश्नः आरेभः ॥

कार्तस्त्र्य अधिकारः संप्रयः

विकल्पः इति मेदिनी ॥

अद इवेधे इति कविकल्पद्रुमः

अद ल औ भक्षणो । इति ॥

कविकल्पद्रुमः ॥

अदः स त्रि यतत पुरोवर्ति यः

इतिभाषा यः पुरोवर्तभूते

तेऽ इति भाषा इति ॥

मेदिनी ॥

अदता स्त्री अविवाहित इति

स्मृतिः ॥

अदने स्त्री भक्षणो भोजने ।

इतिहेमचंद्रः ॥

अदधः त्रि प्रचुरः बहुः

इत्यमरः ॥

अदर्शने स्त्री दर्शनाभावः ।

असाक्षात् । दृष्टः गोचरे । तत्र

पर्यायः । विनाशः २ इत्यमरः ॥

अदलः पुं हिजलह्वः इति

शब्दचंद्रिका दल रहिते त्रि

अदला स्त्री हृतकुमारी इति

शब्दचंद्रिका ॥

अदाता त्रि कृपणः दानशक्ति

रहितः । यथा । अदाता पुरुष

स्वयनेत्यज्य गच्छति इति

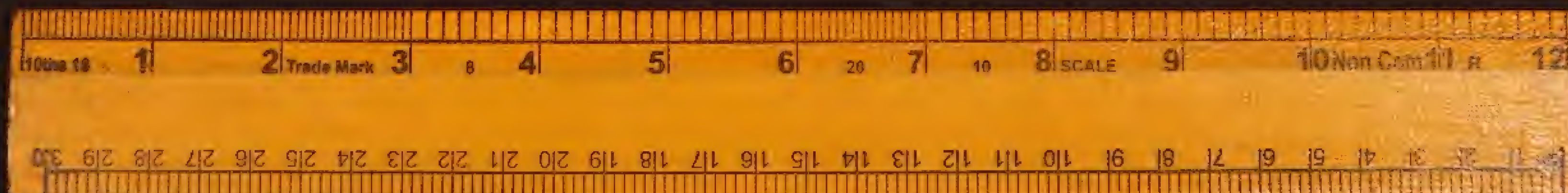
शब्दीनाः ॥

अदातः त्रि तपःकृपासहितः

अकृतवासोद्विग विग्रहः इति

पुराणे ॥

अदितिः स्त्री दत्तप्रजायतिकन्या



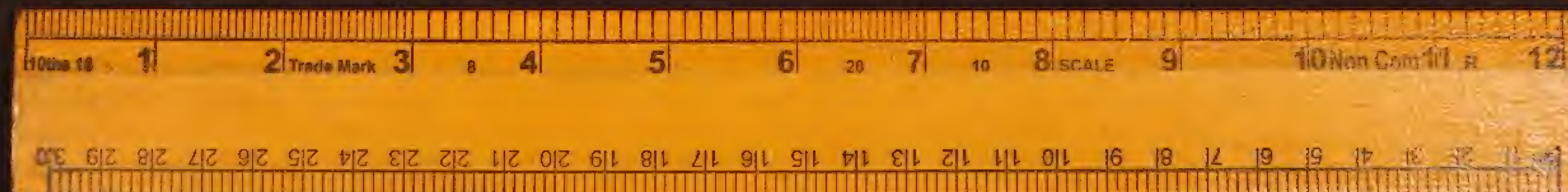
सा कश्यपयन्त्री देवमाता च । शायसिनादि नाशपञ्च इति ।
 इति त्रिकोडशेषः ॥ भूमिः ॥ भाषापरिकेदः ॥
 अविडः इति शहरावली ॥ अट्टवान् ३ त्रि भागवान् ।
 अदितिनन्दनः पुं देवता । कपालिया इति भाषा
 इत्यमरः ॥ अट्टिः स्त्री प्रतिकुलाट्टि
 अट्टक १ त्रि ट्टिरीहितः अथः कृतसिताट्टिः सरोषवक्रट्टिः
 इत्यमरः ॥ अट्टक १ त्रि ट्टिरीहितः अथः कटिलवत्तः अस्मैत्याति ॥
 अट्टशे त्रि अदर्शनीये अट्टशे यथा कन्याकन्यादेवति कोमलं वक्रट्टिपुक्तवत्तः ॥ इत्यमरः
 त्रिभुवन व्याप्राप्यदृष्टा जनेः अट्टिका स्त्री सरोष वक्रट्टिः
 इत्युद्धटः ॥ अट्टितः इति शहरावली ॥
 अट्टः त्रि अकृतदर्शनः अवी अदेवमातृकः पुं देवमातृक
 यथा अट्टे दर्शनीयता कट्टे विच्छेद भीरुता इति भिन्ने देशः नदीमातृकदेशः
 रसतरंगिन्या भानुदतः ॥ यथावितन्वति क्षेममदेवमातृकाः
 अट्टे स्त्री अग्रिजलादिहमा इति भारविः ॥
 जातेभ्य इत्यमरः जन्मान्तरीय अट्टः पुं दृते इति सिद्धांत
 तस्कारः । भाग्ये यथा अट्टे कोमुद्यामृणादिवृत्तिः ॥
 मय्यथ मट्टे देवमातृकोति अट्ट ३ अतिक्रमे वथे इति
 संप्रतिनदर्शनातिथि इति श्री कविकल्पद्रुमः ॥
 हर्षः । तत्तु आत्मानो रंती द्विगुणः अट्ट ० अभियोगे इति ॥
 इदेवासजा जने तत्तु ज्ञान अट्ट ० अभियोगे इति ॥
 नाशे भोगानाशे च धर्माधर्म अट्टा वा यथाधीतार्थायः
 भेदेन तद्विविधे धर्मस्तुल्यतायः तत्तु २ अजसा १ इत्यमरः ॥
 कारणे गंगास्नानयागादिजन्यः अट्टते स्त्री अपूर्वे तत्तु र्थायः
 कर्मनाशजलादिपरीनाश विस्मयः २ आश्चर्य्य ३ चित्रे ४
 अथर्मस्तुनरकादि कारणे ॥ तद्विष्टिवाच्यलिङ्गे इत्यमरः ॥
 अट्टतः पुं अट्टगारादिनव अट्टतः पुं अट्टगारादिनव
 रसानामये रसविशेषः तस्य ॥

स्याधिभावे विस्मयः देवतागंधः अघस्त्रीने त्रि आसन्नमरणादि ॥
 वर्णः पीतः आलेवने लोकातीत अघमोवाभवति अघस्त्रीने मरणे
 वस्तु उद्दीयने तदगुण महिमा इति सैत्तिप्रसार वाकरणा
 अनुभावाः स्तम्भ सेद रोमान्त्वा परिशिष्टे ॥
 गह्वरस्य विश्रम नेत्रविकाशदयः अघस्त्रीना स्त्री आसन्नप्रसवा ।
 अस्या अभिचारि भावाः । अघमोवास्ते अघस्त्रीनामोः ॥
 वितर्कीवेगसेभ्राति हर्षादयः इति सैत्तिप्रसार परिशिष्टे ॥
 इति साहित्यदर्पणे ॥ अघावायि स्त्री अघाभ्य आजि
 अट्टतसनः पुं महादेवः । इत्युक्त इति भाषा वर्तमानदिवस
 इति त्रिकोडशेषः ॥ पर्थ्यते आजि लागा इति
 अट्टतसारः पुं खदिरसारः भाषा ॥
 इतिकेचित् ॥ अदिः पुं सूर्यः यष्टतः दृष्टः
 अघनिः पुं अघिः इत्युणादि इत्यमरः परिमाणविशेषः ।
 कोषः ॥ इति शहरावली ॥
 अघरः त्रि भक्तकः भक्षणपरः । अट्टिकली स्त्री अघराजिता इति
 इत्यमरः ॥ राजनिर्घटः ॥
 अघ वा वर्तमानदिने । आजि अट्टिकीला स्त्री भूमिः इति
 इति भाषा इत्यमरः त्रिकोडशेषः
 अघतनः पुं कालविशेषः सव अट्टिजे स्त्री शिलाजनेत इति
 भाष्यमते दुर्गसिंह मते च पूर्व रत्नमाला यष्टतजात वस्तुनत्रि
 रात्रिशेष ईदृचै ज्ञेयवधिकयः अट्टिजा स्त्री उर्गा इति हेमचन्द्रः
 रात्रि साईयातयर्थतः पूर्वरात्रि से हलीदृष्टः इति राजनिर्घटः
 शेषाहोवधि यरात्रि प्रथमाई अट्टितनीस्त्री पाईती यथा ।
 पर्थ्यतोवा भर्तृहरि क्रमदीप्तर यथाहमट्टितनया मुखपद्मजमेति
 मते पूर्वरात्रिशेषमहारावधियः काव्यप्रकाशः ॥
 रात्रि प्रथम प्रहरयर्थतः अघ अट्टिनेदिनी स्त्री दुर्गा हिमालयादि
 जातवस्तुनि त्रि ॥ जातत्वात् ॥

न
अथमी त्रि अथमिकः ।
अथमीत्वा अथमशब्दादन्वर्थ
अथमरः पुं वोरः इति
हारावली अथोगामिति त्रि
अथमोरः पुं नीववोरः ।
सिंहालवार इति भाषा इति
केचित् ॥
अथस्तात् अथोभागाः इति
हलापुथः यथाज्ञागः इत्यमर
टीका इति गृहं भगं इति
त्रिकोऽशेषः ॥
अथामार्गवः पुं थामार्गवहतः
इत्यमरटीकायो रायमुकुटः
अथामिकः त्रि अथमी अथमी
पायीतत् यथीयः अथामिकः
अथि वा प्रादि विंशत्युपसर्ग
मध्योपसर्गविशेषः अस्मार्थः
उपरिभागः इति दुर्गादासः ॥
अधिकारः इष्यः इति मेदिनी
अधिकं यथा अथिमासः
अथिकोमासः इत्यर्थः इति स्मृति
अथिः पुं अथिः मनः पीडा
इत्यमरटीकाया भरतः ॥
अधिकं स्त्री कावालकाभेदः
तस्य लक्षणं अथिकं पृथुलाभा
राथेयाधिकवर्णने उदाहरणं

यथाब्रह्मज्ञानि जले यत्र तत्र
नोति न ते गुणाः ॥ इति
कुवलयानंदे अथेयदीक्षितः
अधिकः त्रि अतिरिक्तः अनेकः
इति हेमचंद्रः ॥
अधिकरणं स्त्री एकस्योपपत्तये
इति हेमचंद्रः अथिक्रियते ॥
ऽर्थाद्विचारे ऽस्मिन्ननेनेति वा
अधिकरणं वेदविचारयस्थानिका
मीमांसासावद्विधा कर्ममीमांसा
ब्रह्ममीमांसाचेति कर्म कोऽ
वेदविचारग्रन्थः कर्म मीमांसा
जैमिनिप्रणीतासैव मीमांसातेन
प्रसिद्धा पूर्वमीमांसा इत्युच्यते ।
ब्रह्मकोऽवेदविचारग्रन्थश्च ब्रह्म
मीमांसा वेदव्यासप्रणीता सच
वेदांततेन प्रसिद्धा उतर ॥
मीमांसा इत्युच्यते इत्यञ्च
मीमांसापदमपि कारणाधिकरण
व्युत्पत्त्या प्रम्य परेतेयं ।
भावव्युत्पत्त्या त्विचारे पूर्वक
निर्णय परमिति मतं अथिक्रियते
विचारे अस्मै इति व्युत्पत्त्या
अधिकरणं मीमांसा सिद्धांत
इत्युदीच्येनाभिहितं तत्रासिद्धांत
स्याधिकरणं चरमावयवेतेत्या
करणज्ञात अथिकरणतावुपपत्तेः

यथा न्याय मते निगमनस्य । तर्कोपन्यासेन सिद्धांत विरुद्ध
न्यायावयवत्वेन तन्मात्रस्य न्यायते संप्रत्येक कोटि व्यवस्थापने ।
तद्यथापीति सधीभिर्भावे । उतर प्रकृत सिद्धांतकुल ॥
तस्य वाधिकरणस्य पंचांगानि तर्को पन्यासेन प्रकृतसिद्धांत
युक्ते विषयो विषयश्चैव पूर्व सिद्ध संप्रथापर कोटि
यत्तस्तथोतरं निर्णयश्चेति । व्यवस्थापने निर्णयः सिद्धांतसिद्ध
पंचांगे प्रासर्थाधिकरणं स्मृतं विचार्यवाक्यतात्पर्यावधारणे
विषयो विचारार्हं वाक्यं यथा कर्ममीमांसायाधिकरणानि सहस्र
त्वादरे यश्च वध्नाति त्वादरे सत्त्वकानि जैमिनिप्रणीतानि
वीर्यकामस्यपूयं कुर्वीत इत्यदि शास्त्रदीपिकादौ यार्थसारीय
संयोग एव कत्वाधिकरणोदः मित्रादिभिर्बुद्ध्या विवृतानि इति
एवंविषयो निश्चयः स्तद्धिन्न चंद्रशेखरकृत तत्त्वसंवाधिनीः
स्तद्धिरोधीवा अविषयः संप्रथः वाकरणमते आधाररूपकारके
तदुक्तं विशदश्च विशेषार्थः सिद्धं तच्चतुर्विधं सामीप्यं यथा
तिव्यनार्थकः विशेषणसिनोतीति गंगायां ज्ञेयः कालिंदी वेगे
विषयोऽर्थनियामकः नियामकः आश्लेषः २ यथा दिविदेवाः ।
कोटि निश्चयकतया विशेष काननेरेमे विषयः ३ यथा ॥
दर्शनात्मकव्यावृत्तादिनिश्चयस्त शास्त्रे निपुनः कैले कुशलः
एवंमेव न्याय गुरुन्यायवागीश यातिः ४ यथा तिले पुतेले
भट्टाचार्यचरणः अन्ये तु विशय सकले स्थितः ॥१॥
इति विपूर्वशेतेः संप्रथार्थक अथिकदि त्रि अतिप्रथयसंपत्ति
त्वमालोच्यतालवमथपार्थवत्वं पुक्तः तत्त यथीयः समुद्धः २
विशयः संप्रथः इति आवृत्ते इत्यमरः ॥
तत्रविपूर्वशेतेः संप्रथार्थकत्वे अथिकमिकः पुं हटोभ्यस्तः
मानमनुसंधेयं । संप्रथः हाटेराशेना इति भाषा । इति
अस्यैवमर्थो नवेत्याकारकः । हेमचंद्रः ॥
पूर्वपक्षः सिद्धांत विरुद्धा अधिकां गं स्त्री सकं वुकाः मेथ



यद्वैति तत केचकादिदार्ढ्य हेमवेदः
 मूर्ध्मध्यकायेतिवथ पट्टिकादि अथित्यका स्त्री पवेतोपरिभूमिः
 तत्पर्यायः सारसने २ ॥ इत्यमरः ॥
 इत्यमरः ॥ विशत्वगुल्फा अथियः त्रि अथियतिः स्वामी
 घतिरिक्तश्रगविशिष्टे त्रि इत्यमरः ॥ राजा इति ॥
 अथिकारः पुं राजदीनोवासरः त्रिकोशेषः ॥
 भूतनकुत्रथाणादिवापारः तत् अथियतिः पुं प्रभुः स्वामी ।
 पर्यायः प्रक्रिया २ इत्यमरः ॥ इतिहलापुथः ॥
 प्रकरणे । यथा नेमिनिर्कोये अथिभूः पुं स्वामी प्रभुः ।
 प्रायश्चित्ताधिकार इति नितातय इत्यमरः ॥
 स्वामित्वे । यथा सर्वस्वश्रयकारिण अथिमासः पुं रविसेकातिहय
 इति स्मृतिः ॥ अथिहृतदेशादिः मध्यवर्तिचोद्रमासः रविसेकाति
 यथानिजाधिकारः भिन्नाधिकारः मृत्युमुक्तप्रतिपदादिदं पूर्णतमासः ।
 इत्यादिवहवः शिष्ट प्रयोगाः तत्पर्यायः अथिकमासः २

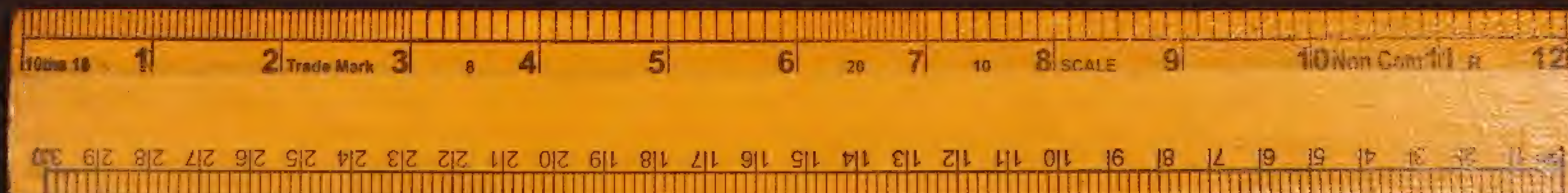
न

अधिकारी त्रि प्रभुः स्वामी असेकातमासः ३ मलमासः ४
 अथियतिः अधिकारविशिष्टः मलिल्लवः ५ विनामकः ६ नष्टः
 स्वत्वान्न इति स्मृतिः ॥ इति मलमासतत्वे ॥
 अधिकारी पुं वेदोत्तरासेवेता । अथिरथः पुं कर्णपिता
 अथिराता खिल वेदार्थनिर्गत सत त्रियजातिः तस्य कर्म
 निर्मल स्वात सायन वतुष्टयस्य सारथ्ये । यथा विवेकाथिरथो
 त्रः प्रमाता । इति वेदोत्तरासारः । १३ यष्टिप्राणोद्भवत्रिव ।
 परुषः । इति राजनिर्घटः ॥ इति महाभारते ॥
 अथिकृतः पुं अथ्यक्षः ॥ अथिराज्यभाक पुं अथिराट् ।
 आयव्यथवेत्तकः इत्यमरः यथा अथ्यन्यान् एषीषीयात् ।
 कृताधिकारद्रव्ये वाच्यलिङ्गः एषीष्यामीथिराज्यभाक । इति
 अथिक्रमे पुं आक्रमणे इति महाभारते ॥

अथिराट् पुं सन्नाट् चक्रवर्ती । यथाहमौ सरीयिता प्रशस्तपात्रे
 इति महाभारते ॥ स्थाययित्वा तन्पात्रपूर्वीकक्रमेण
 अथिराहिणी स्त्री वेशकाष्ठादि वारत्रये परीयेत् ॥
 निर्मितारोहणमार्गः सिद्धिः अथिवासने स्त्री अथिवासः ।
 इति भाषा । तत् पर्यायः गन्धमालादिभिः संस्कारकरणे
 निःश्रेणिः २ इत्यमरः निःश्रेणी इत्यमरः ॥
 ३ इति तट्टीका अथिराहणी । अथिवित्रा स्त्री अथ्युठा प्रथम
 इत्यपि पाठः ॥ विवाहितास्त्री कृतानेकविवाह
 अथिवचने स्त्री नाम संज्ञा । स्वामिनः आयेत्तिक प्रथमोटा
 इति त्रिकोशेषः ॥ भार्या इत्यमरः ॥
 अथिवासः पुं निवासः ॥ अथिप्रयच्छणी वृद्धी वृत्ता इति स्त्री
 धूयनादिभिः संस्कारः इति भाषा इत्यमरः ॥
 मेदिनी तट्ट्याणि स्मृतिका २ अथिष्ठाने स्त्री नगरे वक्त्रे
 गेयः २ शिला १ धान्ये ४ हवीः प्रभावः अथ्यासने अवस्थाने
 पुष्ये ६ फले ७ दधि ८ वृत्ते ९ इत्यमरः
 सौमिके १ सिद्धे २ शालः ३ अथितिसः त्रिप्रतीतिस्तुः ॥
 कजले ४ रोचना ५ श्वेतसर्व ६ इत्यमरः प्रीतिः इति भरतः
 ७ स्वर्ण ८ रोष्ये ९ तावे १० प्रीतिहितः स्थापितः कृतसितः
 वामरे ११ दयणे १२ दीयः १३ भर्तितः । इति मेदिनी ॥
 प्रशस्तपात्रे १४ इति भवदेवः अथीतः त्रिकृताध्ययनः
 कृषित प्रस्तके श्वेतसर्वयस्ते पाठते । यथा अथीते शत
 सिद्धाने कृषिज्ञानमस्थाने साहस्यमने वेदपारणे इति
 तत्रावृष्टाने । दुर्गापूजा दोल स्मृतिः ॥ यादवतण्डले ॥ पाठे स्त्री
 यत्रामागादौ पूर्वदिनेसाम्येकी अथीतिः स्त्री अथ्ययने यठने
 आचारात् संस्कारकर्मणि परिने इति जटाधरः ॥
 पूर्वीहमे मंत्रे पठित्वाक्रमेण क अथीती २ त्रि अथ्ययनविशिष्टः
 इत्याणि आदौ देवादीनां ललाटे कृताध्ययनः इति व्याकरणे ॥

अधीनः त्रि परवशः तत्पर्यायः तस्य सहस्रनाममध्ये पठिते ।
 निसः २ आयतः ३ असंख्यदः ४ अकृतधारण वस्तुनि त्रि
 गृह्यकः ५ इत्यमरः ॥ अधुष्टः त्रि सन्नजः सप्रगल्भः
 अधीरः त्रि वैवलः इति तत्पर्यायः शालीनः २ ।
 हलायुधः कातरः इत्यमरः ॥ इत्यमरः ॥
 अधीरा स्त्री विमुक्त इति ॥ अधुष्टः त्रि प्रगल्भः अधर्षणीयः
 हारावली मानावस्था यो मथा इति मेदिनी ॥
 प्रगल्भनायिकयोर्भेदः तस्या अधुष्टा स्त्री नदीविशेषः इति
 लक्षणं अद्योग कोयप्रकाशकत्वे मेदिनी ॥
 मथाधीरायाः परुषवाक कोय अधेय्यः त्रि धीरतामून्यः
 प्रकाशिका प्रोटाधीरायोस्तर्जन धेय्यभावे स्त्री यथा धेय्य
 ताडनादिकं कोय प्रकाशकं धेय्यपरिग्रहे लयोरीदृशे
 साह्रिथा ज्येष्ठा कनिष्ठाव इति प्रीतयो इति भानुभट्टः ॥
 १ ममेजरो अधोमुक्तः स्त्री परिभानवसे
 अधीशः त्रि अधियतिः प्रभुः इत्यमरः ॥
 इति हलायुधः ॥ अधोचंदो स्त्री अपामार्गः ।
 अधीश्वरः त्रि प्रणताशेषसा इति रत्नमाला ॥
 महाराजः । चक्रवर्ती इत्यमरः अधोजिहिका स्त्री तालमूलस्य
 अधुते त्रि अकम्पिते भुक्तकेपे लज्जिह्वा आलज्जिव इति भाषा
 इत्यस्मात् कर्माणि कृत्वा पश्चाद्भन इति हारावली ॥
 सामासः दीर्घ मध्येपि ॥ अधोभुवन स्त्री पातालं ।
 अधुना व्यस्मिन्नकाले इति इत्यमरः ॥
 सम्प्रति इत्यमरः अधोभूमी स्त्री गुरुद्वारे इति
 अधुनातने त्रि इदानींतने हेमचंद्रः ॥
 वर्तमानकालवृत्ति पतकालीन अधोमुखः त्रि अधोवदनः ।
 इति व्याकरणं ॥ पातालमुखः तत्पर्यायः ।
 अधुतः पुं विस्तः इति ॥ अवाउर इत्यमरः ॥

अधोमुखा स्त्री गोविह्वारः भरतः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ अध्वतः पुं स्त्रीरिकावतः ।
 अधोवायुः पुं अयानवायुः । इति शहरत्नावली ॥
 यथा क्षुतेः धोवायुगमने जृम्भेन अध्वतः त्रि प्रत्यक्षः इन्द्रिय
 जयमुत्सृजेत इति तत्रसारे जन्मज्ञाने अधिकृतः आय
 योगिनीरुदये ॥ यथादिनिरीक्षकः इत्यमरः
 अधोदत्तजः पुं विस्तः इत्यमरः ॥ अध्यायकः त्रि अध्यापनकर्ता
 अध्याय स्त्री विवाहकाले पाठगुरुः अध्यापयिता तत्
 अग्निसमीपे स्थिते दत्ते धनादि यथा विवाहकाले यत्सीधो
 दीयेत सन्निधौ तदध्यायि ब्राह्मणानां चट्कर्मातीतकर्मदे
 कृते सद्भिः स्वीयने लोपकीर्तिते इति शहरत्नावली ॥
 इति दायभागे कात्यायनः ॥ अध्यायः पुं वेदपुराणादि
 अधोडा स्त्री कपिकच्छुः परिच्छेदः पुं यथासंधि तत्रामात्राणि
 आलङ्कृषी इति भाषा इत्यमरः ॥ यथा । सर्गः । वर्गः परिच्छेदः ।
 भूष्णमलकी इति रत्नमाला उद्घातः अङ्कः । सङ्ग्रहः उद्घासः
 अध्वयने स्त्री गुरुमुखानुपर्वी परिवर्तः यदलः कौंडः ।
 अवर्णः । यदने ब्राह्मणस्य षट् स्थाने । प्रकरणे पर्व आङ्गिके ।
 कर्मातीतमिदं ॥ इति इति त्रिकौंडशेषः स्तंभः ।
 शहरत्नावली ॥ सवकः उद्घासः । पादः ।
 अध्ववसायः पुं उत साहः । उद्घातः विस्वने इत्याद्यपि ॥
 इत्यमरः कर्मस सकर प्रत्ययः । अध्वारुटः त्रि समारुटः ।
 इति मधुः कर्मसट्ठयत्तकाके कृतारोहणः अभ्यधिकः ।
 भावः इति रमानाद्यः कर्मस अतिशयः इति मेदिनी ॥
 प्रत्ययः इति नयनानेदः ॥ अध्वारोयः पुं वस्तुन्यवस्तु
 अशक्यवलोचनमः इति केचित् त्वारोयः सद्भिदानेदानेताडय
 उद्योगाद्यभोवात्र इति ब्रह्मणि अज्ञानादिसकलजड



समूहस्योपयोगमित्यर्थः अथु
भूतः सौ सौगोपवतः ॥ इति ।
वेदोत्तमः ॥ (शेषः)
अथुवाहनिकं स्त्री सीधनवि
यथायत पुनर्लभते नारी
नीयमानादि पेटकात् ।
अथुवाहनिकं नाम तत्सीधन
सुरासुते इति दायभागे
कात्यायनः ॥
अथुहारो स्त्री अथुहारः
तर्कणं ऊहने इति शब्दत्वावली
अथुहारः पुं तर्कः ऊहः ।
इत्यमरः अथुहारस्य शब्दोत्तरेण
अष्टीकरणं अकोलासमायक
यदानुसंधाने वाक्यसंपूर्णार्थ
यद्योजने मुक्ति प्राप्तस्य
यदातरं सुरासुतं यत्कोकरणं
इति तट्टीका ॥
अथुष्टः त्रिसाई त्रिसंख्या ॥ ३१०
सोडे तिन इति भाषा । यथा ।
अवायुस्तोभूमिभुजगतिभमथुष्ट
वलयं इति आनेदलहरी ॥
अथुष्टः पुं ३३ सुतरथः ३३
वास्य प्रेता इति हारावली
अथुष्टः पुं मेहेमरः इति ॥
मेदिनी ॥
अथुष्टः त्रि अधिकवर्द्धयुक्तः

समूहः इति धारणी ॥
अथुटा स्त्री प्रथमविवाहितास्त्री
कृतसापत्निका कतानेक
विवाहस्य प्रथमोटास्त्री इत्यमरः
मेदिनीकरो ॥
अथुषणा स्त्री पाचजा । इति
हेमचंद्रः आराध्यस्यादरपूर्वकं
कर्मणि निष्कृतकरणे गुर्वीदेः
सत्कारपूर्वकं कर्तृचिदर्थे नियोजने
तत्पर्यायः सनिः २ इत्यमरः
सनी ३ इति तट्टीका ॥
अथुगः पुं यथिकः इत्यमरः
उष्ट्रः । इति त्रिकोडशेषः ॥
सूर्यः । इति हेमचंद्रः खेसरः
खवर इति भाषा इति
राजनिर्घटः ॥
अथुगभोग्यः पुं आम्नातवृत्तः
इति त्रिकोडशेषः ॥
अथुगा स्त्री गंगा इति ॥
त्रिकोडशेषः ॥
अथुजा स्त्री सर्गलीवृत्तः इति
राजनिर्घटः ॥
अथुनीनः त्रि यथिकः इत्यमरः
अथुन्यः त्रि यथिकः इत्यमरः
अथुः पुं यज्ञः वसभेदः ॥
सावधानः । इति मेदिनी ॥
अथुशयः पुं यथशयः अथु

गमनोपयुक्तश्चः तत्पर्यायः ।
परिचातिकः २ इति हेमचंद्रः
अथुर्ग्यः पुं यजुर्वेदवेत्ता ।
इत्यमरः ॥
अथुशल्पः पुं अणामार्गः । इति
राजनिर्घटः ॥
अथुपस्थाः कालः संस्थाने
अवस्थेयः । इति मेदिनी ॥
शस्त्रं ॥ स्केयः । इति च पाठोत्तरं
अथुगमनजन्यगुणः भेदः कफ
स्थूलतासौकुमार्यनाशित्वेति
राजवत्सलः ॥
अथुतथात्रवः पुं श्णेनाकवृत्तः
इति शब्दचंद्रिका ॥
अन चेलु प्राणने जीवने इति
कविकल्पद्रुमः ॥
अन ३ य प्राणने जीवने । इति
कविकल्पद्रुमः ॥
अने मुमत् फलास्त्री अने मुमत्क
कदली इति जटाधरः
अनः स्त्री शकवे इत्यमरः अने
इत्युणादिकोषः ॥ जननी ॥
जन्म ॥ जन्मी । इति कोषालं
अनकः त्रि अणकः अभयः ।
इत्यमरटीकायां भरतः
अनगारः पुं ऋषिः । मुनिः
इति हेमचंद्रः ॥ अगाः मृत्युः ॥

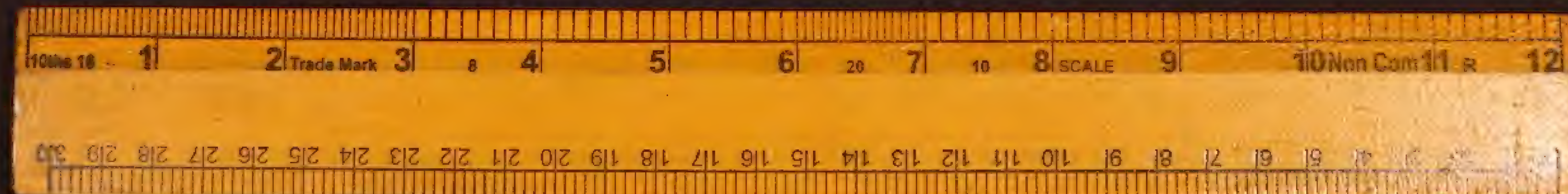
वाचालिङ्गः ॥
अनभिः पुं श्रौतस्मार्त कर्महीनः
। इति महाभारते दानधर्मः
अनचः त्रि अणायः निर्मलः
मनोज्ञः इति मेदिनी ॥
अनेगं स्त्री आकाशं ॥ मनः
इति मेदिनी ॥
अनेङ्गः पुं कामदेवः इत्यमरः
अगर्हिते वाचालिङ्गः
अनङ्गकं स्त्री चित्तं मनः इति
शब्दत्वावली ॥
अनङ्गासुतः पुं शिवः इति
हेमचंद्रः ॥
अनङ्गः त्रि आविलः अनिर्मलः
इत्यमरः ॥
अनेजने स्त्री आकाशे इति
शब्दचंद्रिका अनेजनं मृत्युं त्रि
अनङ्गिहा स्त्री गोजिहावृत्तः
इति राजनिर्घटः
अनङ्गी स्त्री नङ्गाही गा
इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
इह ॥
अनङ्गान् पुं हयः पशु इति ।
भाषा । तत्पर्यायः गोः २
भद्रः ३ वल्लीवर्द्धः ४ दयः ५
दंतः ६ स्थिरः ७ वल्ली ८ उता ९
ककुशान् १० ऋषभः ११ हयभः १२

वृषः ११ धुर्यः १५ धुरीयः १९
 धुरीयः १९ शोकः १९ शिववाहनः
 १९ शिववाहनः १९ शिववाहनः
 गोनाथः २१ शोरभेयकः २२
 इति राजनिर्घटः ॥
 अनङ्गा ही स्त्री अनङ्गुही स्त्रीगवी
 गा इति भाषा इति हेमचन्द्रः
 अनयः पुं शोरभेयः इति ॥
 राजनिर्घटः ॥
 अनयगतः त्रि अनवगतः यय
 ओरेविहन्मन्याह्वनयिगतवेर्ध
 विभावाः इति भाववाक्यमिति
 प्रमाणिकाः ॥
 अनयत्तः त्रि अप्रत्यक्षः ।
 इत्यमरटीकायां रमानाथः ॥
 अयत्तभिन्नः ॥
 अनेते स्त्री आकाशे इत्यमरः
 अथर्के इति राजनिर्घटः ॥
 अनेतः पुं विसृः इति मेदिनी
 वलदेवः अनेतजिनामजिनः
 इति हेमचन्द्रः शेषनागः
 इत्यमरः ॥ वासकिः इति शब्दमा
 सिद्धवारहृत्तः । इति
 राजनिर्घटः ॥
 अनेतः त्रि अनेतरहितः अनव
 अशेषः असीमः इत्यमरः
 मेदिनीय ॥
 अनेतजित पुं जिनामो वृत्त ॥
 विशत्येतरगतवर्द्धजिनः तत्
 यय्यायः । अनेतः २ इति
 हेमचन्द्रः ॥
 अनेततीर्थकृत पुं अनेतजित
 इति हेमचन्द्रः ॥
 अनेतरं त्रि अनवकाशे ॥
 अनेतरहितं तत् यय्यायः
 अयवहितं २ सप्तके ३ ॥
 अयदोतरे ध इति हेमचन्द्रः ॥
 पञ्चादर्थे स्त्री ॥
 अनेतविजयः पुं पुण्याख्यराजस्य
 शाखः इति श्रीभागवद्गीता ॥
 अनेतवीर्यः पुं भाविकल्पजनानो
 वतुविशत्येतरगतत्रयोविंश
 तीर्थकरजिनः इति हेमचन्द्रः
 अनेतश्रीर्षी स्त्री वासकिपत्नी
 इति शब्दमाला ॥
 अनेता स्त्री पार्वती पृथिवी
 अग्निशिखावृत्तः श्यामालता
 हवी पिप्पली डरालभा ॥
 हरीतकी आमलकी गुडुही
 इति मेदिनी यवासः श्वेतहवी
 नीलहवी अग्निमेषहृत्तः इति
 राजनिर्घटः ॥
 अनेतास्त्री अनेमूलं तत्
 यय्यायः गोपवल्लीकराला ॥

संगथा ध भद्रवल्लीका भद्रा
 नागजिह्वा ३ इति शब्दमाला ।
 गोपी ८ श्यामा ६ शारिवा १
 उत्पलशारिवा १ इत्यमरः ॥
 गोप्यादि पञ्च पणमलतायाः
 नागजिह्वाया मिति केचित्
 गोप्यादि त्रये पणमलतायाः
 अनेतोत्पलशारिवा इत्ये
 अनेतमूल इति केचित् इति
 तटीकायां भरतः तस्यागुणाः
 मलवेधकीरिते रक्तपित्तनाशि
 त्वे। शीतलत्वे च इति राजवल्
 भः ॥ अनन्यातिकः विगतैतरहित
 तः ॥ एकाग्रयः ॥ यथा अनन्यागति
 के। जनेविगतपातकेवातकेयुष
 रुवितपाकरुप्रियतपापिनं
 भजे । इत्युद्भटः ॥
 अनन्यजः पुं कामदेवः ।
 इत्यमरः ॥
 अनन्यवृत्तिः त्रि एकमात्रवृत्तिः
 तत्तयय्यायः एकतानः २ एकाग्रः
 ३ एकाग्रनः ४ एकतरीः ५ एकशः
 ६ एकाग्रनगतः ७ इत्यमरः ॥
 अनयायी त्रि निश्चलः ॥ इति तटीका ॥
 अणमशान्यः ॥ अनन्यः यथा
 अनयायिभिः साभिर्गुणाणां
 हे। प्रभो इति श्रीभागवतं ॥ रक्तचित्रकः भल्लातकः ॥ यित्ते ॥
 अनभिन्नः त्रि मूर्धः प्रसारितः
 उद्दिहीनः यथा चिकित्वा ।
 वृत्ततरो यराय परिज्ञाना
 अनभिज्ञो भवान् इति ॥
 प्रवीनाः ॥
 अनभिन्नायः पुं अरुचिः इति
 राजनिर्घटः अनिच्छा ॥
 अनमः पुं ब्राह्मणः । इति
 त्रिकोडशेषः ॥
 अनमितेयवः त्रि मितेयवः ।
 कृपणः । इत्यमरः टीकायां ॥
 रमानाथः ॥
 अनन्यः पुं बोद्धविशेषः । इति ॥
 सिद्धांतशिशोर्मणो गोलाध्यायः ॥
 अनयः पुं देवः ॥ अमुमे ॥
 यसनं ॥ विपदः इति मेदिनी ॥
 अनर्गले त्रि निर्गले प्रतिवेधक
 रहितेतयय्यायः अवाये २
 उक्तावले ३ उदास ध निवेचिते ५
 निरुक्ते ६ इति हेमचन्द्रः ॥
 अनर्थके स्त्री निरर्थके । अर्थ ॥
 अनर्थकाः । तयय्यायः ॥
 अवहे २ इत्यमरः अवर्थे ३
 अनयायी त्रि निश्चलः ॥ इति तटीका ॥
 अनलः पुं अग्निः वसभेदः ॥
 इति मेदिनी ॥ चित्रकः ॥
 हे। प्रभो इति श्रीभागवतं ॥ रक्तचित्रकः भल्लातकः ॥ यित्ते ॥

इतिराजनिर्घटः ॥ इत्यमरः ॥
 अनलप्रभा स्त्री ज्योतिष्मतीलता अनलप्रभाः वि अनलवनमूत्रः
 इतिराजनिर्घटः ॥ निराश्रयः यथा न परं पथि
 अनलप्रभा स्त्री अग्निभाष्या । पक्षपातिता नवलमे किमु
 आग्नेयी । इतिजराधरः ॥ मादृशेपि सा इतिनैषधे ॥
 अनलिः पुं वकहृत् इति अनवसरः वि निरवकाशः ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ अवसरभावे पुं यथा ॥
 अनवधाने स्त्री चित्तस्य विक्षेपः । अतर्क्यमर्थोत्पत्त्या नवसरदुःखे
 अनवयोगाः अप्रणिधाने इति ॥ हतथियः । इतिमहिम्रलोत्रे ॥
 हलायुधः ॥ तद्विशिष्टं वि । अनवस्करं वि निर्मले प्रोथिते
 अनवधानता स्त्री सेनायोगः ॥ इत्यमरः
 मृत्युता । चित्तस्यानवविषया ॥ अनवस्था स्त्री तर्कविशेषः तस्य
 भावत्वे कार्ये अनवहितत्वे । तत् ॥ लक्षणं । अप्रामाणिकानेतप्रवाह
 पर्यायः । प्रमादः ॥ इत्यमरः ॥ मूलक प्रसंगत्वे यथा चटवेवदि
 कर्तव्याकरणे यत्र समर्थस्य कविदेवत्वं
 उच्यते हितये तत्र प्रमादो ॥ हतिस्पातः ॥ इति तार्किकाः
 अनवधानता इतिशहरत्नावली उपपाद्योपपादकयोर्विभ्रति
 अनवरः वि अकनिष्ठः अनृत्यः इतिमीमांसकाः । दशाभावः
 श्रेष्ठः । प्रधानः । यथा । सोऽयं ॥ स्थित्यभावः ॥
 मित्रादनवरोवास्तदेवाह भारते अनवस्थानः पुं वायुः इति
 इतिविगतयर्थः ॥ राजनिर्घटः अविस्थितिमृतेषु
 अनवर्ते स्त्री निरंतरं । तत् अनवस्थितिः स्त्री वायल्ये
 पर्यायः सतते २ अनारते ३ वाचल्ये । अस्थिरं अथैर्यं
 अश्रोते ४ सतते ५ अविर्ते ॥ इतिहेमचंद्रः ॥
 अनिर्घा ७ नित्यं ८ अजस्रं ९ अनशनं स्त्री भोजनाभावः
 तद्विशिष्टे वाच्यलिंगे इत्यमरः । उद्यवासः इति हलायुधः ॥
 अनवराष्ट्रीः वि उत्तमः प्रधानः । तद्विति वि ॥

अनश्चरे वि सनातने नित्ये । राजनिर्घटः ॥ अनायाते ॥
 अने शम्भते इति हेमचंद्रः । अनुपस्थिते अनाते यथा ॥
 अनस्या स्त्री कर्दममुनिकन्या अनागतादि लिंगेन न
 अत्रियत्नी इति श्रीभारते । स्पन्दनमिति स्तदा । इति
 अस्यामृत्ये वि ॥ भाषापरिक्रिष्टः ॥
 अनहेकृतिः स्त्री अहेकाराभावः अनागतात्वा स्त्री अनाप्रकृतका
 तत्पर्यायः अशेषः २ इति अजस्का । तत् पर्यायः गोरी ।
 त्रिकोऽशेषः ॥ २ नमिका ३ इत्यमरः ॥
 अनलः वि अतिहीनः अथः अनाचारः पुं कदाचारः ॥
 नविधेते अतिणी यस्यार्थः अमुहाचारः कतिस्मृतिविरुद्ध
 सप्रत्ययः अक्षभिन्नः ॥ कर्मकरणे । यथा सवृद्धे
 अनलरे स्त्री दुर्बलने इति समाचारः पथितामूलवदुर्बले इति
 भवतः अवचनार्हः गालि स्मृतिः तद्विशिष्टे वि ॥
 प्रभृति । इति मयुः ॥ अनातयः पुं रौद्रभावः ।
 गुणाक्षेपक दोषाविष्कारिवा कृषिः । इति राजनिर्घटः ॥
 कोऽतिकेचित् तत्पर्यायः अनातुरं वि अशोभी यथा ।
 अवाच्यं २ इत्यमरः ॥ तेषा मनातुराः युर्ह वातलायाः
 अनलि स्त्री कुत सितवत्ते सदातुराः इतिचरकः ॥
 पर्यायः असोम्यादि २ इति अनाथः वि प्रभृहीनः नाथमृत्युः
 हेमचंद्रः ॥ यथा । वना वना वनाथ वत्
 अनाकुलः वि स्थिरः पकायः स्वजीवनावनाभवत् इतिनलोदयः
 अवाकुलः अययः इति अनादः पुं निरादरः । तत् ।
 जराधरः ॥ पर्यायः परिभवः २ परिभावः ३
 अनाक्रोता स्त्री केवकीरुतिरक्रिया ४ रीडा ५ अवमानना ६
 इतिरत्नमाला अनाक्रमणा वि अवज्ञा ७ अवहेले ८ असत्तणे ९
 शिष्टे ॥ वि ॥ इत्यमरः असत्तणे १० असत्तणे ।
 अनागते वि भविष्यत् इति ॥ असत्तणे ११ । इति भरतः ॥



अनादिः त्रि आदिर्हितः ॥ अनायासकृतं त्रि अनायासेन।
 उत्पत्तिमृत्युः स्वयंभूः यथा यत्क्रियते सततं विनायत्ननकृते
 अनादि रादिर्गोविंदः सर्वकारण। तत्पर्यायः फेठे २ इत्यमरः
 कारणे ॥ इति ब्रह्मसंहिता अनाते ह्ली अनवरते सतते
 अनादतः त्रि निरादः अवरतः नित्ये। इत्यमरः ॥
 अवमानितः इति हेमचंद्रः ॥ अनारेभः पुं आरेभाभावः ॥
 अनामकं ह्ली अशरीरोगः इति यथानकर्मणामनारंभानैष्कर्म्यं
 शहरत्नावली मलमासे पुं इति। पुरुषो २ अने इति भागवद्गीता
 मलमासतत्वं उनीमके ॥ अनाजवः पुं रोगः इति ॥
 निर्नीमकेव त्रि राजनिर्घटः ऋजुत्वाभावः।
 अनामये ह्ली रोगभावः ॥ अनार्यः त्रि अश्रेष्ठः यथा
 आरोपे इत्यमरः तद्विप्रश्चिष्टे। अनार्यजुष्टमस्वर्गमकीर्तिकर्मजुन
 त्रि। अनामा पुं अनामिकोगुली इति श्री भागवद्गीता ॥
 अनामा पुं अनामिकोगुली। अनार्यके ह्ली अगुरुकाष्ठे इति
 इति शहरत्नावली राजनिर्घटः ॥
 अनामिका स्त्री कनिष्ठा मध्यमयो अनार्यजुं ह्ली अगुरु इति
 मध्यवर्त्यह्ली इत्यमरः ॥ हेमचंद्रः ॥
 अनायतः त्रि अवशीभूतः। अनार्यतिक्तः पुं भूतिमः
 अनथीनः। यथा। एतावज्जन्तः। विराता। इति भाषा इत्यमरः
 साफल्यं यदनायतवृत्तिता इति अनालोचितः त्रि अकृतालोचनः
 हितोपदेशः ॥ इति कर्मव्यतयानवधारितः
 अनायासः पुं अज्ञेयः। अविवेचितः यथा किं करोमि
 अमवतिरेकः यत्ताभावः यथा प्रतिज्ञा मे यदनालोचिता पुरा
 अनायासेन मरणे विनादेत्येन ॥ इति देवीमाहात्म्ये ॥
 जीवने अनायाथितगोविंद ॥ अनाविलः त्रि आविलमृत्युः
 वरणस्य कथं भवत् इति। निर्मलः इति हलापुथः ॥
 प्रामाणिकाः ॥ अनावृतः त्रि आवरणमृत्युः

अनाह्लादितः। यथा। अनाहत। इत्युट् ॥ ह्रस्वमध्योपि यथा।
 त्वाहृतिरेतरेनते। इति श्री भागवते अनाहृता अय्यभियंति सौख्ये।
 अनाहृष्टः स्त्री इति विशेषः। इति श्री भागवते ॥
 वर्षणाभावः मुका इति भाषा। अनिगीर्णः त्रि अनुक्तः यथा
 इति स्मृतिः ॥ विषयस्यानिगीर्णस्यान्यतादात्म्य
 अनाशयः त्रि नाशयोगः प्रतीतिकृत इति साहित्यदर्पणे
 नशयतो ह्यणि नञ समासः। अनिच्छः त्रि अनिच्छाविशिष्टः
 अनासकः त्रि नासिकारहितः अनाकोली असृहः इच्छतीति
 तत्पर्यायः। विप्रः २ विरजुः ३ इच्छः ततो नञ समासः ॥
 विप्रः ४ इति हेमचंद्रः ॥ अनित्यः त्रि नश्वरः अस्थायी
 अनाहते ह्ली तेजोक्त षट् जत्यवस्तु। यथा। धर्मीनित्यः
 चक्रोत्तरीत चतुर्थ चक्रं। तत् सखडः खेप्यनित्ये जीवेनित्या
 हृदयस्य कादि दात वरं हेतुरस्याप्यनित्यः इति ॥
 पुक्तोयदादित्य सन्निभ द्वादश महाभारते भारतसावित्री ॥
 दलयन्नाकारे तत्सध्ये अमुत अनिदित त्रि निदारीहितः ॥
 सूर्यसमप्रभ शब्द बुद्धमयवाण अगहितः तत्पर्यायः प्रणयः
 लिंगमस्ति इति तेजसारः ॥ रसायुः ३ इति त्रिकोडशेषः ॥
 अनाहते त्रि नुतनवस्त्रं केद। अनिपुणः त्रि अप्रवीणः अविज्ञः
 लालन भोग रहित वस्त्रं अपदः यथायः शास्त्रादिष्वनिपुणः
 इत्यमरः अगुणिते इत्येकशास्त्रे। अज्ञावान् सन् मध्यमः इति
 अकृताच्चाते ॥ भक्तिरसाभूतसिंधुः ॥
 अनाहारः पुं निराहारः। अनिमिषः पुं स्त्री देवता ॥
 भाजनाभावः यथा ऋता। मत्स्यः इत्यमरः ॥
 वनाहारतया भयेनेति चरकः अनिमिषाचार्यः पुं बह्वस्यतिः
 अनाहृतः त्रि अकृताह्वानः। देवगुरुः इति शहरत्नावली ॥
 अनिमंत्रितः यथा अनाहृतैः अनिमेषः पुं देवता मत्स्यः।
 रेत्यप्रचुर गुणलोभेन भवतः इति हेमचंद्रः ॥

अनिरुः त्रि अनिरुः । अस्थानि
यथा श्वाद्योऽप्य अनिरुः
रसस्य र्वाभिचारिणः । इति
साहित्यदर्पणे रिष्टेतिविधे ॥
मुनयोनियत अनिरुः योगजन्म
इति ज्योतिषे ॥
अनिरुः पुं नियमाभावः ।
अनिरुः अनिरुः यथा
गुरुयष्टन पादानोऽपेक्षतेयमो
मतः इति छंदोमञ्जरी ॥
तद्विष्टे त्रि ॥
अनिरुः त्रि अनिरुः
यथा अनिरुः तापसेपदे
फलहीनो समनोभिरुज्जितो
इति माचः ॥
अनिरुः स्त्री संदाने पश्चादि
वैधनरुः । इति त्रिकोऽशेषः ।
अनिरुः पुं कामदेवपुत्रः ।
तत्पद्यायः । उवाचः । श्रमसुः
इति विश्वकेतुः ५ इत्यमरः सतु
भगवतश्चतुर्विंशतगतादियुः
तस्मात् सति भवति यथा ।
तमासो ब्रह्म संभते तमो
मूला मृतात्मकं । तद्विष्टेभावः
संज्ञाते योरु योरुषी अनुमात्रि
सोऽनिरुः इति श्रौतसूत्रे ।
प्रधाने प्रवर्तते । तदव्यक्त ।

मितिसेये त्रिगुणनृपसत्तम ॥
विद्या सहायवान् देवो विश्वक
सेनो हरिः प्रभुः अपेव
शयनश्लेके निद्रायोगमुपागतः
जगतश्चित्तयन् सति महानात्मा
गुणः स्मृतः इति महाभारते
मोक्षधर्मीः ॥
अनिरुः त्रि रोधमृत्युः ।
अप्रतिवद्धः वरः इति विश्वः ॥
अनिरुः यथे स्त्री आकाश
इति प्राह चंद्रिका अरुहवर्त्म
अनिरुः भाविनी स्त्री उवा
सर्वकामपुत्रपत्नीवाणराजकन्या
इति शहरत्नावली ॥
अनिरुः पुं अनिरुः ।
अनिरुः निरु पूर्वक नीज
धातो रलि तन्मा समासः ॥
अनिरुः त्रि अकृतनिधारण
अनिरुः यथा अनिरुः तैकता
ऽनेकत्वविशेषस्य पूर्वस्य मात्रस्य
वाक्यस्य व्याधि लिङ्गत्वे इति
रोगपूर्वस्य लक्षणं रितः ॥
अनिरुः त्रि मलिनः आविलः
अपरिष्कृतः । निर्मलाभावे स्त्री
अनिरुः स्त्री एकानामकौषीयः
इति शहरत्नावली ॥
अनिरुः त्रि निर्वचनायोगः

अनिरुः वाक्पागम्यः । यथा
सदसद्गामनिर्वचनीयैरिगुणमते
भावस्य ज्ञाने विरोधि यत
किञ्चिदिति चरन्ति इत्यज्ञान
लक्षणं वेदोत्तराः ॥
अनिरुः पुं निर्वचनावः ॥
अनिरुः असेगीतः । यथा ।
मुखाय वाये तद्योग इति
कारिकायां मुखार्थस्यान्वयः ।
वायोपितात् यथाविषयस्यान्
यस्य मुखार्थतावच्छेदकरूपेण निर्व
हयव इति काव्यप्रकाशटीकायां
महेश्वरः ॥
अनिरुः त्रि निर्वचनमृत्युः ।
वैविध्यमानस इत्यत्र निर्वच
विरक्त इति देवीमहान्याटीका
तद्विन्न अविशक्तः विषयसकृ इति
यावत् निर्वचति तामनेन
इत्यत्र निर्वचो डः गितः इति
देवीमहान्याटीका तद्विन्नः
अडः गितः वद्विन्नोऽतु
अतिडितः ॥
अनिरुः स्त्री नित्यभावः ।
दरिद्रता । यथा अनिरुः इति
निशाचरी मम गृहं ताले गता
इत्युत्तरः
अनिरुः पुं बाधुः । इत्यमरः

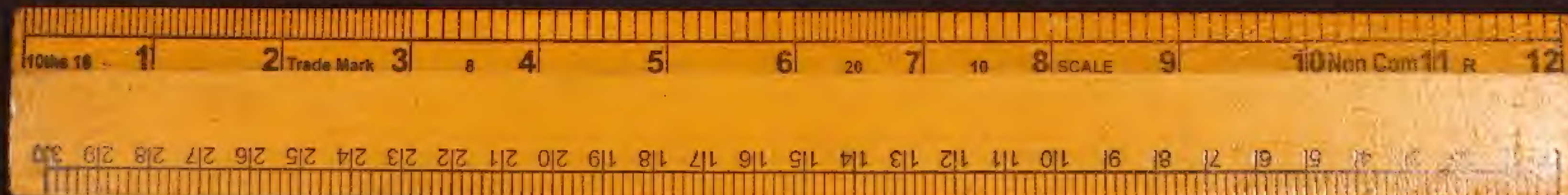
वसविशेषः । इति मेदिनी ॥
अनिरुः पुं विभीतकहलः
इति राजनिर्घटः ॥
अनिरुः पुं अग्निः इति
हेमचंद्रः ॥
अनिरुः पुं इगुदीवतः
इति राजनिर्घटः ॥
अनिरुः पुं वातरोगः
इति राजनिर्घटः ॥
अनिरुः त्रि अनिरुः
अनिरुः यथा
अनिरुः कार्यस्य वाञ्छाले
वाग्मिनो ह्यथा इति माचः ॥
अनिरुः अनिरुः सतते
इत्यमरः ॥
अनिरुः त्रि निश्चयः रितः
अनिरुः अनिरुः यथा
कवयश्चान्तकं भविताः कश्चिन्
यस्य निश्चितं तत्वाः इति ॥
अनिरुः त्रि अनिरुः
अनिरुः यथा इत्यमरः ।
दनिष्टाः करुणाया रसो भवेत्
इति साहित्यदर्पणे ॥
अनिरुः स्त्री नागवत्ता । इति
राजनिर्घटः ॥
अनिरुः त्रि अकुशलः ।

अप्रवीणः अनीभजः अकनी
निभूषितः स्नातः शोधने इत्यन्तः
कर्त्तरि क्तेनञ् समासः ॥
अतिव्यत्रः त्रि निव्यतिरहितः
असमाप्तः असंपूर्णः निर्धुवक
पदधातोः कर्मणि क्ते निव्यत्रः
पञ्चात्रजः समासः ॥
अनिकः पुं ईति विशेषः आनाख
खाकः इति स्थातः तत्पर्यायः
इत्तत्तत्त्वा २ इत्तत्तत्तत्त्वा ३
इत्तत्तत्तत्त्वा ४ इति तत्तत्तत्त्वा
अनीकः पुं स्त्री पुढे सैन्ये
इति मेदिनी
अनीकस्यः पुं रणगतः सैन्यामृतः
हस्तिप्रज्ञाविवरणः राजतरकः
चिह्नं वीरमर्दलकः जयराक
इति भाषा इति मेदिनी ॥
अनीकिनी स्त्री सेना सैन्य
सैन्याविशेषः तद्यथा ६५६१
अस्याः २१८ हस्तिनः १५१५
पदातयः २१८० रथाः १५१५
समुदायेन समन्वयिकाष्टशतो
सहस्राधिका युतद्वये २१८०
अदोहिणी दशमोशये इत्यमरः
भरते
अनीचिदर्शने पुं बुद्धभेदः
इति त्रिकांशेषः ॥

अनीतिः स्त्री इनीतिः अन्यायः
अन्याचारः यथा विष्टयो
व्यतिपाताश्च भवान्येऽनीति
संभवाः इति वामनपुराणे ॥
अनीशः पुं विष्टः इति तस्य
सहस्रनाममध्ये पाठतः इत्यमरः
भिन्ने त्रि यथा अनीशोवा ॥
कुर्याद्भवनजननेकः परिकर
इति पुष्पदेतः ॥
अनुय उपसर्ग विशेषः अस्यार्थाः
पञ्चात सादृश्ये लक्षणे ॥
वीप्सा इत्यभावः भागः ॥
हीनः महार्थः आयामः ॥
समीपे परिपाटी इति ॥
मेदिनी ॥
अनुकः त्रि कामुकः कामी ॥
इत्यमरः ॥
अनुकेपा स्त्री दया कृपा
इत्यमरः ॥
अनुकम्प्यः त्रि तस्त्री वेगवान्
इति हारावली कृपायोग्यः ।
दयायात्रे यथा अनुकेप्सा ॥
अनुकेप्यसंज्ञातः सच जीवति
इति काव्यप्रकाशः ॥
अनुकरणे स्त्री अनुकारः सदृशी
करणव्याकरणमते तत् द्विविधे
यत्रार्थरहित केवल शब्दस्य सदृश

करणं तत्तत् प्राधान्यकरणं यत्रार्थ
विशिष्टस्य सदृशकरणं तद्व्यानु
करणं २ इति गोयीचन्द्र
टीकोपरि विद्यालंकारटीपनी
अनुकर्षः पुं रथायः स्थितकाष्ठे
स्थितला इति भाषा इत्यमरः
रथस्यायत्ननभोगयद्धारुधारण
काष्ठेतिष्ठति यतोऽयम् ३ परि
पट्टकर्म यत्र चक्रं उदनुकर्षः
शब्दवाच्ये इति भरतः व्याकर्षणे
इति मेदिनी
अनुकर्षणे इति मेदिनी ॥
अनुकर्षणे स्त्री अनुकर्षणे
आकर्षणे इति मेदिनी
अनुकर्षणे पुं अनुकर्षः रथायः
स्थितकाष्ठे इत्यमरः टीकाया
रायमुकटः
अनुकल्पः पुं मूलकल्पादयमः
गोणकल्पः मुख्यस्यापत्र
प्रतिनिधिः यथा व्रीह्यभावे ॥
नीचोर्ध्वजेत इत्यमरभरतौ
अनुकामीनः त्रि कामेगामी
सिद्धागमनशीलः इत्यमरः
अनुकारः पुं सदृशीकरणे
सदृश कपवेषाभाषार्थविष्करणे
तत्पर्यायः अनुहारः २
इत्यमरः उपमा इति हेमचन्द्रः
अनुकूलः त्रि अप्रतिकूलः

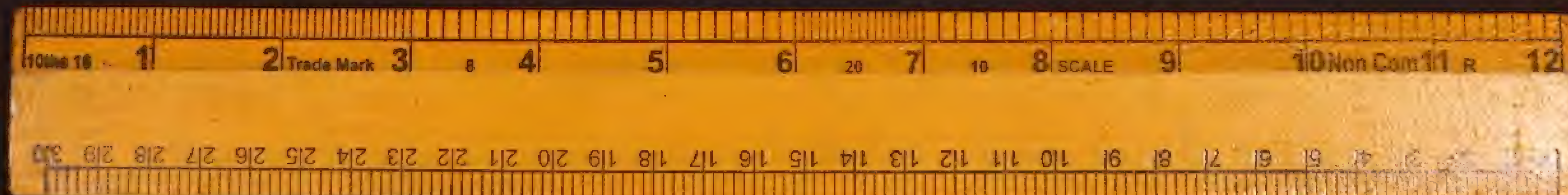
दक्षिणः । सहायः यथा ।
मयानुकूलेन नभस्तेरिते इति
श्रीभागवते ॥
अनुकूलः पुं पतिभेदः तस्य
लक्षणे सदा परो गनाय राशुनस्य
ते सति स्वस्वनुरक्तत्वे इति
रसमेजरी ॥
अनुकूलता स्त्री आनुकूल्यं तत्
पर्यायः दासिन्यं २ इति
हेमचन्द्रः ॥
अनुकूला स्त्री देतीवृत्तः इति
(अनुक्रमः पुं यथाक्रमे तत्)
राजनिर्घटः ॥
अनुक्रमः पुं यथाक्रमे तत् ॥
पर्यायः आनुपूर्वी २ परिपाटी
३ आहत ४ पर्यायः ५
इत्यमरः
अनुक्रमणिका स्त्री भूमिका
प्रेषादेर्भुववेधः पुराणादेरुक्त
विवरणस्य संक्षेपेण पुनरुक्त्यने
इति पुराणे ॥
अनुक्रोशः पुं करुणा दया
इत्यमरः ॥
अनुगः त्रि यस्याङ्गामी अनुवरः
अनुसरः । तत् पर्यायः अनुक २
अनुव्रतः ३ अनुपदः ४ इत्यमरः
सेवकः दासः इति हलायुधः
अनुगतः त्रि अनुगः आश्रितः ॥



अनुयमः त्रि उयमाभूत् ३३मः कौटसाह्ये
 इति मेदिनी ॥ तत्तद्विविधं ज्ञातस्याकथने ।
 अनुयमा स्त्री कुमुदनामदिगुणयो मिथ्याकथनञ्च ॥ य
 वा ३३मः सप्रतीकनामदिगुण सख्युदयः
 स्त्री ॥ इति मेदिनी ॥ सत्तुवाखण्यतिरिक्तमित्रवयः
 आनुपातः पुं पश्चात् यतने ॥ ज्ञानपूर्वभासेन गहितात्रस्य
 पूर्वीकयातानुसारेण अयं क अर्थात् अत्यन्तज्ञानस्य भक्षण
 पातः यथा । उगन्तरे ॥ ज्ञानपूर्वकाभासेन गहितात्रस्य
 वेदिदमन्तरे स्यात् उदत्तविशेष अर्थात् कृत्राकादेर्भक्षण
 लेवे स्तदा किं वक्राशकै ॥ एकत यद्विविधसंशयानसमे ॥
 रित्यनुपात युक्ता युक्तं निरुक्तं । निक्षेपहरण
 परिधेः प्रमाण ॥ इति नरहरण
 सिद्धातशिशोमनोगोलाध्यायः ॥ अक्षरहरण
 अनुपातकं स्त्री महापातकसहश अक्षरहरण
 पाय विशेषः अतयेवविशत ॥ भूमिहरण
 प्रकारे यथा । ह्रीरकहरण
 समुत्कर्षे मिथ्यावचने ॥ मणिहरण
 तत्तद्विविधं आत्मगामि । यतानि सप्तस्वर्णस्तिय समाति ॥
 असूयापूर्वक परगामिच ॥

राजगामि येषुन्ये ॥ सपिंडस्त्री गमने ॥
 पितृमिथ्या दोष कथने ॥ कुमारी गमने ॥
 यततत्रयं ब्रह्महत्यासमे ॥ सख्युः स्त्री गमने ॥
 वेदत्यागः ॥ गौरसेतः पुत्रस्त्री ॥
 सत्तु अभीतवेदविस्मरण ॥ पुत्रस्यासवर्णस्त्री गमने ॥
 वेदनिदा ॥ यतानि षट् विमातृ गमनसमाति ॥

मातृव्यसृगमने ॥ पदेपादे विधायते । इति ॥
 पितृव्यसृगमने ॥ काव्यवेदिका ॥ अस्याविवरण
 म्वक्रगमने ॥ अलेकाराष्ट्रे द्रष्टव्ये ॥
 मातृलानीगमने ॥ अनुसवः पुं सहायः अनुवरः
 शिष्यस्त्रीगमने ॥ इत्यमरः ॥
 भगिनीगमने ॥ अनुवयः पुं दोषोत्त पतिः ॥
 आचार्यभाष्यागमने ॥ प्रकृत्यादिः आदि शब्देन ॥
 शरणगतागमने ॥ प्रत्ययागमादेशाः विनम्वरः
 रास्त्रीगमने ॥ उच्चरितप्रथ्वी इतसेतकोवर्णः
 प्रवृजितागमने ॥ सुखानुयायि शिष्यः विवाहमेव
 धात्रीगमने ॥ यात्रादिषु मुखे पित्रादिकमनु
 साध्वीगमने ॥ यातियः सुखानुयायी शिष्यश्चेति
 वर्णितमागमने ॥ हयस्वतंत्रमिति स्वामी प्रकृतस्यानु
 यतानि त्रयोदश ॥ वर्तने प्रकृतस्य अनिवर्तने ।
 गुर्वङ्गनागमनसमाति ॥ इत्यमरभर्तौ दोषोत्तयादे ॥
 इति प्रायश्चित्तविवेकसंग्रहः ॥ यथा अनुवयं बुद्ध्या देतो ॥
 अनुपाने स्त्री गौषथाङ्गयेयविशेषः ॥ विधीयतामिति विनम्वरेयथा ॥
 गौषथेन सह तत्पश्चाद्वापीयेते ॥ ओट टकारानुवये लोपः ॥
 यत् यथा अनुपान विशेषेण मनुवयः कृतः शिष्यो यथा ॥ प्रकृतस्यानुवर्तने यथा भोक्त
 करोति विविधान् गुणान् इति बालकानुवयेन यात्राभंगमाभूत्
 वैयकं ॥ इत्यमरटीका सारमुदरी ॥
 अनुपुष्यः पुं शाः । इति ॥ ॥ ॥ वयः इति मेदिनी ॥
 शब्दवेदिका ॥ आरंभः इति शहरत्नावली
 अनुप्रासः पुं तुल्यवर्णविन्यासः ॥ लेखः ॥ इति त्रिकोडशेषः ॥ ॥
 यथावर्णसाम्य मनुप्रास इति वेदोत्तमते अधिकारि विषय
 काव्यप्रकाशः वर्णवृत्तिरनुप्रासः सवयं प्रयोजनानि वैयकमते ॥



वातादि दोषाणां मशायान्ते ॥ यावत् ॥
 अनुवेधी स्त्री हिका तृणा । अनुमतिः स्त्री सम्मतिः अनुज्ञा
 इति मेदिनी ॥ न्युनेनुकलापूणिमा चतुर्दशी
 अनुवायः पुं गयोदीपने । मुक्तापूणिमा इति मेदिनी ॥
 न्युनपूर्वगोथस्य चेदनादेः प्रयत्नः अनुमरणे स्त्री पश्चान्तराणां भर्तृणां
 विषायाणां पुनः पूर्व ॥ मृतेतत पाडकादिक माराप
 सौगंध्योत्पादने तत्पर्यायः ज्वलन्नितागहन पूर्वकं स्त्रिया
 प्रवोचने ॥ इत्यमरः पश्चाद्वायः मरणायथा देशोत्तरे मृते ॥
 अनुभवः पुं स्मृतिभिन्नज्ञाने पत्योसाध्वी तत् पाडकाद्वयं
 अनुमानादि धारावाहिकज्ञाने ॥ निधायोरिति संप्रत्यया प्रविशेत्
 तत् पर्यायः उपलब्धः २ ॥ जातवेदसे इति ब्रह्मपुराणे ॥
 इत्यमरः ॥ ब्राह्मणा निषेध माह स्मृतिः
 अनुभावः पुं प्रभावः कोषः पृथक् चितिं समारुह्य नविषा
 देउज्जेतेजः सतोमति निश्चयः गतमर्हति सहमरणे मृत
 सतो तथिप्रायस्य निश्चयः ॥ भर्तृ सहज्वलन्नितागहनपूर्वक
 निश्चय मात्रेभि भाववोधकः स्त्रियामरणे यथा भर्तृनुमरणे
 रत्यादि सवक गुण क्रियादिः काले याः कुर्वन्ति तथा विधाः
 सवत्सवन् वातुर्ग्य क्रमेण ॥ कामात् क्रोधात् भयान्मोहात्
 रागादिरूपः पवमन्त्राणि सहीः पूता भवन्ति ताः इति
 इत्यमरः भर्तृ ॥ महाभारते ॥
 अनुभूतिः स्त्री अनुभवः अनुमास्ती अनुमितिः अनुमाने
 सावतुविधा । प्रत्यक्षे २ इति त्रिकोडशेषः ॥
 अनुमितिः २ उपमितिः ३ अनुमाने स्त्री अनुमितिकरणे
 शाब्दवोधः ४ इति भाषापीठे ॥ अनुमितिः इति चित्तमणिः
 अनुभूता विस्मृति स्त्री संस्कारः तत्पर्यायः अनुमा २ इति
 अनुभूतानां स्मृतानां च विस्मृते त्रिकोडशेषः ॥
 यस्मात् सभावनाख्य संस्कार इति अनुमानोक्तिः स्त्री तर्कः ऊहः

इति हलायुधः ॥ प्रत्ययः ॥
 अनुमितिः स्त्री अनुभवविशेषः अनुवक्तः त्रि आसक्तः अनुराग
 वाप्तिविशिष्ट पक्षधर्मताज्ञान युक्तः यथा अनुरागो गुणानुबुते
 जन्य ज्ञाने यथा धूम विश्रुतो हृषणानिच इत्युद्भूतः ॥
 दर्शनादृक्किमान् यवत इत्याकारः अनुरजने स्त्री अनुरागः हर्षजनने
 ज्ञाने अस्याव्यापार कारणे यथाविशेषा मनुरजनेन ॥
 परामर्शः ॥ अस्याः करणे वाप्ति जनयज्ञाने दीप्तिदी वेति जयदेवः
 ज्ञाने इति भाषापरिच्छेदः ॥ अनुरतः त्रि अनुरागविशिष्टः
 अनुमोदिते त्रि कृतानुमोदने प्रीतः अनुरक्तः अनुपूर्व
 अनुमते यथा भवतायद्यवोक्तं रमयातोः कर्तुरितः ॥
 तन्मेसाध्वनुमोदिते इति अनुरतिः स्त्री अनुरागः इति
 श्रीभागवते ॥ हेमचंद्रः ॥
 अनुयाधीन त्रि सदृशः अनुराग पुं प्रीतिः आसक्तिः
 पश्चाद्गामी यथा मुख्यानुयायिने तत् पर्यायः ॥ इति २ रागः ३
 पिशावित्यनुवेधप्रादुर्भवेः अनुरति यः इति हेमचंद्रः ॥
 अनुयुक्तः पुं भृतकाध्येता । अनुरापी न त्रि अनुरागविशिष्टः ॥
 इति महाभारते ॥ अनुवक्तः इति शब्दार्थावली ॥
 अनुयोक्ता पुं भृतकाध्यापकः अनुराथा स्त्री समदशनत्वेन तस्या
 इति महाभारते ॥ रूपे सर्पाकृति सप्ततारामये ।
 अनुयोगः प्रश्नः इत्यमरः ॥ इति कालोदासः वल्लिभिभतार
 अनुयोगकृत पुं आवायः ॥ वतुष्टयात्मकं इति दीपिकाटीका
 इति हेमचंद्रः ॥ अस्याअधिदेवतामित्रः ॥ तत्र
 अनुयोजने स्त्री प्रश्नः इति जातफलं यथा सतकीर्तिकीर्तिप्र
 हेमचंद्रः ॥ सरोतः सवः स्याज्जेता रिपूणाञ्च ।
 अनुयोज्ये त्रि निदाहं अनुपूर्वक कलाप्रवीणः स्यात्संभवे यस्य
 निदार्थं पुन थातोः कर्मीण्य किलानुराथा संपत् प्रमादो ॥

विविधो भवेत् ॥ इति अनुवत् सरः पुं वर्षः इति
 कोष्ठीप्रदीपः ॥ हेमचंद्रः ॥ सेवत्सरादि ॥
 अनुसूयः त्रि तत्पर्यः सदृशः पंचकांतरीत वत् सरविशेषः
 यथा देवानां अनुसूयादि अस्मिन् वर्षे धान्यदाने महाकले
 वार्यते महीतले इति रामायणे प्राकाशतपेचभिरितेयः शेष
 अनुशेषः पुं आश्रयादेरिष्ट लिखितेन एकादिकमेण से
 सेपादने उपशेषः तत् परिसदा अनु उदा पूर्वकवत्सर
 पर्यायः अनुवर्तने इत्यमरः ॥ सत्कावत् सरभवेत् इति
 अनुलायः पुं मुहुर्भाषा पुनः मलमासतत्त्वे ॥
 पुनः कथने पुनरुक्तिः इत्यमरः अनुवर्तने स्त्री अनुशेषः
 अनुलेपने स्त्री गात्रे गंधद्वयादि इत्यमरः व्याकरणमते पूर्वा
 लेपने तद्वच्च तस्य गुणाः लक्षणस्थित यदादेशवृत्तिः ॥
 प्रीत्योक्तः पुं क हृदि कारित्वे अनुवाकः पुं ऋग्यजुः सामसमूहः
 धर्म दोग्ध तद्वा पाप अम इत्यमरः वेदविशेषः इति
 नाशित्वे च इति राजवृत्तः ॥ सभूतिः
 अनुलोमः पुं यथाक्रमे ॥ अनुवादः पुं कुल्लिर्चकार्क ॥
 अविलासः यथा वर्ण माला इति शहरत्नावली पुनरुक्तिः
 समाख्याता अनुलोमविलोमिका उक्तमपुनः कथने यथा विरोधे
 इति तत्रसारे नारद वचने ॥ गुणवादः स्यादनुवायोवधारिते
 अनुलोमजः त्रि अनुलोमजतः भूतार्थ वादस्तद्धाना दर्थवाद
 अप्रतिलोमजः यथा ब्राह्मणात् स्थितामतः इति सुहितवटीका
 त्रिविधा गर्भजातः त्रिविधा वाचारी अनमात्रे यथा ।
 वैष्णवा जातः इत्यादि विनानुवादे नव तत्त्वनीषिते
 उत्तमादधमायाजातः यथा सम्प्रगुतरूपकमुपादत्त पुमान्
 सेकीणी येनेया येतुप्रतिलोमान् इति श्रीभागवते ॥
 लोमजाः अन्योऽन्यथाविषकाश्च अनुवासने स्त्री स्नेहने भूपने
 तान् प्रवक्ष्याम्येषतः इति मनुः इति हेमचंद्रः स्नेहवस्तिः ॥

यथा अथानुवासने स्नेह वस्ति शिष्टचारः आगवाजानां अनुवर्जान
 भूपनयो रपीति मेदिनी ॥ इति भाषा यथा आद्योतमयतो
 द्विधा वस्तिः परितो निरुह गच्छेत् गच्छेत् तमनुवर्जनेत् इति
 आनुवासने कषायोपनिर्हः तत्रसारे निगमकल्पद्रुमः ॥
 स्यात् स्नेहाद्ये अनुवासने इति अनुशायः पुं दीर्घद्वयः पूर्व
 वेधकं ॥ वेरता अनुपातः इत्यमरः ॥
 अनुवृत्तिः स्त्री अनुवर्तने । हेमः अनुवेधः इति मेदिनी ॥
 अनुशेषः इति हेमचंद्रः ॥ अनुशायानां स्त्री परकीयांतगत
 व्याकरणमते पूर्वसूत्रस्थितपद नाधिकाभेदः तस्यालक्षणे ॥
 परसूत्रे भूयस्थितिः तत्पर्यायः इष्ट हानि जनितानुतापवती
 अधिकारः २ सा त्रिविधा यथा सावित्र्या वर्तमान सैकेत स्थान
 सिंहावलोकितारव्यमनेकसुति विचरनेन २ भावि सैकेत ॥
 रेवच गंगास्वात इति ख्यातः ॥ स्थानाभाव शक्या २ स्वानधिष्ठित
 अधिकारा सद्योमताः सिंहाव सैकेतस्थाने भर्तुर्मनानुमानेन
 लौकिको यथा वावगोदीते इति २ सैमेजरी ॥
 इत्यस्मात् दात इति यदस्य ॥ अनुशायी स्त्री लज्ज रोमान्तर्गतपाद
 ऋकगित्येतत्सूयस्थितिः मेरुक रोयविशेषः तस्य लक्षणं यथा
 स्तुति यथा टा भिस ३ गेभीरा मल्प सरेभो सवर्णा ॥
 उसीत्यस्मात् अत इति यदस्य ॥ सुपरिस्थातो पादस्यानुशायी ।
 आक्ति मभवीत्यत्रोपस्थितिः ॥ तोभविद्यादेतः प्रपाकिनी इति
 गंगासातो यथा लेः सि ३ माथवाकर ॥
 जसित्यस्मात् ले रिति यदस्य अनुशायी गेबिदेउवत् प्रणामे ॥
 तद्धित यर्थनेभूयस्थितिः इति अरणमूलेशोते यः यथा ये
 मुग्धवोधटीकायो दुर्गीदासः सेययजहात्यजा मनुशायी सप्तः
 अनुवर्जने स्त्री अनुवर्ज्या । कुलायेयथा इति श्रीभागवते
 गृहागतानां शिष्टानां गमनसमये अनुशरः पुं राक्षसः इति ॥
 कियद्वे यर्वीत पञ्चाङ्गमनुरूप प्राहमाला ॥

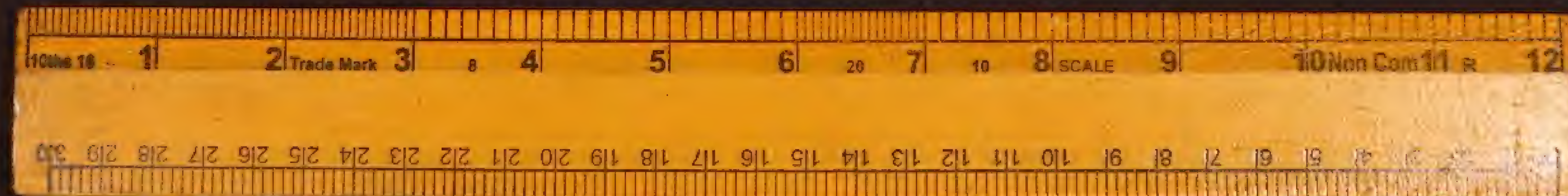
अनुष्टुप ८० ४० अनुष्टुप
 अनुष्टुपसने ली आदेशः । सातसमाहसम विषमवत भेदेन
 आता यथा इत्येते ब्रह्मणः त्रिधातत्रयस्य प्रायिकप्रयोगः
 पुत्रा आश्रयात्मा शासने इति तस्य लक्षणं येषमेतत्तु सर्वत्र
 श्रीभागवते व्युत्पादने यथा सप्तमे द्विचतुर्थयोः गुरुष्वेत्
 नामलिङ्गानुशासनमित्यमरः यादानां शेषेष्वनियमो मतः
 अनुष्टुपलने ली पुनः पुनश्चासः इति के दे मे जरी ॥ अस्याः
 मुहुः सेवने ॥ यथा । प्रस्ताराः २५६ इति पिङ्गलः
 आनुकूल्येन कृष्णानुशीलनेन अनुष्टुपे ली कर्मभिः करणं
 किरुतमा इति भक्तिरामृतसिन्धुः यथा कृता श्री भवेदेवेन ॥
 अनुष्टुपे ली अनुष्टुपवता कर्मनुष्ठानं पठती ॥
 तत्पर्यायः मनुः २ शोकः ३ अनुष्टुपे ली उत्पले इति
 मुक ४ इति जटाधरः ॥ राजनिर्घटः ॥
 अनुष्टुपः पुं कारुण्यं दया अनुष्टुपः त्रि अलसः इत्यमरः
 इति हलायुधः एकत्रान्वित उलभिन्नः शीतलः बहुश्रीहोत
 पदस्यान्वयान्वयः यथा ॥ अनुष्टुपः ॥
 कोषो वल्लेचयस्तु नित्यादौ अनुष्टुपसर्वल्लिका स्त्री नीलहर्षा
 वल्लान्विता यस्तु तस्य कोषः इति राजनिर्घटः ॥
 न्याये उपनयस्याप्येदस्य अनुष्ठाने ली अन्वेषणे वेष्टा
 निगमनेऽनुष्टुपः यथा । इत्यादिका व्यानुष्ठानवलाति
 वद्विद्याप्यधूमसंस्कारादङ्गि काव्यप्रकाशः ॥
 मान प्रसेगाः । अन्योद्देशे ॥ अनुष्टुपः पुं अनुसरणं ॥
 प्रवृत्तावन्यस्यापि सिद्धिः यथा अनुष्ठाने अनुक्रमः यथा
 नित्यक्रियो तथा व्यान्येऽनुष्टुपः अथलौह विधि वल्पे लोह
 कला कृति इति स्मृतिः ॥ शास्त्रानुसारतः । इति वैद्यक
 भु सुखवाथः ॥
 अनुष्टुप स्त्री सरस्वती इति ॥ अनुष्टुपः पुं अनुकारः । सट्टशी
 शब्दश्चावली शब्दश्चाप्येकैकः ॥ करणं । सट्टश रूपं वेष्टु ॥

अनुष्टुप ८१ ४१ अनुष्टुप
 भाषाया विष्करणे इत्यमरः ॥ जलस्रावितस्याने । तत्पर्यायः
 उपमा इति हेमचन्द्रः ॥ जलप्राये २ इत्यमरः अस्य गुणः
 अनुष्टुपे ली प्रतिज्ञाणे । शीतलत्वे स्निग्धत्वे वातसेव्य
 सर्वदा अनुवर्तते ॥ क्षण ॥ कारित्वे गुरुत्वे च इति राजवल्लभः
 शब्दस्य वीर्यार्थं नृपसंगोणाद्यधीभाव एतद्देशीयजलगुणः गुरुत्वे
 समासः ॥ चनत्वे पिच्छिलत्वे मधुरत्वे ॥
 अनुष्टुपे ली कुले वेशः शीले स्निग्धजनकत्वे स्निग्धत्वे अग्निनाशिते
 स्वभावः इति मेदिनी ॥ प्रमेहगलगोडस्त्रीपदकृदिप्रभृति
 अनुष्टुपः पुं गतजन्म पूर्वजन्म रोगकारित्वे च इति राजनिर्घटः
 इति मेदिनी ॥ अनुष्टुपः पुं महिषः । इति
 अनुष्ठानः पुं सौगवेदविवर्तणः त्रिकोऽप्ययः ॥
 शिवादि षडेग सहित वेद ॥ अनुष्टुपे ली आर्द्रकं इति
 वेत्ता इत्यमरः ॥ राजनिर्घटः ॥
 अनुष्ठानः त्रि विनीतः सौवन्म्यः अनुष्टुपे पुं सूर्यसाराधिः अरुणः
 इति मेदिनी ॥ इत्यमरः ॥
 अनुष्टुपः त्रि अविवाहितः आश्वः अनुष्टुपसाराधिः पुं सूर्यः यथा
 इति भाषा । यथा । यरिविन्ताऽनुष्टुपः गतेति रश्मीन मनुष्टुपसाराधिः
 अनुष्टुपे ज्येष्ठे दार परियहात इति भाषा ॥
 इत्यमरः ॥ अनुष्टुपः त्रि अनुवायं अनुवदनी अनुष्टुपः त्रि असरलः शठः
 अनुवदनीये ह्रस्वमर्थः । इति इत्यमरः ॥
 संक्षिप्तसार व्याकरणे अनुष्टुपे त्रि अखंडे समये पूर्णं अनुष्टुपे त्रि अङ्गणी अथारी
 अनुष्ठाने त्रि अखंडे समये पूर्णं यथा । एकमप्यक्षरं पल्लु गुरुः
 इति जटाधरः शिष्ये निवेदयेत् पृथिव्या
 अनुष्टुपे त्रि सकले पूर्णं नास्ति ह्रस्वो यद्वा सोऽनुष्टुपे
 अखंडे । इत्यमरः ॥ भवेत् इत्यादि कतत्वे ॥
 अनुष्टुपे त्रि जलवद्भलदेशः अनुष्ठाने ली कृषिः मिथ्या ॥



अनेह ८२ अतः
 इत्यमरः विवाहादिपेवकेष्वन इति भाषा इदिमेदिनी ॥
 कथनेनयायजनके यथा अनेहाः पुं कालः समयः ॥
 विवाहकाले इति संप्रयोगे इत्यमरः
 प्राणात्यये सर्वथनायहारे अनेको ली येकाभावः ॥
 विप्रत्ययार्थे सन्ते वेदेनयसा अनेकता एकस्यभावे येको
 नृताभ्याहृयातकानि इति पञ्चात्रज समासः ॥
 महाभारते कर्णयवृण्णि अनेने अने वा नियेधार्थः अभावः
 प्रति श्रीकृष्ण वचने ॥ (न) ना इत्यमरटीकायां लीलकेतः
 अनेके वि एकतातिरिक्तसंबन्धे अनेकहः पुं वृत्तः इत्यमरः
 तद्विशिष्टं वहुः यथा अनेका अत्र ३ पूजने ॥ गमने विष्टोक्तौ
 जन्मप्राप्त्येकत्वे इति भाषाः इति कविकल्पद्रुमः ॥
 अनेकजः पुं पत्नी इति अत्र ३ यज्ञ व्यक्तौ गतो ॥
 त्रिकोडशेषः बहुजति वि ॥ अत्र ३ इति कविकल्पद्रुमः
 अनेकथा वा अनेकप्रकारः ॥ अत्र ३ इति कविकल्पद्रुमः
 वहुधा यथा पाठोऽत्रोपमेयते ली सरूपे स्वभावः इति
 वीजगुह्य मित्यवभाषतेनालि मेदिनी त्रिकोडशेषश्च ॥
 गूढ मगूढतो नैव बोधेत्य अने ली पुं शेषः इति
 अनेकथा इति लीलावती ॥ मेदिनी तत् पर्यायः जचन्ये २
 अनेकवारार्थेपि कचित्प्रयोगः वरमे ३ अल्पे ४ पाश्चात्ये ५
 अनेकयः पुं स्त्री हस्ती ॥ पश्चिमे ६ इत्यमरः ॥
 इत्यमरः ॥ अतः पुं नाशः इत्यमरः ॥
 अनेकप्रितगुणः पुं बहुनिष्ठेण स्वरूपः प्रीतः सीमा ॥
 तद्यथा संयोगः विभागः २ निश्चयः अवयवः इति
 हिष्ठयकत्वादिः १ एकलान्यसे हेमचन्द्रः ॥
 एवा ४ इति सिद्धांतमुक्तावली अतः त्रि अंतिकः निकटः ॥
 अनेकमूकः त्रि धूर्तः शठः इति मेदिनी अतिमनोहरः ॥
 कतिवाविहीनः कालाकेव इति विष्णुः ॥

अतः ८३ अतः
 अतःकरणे ली अतर्दिद्वये ॥ तत्रियो विजयी भवेत् ॥ इति
 धीद्वये ॥ तत्पर्यायः मनः २ महाभारते विष्णुसहस्रनामफले
 निगुः ३ इति त्रिकोडशेषः ॥ मृतः ॥ अने नाशे गच्छतीति ॥
 अस्यकार्यभेदात्रामचतुष्टयेयर्थ स
 मनोबुद्धिरहेकारश्चित्करणे ॥ अततः व्यसंभावना अवयवः
 मोतरे संप्रयोगे निश्चये गर्हः ॥ पंचमर्थे प्राप्तेने इति ॥
 स्मरणे विषया अमी ॥ इति विष्णुः ॥
 वेदोतः ॥ अतः य मध्ये प्रोते स्त्रीकारः
 अतः कुटिलः पुं श्रोत्रः इति इति विष्णुः ॥
 राजनिर्घटः कुटिलोतः करणे अतरे ली अवकाशः अवधिः
 वि अतः पुं ली राज्ञोऽसीगृहे ॥ परिधाने ॥ अतर्हीने भेदः ॥
 तत्पर्यायः अवरोधने २ तादर्थ्यः ॥ अवसरः ॥ मध्ये ॥
 अवरोधः ३ पुद्गतः ४ इत्यमरः ॥ अतः राज्ञा छिदे आसीयः ॥
 अतः पुरादयो राजहोरेष्वपि विना वहि ॥ इत्यमरः सहशः ॥
 तात्पर्यात् वर्तते यथा पुद्गत इति तट्टीका मेदिनी च ॥ १ ॥
 संभोगानितोतनुष्टे इति नैषधे अवकाशो यथा मृणालसूत्रोत्तर
 इति भरतः दाक्षिणेन ददाति मय्यलभ्ये इति कुमारसंभवः ॥
 वाचमुचिता मेतः पुरेभ्योयदं अवधौ यथा निरंतराभ्येत ॥
 इत्यभिज्ञान शाकुंतला ॥ वात वहिषु परिधाने यथा ॥
 अतः सत्ता स्त्री भस्मातकः इति अतरे प्राटकाः परिधानीया ॥
 शब्देदिका गर्भवती अतस्तु इत्यर्थः अतर्ही यथा
 मध्ये सत्ते प्राणी यस्याः सा ॥ सर्वतोऽतिरिक्तोऽपि भेदे यथा
 अतः खेदः पुं हस्ती इति यदेतरे सर्वथ शैलराजयो ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ यदेतरे वायस वेनतेययोः इति
 अतकः पुं यमः ॥ इत्यमरः ॥ रामायणे तादर्थ्ये यथा ॥
 अतगः त्रि अतगामी पारगः तामेतरेण अणे गृहीते तदर्थ
 यथा वेदोतगो ब्राह्मणः स्यात् मित्यर्थः छिदे ॥ यथा ॥



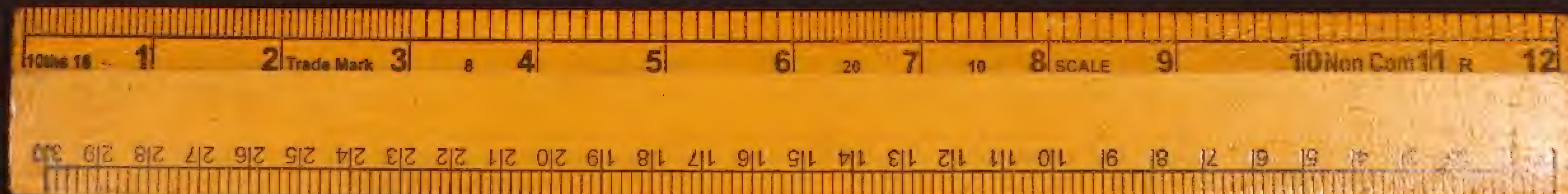
अंतर्गदेतेरिषु आत्मीये । अवकलितोक्तः । वाकि इति ॥
यथा अयमत्यंतशेयम विनार्थे भाषा इति लीलावती ॥
यथा हेतुदालोकनमेतरेण ॥ अंतर्गदे ली अंतरीक्षे आकाशे ।
वहिरर्थे यथा अंतरेवेगलगृहा इति कौदसे इत्यमर टीकायां ॥
वासा इत्यर्थः अवसेयथा । पुरुषोत्तम जातरूप सभूति ॥
अंतरेव कुलटाकुलवर्त्तयते रायादयः ॥
त्यादि मध्येयथा आवयोरेतरे । अंतरीये ली पुं द्वीये इत्यमरः
जातः पर्वताः परितोद्भवाः ॥ अंतरीये ली अथोवसे परिधान
सदृशे यथा हकारस्य वकारे वसे । इत्यमरः ॥
अंतर्गतमः इति भरतः ॥ अंतरीक्षे ली गगणे इत्यमरः
अंतरेगः त्रि आत्मीयः ससेपकः अभ्रकथातुः ॥
यथा वरम गिरिकुरेमी शृंगे राजनिर्घटः ॥
कैश्यनेन स्वपितृमुखमिदानी अंतरीक्षजले आकाशजले
मन्तरेगः कुरेगः इति दिव्योदकं इति राजनिर्घटः
कालीदासः ॥ अंतरे वा मध्ये अभ्यंतरे ॥
अंतरे वा वर्जने विना मध्ये ॥ इत्यमरः ॥
निकटे इति मेदिनी ॥ अंतरेण वा मध्ये विना ॥
अंतरेयत्वा स्त्री गर्भिणी अंतरे । वातिरिक्तः इत्यमरः ॥
उदरमध्ये अयत्नयस्याः सा ॥ अंतर्गदुः त्रि निरर्थकः दृष्ट्या
अंतरेयः पुं विद्मः इत्यमरः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
अंतरेले ली मध्यप्रदेशः । अंतर्गते त्रि विस्मृते मध्यप्राप्ते
अभ्यंतरे । इत्यमरः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
अंतरेलकं ली अभ्यंतरे । इति । अंतर्गृहे ली गृहमध्य ॥
राजनिर्घटः ॥ चोरे भितर इति भाषा इति
अंतर्गते त्रि अंतर्हीनप्राप्ते । नानार्थे कोष्ट शब्दार्थे अमरः
अवहितं तत्पर्यायः प्रसृतं । अंतर्गते ली कुत्तिसम्यकोष्टे
२। इति त्रिकोडशेषः ॥ इत्यमरः ॥

अंतर्गधने ली सगवीजे इति । तत्पर्यायः आत्मा २ जीवः ३
शब्दवेदिका ॥ पुरुषः ४ पुत्रलः ५ ईश्वरः ६।
अंतर्दीहः पुं कोष्टसेतायः । इति त्रिकोडशेषः विष्णुसूक्त
शरीराभ्यंतरज्वला । इति प्रधानाज्ञानोपहित चेतन्ये ॥
राजनिर्घटः ॥ इति वेदोत्तरसारः मनोगतसे ॥
अंतर्ही स्त्री अंतर्हीने इत्यमरः । त्रि ॥
अंतर्हीने ली आच्छादने इति अंतर्वेशिकः पुं अंतः पुराधिकृतः
शब्दरात्रावली तत्पर्यायः अंतः अंतः पुराधिकृतः इतिमरः ॥
इति चवथा २ अंतर्हिः ३ अपवाणे अंतर्वस्त्री स्त्री गर्भिणी इत्यमरः
४ अपिधाने ५ तिरोधाने ॥ ६ अंतर्वेशिः पुं अपाकः अजीर्णः
पिधाने ७ कदन ८। इत्यमरः ॥ इति त्रिकोडशेषः ॥
अंतर्हिः पुं अंतर्हीने इत्यमरः अंतर्हीणिः त्रि शास्त्रवित् शास्त्रज्ञः
अंतर्हीरे ली प्रकोष्टद्वारे इति इत्यमरः ॥
भरतः गृहाभ्यंतरद्वारे ॥ अंतर्हिगाहने ली प्रवेशने ॥
गृहाभ्यंतरं प्रकोष्टादिद्वारे ॥ इति हेमचंद्रः ॥
जालद्वारे वा । इति स्वामीतत् । अंतर्हिदी स्त्री ब्रह्मावर्तदेशः
पर्यायः प्रकृते २ इत्यमरः ॥ गंगायमुनयोर्मध्येदेशः अप्रयोग
पक्षद्वारे खड्गिकाद्वारे यथा हरिद्वार पर्याप्तदेशः देवावा
प्रकृते मेतर्हीरज्ज पक्षद्वारे ॥ इति पश्चिमदेशे खाता तत्
तद्व्यति इति शबरस्वामी ॥ पर्यायः शशस्यली २ इति ॥
अंतर्भूतः त्रि गुणीभूतः अंतःस्थः त्रिकोडशेषः ॥
अंतर्गस्थः अंतर्गतः यथा सपव अंतर्हीसः पुं अवाकहासः ॥
भगवान् विस्मृतेतभूतः सनातनः गृहहासे तत्पर्यायः उद्धर्तने
इति पञ्चपुराणे मावमाहात्म्ये ॥ २। इति त्रिकोडशेषः तद्वति ॥
अंतर्मनोः त्रि दुर्मनः विमनाः त्रि ॥
आकुलचेताः इत्यमरः ॥ अंतर्हिते त्रि लुक्कायिते गुप्ते
अंतर्गामी पुं अंतःकरणनियामकः तत्पर्यायः सेवीते २ रुद्धे ३॥

आवृत्ते ५ संवत् ५ पिहिते ६ ॥ व्याताश्रित मेदिनी ॥
 कवे ७ स्थिति ८ अयवार्ति ९ ॥ श्रुतिकाश्रयः पुं निकटाश्रयः
 तिरोधाने १० इति हेमचंद्रः ॥ समीपस्थावलंबने तत् पर्यायः
 श्रुतवासी न पुं श्रुतवासी शिष्यः ॥ उपजः २ इत्यमरः ॥
 इत्यमरटीकायां भरतः ॥ श्रुतिमः त्रि श्रुतेभवः चरमः
 श्रुतशय्या स्त्री भूमिशय्या ॥ श्रुत्यः इति जटाधरः श्रुतिनिकटः
 मृत्युः इमशाने इति मेदिनी ॥ इत्यमरटीकायां नीलकण्ठः ॥
 श्रुतावशायी पुं वेङ्गलः ॥ श्रुतेवासी न पुं शिष्यः ॥ वेङ्गलः
 मुनिविशेषः ॥ इति हेमचंद्रः ॥ इत्यमरः श्रोतस्थायिनि त्रि ॥
 नापितः इत्यमरः ॥ इतिविश्वः ॥
 श्रुतिः स्त्री नाटोक्तो ज्येष्ठा ॥ श्रुत्ये स्त्री दशासागरसेख्या ॥
 भगिनी इति श्रावृत्तावली ॥ सहस्रलक्षकोटिः इति स्त्रीलावती
 समीपे य यथा मुग्यप्रभीत ॥ हादशलग्ने इति ज्योतिषे ॥
 वडुयेयव रत्निमात्रोः इति ॥ श्रुत्यः त्रि श्रुतेभवः शेषोक्त पत्रः
 श्रीभागवते ॥ श्रुथमः जघन्यः इति मेदिनी ॥
 श्रुतिके त्रि निकटे इत्यमरः ॥ श्रुत्यः पुं मुस्ता मुताद्यास इति
 सामीप्ये स्त्री इति धरणी ॥ भाषा इति मेदिनी स्लेक्कः ॥
 श्रुतिकतमः त्रि श्रुतिनिकटः ॥ इति प्रायश्चित्ततत्वे ॥
 तत्पर्यायः नेदिष्टः २ इत्यमरः ॥ श्रुत्यजः पुं स्त्री मृदः इति
 नेदीयान् ३ अस्तितमः ४ इति ॥ हलायुधः राजकादिसप्तजातयः
 जटाधरः ॥ यथा राजकश्चर्मकारश्च नटो वरुड
 श्रुतिका स्त्री नाटोक्तो ज्येष्ठा ॥ एव च कैवर्त मेद भिलाश्च ॥
 भगिनी इत्यमरः तत्पर्यायः ॥ सप्तैते श्रुत्यजाः स्मृताः इति

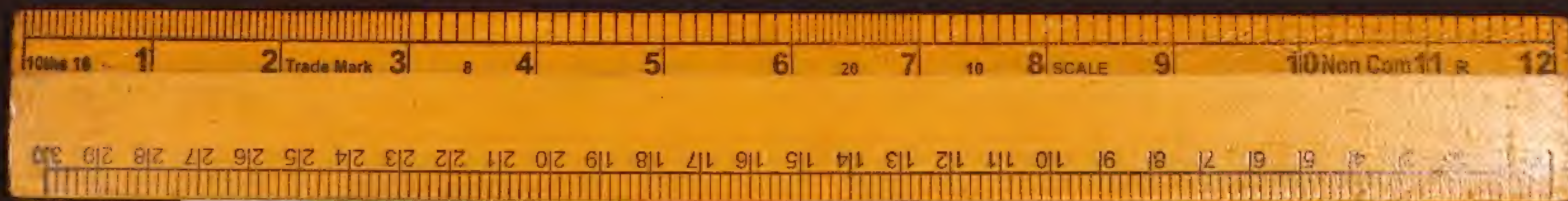
श्रुतिका २ श्रुतिका ३ इति यमवचरणं जघन्यजेत्रि ॥
 तट्टीकायां वृत्ती श्रातला श्रुत्यजन्मा न पुं स्त्री चतुर्थवर्णाः
 नांमोषथं वामरकवा इति ॥ मृदः इति श्रावृत्तावली ॥

श्रुथभे स्त्री रेवतीनक्षत्रे ॥ स्त्रीपादभूषणे मलगुजरी इत्यादि
 मीनराशिः ॥ इति ज्योतिषे ॥ भाषा इति मेदिनी ॥
 श्रुथवर्णः पुं स्त्री मृदः इति ॥ श्रुथकः पुं श्रुथः इत्यमरः ॥
 हेमचंद्रः ॥ टीकायां सामी ॥
 श्रुथावसायो पुं स्त्री वेङ्गलादि श्रुथ तत्कटकलये ॥ इति
 सप्तजातयः यथा वेङ्गलः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 श्रुथवः दत्ता सूतो वेदेहक ॥ श्रुथे स्त्री श्रुथकारः जले
 लया मागथायोगवो वेव ॥ इति मेदिनी ॥
 सप्तैतेऽस्त्यावसायिनः इति श्रुथः त्रि चतुर्दशह्रीनः श्रुथा
 श्रुगिराः ॥ श्रुथला इति हिंदीभाषा ॥ तत्
 श्रुते स्त्री पुरीतत श्रुतडी यर्थायः श्रुथक २ इत्यमरः
 श्रुत इति भाषा इत्यमरः ॥ श्रुथः स स्त्री श्रुथे इत्यमरः ॥
 श्रुदिका स्त्री श्रुतिका वृत्ती ॥ श्रुथकः पुं देशभेदः इति ॥
 बुला इति भाषा ॥ इत्यमरटीकायां श्रावृत्तावली ॥ नृपभेदः ॥
 नीलकण्ठः ॥ श्रुतरभेदः इति महाभारते ॥
 श्रुडः स्त्री हस्तिनिगडः श्रुडवा मुनिविशेषः इति याज्ञवल्क्यः
 इति भाषा स्त्रीपादभूषणे ॥ श्रुथकारि पुः पुं शिवः इत्यमरः
 मलयैवम इत्यादिभाषा इति ॥ श्रुथकारि पुः पुं शिवः इत्यमरः
 हेमचंद्रः भूरिप्रयोगश्च ॥ श्रुथकारि पुः पुं शिवः इत्यमरः
 श्रुडः कः पुं हस्तिपादवेधनमृते श्रुथकारः पुं स्त्री तेजः सामान्या
 तत्पर्यायः निगडः २ इत्यमरः भावः श्रुथार इति भाषा तत्
 पादालंकारविशेषः तत् पर्यायः श्रुते २ तमिसे ३
 यर्थायः पादकटकः २ इति तिमिरे ४ तमः ५ इत्यमरः ॥
 त्रिकोडः शेषः ॥ भूक्षाये ६ इति राजनिर्घटः
 श्रुडः स्त्री हस्तिपादवेधनलो महोथकारे श्रुथतमसे ७ सर्व
 निगडः श्रुडया इति भाषा ॥ वायकोथकारे सप्तमसे ८



अल्पाधिकारे अवतमसे ५ । इति हेमचंद्रः स्त्रीविशेषः
 इत्यमरः अस्य गुणः भयदृष्टि चत्त रोग विशेषः । इति
 तेजावरेण करिते तित्तवे । शहरत्नावली ॥
 सर्वव्याधि करितेव । इति ॥ अथः पुं रूपः इत्यमरः ॥
 राजवल्लभः ॥ अथुलः पुं शिरीषवृक्षः इति
 अथकासरुद पुं शिवः इति शहरचंद्रिका ॥
 हेमचंद्रः ॥ अथः पुं व्याधः मृगयाजीवि
 अथकूपः पुं साधकारूपः इति कश्चित् सयुद्धकारः ॥
 आधुयापातकया इति भाष्ये इति कश्चित् सयुद्धकारः ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ अत्रे स्त्रीविशेषः इति तत्पर्यायः
 अथतमसे स्त्री निविशेयकारे भक्ते २ अथः ३ भिस्मा धनदेने
 इत्यमरः ॥ ५ दीदिविः ६ इत्यमरः भिस्मा
 अथतामसे स्त्री निविशेयकारे ७ इति तट्टीका ऊरे ८ इति
 महायकारे इत्यमरः टीकायां राजनिर्घटः ॥ ९ ॥ अस्य गुणः बुद्धि
 स्वामी ॥ अथतामसे स्त्री निविशेयकारे मुकप्रीति पुष्टि धार्मिकवत्त
 मय नरक विशेषः ॥ येष नवाश्रमः स्नेहकारिते स्वाडते
 प्रकाशनाज्ञा ज्ञानोत्तमज्ञानविशे सतिग्यते । हेमचंद्रः गुरुतेव
 देहनाशे अहमेव मृतोस्मीति ॥ १० ॥ पुराणात्रगुणः विरसते
 बुद्धिः । इति भाष्ये भागवते ॥ कर्तते । पथ्यते । अग्निकारितेव
 अथमृषिका स्त्री देवताऽहंताः ॥ ११ ॥ उल्लात्रगुणः प्रशंसनीयते
 इति शहरचंद्रिका ॥ रुच्यते । अग्निकारिते वायुस्नेह
 अथाहिः पुं स्त्री मत्स्यभेदः । नाशिते श्लपित प्रकोप ॥
 कुंविया इति ख्यातः । इति कारितेव ॥ १२ ॥ अत्युल्लात्रगुणः
 त्रिकोऽशेषः ॥ वलनाशिते ॥ १३ ॥ शीतमुष्णकाये
 अधिका स्त्री मृतविशेषः ॥ गुणः । उर्जवत् ॥ १४ ॥ अतिक्लिन्न
 राविः । इति मेदिनी सर्वपथी ॥ गुणः स्नानकारिते ॥ १५ ॥

तेऽलान्वितात्रगुणः दुर्जरते ॥ १६ ॥ कर्माग्ने प्रादेश प्रमाणे ॥
 जलथोत सद्योत्रगुणः श्रीत्र हृतात्ता समिधे तूली मथो हृता
 पाकिते हिमते लघुतेव ॥ १७ ॥ महावास्तुति होमे कुर्यात्
 ॥ १८ ॥ रात्रिस्थितजलपुक्तात्रे तत आग्नेन ततन्मत्रः ॥
 त्रिदश कोपकारिते रूततेव येवाहृतीर्जह्यात् । ततः पंच
 ॥ १९ ॥ भृष्टतेऽलान्वितात्रगुणे लघुते प्राणानो होमः । ततो ॥
 अग्निप्रदीपनतेव इति राजवल्लभः महावास्तुति होमे कृत्वा प्रादेशः ॥
 ॥ २० ॥ धान्ये । इति राजनिर्घटः प्रमाणे हृतात्ता समिधे तूली
 विसुः । इति तत्सहस्रनाम मथो हृत्वा प्रकृते कर्म समाप्य
 मध्येयठिते अदनीयद्रवमात्रे उदीच्ये शाठ्यायन होमादि ॥
 अत्रः पुं सूर्यः । इति सिद्धांतः । वाग्देव गानोते कर्म निर्वृत्य
 कोमुदी ॥ मंत्रेण कुमारस्य मुखे अत्रे
 अत्रः त्रि भुक्तः खादितः इति दद्यात् । ततः कर्मकारयितृ
 मेदिनी ॥ ब्राह्मणाय दक्षिणां दद्यात् इति
 अत्रकोष्टकः पुं तेऽलान्विते भवदेवभट्टः ॥
 स्थाने गोला कुरुई इत्यादि ॥ अत्रमवकोषः पुं स्थूलशरीरे
 भाषा इति हेमचंद्रः ॥ इति वेदोक्तः ॥
 अत्रगोपिः पुं उदगमययोगः ॥ अत्रमले स्त्री मघं यथा ।
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ ॥ २१ ॥ सगवे मल मन्त्रानां पुरीषं
 अत्रप्राशने स्त्री घृष्टे मांसि अष्ट मल मुच्यते । तस्माद्ब्राह्मण
 बालकस्य येन मे मांसि सप्तमेवा राजन्यो वैश्यश्च न सरो पिवेत्
 बालिकायाः प्रथमात्र भक्षणं इति प्रायश्चित्तविवेकः ॥
 संस्कारः इति स्मृतिः तस्य अत्रविकारः पुं शुक्रं इति
 क्रमः शेषेन दिने कृतस्नानः राजनिर्घटः ॥
 कृतहृदि आहः पिताभुविर्भो अत्रादः पुं विसुः इति तस्य
 मग्निसेव्याय विरूपाक्षजपार्ह सहस्रनाम मध्य पाठतः ॥
 कुशोदिको समाप्य प्रकृत अत्रभोक्तृरिति ॥



अन्यत

६० १० अन्यथा

अन्यः त्रि-असदृशः । इति दिनद्वययोरेकतरं दिने
मेदिनी परः तत्पर्यायः ॥ अन्यतः ॥
भिन्नः २ अन्यतः १ एकः ५ सः
इतः ६ इत्यमरः ॥
अन्यतः वा इतरं भिन्नं यथा
देवदत्त आयातोऽन्यसदृशः
अन्यदेवास्याभीर्यमन्यद्वयं
महीयते इत्यादौ लीवलिंग
प्रथमेक वचनात्तान्य पाद
स्वीकारेणस्ययतिरितिवोधे
अन्यतः त वा अन्यत्र अन्यस्मात्
यथा एकतो द्विथिगमूगणज्ञा
मन्यतः कथमदःप्रतिभेदः इति
नैषधे ॥
अन्यतमः त्रि भिन्नतमः बहुते
मध्ये निरुद्धिरितिकः अनेके
मध्ये एक इति भाषा इति
वाकरणे न्याय मते अनेक
भेदा वद्विन्नप्रतियोगिताक
भेदः ॥
अन्यतरः त्रि अन्यः इत्यमरः ।
भिन्नतरः । द्वयो र्मध्ये ॥
निरुद्धिरितिकः द्वयो र्मध्ये एक
इतिभाषा इतिवाकरणेन्याय
मतेद्वया वद्विन्नप्रतियोगिताक
भेदः म
अन्यतरपुः वा अन्यतरदिने ॥

दिनद्वययोरेकतरं दिने
इत्यमरः ॥
अन्यत्र वा वर्जने विना
घद्या । अन्यत्र तिथिनातपस्यः पत्नी
केशववायये दिति प्राचीनाः
यस्यत्रिथनादयत्र यति मरणे
विनेत्यर्थः स्थानांतरं यथा ॥
अन्यत्रयुगे कृतमाववायंकुरुथ
मत्रास्मि करोमि सखाः इति
काव्यप्रकाशः ॥
अन्यथा वा परार्थः मिथ्या ॥
इतिमेदिनी ॥ इह ॥ इति ॥
शहरत्नावली अन्यप्रकारे इति
वाकरणे ॥
अन्यथासिद्धिः स्त्री कार्यवावहित
पूर्ववर्तित्वेसतिकाय्यानुत्पादकत्वे
सेयवद्विधा यथा यत् कार्य ॥
प्रतिकारणस्य पूर्ववर्तिता येन
रूपेण गृह्यते तत्कार्यं प्रति
तद्रूप मन्यथासिद्धे यथाघटे
प्रतिदेइत्वं १ यस्यस्मात्तेत्रेण ।
अन्यव्यतिरेकोनंतः किंतुकारण
मादायान्वय व्यतिरेकोतदन्यथा
सिद्धे यथाघटे प्रतिदेइ रूपे २
अन्यप्रतिपूर्ववर्तिता गृहीतेव
यस्ययत्कार्यं प्रति पूर्ववर्तित्वे
गृह्यते तस्य तत् कार्यं प्रति ॥

अन्यपु

५१

अन्याह

अन्यथासिद्धत्वे यथा घटादिके
प्रति आकाशस्य १ यत् कार्य
जनके प्रति पूर्ववर्तित्वे गृहीतेव
यस्ययत् कार्यं प्रतिपूर्ववर्तित्वे
गृह्यते तस्यतत् कार्यं प्रति ॥
अन्यथासिद्धत्वे यथाकुलालादि
घटे प्रति ५ अवशकप्रतियुत
पूर्ववर्तित्वे एवकारणतत्संभवेतद्रि
त्रमन्यथासिद्धे यथाघटे प्रति
रासभादिः ५ इति सिद्धौ ॥
मुक्तावली ॥
अन्यदा वा कालांतरे । अन्य ॥
समये यथा अन्यदा भूषणं
पुंसः क्षमा लसेव घोषितः ॥
पराक्रमः परिभवे वैजात्ये ॥
संतेष्टिव ॥ इतिमाचः ॥
अन्यपुष्टः पुं कोकिलः यथा
अन्यपुष्टाः प्रतिकूलशब्दाः
आवृत्तिर्नैत्री विवताग्रमानाः ।
इतिकमारसेभवः
अन्यपूर्वी स्त्री पौनर्भवाकन्या
यकस्मैवागादिनादता पुनर्येन
विवाहिताकन्यासप्तमथायथा
सप्तपौनर्भवाः कन्यावर्जनीयाः
कुलाथमा वावादेता ननो
दत्ताकृत कौतुक मेगला ॥
उदक्यर्षिता याव याव ॥

याणिगृहीतिका अग्निपरिगता
यात पुनर्भूयसवावया इत्येताः
काश्यपेनोक्ता रहन्तिकुलमधिवत्
इत्युदाहृतत्वे ॥
अन्यभूतः पुं काकः इति ॥
हेमचंद्रः ॥
अन्यभूतः पुं कोकिलः इति
हलायुधः ॥
अन्यमनस्कः त्रि भिन्नचित्तः
अन्यमनाः अन्यस्मिन् मनोयस्यस
इतिवद्ब्रूहीहोक्तप्रत्ययेन सिद्धः
अन्यवर्द्धितः त्रि अन्यपुष्टः ।
पौरेथितः अन्येनप्रतियालितः
इतिजटाधरः ॥
अन्यवादी न त्रि इतरवादी
अस्थिरवादी अन्यथावादीयथा
अन्यवादीक्रियाद्विधी नोपस्थायी
निरुतरः आरुत प्रयत्नायीवहीनः
येवविथः स्मृतः ॥ इतिववहार
तत्तेनारदः ॥
अन्यशाखकः पुंस्वेदशाखानुत्
स्वजापरशाखाश्चयकर्मकुर्वणः
तत्पर्यायः शाखारेडः २ इति
हेमचंद्रः ॥
अन्यटक त्रि अन्यप्रकारः
इतिमुग्धबोध वाकरणे ॥
अन्यादृशः त्रि अन्यप्रकारः इति

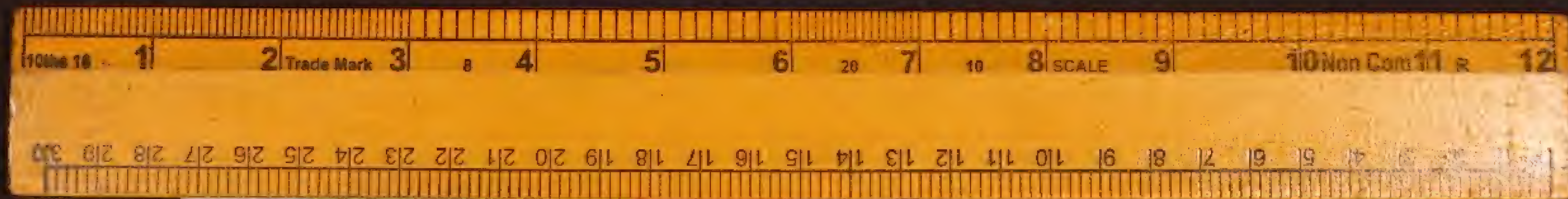
वृथवोथव्याकरणे ॥
 अन्यासः पुं न्यायभिन्नः ।
 अनौचित्ये अमुक्तिः यथा
 अन्यायेनापि यदुक्तं पित्रा पूर्व
 तेरेतिभिः नतकृत्वाकर्मकर्म
 क्रमात्रिपुरुषागतं ॥
 व्यवहारतत्वे नारदः ॥
 अन्यायः त्रि अनुवितः अयोग्यः
 यथा दृष्टार्थे सत्वे अदृष्टकल्पना
 अन्यायान्तादित्यधिकरणमालाये
 मायवाचाचार्यः ॥
 अनुनः त्रि नृततारहितः ।
 संपूर्णः इति जटाधरः ॥
 अन्येषुः अत्र अन्यस्मिन्नहनि
 दिवसोतरे अन्यदिने इत्यमरः
 अन्यादर्थः पुं स्त्री वैमात्रेयः
 यथा अन्यादर्थस्तु स सष्टे
 नान्यो दर्शो यत्ने हरेत् इति
 याज्ञवल्क्यः ॥
 अन्यान्ये त्रि उभयतः तत् ॥
 पर्यायः इतरेतरे परंपरे ॥
 इति हेमचंद्रः ॥
 अन्यान्याश्रयः त्रि परंपरे
 ज्ञानसायेन ज्ञानश्रयः इति
 स्मार्त्ताः स्वग्रहसायेन ग्रह
 सायेन ग्रहकः इति तार्किकाः
 तर्कविशेषः इत्येकलक्षणं ॥

स्वायेतायेतितलनिबंधनप्रसंगे
 अयेताव ज्ञप्ते उतयत्नौ
 स्थितौ च प्राप्ता तत्राद्या यथा
 चटोयं यथेतद्वदे ज्ञान जन्य
 ज्ञान विषयः स्यात् उदैतद्वदे
 भिन्नः स्यात् द्वितीयं यथा
 चटोयं यथेतद्वदे जन्य जन्यः
 स्यात् तदैतद्वद जन्य भिन्नः स्यात्
 तृतीया यथा चटोयं यथेतद्व
 चटवृत्ति वृत्तिः स्यात् तत्प्राप्तेनोप
 लभेत इति जगदीशः ॥
 अन्वक व त्रि यश्चाहामी इत्यमरः
 अन्वयः पुं वंशः कुले ॥
 इत्यमरः परातो परंपराकोला
 योग्यताव इति डगीदासः ॥
 परंपरे संवेधः इति राम
 तर्कवागीशः ॥
 अन्ववायः पुं वंशः कुले
 इत्यमरः ॥
 अन्वष्टका स्त्री अष्टकायश्चातृतीयाः
 सातृगोण चान्न योष माद्य
 फाल्गुनामासानां हस्तनवमी
 तत्र साग्रीनामातृक आह ॥
 इति आह विवेकः ॥
 अन्वत्तः त्रि यश्चाहामी ।
 इत्यमरः ॥
 अन्वाथिः पुं एकस्मिन् यदर्पिते ॥

वस्तु तेन पुरुषोत्तरे अमुष्मिन्
 स्वामिनि त्वं दास्य सीति निश्चिते
 तत् इति विवादादीवसेतुः ॥
 कार्येषु यावनेन अमुष्मिन्
 पुरुषेत्वे दद्यादिति परिभाषयत्
 समर्पिते तत् इति हस्तायुधः ॥
 यथा अर्थमार्गणकार्येषु अन्वाहान्
 वचनात्मम दद्यात्स्वामित्योदत्तः
 स इच्छान्वाथि रुच्यते ॥ इति
 कात्यायनः पुनर्वंधकः ॥
 यश्चात्मानसीयथा अनुपूर्वकस्य
 आधिपत्यस्य इत्यर्थं हयमपि
 संभवति
 अन्वाथेयं स्त्री विवाहानंतरपितृ
 मातृभर्तृ कुल लब्ध स्वायत्तेयथा
 विवाहात् परतो यत्न लब्धे भर्तृ
 कुलात् त्रिया अन्वाथेयेतद्वदे
 लब्धे वंधु कुलात्तथा इति
 कात्यायनः ॥
 अन्वासने स्त्री स्नेहवर्तिनश्च नृणे
 उपासना इति विष्णुमेदिन्यो ॥
 शिल्पादिगृहे इति हस्तायुधः
 अन्वाहाय्यः स्त्री मातृक आह
 इत्यमरः तत् प्रत्यमावास्या ॥
 विहिते पार्वण आह अकृत
 संपिंडोकरणस्य वस्तुतेन प्रति
 मसंयत आह तदितिकेचित ।
 इति भरतः गोभिलगृह्योक्त
 कर्मणामाद्येग आह तदेतंग
 दत्तिणा च । यथा यत्न आह
 कर्मणामादौ वाचां तु दत्तिणा
 भवेत् अमावास्या द्वितीये
 यदन्वाहाय्यं विडुर्बुधाः इति
 गोभिल गृह्ये ॥
 अन्वाहाय्यं कं स्त्री अन्वाहाय्यं
 यथा पित्रान्वाहाय्यं कं आह
 कुयीन्मासानुमासिकं इति मनु
 अन्वाहिते त्रि यदेकस्य हस्ते
 निहिते द्रव्ये तेनापि यश्चादंन्यस्य
 हस्तस्वामिने देहीति निहितेतत्
 इति मिताक्षरा गङ्गितद्रव्य ॥
 ताहारा स्वामिके दिते अन्वहस्ते
 अर्पणकरा इति भाषा ॥
 अन्वितः त्रि युक्तः मिलितः इति
 जटाधरः कृतान्वयपदादिः यथा
 यदार्थोत्तरे इति तानां संकेतो
 गृह्यते । इति काव्यप्रकाशः ॥
 अन्विष्टः त्रि अन्वेष्टितः कृतान्वेषणः
 इत्यमरः ॥
 अन्वीतः त्रि अन्वितः युक्तः
 इति जटाधरः ॥
 अन्वेष्टणं स्त्री अन्वेष्टणा ॥
 अनुसंधाने यथा सगीवोराम
 मित्रे कजक तनयान्वेषणे ॥

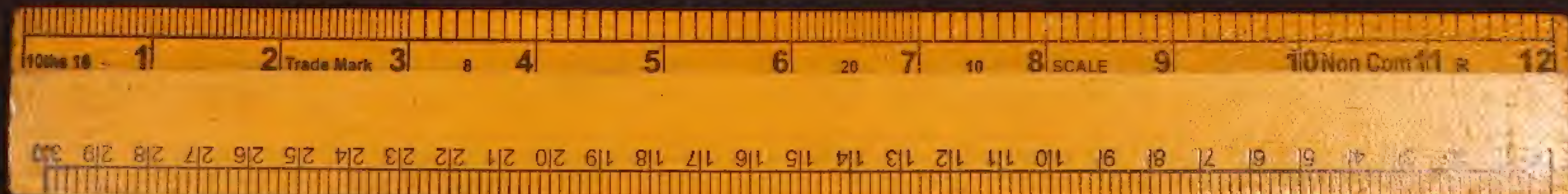
प्रेषितोहे इतिमहानाटकं ॥ अपकारः पुं द्रोहः अनुपकारः
अन्वेषण स्त्री तकीदिना यथा मंदकारणे इतिहलायुधः
वोथित यमीयन्वेषणे अन्वेषण अपकारगीः स्त्री अपकारवाको
मात्रेतर यर्ष्यायः यरीष्टः २ भर्त्सने इत्यमरः ॥
यर्ष्येयण २ गवेयण ३ इत्यमरः ॥ अपकारीन त्रिअपकारकः ।
अन्वेषितः त्रि कृतान्वेषणः ततः द्रोहकः यथाअपकारिणिचित
यर्ष्यायः गवेयितः २ अन्विष्टः ३ क्रोधः क्रोधः क्रोधेकथे नते
मार्गितः ४ सुगितः ५ इत्यमरः ॥ यमीयकाम मोक्षार्ण वतुर्णा
यरीष्टः ६ यर्ष्ययितः ७ इति ॥ परियम्यनि इत्युङटः ॥
अन्वेषणयर्ष्याये यरीष्टयर्ष्येय
ण । पददर्शनात् ॥ अयाकृष्टे त्रि जवन्ते तत्
अन्वेषा ३ त्रि अन्वेषणकर्त्री । यर्ष्यायः १ अनुययः २ इति
हेमचंद्रः ॥ अणकं ४ गर्ह्य ५ अवघे ६
यर्ष्यायः अयमे २ निरुष्टे ३
कोड ७ कुलिते ८ प्रतिरुष्टे ९
माये १० रेकः ११ अवमे १२
बुवे १३ खेटे १४ पाये १५
अयशदे १६ कुपूये १७ चले १८
अर्धवे १९ इतिहेमचंद्रः ॥
अयक्रमः पुं यत्नायने ॥
इत्यमरः ॥ अपक्रिया स्त्री द्रोहः अपकारः
वियोगः वियर्ष्यायः विकृतिः
चोर्ष्य निर्देशः हर्षः । इतिहेमचंद्रः ॥
इतिमेदिनी ॥ अपक्रोशः पुं निदने जुगुप्सने
भर्त्सने इतिशब्दरात्रावली ॥
अपकर्म स्त्री उपक्रिया मंदकर्म
कोषः ॥ अपक्रोशः त्रि यक्तीभनः कोवाइति
भाषा यथा तैले वियम्याये ॥
अपकर्म स्त्री उपक्रिया मंदकर्म
विधात यक्ते वायकृयवच इति
शब्दस्य कर्मधारय समासः वैयक परिभाषा तत्पर्यायः

अपिहं १ अमे २ अमृते ३ अपविचिः स्त्री हानिः ॥ वयः
इतिरत्नमाला पूजा निष्कृतिः इतिमेदिनी
अपगतः त्रि मृतः । इति ॥ अपक्कायः त्रि देवः उपदेवः
हेमचंद्रः गतः हरीभूतः ॥ निष्प्रभः अपगता क्काययस्यइति
यथा तायोनायगतस्तथा नच वङ्गव्रीहौ रुखः ॥
कृषायुक्ती नभूतातनो रित्यादि अपेचीकृते स्त्री तृह्यभूते ॥
वल्लालसेनः ॥ पेचीकृतभिन्नाकाशादियेवभूते
अपगा स्त्री आयागा नदी । इति वेदांतसारः ॥
इत्यमर टीकायां भरतः ॥ अपयदोतरं त्रि अपयदोतर ।
अपयनः पुं अवयवः अंगे अपवहिते इत्यमरटीकायां
इत्यमरः ॥ स्वामी ॥
अपयातः पुं अपहनने । अपदी स्त्री वस्तुश्रवणं कानात्
अपकृष्टार्थयोपसर्गात्हनयतो इतिभाषा इतिहेमचंद्रः ॥
भीवे चनहस्पचः नस्यतः अपदः त्रि बाधितः रोगी
अपचयः पुं क्षतिः हानिः ॥ इत्यमरः ॥ यदुता रहितः ॥
तत्पर्यायः अपहारः २ । कार्याक्षमः यथा । साक्राता
इत्यमरः जवनस्य लेनगुरुणा गंभेनशाक्तावयं
अपचायितः त्रि पूजितः ॥ दोषेण्यजनाप्रयेपटवोजातः
इत्यमरः ॥ सप्रयुजते इत्यमरकविः ॥
अपचारः पुं अहिताचरणं यथं अपतयेणे स्त्री लेचने रोगादो
योनिप्रदाषाच्च भवेतिशिमे भोजनाभावः इति हेमचंद्रः
पेवापदेशाविविधायचारेः । अपत्यं स्त्री पुत्रः कन्यातनः
इतिमाथवकरः ॥ यर्ष्यायः सेतानः २ तोके ३
अपवितः त्रि पूजितः इत्यमरः सेततिः ४ प्रसूतिः ५ इति
अपचयविशिष्टः यथा ॥ जराथरः ॥
तत्रापचितवलाः प्राणिनोभवेति अपत्यदास्त्री गर्भदात्रीहस्तः इति
सूर्यवल्लभा इतिप्रकृतः ॥ राजनिर्घटः ॥



अपदि १६ ७८ अपथे
 अपत्यपथः पुं भगं योतिः ॥ दिशोर्मध्ये तत्पथ्यायः ।
 इतिहेमचंद्रः ॥ विदिक २ इत्यमरः
 अपत्यपथः पुं कर्कटः कौकशः अपदेशः पुं स्थाने निमित्तं
 इतिभाषा इतिशब्दचंद्रिका ॥ शब्दं सकयाद्यादसे तत् ॥
 अपत्रयः त्रि अपारहितः निर्लज्जः पथ्यायः बाजः २ लक्ष्यं ३
 अपगतात्रयायसेति बहुव्रीहौ इत्यमरः यशस्विताकारिभिन्न
 आकारस्यसुः ॥ शब्दता इति महाभारत टीका
 अपत्रया स्त्री अन्यतो लजा । अपथ्यं सजः पुं वर्णसेकरः यथा
 परस्मात् लजा । इत्यमरः ॥ मृदाणीभ मथर्मणः सर्वे
 लजामात्रे इति शत्रुकोषः ॥ ५ यथे सजाः स्मृताः इति मनुः
 अपत्रयिषुः त्रि सभावसत्रयः अपथ्यस्तः त्रि परित्यक्तः ॥
 लजाश्रीलः लानुक इति भाषा निर्दिष्टः दूणीकृतः इति ॥
 इत्यमरः ॥ मेदिनी ॥
 अपथ्ये स्त्री य अपथाः मार्गः अपनयने स्त्री खेडने दूरीकरणे
 एवयोनमवति तत् इत्यमरः यथा इति श्री शान्तपुराणे ॥
 योतिः इति शब्दरत्नावली ॥ रोगायनयने श्रीरुच्यं वक्र
 अपथ्यं त्रि यथाभिन्ने अहिते विनिर्गत स्तवराजः समाप्त इति
 यथायत् पथ्यं यदयथ्ये च वक्ष्यते अपनोदने स्त्री खेडने दूरीकरणे
 रक्तपिप्पिनी इति पथ्यापथ्यशब्दः यथामानायनोदन विनोद
 अपदाने स्त्री अवदाने हने कर्म नते गरीशे इति श्री हर्षः ॥
 इतिः प्रवर्तने सा प्रशस्ता ॥ अपेथाः पिर पुं अपथे इत्यमरः
 वियते यत्र तत्र यत्र कर्मणि ॥ अपपात्रितः त्रि उत्कटे दोषे
 इतिः सर्वेः प्रशस्यते तदित्यर्थः स्मृतिभिर्भिन्नोदकीकृतः यथा
 इत्यमरटीकायां स्वामो ॥ अपपात्रितस्यारिक्यापि उदकानि
 अपदोतरः त्रि अपवहितः निर्वर्तने इति मुदितले ॥
 समुक्तः इत्यमरः अभिन्नपदे स्त्री शेखायस्तन्वो ॥
 अपदिशे स्त्री वा दिक्कोणः अपथ्यः पुं शान्तभाषा ॥

अपर १७ ७९ अपरा
 अपभाषातत्पथ्यायः अपशब्दः नायमेतत्तत् द्विविधे देशिके ॥
 इत्यमरः यतने यथा अत्या रुटि कालिके च देशिके यथा ॥
 भवति महता मेव्यय भ्रंशानिष्टा अत्यसूर्य संयोगज्ञान जन्यगुणाः
 इत्यभिज्ञान शकुंतला तस्यासमवापि कारणे दिक्
 अपमः पुं क्रीतिः इति सिद्धांत संयोगः कालिके यथा अत्यसूर्य
 शिरोर्मणि गोलाध्यायः ॥ परित्यक्तज्ञान जन्य गुणाः ॥
 अपमाणे स्त्री अनादरः अमर्षाद तस्यासमवापि कारणे कालापिउ
 इति शब्दरत्नावली ॥ संयोगः तदुभये अपेक्षा ॥
 अपमित्यकं स्त्री ऋणे इति बुद्धिजन्य अपेक्षा बुद्धिनाशो देव
 हलायुधः ॥ तदुभयोनीशः इति सिद्धांत
 अपमृत्युः पुं अपचातमरणे मुक्तावली ॥
 विनारोगेण मरणे ॥ यथा ॥ परतिः स्त्री निवृत्तिः विरतिः
 अपमृत्युः भये नास्ति मृतो मोक्ष इति हेमचंद्रः ॥
 मवाप्नुयात् इति देवीमाहात्म्ये अपराशत्रे पुं रात्रिशेषः । तत्
 कीलकं ॥ यत्पुष्टितले प्रोक्ते पथ्यायः । उद्धेदः २ इति ॥
 यति मत्तस्य मृगं देष्टुं शृंगि त्रिकोडशेषः ॥
 नीलवतनान्नान्नवनवनाप्रिविष अपरेपरं त्रि क्रियासातत्ये ॥
 वेधजलप्रवेशासक्ततादिजन्यमणं कर्मनिरेतरता इत्यमरः ॥
 तदेवापमृत्यु रिति सधीभिः अपरा स्त्री जरायुः इति मेदिनी
 विभाषे ॥ पश्चिमादिक इति हेमचंद्रः ॥
 अपयाने स्त्री पलायने इत्यमरः अपरोगे स्त्री गुणीभूत योग्य
 अपरे स्त्री इति पञ्चाङ्गागः ॥ प्रभेदः यथा अगूढ मयस्योग
 गजोत्प जेचादिभागः इति मिति भरतमुनिः अस्पर्धः ।
 मेदिनी ॥ अपरस्य रसादे वीकाधी ॥
 अपरः त्रि अन्यः इतरः ॥ भूतस्य वा वाचस्योर्ग रमादि
 अवीचीनः इति मेदिनी ॥ अनुरणन रूपे वा । इति ॥
 अपरत्वे स्त्री अपरस्यभावः ॥ काव्यप्रकाशः तत्रैवोदाहरणे



अयं सप्तमोऽथ कर्षी यीन लन
विमर्दनः नाभूरुजवनेपक्षी
नीवीविसनः करः अत्र
शृंगारः करुणस्योग मिति ॥
अपराजितः पुं शिवः विस्रुः
अधिविशेषः अनिजिते त्रि ॥
इति मेदिनी ॥
अपराजिता स्त्री दुर्गाजयत्रीवतः
अपानयणी इति मेदिनी ॥
स्वल्पफला विस्रुक्राता इति
राजनिर्घटः श्रेयस्ती ॥
शमीभेदः शीतनी हपुषाभेदः
इति वैद्यकं सनामख्यात ॥
पुष्पा लता विशेषः मुक्तानील
भेदेन साहिया । तस्याः पर्णायः
आस्फोता २ गिरिकली ३
विस्रुक्राता ४ इत्यमरः ॥
आस्फोटा ५ इति तट्टीका ॥
गवाक्षी ६ अश्वत्थुरी ७ श्वेता ८
श्वेतभेदा ९ गवाक्षी १० इति
रत्नमाला अद्रिकली ११ कटभी
१२ दधिपुष्पिका १३ गर्दभी १४
सितपुष्पी १५ श्वेतस्यदा १६ भद्रा
१७ समुत्री १८ विषहस्त्री १९
नगयर्षीयकर्णी २० अश्वहादि
तुरी २१ अस्मागुणाः हिमवेतितत्वे
पिंडोपद्रव विषदोषनाशिते ॥

वत्तहितत्वे । त्रिदोष शमता ॥
कारित्वेव इति राजनिर्घटः
श्रेय कामनाशिते कंदहित
कारित्वेव इति राजवल्लभः
अपराहृष्टतः कः विलस्यत्युत
शायकः यस्यवाणेलत्पातव्युतः
तः इत्यमरः ॥
अपराधः पुं अकार्यादिदोषः
तत्पञ्चीयः । आगः २ मनुः ३
इत्यमरः ॥
अपराहः पुं शेषे अहः
दिनशेषभागः विकाल इति
ख्यातः इत्यमरः तस्य भेदः ॥
द्विधा विभक्त दिनस्य शेष भागः
त्रिधा विभक्त दिनस्य तृतीयभागः
सत्तुत्रिंशद्द्विदिनमाने विंशति
देशात् परेदश देडेयावत् ॥
येचथाविभक्त दिनस्य चतुर्थभागः
सत्तु अष्टादश देशात् परेदश
देडेयावत् इति श्रुति स्मृती
अपराहृतने त्रि अपराहृत
भवस्तु अपराहृतज्ञाने इति
सिंहोतकोमुदी ॥
अपराहृतने त्रि अपराहृतने
इति सिंहोतकोमुदी ॥
अपरिकलितः त्रि अज्ञातः ॥
अट्टः यथा अपरिकलित

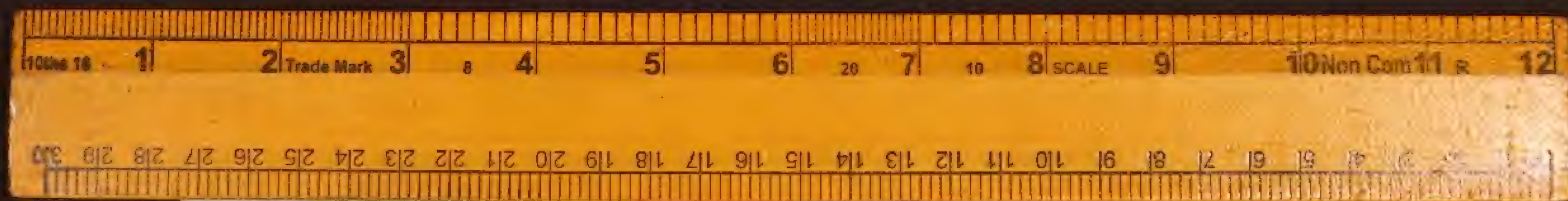
पूर्वः कश्चमतकारकारी स्फुरति वाच्यलिंगः ॥
ममगरीयानेव मायुर्ध्व पूरः अय अपरिष्कारः पुं परिष्कारभावः
मह मपि हेतुप्रत्य ये लब्धः अनिर्मलत्वे तद्वति त्रि परिपूर्व
वेताः सप्तमस्य भोक्ते कामये कथातो भीवे वनि नन
राधिकेव इतिललितमाधवः समासः ॥
अपरिष्कृते त्रि परिष्कृतं चूने । अपरिष्कृते त्रि अमाजिते ॥
परिपूर्व छद धातोः कर्तृरिक्ते अनिर्मले अभूषिते ॥
नन समासः ॥ अनलंकृते । परिपूर्वकथातोः
अपरिष्कृते त्रि परिष्कृते दरीहते कर्मणिक्ते नन समासः ॥
असीम ॥ वहिरेतरचूने यथा अपरिहाय्यं त्रि अपरिहणीये
किंच परिष्कृतस्य नीरेयत्वादे अत्याज्यं यथा जातस्पृहि ॥
रिव प्रवेशो भवेत् तत्त्वनाहत अक्षो मृत्युर्ध्वेन नमृतस्य च
त्वात् अपरिष्कृतेन वहिरेतरे तस्मादपरिहाय्येन त्वेशो वित
भेदो नास्तिकृतः प्रवेशः इति मईसि इति श्रीभगवद्गीता ॥
श्रीधरस्वामी ॥ अपरूपे त्रि अपरूपरूपे ॥
अपरिपक्वं त्रि परिपाकरहिते विकृतरूपे अपोयसोर्णरूप
किंचित्पक्वे परिपूर्वयथातोः शब्दस्य बहुव्रीहि समासः कर्म
कर्तृरिक्ते तस्य वत्त्वस्य वकते धारय समासे स्त्री लोकेतु ॥
परिपक्वतो नन समासः ॥ आश्चर्यमिति प्रसिद्धे ॥
अपरिमिते त्रि परिमाणरहिते अपरेषुः स च अपरेहि ।
मान तुला संख्या चूने ॥ अपरिदिने इत्यमरः ॥
यथा अपरिमिता भ्रवास्तुभूतो अपरि स्त्री दुर्गा इत्यमरः
यदिसर्वगता स्तर्हि न ज्ञास्येति यत्र चूने त्रि ॥
नियोमो भ्रव नेतरथा इति अपर्याप्ते त्रि पर्याप्तिचूने
कृत्यध्यायः ॥ असीम असमर्थं यथा ॥
अपरिज्ञानः पुं रक्ताज्ञानवतः अपर्याप्ते तदस्माकं वत्त्वभीष्माभिः
इति राजनिर्घटः स्नानिरहितः ॥ रक्षिते पर्याप्ते त्रि दमेतेषो ॥

१०० १०१
 अपव
 वलंभीमाभिरक्षितं ॥ इति
 श्रीभगवद्गीता
 अपवर्द्धः पुं रामशरत्
 इतिराजनिर्घटः
 अपले ली कीलकं इति
 शहमाला यलपूत्ये त्रि
 अपलयने ली अपलायः
 अपोयसगीत लयधोतोभीवे
 अनर् प्रत्ययः ॥
 अपलायः पुं सतोपसत्वेन
 कथने ज्ञातस्य गोयने तत्
 यर्थायः निङ्कृति २ अपहृतिः
 ३ अपहृवः ४ निङ्कृवः ५ इति
 शहशत्रावली प्रेम इति
 मेदिनी
 अपलायिका स्त्री लला इति ॥
 हेमचंद्रः ॥
 अपवने ली उपवने कृत्रिमवने
 इति हेमचंद्रः ॥
 अपवरकः पुं अंतर्गृहः तत्
 यर्थायः गर्भागारे वा सौकः
 १ शयनासदे ४ इति हेमचंद्रः
 अपवर्गः पुं मोक्षः त्यागः ॥
 क्रियावसानसाफल्य कर्मफलं
 इति विश्वमेदिन्यो क्रियोतः ॥
 कार्यसमाप्तिः इति जटाधरो
 रत्नावली च पूणीता इति थली

अपवि
 अपवर्जने ली दाने मोक्षः
 त्यागः इति मेदिनी ॥
 अपवादः पुं आज्ञानिदा ॥
 तत्पर्यायः अपवर्णः २ आक्षेपः
 ३ निर्वीदः ४ परिवादः ५ उपक्रोशः
 ६ जुगुप्सा ७ कुत्सा ८ गर्हणं ९
 इत्यमरः विस्वासः इति
 मेदिनी विशेषः वाथकः यथा
 कचिदपवाद विषयेषु सती
 ५ भित्तिविशते इति कलाय ॥
 परिशिष्टे
 अपवारणे ली व्यवधाने अंतर्धाने
 इत्यमरः ॥
 अपवारिते त्रि अंतर्हिते
 इति हेमचंद्रः ॥
 अपवित्रे त्रि परित्रता रहिते
 अशुद्धे यथा अपवित्रः पवित्रो वा
 सर्ववस्थागताः पिवा यः स्मरेत्
 पुत्रीकाक्षे सवात्स्याभ्यंतरः
 सुविः ॥ इति स्मृतिः
 अपविद्धः त्रि प्रत्याख्यातः ॥
 तिराकते इति हेमचंद्रः
 अपविद्धपुत्रः पुं द्वादशविधपुत्र
 मध्ये पुत्र विशेषः सत्
 योषणापसमर्थ मातापितृभ्यां
 त्यक्तः तयोभ्यंतर मरणे त्यक्त
 तरेणवा त्यक्तः अनेतर अन्येन

१०१ १०२
 अपहृ
 गृहीता पुत्रत्वेन परिकल्पितः यथा इति मेदिनी ॥
 मातापितृभ्यां सुतसह तयो
 अन्यतरेण वा ये पुत्रे परि ॥
 गृहीयादपविद्धः स उच्यते ॥
 इति मनुः
 अपविद्या स्त्री निर्विधीतः इति
 राजनिर्घटः
 अपशदः पुं अपसदः नीचः
 इत्यमरीकाया भरतः
 अपशहः पुं असेस्तशहः ॥
 अपशस्त्रीयशहः लौकिकशहः
 ग्रामभाषा ॥ तत् यर्थायः ॥
 अपश्रवणः २ इत्यमरः ॥
 अभीरादि गिरः कावेयपश्रवण
 इति स्मृतः शस्त्रपुसेस्तुतादय
 दयश्रवणतयोदिते इति देडी ॥
 अपशुकं पुं आत्मा यथा क
 उत्तमस्मोक गुणानुवादात्तपम
 विरज्येत विनायपुगज्ञात इति
 श्रीभागवते ॥
 अपशोकः पुं अपशोकहृत्तः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥
 अपष्टं ली अंकुशाय इति
 हेमचंद्रः ॥
 अपष्टं च निर्वर्धविपरीते ॥
 शोभनं इति शहमाला ॥
 अपष्टः पुं काल वासे त्रि ॥

अपस्त
 अपष्टं त्रि प्रतिकूलं इति
 हेमचंद्रः ॥
 अपष्टं त्रि प्रतिकूलं विपरीतं
 इति त्रिकोशेषः ॥
 अपसदः पुं नीचः इतरलोकः
 इत्यमरः ॥
 अपसरः पुं अपसरणे स्थानात्
 स्थानोत्तरगमने अपोयसगीत
 गत्यर्थस्थानोभीवे अलप्रत्ययः
 अपसर्जने ली मोक्षः परित्यागः
 दाने इति भूरिप्रयोगः ॥
 अपसर्पः त्रि वरः हस्कारा
 इति प्रसिद्धः इत्यमरः ॥
 अपसलवि य प्रदेशिन्येगुष्टयो
 रेतय पितृतीर्थं यथा ॥
 प्रदेशिन्येगुष्टयो रेतय अपसलवि
 अपसव्ये वातेन पितृभ्यो ॥
 निदधाति इति आहृतत्वे ॥
 भट्टभाष्यं सत गृह्ये ॥
 अपसव्ये ली अपसलवि
 पितृतीर्थं इति आहृतत्वे ॥
 भट्टभाष्यं भृत गृह्ये ॥
 अपसव्ये त्रि शरीरदक्षिणभागः
 प्रतिकूलः इति मेदिनी ॥
 अपस्करः पुं रथोगे तच्च ॥
 अक्ष पुग वक्रादि इत्यमरः ॥



गुरुद्वारे विष्ठा इति धरणी ॥
 अपस्वातः वि मृतमुद्रि प्रकृत
 स्वानोजनः इत्यमरः संस्कारार्थं
 स्थापितो मृतः इति स्वामी ॥
 अपस्वाने ली मृतस्वाने ॥
 मृतोद्दिष्टकस्वाने इति
 हेमचंद्रः ॥
 अपस्माः पुं रोगविशेषः ॥
 मृगी इति भाषा तत्पर्यायः
 अगविक्रितः २ लालाधः ॥
 भूतविक्रिया य इति राजनिर्घटः
 तस्य सामान्यरूपं तमः
 प्रवेशः संभो दोषोद्भूत हत
 स्मृतः अपस्मा इति ज्ञेयो
 गदोद्योः मृतविधः ॥ तस्य
 निदानं पूर्विकां प्राप्तिः चित्ता
 शोकादिभिः क्रुद्धा दोषास्त
 स्तोतसि स्थिताः कृता स्मृते।
 रयध्वं समयस्मा प्रकुर्वते ॥
 तस्य पूर्वरूपे यथा रुक्तेयः
 मृत्युतासे दो ध्याने मूर्च्छा ॥
 प्रमूढता निद्रानाश्रमसंज्ञ
 भविष्यति भवत्यय ॥
 वातिकस्य रूपे केयते प्रदोत
 दन्तान् फेनोद्भासी मृत्युपि
 परुषारुण कृष्णानि पश्यद्गुण
 चानिलात्पैतिकस्य रूपं
 पीतकेनाग वक्राक्षः पीतास्युप
 दर्शनः सन् सोऽस्मान् लयात्
 लोकदर्शी वैपैतिकः ॥ ० ॥
 स्नेहिक रूपं मुक्तफेनाग
 वक्राक्षः पीतरुष्टागजो गुरुः
 पश्यन् मुक्तानि रूपानि स्नेहिको
 मुच्यते विरात् ॥ ० ॥ विदोषज
 रूपं संवेरेमिः समलेख ॥
 लिङ्गे र्जय सिदोषजः ॥ ० ॥
 अस्याथ लक्षणं अपस्माः
 सचासाथो यः लीणस्य नवञ्चयः
 अरिष्टलक्षणं प्रस्फुरते ॥
 सवहुशः लीणं प्रचलितभ्रवे
 नेत्राभ्यां च विकुर्वीण मयस्मो
 विनाशयेत् ॥
 वेगकालः पक्षाहा हादृष्टाहं
 मासाहा कुपिता मलाः अपस्माग
 कुर्वन्नि वेगं किंचि दघातं
 देववर्षत्यपि यथा भूमौ वाजानि
 कानिचित् शरदि प्रतिरोहंति
 तथा व्याधिसमुच्चायः ॥ इति
 माधवकरः ॥
 अपहारः पुं अयचयः क्षान्तिः
 इत्यमरः अपहारेण चौर्यं
 संगोयने धनसाम्यनुययोगि
 वयः इति रायभागः ॥
 अपहारकः त्रिअपहारी ॥

अपहरणकर्ता यथा परापवाद
 तिरतः परद्वयापहारकः इति
 पुराण ॥
 अपहारः पुं अकारणहार्य
 इति हेमचंद्रः ॥
 अपहवः पुं अपलायः स्नेहः
 इति मेदिनी ॥
 अपहृतिः स्त्री अपलायः
 अपहवः इति शब्दरत्नावली
 उपमेया सत्यकरण पूर्वकोपमो
 सत्यतायवस्थापिकालोक्ततत्सं
 लक्षणः प्रकृते यत्र विधायी
 साध्यते मा तपहृतिः ॥
 उदाहरणं। अवाप्तः प्रागल्भ्ये
 एतत्तुवः शैल तर्जये कलेको
 नेवाये विलसति शशेकसवपु
 अमुष्ये मन्वे विगलदमृतसोदि
 शशिरे रति श्रोता शोत रजति
 रमणी गाढ मूरति ॥ इति
 काव्यप्रकाशः
 अपोनाथः पुं समुद्रः इति
 राजनिर्घटः ॥
 अपोनिधिः पुं समुद्रः।
 वारनिधि रिति दर्शनात् ॥
 अपोयतिः पुं समुद्रः।
 इत्यमरः वरुणः अपोयति
 रित्यमरेणाकृतात् ॥
 अपोयिते ली अपिः इति ॥
 शब्दरत्नावली विप्रकृतः
 वक्रिसेनक इत्यमरेणाकृतात्
 अपाकः त्रि दक्षिणादिभवत्स
 तत्पर्यायः अपाचीने २ इति
 हेमचंद्रः ॥
 अपाकः पुं पाकाभावः अजीर्णता
 यथा अंगमर्दी रुचि स्तस्मा
 आलस्यं गोरे ज्वरः अपाकः
 मुक्तो गानामामवातस्य लक्षणं
 इति माधवकरः पाकभाव
 विशिष्टे त्रि। यथा गात्र प्रदेशे
 कविदेव दोषाः संमूर्च्छिता
 मोस मस्तक प्रदृष्य। हते स्थिरे
 मेदरुजे महोत मनस्य मूले चि
 दृष्टपाके इति माधवकरः ॥
 अपाकशकं ली आर्द्रकं इति
 राजनिर्घटः ॥
 अपोगः पुं नेत्रयोरेतः वक्रः
 कोणः तिलकः इत्यमरः
 अंगहीने त्रि इति मेदिनी ॥
 अपोगकः पुं अपामार्गवृत्तः
 आपो इति भाषा। इति
 शब्दरत्नावली अंगहीने त्रि
 अपोगदर्शने ली कटाक्षः इति
 हेमचंद्रः ॥

अपाची स्त्री दक्षिणदिक् इति
हलापुथः ॥
अपाचीने त्रि अपागर्थ दक्षिण
दिग्भव वस्तु विपर्ययते ॥
विपरीतः इति विश्वमेदिन्यो
अपाद्ये त्रि दक्षिणदिग्भववस्तु
अपाची दक्षिणदिक् ततोभवार्थे
स्य प्रत्ययः यचनायोस्य ॥
यचभतोः कर्मणि कालिपाद्ये
यच्चन्नजसमासः ॥
अपाटो स्त्री रोगः इति हेमचंद्रः
अपटुता जडता यदोर्भावः ॥
पाटो ततोन्नत समासः ॥
अपात्रे स्त्री कपात्रे असतपात्रे
यथाअपात्रे पातयेदन्न ॥
सर्वणि नरकारिणे इति ॥
मलमासतत्वे ॥
अपात्रीकरणं स्त्री नवविधं
मध्ये पायविशेषः तच्चतुर्विधं
निदितयनादानं वाणिज्यं
शूद्रसेवने ३ असत्य भाषणे ४
इति प्रायश्चित्तविवेकः ॥
अपादाने स्त्री यस्माद्वस्तुतो
वस्तुतरस्य चलने भविततत्
घट्टकार मध्ये यंचम कारकं
तत्रैकादशार्थं यंचमीस्यातय
यतोऽपायः यथाहृत्तातयणं

यतति १ यतो भीः यथा ॥
याज्ञादिभीति २ यतो जुगुप्सा
यथायायात् जुगुप्सते भीरुः ३
यतः पराजयः यथासिंहात्
पराजयते हस्ती ४ यतः प्रमादः
यथायमीत् प्रमादिति नीचः ५
यतआदाने यथाभूपात् यन
मादन्नेविप्रः ६ यतोभूः यथा
पितुः पुत्रो जायते १ यतस्त्राणे
यथाव्याघ्रात् गो रक्षति गोपः ८
यतो विरामः यथाजयद्विरमोभ
विप्रः ९ यतोऽन्वडिः यथा
गुरोरेतर्हते प्राप्यः १० यतो
वारणे यथा यवेभ्यो गो।
निवारयति ११ इति मुत्तवोध
टीकायाङ्गीदासः ॥
अपाने स्त्री मलहारेतत्यर्थायः
गुदे २ पायुः १ इत्यमरः ॥
अपानः पुं गुदस्य वायु इत्यमरः
अवाग्मनवान् पायादिस्थानवर्गं
वायुः इति वेदोत्तराः ॥
अपायः त्रि निष्पायः पायशून्यः
यथायमे दाशरथे सीतासुवता
ब्रह्मचारिणी अपायाहि तया
त्यक्ताममाश्रम समीपतः इति
रामायणे ॥
अपामार्गः पुं हस्तविशेषः

अपा इति भाषा तत्पर्यायः ॥ वरुणः अप्यति रित्यमरेण
शेखरिकः २ यामार्गवः ३ मशुकः उक्तत्वात् ॥
४ प्रत्यकपर्णी ५ केशपर्णी ६ अपासिते स्त्री अग्निः इति
किनिही ७ खरमेजरी ८ इत्यमरः
शेखर्यः ९ यथामार्गवः १०
केशपर्णी ११ इति तट्टीका
स्थलमेजरी १२ प्रत्यक पुष्पी १३
क्षारमध्यः १४ अथोकेट्टा १५
शिखरी १६ इति शब्दमाला ॥
डुर्ग्रहः १७ अथशाल्यः १८
काशीरकः १९ मकटो २० दीर्घ
२१ वाणिरः २२ यराकु पुष्पी २३
कंटी २४ मर्कटपिप्ली २५
रुद्रमेजरीका २६ अघाटः २७
क्षारकः २८ योडुकेट्टकः २९
नालाकेटः ३० कुम्भः ३१ अस्य
गुणाः तिलत्वे उल्लत्वे कटुत्वे
ककार्षीः केडुदगम विषरोग
नाशित्वे यार्कत्वे वातिकारित्वे
इति राजनिर्घटः ३२ अथवैद्योक्तत्वे
क्लेदकारित्वे संसनत्वे इति
राजवल्लभः ३३ तत्फलगुणः
रसेत्वाडुत्वे पाके डुर्जरत्वे ॥
पिष्टे भित्ते वायुकारित्वे रुतत्वे
रक्त पित्त प्रसादनत्वे इति ॥
भावप्रकाशः ॥
अपोपतिः पुंसमुद्रः इत्यमरः ॥

अपासिते स्त्री अग्निः इति
शब्दरत्नावली चित्रकट्टः
वह्निसेनक इत्यमरेण कृत्वात्
अपायः पुं विस्मयः इति
रामतर्कवागीशः चलने इति
डुर्गादासः विनाशः यथा।
साकाशी त्रिपुरारि राजनगरी
पायादपायाजगत् इति ॥
काशीखंडे ॥
अपां स्त्री अवारं नयादे
रवीक पां इति हलापुथः ॥
असीमे ३ ॥
अपाहते त्रि पिहिते आहते
स्वते त्रि स्वाथीने इति मेदिनी
अपाहते त्रि लुहिते लोटा
गडागडि भाषा इति ॥
हेमचंद्रः ॥
अपाश्रयः पुं शरणवशेण
साम्प्रिपन्ना चोदोया इति भाषा
तत्पर्यायः मत्तलन्तः २ प्रसीवः
३ मतवारणः ४ इति हेमचंद्रः
आश्रयमूये त्रि ॥
अपासंगः पुं उपासंगः तृणः
इत्यमरटीका सारमुदरी ॥
अपासने स्त्री मारणे इत्यमरः ॥

अपस्त्रि निरस्त्रं यथा ॥
 एतेन नाति संध्या समीपत
 इत्यनेन रात्रसी वेला मात्र
 निविध्यत इति मेघिल मत
 मयास्त्रे इति भिष्यादितत्वे ॥
 अयास्त्रे त्रि प्रत्यक्षे इति
 त्रिकोडशेषः कुलितचक्षुः
 लोचनमूल्य एतदर्थो युक्तं
 लब्धौ ॥
 अपि य उपसर्गविशेषः ।
 अस्यार्थः आहारी संभावन
 निदा अनुज्ञा अल्पत्वे ॥
 समुच्चयः इति उगीदासः प्रश्नः
 शोका युक्तपदार्थः कामाचार
 क्रिया इति विश्वमेदिन्यो ॥
 अपिगीर्णं त्रि लते वर्णितं ।
 इत्यमरः ॥
 अपिक्विलः त्रि ये क्लिप्ताभा
 विशिष्टः । पिक्विलतामूल्यार्थ
 प्रमेहिणा यदा मूत्र मनाविन
 मपिक्विल इति मायवकरः ।
 अपितु य यथार्थं यद्यपि ।
 इति त्रिकोडशेषः ॥
 अपिधाने स्त्री आच्छादने ॥
 अतर्हने इत्यमरः ॥
 अपिनद्धं त्रि यीरहितवस्त्रादि
 तत्पर्यायः अमुक्तः प्रतिमुक्तः

इ पिनद्धः य इत्यमरः ॥
 अपीतः पुं पीतभिन्नवर्णः
 तद्विशिष्टे अकृतपाने च त्रि इति
 ननसर्मस्त्र पीतशब्दे तावर्थो
 अपीनसे स्त्री पीनसरोगः इति
 रभसः तद्रहिते त्रि ॥
 अपीत्ये त्रि अतिसेदो यथा
 अपीय दर्शने शम्भत सर्वलोक
 नमस्कृते सत्तवयसि कैशोरे ॥
 भूत्यानुग्रहकारं इति ॥
 श्रीभागवते ॥
 अपुक्ता स्त्री शिष्यावृत्ते इति
 शब्दचंद्रिका ॥
 अपुनर्भवः पुं मुक्तिः केवल्ये ॥
 इति हेमचंद्रः पुनर्जन्माभावः
 यथाहेतोर्लिंगे प्रशमने
 रोगाणा मपुनर्भवे ज्ञाने ॥
 वतर्विधे यस्य स राजाहो
 भिषक्तमः इति चरकः ॥
 अपुष्पफलदः पुं पनसहस्रः इति
 राजनिर्घण्टः पुष्पवतिरेक जात
 फलवत्तमात्रं ॥
 अपुसः पुं पिष्टकः इत्यमरः
 गोधूमः इति राजनिर्घण्टः ॥
 अपुष्यः पुं गोधूमचूर्णं मयदा
 इति भाषा इति जटाधरः ॥
 अपुष्णी स्त्री शुक्लालिहस्तः ॥

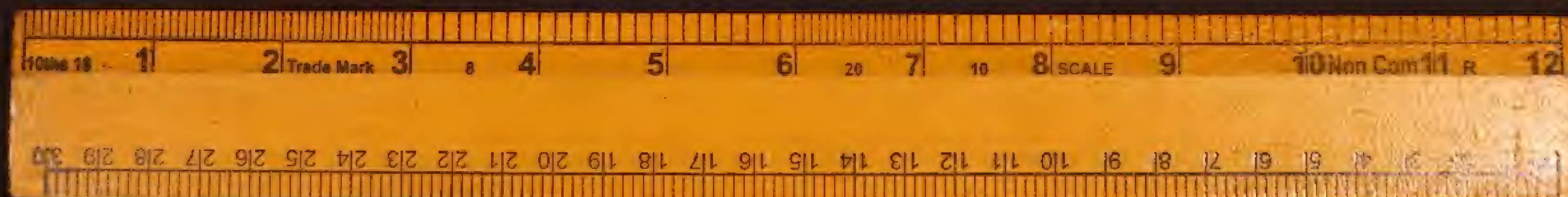
शब्दचंद्रिका ॥ पूर्वदिगदेश काल भिन्ने
 अपूर्वं स्त्री कर्मजन्यमदृष्टे तत् अपेतराक्षसी स्त्री तुलसीवृक्षः
 पद्यायः अनुशयः २ नियोगः ३ इति राजनिर्घण्टः ॥
 मृतिशयः य कार्य्य ५ प्रयोगः ६ अयेये त्रि पानायोगे
 इति स्मृतिः तद्वत्तुविधे यथा अपानीये यथा मय मयेय ॥
 फलापूर्वं १ समुदायापूर्वं २ मेदयमनिशास्त्रे इति भिष्यादि
 उतयत्पूर्वं ३ अगापूर्वं ४ ॥ तत्ते उपानः सूत्रे ॥
 येन सर्ग आरभ्यते तत् ॥ अयेक्षणीये त्रि अयेक्षायोगे
 फलापूर्वं अमावास्यायात्रयाण अयेक्षे अपेक्षितव्ये यथा ॥
 यागानामेकः समुदायः योगा आत्मायत्नेन रक्षारणशिरसि पुनः
 मास्या मयः तयो भिन्नकल सोऽपि नयेक्षणीयः । इति
 वर्तिनोः सैद्धत्यफलापूर्वरेभा नवरात्रमध्ये शुकुः ॥
 ५ योगात्तदारेभाय समुदाय इय अयेक्षा स्त्री कार्यनिमित्तयो
 जन्यमपूर्वं हये कल्पनीये तयो रन्यामिसेवेयः इति सपय
 रेकैकस्यारेभाय एकैकसमुदाय टीकार्यो विस्मृमिषः आकांक्षा
 वर्तिनो त्रयाणोयोगानां भिन्नतया यथा साप्रक्रिया या
 वर्तितेन संचातायत्तभावात्तया कथमित्ययेक्षा इति वेदेत
 त्रयजन्यानि त्रीण्युत्पत्त्यपूर्वणि टीकार्यवाचस्पतिमिषः ॥
 कल्पनीयानि तेषोर्वायोगकार अयेक्षाबुद्धिः स्त्री अनेकैकत्व
 मन्तरेणानिष्यते रोगानोचानिक विषयकबुद्धिः नानैकत्वावगाहि
 क्षणवर्तिनो संचातासंभवात् बुद्धिः । अयमेकः अयमेकः ॥
 अगापूर्वाणकल्पनीयानितत्रये इत्याकार बुद्धिः इति भाषा ॥
 विभागः इत्यधिकरणमाला ॥ यद्विदेदः ॥
 अपूर्वं त्रि आश्चर्य्यं यथा ॥ अयोगेऽऽ त्रि न्यूनाधिकोग
 अपूर्वेये हरेर्माया त्रिगुणा रज्जु विशिष्टः तत्पर्यायः योगेऽऽ
 रूपिणी ययामुक्ता नवरात्रिवहे विकलागः ३ अगाहीनकः ४
 यावति धावति इत्युद्धटः ॥ इति शब्दशतावली शिशुः ॥

वलिभः त्रिवलियुक्तः इति सप्त वि द्विकादिः तत्पर्यायः
 भेदिनी प्रतिभीरुः । इति स्तवः २ गुल्मः ३ इत्यमरः ॥
 विष्णुः हेमचन्द्रप्र अत्रकाशः पुं प्रकाशभावः
 अयोदिका स्त्री उयोदिका । तत्पर्यायः जनान्तिके २ इति
 पूतिकाशकं इत्यमरटीकायां त्रिकोडशेषः तद्विशिष्टेति
 स्वामी ॥ अग्रहः पुं अग्रगत ऊहः । अग्रकाशः पुं काकः इति
 वितर्काभावः सुप्रकाशपदार्थः अग्रवः प्राच्यं रहितः ॥
 गुणांतरगत सप्तगुणः इति हेमचन्द्रः अतीक्ष्णः तद्धर्म स्त्री ख
 अत्रकाशः इति काव्यप्रकाशः रातीक्ष्णः खरः प्रकृष्टः खरः
 टीकायामहेमचन्द्रः ॥ (१२) प्रथम स्तोत्र नमस्तमासः ॥
 अमः स स्त्री यज्ञकर्म इत्युणा कोषः ॥ अग्रगुणः त्रि व्याकुलः व्यक्तः
 अमः पुं शरीर अंग । इत्यमरः ॥ अप्रतिकरः त्रि विम्वस्तः विम्वस्त
 इत्युणादिकोषः ॥ पात्रे इति जराधरः ॥
 स अप्रतिपक्षः त्रि अप्रतियोगी
 अमः स्त्री जले वेदप्रयोगोय विपक्षमृत्युः नास्तिप्रतिपक्षो
 अप्रतिपक्षः पुं वरुणः इत्यमरः यस्य ॥
 समुद्रः अयाम्यतिरिति दर्शनात् अप्रतिभः त्रि अप्रत्युत्पन्नमतिः
 अप्रियं स्त्री अग्निः इत्यमरः अप्रगल्भः नास्ति प्रतिभानव
 वित्रकहृत्तः वह्निः सञ्जकतात् तवोन्मेषप्रालिनी प्रज्ञायस्यसः
 अग्रकटः त्रि अग्रकः अग्रकाशः इति प्रतिभावित शब्दार्थे भरतः
 यथाप्रकटा प्रकटाचेतिलीला अप्रतिरूपे स्त्री यात्रा सामवेदः
 सेवे हिथोच्यते इति ॥ मंगले इति श्रीरप्रयोगः ॥
 भागवतामृते यमपुराणे ॥ त्रिकोडशेषो ॥
 अस्य विवरणे लीलाशब्दश्च अप्रतिरूपः पुं योद्धा इति
 अप्रकाशः पुं काशरहितवृत्तः श्रीरप्रयोगः तुल्ययोद्धारहितः ॥

इति पुराणे ॥ इति वायदेवः ॥
 अप्रतिरूपकथा स्त्री अप्रतिवर्तनं अप्रयोगः पुं प्रयोगभावः ।
 वाक्यप्रत्ययकथा तत्पर्यायः ॥ अन्वलेखादिः यथा उक्ताधीना
 संगनिका २ इति त्रिकोडशेषः ॥ मप्रयोगः इति दुर्गादासः ॥
 अप्रतिष्ठः त्रि अप्रतिष्ठतः ॥ अप्रलेखः स्त्री अविलेखे शीघ्र
 प्रतिष्ठारहितः नास्तिप्रतिष्ठा इति हलायुधः तद्वति त्रि
 येषतिवद्ग्रीहो रुखः ॥ भावः अप्रशान्तं त्रिअसत् अश्वेष्टे ॥
 अप्रतुलं स्त्री प्रकृष्टपरिमाणे अविहिते यथा अप्रशान्तं ॥
 अनिर्हतिरितिलोकप्रसिद्धिः निशिस्ताने राहोऽन्यत्रदर्शनात्
 प्रकृष्टं तुला रहिते त्रि ॥ इति तिथ्यादितेत्वे यराश्वरः
 नास्तिप्रकार्यं तुला यस्य यनादेः अप्रसन्ने त्रि आश्विले अनर्कः इति
 यनादे र्यस्य वा शब्दरत्नावली अनुष्टुपे यथा त्वयि
 अप्रत्ययः पुं प्रत्ययभावः ॥ प्रसन्नेयशोर्मीभिः किं त्वय्यप्रसन्ने
 अविम्वस्तः यथा दोषाणे ॥ यशोर्मीभिः किं इति प्राचीनाः
 सन्निधाने कपट शतमये क्षेत्रे अप्रसिद्धे त्रि प्रसिद्धतारहिते ॥
 सप्रत्ययानो इति श्रीशङ्करः ॥ अविख्याते यथा लिंग सामर्थ्ये
 अप्रत्यक्षः त्रि प्रत्यक्षमृत्युः ॥ रुद्धिगते प्रसिद्धे नत्वे प्रसिद्धे
 अतीन्द्रियः २ इत्यमरः ॥ अप्रस्तुते त्रि अप्रकृते ॥
 प्रत्यक्षाभावे स्त्री ॥ प्रकरणशान्ते यथा अप्रस्तुत
 अप्रथाने स्त्री प्रथान्यारहिते प्रशोसासा यच्चैव प्रस्तुताश्रया
 तत्पर्यायः अप्राप्ते २ ॥ इति काव्यप्रकाशः अप्रशोसिद्धे
 उपसर्जने ३ इत्यमरः ॥ प्रपूर्वस्तुत्यर्थं स्तुथातोः कर्मणि
 वाच्यलिंगोऽप्ययं इति भरतः क्लेनन समासः ॥
 अप्रमत्तः त्रि अवधानविशिष्टः अप्रस्तुतप्रशोसा स्त्री काव्यालंकार
 सावधानः यथा पापात् यरा विशेषः सावप्रकाशकस्यार्थस्य
 जितोडः खादप्रमत्तो विधेः सतः अभिधानेन प्राकरणकस्यान्तेयः ॥

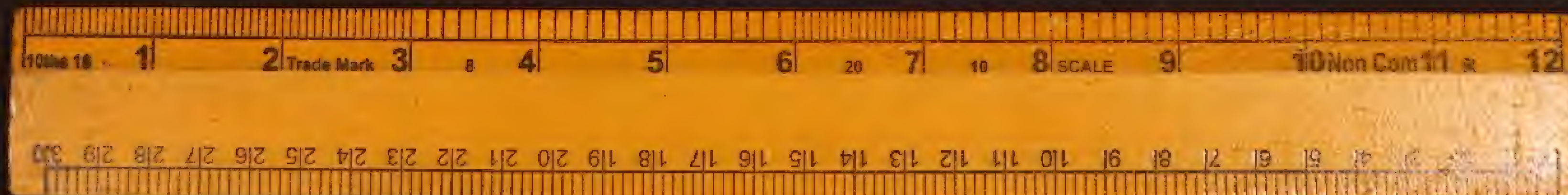
तस्यालक्षणे अप्रस्तुत प्रशंसा
सायावेव प्रस्तुताप्रया साच
कार्यनिमित्ते सामान्यविशेषे
प्रस्तुते सति तदन्यस्यवच
स्तुत्य तुल्यस्येतिव पंचथा
आयाया उदाहरणे यथा याताः
किन्नमिलानिसेदिरपुनश्चिताइ
यामकतेनोकाय्यीतितरेकशानि
कथयत्येवसंवासे मयि लज्जा
मेथर तारकेन निपतहारश्रुणा
चक्षुषा दृष्ट्वा मोहसितेन भावि
संश्लेषा साहस्ययास्त्वितः इति
काव्यप्रकाशः इतरासौ
उदाहरणानि वाङ्मयात्त्रोक्तानि
अप्रहते त्रि अकृष्टभूमिः ॥
विलाभूमिः इत्यमरः ॥
अप्राप्ते त्रि अप्रयाने इत्यमरः
अप्राचीने त्रि अपुरातने नव्ये
प्राचीनं दिग्जातं प्राग्भवे ॥
प्राचीनेततो नञ् समासः ॥
अप्राप्तिः स्त्री अप्रायणे अलाभः
तद्वति यथा तदप्राप्ति ॥ का
महाडः ख विलीनाशेषयात
इतिकाव्यप्रकाशकारः ॥
अप्राप्तः त्रि अलब्धः यथा
अप्राप्तप्रापको विधिः इति
संकल्पको मुदीरुगीदासः
अप्राप्ये त्रि अप्रायणीये ॥
अप्राप्तये प्रपूर्वादाय धातोः
कर्मणि येनञ् समासः ॥
अप्राप्त्याणिकः त्रिप्रमाणानभिप्तः
प्रमाणसिद्धः प्रमाणपरहितः
यथा अतोऽविभक्तार्जितत्व
मात्रेण धनस्य साधारणत्वाभिधान
मप्राप्त्याणिके इतिदायभागः
अप्राप्त्याणं स्त्री प्रामाण्याभावः
यथा अप्राप्त्याणं जनयति सदा
नेदस्त्वोर्विभागः । इति ॥
यदाकहते ॥
अप्रियं त्रि अनभीष्टं अनीसितं
अप्रीतिकरं अरुघं यथा
तत्प्रेमुयात् प्रियं मुयात् नमुयात्
सत्यमप्रियं इति पुराणे ॥
अप्रियवचः स्त्री निहृत्वाकं
इतिपारुषाप्रार्थार्थं भरतः
अप्रिया स्त्री शृंगीमतस्यः इति
शहरत्नावली ॥
अप्रीते त्रि प्रीतिरहितं ॥
असेतुष्टे प्रीत्यर्थं प्री धातोः ॥
कर्तृरिक्तेन न्न समासः
अप्रेतराक्षसी स्त्री अयेतराक्षसी
तुलसी इतिमाला ॥
अप्सरसः स्त्री स्वर्ध्वपाः उर्वशी
मेनकायः बहुवचनात्त्रोयेश्वरः

इत्यमरः ॥
अप्सरसी स्वर्ध्वपाः । इति
शहरत्नावली ॥
अकलः त्रि विफलः निष्फलः
इतिहेमचन्द्रः कलकाले ॥ (यः)
अनुत् पन्न फलकवृत्तः तत्पद्या
वेधः २ अवकेषी ३ इत्यमरः
कावुकवृत्तः इतिशब्देन्द्रिका
अफला स्त्री भूष्यामलकी ॥
वृत्तकुमारी इतिशब्देन्द्रिका ॥
अफेने स्त्री वृत्तनियं सविशेषः
आफि इतिभाषा तत्पद्यायः
खसखसरसे २ निफेने ३
अहिफेनके ४ अस्य गुणाः ॥
सन्निपात नाशित्वा मुक्त वल
मोह कारित्वेव तत्तवर्तविधे
एकैश्चेतवर्णे अत्रजीर्णीता
कारकत्वात्ताम जातं द्वितीयं
कृत्स्नवर्णं मृत्युकारकत्वात्ताम
मात्रेण तृतीयं पीतवर्णं वयः
स्नेहनकारकत्वात्तामधारणवर्तुषं
कर्तुर्वर्णं मलसारकत्वात्ताम
सारणं । इतिराजनिर्घटः ॥
अवड इतिशब्देन्द्रिकाविकल्पदुमः
अवडं त्रि प्रकृतानुपयोगिवर्तुषं
समुदायार्थं मृत्युवाक्यार्थं
कथा इत्यमरः वेधनमृत्यु ॥
अवडके त्रि समुदायार्थं मृत्युवा
क्यं । इतिशहरत्नावली ॥
अवडमुखः त्रि अप्रियवादी
डुम्रवः इत्यमरः ॥
अवधं त्रि अनर्थवाक्यं ॥
वधायोगे इतिमेदिनी ॥
अवेधः त्रि सफलः फलकाले
फलपुक्त वृत्तः तत्पद्यायः
फलेयहिः २ इत्यमरः फलेयहिः
३ ॥ इति तट्टीका ॥ अमोच
फलोदयः ४ इतिराजनिर्घटः
अवलं त्रि वलरहितं दुर्बलं
यथा अवलस्वकुलाशिनोक्तान्
इतिनेषथे ॥
अवलः पुं वरुणवृत्तः इति
शब्देन्द्रिका ॥
अवला स्त्री नारी इत्यमरः
अवाधं त्रि वाधमृत्यु ॥
अनिवारितं तत्पद्यायः
निर्गले २ इत्यमरः अनर्गले
३ उतप्रेत्यले ४ उद्दाम ५
अनियंत्रितं ६ निर्मुक्तं ७
इतिहेमचन्द्रः ॥ वाधा यीडा
तयाहीनेव ॥
अविन्यतः पुं वाडवाग्रिः इति
संदेहभक्तिका ॥
अवोधः पुं अज्ञाने यथा ॥



निसर्ग उर्वेय मेवोय विल्लावाः अहसारः पुं कर्षभेदः इति ॥
 इतिभारविः वहुव्रीहो वि ॥ राजनिर्घटः ॥
 अज्ञे ली यमे इति मेदिनी ॥ अविः पुं समुद्रः इत्यमरः
 दधानुदसेखा शतकोटिः ॥ अविः पुं समुद्रफेनः तत्
 इतिलीलावती ॥ पर्यायः हिंदीः १ फेनः ३
 अज्ञः पुं वेदः धन्वतरिः ॥ इत्यमरः
 निबलहन्तः इति मेदिनी ॥ अविजो पुं अश्विनी कुमारे
 अज्ञः पुं ली शेषः इति मेदिनी ॥ द्विवचनोत्तये शतः इति ॥
 अज्ञजः पुं ब्रह्मा इति ॥ हेमचंद्रः ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ अविहीया स्त्री एचिवी इति
 अज्ञभोगः पुं यमकंदः ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 इतिशतवेद्रिका ॥ अविनगरी स्त्री हारकापुरी इति
 अज्ञयोनिः पुं विधाता ब्रह्मा त्रिकोऽशेषः ॥
 इत्यमरः ॥ अविनवनातकः पुं वेदः इति
 अज्ञवाहनः पुं शिवः इति प्राहृत्तावली ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ प्राविफेनः पुं समुद्रफेनः इति
 अज्ञहस्तः पुं सूर्यः इति ॥ राजनिर्घटः ॥
 हेमचंद्रः ॥ अविमंडकी स्त्री मुक्तास्फोटः
 अज्ञिनी स्त्री यमिनी ॥ इति मुक्तिः किनुक इति भाषा इति
 राजनिर्घटः यमसमूहः यमलता हेमचंद्रः ॥
 यमपुक्तदशः इति नीलनी अविप्रयतः पुं विस्तुः इति
 शतृटीकायाम् भरतः ॥ हेमचंद्रः ॥
 अज्ञिमीयतिः पुं सूर्यः इति अव्ययिः पुं वडवानलः इति
 हेमचंद्रः ॥ हेमचंद्रः ॥
 अहः पुं वत्सः मेघः सुक्ता अभतः पुं सूर्यः इति
 इति मेदिनी पर्वतविशेषः ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 इति विश्वः ॥ अथ ली मेघः इत्यमरः ॥

मुक्ताहणे अभूकथातुः इति सानेत्रेणो प्रशस्ता इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ राजवल्लभः ॥
 अभ्युमातेगः पुं येरावतः अभक्ष्यं वि अभक्षणीयं अथायं
 इत्यमरः यथा अथार्थं चर्म मे सज्जिः
 अविः स्त्री काष्ठकुहालः कर्षासिकिमस्थिभिः अभक्ष्यं
 नौकामला पुनयनार्थकुहालं चैव मेमो सेत्वाटो वृक्षवाभिः
 इति ॥ काष्ठ इत्यमरः ॥ इति रामायणे ॥
 अविभं वि मेघोद्भवस्तु ॥ अभोजने ली अपात्रे
 इत्यमरः ॥ अयोम्ये यथा दीधी वेदीटसमः
 अवलक्ष्यकं ली मेघने इति कश्चित् गुणहृष्टो अभोजने क्विपु
 त्रिकोऽशेषः ब्रह्मवर्षं पूयेति अत्ययनिभः कश्चिद्यत्र सज्जिहेतने
 अवलक्षणे ली नासाक्तो नायं इति काव्यप्रकाशः
 वथ इत्याकारोक्तिः अवयवाज्ञा यात्ररहितं वि ॥
 तत्पर्यायः अवयवोक्तिः २ ॥ अभावः पुं मरणे असत्ता ॥
 इत्यमरः ॥ इति विश्व मेदिन्यो द्रव्यादि
 अभ इड धनौ ॥ इति षट्कमित्रः स हि विथः ॥
 कविकल्पद्रुमः संसर्गभावः १ अन्यात्माभावश्च २
 अभये ली वीरणमूल इत्यमरः इति भाषा परिच्छेदः ॥ भाव
 भयाभावः यथा प्रहति च ॥ मृत्युः भावः स्याद्विभावादि
 निवृत्तिचकार्याकार्यभयाभये इति ॥ अलंकारशास्त्रे ॥
 वंशे मोक्षचर्यवतिवृद्धिः सायर्थं अभवनीयः सि अचिंतनीयः
 सात्विकी इति श्रीभगवद्गीता दौरादिक चिंतनार्थं भूभातोः
 भयरहिते वि इति विश्वः ॥ कर्मण्यनीयेन जसमासः ॥
 अभयार्दिडिमः पुं उडळक्ता ॥ अभयणे ली अकथने ॥
 संधामयटहः इति त्रिकोऽशेषः इत्यमरः ॥
 अभया स्त्री हरीतकी इत्यमरः अभि य उपसर्गविशेषः ॥
 वेयादेशाज्ञातयेचसिराहरीतकी अस्यार्थः समेतात् उभयार्थः



वीर्य इत्येभावः धर्मः ।
 इतिङ्गीदासः अभिलाषः ॥
 अभिमुख्य इतिमेदिनी ॥
 विह्व इतिबोयदेवहेमचंद्रौ ॥
 अभिकः त्रि कामी कामुकः
 इत्यमरः ॥
 अभिक्रमः पुं अभिगतयोथादे
 मुहेश्वरसम्पुत्तगमनेश्वरहरेण
 इतिहेमचंद्रः ॥
 अभिख्या स्त्री नाम प्रोभा ॥
 कीर्तिः इतिमेदिनी आख्यानं ।
 इतिशहरत्नावली ॥
 अभिग्रस्तः त्रि प्राचुनाक्रांतः
 इत्यभियन्त्रशब्दार्थे अमरः ॥
 अभिग्रहः पुं अभियोगः ।
 इत्यमरः कलहाह्वाने ॥
 अयचिकीर्षयाश्रितिक्रम्याक्रम
 अभिमुख्येन युद्धादि प्रवृत्तिः
 इतितट्टीकायां भरतः ॥
 गौरवे अभिग्रहणे लुट् इति
 भाषा इति मेदिनी ॥
 अभिग्रहणे स्त्री अभिहारः
 इत्यमरः ॥ चोर्ध्वकरणे ॥
 समुत्तेहरणे इति तट्टीकायां
 भरतः ॥
 अभिज्ञातः पुं देहादिभिर्भ
 हनने आज्ञातः यथा अभि

ज्ञातमिच्छाया मभियोगेभि
 शायतः इतिमाथवकरः प्रज्ञादे
 कवर्गादिवर्गाणां पूर्वस्थितवत्तु
 द्वितीयतृतीयवत्तु वर्णाः क्रमेण
 यस्मिन् वर्यैकैकं द्वि त्रि वर्ण
 युक्ताः तत्र स्त्री यथा अभिज्ञाते
 स्यात् पूर्व वेदद्वि त्रि वर्णाभ्येत
 नगवर्गाणां परतो थर्णांचेद्व
 द्विरमाह्वानः ॥ इतिकेसलयेयः
 अभिज्ञाती न पुं प्राचुः इत्यमरः
 अभिज्ञातः पुं हृते इति
 राजनिर्घटः ॥
 अभिचरः पुं दासः भृत्यः ॥
 इतिहेमचंद्रः ॥
 अभिचरः पुं हिंसाकर्म
 इतिमहाभारतवेदोक्त मंत्र
 यंत्रादिनिष्पादितमार्गेणाद्यादनादि
 हिंसात्मककर्म इतिभरतः
 मारणादिफलक तांत्रिकप्रयोग
 विशेषः सषड्विधः मारणे १
 मेहनं २ स्तम्भनं ३ विह्वरणं ४
 उच्चाटनं ५ वशीकरणं ६ इति
 तंत्रसारः उपपातकविशेषः
 इतिप्रायश्चित्तविवेकः ॥
 अभिचारीने त्रि अभिचारकर्त्री
 तंत्रादि शास्त्रोक्तानिष्टकारी ।

अभिपूर्वचर्यातोः कर्त्तरि णिन् हेमचंद्रः
 अभिजनः पुं ख्यातिः जन्मभूमिः अभितः स प्रीति साकल्ये ॥
 कुलप्रेष्टः वेशः इति ॥ अभिमुख्य उभयतः समीपे
 मेदिनी ॥ इतिमेदिनी ॥
 अभिज्ञातः त्रि सुंदरः न्यायः अभिधर्मणे स्त्री रत्नः पिशाच
 इतिविश्वः कुलजः कुलीनः भूतादे रभियोगः । इति ॥
 बुधः योडितः इत्यमरः ॥ महाभारते ॥ सर्वतोभावेन
 अभिजित स्त्री दिवसस्याह्नवह
 र्त्तं । कुतपकाल इति प्रसिद्धे अभिधा स्त्री नाम इतिहेमचंद्रः
 यथा अयराहे तु संप्राप्ते ॥ न्यायमते प्राहृशक्तिः मीमांसा
 अभिजिह्वोहिणोदये । यदत्र मते विधि समवेतविधियापारी
 दीयते जेतोस्तदक्षयमुदाहृते भूतयदार्थः तस्यालक्षणे ॥
 इतिमत्पुण्येण नक्षत्रविशेषः समुत्थार्थस्तत्रमुत्थोवापारासा
 तत्पुनराकाशमात्मकशृंगकर्त्तुः अभिधाच्यते इति काव्यप्रकाशः
 उत्तराषाढायाः शेषयवेदश्रद्धेः ॥ ६ ॥ तत्र संकेतितार्थस्य ॥
 अवर्णायाः प्रथमदेवतुष्टयेयत बोधना दधिमाभिधा । इति
 विंशतिदेवात्मकमभिजिह्ववति साहित्यदर्पणे
 इतिज्योतिषे तत्र ज्ञात ॥ अभिधाने स्त्री नाम इत्यमरः
 फले अतिसुललित कीर्तिः कथनेयथा तवाभिधानाद्ययते
 सम्मतः सज्जनानो ननुभवति नताननः इति भारविः ॥
 नीतस्मारकीर्तिः सवेशः द्विजवर प्राहृकोषः यथा कृततद्वित
 स्रभक्तो व्यक्त वाङ्मानवः ॥ समासानां मभिधाने नियामकं
 स्यादतिजिति यदि सतिश्रुयतिः इति बोयदेवः ॥
 स्वस्वरेण इतिकोष्ठीप्रदीपः ॥ अभिधेये स्त्री अभिधाने नाम
 अभिज्ञः त्रि प्रवीणः निपुणः अभिधीयते अनेनेति करणेयः
 विज्ञः इत्यमरः ॥ अभिधेये त्रि अभिभागस्य
 अभिज्ञाने स्त्री चिह्ने इति ॥ वाच्ये प्रति पाद्ये यथा इति

प्रयोजनाभिधेय संबंधाः इति
वोपदेवः ॥

अभिध्या स्वीयस्तेविषयस्तदा
इत्यमरः यद्वेयं जिह्वा

दोषविता पूर्वकं यस्तेलिपा
इत्येके । विषय प्रार्थना इति

सामीविषयस्तदाभ्यस्तदाविषय
स्तदाविषयेनचोर्थादिनास्तदा

इतिरतीयासमासेः इत्यने ॥
विषयस्तदेति पाठेयस्तेविषये

विषयितयास्तदाजिह्वलाभात्रे
इति कश्चित् इति कोनदी इत्यमरः

टीकायां भरतः अभिलाषः ।
इति रायमुकुटः ॥

अभिनेदनः पुं बुद्धविशेषः
चतुर्थस्तीर्थकरजितोपे । इति

हेमचंद्रः सर्वतोभावेनानेद ॥
जनके त्रि ॥

अभिनयः पुं लुङ्गत क्रोधादि
भावाभिधेयकः अंगुल्यादिना

वाक्तीकृतमनः कार्यतत्पर्यायः
यजकः २ इत्यमरः दृष्टकाव्यं

रेगादिभिर्नैवेद्यमनुष्यादिना
ममस्थानुकरणं सचतुर्विधः

आंगिकः २ सात्विकः २ आहार्यः
३ सात्विकः ४ इति साहित्यदर्पणे

अभिनवः त्रि नूतनः इत्यमरः
अभिमोदिते पुं अकरः ॥

अभिमोदिते पुं अकरः ॥
इत्यमरः ॥

अभिनिर्मितः पुं सख्यास्तकाल
शायीयस्मिन् सन्ने सख्याः स्ते

यातिसः इत्यमरः ॥
अभिनिर्माणे स्त्री विजिगीषाः

प्रयाणे यात्रा इत्यमरः ॥
अभिनिवेशः पुं मनःसंयोग

विशेषः । मनोनिवेशः ॥
आवेशः । शास्त्रादौ प्रवेशः ॥

तत्पर्यायः निवेधः २ इति ॥
हेमचंद्रः योग शास्त्र मते ॥

मरणं जन्य भयजनकाऽविद्या
विशेषः ॥

अभिनिष्ठानः पुं विसर्गः ।
अन्तरे इति मेदिनी ॥

अभिनीतः त्रि पुक्तः न्यायः ॥
अतिसंस्कृतः प्रशस्त्वाभूषितोवा

अमधी क्रोधनः अक्षमावान्वा
इत्यमरः ॥

अभिनेता त्रि अभिनयकर्ता
केचो सैतयाला इत्यादि भाषा

इति नाटक प्रतिष्ठः ।
अभिपन्नः त्रि अपराधः ॥

अपवाधवान् वायुहतः ॥
प्रतिविपत्तिः अभिघ्नः ।

शत्रुणाक्रांतः इत्यमरः
अभिमोदिते पुं अकरः ॥

अभिप्रायः पुं इच्छाविशेषः ॥
तत्पर्यायः आशयः २ कंदः ३

इत्यमरः आकृते च भावः ५ ॥
इति जटाधरः ॥

अभिप्रेते त्रि अभिप्रायविषयी
भूते अभीष्टे यथा कामायतु ॥

हितकाम्यमभिप्रेतार्थसिद्धये
यवणेन विधानेन तदप्युक्ते ॥

अभिभवः पुं राक्षनाशः ।
परिभवः पराभवः इति ॥

प्राहरत्नावली हेमचंद्रश्च ॥
अभिभूतः त्रि ज्ञानरहितः ॥

तत्पर्यायः इति कर्तव्यतामूलः
२ विह्वलः ३ व्याकुलः ४ अभिर्भवः

५ विह्वलः ६ विह्वलः ७ इति
जटाधरः पराभूतः भयदयः

तत्पर्यायः आतर्गवः २ इति
जटाधरः आतर्गवः ३ इत्यमरः

अभिहतः ४ इति तट्टीका ॥
अभिभूतिः स्त्री अनादः अवज्ञा

इति प्राहरत्नावली ॥
अभिमतं त्रि इष्टे सम्मते ।

यथा अभिमतफलशेसीवारु
पुष्कारवाह सत्तुषु वृक्षवृक्षैः

यत्किण्णानुक्ताः इति भट्टः
अभिमेतरेण स्त्री आह्वाने ॥

अभिमातिः पुं प्रात्रुः । इति ॥
अभिमोदिते पुं अकरः ॥

आकारणे शकन इति भाषा
इति हेमचंद्रः ॥

अभिमेयः पुं चक्षुरेगः इति
त्रिकोडशेषः अभिमेय इति

वेद्यके पाठः तत्पनिदान ॥
संप्राप्तिरूपानि हृदये रते ॥

रभिष्यन्ने नराणा मक्रियावतो
तावतस्तथिमेयाः सुनयनेतीव

वेदनाः उत्पाद्यत इवात्यर्थ ॥
नेत्रे निर्मय्यते तथा ॥

शिरसोर्द्ध्वं च ते विद्या दीधिमेष
सलक्षणेः सत्तुवतुर्विधः यथा

हृन्वाट्टिस्त्रिभुजः सप्तरात्राधि
मेधीरक्तजः पंचरात्रात् पद्मरात्रे

वातिकः सैनिहृन्वालिष्याचारान्
पैतिकः सद्य एव ॥ इति ॥

माधवकरः ॥
अभिमन्युः पुं अर्जुनपुत्रः

सत्तुसभद्रागर्भजातः । इति
महाभारते ॥

अभिमन्युः पुं मुहुं वयः ॥
सत्तैव्यभवे इति विष्णुमेदिन्यो

वैयते इति जटाधरः ॥
अभिमर्दः पुं आमर्दः पीडने

संयरायः मुहुं इति ॥
मेदिनी ॥

अभिमातिः पुं प्रात्रुः । इति ॥
अभिमातिः पुं प्रात्रुः । इति ॥

हेमचंद्रः ॥
 अभिमानः पुं अर्थादिनाद्याः
 तत्पर्यायः । अहंकारः १ गर्वः
 २ ॥ ज्ञाने वाथः प्रणयः ॥
 प्रेमशार्थनाव हिंसा हनेने
 इत्यमर भरतौ ॥
 अभिमानिते स्त्री सरते ॥
 मेघुने इति त्रिकोडशेषः
 अभिमानमुक्ते त्रि ॥
 अभिमानोत्रे त्रि अभिमानमुक्तः
 अभिमानयुक्तः यथा कर्तायुत
 कुलानां जन्ममय शरणादीयतः
 सोऽभिमानो इति वेली संहारः ॥
 अभिमायः त्रि इति कर्तव्यतामूढः
 अभिशूतः इति जटाथरः ॥
 अभिमुखे त्रि सन्मुखे इति ॥
 जटाथरः ॥
 अभियाति-पुं शत्रुः इति ॥
 हेमचंद्रः ॥
 न
 अभियाती पुं शत्रुः इत्यमर
 टीकायो रायमुकुटः ॥
 अभिमुक्तः त्रि तत्परः पर
 कर्तृकरुद्धः इति मेदिनी ॥
 स्मृतिशास्त्रमते अभियोगविषयी
 भूतः आसामी इति ख्यातः तत्र
 पर्यायः प्रत्ययी २ प्रतिवादी

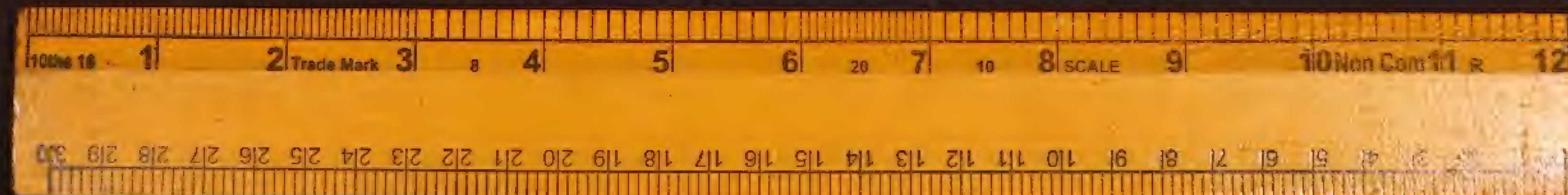
यथा अभिमुक्तोभियोगस्य
 यदि कुर्याद पदं वै मिथ्या तत्र
 विज्ञानीया इतरं व्यवहारतः ॥
 इति व्यवहारतत्वे नारदः ॥
 अभियोक्ता क त्रि अभियोक्तृता
 विवादकर्ता फारियादी इति
 ख्यातः । तत्पर्यायः वादी २
 अर्थी ३ यथा । अभियोक्ता
 प्रगल्भत्वात् वक्तुं नोतसहते यदि
 तदा कालः प्रदातव्यः कार्य
 शक्तानुरूपतः इति व्यवहारतत्वे
 नारदः ॥
 अभियोगः पुं अयथायादि ॥
 योजने अन्येन विरोधे स्वार्थ
 सेवार्थतया राजसमीये कथने
 आदास नालिष इति ख्यातः
 यथा अभियोगमतिस्त्रीयनेन
 प्रत्यभियोजयेत् । इति ॥
 याज्ञवल्क्यः मुद्रार्थकाने इति
 रायमुकुटः अयकारकरणका
 पूर्वकाक्रमणं तत्पर्यायः ॥
 अभिग्रहः २ इत्यमरः उद्योगः
 इति हेमचंद्रः
 अभिरामः त्रि रुचिरः चंदरः
 इति हेमचंद्रः ॥
 अभिरूपः पुं पंडितः इति ॥
 हेमचंद्रः कामदेवः चंद्रः ॥

शिवः विष्णुः इति शहरत्नावली
 अभिरूपः त्रि मनोहरः ॥ तत्पर्यायः वेदारुः २
 पंडितः इति मेदिनी ॥ इत्यमरः अभिप्रयवक्ता ॥
 अभिलायः पुं शत्रुः । इति
 त्रिकोडशेषः सकल्योगवाक्यं
 यथा कामाभिलायसहितः कुण
 तिल जल त्याग रूपः सकल्यः
 शास्त्रार्थः इति प्रक्रमाधिकरणे
 अभिलावः पुं केदने इत्यमरः
 अभिलायः पुं लोभः तत्र ।
 पर्यायः इका २ आकांक्षा ३
 स्तरा ५ ईहा ५ तृष्णा ५ वांछा ५
 लिप्सा ८ कामः ९ तर्षः ९
 मनोरथः ९ इत्यमरः ॥
 संगमेका इति रसमेजरी ॥
 अभिलाषी न त्रि अभिलाषपुक्तः
 यथा जलाभिलाषी जलमाददने
 कृपिवता भूयति रत्नगच्छत
 इति रघुः
 अभिलाषकः त्रि अभिलाषपुक्तः
 तत्पर्यायः लुब्धः २ गृभुः ३
 गर्हितः ४ तृप्तक ५ इत्यमरः
 अभिलासः पुं अभिलाषः
 इका इत्यमरटीकासारसेदरी
 अभिवादः पुं अभिप्रयवाक्यं ।
 तत्पर्यायः पारुष्यं २ ।
 इत्यमरः ॥

अभिवादकः त्रि वेदनप्रीतः ॥
 तत्पर्यायः वेदारुः २
 इत्यमरः अभिप्रयवक्ता ॥
 पारुष्याधीभिपूर्व वेदः कर्तार
 एकः ॥
 अभिवादेन स्त्री नामोच्चारणपूर्वक
 नमस्कारः । अभिवादये भो ॥
 असुक शस्मीह मित्येव रूपः
 तत्र पादस्पृश पूर्वकनमस्कारः
 तत्पर्यायः पादग्रहणं २
 इत्यमरः ॥
 अभिवाप्तिः स्त्री सवत्रीवस्थाने
 सर्वतोवृत्तिः तत्पर्यायः ।
 सेवृद्धिने २ इत्यमरः ॥
 अभिषायने स्त्री मिथ्याभिषेकने
 अभिषायः अभिपूर्व शय
 धर्तिर्भावे ५ नट् ॥
 अभिषासः त्रि प्राप्ताभिषायः
 शययुक्तः यथा न नामग्रहणे
 कुर्यात् कृपणस्य गुरोस्तथा
 भार्याया अभिषासस्य ॥
 विशेषः इति मेघवृत्तटीका
 अभिषासः त्रि यस्मिन् यो पर
 पुरुषेवा मेघुने प्रति मिथ्या
 रक्षितः मेघुने प्रति आहूत
 इतिकेचित् उपपन्नं पातकं
 इतिकेचित् मिथ्या रक्षितमात्रे

इतिकेचित इतिभरतः ॥
 तत्पर्यायः आचारितः २
 तारितः ३ इत्यमरः ॥
 अभिषालिः सीलोकापवादः
 इतिहमवेद्रः याज्ञा इत्यमरः
 अभिषायः पुं स्वर्णलेपद्वयक
 त मित्यादि मिष्या दृष्टव्यं वाक्यं
 मिष्यापवादः तत्पर्यायः
 मिष्याभिषंसने २ इत्यमरः ॥
 क्रोधातुहिजादिभिर्द्विभिर्यथा
 रणे इतिपुण्यं ब्राह्मणगुरुद्वय
 सिद्धान्तो अनिष्टाभिषंसने ॥
 इतिविजयस्तितः ॥
 अभिषेगः पुं यराजयः ॥
 आक्रोशः शययः इति
 मेदिनी मिष्यापवादः ॥ इति
 मधुरानाथः आलिङ्गने इत्यमरः
 टीकायोराममुकुटः सर्वतोभवेन
 संगः इतिहलापुथः भृताद्या ॥
 वेशः यथा अभिजाताभिचार्य
 अभिषेगीभिषणयतः ॥ इति
 माधवकरः ॥
 अभिषवः पुं यज्ञः स्नाने ॥
 मयसंस्थाने तत्तु विरस्थापित
 मघोत पादकद्रव्ये इति
 मेदिनी यज्ञ स्नाने सोमलता
 यानेव तत्पर्यायः सूत्या २
 सर्वने ३ इत्यमरः ॥
 अभिषवे स्त्री काजिके काजि
 इतिभाषा इतिहलापुथः ५
 अभिषुते स्त्री काजिके
 इत्यमरः ॥
 अभिषेकः पुं स्नाने इति
 त्रिकांशोऽशेषः अथात दोल
 याज्ञाभिषेकद्रव्याणिलिखिते
 शीतलजले १ गोमये २
 गोमूत्रे ३ दुग्धे ४ दधि ५ घृते
 ६ कुशादके ७ शोखोदके ८
 चंदनोदके ९ कुंकुमादके १०
 फलोदके ११ पुष्योदके १२
 चंदनपिष्टामलकूदने ॥
 संगंधिजले १३ तेनाष्टवारस्नाने
 तत्रहितीयसप्तमाष्टमवारेषु दुग्ध
 घृत मधु योजने गंधोदके १४
 तेनयंचथास्नाने तीर्थजले १५
 गंगोदके १६ वल्लीकतोये १७
 सर्वोषधिजले १८ सहस्रथाराजले
 २० चटोदके २१ केवाचिमेते
 अष्टोत्तरशतचटोदके इति
 उत्कलखंडे ॥ १० ॥ अथ ॥
 दृष्टव्येदिकेष्वरपुराणे क ३ दुर्गा
 पूजाभिषेकद्रव्याणिलिखिते
 पिष्टामलकीमुक्तहरिद्रा तथा
 दर्पण प्रतिविम्बे देवीमुहूर्तयथा

क्रमेणवत्प्रमाणप्रत्येकद्रव्येणमेव १ कुंकुम ११ श्रीफल १२ धान्य १३
 पवित्रास्त्राययेत मुहुजले २
 शालजले ३ गंगाजले ४ गंधोदके
 ५ पंचगव्यप्रत्येके यथा गोमूत्रे
 ६ गोमये ७ दुग्धे ८ दधि ९ घृते
 १० कुशादके ११ पंचामृते १२
 शिशिरादके १३ मधु १४ ॥
 पुष्योदके १५ उत्तरसागरोदके
 १६ सर्वोषधिमहोषधि जले १७
 पंचकयायोदके १८ अष्टमृतिकाः
 १९ फलोदके २० उल्लोदके २१ कुं
 सहस्रथाराजले २२ अष्टकलसोद
 यथा योमगंगोबु पूर्णकलसः
 २३ मेघतोय पूर्ण द्वितीय ॥
 कलशः २४ सारस्वत तोय पूर्ण
 तृतीयकलसः २५ सागरोदके
 पूर्णचतुर्थ कलसः २६ पद्मेण
 मिश्रित जलपूर्ण पंचमकलसः
 निर्जरोदके पूर्ण षष्ठकलसः २७
 तीर्थोबु पूर्ण सप्तमकलसः २८
 जलपूर्णष्टम कलसः २९ ॥
 नानापद्धतिषु द्रव्याण्युत्क्रम
 मुनरुक्ताधिक्यानि सति यत्र
 यान्युक्तातिरिक्त द्रव्याणि तानि
 लिखिते यथा नदी नारिकेल
 २१ त्र ३ दृष्टि ४ कर्पूर ५ चंदना
 गुरु ७ स्वर्ण ८ रजत ९ गोरोचना
 १० कुंकुम ११ श्रीफल १२ धान्य १३
 हवी १४ शर्करा १५ सरोवरा १६
 ख १७ गंगासागर १८ पंचशस्य १९
 तिल २० रुद्र २१ पुष्करिणी २२
 कूय २३ फलमूला २४ घी २५ घट
 चतुष्ट २६ जलानि शीतलजलेव
 २७ तिलतैले १ गंधतैले २ ॥
 नदीकूल १ वाराहहस्त २ वेष्पाहार
 ३ राजहार ४ हवम्भग ५ वल्लीक ६
 चतुष्टय ७ पारावार ८ देवहार ९
 गंगा १० मृतिकाः गजदेत ११
 नदी १२ भयकुल १३ नागर १४
 गोष्ट १५ त्रियम्ब १६ मृतिका इति
 केचित पंचामृते प्रत्येक ॥
 सर्वोषधि महोषधि पृथक् पंच
 कयायाः प्रत्येकं पंचामृता ॥
 इतिरिक्तमधुघृत दुग्धानि उद्धर्तन
 द्रव्येकेवलहरिद्रा इतिकेचित
 तैलहरिद्रा इति केचित गंध ॥
 पिष्टपंचशस्यपूर्ण मितिकेचित
 कालीपुराण देवीपुराणे क ॥
 पद्धतिष्वपि तथा तासामथ्य
 पूर्वोक्तातिरिक्तद्रव्याणिलिखिते
 यथाप्रवाल १ मरकत २ पद्मराग
 ३ मुक्ता ४ माणिक्य ५ वैदूर्य ६
 पद्म ७ कङ्का ८ कुम्भद ९ खड्ग १०
 लक्त ११ वापी १२ रक्तचंदन १३



नानातीर्थ १५ हरिद्रा १५ पिष्ट १५ रागरागिन्धो वाघ ॥
 शालितंडुल १० सिद्धार्थ १० हंभेरी ६ करतालः ६
 जलानि पंचतीर्थमृत १ ॥ हंभेरी ६ ठक्का ६
 विस्मैतैले १ उद्धर्तनद्रव्यं तैले का वाराडी ६ शोखः ६
 हरिद्रा मुक्तामलकी १ ॥ १० ॥ हंभुजरी ० वंशी ०
 अथ हृत्त्रदिके श्वरे देवी काली देवसेतः ० शोखः ०
 पुराणपद्धत्या एकलसमानका को। वसेतः ० यवशहः ०
 लीन। रागिणी रागवाद्यानि ॥ हं वसेतः ० यवशहः ०
 १० रागरागिन्धो वाघ ॥ हं कोडा ० मृदेगाः ०
 हं। मालसी १ मंगलोत्त सरोत्त को। धानुषी ० विजयः ०
 देवाराडी १ इद्रविजयः १ अथ देवप्रतिष्ठाभिषेकद्रव्याणि
 को। मालवः १ विजयः १ नदी १ नद १ सागर १ निर्फर ४
 हं। देवकीरी १ भुवनविजयः १ मेघजलानि ५ पंचामृत ६
 हं। मालवगो ३ १ मंगलविजयः १ कुशोदकसहितपंचगव्यं ० अम्रखु।
 को। ललिता १ उडुमिः १
 हं। वाराडी १ विजयः १ ० गजदंत १ पर्वत १ कुश ॥
 हं। मालवः १ देवोत्त सवः १ वल्मीकमृत्तिकाः १ तिलतैले १३
 को। विभाषा १ उडुमिः १ हृत्ते १५ पंचकषायोदके १५ अम्र
 १६ वस्यक १० शमी १६ यम १६
 हं। देहालः ४ राजभिषेकः ४ करवीरपुष्पाणि २० तुलसी २१
 हं। देहालः ४ जनतालः ४ कुंद २२ श्रीफलपत्राणि २३ तिल
 को। भेरी ४ वंशी ४ कल्कशालितंडुल विल्वपत्रामलक
 हं। धानुषी ५ मथुरी ५ दूर्णान्यतममार्जनद्रव्यं २५ उल्लोदके
 हं। मालवी ५ मथुराः ५ १५ तीर्थोदके २६ अष्टोत्तर
 को। कोडा ५ उडुमिः ५ शतकुंभाः तदईन्वा विंशतिवी ॥

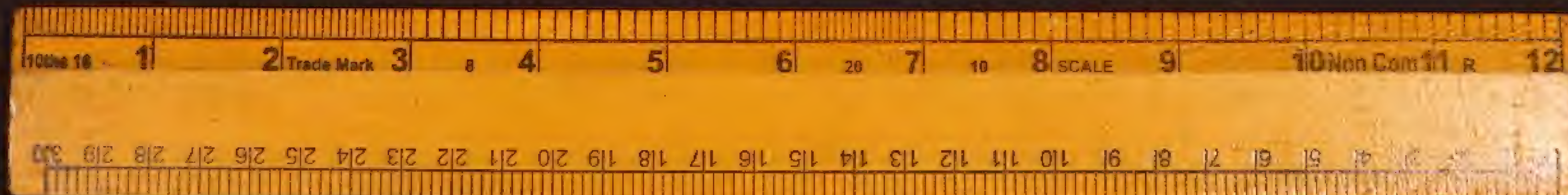
एकोवा २० वैदिकाष्टोत्तराष्टात् कारसिद्धार्थं परदिनेऽभिषेके
 पलेन लौकिक सहायिकप्रति कर्तव्ये पूर्वदिने राणेन मातृका
 तालकमितेन जलेन सद्यः कृत्वा पूजनपुण्याह वाचननान्दी प्रभृति
 वदेन द्रव्य मालोदकाव्यं ॥ पूर्वोक्तकुर्यात् राजा राजीव
 अशक्तोत्तु। वल्मीकमृत्तिका। नियमे कृत्वा उपवासे कुर्यात्
 गोमयेन च गोमये भस्मयुक्तया परदिने अमात्यसमेत सहितः
 मितजले गेयमुक्तजले च शित पुरोहितः कृत मंगलस्नाने
 देवप्रतिष्ठातत्वे ॥ १० ॥ अथ राजा राजी राजानो मणिकोचन
 १० अभिषेकद्रव्याणि मृगवर्मलीणि संधिवीपुष्पाणि सर्पयिता नानास्त
 १० लंकृत सर्पा भद्रासने शोभा चंद्रातयो पशोभिः मेडय
 यमुनासंगमजले २ पावसुण मध्ये व्यावृत्तवर्माच्छादितसने ॥
 जले ३ पूर्वमुख नदीजले ४ उपवेशयेत् ततः पूर्वोत्तर ॥
 यश्चान्मुख नदीजले पतिष्यन्नदी नीचो वेदी कृत्वा तत्र सप्तश्लोक
 जले ६ सर्वसमुद्रजले ० दीर्घवृत्त विधीनाग्निं संस्थाप्य हताक्ताः
 प्रवालपुत्रययोत्पलविमिश्रिता पलाशाश्च स्यामीसमिधो वैदिके
 १० लंकृतकोचनपूर्णकुंभाः ८ तत्रकः स्मृत्वेज्जुह्यात् ततः ३३ स्वरस्ववेण
 १० रोचना १० हृत्ते १० मथुरा १० द्रव्यं वैदिकमेतैर्हृताहुती जुह्यात्
 १३ दीप्य १५ पुष्पतीर्थमृत्तिका २५ ततः सर्वतोभद्रमेडये स्थापित
 पुष्पतीर्थजले १६ मंगलद्रव्ये १० सर्पा १० जत ताम्रमृत्तयकलस्य
 मणि दे ३ श्वेतवामराजने १० सर्वोषधिपल्लवे लालवेगादिसर्गाय
 मात्पभूषितश्चेत्तु त्रै १० श्वेतं द्रव्यसन्नासितपुष्पनदीतोयसुवर्ण
 २० श्वेताम्बः २१ महागजवः २२ विभूषितशेखरेन कलिः सह शृङ्गीता
 वराभरणभूषिता एकन्याः २० सर्व तर्प्योद्योयैर्मंगलयावेराजस्य
 वादित्राणि २५ अलंकृतवेदी २५ वाजपेय महाभिषेकोक्त सक्त
 वल्मीकरामायणे अयोध्याकांडे मेतैः सखीकराजाने प्राप्नुवन्मूर्दि
 अथ राजभिषेक विधिः ॥ कन्याभिः सह अभिषेचेत् ततो
 पुरोहितो राज्ञः प्रजापालनाय ॥ मात्पादयः सर्वेऽभिषेचेयुः ॥

ततः पुरोहित मंत्रि सामंत यथा उस्मभित्तस्य जल ॥
 प्रकृतिपुरुषा अलेकताभिः ॥ प्रवेशाहरेलणात्स्वप्रविपय्यावा
 कन्याभिः सहसुवासेगंधमाला ॥ विद्वद्भोज भूम निषेवणाच्च ॥
 ५ लेकत राज्ञी राज्ञी ललाटे ॥ ऊर्ध्वविद्याताद्वमनातिदोगात्
 कुंकुमागुरुकल्पादिद्रव्यैः ॥ द्रवातयात्रात्रिषेविताच्चविष्णु
 लंकंदयुः ततः राज्ञी मूर्द्धिकीरे ॥ वातत्रमनियद्वा प्रसक्तसेरोदन
 दत्ताच्छत्रचामरादिराजविद्भव ॥ लोककोपाक्षिरोभिद्याता दति ।
 णिसमुपकल्पेभुः ततोऽङ्गुलिभिलि ॥ मयपानात् ॥ तथाऽङ्गुलीच ॥
 पुष्पाह वतर्वंद घोषैः सकुल ॥ विपय्येणैः प्राभिवातादति
 क्रमागतनाम्नामुक्तं राजाभव ॥ मेषुनाच्च वीरायद्वात् सत्त्व
 इत्युक्ता राज्ञीयि चेत कुसुम ॥ निरीक्षणाच्चनेत्रविकारात्जनयेति
 लाजाक्षतादि विकिरेषुः ततो ॥ दोषाः सव वतर्विधः यथा
 वेदिनेषां गंधाश्च स्तुति कुर्युः ॥ वातात्पितात् कफाद्रक्तादिभिष्यद
 ततोऽब्राह्मणश्रावकैः ॥ ततः ॥ स्रवविधः प्रायेण जायते घोराः सर्व
 आमात्यादयः राज्ञे उपायनानि ॥ नेत्रामयाकरः निस्तोदन स्तंभन
 दत्ता नमस्कुर्युः ॥ इति ॥ रोमहर्षसंघर्ष पारुष्याशिरोभि
 महाभारतादयः ॥ ५ ॥ ॥ र्म्याः विमुष्कभावः शिष्टारा
 अभिषेणने ल्ली शत्रु प्रति ॥ अताववाताभिषयि नयनेभवेति
 सेनासहित गमने सेनयासह ॥ राहप्रप्राकौ शिष्टाराभिनेदा
 करणभूतमावा विजिगीषाः शत्रो ॥ भूमायने वीरासमुच्छ्रयश्च उस्माकता
 राभिमुखिन गमने इत्यमरः ॥ यीतक नेत्रताव पिताभिषये
 भवेति ॥ नयनेभवेति उस्माभिनेदा ॥
 अभिषुते विवर्णिते स्तुते ॥ गुरुतालिषोचः कंडुपदेहावति
 इत्यमरः ॥ स्तीतताव स्वावोवद्वाः पिच्छिल
 अभिष्यदः पुं अतिहृदिः ॥ यववापि कफाभिषये नयने
 आसावः चक्षुरेगविशेषः इति ॥ भवेति ताम्राश्रुता लोहित
 मेदिनी तस्य निदानं संप्राप्तिश्च ॥ नेत्रताव राज्यः समंता दति ॥

लोहिताश्च पितृस्य लिङ्गानि च ॥ अभिसारिका ली हीयादि ।
 यानितानि रक्ताभिषये नयने ॥ वीडश नायिका मध्ये अष्टावस्था
 भवेति इति मायचकरः ॥ विप्रिष्ठाष्ट नायिकांतीत नायिका
 अभिष्यदिमणे ल्ली प्रधाननगर ॥ भेदः ५ स्यात्तत्तरे सेकेतस्थले
 सत्रिहितनगरे तत्पय्यायः ॥ स्वयेगमन कर्त्री यवे प्रिय ॥
 शाखानगरे २ इति जरायः ॥ गमनकारिषिचो अस्याश्चष्टा
 अभिसेतायः पुं पुंडे । इति ॥ समयानुरूप भूयणे शेका
 हलायुधः ॥ बुद्धिनेपुणे कपट साहसादिः
 अभिसेथाने ल्ली वेवनेप्रतारणे ॥ सात्रिविधा दिवाडिसारिका ।
 इति हेमचंद्रः ॥ ज्योत्स्नाभिसारिका २ अथ काराभि
 अभिसेथिः पुं अभिसेथाने । सारिका १ इति रसमेजरी ॥
 उद्देशः मयापितृमस्येदिवि ॥ अभिहारः पुं वीर्य सेमुखे ।
 येवमूर्तीः स्वभायुजः कायफल ॥ हरणे तत्पय्यायः अभिषहणे २
 भिसेथो प्रधानशक्ताः सकलोक्ताने ॥ इत्यमरः सत्रहनेकवचधारणे
 विमुक्तिदामेऽनभिसेहितेषु ॥ अभिषागः अयचिकीर्षयाभि
 इति रुचिस्तवः ॥ गम्याक्रमणे इति मेदिनी ॥
 अभिसेपातः पुं पुंडे ॥ अभिहितं त्रि उक्तं कथितं
 इत्यमरः ॥ इत्यमरः ॥
 अभिसरः पुं सहायः अनुवरः ॥ अभीकः पुं कविः इति ॥
 इत्यमरः ॥ मेदिनी स्वामी इति हलायुधः
 अभिसर्जने ल्ली दाने वयः ॥ अभीकः त्रिकामुकः क्रूरः
 इति थरणी ॥ उत्तमकः निर्भयः इति ॥
 अभिसारः पुं वले पुंडे ॥ शहरत्नावली ॥
 सहायः सायने इति थरणी ॥ अभीप्सितं त्रिवोद्धितं अभीष्टे
 लीपुंसयो रत्यतरस्यान्तरार्थ ॥ इत्यमरः ॥
 सेकेत स्थल गमने इत्यलंकार ॥ अभीरः पुं अभीरः गोपः ॥
 शास्त्रे ॥ इत्यमर टीकायो रमानाथः ॥

अभीक्ष्णः पुं भेदः यथा ॥ अभिक्तः त्रि उपवासी यथा ।
 अभीक्ष्णः भेदो भीक्षु भूतपो अभिक्तस्य दिवा निद्रा पाषाणमपि
 योगिनीपतिः इति वटुक जीर्णमिति इति वैद्यके अकृत
 भेदस्तवः निर्भये त्रि ॥ भोजने वल् ॥
 अभीक्ष्णः स्त्री शतमूली इत्यमरः अभिभिः स्त्री स्थानाभावः ॥
 अभीक्ष्णयत्री स्त्री शतमूली ॥ अनाथारः आश्रयाभावः यथा
 इत्यमरः ॥ अभूदभूमिः प्रतिपत्त जन्मनो
 अभीक्ष्णः पुं प्रग्रहः कागडोर भिया मिति मावः नाभूदभूमि
 इति भाषा वेदेः संप्रचुरप्रयोगः स्मरणाय कानामिति नैषधे ॥
 किरण इति हलायुधः अभेदः त्रि भेदरहितः ॥
 अभीक्ष्णः स्त्री अंगुलिः वेदेः स्य अविशेषः । यथा अभेदः ॥
 प्रचुरप्रयोगः ॥ शिवरामयो रिति पुराणे ॥
 अभीक्ष्णः पुं आक्रोशः अभेद्यं क्ली हीरके इति
 इत्यमरः ॥ राजनिर्घटः अभेदनाय वस्तुनि
 अभीक्ष्णः पुं प्रग्रहः किरणः ॥ त्रियथा अस्वाणपनेक रूपाणि
 इत्यमरः कामः अनुरागः ॥ तथा भेद्यं च दृष्टाने इति ॥
 इति शहरत्नावली देवीमाहात्म्ये ॥
 अभीक्ष्णं त्रि वीक्षिते तत् ॥ अभोजने क्ली भोजनाभावः
 यर्थायः अभीक्षिते २ रूपे ३ उपवासः यथा अजीर्णे भोजने
 दयिते ४ वल्लभे ५ प्रिये ६ येषां जीर्णे येषां मभोजने
 इत्यमरः ॥ रात्रावभोजने येषां तेषां
 अभीक्ष्णः स्त्री वेणुकानामग्रेथः न संपति थातवः इति वैद्यके ॥
 इति शहरवेद्रिका ॥ अभ्ये त्रि समीपे निकटे
 अभीक्ष्णः क्ली भूषे नित्ये ॥ इत्यमरः ॥
 तत्पुक्त क्रिययो सि इति मेदिनी अभ्येगः पुं तैलमर्दने तत्
 अभीक्ष्णः य पुनः पुनः अनारते यर्थायः स्नेहने २ इति ॥
 इत्यमरः ॥ राजनिर्घटः यथा तैलमर्दने ॥

यदंगेषु नवस्याद्वाह तर्पणे स अभ्येतरे क्ली मध्ये तत्पार्थिवः
 मार्हः एचगभ्येगो मलकादेः अंतराले २ इत्यमरः अंतः ॥
 प्रकीर्तितः अभ्येगमाचरेन्नित्यं ३ अंतरे ४ अंतरालके ५
 सजरा अम वातहा शिरः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 अवणं यदेषु तै विशेषेण अभ्यमितः त्रि रोगी इत्यमरः ॥
 शीलयेत् इत्यामुर्वेदः ॥ १० ॥ अभ्यमित्रीणः पुं अभ्यमित्रः ।
 अस्यगुणाः मार्दव कारिते । इत्यमरः ॥
 कफवात नाशिते धातु पुष्टि अभ्यमित्रीयः पुं अभ्यमित्रः
 जनकत्वे त्वग्वर्ण वल प्रदत्तेः ॥ इत्यमरः ॥
 भ्येगगुणाः निद्रावच्छिन्नकोषिते अभ्यमित्रः पुं स्वसामर्थ्यवशेन
 पादरोग नाशिते च पादगते शत्रुसम्मुखगमनकर्ता पुष्टस्यले
 दीर्घो वक्षसि सवद्धेः अतश्च शत्रुसम्मुखगामी तत्पार्थिवः ॥
 द्वितीयानापादाभ्येगः करणीयः अभ्यमित्रीयः २ अभ्यमित्रीणः ३
 कफयस्तकृतभेदवमनाजीर्णिभि इत्यमरः ॥
 नाभ्येगः करणीयः इति ॥ अभ्येगं त्रि निकटे इत्यमरः ॥
 राजवल्लभः ॥ १० ॥ अयरेच ॥ अभ्यवकर्षणे क्ली शल्यादेरुत
 मृद्धिदत्ते यदा तैले भवेत् ॥ पाठने तत्पार्थिवः निहीरः ॥ २
 सर्वांगसंगते । स्तोत्राभि ॥ इत्यमरः
 स्तर्पयेद्वाह सवाभ्येग उदाहृतः अभ्यवस्केदः पुं निःशक्तीकरणाय
 तत्पार्थिवः अभ्येजने २ ॥ शत्रुभिर्दीयमानः प्रहारः तत्
 आभो इति भाषा इति ॥ यर्थायः अभ्यासादने २ प्रयातः
 मुदितत्वं धातुमुर्वेदः ॥ ३ थाटो ४ इति हेमचंद्रः ॥
 अभ्येजः पुं तिलकल्कः इति अभ्यवस्केदने क्ली निःशक्तीकरणाय
 ऋग्वेदिष्टाकप्रयोगः ॥ शत्रुभिर्दीयमानः प्रहारः शत्रु
 अभ्येजने क्ली तैले इति ॥ सम्मुखगमने इत्यमरभरती
 हेमचंद्रः अभ्येगः इति ॥ अभ्यवहारः पुं भक्षण आहारः
 राजनिर्घटः ॥ इति हेमचंद्रः ॥



अभ्यवस्यते त्रि युक्ते खदिते
इत्यमरः ॥
अभ्यसने स्त्री अभ्यासकरणे
योतः पुन्येनकरणे चित्रनेच
यथासादभ्यासोभ्यसनेनैतिका
इतिमेदिनी ॥
अभ्यस्य स्त्री अस्यगुणेषु
दोषोपयोगे यथा चैत्रसदाने
तामसे इत्यमरटीकायोभरतः
अभ्याकीर्तिते स्त्रीमिष्यामिष्यो
गः निष्कादातया इतिभाषा इति
शहरन्नावली ॥
अभ्यास्याने स्त्री मिष्यामिष्यो
मिष्याविवादः शते मे ॥
थारयसीत्यादिमिष्याद्भावने
इत्यमरभरतौ ॥
अभ्यागतः पुं अतिथिः इति ॥
हेमचन्द्रः सचज्ञातपूर्वश्रुतः
इतिश्रीधरस्वामी ॥
अभ्यागमः पुं समीपे मारणे
मुह्वैर अभ्युत्थाने इति ॥
विष्णुः ॥
अभ्यागारिकः त्रिकुटेवद्याष्टतः
पुत्रदारादिपौषण व्ययः ।
इत्यमरः
अभ्यादाने स्त्री आरभः इत्यमरः
दृष्टमारभः इतिगणमुकुटः

अभ्यातः त्रि रोगी इत्यमरः ॥
अभ्यामर्दः पुं संधामः ।
इत्यमरः ॥
अभ्यागः त्रि समीपे इत्यमरः ।
टीकायोगयमुकुटः ॥
अभ्यासः पुं अभ्यसने आर्हतिः
इतिमेदिनी शराभ्यासः ॥
तत्पर्यायः खरली २ योग्या
३ इति त्रिकोडशेषः ॥
समीपे त्रि इत्यमरः
चित्रस्येकमिष्यन्ते वासिवा
प्रतिमादावाले वने सर्वतः
समास्त्य पुनः पुनः स्थापन
मभ्यासः यथा अभ्यासयोगेन
ततोमामिष्ठासु धनंजयेति
भगवद्गीताटीकायामीलकंदः
अभ्यासादने स्त्री निःशक्तीकरणाय
शत्रुभिदीयमानः प्रहारः शत्रु
सम्मुखगमने इत्यमरभरतौ
अभ्याहारः पुं अभिहारः ॥
चौर्ध्व इत्यमरटीका ॥
अभ्युत्थाने स्त्री गौरवे इति ।
हेमचन्द्रः आसनादे रुत्थाने
यथा यदा यदाच धर्मस्युत्थानि
भवतिभारताभ्युत्थानमथर्मस्य
तदोत्थाने रुत्थान्यहे इति ॥
श्रीभगवद्गीता ॥

अभ्युदितः त्रि यस्मिन्समेसूर्य दग्ध इति श्रीधरः तत्पर्यायः
उदेतिसः सूर्योदयकालशायी आयुक्ते २ पौलिः इत्यमरः ॥
इत्यमरः ॥
अभ्युपगतः त्रि स्वीकृतः
अंगीकृतः इति हेमचन्द्रः ॥
अभ्युपगमः पुं स्वीकारः
इत्यमरः निकटागमने इति ।
मेदिनी ॥
अभ्युपयतिः स्त्री अनुग्रहः
इत्यमरः
अभ्युपायः पुं अंगीकारः ।
स्वीकारः इतिहेमचन्द्र उपायः
यथातत् स्वीकृतिव्यतिकरे ॥
कश्चाभ्युपायः इति काव्यप्रकाशः
अभ्युपायने स्त्री उपायने ॥
उपटोकनद्रव्ये यथा ॥
तावानयसमंगोयेनदोषैः ॥
साभ्युपायनेः इतिश्रीभागवते
अभ्युपेते त्रि स्वीकृते उपगते
यथा अहं मभ्युपेत स्तोमिणि
भावादिति मेविवादः इतिरघुः
अभ्युषः पुं अभ्युषः पौलिः ॥
इत्यमरटीकायोभरतः ॥
अभ्युषः पुं पाकावस्था गत
कलायादिः आरब्धपाकयव गरजध्वजे ३ इतिवाचस्पतिः
सर्षपादिः वह्निना ईषदग्धः सुभ्रे ८ इति जटाधरः चने ५
वृट् वृट् शहरान् इतिकेचित् व्यास ११ अर्थः ॥ इतिरत्नमाला

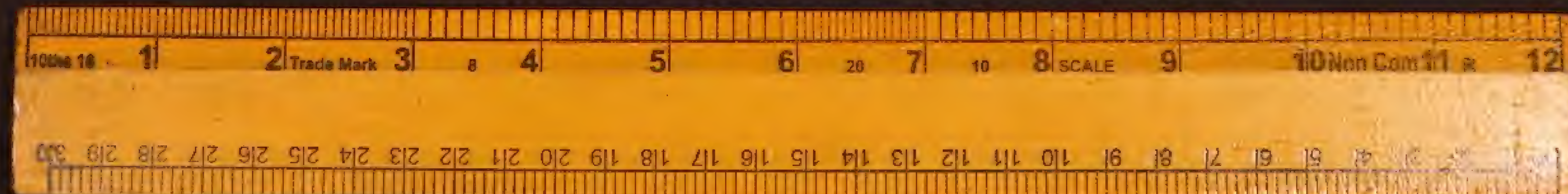
अभ्र १२ भृगो १३ अमर ॥
 अतरी १५ आकाश १६
 बहुपत्र १७ खे १८ अने १९
 गोरीजे २० गोरीजे २१ ॥
 इति राजनिर्घटः अस्य गुणः
 रसायनत्वे त्रिगुणत्वे वलवर्णाय
 वईकत्वे च इति राजवल्लभः ॥
 अपि च गुरुत्वे हिमत्वे वलत्वे
 कुष्ठमेह त्रिदोष नाशित्वे च
 तच्चतुर्विधं यथा श्वेते पीते
 लोहिते नीले मधुवातुर्विधं
 वातिभिन्न क्रियाई श्वेते तारे
 काचने पीत रक्ते नीले वाथि
 वाय मन्त्र गुणक इति ॥
 मदनविनोदः ॥
 अभ्रकशः पुं वायुः इति ॥
 पारिणतिः ॥
 अभ्रपिशाचः पुं वाह्यग्रहः ॥
 इति त्रिकोशेषः ॥
 अभ्रपिशाचकः ॥ वाह्यग्रहः
 इति हारावली ॥ (७५)
 अभ्रपुष्पे स्त्री जले यथा अभ्र
 मीप दितसति पीते सार्धना
 विमुक्तताय दभाजीति नेषधं
 अभ्रपुष्पः पुं वेतसहजः ।
 इत्यमरः ॥
 अभ्रमः त्रि भ्रमरहितः अभ्रतः
 नास्ति भ्रमो यस्येति बहुव्रीहिः
 अभ्रमी स्त्री स्त्री आकाशमोसीलता
 इति राजनिर्घटः ॥
 अभ्रमातंगः पुं येरावतः
 इन्द्रहस्ती इत्यमरः ॥
 अभ्रमाला स्त्री मेघश्रेणी ।
 मेघसमूहः इति हलायुधः ॥
 अभ्रमुः स्त्री येरावतस्त्री ॥
 सापूर्वदिगहस्तिनी इत्यमरः
 अभ्रमुप्रियः पुं येरावतहस्ती
 इति हेमचन्द्रः ॥
 अभ्रमुवल्लभः पुं येरावतहस्ती
 इत्यमरः ॥
 अभ्ररोह स्त्री वैडूर्यमणिः इति
 राजनिर्घटः ॥
 अभ्रवाटिकः पुं आस्वातकः
 इति राजनिर्घटः ॥
 अभ्रातः त्रि भ्रूतिमृत्युः यथा
 आत्माः प्राणा विहृदा स्तेते वा
 वाक् सन्देशाय मित्यत्र यतो
 अभ्रातबुद्धय इति चरकटीकाकारः
 अभ्रिः स्त्री काष्ठकुहालः नौका
 नाजिनार्थं कुहालाकृतिकाष्ठे
 इत्यमरः ॥
 अभ्रिषः त्रि अभ्रोद्भवस्तत्त
 यर्थायः मेघभवः इत्यमरः
 अभ्री स्त्री काष्ठकुहालः ॥

इत्यमरीकायां भरतः ॥
 अभ्रेषः पुं उचितः । त्यागः ॥
 इत्यमरः ॥
 अभ्रोष्णे स्त्री वज्रं । इति ॥
 त्रिकोशेषः ॥
 अमक रोगोऽति कविकल्पद्रुमः
 अम० गतौ ॥ भजने शब्दे ।
 इति कविकल्पद्रुमः ॥
 अम व श्रीचिता ॥ अल्पे ॥ इति
 व्याडिः ॥
 अमे त्रि अयकफलादिः इति
 शब्दरत्नावली ॥ रोगो पुं इति
 मुग्धबोध व्याकरणे ॥
 अमेगलः पुं पवेडहजः । इति
 शब्दचन्द्रिका ॥
 अमेगलः त्रि मेगलमृत्युः ॥
 अकुशलः । यथा अमेगले ॥
 रूप मिदं दयन् कथं । इति ॥
 विडुन्नाद तरेणिणी मेगलाभावे
 स्त्री । यथा अमेगलाभ्यास इति
 विविच्यते । इति कुमारसंभवः ॥
 अमेगल्यः त्रि अमेगलजनकः
 यथा । अमेगल्ये श्रीलेतवभवतु
 नमेवमखिले । इति पुष्पदेतः
 अमेडः पुं परेडहजः । इत्यमरः
 अमतः पुं रोगः मृत्युः ॥
 बालः इत्युणादिकोषः
 अमतिः पुं कालः ॥ चंद्रः ॥
 इति मेदिनी उष्टे त्रि । इति ॥
 शब्दरत्नावली ॥
 अमत्रे स्त्री पात्रे । अस्पभावा
 अमिति । इत्यमरः ॥
 अमतसरः पुं अन्यसुभेदाभावः
 अत्र न नासमासः । मातृसंख्यरहिते
 त्रि । अत्र बहुव्रीहि समासः ॥
 अमनिः स्त्री वर्त्म पेयाः ।
 इत्युणादिकोषः ॥
 अमेदः पुं हजः । इति शब्दचन्द्रिका
 मेदीभन्ने त्रि । यथा एष्ट ॥
 आम्बदमेद मेदर गिरि यावाय
 कंडुयना त्रिदालोः कमर्षकते ।
 भगवतः आसानिलाः पातुवः
 इति श्रीभागवते ॥
 अममः पुं भाविजनविशेषः
 इति हेमचन्द्रः ॥ ममतामृत्ये
 त्रि ॥
 अमरः पुं देवः इत्यमरः ॥
 कुलिशहजः ॥ अस्थिसेहारहजः
 इति मेदिनी ॥ पारदः इति ॥
 राजनिर्घटः मृत्युरहिते त्रि
 यथा । अजरामर वत प्राप्ते ।
 विद्यामर्ष्ये च चित्तयेत इति ।
 हितोपदेशः ॥
 अमरजः पुं डः खदिहजः इति

राजनिर्घटः ॥
 अमरदरुः पुं देवदारुहन्तः
 इतिराजनिर्घटः ॥
 अमरद्विजः पुं देवद्वाराहणः
 इतित्रिकोडशेषः ॥
 अमरपुष्पकः पुं काशरुणः
 केषया इति भाषा । इति ॥
 रत्नमाला ॥ हन्तः
 अमरपुष्पका स्त्री अथःपुष्पी
 इतिरत्नमाला ॥
 अमररत्ने स्त्री स्फटिकः इति
 राजनिर्घटः ॥
 अमरवल्ली स्त्री आकाशवल्ली
 इतिवैचकं ॥
 अमरा स्त्री हवीं ॥ गुडूची ॥
 इन्द्रपुरी स्थूणा जरायुः ।
 इतिमेदिनी इन्द्रवारुणीहन्तः
 वटीहन्तः महानीलोहन्तः
 गृहकन्या वृत्तजमारी इति
 ख्याता इति राजनिर्घटः ॥
 नाभिनाला इतित्रिकोडशेषः
 अमराद्रिः पुं समेरुः । इति ॥
 जटाधरः ॥
 अमरावती स्त्री इन्द्रनगरी
 इत्यमरः ॥
 अमर्त्यः पुं देवता इत्यमरः ॥
 अमर्त्यभुवनं स्त्री स्वर्गः इति

हलापुथः ॥
 अमर्षः पुं क्रोधः इत्यमरः
 अमर्षणः त्रि क्रोधी इत्यमरः
 अमलैस्त्री अथथातः निर्मले
 त्रिइतिमेदिनी ॥
 अमलास्त्री लक्ष्मी इतिमेदिनी
 सातलाहन्तः इतिराजनिर्घटः
 भूषामलकी इत्यमरः ॥
 नाभिनाला इतित्रिकोडशेषः
 अमसः पुं कालः निर्बोधः ॥
 रोगः इत्युणादिकोषः ॥
 अमा व्य सहार्थं निकटं
 इत्यमरः ॥
 अमा स्त्री अमावस्या इति
 त्रिकोडशेषः चंद्रमेडलस्य ॥
 षोडशकला तथाव संथपराणीय
 प्रभासं विडे । अमा षोडश ॥
 भागेन देवि प्रोक्ता महाकला
 संस्थिता यस्मा माया देहिना
 देहं धरिणी अस्पर्धः चंद्र ॥
 मेडस्य षोडशभागेन परिमिता
 आधारा शक्ति रूपा तयोदय
 रहितत्वात् नित्या सकृत्सूत्रवत्
 संतिवस्यता अमा नाग्री महा
 कलाप्रोक्ता इति रघुनेदनः
 अमोसः त्रि डर्वलः । इत्यमरः
 अल्पमोसयुक्तः ॥ मोसरहितश्च

अमात्यः पुं मस्ती । इत्यमरः ॥ इतिरघुनेदनः तत्पर्यायः ॥
 अमानने स्त्री अनादरः न्यक्ताः अमावास्या २ दर्शः ३ सूर्येण
 इतिशहरत्नावली ॥ सैगमः य इत्यमरः पंचदर्श
 अमानस्ये स्त्री डः खे । यीडा ५ इति स्मृतिः अमावसी ६
 यथा तद्युक्ते त्रि इत्यमरः ॥ अमावासी ७ इतिशहरत्नावली
 अमानस्ये अमानस्य मपिपार्तिः अमामसी ८ अमामासी ९
 अमान्यः त्रि अमाननीयः ॥ इत्यमरटीकायां रमानाद्यः
 अनादयः मात्यशब्दस्य नजा सा दृष्टेडुकला सिनीर्वली १०
 समासः ॥ नेष्टेडुकलाच कुरुः ॥ इत्यमरः
 अमामसी स्त्री अमावस्या । अमावासी स्त्री अमावस्या इति
 इत्यमरटीकायां रमानाद्यः ॥ शहरत्नावली ॥
 अमामासी स्त्री अमावस्या ॥ अमावास्या स्त्री अमावसीतिथिः
 इत्यमरटीकायां रमानाद्यः ॥ इत्यमरः ॥
 अमायिकः त्रि मायारहितः अमित्रः शत्रुः पुं इत्यमरः ॥
 मायाविद्यते यस्य समायिकः अमित्रे स्त्री लौकिकेति ॥
 ततो नजा समासः ॥ इत्युणादिकोषः कलाभावः
 अमावसी स्त्री अमावास्या । अमी ने त्रि रोगी । यथा अम्यये
 इतिशहरत्नावली ॥ इतिवैचक्यदेवः ॥
 अमावस्या स्त्री हसपत्नोत्तति अमीवे स्त्री पापं डः खे यथा
 सातचंद्रमेडलस्य पंचदर्शकला तत्वाद्भवभीतानां प्रयत्नानां
 क्रियारूपा तत्र क्रियोपलक्षितः भयायहे । आष्टके शायनिर्मुक्तः
 कालोवा इति तिप्प्यादितत्वे ॥ यादस्य श्रीदमीवहन् ॥ इति
 सूर्याचंद्रमसोर्धः परः सत्रिकः श्रीभागवते ॥
 सामावास्या इति गोभिलः ॥ अमुकं त्रि बुद्धिस्थितोपलक्षित
 परः सत्रिकर्षश्च उच्यते ॥ तत्र तथर्मीवक्षिन्ने ससर्वातिविशेष
 समसूत्र पात न्यायेन एक ॥ धर्मपरस्कारेण तत्र हस्तवाचकं ॥
 राशपवर्केदेन महावस्थानरूपः फलमा इति भाषा अदसराहस्य

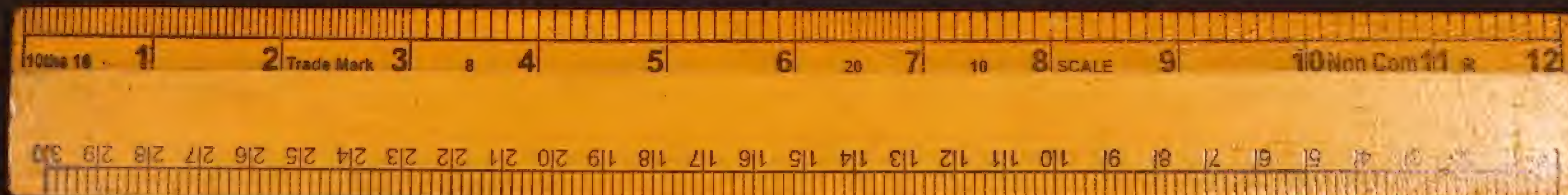


अकिञ्चित् सो रोत्नाभावे
 अको २ कारस्य उक्तेऽमृत इति
 भवति अमृत इत्यागमिके इति
 क्रमदीप्तरः यथा अमुकायुक्त
 मोक्षे तत्तुभ्यमत्रे स्वथानमः इति
 आहृतत्वे ॥
 अमुक्ते स्त्री कुरिकाविशेषः
 हातकुरी इति भाषा । इति
 हलायुधः मुक्तिरहिते अमृते च
 त्रि ॥
 अमृतं वा जन्मांतरं परलोकः
 इत्यमरः ॥
 अमृतपुत्रः पुंस्त्री प्रख्यात
 वेणोद्भवः । कुलीनः । इति ॥
 जटायुः ॥ तः
 अमूर्तः त्रि मूर्तभिन्नः मूर्तिरहि
 यथा । सत्त्वानां अमूर्तत्वादि
 बोधदेव न्यायमते आकाशे
 कालः दिक् आत्मा ॥ यथा ॥
 सामान्यगुणः सार्वभौमपरिमितः
 २ एषकत्वे ३ संयोगः धविभागः
 ५ आकाशस्य विशेषगुणः शब्दः
 कालदिशोविशेषगुणो नास्ति
 आत्मनो विशेषगुणः । बुद्धिः
 मुखे २ डुःखे ३ इच्छाध्वेयः ५
 यत्नः ६ भावनाख्यसंस्कारः ७ धर्मः
 ८ अयर्म्मः ९ इति आखापीरुद्धेदः
 अमृतद्वयः त्रि एवं प्रकारः ॥
 यतद्वयः इति मुग्धबोधे यथा
 अमृतद्वयं तत्कवि वेदिवर्णिने
 रितिनैषधे ॥
 अमूलकं त्रि मूलरहितं ॥
 प्रमाणमृत्युं नास्ति मूलं पश्यति
 बहुव्रीह्यर्थकप्रत्ययः ॥
 अमृता स्त्री अग्निशिखाह्वयः
 इति शब्दवेदिका मूलरहितेति
 इति मुग्धबोधे ॥
 अमृताले स्त्री वीरणमूले
 इत्यमरः ॥
 अमृत स्त्री समुद्रोद्भव देव
 भक्ष्यामृतजनक इव विशेषः
 यदाष्टपुराजभयेन पृथ्वीगोभुता
 तदा देवा ईदः वस्ते कृता ॥
 हिममय पात्रे अमृत रूपेण यो
 ५ इडहनं तत्तु उर्वी ससः प्रापात्
 समुद्रमध्ये गते यस्मात् समुद्र
 मध्येन अमृत मूर्ती कलसे गृहीता
 थन्वेतिरुत्थितः इति भारत
 आगवते ॥ ततपर्यायः पीयूषं
 २ सथा ३ इत्यमरः ॥ येमूषं ध
 इतितट्टीका सारसंदरी ॥ १ ॥
 जले ॥ हते यत्तेशेषद्रव्यं ॥
 अयाचितवस्तु मुक्तिः इति
 मेदिनी उग्यं जेषधं ॥

विषसामान्यं ॥ वत्सनाभः ॥ राजनिर्घटः ॥
 वारदः इति राजनिर्घटः अत्रै
 धने स्वर्णं भक्षणीयद्रव्यं ॥ अमृतसरजः पुं गुडः ॥
 रुधे स्वाडुद्रव्यं इति ॥ तवराजोद्भवत्वेऽः ॥ इति ॥
 हेमचंद्रः ॥ राजनिर्घटः ॥
 अमृतः पुं थन्वेतिरः देवता ॥ अमृतस्य पुं चंद्रः इति ॥
 इति मेदिनी वाराहीकंदः ॥ हेमचंद्रः देवमातरि स्त्री ॥
 वनमुग्धः इति राजनिर्घटः ॥ अमृतानो देवानो सः प्रसूतिः
 सेंदरः अतिरुग्धः ॥ इति ॥ अमृतसोदरः पुं चोटकः इति
 भरतस्य व्यादिः मरणरहिते ॥ राजनिर्घटः ॥
 त्रि यथा अमृते जारजः कुंडः ॥ अमृतस्ववा स्त्री रुदेतीह्वयः
 इत्यमरः ॥ लताविशेषः तत्पर्यायः
 अमृतजटा स्त्री जटामोसी इति ॥ हत्तारुहा २३ यवस्त्रिकाश्चनवली
 राजनिर्घटः ॥ ५ सितलता अस्यागुणाः ।
 अमृततरंगिणी स्त्री ज्योत्स्ना ॥ यथात्वे ईषन्तिकत्वे सायनत्वे
 इति राजनिर्घटः ॥ ब्रह्मनाशित्वे । विषकुष्टाम कामला
 अमृतदीप्यतिः पुं चंद्रः इति ॥ अमृतस्य जय कारित्वे ॥ इति
 शहरत्नावली ॥ राजनिर्घटः ॥
 अमृतफलं स्त्री पुं पारेवतह्वं ॥ अमृता स्त्री गुडुवी मदिरा ॥
 यदोलः । इति राजनिर्घटः ॥ ईद्वारुणी ज्योतिष्मती ॥
 अमृतफला स्त्री द्वाक्षा आमल ॥ गोश्च उग्या अतिविषा ॥
 की ॥ इति राजनिर्घटः ॥ १ कृत्रिहत उर्वी आमलकी
 अमृतवल्ली स्त्री गुडुवी इति ॥ हरीतकी इति राजनिर्घटः
 रत्नमाला ॥ तुलसी । इति शहरत्नावलीपिपली
 अमृतसा स्त्री कपिलद्राक्षा ॥ इति मेदिनी चेपादे प्राजस्यूल
 इति राजनिर्घटः ॥ मोसा हरीतकी सा विरोधनो
 अमृतसेभवा स्त्री गुडुवी इति ॥ प्रफाला इति राजवल्लभः
 अमृतान्यः पुं देवता इत्यमरः ॥

शहरत्नावली अमृवा इति
 राजनिर्घटः योऽराजमाता
 इति महाभारते ॥
 अमिका स्त्री दुर्गा माता
 भुतराष्ट्रजननी इति मेदिनी
 नेत्रदेवीविशेषः इति हेमचन्द्रः
 कटकीवृक्षः इति शब्दचन्द्रिका
 अमृवा इति राजनिर्घटः ॥
 अमिकेयः पुं गणेशः ॥
 कार्तिकेयः भुतराष्ट्रराजः
 अमिकाया अयमिति विशेषः
 अमिकेयः पुं गणेशः ॥
 इति जटाधरः ॥
 अमृ स्त्री जले बालनोमोषयः
 बाला इति भाषा इत्यमरः
 अमृकंदकः पुं ऊंभीरः इति
 त्रिकोशेषः ॥
 अमृकिरातः ऊंभीरः इति
 त्रिकोशेषः ॥
 अमृकीशः पुं शिशुमात्रेणः
 अमृक इति भाषा इति ॥
 हेमचन्द्रः ॥
 अमृकूर्मः पुं शिशुमात्रेणः इति
 हेमचन्द्रः ॥
 अमृकेशः पुं केलिराष्ट्रः
 इति रत्नमाला ॥
 अमृवामरं स्त्री शेवालं ।
 शेवाला इति भाषा इति
 जटाधरः
 अमृजे स्त्री यमं इति मेदिनी
 वच्चे इति त्रिकोशेषः ॥
 अमृजः पुं हिजलहृत्तः
 इत्यमरः ॥
 अमृजन्तः स्त्री यमं इति
 राजनिर्घटः ॥
 अमृतालः पुं शेवालं इति
 त्रिकोशेषः ॥
 अमृदः पुं मेघः इति रत्नमाला
 मुस्तकं यथा कणसविमानलदे
 सहासुदे इति वैद्यकं ॥
 अमृथिः पुं समुद्रः इति
 शहरत्नावली ॥
 अमृथिसवा स्त्री टहकन्या
 हृतकुमारी इति ख्याता इति
 राजनिर्घटः ॥
 अमृयः पुं चक्रमर्दकहृत्तः इति
 शब्दचन्द्रिका ॥
 अमृयत्रा स्त्री उच्चटाहृत्तः इति
 रत्नमाला ॥
 अमृप्रसादः ॥ पुं कतक
 हृत्तः ॥
 निर्मली इति ख्यातः इति ॥
 राजनिर्घटः ॥
 अमृप्रसादजं स्त्री कतकहृत्तः

इति त्रिकोशेषः ॥
 अमृभृत् पुं मेघः मुस्तकं ॥
 इत्यमरः समुद्रः इति
 केचित् ॥
 अमृमात्रजः पुं शमृकः शमृ
 इति भाषा इति हेमचन्द्रः ॥
 अमृरः पुं हारायः काष्ठं ॥
 गोवराह इति भाषा इति ॥
 हेमचन्द्रः ॥
 अमृरुहा स्त्री स्थलपरिग्रही
 राजनिर्घटः ॥
 अमृवासिनी स्त्री पाटलाहृत्तः
 इति जटाधरः ॥
 अमृवासी स्त्री पाटलाहृत्तः
 इति राजनिर्घटः ॥
 अमृवाहः पुं मेघः ॥ इति
 रत्नमाला मुस्तकं मेघनामा
 इत्यमरेणोक्तत्वात् ॥
 अमृवाहिनी स्त्री काष्ठासुवाहि
 काष्ठादिकृत कित्राप्रनोकाहृति
 जलसेवनी इत्यमरः टीकायौ ॥
 मधुरानाथः ॥
 अमुवेतसः पुं जलवेतसः ॥
 तत्पर्यायः परिवायः श्वेडलः
 इनादेयी य इत्यमरः ॥
 अमुशिरीषिका स्त्री जलीशरीष
 हृत्तः तत्पर्यायः शिरीषिका २
 टिट्टिका ३ उवला य वागि
 शिरीषिका ५ अस्यागुणाः विशेष
 विषकुष्ठाशोनाशित्वे ॥ इति
 भावप्रकाशः ॥
 अमृसपिणी स्त्री जलोकाः जौक
 इति भाषा इति त्रिकोशेषः ॥
 अमृसेवनी स्त्री अमृवाहिनी
 नोकाजलसेवनयात्रे इत्यमरः
 टीकायामधुरानाथः ॥
 अमृकृते त्रिस्तेष्वकण निर्गम
 सहितवाक्यं तत्पर्यायः ॥
 सनिष्ठेवे २ इत्यमरः ॥
 समुत्कारः ३ इति हेमचन्द्रः ॥
 अमृः पुं अमृरसः अमृलटक
 इति भाषा इत्युणादिकोषः
 अमृः स्त्री जले बालनोमोषय
 इत्यमरः लग्नादितत्पर्यं ॥
 राशिः इति ज्योतिषे ॥
 अमृः सारं स्त्री मृत्ता इति ॥
 राजनिर्घटः अमृस्सारमपिपाठः
 अमृः सः पुं धूमः ॥ इति ॥
 हेमचन्द्रः अमृस्त्व रिति वयावः
 अमृजे स्त्री यमं इति ॥
 शहरत्नावली सारसयस्त्री ॥
 सुष्कराह इत्यमरेणोक्तत्वात्
 चंद्रे पुं यथा ॥ पिबेत् ॥
 तन्मृलोभोजयुते हरिकयामृते ॥



विहकयायरागनाशकगुणाय
लि। राजनिर्घटोक्तगुणाय
सद्राष्ट्रिका शब्द उच्यते ॥
अन्वलोणी स्त्री अन्वलोणिका
चोगरी इत्यमरीटीका ॥
अन्ववती स्त्री सद्राष्ट्रिकाश्रीम
इतिभाषा इतिराजनिर्घटः ॥
अन्ववर्गः पुं अन्वगणः यथा
चोगरी लकुवे अन्ववेतसे ॥
जेवीरके वीजपूरके ॥
नागरंगे दाडिमं कपित्थं ॥
अन्व वीजाश्लके ॥ अन्वष्ट ॥
कर्मदके निम्बके इति ॥
राजनिर्घटः ॥
अन्ववल्ली स्त्री विपर्ययिकानाम
विशेषः इतिराजनिर्घटः ॥
अन्ववाटिका स्त्री नागवल्लीभेदः
अस्यागुणाः कटुते अन्वते
तिक्तते रुक्षते उल्लते मुखक
कारिते विदाहपित्त रक्तप्रकोप
कारिते विष्टेभदाहते वायु ॥
नाशिते च इतिराजनिर्घटः ॥
अन्ववास्तुके स्त्री वृक्रे इति
राजनिर्घटः ॥
अन्ववीजे स्त्री हस्ताश्ले इति
राजनिर्घटः ॥
अन्वहते स्त्री हस्ताश्लेतेतल

इतिभाषा इतिराजनिर्घटः ॥
अन्ववेतसः पुं सनामप्रसिद्ध
हस्तविशेषः चुकाशक इतिख्यात
इति केचित् अन्वकुचाई इति
ख्यात इति केचित् इत्यमरः ॥
टीकायां भवतः तत्पर्यायः ॥
आन्वः २ वेधी ३ रसाश्लः ४
आन्ववेतसः ५ वेतसाश्लः ६
अन्वसारः ७ प्रातवेधी ८ वेथकः
९ भीमः १० भेदनः ११ भेदी १२
राजाश्लः १३ अन्वभेदनः १४
अन्वाकुशः १५ रक्तसारः १६
फलाश्लः १७ अन्वनायकः १८
सहस्रवेधी १९ वीराश्लः २०
गुल्मकेतुः २१ वराभिधा २२
शेखरादी २३ मोसद्रावी २४ इति
राजनिर्घटः ॥ वराङ्गी २५ इति
रत्नमालावृक्रेः २६ इत्यमरः
तत्फलगुणाः अन्वहते कषायते
उल्लते वायु कफार्शः प्रमगुल्ल
नाशिते अरुविहारिते च इति
राजनिर्घटः ॥ आगमोसलोह
सूचीद्रवकारिते वणाकान्नवतगुण
कारिते च इतिभावप्रकाशः ॥
आनाहरेण नाशिते ॥
तत्तत्फलगुणाः दोषविनाशिते
गरुते थारकते च ॥ इति ॥

राजवल्लभः ॥
अन्वशाके स्त्री हस्ताश्ले वृक्रे
इति राजनिर्घटः ॥
अन्वशाकः पुं अन्वद्रव्यविशेषः
तत्पर्यायः शाकाश्ले २ युक्ताश्ले
३ अन्ववृकिका ४ विवाश्ले ५ आ
श्लवृडः ६ विवासारः ७ अस्यागुणाः
अतिशयाश्लते वातनाशिते कफ
दाहहारिते च सम शर्करा ॥
मिश्रितस्यास्यगुणाः दाहपित्त
कफान्ति नाशिते ॥ इति ॥
राजनिर्घटः ॥
अन्वसारः स्त्री कोजिके इति
राजनिर्घटः ॥
अन्वसारः पुं अन्ववेतसः निम्ब
हितालः इतिराजनिर्घटः ॥
अन्वहारिद्रा स्त्री शटी इति
राजनिर्घटः ॥
अन्वाकुशः पुं अन्ववेतसः इति
राजनिर्घटः ॥
अन्वातकः पुं अन्वानहते इति
राजनिर्घटः ॥
अन्वगुणाय यथा
राजतरुणीशब्दे ज्ञेयो ॥
अमानः पुं महासहस्रहस्तः ॥
इतिख्यातः इत्यमरः भर्तौ ॥
अन्वानः त्रि श्लानिरहितः ॥
यथा अन्वान एकजो मालो

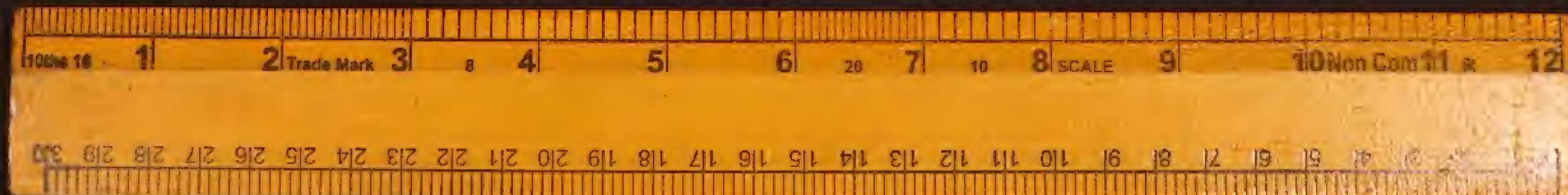
शिरस्परसिवापरो ॥ इति
देवीमाहात्म्ये ॥
अन्वानिनी स्त्री यमसमूहः यमिनी
इतित्रिकोडशेषः ॥
अन्विका स्त्री तिलिडी इत्यमरः
पलाशीलता श्वेताश्लिका ॥
सद्राष्ट्रिका इतिराजनिर्घटः
अन्वाहारः इतिभेदिनी ॥
अन्विकावटकः पुं अन्विको
सिद्धयिताजलेन सहमर्दयितात्
संस्कृतजले मग्नवटकः अन्ववडा
इतिभाषा अस्यागुणाः रुच्यमि
कारिते वटकगुणतुल्यगुणत्वे च
इतिभावप्रकाशः ॥
अन्विका स्त्री अन्विका इत्यमरः
टीकायां रायमुकुटः ॥
अन्वादकः पुं अन्वमलहस्तः ॥
अन्वकुचा इतिख्यातः इति
रत्नमाला ॥
अयः ३ यतो इति कविकल्पद्रुमः
अयः पुं शुभावहविधिः ॥
अयः पुं मगलानुष्ठाने इत्यमरः ॥
अयः स स्त्री लोहे इत्यमरः
अयने स्त्री शास्त्रे यथा ज्योतिषा
मयने नेत्रे रुक्ते ओत्रमुच्यते
इति तिप्प्यादितत्वे यथाः
सूर्यस्य उत्तर दक्षिण दिग्मने

तद्यथा माहादिवर्णमासः ॥ यावकेषु ॥ इत्युद्धटः ॥
 उत्तरायणे आवर्णदिवर्णमासः अथाचितं त्रि याज्ञोविनालवत्
 दक्षिणायने इत्यमरः गमने अप्रार्थिते इत्यमरः कदापि
 गत्यर्थाय भातोभीवे अनट मेदिनी ॥
 अथैवितः त्रि अवायः अनर्गतः अथाचितः पुं मुनिविशेषः तत्
 इति हेमचंद्रः ॥ पर्यायः उपवर्षः हलभृतिः ॥
 अयस्कांतः पुं लोहविशेषः कृतकोटिः ४ इति त्रिकोडशेषः
 कांतलोह इति ख्यातः तत् अयाने स्त्री स्वभावः ॥ इति ॥
 पर्यायः कांत लोह २ कांते ३ हारावली अगमने गत्यर्थ
 लोहकांतके ४ कांतोयस ५ याभातोभीवे अनट तत्तेनज
 हसलोह ६ महालोह ७ समासः ॥
 अस्य गुणाः तीक्ष्णत्वे ३ सत्त्वे ३ अथिय प्रसः अनुनयः ॥
 पांडुरोगकफपित्तहरत्वे १५ सेवोयने इति मेदिनी ॥
 रसायनत्वे अनुतमत्वे च सवर्तः अथुककूटः पुं सप्तपर्णहृत्तः
 भ्रामकः १ चुंबकः २ रोमकः ३ इति हेमचंद्रः ॥
 सेदकः ४ यत्ते रसायने अथुक्ते त्रि अमिश्रिते अनुचिते
 उत्तरोत्तर गुणितः क्रमेण दृष्ट्या यथायुक्तः यदिह प्रोक्तं ॥
 कांति कातस्त्रितीये गदायिनः प्रमादेन भ्रमेण वा ॥ इति
 इति राजनिर्घटः चुंबक उर्गीदासः ॥
 प्रस्तरिष्यथे ॥ अथुगमकूटः पुं विषमकूटः
 अयस्कारः पुं प्रजेवायः ॥ सप्तपर्णहृत्तः इत्यमरटीकाया
 जेवायभागः इति त्रिकोडशेषः भरतः ॥
 लोहकारः अयस्करोतीति अथुते स्त्री दशसहस्रसंख्या
 व्युत्पत्त्या ॥ १०००० दशहाजार इति भाषा
 अथाः पुं अग्निः ३ मुण्डादिको इति हेमचंद्रः ॥
 अथाचकः त्रियाज्ञाहितः य अथुतः त्रि अमिश्रितः अथुक्तः
 या यदि भवति सदाता यावका यथा अष्टयग्भावोऽमुतासिद्धिः

इति चरकटीका ॥ अथोयथा स्त्री श्रीरामनगरी
 अथे वा कोपः विषादः ॥ पश्चिमदेशे अत्रव इति प्रसिद्धा
 संभ्रमः स्मरणे इति मेदिनी ॥ तत्पर्यायः सोकेते २ कोशला
 सेवोयने ॥ इति शब्दरत्नावली ॥ ३ इति हेमचंद्रः उत्तर ॥
 अथोगः पुं विस्मयः विभुरः ॥ कोशला ४ इति त्रिकोडशेषः
 कूटः कठिनोद्यमः इति ॥ सुहायोगे त्रि ॥
 मेदिनी वमन विरेचनादीनां अथोमले स्त्री लोहमले
 प्रतिलोम प्रवृत्तिरल्प प्रवृत्तिर्लोहारेड इति भाषा ॥ इति
 यथायोगः सम्यक् प्रवृत्तिः राजनिर्घटः तत्पर्यायः ॥
 स्यादिति योगातिवर्तने अथोगः मेडुरे २ लोह किट्टे ३ तस्य गुणाः
 प्रातिलोमेन चाल्पे वा प्रवर्तने अतोह मुतमे किट्टे मथे वाशीति
 इति वैद्यके योगा ध्याने वर्षके अथमे वष्टवर्षीयंततो
 तदभावः योगो भेषजे ॥ हीने विषोयमे यल्लोहे यद्गुणं
 तदभावश्च ॥ प्रोक्तं तत् किट्टे च पित्तहृण
 अथोगवः त्रि वैश्यकन्यायो इति वैद्यके ॥
 मूद्राडित्यनसतानः ॥ इति ॥ अरेल्लीशीघ्रे चक्रांगे
 जटाथरः ॥ वाकार्याकि इति भाषा शीघ्रगे
 अथोगुडः पुं लोहगुलिका त्रि इति मेदिनी ॥
 यथा वरमाशी विष विषकीर्षि अरः पुं जिनातो कालचक्रस्य
 ताम्रमेव वा पीतमत्यप्रसेतता हादशंगः सत् अवसर्पिणाः
 भक्षिता वाय्वयोगुडाः इति वष्टभागः ॥ जिनातामष्टादश
 चरकः ॥ तीर्थकरः इति हेमचंद्रः ॥
 अथोगे स्त्री मुषले इत्यमरः अरकः पुं शैवाल इति ॥
 अथोचनः पुं यकीभूतलोह हारावली पर्यटः इति ॥
 पुजः ॥ हातडी भाषा तत् राजनिर्घटः
 पर्यायः लोहकूटे २ इति अरम्वथः पुं आरम्वथावृत्तः
 हेमचंद्रः ॥ मौदालि इति ख्यातः इत्यमरः

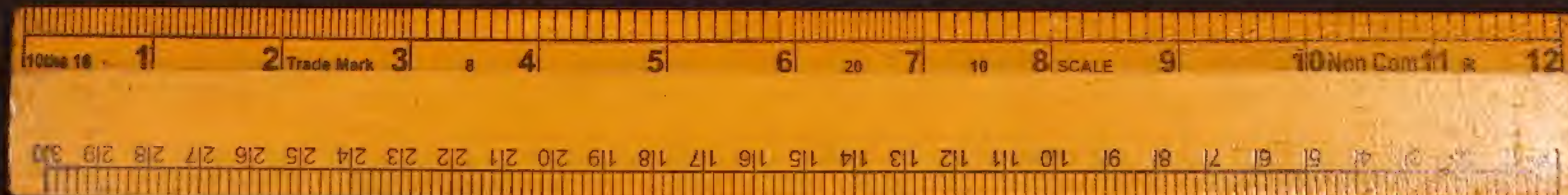
टीकायोभरतः ॥ तत्पर्यायः वनजा २ भारद्वाजो
अरवटः पुं महाकूपः इत्यमरः १ वनोद्भवः ५ अस्यागुणाः
जटाधरो ॥ हिमते रुतते वृणशसतत
अरवटकः पुं महाकूपः ततः नाशितेव इति राजनिर्घटः
यर्ष्यायः पादावर्तः २ इति अरण्यकुलम्बिका स्त्री कुलम्बा
हेमचन्द्रः ॥ वनकुलम्बी इति भाषा इति
अरजाः स्त्री कन्या कुमारी राजनिर्घटः ॥
इतिहेमचन्द्रः १ जोगुणः ॥ अरण्यकुलम्बः पुं वनकुलम्बः
रहिते त्रि ॥ तत्पर्यायः कौसुमः २ अग्निसेभवः
अरदः पुं अरलवृक्षः ॥ १ अस्यागुणाः पाकेकद्रुते
इत्यमरटीकायो रायमुकुटः स्मृष्यनीशिते अग्निहृदिकारितेव
अरीणाः पुं गणिकारिकाहतः इति राजनिर्घटः ॥
इतिमेदिनी सूर्यः इति ॥ अरण्यवोली स्त्री वनवोली
काशीखंडे ॥ यत्र शाकविशेषः । इति
अरीणाः पुं स्त्री निर्मेष्यदारु राजनिर्घटः ॥
अग्निसाधनी भूतकाष्टवर्षणहः अरण्यवटकः पुं वनवटकः ततः
राग्निजनककाष्टे इत्यमरः ॥ यर्ष्यायः भूसरः २ भूमिशायः ३
अरणी स्त्री अरीणाः इत्यमरः अस्यागुणाः शीतले लघुते
टीकायो भरतः ॥ मुकुहृदिकारिते वलप्रदत्तेव
अरणीकेतुः पुं अग्निमेषवृक्षः इति राजनिर्घटः ॥
इति राजनिर्घटः ॥ अरण्यजार्द्रका स्त्री वनार्द्रका
अरण्ये स्त्री वने इत्यमरः ॥ वनआदा इति भाषा । इति ॥
अरण्यः पुं कटफलवृक्षः इति राजनिर्घटः ॥ अस्यागुणयर्ष्यायो
शहचंद्रिका ॥ येद्रशहे द्रष्टव्यो ॥
अरण्यकदली स्त्री गिरिकदली अरण्यजीवः पुं वनजीवः
इति राजनिर्घटः ॥ वनजीरा इति भाषा इति
अरण्यकापी स्त्री वनकापी राजनिर्घटः ॥

अरण्यधान्ये स्त्री नीवारः ॥ अरतिः पुं क्रोधः इत्युणादि
तरीधान इति भाषा इति कोषः ॥
राजनिर्घटः ॥ अरतिः स्त्री अनवस्थितचित्तते
अरण्यमक्षिका देशः ओषा इतिरक्षितः क्रीडाभावः
इति भाषा इति शहरत्नावली इतिकार्तिकः रतिविरहः
राग्निमुहः पुं मुकुटकः वनमुग रतिमूत्रे त्रि ॥
इतिभाषा इति राजनिर्घटः ॥ अरतिः पुं विस्तर कनिष्ठगुलि
अरण्यवायसः पुं द्रोणकाकः मुष्टिकहस्तः कुप्यः इति
ओडकाक इति भाषा इति मेदिनी ॥
राजनिर्घटः ॥ (लता) अरमः त्रि अरमः ।
अरण्यवासिनी स्त्री अत्यल्पपत्नी इत्यमरटीकासारमुदरी ॥
इति राजनिर्घटः ॥ अररे त्रि कवाळे इत्यमरः
अरण्यवालुकः पुं वनवालुकः करीकोषः आच्छादने इति
वनवेतो इति भाषा इति विम्बः ॥
राजनिर्घटः ॥ अस्यागुणयर्ष्यायो अररिः पुं स्त्री कपाटे इति
कुणेरशहे द्रष्टव्यो हेमचन्द्रः ॥
अरण्यशालिः पुं नीवारः अररुः पुं शत्रुः । इति सिद्धांत
वनधान्ये इति राजनिर्घटः ॥ कौमुद्या मुणादिहृतिः ॥
अरण्यमूरणः पुं वनमूरणः अररे वा तरात्वितसेवृद्धिः
वनमूल इति भाषा इति ॥ शीघ्रसेवोधने इति शहरत्नावली
राजनिर्घटः ॥ अरलः पुं शोणकाकहतः ।
अरण्यम्बा पुं हकः नेकुडावाव शोणामाक इति भाषा ॥
इतिभाषा इतिहेमचन्द्रः ॥ इत्यमरः ॥
अरण्यानी स्त्री महावने । अरविदे स्त्री पद्मसारसयज्ञी
इत्यमरः ॥ इत्यमरः ताम्रै रक्तकमाले
अरतित्रयः पुं स्त्री कुक्कुः इति नीलोत्पले इति राजनिर्घटः
त्रिकोडशेष इत्यलमे त्रि अरविदिनी स्त्री नलिनी इति



शहरत्नावली यमसमूहः २ इत्यमरः केनिपातः ३
 यमाकरः इति रत्नमाला ॥ इति भरतः ॥
 अरिसकः त्रि अरिसजः अरिदमः त्रि शत्रुदमनकारकः
 अविदग्धः यथा अरिसके प्रसस्य इति मुग्यबोध व्याकरणे
 निवेदने अरिसमालिखमालिख अरिमर्दः पुं कासमर्दहृत्तः
 मालिख इत्युद्धटः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 अराजकः त्रि राजभृत्यदेशादिः अरिमेदः पुं हृत्तविशेषः
 यथा चौराद्यैः जनयदे ॥ गुह्यावावला इति भाषा तत्
 हीनसत्त्व मराजकं ॥ इति यर्थायः हरिमेदः २ रिमेदः ३
 श्रीभागवते ॥ गोथास्कथः ४ अरिमेदकः ५
 अरातिः पुं शत्रुः इत्यमरः ॥ अहिमरः ६ मृतिमेदः ७
 अराले त्रि कुटिले वक्रं ॥ अहिमेदकः ८ विद्वर्षादिः ९ अरस
 इत्यमरः ॥ गुणाः कषायत्वं उष्णत्वं तिक्तत्वं
 अरालः पुं सर्जसः मतहली भूतविनाशित्वं शोधातिसार
 इति मेदिनी वक्रहस्तः इति कासविषये सूर्यनाशित्वं च इति
 शहरत्नावली ॥ राजनिर्घटः ॥
 अराला स्त्री अष्टष्टा कुलटा अरिष्टे स्त्री स्तिका गृहे ॥
 इति शहरत्नावली ॥ अमुभं तक्रं मरणविह्वलं ॥
 अरिः पुं शत्रुः १ इत्यमरः ॥ मुभं इति मेदिनी ॥
 वक्रं इति त्रिकोणशेषः ॥ उपद्रवः तत्पर्यायः उपलिङ्गः
 खदिशभेदः १ तत्पर्यायः ॥ ३ उपसर्गः ४ अजन्तं ५ इति ६
 सेदातिका शराली १ खदिश्यां ७ उत्पातः ८ इति हेमचन्द्रः ॥
 ४ अरसगुणः कषायत्वं कटुत्वं अरिष्टः पुं लघुनः निम्बः
 तिक्तत्वं १ स्फूर्तिपित्तनाशित्वं फेनिलहृत्तः काकः केकपेक्षी
 इति राजनिर्घटः ॥ इति मेदिनी ॥ हृषभातरः ॥
 अरिचै स्त्री कर्णीः हस्ति इति इत्यनेकार्थध्वनिमेजरी मय
 भाषा तत्पर्यायः केनिपातकः विशेषः इति विकारसहितभाषा

वित्रक देतौ पिप्पल्यादिभूरी अरुः य मर्म संधिस्थाने
 भेषजकायादितेस्कारवान् अरिष्टे इत्युणादिकोषः ॥
 इतिथीयते इति सप्ततटीका ॥ अरुचिः पुं रोगभेदः सव
 अरुगुणः १ अरुः शोथग्रहणी सत्पभिलाषिः २ भवहारासामर्थ्य
 कफरोगनाशित्वं इति राजवल्लभः ॥ रुयः इति रक्षितः तत्पर्यायः
 अरिष्टकः पुं फेनिलहृत्तः ॥ अरोचकः २ अग्रहा ३ अनाभिलाषः
 रीटाकरेज इति ख्यातः इति ४ इति राजनिर्घटः ॥
 शहरत्नावली अरिष्टशब्दार्थे अरुजः पुं आरम्यहृत्तः
 अरिष्टतातिः त्रि दोमेकरः ॥ सौदालि इति भाषा ॥ इति
 मुभंकरः इति भूरिप्रयोगः ॥ राजनिर्घटः ॥
 अरिष्टउद्यथीः त्रि आसन्नम अरुण स्त्री कुंकुम सिद्धिः ॥
 १ अरुः सवितलक्षणेन दूषितवृद्धिः इति राजनिर्घटः ॥
 मरणकुक्कुडद्विभुक्तः तत्पर्यायः अरुणः पुं सूर्यसारथिः सत्
 विवशः २ इत्यमरः ॥ विनतापुत्रः गरुडज्येष्ठभ्राता च
 अरिनेमिः पुं जिन्नानां वत् तत्पर्यायः सूर्यसूतः २ अरुः
 विशाल्येत गीतहा विंशतितीर्थं १ काशपिपिः ४ गरुडापुत्रः ५
 कः १ इति हेमचन्द्रः ॥ सूर्यः ॥ अर्कहृत्तः अद्यत्तरागः
 अरिष्टसूदनः पुं विष्णु इति ॥ ईषद्रक्तवर्णः इत्यमरः संध्यारागः
 त्रिकोणशेषः मुभासुभनाशके शहरहितः कपिलवर्णः ॥
 त्रि ॥ कुष्ठभेदः अरुणगुणविशिष्टे तु
 अरिष्टे स्त्री कटुका कटुकी इति वाचस्पतिः इति मेदिनी ॥
 भाषा स्त्री कटुका इति राजनिर्घटः पुत्रागहृत्तः गुडः इति
 अरुः पुं सूर्यः इत्युणादिकोषः राजनिर्घटः ॥
 १ क्खदिशः इति राजनिर्घटः ॥ अरुणकमले स्त्री रक्तोत्पले
 अरुः पुं स्त्री वणे दत्ते इति राजनिर्घटः ॥
 इत्यमरः ॥ अरुणलोचनः पुं पारावतः

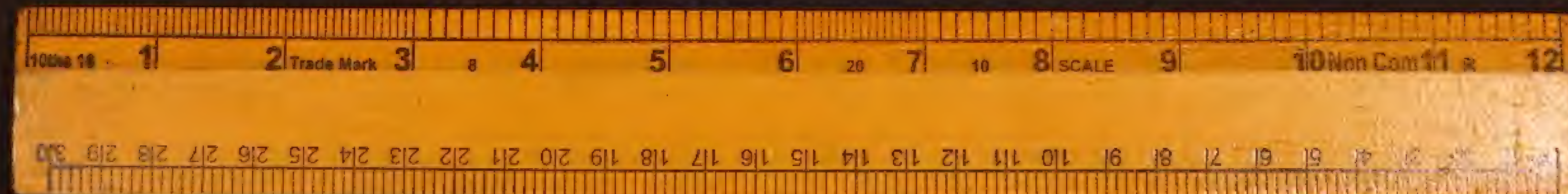


इति राजनिर्घटः ॥
 अरुणसाराधिः पुं सूर्यः इति
 हेमचंद्रः ॥
 अरुणस्त्री अतिविद्या प्रणामा ॥
 मजिष्ठा त्रिहृत इति मेदिनी ॥
 इन्द्रवारुणी गुंजा इति ॥
 राजनिर्घटः मुंडितिका इति
 रत्नमाला ॥
 अरुणाम्बुजः पुं जटापुष्पस्त्री
 इति त्रिकोणशेषः ॥
 अरुणवरजः पुं गरुडः इति
 हेमचंद्रः ॥
 अरुणोदयः सूर्योदयात्पूर्वं
 मूर्धन्यद्वयकालः यथावतस्त्वोच
 टिकाः प्रातरुल्लोदय उच्यते यतीने
 स्वानकालोद्ये गंगाभः सदृशः सूर्यः
 इति ब्रह्मवैवर्तपुराणे ॥
 अरुणायनः पुं शरवर्णमणि
 विशेषः मुनी इति भाषा तत्र
 पर्यायः यमरागः लोहितकः
 १ लक्ष्मीपुष्पः ४ इति हेमचंद्रः
 अरुणतदः त्रि मर्मपीडकः ततः
 पर्यायः मर्मस्पृक २ इत्यमरः
 अरुण्यती स्त्री वसिष्ठपत्नी ॥
 तत्पर्यायः अलमाला २ इति
 हेमचंद्रः साकर्म्यमुनिकन्या
 महासाध्वी इति श्रीभागवते ॥
 आकाशे सप्तर्षि मध्ये वशिष्ठसंविधौ
 तस्या उदयः गता पुष्यस्तानयप्रति
 सप्तपदी गमनानन्तरं जायता
 मंत्रेणादयन् वभूतो दर्शयति च
 अरुण्यती जानिः पुं वसिष्ठमुनिः
 इति हेमचंद्रः ॥
 अरुण्यतीनाथः पुं वशिष्ठमुनिः
 इति त्रिकोणशेषः ॥
 अरुण्यकः पुं भलातकवृक्षः इति
 शब्दरत्नावली ॥
 अरुण्यकः स्त्री भस्मातकफलं
 इति हेमचंद्रः ॥
 अरुण्यकः पुं भस्मातकवृक्षः
 इति शब्दरत्नावली ॥
 अरुण्यकः त्रि वृणकरः ततकारकः
 इति मेदिनी ॥
 अरुहा स्त्री भूधारी भूमितामला
 इति ख्याता इति राजनिर्घटः
 अरुण्यः त्रि रूपभूयः यथा
 अरुण्यवाताती सारदा विवारुण
 इति रत्नमाला ॥
 यथा अरुण्यहार्थं किमतः परं
 भवेदिति कालिदासः ॥
 अरुण्यः पुं सप्तविशेषः ॥
 इत्युणादिकोषः सूर्यः इति
 सिद्धांतकोमुद्या मुणादिहतिः
 अरे व नीवसेवोयने तरे ॥

इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 अर्ककृतिः अस्त्या ॥ इति ॥
 मेदिनी ॥
 अरे व अर्कमसस्वोयने इति
 जटाधरः सकोथाह्वाने ॥ इति
 शब्दमाला ॥
 अर्कः त्रि निष्पृभः ॥
 दीप्तिरहितः इत्यमरः ॥
 रोकश्चिद्रुद्ररहितश्च ॥
 अर्कचकः पुं रोगविशेषः ॥
 अर्कचिरोग इति भाषा ॥
 तस्य निदानं रूपे वातादिभिः
 श्लोकभयाति लोभक्रोधैर्मनो ॥
 प्राशनरुपयोगे ॥ अर्कचकाः स्युः
 परिरुष्ट दन्तः कषायवक्राः स्युः
 मतोऽनिलेन कद्वल मुले ॥
 विरसेव पूतिपित्तेन विघालयेत् ॥
 वक्त्रे माधुर्यं येन क्लृप्त्यगुरुत्वैश्च
 विवदुः सन्धेयुतकफेन इति ॥
 माधवकरः ॥
 अर्कक तापे सन्तौ इति ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥
 अर्कः पुं सूर्यः इन्द्रः ताम्रं ॥
 स्फटिकः इति मेदिनी पंडितः ॥
 इति शब्दरत्नावली ज्येष्ठभाता ॥
 इति देशदिनाथः लक्षणया ॥
 रविवारः इति ज्योतिष हस्त ॥
 विशेषः अर्कद इति भाषा तत्र
 पर्यायः क्षीरदलः २ पुच्छी ३
 धृतायः ४ क्षीरकोडकः ५ विक्षीरः
 ६ क्षीरी ७ खर्जूरः ८ क्षीतपुष्पकः
 ९ जमनः १० क्षीरपर्णी ११ विकीरणः
 १२ सरापुष्पः १३ सूर्याहः १४
 आस्फोतकः १५ तूलफलः १६
 मुकफलः १७ इति राजनिर्घटः
 वसकः १८ आस्फोतः १९
 गणरूपः २० मेदारः २१ अर्कपर्णः
 २२ इत्यमरः ॥ १५१ ॥ अर्कचकार्क
 पर्यायः ॥ अर्कलर्कः १ राजार्कः २
 प्रतापसः ३ गणरूपी ४ ॥ १५१ ॥
 अर्कचकार्क पर्यायः विम्वारः १
 सदापुष्पी २ रूपिका ३ आदित्य
 पुष्पिका ४ दिव्यपुष्पिका ५ अर्कः ६
 इति रत्नमाला अस्य गुणः ॥
 कटुत्वे उष्णत्वे अग्निकारित्वे
 वातश्लेष्मज्वरं अग्निं कुष्ठं क्रिमि
 नाशित्वे च इति राजनिर्घटः
 कफश्लेष्मनाशित्वे तीक्ष्णत्वे च
 अस्य क्षीरगुणाः क्रिमिश्लेष्मज्वरं
 नाशित्वे कुष्ठार्शोऽदररोगेषु हितं
 कारित्वे च इति राजवल्लभः ॥
 अर्ककाता स्त्री आदित्याभक्ता ॥
 हस्तद्विधा इति ख्याता इति
 राजनिर्घटः ॥

अर्कवेदने स्त्री रक्तवेदने इति
राजनिर्घटः
अर्कजो पुं अश्विनीकुमारो
नित्यदिवचनीत शब्दार्थ इति
हेमवेदः ॥
अर्कतनयः पुं कर्णराजः इति
हेमवेदः ॥ वैवस्वतमनु ॥
तपत्याच स्त्री इति महाभारते
अर्कनेदनः पुं अर्कतनयः इति
त्रिकोडशेषः ॥
अर्कयत्रः पुं आदित्ययत्रहन्तः
इति राजनिर्घटः ॥
अर्कयत्रा स्त्री हन्तविशेषः ॥
इश्वरमूल इति भाषा तत् ॥
पृथ्वीयः सनेदा अर्कमूला ॥
विषायहा ५ इति रत्नमाला ॥
अर्कपर्णः पुं अर्कहन्तः आर्कः
इति ख्यातः इत्यमरः ॥
अर्कपादयः पुं तिस्रहन्तः इति
त्रिकोडशेषः ॥
अर्कपुष्पिका स्त्री हन्तभेदः ॥
अर्कहृत् स्त्री हृत्पुष्पश्चेति ख्या
तपृथ्वीयः ययस्याः सूर्यवल्ली
इति तयणी ५ इति रत्नमाला
अर्कपुष्पी स्त्री कुटुम्बिनीहन्तः
इति भावप्रकाशः ॥
अर्कपिया स्त्री जवा इति ॥
राजनिर्घटः ॥
अर्कवेधुः पुं गौतमः सच
इत्याहु कुलोद्भवशाकवेधुय
वुहः इत्यमरः ॥
अर्कवोधवः पुं अर्कवेधुः इति
अर्कभक्ता स्त्री आदित्यभक्ताहन्तः
हृद्भुडिया इति ख्याता इति
राजनिर्घटः ॥
अर्कमूला स्त्री अर्कयत्रा ॥
इश्वरमूल इति भाषा इति ॥
रत्नमाला ॥
अर्करौतजः पुं सूर्यपुत्रविशेषः
तपृथ्वीयः रेवन्तः २ सवगः ३
हयवाहनः ५ इति हेमवेदः ॥
अर्कवल्लभः पुं वेधूकहन्तः
इति राजनिर्घटः ॥
अर्कवेधुः स्त्री तालीशयत्रे इति
राजनिर्घटः ॥
अर्कव्रते स्त्री आरोग्यसप्तम्यादि
सूर्यव्रते इति स्मृतिः सूर्यस्य
जलशोषण वत्सजाकर यहाणे
यथा अष्टमासान् यथादित्य
स्नाय हति शीर्षमभिः तप्या
हरेत् करान्वाष्टान्नित्य मर्कव्रते
द्वित्त इति मनुः ॥

अर्कस्तु पुं यमः ॥ इति
हेमवेदः ॥
अर्कसोदरः पुं परावतहस्ती
इति हेमवेदः ॥
अर्कहिता स्त्री आदित्यभक्तहन्तः
हृद्भुडिया इति ख्याता इति
राजनिर्घटः ॥
अर्कपमाने अरुणायलः ॥
सूर्यकोतमणि रितियावन्ति
हलायुयः ॥
अर्कहः पुं अर्कहन्तः आर्कद
इति भाषा इत्यमरः ॥
अर्कीयलः पुं सूर्यकोतमणिः
इति राजनिर्घटः ॥
अर्गल स्त्री स्त्री कपाटवेधकक
विशेषः ॥ हृद्भुडिया इति ख्याता
भाषा इत्यमरः कलौले त्रि ॥
इति मेदिनी ॥
अर्गलिका स्त्री अर्गीगलाविल
इति भाषा इति हेमवेदः ॥
अर्च मूल्य इति कविकल्पद्रुमः
अर्चः पुं मूल्य पूजाविधिः
इत्यमरः अये शाहसामगानो
सर्वत्रा भिलाये सयकारेण पुं
लिंगेनेव प्रयोज्यः अन्यवेदि
निर्धकारः पुं लिंगेन प्रयोज्यः
इति प्राहृतत्वे ॥
अर्चीशः पुं शिवः ॥ इति ॥
शाहसामगली ॥
अर्च त्रि पूजनयोग्यः पूज्य
इति मेदिनी अर्चीयं तत्
एजायहवीक्षतवेदनपुष्पमिश्रत
वारि इत्यमरः ॥ अर्चीयजले
इति केचित् इति तट्टीकाया
भरतः तत् सामान्य विशेष
भेदेन द्विविधे तत्राद्यस्यक्रमः
स्वामे त्रिकाण हन्त भूविश्वे
विलिख्याथार शक्तिं पूजयिता
अस्त्रमेत्रेण पात्रप्रक्षाल्य मेत्रेण
जलेनापृथ्वीकुश मुद्रया मेत्रेण
सूर्यमेडलातीर्थमावाह्य प्रणवेण
गंधपुष्पाभ्यां संपूज्य येन मुद्रा
प्रदर्पणप्रणवमष्टयादशधावाजयेत्
अत्यस्यक्रमः स्वामे त्रिकोण
मेडले कृत्वा तत्र त्रिपदिकामेण्य
अस्त्रेण शीते प्रक्षाल्य तडुयारि
संस्थाप्य मेत्रेण गंधपुष्पाक्षत
हृत्वादि तत्र मिः तिप्यविमलजलेन
विलोममात्रकयामूलेन च पूजयेत्
तत्र त्रिपदिकायां वह्निमेडलपूजा
शोवसूर्यमेडल पूजा जले सोम
मेडलपूजततो मेत्रेण कुश ॥
मुद्रया सूर्य मेडलातीर्थ मावाह्य
मेत्रेण सूर्यदयादेवतो तत्रावाह्य



रुचिं मेने एव गुह्यं समवेणमा
लिनी मुद्रां प्रदर्शयेत्तज्जले वीक्ष्य
अगमंत्रः सकली हृत्य गेयः ॥
मुखाभ्यां देवतां सेपूज्य ॥
तदपरि मस्य मुद्रया क्वाय मूल
मेत्र मष्टया जप्त्वा येन मुद्रा ॥
प्रदर्शयेत्त सैव तस्मात् ॥
किंचित् जले प्रोक्षणी यात्रे ॥
निःक्षिपेत् इति तत्र सारः ॥
अर्च्यं स्त्री जरातकारुमुनितयो
वन तरुदूत मधु तस्य गुणाः
चक्षुरागुह्यं कारिते आमवात
कफपित्त नाशित्वेव । इति
राजवल्लभः ॥
अर्च्यं न पूजे इति
कविकल्पद्रुमः ॥
अर्च्यं क पूजे । इति ॥
कविकल्पद्रुमः ॥
अर्च्यकः त्रि पूजकः अर्चनाकारकः
यथा अर्च्यं कस्य तपोयोगात् ॥
अर्चनस्यातिशयनात् । आभिः
रूप्याच्च विमानो देवः सात्रिथ्य
मृच्छति इति तिष्ठादितत्वे ॥
अर्चने स्त्री पूजने यथा धर्मो
करुणित्यं गुरु देवद्विजाह्वने
इति राजवल्लभः पूजाद्रये त्रि
यथा अर्च्यं कस्य तपोयोगात् ॥

अर्चनस्यातिशयनात् । इति ॥
तिष्ठादितत्वे ॥
अर्चना स्त्री पूजा इति जरातः
गुरु देव द्विजानां नित्याह्वना
गुणाः स्वर्गं यथा आसुर्येन धान्य
कारिते अलक्ष्मी याय नाशित्वे
इति राजवल्लभः ॥
अर्च्यं स्त्री पूजा प्रतिमा इति
मेदिनी ॥
अर्च्यः स्त्री अग्नि शिखा इति
सिद्धांतकोमुद्यामुणाह्वितः
अर्च्यः स स्त्री स्त्री अग्निशिखा
किरणं इत्यमरः दीप्तिः
इत्युणादि कोषः अये शब्दः सौत
इदं तत्त्व ॥
अर्चितः त्रिपूजित इत्यमरः
त
अर्चिष्मान् पुं अग्निः इति ॥
हेमचंद्रः ॥ सूर्यः अर्च्यः शब्दात्
अतिशये मत प्रत्ययः ॥
अर्च्यः त्रि अर्चनीयः पूज्यः
इति हेमचंद्रः ॥
अर्च्यक क संस्कारे इति
कविकल्पद्रुमः ॥
अर्च्यं अर्चने इति ॥
कविकल्पद्रुमः ॥
अर्च्यकः पुं श्वेतपर्णासवावुर

इति भाषा तत्पर्यायः ।
श्वेतकटः २ गेयपत्रे ३ पाताय
कुंठेरकः ५ । इति शतवेदिका
वर्धरीभेदः आजवला इति
यस्मिन् भेदे शब्दात् तत्पर्यायः
तद्वत्तलसी २ तद्वत्पत्नीः ३
सुखार्जः ४ उपगोयः ५ जेवीरः ६
कुंठेरः ७ कठिंजरः ८ अस्वगुणाः
कुंठले उल्लेखे कफवातामय
नेत्ररोग नाशित्वे रुचिकारित्वे
सखप्रसव कारकत्वेव इति
राजनिर्घटः सामान्यतुलसी
इति राजमाला ॥
अर्चकः त्रि उपार्जनकर्ता यथा
अतएव वशिष्ठेन ज्येष्ठसोमः
मभिधायार्जकस्योपाह्वयमभिहितं
इति दायभागः ॥
अर्चने स्त्री उपार्जने स्वतरेतु
भूतो व्यापारः यथा अर्चने ॥
स्वतरेतु भूतो व्यापारः अर्चने
स्वते नायादतीति विप्रतिषिद्ध
मिति दायभागः ॥
अर्चने स्त्री तृणे नेत्ररोगः
इति विश्वमेदिन्योतस्पतकणे
एकायः शशरुथेयपमस्तर्हिः
मुक्तस्थाभवतितर्जने वदेति
इति माथवकरः ॥

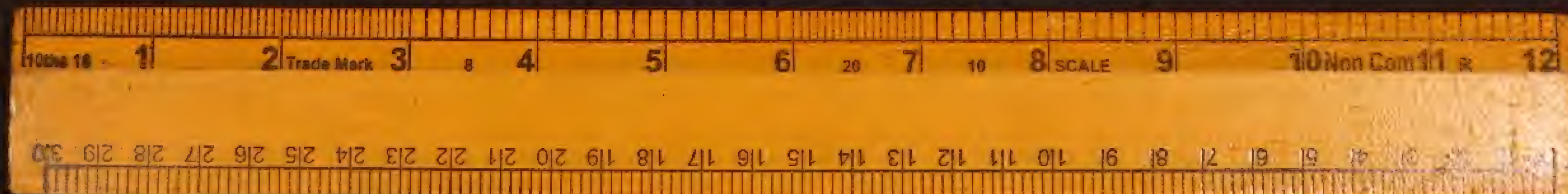
अर्चनः पुं योऽराजस्य तृतीय
पुत्रः स इन्द्रात् कुंतीगर्भजातः
तत्पर्यायः फाल्गुनः २ जिह्मः
३ किरीटी ४ श्वेतवाहनः ५
वीभक्तसः ६ विजयः ७ कृष्णः ८
सव्यसाची ९ धनेजयः १० इति
विशदयव पार्थः ११ शक्रनेदः
१२ गोडीवी १३ मध्यमयोऽवः
१४ श्वेतवाजी १५ कपिध्वजः १६
राधाभेदी १७ सभद्रेशः १८
गुणकेशः १९ वृहन्नलः २०
इति जरातः वेदिः २१ इति
भूरिप्रयोगः स्वनामख्यात ॥
वृत्तविशेषः आजन इति भाषा
तत्पर्यायः नदीसर्जः २ वीरतरुः
इंद्रदुः ४ ककुभः ५ इत्यमरः
अम्बरः ६ पार्थः ७ चित्रयोथी ८
धनेजयः ९ वैरातेकः १० किरीटी
११ गोडीवी १२ शिवमल्लकः १३
सव्यसाची १४ कर्णारिः १५
करवीरकः १६ कौतेयः १७
इंद्रसूतः वीरदुः १८ कृष्णसारथि
२० दृष्याजः २१ फाल्गुनः ॥ २२
धन्वी २३ इति राजनिर्घटः
अस्य गुणाः क्षतभय रक्तलेभन
मूत्रकृच्छ्ररोगे यथ्यत्वे इति ॥
राजवल्लभः कषायत्वे उल्लेखे ॥

अणशोधनत्वं कफ पित्त अम
तस्मात्ति नाशिते वायुशेग ॥
प्रकोयकारित्वेव इति राजनिर्घटः
कार्तिवीर्यार्जनः मयूरः ॥
मातृरक्तसतः इति मेदिनी ॥
चेतवर्णः तद्वति त्रि इत्यमरः
अर्जुनध्वजः पुं हनुमान् इति
हेमचन्द्रः ॥
अर्जुनी स्त्री गवी करतोयानदी
कुट्टनी उवा इति विष्णु ॥
मेदिनी ॥
अर्जुनोयमः पुं हत्तभेदः
शेगान इति भाषा तत्पर्यायः
महायत्रः २ शाकहस्तः ३ अर्जुनः
४ अर्णः ५ इति शाहचंद्रिका
शाकायः ६ खरयत्रः ७ इति
रत्नमाला ॥
अर्णः पुं शाकहस्तः १ इति
शाहचंद्रिका अक्षर इत्यागमः
स
अर्णः स्त्री जले इत्यमरः ॥
अर्णवः पुं समुद्रः इत्यमरः ॥
अर्णवजः पुं स्त्री समुद्रफेनः
इति रत्नमाला ॥
अर्णवमेदिनः पुं वरुणः इति
हेमचन्द्रः ॥
अर्णवोद्भवः पुं अग्निजालहस्तः

इति राजनिर्घटः
अर्णदः पुं मुल्लकः ॥ नेमः
इति राजनिर्घटः ॥
अर्नीभववः पुं शैलः इति ॥
राजनिर्घटः ॥
अर्णगलः पुं आर्णगलः ॥
नीलकिटिकाका इत्यमरटीकायां
भरतः ॥
अर्णने स्त्री जुगुप्सा निंदा
इत्यमरः ॥
अर्णः स्त्री पीडा भयप्रभावाः
इत्यमरः ॥
अर्णिका स्त्री अर्णिकानाढाको
ज्याष्ठाभगिनी इत्यमरटीकायां
स्वामी ॥
अर्थ तकउः यावमे इति ॥
कविकल्पद्रुमः ॥
अर्थः पुं विषयः याज्ञा भने
कारणं वस्तु शाहप्रतियायः
निर्हेतिः प्रयोजने इति
मेदिनी प्रकारः इति ॥
हेमचन्द्रः
अर्थना स्त्री याज्ञा भित्ता
इत्यमरः
अर्थयतिः पुं कवेरः राजा
इति मेदिनी ॥
अर्थप्रयोगः पुं हंडिजीविका

सुंदेया वाडीदेया इत्यादि ॥ अर्थसिद्धकः पुं सिद्धवारहस्तः
भाषा इत्यमरः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
अर्थवादः पुं स्तुतिः प्रशंसा
इति हेमचन्द्रः सत्त्रिविधः १५२
गुणः वादः १ अनुवादः भूतार्थो
१ यथा विशेषेण गुणवादः ॥
स्वादनुवादोऽवधारितो भूतार्थ
वादस्तद्धानावर्थवादस्त्वयामतः
इति भरतः तत्त्वसंवाधिनीमते
सप्तविधः स्तुत्यर्थवादः १
फलार्थवादः २ सिद्ध्यर्थवादः
तिदार्थवादः ४ पराकृतिः ५
पुराकल्पः ६ श्रेयः ७
एवामुदाहरणानि कृत्यकृत्यान्
नल्लिखितानि ॥
अर्थवान् पुं पुरुषः इति ॥
राजनिर्घटः अर्थविशिष्टे त्रि ॥
अर्थविज्ञाने स्त्री मुद्रणावस्थायी
गुणात्तरीतगुणविशेषः प्रहार्थ
सीने इति हेमचन्द्रः ॥
अर्थवयजः त्रि भयवयप्रकारेण
तत्पर्यायः सकलः २ इति ॥
हेमचन्द्रः ॥
अर्थशास्त्रे स्त्री चालकादि ॥
प्रणीते नीतिशास्त्रे तत्पर्यायः
इति मेदिनी ॥
अर्थनिः पुं अग्निः याज्ञा ॥

अर्थसिद्धकः पुं सिद्धवारहस्तः
इति राजनिर्घटः ॥
अर्थगमः पुं यनागमः तत्
पर्यायः आयः २ इति
हलायुधः ॥
अधिकः पुं वेतालिकः ॥
निद्राणस्प राजदेजीगरयिता
इति हेमचन्द्रः ॥
अर्थी त्रि याचकः सहायः ॥
सेवकः विवादी इति विष्णुः
यनीअर्थविघतेः सति इन्
अर्थ स्त्री शिलाजंतु इत्यमरः ॥
मेदिनी करो अर्थीहते त्रि ॥
अर्थी त्रि पंडितः धनवान्
न्यायः इत्यमरभरतो याच्यः ॥
याचनार्थकार्ययोतोः कर्म्मणि
अर्द न वये इति कविकल्पद्रुमः
याचने इति कविकल्पद्रुमः ॥
अर्दक वये इति कविकल्पद्रुमः
अर्दने स्त्री याचने पीडने ॥
हनने गमने अर्दधातोर्भावे ॥
ऽनङ् प्रत्ययः ॥
अर्दना स्त्री याज्ञा भित्ता ॥
इत्यमरः ॥
अर्दनिः पुं अग्निः याज्ञा ॥

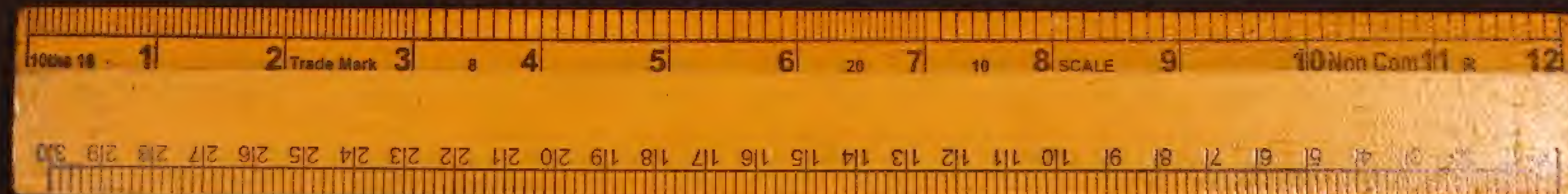


मेगः इत्यमरीकाया भतः अईः पुं एकदेशः तत्पर्यायः
 अहिते स्त्री वायुवायिविशेषः अिते २ शकले ३ खंडे ४
 तस्यलक्षणं वक्त्रीभवतिवक्राई इत्यमरः ॥
 श्रीवाचाययवनेते शिरश्चलति अईगंगा स्त्री कावेरीनदी इति
 वक्रसंगेनेत्रादीनां चैवैकते ॥ त्रिकांडशेषः ॥
 श्रीवाचिबुकदेतानां यस्मिन्नाशेव अईगुहः पुं चतुर्विंशति ॥
 वेदनातमदितमिति प्राहुर्वायि गच्छकहारः वविशनीरदाना
 व्याधिविशारदाः ॥ इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 माथवकरः ॥ अईचंद्रः पुं नखतते वाण
 अदितः त्रि याचितः इत्यमरः ॥ विशेषः गलहस्तः गलादिमीयस
 हिंसितः इति मेदिनीगतः ॥ प्रसिद्धिः इति मेदिनीचंद्रकः
 योडितः इति शहरत्नावली ॥ मयूरपुच्छे चार इति भाषा
 अई स्त्री समानोपाः समभागः चंद्रखंडे इति हेमचंद्रः ॥
 आधा इति भाषा इत्यमरः ॥ अईचंद्रा स्त्री कलत्रिहृत
 समभागः ई चंद्रः पुमान् स्त्रीवैव कालते उडी इति भाषा ॥
 अईशहः पुं लिङः खंडपर्यायश्च इत्यमरः ॥
 विभागीकृत्यवेदितस्य तस्य अईचंद्रिका स्त्री कणस्फोटालत
 वेदिते अई स्त्री वभेवेतिकेचित इति राजनिर्घटः ॥
 अईरूपभेदात् भागे पुंसि अईचोलकः पुं लट्चोलकः
 यथा वस्त्राई नगराई ॥ काबुली इति भाषा इति ॥
 उपचारान् भागवति वाचलिङ्गः हारावली ॥
 यथा अई प्रादी अईः कस्तुरः अईजह्वी स्त्री कावेरीनदी
 अई वस्त्रे इति माथवी ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 असमपरिभागवृत्तिलिङ्गाई अईतितः पुं नेपालनिम्बः
 इत्यनुयासः समग्रविभागः ई इति राजनिर्घटः ॥
 शब्दानपुंसकयवनाल्पलिङ्गः अईनारीषाः पुं शिवः इति
 इति भागवतिः इति भरतः ॥ शहरत्नावली तस्यथानेयथा

नीलप्रवालरुविरे विलसतिनेत्रे तत्पर्यायः देउपालः २
 पाशरुणेन्यल कपालक मूल इति हारावली
 हस्तमईस्विकेशमनिकप्रति ईहाराः पुं चतुःषष्टिर्वाष्टिकहारः
 भक्त भूषे वालेंड वड मुकुटे चौघट्टिनहार इति भाषा ॥
 प्रणामाभिरूपे इति तत्रसारः ॥ इत्यमरः ॥
 अईपारावतः पुं चित्रकंदकपोतः अईशने स्त्री अईभोजने
 तितिरियली इति मेदिनी ॥ १३ ॥ इति शहरत्नावली ॥
 अईमाणवः पुं हादश्याष्टिकहो अहीसने स्त्री स्निहदाने
 वारोनरः हार इति भाषा इति ॥ अकुत्सने इति थरीणः ॥
 हेमचंद्रः ॥ अईडः पुं चंद्राईभागः ॥
 अईरात्रः पुं रात्र्यईभागः ॥ गलहस्तः नखविह्वं अतिप्रोठ
 उडप्रहरात्रि इति भाषा तत् स्त्रीयोन्यगुलि योजने इति
 पर्यायः निष्पीयः २ इत्यमरः मेदिनी अईचंद्रवाणः इति
 रात्र्यम महुर्तः सतरात्रि मध्य हेमचंद्रः ॥
 देउडयात्मकः सम्युर्णाई रात्रो अईरुके स्त्री उत्तमस्त्रीणां
 यये महानिशा सात साई ॥ अईरु पर्येते खेलनाकार ॥
 प्रहरानंतरं साई तृतीय प्रहर परिधेय वस्त्रे तत्पर्यायः ॥
 पर्येते इति स्मृतिः ॥ चैत्रातके २ इत्यमरः ॥
 अईचैः पुं स्त्री अईफकः अपिणः पुं रुदय इत्युणादि
 ऊडनामक वैदिकमेवाईभागः कोषः ॥
 इत्यमरः अर्व हिसे गतौ ॥ इति
 अईवीक्षणं स्त्री अपोगदर्शने कविकल्पद्रुमः ॥
 कटाक्षः इति हेमचंद्रः ॥ अईदः पुं स्त्री दशकोटिसेखा
 अईशने स्त्री अहीशने अई मोसकीलः मोसपूरुयः आव
 भोजने इति शहरत्नावली इति भाषा इति लिङ्गादिसेयहे
 अईसफरः पुं लट्मत्स्य ॥ अमरः मेदिनीव तस्यनिदान
 विशेषः दाडिकामाव इति भाषा लक्षणगात्रप्रदेशोक्तविदेवदोषाः

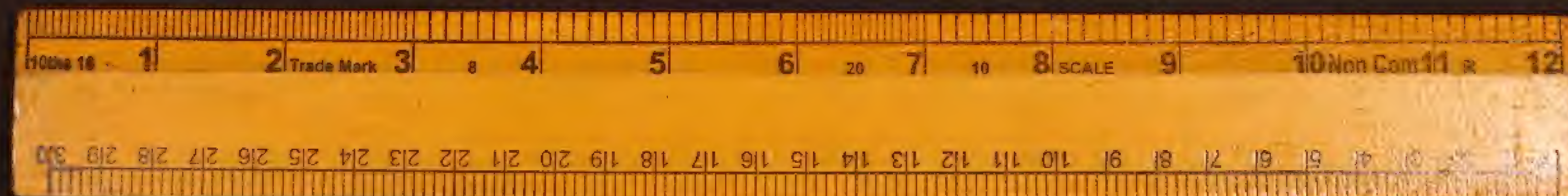
संस्कृता मोसे मस्तक प्रहय
हनेस्थिमेदरुने महामनस्य
मूलविहङ्गापाके ऊर्वेति
मोसोक्तायमन्यपाथतमर्बुदे
शास्त्रविदे वदेति इति
माथवकरः ॥
अर्बुदः पुं यवतविशेषः इति
भेदिनी ॥
अर्बुः पुं बालकः इति
हेमचन्द्रः
अर्भकः पुं शिशुः इत्यमरः ॥
मूर्खः कृशः इति भेदिनी ॥
स्वल्पः सदृशः इत्यादिकोषः
अस्मिन् स्त्री पुं वचनगविशेषः इति
लिङ्गादिसेयहे अमरः तच्च ॥
पेचविधे प्रस्ताम्यस्मिन् चत्वारः
१ स्त्री २ मोसाम् ३ स्त्रायस्मिन् ४ यय
लक्षणानि ततत शब्दे इष्टानि
वेयकेनोतलीवलिगोमे प्राहः
अस्मिन्नाः द्रोणपरिमाणे इति
वेयकपरिभाषा ॥
अर्थः पुं स्वामी - वैश्यः ॥
इत्यमरः श्रेष्ठे त्रि इति ॥
तट्टीकाया भरतः ॥
अर्थमा पुं सूर्यः अर्कहस्तः
इत्यमरः पितृदेवविशेषः ॥
इतिभेदिनी ॥
अर्थमा स्त्री वैश्यस्त्रीजातिः ॥
इत्यमरः ॥
यर्थ्याणी स्त्री वैश्यस्त्रीजातिः
इत्यमरः ॥
अर्थ्या स्त्री वैश्यपत्नी इत्यमरः
वैश्यस्त्रीजातिः इतिङगदासः
अर्बुवये इतिकविकल्पदुमः
अर्बुती स्त्री योवकी इति ॥
हलायुथः कुट्टनी इति
त्रिकोडशेषः ॥
न
अर्बु पुं योवकः इत्यमरः ॥
इन्द्रः गोकर्ण परिमाणे इति
विश्वः कुतः सिते त्रि इत्यमरः
अर्बुक य पूर्वकालतः पश्चात्त
यर्थ्यायः अर्बुः २ इत्यमरः ॥
निकटे इतिभवतः अर्बुव इति
केचित् ॥
अर्बुचीनः त्रि यस्माज्जातः ॥
वियर्थ्यास्ते इति थरणिः ॥
अर्बु स्त्री अर्थोरोगः इति ॥
शहरत्नावली ॥
अर्बुः स्त्री स्वामाख्यातगुरोराः
तत्पर्थ्यायः डनीमकं २ इत्यमरः
डनीम ३ गुरकीलः ४ गुराकुरः
५ इति राजनिर्घटः
अनामकं ६ इतिशहरत्नावली

तस्य प्रकारे लक्षणानि ॥ त्रिकोडशेषः ॥
एवमेदोषः समस्तेष्वपेक्षितान् अर्ह ० योग्यते पूजने । इति
सहजानिचमर्थीसिद्धप्रकाशे कविकल्पदुमः ॥
विष्ठाद् गुद वलि जये दोषा अर्हक पूजने इतिकविकल्पदुमः
स्त्वुमा समेदोसिहृष्टाविविधा अर्हः पुं इन्द्रः । इति ॥
कृतीन मोसोकुरानयानेदो शहरत्नावली ॥
कुर्वत्यर्थीसितानजगुः विष्टेभो अर्हः त्रि योग्यः उपयुक्तः ।
ऽत्रस्यदोर्वल्पे कुक्षे गटेपपवव यथा तस्मात्त्राहीवयं हेतु
कार्ष्णमुक्तावाङ्मल्यसंक्षिप्तो धार्तराष्ट्रान् सवीथवान् इति
ऽल्पविद्वता ग्रहणीदोषयोर्द्वे श्रीभगवद्गीता ॥
राष्ट्रका वोदस्यव पूर्वस्थाणि अर्हणा स्त्री पूजा इत्यमरः ॥
निहिष्टान्यर्थासा ममिहृष्टये ॥ त
इतिमाथवकरः ॥ अर्हन् पुं लयणकः बुद्धः ॥
अर्थीसः त्रि अर्थी रोगयुक्तः ॥ इतिभेदिनी शेषस्ययर्थ्यायः
इत्यमरः ॥ जिनः २ पारगतः ३ त्रिकालवित
अर्थीसानः पुं अर्थी इति ॥ ४ स्त्रीणाष्टकस्मी ५ यमेष्टा ६
सिद्धोत कोमुद्या मुणादिहतिः अर्थीश्वरः ७ श्रेष्ठः ८ स्वयंभूः ९
अर्थीने त्रि अर्थीरोगयुक्तः । भगवान् १० जगत्पुत्रः ११
इति शहरत्नावली ॥ तीर्थंकरः १२ तीर्थंकरः १३
इति शहरत्नावली ॥ जिनेश्वरः १४ वादी १५ अभयदः
अर्थीश्वरः पुं तल्लः तल इति
भाषातत यर्थ्यायः मूरणः २ १६ साह्वः १७ सर्वज्ञः १८ सर्वदर्शी
कंदः ३ इत्यमरः ॥ मूरणः ४ १९ केवली २० देवाधिदेवः २१
इति तट्टीका ॥ २२ वीथदः २३ पुरुषोत्तमः २४
अर्थीश्वरी स्त्री तालमूली इति वीतरागात्तः २५ इति हेमचन्द्रः
भेदिनी ॥ २६ अर्हन् त त्रि पूज्यः मान्यः इति
अर्थीहितः पुं भल्लातकः ॥ २७ भेदिनी ॥ स्तुतः इति
भेल इति भाषा ॥ २८ इति शहरत्नावली ॥



अर्हतः पुं बुद्धः जयणाकः ॥
मायेति इति जटाधरः शिवः
इति शहरत्नावली ॥
अहितः त्रिभूजितः इत्यमरः
अल ज वारण पय्यात्रो ॥
भूषणे इति कविकल्पद्रुमः ॥
अले ली वृष्टिक पुष्पकंदकः
विकारहल इति भाषा इति
हेमचंद्रः हरिताले । इति
रत्नमाला अमरीटीकाव ॥
अले य भूषणे पय्यात्रिः ॥
वारणे ॥ निरर्थकं शक्तिः इति
मेदिनी अत्यर्थं यथा सर्वं
मेविमले बहामलमले गाले
विजानासि चेत् इति लीलावती
अलकः पुं लीभंगियुतः केशः
कर्पूरादेः लोदभूर्णं तस्य
कुंतालाः भूर्णकुंतलाः तादृश
न्यस्यते इत्येत्याः अलतिभूषयति
मुखं इत्यलकं इति भरतः ॥
कुंदल कुंतलः इति समृतिः
इति सारसंदरी तत्पय्यायः ॥
वूर्णकुंतलः २ इत्यमरः ॥
अलकः पुं अलकः लिप्तकुकुरः
इत्यमरीटीकायां रायमुकुटः ॥
अलकनेदा स्त्री कुमारी इति
त्रिकांशेषः भारतवर्षीयगंगा

५ अस्य गुणाः तिलत्वे उत्सत्वे
कफवात रोगघ्न एतौ नर्षात्वे
कंठरोगशमनत्वे रुचिकारित्वे
इति राजनिर्घटः ॥
अलक्तकः पुं निर्भस्मने ॥
अलक्तः इति हलायुधः ॥
हारावलीच लाक्षा इति ॥
राजनिर्घटः ॥
अलगदः पुंजलसर्पः जलवाडा
इतिकेचित् अलाथ इति ॥
केचित् इत्यमरीकाया भरतः ॥
अलगदः पुं जलबालः ।
इत्यमरः केसुदिया इति ख्यातः
जबोडा इतिकेचित् अलाथ ॥
इतिकेचित् इति भरतः ॥
अलंकारेण स्त्री भूषणे इति
शहरत्नावली ॥
अलंकारिणः त्रि अलंकारवर्ती
भूषणशीलः इति रघुनाथ ॥
चक्रवत्यादयः तत्पर्यायः ।
मंडितः २ इत्यमरः अलंकर्ता ॥
इति शहरत्नावली ॥ ० ॥
अलंकारमुक्त व्यक्तिः इति ॥
सारसंदर्प्यादयः तत्पर्यायः
अलंकर्ता २ मंडितः ३ प्रसाधितः ४
अलंकृतः ५ भूषितः ६ परिष्कृतः ७
इत्यमरः ॥



अधालेकारनामानि तल्लक्षणानि तडुदाहरणानि
 अक्रमातिशयोक्तिः अक्रमातिशयोक्तिः अलिङ्गितसमेवज्याश
 स्थातसहवहनकार्यं राश्वयराश्वते ॥ १
 अतद्गुणः --- २ योः १ सेतानुगुणसे विरेगिणिमस्त्रिते
 गीकारमाहृतहणो निहतायिनः ज्यसि २
 अत्यन्तातिशयोक्तिः ३ अत्यन्तातिशयोक्तिः यास्यामीत्युदितेनत्वा
 कार्यहेतुप्रशक्तिः ३ वल्लभाभवर्हिर्मिका ॥ ३
 अत्युक्तिः --- ४ अत्युक्तिरुदात्तया त्वयिदातीराजेंद्र
 सौम्योदयिदिश्वीने ४ यावकाः कल्पप्रमाणनः ४
 अधिकं --- ५ अधिकं प्रमुलाधाराद ब्रह्माग्नि जलेयत्र ५
 येयाधिकवर्णने ५ तत्रमातिनेतेगुणाः ५
 अनन्तयः --- ६ उयमानोपमेयते ६ इडविवेडः श्रीमानित्या
 यदेकस्येववस्तुनः ६ दोतदनन्तयः ॥
 अनुकूलं --- ७ अनुकूलं प्रातिकूल्य कपितासियदातानि
 अनुकूलानुवर्धिवेत ७ निथायकरजस्ते वथान
 भुजयाशाभ्याकेंठमस्या
 टुटतदा ॥

अनुगुणः --- ८ प्राकृतिद्वः स्वगुणोत्कर्षो नीलात्पलानिदधते
 अनुगुणः यस्तत्रियः ८ कटाक्षैरितिनीलतो ८
 अनुज्ञा --- ९ दोषस्याभ्यर्थनानुज्ञा मयेव जीर्णतो यात्र ॥
 तत्रेवगुणदर्शनात् ९ यत्तयेवकृतंही नः
 प्रत्युपकाराधी विपत्ति
 मभि काक्षति ॥ ९

अनुप्रासः --- १० अनुप्रासः प्राद्वसाम् आरायवकुलगंथानेधी
 धेयमेपिससयत् १० कुर्वनयेदेपदेधमरात् ॥
 अर्धमेतिमंदमंदकावे ॥
 रीवारियावनः यवनः ॥ १०

अधालेकारनामानि तल्लक्षणानि तडुदाहरणानि

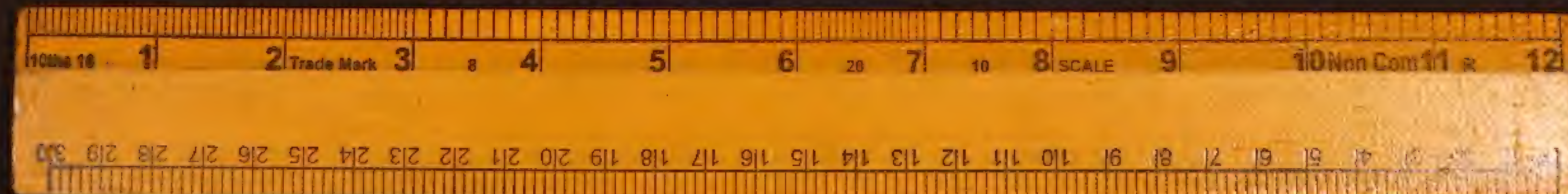
अनुप्रासस्तुपेवविधः
 एकस्यलक्षणराशेण
 उक्ते । अये यथा
 ह्यनुप्रासः ---

अनेकस्येकथासाम्य उन्मीलनयुगंधलवमथ
 मसकृदायः नेकथा यथाभूतचुतां कुं क्री ॥
 एकस्यसकृदप्येव उक्ताकिलकाकली ॥
 ह्यनुप्रासइष्यते कलकलेरुद्वीणी कर्ण
 ज्वराः नीयेतेपथिकेः
 कथेकथमपिथ्याना ॥
 वसानक्षणाप्रसङ्गा ॥
 समाः समा गमसो ॥
 लासैरमीवासराः ॥

क्रत्यनुप्रासः --- उच्चार्यतायदेकत्र
 स्थानेतालुददिके दृष्टादस्यमनीसिजे जी ॥
 सादृश्येयजनैरेतत् वयेतिदृष्टवयाः विरु ॥
 पाक्षस्य जयिनीलास्तु ॥
 क्रत्यनुप्रासउच्यते ॥ मोवामलोचनाः ॥

श्रैत्यानुप्रासः --- योजनेवयथावस्थ
 महाधन स्वरातत्रा केशः काशस्तव कवि
 वरिते श्रैत्ययोपज्ञा काशः कायः प्रकटित
 रनुप्रासः सपवतत् कश्चिमेविलासः वस्तु
 र्गयवराटककल्प त्यज
 तिनचेतः काममनस् ॥

श्राद्धार्थयोः पौनरुक्ते स्मिराजीवनयनेनयने
 भेदेतातयम्यमात्रतः किं निमीलिते यश्य ।
 लारावुप्रासइत्युक्तः निर्मितकेदंयंकंदय
 वशागे धिये ॥



अथालंकारनामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि
 अनुमाने --- ११ अनुमानस्तु विच्छिन्ना जानीमहेत्याः किल
 तानसाध्यसाधना साक्षात्प्राप्तिराजते
 ११ तैः प्रियवक्रचंद्रः ततः
 कातिजाले प्रत्येतत्त्व
 देगेष्वाया इनाकुल
 तातिपथे ॥ ११

अन्योन्ये --- १२ अन्योन्येनामयस्याः त्रिषामाशानाभाति
 प्रकारः परस्परं --- १२ प्राप्तिभातित्रियामया
 अयङ्कवातिशयोक्तिः रूपकातिशयोक्तिः सा त्वत्कतिपुसधाराजन
 १२ निर्गीर्णवसानतः भ्रान्ताः पश्यन्ति
 यदाऽपह्नुतिगर्भत्वे विधे --- १२
 तेवसायङ्कवामता १२

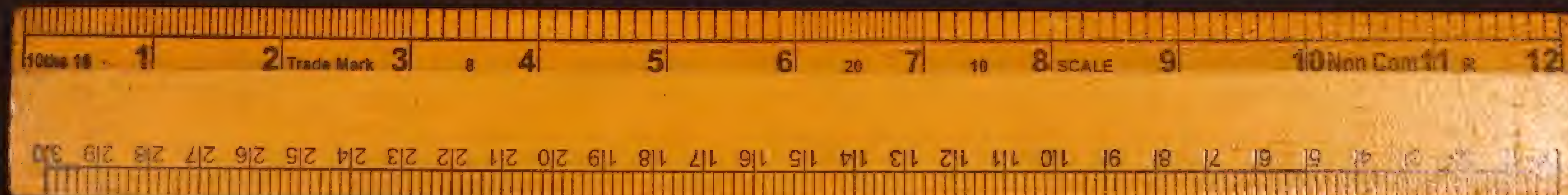
अप्रस्तुतप्रशंसा --- १४ अप्रस्तुतप्रशंसायात् एकः कृती सहेतेषु
 सायप्रस्तुताप्रशंसा १४ अत्यशक्रान्तावते १४
 अभिधाहेतः --- १४ अभिधाहेतः तारुण्यविलासः इत्यत्र
 हेतोर्हेतुमतासहे १४ वशीकरणहेतुनीयिका
 वशीकरणहेतुनीयिका
 लासहासयोस्तथावसाय
 मूलाऽयमलंकारः १४

अर्थांतरन्यासः --- १५ उक्तिरर्थांतरन्यासः स्थातु हनुमानचिमत्तदुत्तरा
 सामान्यविशेषयोः १५ किमहात्मनो गुणद्वये
 तु संसर्गात् पातिसत्त्वो
 पिगौरवे पुष्टमाला
 नुसंगेन सत्त्वशिपि
 धार्यते ॥ १५

अथालंकारनामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि
 अर्थीपत्तिः --- २० देऽपृथिकयाऽन्यथा हरोऽयं हरिणक्षीणा
 गमोऽर्थीपत्तिरिष्यते लुब्धेति स्तनमंडले मुक्ता
 कविवाकरिणकाद नामव्यवस्थेयैकेवये
 प्राकरिणकार्यस्थपत स्मरकिंकराः विल
 न्कवित्प्राकरिणकं लायसवासागङ्गदसहज
 तप्राकरिणकार्यस्थ मयाऽपहायधीरा
 तिद्वेभेदे १० अतितत्त्वमयोऽपि
 माहवे भजतेकैव
 कथाशरीरिणा १०

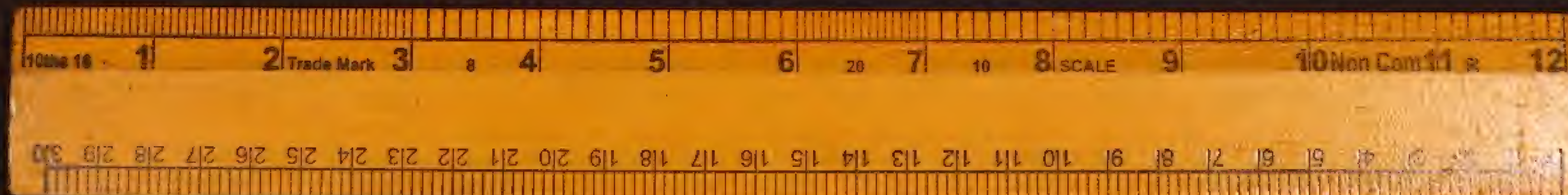
अल्प --- १६ अल्पतुल्यत्वाद्येया मणिमालोर्मिकोतेः
 यदाधारसत्त्वता १६ पकरिजयवद्यते १६
 अवज्ञालंकीतः १६ ताभ्योतोपरिदस्यता स्वल्पमेवावृत्तभतेयास्यः
 मवज्ञलंकीतस्तुता १६ प्राप्यापिसागरे मीले
 तियदि यज्ञानिकाहा
 निरमृतद्युतः १६

असंगतिः --- २० विरुद्ध भिन्नदेशात् विषयलभ्यैः पीते
 तस्यगीर्णलक्षणानि कार्यहेतोरसंगतिः मूर्च्छिता पापकागता ।
 अन्यत्रकरीणीयसत अपारिजातवसंधाचि
 तोऽन्यत्रकृतिप्रसाः कीर्धनघोतथाकृष्टाः ॥
 न्यक्तं प्रहृतस्यतद्वि गोत्रोद्धारप्रहृतोहि
 रुद्रकृतिप्रसा २० गोत्रोद्धारपुष्करोः २०
 असदर्थनिदर्शना अपरोवोधनेप्राज्ञः नस्याद्राज विरोधीति
 क्रियायासत्तरथयोः क्षीणेचेष्टादयेपुनः २१
 अस्याधिः कस्यचित्
 किंचित्क्रियाविशिष्टस
 सक्रिययापरावृत्तिः
 सतः सतोवाधिसंवाधनवृत्तिने २१



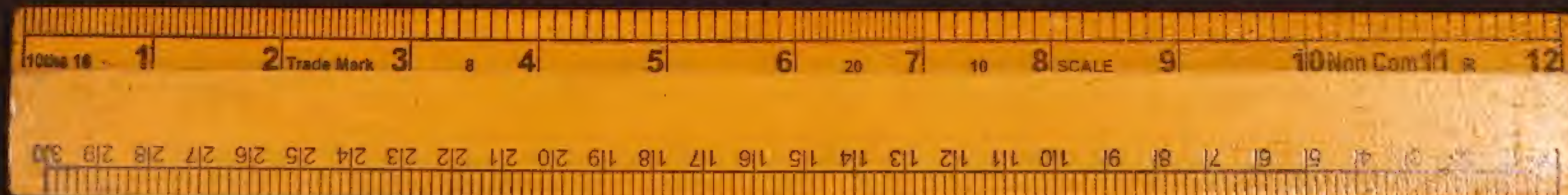
अथालेकारनामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि
 असेभवः --- २१ असेभवोऽप्यनियते केवेदगोपशिशुकः
 संभावावर्तने २१ शैलमुत्पादयिष्यति २१
 आहतिदीयके २१ त्रिविधदीयकाह्नौ वर्षत्यावुदमालेयवर्ष
 तत्रिविधं यदा भवेदाहतिदीयके २१ तेषावर्षावरी उन्मी
 हतिः ॥ अर्थाहतिः लेतिकदेवानिस्फुटंति
 उभयाहतिः ॥ कुटजोद्गमाः ॥ माघं
 तिवातकाल्दत्तामाघं
 तिवाशिखावलाः २१
 आक्षेपः --- २४ आक्षेपः समुत्पन्नस्य वेदसेदपीयात्मानमथ
 अस्यग्रीणि लक्षणानि प्रतिषेधो विवाहान्तर्वालिप्रियासुखानामे
 लक्षणाणि च ॥ निषेधाभासआक्षेपे हतितनोलापस्तस्याः
 बुधाः केचनमन्वते कालानलोयमः गच्छ
 आक्षेपोऽप्येविधौ गच्छतिवेत्तकोततत्रै
 यक्ते निषेधेवतिरोहिते वस्याजनिर्मम ॥ २४
 उच्यते --- २५ संभावनाः स्फुटप्रदेशं यूसस्तामेतमः शोके
 सावस्तुहेतुफलान्ता वस्तुहेतुफलान्ता कोकीविरहलक्षण
 गोवस्तुहेतुविधा ॥ उक्तानुक्तास्यराश्याति लिपतीवतमोगानि
 वस्तुहेतुहेतु हासिहास्यदेपरे ॥ २५ वर्षतीवोजने नभः
 प्रेक्षाफलान्ता प्रेक्षा रकोतवाग्री मृदलो
 तत्राद्या उक्तविषया भुवि विक्षेपणाद्रुवे
 अनुक्तविषयावेतिदि तेमुखा मेच्छयानूने
 विधापरेहेतुफला यमेवैरायते प्राणी ।
 तप्रेक्षसिहासिदु मध्यः किंकुवयोर्धत्ते
 विषयतया प्रत्येके वहः कनकरामभिः ।
 द्विविधोपवमुत्पत्ता प्रायोऽज्ञेत्तयदेने
 खड्गिथा ॥ कप्राप्तोयेतय
 ॥ ॥ स्यति ॥ २५

अथालेकारनामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि
 अर्थापत्तिः देहापृथिकयाऽन्यार्थं हारोऽयंहरिणाहीतो
 गमोऽर्थापत्तिरिष्यते लवेतिस्तनमेतेलमुक्ता
 क्वचित्प्राकरणिकाद नामयवस्येयकेवये
 प्राकरणिकार्थस्यापत्ते स्मार्किकः विल
 ॥ क्वचित्प्राकरणिकात् लापसवास्यगहदसहजा
 प्राकरणिकार्थस्येतिहे मय्यऽपहायथीरतो
 भेदो ॥ अतितमयोऽपि
 माहैव भजतेकैव
 कथाशरीरिणा ॥ २७
 अल्पे --- २८ अल्पे तस्मादथेकावश मणिमालोमिकातेः
 धारस्यस्त्वता २८ यक्रेजपवरायते २८
 अवज्ञालेकतिः २९ ताभ्योतौयदिनस्याता स्वल्पमेवास्त्वलभतेपास्यः
 मवज्ञालेकतिलमा २९ प्राण्यापिसागरः मील
 त्रिविदि यस्मानिकाहा
 निरमृतपुतेः ॥ २९
 असंगतिः --- ३० विरुद्धभिन्नदेशान्ते विषेजलथैःपीते
 तस्यग्रीणि लक्षणानि कार्यहेतारसंगतिः ॥ स्फुटितापथिकोगना
 अन्यप्रकरणीयस्यतेता अपारिजातावसथोवि
 ॥ अन्यप्रकृतिस्त्रसा अन्यत कीर्षनयोतथाकथाः
 कर्तुं प्रवृत्तस्यतद्विरुद्ध गोत्राद्वारप्रवृत्तोहि ॥
 कतिप्रसा २० गोत्रोद्धारपुत्राकरोः
 असदर्थनिदर्शना २१ अपरावोधनेप्राहुः । नेस्यद्राजविरोधीति
 क्रिययासत्सदर्थयोः लीलावैदोदयेपुनः
 तस्यार्थः कसचित्किंवि
 तक्रियाविशिष्टस्यस्य २१
 क्रिययापराप्रतिअसतः
 सतोवार्थस्यवोधनवर्तने २१



अथालेकारनामानि तल्लक्षणानि तडुदाहरणानि
 एकावली ३३ गृहीतमुक्तरीत्यार्ध नेत्रकलीत विद्योते
 अणोरिकावलीमता ३३ कर्णोदोः स्तभशासनौ
 दोः स्तभो जानुपथ्यत
 प्रलम्बनमनोहरो
 जानुनीरत्न मुकुरा
 कोरतस्यमहीभुजः ३३
 कारकदीपके- ३३ क्रमिकैकगतानोत गच्छत्यागच्छतिपुनः पा
 गुफः कारकदीपके ३३ स्यः यश्चपतिष्ठच्छति
 कारणमाला- ३४ गुफः कारणमालाया नयेन श्रीः प्रियायाग
 सापूर्वपूर्वपदार्थनो यथाप्रक्रातकारणैः ३४ स्थागेनविपुलेयशः
 कारणवर्णनेनयव भवेतिनरकाः पापाः
 मुतेश्वरपदार्थनो पापेदारिद्र्यसेभवे।
 कारणवर्णनेनवदिभ रारिद्र्यमप्रदानेनतस्या
 हानपरोभव॥ ३४
 कावलिगं- ३४ समर्थनीयसायकच जितोसिमदकंदर्प
 लिगसमर्थने ३४ सञ्चितेः स्तित्रिलोचनः
 ३४
 काव्याधीयतिः ३४ कैमुतेनार्थसंतिगिः सञ्जितस्त्वन्वेनेदुःका
 काव्याधीयतिरिच्यते ३४ वार्तासरसीरुहो ३४
 ३४
 कैतवापहुतिः- ३४ कैतवापहुतिर्वीके निर्यातिस्मरणरावा
 व्याजोयेनिह्वयेयदेः ३४ वालाटकपातकैत
 वात ॥
 गुह्योक्तिः- ३४ गृह्योक्तिरन्योद्देश्या हृषायेहिपरत्तेत्रारा
 गीर्धदन्त्यप्रतिकथ्यते ३४ यातिज्ञेयत्रस्तकः ३४
 ३४

अथालेकारनामानि तल्लक्षणानि तडुदाहरणानि
 वयलातिशयोक्तिः वयलातिशयोक्तिः अथमानोगतः पञ्चा
 स्तयोर्वायययति दनुनीताप्रियेणासा ३५
 क्रमः। ३५
 वित्रे- ३५ पमायाकारहेतवे माशवासवमाचारु रुवा
 वित्रकायमनेकविषे वर्णनोचित्रमुद्यते माशवभूतमा । मात
 यथायमकुत्रधनुःसह ४० धूर्ततमावाससावामा
 नागपाशकवाकनोका मेः स्तुमाशमा ॥ ४०
 वेधाः अश्वगतिविपरी
 गोमूत्रिकादयः ॥
 केकायहुतिः ४१ केकायहुतिरन्यस्य प्रजल्पनमतपदेलग्रः
 शंकातल्लस्यनिहृ ४१ कातः किंनहिद्वयः ४१
 तद्गुणः- ४१ तद्गुणः सगुणत्वाया यमरागायनेनासामो ॥
 दन्तरीयगुणयहः ४१ किकैतेः भरविषा ॥
 ४२
 तल्लयोमिता ४१
 सात्रिथा
 प्रथमायथा- ४१ वार्णानामितरेषावा संकुचंतिमगेजानिसे
 धर्मैक्यतल्लयोमिता रिणीवदनानिव तदे
 गमादेवेदृष्ट कस्य ॥
 चित्तनभासेत ॥ माला
 तीशशभृत्तवाकदली
 नाकदोशता ॥
 द्वितीयायथा- ४१ हिताहितेवृत्तिनोत्प प्रदीपनेपराभूतिभिन्न ॥
 मयरातल्लयोमिता शत्रवयोस्त्वया ॥
 तृतीयायथा ४१ गुणानुरूपः समीकृत लोकयास्त्रोयमः पाशी
 वचोन्मातल्लयोमिता श्रीदः शक्रोभवानपि
 ४१ ४१



अथालंकारानामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि

प्रतिषेधः --- ६० प्रतिषेधः प्रसिद्धस्य नमृतमेतत् कितवा
नियथस्यानुकीर्तनेऽऽनीनेनिशितेऽशौः
॥ ६०

प्रतीये --- ६१ प्रतीयेयमानस्यासु तल्लक्षणसमेषमह
यमेयतकल्पनेमयो कसदृशविभुः प्रल
यमेयलाभेनवर्णना गर्वेणतेवक्राकात्पा
नादश्चततवर्णप चंद्राभवाट्टाः कः
मानलाभेनतथाया क्रोर्धदयस्तेमृत्या
स्यापनादः वर्णनाम तन्मृत्यासंतिहिस्त्रियः
स्यापमायाश्चिन्त्यति मिथ्यावाटोहिमुग्धाति
ववश्चततप्रतीयेय तन्मृताभिकिलाचुजे
मानस्यकैमर्धमपि दृष्टेवदनेतस्याः किं
मन्तते ॥ ६१ पमेनकिमिडना ६१

प्रत्यनीके --- ६२ प्रत्यनीके वलवतः प्रेप्रनेत्रानुगोकार्णि
यत्रोः पक्षे यरा वुतयलाभ्यामथः कृतौ
क्रमः ॥ ६२

प्रस्तुतौकुरः --- ६३ प्रस्तुतेनप्रस्तुतस्यो किंभृगसत्यामालत्या
ततेप्रस्तुतौकुरः ६३ केतकाकंदस्यमा ६३

प्रहर्षण --- ६४ उत्कंठार्थसंसिद्धि तामेवध्यायतेतस्मै

तद्विविधं विनायत्तं प्रहर्षणे विसृष्टेसैवहृतिका
वांष्कितादीधकार्षसने दीपमुदीययद्यावता
सिद्धिश्चप्रहर्षणयत्ना वदभ्युदितोरविः ॥
दुयायसिद्धार्थातसात्ता निधेजनौघधीमलखन
लाभः फलस्यातत ६४ तामादितोतिथिः ६४

अथालंकारानामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि

श्लोकोक्तिः --- ६५ श्लोकोक्तिरुत्तकवहेतो कवाः कलिदजातीः
तदेतत्प्रकल्पने ६५ तमाललोममेचकाः

भाविके --- ६६ भाविकेभूतभावार्थ अहं विलोकयेऽघा
सात्तातकारस्यवर्णने पियुग्मेतेऽवतरासुराः
६६ ६६

भाषासमावेशः --- ६७ शौर्ध्वेकविधेरवभाषा गुंजन्मणिमेजीरेकल
सविधियास्वयिवाकी गभीरेविहारसुरती
यत्रभवेतसोऽयभाषा तीरेविसासिकेलि
समृतीव्यति ६७ कीरेकिमालिधीरेव
गेषसारसमीरे ॥ ६७

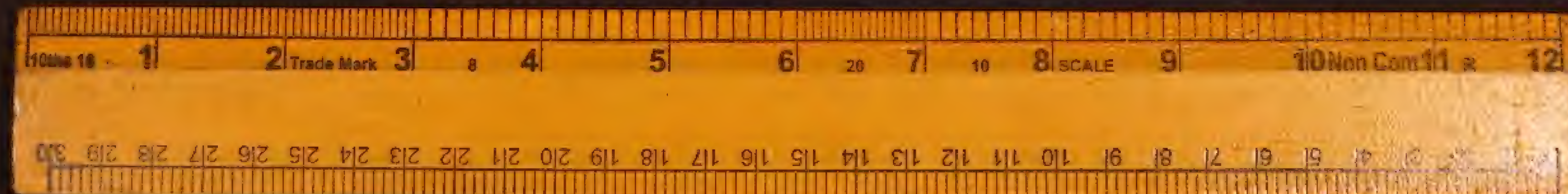
भेदकातिशयोक्तिः --- ६८ भेदकातिशयोक्तिः अन्यदेवास्पगाभीर्य
६८ स्याततस्येवाव्यक्तकल्प मन्येष्टोऽयवभूयतेः
ने ६८ ६८

भोतायहुतिः --- ६९ भोतायहुतिरन्यस्य तापं करोति सात्
शकायोभोतिवारणे कैपेज्वरः किनुसेल

भोतिमान् --- ७० स्यात्स्यति भोतिसेदे अयप्रमत्तोमधुपस्व
हेस्तदेकालेकृतिउये न्मुत्वेतिपेकेजे ॥
७० ७०

मालादीपके --- ७१ दीपकेकावलीयोगा स्मरणरुदयेतस्यासेन
मालादीपकमुच्यते ७१ त्वयिकृतास्मितिः ७१

मिथ्याव्यवसितिः --- ७२ किंचिन्मिथ्यात्वोत्पत्तिं मिथ्याव्यवसितिर्विशेष
मिथ्याव्यवसितकल्पने ७२ वशयतस्वत्तज्जवदुः



अथालंकारनामानि तत्त्वज्ञानानि तदुदाहरणानि
मीलिते ३१ मीलितेयदिसादृश रसोनालदिलासाया
रेदयवनदृष्टते ३२ अरणसहजारुण ३३
मृदा ३४ सूचार्थसूचनेमृदा नितमगुर्वीतरुणीदृश
नार्थयरेः पदेः ३५ मविमुलावसा ३६
यथासेखे ३७ यथासेखोक्रमेणैव शत्रुमित्रवियतिव
क्रमिकालोसमन्वयः ३८ जयरेजयभजय ३९
यमके ४० सत्यार्थदृष्टगार्थायाः नवयलाशयलाशवने
यजनसेहतेः क्रमेण पुरःस्कृतपरागपरागत
तेनेवावृत्तिर्यमके एकजमृदुलतातलता
विनिगद्यते ४१ तमलोकयतससरीभि
सरीभसमनोमैः ४२
शुक्तिः ४३ शुक्तिः पराभिस्थाने तामालिखतिदृष्टान्ता
क्रिययामर्मगुप्तये ४४ धनुःयोधकैरलिरवतः ४५
रत्नावली ४६ क्रमिकाप्रकृताधीना चतरास्यः पतिलक्षणाः
न्यासेरत्नावलीविदुः ४७ सर्वज्ञत्वेमहीयते ४८
रूपके ४९ विषयः भेदतादृश्य अवेहिभूर्जटः साक्षा
ततद्विविधं अभेद रंजनेविषयश्चयत येनदयाः पुरःक्षणात्
रूपकेतादृश्यरूपके रूपकेतत्रिधायिक अयमास्तेविनाशेभु
वतवसमनूनाधिक नूतनाः नुभयोक्तिभिः स्तार्तीयेकविलोचने
कथनद्वाराप्रत्येक ५० शत्रुविश्वमरुतयस्वी
विविधे समाभेद ॥ कृत्यसमदृष्टितो ।
रूपके नूनाभेद अस्यामुवेदुनालव्ये
रूपके अधिकभेद नेजानेदेकिमिदुना ॥
रूपक समतादृश्य साधीयमपरात्स्मीरस
रूपके नूततादृश्य यासागरोमिता अयं ।
रूपके अधिकतादृश्य कलिकनश्चंद्रान्मुख
रूपके यतनवद्विधे वेदोतिरिच्यते ॥ ५१

अथालंकारनामानि तत्त्वज्ञानानि तदुदाहरणानि
रूपकातिशयोक्तिः रूपकातिशयोक्तिः । यद्यनीलोत्पलद्वेष्टा
स्यान्निगीर्णः ध्यवसा त्रिःसरीतसिताः शराः ८०
नतः अस्यार्थः विषय सेवेधेनउल्लेखनेविना
विषयावाचकशब्देनय दृष्टोविषयेनिगरोतत्
विकेविषयस्यविषयरूप तयाः ध्यवसानेतीस्मनस
तिरूपकातिशयोक्तिः ८०
ललिते ८१ प्रस्तुते वर्णवाक्यार्थ ललितेनिगतेनीरे
प्रतिविवस्व वर्णने । सेतमेवाचिकीर्षति ८१
लुप्तोपमा ८२ वर्णयमानधर्माणु तदिङ्गोरीडुत्पास्या
साक्षादृथा वाचक यमावाचकस्यावयक कपूरीतीदृशोर्मम
लुप्ता धर्मलुप्ता ८३ द्वित्रः नुपादानात्तमि कात्यास्मरवधू येती
मानलुप्ताधर्मवाचक तालुप्तोपमादृथा ८४ दृष्टोतन्वीरोमया
लुप्तावाचकोपमय यतद्वयामेलनेतत्रला
लुप्तावाचकोपमान भोमयश्चतद्वेतेः ।
लुप्ता धर्मोपमान तेदतत् काकतालीय
लुप्ताधर्मोपमान मवितर्कितसंभवः ८५
वाचकलुप्ता ॥
लेशः ८६ लेशः स्यादोषगुणयो अणिलेषुविहोषु
गुणोषतकल्पने ८७ हेतुलक्ष्मिद्वाराणु
मुकयेजरेवधत्तमधुरा
लोमिराफले ८८

अथालंकारानामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि
लोकोक्तिः -- ८५ लोकोक्तिप्रवादवृत्तिं सहस्रकतिविन्मासोक्तौ
लोकोक्तिरितिकथ्यते लयित्वाविलोचने ८५

वक्रोक्तिः -- ८५ वक्रोक्तिः सैवकाकु मंचमानेदिनेप्राप्ते
भ्यामपूर्वापर्यप्रकल्पने नेहनादीहोतिके ८५

विकल्पः -- ८६ विशेषेणतल्लयलोचि सद्यःप्राप्तेसिचापानवा
कल्पालंकारमिता ८६ नमयंतुमहीभुजः ८६

विकस्वरः -- ८७ यस्मिन्विशेषसमान्य सजिग्यमहाताहि
विशेषाःसविकस्वरः ८७ उदृष्टीः सागरा इवा ८७

विविधः -- ८८ विविधतल्लयतल्लयने नमतिसेतसेलोका
विपरीतफलेच्छया ८८ दपिलच्छुसमुज्जती ८८

विधिः -- ८९ सिद्धसेवविधानेयत्ता पंचमोदेचने काले
माहविधिलेकति ८९ कोकिलः कोकिलो
भवत् ॥

विनोक्तिः -- ९० विनोक्तिः स्याद्विनाकिं विचारयपिसाविद्या
लक्षणभेदन विनोक्तिस्तुतेहीनमुच्यते विनाविनयसंपदे
साद्विध्या । तदेतत्किंविद्विनारम्य विनाखलेविभाषेया
विनोक्तिः सापिकथ्यते राजेन्द्रभवतःसभा ॥ ९०

विभावना ९१ विभावनाविनामिषात् अयलाज्जरासासिते
अस्यालक्षणमुश कारणकार्यजनवत् रक्तेचरणौ द्वये ॥
हरणनिवधट्ट हेतूनामसमयवेका अस्तिरतीक्ष्णकदिनेज्ञ
यौतपतिप्रसामता गजयतिमन्मथः ॥
कार्योत्पत्तिस्तृतीया नोद्वानेव तेराजन

अथालंकारानामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि

स्यतस्यपिप्रतिवध दशत्यसिभुजगमः
के। अकारणकार्ये प्रावाहीलानिनादोः
जन्मवत्तुर्थास्यादिभाव यमुदेतिमहद्वुतः ॥
नाविरुद्धातकार्यसेप प्रीतोराकिरणालनी
तिदृष्टाकाविदिभावना हेतसेतापयेतितो ॥
कार्योत्पत्तिरानन्मापि यथाःपयोराशिभूत
दृष्टाकाविदिभावना कर्कल्यतरोस्तवा ॥ ९१
विरोधः -- ९२ जतिप्रवर्तभिजीस्ये तवविरुद्धमलयमरुह
सदशया ॥ गुणो गुणादीभिस्तोभिः वानलः प्राशिरुवोपि
क्रियाक्रियाद्वयाभ्यां शेषमणिः रुद्रयमनि
यतद्रव्यद्रव्यामिषः रुतमापिभिन्ननस्तिनी
विरुद्धमिव भासेत दलमपि निद्वरावि
विरोधःसोदश ॥ रस्याः ॥ सेततमुषला
कृतिः ॥ सेमाहद्वुतः गृहकर्म
वटनायान्यते दिज
पत्नीनोकदिनाः सति
भवतिकराःसरोज ॥
कुमाराः अजस्य ॥
गृहोत्पत्तिरानन्मापि यथाःपयोराशिभूत
हतद्विषः । स्वगोताजा
गरुकस्ययाधार्थ्यवद
कस्तव ॥ वल्लभोत्तसे
गसेगेनविनाहरिण
चत्तयः । राकाविभाव
रीजानिर्विषज्वालाकु
लोभवेत् ॥ नयनमुगा
सेव ॥

अध्यालेकारनामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि

नेकमानसहत्यापिडु
ध्यायैरूपमिदंमदि
गत्यामदयतिरूपे
दुनोतिवमे २२

विशेषाभासः - २३ आभासत्वेविशेषस्य विनापितन्विहरेण
विशेषाभासश्चेति वस्तुनोतवहारिणे

विहरेति - २४ विहरेतिः स्तेश्चते ह्ययोहिपरिसेना
कविनाविष्कृतंयदि दितिवक्ति सस्वने २४

विशेषः - २५ विशेषः स्वातन्त्र्यात् गतेस्वयंपिडीयस्यास्त
विनाप्याथेयवर्णने च्छिदेतिततकराः
सत्रिविधः - विशेषः सोपियमेकं अतर्वहिः पुरः गत्यात्
यस्तनेकत्रवर्णनेति सर्वदिश्वपिसेवमे
विदारभतोऽप्यत्र त्वीयप्रयत्नामयालये
स्ततरकृतिश्चः २५ कल्पवृक्षनिरीक्षणं २५

विशेषोक्तिः - २६ कार्याजनिर्विशेषा रुदिस्तेहत्तयोनाभूत
क्तिः सतिपुष्कलकार स्मदीयेज्वलत्यपि २६
तो २६

विषमं - २७ विषमं वर्णनेयश्चर केयंशरीरयमृदुगी
तत्रत्रिविधं । ननुरूपयोः विरूप कृतादृशः मदनजः
कार्यस्योत्पत्तिरपि कीर्तिप्रसूतेयवलो
विषममतेअनिष्टस्य प्रपामातृकयाणिका
यवाप्तिश्चेतदिदिष्ट भवाप्रमाद्विमेज्यो
र्थसमुद्यमात् । २७ दृष्ट्यावुत्तेनभक्तिः २७

विषादने - २८ इवमाणविरुद्धार्थे दीयमुदीयद्यावता
मार्गश्चविषादने २८ वत्रिचीणाप्रवसः २८

अध्यालेकारनामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि

आवातः - २९ स्याद्वावातोऽन्यथा येनगतप्रीयतेहेति
सद्विधः कारितयाकारिक्रियेते तेरेवकुसमेः स्मरः ॥
वेतसोकार्येणनिव द्यावदवाल इतिम
हायिक्रियाकार्यविशेषपरित्यज्ययवते
धिनः २९

आजनिदा - ३० निदायानिदयावक्ति विधेसनिधायस्ते ॥

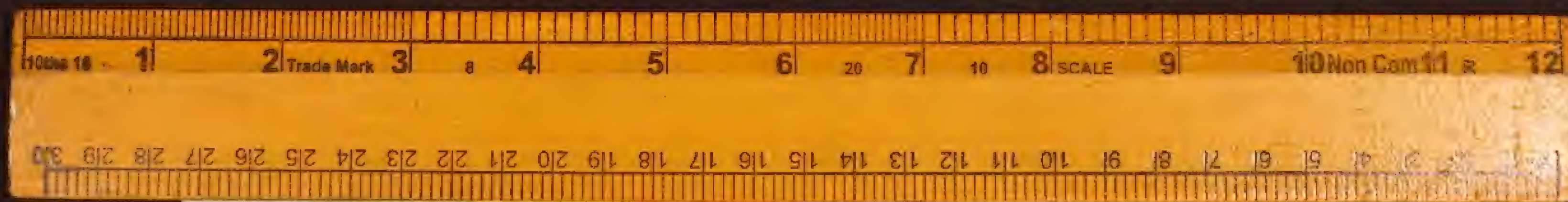
आजस्तिः - ३१ उक्त्याजस्तिनिदा कः सधुनिविवेकस्ते
सद्विधः स्तुतिभ्यास्तुतिनिदयोः नयेसयापिनादिव ॥

३१ सामुद्रतिपुनः साधु
कर्तव्यकिमतः पुर
यन्मदीयविल्लासिदेते
रपिनरेरपि ॥ ३१

आजोक्तिः - ३२ आजोक्तिरन्यदेतु सतिवयप्रयश्चरामयौ
त्तायदाकारस्यो गौरस्मिभूसरा ॥ ३२
यने ३२

अतिरेकः - ३३ अतिरेकोविशेषश्चे शोलाइवात्रताः सतुकिंतु
इयमानोयमेययोः प्रकृतिकोमलाः ३३
३३

सुहायकृति ३४ सुहायकृतिरन्यस्या नायसुधोचुः किंतर्हि
रोपायोथस्मिनिहवः ३४ आसर्गगासरोरुहे ३४



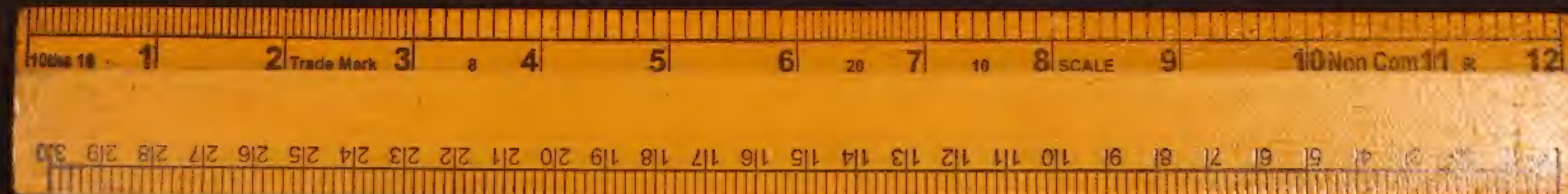
१८२ १८२
 अथात्कारनामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि
 स्तवः --- १५ नानाधीनैः सर्वदा माधवः पायात्
 सवत्रिविधः प्रकृता वर्यावर्णाभयः सयोगागमरीयत् ॥
 नेकविषयः १ अत्र अज्ञेन तन्मवितुल्यहो
 कृतानेकविषयः २ लाहृतशक्तिना ३ उच्च
 प्रकृता प्रकृतानेक इरिकी लालः सुमुभे
 विषयः ३ वाहिनीयतिः ३ १०५
 मदर्थनिदर्शना --- १०६ विभावेन समृद्धानो उदयत्रेव सविताय मे
 फलसुखदनुग्रहः १०६ ध्वयति तिवे १०६
 संदेहः --- १०७ स्यात्स्मृतिश्रुतिसेरे एकजैवासुयोपुर्वत
 हेतुदेकाः लेखिते स्माकं तु न निनयः १०७
 समे --- १०८ समे स्यादुर्गतिनेयत्र ह स्वानुरूपे कृते यमहा
 ततत्रिविधे --- १०८ रप्यनुरूपयोः सारूप्येण कृते मे उलेनीव प्र
 मणिकार्यस्य कारणेन मता लक्षितं जलजाय
 समे विदुः विनायत्रेन स्तवो वितायुक्ता वा
 तत्तिद्विर्दर्थः कर्तुं वनलाभोऽयं भूयते
 सुधमः । १०८ वारणापिनः ॥ १०८

समाधिः --- १०९ समाधिः कार्यसो उत्कंठतावकुलछ
 कार्यकारणतर जगामास्तं वभानुमान
 सत्रियेः । १०९ ११५

समासोक्तिः --- ११० समासोक्तिः परिस्फुर्ति अयमेन्द्रीमुखपश
 प्रस्तुते प्रस्तुतस्य चेत रत्नाश्रुवतिवेदनाः
 ११० ११०

१८३ १८३
 अथात्कारनामानि तल्लक्षणानि तदुदाहरणानि
 समुच्चयः --- १११ वेहना भगवद्भाजो नश्यति यश्चात् यश्चात्
 सविविधः ॥ भावगुणः समुच्चयः श्रवणं चित्तं च दृष्टिः ॥
 संध्यातिशयोक्तिः ॥ अहं प्रथमिकाभाजो कूलेशीलं च यो विद्या
 लक्षणभेदेन संध्यातिशयोक्तिः ॥ मेककायान्नयोपसः यनेचमदयत्नम् ॥ १११
 साहिधा ॥ स्यादयोगयोगकल्पने सोयाशाणि पुरस्यास्य
 तिशयोक्तिरिष्यते ॥ योगयोगसंध्या स्मृतिविधुर्मंडले
 तिशयोक्तिरिष्यते ॥ त्वयिदातरि रजिंदसर्दु
 सभावना --- ११२ सभावने यदीदं स्यादि यदि शेषो भवदुक्ता ॥
 संहोक्तिः --- ११३ संहोक्तिः सहावसे दिशतश्चा मत्तस्य की
 इति सते जनरं जनः तिः प्रत्यर्थिभिः सह ११३
 समान्य --- ११४ सामान्यं प्रकृतसामान्यं मल्लिका चित्तं यम्पि
 तादात्म्यं सहैव गुणैः स्यात्सुवेदनवर्द्धिताः
 ११४ अविभावाः सख्योति
 वेदिका अभिसारिकाः ११५

सारः --- ११६ उत्तरोत्तरमुत्कर्षः मधुरं मधुपी सुखं तस्मात्
 सारं श्रुतिभिधीयते तस्मात् कवेर्वचः
 ११६ ११६



अथालेकारनामानि तल्लक्षणानि तडदाहरणानि
 सूलं --- ११० सूलपराशयाभिज्ञे मयि यशसिताकेशेः
 तस्य कृतचेष्टिते सीमेतमणिमाहणेन

स्तोकोक्तिः --- ११८ स्तोकोक्तिर्यत्र लोको भुजगपवजानीभुजे
 केः स्यादधीतगभिः गावरी सखे ११८

सभावाक्तिः --- ११९ सभावाक्तिः सभासु कुर्वन्तं तं गानैः
 जात्यादिस्थस्य वगीने स्तव्यकर्णेः समीप्यते ११९

स्मृतिमात्र --- १२० स्यात् स्मृतिश्रुतिसेदे एकजं यशसतः काता
 हेतुदेकाः स्तव्यकर्णे मुखमगाहते मनः १२०

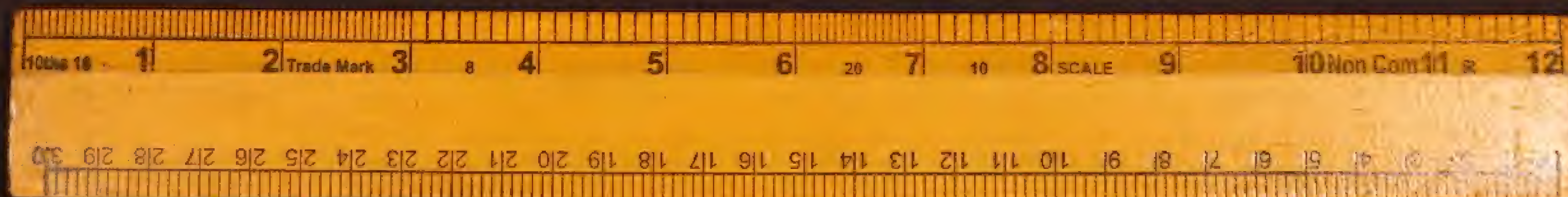
हेतुः --- १२१ हेतोर्हेतुमतासाहं असावुदेति प्रीतिषु
 सङ्घिविधः ॥ वर्णनं हेतुरुच्यते हेतु मीनके दायसम्भवे
 हेतुमतोरेकावर्णने लक्ष्मीविलासे विदुषो
 हेतुरुच्यते १२१ कटाक्षविकटप्रभोः १२१

हेतुपद्धतिः १२२ सुहायकृतिरन्यस्या नेडुलीओननिष्पत्तिः
 रोपायोधर्मनिष्ठवः सिधोरोर्वोऽय
 सपवपुक्तिपूर्वमेडव सत्यितः ॥ १२२
 तेहेतुपद्धतिः १२२

अलर्कः सखी भूषितकरणे । हतः । शाराश्रकंद इति भाषा
 तत्पर्यायः भूषा २ इत्यमरः ॥ तत्पर्यायः । प्रतापसः २ राजर्कः
 अलर्कतः वि अलर्काश्रुतः ३ गणरूपी ४ इति रत्नमाला
 तत्पर्यायः । भूषितः २ प्रसा
 थितः ३ परिष्कृतः ४ मेदितः ५
 ॥ १२५ ॥ इत्यमरः ॥
 अलर्कः ३ भूषयवद्भजलथ १
 यात्रे जाला इति ख्यातः तत्
 पर्यायः । अलर्कः २ मणिकं ३
 इत्यमरीकायोभरतः ॥
 अलर्कः ३ गीतविशेषः ३ त्पु
 णेदिकोषः ॥
 अलर्कः ३ भूमसमूहः इति
 जटाधरः ॥
 अलर्कः ३ भूषणे पूर्णता ॥
 सामर्थ्यं ॥ निषेधः ३ इत्यमरः ॥
 निरर्थकं ॥ इति भरतः ॥
 अलर्कः ३ प्रहस्तः वमने
 राक्षसविशेषः ॥ इति मेदिनी ॥
 अलर्कः सखी मुंडरी ॥ स्वविशेषः
 भेदः ॥ इति मेदिनी ॥ लज्जालु
 भेदः । तत्पर्यायः । खरत्नक २ तैदपरिमृजः ३ अलसः ४ शीतकः
 भेदः ३ गला ४ अस्यागुणाः ५ अनुसः ६ इत्यमरः ॥
 लघुते स्वाडते । कर्मणिपठक्य अलसः ३ हतविशेषः ॥ याद
 नाशित्वेव ॥ इति राजनिर्घटः ॥ रोगभेदः पांक्कु इति भाषा
 अन्यप्रवेशवारणार्थदत्तरेखादिः ॥ इति मेदिनी ॥ तस्य निदान
 अलर्कः ३ क्षिप्रकृत्तुः भेदार्कं रूपे । क्षिप्रगुण्यते रोपादौर्कः ३

राहुरुजान्वितो । उष्टकईमसेस्य भेदकत्वे । कफकारिते । गुरु
 शीतलसंतेविभावयत ॥ पाकिते हिमते पित्तनाशिते
 अलसकः पुं उदरोगविशेषः तत्राग्नीगुणाः गुरुत्वे मधुरत्वे
 तस्य रूपे कुतुरानख्यते २ मलभेदकत्वे वातस्त्रिभुजाकारि
 तर्प्यं प्रताप्यत परिहृजति । तिरुत्तले शीतलते पित्त
 निरुद्धामारुतमेव कुतुरावुपी नाशितेव ॥ इति राजवल्लभः
 धावति । वातवर्द्धो निरोधश्च अलार्त्तली कवाटे इति शब्द
 यस्यात्तर्प्यं भवेदपि तस्याल रत्नावली ॥
 सकमाचष्टे तस्मिन्नागैतयस्यव अलिः पुं स्त्री भ्रमरः वृश्चिकः
 तेजोतरे । प्रयाति नोर्द्धनाथस्ता इत्यमरः काकः कोकिलः
 दाहरोनचययते आमाशयः इति शब्दरत्नावली मदिदा
 लसीभूतलेसोऽलसकः स्मृतः इति मेदिनी ॥
 अलसा स्त्री हेमपदीलता इति अलिकं स्त्री ललाटे इत्यमरः
 मेदिनी ॥ अलिकुलसंकुलः पुं ऊज्जकहवः
 अलसेवणा स्त्री स्त्रीविशेषः सा इति राजनिर्घटः ॥
 अलसदृष्टिपुक्ता इति हेमचन्द्रः अलिगर्दः पुं जलसर्पः आलाथ
 अलक्षणं स्त्री दुर्लक्षणं मेद इति ख्यातः इति शब्दरत्नावली
 विह्वं तद्विप्रिष्टे त्रि ॥ अलिजिह्वा स्त्री जिह्वापरिह्व
 अलक्ष्मीः स्त्री नरकदेवता तत इजिह्वा आलनिव इति ख्यात
 पर्यायः । निर्वर्तिः २ इत्यमरः इति शब्दरत्नावली ॥
 अलाते स्त्री अंगारः इत्यमरः अलिजिह्विका स्त्री अलिजिह्वा
 अलावुः स्त्री लताविशेषः तफले इति शब्दरत्नावली ॥
 वाला इति ख्यातः । ततर्प्यः अलिजराः पुं मदीदिनीर्मितज
 त्वेवः २ तुम्बकः २ तुम्बा इति स्त्री लाभारविशेषः जाल इति ख्यातः
 पित्तफला ५ महाफला अल इत्यमरः
 दुःशलावुः दलावुः ५ लावुकाः अलिहवी स्त्री मालाहवी इति
 इत्यमरः तद्दीकाच अस्य गुणाः राजनिर्घटः ॥

अलिदः पुं वहिहीरसेल्य ॥ इत्यमरः ॥ सर्गः ॥ इति मेदिनी
 अमरसङ्कीर्णमभूमिः ततर्प्यः ॥ ललाटे ॥ इति हेमचन्द्रः
 प्रमाणः २ प्रमाणः ३ वहिहीरप्र अलीकं त्रि मिथ्या अभिये ॥
 कोष्ठः ५ अलिदः ५ इत्यमरः अल्य ॥ इति शब्दरत्नावली ॥
 अलियकः पुं स्त्री भ्रमरः ॥ को अलीकमतस्यः पुं अंगारसिन्नतिल
 किलः ॥ कक्करः ॥ इति मेदिनी तेलभृष्टमाद्यपिष्ट । तत्र प्रमाणे
 अलियत्रिका स्त्री वृश्चिकाख्यक राजनिर्घटयथा । माषापिष्टिकया
 यः ॥ इति राजनिर्घटः ॥ लियना रावल्लीदलेर्महत् तत्
 अलियणी स्त्री वृश्चिकालीवृत्तः संसेदयेद्युक्ता स्यात्प्राग्भागे
 इति राजनिर्घटः ॥ यारि ॥ ततो निकाशिते त्वेति ल
 अलिप्रिये स्त्री रक्तोत्पले । तैलेन भर्जयेत् । अलीकमतस्य ३
 रक्तयमे इति त्रिकांशेषः ॥ कोयप्रकारः पाकयेदिते ॥
 अलिप्रिया स्त्री पाटलावृत्तः ॥ तेहेताकभट्टिरेण वात्सकेन च भ
 रत्नमाला ॥ दयेत् ॥
 अलिमकः पुं भेकः कोकिलः अलः स्त्री आलः लङ्कलसी
 भ्रमरः यमकेशरः ॥ मधुक इत्यमरटीकायां मानायः ॥
 वृत्तः इति मेदिनी ॥ अले वा पिशाचभाषया सेवाथने
 अलिमोदा स्त्री गणिकारीवृत्तः इति शब्दरत्नावली ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ अलेले वा पिशाचभाषया सेमो
 अलिवकः पुं यमकेशरः भेकः येन ॥ इति शब्दरत्नावली ॥
 ॥ भ्रमरः ॥ कोकिलः ॥ इति ॥ अलोभीने त्रि लोभमृतेयक्तिः ॥
 शब्दरत्नावली ॥ ॥ अलोहिते स्त्री रक्तयमे इति
 अलिवाहिनी स्त्री केविकापु रत्नमाला ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ अलौकिकः त्रि लौकिकप्रयत्ना
 अलीपुं भ्रमरः वृश्चिकः ॥ विषयः अमानुषिकः । लोकातीतः
 इति मेदिनी ॥ अल्यत्रि किंचित् तत्पर्यायः ।
 अलीकं स्त्री अभिये मिथ्या इवत् २ मनाक ३ स्त्रोकं ५ खल्लकं



१ स्मत्ते १ दधे ० कश्चि ० तनुः ॥ अल्पायुः पुं कृपाः इति त्रिकोऽ
तनुः ॥ बुद्धिः ॥ बुद्धी ॥ मात्रा ॥ अल्पः अविर्जीवितेति ॥
१ लेवः १ धनेशः १ रुणः १ अल्पः ॥ अल्पः ॥ अल्पः ॥ अल्पः ॥
कली १ कलि १ अल्पः ॥ अल्पः ॥ अल्पः ॥ अल्पः ॥
सत्ते १ ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥
अल्पकः पुं यवासहस्रः ॥ इति ॥ शेषदेवः ॥
राजनिर्घटः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥ गतो कोतो ॥
अल्पकेषी स्त्री भूतकेषीहसः ॥ अल्पमिति यावत् ॥ प्रीतो
इति रत्नमाला ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥
अल्पगोत्रे स्त्री रत्नकेरे इति ॥ यावत् ॥ अल्पः ॥ ॥
रत्नमाला ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥
अल्पतनुः ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥
अल्पास्थिमुक्तः ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥
यर्थायः ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥
अल्पयत्रः पुं अल्पयत्रमुलसी ॥ मिति यावत् ॥ अल्पः ॥ ॥
इति रत्नमाला ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥
अल्पयत्रे स्त्री रत्नयत्रे इति ॥ सामर्थ्ये ॥ अल्पः ॥ ॥
रत्नमाला ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥
अल्पप्रमाणकः पुं वेलातेवेले ॥ यादने इति यावत् ॥ अल्पः ॥ ॥
वेलातरम्भज इति ख्यातः खर ॥ वीयकविकल्पद्रुमः तद्दीकाव ॥
मुज इति केचित् ॥ इति रत्नमाला ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥
अल्पमारिषः पुं शाकविशेषः ॥ स्याथः ॥ निश्चये असाकल्पे ॥
तुद्रनदिया इति ख्यातः तद्र ॥ अनादरः ॥ इति दुर्गदासः ॥
यर्थायः तद्गुलीयः ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥
अल्पसः स्त्री अल्पसरोवरः ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥
गेड इति भाषा तत्पर्यायः ॥ नियोगः ॥ यालने इति शब्द
वेशतः ॥ अल्पः ॥ ॥ अल्पः ॥ ॥

अवकटं स्त्री वैरूप्यं अवात ॥ अवमानिते इत्यमरः ॥
कटारम्भवेरूप्यवकारकट ॥ अवगोडः पुं गेडस्थवणः वयस
अ ॥ इति गोपीवेद्रक्तलक्षण ॥ फोडा इति यावत् तत्पर्यायः
अवकः पुं माज्ज्यादितिस्र ॥ वरुडः ॥ इति त्रिकोऽशेषः
भूत्पादिः ॥ जेजाल इति ख्यातः ॥ अवगते त्रि ज्ञाते तत्पर्यायः
तत्पर्यायः ॥ सिकरः ॥ इत्यमरः ॥ बुद्धे ॥ बुद्धिते ॥ मतिने ॥ वि
अविकलितः ॥ त्रि दृष्ट इति ॥ दिते ॥ प्रतियत्ने ॥ अवसिते ॥
ली अवकाशः पुं अवस्थानदे ॥ इत्यमरः ॥
शः फोक इति यावत् अवसरः ॥ अवगतिः स्त्री ज्ञानसामान्ये
अवकीर्णः ॥ त्रि अवचूर्णितः ॥ इति जटाधरः ॥
यर्थायः अवधस्तः ॥ इति हेम ॥ अवगद्यः त्रि प्रातः स्नातः प्रातः
वेदः अवकीर्णः ॥ त्रि तत्तत्तः ॥ स्नायी ॥ इति सिद्धान्तकोमुदी
संज्ञादिनायकनियमकोक्तः ॥ अवगादः पुं जलद्रोणी नौका
ति मज्जताथरो ॥ ॥ जलसेवनकाष्टपात्रे इति हला
अवकुटारं स्त्री वैरूप्यं ॥ इति ॥ अल्पः ॥
संज्ञिसंसारकाकरणस्योपशेषे ॥ अवगाहः पुं स्नाने ॥ स्नानगृहे
अवकष्टः ॥ त्रि वहिष्कृतः हवी ॥ इति वायदेवः ॥
कृतः तत्पर्यायः ॥ निष्काशितः ॥ अवगाहने स्त्री स्नानकरणे ॥ तत्
इत्यमरः ॥ ॥ यर्थायः ॥ अवगाहः ॥ ॥ अवगाहः ॥ ॥
अवकेषी ॥ त्रि फलकाले ॥ यत्ने मज्जने ॥ निमज्जने ॥ ॥ इति वा
यत्रफलकहृत्तादिः तत्पर्यायः ॥ नातया इति भाषा ॥
वेधः ॥ ॥ अफलः ॥ ॥ ॥ अवगीतः त्रि ख्यातगर्हणः ॥ नि
अवक्तव्यं त्रि वचनायोगे ॥ दितः ॥ इत्यमरः ॥ दृष्टः ॥ इति
अकचनीये ॥ ॥ मेदिनी मुद्रुहृष्टः ॥ इति विश्वः
अवक्रयः पुं क्रयसाधनद्वये ॥ अवगीते स्त्री निर्वीरः ॥ लोका
मूल्य ॥ इत्यमरः ॥ ॥ यवादः ॥ इति विश्वमेदिन्यौ ॥
अवगणितं त्रि अवज्ञाते ॥ अवगुठने स्त्री योषाननावरक

अवशा

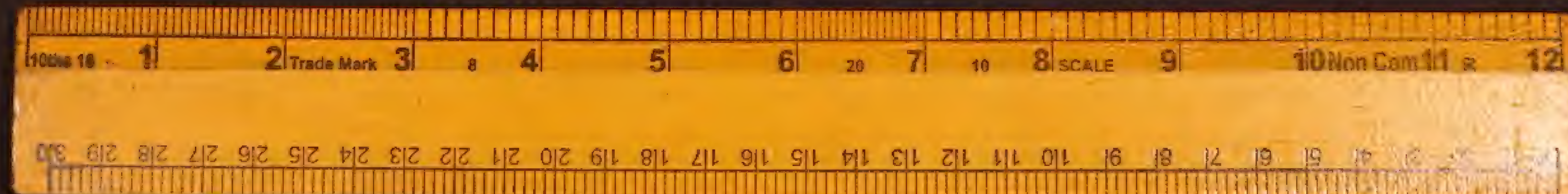
१५० १३० अवके

संभवसं स्त्रीमुखाद्वदनसं ललाटे ॥ शायः इति तट्टीका
 कोमटा इति ख्याता इति शब्दः ॥ अवचटः पुं शूरेभ्यो गर्तः इति
 त्वावली महाविशेषः तथाच त्रिकोडशेषः ॥
 तत्त्वसारे सद्यस्तकृतामुष्टिदी अवचातः पुं तं इत्यादिकेऽने।
 कीथोमुखतर्जनी अवगुदनमुष्ट्य कोशानयस्यप्रसिद्धिः इति हेम
 मभितो धामिता मता धृत्वादि चंद्रः ॥ अयमृत्युः ॥
 मन्त्रेण ॥ अवचस्करः त्रि अवचनस्यः
 अवगुटिका स्त्री अवगुदनस्य अवाय्य इति भाषा ॥
 रत्नावरकवस्त्रे इति शब्दः त्वावली अवचर्णिते त्रिदलीकृतद्रव्यं
 अवगुटिते त्रिदलीकृतं गुडाकरा इति भाषा ॥ तत्
 इति भाषा इति त्रिकोडशेषः पर्यायः अवध्वस्तः ॥ अयमृत्युः ॥
 अवगोरेण स्त्री ताडनाधीदृशी इत्यमरः तट्टीकाच ॥
 नासुघमः मोरिवारनिमित्तं रंगा अवचूलः पुं धजायवहाधोमुख
 उद्यान इति भाषा ॥ इति ब्राह्मणे वस्त्रे ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 अवग्रहः पुं हृष्टिरोधः प्रति अवचूलके स्त्री वामरे ॥ इति
 वेथकः ॥ हस्तिनललाटे इति त्रिकोडशेषः ॥
 मेदिनी ॥ गजसमूहः इति हाग अवकित्रे त्रि अवकेटकतानिक
 वली ॥ सभावः इति त्रिकोड एकं विशिष्टे ॥ इति न्यायभाषा
 शेषः ॥ ज्ञानविशेषः इति हेम अवकर्णिते स्त्री महाहास्य इत्य
 चंद्रः प्रायः इत्यमरीकाया मरीकाया भरतः ॥
 भारतादयः ॥ अवकुरितके स्त्री महाहास्य
 अवग्रहणे स्त्री प्रतिशेभः ॥ इति शब्दः त्वावली ॥
 अनादरः ॥ इति मेदिनी ॥ अवकेटः पुं परिकेदः ॥ एक
 अवग्रहः पुं ग्रहेदोषादिजन्य देशः विशेषणत्वे ॥
 हृष्टिवाचातः मुका इति भाषा अवकेटकं त्रि न्यायमते अवा
 तत्पर्यायः हृष्टिविचातः ॥ ग्रहस्थायिकरणसंबंधेकदेशः
 अवग्रहः ॥ इत्यमरः हस्ति ॥ इति व्यावर्तकः ॥ विशेषणं ॥

अवते

१५१ १३१ अवदे

अवकेदावकेदः पुं व्यापकं अवतमसे स्त्री अत्योभकारः
 इति न्यायभाषा ॥ इत्यमरः
 अवज्ञास्त्री अनादरः अवहेला अवतारः पुं अवतारणे पुष्करे
 इत्यमरः ॥ एपादिः तीर्थः ॥ इति मेदिनी
 अवज्ञाते त्रि अवमानिते । देवानां विशेषतो विलोमूर्त्ति
 अनादरे । तिरस्कृतं इत्यमरः स्त्रेण पूर्णेशावेष्टारुण एषि
 अवज्ञाने स्त्री अवज्ञा ॥ वामवतरणे । अवतारोस्तसे
 अवटः पुं विले गर्तः ॥ खेयाः तेष्टेतेप्रसिद्धाः ब्रह्मा
 कूपः कुहकजीवी इति विश्व वसहः ॥ नारादः ॥ नरनारायणे ५
 मेदिनी ॥ ॥ कपिलः ५ दत्तात्रेयः ६ यत्तः ७
 अवटः पुं गर्तः इति हलायु कश्यपभेदः ८ एषुः ९ मत्स्यः १०
 अवटीटः त्रि नतनासिकः सूर्यः ११ यन्त्रेतरिः १२ मोहिनी १३
 केयडातेको यस्यप्रसिद्धिः त नृसिंहः १४ वामनः १५ पशुपतिः १६
 तथ्यायः अवनादः २ अवभृटः ३ वेदव्यासः १० रामः १८
 इत्यमरः ॥ ॥ वलरामः १९ कृष्णः २० बुद्धः २१
 अवटः पुं स्त्री ग्रीवायश्चाधो कल्की २२ इति श्रीभागवते
 वाः इति ख्यातः इत्यमरः ॥ अवतारणे स्त्री भूतादिग्रहः
 कूपः गर्तः ॥ इति हेमचंद्रः वस्तोचले अर्धस इति विश्व
 हस्तभेदः इत्युणादिकोषः मेदिनी ॥
 अवडंगः पुं हट्टः इति जटायु अवतीर्णः त्रि अवतविशिष्टः
 कस्यचिन्मते अवदेक इति प प्राडर्भूतः जलादौ कृतावरोहः
 टः ॥ अवडीने स्त्री पक्षिणाम् अवतोका स्त्री यतङ्गभीमोः तत्
 थोगामेने पक्षिणामवरोहणे पर्यायः स्ववङ्गभी २ गावडगाई
 तिनट अवतंसः पुं स्त्री कर्ण गावफेलागाई इति भाषा ॥
 पूरः कर्णभूषणे शस्त्रः शिरो इत्यमरः ॥
 इषणः तत्पर्यायः ॥ वतंसः २ अवदंशः पुं सरायानरुचिजनक
 उतंसः ३ इत्यमरः ॥ चर्वणद्रव्यं गजर इति भाषा ॥



अवधे

१९२

अवने

तत्पर्यायः भक्त्यः ॥ १ ॥
विदेशः ॥ २ ॥
॥ इति राजनिर्घटः ॥
अवदातः पुं श्वेतवर्णः पीत
वर्णः इत्यमरः ॥
अवदातं वि मुक्तगुणविधिः ॥
पीतवर्णीयुक्ते निर्मले मनोज्ञे
इत्यमरः हेमचंद्रः ॥
अवदाने स्त्री वृत्ते कर्मप्रवृत्ति
वनिमुक्तकर्म ये कर्मप्रवृत्ति
सकले प्रशासकोऽस्य समाप्तं
इति भाषा तत्पर्यायः ॥ अय
दाने ॥ इत्यमरः तट्टीकाय ॥
विदने ॥ इति मेदिनी वीरण
मूलमिति स्वामी ॥
अवदाश्लो स्त्री खण्डिते खिता
इति ख्याते इत्यमरः ॥
अवदाहे स्त्री वीरणमूले ॥
अवदाहे स्त्री वीरणमूले ॥
इत्यमरटीकायां भक्त्यादयः
अवदाहे स्त्रीकायं स्त्री उशी
स्वस इति भाषा इति भरतः
अवदीर्णं वि द्रवीभूतवृत्तादि
तत्पर्यायः दुते ॥ इत्यमरः
अवदोहः पुं दुग्धं इति ॥
त्रिकोऽशेषः ॥
अवधे वि अथमे कृतिते

गहितं निकृष्टं इत्यमरः ॥
अवधं स्त्री अनिष्टं इति बोध
देवः पापं इति पाणिनिः ॥
अवधाने स्त्री मनोयोगः तत्
पर्यायः समाधाने ॥ अणिधाने
॥ समाधिः ॥ इति हेमचंद्रः
अवधारणे स्त्री निश्चयः ॥
अवधार्यः वि अवधारणीयः
निर्धार्यः ॥
अवधिः पुं अवधाने सीमा ॥
कालः विले ॥ इति विश्व
मेदिन्यो ॥
अवधी ॥ तत् अवज्ञायां अव
धीयति इति बोधदेवीयकार
कल्पद्रुमः ॥
अवध्यं वि मारणार्थं वधा
योग्यं ॥ अनर्थकवाक्यं इति
विश्वमेदिन्यो ॥
अवध्यंसः पुं परित्यागः नि
दने अवचूर्णने इति मेदिनी
अवध्यस्तः वि परित्यक्तः नि
दितः ॥ अवचूर्णितः इति
मेदिनी ॥
अवने स्त्री प्रीणने ॥ इत्यमरः
॥ स्त्रोणे इति हेमचंद्रः गमने
सुहा ॥ तर्पणे शोभने ॥
अवणे प्राप्तिः आलिङ्गने

अवेति

१९३

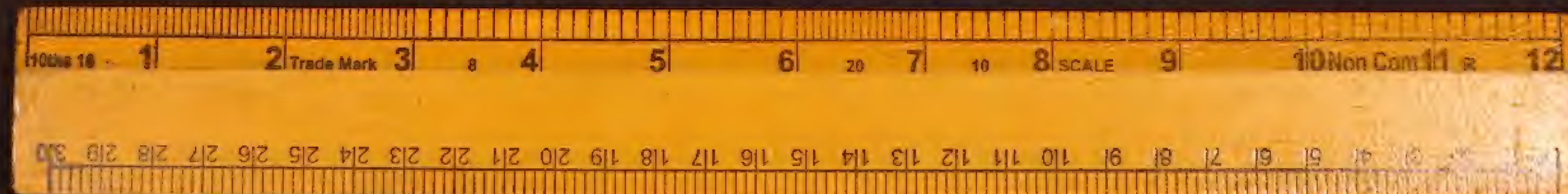
अवने

पाचने प्रवेशने सता
वृद्धिः ग्रहणे ॥ वयः शक्तिः
अवगमने कामः ॥ करणे ॥
यत्तववधात्पार्थः ॥
अवनते नन्वे नतभागः ॥
नेया इति भाषा तत्पर्यायः
अवधे ॥ आनते ॥ नते ॥
इत्यमरः तट्टीकाय
अवनडे स्त्री आनदे मृदेगादि
द्याघे इत्यमरटीकायां स्वामी
अवनयः पुं अवनयः निपा
तने ॥ अथः पातने इति भरतः
अवनाटः वि नतनासिकः
खोदा केयडानाकव्यक्ति इति
भाषा तत्पर्यायः अवरीटः ॥
अवभटः ॥ इत्यमरः ॥
अवनयः पुं अवनयः अथः अवभृथः
नयने नीचे फलान इति भाषा
इत्यमरः ॥
अवनिः स्त्री सीपवी इत्यमरः
अवनी स्त्री दृष्टी इति भरतः
त्रायमाणालता इति राजनिर्घट
रः अवनीयतिः पुं राज इति
जटाधरः ॥
अवेतिः पुं अवेतीदेशः इति
हेमचंद्रः नदीविशेषः इत्यमरः
एादिकोषः

अवेतिका स्त्री उज्जयिनीनगरी
अवयोध्यामयुगमायाकाशीकोरी
अवेतिका मुरीद्वारवतीचैव सप्त
तमोत्तराधिकः इति स्कंद
पुराणे ॥
अवेतिसोमं स्त्री कांजिकं कांजि
इति भाषा इत्यमरसिंहः ॥
अवेती स्त्री मालवदेशस्यानगरी
उज्जैन इति ख्याता ॥ तत्
पर्यायः उज्जयिनी ॥ विशाला ॥
पुष्करादिनी ॥ इति हेमचंद्रः
अवेधः वि फलवान् फलकाले
फलमुक्तवृक्षः तत्पर्यायः फले
ग्रहिः ॥ फलग्रहिः ॥ इत्यमरः
अवेपातः पुं श्रेष्ठं गर्तः ॥
इति हेमचंद्रः अथः यतने
अवभृथः पुं शीतोत्तमस्यः प्र
नयने नीचे फलान इति भाषा
यायोगसमायकायस्य सः यज्ञा
देव्याधिकदेशे पातिनिमित्तक
शेषकर्तव्यज्ञेय इति यावत् ॥
अवनी स्त्री दृष्टी इति भरतः
स्त्राने इति भरतः त्रिकोऽशेषश्च
अवभृथः वि नतनासिकव्यक्तिः
खोदा इति भाषा इत्यमरः
अवमः वि अथमः निदितः
अवमं स्त्री तिथ्यंतद्वयस्योद्देशेन

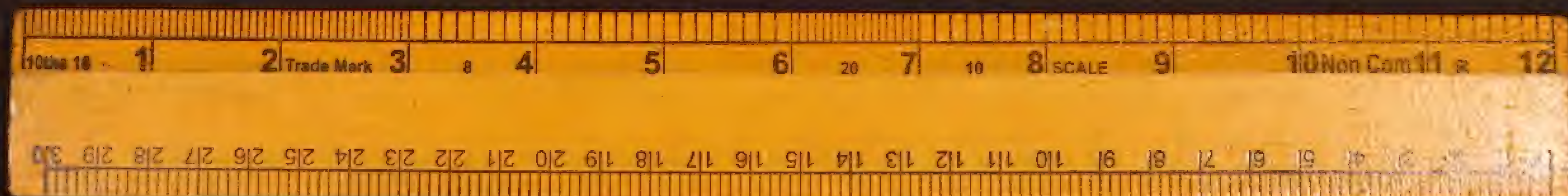
राजवत्सलः अस्याविवरणं वाक्यं
 प्राहाट्टय ॥
 अवसादः पुं आत्मा निरा
 विम्बासः इति मेदिनी ॥
 अवसाः त्रि अवशीभूतः विव
 अवशिष्टः त्रिशेषः उद्धतः
 अवश्यं च निश्चयः तत्पर्यायः
 नूनं निश्चितं इत्यमरः
 अनायते त्रि ॥
 अवश्यः स्त्री कुज्जटिका
 शहरावली ॥
 अवश्यायः पुं हिंस इत्यमरः
 गर्वः इति विष्णुप्रकाशः ॥
 अवश्यायणी स्त्री वक्ष्यातीति
 प्रसूतागोः इत्यमरीकायसा
 सेदरी ॥
 अवष्टब्धे त्रि अविहः समीपे
 अवलोचिते आश्रिते इत्यमरः
 वहः रुद्धः इति भरतः ॥
 आक्रांतः इति मेदिनी ॥
 अवष्टेभः पुं स्वर्णं स्तम्भः प्रभेभः
 इति मेदिनी सोष्टवे इति
 हलायुधः ॥
 अवस्था स्त्री भक्षण इति हेम
 चंद्रः ॥
 अवस्य चार्तिरकः इति कोवत
 अवसः पुं राजा सूर्यः इति
 सिद्धांतकोमुदी ॥
 अवसे स्त्री रत्नं वैदिक ॥
 प्राहाट्टय ॥
 अवसक्थिका स्त्री खट्वा तत्पर्यायः
 पर्यायिका २ परिकरः ३
 पर्यायकः ४ ॥ इति हेमचंद्रः
 अवसावः पुं क्रात्रनिलयः पाठ
 शाला चौपाडी यस्य प्रसिद्धिः
 इति हेमचंद्रः ग्रामः इति शब्द
 रत्नावली गृहे इति हलायुधः
 अवसथाः पुं क्रात्रवेष्टमद्यो
 पाडी इति भाषा इति हेमचंद्रः
 अवसन्नः त्रि अवसादप्राप्तः
 विसन्नः ॥
 अवसरः पुं प्रस्तावः मेत्रविशेष
 वर्षाणं इति मेदिनी वत
 सरः क्षणं इति हेमचंद्रः ॥
 अवसरीः पुं खेच्छावारः तत्
 पर्यायः प्रकाशे २ खेच्छाघः
 अनुमनने ४ इति त्रिकोशेषः
 अवसर्यः पुं अयसर्यः वरः
 इत्यमरीकाय भरतः ॥
 अवसयिणी स्त्री जिनालोकात्
 विशेषः सत दशकोटिकोटि
 सागरवर्षेण समायते इति
 हेमचंद्रः ॥
 अवस्ये त्रि अयस्ये दक्षिणे
 इति रायमुकुटः ॥

अवसादः पुं अवसन्नता तत्
 पर्यायः विषादः २ सादः ३
 विषन्नता ४ इति हेमचंद्रः ॥
 अवसाने स्त्री क्रियासमाप्तिः
 शेषः तत्पर्यायः सातिः २
 इत्यमरः मृत्युः सीमा ॥ इति
 हेमचंद्रः ॥
 अवसायः पुं शेषः समाप्तिः
 निश्चयः इति मेदिनी ॥
 अवसिते त्रि परियक्रमदिते
 न्यातत्पर्यायः क्रुद्धः २ इति ॥
 भर्तृमेदिन्यो ज्ञाते अव
 सानगते समाप्ते तत्पर्यायः
 सितः २ इत्यमरमेदिन्यो ॥
 अवसेकिमः पुं वटकः वडा
 इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 अवस्केदः पुं विजिगीषूणां
 वेष्टास्थाने शिविरे इति हलायुधः
 अवस्केदने स्त्री अवगाहने इति
 भट्टः अवतरणे इति महा
 भारते ॥
 अवस्करः पुं विष्णु गुरु ॥
 इत्यमरमेदिन्यो समाज्यादि
 नितिसमूह्यादि इत्यमरीकाय
 मधुगनायः सारसेदरीच
 अवस्तातय अवरो यथात ॥
 शेषे अने इति याणिनिः ॥
 अवस्तारः पुं यवनेकादिः कानात्
 इत्यादिभाषा अवस्तीर्यतेऽने
 नेतिलज आकादने वज्र
 अवस्तु स्त्री असद्वस्तु वेदोतमते
 अज्ञानादिसकलजडसमूहः ॥
 अवस्था स्त्री दशा कालिकविशेषः
 इत्यमरः कौमार्ये पंचमाहोते ॥
 यौगंडेदशमावोय केशो
 मापेवदशत यौवनेतततः परे
 आयोऽशाद्वेहालस्तरुणस्तत ३
 यते ॥ वृद्धस्तसप्रतेरुद्धे वर्षी
 यान्नवनेतः परे इति स्मृतिः
 अवस्था चतुष्टये स्त्री कालकृतचतु
 विधदशा यथा मापेवदशवर्ष
 वाल्ये ॥ आत्रि शब्दकोमारे ॥
 मापेवाशब्दार्थे यौवने पेवाशत
 ऊर्द्धवृद्धते इति वैयकशास्त्रे ॥
 अवस्थाने स्त्री स्थितिः वासः
 अवस्थिते त्रि कृतावस्थाने
 अवस्थिति विशिष्टे स्थिते
 अवस्थितिः स्त्री अवस्थाने पाक्षा
 इति भाषा ॥
 अवहलः पुं हलपष्ठे इति
 हेमचंद्रः ॥
 अवहारः पुं घोरः घुतमुहादि
 विष्णुमः निमंत्रणे उपनेत
 वादये शाहनामजलजेतुः ॥ इति



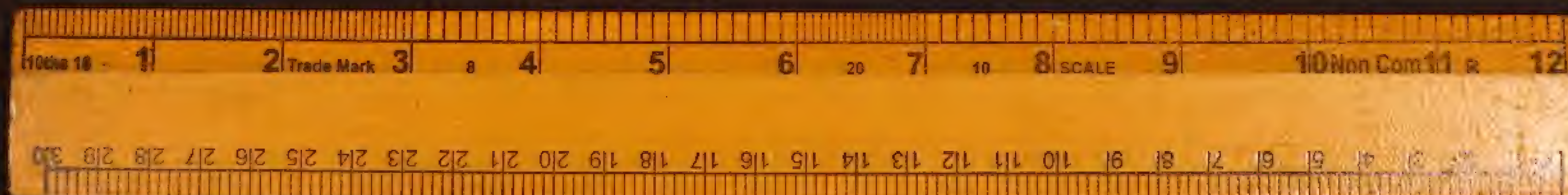
विश्वमेदिन्यो धर्मांतरं खेति अवाक पुष्पी सी शतपुष्पा शलप
 शहरत्नावली ॥ इतिख्याता मिश्रेया मौरि
 अवहारकः पुं जलजंतुविशेषः इतिभाषा ॥ इत्यमरः तन्माले
 हागार इतिख्यातः जलहस्तीति हस्तविशेषः हेवाङ्गुली चो
 केचित् ॥ तत्पर्यायः अवग्रहः ङ्गुली चोऽवग्रह इतिभाषा
 २ नक्रराजः २ अवग्रहः ४ इति तत्पर्यायः अथः पुष्पी २ मेगला
 शहरत्नावली पुष्पादिनिवर्तके १ अमरपुष्पिका ४ इतिरत्न
 त्रि अवहालिका स्त्री प्राचीरः ॥ माला ॥
 इतिहारावली ॥ अवाग्रं त्रि नखं अवनतं ॥
 अवाहितं त्रि विज्ञातं ॥ इत्यमरः ॥
 अवधानं गते इति धरणी ॥
 अवहित्या स्त्री स्त्री अकारगुणिः अवाङ् त्रि नीचवदनः तत्पर्यायः
 रत्नादिसूचको मुखरागादिराकः अथोमुखः २ अवाङ्मुखः १ अवा
 १ अंगवैकृतमिति विवर्णितः वीतः ४ इत्यमरः जगत्प्रथमः ॥
 २ लज्जादिना तस्योपने इत्य अवाङ्मुखं त्रि अथोवदनं ॥
 मरीकायां भरतः ॥ अवाची स्त्री दक्षिणादिक इति
 अवहेलं स्त्री स्त्री अनादरः ॥ वीर्यदेवादयः अथोदिक
 अवज्ञा इत्यमरः ॥ इतिव्याडिः अथोमुखी ॥
 अवहेलने स्त्री अवहेला अव अवचीने त्रि दक्षिणादिगभवत्
 ज्ञानना इति शहरत्नावली अथोमुखः इतिस्वामिजराथो
 अवहेलिते स्त्री अनादरः अव अवाचो स्त्री कुर्वीका ॥ तत्र
 हेलातद्विषाये त्रि ॥ पर्यायः ॥ अनन्तरं २ इत्यमरः
 अवाकः त्रि वाकारहितः वेवा अवाच्यः त्रि अनिदितः इति
 इतिभाषा इत्यमरः क्लिकेतस्य स्मृतिः अवक्तव्यः ॥
 धातोर्न अ हमासेद्वयप्रयोगः अवाच्यदेशः पुं योनिः इति
 दक्षिणा अथोमुखं एतदर्थयोः त्रिकोऽवग्रहः ॥
 अवपूर्वीव धातोः प्रयोगः ॥ अवादी ने त्रि अविरोधी अवि

वादी अवक्ता अवदनशीलः गतः इति पाणिनिः ॥
 अवाथं त्रि वाथान् अन्तर्गते अवाथं त्रि अन्निवाथं अवाणीये
 तत्पर्यायः निरर्गले २ इत्य अवारितये वाशनायोगे
 मरः ॥ अवासाः त्रि वस्त्ररहितः नयः
 अवाथः त्रि वाथानर्हः वाथा इत्यमरः ॥
 योग्यः अवाथनीयः अवाथितयः अवास्तरे त्रि अयमार्थं मिथ्या
 अवाने त्रि शुष्कफलादि इति अवाक्षः त्रिपरिस्तकः ॥
 शहरत्नावली ॥ अविः पुं सूर्यः पर्वतः
 अवापितथान्ये त्रि अकृतवय मेयः इत्यमरः नाथः सूषिक
 धान्यं रोपितथान्ये रोप्यथान केवलः इति मेदिनी प्राचीरः
 इतिभाषा तत्रवापितथान्ये वासुः इतिदेडी ॥
 तयाकिंचिद्दीनगुणं इति राज अविस्त्री ऋतुमती इत्यमरः
 वल्लभः ॥ अविकटः पुं मेघसमूहः
 अवारी स्त्री अवीकृतदेनयादेः भेडायाल इतिभाषा इति
 पूर्वतीरे ययार इतिभाषा ॥ अविकटः पुं मेघसमूहः
 अवारी स्त्री अवीकृतदेनयादेः भेडायाल इतिभाषा इति ॥
 पूर्वतीरे ॥ ययार इतिभाषा ॥ सैत्तिप्रसारपरिशिष्टे ॥
 इत्यमरः ॥ अविके स्त्री हीरके इति राज
 निर्वर्तः ॥
 अवधारः पुं समुद्रः इति अविगोपिका स्त्री अजगोपाहतः
 हेमवेद्रः इति राजनिर्वर्तः ॥
 अवारीणाः त्रि पारगः अविगीते त्रि अनिदिते
 नद्यादियारगत्यक्तिः इति अवियः पुं कर्मरक्तवृत्तः इत्य
 पाणिनिः मरः यानिआमला इतिख्यातः
 अवारिका स्त्री धन्याकं धान्यं इतिस्वामिजराथो
 इतिभाषा अवारिकावपाठः इतिस्वामिजराथो ॥
 इति राजनिर्वर्तः ॥ अविवारः पुं अन्यायः अन्या
 अवारिते त्रि अकृतवारणं वारविचाररहिते त्रि
 अनिवारिते अविवारितः त्रि अकृतविचारः
 अवारीणाः त्रि पारगः नदीपारः अविवेचितः ॥



लंवेःवीचिमयेःयःशिरानियमः अथकंक्ली प्रकृतिः आत्मा
 तेयत्र इति श्रीभागवते ॥ इति हेमचंद्रः महाराष्ट्र
 अवीरः त्रि सत्तद्विहितः निर्वीर्यः मात्मा इति मेदिनी ॥
 इति मेदिनी ॥ अथकुरागः पुं ईषलोहितवर्णः
 अवीरा स्त्री अजातायताविषयः तत्पर्यायः अरुणः २३२
 इति स्मृतिः निष्पत्तिमुता इत्य अथंगा स्त्री अकृषिमी वेग
 मरमेदिनी ॥ इति अविक्लृणोवे वि
 अवेयः पुं गोवत्सकः वाकुः अथंजनः पुं अंगहीनयपुः
 इति भाषा इति शब्दचंद्रिका इति हलायुधः अस्फुटे वि
 असेये वि ॥ अथंजा स्त्री अथंजा अलकु
 अवेलाः पुं अयलायः अपहृवः श्रीति भाषा ॥ इति कुत्र विरमः
 इति मेदिनी ॥ कोषे पाठः ॥
 अवेला स्त्री पूगवर्धितं विमानं अथयः त्रि पीडाहितः अथा
 गुया इति भाषा इति मेदिनी मृत्युः सये पुं इति मेदिनी
 अवेला स्त्री अवेला दर्शनं अथया स्त्री हरीतकी पत्राकारिणी
 अवेला स्त्री प्रत्यवेला ॥ इत्यमरः ॥
 प्रत्यनट्टिः तत्पर्यायः प्रति अथयिः पुं अथः वेदप्रसू
 जागरः २ इत्यमरः ॥ प्रयोगोये ॥
 अवेथं त्रि विधाविषयः विधेयः अथयिषः पुं समुद्रः सूर्यः
 विवर्जितं विधिप्राप्तिभेदे ॥ इति सिद्धांतकोमुयाउणादिहतिः
 अवेदे त्रि आर्द्र इति जटा ॥ अथयिणी स्त्री अथयिणी अर्द्धरात्रे
 अवेयः त्रि निर्वीर्यः अज्ञानः इति सिद्धांतकोमुदी ॥
 अहः पुं वत्सरः मेघः मत्ता अथयः त्रि अथा मृत्युः इति
 इति गणमुकुटः सारसंदरीच पाणिनिः ॥
 अथकः पुं विसृः शिवः ॥ अथयं स्त्री पुं शब्दविशेषः तत्
 कंदर्पः इति मेदिनी मूर्खः योरेविभक्तिर्नतिहति अतएवलि
 इति हेमचंद्रः अस्फुटे त्रि त्रयाविकृते तथावकातसे ॥

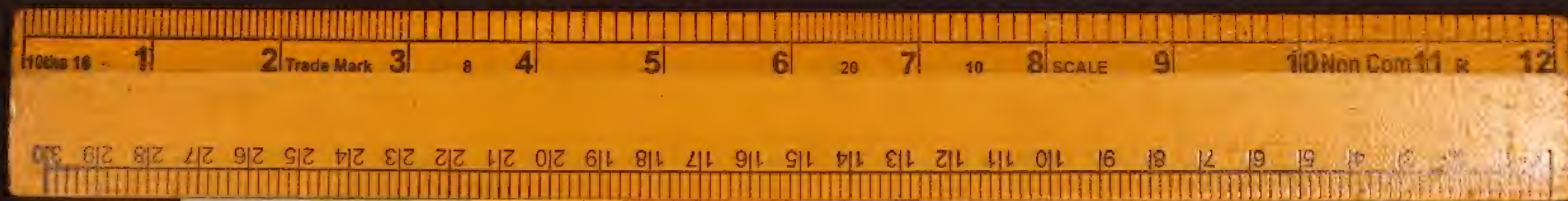
सहशत्रुलिङ्गेषु सर्वास्तव विभ र्यायः प्रादेशिकः २ आत्मनो
 किं वचनेषु सर्वेषु यत्रोति विशेषगुणाः बुद्धिः सत्त्वः बुद्धिः
 तदर्थं ॥ इका ५ द्वेषः यत्नः ५ धर्मी ५ धर्मः ८
 अथयः पुं विसृः अथयः इति वि भावनाख्यसेकागः ५ आकाशस्य
 इति मेदिनी ॥ विशेषगुणाः शब्दः १० सामान्यगुणाः
 अथयः त्रि अमोघः सफलः संयोगः ११ विभागो १२ येन सर्वं
 अथवसायवान् त्रिव्यवसाय अथाप्यहृतयः स्युः इति न्याय
 इति ॥ अथवसायी तत्पर्यायः भाषा ॥
 शिकुः २ इति त्रिकोडशेषः अश ऊ ३ व्याघ्रो समूहः
 अथवस्था स्त्री अवसिद्धातः इति बोपदेवीयकविकल्पदुमः
 अविधिः शास्त्रविरुद्धवस्था अशगभोजने इति कवि
 अथवस्थितः त्रि नीतिशास्त्रादि कल्पदुमः ॥
 अथवस्थानभिज्ञः सिद्धांतहितः अशकुंभी स्त्री पाणीयपृष्ठजः
 अथवहायं त्रिव्यवहाययोः याना इति भाषा इति त्रिमाता
 अथवहाणीये ॥ अशको त्रि अशकनीये असाध्ये
 अथवहिते त्रि अथवधानमृत्यु अशकं त्रि शक्तिरहिते असमर्थं
 तत्पर्यायः संसर्गः २ अय अशत्रुः पुं चंद्रः इति शब्दचंद्रिका
 दोतरे ३ अयदोतरे ५ इत्यमरः शत्रुरहिते मित्रेव त्रि ॥
 तट्टीकाच अशने स्त्री भक्षणं अत्रः
 अथवरुतः त्रि अकृतवद्वहः इति हेमचंद्रः
 अथानः पुं कलाभावः कौटु अशनः पुं असनहलः पीत
 अथाप्यं त्रि अथापनीये शालहलः इति गणमुकुटः
 व्याप्तिरहिते अनधीने ॥ अशनप्राणी स्त्री हलविशेषः
 अथाप्यहतिः त्रिकिंचिदवकि तत्पर्यायः वातकः २ श्रीतलः
 हतिः स्वसमानाधिकरणभावः ३ श्रीतलकातकः ५ असनप्राणी ५
 प्रतियोगीति यावत् देशक सनप्राणी ६ शनप्राणी ७ श्रीतः ८
 कालिकभेदेन सहविधः तत्त श्रीतकः ९ अयराजिता १०



मारी इति ख्याता इति शब्द
रत्नावली ॥
अश्वनामा स्त्री भोजनका तथा
इत्यमरः ॥
अश्वनायिते त्रि लुथिते इत्य
मरः
अश्वनिः पुं स्त्री वज्र इत्यमरः
विद्युत् ॥
अश्वर्म् स्त्री कर्कटः वितहि
प्रिष्ठेति इति जटाधरः ॥
अश्वारवा स्त्री मृत्प्रीति इति
राजनिर्वृतः
अश्विते त्रि भुक्तं खादितं ॥
रुते इति हेमचन्द्रः ॥
अश्विते गवीने त्रि अश्विते ग
वीने पूर्वगवादिचौरतत्वेनादि
इत्यमरटीकासारसेदरी ॥
अश्वित्रः त्रि चौरः इत्युणादि
कोषः ॥
अश्विरे स्त्री हीरके इति राज
निर्वृतः ॥
अश्विः पुं अग्निः राक्षसः ॥
सूर्यः इति मेदिनी ॥
अश्विरा स्त्री अश्विराक्षसस्त्री
इत्युणादिकोषः ॥
अश्विम्बकाः स्त्री अनयत्नाकेना
पुत्रविहीनास्त्री इति शब्दरत्नावली

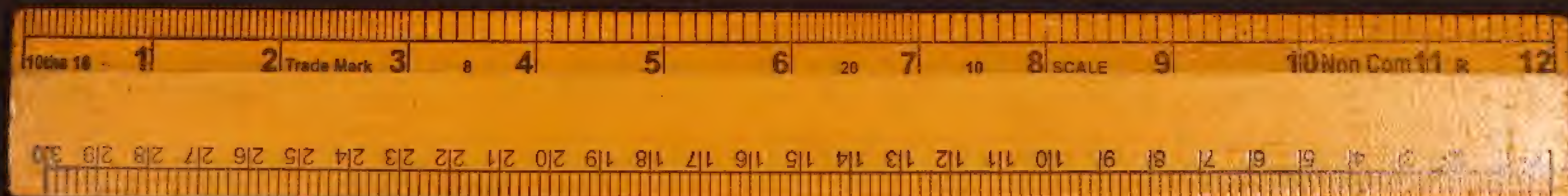
श्रौत कुटी इति भाषा
अश्विम्बी स्त्री अश्विम्बीका इति
मरः ॥
अश्वितिते त्रि शिलादिभूते ॥
अनिपुणः अनाभिज्ञः ॥
अश्वीतिः त्रि सेव्याविशेषः
८० आशी इति भाषा ॥
अश्वुडे त्रि अयवित्रे अकृत
शोधने ॥
अश्वुभे स्त्री पापे इति हेमचन्द्रः
अमंगले तद्युक्ते त्रि ॥
अश्वुते त्रि अयक्ते इति रत्न
माला
अश्वेषे त्रि शेषरहिते निः
शेषे सर्व इत्यमरः ॥
अश्वोके स्त्री पारदे इति
मेदिनी श्लोकहिते त्रि
अश्वोकः पुं स्वनामख्यातपुत्र
हृत्विशेषः तत्पर्यायः ॥
श्लोकनाम्नः २ विशेषकः ३ वेजले
दुमः ४ वेजलः ५ मधुपुष्पः ६
श्लोकः ७ केकेलिः ८ केलिकः ९
रक्तयस्त्रवः १० वित्रः ११ विवित्रः १२
कलीपूरः १३ सभगाः १४ दोहली
१५ ताम्रयस्त्रवः १६ रोगितरुः १७
हेमपुष्पः १८ रामा १९ वामोत्रि
चातनः २० पिंडीपुष्पः २१ नटः २२

यस्त्रवदुः २१ अश्वगुणाः शीते सर्वेषो वर्णानामहः वत्सर्ष
लघते पितृदाहश्च मायहत्वे ॥ पुरुषपर्यन्ते पत्तिणी
गुल्माभूलोदराध्याननाशिते जनने मरणे वज्रमनामस्मृतियर्थं
हृमिकारकत्वेव इति राजनिर्वृतः सर्ववर्णानामेकाहः जन्मनामस्
अश्लोकरोहिणी स्त्री कङ्करोहिणी तैरभावे स्नानमात्रे ॥
कङ्करीति भाषा इत्यमरः ॥ मातामह मरणे सर्वेषो वर्णानां
अश्लोकास्त्री कङ्करी इत्यमरः ॥ त्रिरात्रे ॥
अहं तोषासनदेवताभेदः ॥ मातृसस्त्रीय पितृसस्त्रीय मातुल
इति हेमचन्द्रः ॥ पुत्रभगिनेय मरणे सर्ववर्णानां
श्लोकारिः पुं करेव हतः पत्तिणी ॥
इति शब्दवेदिका ॥ पितामह भगिनीपुत्र पितामही
अश्लोचः पुं श्लोकाभावः ॥ भगिनीपुत्र पितामहीभातपुत्र
तत्पर्यायः अनहेकृतिः इति रूपपितृवोधवत्रय मरणे सर्ववर्ण
त्रिकोशेषः ॥ नायत्तिणी ॥
अश्लोचो त्रि श्लोकाधोम्ये ॥ मातामह भगिनीपुत्र मातामही
अश्लोचो स्त्री भुविताभावः ॥ भगिनीपुत्र मातामहीभातपुत्र
तौत वेदिक कर्मीनर्हत्प्रयो रूपमात्रवोधवत्रय मरणे सर्ववर्ण
जकसेस्कारविशेषः विहृतकम् नामहोरात्रे ॥
विरोधदृष्टविशेषः तदनेक एकयामवाति स्वगोत्रज मरणे
विधे तत्र भुवितलोक्तशौचानि सर्ववर्णानामहोरात्रे ॥
संश्रुते ॥ औरसव्यतिरिक्तपुत्रजननमरणयोः
अथ सपिंडाद्यश्लोच ॥ परपूर्वभार्या प्रसव मरणयोश्च
जनने मरणे च सप्तमपुरुषपर्यन्तं सर्ववर्णानां त्रिरात्रे ॥
सम्पूर्णश्लोचं तच्च विप्रदण्डः आचार्यमरणे ब्राह्मणादिव
क्षत्रियस्य द्वादशहः वैश्यस्य शत्रयाणां त्रिरात्रे ॥
पंचदशहः शूद्रस्य मासः ॥ समानजातीयोक्तहृत्पुत्र
जनने मरणे च दशमपुरुषपर्यन्तं पौत्रसंश्रुतस्वभार्या मरणे



सर्वेषां त्रिरात्रं हीनवर्णेषु भूता रात्रं तद्वितीयापत्तुर्मरणे तथ
 सरणिना नाशे च ॥ विभुपुत्रोऽपि त्रिरात्रं तथा विभ
 भगिनीपुत्रगृहे मातृसस आत्मा पुत्रयोः परस्परं प्रसवमरणयोर्मरण
 गृहे पितृससः पितृसस्तीयगृहे जातुकाशे च ॥
 पुत्रस्य जामातृगृहे मृकृमृकृयोः दौहित्रं मरणे सर्वेषां वर्णानां
 रणे भगिनीपुत्रादिवर्णानां त्रिरात्रं पक्षिणी ॥
 मृकृमृकृयोः सत्रिधिमरणे सर्व पितृमातृ
 वर्णानां त्रिरात्रं ॥ त्रिरात्रं ॥ (सप्रभृ
 पुत्रमृकृमृकृयोः रिकशमस्थिता यदि मातुल मातृसस पितृस
 योर्मरणे सर्वेषां पक्षिणी ॥ तीनादहनवहनं करोति तदा सर्वे
 मृकृमृकृयोः भिन्नशममरणे वा वर्णानां त्रिरात्रं
 सर्वेषां महारात्रं ॥ (स्वस मातामहादीनां त्रिरात्राभ्येतरमरण
 भगिनी मातुलानी मातृलीपितृ श्रवणेन क्लेशाणां मुक्तिः तत्काले
 मातृसस गुरुना मातामहीना त्रिरात्रे न शोचं किं वा चारत
 ले ॥ सर्वेषां पक्षिणी ॥ स्नानमात्रं ॥
 आचार्यपत्नीपुत्रयोरुपस्थाने अथवालायशे च ॥ २ ॥
 मातृवैमात्रे यस्य पालकससह नवमादि मासजात बालस्याशौचका
 ध्यायिनः शिष्यास्य च मरणे सर्व लाभ्येतरं मरणे मातापित्रोः स्तु
 वर्णानामहारात्रं ॥ शतपुक्ते तदेव सजातुक्तं जननशौ
 मातृसस पुत्रपितृसस पुत्रमातृ वे ज्ञातीनां स्तुष्टौ च नास्ति ॥
 लपुत्ररूपाणां वायव्यमरणे नममादि मासमृतजातयोः कन्या
 सर्ववर्णानां पक्षिणी ॥ पुत्रयोः पित्रादि सपिंडानां मातृस
 प्रथमभयेनादातेनेव जन्मविशेषं जननाशे च तच्च ब्राह्मणानां दशाहं
 पुत्रसहिते वा त्वमाश्रिता यश्चोतेन मृदाणां मातः ॥
 पित्रादिपुत्रा तयोः पुत्रयोः पुत्रा पुत्रजन्मनि पितः संचेत्स्त्राते पुत्र
 संचेत् प्रसवमरणयोः द्वितीयपुत्र सुखदर्शनात् परंपुनः संचेत्स्त्राते
 पितृस्त्रिरात्रं तत्सपिंडानामेक पुत्रकन्या जन्मने ब्राह्मणपादशाहं

नेतरं लौकिक कर्माधिकारः पंचाहः ॥
 पुत्रजनने ब्राह्मणविशतिरात्रे यन्मासोपरिद्विवर्षाभ्येतरमरणे
 त्रिरात्रात् वैदिक कर्माधिकारः मरणे पंचाहः तत्रापि कृतवृत्तमरण
 कन्या जन्मने ब्राह्मणमासोत्तरात् द्वादशाहः ॥
 नात् वैदिक कर्माधिकारः ॥ द्विवर्षापरिद्विवर्षाभ्येतरमरणे द्वादश
 मृदायाः कन्या पुत्र जनने त्रयो हः ॥ अत्रापि देवात्कृतोद्वाहे मासो
 दशाहोत्तरं लौकिक कर्माधिकारः व्यवह्रियते ॥ यद्वर्षापरिमासः
 वैदिक कर्माणि तु मासोत्तरात् अथ त्रयोऽश्वमेध ॥ ३
 नात् ॥ मुहिः ॥
 यत्तत्सर्वं कन्यापुत्रयोर्विधमानत्वे कन्याया जन्मावर्षाद्विवर्षाभ्येतरमरणे
 वा ॥ सर्ववर्णानां पित्रादिसपिंडानां सघः
 जननाशे चोत्तरं ब्राह्मणमासोत्तरं शोचं ॥ द्विवर्षापरिवाग्दानपर्यंत
 तदेतमरणे मातापित्रोः काहः ॥ मेकाहः ॥
 सपिंडानां तसघः शोचं ॥ वाग्दानोत्तरं विवाहपर्यंतं कन्याम
 षण्मासाभ्येतेरपि जातदेतस्य मरणे रणे भर्तृकुले पितृकुले वा त्रिरात्रं
 तापित्रास्त्राहः सपिंडानामेकाहः विवाहोत्तरं मरणे भर्तृकुलएव
 षण्मासापरिद्विवर्षपर्यंतं बालक संपूर्णशोचं ॥
 मरणे मातापित्रोः स्त्राहः सपिंडानाम देतजन्मायर्ष्यं तर्भागिनी मरणे सोऽ
 कृत वृत्तेयकाहः कृतवृत्तेयकाहः भ्रातृः सघः शोचं ॥
 द्विवर्षापरिमासत्रयोधिकवर्षं द्वादश पर्यंतं भगिनी मरणे एक
 पर्यंतं मनुष्यनीत बालकस्य मरणे रात्रे विवाहपर्यंतं त्रिरात्रं
 मातापित्रादिसपिंडानां द्वादशः दत्तकन्यायाः पितृगृहे प्रस
 तन्मथोप्युपनीतस्य मरणे द्वादशः वमरणयोः पित्रोः शयनामनादि
 मासत्रयोधिकवर्षापरिमासोत्तरं संपर्पमृत्योस्तिवात्रं तथा विधये
 पित्रादिसपिंडानां द्वादशाहः वर्गाणां एक रात्रे तथा विधये
 मृदुस्य षण्मासाभ्येतेरनुत्तरं सपिंडास्तु ॥
 परदेतस्य मरणे त्रिरात्रं सर्वेषां पूर्णशोचं ॥
 अतएव देतस्य ॥ यत्तत्सर्वं सर्ववर्णसाधारणं ॥



अथ गर्भसावाशेच विद्युच्चलवोरहतस्यविश्वे
 वामासाभ्येतरगर्भसावेसर्ववर्णैः श्रुत्यादिभिः स्त्रियाचकीशकुर्वतः
 एभेबाशेवेतल्लौकिकेवेदिक प्रमाराप्रमाद मृतस्यनाशेवादि॥
 कर्मणोगर्भमास समसंख्यादिना नागविप्रिय कारित्वेनतदुतसम
 यायकं ॥ एते देशप्रवृत्त विमुहृतस्य चौर्य
 द्वितीयमासावधि गर्भसावेमा देशेणगजाहतस्य कलहेकला
 समसंख्यादिनाधिकदेकरिना वोग्रलाघैरसमानवर्णैर्हृतस्य
 तत्रास्त्राणवेदिककर्मधिकारः प्रोदेवाधिजनकोषयस्यविषय
 तत्रियाया गर्भमाससमसंख्यादि क्रेष्वबारातुस्मरणे यायेडाभित्तस
 नाथिकातदिनहयात वेपना नित्येपरायकारिणः क्रोधात्स्ये
 यादिनत्रयात मृदायासुदिनत प्रायविषयह्यादिशस्त्राद्वेधनजननी
 तत्रमासमे मासयोगीर्भपतेनातः हस्तप्रयातमृतस्यचमीस्थिरिमपय
 संपूर्णशेवे।सगुणसपिप्रनोरुपः निर्मातृविप्रोदेस्मन्यवयस्यानाथि
 शेवे निर्गुणपिप्रोदेसपिप्रना कारिणः कष्टदेशेन यत्रभगोरस्य
 महोरात्रेयशेव वरणशीलाने पुकस्मीशक्तनपुसकस्यब्राह्मणविष
 सपिप्रानो विरात्रे तत्रजातस्यत परथ करणानिहतस्य बुद्धिपूर्वक
 दिन एवमरणे एवंजेये ॥ ब्राह्मणहतस्यचमहायातकिनेभान्त
 तत्रमासम सामजातबालस्यज कुष्टिनश्च एवंविधयनितानामरणे
 त्मद्वितीयदिनादौमरणेनवमादि नराहाशेवादि के कार्य ॥तकला
 मासजातबालक मरणवदशे तमहृष्टद्वयेकुर्यात् ॥
 वे।तत्रबालाद्यशेवेविहृते ॥ स्नेहतकगरादिभिर्बुद्धे स्वास्यहृत
 अथमृत्युविशेषाशेवे ॥५ विप्रोदेदीहाशेवादि क मत्पेव ॥
 शास्त्राननुमतबुद्धिपूर्वकाल दाहाशेवादि के कार्य ॥
 चातिनो माशेवराहप्राहादि शस्त्रेणाभिमुरहतस्यतसयःशेवे
 शास्त्रानुमत्या अनशनादिभूतसे दाहादिच ॥
 मादादनशनाशनिवक्रिजलोसु गवांथीब्राह्मणार्थवादेडेनपुहेहत
 देशप्रपतनसेयामृगिदेष्टुमेष्यत स्याद्दारात्रमशेवे ॥

रूपतिरहित संदे लगुडादि ३ संपूर्णशेवेविमरणवर्षाभ्येतरश्वे
 तस्यराशुख हतस्यच विरात्रा सपिप्रानोविश्वेणमुहिः।सवेतस्त्रा
 शेवे ॥ नादेगास्पृष्टतानिहतिःवर्षातर
 गोविप्रपालनेऽभिमृतपुहृत् श्वेणेतसपिप्रानोस्त्रानेनमुहिः॥
 समःशेवे पराशुख शतस्यत्रि मातृपितृभर्तृमरणेवर्षातरश्वे
 रात्रे ॥ पुत्रपत्न्याकाहेनमुहिः द्विवर्षा
 लौकिक पारिभाषिकौभयशत तश्वेणेतानमात्रे ॥
 चातिनर हतमरणेसर्ववर्णैस्त पूरणशेवातिक्रम एव विदेशस्थ
 महमथ्यग्रहे समाहाहृष्टेस्य मरणशेवश्वेणग्रहाशेवेनवे
 लीशेवे ॥ शेवातिक्रमे ॥
 लौकिकपारिभाषिक शस्त्रात यत्रमरणमात्रे कर्तव्यविषयनासादि
 मरणे ग्रहमथ्यग्रहे ग्रहाहृष्टे क मजातेतत्रश्वेणदिनावधिसजासु
 कताशेवे ॥ कतः कमशेवे।विशेषेपि महापुरु
 लौकिकशस्त्रातःसङ्गशर्मादि नियानेयकारात्रे ॥
 पारिभाषिकशस्त्रातस्तुपत्तिम अथाशेवसेकरः ॥७
 त्पश्वेयेतदेष्टुमृगिनेवेहताः जननाशेवमध्ये जननाशेवेतया
 नाःनश्राप्रयेवजाप्रिविषयेनैः तेमरणशेवमध्येमरणशेवेतया
 मृताजलप्रवेशेनतवैश्वरताः पातेच पूर्वाशेवकालेन सर्ववर्ण
 स्मृताः ३तिदेवीपुराणोक्तः ॥ नोमुहिः ॥
 अथविदेशस्थाशेवे ॥८ पूर्णजननाशेवादिनेपूणजननाशे
 अशेवकालाभ्येतरविदेशस्थजे वातरयाते पूर्णमरणशेवातेदिने
 नमरणशेव श्वेणशेषाहाभिः पूर्ण मरणशेवातेतया पातेव पूर्ण
 मुहिः ॥ शेवातिम दिनोत्तर दिन इयेन
 अश्वेच कालोत्तरविदेशस्थ मुहिः ॥
 चातिजननश्वेणःशेवेना। पूर्णजननाशेवातिमादिवसीयोत्तर
 स्तेव पुत्रजनन श्वेणेतसवे प्रभातेसूर्यादयात पूर्वं तयाते
 त स्त्रानात मुहिः ॥ सूर्यादयावधि दिनत्रयेणमुहिः

यवेमरणशोचोपि ॥

पूर्वोक्तवर्हित दिनद्वयत्रयाभ्यन्तरे

शोचोवातरयातरयाते पूर्वोक्तोच

कालेन शुद्धिः ॥

अशोचत्रितयोतदिनकृतोचो

कमेकदेव तद्वितीयदिनकृतो

आहादिकं तत्परादिने ॥

अत्रव अशोचोवातिमदिनतय

तयोः स्वपुत्र जननेपितमात्र

हमरणेन नदिनद्वयत्रयवर्हितः

तुस्वपुत्र जननावधिपितमात्र

भर्ममरणवधिवपूर्णशोच

ज्ञातिजननाशोचकालेन शुद्धिः

नेज्ञातिजननाशोचकालेन

शुद्धिः परार्हवेत स्वपुत्रजनना

शोचकालेन शुद्धिः ॥

ज्ञातिमरण शोचकाल मध्ये

पितृमात्रभर्ममरणपूर्वोक्तपूर्वोक्त

चकालेन परार्ह पराशोचकालेन

शुद्धिः ॥

स्वपुत्र जननाशोचोवातिमदिनत

त्यभातयोर्ज्ञातिजननेपितमात्र

भर्ममरणशोचोवातिमदिनतय

तयोर्ज्ञातिमरणपितृदिनद्वयत्र

यवर्हितः किंतु पूर्वोक्तोचकालेन

शुद्धिः ॥

स्वपुत्र जननाशोचोवातिमदिनत

दीर्घशोचकालेन शुद्धिः ॥

प्रभातयोः स्वपुत्रोत्तर जनने एवं

मात्रमरणशोचोवातिमदिन तयभा

तयोः पितृ मरणे पितृमरणशोचो

तिमदिन तयभातयोर्मात्रमरण

वक्रमेण दिनद्वयत्रयवर्हितः ॥

जनना शोचद्वयसत्रिपाते पूर्वोक्त

यदाशोचकालाभ्यन्तरे मृतस्तदा स

पिंडानां सयः शोचनेन पूर्वोक्त

नाशः तत्राशोचदेव परार्ह ज्ञातवा

लस्यमात्रपितृव्यतिरिक्तसंपिंडने

पूर्वोक्तज्ञातवालस्य मातापित्रादि

सकलसंपिंडानां परजननाशोचस

तिवर्तिः पूर्वज्ञातवालस्य माता

पित्रोस्तस्यपुत्रपुत्रस्य स्वस्वजा

त्युक्तजन नाशोच ॥

जनना शोचद्वयसत्रिपाते द्वयमज

शोचपूर्वोक्तज्ञातवालमरणतन्मा

तापित्रोः पूर्वोक्त कालपर्यन्ते

अगास्तपुत्रपुत्रस्य शोच ॥

परार्हज्ञात वालमरणतत्तजनना

वधितन्मातापित्रोर्गास्तपुत्रपुत्र

स्वजात्युक्त जननाशोच विशेष

तिरिक्तसमसेख्यादिवसीयजनन

रणाशोचयोः सत्रिपाते मरणशोच

कालेन शुद्धिः असमसेख्यादिवसीय

जननमरणशोचयोः सत्रिपाते

दीर्घशोचकालेन शुद्धिः ॥

शुद्धिः नतपुत्रमरणत पित्रादिस

पिंडानां प्रथमज्ञातमरणशुद्धिः

जननाशोचकालेन शुद्धिः ॥

नतपुत्रज्ञातमरणतपुत्रायायम

ज्ञातयोर्प्रथमज्ञातमरणशोचने

शुद्धिः नतपुत्रज्ञातमरणत

पित्रादि संपिंडानां प्रथमज्ञातम

णत शुद्धिः नतपुत्रज्ञातमरणत

द्वयमरणेयानदशोच तावत्सर्व

संपिंडानां मस्तपुत्र ॥

अथशवानुगमनाय शोच ८

सकुल्यपर्याय समानोदकमे

विद्युदादिमरणेपिशोचोवात्र

अगास्तपुत्रमेकशत्रुतेनैतत्त्रि

रात्रद्वयगुरुविदेशस्यमरणशोच

यकाहेन शुद्धिः ॥

अशोचमध्ये अकृतसंपिंडमरणे

रात्रशोचोवागस्तपुत्रेस्वानायेने

अतस्तत्त्वय एवं सत्रिपाते गुरु

नैवशुद्धिः ॥

विदेशमृतज्ञाति त्रिरात्रशोचस्य

लघनः विदेशमृतपितृमात्रभर्म

त्रिरात्र शोचनेन गुरुणशुद्धिः

तुल्यत्रिरात्राशोच सत्रिपाते

पूर्वोक्तशुद्धिः ॥

कन्यापुत्रयमज्ञातयोर्प्रथम

मातृमीसेन शुद्धिः पित्रादिस

पिंडानां स्वजात्युक्ताशोच ॥

तयोर्शोचमध्ये एकतरमरणे

शुद्धिः ॥

शुद्धिः नतपुत्रमरणत पित्रादिस

पिंडानां प्रथमज्ञातमरणशुद्धिः

जननाशोचकालेन शुद्धिः ॥

नतपुत्रज्ञातमरणतपुत्रायायम

ज्ञातयोर्प्रथमज्ञातमरणशोचने

शुद्धिः नतपुत्रज्ञातमरणत

पित्रादि संपिंडानां प्रथमज्ञातम

णत शुद्धिः नतपुत्रज्ञातमरणत

द्वयमरणेयानदशोच तावत्सर्व

संपिंडानां मस्तपुत्र ॥

अथशवानुगमनाय शोच ८

सकुल्यपर्याय समानोदकमे

विद्युदादिमरणेपिशोचोवात्र

अगास्तपुत्रमेकशत्रुतेनैतत्त्रि

रात्रद्वयगुरुविदेशस्यमरणशोच

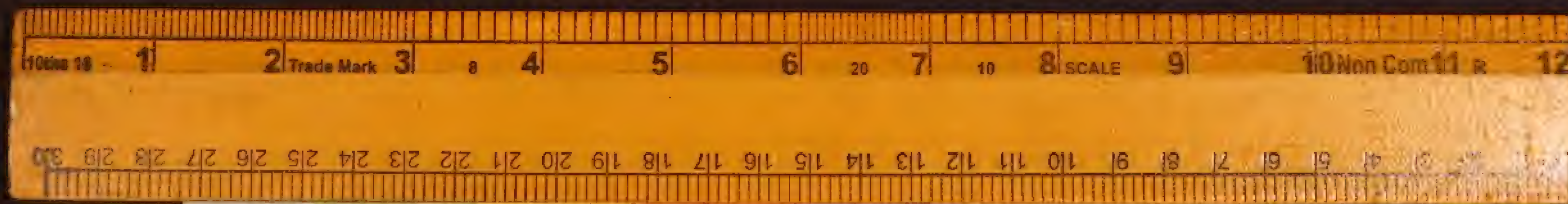
यकाहेन शुद्धिः ॥

अशोचमध्ये अकृतसंपिंडमरणे

रात्रशोचोवागस्तपुत्रेस्वानायेने

अतस्तत्त्वय एवं सत्रिपाते गुरु

पूर्वोक्तसपुत्र
जन

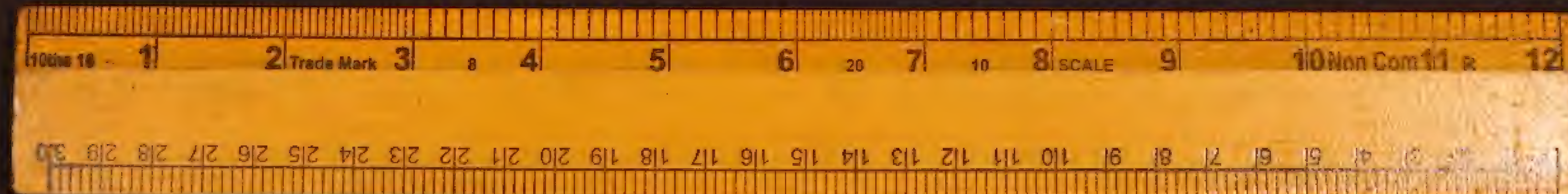


देशात्वातः तत्पर्यायः । अश्वमेधीः सुविधायमाः तदुक्तं
इदुक्तः २ कुराली १ अश्वमेधीः सुविधायमाः तदुक्तं
पत्रकः १ अश्वमेधीः सुविधायमाः तदुक्तं
स्नानतक ५ नीलपत्रः यमलः सुविधायमाः तदुक्तं
कषायतेतुशीतलत्वेपितप्रमेहः पित्तेश्विरोवनेगोः तत्सामा
विदाह तत्सामाविषमज्वरविषाति न्यलक्षणसामान्यलिंगरुः नाभि
किर्दि भूत नाशित्वेव ॥ इति सेवनीवस्तिमृदुस विषीर्णाभा
राजनिर्घटः ॥ मृज्जस्नातयामागि निरोधने
अश्वमेधीः स्त्री शैलेयं शैलज तद्व्यायात सखिमेहदुर्गोने
नामगंधद्रव्ये इत्यमरः ॥ दकोपमे तत्सोभात तने
अश्वमेधीः स्त्री द्रव्यार्णवार्णव सात्वमायासाद्वातिरुग्भवेत इति
होदः पात्रेतत्पर्यायः लोहभोः निदाने ॥
२ हामानदिस्त्वा इति भाषा ॥ अश्वमेधीः सु वरुणहस्तः इति
इति शास्त्रेदिका ॥ त्रिकोडशेषः ॥
अश्वमेधीः सु पाषाणभेदीह अश्वमेधीः सु धान्यविशेषः
इतिरत्नमाला प्रस्तारभेदेक देशान इतिख्यातः इतिरत्न
माला ॥
अश्वमेधीः सु पाषाणभेदीह अश्वमेधीः सु स्त्री लोहः इत्य
मरः ॥
इतिरत्नमाला ॥
अश्वमेधीः सु मरुतमणीः अश्वमेधीः सु स्त्री अश्वमेधीः
इत्यमरटीकायोभरतः ॥ इत्युणादिकोषः ॥
अश्वमेधीः त्रि प्रस्तारसेवधीयः अश्वमेधीः स्त्री शिलाजत इति
रिया इति भाषा इति पाणिनिः राजनिर्घटः ॥
अश्वमेधीः स्त्री मृज्जस्नातयामागि अश्वमेधीः स्त्री नेत्रजले इत्युणादि
री इति भाषा तत्प्रकारः ॥ कोषः रत्ने इत्यमरटीकायो
वातपित्तकफैलिसप्ततयोषु अश्वमेधीः त्रि अश्वमेधीः आद
जायरा प्रायः सप्ताश्वमेधीः सर्व रायोग्ये ॥

अश्वमेधीः सु स्त्री रातसः इत्यमरः अश्वमेधीः सु केतुग्रहः इति
अश्वमेधीः स्त्री अनवरते नित्ये ॥ हारावली ॥
इत्यमरः अश्वमेधीः त्रि ॥ अश्वमेधीः सु चोदकः तत्पर्यायः
अश्वमेधीः स्त्री गृहादेः कोणः ॥ यीतिः २ यीती १ यीतिः ५
इतिहेमचंद्रः अश्वमेधीः अश्वमेधीः चोदः ५ चोदकः ६ तुरगः ७
इत्यमरः ॥ तुरगः ८ तुरगमः ९ वाजी १०
अश्वमेधीः स्त्री अश्वमेधीः अश्वमेधीः वाहः ११ अश्वमेधीः १२ गंधर्वः १३ हयः
भागः इत्यमरटीका ॥ १४ सैथवः १५ सप्तिः १६ इत्य
अश्वमेधीः स्त्री चतुर्जले तत्पर्यायः मरुतः तट्टीकाव अश्वमेधीः अश्वमेधीः
नेत्रोव २ रोदने १ अश्वमेधीः ५ ॥ वातकोपनो गणैर्यवलाप्रिका
अश्वमेधीः ५ अश्वमेधीः वास्ये ७ इत्य रित्वे ॥ इति राजवल्लभः सु
मरुकोषशहरत्नावल्यो ॥ जातिविशेषः तत्सलक्षण काह
अश्वमेधीः त्रि अश्वमेधीः अश्वमेधीः अश्वमेधीः तुल्यवपुष्टौमिध्याचारश्च नि
कर्णिते अश्वमेधीः इति भाषा ॥ भयः हादशंगुलमेव अश्वमेधीः
अश्वमेधीः स्त्री ग्राम्यभाषा ॥ भेद इत्युणादिकोषः इतिरत्नमेजरी
वाक्ये इत्यमरः ॥ अश्वमेधीः स्त्री अश्वमेधीः स्त्री अश्वमेधीः
अश्वमेधीः स्त्री अश्वमेधीः अश्वमेधीः इतिरत्नमाला ॥
शति नक्षत्रोत्तरीत नवमनक्षत्रे अश्वमेधीः सु शालहस्तविशेषः
अश्वमेधीः वक्राकृतिः सुनक्षत्र लताशाल इति केचित् ॥ तत्
मके इति दीपिका भोलिगे ॥ पर्यायः ॥ जराण्ड्यः २ तादी
भुजगभेष्वपुष्टकेभेगुराकृति प्रसरः १ शस्यसेवराणः ५ भयः ५
निसप्ततारके इति कालिदासः त दीर्घपरीः ६ ऊशिकः ७ कोशिकः
त्रजातकले ॥ हयादनस्यारति ८ अश्वमेधीः १ कटुत्वे तिकत्वे
दुष्ट वेताः कष्टप्रदस्यापि हृषान्ति स्त्रियत्वे ॥ उरोविस्फाट पिताह
सर्वे सदयो हि शठार्पितायः केद केदु शिरादोषान्ति नाशित्वेव
यसंतममनामनुष्यः इति का इति राजनिर्घटः ॥ मरुतः
ष्टीप्रदीयः ॥ अश्वमेधीः सु शालहस्तः ॥

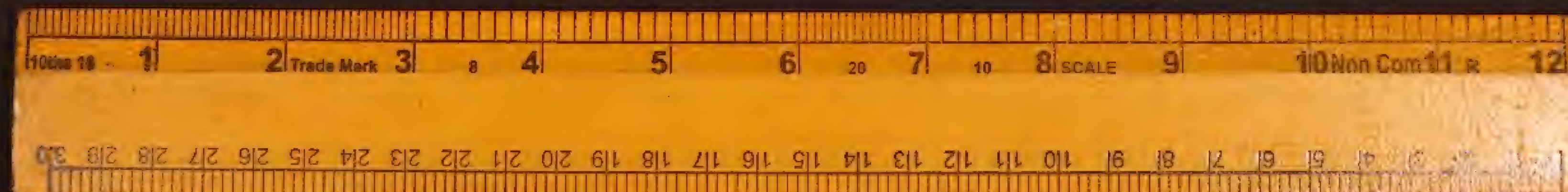
अम्भकिनी स्त्री अम्भनीनलत्रं जोगजोगा इति भाषा इति ॥
 इति हेमचन्द्रः ॥ (ख) पाणिनिः ॥
 अम्भारुः पुं नखीनामगंधद्रुः अम्भयौवः पुं विसृष्टेष्टस्य
 इति शतमाला ॥ विशेषः इति हेमचन्द्रः ॥
 अम्भारुः स्त्री अपराजितालं अम्भजः पुं कर्षीरुप्यवतः
 इति शतमाला ॥ (ग) इति शतमाला ॥
 अम्भारुः स्त्री अपराजितालं अम्भतरः पुं स्त्री अम्भयोगार्द्धभेन
 इति शतमाला ॥ (घ) जातः पशुविशेषः खचर इति
 अम्भगंधा स्त्री तद्रुहविशेषः भाषा इति स्मृतिः ॥
 अम्भगंधा इति ख्यातातत्पर्यायः अम्भतरः पुं वेगसरः नगराजः
 हयगंधा २ वाजिगंधा ३ अम्भ विशेषः इति मेदिनी गंधर्वः
 गंधिका ४ वल्पा ५ त्रुगंधा ६ अम्भत्यः पुं खनामख्यातवृत्ति
 केवुका ७ अम्भारोहिका ८ अम्भत्यः पुं खनामख्यातवृत्ति
 काष्ठा ९ अम्भोहिका १० वागह शेषः पियर इति पश्चिमदेशीय
 कर्णी ११ त्रुगी १२ वमजा १३ भाषातत्पर्यायः बोधिद्रुमः
 वाजिनी १४ हया १५ प्राष्टदा १६ २ वलदलः ३ पियलः ४ कुंजा
 वलदा १७ पुष्टिः १८ यौवरा १९ शानः २० इत्यमरः अम्भुतावासः
 पलाशपर्णी २१ वातज्जी २२ १ वलपत्रः २ पवित्रकः ३ सुभरः
 पुष्पमला २३ कामरूपिणी २४ १ बोधिवृत्तः २ याज्ञिकः ३ गत
 काला २५ प्रियकरी २६ गंधपत्री भक्तकः श्रीमान् २७ तीरद्रुमः
 २८ हयप्रिया २९ वाराहपत्री ३० १ विप्रः २ मेगल्यः ३ श्या
 अस्यागुणः कद्रुते ३ सत्तेतित्त मलः २१ गुह्यपुष्पाः २२ सेवः २३
 त्वे मदगेयित्वे वलपुष्पकाते सत्यः २४ सुविद्रुमः २५ यववृत्तः
 वायुकाशम्भसत्तयत्रणजगर्ध २६ अस्यागुणः समधुरत्वे ।
 थिनाशित्वे इति शतमाला राज कषायत्वे शीतलत्वे कफपित्त
 निर्वैट राजवत्सभाः ॥ विनाशित्वे रक्तदाहशमनकारि
 अम्भोगागुणं स्त्री अम्भद्वयं रक्तं तेवतत् पक्वफलस्य गुणः तथे

योनिदोषहारित्वे शीतलत्वे । पत्री २ योत्रा ३ रुक्मपत्रिका ४
 अतिरुघत्वे पित्तक विषाति पिप्पलीका ५ वनस्या ६ अम्भस्यका
 दाहकृदि शोषारुविशेष नाशि ७ अस्यागुणः ८ मधुरत्वे कषा
 त्वेव इति राजनिर्वैटः ॥ अम्भ ॥ यत्वे आम्भपित्तनाशित्वे विषदाह
 अम्भवेदनकालमेवाः अम्भस्येवे प्रशमनकारित्वे गुणविष्णुहितका
 योत्रित्वे रक्ताहप्रहरद्वये अत रित्वे ॥ इति राजनिर्वैटः ॥
 ऊर्द्धं नवेदेत अम्भस्येतु कदाचन ॥ अम्भदेशे स्त्री गोलारुहः इत्य
 त्वे चतस्र्ये भूजस्येदेतथाहुः सप्त मयः ॥
 दर्शने शत्रुणावसमुत्थानमस्य अम्भे स्त्री अम्भमे क्षेत्रे ॥
 शमयायुमे अम्भस्यरूपीभावा वल्ली ॥ अम्भविय ॥ मृते ॥ इति
 प्रीयतो मेजनाहृतः तौट्टे ॥ हेमचन्द्रः ॥
 नश्यते पापेष्टहालस्त्रीप्रवर्तते अम्भपालः पुं चोढकरत्तकः
 प्रदक्षिणे भवेदायुः सदा अम्भमे सप्त इति भाषा ॥
 स्मृते ॥ इति स्मृत्यर्थो हला अम्भपुष्पी स्त्री माषपर्णीवतः
 पुष्प ६ ववने गर्दभोडवतः ॥ इति राजनिर्वैटः ॥
 इति विष्णुः अम्भवालः पुं काशः केषपा
 अम्भस्यभेदः पुं स्थालीवतः इति भाषा इति त्रिकोशेषः ॥
 इति राजनिर्वैटः अम्भमहिषिका स्त्री अम्भमहिष
 अम्भस्या स्त्री पूर्णिमातीथः इति योर्नित्ये वेत्ता इति शहरत्वा
 मेदिनी वली ॥
 अम्भस्यामा पुं द्रोणाचार्यपुत्रः अम्भमारः पुं कर्षीरुहः ॥
 सन्नुचिर्जीवी महारथीव तत् अम्भमारकः इति शहरत्वावली
 पृथ्वीयः कृपीसतः २ द्रोणाचार्यः अम्भमारः पुं किन्नरः इति हला
 इति त्रिकोशेषः द्रोणाः ४ पुष्पः ॥
 इति स्मार्ताः वृद्धभावे द्रोणाः ५ अम्भमेयः पुं यज्ञविशेषः इति
 अम्भस्यी स्त्री वृद्धविशेषः पितृ जटाधरः यत्र लक्षणविशेषाज्ज्ञा
 इति लोके तत्पर्यायः लङ् । तमम्भसे प्रोक्त्य कपाले जय यत्र



वह्यायजेत तद्द्वयार्थं पुरुषविशे तेमः इति इतिवासिष्ठसमायणे
 धेनियोजयेत् सेवसरोते अश्वे ॥ अश्वयुक्तं स्त्री अश्विनीनक्षत्रे
 आगते सति अश्ववा केनापि से इत्यमरः ॥
 वहेमुहे कृतातमानीयययातिथि ज
 वयंकृत्वा तदुपयाहोमः कर्त्तव्यः अश्वयुक्तं पुं अश्विनमासः ॥
 कामनानुसारेण तत्फलं मोक्षः अश्वयुजः इति शहरत्नावली
 ब्रह्महत्यापायतयः स्त्री अश्वयुजः पुं चोटकरत्तकः
 अश्वमेधिकः पुं अश्वमेधयोगे अश्वपालः इति जटाधरः ॥
 युक्तचोटकः इति जटाधरः अश्वमेधकः पुं कर्त्तव्यः ॥
 अश्वमेधीयः पुं अश्वमेधयज्ञी इति राजनिर्घटः ॥
 याम्यः तत्पर्यायः यमुः २ इत्यमरः ॥ अश्वलाला स्त्री सर्पविशेषः
 तत्पर्यायः कालाभो धर ॥ तत्पर्यायः हलाहलः २ ब्रह्म
 सेकाशः स्त्री वर्णसंवावलीयः सर्पः १ इति त्रिकांशेषः ॥
 याम्यीवुभावहे वेदाकारे सशे अश्ववक्रः पुं किन्नरः इति शहर
 भेने ॥ पुं विष्णुप्रतीकाशम माला ॥
 दंकेदसत्रिभे पादौ चैव हरि ॥ अश्ववड् स्त्री अश्ववडवानो
 दुर्गाः कर्णे सिंहासत्रिभे नले समाहारः अश्ववडवयोद्वे
 प्रितिभाजिष्ठावतवीभास्त्रोणे अश्ववडवो अश्ववडवानो द्वे
 विशजितोरोमराज्यासानुलोम अश्ववडवाः इत्यमरटीकायां
 विलोमया विवित्रे विविधेर्वर्णे भरतः सारसेदरीच चोडा ॥
 अश्वजन्तविडुभिः योवेगे ॥ बुडीरसमाहार द्वेदसमासे स्त्री
 वायुतल्यः स्याद्वैरुद्धैः प्रवोयर्त्तु लिंगे एकवचनहय इति त
 यस्योत्राङ्गवोगोथो गंधर्वम द्वे पुं लिंगे द्विवचनवह्ववन
 पिमोहयेत् ॥ एवेल्लक्षणसेमुक्ते हय इति भाषा ॥
 यज्ञियः यमुर्ह्यते अश्वस्य अश्ववहः पुं अश्ववाहकः चो
 लकश्चातिवलवान् पुत्र उच्यते सतयार इति भाषा इति जटा
 पुत्र तुल्यः सख्यद्विपवह्विष्णुः अश्ववारः पुं सारी पुं सारीचोऽमर

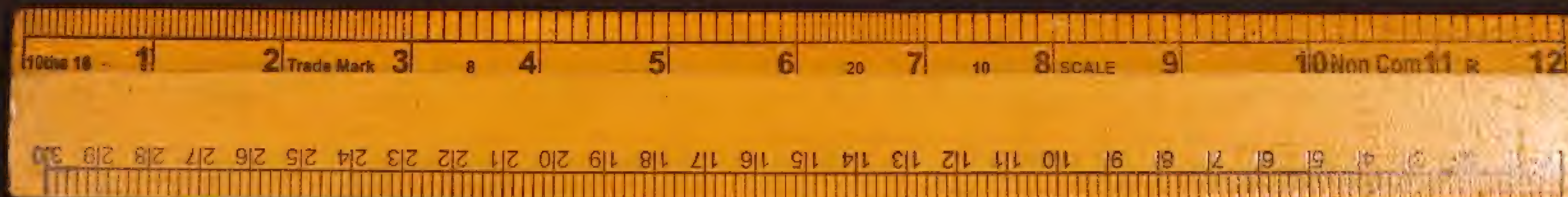
वार इति भाषा इति हेमचन्द्रः ॥ योद्वा चोऽसतयार इति भाषा ॥
 अश्ववारणः पुं गलकेवलरि तत्पर्यायः सारी २ इत्यमरः
 गोसट्टश यमुविशेषः तत्पर्यायः अश्ववहः १ इति जटाधरः ॥
 गवयः २ वनगारः ३ गोसट्टलः ४ अश्ववारः ५ तर्गी ५ इति हेम
 ॥ इति हेमचन्द्रः ॥
 अश्ववित्तं पुं नलराजा इति अश्वारोहा स्त्री अश्वगंधाहृतः
 त्रिकांशेषः अश्ववाहके त्रि इति मेदिनी ॥
 अश्ववेद्यः पुं चोटकविकितः अश्वरोही त्रि अश्वारोहणविशेषः
 सकः सरोतरी इति यश्चिमे ॥ अश्वारूढः अश्वारोहणकर्त्ता
 प्रीयभाषा ॥ अश्वारूढः पुं अश्वगंधाहृतः
 अश्वपाला स्त्री चोटकगृहे ॥ इति त्रिमात्रा ॥
 चोडारया इणाल आलवल इति अश्वालः पुं देवसर्वपहसे ॥
 भाषा ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 अश्वशृगालिका स्त्री अश्वशृगालया अश्विनी स्त्री संप्रविशति नक्षत्रे
 वैरता इति शहरत्नावली ॥ गीतप्रथम नक्षत्रे अश्विन्यादयो
 अश्वघ्नरे स्त्री अश्वघ्नं घञ्चाः रेवत्येताः संप्रविशति तारा दत्त
 इति पाणिनिः ॥ स्यायत्पत्तात् दाहायण उच्यते
 अश्वसेननृपनेदनः पुं सनत् तत्पर्यायः अश्वयुक्तं २ दाहा
 कुमारः इति हेमचन्द्रः ॥ यणी १ इत्यमरः सा वैद्रस्य
 अश्व स्त्री चोटकी बुडी इति ॥ भार्या नवपादात्मकमेव राशे
 भाषातत्पर्यायः वामी २ रादिवतुष्पादरूपाव अश्वारूढे
 वडवा १ इत्यमरः ॥ चोटक मुखकृति तारात्रया
 अश्वारिः पुं महिषः इति जटा ॥ लर्क अस्या अथिष्ठात्री देवता
 धरः ॥ अश्वारूढः पुं अश्वरोहः चोटको अश्वारूढपुरुषः इति ज्योतिः
 परिकृतारोहणः ॥ शास्त्रे तस्याजातफले सदैव ॥
 अश्वारोहः त्रि अश्वघ्नस्थित देवाभ्युदितो विनीतः सत्त्वान्वितः
 शास्त्रसमस्तसेयत योषा विभ



यात्मज भूतोऽस्यः स्यादस्मिनीज
 त्मनि मानवस्य इति कोटी
 प्रदीपः ॥
 अस्मिनीकुमारो पुं अस्मिनीसतो
 अस्मीभूतसंज्ञानाम सूर्यपत्न्याः
 यमज पुत्रोत्तरेवविकितको
 नित्यदिवचनोत्तप्राज्ञः ये ॥
 अस्मिनीपुत्रो पुं सर्वेद्यो इति
 हेमचंद्रः ॥
 अस्मिनीसतो पुं अस्मिनीपुत्रो
 तयोः पर्यायः सर्वेद्यो २
 अस्मिनो इदं सौधनासयो ५
 अस्मिनेयो इत्यमरः ॥
 अस्मिनो पुं अस्मिनीकुमारो ॥
 इत्यमरः ॥
 अस्मीनः त्रि एकाम्बकरणकदिने
 गम्यस्यानादिः अस्मिन इत्यमरः
 हृद्यभावयत्ने अस्मिनः ॥
 अस्मीये स्त्री अस्महेदे अस्मसमू
 तपर्यायः ॥ अस्मे २ इत्यमरः ॥
 अस्मीयः त्रि अस्महितः अस्महित
 कारी इति मेदिनी ॥ अस्मसेव
 न्तीयः ॥
 अथ ज दीप्तो ग्रहणे गतो ॥
 इति कविकल्पद्रुमः ॥
 अथ इत्तीणः त्रि योमेन्द्रादिर्हीभ्यो
 क्रियतेन वृत्तीयादीनां गोवरः ॥

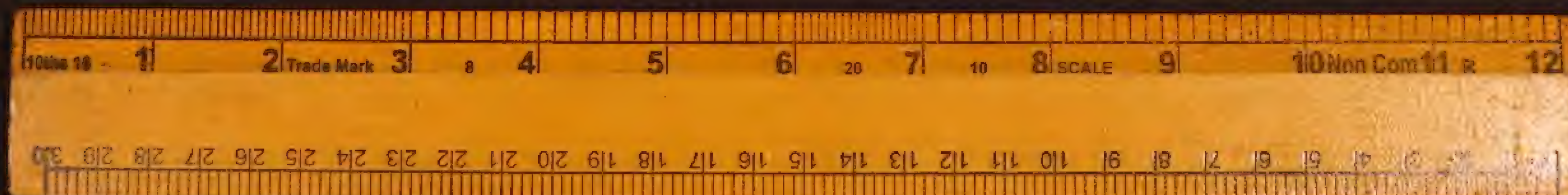
इत्यनेकरामेवणा इति भाषा
 इत्यमरः ॥
 अष्टादः पुं अष्टादमासः व्रते
 पालाशदेवः इत्यमरटीकाधृत
 द्विरूपकोषः ॥
 अष्टादकः अष्टादमासः इति
 शब्दमाला ॥
 अष्टत्रिंशत्खाविशेषः ८ आठ
 इति भाषा नित्य बहुवचनोत्त
 प्राज्ञेय इति व्याकरणे अष्टाष्ट
 वाचकप्राज्ञाः योगीश्वरः २
 शिवमूर्तिः ३ दिगुजः ४ सिद्धिः ५
 ब्रह्मकृतिः ६ व्याकरणे ७ दिक
 पालः ८ अष्टिः ९ कुलादिः १०
 ऐश्वर्यं ११ ॥ इति कविकल्पलता
 अष्टकः त्रि अष्टसंख्या अष्टयत्ना
 एकः सार्थे कप्रत्ययः ॥
 अष्टकर्णः पुं ब्रह्मा इति शब्द ॥
 रत्नावली ॥
 अष्टका स्त्री आठविशेषः तिथि
 भेदः तद्यथा गौणचंद्रपौषस्य
 कृष्णाष्टमी पूषाष्टका गौणचंद्र
 मासस्य कृष्णाष्टमी मासाष्टका
 गौणचंद्र पाल्गुणस्य कृष्णाष्टमी
 काष्टका केवलमेत गौणचंद्रा
 भिनस्य कृष्णाष्टमी अष्टका यदवर्त
 तासक्रमात् स्य मासशकैः षाट्

योरुषिके प्रहे कर्तव्यं ॥ इति
 ब्रह्मवायुविसृथर्मातरपुराणानि
 अष्टको गौ स्त्री नयपीठी यापार
 कृक इति भाषा इति त्रिकोड ॥
 शेषः ॥
 अष्टपात पुं लूतामाकडा
 इति भाषा ॥ शरभः इति हेम
 चंद्रः
 अष्टपादः पुं ऊर्णनाभविशेषः
 तत्पर्यायः किंतनुः २ इति ॥
 त्रिकोडशेषः ॥
 अष्टपादिका स्त्री लताविशेषः
 हायरमाली इति भाषा इति शब्द
 माला ॥
 अष्टमः त्रि अष्टानो पूरणः इति
 व्याकरणे ॥
 अष्टमंगलः पुं चेतवर्णमुखवतः
 तुरकेश पुं कपुत चोटकः इति
 हेमचंद्रः ॥
 अष्टमंगले स्त्री अष्टप्रकारमंगल
 द्वयोः तद्यथा मृगाराजो हृषो
 नागः कलसो व्यजंतथा वैजयंती
 तथातेरी दीप इत्यष्टमंगले ॥
 इति हृहचंद्रिकेश्वरपुराणेक
 उगीत सवयइतो लोकोऽस्मिन्
 मंगलान्यष्टौ ब्राह्मणेणोद्दिताशनः
 हिरेण्यसर्पिर्गादित्य आयो राजा
 तथाष्टमः इति मुद्रितले ॥
 अष्टमाने स्त्री कुडवपरिमाणे
 सरावोर्द्ध ॥ इति वैद्यक परि ॥
 भाषायां ॥
 अष्टमिका स्त्री मुक्तिपरिमाणे
 वनलोलेक इति वैद्यक परि ॥
 भाषायां ॥
 अष्टमी स्त्री लीलाकोली इति
 शब्दचंद्रिका तिथिविशेषः सा
 चैद्रस्याष्टमकलाक्रियारूपा तत्र
 जातफले भूषालतः प्राप्तयनः
 कृष्णागः सुखी कपालपुं वृत्तिविषय
 वतुष्यदाद्योयनधाम्यपुक्तः स्यादष्ट
 मीजा मनुजः सथीरः इति को
 णीपदीपः ॥
 अष्टमूर्तिः पुं शिवः इति हेम
 चंद्रः ॥ तत्पर्यायकमूर्तिनामानि ॥
 तितिमूर्तिः सर्वः १ जलमूर्तिर्भुवः
 २ अग्निमूर्तिः सर्वः ३ जलमूर्तिर्भुवः
 अष्टमंगले स्त्री अष्टप्रकारमंगल
 द्वयोः तद्यथा मृगाराजो हृषो
 नागः कलसो व्यजंतथा वैजयंती
 तथातेरी दीप इत्यष्टमंगले ॥
 इति हृहचंद्रिकेश्वरपुराणेक
 उगीत सवयइतो लोकोऽस्मिन्
 मंगलान्यष्टौ ब्राह्मणेणोद्दिताशनः
 हिरेण्यसर्पिर्गादित्य आयो राजा
 तथाष्टमः इति मुद्रितले ॥



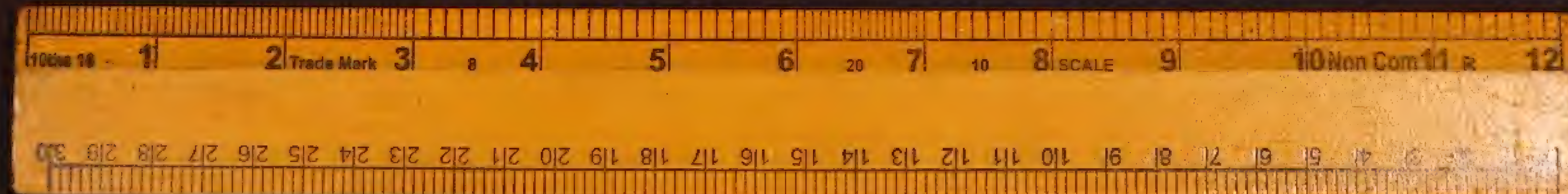
रोहिणी अष्टादशोऽश्विनसन्नि ॥ १२३ ॥ भुक्तः
 पातज्वापहः कासरुद्रहया अष्टादशः पुं शरभः मर्कटः ॥
 म्भार्ति हिक्का आसवमीहः ॥ १२४ ॥ इति मेदिनी लूता वेदमल्ली ॥
 भूनिवरा रुद्रशूलमहोषधौ क्रमिः केलासपर्वतः इति ॥
 केद्रवीजयनिकेभकण कवायः हेमवेदः कीलकः इति शरीणाः
 तद्दीपलाय कसनारुविदाहोह अष्टपदी स्त्री वेदमल्ली इति
 आसादिमुक्तमखिलेज्जमापुहो मेदिनी ॥
 ॥ २२५ ॥ दाता मृताशठामृगीमुक्तं अष्टारचक्रवान् पुं जिनविशेषः
 रक्तवेदने नागरे कटका पाठा तत्पर्यायः मेजुप्रीः २ स्तान
 भूनिवै सडुगलमे ॥ ३३१ ॥ दर्पणः ३ मेजुभद्रः ५ मेजुवोषः ५
 पद्मकेथान्यवालकं कंदकारिका कुमारः ६ स्थिरचक्रः ७ वज्रधरः ८
 पुष्करे पिबुमईश्च कायं जीर्ण प्रसाकायः ९ वादिगट् १० नीलोत्त
 ज्वरायहं कासे आसेव विषमे यली ११ महाराजः १२ नीलः १३
 श्वयशूदरनाशने अष्टादशोऽश्विनसन्नि ॥ १२४ ॥ इति मेदिनी लूता वेदमल्ली ॥
 दितमेतत्तस्यात्त्रिपात नुत ३ मूर्ध्वजिनः १४ खड्गी १५ देवी १६
 मुक्तपर्वटकोशीरेवदारुमहो ॥ विभूषणः १७ बालव्रतः १८ येव
 षथे त्रिफला यनुयासस्त्रीली वीरः १९ सिंहकेलिः २० शिखा
 कोपिस्त्रके त्रिहृत्किरात ति यरः २१ वागीश्वरः २२ इति विको
 ळके पाठा वलाकट्करोहिणी उषोषः ॥
 मधुकं पियलीमूलमुलायोगा अष्टिः स्त्री बीजः आदि इति
 उच्यते ॥ अष्टादशोऽश्विनसन्नि ॥ १२४ ॥ इति मेदिनी लूता वेदमल्ली ॥
 तद्दीपलाय कसनारुविदाहोह अष्टपदी स्त्री वेदमल्ली इति
 सन्निपातेहि तेवोक्तं मल्लीषिभिः भाषा ॥ इत्युणादिकोषः ॥
 मन्वास्त्रभउरोवाते ३१ः पार्श्व अष्टादशः पुं स्त्री जानुआदि इति
 शिरोग्रहे ४ इति सुखे बोधः ॥ भाषा इत्यमरः ॥
 अष्टादशः पुं स्त्री सार्ण शरीणा अस्त नदीमौ ग्रहणे गतो
 फलकः पाशाश्चक इति भाषा इति कविकल्पद्रुमः ॥
 मितियावत् इति कविकल्पद्रुमः

अस ३१ यउ लेपे ॥ इति २ वेधुलः ३ कोलदेरः कोल ४
 कविकल्पद्रुमः ॥ देयः ५ इत्यमरः ॥
 असेख्यः त्रि असेखानीयः ॥ असत त्रि अविद्यमाने असाधु
 संख्यारहितः अपरिमितः ॥ ब्रह्मभिन्नवस्तु इति वेदोतः ॥
 असेखुतवाको स्त्री सेखुतेतः असतपथः पुं मेदपथः तत्
 भाषातत्पर्यायः अयधेशः २॥ यथीयः कयथः २ कायथः ३
 अयशहः ३ इत्यमरटीका ॥ व्यथः ४ उरथः ५ अयथः ६ कदथः
 असेखाने स्त्री असेखितिः स ७ विद्यथः ८ कृत्तितवर्त्त ९
 स्थानाभावः ॥ इति शहरात्तावली ॥
 असेहतः पुं बृहविशेषः सत असदध्योर्ता त्रि असदध्ययनशाली
 सेनानाष्टयमृतिः इति राय तत्पर्यायः अजयः २ इति
 मुकुटादयः हेमवेदः ॥
 असकृत व्यपुनः पुनः वारे ॥ असदृशः त्रि अतुल्यः अनुपमेयः
 वारे इत्यमरः ॥ असदृहः पुं अतृष्टिः बालका
 असेकुलः पुं विलुप्तः येषाः ॥ दीना खोड् आवदार इत्यादि
 इति हेमवेदः ॥ भाषा इति विको उषोषः ॥
 असेख्यः संख्यारहितः अगण असने स्त्री देयणो ॥ इति
 नीयः सत द्वियगडादिः ॥ मेदिनी ॥
 हेमवेदः ॥ असमः पुं हन्तविशेषः पिया
 असेगतः त्रि संगतिरहितः ॥ शाल इति ख्यातः तत्पर्यायः ॥
 शास्त्राद्यसम्मतः ॥ महासर्जः २ सौरि ३ वधूकपुषः
 असती स्त्री भूषायाभिचारिणी ४ प्रियकः ५ वीजहृत् ६ नीलकः ७
 तत्पर्यायः पुं अस्त्री २ यथिणी ३ प्रियसालकः ८ अस्मगुणाः कट्ते
 वेधकी ५ कुलटा ५ इत्यमरः ॥ उस्तत्वे तित्तत्वे वातातिदोष
 ली ७ योमुला ८ इत्यमरः ॥ गलदोषरक्तमेडलनाशितेसार
 असतीसुतः पुं स्त्री याभिचारिणी कत्वेव इति राजनिर्घटहृत्तः
 पुत्रः तत्पर्यायः बोधकिनेयः भेदः आसन इति ख्यातः ॥ तत् ॥



पथ्यायः अजकलीः २ वनेसर्जः १ असमयः पुं अकालः डः समयः
 महासर्ज ४ इतिस्त्रिमाला १ समर्थः त्रि अशक्तः दुर्बलः ॥
 अस्यगुणः कफ पित नाशिते असमवायिकारणं स्त्री समवायि
 इतिराजवल्गुभः ॥ कारणासन्नकारणं समवायिकारणं
 असमयणी स्त्री हस्तविशेषः प्रत्यासन्न जनकं यथावदप्रति
 तत्पथ्यायः वातकः २ स्त्रीतलः कपालहय संयोगः एतत्कारणं
 १ स्त्रीतलवातकः ४ अयराजिता पुणः कर्मवासमवायिकारणं प्रत्या
 ५ शाणपणी ६ इत्यमरः मा ॥ सन्नहयया येकारणं हय इति
 राखा इतिभारतः तृप्तान इति न्यायभाषा ॥
 सारसंदरी ॥ असमां त्रि समाप्तिरहिते ॥
 असन् १ पुं ईदः इतित्रिकोड शेषः ॥ असंयुक्तं त्रिसम्यक्तुष्टिरहितः
 सेतोषमृत्यु ॥ पूर्वककर्मकती तत्पथ्यायः ।
 असन्नहः त्रि समुद्रतः पंडिता जाल्मः २ इत्यमरः ॥
 भिमानी दपितः इतिजटाथरः असेवडे त्रि अनर्थकवाकं तत्
 अकृतसन्नाहः ॥ पथ्यायः अवडे १ इतिजटाथरः
 असम्माने स्त्री मानहानिः अम असम्मतः त्रि अनभिमतः तत्
 पथ्यायः प्रणयः २ इति हेम वेदः ॥
 पथ्यायः अनादरः ॥ असम्माने स्त्री अमर्षादा अपमाने
 असभ्यः त्रि असभासत् सभा असरुः पुं हस्तविशेषः कुकुर
 नयमुक्तः असामजिकः ॥ सोका इतिख्यातः इति शाह
 असमः पुं बुद्धः इतिशाह वेदिका ॥
 १ त्वावली ॥ असहमः पुं स्व शत्रुः इति
 असमः त्रि विषमः अतुल्यः असहमः पुं स्व शत्रुः इति
 असमंजसे स्त्री असेगते अनु हेमवेदः
 यमुक्तं तत्पथ्यायः दुर्जीते २ असह्यः त्रि असहनीयः असहि
 दः समंजे १ इतित्रिकोडशेषः तद्यः । सहनायोग्यः ॥

असाधारणं त्रि साधारणीभूतं भाराः इतिहेमवेदः ॥
 असामान्यं विशेषः न्यायमते असिकिका स्त्री असिकली दासी
 साध्यव्यायकी तूताभावप्रतियो इतिजटाथरः ॥
 गिहेतः यथा वक्षिमा जलत्वादि असिकली स्त्री अहंशतः पुरवारि
 त्यादि ॥ एष्यया ॥ इत्यमरः नदीवि
 असाध्यं त्रि असाधनीयं साधना शेषः इति मेदिनी ॥
 योग्यं अशक्तं ॥ असिमंडः पुं क्षुद्रोयथाने ।
 असोद्रे त्रि अनिविडः विरले ॥ क्लोटवालिश इतिभाषा इति
 इतिजटाथरः ॥ जटाथरः ॥
 असोप्रते वा अयुक्ते अनुचिते असितः पुं कलवर्णः तडिषिष्टे
 तथाचकालिदासः विषहकोपि त्रि इत्यमरः शनिग्रहः कल
 सेवडीस्यै केतुमसाम्प्रतमिति यत्तः हलायुधः ॥
 असारः पुं योरेवतः । इति असिता स्त्री नीलीवृत्तः इति
 शहवेदिका ॥ राजनिर्घटः याः हडा महा
 असारे त्रि सारहितवस्तु । देवीभिः प्रेष्यते अतः सुरेवपुनः
 स्थिरोशमृत्यु तत्पथ्यायः फल्य पुनश्चरति सा इत्यमरीकाया
 २ इत्यमरः ॥ भरतः यां अहडा भुवती कल
 असारे स्त्री अगुरु इति राज केशी प्रेषा दासी अतः पुरे
 निर्घटः ॥ चरति सा इति सारमुदरी ॥
 असाक्षात् वा अप्रत्यक्षे अद असिताप्रशेखरः पुं बुद्धवि
 र्हीने अगोचरे ॥ शेषः इतित्रिकोडशेषः ॥
 असिः पुं अस्वभेदः खंडातर असिताष्टिः पुं अग्निः इति त्रि
 वाल इत्यादिभाषा तत्पथ्यायः कोडशेषः ॥
 खड्गः २ निस्त्रिंशः ३ चंद्रहासः असितालः पुं नीलालः इति
 रिष्टिः ५ कोक्षेयकः ६ मेडलायः राजनिर्घटः ॥
 ७ कपालः ८ कृपाण ९ इत्यमरः असितात यत्तं स्त्री नीलोत्पले
 असिके स्त्री अथविबुक्कयोमिथे इतिराजनिर्घटः ॥



असिदेष्टः पुं जलजेतविशेषः ॥ असिपत्रवने स्त्री नरकविशेषः
मकर इति ख्यातः इति शब्दात् ॥ पत्रैर्यत्र विद्यमाने इति मनुः
वली ॥ येतिजवदमार्गदयगतः पाखंड
असिदेष्टकः पुं असिदेष्टः ॥ स्तोपगतः तेषां यत्र हस्तिविष
मकरः इति त्रिकोडशेषः ॥ इति श्रीभागवत ॥
असिदेष्टे त्रिअपक्के।असिदेष्टे ॥ असिपुच्छकः पुं शिखरः
इति तत्त्वमाला सिद्धिरिति ॥ इति हारावली ॥
असिदिः स्त्री अतिव्यतिः न्याय असिपुत्रिका स्त्री कुरिका इति
मतेसात्रिविधा यत्तासिदिः १ हलायुधः ॥
यथाकावनमय पर्वतोर्विह्वलः असिपुत्री स्त्री कुरिका कुरी
इत्यादिः १ स्वरूपासिदिः २ यथा इति भाषा ॥ इत्यमरः ॥
पर्वतः कावनमयविह्वलः असिमेदः पुं विह्वलदि ॥
२ व्याप्यतासिदिः ३ यथापर्वतो इति शब्दात्तावली ॥
वह्निमान्ज्वलत्वादित्यादिः ३ असिहेतिः पुं खड्गधारियोद्वा
असिधारः पुं शस्त्रमार्जकः शि तत्पर्यायः नैखिणिकः २
कलक इति भाषा इति जटायः इत्यमरः ॥
असिधारकः पुं असिधारकर्ता असस्त्री विने उपतायः ॥
असमार्जक इत्यमरः ॥ इत्यादिकोषः ॥
असिधेनुः स्त्री कुरिका कुरी इति असः पुं प्राणः पेषप्राणेषु बहु
भाषा इति हलायुधः ॥ वचनातः असः इत्यमरः
असिधेनुका स्त्री कुरिका इत्यसखे स्त्री डः खे इति हेम
मरः ॥ वेदः ॥
असिपत्रः पुं इतः खड्गकोषः असधारणे स्त्री जीवनेः इत्यमरः
नरकविशेषः इति मेदिनी असभृत् त्रि प्राणी जीवः ॥
गुडनामत्वे इति राजनिर्घटः असः पुं स्त्री सरविशेयी सत
असिपत्रकः पुं इतः इति कषयात् दिति गर्भजातः तत्
त्रिकोडशेषः ॥ पय्यायः देवः २ देतेयः ३

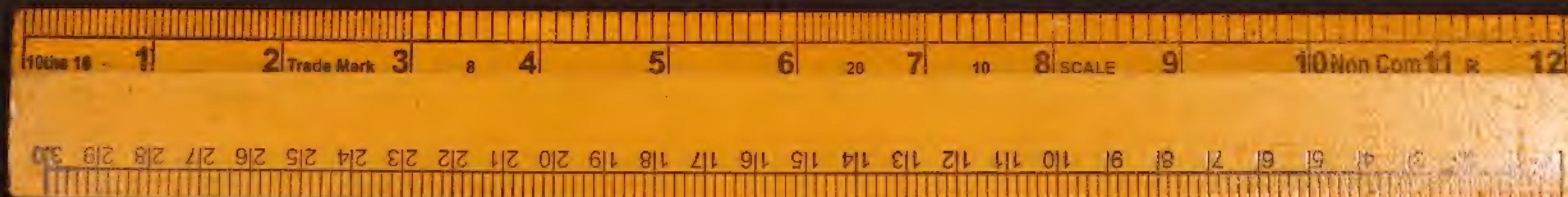
दनुजः ५ इंद्रादिः ५ दानवः ५ पुत्र असुर्यं स्त्री अनादरः इत्य
प्रायः ५ दितिसतः ८ पूर्वदेवः असुर्यो मरः ॥
५ संहिदु ५ देवविपुः ५ दे असुर्य स्त्री रक्त इत्यमरः
वारिः ५ इत्यमरः सूर्यः इति कुंक्रमे ॥ इति राजनिर्घटः वि
मेदिनी राजः ॥ इति ज्योतिः ॥ कुभादि सप्तवि शतियोगोत्तरीत
शास्त्रे ॥ अश्वरिपुः पुं विसुः ॥ इति वोडशयोगः तत्र ज्ञातफले ॥
शब्दात्तावली ॥ यनीकुरूपः कुमतिर्गताविदेश
असुरसा स्त्री वर्वरी वावुश्चलसी गामी रुथिः प्रकोयः महाप्रलो
इति भाषा इति तत्त्वमाला ॥ भीपुरुषोवलीयासुरक प्रसूतो
असुरा स्त्री रात्रिः राशिः ॥ किलयस्यजेताः ॥ इति कोष्ठी
इति मेदिनी ॥ प्रदीपः ॥
असुराहे स्त्री कोस्य ॥ इति असुरककः पुं शरीरस्थसथातः
हेमवेदः ॥ इति हेमवेदः ॥
असुरी स्त्री राजिका राइसर्षा असुरक यः पुं स्त्री रातसः इति
इति भाषा इत्यमरटीकायो हेमवेदः ॥
भारतादयः असुरयन्त्री ॥ असुर्यरा स्त्री वर्म इत्यमर राज
असुरीणे स्त्री अवज्ञा अनादरः निर्वैद्ये ॥
इत्यमरः ॥ असुर्यारा स्त्री वर्म इत्यमरटीका
असुर्यः त्रि सखिस्थितिरहितः योभारतादयः ॥
रागी ॥ असुर्याटी स्त्री पुं रक्तधारा इत्य
असुर्यो स्त्री अवज्ञा अनादरः मरटीकासारसेदरी ॥
इत्यमरः ॥ असिचनके त्रि यस्य दर्शनात् त मेरेतानास्तितत अत्यंतप्रिय
असुर्या स्त्री गुणेषु दोषाविक्रमणे दर्शने इत्यमरः याहाकेदे ॥
यस्य गुणेषु दोषाविक्रमणे इत्यमरः ॥ विद्यात्प्रिशेषनाह्वयमनवल
असुर्ययशसा स्त्री राजयत्नादिः असोम्यसुरः त्रि काकवनेद ॥
इति कलाय पाणिनी ॥ सरयुक्तः तत्पर्यायः असुरः २

इत्यमरसिंहः ॥
 असौष्ट्रः स्त्री अश्वशनीयत्वे ॥
 अश्वशनीयत्वे अनातिशय्ये ॥
 नन पूर्वसुशहात भावेऽप्यस्य
 अस्तः पुं अस्तावतः पश्चिमावतः
 तत्पर्यायः वरमस्ताभूतः २ ॥
 इत्यमरमेदिन्यो लघात्तमम ॥
 स्थाने इति दीपिका ॥
 अस्ते त्रि त्रिमे अवसान
 प्राप्ते इति मेदिनी ॥
 अस्ते स्त्री मृत्युः इति हेमचन्द्रः
 अस्तकः पुं मोक्षः निर्वीण ॥
 इति त्रिकोऽशेषः ॥
 अस्तमय अदर्शने इत्यमरः
 अस्तमती स्त्री शालयणीहृतः
 इति शहरावली
 अस्तावः त्रि अगाथः अतिगभीरः
 इति हेमचन्द्रः ॥
 अस्तावतः पुं अस्तगिरिः पश्चि
 मावतः इति शहरावली ॥
 अस्तादिः पुं अस्तावतः इति
 त्रिकोऽशेषः ॥
 अस्ति य विद्यमानता । तत्
 पर्यायः सत्त्वं २ इत्यमरः अस्त
 धातोस्तिपिकृतेऽप्येतदुपे ॥
 अस्तिमान् त्रि यती इति हेमचन्द्रः
 अस्त्य अग्नीकारः अस्त्या ॥

पीडा इति विश्वमेदिन्यो ॥ अस्त ॥
 धातोः पंचम्यास्तपिकृतेऽप्येतदुपे
 स्यात् ॥
 अस्त्याने स्त्री भर्तृने निरा ॥
 इति त्रिकोऽशेषः ॥
 अस्ते स्त्री प्रहारयोग्यद्रवमात्रे ॥
 हातिपार इति भाषा । तत् ॥
 पर्यायः आशुधे २ प्रहरणे ३
 शस्त्रे ४ इत्यमरः खड्गः धनुः
 इति मेदिनी सेवणयोग्यवा
 णादि इति रायमुकुटः ॥
 अस्तकटकः पुं वाणः इति ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥
 अस्तकारकः पुं अस्त्रनिर्माता
 शस्त्रनिर्मायकः आशुधकारः अस्त
 कारी
 अस्तविकित सकः पुं शस्त्रवेद्यः
 अस्तजित स्त्री हस्तविशेषः कवाट
 वेकु इति ख्याते कवाटवेद्य
 इति केचित् अस्त्यपर्यायः कवाट
 वक्रशब्देऽप्युच्यते ॥ अस्तजित इति व
 पार्दः इति रत्नमाला ॥
 अस्तमार्जः पुं अस्तमार्जकः शान
 करः तत्पर्यायः शस्त्रमार्जः २
 अस्तिधारः ३ अस्तिधारकः ४
 इति शहरावली ॥
 अस्तसायकः पुं नारावासे

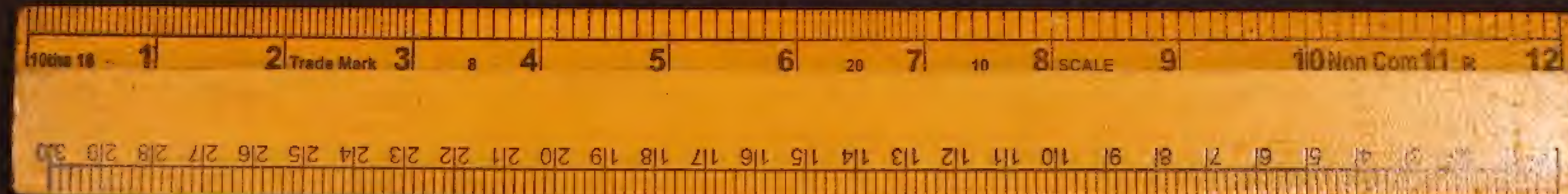
समुदयलौहमयवाणः इति शहरा
 माला ॥
 अस्तागारः पुं अस्तगतगृहे
 सोलाखाना इति भाषा ॥
 अस्थाने त्रि अगाथे अतिगभीरे
 इति हेमचन्द्रः ॥
 अस्थाने त्रि अतलस्पर्श इति ॥
 हेमचन्द्रः
 अस्थाने त्रि अतलस्पर्श ॥ इति
 जटाधरः ॥ मेदस्थले स्त्री ॥
 अस्थाने त्रि अगाथे न स भवति
 स्थायः स्थितिर्यत्र इति केचित्
 अस्थाने त्रि स्थितिरहितः ॥ न
 मरः ॥
 अस्थाने त्रि अतलस्पर्श अगाथे
 इति शहरावली
 अस्थाने त्रि स्थावरेतरद्रव्ये
 जंगमवस्तु इति स्मृतिः ॥
 अस्थि स्त्री शरीरस्थ यावविशे
 हा ३ इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 कीकसे २ कुल्ये ३ मेदोजे ४
 इत्यमरादयः वीजे औदी इति
 भाषा इति रायमुकुटः वेद्यकश्च
 अस्थि कृत पुं शरीरस्थमेयोधतुः मान ३ कुलिशो ४ अमरः ५ इति
 इति हेमचन्द्रः ॥
 अस्थिजः पुं मज्जा इति राज
 निर्वेदः ॥

अस्थितेऽः पुं स्त्री यत्नी इति
 शहरमाला ॥
 अस्थिथना पुं शिवः इति हेम
 चन्द्रः ॥
 अस्थियेजः पुं शरीरस्थिसमूहः
 तत्पर्यायः १ करकः २ केकाले
 ३ इति हेमचन्द्रः ॥
 अस्थिभतः पुं स्त्री कुक्कुरः इति
 हारावली
 अस्थिभुक् पुं स्त्री कुक्कुरः ॥ इति
 हेमचन्द्रः ॥
 अस्थिमाली न पुं शिवः इति
 हेमचन्द्रः ॥
 अस्थिरः त्रि चेवल प्रकृतिः तत्
 पर्यायः सैकसकः २ इत्यमरः
 ॥ अनिश्चितः इति स्वामी ॥
 अस्थिविग्रहः पुं भुगिनामक
 शिवसहचरः ॥ इति हेमचन्द्रः
 अस्थिसेहारः पुं हस्तविशेषः
 हा ३ व हा ३ जी ३ इति भाषा
 तत्पर्यायः वज्रवल्ली २ यस्थि
 रत्नमाला ॥ हस्तिभेदी रवनालिका
 ३ इति हारावली अस्थिगुणाः
 वलास्थिभद्रहितकारित्वे वा ३ नाभि



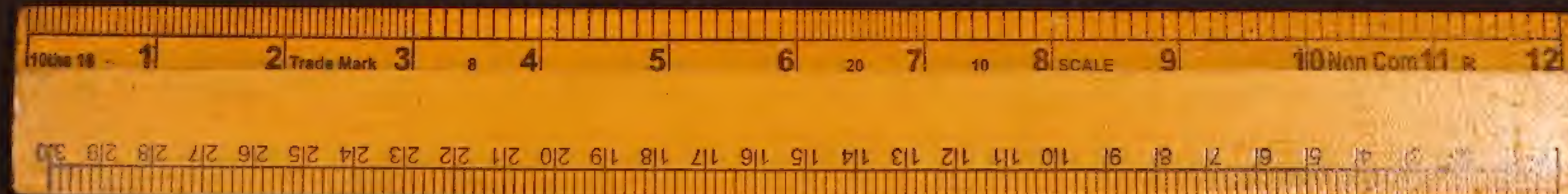
त्वेव इति राजवत्सभः ॥ असं क्लीं असे इत्यमरः ॥
 अस्मिन्नेहारी स्त्री अस्मिन्मानवतः असकंदः पुं वाणः इति हारावली
 इति राजनिर्घटः ॥ अस्त्वदिशः पुं शक्तवदिशवत्तः
 अस्मिन्नेहारी स्त्री अस्मिन्मानवतः इति राजनिर्घटः
 इति राजनिर्घटः ॥ असं क्लीं मासे इति राज
 अस्मिन्नेहारी पुं मजा इति राज ॥ निर्घटः ॥
 निर्घटः ॥ अस्त्वपुः पुं स्त्री रातसः इत्यमरः
 अस्मिन्नेहारी संचकः पुं मजा इति असपत्रकः पुं भिगवत्तः इति
 राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः ॥
 अस्मिन्नेहारी स्त्री अस्मिन्ना ॥ असया स्त्री जलोकाः इति हेम
 अस्मिन्नेहारी स्त्री देवकाष्टे देव चंद्रः ॥
 दारुभेदः इति राजनिर्घटः ॥ असफला स्त्री सल्लकीवत्तः
 अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी ॥ अस्मिन्नेहारी स्त्री लल्लणानाम्
 अस्मिन्नेहारी इति हेमचंद्रः ॥ कंदः इति राजनिर्घटः ॥
 अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी ॥ अस्मिन्नेहारी स्त्री शरीरसः
 अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी ॥ अस्मिन्नेहारी स्त्री लज्जालुलता
 अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी ॥ अस्मिन्नेहारी पुं श्वेततलसी ॥
 अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी ॥ अस्मिन्नेहारी स्त्री वत्सर्जले तत्पण्यायः
 अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी ॥ अस्मिन्नेहारी पुं रोदने ॥ अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी
 अस्मिन्नेहारी अस्मिन्नेहारी ॥ अस्मिन्नेहारी पुं वासे ॥ इति
 मुकुटः ॥ शब्दरात्रावली ॥
 असः पुं कोणः केशः ॥ अस्तकंदः पुं अधीनः आधतः
 इत्यमरः ॥ इत्यमरः ॥

अस्तस्वः पुं यस्तस्वः यस्तस्वः तिष्ठयः ॥ माचमासस्योभयपक्षीय
 इति जटाधरः ॥ द्वितीया २ दिने आश्विनस्योभय
 अस्तमः पुं देवता इत्यमरः ॥ पक्षीयद्वितीया २ दिने वैत्रकुस
 अस्तमः पुं मेदस्वस्तुक्तः ॥ तत् पक्षद्वितीया २ दिने कार्तिक
 यर्थायः ॥ अस्तमस्तुः २ इत्यमरः ॥ स्याभयपक्षीयद्वितीया २ दिने
 अस्तमस्तुः पुं विधिपूर्वकवेद आषाढस्योभयपक्षीयद्वितीया २
 अस्तमस्तुः तत्पण्यायः तिरा दिने मार्गमासस्योभयपक्षीय
 कृति २ इत्यमरः ॥ अस्तमस्तुः द्वितीया २ दिने फाल्गुणमास
 अस्तमस्तुः निषिद्धदिने तद्यथा स्याभयपक्षीयद्वितीया २ दिने
 वेदस्य ग्रहणदिनानि तानि उत सवदिनानि अनेकानि अस्तम
 अस्तमस्तुः ३ दिनानि अस्तमस्तुः २ तृतीया २ दिने इति स्मृतिः ॥
 दिन संध्यागर्जने २ दिने ॥ अस्त्वामिकं पुं स्वामिरहितं
 माचादिमासवत्तुष्टयेगर्जने ॥ अस्तमस्तुः ॥ वेतयोरस इति या
 तदिने ॥ निर्वीतशब्दे २ दिने स्वभाषा ॥
 भूकेये २ दिने उल्कापाते अस्तमस्तुः स्त्री सस्यत्वाभावः तस्य
 २ दिने महोल्कापाते आका ताराहित्ये ॥
 लिङ्गः एकवेदसमायनानेतरं अह ३३ गतो इति कविकल्पद्रुमः
 २ दिने आरण्यकनामक वेदः अह ३३ भासे दीप्तिरिति
 भागसमायनानेतरं २ दिने ॥ यावत् ॥ इति कविकल्पद्रुमः
 पंचयवीणि ५ दिनानि वैत्रकुस अह ५ प्रशोसा दीयते ॥
 प्रतिपत् २ दिने आषाढपुष्कप्र नियोगः ॥ विनिग्रहः इति
 तिपत् २ दिने मार्गपुष्कप्रतिपत् मेदिनी ॥
 २ दिने यताप्रतिपदोनिताः ॥ अहे पुं अस्मदशब्दस्य प्रथमांत
 अन्याः कास्याः वक्ष्याते आका सूर्ये अस्मि इति भाषा
 लिङ्गः विष्णुत् समकालीनमेव अहेयुः पुं अहेकारपुक्तः गर्वा
 शब्दे आकालिकः वत्तदशब्दे त्वितः तत्पण्यायः अहेकार
 तराः ५ तिष्ठयः पुगाद्याः ५ वान् २ इत्यमरः ॥



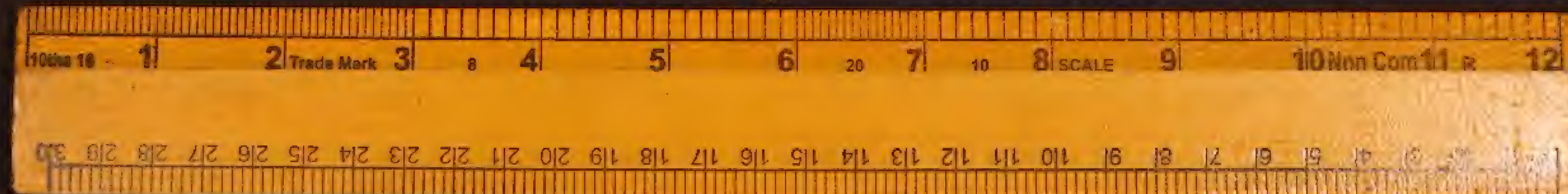
इति राजनिर्घटः ॥ मानुष्यं चतुर्थं गमानेन ब्रह्मणोः
 अहिभुक् न पुं गरुडः मयूरः ॥ होरात्रा भवति तत्र मनुष्यमानेन
 इत्यमरः नाकुली गंधनाकुली ८६..... वर्षा भवेति ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ अहोरात्रं च अनुकेया खेदः
 अहिमर्दनी स्त्री गंधनाकुलीनां सेवयेने इति विश्वमेदिनी
 केदविशेषः इति राजनिर्घटः ॥ अहोरात्रं च अहिति इति ॥
 अहिमर्दनी पुं अहिमेदकवृक्षः इत्यमरः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ अहिकः पुं बौद्धः क्षयणकः
 अहिमेदकः पुं अहिमेदकवृक्षः इति त्रिकोडशेषः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ अहला स्त्री भस्मातकवृक्षः भेला
 अहिलता स्त्री गंधनाकुली ॥ इति भाषा इति शब्दचंद्रिका ॥
 तावली इति राजनिर्घटः ॥ अक्ष न व्याप्तिं सहते ॥
 अक्षरीणि पुं द्विमुखसर्पः इति इति कविकल्पद्रुमः ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ अक्ष ऊ व्याप्तिं सहते ॥
 अक्षे च क्षेपः वियोगः ॥ इति कविकल्पद्रुमः ॥
 इति शब्दमाला ॥ अक्षं स्त्री इन्द्रिये सौवर्चले
 अक्षेरुः स्त्री शतमूली इत्यमरः तस्य ॥ इति मेदिनी ॥
 अक्षो च धिगर्थः शोकः ॥ अक्षः पुं कर्षपरिमाणं पाशकः
 करुणार्थः विषादः सेवयेने कलिद्रुमः इत्यमरः ज्ञातार्थं
 प्रवेशा विस्मये यदपूरणे ॥ शकटः व्यवहारः रुद्राक्षः ॥
 अक्षया वितर्कः इति मेदिनी ॥ इन्द्राक्षः सर्पः वक्रं इति
 अहोरात्रः पुं दिवानिष्ठं सत्तु मेदिनी आत्मा रावण पुत्रः ॥
 सूर्योदयद्वयपरिच्छिन्नविश्वम् इति हेमचंद्रः ज्ञातार्थः गरुडः
 तत्कालः इत्यमरः मनुष्याणां इति शब्दशतनावली संस्कृत
 मासेनैवेत्येतः होरात्रा भवति पलभा तयथा चेद्राशि निघ्न
 मनुष्याणां मेक वर्षेण देवानां पलभादिता च लंकावर्षः स्फादि
 होरात्रा भवति द्विसहस्रगणित दक्षिणोत्तरः ॥ इति भासती प्र ॥

भाषात्रा स्वतन्त्रीययोगादक्षः स दानो द्रव्या निर्णेता यन्मध्यक्ष
 दक्षिणदिक् प्रदिष्टः इति ज्ञात इत्यर्थः इत्यमरः तद्दीकावज्ज
 कर्णवः दक्षिणोत्तरेखायां सा इति होराजीय भाषा ॥
 तत्र विषुवतः प्रभा श्रेष्ठक्यायहो अक्षदृक् पुं अक्षदृशीकः इति
 त्रिज्ये विषुवतः कर्णभाजिते स हलासुथः ॥
 स्वात्तज्ये तयोः आयेलेवाक्षोक्षे अक्षदेवी त्रि घृतक्रीप्रकारकः
 नोसरा इति सूर्यसिद्धांतः ॥ इत्यमरः ॥
 अक्षकः पुं त्रिनिशब्दः इति अक्षघुः पुं अक्षक्रीडकः इति
 शब्दमाला ॥ व्याकरणे ॥
 अक्षजः पुं वज्रः इति पुरुषो अक्षधरः पुं शक्तिवृक्षः
 ममः अस्थिज इति क्वचित्पादः इति भूरिप्रयोगः ॥
 अक्षते स्त्री लाजाः नपुंसके अक्षधृतः पुं घृतक्रीडकः तत
 इति मेदिनी ॥ पृथ्वीयः धृतिः २ अक्षदेवी ७
 अक्षतः त्रि अक्षितः ॥ इति कितवः ध घृतकृतः इत्यमरः
 मेदिनी अखंडितः इति शब्द जुयारी इति भाषा ॥
 शतावली क्षतमृत्युः ॥ अक्षधूमिलः पुं वृषः ॥ इति
 अक्षतः पुं यवः इति मेदिनी हारावली ॥
 अक्षपतेडुलः इति पुराणे ॥ अक्षपादकः पुं धर्मीयक्षः इति
 शब्दमात्रे ॥ इत्यमरटीकायां जटाधरः ॥ अक्ष इति भाषा ॥
 भानुदीक्षितः अक्षताः पुं भूमी अक्षपादः पुं तार्किकः तत
 तिस्वानी ॥ पृथ्वीयः नैवायिकः २ इति
 अक्षता स्त्री कर्कटश्रेणीकां कडा हेमचंद्रः ॥
 शृंगी इति भाषा इति शब्द अक्षपीडा स्त्री यवतिक्तालता
 चेद्रिका पुरुषसेसरीरहितस्त्री इति राजनिर्घटः ॥
 इति स्मृतिः ॥ अक्षमः त्रि क्षमार्हितः क्षमता
 अक्षदृशीकः पुं व्यवहारद्रव्या मृत्युः ॥
 व्यवहाराणां ज्ञानदानादिविव अक्षमा स्त्री अक्षोतिः ॥ ईषी ॥



इतिशहरावली ॥ अक्षरवर्णः पुं लिपिकरः इत्य
 अक्षमाला स्त्री अक्षसूत्रे वसेत् मः सुनप्री इति भाषा ॥
 यत्नी इति मेदिनी अक्षसूत्रेति अक्षरवसुः पुं अक्षरवसुः
 तात्त्विकभाषया अकारादित्का लेखकः इत्यमरः ॥
 रीतवर्णमाला रुद्राक्षमालाव अक्षरजननी स्त्री लेखनी कलमः
 अक्षयः त्रि क्षयः हितः अक्षयः अक्षरजीवकः पुं लिपिकरः
 अक्षयतृतीया स्त्री वैशाखशुक्ल इति हेमचन्द्रः ॥
 तृतीयाः सात सत्ययुगाद्या ॥ अक्षरजीवकः पुं कायस्थः
 तत्रज्ञानदानादावक्षयफलं लेखकः स्पष्टलिपिकरः कायस्थः
 स्मृतिः ॥ अक्षरजीवकः इति हलामुभयः अक्षरजीविनि त्रि ॥
 अक्षया स्त्री वारिधिचरितयोः अक्षरतुलिका स्त्री लेखनी इति
 विशेषः ॥ यथा अक्षवेसामवा जटाधरः ॥
 रेण रविवारेण सप्तमी चतुर्थी अक्षरविन्यासः पुं लिपिः ॥
 भोमवारे अक्षयादपि चाक्षया लिखने इत्यमरटीकायां भरता
 इति भविष्यपुराणे ॥ दयः ॥
 अक्षरः पुं शिवः विष्णुः इति अक्षरमुखः पुं शिष्यः छात्रः
 शहरावली ॥ इति त्रिकोऽशेषः ॥
 अक्षरे स्त्री ब्रह्म अक्षरकस्याविद अक्षरसंस्थाने स्त्री लिपिः ॥
 मरीकाकारस्य मते पुं लिपिः अक्षरसंस्थाने स्त्री लिपिः ॥
 अकारादित्कारोत्तेक येन लिखने इति इत्यमरः
 शङ्खः इति मेदिनी गगणे ॥ अक्षवती स्त्री पुतकीडा पाशा
 धर्मः तयस्या अपामार्गः ॥ खेला इति भाषा इत्यमरः ॥
 इति हेमचन्द्रः मोक्षः इत्यमरः ॥ अक्षवाढः पुं मल्लभूमिः तत्र
 मरः जले इति वेदप्रयोगः यर्थायः निमुद्धमः इति हेम
 अक्षरः त्रि अक्षरणीयः अक्षयतः चन्द्रः ॥ कुक्षिर फलका इति भाषा
 अक्षरचेषुः पुं लेखकः इत्यमरः अक्षवित् त्रि पुतस्तः यव
 टीकायां वाचस्पतिः ॥ हारस्तः ॥

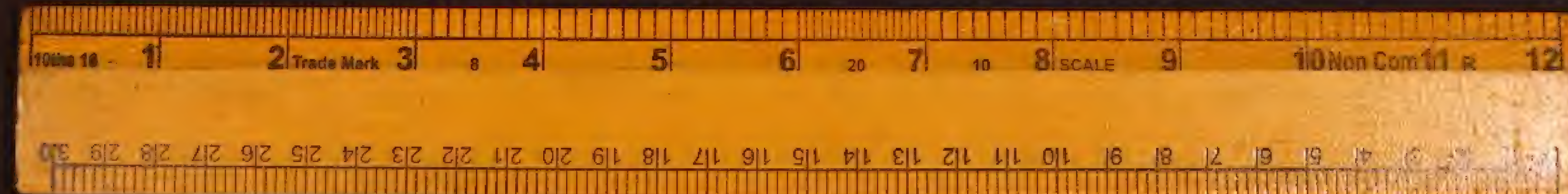
अक्षसूत्रे स्त्री अक्षमालाजय अक्षीकः पुं रंजनदुः आव
 माला इति जटाधरः ॥ इति भाषा इति शत्रुमाला
 अक्षप्रकीलकः पुं शयवक्रो अक्षीरे स्त्री सामुद्रलवणे इत्य
 धर्मशेकुः चाकारेण इति भाषा मरकोयः ॥
 वाततय्यीयः अणिः २ अणी ३ अक्षीरे त्रि अमते इति ॥
 इत्यमरः ॥ मेदिनी ॥
 अक्षोतिः स्त्री यशगुणासहिष्णु अक्षीरः पुं शोभजनहृत् ॥
 तय्यीयः ईषी २ इत्यमरः ॥ इत्यमरः ॥
 अक्षारलवणे स्त्री अक्षोवादि अक्षुणः त्रि अक्षोदितः अक्षुणितः
 भक्ष गोक्षीर गोक्षत भान्यभक्ष अक्षुहः त्रि क्षोभरहितः ॥
 तिल यव सेंधवसामुद्रलवणम् अक्षोढः पुं अक्षोडहृत् सच
 इत्यमरः ॥ गोक्षीरे गोक्षते यवतजयीलहृत् इत्यमरटी
 केव भान्य भुक्षालिलायवाः सा कायोभरतः ॥ अक्षोः इति
 मुद्र सेंधवेवेव अक्षारलवणे भाषा ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 स्मृते इति हारलताभूतस्मृतिः अक्षोडः पुं यवतोत्त यत्रयील
 अक्षि स्त्री वक्षः इत्यमरः ॥ वक्षः तय्यीयः कर्णालः २
 अक्षिकः पुं रंजनदुः आव केदरालः ३ अक्षोडः ४ अक्षोडः
 इति भाषा इति शत्रुमाला ॥ ५ अक्षोडः ६ इत्यमरः तट्टीकाव
 अक्षिकूटकः पुं वक्षस्तारा ॥ अक्षोडकः पुं यवतोत्त यत्र
 अक्षिगते त्रि द्वेष्टे इत्यमरः ॥ यीलहृत् इति शत्रुमाला ॥
 अक्षिभयजः पुं पटिकोत्तोभ्रः अक्षोभः पुं हस्तिवेधनस्तंभः
 इति राजनिर्घटः ॥ तय्यीयः आलाने २ शंकुः ३
 अक्षिरः पुं शोभजनहृत् ॥ इति त्रिकोऽशेषः क्षोभ ॥
 सामुद्रलवणे स्त्री इत्यमरटीका रहिते त्रि ॥
 भरतः ॥ अक्षोहिणी स्त्री सेखाविशेषमुक्त
 अक्षिविकृणते स्त्री कटाक्षः सेनातय्या ॥ २८ ७० हस्तिनः
 अयोगदृष्टिः इति हेमचन्द्रः ॥ २८ ७० रथाः ६५११ चोदकाः ॥



१.५५० यदातयः समुदायेन ॥ केषासमुच्चयः इति मेदिनी ॥
 २१८ ००० तथा चोक्तं अतो ॥ क्वचित् निषिद्धं संधिवर्णः आशब्दः
 द्विणा मित्याधिकैः समुदायेन ॥ योः वानसंभीयते सत्यर्थः इति
 शतेः समुदायानि सहस्राणि ॥ भर्तः ॥
 नामैकं विंशतिः यवमेव रथा आ य एवं स्त्रीकारः ॥ इत्यमरः
 नास्तु सख्याने कीर्तितं दुःखेः येषां आः पुं महेश्वरः इति पुरुषो
 षष्टि सहस्राणि षड्विंशतानि दशैः तमः ॥
 वतु सख्यातास्तु रगास्तज्जैवि आः अ कोयः यथा आः पाय
 नाश्वे स्त्रीरोगैः नृणां शतसहस्रेषु इत्यमरः ॥ योः यथा आः शीते ।
 सहस्राणि नवैव शतानि त्रीणि ॥ इत्यमरः ॥ भर्तः स्मृतिः स्पृष्टा ॥
 न्यानि येषां यदातयः इत्यमरः ॥ तर्जने ॥ इति शब्दः त्वावली ॥
 भर्तः ॥ आर्कीपते त्रि कंयविंशते ।
 अतो स्त्री कालः इत्युणादि ॥ तत्पर्यायः वेदिते २ प्रेतिने ।
 कोषः ॥ इत्याभूते ५ आभूते ५ चलिने ६
 इत्यमरः ॥

आ आकारः द्वितीयस्वरवर्णः इत्यमरः ॥ समूहः श्रेष्ठः इति
 आस्योच्चारणस्थाने कंदः सवर्णः मेदिनी ॥
 स्तुतम्भवति आकारेण माध्यम्ये आकारेण स्त्री अवर्ण
 शाखत्वातिर्भवेति प्रिये वृत्तविस्तु आकषः पुं पाशकः पाशा इति
 मयेवर्णं तथा रुद्रमये प्रिये येषां भाषा अतः क्रीडायाश्च खेला
 प्राणमये वर्णं स्वयं परमकुंडली इति भाषा ॥ सारिफलकः छक
 इति कामधेनुतंत्रे ॥ इति भाषा इत्यमरः ॥ ईदृशं ॥
 आ य स्मृतिः यथा आजाते ॥ यनुरभ्यासवस्तु आकषेण ॥ इति
 सज्जरापुरेयः वाको यथा आ मेदिनी ॥
 एवं मन्यसे इत्यमरः अनु ॥ आकषकः पुं शिलाभेदः कुंवरक

पातर इति भाषा इति शब्दमाला आकारः पुं श्रेष्ठे अभिप्रायानु
 आकषकर्तारि त्रि ॥ रूपवेष्टा विष्करणे संकेतद्वार
 आकषेण स्त्री आकषः वलाद इत्यादि भाषा आकृतिः मूर्तिः
 नयने । खानन् इति भाषा ॥ इत्यमरः ॥
 आकषेण स्त्री फलपुष्पायाकषे आकारगुप्तिः स्त्रीत्यादिसूचको
 षष्टिकाविशेषः आकषी इति मुखगगादि रकारः आकारो
 भाषा अगवेकृतमिति बोधालितः गुप्ति
 आकलने स्त्री आकांता परि गोपने आकारस्य भयलज्जादिना
 सख्यावेधने इति मेदिनी ॥ गुप्तिराकारगुप्तिः इत्यमरटीका
 आकल्पः पुं वेशः इत्यमरः ॥ यो भर्तः तत्पर्यायः । अत्र
 कल्पने ॥ इति मेदिनी मे ३ने ॥ हिम्याः २ इत्यमरः अगवेकृत
 रोगः इति हेमचंद्रः ॥ तत्परिभाषादे रक्षादनात् अ
 अकल्पकः पुं तमः मोहः ॥ बहिः स्थिति रवहिम्या इति सभा
 ग्रंथिः ॥ उक्तेर हर्षः इति सेदरी ॥
 मेदिनी ॥ आकारगोपने स्त्री आकारगुप्तिः
 आकषः पुं प्रस्तरविशेषः का रत्यादिसूचक मुख रगादिगोपने
 पातर इति भाषा इति शब्द इति हेमचंद्रः ॥
 रत्नावली ॥ आकारेण स्त्री स्त्री आह्वानेता
 आकस्मिकं त्रि अकस्मादुद्भवे कन इति भाषा इत्यमरः ॥
 हवाजाते ॥ आकालिकं त्रि क्षणध्वंसि इति
 आकांता स्त्री इका अभिलाषः धरीणाः समानकालीन जन्मविनाश
 इत्यमरः न्यायमते मत्पद ॥ शाली इति सतिप्रसारः ॥ अ ॥
 मृते यत् पदान्वयबोधो न भवति कालसंभवे आरंभकालात्ततः
 तत्पदे तत्पदवत्ता प्रतीतेय स्वजातीये कालस्थायि निमित्ते
 र्यवसान विरहः इत्यलंकारकः कालमारभ्य परे घुर्णवत् कालः
 आकायः पुं निवासः ॥ इति सपवकालस्त्वावदकालस्तत्रभवः
 बोधदेवः ॥ इति तिथितत्वे ॥



आकाश

२४१ २४२

आकाश

आकाशिकी स्त्री विद्युत् इति त्वं रामोदराय नमः तत्तायो
हेमवेदः ॥ त्वं लालया सह प्रदीपेते यस्मिन्
आकाशः पुं स्त्री यवभूता तर्ग नमोऽनेताय वेथसे इति मेवैण
भुतविशेषः सत् सून्यः ॥ तत् योदघात प्रदीपे सर्पिरादिना
पर्यायः योः २ योः ३ अथ ४ आकाशे मंडयेवापि सवातस
अथ ५ योम ६ पुष्करे ७ अथ ८ फलं लभेत् विस्वेष्वपि निषाद
८ नमः ९ अंतरीक्षे १० अंतरीक्षे घातकार्तिके मासि दीपके अथ
११ गगणे १२ अनेते १३ सखले ह्येव सहस्रस्य फलमाप्नोति मा
१४ त्वे १५ विद्युत् १६ विस्वयदे नवः ॥
१७ विहायः १८ इत्यमरान्याय ॥ आकाशमासी स्त्री सत्त्वजरा मो
मते अस्य सामान्यगुणाः सेव्या सी केदो उत यतिरस्याः ॥
दियेव विशेषगुणाः शास्त्रः सत् तत्पर्यायः निरासे भा २ खसे
नित्यः अशरीरीव असेदिये ॥ भवा १ श्रवाली ४ सत्त्वयत्री ५
कर्णः सत्त्वकः कित्वापि भेदेन गौरी ६ परवतवातिनी ७ अथ ८
नाना भवति वेदोतमते सजन्यः मोसी ८ अस्या गुणाः हिमते
आकाशजननी न पुं प्रगोडीमर्थ शोखे व्रण नाडीरोग नाशित्वे
तद्रुद्धिद्राणि यद्वाग्राग्रेयास्त कारित्वेव इति राजनिर्घटः ॥
गुलिकाः प्रक्षिप्यते इति राज आकाशमूली स्त्री वैभिका याना
धर्मः ॥ इति ख्याता इति हारावली ॥
आकाशप्रदीपः पुं तत्तायोदी आकाशरत्नी पुं प्रगोडिस्थित
यमानलत्नी रामोदरे प्रदानाका प्रणिधिः दुर्गवाहः प्राचीरोपरि
प्रादीयः तथाच ब्रह्मपुत्राणे स्थितचरः इति राजधर्मः ॥

२. स्थितजना नोवालय रीतिना कनि

तत्तायो तिलेते लेनसाये संध्या आकाशवल्ली स्त्री लताविशेषः
समागमे आकाशदीपे योदघात आकाशवेल् अमरेवेल इति
मासमेकं निरंतरं सप्रीकाय ख्याता तत्पर्यायः खवल्ली २
प्रीयतये सप्रीमान भुविजायेत दुःखशी ३ योमवस्त्रिका ४ अस्या

अकष्ट

२४१ २४२

आखनि

गुणाः मधुरत्वे कटुत्वे पित्त ॥ आकोकेरः पुं मकराशिः इति
नाशित्वे शुक्रवर्द्धकत्वे रमायने ज्योतिस्तत्वे ॥
वलकारित्वे दिव्योष्णपरात्वे आक्रंदः पुं रोदने आह्वाने
इति राजनिर्घटः ॥ भिन्ने दारुणमुद्गे ॥ भ्राता ॥
आकाशवाणी स्त्री अशरीरिणी इति मेदिनी ॥ धनिः नाथः ॥
वाक् देववाणी इति पुराणे ॥ पार्मिषाहात योराजा इति
आकाशसलिले स्त्री दिव्यादके धरीणाः ॥
इति राजनिर्घटः ॥ आक्रमः पुं आक्रमणे तत्
आकिंचने स्त्री अकिंचनता पर्यायः अथिक्रमः २ क्रान्तिः ३
आकीर्णं त्रि व्याप्ते तत्पर्यायः इति हेमवेदः ॥
संकीर्णं २ संकुले ३ इत्यमरः आक्रमणे स्त्री आक्रमकरणे
जलादिभिर्निर्वकाशे इति यने ॥
भूतः ॥ आक्रांतः त्रि कृताक्रमणः अथि
आकुंचने त्रि व्यापमेतेष्वेव ॥ क्रान्तः आक्रमविशिष्टः इति
प्रकारकस्मीतर्गतकर्मविशेषः हलायुधः ॥
संकोचः ॥ आक्रोडः पुं राजयवने राजः
आकुले त्रि व्याकुले तत्पर्यायः साधारणवने इत्यमरः ॥
वले २ अग्रगणे ३ इत्यमरः ॥ आक्रोशः पुं क्रोधाकर्तव्यनि
आकूते स्त्री अभिप्रायः आशयः अयः तत्पर्यायः आलेयः २
इति हेमवेदः ॥ अभिषेगाः ३ प्रायः ४ इति हेन
अकृतिः स्त्री रूपे शरीरे ॥ वेदः ॥
जातिः ॥ इति मेदिनी ॥ हः आक्रोशने स्त्री अभिप्रायः तत्
आकृतिस्तु वा स्त्री घोषातकीह पर्यायः अभिषेगाः २ अभिषेगाः
श्वेतघोषा इति भाषा ॥ इति ३ इत्यमरः ॥
१ त्वमाला ॥ शाखेडलः पुं ईदः इत्यमरः
आकृष्टे त्रि कृताकर्षणे आक आखनिकः पुं वीरः उदरः
धिते ॥ शूकरः इति मेदिनी ॥

लितागदभकज्जालाहायिलेले

आख्याते पुंस्त्री आख्याते देव कारकः । इति राजनिर्घटः ॥
 आख्याते इत्यमरीकायां गणपतः आख्यातुः न पुं विज्ञातः इत्यमः
 आख्याः पुं मूषिकः इत्यमः आख्यायः पुं गणेशः इति हला
 मूकः चौरः इति हेमचंद्रः ॥ सुभः ॥
 देवता उ वृत्तः इति रत्नमाला ॥ आख्याविषया स्त्री देवता हला
 आख्याकर्णी स्त्री लताविशेषः इति जटाधरः देवदालीलता
 काणी इति भाषा तत्पर्यायः इति राजनिर्घटः ॥
 कृषिका २ द्रवन्ती ३ विज्ञापकः आखेटः पुं मृगया शोकार ॥
 वर्णी ५ उन्मूलकणी ६ न्ययथी ७ इति भाषा इत्यमः ॥
 मूषककर्णी ८ हस्त्रिकणी ९ वृक्ष आखेटकः पुं मृगया इति शब्द
 कर्णिका १० माता ११ भूमिवरी १२ रत्नावली ॥
 वेदा १३ शास्त्री १४ वृक्षपादिका आखेटशीर्षके स्त्री कुट्टिमभेदः
 १५ प्रत्यक्षणी १६ हवा १७ पुत्र सुउग इति भाषा इति शब्दरत्ना
 वली ॥
 गुणाः कटु ते वसति कर्णपत्र आखेटिकः पुं मृगया कुशलकु
 हरीते सारकत्वे आनाह ज्वर कुः तत्पर्यायः आखेटिकः २
 मूलनाशिते परमपावकत्वे विश्वकटुः ३ इति हारावली
 इति राजनिर्घटः ॥ आखेटः पुं फलहन्तविशेषः
 आख्यागः पुं गणेशः इति हेम आख्याग इति भाषा तत्पर्यायः
 चंद्रः ॥ पावतीयः २ फलहन्तः ३ गुडा
 आख्यापर्णिका स्त्री लताविशेषः प्रायः ४ कीरिष्टः ५ केदारालः ६
 इंदुरकाणी इति भाषा इति रत्न मधुमत्ता ७ हृदकदः ८ अस्पृश्या
 माला ॥ मधुरत्वे वलकारित्वे । स्त्रियत्वे
 आख्यापर्णी स्त्री आख्यापर्णिका ३ सत्वे वातपित्तनाशित्वे रक्त
 इति रत्नमाला ॥ दोषप्रशमनत्वे शीतलत्वे कफ
 आख्याषाणः पुं पाषाणभेदः कोपनत्वे इति राजनिर्घटः ॥
 आख्याषाणनामोऽप्येतादृशेकः आख्या स्त्री नाम सैजा इत्यमः

आख्याते वि कथिते उक्ते । आगमिते वि अधीते । पठिते
 इत्यमः आकरणात्कथातृत्वा इति जटाधरः ॥
 विहितति तिउ प्रत्ययादि ॥ आगाथे स्त्री अगाथे अतिगभीरे
 आख्यायिका स्त्री उपलब्धार्थिके इत्यमरीकायां मधुरानाथः
 इत्यमः इति हास उपन्यास ॥ आगोतुः वि आगोतुः अतिथिः
 इति व्याता ॥ इत्यमरीकायां नीलकंठः
 आगः स्त्री पाये अयरायः ॥ आगामी ने वि भविष्यतकालः
 इत्यमः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 आगते वि आयाते उपस्थिते आगारे स्त्री गृहे इत्यमरीका
 आगोतुः वि अतिथिः इत्यमः आगुः स्त्री आगुः प्रतिज्ञा
 आगमनशीलः अनियतः ॥ इत्यमरीकायां रमानाथः ॥
 आगतके वि आहार्य अनित्य आगुः स्त्री प्रतिज्ञा इत्यमः
 स्यापि इति त्रिकोडशेषः ॥ आग्नीध्रे स्त्री अग्नीध्रे होतृगृहे
 आगमे स्त्री तैत्रशास्त्रे अस्यायः इत्यमरीकायां रमानाथः
 आगते पंचवक्त्रात्तु गते वीणाज्ञे आग्नेया अग्नीध्रे उपतिष्ठते इत्यत्र
 नने मते ववास्तु देवस्य तस्मात्तु गम अग्नीध्रे मे उपमिताख्या न दर्शनात्
 मुच्यते इति तैत्रशास्त्रे ॥ धनहारावरीय ऋत्विजिपु
 आगमः पुं शास्त्रमात्रे आग आग्नेये स्त्री स्वर्णे इति राज
 मने इति मेदिनी करहेमचंद्रौ निर्घटः देशविशेषः इति शब्द
 साहित्यत्रादिः इति व्यवहारः ॥ रत्नावली रक्ते इति हेमचंद्रः
 मातृका प्रकृतिप्रत्ययावपत्ति दृते इति पाणिनिः ॥
 कार्य ॥ इति व्याकरणे ॥ आग्नेयः पुं अगस्त्यमुनिः इति
 आगमने स्त्री आउ पूर्वगमया पाणिनिः अग्निसेवेथीयेति
 तोरनट प्रत्ययोतस्य रूपमिदं आग्नेयी स्त्री अग्निकोणे स्वाहा
 आसा इति भाषा ॥ ॥ इति जटाधरः ॥
 आगमावर्ती स्त्री हस्त्रिकाली आग्रहः पुं अनुग्रहः आशक्तिः
 इति राजनिर्घटः ॥ आक्रमः ग्रहणे इति मेदिनी

आग्रहायणः पुं मार्गशीर्षमसैः यावद्विक्लिन्नवृत्तधारदाने इति
 इति रायमुकुटः ॥ (मासः) कालेतिः यजुर्वेदिनैस्तुवेण
 आग्रहायणकः पुं अग्रहायण मंत्रोच्चारणपूर्वक पूर्वोक्तक्रमेण
 मतभेदेन सारायमासोय ॥ वृत्तधारदाने इति यजुर्वेतिः ॥
 अस्मिन् मासे ह्यधिकराशिस्थो आचारो ल्पि त्पिः इति हेम
 तयर्षीयः मार्गशीर्षः २२२॥ चंद्रः गेधग्रहणे सोका इति
 ३ मार्गः ४ इत्यमरः ॥ भाषा ॥
 आग्रहायणी मृगाशिरसेनतत्रे आचारः त्रि शिञ्जितः आक्रांतः
 इत्यमरः आग्रहायणमासस्य इति मेदिनी त्पः इति ॥
 पौर्णमासी ॥ हेमचंद्रः ॥
 आचटकः पुं रक्तायामार्गः आचूर्णिते चूर्णितनेत्रादि ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ चूर्ण इति भाषा ॥
 आचारः पुं सीमा इति हेम ॥ आर्च्यं ल्पि पीतवर्णी दीर्घतरेऽप्य
 चंद्रः अयामार्गः इति राज निर्घटः ॥ यदसंविभ मात्तिकोत् यत्रमथ
 निर्घटः ॥ अस्यगुणः अतिशयचर्चर्हित
 आचारः पुं वथस्थाने इति कारित्वे कफपित्त रक्तदोष ॥
 त्रिकोऽशेषः हनने क्तेदने नाशित्वे इति राजनिर्घटः ॥
 चोद कोय इत्यादिभाषा आः य उपसर्गविशेषः अस्पर्धः
 आचारने ल्पि वथस्थाने इति इषत् यथा आपिगलः अ ॥
 हारावली हनने ॥ भिद्यतिः यथा आजन्मव्रतवारी
 अचारः पुं वृत्ते इति हेम ॥ सीमा यथा आसमुद्राक्षिती ॥
 चंद्रः ऋग्वेदिनां स्तवेण वतरे शान्तेथातुयोगजः यथा आ ॥
 स्तविदत्ताप्रजापतिमनसाधाता रोहति इत्यमरभरतो समे ॥
 लीमप्रेवीयव्यकोणदाभ्यप्रेय तातात् ग्रहणे प्रत्यावृतिः ॥
 यावद्विक्लिन्नवृत्तधारदानेपुनः इति दुर्गादासः ॥
 स्तवेण वतुराजं स्तविदत्तां आगे ल्पि कोमलांगे इति
 ताप्रेनेर्ऋतकालादाभ्यप्रेयानी त्रिकोऽशेषः ॥

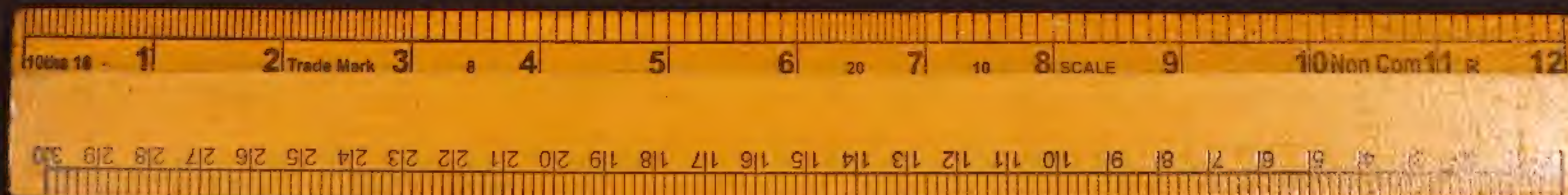
आगारे ल्पि आगारसमूहः इति नाभिः फणावुद्धेः रुक्तेवताल
 रायमुकुटः ॥ गाभिश्चयथासंख्यदिजीतयः पु
 आगारिकः त्रि अगतिव्यवभाव ईरन् लीवमृद्वसकतसुष्णमि
 व्यंजकफलपादिः इत्यमरः ॥ रेततः इति याज्ञवल्करः रुक्ताभिः
 माद्वैगिकः इति शब्दरत्नावली सूर्यतेविप्रः कंदगाभिश्चभूमियः
 आगारसः पुं हृदस्पतिः इति वैष्णवः त्रिः प्राशितभिश्चमृदः
 मरः ॥ सृष्टाभिरेततः इति मनुः त्रि
 आचमने ल्पि वैधकमीभात यास्वेदशिकं तीर्थं मृदुजातसंघे
 वात्रय जलयापानानंतरं यथाक वचसकदाचमनाकुशितयो
 माष्टांगस्य श्रीरूपचुद्धिजनकक्रि वचोभयाः इति मितान्तरा ॥
 यातयर्षीयः उपसर्गः २३३॥ आचमनकः पुं निष्ठीवनयात्रे
 तत्रप्रमाणे प्रक्षाल्ययाणीयादेव पिकदान प्रावर इति भाषातत्
 त्रिः पिवेदेवुवीक्षिते संस्कारेण पय्यीयः प्रोटः २ कटकोलः ३
 मूलनदिः प्रमृज्यातुतोमुखसे यतनुहुः ४ इति हारावली ॥
 हत्यतिस्त्रिभिः पूर्वमासमेवमुप आचरणं ल्पि आचारः व्यवहारः
 स्पृशेत् अंगुष्ठेन प्रदेशित्याचारो आचारे त्रि कृताचरणं यव
 पश्चादनेतरे अंगुष्ठानामिकाभ्यां स्तुते ॥
 वत्तः अत्रेपुनः पुनः नाभि आचोतः त्रि कृताचमनः ॥
 कनिष्ठागुष्ठेन रुदयेत तलेनैव आचामः पुं आचमने इति शब्द
 सर्वाभिश्चाशिरः पश्चात् वाह्वोष्णे रत्नावली भक्तमंडः इत्यमरः ॥
 संस्पृशेत् इति दत्तः आयत्ते आचारः पुं व्यवहारः तत्
 पर्वणंकृत्वागोकर्णकृतिवत् पय्यीयः वारिचं २ चोते ३
 करेतेहतागुलिनातोयेहीतापीणि वारिचं ४ चरणं ५ वृत्ते ६ शीले
 नाहिजः मुक्तो गृष्टकनिष्ठाभ्यो ७ इति हेमचंद्रः ॥
 शोणाचमनेचरेत् मासमजन ॥ आचारवर्जितः त्रि आचारवदि
 मात्रास्तुते गृह्यत्रिः पिवेदपः इति श्रुतः इति जटाधरः ॥
 भारद्वाजः अत्रिस्तत्रकृतिस्थोभिर्ही आचारी स्त्री हिलमोचिका इति

राजनिर्घटः आचारविशिष्टे वि
 आचार्यः पुं वेदाभ्यासकः ।
 वेदिकमेववाख्याकर्त्ता तत्र
 पर्यायः मेववाख्याकर्त्ता २ इत्य
 मः द्रौण्यः इतित्रिका ३ ॥
 शेषः ॥
 आचार्यः स्त्री मेववाख्याकर्त्ता
 इत्यमरसिंहः ॥
 आचार्याणी स्त्री आचार्यपत्नी
 इत्यमरः ॥
 आवितं स्त्री दशभारपरिमाणं
 २५ मोन इतिभाषा इत्यमरः ॥
 आवितः पुं शाकलोभारः एक
 गाडिरोजा इतिभाषा इत्यमरः
 द्युतयले इतिमेदिनी ॥
 आवितः वि सेशूहीतः कुत्रः
 इतिमेदिनी ॥
 आक १ आयामे ॥ इतिकवि ॥
 कल्पद्रुमः ॥
 आकृत्रे वि आकृदिते आकृते
 आकृदः पुं यस्ते इतिहेमचंद्रः
 आकृदने स्त्री वस्ते इत्यमरः ॥
 संप्रियाने अपहृतिमात्रे ॥
 इति मेदिनी ॥
 आकृदिते वि कृताकृदने ॥
 आकृते वाका इतिभाषा ॥
 आकुकः पुं वृत्तविशेषः आच

इतिभाषातत्र पर्यायः रजनदुः
 २ पत्नीकः १ पत्तिकः ५ आत्तिकः
 ५ इतिशब्दमात्रा ॥
 आकुरिते स्त्री सशब्दहास्ये नत्
 वाद्ये इति धरणिः ॥
 आकुरितकं स्त्री सौतप्रासहासः
 ॥ इत्यमरः हास्ये नत्वाज्ञात
 विशेषः इतिमेदिनीकर हेम
 चंद्रो ॥
 आकृदने स्त्री मृगया इत्यमरः
 आजं स्त्री वृत्ते इतिजटाधरः
 आजकं स्त्री अजसमृद्धः कागले
 पाल इतिभाषा इत्यमरः ॥
 आजकारः पुं शिवहृषः इति
 शब्दरत्नावली ॥
 आजगरे स्त्री शिवधनुः इति
 हेमचंद्रः ॥
 आजन्म सश्रमयत्रः पुं मरुवहतः
 इतिराजनिर्घटः ॥
 आजानेयः पुं स्त्री क्लीनाम्बः
 श्रेष्ठकोटकः इत्यमरः शक्ति।
 भिभिन्नरुदयाः स्वलेतोपि ये
 पदे अजानेति यतः सत्तामाजा
 नेयास्ततः स्मृताः इत्यमरतेत्रे
 आजिः स्त्री पुद्गे समानभूमिः
 इत्यमरकोष मेदिन्यो जणे ॥
 इति हेमचंद्रः आक्षेपः इति

शब्दरत्नावली ॥
 आजीवः पुं जीविका इत्यमरः ॥
 १ ॥
 आजुः स्त्री आजुः विशिष्टः इति
 स्वामी ॥
 आजुः स्त्री वेतने विनाकर्मकारः
 वेगार इतिभाषा ॥ इत्यमरः ॥
 आज्ञास्त्री आदेशः तत्पर्यायः
 अववादः २ निर्देशः ३ निर्देशः
 ५ शासने ५ शिष्टः ६ इत्यमरः ॥
 आज्ञा स्त्री आदेशः तत्पर्यायः
 अववादः २ निर्देशः ३ निर्देशः
 ५ शासने ५ शिष्टः ६ इत्यमरः ॥
 आज्ञाकारी वि आज्ञाकर्त्तृकारः
 आज्ञावहः आज्ञानुवर्त्ती ॥
 आज्ञावक्त्रे स्त्री यद्वक्त्रोत्तरीतं
 वक्त्रं तस्यावनेत्रे आज्ञानामो
 रुजे तदिमकरसदृशे ध्यानयाम
 प्रकाशे हस्ताभ्यां वैकलाभ्यां
 प्रविलसितवर्णनेत्रेयत्रे समुधे ॥
 तन्मध्यहाकिनीसाशाशिसमधवल
 वक्रयद्वकं दधाना विद्योमुद्रा ॥
 कपाले उमरुजयवर्दीविधुतमुद्र
 चित्तायतन यमोतगलेन वसति
 वसनः सूक्ष्मरूपे प्रसिद्धे ॥ इति
 श्रीतत्त्वचिन्तामणौषधप्रकाशः
 आज्ञायकः वि आज्ञाकर्त्ता ॥
 आज्ञायत्रे स्त्री आदेशलिपिः ।
 निर्देशलखने हुक्मनामा इति
 पारसभाषा ॥

आज्ञापने स्त्री विज्ञापने जानान
 इतिभाषा ॥
 आज्ञातः वि आज्ञातिविशिष्टः
 लब्धातः आज्ञाप्राप्तः ॥
 आज्ये स्त्री वृत्ते इत्यमरः ॥
 श्रीवासः इत्यजयपालः ॥
 आज्यभागः पुं ऋग्वेदिनां अग्ने
 रुतरभागो सुवेणाग्निसंप्रदानक
 हुताहुतिः तद्वत्तिणभोगो सोम
 आज्यभागः पुं ऋग्वेदिनां अग्ने
 रुतरभागो सुवेणाग्निसंप्रदानक
 हुताहुतिः उद्वत्तिणभोगो सोम
 संप्रदानकाहुतिश्च इति कौल
 सिः ॥ यजुर्वेदिनां अग्नेरुतर
 दित्तयोः यस्मिमादिप्राच्यतद्वृत्त
 थारा इति यमुयतिः ॥
 आजनेयः पुं अज्ञानानामवानरी
 पुत्रः सतु हन्मान इतित्रिका ३
 शयः ॥
 आजिनेयः पुं जेतविशेषः आज
 ना इति व्यातः इतिशब्दमात्रा
 आदिः पुं पत्तिविशेषः शरत्ति
 इतिव्यातः इत्यमरः ॥
 आदाकने स्त्री वतमानो गमने
 इति त्रिकोऽंशयः ॥
 आदीकरः पुं हवः इतिभूति
 प्रयोगः ॥
 आगेयः पुं दयः इतिहेम
 चंद्रः वायुजन्यो ३२१ गुणशब्दः
 इतिवैयकः ॥



आडम्बरः पुं यदहः तृतीयः आढकिकः त्रि आढकपरिमित
गजेन्द्रगर्जनं इत्यमरः आरंभः वीजवपनादियोगादिः इत्य
इतिविकीर्षः यत्नः ॥ मरः ॥
दपः इतिमेदिनी क्रोधः ॥ आढकी स्त्री प्रमीथान्य विशेषः
इतिस्वामी हर्षः इति शहरत्ना अरहः इतिभाषा तत्पर्यायः
वली ॥ त्वरी २ वर्या ३ करवीर भुजा ४
आडिः स्त्री शरालिपती इत्य हतवीजा ५ यतपुष्पा ६ अस्या
मरः स्वनामख्यातमत्पविशेषः गुणः कषायते मधुरते कफोप
अस्यागुणाः गुरुते स्विम्यते वा नाशितेव तद्विदलगुणाः इवहात
मेधमप्रकोपनते अतिवल् मुक्त रुचिकारिते गुरुते शहितेव
मेधाग्रिहृदिकारितेव इतिराज पीताभक्तसिता त्रिविधेयं च
वल्मभः ॥ तादोयदा लोहिता रुच्या
आडुः पुं उडुपः भेलो माड वल्पा पिततापादिहस्तीवपीता
इत्यादिभाषा इत्यादिकोषः दीपनी पितदाहध्वसिनीवतस्ये
आढकः पुं स्त्री वतः प्रस्यपरिमा वल्पा इतिराजनिर्घटः अमर
आडी इतिभाषा इत्यमरः ॥ मतेतत्पर्यायः कास्ती २ मृतत्वा
द्रोणवतर्षभागः इतिस्त्रीलाव ३ त्वरिका ४ मृतालकं ५ सुरा
अष्टमुष्टिर्भवेत् ऊर्ध्वोत्पत्तिव हृज ६ भूत मल्लिकमते यतत्
नात् षड्येवाशदधिकं दृष्टत् षड्कं अरहस्य सारमुंदरी।
मुष्टिभर्वात् व्यवहारः षोडशसरो मते त्वरिकाख्योऽथद्रवस्य।
विशति सरोवा वैद्यकमते ॥ केवोचिन्मते सरोधिमुक्तिकायाः
अष्टशराव परिमाणं तत्पर्यायः आढकीनः त्रि आढकिकः इत्य
पात्रे २ कंसे ३ भाजने ४ इति मरीटीका ॥
परिभाषा अपचयविवक्षाया आढः त्रि धनवान् इत्यमरः
आढकिकेत्यपि स्यात् इत्यमर उक्तः विशाष्टः अन्वितः यथा
टीकासारसंदरी आढिका इति धनाढः गुणाढ इत्यादिः ॥
भरतः ॥

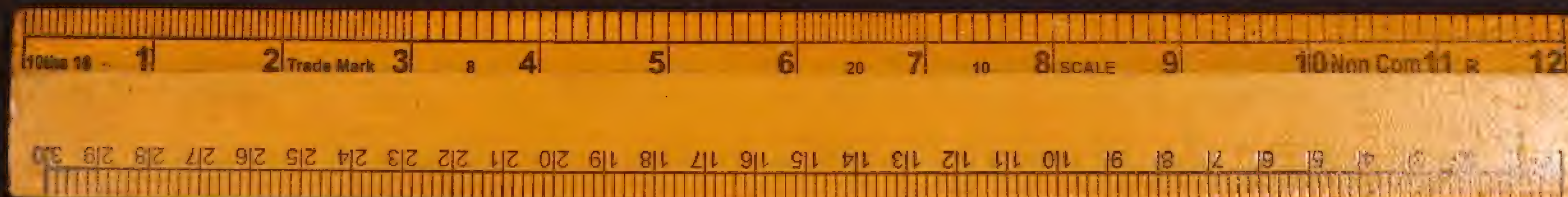
आणकः त्रि आणकः अथमः आतयः पुं रोद्रे तत्पर्यायः ॥
इतिरायमुकुटः प्रकाशः २ घोतः ३ इत्यमरः ॥
आणवीने त्रि आणवे अणुभा दिनज्यातिः तृष्यलोकः ५
नोङ्गवोचितेने इत्यमरः ॥ दिनप्रभा ६ शिवप्रकाशः ७ प्रयो
टीकायोगयमुकुटः ॥ तः ८ तमारि ९ तापनः १० युति
शालाः पुं स्त्री आलायकीलकः ॥ अस्यागुणाः कटुते रूतते
अग्निः सीमा इतिमेदिनी ॥ खिद मूक्षा तस्मा दाहवैवर्णजनक
आनेकः पुंरोगः संतापः ॥ तं नेत्ररोगप्रकोपनतेव इति
शंका मुरजध्वनिः इतिमेदिनी राजनिर्घटः ॥
करिहमचंद्रो ज्वरः इतिराज आतयत्रे स्त्री कुत्रे इत्यमरः
निर्घटः ॥ आतयत्रे स्त्री कुत्रे इतिशब्द
आतेचने स्त्री प्रतीकायः गति रत्नावली ॥
स्वस्वर्णादेर्द्रव्योत्पत्तिवर्णने आतयवारणे स्त्री कुत्रे इति
इतिस्वामी तिलेयणे इति हेमचंद्रः ॥
संभूतिः उपद्रवः इतिरायमुकुट आतयाभावः पुं क्वाया इति
द्रवद्रव्य प्रक्षेपणेवितवृण ॥ राजनिर्घटः ॥
इतिसारसंदरी जवने वेगः ॥ आतरः पुं नद्यादितरणयदेव
आप्यायने तर्पणे इत्यमरः ॥ कयर्कादिः तत्पर्यायः तर
मेदिन्यो यण्ये २ इत्यमरः पाराणिकडि
आततायी त्रि वयोपतः इत्य नौकाभाडा इतिभाषा ॥
मरः अग्निदोशारेदेष्टेवशस्पर्णा आतयणे स्त्री प्रीणने तृप्तिः
धनापहः सत्ररागपहारीवषडे मंगलात्पेयने अलिपना इति
ते आततायिनः आततायिन भाषा इतिमेदिनी
मायोते हन्यादेवा विचारयन् आतायी पुं आतायीचिल्लः
नाततायिवधेदोषो हेतुभवति इत्यमरीकायोस्वामी
कञ्चनः इति भगवद्गीताटीकाया आतायी न पुं चिल्लः चिल्ल इति
श्रीधरस्वामी ॥ भाषा इत्यमरः ॥

आताः पुं आतः तपत्ये ॥
 इति शहरत्नावली ॥
 आतिः पुं यत्नी इति सङ्घात
 कौमुद्यामुणादि हतिः ॥
 आतिथेयः त्रि अतिथेसायुः ॥
 अतिथेसेवाकारकः इत्यमरः
 आतिथ्यं त्रि अतिथ्यार्थवस्तु
 अतिथ्यभक्षणादिद्रव्यं इत्यमरः
 अतिथिसेवा ॥
 अतिथ्यः पुं अतिथिः ॥ इति
 मेदिनी ॥
 अतुः पुं भेलकः भेला मात
 इत्यादिभाषा इति शहरत्नावली
 आतुरः त्रि रोगी तत्पर्यायः
 आमयावी २ विहृतः ३ व्याथितः
 ४ अपहः ५ अभ्यामितः ६ अभ्येतः
 इत्यमरः ॥
 आतप्यं स्त्री फलविशेषः आ
 इति भाषा अस्य गुणः तन्निजन
 कत्वे रक्तवर्द्धकत्वे स्वाडत्वे
 शीतलत्वे वलमोसकारित्वे ।
 रुघत्वे दाह रक्त पित्त वायु
 नाशित्वे च इति द्रव्यगुणः ॥
 आतोयं स्त्री वायं तच्चतुर्विधं
 वीणादिवायं तने २ मृजादि
 वायं आनन्दे २ वेषणादिवायं
 मृयिरे ३ कास्यतालादिवायं

वने ४ इत्यमरः ॥
 आतगोथः त्रि हरीभूताहेकारः
 तत्पर्यायः अभिभूतः २
 इति हेमचन्द्रः गृहीतगोथः ॥
 आतुर्गर्वः त्रि अरिणा गृहीतगर्वः
 हरीभूताहेकारः भग्नदर्यः ॥
 इत्यमरः ॥
 आत्मगुप्ता स्त्री लताविशेषः
 आलकृषी इति भाषातत्त
 पर्यायः मर्कटो २ केडुरा ३ मृ
 योडा ४ ककुडा ५ जटा ६ जडा
 सुकशिवा ८ आमगुप्ता ९ मृषभी
 १० कपिककुडा ११ इति शहरत्नावली
 आत्मग्राहीन त्रि आत्मभरिः सौम्य
 आत्मजोषः पुं काकः इत्यमरः
 कुक्कुटः इति शहरत्नावली ॥
 न
 आत्मजाती त्रि आत्महन्ता
 व्यापादयेद्वात्मानं स्वयेपोऽमु
 दकादिभिः विहितं तस्य ना
 शोचं नाग्निनाप्युदकादिकं इति
 कूर्मपुराण ॥
 आत्मजः पुं पुत्रः इत्यमरः ॥
 आत्मजन्मा न पुं पुत्रः इति शहर
 रत्नावली ॥
 आत्मजा स्त्री कन्या इत्यमरः ॥
 बहिः ॥ इति शहरत्नावली

आत्मदर्शः पुं दर्पणं ॥ इति
 हेमचन्द्रः ॥
 आत्मनीनः पुं सतः शृणुलः ॥
 प्राणधारः विद्वषकः इत्यजयः
 आत्मनीने त्रि आत्मनेहिते ।
 इति व्याकरणे यथे इति राज
 निर्घटः ॥
 आत्मवेधुः पुं पितृष्वस्य पुत्रः ॥
 मातुलपुत्रः मातृस्वस्य पुत्रः इति
 स्मृतिः ॥
 आत्मवीरः पुं प्राणवान् प्रपा
 लकः विद्वषकः इति मेदिनी
 आत्मभूः पुं ब्रह्मा कामदेवः
 इत्यमरः विष्णुः शिवः इति ॥
 शहरत्नावली ॥
 आत्ममूली स्त्री उरालभाहृतः
 इति शहरत्नावली ॥
 आत्मभरिः त्रि आत्मोदरमात्र
 भरणकर्ता तत्पर्यायः कृति
 भरिः २ सोदरपूरकः ३ इत्यमरः ॥
 मरः ॥
 आत्मयोनिः पुं ब्रह्मा विष्णुः
 शिवः कामदेवः ॥ इति मेदिनी
 शहरत्नावली ॥
 आत्मरक्षा स्त्री महेन्द्रवारुणी ॥
 हन्तः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 आत्मशल्या स्त्री प्रातावरी इति

राजनिर्घटः ॥
 आत्मस्त्रावा स्त्री आत्मगर्वः सीय
 प्रशोसा ॥
 आत्महत्या स्त्री आत्मघातः स्वयः
 आत्महाने पुं देवताः इति शहर
 रत्नावली आत्मघाती नृदेह
 माये सलभे सङ्कुले भेदवसकल्पे
 गुरुकर्णधारं मयानुकूलनभस
 तेरिते पुमान् भवाधि नरोत्तम
 आत्महा ॥ इति श्रीभागवते ॥
 आत्मा न पुं यत्नः धृतिः बुद्धिः
 स्वभावः ब्रह्म देहः इत्यमरः
 मनः ॥ इति मेदिनी यः ॥
 व्यावर्तने इति धरणी पुत्रः
 इति शहरत्नावली ॥ जीवः अर्कः
 हुताशनः वायुः इति हेम
 चन्द्रः ॥
 आत्माधीनः पुं पुत्रः प्राणा ॥
 धारः ॥ शृणुलकः विद्वषकः
 इति हेमचन्द्रः ॥
 आत्माशी न पुं मत्स्यः ॥ इति
 त्रिकोडशेषः ॥
 आत्माश्रयः पुं तर्कविशेषः तस्य
 लक्षणं स्वायेत्तापादककप्रसंग
 त्वे अयेत्ताव ज्ञाप्रौ उत्पन्नौ ॥
 स्थितौ च शास्त्रा तत्रायायया ॥

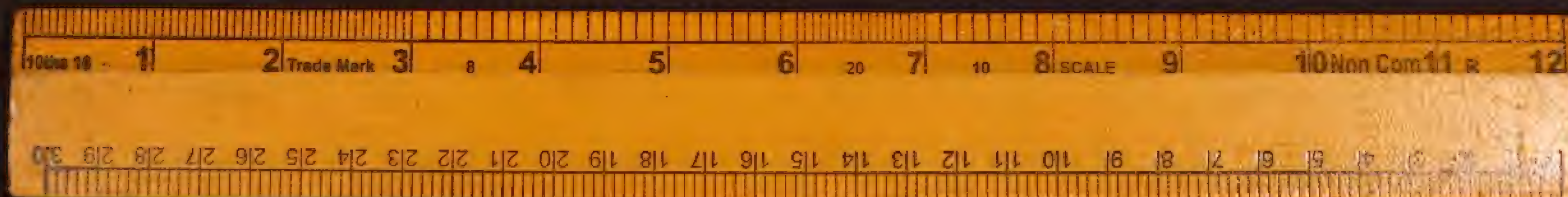


एतद्देवानां यथेष्टदेवानां तस्यः । आदरोपपत्तः ॥
 स्यात् एतद्देवानां यथेष्टदेवानां तस्यः । आदरोपपत्तः ॥
 तीयात्तु चोऽयं यथेष्टदेवानां तस्यः । आदरोपपत्तः ॥
 स्यात् त्रतद्देवानां यथेष्टदेवानां तस्यः । आदरोपपत्तः ॥
 याच अथ चोऽयं यथेष्टदेवानां तस्यः । आदरोपपत्तः ॥
 स्यात् तथा तेनोपलभ्येत इति लक्षणं इति राजनिर्घटः ॥
 आलीयः त्रि सकीयः अंतरेगः आदानी स्त्री हस्तिचोषाहः
 इति हेमचंद्रः ॥ इति शतमाला ॥
 आलोड्वा स्त्री माषपर्णी इति आदिः पुं पूर्वः प्रथमः इत्य
 राजनिर्घटः कथा पुत्रे पुं ॥ मः यदोतेगणसूचकः यथा
 अत्रियः पुं अत्रिमुनिपुत्रः सव इत्यादिः ॥
 दत्तः उवीसाः चेद्रश्च इति मे आदिकविः पुं ब्रह्मा इति ॥
 दिनी प्राग्विस्थसंभातः इति श्रीभागवते वाल्मीकिमुनिः
 हेमचंद्रः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 आत्रेयिका स्त्री कृतमती इति आदिकारणं स्त्री पूर्वनिमित्तं
 हलायुधः ॥ मूलहेतुः तत्पर्यायः निदाने
 आत्रेयी स्त्री पुष्पवती स्त्री नदी २ इत्यमरः ॥
 विधेयः इति मेदिनी ॥ आदितेयः पुं अदितिपुत्रः ।
 आथर्वणं स्त्री अथर्वणे समूहः देवः इत्यमरः ॥
 अथर्वनाम्ना मुनिना प्रोक्तो वेदः आदित्यः पुं देवः सूर्यः इत्य
 यवी तेषां सङ्गः इत्यमरः ॥ मरमेदिन्यो ह्यदृष्टादित्यगणे
 प्रातिग्रह इति हेमचंद्रः ॥ बहुवचनोतः इत्यमरः ॥ तस्य
 आथर्वणः पुं प्रोहितः अथर्व तिकनामानि विवस्वान् अथर्मा
 वेदजवास्तवः इति हेमचंद्रः ॥ २ पूषा ३ तृष्ठा ४ सविता ५ भगः ६
 आदरः पुं आरभः इति त्रि ॥ धाता ७ विधाता ८ वरुणः ९ विश्वः
 कांशेषः समादरः सम्मानः १० प्राक्रः ११ उरुक्रमः १२ यते
 आदर्यः त्रि आदरणीयः आद कश्यपस्य अदितिभार्या योजातः

कल्याणतरेण कल्याणसेना आदित्य तं उवस्त्रभा १० विक्रान्ता १८ भक्त
 यत्नी आदित्येनैः सोढमसमर्थी रेष्टा १९ ॥ अस्यागुणः हिमते
 अतस्तस्याः पितृकृतार्थद्वारादण तिक्रते कटुते उयते कफत
 विद्याद्वारादित्याः तेषां द्वादश द्वादशकं उवस्त्रभा १० विक्रान्ता १८ भक्त
 मासेष्वेकैकस्योदयः इति ज्वरनाशिते च अन्येषु स्वाङ्गयारु
 सराणे अर्कवत्तः आकंद इति सत्त्वं गुरुत्वं अपितवर्द्धकत्वं ।
 भाषा इत्यमरः ॥ चारसत्त्वं विष्टं भातनाशिते च
 आदित्यपुत्रः पुं त्रयविशेषः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 तत्पर्यायः अर्कपुत्रः २ अर्कदलः आदित्यसूतः पुं त्रयीवचनः
 ३ सूर्यपुत्रः ४ तयनकृदः ५ कृष्णः इति हेमचंद्रः यमः प्राज्ञे
 ६ विदयः ७ सयजः ८ विप्रियः ९ अरः सार्वणिमनुः वैवस्वतमनुः
 शिष्यपतिः १० रुद्रः ११ अस्य इति पुराणे ॥
 गुणाः १ कटुत्वं २ उष्णवीर्यत्वं ३ कफ आदिदेवः पुं नारायणः ॥ इति
 वातरोग जादरगुल्मरोचक ना त्रिकोशेषः ॥
 शिते अग्निसेदीयनत्वे च इति आदिवराहः पुं विष्णुः इति
 राजनिर्घटः ॥ त्रिकोशेषः ॥
 आदित्यपुष्पिका स्त्री लोहितार्क आदिमे त्रि आद्ये प्रथमभव
 हतः रोगा आकंद इति भाषा वस्तु इत्यमरटीका व्याकरणे च
 इति शतमाला ॥ आदिराजः पुं पुराजा इति
 आदित्यभक्ता स्त्री तृतीयविशेषः हेमचंद्रः ॥
 हुङ्गुडिया इति भाषा तत् ॥ आदिष्टे स्त्री उक्लिष्टे इति मे
 यथार्थः वरदा २ अर्कभक्ता ३ दिनी ॥
 सवर्द्धस्त्रा ४ सूर्यलता ५ सूर्यवै आदिष्टः त्रि आदेशितः आ
 ६ अर्ककांता ७ मेरुकपर्णी ८ स नान्नः ॥ इति मेदिनी कथिनः
 सभवा ९ सोरी १० सतेजाः ११ कृतादेशवर्णः ॥
 अर्कहिता १२ वरिष्ठा १३ मेरुकी आदीनवः पुं क्लेशः इत्यमरः
 १४ सप्तनामा १५ देवी १६ माता ॥ १७ रोः ॥ उरेतः इति मेदिनी ॥

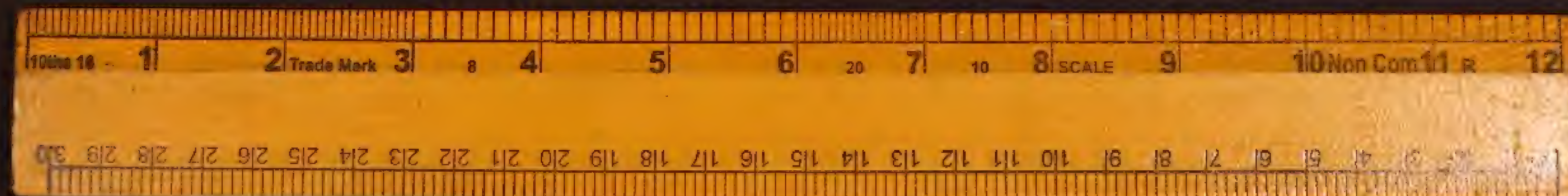
आदीयने स्त्री आलियना आलि पेश्रिकाः इत्यमरः ॥
 यना इति भाषा इति त्रिकोऽ ॥ आद्यवीजे स्त्री आदिकारणे
 शेषः ॥ इति जटाधरः ॥
 आहतः त्रि कृताथरः सादरः आद्या स्त्री उर्गा इति शहरत्नास्त्री
 आर्जितः पूजितः इत्यमरः ॥ काली तारा त्रिपुरा ॥
 आहत्यः त्रि आदरणीयः आदरः सेदरी ॥ भुवनेश्वरी इति तेत्र ॥
 योग्यः ॥ सार नीलतेत्र योगिनी तेत्राणि
 आदेशः पुं आज्ञा इति ॥ आधूनः त्रि ओदीकः पेश्रक इति
 हेमचन्द्रः ज्योतिः शास्त्रफलं ॥ भाषा इत्यमरः आदिहीनः ॥
 इति सिद्धोत्तराशो मणि वर्णस्य आद्योपोते स्त्री पूर्वोपरि इत्यमरः
 वर्णोत्तरेण पतिः प्रकृतिप्रत्य नागादि इति भाषा ॥
 योग्यजातिकार्य इति व्याकरणे आधमने स्त्री वयक इति स्मृतिः
 आदेशी ॥ पुं देवज्ञः गणकः आधाने स्त्री गर्भाधाने अग्रा
 इति हेमचन्द्रः ॥ धाने स्थापितद्रव्ये इति स्मृतिः
 आदेशः ॥ पुं यागविषये मेमेष्ट आधामिकं स्त्री गर्भाधानसेस्कारः
 संपादनाय यथार्थकर्मजिविति इति त्रिकोऽशेषः ॥
 आधारः पुं अधिकरणे आल
 कृतिजामादेशकः तत्पर्यायः वाले अस्तुधारणे इति मेदिनी
 व्रती २ पद्या ३ यजमानः ४ इत्य लेत्रादिसेकार्थं सतना वद ॥
 मरः अन्वादेशः ५ याजकः ६ ॥ नाले जले निरुध्य यत्र स्थाप्यते स
 इति हेमचन्द्रः आदेशकर्ता ॥ आधारः बहुकेदरादिः वांथ इति
 आयः त्रि प्रथमः इत्यमरः ॥ व्यातः ॥ इत्यमरटीकायां भरतः
 आपे स्त्री धान्ये इति राज प्रास्यायर्थं जलवेधनमाधारः
 निर्वेदः ॥ अदनीयद्रव्ये त्रि ॥ १... तिर्वेकुंदः लेत्रादिसेकार्थं
 आद्यकविः पुं बाल्मीकिमुनिः जलाधारवस्थानमाधार इति मधुः
 इति भूरिप्रयोगः ॥ आधामिकः त्रि आध्यात्मिकः इति
 आद्यमायकः पुं मायकपीमाणे त्रिकोऽशेषः ॥

आधिः पुं मनःपीडा प्रत्याशा ॥ मेदिनी ॥
 वेधके व्यसने अधिष्ठाने ॥ आध्यातः पुं वातव्याधिविशेषः
 इति मेदिनी ॥ तस्य रूपे सांक्षेपमत्युत्तम ॥
 आधिके स्त्री अधिकस्य भावः आध्यातमुदरे भूयो आध्यानामिति
 अधिकत्वे अतिशयता ॥ जानीयाद्वा वात निराधज ॥
 आधितः त्रि वक्रः व्यथितः ॥ इति निदान ॥
 इत्यजयपालः ॥ आध्यातो स्त्री नलिकानामगोपद्रव्ये
 आधियत्ये स्त्री अधिपतेर्भावः इति राजनिर्वेदः ॥
 स्वामित्वे प्रत्यये यस्वर्य्य ॥ आध्या स्त्री चिता स्मृतिः ॥ इति
 आधिभोगः पुं वेधकद्रव्यस्य शहरत्नावली ॥
 भोगः ॥ आध्याने स्त्री ध्याने चिता ॥
 आधिमन्यवः पुं ज्वराग्निः इति इत्यमरः ॥
 हारावली ॥ आध्यायकः पुं अध्यायकः इति
 आधिवेदिनिके त्रि द्वितीयविव शहरत्नावली ॥
 हाथे प्रथमसिंघे दत्तयनादियथा आनः पुं उक्तासः वहिर्मुख
 अधिविन्नस्तिंघे देयमाधिवेदिके व्यासः इति हेमचन्द्रः
 समेन दत्ते स्त्रीधने यस्ये दत्ते आनकः पुं यदहः भेरी ॥
 तर्ह प्रकीर्तिते इति याज्ञवल्क्यः मृदेगः शहरत्नमेवः इति
 आधुतः त्रि आधुतः कम्पितः मेदिनी ॥
 इत्यमरटीकायां राघुमुकुटः ॥ आनकडुडुभिः पुं वसुदेवः
 आधुनिकः त्रि अधुना जातः ॥ इत्यमरः ॥
 अः आधुतः त्रि कम्पितः इत्यमरः आनकडुडुभिः पुं स्त्री बृहदुक्ता
 आधेये त्रि आधारीस्यतवत् ॥ इत्यमरटीकायां भरतः ॥
 आधोरणः पुं हस्तियकः मादृत आनतः त्रि नतः तत्पर्यायः
 इति भाषा इत्यमरः ॥ अवायः २ अवनतः ३ इत्यमरः
 आध्यातः पुं शक्तिः दग्धः आनड स्त्री चर्मवद्मुखवाय
 वातरोगविशेषः सेयतः इति मात्रे तत्त सुरजादि इत्यमरः ॥



कल्पमात्रं तनुवेश भूयादि ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 इत्यजयपालः ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 आनहुः त्रिसेधितः बहुः इति ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 मेदिनी ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 आनने स्त्री मुखे इत्यमरः ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 आनेदः पुं आनृदः तत्पर्यायः ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 आनेदयुः १ शर्म १ शान्ते ५ ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 सखे ५ मृत ६ प्रीतिः ७ प्रमोदः ८ हर्षः ९ प्रमदः १० आमोदः ११ समदः १२ इत्यमरः वासु ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 देवस्यवलविशेषः इति हेम ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 वेद्रः ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 आनेदः त्रि आनेदविशिष्टः हर्ष आनयः पुं उपनयने इति ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 युक्तः सखी इत्यमरीटीका ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 आनेदयुः पुं आनेदः हर्षः ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 इत्यमरः तयुक्ते त्रि ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 आनेदने स्त्री गमनागमनसमये ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 रुदादेरालिगनारोग्यसागतादि ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 प्रआदिहारानेदोत पादने तत् ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 पर्यायः सभाजनः १ स्वभाजनः २ आनर्तदेशवासीलोकः इत्य ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 स्वभाजनः ५ आप्रश्नः ५ आमंत्रणे मरीटीका ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 ६ इत्यमरः तटीकाच ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 आनेदयवे स्त्री नवावावस्ते ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 इतिहागवली ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 आनेदप्रभवे स्त्री रेतः सीर्य्य ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 इतिहेमचेद्रः ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥
 आनेदमयकोषः पुं सतप्रधाना ॥ १२ सपुत्रिः १ इतिवेदोतः ॥

आनृय २५७ २५८ आनृय
 राखी आगुन इतिभाषा ॥ २५७ २५८ आनृय
 आनाहः पुं मूत्रपुरीषोयक ॥ २५७ २५८ आनृय
 रोगः तत्पर्यायः १ विवेयः २ ॥ २५७ २५८ आनृय
 इत्यमरः विवेयः १ मलरोधनः ॥ २५७ २५८ आनृय
 इतिराजनिर्घटः तस्येष्टाभिः ॥ २५७ २५८ आनृय
 रूपे आमेषाकृद्धानिचितक्रमेण ॥ २५७ २५८ आनृय
 भूयोविबुद्धे विगुणानिलेन प्रवर्ते ॥ २५७ २५८ आनृय
 माने नययास्वमेनेविकारमान ॥ २५७ २५८ आनृय
 इ मदाहरेति ॥ इतिनिदानेदेर्च्य ॥ २५७ २५८ आनृय
 इति १ मानाथः ॥ २५७ २५८ आनृय
 आनिलिः पुं हनुमान इति ॥ २५७ २५८ आनृय
 त्रिकोडशेषः ॥ २५७ २५८ आनृय
 आनिली स्त्री स्वातीनक्षत्रे इति ॥ २५७ २५८ आनृय
 हेमचेद्रः ॥ २५७ २५८ आनृय
 आनीलः पुं नीलचोटकः इति ॥ २५७ २५८ आनृय
 हेमचेद्रः ॥ २५७ २५८ आनृय
 आनुकूल्ये स्त्री अनुकूलता ॥ २५७ २५८ आनृय
 आनुपूर्वी स्त्री स्त्री पीपाटीश्रु ॥ २५७ २५८ आनृय
 क्रमः इत्यमरः ॥ २५७ २५८ आनृय
 आनुमानिकः त्रि अनुमानसंबंधे ॥ २५७ २५८ आनृय
 अनुमानविषयीभूतः ॥ २५७ २५८ आनृय
 आनुक्तिः स्त्री अनुगाः ॥ २५७ २५८ आनृय
 आनुविधित सा उपकृते १५ ॥ २५७ २५८ आनृय
 लुपकारेका इति पुराणे ॥ २५७ २५८ आनृय
 आनृयः पुं आनृयदेशस्यजेत ॥ २५७ २५८ आनृय
 मात्रे तच्च खड्ग महिष वराहादि ॥ २५७ २५८ आनृय
 पयोमोसगुणाः गुरुत्वे उल्लेखे २ ॥ २५७ २५८ आनृय



संबंधी ॥

आन्तीक्षिकी स्त्री तर्कविद्यायाय
विद्याऽत्यमरः ॥

आय ५ नञे कि आयने ॥

इति कविकल्पद्रुमः ॥

आयः पुं अष्टवसमथे वसवि

आयः पुं अष्टवसमथे वसवि

शेषः इति जटाधरः ॥

आयः स्त्री जले पाये इत्यु

णादिकोषः ॥

आयकं त्रि ईषत यककलाया

तत्पर्यायः पौलिः २ अश्वयः ॥

इत्यमरः रूढी इति केचित् ॥

आयगाः स्त्री नदी इत्यमरः ॥

आयणः पुं यणाविक्रयशाला ॥

दोकान इति भाषा तत्पर्यायः ॥

नियया २ विप्रीणः ३ यणावीचकं

४ इत्यमरः वतुक् हरे इत्यन्ये ॥

आयणादिद्वये हरे विपन्यादि

द्वये हरे गृहे इति केचित् इत्यु

मरीकायाभरतः ॥

आयणीकः पुं वणिक् दोकानि

मुदिन्यवसायी इत्यादि भाषा ॥

इत्यादि कोषः ॥

आयतिकः पुं येन यज्ञी वाज

इति भाषा देवायते त्रि ॥

इत्यादि कोषः ॥

आयत स्त्री विपत्ति विपत्तिः ॥

इत्यमरः ॥

आयतिः स्त्री शेषः इति हेम ॥

वेदः प्रायणे आयत ॥ इति ॥

मेदिनी ॥

आयतप्राप्तः त्रि विपद्गस्तः तत्

आयतप्राप्तः त्रि विपद्गस्तः तत्

पर्यायः आयतः २ ॥ इत्यमरः ॥

आयद् स्त्री विपत्तिः इत्यमरः ॥

आयदा स्त्री विपत्तिः इति राय

मुकुटः ॥

आयने स्त्री मरीचं इति शब्द

वेदिका प्रायणे ॥

आयनिकः पुं इंदुनीलमणिः ॥

किरातः इत्यादि कोषः ॥

आयन्नः त्रि आयद्गस्तः तत् ॥

पर्यायः आयत प्राप्तः २ इत्यु

मरः प्राप्तः इति मेदिनी ॥

आयन्नसत्ता स्त्री गर्भवती इत्यु

मरः ॥

आयमित्यकं स्त्री विनिमयात्

प्राप्तः बदलकरियात् तत्प्रादय

इति भाषा इत्यमरः ॥

आयवः पुं वशिष्टमणिः इति

महाभारत ॥

आयस्तोभमौ स्त्री लिंगिनीलता

इति राजनिर्घटः ॥

आयाकः पुं कुंभकार मृत पात्र

दहनस्थाने पोषान् इति भाषा

इति जटाधरः ॥

आयातः पुं यतने तत्कालः ॥

इति मेदिनी यातने ॥ इति ॥

शब्दवेदिका ॥

आयने स्त्री मयपानार्थ सभा ॥

तत्पर्यायः पानगोष्ठिका २ ॥

इत्यमरः मदावावाचक इति

भाषा ॥

आयालिः पुं केशकीटः उकुन

इति भाषा ॥ इति जटाधरः ॥

आयिजरे स्त्री स्वर्णं इति राज

निर्घटः ॥

आयीडः पुं शिखास्थितमाल्यं

तत्पर्यायः घोवरः २ इत्यु

मरः ॥

आयीते स्त्री मात्सिक भातः ॥

इति राजनिर्घटः ॥

आयीने स्त्री ऊयः गरुडालान्

इति भाषा इत्यमरः ॥

आयीनः त्रि ईषत स्थूलः सम्यक

स्थूलः ॥

आयीनः पुं कूपः इति वोय ॥

देवः ॥

आयुषिकः त्रि पिष्टकजीवे पि

विक्रयकर्ता ॥ तत्पर्यायः कोद

विकः २ भक्ष्यकारः ३ इत्यमरः ॥

मयरा हालुश्चर रूढित्वात् तत्पर्यायः राडे २ सिद्धकते ३

इत्यादि भाषा ॥

आयुषिकं स्त्री अयुषसमूहः बहु

पिष्टकं इत्यमरः ॥

आयुष्यः पुं शक्तः चूर्णकः क्लम

मयरा वसन इत्यादि भाषा ॥

इति त्रिकोडशेषः ॥

आयुषिः स्त्री ईषत पूरणे सम्यक

पूरणे ॥

आयुषे स्त्री रोगे ते इति ॥

भाषा इति राजनिर्घटः ॥

आयुक्ता स्त्री आभावणे आलापः

इति हेमचन्द्रः ॥

आयोक्तिर्मे स्त्री लघातृतीयस्य

नवमहादश लघे इति ज्योतिः

शास्त्रे ॥

आप्तः त्रि प्रत्ययितः विभक्तः

इत्यमरः प्राप्तः लघः सत्ये

इति हेमचन्द्रः ॥

आप्तः पुं भ्रम भ्रम प्रमाद विप्रलम्भा

करणयावत्तय दोषवत्तय रदि

तः सव क्रव्यादिः इति स्मृतिः

आप्तगर्भः त्रि प्राप्तहेकारः

एक आप्ता स्त्री जटा इति हाशवली

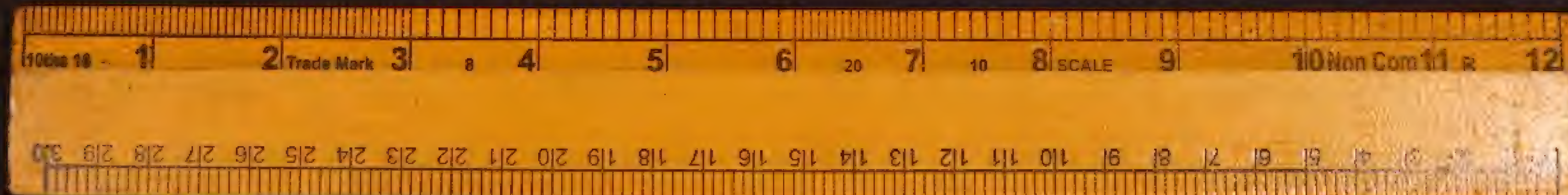
आप्तः स्त्री संबंधः योगः लाभः

प्राप्तिः इति हेमचन्द्रः ॥

आप्तोक्तिः स्त्री सिद्धोवाक्यं ॥

अभ्योतः ५ समय ५ आगमः ६ इति मेदिनी स्त्राने ली इति हेम
 इति हेमवेदः ॥ न सप्तमे वेदाध्ययन
 आप्ये त्रिजलविकारनेकेण्दि आस्तुतव्रती ॥
 तत्पर्यायः अमये २ इत्यमरः स्त्रानशीलः ब्रह्मचर्येण कथोपहा
 आप्ये ली वाप्यहदाः कुः इति अमेरातः सः सप्तमे वेदाध्ययनोयः
 भाषा इत्यमरटीकाया राय स्त्रानशील आप्रमोतरेनगतः सोपि
 मुकुटः ॥ आस्तुते स्त्राने तत्रव्रती नित्यस्त्राभी
 आप्यायने ली तर्पणे प्रीणने इति व्युत्पत्तिः इत्यमरटीका
 तस्मिन् इति राजनिर्घटः ॥ योभरतः ॥
 आप्यायितः त्रि तप्तः प्रीतः न
 आप्रकृते ली गमनागमनादि आस्था पुं वायुः इति सिद्धोत ॥
 समये सत्त्वदेगलिगनारोग्यप्र कोमुद्यामणदिहृतिः ॥
 अस्त्रागतादिनानेदने इत्यमरः ॥ आप्रकृते ली अफेणे आफि
 आप्रकृते ली आप्रकृते तत् इति भाषा इति वैषके ॥
 पर्यायः आनेदने २ सभाजने आवहः पुं टण्डवेदने प्रेम
 इति हेमवेदः ॥ अलेकारः इति विश्वमेदिन्यो
 आप्रपदे ली पादप्रयर्थ्यते योक्ते इति मेदिनी ॥
 आप्रयदीने त्रि पादप्रयर्थ्यते आवेधः पुं योक्ते योत दडी
 पतितवस्त्रादि इत्यमरः ॥ इति भाषा इत्यमर हेमवेदो ॥
 आस्रवः पुं स्त्राने इत्यमरः ॥ भूषणे प्रेम वेधने इति ॥
 आस्रवव्रती पुं आस्तुतव्रती हेमवेदः ॥
 स्त्रातकब्राह्मणः इत्यमरटीकाया आवलिः स्त्री आलिः श्रेणी
 भरतः ॥ इत्यमरः ॥
 आस्तावः पुं स्त्राने इत्यमरः ॥ आविहः त्रि वक्रः क्षिप्तः ॥
 आस्तुतः पुं आस्तुतव्रती स्त्रातकः इत्यमरः यराहतः इति मे
 इति मेदिनी ॥ दिनी ॥ मूर्खः इति शहरत्नावली
 आस्तुतः त्रि स्त्रातः कृतस्त्रातः आविधः पुं वेधनास्त्रे भोमर ॥

तरपन इत्यादि भाषा इत्यमरः ॥ आभिधातके ली शब्दः इति शब्द
 आविलः त्रि अनकः ॥ अनिमलः रत्नावली ॥
 इत्यमरः ॥ आभीरः पुं गोपः ॥ आहिर इति
 आविलकंदः पुं मालाकंदः ॥ भाषा इत्यमरः ॥ सव ब्रह्मणा
 इति राजनिर्घटः ॥ दम्बहायो जातः इति मनुः ॥
 आवृतः पुं नाखोक्तो भोगिनी आभीरयस्त्रिः स्त्री गोपयस्त्री
 पतिः ॥ इत्यमरः ॥ गोपालापाडा इति भाषा इत्य
 आभरणे ली भूषणे अलेकारः मरीटीकाया रायमुकुटः ॥
 इत्यमरः ॥ आभीरयस्त्री स्त्री गोपयस्त्री सभूहः
 आभा स्त्री शोभा कान्तिः इति गोपयामः ॥ गोपयस्त्री गोप
 हेमवेदः दीप्तिः ज्योतिः ॥ स्थाने तत्पर्यायः घोषः २ ॥
 आभातिः स्त्री छाया इति राज इत्यमरः ॥
 निर्घटः ॥ आभीरी स्त्री गोपयस्त्री जातिः
 आभाषणे ली आलायः कथने गोपयस्त्री तत्पर्यायः महा
 इत्यमरः ॥ मूढो २ इत्यमरः आहिरिणी
 आभासः पुं सदृशः प्रतिविम्बे इति भाषा ॥
 इति वेदोतः दीप्तिः ॥ आभ आभीले ली कष्टे कृष्टे इत्य
 प्रायः ॥ (कृष्ण मरः ॥
 आभासरः पुं वतः षष्ठिसेव्य आभीलः त्रि कष्टयुक्तः इत्यमरः
 देवता विशेषः इत्यमरः ॥ भयानकः इति मेदिनी ॥
 आभिजनः पुं आभिजनस्य भावः आभीतो ली अत्यर्थं नित्यं
 कुलसेवेयीयः गोइयदवीश्वर तद्युक्तक्रिया
 दिभाषा रत्नावली ॥
 आभिजात्ये ली आभिजातस्य आभेरी स्त्री रागिणी विशेषः
 भावः कोलित्ये योडित्ये ॥ इति हलायुधः ॥
 आभिधा स्त्री शब्दः इति शब्द आभोगः पुं परिपूर्णता इत्य
 हरत्नावली ॥ मरः वरुणस्य कृते यतः इति



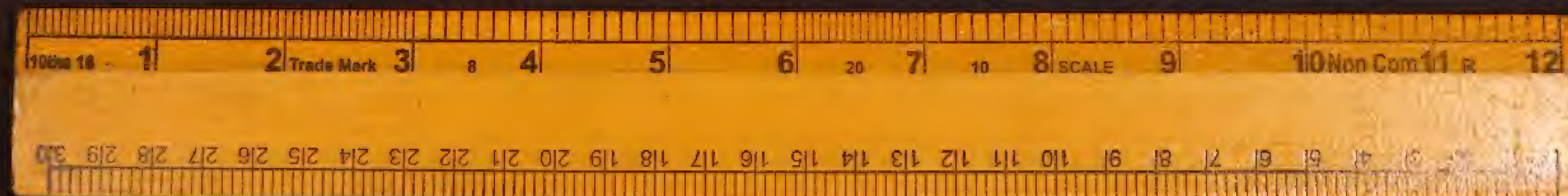
मेदिनी
आमेत्रि याकरहिते कोवा ॥
इतिभाषा तत्पर्यायः अयं ॥
२ अस्ति ३ अमृतं ४ इति ॥
माला ॥
आमे ली घट्टप्रकाराजीर्णरोग
रोगविशेषः तत्प्रकारणरूपे ॥
आमेविदग्ध्यविष्टयैकफणितानि
लैतिभिः अजीर्णैकेविदिकैतिव
र्यसशेषतः अजीर्णैयैवमेके
वित्रिदेयै दिनयाकिच वदेति
यष्टेवाजीर्णं प्राकृतेप्रतिवासे
तत्रामे गुरुतोत लैदःशेषो
गोडालिकुदगः उद्गारप्रमथभुक्त
मविदग्ध्यः प्रवर्तते इतिनिदाने
अन्यद्वाभुक्तमरावशेषयतरस
यस्त्वपाचितं गतमाशयेयसा
तुस्मादामेतदुच्यते ॥ अत्रमत्रसे
केचित्केचिच्चमलसेचये प्रथमे
दोषदुष्टिवआममत्यभिधीयते
आमः पुं रोगमात्रे रोग ॥
भेदः इति मेदिनी मलवेष्ट ॥
म्यरोगः इतिराजनिर्घटः ॥
आमगोयि ली चित्ताधुमादिभ्य
पुक्तं ॥ अयं कर्मामादिगोयविशि
हंतत्पर्यायः वित्तैर्भवेष्ट ३
इत्यमरः ॥

अमेः पुं परेडहत्तः इति
राजनिर्घटः प्राहृत्तावली
आमनस्ये ली पीडादुःखे ॥
इत्यमरः ॥
आमेत्रेण ली संवोधने इति
हेमचंद्रः ॥ आप्रकुत्रे इति जटा
धरः ॥ निमेत्रेण इति स्मृतिः
निमेत्रेण विशेषः यदेकरेण प्रत्य
वायोनास्ति यथा इहशरीरेभ्य
वान् इति मृग्यवोधयाकरणी
आमयः पुं रोगः इत्यमरः ॥
आमये ली कुष्ठनामौषधिः कु
इतिभाषा इतिराजनिर्घटः ॥
आमयावीने त्रि रोगी इत्यमरः
आमर्षः पुं क्रोधः इत्यमरः ॥
टीकायां भरतः ॥
आमलकः पुं वासकहृत्तः इति
शब्दचंद्रिका ॥
आमलके ली आमलकीविशेषः
काठआमला इतिभाषातत्पर्यायः
काष्ठपात्रीफलं २ तद्वामलके
३ तद्वाजातीफलं ४ अस्यगुणाः
कषायत्वे कटुत्वे शीतत्वे पिता
सरोष नाशित्वेव इतिराज
निर्घटः ॥
आमलकी त्रि सनामख्यातफल
हृत्तविशेषः आमला इतिभाषा

आमोदी त्रि मुखवासनेः इत्य ॥ समुदनः ॥ पिकरागः २ नृप
मः कर्पूरादिवाटकाकृतमुख प्रियः २ प्रियोवुः २ कोकिला
गंधः इति सारसेदरी ॥ मुख वासः २३ इतिराजनिर्घटः ॥
वासनवाटकादिः आमोदमुक्तः वालामुफलगुणाः वायुरक्तपित्तका
कर्पूरादिरामोदी इतिभरतः ॥ रित्वे इतिराजवल्लभः अपिच
नानाद्रव्यरचित एकैकशयव कषायत्वे अस्त्रसत्वे सगीयत्वे
कर्पूरादीर्भुविषययोग्यमुखवा कफमयनाशित्वे असकरत्वे पित्त
सनवाटकादिः इति सर्वस्व ॥ प्रकोपवायु रक्तदोष यद्वादि
गंधमुक्तः हर्षविशिष्टः ॥ रुचिप्रदत्वे च उच्चवह्नास्मिताटक
आम्रायः पुं वेदः संप्रदायः ॥ इतिराजनिर्घटः मध्याम ॥
गुरुयरेयरा प्राप्नोयदेश इति गुणः पित्तकारित्वे
यावत् इत्यमरः निगमः उप यत्ताम्रगुणाः वर्णीरुविमोस
देशः इति मेदिनी ॥ कुले ॥ शक्र वलकारित्वे पित्ताविरोध
आगमः इतिहेमचंद्रः कुल ॥ त्वेवापुनाशित्वे रूपत्वे गुरुत्वे
क्रमः इतिशब्दरात्रावली ॥ आनुलोमनत्वे इतिराजवल्लभः
आम्विकेयः पुं भूतराष्ट्रराजा अपिच त्रिदोषशमताकारित्वे
इतित्रिकोऽशेषः कार्तिकेयः ॥ स्वाडुत्वे पुष्टिजनकत्वे अधिक
आमः पुं फलहृत्तविशेषः आम धातुप्रचयधारित्वे तृप्तिर्कांति
आव इति भाषा तत्पर्यायः ॥ कारित्वे तस्माच्चमनत्वे च इति
वृत्तः २२ सालः ३ अतिसौरभ ॥ राजनिर्घटः मधुसुक्ताम्रगुणाः
श्रेत सहकारः ४ इत्यमरः ॥ तयरोग स्त्रीह वातस्त्रेष्म
कामशरः ५ कामवल्लभः ६ का रोगनाशित्वे हृतपुक्ताम्र ॥
मोगः ७ कीरेष्टः ८ माधवद्रुमः ९ गुणाः वातपित्त नाशित्वे ।
भृगाभीष्टः १० सीधुरसः ११ मधुली अपिच वल्वर्णीकारित्वे च दुग्ध
१२ कोकिलोत्सवः १३ वसेत् ॥ पुक्ताम्रगुणाः शीतलत्वे स्वा
दुतः १४ अम्लफलः १५ मोदराद्यः इति गुरुत्वे स्निग्धत्वे भेदकत्वे ॥
१६ मन्मथालयः १७ मथावासः १८ वातपित्तहारीत्वे मुक्तरक्तवले

वईकलेच तत्फलस्मिगुणाः मधुराचयं मधुराचयं नेत्र
 तस्माद्वि मेहातीसारः ॥ रित्वादि गुणानां यद्यतिशय
 नाशित्वे इति राजवल्लभः ॥ भक्षणं करोति तदा मुदीजलानु
 ततः तन्मूलः कषायत्वे ॥ पाने अथवा सौवर्धलेन सह ती
 तन्मूलगुणाः सुगन्धित्वे कषा प्रयोक्तव्यं तत्पल्लवगुणाः
 यत्वे रुचिकारित्वे संधादित्वे ॥ रुचिकारित्वे कफपित्त ॥
 शीतलत्वे च तत्पुष्पगुणैः ॥ नाशित्वे च ॥ अश्वामेजले
 रुचिकारित्वे अग्निदीपनत्वे च स्निग्धमर्दितं दृढपाणिना सित
 आचयेषीगुणाः कषायत्वे ॥ शीतोन्मुसे मुक्तं कपूरमरिचानि
 अश्वत्वे भेदकत्वे कफ वात ॥ प्रपाणकमिदं श्रेष्ठं भीमसेनेन
 नाशित्वे च कृत्रिमयक्ताचगुणाः निर्मिते सधोरुचिकरे वल्ये
 अश्वत्वे सहानेर्मधुराचपित्तं शीघ्रनिद्रियतर्पणे इति राज
 नाशित्वे ॥ चुषिताचगुणाः ॥ निर्वर्तः ॥
 यमरुचि वलवीर्यकारित्वे लघु आचयैथकः पुं समष्टिलहृतः
 त्वे शीतलत्वे शीघ्र पाकित्वे ॥ इति राजनिर्वर्तः ॥
 वातपित्तहरित्वे सारकत्वे च ॥ आचयेषी स्त्री मुष्काचत्वे अम
 तहलितरसगुणाः वलकारि यी इति भाषा अस्य गुणाः अश्व
 त्वे गुरुत्वे वातहरत्वे सारकत्वे ॥ त्वे कषायत्वे उष्णत्वे भेदकत्वे ॥
 रुच्यत्वे तन्निजनकत्वे अति ॥ कफवातनाशित्वे च ॥ इति राज
 शयहेहणत्वे कफवईकलेच ॥ वल्लभः ॥
 ततः खंडगुणाः गुरुत्वे शे आचानः पुं आचानकः इति
 चकत्वे गुरुपाकित्वे मधुरत्वे ॥ शहमाला ॥
 हं हणत्वे वलकारित्वे शीतलत्वे आचानकः पुं हृत्विशेषः
 वातनाशित्वे च अतिशयाच ॥ आमडा इति भाषा तत्पुष्पीयः
 भक्षणगुणाः मेदाग्नि विषम ॥ पीतनः २ कपीतनः ३ इत्यमरः
 ज्वर रक्तामय वद्ध गदोदर नयना वर्षयाकी ४ ॥ इति रत्नामाला
 मयकारित्वे ॥ एतदश्वामविषयेन पीतनकः ५ कपिचूडा ६ अश्व

वाटिकः ७ भृगीफलः ८ सख्यः ९ शहरत्नावली ॥ श्रीवल्ली ॥ इति
 तनुत्तीरः १ कपिप्रियः २ अश्व राजनिर्वर्तः ॥
 रातकः ३ अश्वरीयः ४ कपि आश्लिका स्त्री तित्तिरी हृतः इत्य
 चूडः ५ इति जराथरः तद पक्व मरीकायां रायमुकटः अश्वो
 फलगुणाः कषायत्वे अश्वत्वे ॥ हारः इति शहमाला ॥
 रुक्ते वहर्षणत्वे च तत्पक्वफल आश्लिका स्त्री तित्तिरी हृतः इत्य
 गुणाः मधुराचत्वे स्निग्धत्वे पित्त मरीका ॥
 कफनाशित्वे च इति राजनिर्वर्तः आयः पुं यनागमः प्राप्तिः ॥
 अपिच तस्मिन् वल विष्टभाजीणी लाभः स्वगाशक्तकः इति
 कारित्वे गुरुत्वे च इति राज हलायुधः ॥
 वल्लभः आचानवर्तः इति राज आयः शूलिकः त्रि तीक्ष्णकर्मा
 निर्वर्तः ॥ निर्वर्तः ॥ त्रि प्रकारी इति भूरिप्रयोगः
 आचानवर्तः पुं आचानुष्करसः तत आयतः त्रि दीर्घः लेवा इति
 पुष्पीयः आचानकः २ आम भाषा ॥ इत्यमरः ॥
 सत्व इति भाषा अस्य गुणाः तस्मा आयतकुटा स्त्री कदनीहृतः इति
 कुट्टि वात पित्त हरत्वे सारकत्वे त्रिकोउषोषः ॥
 रुचि कारित्वे स्ख्यी शुभिः पाका आयतने स्त्री यज्ञस्थाने देव
 लघुत्वे च यकस्य सहकार्यकटे स्थाने तत्पुष्पीयः चैत्ये २ ॥
 विलारितो रसः चर्ममुष्कासुहृत् इत्यमरः ॥
 आचानक इति स्मृतः इति राज आयतिः स्त्री उत्तरकालः भवि
 निर्वर्तः ॥ षात कालः प्रभावः कोषदेउजे
 आचानेडितं स्त्री द्विस्त्रिकं दुइ तेजः ॥ इत्यमरः देर्घं सैगः
 तिनवार वला इति भाषा ॥ इति विविध हेमचंद्रो प्रायणे
 मरः ॥ इति भूषणी ॥
 आचानवेतसः पुं अश्ववेतसवतः आयतः त्रि अधीनः वशीभूतः
 इति राजनिर्वर्तः ॥ इत्यमरः
 आचाना त्रि तित्तिरी हृतः इति ॥ आयतिः स्त्री दिने सेहः वीश ॥

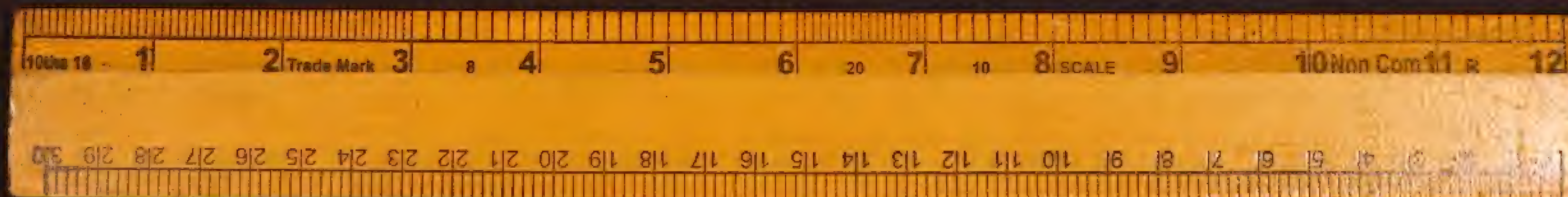


हे सामर्थ्यं सीमा इति विचः पुरुषाः सर्वसिद्धाश्चतुर्वर्षशतायुः
 हेमवेदः प्रथमः देवः ॥ यः कृतेत्रेतादिकेऽप्यवधार ॥
 प्रभावः भविष्यत कालः इति श्राद्धसतिक्रमात् इतिवेद्यकं
 धरणी ॥ आरोग्यः सर्वसिद्धार्थश्चतुर्वर्ष
 आयुर्लक्षके ली उतकेट इति ॥ शतायुषः कृतेत्रेतादिपुत्रेषा
 हेमवेदः ॥ मायुर्लक्ष सतिपादशः इतिमनुः
 आयुसं ली लोहं इतिभारतः हृतं इतिराजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटश्च अयोनिर्मिते त्रिः आयुक्तः त्रि कर्माध्यातः तत
 आयसी ली लोहमयकवचःतत यर्षीयः नियोगी २ कर्मसचिवः
 यर्षीयः अंगरक्षिणी २ जालिक १ वाष्टतः ४ इति हेमवेदः
 १ जालप्राय ४ इतिहेमवेदः आयुधः पुं अस्त्र इत्यमरः ॥
 आयुस्तः त्रि तेजितः तिम्रः आयुध धर्मिणी ली जयेतीहलः
 लीशतः ॥ कपितः हतः इति इतिशब्दवैदिका ॥
 मेदिनी ॥ आयुधगारे ली अस्त्रगृहे से
 आयुते त्रि आयुते ॥ लाखाना इति ख्याते ॥ इति ॥
 आयुते ली स्वभावः इतिजटा महाभारते राजधर्मः ॥
 यः आयुमने ॥ आयुधिकः पुं अस्त्रजीवीतत
 आयामः पुं देवः इत्यमरः ॥ यर्षीयः शास्त्राजीवः २ कोउष्टः ३
 आयामः पुं अतिः तत्पर्यायः आयुधीयः ४ इत्यमरः ॥
 अमः २ लक्षमः १ लेशः ४ पीर्यं आयुधीयः पुं आयुधिकः इत्य
 ५ प्रयासः ६ व्यायामः ७ इति मरः ॥
 हेमवेदः ॥ आयुर्द्वयो जौषथे इति ॥
 आयुः पुं ली जीवितव्याप्यका रत्नमाला ॥
 ॥ इति जटाधरः ॥ आयुर्वेदः पुं अष्टादशविद्योत्तम
 आयुः ली जीवितकालः परं धन्वेतरप्रणीत विद्याविशेषः वै
 इत्यमरः तत्पर्यायः विजी ॥ एकशब्दे विकित्ताशब्दे ॥
 विते २ नित्यगः ३ अनुवेद्यः ४ आयुर्वेदो न त्रि आयुर्वेदस्तः ॥

विकित्तकः वैद्यः ॥ इति हेम ॥ आयुर्ली मंगायसे मुडलोहे ॥
 वेदः राजनिर्घटश्च ॥ इतिराजनिर्घटः पितृले ॥
 आयुर्योगः पुं जौषथे इति ॥ इत्यमरीका कोणः प्रोतभागः
 राजनिर्घटः ॥ इत्यानेदलहरीटीका ॥
 आयुष्मान् त्रि चिरजीवीदीर्घायुः आयुः पुं मेगलयद्गः शनिः ॥
 तर्षीयः जैवातकः २ इत्य ॥ पितृले इतिहेमवेदः हृत्
 मरः ॥ भेटः तत्पर्यायः मधुरास्त्रफलः
 आयुष्मान् पुं विस्त्रिभासप्रवि २ रेफल इति ख्यातः इति ॥
 शतियोगोत्तम तृतीययोगः रत्नमाला ॥
 तत्रजातफले यस्यायुष्मान्ज ॥ आयुर्कूटः पुं ली पितृले इत्य
 कालिधनुष्मान् यानेयाने तत्पदे मरः
 शेषकार्यं कुर्यान्ने क्रीडने ॥ आयुस्वयः पुं हृत्विशेषः सो
 पुष्यवाख्योदासेवीसेरन्वितोर्गवि नाल मौदालि इति ख्यातः तत
 तश्च इतिदीपिका ॥ यर्षीयः राजहृत् २ संपाकः ३
 आयुष्ये त्रि यथ्ये इति राज ॥ चतुरंगुलः ४ आयुर्वतः ५ आयु
 निर्घटः ॥ आयुर्हितकारकं ॥ वातः ६ कृतमालः ७ स्वर्णकः ८
 आयुस्करः त्रि परमायुर्जनकः इत्यमरः मेयानः ९ रोचनः १०
 आयुगः पुं गेयमाल्यापहारः दीर्घफलः ११ नृपद्रुमः १२ हिम
 व्यापारः रोथः इति हेम ॥ पुष्यः १३ राजतरुः १४ कंडूः १५ ज
 वेदः ॥ रातकः १६ अरुजः १७ स्वर्णपुष्पः
 आयुगवः पुं मूद्राद्वेष्यायो १८ स्वर्णदुः १९ कुष्टसदनः २० कर्ण
 जातोजातिविशेषः ॥ इति हेम ॥ भरणकः २१ महाराजद्रुमः २२
 वेदः तत्पर्यकमकाष्टतद्गणे ॥ कर्णिकारः २३ स्वर्णीगः २४
 इतिमनुः ॥ इतिराजनिर्घटः प्रग्रहः २५
 आयोजने ली उद्योगः आहारेण इतिरत्नमाला अस्त्रगुणाः अति
 आयोधने ली मुद्दे वयः इति मधुरास्त्रे शीतलत्वे मूलज्वरकः
 मेदिनी ॥ कुष्टमेह कफविशेषं नाशितेव

इतिराजनिर्जटः अपिच ज्वरः ॥ रामेसात्रस्तुषीकतेः पक्वेवा
रुद्रो गवातरक्तो दावर्त रोगे ॥ सैथितेस्तुलोवीरस्तदृश गुणैः
अतिशयपच्यते मृदुत्वेव अस्य ॥ इतिराजनिर्जटः ॥
फलगुणः मधुरते मुक्रकारिते ॥ आरनालके ली कोजिके कोति
वातपित्तहारितेव इति राज ॥ इतिभाषा इत्यमरः ॥
बल्लभः ॥ आरहे वि कृताभे आभी ली
आरहः पु देशविशेषः ॥ आरभटी स्त्री नाख्याहतिः इति
आरहजः पु आरहदेशोद्भवः ॥ हेमचंद्रः ॥
घोटकः इति जराधरः त्रिकोड ॥ आरभः पु प्रथमकृतिः तत्
शेषभूरिप्रयोगोच ॥ पर्यायः प्रक्रमः २ उपक्रमः २ अ
आरणिः पु आवर्तः तत्पर्यायः ॥ भ्यादाने ३ उद्घातः ४ आरभः ५
कुलहेडकः २ इतिहासवली ॥ इत्यमरः ॥ अभ्यादानादिप्रमाणे
पाकमागजल इत्यादिभाषा ॥ मात्रो प्रक्रममादियेव आरभमात्रे
आरण्यमुद्रा स्त्री मुद्रवर्ति मुद्रा ॥ इत्येक केचित् प्रक्रममादिहये प्र
इतिभाषा इतिराजनिर्जटः ॥ त्वमात्रे अभ्यादानादित्रये आ
आरण्ययमुः पु आरण्यजातयमुः ॥ रंभमात्रे इतिवद्भिभक्तमपिन
सवसप्रथा यथा महिषः १ वानः २ साधु यतः प्रथमकृति रेव आरभः ॥
२ ऊरुतः ३ सरीसृपः ४ रुतः ५ तत्पूर्वद्वये आरभे शेषत्रये आ
सुषतः ६ मृगः ७ इति तिष्यादि ॥ रंभे इत्याहुः इतिभारतः त्वरा
तत्वेपेवीनसिः ॥ उद्यमः ॥ वयः ॥ दर्पः ॥ इति ॥
आरण्यराशिः पु सिंहराशिः ॥ मेदिनी प्रस्तावना इति त्रि ॥
मकरप्रथमाहुः दिने मेव हृष ॥ कौडशेषः ॥
राशी इति दीपिका ॥ आरवः पु शाहः इत्यमरः ॥
आरतिः स्त्री विरतिः निवृत्तिः ॥ आरतः पु राजकुंभसंस्थिः ॥
इत्यमरः ॥ इति त्रिकोडशेषः ॥
आरनाले ली कोजिके इति ॥ आरहे त्रि रत्नायुक्तं इति शाह
हेमचंद्रः आरनालेतगाभूमे ॥ रत्नावली रत्नणीये इति विष्णुः

आरास्त्री वर्मभेदकास्ते तत् ॥ सेवा २ भक्तिः ३ पौरवर्ण्या ४
पर्यायः वर्मभेदिका २ इत्यमरः ॥ प्रसादना ५ मुमुषा ६ उपातिः
मरः ॥ वीरव्याः ७ पोरुः ८ उपचारः
आराये ली अर्द्धवेद्राद्यसमुत्ते ॥ इतिहेचंद्रः ॥
अर्द्धवेद्राद्यप्रादिधाराये मुख ॥ आरामः पु उपवने वागान्
मुच्यते आरायेतु मुखेतेषां पुष्य ॥ इतिभाषा इत्यमरः ॥
पञ्चादिभेदनः इति हलामुयः ॥ आरामशीतला स्त्री सुगंधिपत्रि
आरात य हरे निकटः ॥ विधेयः बर्ह्य्यादिवर्गेलीरवता
इत्यमरः ॥ तत्पर्यायः आनेदी २ शीतला
आरातिः पु आरातिः शत्रुः ॥ ३ सुगंधिनी ४ रामा ५ महानेश ६
इतिभारतः द्विरूपकोषश्च ॥ गेधाख्या ७ रामशीतला ८ अस्या
आरात्रिके ली नीराजनीनिवृत्ति ॥ गुणाः तित्तत्वे शीतलत्वे पित्त
दीपः नीराजनानी राजनयात्रे च ॥ हारिते दाह शोथ प्रशानते
आरति इतिभाषा तथाचही ॥ विस्फोट उल्लापणत्वे च इति
भक्तिविलास तत्तत्तुल्यमेतल ॥ राजनिर्जटः ॥
इत्यापुष्याजलित्रये महानीराजने ॥ आरालिकः त्रि रूपकारः य
कुर्यात् महावायजयसनेः प्रज ॥ चकः इत्यमरः ॥
लयेतदर्थे चकपूरेण हृतेनवा ॥ आरावः पु शाहः इत्यमरः ॥
आरात्रिके मुभेयात्रविषमनेक ॥ आरुः पु वृत्तभेदः कर्कटः
वर्तिके अत्यच्च आत्यच्चमोक्षेव ॥ मृकरः इति मेदिनी ॥
छाद तले च विलोहीनाभिदेशे ॥ आरुः पु पिगलवर्णः तद्युक्ते
मेडलैके ॥ सर्वेषु वोगेषु सप्त ॥ त्रि इत्युणादिकोषः ॥
वागानारात्रिके भक्तजनस्तु कुर्या ॥ आरुके ली हिमाचले प्रसिद्धे
आराधने ली साधने प्राप्तिः ॥ सवीविशेषः आउ इतिभाषा
तोषणे इत्यमरः यवने इति ॥ तत्पर्यायः वीरसेने २ वीरे ॥
मेदिनी ॥ ३ वीरारुके ४ तत्पत्रमुष्पादि
आराधना स्त्री साधनातत्पर्यायः ॥ भेदनः चतुर्जीति तेषां गुणाः



आरोह

२७३

आर्ति

मधुरते हिमते अशीः प्रमेहः ॥ हर्षगमनमिति यावत् प्रमेहः
गुल्मासदोषनाशित्वेव इतिराजः ॥ अकारादि जन मिति यावत्
निर्घटः ॥ इति मेदिनी ॥
आकटः त्रि कृतारोहणः हृत्तादि ॥ अर्किः पुं अर्कपुत्रः शोनेश्वरः
उपरवश वाक्य इति भाषा ॥ इति ज्योतिषात् ॥
आरोवते स्त्री परोवतवत्तफले ॥ आर्गलः पुं स्त्री आर्गलः गिबल
इतिराजनिर्घटः ॥ इति भाषा ॥ इति हिरण्यकोषः
आरोवतः पुं आरग्वथवत्तः ॥ आर्ग्वथः पुं आरग्वथवत्तः इति
इत्यमरः ॥ शब्दचन्द्रिका ॥
आरोग्ये स्त्री आरोग्यभावः ॥ आर्ची स्त्री पीतादीर्घतेऽवट
व्याध्यभावः तत्पर्यायः अना ॥ यदसन्निभामतिका इतिराज
मये ॥ इत्यमरः पाठवे ॥ निर्घटः ॥
लाञ्छने च वर्तते ॥ इतिराज ॥ आर्च्ये स्त्री आर्चीनाम मत्तकोत्
निर्घटः ॥ पत्रमथ तस्य गुणाः अतिशयवत्
आरोयणे स्त्री न्यासः संस्थापने ॥ हितकारित्वे ॥ कफ पितामहदोष
आरोपिते त्रि कृतारोयणे ॥ नाशित्वेव इतिराजनिर्घटः ॥
निहिते न्यस्ते इतिहलायुथः ॥ आर्तः त्रि पीडितः असस्यः
कल्पिते ॥ आर्तुगलः पुं नीलकिंटी तत्
आरोहः पुं देव्यं वारिव्याः ॥ यर्ष्यायः वाणः ॥ वाणा ॥ रासी ॥
आर्माणः इत्यमरः अवरोहः ॥ आर्तुगलः ॥ इत्यमरः स्त्रीकाव
आराहणे ॥ गजारोहः समु ॥ आर्तवे स्त्री सीरजः इत्यमरः
कृयः इति मेदिनी योमाण ॥ पुष्ये इति मेदिनी ॥
विशेषः नितमः इति हेम ॥ आर्तवः त्रि अतृद्धवः इति मे
वेदः ॥ दिनीकर हेमचंद्रो ॥
आरोहकः त्रि आरोहणकर्त्री ॥ आर्तवी स्त्री राजिनी चोटकी
आरोहणे स्त्री सोपाने मिडि ॥ इतिराजनिर्घटः ॥
इति भाषा समारोहः नीचा ॥ आर्तिः स्त्री पीडा धनुष्काटः

आर्द्रक

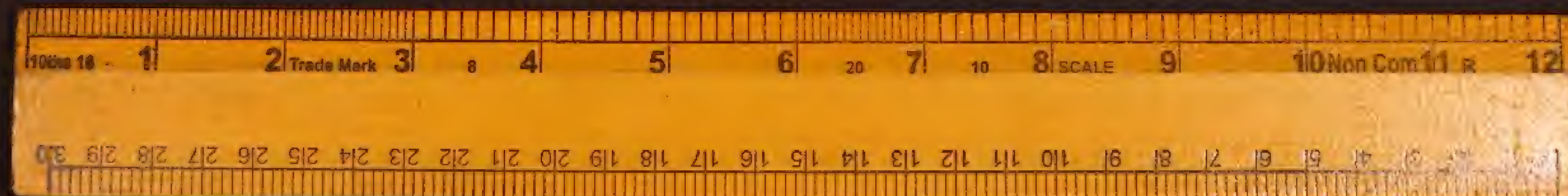
२७४

आर्यक

इत्यमरटीकायां भरतः रोगः शरी इति द्वयगुणाः ॥
इतिराजनिर्घटः ॥ आर्द्रमाषा स्त्री माषपर्णी नावाणी
आर्द्रं त्रि सजलवत्तु भिजाइति ॥ इति भाषा इतिराजनिर्घटः ॥
भाषातत्पर्यायः सार्द्र ॥ आर्द्रशकं स्त्री आर्द्रक इति
क्लित्रे ॥ क्लिमिते च तिमिते ॥ राजनिर्घटः ॥
समुत्र ६ उते ॥ इत्यमरः ॥ आर्द्रा स्त्री अश्वत्थादिसंमविंशति
आर्द्रकं स्त्री मूलविशेषः आदा ॥ नक्षत्रोत्तरीत यष्टनक्षत्रे अश्वत्था
इति भाषा तत्पर्यायः शृंग ॥ ये यमाकृत्युजलेकतारकामये
वे ॥ इत्यमरः कटुभद्र ॥ अस्याअधिष्ठात्रीदेवताशिवः
कटुत कटु ५ इति केचित्तुगुल ॥ इति कालिदासः मणिमुल्लेकता
मूलं ५ मूलजे ६ कंदो ७ वरे ८
महीजे ९ सैकतेष्टे १० अनूपजे ॥ ज्ञातफले स्थायिकोरुकाशरी
॥ अयाकणके ११ चोद्राव्ये १२ ॥ कीर्तिः कलिप्रियः कोपमुतोऽपि
राहुकृत्रे १३ सुशकके १४ शार्द्र ॥ नीतः ॥ प्रसृतिकाले च भवेत् किला
१५ आर्द्र शकं १६ सक्काके १७ ॥ द्रौनवाद्देवताः पारणागतेपि
इति राजनिर्घटः अश्वगुणाः ॥ इति कोष्ठीप्रदीपः ॥
फलावात विवेधानाह मूलपित्ता ॥ आर्द्रालुब्धकः पुं केतग्रहः इति
नाशित्वे रुघत्वे रुचिमुक्ताकारि ॥ हलायुथः ॥
तेव इति राजवल्लभः अपिच ॥ आर्यः त्रि मतकुलोद्भवः इत्य
उसत्वे ॥ कटुत्वे विपाके शीतले ॥ मरः पूज्य श्रेष्ठः बुद्धः इति ॥
लघुत्वे अग्निदीपनत्वेषणके ॥ शहरत्नावली संगतः इत्यजयः
मयनाशित्वेव इतिराजनिर्घटः आर्यः पुं स्वामी बुद्धः इति ॥
लवणाद्रि कगुणाः भोजनाशेषेण हेमचंद्रः सख्यत इत्यजयः
तेजिह्वकंठविशेषधनत्वे अग्नि ॥ आर्यकः पुं पितामहः माता
मंदोयनत्वे रुघत्वे वातपित्त ॥ महः इति शब्दमाला ॥
कफे भानो शरीर वनचारिण ॥ आर्यके स्त्री पिंडपात्रादियत्
एकएव निहस्तास्तिलवर्णाद्रिके कार्ये इति त्रिकांशेषः ॥

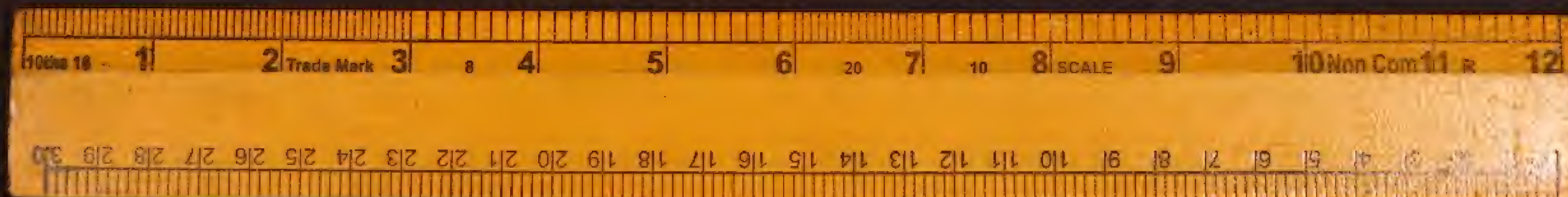
आर्यिका स्त्री श्रेष्ठास्त्री ॥ इति ॥ आर्यः पुं विवाहविशेषः यत्र
वोपदेवः ॥ वरात् गोहये गृहीत्वा तेनैव सह
आर्यपुत्रः पुं भर्ता स्वामी कन्यादाने यज्ञस्यायतिनेदेव
इति हेमचन्द्रः गुरु पुत्रः ॥ आर्यआदायगोपुगे वतईशप्र
आर्यमित्रः त्रि गोरवितः ॥ यज्ञः पुमान्पुत्ररजस्रयव इति
इति त्रिकोडशेषः ॥ यज्ञवल्क्यः ऋषिप्रणीते त्रि
आर्यी स्त्री पार्वती इति त्रिकोड आर्यभिः पुं ऋषभ पुत्रः सप्त
शेषः कुंदोविशेषः ॥ तस्या भरत राजवक्रवती इति हेम
लक्षणं यस्याः पादप्रथमे द्वादश चंद्रः ॥
मात्रास्थितास्तीयेपि अष्टादश आर्यभी स्त्री कणिककुहलः
द्वितीये चतुर्थके ये वदशास्त्री इति राजनिर्घटः ॥
इति ऋतवोधः अपि वल्लोत्तत आर्यभ्यः पुं षोडशमुक्तवधः ॥
सप्तगणगोपेताभवतिनेहविष तत्पर्यायः षोडशयोग्यः ॥
मेजः षोडशमनलनुवाप्रथमैह इत्यमरः षोडश उयमुक्त येडे
नियतमार्यायाः षष्टिद्वितीयला इति भाषा ॥
परिकेले सुखलावसयति परीत्य आर्हतः पुं जिनविशेषः तत्
मः वरमैहैयेवमकेतस्मादिह ॥ पर्यायः वादवादी २ इति ॥
भवतिषष्टोलः सानवथापय्या हेमचन्द्रः ॥
विपुलावयलासुखवयलाजत्र आले स्त्री हरिताले इत्यमरः
नवयलावगीसुपगीसुहीतयया अनल्प त्रि इति हेमचन्द्रः ॥
र्यागीतिमनवथायी इति कुंदो आलगईः पुं अलगईः जल
मंजरीश्रेष्ठा ॥ सूर्यः ॥
आर्यीवर्तुः पुं विध्यहिमालयो आलेभः पुं मारणे वधः इत्य
मथ्यदेशः तत्पर्यायः पुण्य ॥ मरः ॥
भूमिः २ इत्यमरः ॥ आलेभ्या स्त्री वथास्त्री हननीया
आर्यिका स्त्री श्रेष्ठास्त्री ॥ इति ॥ इतिवोपदेवः ॥
वोपदेवः ॥ आलेवः पुं अवलेवः आश्रयः

आलेवने स्त्री अवलेवने विभाव संभाषणे तत्पर्यायः आभा
विशेषः यथा आलेवनोद्गीय वणे २ इत्यमरः ॥
नाखो तस्य भेदा बुभो स्तुतो आलाप्यः त्रि आलापयोग्यः
आलेवनोनायकादिस्तमालेया आलापनीयः ॥
सोद्गमात् इति साहित्यदर्पणे आलावर्ते स्त्रीवसुनिमित्तयजने
आलयः पुं गृहे इत्यमरः ॥ कायेडेखावा इति भाषा इति
आलवाले स्त्री तरुमूलसेवना हेमचन्द्रः ॥
स्वल्पजलाधारः वारमादा इति आलावुः स्त्री अलावुः लाउ इति
भाषा तत्पर्यायः आवाले २ भाषा इति शहरत्तावली ॥
आवायः ३ इत्यमरः ॥ आलावुः स्त्री अलावुः इति शहर
आलसः त्रि अलसः आलस्य रत्तावली ॥
मुक्तः इति द्विरूपकोषः ॥ आलास्यः पुं कुंभीरः इति
आलस्यः त्रि अलसमुक्तः तत् हेमचन्द्रः ॥
पर्यायः मेदः २ तैदपोमृजः आलिः स्त्री वयस्या सेतः
इति तत्कः ४ अलसः ५ अनुसः ६ पेंक्तिः इति मेदिनी अमरश्च
इत्यमरः ॥ सेततिः इति शहरत्तावली
आलस्ये स्त्री अलसस्यभावः आलिः पुं हृषिकः भुमरः ॥
अलसता तत्पर्यायः तैद्रा २ इति हारावली अमरटीकाव
कोसीधे ३ इति हेमचन्द्रः ॥ आलिः त्रि विषदाशयः निर्म
मेदता ४ मोघे ५ कार्यप्रदेयः लातः करणः इति मेदिनी ॥
इराजनिर्घटः ॥ अनर्थः इति हेमचन्द्रः ॥
आलाते स्त्री अलाते अंगारः ॥ आलिगने स्त्री प्रीतिपूर्वकय
आलाने स्त्री गजवेधनलेभः सगरास्त्रेयः कोलाकोली इति
इत्यमरः गजवेधन रजुः इति भाषा तत्पर्यायः अंगालिः २
नीलकंठः वेधने इति राय स्त्रिया ३ इति त्रिकोडशेषः ॥
मुकुटः रजुः इति मेदिनी ॥ परिभः ४ परीभः ५ परिभेगः
आलायः पुं कथोपकथने ६ संस्त्रेयः ७ उपगृहने ८ इत्य



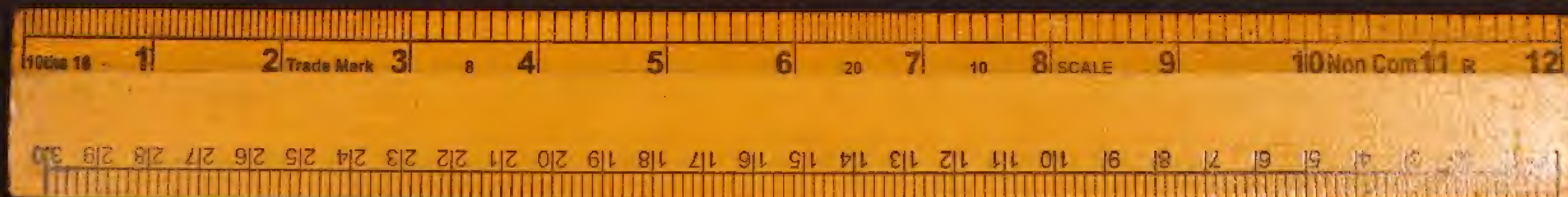
मः तत्सप्रथा यथा । आमो आली स्त्री सखी यतिः ह्यधिकः
 दालिगने २ बुदितालिगने २ इत्यमरीकाया भरादयः ॥
 प्रेमालिगने ३ आनेदालिगने ३ सेतुः इति शहरावली ॥
 धरुवालिगने ५ मदनालिगने ५ आलीवे स्त्री यत्विना दोषाणां वा
 ६ विनादालिगने ७ इतिकाम प्रसारवामपादसेकोच रूपाव
 शास्त्रे ॥ ७ आलिगः मृदेग आलीछे त्रि आशिते । भुक्ते ॥
 विशेषः इत्यमरीकायां स्त्री इति मेदिनी ॥ (लीपु
 शहरावली च ॥ आलीछके स्त्री तणकानोस्य
 आलिगः पुं यवाकृत्यमृदेगः क्रीडने वाकुरे खेला इति ॥
 मादोल इति भाषा इत्यमरः भाषा इति हारावली आदोल
 वतरेगुलहीनाः इत्यान्वयेवेकांग कर्मितकचित् पार्श्वः ॥
 लेनयः यवाकृतिः स आलिग आलीतके स्त्री बंगोरी इति
 आलिगमहिवायते ॥ इति श भाषा इति हेमचन्द्रः ॥
 ह्याणिवः ॥ आलुः स्त्री स्वल्पवारिभानिका
 आलिजः पुं आलिजः जाला खरीजारी इत्यादिभाषा तत
 इति भाषा इति त्रिकोडशेषः ॥ यथीयः कर्करी २ गलंतिका ३
 आलिदः पुं आलिदः बहिर्हीर इत्यमरः ॥
 प्रकोष्ठः गृहोत्तराया यथैवेदिर्क आलः पुं पेचकः इति शहर
 इति गयमकुटः शहरावली च शहरावली कासालः इति राज ॥
 गृहेकदेशः इत्यमरमाला ॥ तिर्वटः ॥
 आलिदकः पुं आलिदः इति आलु स्त्री भेलकः स्वनामध्यात
 शहरावली ॥ मूलविशेषः इति मेदिनी अस्य
 आलिपने स्त्री मंगलोयने आ गुणः १ कृ पित्तनाशित्वं गुरुत्वं
 लिपना इति भाषा तत्पर्यायः ॥ स्वादुत्वं प्रीतलत्वं स्नानउद्युक्ता
 आतर्पण २ आदीयने ३ मंडो ॥ कारित्वे च इति द्रव्यगुणः ॥
 दके इति त्रिकोड शेषः ॥ आलकः पुं कामालः इति राज

तिर्वटः शेषनागः इति हेम ॥ यतीवतथेवाज्ञानेपरिच्छिन्नमपि
 वेदः ॥ आलानमपरिच्छिन्नमससारिणम्
 आलकं स्त्री मूलविशेषः आल वलोकयितुं बुद्धिप्रायकतया ह्युद
 इति भाषा इति राजवल्गुः ॥ यतीवताटशेसामार्थ्य इति ॥
 एलवालके इति राजनिर्वटः वेदोतः ॥
 आलये स्त्री चित्र इति हेम आवर्तः पुं जलध्रुमः सुली इति
 वेदः ॥ आलेश्वरेशः त्रि मृतः इति भाषा इत्यमरः चित्ता आव
 हेमचन्द्रः ॥ तर्ने इति मेदिनी मेघनायक
 आलोकः पुं दर्शने देवा । इति पुराणे ज्योतिषे च राजा ॥
 इति भाषा योतः आलो ॥ वर्तनाभेयित्वे इति राजनिर्वटः
 इति भाषा वेदिभाषणे स्तुति आवर्ते स्त्री मात्तिकथानुः इति
 तिथ्यावत इति मेदिनी ॥ राजनिर्वटः ॥
 आलोकने स्त्री दर्शने इत्यमरः आवर्तकी स्त्री लताविशेषः
 आलोचने स्त्री दर्शने विवेचने भगतभस्त्री इति काकोणप्रसिद्धा
 आवर्तयः पुं मंगलयदः इति तत्पर्यायः तिडुकिनी २ वि
 ज्योतिः शास्त्रे ॥ भोडी ३ विघाणिका ४ रेगलता ५
 आवर्तने स्त्री द्रव्यस्यापणयात्रे मनोज्ञा ६ १ कृ पुष्पी ७ मरुताली ८
 भोडे इत्यमरः सम्यक् स्त्री पीतकीला ९ वर्मरेगा १० अस्या
 कर्म सम्यगीज तत्तुवयने ॥ गुणः कषायत्वं आलत्वं प्रीतवीर्यं
 आवर्णे स्त्री फलकेदाल इति कारित्वे पित्तनाशित्वे च भद्रदे ॥
 भाषा इति हेमचन्द्रः आकादने तिकादलः इति राजनिर्वटः
 दाका इति भाषा ॥ आवर्तने स्त्री दुग्धदेशलोडने
 आवर्णशक्तिः स्त्री मायाशक्तिः आलुखोन इति भाषा आलुद्रव्य
 यथा स्वल्पोपि मेवा बहुयोजन स्पृष्टवीकरणे गलान इति भाषा
 विस्तीर्णमादित्यमेडले अवलोकने इत्यमरीका ॥ सूर्यस्य पर्यायमदिग
 तृजन नयनपथपिथायकताया वसिष्ठतकायायाः पूर्वदिग्गुणनाभेभ



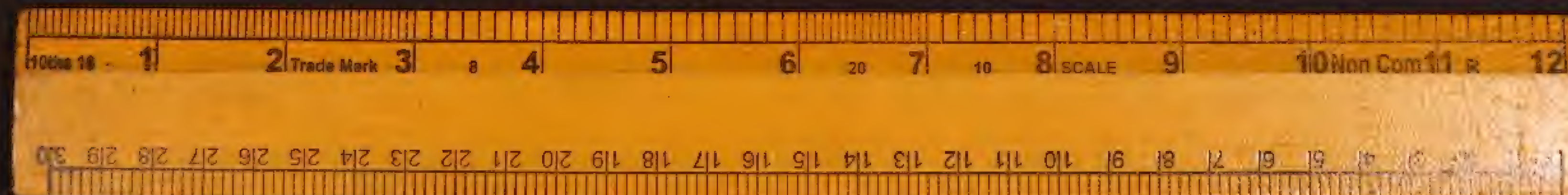
कालः आवर्तनात्पूर्वोक्तस्य ॥ इत्यने तत्पर्यायः ऋद्धे २
 पराहस्ततः यरे इतिस्मृतिः ॥ इत्यमरः ॥
 आवर्तनी स्त्री धातुद्वयवर्णार्थं आवहः पुं सप्तवाच्येतरितवायु
 मृतपात्रे मुक्ती इतिभाषा तत् विशेषः सप्तभूवायुः इतिपुण
 पर्यायः तेजसावर्तनी २ मूषा ३ ज्योतिषे ॥
 मूषः ५ इतिशहरत्नावली ॥ आवहमाने त्रि क्रमागते ॥
 आवर्तनमौलः पुं राजवर्तनामौ ॥ आवाथा स्त्री उः खे पीडा इति
 पत्रे इतिराजनिर्घटः ॥ शहरत्नावली भूखेडे त्रिकोण
 आवर्तिनी स्त्री अजम्बुगीहस्तः तेत्रमथानुनिक्षेपणयत्नेऽद्वे
 इतिरत्नमाला ॥ जायतेतत् इतिलीलावती ॥
 आवर्हितः त्रि उन्मूलितः उत् आवायः पुं आलवाले इत्य
 पाटितः इतिहेमचंद्रः ॥ मरः बलयः शत्रुचितने पान
 आवलिः स्त्री श्रीणी पेंक्तिः ॥ भेदः इति हेमचंद्रः भोऽव
 इत्यमरः ॥ पनेपरितेयः इतिमेदिनी ॥
 आवली स्त्री आवलिः इत्यमरः निस्त्रोत्रतभूमिः इत्यजयः
 आवल्पे स्त्री अवलसभावः दो पात्रे इति शहरत्नावली प्रधान
 वेल्ये ॥ होमः इतिस्मृतिः ॥
 आवणके त्रि अवणकर्तव्ये ॥ आवापकः पुं बलयः इत्यमरः
 नैऋयिके उचिते ॥ आवापने स्त्री मूत्रयेत्रे तौत्
 आवमये स्त्री गृहे इति हेम इतिभाषा इतिशहरमाला ॥
 चंद्रः ॥ आवापि स्त्री हृद्वेप्रम राकाम
 आवसावः पुं गृहे आर्ज्या ॥ हाटवालि इत्यादिभाषा इत्य
 कोषः आर्घ्याकुंतेयस्यभेदः णादिकोषः ॥
 व्रतविशेषः इत्युणादिकोषः आवाले स्त्री आलवाले इत्य
 आवसिते त्रि परियक्कमर्हित मरः बालकपर्यंते ॥
 धान्येतिभाषतः बहुलितथान्ये आवाले स्त्री बाल्यावस्थापर्यंते
 इतिस्मृतिः सेयत्रथान्ये ॥ आवासः पुं गृहे इतिहेम ॥

देहली ३ अस्वरः ५ उडुमरः ५ उरगाः पुं स्त्री मेघः इत्यमरः
 इतिहेमचंद्रः ॥ (५५) मेघः इत्युणादिकोषः ॥
 उस्ती स्त्री अर्द्धयकृतणान्तसे उरगाख्याः पुं ददुमहस्तः इत्यमरः
 यवगोभूममेजरी अस्यागुणाः टीकायोस्वामी ॥
 कफप्रदत्ते बलकारितेलवुत्ते उरगाख्याकः पुं ददुमहस्तः इति
 पितामिलायहनेच इति ॥ शहरत्नावली ॥
 भावप्रकाशः ॥ उरगातः पुं वलविशेषः ॥
 उरगतो सोत्रथातरवे ॥ योचि इतिभाषा चोगोदा इति
 इतिकविकल्पदुमः ॥ केचित् तत्पर्यायः प्रपुत्राडः
 उरः स स्त्री वलः स्थले इत्यमरः ५ उरगजः १ ददुमः ५ वक्रमर्दकः
 तत्पर्यायः वलः २ वल्ले ३ ५ यमाळः इत्यमरः उरगाख्याः
 क्रोडः ५ स्त ५ भुजोतर ६ ५ प्रपुत्राडः ८ प्रपुत्राडः ९ इति
 इति राजनिर्घटः ॥ तटीका ॥
 उरः स त्रि उत्तम श्रेष्ठः इति उरगातकः पुं उरगातहस्तः
 मेदिनी ॥ इति शहरत्नावली ॥
 उरः स्त्रिका स्त्री मुक्ताखिते ॥ उरभ्रः पुं स्त्री मेघ इत्यमरः
 इत्यमरः ॥ उररी व स्त्रीकारः विलारः
 उरगः पुं सूर्यः इत्यमरः ॥ इत्यमरः ॥
 सीसके इतिराजनिर्घटः उरवीकारः पुं अंगीकारः इति
 उरगस्थाने स्त्री पाताले इति जटाथरः ॥
 शहरत्नावली ॥ उररीकृतः त्रि अंगीकृतः ॥
 उरगाशनः पुं परुडयसी इति विलरतः इत्यमरः
 जटाथरः ॥ उरच्छद पुं कवच इत्यमरः
 उंगः पुं उरगमः इत्यमरः ॥ असिजः पुं स्त्रीलने इति
 टीकाया गयमुकुटः ॥ हलायुधः ॥
 उंगमः पुं स्त्री सर्मः इति ॥ असिलः त्रि प्रशस्तवत्तापुक्तः
 याकरणे इत्यमरः ॥



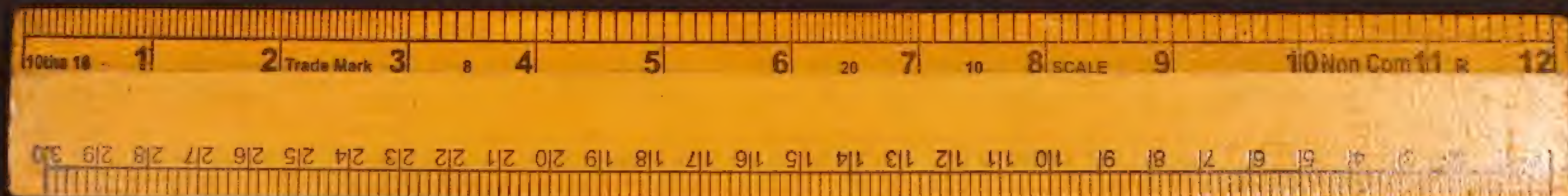
उरुगः ॐ वालयज्ञोपवीतं श्रीभागवते ॥
 बुकवाकाऽ इति ख्याते ॥ उरुगी वा उरुगी इति भरतः
 येचवटस्य तत्पथ्यायः इति हिरूपकोषम् ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ उरुबुकः ॐ योऽवतः इत्यमरः
 अस्त्राणे स्त्री वल्लभाणकवे टीकायोरयमुक्तः ॥
 तत्पथ्यायः नागोदरे २ इति उरुबुकः ॐ योऽवतः
 हारावली ॥ इत्यमरः १६३३ इति ॥
 अस्यः त्रि ओरसजातः इत्यमरः सजनिर्घटः ॥
 अस्वान् त्रि प्रशस्तवतोऽश्वः उरुवाचाः ॐ राक्षसः ॥
 तत्पथ्यायः उरसिलः ॥ २ इत्युणादिकोषः ॥
 इत्यमरः ॥ ओजः ॐ स्तनः इति हेमचन्द्रः
 उरि वा स्त्रीकाः विलारः उजितं त्रि वडितं इति ॥
 इत्यमरः ॥ श्रीभागवते ॥
 उरिनाभः ॐ मर्कटकः माकः ॥
 उरीकृतः त्रि अंगीकृतः विल्लः इति भाषा इति शहरत्नावली
 इत्यमरः ॥ अर्णा स्त्री मेघादिलोमभ्रद्वय
 उरुः त्रि महान्वऽ इति भाषा मथ्यावर्तः इत्यमरटीकायो
 तत्पथ्यायः वं३ २ विपुले १ रमानाथः ॥
 विशाकटे ४ पृष्ण ५ वृहत् ६ उर्द उपरिमाणे क्रीडायो
 विशाले ७ पृष्णले ८ महत् ९ स्वादेशिकविकल्पदुमः ॥
 इत्यमरः ॥ उर्दः ॐ जलाशुः उद्दिग्रल इति
 अकालः ॐ महाकाललता भाषा इति शहरत्नावली ॥
 माकालफलैरगाकु इति भाषा उर्व इति इति कविकल्पदुमः
 इति रत्नमाला उर्वटः ॐ वत्सः इति ॥
 अकालाकः ॐ महाकालेन त्रिकोऽशेषः ॥
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ उर्वरा स्त्री सर्वशस्यावाभूमिः
 उरुगायः ॐ श्रीकलः इति ॥ भूमीमात्रे इति हेमचन्द्रः ॥

उर्वशी स्त्री स्वनामख्यातस्रीव इति भाषा इति केचिद्विम्ब ॥
 इत्यामरः तस्याउत्पत्तिर्विशेषे मेदिन्या ॥
 नारायणो रुनिभिद्यसेभूताव उल्पीन ॐ शिशुकः इत्यमरः
 वर्णिनी मनीषादितातद्भा उदाकृतिमतस्यः इति शहरत्नावली
 दिः उर्वशीरमणः ॐ उर्वशीयतिः ॥ उल्कः ॐ येचकपत्नी इत्यमरः
 अवेदवैशीय राजविशेषः तत् तत्पथ्यायः तामसः २ सूकः ३
 पथ्यायः पुरुराः २ वौथः ३ दिवोथः ४ कोशिकः ५ कुशः ६
 यलः ४ इति हेमचन्द्रः ॥ नक्तं वरः ७ निशादः ८ काकारिः ९
 उर्वशीवल्लभः ॐ यलन्यतिः शौरदर्शनः १० इति राजनिर्घटः
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ इदः भारतयोथी सव ॥
 उर्वीरुः ॐ उर्वीरुः काकुऽ इति शकुनिपुत्रः इति हेमचन्द्रः
 भाषा इति भरतः हिरूपकोषम् उल्के स्त्री तृणविशेषः उल्खः
 उर्वी स्त्री एषिवी इत्यमरः ॥ इति भाषा तत्पथ्यायः सच्यः
 उल दाहे सौत्रधातरये ॥ २ स्पृलकः ३ दर्भः ४ जूणीयाः ५
 इति कविकल्पदुमः ॥ खरकदः ६ उलयः ७ उलयः ८
 उलयः ॐ प्रतानिनीलता ॥ इति रत्नमालादयः ॥
 सात्रप्रपुष्पी द्राक्षातामूलादिः उल्खले इत्यमरः
 तत्पथ्यायः वीरुतः २ गुलिनी ३ गुम्लुः इति भरतः हिरूप
 इत्यमरः मेदिनीमेतल्लीवमपि कोषम् ॥
 तृणविशेषः उल्खऽ इति उल्खलके स्त्री गुम्लुः इत्यमरः
 भाषा इति विश्वमेदिन्या ॥ उलतः ॐ अजगरः सर्पः इति
 उल्लिदः ॐ देशविशेषः ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 उलयः ॐ स्त्री गुलिनीर्षा उल्पी ॐ शिशुकः इत्यमरः
 पत्रप्रचययुक्तलता इत्यमरटीका उपल इति ख्यातः अतिवेवल
 सास्तेदरी काचिमेदिनीव ॥ मत्स्यः शिशुमारकृतिर्मत्स्य
 उलयः ॐ तृणविशेषः उल्खऽ मेदः इति कलिगादयः शेषम् ॥



इति ख्यातः मतस्वीविशेषः इत्यने तत्पर्यायः रोमशः २ इति ॥
 भोगाल इति ख्यातः इत्येके ॥ हागवली ॥
 शिबुमारपवउच्चते इति सर्वस्व उल्लेखितः त्रि तरलितः
 तथाव रत्नकोषादौ बुलयी ॥ श्रीरालितः इति जराथः
 शिबुमारः स्याडल्लपीशुक्लका उल्लेखनके ली रोमावः इति
 इत्यमरीकायो भरतः ॥ हेमवेदः ॥
 उल्लेखी ली कौश्यानामनागकया उल्लेखः त्रि गरात्रिगतः नोरोगः
 सात अर्चन यत्नी इति इत्यमरः मुविः रत्नः ॥
 महाभारते ॥ कृष्ण मरीचमिति यावत् इति
 उल्लेखी ली तेजः पुनः इत्यमरः विश्वमेदिनो कृष्णमित्यत्र
 रीकायो भरतः श्रिगिशाखा ॥ मितिकस्योविनादिन्यापावः
 श्रिगिः इत्युणादिकोषः ॥ उल्लेखः पु शोकरोगादिनाभौ
 मकाशात यतितापिः इति ॥ विकारः तत्पर्यायः काकुवाक
 रायमुकुटादयः अस्याल्लले २ इति हेमवेदः ॥
 हस्त शिखाव सल्लाशरुनीत उल्लेखः पु येषपरिकेदः इति
 शिखोज्ज्वला योरुपीयप्रमाणेन भूरिप्रयोगः यथाकायप्रकाशे
 उल्लेखानाविधास्तथा इति प्रथम उल्लेख इति प्रयोगः
 काश्यपः ॥ हृदिः इति श्रीभागवते ॥
 उल्लेखी ली जंतुविशेषः आल्लेखः प्रकाशः ॥
 खैकशालि इति भाषा ॥ उल्लेखितः त्रि उत्कीर्णः तनुकृतः
 तत्पर्यायः शृगालिका ॥ इति मेदिनी चित्रितः ॥
 लामालिका इति मज्जिमाधिकातिः शब्दरत्नावली ऊर्ध्वलिखितः
 ५ इति त्रिकोशेषः ॥ उल्लेखः पु उच्चारणे कथने ॥
 उल्लेखके ली श्रेणीः इत्यमरः इति स्मार्तीः ॥
 उल्लेखने ली अतिक्रमणेति ॥ उल्लेखने ली वमने इति रत्नमाला
 न इति भाषा इति पुनरुक्तं ॥ खनने यथा भूमेरुल्लेखने ॥
 उल्लेखः विवहरोपयुक्तः कुर्यात् इति स्मृतिः उच्चारणे

यथामास यत्न तिथीनां च अभये २ नलदे ३ सेये ५
 निमित्तानोचसर्वशः उल्लेखन अमृणाले ५ जलाशये इत्यमरके
 मकुवीणेन तस्यफलभागेन ॥ लघुलये ८ अवदाहे ५
 इति तिथ्यादितत्वे ॥ इष्टकायये ११ इत्यमरः उशीरे
 उल्लेखः पु वेदातयः वादोये ११ मृणाले १२ लघु १३ लये १५
 इति भाषा तत्पर्यायः ॥ अवदाने १५ इष्टे १६ कायये १७
 विताने २ इत्यमरः ॥ अवदा इष्टकायये १८ इष्टगुप्ते
 उल्लेखः पु महातरेगः वडेदे १९ इति तट्टीकायो भतादयः
 इति भाषा तत्पर्यायः ॥ जलवासे २० हारीप्रिये
 कल्लालः २ इत्यमरः ॥ २१ वीरे २२ वीरेण २३
 उल्लेखी ली जरायुः इत्यमरः गर्तः समगोथिके २४ शान्तिप्रिये २५
 इत्युणादिकोषः ॥ वीरतरु २६ शिशिरे २७
 उल्लेख त्रि यत्ने स्पष्टे ॥ शीतमूलके २८ वितानमूलके
 इत्यमरः ॥ २९ जलमेदे ३० समोथिके ३१
 उशीरी त्रि अकल्याण वाक इति समोथिमूलके ३२ केयु ३३ इति
 शब्दरत्नावली ॥ राजनिर्घटः अस्यामृणाः वर्म
 उशीराः पु उक्ताचार्यः इत्यमरः दौर्गन्ध्य दाह पित्त रक्तरोग
 नाशिते इति राजवल्लभः ॥
 उशीर पु अग्निः हुते इति अपि च शीतलत्वे तिक्तत्वे
 तिडोतकोमुद्यामृणादिहीतः मोहप्रमायहत्वे जराति पित्त
 उशीरी वाक्का इत्युणादिकोषः शमनकारित्वे जलसौगन्ध्य
 उशीरः पु देशभेदः तत्पर्यायः दायकत्वे च इति राजनिर्घटः
 गोधारः २ इति जराथः ॥ उशीरके ली वीरमूल इति
 वेदवेशाङ्गवेविशेषः सत्त ३ रत्नमाला ॥
 शिविराजपिता इति श्रीभागवे उशीरी ली लघुकाशः छोटाकाश
 उशीरः पु ली वीरमूलत्वेना इति भाषा तत्पर्यायः मिषिः
 मूलखश इत्यादिभाषातत्पर्यायः २ गुण ३ अमृणालः ४ वीरजः ५



शरदं अत्यगुणः मधुरत्वे ॥ अनिरुद्ध भाष्यारात्रिः इति
 शीतत्वे पितृदाह लययोगः ॥ मेदिनी स्त्रीगवी इति हेमवेदः
 नाशित्वे च इति राजनिर्घटः ॥ उवास्यालीति यावत् इत्यमरः
 उष ० वधे दाहे ॥ इति ॥ टीकायां मानायाः ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ उवा च रात्रिशेषः रात्रवसाने
 उष ० वधे दाहे इति ॥ इत्यमरमेदिन्योसातनत्रतेजः
 कविकल्पद्रुमः ॥ परिहानि मारभ्य भानोवर्द्धीदये
 उषे स्त्री योषुजलवने इति यावत् भवति यथा अहीलमयात्
 रत्नमाला ॥ संध्यावक्ती भूता नतारकायावत्
 उषः पुं कामी गुप्पलः ॥ तेजः परिहानि रुषाभाना
 रात्रिशेषः इति मेदिनी ॥ र्द्धीदये यावत् इति तिथिते
 तारमृत्तिका इति शहरावली वराहवचने
 उषः स्त्री प्रत्युषः इत्यमरः ॥ उषाकलः पुं कुक्कुटः इति
 उषणे स्त्री मीरवे इत्यमरः ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 पिप्पलीमूले इति राजनिर्घटः ॥ उषापतिः पुं अनिरुद्धः सत्त ॥
 उषणा स्त्री पिप्पली इत्यमरः ॥ कामदेवपुत्रः इत्यमरः ॥
 शुटी इति राजनिर्घटः ॥ वीरके उषारमणः पुं अनिरुद्धः इति
 इति रत्नमाला ॥ हलापुयः ॥
 उषती स्त्री अकल्याणवाक इति ॥ उषितः त्रि सुषितः दग्धः इति
 इत्यमरः ॥ मेदिनी त्वरिते इति धरणिः
 उषयः पुं सूर्यः ॥ अग्निः ॥ स्थितः इति त्रिकोडशेषः ॥
 इत्युणादिकोषः ॥ अषितकुवीनः अषितकुवीनः
 उषर्षुयः पुं अग्निः इत्यमरः ॥ यत्र पुराणावो भोजिताः
 रक्तचित्रकः रौचिता इति भाषा इत्यमरटीकायां मानायाः
 उषसी स्त्री संध्याकालः इति उषीरः पुं स्त्री उषीरः वीरगामूले
 मेदिनी ॥ इत्यमरटीकायां रायमुकुटः
 उषास्त्री वाणराजसता सात उषशः पुं अनिरुद्धः इति ॥

हेमवेदः ॥ उषशिरोधरे स्त्री भगदशेरा
 उषः पुं वात्सरायः इति धरणी विशेषः तस्य लक्षणप्रकोपयोगः
 यमुविशेषः ३३ इति भाषा पितृमति प्रकोपिते करोति
 तत्पर्यायः क्रमेण लक्षः २ मयः १ रक्षापि उक्तो गुदागतो ॥
 महोगः ५ इत्यमरः दीर्घगतः तदायुषाका हिमपूति वाहिनी
 ५ वली ६ कारभः ७ हस्तेरकः ८ भगदशेरा शिरोधरे वदेत् ॥
 सुमरः ९ लेवाष्टः १० रवणः ११ इति निदाने ॥
 महाजंघः १२ जवी १३ जौविकः १४ उषिका स्त्री मृत्तिकाभोऽभेदः
 दीर्घः १५ पृथ्वलकः १६ महान् १७ उषभाष्यी इति मेदिनी ॥
 महाधीवः १८ महानादः १९ हस्त्रिकाली हस्तः इति राजनिर्घटः
 महाध्वगः २० महाध्वः २१ इति उषी स्त्री मृत्तिकाभोऽभेदः ३ उषसी
 २२ इति राजनिर्घटः ॥ इति हेमवेदः तस्याः ॥
 उषकां डी स्त्री पुष्यजातिभेदः लीरगुणः कुष्ठशेषपित्तार्थः
 उषाटी इति व्यातातत्पर्यायः कफाद्योपानाहोदरस्य जंतुगुल
 रक्तपुष्पी २ कारभकोरिका ३ स्यात्साल्वाल नाशित्वे तदपि
 रक्ता ४ लोहितपुष्पी ५ कणिपुष्पी गुणः अग्नीः कुष्ठकर्ममूलात्
 अस्यागुणः तिरुत्वे असत्वे रोगनाशित्वे कटुत्वे सादत्वे च
 कारित्वे रुदोगहारित्वे च अस्या तत्रवर्जित गुणः विपाके ॥
 वीजगुणः मधुरत्वे शीतत्वे शीतलत्वे लघुत्वे व्रणकर्मि
 यीष्मत्वे हृष्यत्वे सेतुर्पणत्वे च कफास्रवातविष नाशित्वे च
 इति राजनिर्घटः ॥ (क्रिष्णः तद्वृत्तगुणः मधुले विपाके
 उषभूसरपुष्पिका स्त्री हृदयि कटुत्वे शीतलत्वे कुष्ठकर्मविष
 विविहीति भाषा इति रत्नमाला वातकफ गुल्मोदर नाशित्वे च
 उषपादिका स्त्री हृत्तविशेषः तन्मोसगुणः शिशिरत्वे त्रिदोष
 मदनमालीति व्यातातत्पर्यायः शामनत्वे लघुत्वे वलपुष्टिप्रदत्वे
 श्रुतभीरुः २ भद्रवल्ली ३ रुचिकारित्वे मधुरत्वे वीर्य
 भूमिमत्ता ४ इति रत्नमाला वईवत्वे च इति राजनिर्घटः ॥

उसाः पुं ग्रीष्मऋतुः तत्परीयः उसा स्त्री तयवायिः सेतायः
 ग्रीष्मः २३ अमकः ३ निराचः ४ पिते इति राजनिर्घः ॥
 उसायगमः ५ उसागमः ६ तयः उसायः पुं सूर्यः इति हेमचंद्रः
 १ इत्यमरः आतयः इति ॥ उसागमः पुं ग्रीष्मकालः ॥
 हेमचंद्रः यलोः ३ इति इत्यमरः ॥
 राजनिर्घटः उसावीर्यद्वयगुणः उसाभिगमः पुं ग्रीष्मऋतुः
 पितृवल कारिते लघुत्वे । इति शब्दशतवली ॥
 वातस्त्वैष नाशितेव इति उसासहः हेमचंद्रः ३ इति
 राजवल्गुभः ॥ राजनिर्घटः ॥ (३) मे
 उसाः त्रि निरातस्यक्तिः तत् अस्मिन् स्त्री सप्ततारुदः यथा
 यथीयः दत्तः २ वनुरः ३ वाहविरुशान् कुंभी आन्मदेलता
 येशलः ४ यदुः ५ सप्त्याने ६ लघाभूत्सुरशत्रोः कस्तूरी सवर्ग
 इत्यमरः अशीतः इति ॥ इति कुंभे मेजरी ॥
 मेदिनी ॥ (मादिः) अस्मिका स्त्री यवागूः या उइति
 उसाकः पुं ग्रीष्मकालः वक्र भाषा इत्यमरः ॥
 इति थरणीः ॥ उसायः पुं स्त्री शिरोवेष्टः पात
 उसाकः त्रि लि प्रकारि आनुः इति भाषा इत्यमरः अस्य
 इति मेदिनी प्रणतः इति गुणः केश चतुरासुर्वडकले
 थरणी ॥ भूति श्रीतोस्मनिवारकलेव इति
 उसावदी स्त्री वैतरणी नदी राजवल्गुभः किरीटः विह्वलः
 उसायिमः पुं सूर्यः अर्कहस्तः इति मेदिनी ॥
 इत्यमरः ॥ उसादके स्त्री तमजलकाय
 उसावारणः पुं स्त्री कप्रे इति मान पादावशेषादीवशेषपाद
 हारावली ॥ हीनेजले अस्य गुणाः सदायुष्यते
 उसावीर्यः पुं शिशुमासः इति कासज्वर विवेथकफवाताममेदो
 हेमचंद्रः तीक्ष्णतेजोयुक्त नाशिते दीपनते वस्तिशोथनेव
 द्रव्यादिः ॥ रात्रौ उसादकपानगुणाः स्त्वैष

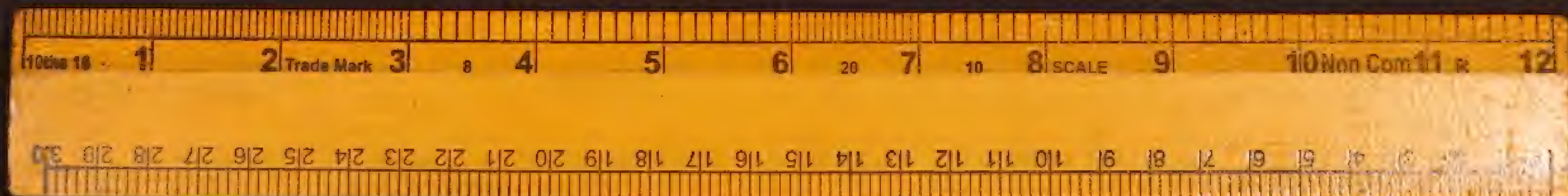
संज्ञातभेदकले मारुतापकथिते उता पुं वृषः इत्यमरः
 आशु अजीर्णजारकले चतत ऋषभोवायिः इति राजनिर्घटः
 पादहीने वातज्ज्वरमध्यहीने तु
 पितृवत कफज्ज्वरपादशोथे ॥ ऊ
 यानीये लघु दीपने ॥ इति ॥ ऊकारः सचयष्टसर्वणः अस्य
 राजनिर्घटः ॥ उच्चारण स्थाने तद्वः सचदीर्घः
 उसायगमः पुं ग्रीष्मकालः ॥ स्तुतमभवति शोथकंदसमाकारे
 इत्यमरः ॥ लः ऊकारे यमकुं उली येव प्राणमये
 उसाः पुं ग्रीष्मकालः वसेतका वरीयेव देवमये सदो येव प्राण
 इत्युणादिकोषः उसाः कोथः पुते वरीये पीतविषुल्लतातया
 उसाकः ग्रीष्मऋतुः इत्यमरः धर्माधीकाम मोक्ष सदासुख
 उसायः पुं ग्रीष्मकालः उतायः प्रदायक इति कामधेनुतेजः ॥
 इत्यमरः टीकायो नीलकंदः ॥ ऊ य वाकारेभः २ उता ॥
 उसागमः पुं ग्रीष्मकालः ॥ मनुके पा इति मेदिनी ॥
 टीकायो रायमुकुटः ॥ ऊः पुं महेश्वरः इति पुरुषोत्तमः
 उताः पुं वृषः श्विमः इति वेदः इति शब्दशतवली ॥
 मेदिनी ॥ (या) ऊतः त्रि विवाहितः इति स्मृतिः
 उसा स्त्री अर्जुनी गा इति भा कृतवहनः ॥
 उपवित्रा इडकाणीति भाषा ऊतकस्तुटः त्रि करवधारी।
 इति मेदिनी ॥ तत्परीयः सन्नदः २ वल्गुभः
 उ३३१ वथे इति कविकल्पद्रुमः १ सजः ४ देशितः ५ इत्यमरः
 उतानः पुं देशविशेषः इति ऊता स्त्री भार्या इति हेमचंद्रः ॥
 भूरिप्रयोगः ॥ ऊते त्रिते त्रिते तत्परीयः
 उत्त० सेके इति कविकल्पद्रुमः स्मृते २ उते ३ इत्यमरः ॥
 उत्तः त्रि सिके धोतः ॥ वीनाकाय इति भाषा ॥
 उत्ततरः पुं महा वृषः इति ॥ ऊतिः स्त्री रत्नो स्मृतिः ॥
 हेमचंद्रः ॥ वीनासेला इति भाषा इति ॥

मेदिनी लागी ॥ इति ऊरुतः पुं वेषः सनत्राखणः
 शहरावलीजवने इत्यमरः ऊरुभ्यां जातः इत्यमरः ॥
 टीकायां सामी लीला इति ऊरु न यवी पुं स्त्री जानुहोदु इति
 श्रीभागवते ॥ भाषा इत्यमरः ॥
 ऊयः स्त्री आयीने गाश्याला ऊरुरी वा विस्तारः अंगीकारः
 इति भाषा इत्यमरः ॥ इति भाषा दिरूपकोषः ॥
 ऊयस्य स्त्री इत्ये इति हेमचंद्रः ऊरुलेभः पुं रोगविशेषः तस्य
 ऊन तक गरिहाणे इति ॥ निदाने श्रीतोस इव सेमुष्कगुरु
 कविकल्पद्रुमः ॥ त्विद्ये निषेवितेः जीर्णीजीर्ण
 ऊने त्रि हीने मूत्रे ॥ तथा यास सेलोभसम जागरेः
 ऊय वा बोधोक्तिः पृच्छा ॥ तस्य संप्राप्तिः सस्नेहमेदः
 इति मेदिनी निदा स्पष्टी ॥ यवनः साममत्यर्थं सेविते श्री
 इति शहरावली ॥ भूयतः दोष मूत्रवेत इति
 ऊने स्त्री देशविशेषः इति पद्यते सकथास्थिनी प्रपूर्णातः
 सिद्धांतकौमुदी ॥ स्नेह्यलालिमितेन चतुस्तुष्टीति
 ऊय ३३. सेवने तेतुसेताने तेनोह स्तवो शीता ववेतनौ
 इति यावत् इति कविकल्पद्रुमः तस्य रूपं यदिकीया विवगुरु
 ऊरी वा विस्तारः अंगीकारः ॥ स्नातामति भृश व्यथो ध्यानो
 इति भाषा दिरूपकोषः ॥ मईलैमिते ते द्राक्षार्धरुविजैः
 ऊयः पुं वेषः इत्यमरः ॥ सेमुतोपादसदन रुच्छादृशा
 ऊरी वा विस्तारः अंगीकारः ॥ संप्रतिभिः तमूरुस्तेभमित्याह
 इत्यमरः ॥ तः यावत् वातमखायरे इति ॥
 ऊरी कृतः त्रि अंगीकृतः विल रुविनिश्चयसे प्रहेमा भवकरः
 इत्यमरः ॥ ऊरुलेभा स्त्री कदलीवृत्तः इति
 ऊरुः पुं जानूपरिभागः ३३३ राजनिर्घटः ॥
 इति भाषा तत्पर्यायः ऊर्ज कजीवने बले इति ॥
 सविष्णु २ इत्यमरः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥

ऊर्जः पुं कर्तिका मासः उत्साहः वक्रवर्णादीनां महायोगिनां च
 बले प्राणने इति मेदिनी ॥ भवति इति भाषा ॥
 कर्तिका नाम सेवत सः ॥ ऊर्णयुः पुं मेघलोमकेवलः
 ऊर्ज स्त्री नले इति शहरावली मेघः इत्यमरः ऊर्णनाभः ॥
 ऊर्जस्वलः त्रि अतिशयबलवान् इति हेमचंद्रः क्षणभंगः इति ॥
 इत्यमरः ॥ मेदिनी ॥
 ऊर्जस्वने स्त्री अलेकाविशेषः ऊर्ण न ल आकादने इति
 तस्य लक्षणं साहेकावलीभ्याने कविकल्पद्रुमः
 तथा चोक्ते ऊर्जस्विरुदाहेकारे ऊर्जः पुं मृगः गतसः
 तस्योदाहरणं यथा प्रवयल इत्युणादिकोषः ॥
 मगुरु भगसहिस्ते जनमसमान ऊर्जः त्रि उपरि उद्धृतः तैराः
 मनुजिते विवर्ज कृतवसति इति अत्यस्थवकारो तोहृ शब्दार्थ
 मिवालीवो यकष्टे स्थितलोत्र मेदिनी अत्र ऊर्जशब्दो निर्वकारः
 त्रि मूत्रे गमेवे इति भट्टिः ॥ तडक्ते वर्णदेशनायो उज्जहीते
 ऊर्जस्वी न त्रि अतिशयबलवान् अङ्कति उद्ये हाडो उपत्ययः
 इत्यमरः ॥ आदि वर्णस्य ऊर्जदेशः इति
 ऊर्णनाभः पुं कीटविशेषः मधुमा भवादयः इति मृदेग
 साक उसा इति भाषा तत्पर्यायः भेदाहं क प्राहस्यटीकायां भूतः
 लूता २ ते भवायः इमर्कटकः ॥ ऊर्जकः पुं ऊर्जकः मृदेगविशेषः
 इत्यमरः ॥ इत्यमरटीकायां भूतमुक्तो ॥
 ऊर्णनाभिः पुं मर्कटकः इति ऊर्जः त्रि उद्धृतः तैराः ॥
 शहरावली उपविष्टा इति मेदिनी ऊर्ज
 ऊर्ण स्त्री मेघादिलोमयसम् प्राहोदीर्घादिः सवकारे निर्वकारः
 इति भाषा त्रयोरेतरावर्तः ॥ तथा च उपरि धृत्यते इति कृत
 इत्यमरः सन्न ऊर्जय मध्ये निरुक्तिरुर्ज प्राहो रकारानिति
 मृणाल तेतु सत्तः शुभायतपक सभूत्यादयः कुर्वती रूपलै
 प्रशस्तावर्तो महापुरुषलक्षणं लिंगे भुवने नीचमूर्ध्नि तस्या

बलालीवालेति चित्रनागवर्धुः श्रीकृष्णपादः ॥
 जेः इति कीवकवयमके ऊर्ध्वः पादः पुं शरभः इति
 शहोमकारोतोऽवायोदीर्घादि शहरत्नावली ॥
 वकारवान् तथा अदेतोऽनयो ऊर्ध्वपुंः पुं तिलकविशेषः ॥
 ॥ भीति जयादिनादयः ॥ सप्तब्राह्मण ललाटे पुंसेवत
 ऊर्ध्वकः पुं मृदेगविशेषः यथा वेदनादिना कृतो हुंरेलात्रयः
 ऊर्ध्वको मो पुंसेवत सेषिताला यथा ऊर्ध्वपुंः पुंसेवत ॥
 ॥ हागुलो मुखे पुंसेवत वायते। त्रिपुंसे नोर्ध्वपुंः क मिति ऊर्ध्व
 तेयोवादेने उज्जैनन इति ॥ पुंसेहिजः कृष्णहारि मृदुलवेदेने
 भरतधृत शहार्णवः अपिच इत्यादि ववहवः ऊर्ध्वपुंसे ॥
 हरीतकाकृति स्तम्भलया ॥ मृदाकृष्णत त्रिपुंसे भस्मनासरा
 लिणोयवाकृतिः ऊर्ध्वकोदेउ तिलकं वेदिजः कृष्णं देनेन
 तृत्यः सान्तरजाभेदतोमताः ॥ यदृच्छया ऊर्ध्वपुंसे हिजः कृष्णत
 अन्यदीकायातु यवमध्यस्तयोर्ध्व तत्रियल त्रिपुंसे अर्धवेदेनेन
 कः इत्यमरीकायासासंदरी वैप्रश्न वतले मृदु योजिजः
 ऊर्ध्वकेटी सी महाशतावरी ॥ इति आक्रिकतल धृतत्रलोउ
 इति राजनिर्घटः पुराणं ॥ स
 ऊर्ध्वजानुः त्रि उपविभागेस्तु ऊर्ध्वरेताः पुं महादेवः इति
 जानुकः तत्पर्यायः ऊर्ध्वसुः त्रिकांशेषः भीष्मः मुनि
 इत्यमरः ॥ विशेषः तद्यथा मनकसनेद
 ऊर्ध्वसुः त्रि ऊर्ध्वजानुः इति सनातन सनत्कुमारदयः इति
 भरेतादिरूप कोषश्च ॥ महाभारते अस्म्युत्पत्तिः ॥
 ऊर्ध्वसुः त्रि ऊर्ध्वजानुः इत्यमरः ऊर्ध्ववेतो यस्पनयततिवीर्यं
 ऊर्ध्वदेवः पुं विसुः इति ॥ यस्यत्यर्थः ॥
 शहरत्नावली ॥ ऊर्ध्वलिङ्गः पुं महादेवः इति
 ऊर्ध्वदमः त्रि ऊर्ध्वसुः इति हेमचंद्रः ॥
 त्रिकांशेषः ऊर्ध्वगम इति ऊर्ध्वलोकः पुं स्वर्गः इति ॥

तत्पर्यायः तिष्णफलाः अमृताः आमवातः पुं स्वनामत्वात् रोग
 वयस्या धवयः स्यात् कायस्या विशेषः तस्य संप्राप्तिः विरुद्धा
 इत्यमरलट्टीकाय श्रीफलाः ॥ हारवेष्टस्य मेदाग्निश्चलस्य
 यात्रिका ८ शिवा ५ शोता १ थात्री त्रिगुंभुक्तवतो सन्नेयायाने ऊर्ध्व
 ॥ अमृतफला १२ हृष्या १२ हत तल्लया वायुना प्रेरितो ह्यामः
 फला १५ रोचनी १५ इति राज ॥ स्मर्यास्याने प्रधावति तेनात्यर्थं
 निर्घटः कर्षफला १६ तिष्णा १६ विदग्धो सोधमनीः प्रतिययते
 इति रत्नमाला अस्यागुणाः हरी वातपित्तकफे भूयो हृषितः सो
 तकीगुणवद्गुणत्वे विशेषणमुक्त ॥ अत्रोत्तरः स्रोतोऽस्योभयोदयति
 कारित्वे श्रीतवीर्यत्वे आस्त्रतात्वं नानावर्णी ॥ तिपिच्छिलः बाधी
 युनाशित्वे श्रेयसाधुर्ध्यातापित्तना नाम अयोत्थिष आम सज्जोतिदा
 शित्वे कषायरूतत्वात् कफनाशिरुणः सुगयत कृपितावेतसिकसीथ
 त्वे सर्वफलाधिकगुणत्वे भोजनाय प्रवेशको स्तब्धव कुरुते गात्रमा
 मर्ध्यात प्राशस्त्ये निरत्ययत्वं मवातः स उच्यते तस्य रूपे ॥
 दोषहरत्वेव अस्ममजगुणाः अंगमर्दी अरुचिस्तस्मात्पातस्य
 तस्मात्कृदिक कफवायुनाशित्वेन गोश्वेज्वरः अयाकः मृनतो गा
 मुत्वे कषायत्वे वलकारित्वेवति नाम मवातस्य लक्षणं सत्रिधा
 राजवल्लभः अपिच लक्ष्मिदेह पितातृ मदाहरागेव स मृत्पव
 वमिमेह शोषनाशित्वे सायन नानुगे लिमिते गुरुके उच्यते कफ
 त्वे कटुत्वे रुचिकरत्वे रुदोष जुष्टे तमादिशेत इति निदाने
 नाशित्वे अम विवेधाध्यानविशेष आमातीसारः पुं धवप्रकाराती
 दोषप्रशमनकारित्वेव अस्ममज सारमध्ये रोगविशेषः तस्य
 नेविभीतकमज्जवद्गुणत्वेव ॥ संप्राप्तिरूपे ॥ अत्राजीर्णीतप्रदु
 इति राजनिर्घटः तत्पुष्कफल ताः लोभयेतः कोष्ठदोषायातु
 गुणाः कफपित्तनाशित्वे आत्रते संचानमलो अनावावर्णीनैकशः
 स्वादुद्रव्य हारापाके पित्तनाश सारयेति मृत्तोयेतं यष्टमेनेचरेति
 त्वेव इति राजवल्लभः ॥ संप्रसृष्टमेभिर्दोषैस्तन्यस्तमयसुव



सीदति पुरीषं भृशं दुर्गंधिपिच्छं
 लेवामसे जिते इति निदाने ॥
 आमात्यः त्रि आमात्यः मसी ॥
 इति द्विरूपकोषः ॥
 आमानसे स्त्री आमानसे पीडा
 दुःखे इति शहरावली ॥
 आमात्रे स्त्री अयक्तावेकोवादी
 इत्यादिभाषा ॥
 आमाशयः पुं अयकस्थाने तस्य
 नाभिस्तनयोर्मध्ये भागः इति शहरा
 वेदिका ॥
 आमिषे स्त्री पुं मासे इत्यमरः
 भोग्यवस्तु संभोगः ॥ उत
 कोवः इति मेदिनी सेंदरा ॥
 काररूपादि लोभसेवयः इति
 हेमचंद्रः लाभः कामगुणः
 रूपे भोजने इति हारा
 वली ॥
 आमिषप्रियः पुं कंकयली
 राजनिर्घटः ॥ मासे भिलापिनि
 त्रि ॥
 आमिषाशीने त्रि मतस्य मास
 भोजनशीलः तत्पर्यायः प्रो
 क्तः २ इत्यमरः ॥
 आमिषी स्त्री मिषी जडमोसी
 इति केचित् इत्यमरीकायां ॥
 भरतः ॥

आमिता स्त्री श्रुतोऽस्य दुग्धे दीप्य
 योगसेभावा या स्त्रीरसा इति ॥
 ख्याता ख्याता इति केचित् ॥
 इत्यमरः तत् पर्यायः दीप्यकृति
 का २ ययस्या १ स्त्रीरसेतालिका
 इति राजवल्गुभादयः ॥
 आमीक्षा स्त्री आमिता आवर्ति
 तेतमेदीरे दीप्ययोगात् या ॥
 वडिकाकाराविकृतिर्जीयते सा
 इति पुरुषोत्तमः ॥
 आमृक्तः त्रि पिनडः पोरहित
 वत्तादिः इत्यमरः पोरहित
 कवचव्यक्तिः ॥
 आमुपः पुं कंठकमुक्तवेषादि
 शेषः वेउउकोश इति ख्यातः ॥
 इति शहरावेदिका ॥
 आमुष्मायणाः त्रि ख्यातवेषादयः
 सतकुलजातः इति त्रिकोशेषः
 आमुले स्त्री मूलपर्यायते ॥
 आमोदः पुं अतिहरामितोयः
 इत्यमरः गेयः हृषः ॥ इति ॥
 मेदिनी समहाज्ञयः इति शहरा
 रत्नावली ॥
 आमोदने स्त्री आमोदकराणां
 हर्षणे ॥
 आमोदितः त्रि आनेदितः ॥
 सगंधितः ॥

वेदः ॥
 आवाहने स्त्री आवाहने निमंत्रणे
 आवाहनी स्त्री मुद्राविशेषः
 यथा इत्याभ्यामेजलिबद्धा इत्यमरः ॥
 मिका मूलपर्यायः अंगुष्ठोनिः
 लिपेत सेवे मुद्रात्वावाहनीसूता
 इति तत्र शास्त्रे ॥
 आविः सेव्य प्रकाशप्रस्फुरत्वे
 तत्पर्यायः प्राडः २ इत्यमरः ॥
 आविकः पुं कम्बले इति हला
 युथः ॥
 आविग्रः पुं अविग्रः करमर्दकः
 इति शहरावलीयाणि आमल
 इति ख्यातः इत्यमरीका सारं
 सेंदरी ॥
 आविर्भावः पुं प्रकाशदेवाव
 तरणे प्राडुर्भावः ॥
 आविर्भूतः त्रि प्रकाशितः ॥
 अविष्टितः जन्ममुक्तः अवतीर्णः
 प्राडुर्भूतः ॥
 आविष्कारः पुं प्रकाशः ॥
 आविष्कृतः त्रि प्रकाशितः तत्
 पर्यायः प्रकटितः २ इति हेम
 चंद्रः ॥
 आविष्टः त्रि प्रेतवाहितः भूतो
 प्रस्तः ॥ इति त्रिकोशेषः आ
 वेशमुक्तः ॥ निविष्टः ॥

आवुकः पुं नाट्योक्तौ पिता ॥
 इत्यमरः ॥

आहत स्त्री अनुक्रमः परियादी
 इत्यमरः ॥

आहतः त्रि कृतावश्याः तत्
 पर्यायः वेष्टते २ वलपिते ३
 सेवीते ४ रुद्धे ५ इत्यमरः ॥

आहतः त्रि कृतावश्याः आहतः
 इत्यमरीका ॥

आवेगः पुं त्वरा इति हेम ॥
 वेदः ॥

आवेपी स्त्री वृद्धद्वारकवस्तः ॥
 इत्यमरः राजनिर्घटश्च ॥

आवेदने स्त्री निवेदने ॥
 आवेशः पुं अहंकारविशेषः तत्
 पर्यायः संभेभः २ आलोपः ३
 अयस्मारोगः इति हेमचंद्रः
 भूतादिना रोगः तत्पर्यायः
 भूतसेवाः २ भूतक्रांतिः ३ यहा
 मयः ४ इति राजनिर्घटः ॥ आ
 सक्तिः अभिनिवेशः ॥

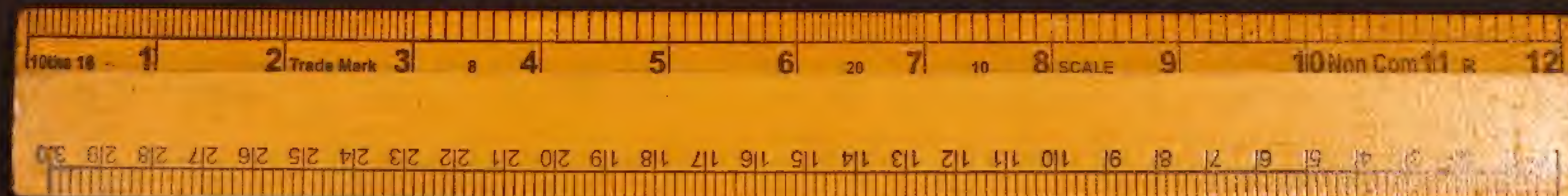
आवेशने स्त्री शिल्पशाला इत्य
 मरः भूतावेशः प्रवेशः ॥
 इति मेदिनी कोयः इति ॥

थरणी परिवेशः इति हेम ॥
 वेदः ॥

आवेशकः त्रि आगतः अतिथिः

इत्यमः स्त्रीषु असाधारणः ॥ इति मेदिनी ॥
 तत्पर्यायः आन्यासाधारणः ॥ आशी स्त्री दीर्घाकोला आयाता
 प्रातिष्ठते ॥ इति त्रिकोडः ॥ तस्मादिक इत्यमः ॥
 शेषः ॥ आषाढः पुं आषाढमासः
 आवेष्टकः पुं प्राचीरादि इति व्रतितो यत्नाशदेः इत्यमः टीका
 हलापथः पाविल वेदा इत्यादि हिरूपकोषम् ॥
 आवायने स्त्री ज्ञाने । उडिः ॥ आषाढा स्त्री पूर्वाषाढा नक्षत्रे
 आशसा स्त्री इका आकांता ॥ उतराषाढा च ॥ मूलः
 इति हेमचन्द्रः ॥ आशापुरसेभवः पुं भूमिजग
 आशसिता ॥ त्रि आशसकती इति राजनिर्घटः ॥
 आकांताशीलः इत्यमः ॥ आशावेधः पुं समाश्वसः प्र
 आशसुः त्रि आशसिता इकुः त्याशा मर्कटजालकं माकड
 इत्यमः ॥ सारजाल इति भाषा इति ॥
 आशक्तः त्रि सम्यक्शक्तिविशि मेदिनी ॥
 आशका स्त्री भयं शसः इति आशितं त्रि आशितं भुक्तं ॥
 हेमचन्द्रः ॥ इति जटाधरः ॥
 आशानः पुं अशानहन्तः इति आशिते गवीने त्रि आशिते गवीने
 भरतः हिरूपकोषम् ॥ गावायजाशिताः पुरा पूर्व ये
 आशयः पुं अभिप्रायः यनस स्थाने गरुवरियाके इति भाषा
 हन्तः आधायः इति विश्वमे ॥ इत्यमः ॥
 दिनेषु विभवः कियवानः ॥ आशितं भवे स्त्री अत्रादित्तौ
 चेतः अजीर्णं कोष्ठागारं ॥ पुं इति मेदिनी ॥
 इत्यजयपालः धर्मी धर्मः अष्ट आशिता ॥ त्रि बहुभोजनशीलः
 इति कुसुमाजलिः ॥ त्रिः अतिशयभोक्ता इति हेमचन्द्रः
 आशयाशः पुं आश्रयाशः अ आशीरः पुं राजसः ॥ अग्निः
 इत्यमः टीकायां स्वामी ॥ इति सिद्धोतकौ स्यामुणादिहतिः
 आशीरः पुं अग्निः राजसः आशी स स्त्री आशीदः ॥ सयं

दतः इत्यमः हृदिनामौषधिः शङ्खमाला ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ आश्रयं स्त्री अपूर्वं तत्पर्यायः
 आशी स्त्री हिताश्रसने अहि विस्मयः ॥ अश्रुते ॥ चित्रे ५
 दंतः सयं विषे इति शङ्खमाला ॥ इत्यमः ॥
 वल्ली आशीतालुगतादेष्टा आश्रमनः पुं अश्रुणः सयं साधिः
 दष्टानजीवति इति विषविषा इति त्रिकोडशेषः ॥
 आशीवीदः पुं आशीवचने आश्रमः पुं स्त्री शास्त्रोक्तधर्म
 मंगलप्रार्थना ॥ विशेषः आश्रमोत्तिसंतपस्य
 आशीविषः पुं सयं इत्यमः ॥ रेत्यत्र सचतुर्विधः ब्रह्मचर्यं
 आशुः पुं स्त्री प्रावृत्कालसमु गार्हस्थ्यं ॥ वानप्रस्थं ॥ सन्यासः ॥
 इवधान्ये अश्रेष्ठ इति भाषातत इति स्मृतिः ब्रह्मचारी गृही
 यर्षीयः व्रीहिः ॥ पाटलः ॥ वानप्रस्थः भिक्षुः इत्यमः
 अस्य गणाः मधुरत्वे पाके अन्न मुनीनां वासस्थाने वने मठः
 पितृकारिते गुरुत्वे च इति इति मेदिनी ॥
 राजवस्त्रभः ॥ आश्रमिकः त्रि आश्रममुक्तः
 आशु स्त्री शीघ्रं दुते सत्वगा इति शङ्खमाला वल्ली ॥
 चेत त्रि इत्यमः ॥ आश्रयः पुं राज्ञोऽर्थ्यादिषु
 आशुगः पुं वायुः वाणः श्री गुणोत्तरीत गुणविशेषः इत्यमः
 ब्रह्ममिति त्रि इत्यमः ॥ वायदेशः सामीप्यः आधायः
 आशुपत्री स्त्री शङ्खकोलता इति इति जटाधरः गृहे इति ॥
 रत्नामाला ॥ हेमचन्द्रः ॥
 आशुव्रीहिः पुं आशुधान्ये आश्रयाशः पुं अग्निः चित्रकहन्तः
 इत्यमः टीकायां भरतमुकुटौ इत्यमः ॥
 आशुमुत्तणः पुं अग्नि इत्य आश्रयाशः त्रि आश्रयनाशकः
 मरः वायुः इति सिद्धोतकौ आश्रयधेसी इति मेदिनी ॥
 मुषामुणादि हतिः ॥ आश्रवः पुं अग्नीकारः क्लेशः
 आशोकटी पुं यवतः इति इति मेदिनी दोषः इति हेम



आशाप्रमाने

प्रदीपः व्रतिना यलाशा देदः तवरी सौराष्ट्रमृतिका इति या
 मलय पर्वतः इति मेदिनी ॥ वत इति राजनिर्घटः आसक्तिः
 आषाढकः पुं आषाढमासः आसक्तिगिनी स्त्री वक्रवातः वात
 आषाढभवः पुं मंगलयहः भ्रमः मुकुलियावातास इति
 इति हारावली आषाढमास इति त्रिकांशेषः ॥
 जतित्रि ॥ आसक्तिः स्त्री संगमः लाभः ॥
 आषाढा स्त्री पूर्वाषाढानक्षत्रे इति मेदिनी न्यायमतेयदसत्रि
 उत्तराषाढानक्षत्रे इति शब्द धानकारणे यत्पदार्थस्य यत्पद
 रत्नावली ॥ धेनान्वयोपेतितस्तयोः यवधाने
 आषाढाशुः पुं मंगलयहः इति नौपस्थितिः कारणे इति सि।
 हेमचंद्रः ॥ हातमुकुटावली
 आषाढा स्त्री आषाढमासस्य ग्रीष्मा इति मेदिनी ॥ आसने स्त्री पीठे पांडु चैकि
 आष्ट्र स्त्री आकाशे इत्युणादि इत्यादिभाषा ह्रींल्लेखेदेदेशः
 कोषः ॥ यत्र महाभात्रो निवसति विजि यत्र महाभात्रो निवसति विजि
 आस जि ३. ल उयवेशने इति गीषोड् गीदीनवहुं यतः स्थितिः
 कविकल्पद्रुमः विद्यमानताये इत्यमरः यात्रानिवर्तने इति
 इति तट्टीका ॥ मेदिनी अष्टौगयोगस्य तृतीय
 आसे पुं धनुः इति हेमचंद्रः योगोमे तत्रपंचप्रकारकरवरणा
 आसक्तः त्रि आसक्तिविशिष्टः दिसंस्थानविशेषः यथा यमा
 तत्पर्यायः तत्परः २ प्रसितः सने स्वस्तिकाख्ये भद्रं वजासने
 ३ इत्यमरः ॥ तथा वीरासनमिति प्रोक्तं क्रमा
 आसक्ते स्त्री नित्यं सतते ॥ दासनं पंचकं तेषां क्रमः ३
 अविशते इति जटाधराः ॥ ह्रींल्लयारिविन्यस्यसम्यक्पादतले
 आसक्तिः स्त्री आनुरक्तिः आसंगः उभे। अंगुष्ठोचयात् हस्ता ॥
 आसंगे स्त्री अनवरते नित्यं ॥ भ्यायुत क्रमात्तथा यमासनमि
 सतते उद्युक्तेषु इति जटाधराः तत्प्रोक्तं योगिनो हृदयेगमे।
 जानूवैरेतरे सम्यक्कृतायादतले

उभे ऋजुकायोविशेषेऽपि स्तुति मेदिनी ॥
 केतत प्रवृत्ततोऽसीमन्याः पार्श्वी आसन्नः त्रि तिकटः इत्यमरः
 योऽसीमहृत्पुमं सनिष्पन्नं हव आसः पुं मघविशेषः तत्
 एतयः पादपास्त्रिपाणिभ्यां पादोऽयं यर्थायः मेरेयेऽपि भुः ॥
 येतभद्रासने समुद्दिष्टे योगिभिः इत्यमरः आधुनिकैः यैके
 सारकल्पितं ॥ ऊर्ध्वः पादो क यैके रासवो भवेत् मेरेये था ॥
 मात्रस्येत् कृताप्रत्ययगुली तकीपुष्प गुडधानास्तु संहिते
 करे निदध्यादाद्यान्ते वजासनमः इति माथवेनभेदः कृतस्तथापि
 तमे य एकपादमयः कृताविन्य सत्समनाट्टयेदमुक्तं इतिभारतः
 स्योरोत्तयेतरे ऋजुकायोवि ॥ मघमात्रे इति राजनिर्घटः ॥
 शम्भुजीवीरासनीमतीति ५ आसवदुः पुं तालहृत्तः इति
 इति तैत्तिरीयः अन्यच्च आस राजनिर्घटः ॥
 नानिकुलेशानियावेताजीवनेत आसादितः त्रि प्रातः लघुः
 वसुः शीतिलक्षणावैकैकैः सव इत्यमरः ॥
 दारुते आसनेभ्यः समस्तेभ्यः आसारः पुं धारासेपातः वेग
 सौप्रते हयमुच्यते यकै सिद्ध हाष्टिः प्रसरेण सैन्यानां सर्व
 सने नाम द्वितीयं कमलासने तोद्याग्निः इत्यमरः सुरुदले
 इति निरुक्तं तैत्तिरीयं गृह्यारास इति मेदिनी ॥
 नानिवेशादे द्रष्टव्यानि आसीनः त्रि उपविष्टः वसालोक
 आसनः पुं जीवक हृत्तः इति इत्यादिभाषा इति जटाधरः ॥
 मेदिनी ॥ आसीनप्रचलापिते स्त्री उपविष्ट
 आसना स्त्री स्थिति इत्यमरः ॥ निद्रावशेन दोलने दोला इति
 आसने स्त्री विषाणः स्थितिः भाषा इति राजवल्मीकः ॥
 इति मेदिनी ॥ आसतिः पुं मघसेथाने मद
 आसेदः पुं वासदेवः इति बोधान इति भाषा इति हेम
 मेदिनी ॥ वेदः ॥
 आसेदी स्त्री सद्रुत इति ॥ आसतीवलः पुं यज्वा शौण्डिकः

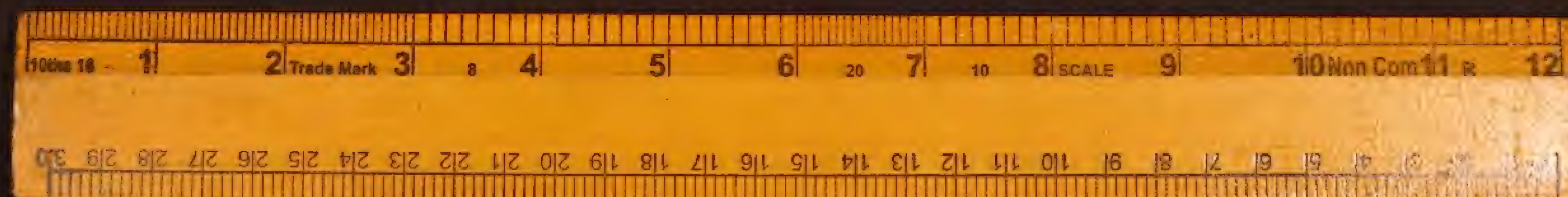
इति हेमचन्द्रः ॥ आस्कादितकं स्त्री आस्केदिते
 आसरः पुं आसरः इति ॥ अश्वानां येवम गतिः तत्पर्यायः
 सिद्धांतकोश्या मुणादिहतिः उनेति २३५ केदे ३ ॥ इति ॥
 आस्माद्यष्टधा विवाहोत्तरीतिव हेमचन्द्रः ॥
 वाह विशेषः आसरे इविणाराणां आस्तरः पुं कारकमले इति
 त इति याज्ञवल्क्यः सातिभ्यां दोहे हेमचन्द्रः वस्त्रायास्तारणे ॥
 एतत्कारकं न्याये वैवशाक्तितः कन्या आस्तरणे स्त्री हस्तिपृष्ठास्थितिवत्र
 प्रदाने स्वाश्रयादासरोधम उच्य कम्पले कुल इति भाषा तत्
 ते इति मनुः ॥ यर्थायः प्रेरणी २ वर्णः ३ परि
 आसरे स्त्री विडुलवणे इति स्तोमः य कृपा ५ कृयः ३ इत्यमरः
 राजनिर्घटः असुरस्यभावः अश्व प्रेरणीः ७ परिष्टोमः ८ कृयः ५
 सवर्थाय त्रि इति व्याकरणे ॥ इत्यमरटीका ॥
 आसरी स्त्री राजिका रासरी आस्तिकः पुं मूनिविशेषः सत
 इति भाषा इति राजनिर्घटः जरत्कारमुनि पुत्रः तत्पिता
 त्रिविधविकितसोत्तरीतिविकिता गर्भस्थे तेजावास्तीसुक्ता गत
 विशेषः सावकेदभेदाद्यानि ॥ इत्यस्मादौतकः इति महा
 काशति वेधकं शक्तिवेदेकाव भारते ॥
 आसेवनः त्रि यस्य दृष्टीने तस्मै आस्तिकः त्रि नास्तिकभिन्नः ३ अ
 रेतो न जायते सः तत्पर्यायः रोऽस्तीतिवादी वेदप्रमाण
 अतस्मिन्कृत २ इति हारावली वारीतत्पर्यायः अद्वाल् २
 आसेवनकः त्रि असेवनकः आ आहः ३ इति हेमचन्द्रः ॥
 सेवनः इत्यमरटीकायो राय आस्तिकार्थदः पुं जनमेजयो
 मुकुटः ॥ राजा इति शहरत्नावली ॥
 आस्केदने त्रि तिरस्कारः १ एणः आस्तीकः पुं आस्तिकमूनिः इति
 शोषणे इति मेदिनी ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 आस्केदिते स्त्री अश्वगतीविशेष आस्तीकजननी स्त्री आस्तिमाता
 सचसम्पत्तिः ॥ इत्यमरः ॥ मनसादेवी इति शहरत्नावली ॥

आस्कृति २८१ २८७ आस्थास

आस्था स्त्री यत्नः आलम्बनं आ
 आस्थाने अयत्ना इति मेदिनी
 कारहे हेमचंद्रो ॥
 आस्थाने स्त्री सभा इत्यमरः ॥
 यत्नः इत्यजयः ॥
 आस्थानी स्त्री सभ इत्यमरः ॥
 आस्पदे स्त्री प्रतिष्ठा कर्म इत्य
 मरः प्रभुत्वे इति थरणी स्थाने
 इति हेमचंद्रः ॥
 आस्पदने स्त्री स्पदने कंयने
 आस्फालः पुं हस्तिकर्णस्फा
 लने इति राकाणमात्रा इति भाषा
 तत्पर्यायः झलझला ॥ इति
 हारावली त्रिकोडशेषो ॥
 आस्फालने स्त्री आशेषः प्रागल्भ्यं
 आस्फुजित पुं स्रक्वाचार्यः इति
 त्रिकोडशेषः ॥
 आस्फोटः पुं आस्फोटवृत्तः
 आकंद इति भाषा इति शाह ॥
 रत्नावली मृगदेवास्त्रादिशब्दः
 इति श्रीभागवते ॥ (लः)
 आस्फोटकः पुं यर्वतजपीलवृ
 आकरोट इति भाषा इति शाह
 माला ॥
 आस्फोटने स्त्री विकाशः मृदुलो
 इति थरणी वाह्यादिशब्दः ताल
 लोका इत्यादिभाषा ॥
 आस्फोटनी स्त्री वेथनिका तुरपन
 भ्रमर इत्यादिभाषा इत्यमरः ॥
 आस्फोटा स्त्री तवमल्ली वनम
 ली इति शहरत्नावली
 आस्फोतः पुं अर्कवृत्तः कोवि
 दारकवृत्तः इति मेदिनी भूय
 लाशब्दः इति शहरचंद्रिका
 आस्फोतकः पुं अर्कवृत्तः इति
 राजनिर्घंटः ॥
 आस्फोता स्त्री अयराजिताथन
 मल्लिका इति मेदिनी सारिवा
 वृत्तः इति राजनिर्घंटः मृत्त
 विशेषः स्यायमास्तीति ख्याता
 अस्यागुणा कुष्ठविषे रोगनाशने
 इति राजवल्लभः ॥
 आस्पे स्त्री मुखे मुखमध्ये मुख
 भवेति इति मेदिनी ॥
 आस्पयत्रे स्त्री यत्रे इति शाह ॥
 चंद्रिका ॥
 आस्पलागलः पुं मृकः इति
 हेमचंद्रः न
 आस्पलीम स्त्री श्मश्रु इति हेम
 चंद्रः ॥
 आस्था स्त्री स्थितिः इत्यमरो
 मेदिनी ॥
 आस्थासवः पुं लाला मुतलाल
 इत्यादिभाषा हेमचंद्रः ॥

आह २८८ २४४ आहा

आसयः पुं मूलान्नत्रे इति
 हेमवेद्रः ॥
 आसवः पुं क्लेशः कष्टे इत्य
 मः ॥
 आह यः क्षेपः नियोगः इति
 मेदिनी दृढ संभावनं इति
 शहरत्नावली ॥ (ख)
 आहकज्वरः पुं नासारोगविश
 नासाज्वर इति ख्यातः तस्य
 लक्षणं तनुनाशकशेखनयुक्ती
 णासुतेतरे गात्रे मूलज्वरकः
 स्नेष्मणास्याहकः इति वै
 यकं ॥
 आहतः त्रि गुणितः ताडितः
 इति मेदिनी ज्ञातः मिथ्याक्तः
 इत्यनयः ॥
 आहतं स्त्री पुरातनवस्त्रं मृतन
 वस्त्रं इति मेदिनी मृषार्थकं ॥
 वाकं इत्यमरः ॥
 आहतः पुं आनकः वक्त्रा इति
 मेदिनी ॥
 आहतलक्षणः त्रिगुणैः प्रतीतः
 गुणानख्यातः तत्पर्यायः कृत
 लक्षणः २ इत्यमरः ॥
 आहारः पुं उष्णः अंतर्मुख
 आसः इति हेमवेद्रः ॥
 आहारेण स्त्री द्रव्याधानयने ॥



सशिःस्कमजने कृत्वा दिगवस्यं कुर्यात् ॥
 कल्प्य यथाविधि त्रिनेत्रेण ॥ ततो यथाविधि भोजने विस्वपादो
 ततः स्नान वस्त्रपाणिचिह्नैरेण दकादिकं पूर्वमगृहीते चेत् ॥ इत्येनो
 त्रमार्जने तिलकं तर्पणं कुर्यात् ॥ गृहीयात् ॥
 ततश्च मम हस्तं मया हस्तं ततः स्थानांतरं नगतामृद्भिर्बर्धये
 माणवस्त्रयजे विधाय देवपूजने सुखहस्तौ प्रोथयित्वा तृणदिना
 त्पापशेदकं नैवेद्यं यथाकाले ३ देतुं तत्र सद्व्यसनीयजलं
 पयुंजीत ॥ इत्येवमुक्तं सूर्येण यथा ॥
 अथ येन मया माहं कृतं ॥ पादौ प्रक्षालयेत् ॥
 वलिं वैश्वदेव कर्मणी कर्मणि ततश्चासनं स्पृष्ट्वा पादौ संस्थाप्य
 वामदेव्या गाने गाना शक्यते सूर्यः दिगवस्यं सुखं तुलसीयशदिनां
 पादः पार्वण आह्नादिदिने पार्वण प्रोथयित्वा पादौ गृहे दत्तान् ॥
 आह्नादिदिने वलिं वैश्वदेव कर्मणी स्नानं त्रेण जले दद्यात्
 कर्तव्यं ॥ वलिकर्मणि ततः ततो महीमार्जनाभावेऽप्युचिता
 मतिथिलाभार्थं मुहूर्तं ॥ दत्तं वलिं भोजनपात्रमुद्वृज्य
 गोशेहनकाले वा भोजनेन अक्षिप्तमपनीय तस्यानेगोमया
 प्रतीक्षेत तत्प्राभेभित्तादिकं दत्ता दकाभ्यो सिंचेत् ॥
 तदनु ब्रजेत् तदानीं मतिथिलाभे ततः सस्य आसने उपविश्येष्टदेवता
 नित्य आह्नादि मतिथीं भोजयेत् नाम स्मृत्वा अन्नजीर्णतां च भोजनार्थं
 भोजनासामर्थ्यं भित्तो दद्यात् ॥ वामहस्तेनोदरे परिमृज्य पादशत
 तिथ्यलाभे ब्राह्मणयज्ञाने तदसं ब्रजनाने तरे वामपादं किंचित्
 वेष्टयेज्जले वा किंचिदत्र तिथेत् काले प्रायित्वा तोवृत्तादि मुखवासन
 ततो नित्य आह्नादि वामदेव्या गाने ॥ इत्येवमोक्तं यामिति ॥
 तदशक्तौ ऋकः ऋकः त्रयं पठेत् अथ यष्ट सप्तमं यामाहं कृतं
 नित्य आह्निकं सा मर्थ्यं वलिं इतिहासपुराणादि अवर्ण ॥
 तर्पणं भ्यां पितृ यज्ञां सिद्धिः ॥ अथाष्टमं यामाहं कृतं ॥
 ततो गीशासनं गानं मस्कारं लौकिकं विंताकुरंगं सोमं संस्था

पासने ॥ इष्टदेवता स्मरणं दिकं व मनहयमात्रे कुर्यात् ॥ सिंघास्त
 कुर्यात् ॥ अथ रात्रि कृतं ॥ अतो मया मनमात्रे न स्नाने ॥
 संस्थाने तत्र मिष्टदेवता मेत्रजं कालनादेः पूर्वं मृत्पुत्रीवोत्
 त्रिकालपादं लव नारायण सौमन कुर्यात् संभागा नेतरे त
 स्मरणानि कुर्यात् ॥ सोमरात्रौ एकशय्यायां न शय्याया
 ततोऽत्रादिपाके जाते पूर्ववद्भूति तो अत्र तावपि गर्भवत्येपि का
 वैश्वदेव कर्मणी कृत्वा अतिथिला मुकी मुयेयात् ॥
 भेऽत्रादिकं तस्मै दत्ता अवश्यं भूता वभिगम्य शतं नैमित्तिक
 लीयेः सहसाहं प्रहराभ्येतेऽति मेगम्य स्नाने कुर्यात् ॥
 तत्र भुंजीत अन्नभोजनाभावे ॥ अत गमने पुत्रोत्पत्तिर्पथ्येत
 तोवृत्तादिकं भोक्तव्यं प्रथमं मावश्यं कं इत्याह्निका वारतलो
 यामाभ्येते विद्याभ्यासे कुर्यात् क कर्मसमाप्ते
 त ततः शयने मुचिदेशे आह्नादः पु आनेदः हर्षः
 खट्वेपरिशय्यो कृत्वा आह्नादितः त्रिस्नानेदितः रु
 शिरोदेशे पूजिकुंभे ॥ इः आह्नयः पु नाम इत्यमरः
 निधाय रात्रिवासः परिधाय प्र अह्ना स्त्री नाम संज्ञा इत्य
 क्षातितपाणिपादो दिगवोतः मरः ॥
 पूर्वशिरादक्षिण शिरावायम आह्नादे स्त्री आवाहने उका
 नाभं स्मृत्वा यामहयाभ्ये इति भाषा ॥
 तं शयीत तस्य गीयः हूतिः ॥
 अथ दशोय गमने ॥ २ आकारेण ३ इत्यमरः नाम
 अतो निषिद्धे तदिने सीसे भोगे इति शहरावली ॥
 कृत्वा तो दक्षिणपार्श्वे न स्नाये आह्निकादिकः पु अह्नदर्शकः
 त ततः अविश्वेन मृत्पुत्रीवोत् धर्माध्यक्षः इति जराधरः
 सर्गवत् मृजलाभ्यां हस्तौ पादौ च आह्निकादः पु नैवाधिकः ॥
 प्रक्षाल्य दिगवस्य स्नायात् अतः इति भूतिप्रयोगः
 तं भिन्नगमने त्रिलिङ्गप्रक्षालनमात्रं आह्निकं स्त्री स्त्री मेयुने प्रति

अक्रोशः इत्यमरः परस्त्री ॥ इत्यमरदीकायाभरतः
निमित्तं पुं सः परपुरुषादीनिभवे आलोडने स्त्री मृगया इत्यमरः
स्त्रियावाहयणे यथाकृतागम्या
गमनस्त्रिस्थानांतरंगच्छ इतिभरतः
केनालि अपवाद इतिभाषा ॥ ३ ईकारः तृतीय स्वरणीः अलो
आलोडने वि यस्त्रियो पर ॥ आलोडने तालु सवहलोदीर्घः
परुषेवाभेयुने प्रतिमिच्छा ॥ स्तुतश्चभवति ईकारः परमानेद
विर्ते अपवादयस्त्रि इत्यमरः ॥ सगोथकुसुमकवि हरिब्रह्ममये
आलिकः पुं आलिकवृत्तः आ वीरसदरुद्रपुते प्रिये सदा
वेरगाह इति भाषा इति रत्न शक्तिमयेदेविगुरुब्रह्ममयेतया
माला ॥ सदाशिवमयेवर्णा योब्रह्मसम
आलीवः पुं अलीवः शो न्वितेहरिब्रह्मात्मके वीर्य गुणत्रय
भोजन वृत्तः इतिगयमुकुटः समन्विते ईकारेपरमेशानिस्त्रये
आलोपः पुं अपवादः ॥ इत्य केइली मृत्तिमान्शितकामधेनुते
मः भस्मने आकर्षणे ॥ ३० गतो इतिकविकल्पद्रुमः
काव्यालेकारः इति मेदिनी ॥ ३३ अथिपूर्वाः ध्वयने इति
आलोयकः पुं निदाकरः व्याथः कविकल्पद्रुमः ॥
इतिमेदिनी वातरोग ॥ ३३ गतो इतिकविकल्पद्रुमः
विशेषः तस्य कारण लक्षणो अथिपूर्वः स्त्रियो अयमेववाय
यदातभमनीः सर्वाः कृपितोऽप्ये देवन इकरुयेणा गृहीतः
तिमारुतः तदाक्षिययासुमुह ३३ अ भेदः क्रोधोक्तिः अपा
मुहदेहे मुहश्चाः मुहर्हस्त करणे अनुकंपा इतिमेदिनी ॥
दाक्षिणादाक्षेयक इति स्मृतः खेदः इतिहेमचंद्रः ॥
इतिनिदाने ॥ ३३ वा कोपः संतापः दुःख

आलोडः पुं अलोडवृत्तः यवत भावना इतिशश्वत्तावली ॥
जपीलुवृत्तः इतिशश्वत्तावली ३ः पुं कामदेवः इतिपुरुषो
आलोडः पुं आलोडवृत्तः ॥ तमहलामुथो ॥

इकट पुं तृण विशेषः ३३ ॥ फलः ॥ पूतिगोथः २ विगोथकः
यर्ष्यायः वहुमूलः २ इतित्रिकोः १३ क्रोष्टकफलः १४ अस्यागुणः
शेषः कोष्ठागः ३ इतकटः ४ मदगोथिते कटुते ३ सत्वे के
इतिहागवली ॥ णिलत्वे लघुत्वे रसायनत्वे जेत
इव ० गतो इतिकविकल्पद्रुमः वातामय कफ व्रणनाशित्वेव इति
इव १ गतो इतिकविकल्पद्रुमः राजनिर्घटः ज्योतिष्मतीवृत्तः
इग १ गतो इतिकविकल्पद्रुमः नयाफट्की इति भाषा इति
इगे वि अद्रुते जेगमे इति रत्नमाला ॥
मेदिनी करहेमचंद्रो ॥ इगलः पुं स्त्री इगुदी वृत्तः इति
इगः पुं इगते ज्ञाने इति ॥ भरताहि रूपकोषश्च ॥
मेदिनीकर हेमचंद्रो ॥ ३३ इकटः पुं वृत्त विशेषः टावा
इगते स्त्री अभिप्रायानुरूपे नेषु इतिख्यातः इतिशश्वत्तावली
विष्करणे टार सकेत इत्यादि ॥ इकास्त्री मेतोथर्म विशेषः तत
भाषातत्पर्यायः आकारः २ यर्ष्यायः आकांक्षा २ वाक्का ३
इगे ३ इत्यमरः गमने ॥ दोहदः ४ स्पृहा ५ इहा ६ इह ७
चेष्टा इतिहेमचंद्रः ॥ लिप्सा ८ मनोरथः ९ कामः १०
इगुदः पुं इगुदीवृत्तः इत्यमर अभिलाषः ११ तर्षः १२ इत्य ॥
भरतो मरः न्यायमते अस्याः कारणे
इगुदी स्त्री वृत्तविशेषः इगोद ॥ निर्दुःखत्वे सखेचेकृतजज्ञानादे
इति भाषा जीयापुता इति वजायते इकात तडुपायेस्या
वेगेदश्रीयाः प्रमादेनवदेति तस्य दिष्टोपायत्वधीर्घदि चिकीर्षीक
त पुत्रजीव इत्यादीनि नामानि तिसाथत्वप्रकारेकान्तयाभवेत्
प्रसिद्धानि तत्पर्यायः ताप ॥ तद्वतः कृति साध्योष्टाथनत्वमति
सतरुः २ इत्यमरः हिगुयत्रः भवेत् अस्याः प्रति वंथः वल
३ विषकैटः ४ अनिलोतकः ५ वीहिष्ट हेतव मतिः स्यात् प्रति
मोः लक ६ तनुयत्रः ७ मूलारिः ८ वीथिका इतिभाषापरिकेदः ॥
तापसद्रुमः ९ तीक्ष्णकैटः १० नैल इकावती स्त्री यनादीकापुता स्त्री

तत्पर्यायः कायकारः । इत्य॥ दक्षिणभागास्थानादी इतिहेम
मः ॥ वेदः ॥
इकावसः पुं कुविः इतिजटा इकाविका स्त्री वटा वोलता
भः ॥ इतिभाषा इतिशब्देदिका ॥
इकुः त्रि इकाविशेषः आका इडिका स्त्री छट्टी इतिशब्दता
लायुक्तः इतिव्याकरणे ॥ वली ॥
इजलः पुं हिजलहलः हिजल इडिकः पुं वनकगलः इतिहेम
गाक इति भाषा तत्पर्यायः ॥ चेदः ॥
निबुलः २ अं वुजः ३ इत्यमः इडुः पुं इवचः हवः इत्य
इजाः पुं इहस्यति इतिज्योति मरीकायोस्वामी ॥
ये शब्दतावलीच ॥ इतः त्रि गतः स्मृतः इति॥
इज्यः त्रि गुरुः इति मेदिनी ॥ मेदिनी ॥
इज्या स्त्री दाने यज्ञः पूजा इतः स वा नियमः येनमर्थः
संगमः इतिमेदिनी गौः ॥ विभागः इति विम्बः ॥
इतिगजनिर्घटः कुटनी इति इतः त्रि अत्यः नीवः इत्य
त्रिकोडशेषः ॥ मः ॥
इज्याशीलः पुं पुनः पुनर्घटक इतिविशेषः पुं अन्यप्रभेदः
तत्पर्यायः मायजूक २ इत्यमः इतरेतरे त्रि अन्याः न्ये ॥
इस्माकः पुं मत्पविशेषः । परस्परे इति हेमचेदः ॥
इचला मोवाविड इतिभाषा इतरेयुः ॥ वा इतरस्मिन्नहनि
इति त्रिकोडशेषः ॥ अन्यादिनी इत्यमः ॥
इव ० गत्या इतिकविकल्पदुमः इतस्ततः वा अत्रतत्र पत्वाने
इवचः पुं षेडः षोड इति ॥ सेखाने इति भाषा ॥
भाषा इत्यमः ॥ इति वा हेतः प्रकरणे प्र ॥
इश स्त्री बुधग्रहभार्यासा इलाकु काशः आदिः समाप्तिः इत्य
राजकन्यागौः वचने छट्टी मः निर्देशः प्रकारः अनु
इतिमेदिनी स्त्रीः शरीरस्य ॥ कर्षः परकतिः इतिमेदिनी

इतिकथे त्रि अत्रहमे ॥ नष्ट ॥ यइ इति भाषा इतिव्याकरणे
इतिमेदिनी ॥ इदेकाय्या स्त्री डगलभाहलः
इतिकथा स्त्री अर्थभूयवाक्य इतिशब्देदिका ॥ ति
इतिमेदिनी ॥ इदानीं स वा अस्मिन्कालेतेप्र
इतिह वा पारेपर्यायदेशः ॥ इत्यमः वाकाभूषणे इति
तत्पर्यायः ऐतिले २ इत्यमः शब्दतावली ॥
इतिहासः पुं पूर्वहतातः प्राचीन इदानींतने त्रि इदानीभवे ॥
कथा तत्पर्या पुराहतः २ ॥ संप्रति जाते आधुनिके इति
इत्यमः आसादिप्रणीत भार व्याकरणे ॥
तादिग्रन्थः इतिभारतः ॥ इदावत सः पुं सेवत सरादि
इत कटः पुं हलविशेषः तत्क येवोतगीतवत सविशेषः अस्मिन्
इति भाषा तत्पर्यायः वङ्गमूलः वत्सरे अत्र वत्सदाने महाफले
२ वाटादीर्घः ० खरुदः ५ इति इति विसृथमेतरे ॥
रत्नमाला ॥ इहे स्त्री आतपः दीप्तिः इति
इत किला स्त्री रोचनाखगेधये मेदिनी आश्रये इति जटा
इतिशब्देदिका ॥ भः ॥
इत्ये वा इदेप्रकार ५३ प्रकार इहः त्रि निर्मलः इतिशब्दता
इति भाषा इतिवोपदेवः ॥ वली
इत्यः त्रि गम्यः इतिव्याकरणे इथे स्त्री अग्रिसेदीपनकाष्टे
इतरः त्रि क्रूरकर्मा यथिकः जालानिकाव इतिभाषा इत्यमः
इविधः नीवः इतिहेमचेदः ॥ इनः पुं सूर्यः प्रभुः नृपभेदः
इतरी स्त्री असती इत्यमरो ॥ इत्युणादिकोषः ॥
मेदिनीच अस्मिन्कारिका इति इनानी पुं वरपत्री हलः इति
हेमचेदः ॥ राजनिर्घटः ॥
इद इपरमैश्वर्ये इतिकवि ॥ इदम्वरं स्त्री इदीवरे नीलोत्त
कल्पदुमः ॥ पले इतिशब्दमाला ॥
इदे ॥ त्रि पुरोवर्तिवाचकसवनी इदिदिः पुं अमर इतिहेम ॥

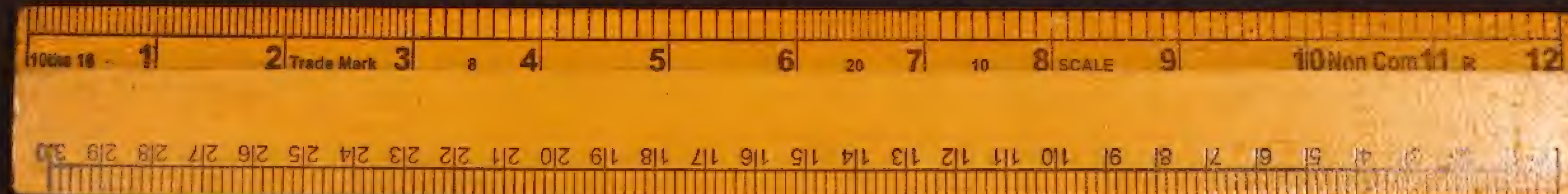
इंद्रवेदने स्त्री हरिचंदने इति ॥ तत्पर्यायः हनुमत्के २ ॥
 राजनिर्घटः ॥ श्रीमहाते ३ वंशकफे धवात
 इंद्रविभिदी स्त्रीलताविशेषः तत् तले ५ मरुहजे ६ इति हारा
 पर्यायः इंद्रिवरा २ सुमफला वली ॥
 ३ दीर्घहेता ४ उतमाणी ५ पुष्पा इंद्रलके स्त्री इंद्रले इति
 मेजरिका ६ द्रोणी ७ करभा ८ त्रिकोडशेषः ॥
 नलिका ९ अस्यागुणाः कद्वे इंद्रदारुः १० देवदारुवृक्षः
 शीतले पित्त स्यात्कालोदयवृक्ष इति भावप्रकाशः ॥
 कृमि नाशित्वे वृक्षहितकारित्वे इंद्रुः ११ अर्जुनवृक्षः इत्य
 इति राजनिर्घटः ॥ मरुः कुटजवृक्षः इति राज
 इंद्रकुंदः १२ स्त्री सहस्रगुच्छहारः निर्घटः ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ इंद्रुमः १३ अर्जुनवृक्षः इति
 इंद्रजाले स्त्री मायाकर्मभोजः ॥ शहरावली
 बालि भेलकि इत्यादि भाषा ॥ इंद्रनीलः १४ मरुतमणिः पान
 तत्पर्यायः कुहके २ जाले ३ कु इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 मृतिः ४ पुष्टे स्त्रियायविशेषः इंद्रनीलकः १५ मरुतमणिः
 इति हेमचंद्रः ॥ इति शहरावली ॥
 इंद्रजालिकः त्रिकुहककारीवा इंद्रपुष्पा स्त्री लंगलिकीवृक्षः
 जिह्व इति भाषा इति जटाधरः विषलाकुला इति ख्याता इति
 इंद्रजित १६ रावण पुत्रः तत् रत्नमाला ॥
 पर्यायः मेघनादः १७ मेघोदरी इंद्रपुष्पिका स्त्री कलिकारीविष
 सुतः १ इति जटाधरः ॥ लोमला इति भाषा इति राज

इंद्रजिह्वयौ पुं लक्षणः इति निर्घटः ॥
 शहरावली ॥ इंद्रप्रस्थः स्त्री राजपुष्पे हरिनिर्मित
 इंद्रले स्त्री आकाशपतितसुत्रे नगरे अभुना हिली इति ख्याते ॥
 आकाश वृद्धि सता इति भाषा इति महाभारते ॥

इंद्रप्रहारे स्त्री इंद्रासेवजे दिद्रलप्रत्याहः खलीरुजोव
 इति हलापुथः ॥ केवन कार्तिकस्त्राह इंद्रले
 इंद्रभयजे स्त्री मुंदी इति शब्द श्रमक्राणि भवति खालयो शिरोरु
 १ त्नावली ॥ खेवरुज्या सेवेनेति आगमस्त
 इंद्रमहकामुकः १० ककुः इति नास्ति इति तट्टीका ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ इंद्रलेमः ११ कशनाशकरीगः
 इंद्रयव पुं स्त्री सनामख्यातित तत्पर्यायः इंद्रलेमकः १२ के
 वीजविशेषः तत्पर्यायः क शश्रः ३ इति राजनिर्घटः ॥
 लिंगे २ भद्रयवे ३ इत्यमरः ॥ इंद्रलेमके स्त्री इंद्रलेमरीगः
 प्राक्राहः ४ प्राक्रवीजे ५ वलकः इति भूरिप्रयोगे जटाधरेहम
 वलकवीजे ७ भद्रजः ८ कुटजः चेदौ च ॥
 ९ कुटजवीजे १० कलिगवीजे इंद्रवारुणिका स्त्री इंद्रवारुणीलता
 अस्या गुणाः कद्वे तिकृते ॥ इति शब्दचंद्रिका ॥
 शीतले कफ वात रक्तपित्तह इंद्रवारुणी स्त्री लताविशेषः
 ले दाहातिहारशमनत्वे च १ रावाल ससा इति भाषातत्
 दोषमूलमूल नाशित्वे च इति पर्यायः विशाला २ इत्यमरः
 राजनिर्घटः ॥ पेदी ३ विजाय गवाक्षी ५
 इंद्रलेम स्त्री मस्तकोद्भवरीगवि राजविभदा ६ मृगवीरुः ७ पित
 शेषः लक इति भाषा तस्य ॥ स्त्रीको ८ मृगादनी ९ इति ॥
 लक्षणे रोमकूपानुगे पित्ते वा रत्नमाला इंद्रा १० आरुणा ११
 तेन सहमूर्ध्नि तं प्रचावयति गवादनी १२ लुद्रसहा १३ इंद्र
 रोमाणि ततः स्यात्संशोभितः विभिदी १४ सूर्या १५ विषद्वी १६
 रुणाद्विरोमकूपोत्पत्तेः न्येवा गणकर्णिका १७ अमरा १८ माता
 मसेभवः तदिंद्रलेम खालत्वे १९ सकर्णी २० सुफला २१ तारका
 रुज्यति विभावते इति नि २२ वृषभाक्षी २३ पीतपुष्पा २४
 दाने खालत्वे रुज्यति तस्य इंद्रवल्ली २५ हेमपुष्पी २६ लुद्र
 पर्याय कथने तेषां भोजः त फला २७ वारुणी २८ बालक ॥

पिशा ॥ १ ॥ कैवीकः १ विषलता १ इन्द्रसिरसः १ हस्तविशेषः ।
 १ शक्रवल्ली १ विषापहा १ निहिंदा इति भाषा तत्पर्यायः
 अमृता १ विषवल्ली १ अस्या इन्द्राणी १ निर्गुडी १ सरसा ५
 गुणाः तिलत्वे कटुत्वे शीतत्वे इति रत्नमाला इन्द्रसिरसः ५
 रेवनत्वे गुल्मपित्तोदः १ सिष्म इवाराः ६ इन्द्राणिका १ इत्यमरः
 कृमिकृष्ट ज्वरापहतेव इति राज इन्द्रा सी फणिज्जकहस्तः कारा
 निर्घटः ॥ जामीर इति भाषा इति मेदिनी ॥
 इन्द्रहृदा स्त्री व्रणयोगविशेषः इन्द्रपत्नी शची इति शहरत्ना
 तस्य लक्षणं यमकर्णिकवन्मये वली ॥
 पिउकाभिः समाविता इन्द्रहृदा इन्द्राग्निभूमः १ हिमः इति हारा
 स्ततो विद्याहातपितात्पिताभिव वली ॥
 क इति निदाने ॥ इन्द्राणिका स्त्री इन्द्रसिरसहस्तः
 इन्द्रहस्तः १ देवदारु इति इत्यमरः ॥
 जराधरः ॥ इन्द्राणी स्त्री इन्द्रभाष्या ततः ॥
 इन्द्रसावर्णिः १ चतुर्दशमनुः पर्यायः पुल्लिङ्गः १ शची ३
 अस्मिन् मन्त्रे तेरे हृद्गान्धर्वताः इत्यमरः १ यो लोमी ५ इति ॥
 सुविहिंदः मेदिनी इन्द्रसिरसहस्तः स्त्री लो
 देवाः अग्निवाहः सुवि सुहमाग करणे इति मेदिनी नील
 भाषाः सप्तर्षयः ३ रुग्मी १ वृथा सिद्धवारहस्तः स्थूलैला स
 यामनुपुत्राभिरिष्यति इति श्री लैला इति राजनिर्घटः १ अष्ट
 भागवते ॥ मातृका त गीत मातृका विशेषः
 इन्द्रसतः १ वृत्तिनामवानरातः इति स्मृतिः ॥
 इति हेमचंद्रः अर्जुनहस्तः ॥ इन्द्रावजः १ विस्रुः इति हेम
 इति राजनिर्घटः जयेतः ॥ चंद्रः ॥
 अर्जुनः ॥ इन्द्रावृथे स्त्री इन्द्रधनुः रामधनुः
 इन्द्रसिरसः १ सिद्धवारहस्तः ॥ गंडी इति भाषा इत्यमरः ॥
 निहिंदा इति ख्यातः इत्यमरः ॥ इन्द्राणिः १ अस्त्रः इत्यमरः ॥

इन्द्रावजः १ विस्रुः इत्यमरः ॥ स्वक आकाशस्य करणः मुक्त
 इन्द्रावनः १ सेवेदाहस्तः सिद्धि वीर्य इत्यमरः ॥
 इति भाषा इति शहरत्ना इन्द्रियसायः १ प्रलयः इति
 गुजा कुच इति भाषा इति ॥ राजनिर्घटः ॥
 इन्द्रावली इन्द्रियार्थः १ इन्द्रियजन्यज्ञान
 इन्द्रिये स्त्री ज्ञानकर्माभिव्यक्ति विषयः यथा रूपं शब्दः गंधः
 ध्वन्ययः रूषीकं शिवयि १ रसः स्पर्शः तत्पर्यायः ।
 इत्यमरः अक्षे ५ करणे ५ यद्गो विषयः १ गोचरः ३ इत्यमरः
 ६ इति राजनिर्घटः तत्र तु ॥ इन्द्रियायतेव स्त्री शरीरे इति
 ज्ञानेन्द्रियाण्येव यथा करणः हेमचंद्रः ॥
 त्वक् २ वक्षः १ जिह्वाधनासिका इन्द्रेयः १ हृदस्पतिः इति
 ५ कर्मेन्द्रियाण्येव यथा वाक् शहरत्नावली ॥
 १ पाणि २ पादः ३ पायुः ४ उपस्थः ५ इय ६ य ३ निमुत्ते इति कवि
 ५ अंतरेन्द्रियाणि वत्तारि मनः १ कल्पद्रुमः ॥ (आदि
 बुद्धिः २ अहंकारः ३ चित्ते ५ इयने स्त्री अग्निसेदीयनत्वेण का
 मनस्तावदिन्द्रियाणि नियामके तत्पर्यायः ३ अमे २ यथः ३
 चतुर्दशदेवाः चतुर्दशेन्द्रियाणि समित ५ यथे ५ इत्यमरः ॥
 स्तारः तत्र अत्र स्य देवतादिक इत्यकाः स्त्री इत्यलाः मृगशिरो
 तयोवातः चक्षुः सूर्यः १ सना नक्षत्रोपरि स्थितयेव ताराः इत्य
 याः प्रवेताः ज्ञानस्याभिज्ञानोवावे मरीका वास्वामी ॥
 वङ्गः हस्तस्य इन्द्रः पादस्य ॥ इमः १ स्त्री हस्ती उत्तरये ॥
 विस्रुः ययोर्मित्रः उपस्थस्य प्र अष्टवाचकः इत्यमरः ॥
 जापतिः सनसम्भद्रः १ इन्द्रधनुः १ भकण स्त्री गजपिप्पली इति
 मुरः अहंकारस्य शक्रः वित्त रत्नमाला ॥
 स्थाव्युतः इति वेदांतः न्याय ॥ इन्द्रदेता स्त्री नागदेतीहस्तः इति
 मते सुथिव्या इन्द्रिये ज्ञाने जल रत्नमाला ॥
 स्पजिह्वा तेजसश्चक्षुः वायो ॥ इन्द्रिमीलिका स्त्री वेदगयी ॥



भोगः इति त्रिकोऽशेषः ॥ ज्योतिर्हस्तोऽपतितः मेघे
 भपालकः ॐ हस्तिकः ॥ सुपल्लवो वातजाग्रिण्येति
 माहृत इति भाषा इति हेम ॥ भतः ॥
 वेदः ॥ इति श्री भूमिः वाको मघे ॥
 भमाचलः ॐ सिंहः ॥ इति जले इत्यमरः सरस्वती इति
 भूमिप्रयोगः ॥ शहरावली ॥
 भवा स्त्री स्वर्णतीरीहस्तः इति शरावरी स्त्री करका हृष्टिशाल
 रत्नमाला ॥ इति त्रिकोऽशेषः ॥
 भवाः ॐ नागकेशरहस्तः ॥ जलचरे भूचरे च ॥
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ राजः ॐ कंदर्पः इति हला
 भोषण स्त्री भकणा गज युयः ॥
 पिप्पली इति शहचंद्रिका शरावती स्त्री वटपत्रीहस्तः पा
 भ्यः त्रि यनवान् इत्यमरः ॥ पाषाणभेदी विशेषः इति राज
 इत्यास्त्री हस्तिनी शस्त्रकी निर्वेदः ॥
 इति मेदिनी ॥ हरिण स्त्री मृत्युं ऊषरभूमिः
 इयं स्त्री इदेशहस्तस्त्रीलिंगे ॥ इत्यजयः ॥
 प्रथमायोरूपे य स्त्री इति भाषा इति वेदिका स्त्री मस्तकोद्भवश
 इति व्याकरणे ॥ जन्यपीडाविशेषः तस्य लक्षणं
 इयत् त्रि कियत् सेखावधकं पिडका मनुमो गस्या हता मयुरु
 यतो इति भाषा इति व्याकरणे जाज्वरो सर्वात्मिको सर्वात्मि
 इयता स्त्री इयतो भावः सीमा ज्ञानी यादिविवेकि को इति नि
 परिमाणं सेखा इत्यादि ॥ दाने ॥
 इरण त्रि इरण मृत्युं ऊषर इति मेदः ॐ अति मेदः विदु
 भूमिः इत्यमरटीकायां नामाद्यः खदिः इति शहरावली ॥
 इस्मदः ॐ वज्राग्निः तयर्णीयः राजनिर्वेदाश्च
 मेव ज्योतिः ॥ इत्यमरः ॥ शेषः ॐ विष्णुः इति शहराव
 न्यायसेनद्वेनेन मेताग्निः मृत्यु वली ॥ राजा वागीशः वरुणः

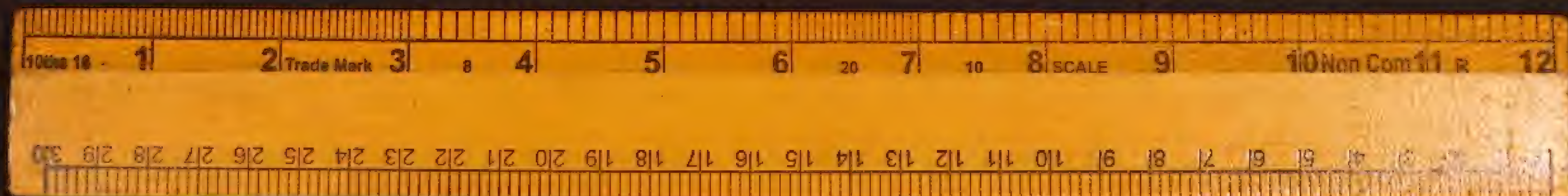
इवीरुः ॐ स्त्री कर्कटीकाकुड मासे ॐ स्त्रेव प्राप्तवान् इति
 इति भाषा इत्यमरः अस्य ॥ रामायणे सुषिची गोः ॥
 गुणाः साहुते गुरुते अजीर्ण वाको इति मेदिनी ॥
 कारिते शीतलत्वे च तत्पक्ष इलाहते स्त्री जेवुहीयस्य नववर्षात्
 फल गुणाः दारु कदितलाको गीत वर्षाविशेषः इति त्रिकोऽ
 तिनाशिते इति राजवल्लभः ॥ शेषः तच्च समेतु पर्वतसे ॥
 इवीरुशुक्तिका स्त्री इवीरुविशेषः वेष्माले तस्य सीमा उत्तरे नील
 फुटी इति भाषा इति शरावली पर्वतः दक्षिणे निषधः यश्चिमे
 इवीरुः ॐ इवीरुः इत्यमरः माल्यवान् पूर्व गेयमादनपर्वतः
 टीकायो राममुकुटः ॥ इति श्रीभागवते ॥
 इल श शयने गतो होये ॥ इलका स्त्री सुषिची इति शह
 इति कविकल्पद्रुमः ॥ रत्नावली ॥
 इलक होये इति कविकल्पद्रुमः इली स्त्री इली करपालिका ।
 इलविला स्त्री कुचैरमता साच हातकुंरि इति भाषा इत्यमर
 विभ्रवः पत्नी इति पुराणे टीकायो राममुकुटः ॥
 इला स्त्री वेवसतमनुकन्यासाव इलीशः ॐ स्वनामख्यातमस्य
 विष्णुवरात् ॐ स्त्रे प्राप्य स पुत्र विशेषः इति शहरावली
 आख्याता यस्मात् शंकराशक्तुमा इल्ललः ॐ यदिविशेषः इति
 वने प्रविश्य पुनः सीते गतावुथ शहचंद्रिका ॥
 स्तोभाय्यात्वेन स्त्रीकृत्यपुरुषसे इल्लिशः ॐ इलीशमतस्य तत्
 जनयामास ततस्तस्याः पुंराह पथ्यायः नादिकपूरः २ गीगेयः
 तो वशिष्ठ शंकराचार्यतस्ये ३ शफराथियः ४ जलताल ५
 मासे स्त्रीत्वे मासे पुस्त्रे दत्तवान् इति त्रिकोऽशेषः अस्य गुणाः
 इति श्रीभागवते कर्दम प्रजा पितृ सेष्माग्रि हृष्टिकारिते मधु
 यतिपुत्र इलः कार्तिकेयजकोरे इवे रुयत्वेव इति राजवल्लभः ॥
 प्रविश्य स्त्रीभूत्वा इलाना आख्याता राजनिर्वेदो ॥
 ततः पार्वती माराध्य मासे स्त्रीत्वे इलकाः स्त्री इललाः नित्यवद्व

नातशब्दोऽयं इति भाष्ये हि इति रायमुकुटः काष्ठरूपे
रूपकाशब्दः ॥ इति हेमचन्द्रः ॥
इत्यलः पुं देवविशेषः सव इषुः पुं स्त्री वाणः इत्यमरः
वातापेथीता मत्पविशेषः इषुधिः स्त्री तृणः इत्यमरः
इति मेदिनी ॥ इषुपेया स्त्री शरपुलाहलः इति
इत्यलः स्त्री मृगशिरान्तर्गते राजनिर्घटः ॥
देशस्थिताः पंचताराः इत्यमरः इष्टे स्त्री यज्ञादिकर्मयथोसिते
इव इवाप्तौ श्रीलने ॥ इति ॥ कामे इत्यमरः सत्कारः ॥
कविकल्पद्रुमः ॥ इति मेदिनी ॥
इव वासादृश्यं सामं इत्यमरः ॥ इष्टः पुं यज्ञः इति मेदिनी ॥
इष्टीका स्त्री इष्टीका राजवेत इष्टे पुं यज्ञः इति मेदिनी ॥
लकः इत्यमरटीकायां भातः इष्टे त्रि आशेषिते वाङ्मते ॥
इषवसपणोगतो इति कविः ॥ इष्टे त्रि आशेषिते वाङ्मते ॥
कल्पद्रुमः ॥ इष्टका स्त्री गृहादिनिर्माणार्थे
इष उषा वाक् इति कविः ॥ इष्टिका स्त्री गृहादिनिर्माणार्थे
कल्पद्रुमः ॥ इष्टिकायथं स्त्री वीरणमूले इत्यमरः
इष गच्छाभीक्ष्ण्ये योनः पुन्येन इष्टिका निर्मितं यथे पुं ॥
करणे इति कविकल्पद्रुमः ॥ इष्टगंधः त्रि सगंधिद्रव्ये इत्यमरः
इषः पुं आम्बिनमासः इत्यमरः इष्टगंधे स्त्री बालुका इति मेदिनी
इष्टिका स्त्री इष्टीका राजवेत्तु इष्टा स्त्री शमीहलः इति राज
गोलकः तलिका इत्यमरटी ॥ निर्घटः ॥
कायोरायमुकुटः ॥ इष्टायूर्ते स्त्री यज्ञवातादिकर्म
इषिरः पुं अग्निः इत्युणादि इति हेमचन्द्रः यथा अग्निहोत्रे
कोषः तयः सत्ये वेदानां वान पालने
इष्टीका स्त्री गजादिकूटकः हास्य आतिथ्ये वेदेषु देवसु इष्टमित्याभि
चक्षुर्गोलकः इत्यमरः तलिका यत्नेवापीकृत्यतः शगादिदेवता

यतनानि च अत्र प्रदानमागमाः इहामुत्र फलाभोगविशेषः पुं शक
पूर्तिमित्याभिधीयते इति मल पारत्रिकविषयभोगेभ्यो नितरां
मासतत्तु भुत जातकर्ताः ॥ विरतिः इति वेदांतः ॥
इष्टायोऽङ्गुक्तः त्रि उत सकः उत इतः पुं सनामाख्यातत्वे अङ्गु
साहसुक्तः इत्यमरः इति भाषा तत्पर्यायाः रत्नालः
इष्टः स्त्री अभिलासः यागः २ इत्यमरः कर्कोटकः ३ वंशः
इत्यमरः स्त्रोकसेयहः ॥ इति ॥ यकोतारः ५ सक्तुमाशकः ६ अथ
मेदिनी ॥ यत्रः ७ मधुतृणाः ८ वृषाः ९ गुग्गुलुः
इष्टिकायां यकं स्त्री लामजकत १० इति राजनिर्घटः मृत्यु पुष्यः
इति राजनिर्घटः ॥ ११ महारतः १२ अतिपुत्रः १३
इष्टियेवः पुं दनुजः असुरः १४ तस्य भेदाः वेशकः १५ कोतारः २
इति शहरत्वावली ॥ भीरुः ३ योऽङ्गुः ४ इति रत्नमाला
इष्टिमुकु ५ पुं देवः इति त्रि सामान्येन गुणः रत्नापितनाशि
कां उशेषः ॥ तैः वलमुक्तकफकारित्वे पाके
इष्टः स्त्री इष्टा इत्युणादिकोषः मधुरत्वे स्त्रियत्वे श्रीतलत्वे
इष्टः पुं कामदेवः वसेतकालः मूत्रमुदिकारित्वे च तस्य मूले
इति सिद्धोतको मुद्यामुणादिवृत्तिः अतिमधुरत्वे मध्ये मधुरत्वे श्रेष्ठ
इष्टः पुं वसेतकालः ॥ इति ॥ तजयभागे पुलवणासत्वे च इति
हेमचन्द्रः ॥ राजवल्लभः मूलाहर्हं मधुरत्वे
इष्टः पुं उपदेष्टा इत्युणादि ॥ मध्ये अतिमधुरत्वे मध्ये क्रमात्पुलवण
कोषः ॥ लेनीरसत्वे च अशुक्ते इत्यमरः
इष्टासः पुं धनुः इत्यमरः ॥ गुणः पितृदातृत्वे भुक्ते वातप्रको
इष्टासे त्रि इष्टुदेयकं तिरोरज यणत्वे भुक्तिमध्यगुरुत्वे च
इति ख्याते इति मेदिनी ॥ इति राजनिर्घटः देतनिष्पीडिते
इह य आम्बिन य इदेशे य ३ ॥ त्रिसगुणाः हिमत्वे मुक्तकारित्वे
काले इत्यादिभाषा इति व्या ॥ तस्मिन्जनकत्वे जीवनहितकारित्वे
करणे वापुः रत्नापितनाशित्वे साधुत्वे ।

३ ३०५ ३०६ इटल
 शीखादिराजः इतिपुराणे ३: पुं कंदर्पः इतित्रिकोड
 इत्याहुः स्त्री कइ तैवीतितलरी शेषः ॥
 इतिभाषा इत्यमरमेदिनीच ॥ ३: स्त्री लक्ष्मीः इतिविश्वमेदिनी
 इत्याहिः पुं काशहणे इति ३: गतो इति कविकल्पद्रुमः
 राजनिर्घटः ॥ ३: गतो कुले इति
 इत्यालिकः पुं काशहणे इति कविकल्पद्रुमः ॥
 भावप्रकाशः ॥ ३: कुले गते इति ॥
 इत्यालिका स्त्री इत्यन्याग्रनाथ कविकल्पद्रुमः ॥
 इतिभाषा इति रत्नमाला ॥ ३: कस्तु तो इति कविकल्पद्रुमः
 रवागडा इतिकेचित ३: ३: लस्तो इतिकेविक
 ल्यद्रुमः ॥
 ३: स्त्री स्तुतिः इतिहलायुधः
 इतिः त्रि स्तुतः कृतस्तवः
 इ दीर्घ इकारः वतुर्धस्त्वर्णः ३: इति ॥
 सोच्चारणस्यानेतालु इकारेय ॥ इत्यमरः ॥
 मिथानि स्वये परम ऊं उलोत्रु इति स्त्री डिम्बः प्रवासः इत्य
 विष्णुमये वर्णे तयतुद्रमयेसरा मरो मेदिनीच ह्रस्वः षट्प्रका
 पेटेद्वमये वर्णे पीतविषुत्त रोपद्वविशेषः यथाश्रितिकला
 कृतिवतुत्तानमयवर्णवैचरण रनाहीष्टः शालभाम्बिका
 मयेसरा इतिकामयेनुतेरे प्रत्यासन्नमराजसः षडेतेयतयः
 ३: ल कोतो गतोव्याप्ति ॥ स्मृताः इति स्मृतिः ॥
 ह्येय प्रजने खादने इति ३: क त्रि अयमिवट्पणते
 कविकल्पद्रुमः ॥ ३: इहाभ्याय यइप्रकार इत्यादि ॥
 ३: ३: गतो इति कविकल्पद्रुमः भाषा इतिव्याकरणे ॥
 ३: विषादः अनुकंया इति ३: इटशः त्रि इटक् यतत रुद्रशः
 मेदिनी क्रोधः दुःखभावने इतिव्याकरणे ॥
 प्रत्यक्षे सन्निधिः इतिहेम ॥ ३: इटलः त्रि इटशः इतिव्या
 वेदः ॥ करणे ॥

३०७ ३१० इशान
 ३: कि गतो प्रेयो ॥ इति ॥ सोदाइति ख्याता इतिभरतः
 कविकल्पद्रुमः ॥ ककुरीतिख्याते एकधाराइति
 ३: उल कंये गतो ॥ इति ॥ ख्यातेयवनासेवा इतिसार ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ सेदरी ॥
 ३: इति त्रि मूले ऊषाभूमिः ॥ इति तः त्रि स्तुत इत्यमरः ॥
 इतिमेदिनी ॥ ३: स्त्री स्तुतगदाकारहस्तदेः
 ३: इति त्रि स्तुते इत्यमरः ॥ तत्पर्यायः कर्णालिका ॥
 प्रीते कल्पिते गते कथिते ॥ इत्यमरः ॥
 ३: स्त्री व्रणाः इत्यमरः ॥ इषा उल येमर्थे इति कविकल्
 इष्या स्त्री भित्तव्रते इति जटा दुमः ॥
 धरः ॥ इषाः पुं महादेवः इशानको
 ३: वीरुः पुं स्त्री स्फुटिः फुटी इति लायि पतिः ॥ इत्यमरः ॥
 भाषा इतिशहरत्नावली ॥ ३: इषा त्रि इषा प्रभुः ॥ इति
 इषा स्त्री अक्षमा इतिशहमाल मेदिनीकर हेमचंद्रो ॥
 इषालु त्रि इषा विप्रिष्टः ॥ इति इषा सखा पुं कुंवरः इतिहेम
 हलायुधः ॥ (मः वेदः ॥
 इष्य ० इष्य ॥ इति कविकल्पद्रुमः ॥ इषा स्त्री लोचनदेः इत्यमरः
 इष्या स्त्री योतकयासहिमुता टीकाशहरत्नावलीच डगी
 शेष इति भाषा तत्पर्यायः ॥ इषादेतः पुं हृद्देत हलीतत
 अक्षातिः २ इत्यमरः ॥ पय्यायः महादेतः २ इति त्रि
 इष्यालुः त्रि इषा विप्रिष्टः अलो कोइशेषः हलिदेतः इतिशह
 ति पुक्तः तत्पर्यायः कुहनः २ रत्नावली ॥
 इतिहेमचंद्रः ॥ इशानः पुं महादेवः इत्यमरः
 इष्य ० इष्य पराभुदयासहिमु यकादशरुद्रोतगीत रुद्रविशेषः
 तायामितियावत इतिकवि ॥ इतिपुराणे शिवाष्टमूर्त्यतीत
 कल्पद्रुमः ॥ (३) सूर्यमूर्तिः इति स्मृतिरागमश्च
 इलिः स्त्री ह्रस्वगदाकारहस्तदेः शमीहस्तः इति राजनिर्घटः ॥



उत्त

३३

उत्त

सयवकचित्तुसस्तुत्तुविः उत्त ३ गतो इतिकविकल्पदुमः
 इतिहेमवेदः ॥ उत्तर्वलः पुं तृणाविशेषः तत्
 अक्तं स्त्री एकान्तकंदः इति यर्थायः उत्तलः भूयः ३
 मेदिनी वाक् ॥ स्तृणाः ४ तृणात्तमः ५ अस्मत्तुलाः
 उक्तः त्रिकचित्तः तत्तर्थायः ॥ वलदाहतेरुविकारित्वेयत्ना
 भाषितः २ उदितः ३ जलितः ४ सर्वदाहितकारित्वेव इति राज
 आख्यातः ५ अभिहितः ६ जपि निर्वर्तः ॥
 तः ७ इत्यमः गदितः ८ निरा ॥ उत्त स्त्री स्थाली होति इति ॥
 दितः ९ शिरः १ उदीरितः ११ भाषा इत्यमः ॥
 भाषितः १२ लाडितः ॥ उत्त त्रि स्थालीपक्वमादि
 १४ इदितः १५ भादतः १६ राढतः तत्तर्थायः येदरे २ इत्यमः
 १७ व्याहृतः १८ ॥ उत्त त्रि रोद्रे उत्तकळे इत्य ॥
 अक्तः स्त्री कथनेतत्तर्थायः मरोमेदिनीच ॥
 व्याहारः २ लापिते ३ भाषिते ४ उत्त स्त्री वत्सनाभनामविवे
 ववने ५ ववः ६ इत्यमः ॥ इतिराजनिर्वर्तः ॥
 उक्त्ये स्त्री सामवेदः इत्युणादि उत्तः पुं महादेवः वायुर्भूतिर्ये
 कोषः ॥ इतिभविष्यपुराणे त्रिष्यात्
 मृदायां जातः जातिविशेषः आ
 उत्तप्राः पुं यजमानः ॥ इति गौरा इतिभाषा इत्यमः अस्य
 व्याकरणे ॥ कर्मविलवाति गोधादिवधेभ्यं
 उक्त्या स्त्री छंदोविशेषपकात् तयाचमनः तत्रुपपुक्कसानेत्
 हतमुक्त्यासादिविधा श्रीः १६ व विलोकोवथवेयने नत्तत्राण
 गुरुः यथा श्रील्लिसात्ता इति विशेषः सच पूर्वफलाणीपूर्वा
 छंदोमेजरी ३ २ सर्वलघुः ॥ वाळा पूर्वभाद्रपदमवा भरण
 यथा उत्तवत्त इतिछंदो ॥ अकः इति ज्योतिषेशोभा
 र्णवः ॥ जनहस्तः इति शहवेदिकाके
 उत्त ७ गतो इतिकविकल्पदुमः १२ देशः इतिहेमवेदः ॥

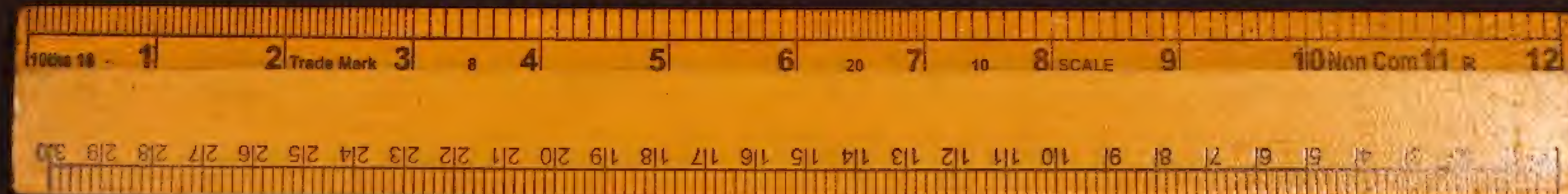
उत्त

३४

उत्त

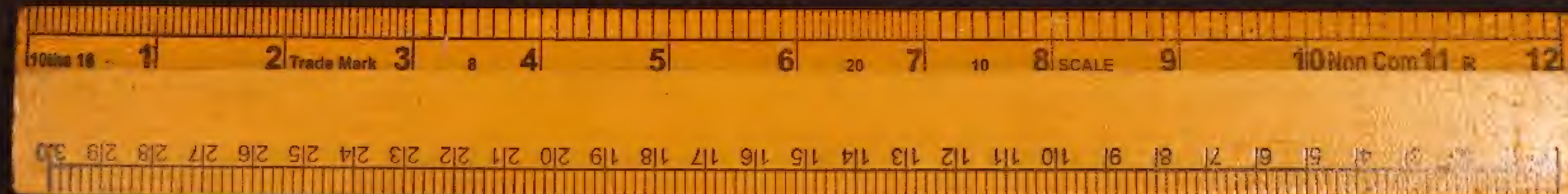
उत्तकोः कारवेलः कोला राजनिर्वर्तः छिक्रिकौथी इति
 इतिभाषा इतिराजनिर्वर्तः ॥ हेमवेदः उत्तजाति स्त्री इति ॥
 उत्तगोथः स्त्री हिगु इतिराज मनुः यन्पाके इति रत्नमाला
 निर्वर्तः ॥ प्रवरानारी ॥
 उत्तगोथः पुं लघुनः कवफलः उत्तुणाः पुं उत्तणाः उत्तुन इति
 अर्जकवत्तः इतिराजनिर्वर्तः भाषा इति शहमाला ॥
 वंपकः इति शहवेदिका उत्त उत्त ३२ य समवायेने मिश्रणे
 कटगोथमुक्तेत्रि ॥ इतिकविकल्पदुमः ॥
 उत्तगोथा स्त्री अजमोदाववा उत्तिते त्रि विदिते न्यस्तं ॥
 छिक्रिकौथी इति मेदिनी यरिमिते मुक्ते इतिहेमवेदः
 अजगोथा यवानी इति राज ग्राहः इति शहमालावली ॥
 निर्वर्तः ॥ उत्त त्रि उत्तयि उत्तु इति
 उत्तवे स्त्री उत्तता उत्तवता भाषातत्तर्थायः प्राप् २ ॥
 तत्तर्थायः वेत्ता २ इति उत्तने ३ उदये ४ उच्छिते ५
 हेमवेदः ॥ त्रिगो ६ इत्यमः ॥ उत्तगो ७
 उत्तयन्ता पुं इदः इतिहेमवेदः इतितट्टीका ॥
 उत्तनातिकः त्रि दीर्घनातिका उत्तकैः १ वा उत्तैः अतिशयोक्ते
 विशिष्टः इति हेमवेदः ॥ इतिदिरुयक्तेषाः ॥
 उत्तशेखरा स्त्री गंगा इतिशह उत्तवा स्त्री गज भूमामलकी ॥
 रत्नावली ॥ नागरमुस्ता इतिराजनिर्वर्तः
 उत्तसेनः पुं मधुरादेशस्यराज देभः चर्मा लघुनप्रभेदः ॥
 विशेषः सच आङ्गकपुत्रः केत इतिहेमवेदः तृणाविशेषः ॥
 राजपिताच परीक्षित पुत्रः निर्विषी इतिखाता वैवुया इति
 इतिश्रीभागवते ॥ केचित् इत्यमरीकायां भरतः
 उत्तसेनजः पुं केसनामासरा तत्तर्थायः चूडाला २ वक्रला ३
 इतित्रिका उपशयः ॥ इत्यमः ॥ अंवपत्रा ४ जटिला
 उत्त स्त्री यवानीववा इति ५ मुक्रला ६ उत्तानकः ७ इतिराज

माला ॥ उच्चारणे
 उच्चेऽः त्रित्तरान्वितः अविने उच्चारणे स्त्री कथने वा द्विष्यति
 वितः इत्यमरः करणे ॥
 उच्चतरुः पुं नाविकेलहस्तः उच्चारवः त्रि अनेक प्रकारः तत्
 इतिराजनिर्घटः ॥ पय्यायः नैकभेदः २ इत्य ॥
 उच्चताले स्त्री पानगोष्ठादृते मरः ॥
 इतिहेमवेदः ॥ अचिकुटः पुं तृणागुमतस्यः
 उच्चेदेवः पुं श्रीकृष्णः इतिवि कोयनपुरुषः इतिमेदिनी ॥
 कोउशेषः ॥ उच्छलः पुं ध्वजोर्ध्वमुखकूर्चः
 उच्चेदः पुं रात्रिशेषः इतिशे इतिहेमवेदः निष्पानेऽप्याग ॥
 रत्नावली ॥ इतिभाषा इहारायदुकाश्रवचूलः
 उच्चयः पुं परिधानवस्त्रेषु उच्चः ॥ वा उच्चे महत् ॥ इत्य ॥
 तत्पर्यायः नीवी २ ॥ इतिहेम मरः ॥
 वेदः ॥
 उच्छले स्त्री मनः इतिहेमवेदः उच्चेः अवाः १ पुं इद्वौटकः ॥
 उच्छललाटा स्त्री उन्नतललाट तस्यमरः सन्नुच्चेतवर्णः समुद्रमेष
 वती इति त्रिकोउशेषः ॥ नोत्पितः इति श्रीभागवते ॥
 उच्चाटने स्त्री उत्थाते उचाटन उच्चेर्मुष्टे स्त्री जोषणा इत्यमरः
 इतिभाषा षडकर्मोत्तीताभि उक्क इश उक्के इतिकविकल्पदुमः
 चार कर्मविशेष मृस्यदेवता ॥ उक्क इश वेधे समापने अति
 इगीतिभिः कृत्वा चतुर्दशोक्क कर्म ॥ वर्जने इतिकविकल्पदुमः
 मीच वारः शनिः जयमालासा उक्कत्रे त्रिनष्टे इति श्रीभग ॥
 अस्यकेश सत्रप्रथिततुरंगदण चङ्गीता ॥
 नोद्भवा फले उच्चाटने सदे ॥ उक्काटने स्त्री उत्ताटने उद्धर्तने
 शादेर्भुशनेयविकीर्तिते इति गेयद्रव्यद्वाराशरीरान्मलीकरणे
 शादते ॥ इत्यमरटीका ॥
 उच्चारः पुं विष्टा इत्यमरः ॥ उच्छिन्नीश्च स्त्री कृत्रिका कोउक



कृता इति भाषा इति श्री
भागवते ॥ उच्छ्रिते प्रवृद्धे इति मेदिनी ॥
तच्छ्रिते विभुतावाश्रिते चेदो तत्के इति हेमचन्द्रः ॥
इति भाषा इति पुराणोक्तं ॥ उच्छ्रिते विप्रकुलं विकसितं
इति हेमचन्द्रः ॥ उच्छ्रितः पुं श्रुतमृगस्वासातः
उच्छ्रितभाजनं पुं देवैव वयः पर्यायः आहारः २ आनः ३
वलिभाजनकनी इति हेम ॥ इति हेमचन्द्रः आख्यायिकायां
वेदः ॥ उच्छ्रितः आस्थासः इति मेदिनी
उच्छ्रितमोदने स्त्री सिक्कके मोम उज्जयनी स्त्री विशालानगरी
इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥ उज्जैन इति यस्मिन्मदेशे ख्याता
उच्छ्रितकं स्त्री उपधानेवालि वंगदेशे उज्जनी इति विकी ३
इति भाषा इति हलानुयः ॥ शेषः २ यमालवदेशस्य नगरी
उच्छ्रिते विस्तीर्णं उज्जैनं वदितं मोलदसप्त पुर्वतर्गतपुरीपुरा
तथावप्राचीनाः कामिन्याः किं विक्रमादित्यराजधानी च अथुन
यउच्छ्रितसुरः प्रेयानसमीक्षिते महाराष्ट्रणाथिकता ॥
नद्योशालिमिवोत्पन्नमतिरी उज्जयंतः पुं रेवतपर्वतः ॥ इति
नः कृषीवलः ॥ हेमचन्द्रः ॥
उच्छ्रितले विम्वल्लारहितं तत् उज्जयिनी स्त्री उज्जयिनीनगरी
पर्यायः अवायं २ उद्दाम ३ ॥ तत्पर्यायः विशाला २ अवन्ती ३
अतिवेत्रितं ४ अनीले ५ निरे पुष्करादिनी ४ इति हेमचन्द्रः
कुशे ६ इति हेमचन्द्रः ॥ उज्जयन्ते स्त्री मारणे वयः
उच्छ्रयः पुं पर्वतहलादेरुच्चता इत्यमरः ॥
तत्पर्यायः उच्छ्रायः २ उत्त ॥ उज्जये विप्रकुलं प्रस्फुटितं
संयः ३ इत्यमरः ॥ इति हेमचन्द्रः ॥
उच्छ्रायः पुं उच्छ्रयः उज्जता उज्जते विप्रकुलं वेष्टायो ॥
इत्यमरः ॥ स्त्री इति मेदिनी ॥
उच्छ्रिते वि संजाते समुद्रदे उज्जले वि दीप्ते विशदे ॥

विकाशिते इति मेदिनी ॥ उज्ज ० उपजाते इति कविकल्प
उज्जलः पुं मृगाश्रितः इत्यमरः दुमः ॥
उज्जले स्त्री सर्पे इति राजनिर्घटः ३३ ० संहतो सौतथासुरे
उज्ज प्रा त्यागे इति कविकल्पदु इति कविकल्पदुमः ॥
मः उज्जः पुं त्यागः विसर्जने ॥ उज्ज स्त्री नक्षत्र इत्यमरः
उज्जिते वि उत्तरे तत्के ॥ जले स्त्री इत्यमरटीकायां भरतः
वजिते इति हलानुयः ॥ उज्जयः पुं स्त्री भेलकं भेला
उज्जः पुं उज्जशिले इति जटा मा ३ इत्यादिभाषा तत्पर्यायः
थः ॥ उज्ज स्त्री २ कोलः ३ इत्यमरः
उज्जने स्त्री आयणादियुतते वेद पुं ॥ इति मेदिनी ॥
पादाने इति श्रीभागवते ॥ उज्जयतिः पुं वेदः इति पुराणे
उज्जने खेत्तालतनवुत्पलतन ज्योतिषे ॥
कुत्प्याल तन इत्यादिभाषा उज्जययः पुं आकाशे इति
उज्जशिले स्त्री उज्जहतिः सानु हेमचन्द्रः ॥
गृहीतशस्येदेवात शेषावयव उज्जयः पुं उज्जयहताः यज
ने तत्पर्यायः ऋते २ इत्यमरः उज्जय इति भाषा तत्पर्यायः
उज्जसिले ३ उज्जः ४ उज्ज ५ जंतफलः २ यज्ञागः ३ हेमचन्द्रः
शिले ६ इति तट्टीका ४ इत्यमरः ब्रह्महृदः ५ इति
उज्जशीलः वि उज्जजीवी उज्ज १ त्वमालादेहली गोवर्गदे ॥
शस्यस्य शेषाहणकनी इति निवेरकाट इति भाषा वेदे ॥
पुराणे छिवेरु इति भाषा ॥ तपुंसकमिति यावत् कुष्ठेण
उज्जः पुं तणयणीदिः इत्यमरः भेदः इति मेदिनी ॥
टीकायां भरतः ॥ उज्जयस्ते स्त्री तावे ॥ इति मेदिनी
उज्जः पुं स्त्री मुनीनां पत्रं कर्षयामाणे ॥ इति वैद्यक
गृहे तत्पर्यायः परीक्षाला परिभाषा ॥
इत्यमरः गृहमात्रे इत्यमरः ॥ उज्जय परीक्षे स्त्री देवीहताः इति
माला ॥ शब्देन्द्रिका ॥

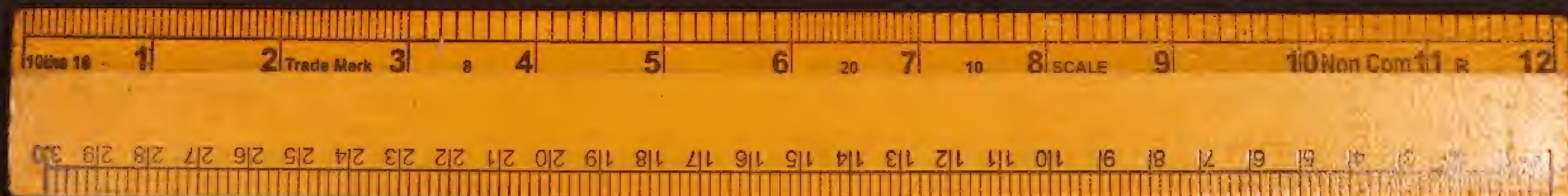


उक्तः ॐ कत्रे इति हारावली मः मतोतरे स्त्री वलिगोपि
 उक्तं वि उक्तविशिष्टं । उत्तमं स्त्री युक्तमोस इत्यमः
 अतिशयमुक्तं प्रकृष्टप्रशस्ते उत्तमः वि तमः सतमः परि
 उक्तभूमः ॐ प्रशस्तभूमिः स्तुतः स्तुतः इति मेदिनी
 इतिजटाधरः ॥ उत्तमिने वि उत्तमिने इति
 उक्तोवः ॐ स्त्री वुस इतिख्यातः श्रीभागवते ॥
 तत्पर्यायः प्राशुत २ लोकने उत्तमः वि भदः उक्तः तत्
 १ लैवा ४ कोशलिकं ५ आमिषं पर्यायः १ प्रथाने २ प्रमुखः ३ प्र
 ६ उपाङ्गाः ७ प्रदा ८ आनेहा ९ वेकः ४ अनुत्तमः ५ मुखः ६ रक्तः
 हारः १ शस्त्रे ११ अयने १२ ७ वरेण्यः ८ प्रवर्हः अनवराद्यः
 इतिहेमचन्द्रः उपदानके १३ १० पराद्यः ११ अग्रः १२ प्राग्र
 इति त्रिकोऽशेषः अग्रप्रदाने १३ १३ प्राग्रः १४ अग्रः १५
 १४ इतिभूरिप्रयोगः ॥ अग्रियः १६ अग्रियः १७ इत्य
 उक्तमः ॐ वार्तिकमः विय ॥ मः मुखः १८ अग्रणीः १९ इति
 रीतिः तत्पर्यायः युक्तमः २ तट्टीका ॥
 अक्रमः ३ इतिहेमचन्द्रः ॥ उत्तमः ॐ वैसिकनामनायकभेदः
 उक्तोशः ॐ स्त्री कुरापदी ॥ तत्पर्यलक्षणेदयिताश्रमप्रकोपेपि
 इत्यमः ॥ उपवायगमणाः इतिरसमेजरी
 उत्तमला स्त्री मुरानाम गंधद्रव्ये प्रियव्रत राज पुत्रः सचतृतीय
 तत्पर्यायः तालपानी २ ताल ॥ मनुः अस्मिन्मन्त्रेरेसत्यमेना
 पणीः ३ तालाख्या ४ खश ५ इति वतारः सत्यनिदि सत्यवेद ॥
 शहचन्द्रिका ॥ कृत भद्रदेवाः वशिष्टसताः
 उत्तमं वि उत्तमिलिते उप ॥ प्रमदादयः सप्तर्षयः पवनसंज्ञ
 ग्रान इति भाषा इतिजटाधरः यत्तद्वात्रायामनुपुत्राः इति
 उत्तं वि आर्द्रवल् इत्यमः श्रीभागवते ॥ (स्त्री
 उत्तमः ॐ कर्णपूरः कर्णभरणे उत्तमफलिनी स्त्री डग्धकावतः
 शारवः शिरोभूषणे ॥ इत्य ॥ राइति भाषा इतिरत्नमाला ॥

उत्तमणीः ॐ कुरादातामहाजः राजनिर्घटः ॥
 इतिभाषा इत्यमः ॥ तत् उत्तमं स्त्री प्रतिवाको इत्यमः
 पर्यायः कुरादः २ इतिजटाधरः जवाव इतिवावनी भाषातस्य
 उत्तमसेयदः ॐ सेयकसेयहणे युत्पत्तिः उत्तम्यतेनिस्तीर्यते
 तनु निर्जने परभाष्यी सह प्रकृताभियोगोऽनेन तस्य
 केशकेषि परंपरालिगन सरूपे यत्तस्य व्यापकसार
 सहासनादिरूप मिशुनीभावः मसनिदेयमनाकुलेमयाख्यामम
 इतिमितातरा ॥ मितेवमुत्तरे तद्विदोविदुः तस्य
 उत्तमसाहसः ॐ देवविशेषः भेदाः मिथ्यासंप्रतिपत्तिश्च
 सप्त साधनप्रियासाहस्येष्य प्रत्यवेधेदने तथा प्राङ्म्याय
 साशीतियण साहसोदेउत्तम स्त्रोतराः प्राक्ताश्रवताः शास
 साहसः इतिशान्तवल्काः सहस वेदिभिः इतिनादः ॥
 यणमितोपि यथा पणाने ॥ उत्तः ॐ विराटराजपुत्रः इति
 हेमचन्द्रः सोर्दप्रथमः साहसः सतः हेमचन्द्रः ॥
 मध्यमः पंचविनेयः सहसैवेव उत्तः वि ऊर्ध्वे उदीची उत्तमः
 वातमः इति मनुः ॥ इतिमेदिनी अमरश्च अनेतरं
 उत्तमा स्त्री उत्तकृष्टानारी तत् उत्तकालः ॐ भविष्यत्कालः
 पर्यायः वराहोद्धार मत्तकाक्षिनी गौणकालः यथा पंचमागानि
 १ वरवर्णिनी ४ इत्यमः मनु यागीय मुख्यकालादथस्तनः सकाल
 काक्षिणी ५ मत्तकाक्षिनी इति उत्तरोगोणः कालः पूर्वसकर्मणः
 तट्टीका डग्धिकावतः इति इति हरिहरपद्धतिः ॥
 मेदिनी स्त्रीवादिनायिकाभेदः उत्तक्रुः स्त्री जेवुद्धीयस्वनवर्षीत
 अस्पालक्षणे अहितकारिणी गीतवर्षविशेषः इतित्रिकोऽशेषः
 प्रियेहितकारिणीअस्याभिष्टौ उत्तकोशला स्त्री अयोध्यानगरी
 उत्तमायव इतिरसमेजरी ॥ इतित्रिकोऽशेषः ॥
 उत्तमोगं स्त्री मल्लके इत्यमः उत्तरीक्रिया स्त्री अतिमक्रिया
 उत्तमारणी स्त्री उदीवरी इति ॥ सोवत सौतिकं प्राह्वादियक्रिया

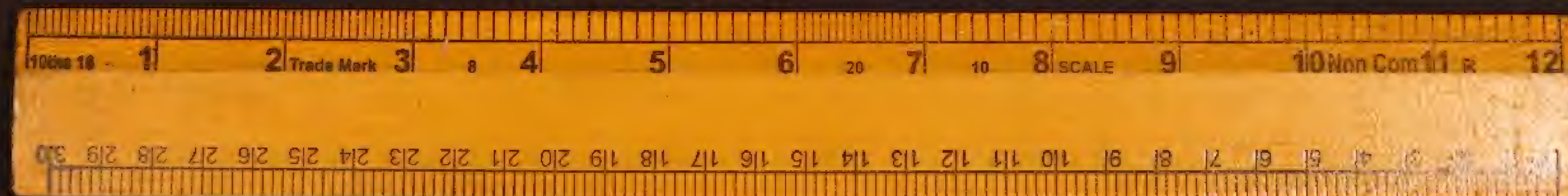
उत्तर

चेत्यः ॥ मलोत्सर्गः इति ॥ इति मेदिनी जलजपुष्पमात्रे
 हेमचन्द्रः ॥ तत्रैतेन स्वमेतले तत्रैयम कुमुदादि तत्पर्यायः
 सैन्यं चिताव सत्रिविष्टः ॥ कुवलये २ इत्यमरः तस्य गुणाः
 उपविष्टः इत्यमरभरतौ ॥ कषायत्वे मधुरत्वे शीतत्वे ॥
 अस्यायने स्त्री उत्तोलने ॥ पित्त कफ रक्त नाशित्वेव इति
 उपस्थितीकरणे ॥ राजवस्त्रभः जलपुष्पविशेषः
 उत्पत्ते त्रि वृद्धिमत प्रोद्यते ॥ कोत्रि इति भाषा तत्पर्यायः
 उत्पत्ते इत्यमरमेदिनीकरो अनुसं २ रात्रि पुष्पे ३ जलाद्वये ५
 उत्पत्ती गुलिः पुं वपेष्ठाः विल्व हिमाञ्जे ५ निशापुष्पे ६ अस्य
 तोगुलिकरतले चापः ३ इति गुणाः शीतत्वे स्वादुत्वे पित्त
 भाषा इति शब्दचन्द्रिका ॥ रक्तान्ति दोषनाशित्वे दाहश्चम
 उत्पत्तेः पुं यक्षी इति वमिश्रोति कृमिज्वर हरत्वेव इति
 त्रिकोडशेषः ॥ राजनिर्घटः ॥
 उत्पत्तेने स्त्री उत्पत्तिः ॥ उत्पलः त्रि मौतभृत्यः इति ॥
 ऊर्द्धगमने इति मेदिनी ॥ विष्णुः हेमचन्द्रश्च ॥
 उत्पत्तिता त्रि ऊर्द्धगमनशीलः उत्पलगोधिके स्त्री वेदनविशेषः
 उपरिगमनकर्त्री इत्यमरः ॥ तत्पर्यायः कुसुताये २ गोशीर्षे
 उत्पत्तिसुः त्रि ऊर्द्धगमनशालः ३ इति शब्दमाला ॥
 तत्पर्यायः उत्पत्तिता २ ॥ उत्पलपत्रे स्त्री कुवलयदले
 इत्यमरः ॥ स्त्रीमयत्वे इति हेमचन्द्रः ॥
 उत्पत्तिः स्त्री उत्पत्तेने तत् तिलकं इति धरणी ॥
 यम्पीयः जनुः २ जनने ३ जन्म उत्पलपारिवा स्त्री श्यामलता
 जनिः ५ उडवः ६ इत्यमरः ॥ इत्यमरः ॥
 उत्पन्नः त्रि उत्पत्तिविशेषः ॥ उत्पलिनी स्त्री यद्यत्समूहः इति
 जातः उद्भूतः ॥ शहरत्रावली जलपुष्पविशेषः
 उत्पले स्त्री नीलकमले ॥ छोटा को जी इति हिंदी भाषा।
 कुष्ठाघातः इति विष्णुः पुष्पे ॥ तत्पर्यायः कैरविणी २ कुमुदीनी



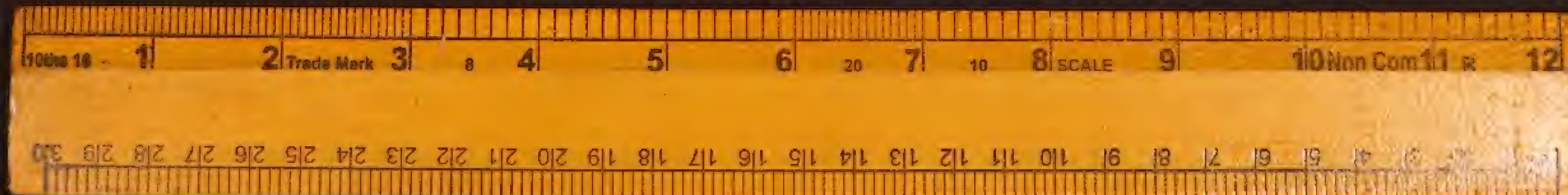
दाने ४ विसर्जने ५ विद्यादाने ६ उत्तराणी स्त्री हरीकरणेवाले
वितरणे ७ स्त्रीने ८ प्रतिपादने स्थानोत्तरायाणे ॥
९ प्रादेशने निर्वपणे ॥ उत्तराः पुं उचमः तत्पर्यायः
अपवर्जने ॥ अहतिः २३ ॥ अथवसायः २३२ तत्पर्यायः
इत्यमरः ॥ इति मेदिनी कल्याणे भाव
उत्तराणि स्त्री निमानो काल विशेषः इति शहरत्नावली
विशेषः यथा कालोद्दिष्टो उत्तरावहेने स्त्री उचमहदिः
उचमपिण्युत सपिनीमुभेदतः वीरसः इत्यमरः ॥
सागरकोविकोटीनोविश्या उत्तिव्यमानः त्रि उद्रिच्यमानः
ससमाप्यते अवसपिन्याय ३३ हृदिमान इति श्रीभागवते ॥
तत्सपिन्या तत्र विपरीताः उत्तिसक्तः त्रि उद्रतः इति
एवेहादशाभिरेववर्ततेका त्रिकोऽशेषः गवितः वहितः
लवक्रमिरे इति हेमचंद्रः ॥ उद्रिक्तः इति श्रीभागवते ॥
उत्तर्या स्त्री प्रजनकालप्रार् उत्तकः त्रि वाञ्छितकर्माघतः
गोः पाल लतने ३३ उचमृगः ३३ तत्पर्यायः ३३ उचमृगः ३३
भाषा इति जटाधरः ॥ क इत्यमरः उक्तदतः ॥ इति
उत्तवः पुं नियताज्ञादजन हेमचंद्रः ॥
आपारः तत्पर्यायः जणः ३ उत्तरः पुं दिनावसाने इति
उहवः ३ उहवः ४ मरुः ५ हेमचंद्रः ॥
इत्यमरः उत्तकः इकाप्रसवः उत्तष्टः त्रि हतोत्तरीः तत्
कोपः इति मेदिनी ॥ यर्ष्यायः त्यक्तः २ हीनः ३
उत्तादने स्त्री समुत्तरः ॥ विभुतः ४ समुज्जितः ५ भूतः ६
उहाहने उहर्तने इति मेदिनी इत्यमरः ॥
उत्तादिते विहोतसादने ॥ उत्तेवने स्त्री ऊर्हतेकः उचलन
उहर्तिते निर्मलीकृतशरीरे अचन इत्यादिभाषा ॥
उत्तारकः पुं हारपालः इति उत्तथः पुं यवतहतादीनां
हेमचंद्रः उत्तारणकर्ता ॥ देवी उचयः शरीरे इत्यमरः

सहनने इति हेमचंद्रः ॥ उदका स्त्री रजस्वला ऋतुमती
उतदिमः पुं भुक्त्युत्पले इति इत्यमरः ॥
शहरवेदिका ऊर्हत्येके त्रि ॥ उदगद्रिः पुं हिमालयपर्वतः
उतदिमिका स्त्री कर्णभूषणवि इति हेमचंद्रः ॥
शेषः तत्पर्यायः कर्णोदः ३३ इति उदगयने स्त्री उत्तरायणे इति स्मृतिः
हेमचंद्रः ॥ उदगभूमः पुं सद्रमिः उत्तकृष्ट
उत्तेपणे स्त्री व्यजने धान्य स्थाने इति जटाधरः ॥
मर्दनवल्गु इति मेदिनी उदेवने उदये त्रि उक्रिते उच्च इत्यमरः
ऊर्हतेपणे योऽशयणे ॥ उदयदन् पुं उच्चदेतहस्ती हहदेत
इति हेमचंद्रः ॥ युक्ते त्रि इति हेमचंद्रः ॥
उदय विश्रुत्युपसर्गात्तर्गत उदजः पुं पञ्चमशो इत्यमरः
उपसर्गविशेषः अस्याधीः ऊर्ह उदेवने स्त्री पिथानपात्रे जाकुनि
उत्तर्षः प्राकटो नेकटो ॥ इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
इति उदीदासः प्रकाशः ॥ ऊर्हतेपणे ॥
विभागाः प्रावल्गे अस्यास्थ्य उदेविते त्रि ऊर्हतिने इति
प्राक्तिः प्राधान्ये वेधने भावः हेमचंद्रः यजिते ॥
मोक्षः लाभः ऊर्ह कर्म ॥ उदेउपालः पुं मत्पविशेषः
इति मेदिनी ॥ स्त्री सपिभेदः ॥ इति मेदिनी ॥
उदे स्त्री जले इति शहरत्नाव उदीयः पुं समुद्रः इत्यमरः
उदक्य उत्तरदिग्देशकालाः उदीयकाः पुं समुद्राक्रमणकर्ता
इति मेदिनी ॥ इति व्याकरण ॥
उदके स्त्री जले इत्यमरः ॥ उदीयमलः पुं समुद्रेणः
उदकीर्णः पुं महाकरेजः इति अस्यागुणाः शीतलत्वेकषायत्वे
राजनिर्घटः ॥ अतिवैतिकारित्वेव ॥ इति
उदकीर्णः पुं करेजविशेषः राजवल्लभः ॥
शालकरम्बा उहकरेज इत्यादि उदीयमेखला स्त्री पृथिवी इति
भाषा इति रत्नमाला ॥ महाभारते ॥



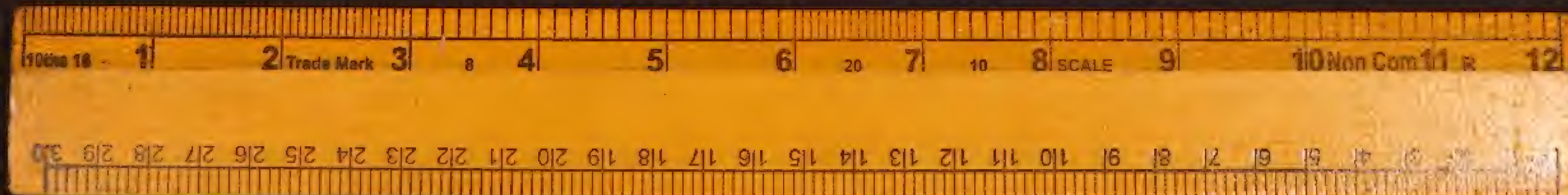
उदरः पुंवाती माधुः ॥ इति अजीर्णान्मलैश्चाग्नेर्जीयेते मल
मेदिनी इति याजने । इति सेचयात् रुद्धास्विदेववाहीनि
शहरत्नावली ॥ दोषोः स्तोतोसि सेचिताः ॥
उदरकः पुंवातीतः वाती ॥ प्राणायाम उपायान् सेदय्य ॥
इति शहरत्नावली ॥ जनयेत्पुदो नृणां पृथग्गुणै
उदरिका स्त्री तन्निः ॥ इति समस्तैश्च स्त्री हवद्वत्तोदकेः
शरावली ॥ सभवस्तुदराण्येष्टो तेषां लिगे
उदया स्त्री पिपासा इत्यमरः ॥ पृथक्पृथक् इति निदाने ॥
उदयान् पुं समुद्रः इत्यमरः ॥ उदरिणिः पुं गुल्मरोगः इति
उदयः आजाति सौत्रयात्रये हेमचंद्रः ॥
इति कविकल्पद्रुमः ॥ उदरात्राणो स्त्री उदरवेधवत्सादि
उदयान् स्त्री पुं कृपः इत्यमरः ॥ तत्पर्यायः नागोदर इति ॥
उदयः पुं पूर्वपर्वतः उदयावतः हेमचंद्रः ॥
समुज्जातिः इति मेदिनी दीप्तिः ॥ उदरिणिः पुं समुद्रः सूर्यः इति
मेगल इति शहरत्नावली ॥ हेमचंद्रः ॥
उदयने स्त्री उदयः इति मेदिनी ॥ उदरिण्यशवः त्रिसर्वात्रसादकः
उदयनः पुं अगस्त्यमुनिः वत्सरा तत्पर्यायः सवीचीनः ॥ सवीच
जः इति मेदिनी ॥ उदयनाचार्यः भक्तकः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
सवकुसुमोजलियेयकती ॥ उदरिभारिः त्रि स्तोदरमात्रपूरकः
उदरि स्त्री नाभिस्तनयोर्मध्ये भागः तत्पर्यायः कुलिभारिः ॥
पेट इति भाषा तत्पर्यायः ॥ आलेभारिः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
पिचिडः ॥ कुली ॥ जदरः ॥ तुदे ॥ उदरामयः पुं रोगविशेषः
॥ इत्यमरः ॥ पुद्रे इति मेदिनी ॥ तत्पर्यायः अन्नगंधिः ॥ अतिलाः
उदररोगः पुं जदरव्याधिविशेषः ॥ इति त्रिकोशेषः ॥
उदरी इति भाषा तत्परिदान ॥ उदरावर्तः पुं नाभिः इति ॥
संप्राप्तिप्रकाराः रोगाः सर्वे स राजनिर्घटः ॥
मेदोमो सतरासुदराणि तु ॥ उदरिणी स्त्री गर्भवती इति ॥

हेमचंद्रः ॥ उदवसिते स्त्री गृहं इत्यमरः ॥
उदरिलः त्रि वृहत् दशयुक्तः ॥ उदमित स्त्री अर्द्धजलपुक्तचोले
भुग्रा इति भाषा तत्पर्यायः ॥ इत्यमरः ॥ अम्यगुणः लेपात् ॥
पिचिडिलः ॥ वृहत् कुलिः ॥ तुदिः कुष्ठरोगनाशित्वं दाहत्वा मुस
५ तुदिकः ५ तुदिलः ५ उदरी ॥ शेषनाशित्वे च इति राजवल्लभः
इति हेमचंद्रः ॥ उदातः पुं सारभेदः सप्तवेदगाने
उदरी ने त्रि उदरिलः ॥ इति उच्चः सारः इत्यमरः ॥ दाने ॥
हेमचंद्रः ॥ वायविशेषः इति शहरत्नावली
उदरकः पुं उत्तरकालोद्भवफलं कायालेकार भेदः इति मेदिनी
इत्यमरः ॥ भविष्यत्कालः इति उदात्ते त्रि दयात्यागादिसेयत्रे
धरणी मदनकंदकं मयना ॥ इति मेदिनी ॥ रुधे दाह ॥
गोक्षरकोष्ठा इति भाषा इति महत् इति हेमचंद्रः ॥
मेदिनी ॥ नी उदानः पुं कंदस्थवायुः इत्यमरः
उदरिः ॥ त्रि उत्तमः इति मेदिनी ॥ तत्पर्यायः ऊर्ध्वनयने इति ॥
स श्रीधरस्वामी उर्ध्वगमनवान् ॥
उदरिः पुं अग्निः इति मेदिनी ॥ कंदस्थानी योत क्रमणवायुः इति
शिवः कंदर्यः इति शहरत्नावली ॥ वेदातः उदरावर्तः नाभिः ॥
उदरः पुं रोगविशेषः तस्य ॥ सूर्यविशेषः इति मेदिनी ॥ यत्त
लक्षणं वरीदीदृष्टस्थानः शेषः इति शहरत्नावली ॥
संजायते वहिः सके इति दाद ॥ उदारः त्रि दाता महान्
वह्मलः कुदिचर विराहवान् ॥ उज्जाशयः तत्पर्यायः ॥ दक्षिणः
उदरि मितिते विद्याकीर्तयित ॥ सारलः ॥ इत्यमरः ॥
मथापरे वाताधिकं पीत पित्त ॥ उदावत सारः पुं सेवत्तरादि ॥
मुदईच कफाधिकं इति निगने पेचोतरीत वत्सर विशेषः ॥
उदलावनिकः त्रि लवणादक श्रीस्मिन्वर्धयौदाते महाफलं
संसिद्धं व्यंजनार्थः इति ॥ इति विस्मयमीतरे ॥
हलायुधः ॥ उदावर्तः पुं रोगविशेषः ॥



तत्पर्यायः गुदग्रहः २ इति ॥ उद्गतः प्राप्नोदयः इति ॥
 हेमवेदः मलमूत्रवायुशेथक मेदिनी ॥
 रोगः तस्य निदाने संप्राप्तिश्च ॥ उदितोदितः त्रि शास्त्रज्ञः ॥
 वातविन्मूत्रजं भास्वतकोदगारः इति स्मृति ॥
 वमोदिये लहसोक्तं निदानं उदीची स्त्री उत्तरादिक इत्यमरः
 धृत्यादावतिसेभवः इति निदाने उदीचीने त्रि उदीची भवे ।
 उदासः पुं उत क्षेपः उद्गावः ॥ उत्तरदिग्जातवस्तु इति हेमवेदः
 उदास्युक्ते त्रि ॥ उदीचाः पुं शरावतिनद्याः ॥
 उदासीनः पुं यशसः इत्यमरः पश्चिमोत्तर देशाः इत्यमरः ॥
 विजिगीषोः शत्रुमित्रभूमितो उदीचा स्त्री बालनामगेषु च
 व्यवहितः व्यवहितत्वादेव ॥ बाल इति ख्याते इत्यमरः ॥
 नोपकारी नाप्यकारिकेवल उदीरणे स्त्री कथने इति हलायुधः
 मूर्ध्नि सासीन इति भरतः ॥ उदीर्णः त्रि उदारः महान इति
 उदास्थितः पुं वरः दारपालः ॥ जराथरः ॥
 मध्यक्षः इति हेमवेदः ॥ उडुस्वः पुं उडुवरहृत्तः ॥
 प्रवज्जावसितः नष्टसेन्यासः ॥ यज्ञ उडु इति भाषा तत्पर्यायः
 इति मेदिनी ॥ लीहृत्तः २ हेमडुग्धः ३ सराफलः
 उदाहरणे स्त्री दृष्टोतः तत्पर्यायः ४ कालस्कंधः ५ यज्ञयोग्यः ६
 उपोद्घातः २ उदाहारः ३ यज्ञीयः ७ सप्रतिष्ठितः ८ शीतकलः
 इति शास्त्रज्ञावली १० यवः ११ जेतुफलः १२ पुष्पधूतः १३
 न्यायावयवोत्तरीतमिदं ॥ १४ सौम्यः १५ शीतफलः १६
 उदाहारः १७ उदाहरणे इत्यमरः ॥ अस्पृश्यफलगुणाः मधुरत्वं
 प्रकृतोपपादकदृष्टादिः इति हिमत्वे कृमिकारित्वे रक्त पित्त
 भरतः पुक्ति प्रामाथ्यनिदर्शने तस्मा मूर्च्छादाह नाशित्वे व शर
 इति सौजः प्रकृतसिद्धाधीविता सपक्वफलगुणाः अतिशयशीतत्वे
 इति रायमुकुटः ॥ मधुरत्वं पित्तप्रमशोषहातित्वे
 उदितः त्रि उक्तः बहु इत्यमरः अस्पृश्यफलगुणाः कषायते

अग्निदीपनत्वे रुचिकारित्वे ॥ उद्गाता पुं सामवेदज्ञः ॥
 मोसवर्द्धकत्वे रक्तविकारकारित्वे सामवेदविद्वात्तणः इत्यमरः ॥
 अस्पृश्यगुणाः शीतत्वे कषायते उद्गावः पुं उडुमने इत्यमरः ॥
 व्रणनाशित्वे गर्भिणीगर्भे ॥ शृङ्गः इति भरतः कंदराजिने
 स्रक्तकत्वे लनडुग्धदातृत्वे च छेदः इति भाषा इति ॥
 इति राजनिर्घटः कृष्णविशेषः ॥ जराथरं तत् नागवासुकर्म ॥
 देहली गोवरादेरुत्तीचेरकार्द ॥ इति श्रीथरस्वामी ॥
 इति भाषा येडकः नपुंसकं ॥ उद्गीते त्रि उद्गीते इति ॥
 इति हेमवेदः ॥ देवीमाहात्म्ये ॥
 उडुवरं स्त्री ताम्बे इत्यमरः ॥ उद्गीथः पुं सामवेदभेदः प्रणवः
 उडुवरदला स्त्री देतीवृत्तः इति इत्यमरटीकायां भरतः सामवेद
 राजनिर्घटः ॥ ध्वनिः इत्युक्तः ॥ सामगाने
 उडुस्वरपणी स्त्री उडुवरपणी ॥ इति सारमेदरीसाम्ना ॥
 देतिकावृत्तः इत्यमरः ॥ द्वितीयोऽध्यायः इति भगीरथः
 उडुवरले गुग्गुलुः इति मेदिनी ॥ उद्गीर्णं त्रि उग्रते इत्यमरः ॥
 तं इलकं उतार्थकार्थमितपात्रे उतोत्पद्यत वस्त्रादि इति भरतः
 उल्लि इति भाषा तत्पर्यायः उद्गाहः पुं उद्गाही ऊर्द्धीकृत्य
 उल्लवले २ इत्यमरः ॥ कस्यचित् यद्गणे इत्यमरः ॥
 उडुखः त्रि ऊटः स्थूलः इति विद्याविचारः इति भरतः ॥
 मेदिनी ॥ उद्गीते त्रि उद्गीते कदितवस्तु ॥ उद्गाहितः त्रि उदीर्णः बहुः
 इत्यमरः ऊर्द्धगते उदिते ॥ शाहितः ॥ इति मेदिनी ॥
 उद्गमः पुं ऊर्द्धगमने उदयः ॥ उपन्यस्तः इति हेमवेदः ॥
 उद्गमनीये स्त्री धौतवस्तुये इत्यमरः ॥ उद्गः पुं प्रशस्तः प्रकांडः ॥
 धोयायोऽ इति भाषा इत्यमरः ॥ उद्गनः पुं यत्र काष्ठे काष्ठे ॥
 उद्गाहं स्त्री अतिशयः तपुक्तेवि निभायतत्तेतत परकार्द इति
 इत्यमरः ॥ भाषा ॥ इत्यमरः ॥



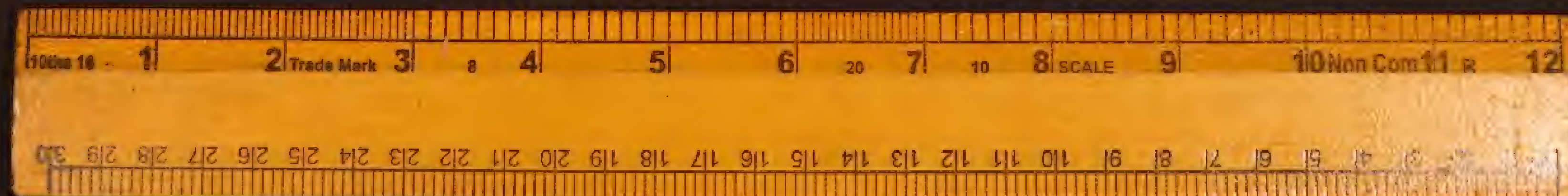
उद्दीपणे ली गगदिचर्षणे ॥ उद्देशः पुं कीटविशेषः ॥
 उद्दीपकया उद्दीपणगुणः के उद्दीपकः तत्पर्यायः मतकुरः २ कोणकुरः
 नाशिते तद्गताग्निनेजने ॥ उद्दीपिभः ५ उद्दीपकः ५ ॥ इति
 शिरासवकारकलेच इति ॥ हेमचंद्रः ॥
 राजवस्त्रभः ॥ उद्दीप्यालः पुं सर्पविशेषः ॥
 उद्दीपे ली मोसे इतिहासवली मत्पभेदः ॥ इति मेदिनी ॥
 उद्दीपः पुं गृहभेदः टोकि ॥ उद्दीपः त्रि उद्दीपः करालः
 उद्दीप्याना इत्यादि भाषा इति उद्दीपकदंतः इति मेदिनी ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ (लनार्थ) उद्दीपे ली वेधने इत्यमरः ॥
 उद्दीपकं ली कृपाजलोत्ता उद्दीपः बुद्धी वा उद्दीपिः ॥
 यत्रविशेषः तत्पर्यायः ॥ मध्यः लग्नः इति विश्वः ॥
 चटायेत्रे २ इति हेमचंद्रः ॥ उद्दीपः त्रि वेधनरहितः स्तंभः
 उद्दीपने ली कृपाजलोत्ता उद्दीपदेवविभुतदंतचोतः
 नार्थ १ सुसहितचटः तत्पर्यायः इति प्रव्रज्या ॥
 इति भरतः ॥ उद्दीपः पुं वरुणः इति मेदिनी
 उद्दीपतः त्रि कृतोद्दीपने ॥ उद्दीपः पुं बहुवारकहृत्तः
 खोला इति भाषा ॥ इत्यमरः वनकोद्भवः इति
 उद्दीपितज्ञः त्रि प्राज्ञः इति ॥ रत्नमाला ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ उद्दीपकः पुं बहुवारकहृत्तः
 उद्दीपतः पुं आरंभः इत्यमरः ॥ इति शहरत्नावली ॥
 प्राज्ञे यस्यपरिच्छेदः इति ॥ उद्दीपतः त्रि बहुः इत्यमरः
 त्रिकोडशेषः पादसवलने ॥ टीकायां भरतः ॥
 समुपक्रमः यवनाभ्यासयोगा उद्दीपकः त्रि उद्दीपनकर्ता

कुम्भकादित्रये उद्दीपः सुहृत् ॥ उद्दीपने ली प्रकाशने विभाव
 इति मेदिनी ॥ (मः) विशेषः यथा आलेवनोद्दीपनार्थे
 उद्दीप्यतामिति कविकल्पे तत्पभेदावभौस्तौ उद्दीपन ॥

विभावस्ते रसमुद्दीपयति ये उद्दीपन इति मेदिनी मुक्तिः
 तेव । आलेवनस्य वेष्टापादश इति शहरत्नावली ॥
 कालादयस्तथा वेष्टादीत्यादि उद्दीपः पुं उत्तरः इत्यमरः ॥
 प्राज्ञात रूपभूषणादयः का उद्दीपणे ली रोमोचः इति
 लादि इत्यादि प्राज्ञात वेष्टे चैव हेमचंद्रः ॥
 कोकिलालाप भ्रमरकेकादयः उद्दीपः पुं उत्तरः इत्यमरः ॥
 इति साहित्यदर्पणे ॥ यत्प्राग्निः यादवविशेषः इति
 उद्दीपः त्रि प्रकाशितः ॥ मेदिनी हस्तीनां समेतो मेघी
 उद्दीपे ली गुग्गुलुः इत्यमरः कलस्य दयितः सत्वाशेषा
 टीकायां भरतश्चत वावस्यातः हृदस्यतेः सत्ता उद्दीपे बुद्धि
 तद्देशः पुं अनुसंधाने अनेषा सत्तमः इति श्रीभारवते ॥
 तौ उद्दीपकः त्रि उद्दीपकर्ता उद्दीपने ली बुद्धी इत्यमरः ॥
 उद्दीपणं इति लीलावती ॥ उद्दीपनः त्रि उद्दीपः वमितः इति
 उद्दीपयः त्रि उद्दीपयः ॥ मेदिनी ॥
 उद्दीपनीयः प्रयोजने ॥ उद्दीपतः पुं निर्मदहस्ती इत्यमरः
 उद्दीपिका स्त्री कीटविशेषः उद्दीपतः इति रमानायः ॥
 तत्पर्यायः उपजिह्विका २ उद्दीपः पुं ज्ञेयः इत्यमरः ॥
 उत्पादिका १ वटिः ५ दिवी ५ उद्दीपितः इति मेदिनी ॥
 इतिहासवली । उद्दीपे ली उद्दीपने अनन्याकायो
 उद्दीपतः पुं राजमलः इति ॥ स्वामी ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ उद्दीपणे ली उद्दीपकरणे
 उद्दीपे त्रि अविनीते इति ॥ उद्दीपलने ॥
 हेमचंद्रः ॥ (मानः) उद्दीपस्त्री गुडुची इति शहरवेष्टिका
 उद्दीपमनस्तत्वे ली गर्वः अभा उद्दीपणे ली रोमोचः इति
 इति शहरत्नावली ॥ हलामुयः ॥
 उद्दीपणे ली उद्दीपः योताच्चे । उद्दीपतः त्रि कृतोद्दीपणे तोला ॥

इति भाषा तत्पर्यायः सवदेकः उद्दिजे ४ इतिरमानाथः ॥
 २ इत्यमरः उतत्तिप्रः यति ॥ उद्दिदे स्त्री योषुलवणे याश
 भुक्तेजितः इतिमेदिनी ॥ को लोभइतिभाषा इतिरत्वमाला
 उद्दमाने स्त्री वृत्ती इत्यमरटीका उद्दते त्रि उत्पन्ने जाते ॥
 भरतः ॥ उद्दतरूपे स्त्री नयनगोचररूपे
 उद्दः पुं नदः इति व्याकरणे ॥ यथा उद्दतरूपेनयनस्यगोचरे
 उद्दुहः त्रि विकसितः इति इत्यादि तद्देति ध्यत्त सखा
 हलायुयः ॥ विभागसे योग्यगयस्वस्वेहद्वयं
 उद्दयः पुं किंचित् ज्ञानं ॥ परिमाणमुक्ते क्रियाजातीयोग्य
 उद्दटः पुं कछपः सूर्यः इति हतिसमवायेवतादृशे शृङ्गाति
 मेदिनी ॥ (का) वलः सेवधादौलोकोद्दतरूपयोः
 उद्दटः त्रि प्रवरः इतिनेषथदी इतिभाषा परिकेदः ॥
 अष्टाशयः तत्पर्यायः सदेकः उद्दमः पुं उद्देगः इत्यमरः ॥
 २ उदाहः १ उदाहः ४ उदीर्गः ५ उद्दते स्त्री वाहुमध्यममेउलाका
 महाशयः ६ महामनाः ७ महत्मा खड्गभामणे इतिमहाभारते ॥
 ८ इति हेमचंद्रः ॥ उद्दः पुं नदः इतिहेमचंद्रः ॥
 उद्दवः पुं जन्म उत्पत्तिः ॥ उद्यतः पुं प्रययपरिकेदः इति
 इत्यमरः ॥ जटाथरः ॥
 उद्दिजः त्रि उद्दिजः इत्यमरः ॥ उद्यते त्रि उत्तोल्यभूतवस्त्रादि
 टीकायोरमानाथः ॥ उद्यत शस्त्रादि तत्पर्यायः ॥
 उद्दिजे त्रि उद्दिजजातमात्रे ॥ उद्दीर्गः २ इत्यमरः ॥
 उद्दतरु गुल्मादि इत्यमरः ॥ उद्यमः पुं उद्योगः तत्पर्यायः ॥
 उद्दिन त्रि उद्दिजे इत्यमरः ॥ गुराणे २ इत्यमरः गुराणे
 तद्वपेवथा हलः १ गुल्मः २ गोराणे ४ इतिरुटीका उल्साहः
 लता ३ वृत्ती ४ तृणा ५ (३) ५ अथ्यवसायः ६ उद्योगः ७ इति
 उद्दिदे त्रि अगुल्मादिततः पर्यायः जटाथरः ॥
 उद्दिन उद्दिजे ३ इत्यमरः ॥ उद्याने स्त्री राजः साधारणवर्णे ॥

तत्पर्यायः आक्रीडः २ ॥ प्रतिमार्गकः ६ ब्रह्म ७ ब्रह्मः ८
 निःसर्गो प्रयोजने इत्यमरः ॥ इतित्रिकोडशेषः ॥
 उद्यानपालः त्रि उद्यानरत्नकः उद्दयः पुं १ यकीले ताम्रवृ
 माली इति भाषा ॥ यस्ती इतिमेदिनी ॥
 उद्यतः त्रि उद्यममुक्तः उद्योग उद्दिक्ते त्रि स्फुटं स्पष्टे इति ॥
 विशिष्टः इत्यमरटीकायोभरतः जटाथरः ॥
 उद्योगः पुं यत्नः चेष्टा ॥ उद्देकः पुं उद्यमः हृदिः
 तत्पर्यायः उत्साहः २ उद्देका स्त्री महानिमः इति
 अथ्यवसायः ३ उद्यमः ४ इति राजनिर्घटः
 जटाथरः ॥ (स्त्री) उद्दत्तरः पुं वत्सरः इति ॥
 उद्योगी १ त्रि उद्योगाश्रयः उद्य हेमचंद्रः ॥
 तथाच उद्योगिने पुरुष ॥ उद्देयने स्त्री ऊर्ध्वेयने गलायदी
 सिंहमुपेतिलस्त्रीर्देवेनदेययमि देतन फोसीदेत दाङ्गन
 कापुरुषा वदेति देवेनिहृत्य ॥ इत्यादिभाषा इतिस्मृतिः ॥
 कुरुयोरुषमात्मशक्त्यायेतकते उद्दमने स्त्री उद्दीर्गो तुलिया
 यदिनसिद्धाति कोऽत्रोद्यः ॥ फेलन वीतिकरणे इत्यादिभाषा
 इतिहितोपदेशः ॥ उद्देगः त्रि अतिरिक्तः उवमकाग
 उद्योतः पुं आलोकः ज्योतिः इत्यादिभाषा यथा उद्देगोहि
 इतिहलायुयः ॥ यथाः समधिकफलमावष्टे इति
 उद्देगः पुं जलजंतविशेषः ॥ व्याकरणटीका ॥
 उद्देगल इति भाषा इत्यमरः उद्देगने स्त्री उत्पत्तने विलेपने
 उद्देकः पुं पुरविशेषः ॥ वर्धणे इति मेदिनी शरीर
 व्यामचारिपुरे शोभ मृदेकः ॥ निर्मली करण गेयद्व्यादि तत
 प्रतिमार्गकः इति जटाथरः ॥ पर्यायः उत्साहने २ इत्यमरः
 उद्देगः पुं व्यामचारिपुरे तत ॥ हरिद्रा वेसन उवदन इत्यादि
 पर्यायः खपुरे २ ऊर्ध्वगोपुरे भाषासामान्याहर्तनगुणाः कफ
 ३ हरिश्चंद्र पुरे ४ शोभे ५ वासुमेदे वातगोनाशिते ॥



अंगस्येयं वस्त्रमिति लकारिते च भेदात्तत्त्वकन्यायो विवाहकर्तृत्वे
 होरायां पुद्गलनगुणाः केवलेन कर्मत्वे सत् सत्तत्त्वविधः वस्त्रमाह
 रुत्तताहारितिलोद्भूतनगुणाः यथाशास्त्रे ताकृता कन्यायत्रोपेत
 केवलेन ता तदोपनाशिते सत्तात्त्वः १ यत्र यत्तत्त्वार्थविज्ञे
 इति राजवस्त्रमः ॥ कन्यादाने सदैवः २ यत्र
 उद्वाहने स्त्री अतर्हीसः इति वरात् गोदये गृहीत्वा तैनेव सह
 त्रिकोऽपेयः ॥ कन्यादाने सत्तत्त्वः ३ यत्र
 उद्वाहितः त्रि उद्वाहितः इति भूति अनया सह धर्मवरात् इति नियमे
 प्रयोगः उद्वाहित इति वापाठः कृता कन्यादाने सकायाः ४ यत्र
 उद्वाहः पु पुत्रः इति हेमचन्द्रः यने गृहीत्वा कन्यादाने सत्तत्त्वः
 समवायेत गतवापुर्विषयः स यत्र कन्या वरात् योऽन्यान् ॥
 सत्तत्त्ववायो रुद्ध्यतः इति रागात् त्वे मेभाया त्वे मे
 सिद्धेति शिरोमणिः ॥ पतिरिति निश्चयः सगोर्ध्वः ६
 उद्वाहा स्त्री कन्या पुत्री इति यत्र वस्त्राकारेण कन्यादारेण
 हेमचन्द्रः ॥ सराक्षसः ७ यत्र सत्तत्त्वो मत्तायो
 उद्वाहः त्रि उद्वाहितः उद्वातः प्रमत्तायो वा कन्यायो निजने
 इत्यमरटीकायां मुकुटः ॥ गमने सपेक्षावः ८ तत्त्वनिर्णयः
 उद्वाते त्रि वस्त्रितवस्तु तत्त्व सगोत्रा मनवश्च यस्का समान
 यथ्यायः उद्वाते ११ इत्यमरः ॥ प्रचरो यिप्रयेत्तयोर्द्वैतनयले
 उद्वातः पु निर्मदहस्ती इति पुरुषाणां पुत्र कन्यासेतति
 मेदिनीकर जटाधरो ॥ यस्म्यस्या प्रत्येक सप्तमी पय्योतो
 उद्वासने स्त्री मारणे वथः अथस्तने उदयेत्तया सप्तमी
 इत्यमरः ॥ पय्योतो पितृवधे पत्नयोर्द्वैतन
 उद्वाहः पु विवाहः इत्यमरः ॥ यलो प्रत्येका पेत्तया सप्तमी
 तत्त्वतत्त्वो भाय्यात्वे सपादके पय्योतो अथस्तने तदयेत्तया सप्तमी
 ग्रहणे तत्त्वस्त्रीकाररूपज्ञान पय्योतो मातामह सप्तमोदको
 विशेषस्य समवाय विषयतयो मातामहायेत्तयोर्द्वैतनचवर्णो

पुरुषाणां पुत्र कन्यासेतति येतेषामप्य भावे कन्यासंयवे
 यस्म्यस्या प्रत्येका पेत्तया ॥ कुर्यात् अथ विवाह पूर्व कर्तव्य
 यवमी पय्योतो अथस्तने ॥ कर्म्म अथ पूर्व भाविभुभाभुभ
 उदयेत्तया येवमी पय्योतो गृहादिदोषशान्त्यर्थो होमादिभ्य
 मातृवद्वयेत्तयोर्द्वैतन चतुर्णो गोवत्तराने ततो नोदीप्ताहे ॥
 प्रत्येका पेत्तया येवमी पय्योतो लप्रसमयेवे उपस्थिते सति
 अथस्तने तदयेत्तया येवमी पय्योतो वाचनादिके विधाय वरात् सत्तत्त्वरादि
 तावकन्या पतिरप्य उद्वाहः कर्तव्यः ततः कन्यादाने यथा शक्तिथनदाने च
 पितृवधुमातृवधुविरहे पितृयो ततः सत्तत्त्वार्थविधिना प्रिये स्यात्
 योर्धो गतामवलेद्य सप्तमी पय्योतो कुशोऽपि सप्तम्या पाणिग्रहणे
 तायाः येवमी पय्योतायाश्च कन्यायाः सप्तम्यदी गमने च कर्तव्ये ॥
 परिहारः वर्जनीयानो कन्यानां मये ज्येष्ठेऽकृत विवाहे निवाहकर्तृ
 यिमात्रिगोत्रांतरिता सा विवाह्या कनिष्ठः परिवेदन दोषविशिष्टो
 यत्र सप्तम्या गतन प्रतियोगि पितृ भवति ज्येष्ठः परिविन्नः सा कन्या
 पितृवधुयेवमगान प्रतियोगि परिवेदनीया कन्यादाता परिविद्यी
 मातामह मातृवधुगोत्रमादायेव तत्त्वराहितपरिकर्त्ता ते
 त्रिगोत्रगाने च द्रव्यसगोत्रा सर्वयतिताः किंतु देशेतरस्थ
 विवाहे दोषाभावः मातृ स्त्रीचैकोऽवैमात्रेय वेष्पासक्त
 सपत्नीभ्रातृ कन्या तद्दोहित्री मृदुतत्त्वातिरोमि जउ मृकोथ
 अथापयित कन्या शिष्यकन्या वधिरकुत्र वामन केदातिवद्व
 ब्रह्मदगुरु केनो वयोऽप्योत्पत्तिर्वि नैष्टिक ब्रह्मचारि वानप्रस्थभित्त
 कर्तव्यः अथ कन्यादानाधिकारि कृषिसक्त नृपसक्त धनहृदिप्रसक्त
 आदोपिता तदभावे पितामहः कामकारि रत्नकोन्मत्त वैश्व
 तदभावे भ्राता तदभावे पितृ ॥ ज्येष्ठे च नृदेव्यपि कनिष्ठविवाहे
 ज्ञातिः तदभावे मातामहः ॥ नदोषा यवे विकृत रूपानृद्धा
 तदभावे मातुलः तदभावे माता ज्येष्ठा कनिष्ठयाः सोदराया
 तदभावे मातामह ज्ञातिः ॥ रुद्धायाः परिवेदनाय न भवति

इष्टाचि भोजनानि प्रथमं दे उन्मीलने स्त्री उन्मेषः वस्तुमेला
 वगुरुद्विजाना उन्मादेहेतुर्भवहर्ष इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 पूर्वो मनोऽभिवातो विषमाश्च ॥ विकाशः ॥
 वेष्टाः अत्यरूपेण सतस्य उन्मीलितः त्रि विकसितः ॥
 मलाः प्रदुष्टा बुद्धे निवासे रुर्ये प्रसुदितः इति हिमालयः
 प्रदुष्टा स्त्री तौ स्य धिष्टाय मनो उन्मुखः त्रि रुद्धे सुखः तत्पर्यायः
 वरुनि प्रमाहयेत्यानुजनस्य उत्पश्यः २ इति हेमचंद्रः ॥
 वेतः धीविभ्रमः सत्परिभ्रम उन्मुद्रः त्रि प्रफल्लः विकसितः
 पर्याकुला दृष्टि रथी रताव इति त्रिकोऽशेषः ॥
 अवहुवाकत्वे रुदयेचमुन्ये उन्मूलिते त्रि उत्पादिते
 सामान्यमुन्मादगदस्यल्लो इति इति हेमचंद्रः ॥
 निदाशेषः ओत्सकासेतापादि उन्मेष स्त्री वस्तु रुन्मीलने वस्तु
 कारित मनो विपर्याससस्य मेला इति भाषा इति हेमचंद्रः
 प्रियाश्रित हृषाया पारः इति उपव्य प्रादिविशत्युपसर्गांतरगत
 रसमेजरी ॥ उर्यसर्गविशेषः अस्यार्थः अनुश्रु
 उन्मादः त्रि उन्मादरोगमुक्तः गतिः यश्चाज्ञावः अनुकेपा ॥
 लिप्तः उन्मत्तः पागल इति आधिक्यं हीनः सामीप्य
 भाषा इत्यमरटीकायोनीनकेदः प्राचम्ये इति दुर्गादासः
 उन्मादनः पुं कामदेवस्येव दलित्ये सामर्थ्यं अत्ययः ॥
 वाणोत्तरीत वाणविशेषः इति भूयणे दोषाख्यानो निदर्शने
 त्रिकोऽशेषः ॥ (विष्टः) आश्रय्यकरणे दाने मारणे
 उन्मादवात् त्रि उन्मादरोगवि वाप्तिः लिप्ता उपालेभने ॥
 उन्मत्तः इत्यमरः ॥ पूजा उद्देगः इति शहरन्नावली
 उन्मानः पुं दोषापरिमाणे इति उपकेंदः त्रि निकटः इत्यमरः
 वेद्यकपरिभाषा ॥ (तः) उपकेंद स्त्री ग्रामोत्ते तत्पर्यायः
 उन्मिषितः त्रि प्रफुल्लः विकसित उपशल्पे २ इति त्रिकोऽशेषः
 इति हेमचंद्रः ॥ आस्कंदिते अम्ब येवम गतिः

इति हेमचंद्रः कंदसमीपे ॥ सहेमेला इत्यमरः ॥
 उपकरणे स्त्री नृपादीनां कुत्र उपकुंभे स्त्री कुंभसमीपे इति
 कामरादि तत्पर्यायः परिकुदः व्याकरणे
 रपरिवर्हः इति ३ इति हेमचंद्रः ॥ उपकुंभीणाः पुं वस्तु चर्चाने तरे
 हेमचंद्रः भोजनादौ भोजनादि यो गृहस्था भवति सः इति
 पूजादौ नैवेद्यादि ॥ मृग इराणे ॥
 वेधनादौ जालादि ॥ उपकुल्पा स्त्री पिप्यली पिपुल
 उपकारः पुं उपकृतिः विकीर्ण इति भाषा इत्यमरः ॥
 पुष्पादिः इति हेमचंद्रः उपकूपजलाशयः पुं रूपसमीपे
 मेदिनी च ॥ उपकारिका स्त्री उपकारकत्री शिलादि निवह यमुपानाद्यं कृत
 पिष्टभेदः इति मेदिनी ॥ उपकुंभे त्रि उपक्रमकत्री ॥
 राजगृहे इत्यमरः कुम्भलः ॥ आरेभकर्त्री इति व्याकरणे ॥
 मरायि इति भाषा इति उपक्रमः पुं जालारंभः ॥
 केचिदाहुरिति भरतः ॥ अयमस्योपायः अनेनेतत्
 उपकारी स्त्री राजगृहे इति सिध्यतीति जालाप्रचमारंभः
 भरत धृतरुपकोषः ॥ उपधारज्ञा धर्मकामार्थभयैः
 उपकारी ने त्रि उपकारविशेषः अमात्यादेर्यत् परीक्षणं भावतत्
 उपकारकत्री ॥ निरूपणे प्रक्रमः प्रथमारंभः
 उपकार्यः त्रि उपकारचितः इत्यमरः विक्रमः विकित्ता
 इति मेदिनी ॥ इति मोदनी पलायने इति ॥
 उपकार्यी स्त्री राजगृहे इत्यमरः हेमचंद्रः ॥
 कुम्भलः मरायि इति भाषा उपकोषाः पुं निदा इत्यमरः
 इति केचिदाहुरिति भरतः ॥ उपकोषा मे पुं स्त्री गर्हभः इति
 उपकुंविः स्त्री सत्सकलजोत्री श्रीभागवते निंदकः ॥
 इति त्रि माला ॥ उपकुणः पुं प्रकुणः वीणाशहः
 उपकुंविका स्त्री कलसजीरकः इत्यमरटीकायो रायमुकुटः ॥

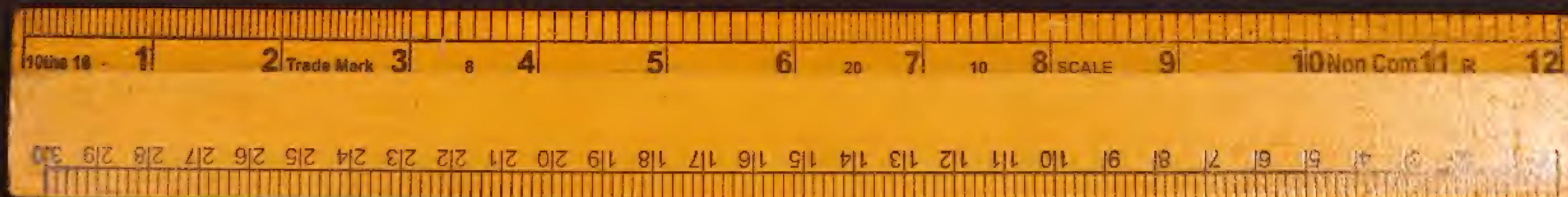
उपगतः त्रि श्रुतीकृतः स्वीकृतः हलायुधः ॥
 इत्यमरः कृतमेधुनः ॥ उपवायः पुं यन्नायिः इत्यमरः
 उपगमः पुं श्रुतीकारः निकटः उपवायः पुं श्रुतिप्रतिकारः ॥
 गमने इति मेदिनी ॥ तत्पर्यायः उपवर्षाचिकित्सा
 उपग्रहः स्त्री आलिगने इत्यमरः ॥ रुक्प्रतिक्रिया यं निग्रहः ५
 उपग्रहः पुं वेदी वेदुमान् ॥ वेदनानिष्ठा इ क्रिया ५ उपक्रमः
 इति भाषा इत्यमरः उपयोगः ॥ द शमः ५ इति राजनिर्घटः
 अनुकूलः इति मेदिनी ॥ १ सेवा व्यवहारः उत्कोचः ॥
 उपग्रहः स्त्री उपाकरणे सेका इति हेमचन्द्रः ॥
 पूर्वकः कृति ग्रहणे इत्यमरः ॥ उपवर्षाः पुं विकित्सा इति
 टीकायोराममुकुटः ॥ हेमचन्द्रः ॥
 उपग्राहः पुं उपदोक्तने ॥ उपचितः त्रि दग्धः समूहः
 भेदा इति इत्यादि भाषा ॥ इति विश्वमेदिन्यो समाहितः
 इत्यमरः ॥ इति विश्वः हेमचन्द्रश्च निदिग्यः
 उपजातः पुं रोगः इति ॥ लेपादिना वर्धितः इत्यमरः
 राजनिर्घटः ॥ उपवित्रा स्त्री मूषिकपर्णी ३३
 उपजः पुं निकटप्रयः इत्यमरः ॥ कानि इति भाषा इत्यमरः ॥
 उपवक्रः चक्रवाकयन्त्रिविशेषः देतीहृत्तः इति राजनिर्घटः
 अस्योसगुणाः लघुत्वे लघुत्वे उपजायः पुं भेदः विच्छेदः
 उल्लेख्यते कटपाकितेस्त्राणि इत्यमरः ॥
 हृदिकारित्वे च इति राजवल्गुभः ॥ उपजिह्वा स्त्री कीटविशेषः
 उपचयः पुं हृदिः उन्नतिः ॥ तत्पर्यायः उपदेहिका २ वम्भी
 लग्नात् तृतीय सप्त दशमैका ३ उपदीका य इति हेमचन्द्रः
 दश स्थानानि इति ज्योतिषे ॥ आलजिह्वा इति ख्याताव
 उपचारिते त्रि उपासिते ॥ उपजिह्वा स्त्री वेदिका ॥
 सेविते इत्यमरः ॥ आलजिव इति भाषा तत्
 उपवर्षा स्त्री चिकित्सा इति पर्यायः प्रतिजिह्वा २ इति

राजनिर्घटः कीटभेदः ॥ तत्पर्यायः उपदेहिका २ वारः ३
 उपदेहिका यं दिवी ५ इति ॥
 हारावली ॥
 उपजीविका स्त्री उपजीव्ये ॥
 जीवनेपायः ॥
 उपजोषे य आमेदः इत्यमरः ॥
 उपजा स्त्री आघसाने इत्यमरः ॥
 तनुविनोप देशेन प्रथमज्ञाने ॥
 यथावाल्मीकेः सोकनिर्माणे ॥
 ने उपलोकने स्त्री पातितोषिकद्वये ॥
 भेदि इति इत्यादि भाषा तत्पर्यायः प्राभृते २ प्रदेशाने २
 उपायने ३ उपायस्ते य उपहारः ५ उपदा इत्यमरः ॥
 उपतप्ता पुं उपतापकमात्रे ॥
 तत्पर्यायः स्पर्शः २ स्पर्शा ३
 इत्यमरः स्पर्शः ५ स्पर्शा ५ इति
 तद्दीका रोग इत्यन्ये इति ॥
 भरतः ॥
 उपतापः पुं तप उतापः ॥
 रोग इति मेदिनी अशुभे ॥
 पीडा इति शाहरत्नावली ॥
 उपतका स्त्री पर्वतनिकटभूमिः
 इत्यमरः ॥
 उपदेशः पुं मघपानरोचक
 तत्पर्यायः तत्पर्यायः ॥

उपदेशः २ वत्तणे ३ मघपासने
 य इति हेमचन्द्रः मेघरोग
 विशेषः वात इति भाषा तस्य
 निदाने यथा हस्ताभिजाताव
 देतजातादथावनादस्यसेवनाहा
 योनि प्रदोषाच्च भवेति शिष्टे
 येषोपदेशाविविधा यचोरेसव
 वातिकारि भेदन येवविध्यः
 तेषां प्रत्येकं लक्षणमुच्यते यथा
 सतोद भेदस्फुरणैः सहस्रैः
 स्फोदेद्यवस्येत यवनेपदेशे
 पीतेर्वह्नं लक्ष्मं पुनैः सरोहैः
 पित्तैर्नवक्तात पिशितावभासः
 सकेतुरैः शोच्यपुनैर्महद्भिः ॥
 सुल्लेखनैः स्थाव पुनैः कफेन
 नानाविधस्तव रुजोपपन्नमत्त
 माहस्त्रिमलोपदेशे तेषां
 असाध्य लक्षणं यथा ।
 विशीर्णमासे किमिभिः प्रजग्धे
 मुष्कावशेषेयोरिव जीयेतैः सेजात
 मात्रे न करोति मूढः क्रियोनरो
 योविषये प्रसक्तः कालेन शोच
 क्रमिदाहपाकैः प्रशीली शिष्टो
 विद्यते सतेन श्रेष्ठैरिव ॥
 सेजातैरुपार्थं परि सेस्थितैः
 क्रमेण जायते वर्ति स्नायवूउ
 शिखोपमा कौषम्यभ्येतेरुत्थे

पर्वसंयितापिवा सवेदना ॥ उपदेशी त्रि उपदेशा ॥
 पिष्टिलावडुप्रिकित्ताविशेष ॥ उपदेशा ॥ त्रि उपदेशकर्ता ॥
 लिगवर्तिरितिख्यातालिगार्थ ॥ उपदेशिका स्त्री कीटविशेषः ॥
 इति चापरे इति निराने ॥ तत्पर्यायः उपजिह्वा २ वसी ॥
 समष्टिलहत्तः शिग्रहत्तः इति ॥ उपदीका ४ इति हेमचंद्रः ॥
 गजनिर्घटः देशाने ॥ उपद्रवः पुं उन्मातः इति ॥
 उपदर्शकः पुं हारपालः इत्यमरः ॥ हलायुधः शोभाभकदोष ॥
 टीकासाधनेदरी ॥ प्रकीर्णजन्तोऽन्यो विकारः इति ॥
 उपदा स्त्री उपहाकने इत्यमरः ॥ वैद्यके ॥
 उपदानके स्त्री उत्कोचः इति ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ उपद्रष्टा त्रि उपदर्शकः ॥
 उपदिष्टः त्रि उपदेशप्रदा ॥ उपसीतवोथरूपत्वेन गुणप्रकाश ॥
 उपदी स्त्री वेदाकः परमाका ॥ दर्शनी इति गीताटीका ॥
 इति भाषा इति गजनिर्घटः ॥ उपधर्मः पुं पाषंडः इति ॥
 उपदेवता स्त्री यत्नभूतादिः ॥ श्रीभागवते ॥
 उपदेशः पुं मेत्रकथने ॥ तत् ॥ उपधा स्त्री राज्ञो धर्मकामार्थ ॥
 पर्यायः दीक्षा २ यथावेदसूच्य ॥ भयेरमात्पादेयत्त यरीक्षणे ॥
 ग्रहेतीर्थसिद्धिदोत्रे शिवालये ॥ इत्यमरः यदानामुपात्यवर्ण ॥
 मेत्रमात्र प्रकथनमुपदेशः स ॥ इति व्याकरणे ॥
 उच्यते इति रामार्चनचंद्रिका ॥ उपधातुः पुं अष्टप्रधानधातु ॥
 कलावत्यादि दीक्षायामसामर्थ्ये सटशधातुः सत्प्रधानाया ॥
 संक्षेपो यथातत्राप्यशक्तः ॥ सादिके १ तुल्यके २ अश्रे ३ ॥
 कर्मिन्वेदज्ञमभ्यर्ची साक्षते ॥ नीलो जने धमनः शिला १ हरीतले ॥
 तदेवनाभिषिञ्चिवास्तेन ॥ ६ सो जने ७ शरीरस्थधातु ॥
 केकरे निधायाष्टौ जयेतकर्णे ॥ भवेयधातुः सप्तधाया ॥
 उपदेशोत्तमे विधिः इति विश्व ॥ सातत्तनडुम्य १ सातस्त्रीरजः ॥
 सातंत्र दित कथने शिखणे ॥ २ सात वसा ३ मथसोवर्मः ४ ॥

अस्थोदेतः ५ मज्जनः केशः ६ तत्रियस्य हाविशति वर्ष पर्यंत ॥
 मुक्तात् सजः ७ इति वैद्यके ॥ तत्रैकादशवर्षी मुखः वैश्वस्य ॥
 उपधाने स्त्री शिवोधाने कालि ॥ चतुर्विंशति वर्ष पर्यंत तत्र हादश ॥
 इति भाषातत्पर्यायः उपवर्हः ॥ वर्षो मुखः इति स्मृतिः ॥
 १ इत्यमरः गेउः ३ इति ॥ तस्य मुखानक्रमः तत्र प्रथमे ॥
 जटाधरः विषे प्रणयः इति ॥ प्रातः कृतस्नानः कृतहृदि आहः ॥
 मेदिनी कुते इति हेमचंद्रः ॥ पिता कृतहृदि आहिन पित्रान्य ॥
 उपधानीयं स्त्री उपधाने इति ॥ यवाचार्याहर्तः स्नदसंभवे माणवक ॥
 शहराज्ञावली ॥ हुतोवा समुद्रवनामानमग्निः ॥
 उपोथः पुं कपटः इत्यमरः ॥ संस्थाप्य विरूपाक्ष जपोता ॥
 रथवर्क इति हेमचंद्रः ॥ कुशोडिको समाप्य माणवक ॥
 उपभूषितः त्रि आसनमरणः ॥ प्रातर्भोजयिता आनृततानीता ॥
 योऽभूषितः इति मेदिनी ॥ शिखया सह मुद्रिते स्त्रायिते ॥
 उपधृतिः स्त्री विरणः इति ॥ कुंडलायलेकते दौमवस्त्राहते ॥
 हेमचंद्रः ॥ तदसंभवे मुक्ता हत कपीसेक ॥
 उपनतः त्रि उपस्थितः इति ॥ वस्त्राहते माणवकं दक्षिणे पूर्वोभि ॥
 हेमचंद्रः ॥ मुखे निधाय प्रकृत कर्माभे ॥
 उपनयने स्त्री शास्त्रण तत्रिय ॥ समेत महायास्ति होमे कुर्यात् ॥
 वैश्वानो यज्ञस्त्र धारणादि ३० ॥ तत आचार्यः पंचभिर्मंत्रैः ॥
 प्रधानसंस्कारः तत्पर्यायः ॥ पंचाहुतोर्जुह्यात् तत आचार्यः ॥
 वदुकरणे २ इति त्रिकोडशेषः ॥ उदगेषु कुशेषु कृतोजलिः ॥
 उपनयः ३ उपनयः ध्यानयः ॥ प्राश्नुत्त ऊर्ध्वलिष्टे तत्र आचार्ययो ॥
 इति हेमचंद्रः तत्कालः ॥ मध्ये माणवकोपि हुतो जलि ॥
 शास्त्रणस्य गभीरधियोऽवर्ष ॥ गवाय्याभिमुख उदगेषु कुशेषु ॥
 पर्यंत तत्र गभीरुमवर्षी मुखः ॥ ऊर्ध्वलिष्टे तत्र माणवकस्य दक्षिणतः ॥



स्थितो मेत्रवान् ज्ञात्वा माणवकस्य मानवकस्य दयदेशं मेत्रेण चार्थः
 अजलिमुदकेन पूरयति पश्चात् स्पृशति ततो दक्षिणेन पाणिना
 आचार्यस्यापि ततो गृहीत स्पृशन् मेत्रं जयति ततो वामेन
 जलाजलिं माणवके पश्चन् मेत्रे पाणिना माणवकस्य वामके
 जलाजलिं चार्थं गृहीत ॥ स्पृशन् मेत्रं जयति ततो वामेन
 जयति तत आचार्यमाणवके स्पृशन् चार्थं मेत्रं जयति
 मेत्रेण चार्थं ततो माण ॥ अथाचार्यमाणवके मेत्रेण
 वकस्याभिवादनार्थं देवताभ्यं सेवोचयति अथ सेवोचयति
 नत्तत्राभ्यंगे गोत्राभ्यंगे च माणवक माणवके आचार्यः मेत्रेण प्रेषयति
 नामकल्पयित्वा आचार्यमाणवके ब्रह्मचारी तु सर्वत्र वाङ्मिति बुधत्
 कथयति तत आचार्यमाणवके ततो ३ प्रेरुत्तराभागे गत्वा आचार्य
 मेत्रेण नामयेयं प्रकृतिमाणवकः उदगयेषु कुशेषु प्राश्नुते ॥
 पूर्वाचार्यं कल्पिते नाम मेत्रेण उपविशति तत आचार्यभिमुखो
 कथयति तत आचार्यमाणवके माणवकः याति त दक्षिण जानुः
 पूर्वगृहीत जलाजलीं त्यजेत् ॥ उदगयेषु कुशेषु उपविशति ततः
 आचार्यस्तु दक्षिणेन पाणिना प्रवर्त्तयत्ययं च वात्रयोर्वामेन
 माणवकस्य सौगुहं दक्षिणे पाणिं यज्ञोपवीतरूपं प्रेषयः कर्त्तव्यः
 मेत्रेण गृहीति ततो गृहीत अथेते माणवक माचार्यस्त्रिः
 माणवकहस्ते मेत्रं जयत्यचार्यः प्रदक्षिणं कारयित्वा त्रिहते मेत्रं
 ततो माणवकमाचार्यं मेत्रेण मेखलाय विधाय यन् मेत्रं हृदये
 प्रदक्षिणेन श्रमीयत्वा प्राश्नुते वाचयति ततो यज्ञोपवीते
 करोति ततो माणवस्य दक्षिण कससागजिनान्विते आचार्य
 स्केये स्पृष्ट्वा अर्चनीं न दक्षिण माणवके मेत्रेण विधाय मेत्रं
 पाणिना अथ दक्षिणं नाभिहितं ततो माणवक आचार्यस्य उपसत्रे
 आचार्यमेत्रेण स्पृशति ततो भवति ततस्त उपसत्रमाणवके
 माणवकस्य नाभ्यं रूपं दिशे ॥ आचार्यः प्रथमे पादे पादे ॥
 मेत्रेण आचार्यः स्पृशति ततः ततो द्वे मर्दं ततः कृत्वा सावित्री

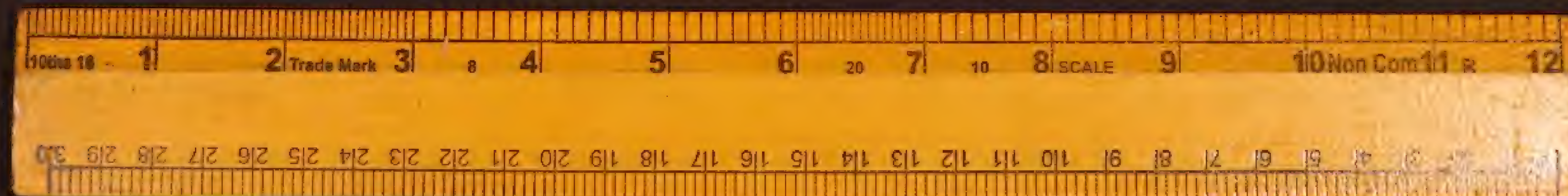
अथापयेत् तत आचार्यः दक्षिणे जानुभूमे निधाय दक्षिण
 माणवके महायास्तुती एव च पश्चिमांशुं केमण उदकोजलि
 कृत्वा पुणव यविकाभ्यापयेत् मेक मणियं च तलेव कृत्वा
 ततो वेलेया लाश्रीवामाणवक समिहोमे कुर्यात् ततः प्रादेश
 परिमाणं देउ माणवकाय प्रवहे प्रमाणं कृत्वा कसमित्रये गृहीत
 न आचार्यमाणवके मेत्रेण चार्थं आघेत योस्तुली मये समेत्रके
 अथ गृहीत देश ब्रह्मचारी ॥ अथो जह्यात् ततः कर्मशेषोक्त
 ततो मातृवधून् ततः पितरं क्रमे दक्षिण पश्चिमांशुं क्रमेण
 ततः पितरं वधून् ततोऽन्या ॥ उदकोजलिं सेके कुर्यात् ततः
 प्रार्थयेत् ततः सर्वं लब्धं भेदे ब्रह्मचारी अग्निमीभवाय मेत्रेण च
 आचार्यं यत्ति वेदयेत् ततः निस्त्रयस्त्रिंतायां संध्यायां
 पूर्ववदाचार्यं च स समस्त भिक्षालब्धमत्रे तारलवणवर्जिते
 महायास्तुतिहोमे कृत्वा प्रादेशं सद्यत मुदकेनाभ्युक्ष्य भक्षण
 प्रमाणं कृत्वा ततो समेये प्रकरणेन विधित्वा भुजीत
 तस्मीं प्रोक्तुत्वा प्रकृते कर्म समा यतश्चाग्निकर्म समावर्त्तनं पर्यते
 उदीच्यं शाखायन होमादि ॥ प्रत्यहं सोमं प्रातः कर्त्तव्यं
 वामदेव गानोते कर्मनिर्वर्त्तयेत् इत्युपनयन कर्म समाप्तं इति
 ततः यदि पिते वाचार्यस्तदा ॥ भवदेव भद्रः ॥
 कर्मकारयित्वा ब्राह्मणाय दीक्षणे उपनायः पुं उपनयने इति
 दद्यात् अथान्यथाचार्यस्तदा ॥ हेमवैदः ॥
 तदा येन वृतः स तस्मै दक्षिणे उपनाहः पुं वीणादिते ववेधन
 दद्यात् ब्रह्मचारी त तैवेव स्थाने तत्पथ्यायः निवेधने २
 दिनोते यावत् वाग्यतस्तिष्ठेत् ततः इत्यमरः ब्रह्मलेपिपिंडः प्रत्येय
 प्राप्तायां संध्यायां संध्यामुपास्य इति भाषा इति मेदिनी ॥
 कुशंडिकोक्त विधानेन समुद्रव उपनिधिः पुं उपनयन वस्तुस्थान
 नामानमग्निसेव्याय मेत्रेण चार्थं तत्पथ्यायः न्यासः २

पुराणे यथा आये ॥ इत्यमरः ॥
 सनत्कुमारोक्तं नारासिंहमतः उपमास्त्री उपमाने सादृश्यं
 परं तृतीये वाचवीयेच ॥ इत्यमरः ॥
 कुमारोणानुभाषिते चतुर्थे उपमाता स्त्री यात्री इति जटाधराः
 शिवधर्मीत्येव सात्तात्रेदेशा मातुः सदृशीसाधुविवाययामातः
 भाषिते दुर्वीस तोक्तमात्र्यं सुसामनलानी पितृवास्वी पितृ
 नारीयमतः परं नैदिकेनो वसासुक्तः पूर्वजपत्नीवमातृत्वाः
 पुमेव न तथैवोक्तमसिहितं ८ प्रकीर्तिताः इति स्मृतिः ॥
 कापिले वाक्ये ५ शोचं ॥ उपमानकर्तारि त्रि ॥
 कालिकाह्वयमेवच १२ मोहसो उपमाने स्त्री उपमा इत्यमरः
 १३ तथापमं १४ देवे १५ उपमितिः स्त्री उपमा ॥ इति
 सर्वार्थसाधके पराशरोक्तमपराशरान्तावली न्यायमतेसादृश्यं
 १६ मारीचं १७ भास्कराह्वये १८ ज्ञानजन्यज्ञाने यथा गोसदृशे
 इति कूर्मपुराणे ॥ गवययदवाच्य इत्याकारशक्तिज्ञाने
 उपपुष्पिका स्त्री जंभाह इति अस्यकरणे गवादि सादृश्यवत्
 भाषा तत्पर्यायः हाफिका २ पिउप्रत्यये ॥ अस्पृष्टायाः
 इति हारावली ॥ अतिदृष्टवाक्यार्थस्मरणे इत्युपमान
 उपप्रदाने स्त्री उक्तोचः पुम
 इति भाषा इति हेमचन्द्रः ॥ खंडे अपिच यामीणासप्रचमतः
 उपसवः पुं राहुग्रहः विसवः गवादीनो यास्यात् सोयमितिः
 उत्पातः इति मेदिनी ग्रहणे स्मृता वाक्यार्थस्यातिदेशस्य
 यथा उपसवे चंद्रमसो रेवेच स्मृतिवर्गीया उच्यते गवयादि
 इति स्मृतिः ॥ यदानोत् शक्तिधीरूपमाफलं
 उपभूतस्त्रीचक्राकारपयात्रं पदज्ञाने तुकरणे शक्तिधीरुपपत्ते
 इत्यमरः ॥ इति भाषापरिकेदः ॥
 उपभोगः पुं भोजनानि रित्तं ॥ उपमेतः पुं पालवृत्तः इति
 भोगः तत्पर्यायनिर्देशः २ शब्दवेदिका ॥

उपमेता पुं पतिः इति जटाधराः उपरतः त्रि सृतः इति स्मृतिः
 उपयमः पुं विवाहः इत्यमरः विरतः ॥
 उपवाचकः त्रिसमीपेणाज्ञाकर्त्री उपरतस्मृहः त्रि सत्यापिसते
 उपवाचिते त्रि सेष्टसिद्धयेदेवाय स्वगतथनेकारहितः स्वसमानार्थ
 देयवस्तु तत्पर्यायः दिव्य ॥ करण सत्त्व समान कालीनेका
 दोहदे २ इति त्रिकोडशेषः ॥ प्रागभावात्समान कालीनेका
 उपवाचितके त्रि उपवाचिते ध्वंसवान् इति दायतत्वे ॥
 सेष्टलव्यये देवेदेये इति ॥ इकारहितः ॥
 जटाधराः ॥ उपरतिः स्त्री विरतिः इति
 उपयामः पुं विवाहः इत्यमरः हेमचन्द्रः निशुद्धीर्तेदियाणे
 उपयुक्तः त्रि योग्यः उचितः विषयेभ्य उपरमणे अथवा विहित
 उपयोगः पुं आचरणे इति ॥ कर्मणो विधिना परित्यागः इति
 विजय रत्नितेः इष्टसिद्धये ॥ वेदोतः ॥
 व्यापारः इति विसृमिन्नः ॥ उपरमः पुं उपरतिः इति ॥
 उपयोगिता स्त्री उपयोगिताभावः हेमचन्द्रः ॥
 कलसाधनता प्रयोजने ॥ उपरसः पुं उपधातुः तद्यथा
 अनुकूल्ये ॥ खेचरे अजने कंकुष्टे ॥
 उपयोगी त्रि उपयुक्तद्वयादिः गीथारी गीते कं स्तितीनागः
 क्रियासाधने अनुकूलः ॥ शैलेये इति राजनिर्घटः ॥
 उपयोगे च उपजोषे आनंदः उपरतः स्त्री रत्नार्थसैन्य
 इत्यमरीकायो भरतः ॥ ३ स्थापने चौकी इति ख्याते ॥
 उपरतः पुं राहुग्रहः सूर्यश्चंद्र तत्पर्यायः सज्जने २ इत्यमरः
 इत्यमरः राहुः इति ॥ उपरागः पुं राहुग्रहस्तश्चंद्रः सूर्यश्च
 हेमचन्द्रश्च ॥ इत्यमरः वाहुः विगाने ॥
 उपरक्तः त्रि व्यसनार्तः ॥ यरीवादः इति हेमचन्द्रः ॥
 देव मानुषान्यतर पीप्रयुक्तः दुर्गीयः ग्रहकलोलः व्यसने
 इत्यमरः ॥ इति मेदिनी ॥

उपलमः पुं निहतिः तत्पर्यायः इत्यमरः द्वितोयदेशादिकथा
 आरतिः २ अवरतिः ३ विरतिः उपलब्धिः स्त्री मतिः प्राप्तिः
 ४ इत्यमरः विरामः ५ आरामः ६ ज्ञानेति मेदिनी ॥
 उपरतिः ७ उपरमः ८ ॥ उपलभेदी पुं पाषाणभेदीवृत्तः
 उपरि वा ऊर्ध्वं उपरतिभावा इति राजनिर्घटः ॥
 इति व्याकरणं ॥ उपलभः पुं अनुभवः इत्यमरः
 उपरिष्ठात् वा उपरि ऊर्ध्वं ॥ उपलभ्यः त्रिस्तव्यः स्तवोपश्रुतः
 इति हेमचन्द्रः ॥ यथा उपलभ्यः साधुः इति ॥
 उपरीतकः पुं मृगाखं विविधं मुग्धबोधव्याकरणं ॥
 आसनं बोधन इत्यादि भावाः ॥ उपलक्ष्यः पुं आश्रयः अवलम्बः
 तस्य लक्षणं यथा एकपादसु उपलक्षणं स्त्री अजहत् स्वाधीनता
 रोकत्वादितीत्यर्थे स्थितेनारी एकपदेन तदधीन्यपदार्थकथने
 कामयते कामीवैयः स्यादुपरीतकः यथा देशतो मृते पत्यो साध्वी ॥
 इति रतिमेजरी अत्र ॥ तत्पादुकादय निधाया रसि
 विपरीतकोपिपादः ॥ संप्रदा प्रविशे जातवेदसं ॥
 उपरोधः पुं अनुरोधः ॥ अत्र पादुकादय मित्युपलक्षणं
 उपरोधके स्त्री गर्भागारं ॥ इत्यान्तरमपि इति सुहितत्वे
 वासगृहे इति शश्वत्वावली स्वसिद्धये वराहस्यः वरोधस्य
 उपर्युपरि वा ऊर्ध्वं ॥ समर्थेण उपाराने लक्षणवत्पुत्रा
 उपरा उपरि इति भावाः ॥ मुद्देव सादृशा यथा कृताः
 सामीप्यं यथा उपर्युपरिशमं प्रविशति इत्युपादाने गंगाया
 इति व्याकरणं ॥ ज्ञेयः इत्युपलक्षणं इति ॥
 उपलः पुं पाषाणाः रति इति काव्यप्रकाशः ॥
 मेदिनी ॥ उपला स्त्री शर्करा इति मेदिनी
 उपलधिप्रियः पुं वमस्तमवतने उपलिंगे स्त्री उपद्रवः आरिष्टं ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ इति हेमचन्द्रः ॥
 उपलव्यायी स्त्री आख्यायिका ॥ उपलेयने स्त्री गोमयादिलेपने

इति त्रिकोऽशेषः ॥ इति तद्दीका अस्य प्रमाणं ॥
 उपवतः पुं प्रियाल्लवतः इति उपावतस्य पापेभ्यो यत्नवासे
 राजनिर्घटः ॥ गुणैः सह उपवासः सविज्ञेयः
 उपवने स्त्री कृत्रिमवने वागान सर्वभोगविवर्जितः अस्यायः
 इति भाषातत्पर्यायः ॥ उपावतस्य निवृत्तस्य पापेभ्यः
 आरामः २ इत्यमरः ॥ पापकर्मभ्यः गुणाः सर्वभूतेषु दया
 उपवर्तने स्त्री जनपदः जनपदः लोतिः अनसृखा शौचे अनायासः
 समुदायः जनपदेकदेशः ॥ मंगले आकार्येण अस्तु हाव
 सज्जननिर्जल स्थानमात्रेति सर्वभोगविवर्जितः शास्त्रानुमत
 भरतः तत्पर्यायः देशः ॥ नृत्यगीतादिमुख रहितः ॥
 विषयः ३ इत्यमरः ॥ वैधोपवासं भोजनं चतुष्टय
 उपवर्ष पुं मुनिविशेषः ॥ निवृत्तिमाह महाभारते साय
 तत्पर्यायः हलभूतिः २ माघे तयो रक्ताः साये प्रातश्च
 कृतकोटिः ३ अयाचितः ४ इति मध्यमे उपवासकाले प्रेसाविर्ज्य
 त्रिकोऽशेषः ॥ भक्तवत्तुष्टये उपवासदिने
 उपवर्हः पुं उपधाने वालिशः वर्जनीयानि अंजनं रोचने ।
 इति भाषा इत्यमरः ॥ गेयः पुं माल्यं अलेकारः
 उपवर्लिका स्त्री अमृतसकलत देतथावने गात्राभोगः
 इति राजनिर्घटः ॥ शिरोभोगः तौ वृत्ते यज्ञान्यत्र
 उपवसथः पुं ग्रामः इति वलरागकृत दिवास्वायः ॥
 हेमचन्द्रः ॥ अत्तक्रीडा मेघुने स्त्री ली
 उपवस्तः स्त्री उपवासः इत्यमरः सगरास्ये दानास्यैव तादिषु
 उपवासः पुं अग्राधाने पुत्रोत्पत्तिर्येतं कृतौ सकृत्
 इति मलमासतने अहोरात्र ॥ स्त्री गमने नरोधः तत्पर्यायः
 भोजनाभावः तत्पर्यायः ॥ दिनी वर्जनीयानि कौस्यपात्रे
 उपवस्ते २ इत्यमरः उपोषिते भोजने मौसभोजने सुराणाम्
 ३ उपोषणी ४ औपवस्ते ५ मधुपाने लोभः वितथभाषणे

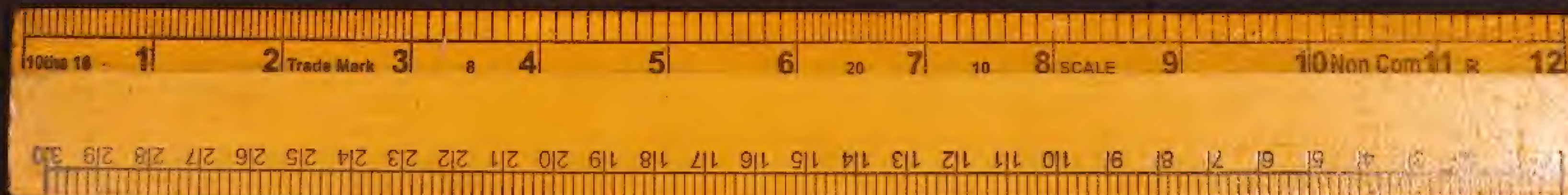


व्यायामः व्यायामः दिवास्वायः हवित्रीस्तनकाभ्यावगुरोर्वीचन
 श्रजने शिलापिष्टभक्षणं ॥ मोषधे इतिवैधायनः
 मसुभक्षणं पुनर्भोजने ॥ उपवासी न वि उपवासमुक्तः
 गमनेयाने आयासः युत ॥ अहोरात्रभोजनाभावविशिष्टः
 क्रीडाभोगः परात्रैते ॥ उपवात्यः पुं राजवाहकहस्ती
 चणकै कोरुषकै शकै ॥ तत्पर्यायः राजवात्यः २ इति
 अधिककृतं अत्युपायने इति ॥ हेमचंद्रः ॥
 एकादशी तत्र उपवासासामर्थ्यं उपविष्टे स्त्री कृत्रिमविषे ॥
 प्रतिनिधः पुत्रवाचिनयोयेते तत्पर्यायः चारे २ गारः १
 भतिनीधातरेतया यवामभाव इति हेमचंद्रः ॥
 एवाने ब्राह्मणे विनियोजयेत उपविष्टा स्त्री अतिविष्टा अतिष
 इति स्कंदपुराणे भार्या भर्तृ ॥ इति भाषा इत्यमरः ॥
 व्रते कुर्यात् भार्याया अपविष्टा उपविष्टाः वि आसीनः वसा इति
 असामर्थ्ये हयोस्ताभ्याव्रतभोगे भाषा ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 नज्जायेते इति गरुडपुराणे ॥ उपवीते स्त्री वामले धारिते
 तदनुकल्पः नक्तं हविषात्र यससुत्रे यज्ञसुत्रमात्रेयैता ॥
 मनोदने च फले तिलाः क्षीर ॥ इति भाषा इत्यमरः ॥
 मध्याहुवा न्येयं च गव्यं यदि उपवेदः पुं प्रधान वेदातिगित्त
 वायवायुः प्रशमनात् ॥ उपवेदः सवतुविधः आमुर्वेदः २
 इति वायुपुराणे उपवासासमर्थं भुवर्वेदः २ तेथर्ववेदः १ स्थापत्य
 अदेकं विप्रं भोजयेत् ॥ वेदः ४ इति श्रीभागवते
 तावदुनानि वादया यज्ञादिषु उपवेशने स्त्री स्थितिः वेसन
 भवेत् सहस्रं समितो देवी ॥ इति भाषा अस्य गुणः मेदो
 जयेद्वा प्राणसेयमानं कृणुद्वा दीप्तिस्त्वसौ कमार्यसखकारिते
 सेखाकान् यथा शक्तिव्रतेनः इति राजवल्लभः ॥
 इति व्रतवेवर्तपुराणे अष्टौ उपवात्रः पुं विप्रकः चित्तावत
 तान्यव्रतानि आयोमूलफलपयः इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥

उपशमः पुं शमता तत्पर्यायः उपसेवाने स्त्री परिधानवसे
 शमः २ शान्तिः ३ शमयः ४ ॥ इत्यमरः ॥
 तस्मात्तयः ५ इति हेमचंद्रः ॥ उपसतिः स्त्री सेगमात्रे ॥
 उपशयः पुं निदानपेवकातरीत प्रतिपादे सेवा इति
 शोगज्ञानजनकः तत्पर्यायः ॥ हेमचंद्रः ॥
 हेतव्याथिविषयस्तत्पर्यायस्तत्पर्याय उपसदने स्त्री गृहसमीपे
 कारिणे ओषधान्विहाराणा उपसत्रः वि उपनतः उपस्थितः
 मुययोगं मुखावहे विद्युद्यु ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 शय्याधेः सहसात्प्राप्तिस्ततः उपसेयत्रः वि यज्ञार्थं हनपयः
 इति निदाने ॥ तत्पर्यायः प्रसीतः २ प्राक्षितः
 उपशाल्ये स्त्री ग्रामप्रांतभागात् १ पाकेन रूप्यसादि सम्यत्र
 पर्यायः ग्रामोत्ते २ इत्यमरः ॥ व्यजनादिः तत्पर्यायः प्रणीतः
 उपशायः पुं पर्यायशयनार्थकः २ इत्यमरः पर्यायः सेवितः
 प्रहारिकादीनां क्रमेण शयने प्राप्तः मृतः इति हेमचंद्रः
 तत्पर्यायः विषयः २ इत्यमरः उपसरः पुं स्त्री गवादिषु
 उपक्रते वि प्रतिक्रते अंगीकृते पुं गवादीनां प्रथमगर्भाधानाय
 इत्यमरः ॥ मेमुनाभियोगः तत्पर्यायः
 उपक्रतिः स्त्री देवप्रश्नः यथा प्रजनः २ इत्यमरः ॥
 नक्तं निर्गत्य यत्किंचिद्भाषुभ उपसर्गः पुं शोगभेदः उपस्रवः
 करववः अयतेतद्विदुधी गदेव इति मेदिनी धातोः पूर्ववर्ति
 प्रश्रमुपक्रति इति हारावली ॥ विप्रति सेखक प्रायश्चये
 उपसेयहः पुं पादस्पर्शपूर्वकः ॥ यथाप्र यग अय सम्
 नमस्कारः तत्पर्यायः पादपङ्क्तौ नि अय अनु नि डुर वि
 २ अभिवादने ३ इति हेमचंद्रः ॥ अथिउरु परिप्रति अभि
 उपसेवात्वे वि उपसेयहणीये ॥ अति अपि उप आउ अस्य
 अभिवाद्ये पादेयहीतव्ये ॥ प्रमाणे निपाताच्चादयो सेयाः
 इति हलायुधः ॥ उपसर्गस्तु प्रादयः धातुकलात्

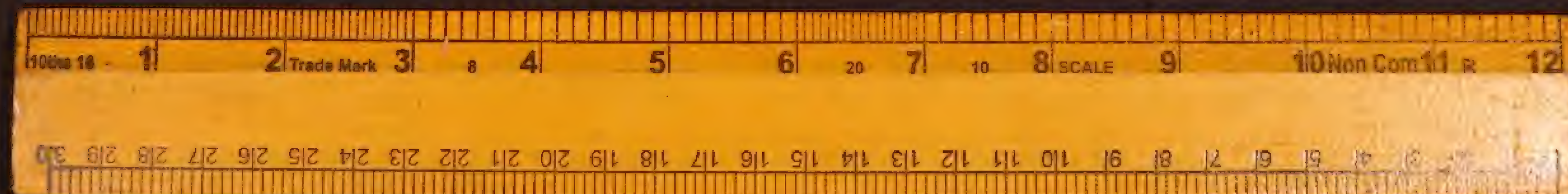
क्रियायोगे लोकादवगाता इमे उपस्कः ३५८ ३५९ उपस
 सत्रिधा धातुर्धवायते कश्चित् धन्याकसर्वय पिष्टादिः वेसा
 यथा आदत्ते कश्चित्तमनुवर्तते वादना इत्यादि भाषाततः ॥
 यथा प्रसूते तमेव विप्रान् हन्यः यथ्यायः वेसवारः २ इत्यमरः
 यथा प्रणमति उपसर्गगतिरिति गृहवासोपकरणे तच्चट्टादयः
 अपि च उपसर्गण धातुर्धवा ॥ सूर्यादिकनक कुंडलहारादि
 वलादन्यत्र नीयेते नीहाराहार इति श्रीकृष्णतत्त्वलीकारः तथा च
 सेहाराप्रतीहारप्रहारवत् इति याज्ञवल्क्यः गृहोपस्करवासानो
 मुग्धवोधटीकायोदुर्गादासः दोह्याभरणकर्मिणो मूल्यलघेन
 उपसर्जने स्त्री प्रधानभिन्नतः यत्किंचित्मुल्लेखतत्परिकीर्तिते
 यथ्यायः अप्रधानेः अप्राण्ये ३ उपस्त्री स्त्री उपपत्नी देवनी
 इत्यमरः ॥ इति भाषा
 उपसर्गकः त्रि उपसर्गणकर्ता उपस्यः ३५९ लिंगे भगः ॥
 उपासकः ॥ क्रोडः इति मेदिनी मुत्पद्वा
 उपसर्ग्य स्त्री प्राप्तागर्भग्रहणका इति हेमचंद्रः निकटं त्रि ॥
 गौः ऋतमतीगौः तत्पर्यायः इति शास्त्रावली ॥
 काल्या २ इत्यमरः ॥ उपस्था ऋत्रिभृत्यः प्रेष्योभृत्य
 उपसार्थ्यः त्रि समीपगमनीयः उपस्थाता सेवको अभितरो
 इति पाणिनिः ॥ ले ३ नृगः इति शास्त्रमाला ॥
 उपसर्ग्यकं स्त्री वेदसूर्यमे ३ उपस्थितः त्रि समीपस्थितः
 इत्यमरः सूर्यमुपगते उपसर्ग्य तत्पर्यायः उपनतः २ उपसत्रः
 स्वार्थिकः वेदपक्षे उपसर्ग्यमिव ३ इति हेमचंद्रः सृष्टः
 उपसर्ग्यकं इवार्थकं शोधितः इति जटाधरः ॥
 उपसृष्टे स्त्री मेयुने इति ॥ उपसृष्टीः ३५९ स्त्रीमात्रे स्त्राने
 त्रिकोऽशेषः उपसर्गयत्ने त्रि ग्रावमने इति मेदिनी ॥
 तथा च याज्ञवल्क्यः तनापसृष्टे उपसृष्टीने स्त्री उपसृष्टीः इति
 लभते नराज्ञो राज्ञे दनः धरीणाः ॥

उपसृते स्त्री उत्पन्ने लभ्ये ॥ ३६०
 सत्ताम्यदोभूतभूमादिलब्धयोः स्मृतः इत्यागमः
 उपहतः त्रि नष्टः उत्पातयस्तः ३६० य विजने २१८ः
 अशुद्धद्वये ॥ इत्यमरो मेदिनी च ॥
 उपहसिते स्त्री हास्यभेदः ॥ उपाकरणे स्त्री संस्कारपूर्वककृति
 इति जटाधरः गृहणे इत्यमरः यमूने ॥
 उपहारः ३५९ उपदौकनद्वये संस्कारपूर्वकहनने इति स्मृतिः
 तत्पर्यायः प्राभूते २ प्रदेशने उपाकर्मा स्त्री उपाकरणे इत्यमरः
 ३ उपायने ४ उपयात्से ५ उपदा टीकायां रायमुकुटः ॥
 ६ इत्यमरः ॥ उपाकृतः ३५९ यज्ञे अभिमेज
 उपहालकः ३५९ केतलदेशः हतः यमुः इत्यमरः उपद्वयः
 इति हेमचंद्रः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 उपहासः ३५९ यरीहासः निदार्थ उपाकृते त्रि उपदुते इति
 वाकादिः विद्वयराही इत्यादि मेदिनी ॥
 भाषा उपहासाय किंनस्यात् उपाख्याने स्त्री पर्वहत्तोतकयने
 असत्तेगा मनीषिणो इति ॥ आख्याने वर्णने ॥
 मलमासतत्वे ॥ ३६० उपागमः ३५९ स्त्रीकारः निकट
 उपहारे स्त्री निर्जनस्थाने निक गमने इत्यजयः ॥
 इत्यमरः ॥ उपाग्रहणे स्त्री उपाकरणे
 उपहारे ३५९ ३५९ इत्युणादिकोषः संस्कारपूर्वकवेदग्रहणे इत्यमरः
 उपदेयणार्थम् ३५९ मूढ ॥ टीकायां रायमुकुटः ॥
 स्वामिकमात्रस्याकार्यज्ञात् उपागः ३५९ तिलके तत्पर्यायः
 गृहे समर्पणे इति मुहूर्तले पत्रावली ३५९ लेखाधपत्रे गुलिः
 कल्पतरुः ॥ ५३३ः ६ तमालपत्रकं ७
 उपोषुः ३५९ जपभेदः इति ॥ चित्रकं ८ इति जटाधरः ॥
 मेदिनी जिह्वोष्णवालेयत् ॥ उपातः ३५९ निर्मदहस्ती इति
 किंचिदेवता गतमानसः निज ह्लासुयः ॥



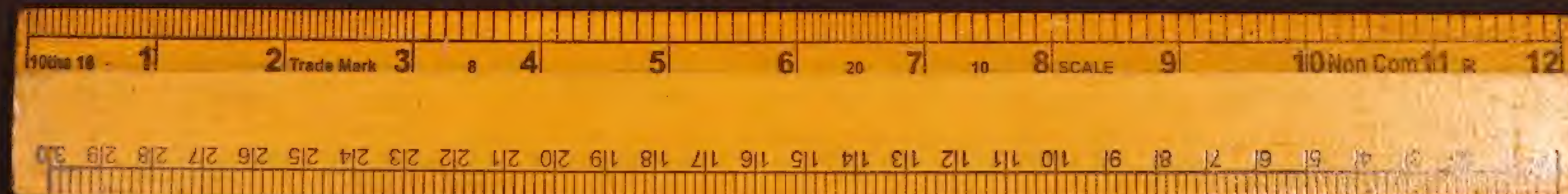
उपाध्यायः पुं प्रासतो लोक ॥ उपाध्याया स्त्री अध्यायिका ॥
 व्यवहाराद्यति क्रमः श्रुतिक्रमः विद्यापदेशिनी इत्यमरः ॥
 क्रमोच्छेदने द्वयोः पर्यायः उपाध्यायानी स्त्री उपाध्यायपत्नी
 पर्यायः २ अतिपातः ३ इत्यमरः ॥
 उपाध्यायी स्त्री अध्यायकभार्या
 इत्यमरः ॥
 उपादाने स्त्री स्वस्वविषयेभ्यः ॥ इत्यमरः ॥
 इन्द्रियाकर्षणे तत्पर्यायः ॥ उपादाने स्त्री चर्मादिनिमित्त
 प्रत्याहारः २ इत्यमरः हेतुः पादकोषः जुता इति भाषा ॥
 इति त्रिकोऽशेषः न्यायमते ॥ तत्पर्यायः पादका २ पादः ३
 समवायकारणो प्रवृत्तिजनक इत्यमरः ॥
 जानेव ॥ उपातः त्रि निकटे इति हेमचन्द्रः
 उपादेयः त्रि शास्त्रः उत्तमः उपायः पुं राजादीनां शत्रुवशी
 उत्कृष्टः इति वेदोतः ॥ कारणहेतुवत्तुष्टये यथासाम
 विधेयकर्म इति तिथितत्वे दाने २ भेदः ३ देडः ४ इत्यमरः
 उपाधिः पुं धर्मविता कुटुंब उपागतिः इति मेदिनी ॥
 व्याप्तः इत्यमरः क्लृप्ते ॥ सार्धसंयादकः साथने ॥
 विशेषणे इति मेदिनी ॥ उपायने स्त्री उपहारः उप
 नामविह्वल इति शहरत्नावली दौकनद्वय इत्यमरः वृत्तादि
 न्यायमते साध्य व्यपकत्वे ॥ प्रतिष्ठा इति स्मृतिः समीप
 सति हेतोः व्यापकः यथा गमने ॥
 भूमवान् वर्हिरित्यत्र आर्द्रको उपाजने स्त्री अर्जने ॥
 हे उपाधिः अस्य प्रयोजने ॥ यथायाहारे सत्वे हेतुभूत
 व्यभिचारस्यानुमाने अलंकार वापाया इति स्मृतिः ॥
 मते जाति गुण क्रियापटका उपात्तेभ्यः पुं डकीको इति ॥
 स्वरूपः ॥ हलापुयः सव गुणाविष्करणेन
 उपाध्यायः पुं अध्यापकः ॥ स्तुतिपूर्वकः यथा महाकुलस
 इत्यमरः ॥ भवतः किमिदं श्रुतिमिति ॥

निदापूर्वकं व्यापयथावेधकीसुते वरिवसितः ३ उपवीतः ४
 भवतस्तदिदं श्रुतिमिति भागोः इत्यमरः ॥
 इत्यमरः टीकासारसंदर्भः ॥ उपासिः स्त्री सेवा इति हेमचन्द्रः
 उपाहतः त्रि अमशाल्यर्थे ॥ उपाहितः पुं अग्न्युतपातः सत
 पुनः पुन भूमौ लुपिताम्बः उल्कापातादिः इत्यमरः ॥
 इत्यमरः निवृत्तः ॥ उपाहितः त्रि संयोजितः
 तथावेकादशीतत्वे उपाहतस्य इत्यमरः आरोपितः इति ॥
 पापेभ्यो यस्तु वासो गुणैः सह मेदिनी ॥
 उपवासः सविज्ञेयः सर्वभोग उपादः पुं विष्णुः इत्यमरः
 विवर्जितः ॥ उपेतः स्त्री वर्जने मजने
 उपासकः पुं स्त्रीभूदः इति उपेता स्त्री अस्तीकारः त्यागः
 राजनिर्घटः ॥ सत सुद्विविधे तद्वापायः
 उपासकः त्रि उपासनाकर्ता मायोपेतं दृजालानि सद्रोपाया
 सवये च विधयः वेस्ववः १ शास्त्रः २ मेत्रयः इति हेमचन्द्रः ॥
 शेषः ३ सौरः ४ गणपत्यः ५ उपोदः त्रि निकटः विवाहितः
 त्रिविधश्च यथादिवाः १ वीरः २ इति मेदिनी ॥
 यमु १ श्यागमः अपि वसतिः उपोदः पुं भूदः इति थाली
 १ राजसिकः २ तामसिकश्च ३ उपोती स्त्री पूतिका इति ॥
 उपासेगः पुं तृणीयः इत्यमरः शास्त्रत्नावली ॥
 उपासने स्त्री शराभ्यासः पुषुषा उपोदकी पूतिका पुं ३ शाक
 इत्यमरः विहिसने इति ॥ इति भाषा तत्पर्यायः कलसी
 विष्णुः आसने इति मेदिनी ॥ पिच्छिला ३ पिच्छिलकुदा ४
 उपासना स्त्री सेवा तत्पर्यायः मोहनी ५ मदप्राकः ६ विशाला ७
 वरिवसा ८ मुक्रमा ९ योर्विद्या वलिपोदकी ८ अस्यागुणाः
 ४ उपासने ५ इत्यमरः ॥ कषायत्वे असत्वे कदेते मधुरत्वे
 उपासितः त्रिकुतोपासनः निशालस्य रुवि विष्टे भस्मे
 तत्पर्यायः वरिवसितः २ कारित्वेव इति राजनिर्घटः



उपोदिका स्त्री पूतिका इत्यमरः ॥ इत्यमरः ॥
 मृत्पुष्पाः सारकते स्त्रियते ॥ उम य रोषः श्रेणीकारः
 वल्लभकारिते हिमतेव इति ॥ प्रमः इति मेदिनी कोपवर्जितः
 राजवल्लभः ॥ इति शहरत्नावली ॥
 उपोदिका स्त्री पूतिका इति ॥ उमा स्त्री दुर्गा अतस्ती कीर्तिः
 भरतः हिरूपकोषम् ॥ हरिद्रा कीर्तिः इति मेदिनी
 उपोद्यातः पुं उदाहरणे ॥ शोतिः इति शहरत्नावली ॥
 इत्यमरः आरभः इति भरतः ॥ उमाकण्डः पुं उमाभूलिः मस्तिना
 उपोषणे स्त्री उपवासः इति ॥ भूला इति भाषा इति व्याकरणे
 त्रिकोऽशेषः ॥ उपागुरुः पुं हिमालयपर्वतः
 उपोषिते स्त्री उपवासः इत्यमरः ॥ इति त्रिकोऽशेषः ॥
 टीकायो भरतः ॥ उमायतिः पुं शिवः इत्यमरः
 उमः त्रि कृतवपनः बोना इति ॥ उमावने स्त्री पुरविशेषः ॥
 भाषा ॥ तत्पर्यायः देवीकोटः २
 उमकण्डे त्रि वीजवपनानंतर ॥ कोटीवर्ष इवाणपुरे ४
 कर्षितक्षेत्रे तत्पर्यायः ॥ शोणितपुरे ५ इति हेमचंद्रः
 बोजाकृतं २ इत्यमरः ॥ उमासतः पुं कार्तिकेयः इति
 उमश आर्जवे इति कविकल्पद्रुमः ॥ हेमचंद्रः ॥
 उमश पूर्णे इति कविकल्पद्रुमः ॥ उमेशः पुं महोदेवः इति
 उभयः त्रि युगले दुई इति ॥ हेमचंद्रः ॥
 भाषा इति शहरत्नावली ॥ उम यश पूर्णे इति कविकल्पद्रुमः
 स ॥ उत इति वपादः ॥
 उभयतः व्यपार्थ द्वये उभयप ॥ उम्य स्त्री जैमीने अतस्तीक्ष्णं
 इति व्याकरणे ॥ हरिद्राक्षेत्रे इति भरतः ॥
 उभययुः व्य उभयदिने द्वये ॥ हिरूपकोषम् ॥
 इत्यमरः ॥ उमरः पुं हरिद्राकाष्ठं ॥
 उभययुः स व्य उभयदिने ॥ तत्पर्यायः यशवयहाणी

हेमचंद्रः ॥ इति शहरत्नावली ॥
 ऊर्ध्वस्थः त्रि उपरिस्थितः ॥ ऊर्ध्वशी स्त्री उर्वशी सर्गवेषा
 तत्पर्यायः ऊर्ध्वदमः २ इति विशेषः इत्यमरटीकायो
 त्रिकोऽशेषः ॥ रायमुकुटः ॥
 ऊर्ध्वस्थितिः स्त्री ऊर्ध्ववर्तः सत ऊर्वसी स्त्री उर्वशी इत्यमरटीका
 अथ स्पष्टस्थाने तत्पर्यायः सारसेदरी ॥
 ७ रुषके २ इति त्रिकोऽशेषः ॥ ऊर्वरी स्त्री गोमयच्छत्रिका
 उपरिस्थितिः उपरिस्थाने ॥ तत्पर्यायः दिल्ली २ शिलीध्रके
 ऊर्ध्वसितः पुं कारवेत्तः ॥ ३ वशागेहे ४ गोलासे ५ इति
 काला इति भाषा इति हारावली ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ ऊर्ध्वी स्त्री देवता उकटणे इति
 ऊर्मिः स्त्री पुं तरेगः प्रकाशः ॥ शहरत्नावली ॥
 वेगः भेगः वस्तुस्कोचरेखा ॥ ऊलपीलने पुं उत्तपीशुमारः
 वेदना पीडा इति मेदिनी ॥ इत्यमरटीका सारसेदरी ॥
 उक्तेवा इति हेमचंद्रः ॥ ऊल्कः पुं उल्कः यचकः
 शोक मोहो जरा मृत्युस्त ॥ इत्यमरटीका रायमुकुटः
 पिपासे वृद्धिः इति ॥ ऊष रोगे इति कविकल्पद्रुमः
 श्रीभागवतटीका ॥ ऊषः पुं तारमृतिका इत्यमरः
 ऊर्मिका स्त्री उक्तेवा भेगनादः ॥ ऊषे स्त्री प्रभाते इति शहरत्नावली
 वस्तुभेगः अगलीयके ॥ ऊषके स्त्री प्रत्यूषे इति ॥
 वीचः इति हेमचंद्रः ॥ शहरत्नावली ॥
 ऊर्मिमान् त्रि वक्रः देउलेला ॥ ऊषणे स्त्री मरिचे इति हेमचंद्रः
 तिया इति भाषा इत्यमरः ॥ ऊषणा स्त्री उषणापिप्पली इति
 तरेगमुक्तः ॥ शहरत्नावली ॥
 ऊर्मिमाली पुं समुद्रः इति ॥ ऊषः त्रि तारभूमी लोनाजायता
 त्रिकोऽशेषः ॥ (भूमी) इति भाषा तत्पर्यायः ऊषवान
 ऊवरा स्त्री उर्वरा सर्वशस्याद्या २ इत्यमरः ॥

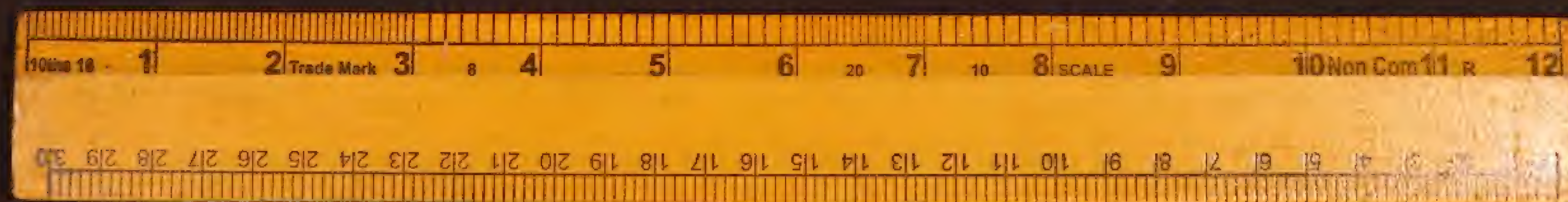


ऊर्जने क्ली पञ्चवलयः ॥ मयेतया रक्ताविपुलताकारे
रोमकनामायस्कृतभेदः इति ऊर्कारि प्रणामायहे इति ॥
राजनिर्जटः ॥ कामधेनुतेत्रे ॥
ऊर्जवान् त्रि ऊर्जभूमी इत्यमः ऊ ० प्रायणे गत्या इति
ऊर्जा स्त्री उवा अतिरुद्रभाष्या कविकल्पद्रुमः ॥
इति शहरावली ॥ ऊ ३१२ गत्या इति कविकल्पद्रुमः
ऊर्ज ३ वितर्कः सेदेहादिवा ऊ ३१२ हिंसने इति कविकल्पद्रुमः
इति कविकल्पद्रुमः ॥ ऊर्वा गङ्गा वाक् देवमातरि
ऊर्जः त्रि वितर्कः तत्पर्यायः स्त्री इति मेदिनी परिहासः
अध्याहारः तर्कः ३ इत्यमः वाक्पविकाः इति शहरावली
अपूर्वात् प्रक्षेपः इति जैमिनिः ऊर्ज स्त्री वेदविशेषः ऊर्जः
असमवेतार्थक यदत्यागः ॥ इत्यमः अस्य एकविंशति
पूर्वक समवेतार्थक पदसमाधि प्राप्ताः वेदमेव विशेषः तस्य
व्याहारः करणः ॥ इति ॥ लक्षणे यत्रार्थ वशेन पाद
आहतवटीका सांकोलवाक् व्यतीत्यतिः अस्यार्थः यत्रार्थवशेन
यदीतेरा आकांक्षा पूर्णः ॥ यकान्वयितेनावृष्टादिपादोपपत्तिः
ऊर्जनी स्त्री सम्मार्जनीवोरु इति जैमिनिः ॥
भाषा इति शहरावली ऊर्ज स्त्री धने इत्यमः स्वर्ण
इत्युणादिकोषः ॥
ऊर्ज श नृत्या इति कविकल्पद्रुमः
ऊर्जकारः समसस्वरणः ॥
अस्योच्चारण स्यान्नेदतः सत ऊर्जीषं क्ली पिष्टक भर्जनपात्रे
हृस्वीदीर्घः स्तुतश्च भवति ऊर्ज इति हेमचन्द्रः ॥
परमेशानिकुंडली मूर्तिमानस्य ऊर्ज श मूर्ती गमने मोहे ॥
अत्र अस्माच्च विस्मयः ऊर्ज इति कविकल्पद्रुमः ॥
सदाशिवपुते वर्ण सदा ईश्वर ॥ ऊर्जवा स्त्री वेश्या इत्युणादिकोषः
सेपुतेपेव वर्णमये वर्णवर्जनीन ऊर्ज उ गत्या स्थेय्य ऊर्जने ॥

ऊर्जने इति कविकल्पद्रुमः ॥ लाभो वृद्धिः दानग्रहणपदे
ऊर्ज ३ भूजि इति कविकल्पद्रुमः कर्मण्यनदा साधये तेन मूलधनानां
ऊर्जीषं क्ली पिष्टपिचने विष्टक स्थाने सत्येव योला भस्तर्य
भर्जनपात्रे इति हेमचन्द्रमणो यद्दाने धर्मिकेन दीयमाने मूलधने
नरकविशेषः अत्र पिष्टपचन अधर्मानव यद्दाने तथा स्त्रीकृत
प्रक्षेपः इति मनुः ॥ प्रथमाणे यत्र दाने इति शहरावली
ऊर्ज त्रि अवर्जं सोजा इति ॥ कलाभूतेन अवश्यापाकरणे यत्र
भाषातत्पर्यायः अजिस्क २ रूपगुणयोगाहोण प्रयोगः
प्रगुणे ३ इत्यमः ॥ अतएव वाणिज्यार्थ प्रयुक्तसमर्पणे
ऊर्जकायः पुं कश्चपयमुनिः इति मिश्राः ॥ अपिच
जटाधरः अवक्रशरीरे त्रि कुलितातसीदतश्चैव निर्विशेकैः
ऊर्जः पुं नायकः इत्युणादिको प्रशस्यते चतुर्गुणे वाष्टगुणे
यः ऊर्जासनः पुं मेघः इति कुसीदाख्यमृणोत्ततः इति
सिंहोत्तकौमुदी ॥ हहास्पतिः अस्यार्थः कुलितत
ऊर्ण द उ म गतो इति सीदतश्चावमर्णात् सकल धने यत्र
कविकल्पद्रुमः ॥ ॥ वा शस्यते निर्विशेकै रत्नमर्णैः
ऊर्णे क्ली धारः देना इति भा वतुर्गुणे वेति वाकारोऽनास्यापो
तत्पर्यायः यद्युदेवने २ ॥ तेन हे गुणादिलाभः ऊर्णाय
उद्धारः ३ इत्यमः पुनर्देय ॥ विशेषा यथा देवानोच ॥
तेन स्त्रीकृत यत्र गृहीते इति पिष्टणोव ऊर्णीणो वतथानाः
जगदीशः अस्य विवरणे ऊर्ण ऊर्णवान् जायते यस्मात्तस्मादे
दान शब्दे द्रष्टव्यं कुसीदाख्य प्रयतेत सदा तत्परिग्रहधने
ऊर्णे यथा स्थान लाभः ॥ माह देवाना ममृणो जैतु ॥
निमित्ते यद्दाने गृहणमिच्छते यजे भवति मानवः अल्पवित्तस्य
तत्कुसीदमिति जेये तेन वृत्तिः पूजाभि रूपवासवैते स्तथा
कुसीदेना इति नारदः ॥ ॥ अहेन प्रजयावे पिष्टण
अस्यार्थः स्थाने मूलधनानां मन्त्रो भवेत् ऊर्णीणो वतथार्थेण

अनेन तयसा तथा इति तत्रविशेषमाह वृहस्पतिः ॥
 विस्मयमोत्र ॥ (न परिपूर्णा गृहीतायि वंशेवासाधु
 अणमत्त कणः पुंलशकः जाति लशकं लेखात्कं सातिमहाअण
 इतिभाषा इतिशहरावली दद्यात्तथनी सदा इति ॥
 अणमारीणः प्रतिभूजातिन विवादाणीवसेतः अणमदशिएः
 इतिभाषा इतिशहरावली ॥ अणोद्गाहण शहरदृष्टये ॥
 अणमृतिः स्त्री अणपरिशेष अणोतकः पुं मंगलशरः इति
 तत्पर्यायः विगणने २ इति शहरावली ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ (ने अणपनोदने स्त्री अणपनपने
 अणमोतः पुं अणपरिशेषे धारशोधने ॥
 इतिशहरावली ॥ (मोर्गेन अणी न वि अणयस्तः धारी
 अणदाने स्त्री अथमणीतअ अणोद्गाहणे स्त्री अथमणीगृहीतनी
 सत्ताभ यन ग्रहणे तत्रअष्टदश ग्रहणे यत्र अणो प्राचीनकाले
 विवादांतरातायविवादः तत्र प्राथितोपि अणी नददातितत्र
 समविधे यथा इदशमृण देये धनिकेन यत्कर्तव्येतराहमनुः
 इदशमदेये २ अनेनाधिकारिण धैर्यरूपायेर्यस्ते प्राप्नुयादुत
 देये १ अस्मिन्समयेदेये ध मणिकः तैस्तेरूपायेः सेशु
 अनेनप्रकारेणदेये ५ अथमणे साधयेदथमणिकं धर्मीण
 ऐवविधे उत्तमोर्गेतदानविधिः व्यवहारेण कलेनाचरितेनच
 आदानविधिश्च ३ इतिद्विविधे प्रयुक्तं साधयेदर्थं पंचमेनवलेनच
 अणाचनारदः अणोदेयमदेयेव अथमर्थः पूर्वपूर्वसामर्थ्याभावे
 येनयत्र यथा भावेत दान उत्तरेतरे सेशु वशीकृत्य ॥
 ग्रहणधर्मीअअणदानमिति धर्मवृहस्पतिराह ससुतसेवीय
 स्मृतेअदेयमिति यदुक्तं तराह सदिष्टैः सामाज्यानुगमेनच
 कात्यायनः नस्त्रीभ्योरासवालेभ्यः प्रायेणवा अणी दायो धर्मश्च
 प्रदद्यात् किंचिदुद्धते दाता ॥ उदाहृतः अस्यार्थः अणिकस
 नलभतेतत्रुतेभ्योदत्तंयदहस ॥ येससुत समेधिनस्तेषु संदेश

येषु सामवचने पञ्चानुगमने केनोपायेन साध्य लराह ॥
 प्रयोपवेशनेवाधनिकसमर्थम कात्यायनः राजाने स्वामिने
 अणोद्गाहणेयायः व्यवहारे ॥ विप्र सातेनेव प्रसाधयेत् ॥
 कात्यायनः धर्मीवरुदअणिकः अविद्यने दुर्लभं वापि कलेनेव
 प्रकाशं जन सेसदि यावत् ॥ प्रसाधयेत् अविद्यने दायो ॥
 दद्यादेवेव देशाचारस्थितयथा तथा वर्णिजः कर्षकोअविशिल्लन
 अस्यार्थः यावदानेजनसेसदि आत्रवीइपुः देशाचारेणरायाः
 अणिकसधनिकेनधारणव स्पुडंष्टान सेपीअदापयेत् ॥
 हाः हलाचरित वलात्कारेषु यत्रयने नलभते तत्राह
 वृहस्पतिः कृमनायावपितार्थ वृहस्पतिः निधने अणिकेकर्म
 मानीय अणिकादणीअत्राहि गृहमानीयकारयेत् शौण्डिकाये
 तादिवास्तव्य दायते यत्रसापथिः आत्मणस्तु दायनीयः शोनेः शोनेः
 अस्यार्थः अणिकसधनमत्राहि यासवल्सः हीनजातिपरिहीण
 तादिवाक्यमानास्त्वयवायत्रा मृणार्थकर्मकारयेत् आत्मणस्तु
 यनेतत्रसाधनोपायः सापथिः परिहीणः शोनेदीयोयद्योदये
 सकलमुच्यते पुत्रद्वारपशून यद्योदये यथा धनोत यति
 रुद्धा कृत्वा दारोयवेषाने ॥ रित्यर्थः व्यापार हाग
 यत्रलीदायते ३ र्यस्ते ॥ नत्रात्मणस्तु अण प्रोथनमाह
 तराचरितमुच्येव वहु स्वगृह कात्यायनः कर्मणातत्रविदृष्टान
 मानीय ताउनाये रूपक्रमः समहीनोस्तु दाययेत् ॥ अण
 अणिकादायतेयत्रवलात्कारः पोथनाय निदिते कर्मकारिणत
 सउच्यते अनयोर्थः पुत्रद्वार रुतमणीस्य देउमाह कात्यायनः
 पशुरोयो हागोपवेषानेव य यदि स्यादावनादिषु मशुभे
 उद्गाहणेयायस्तदाचरितमुच्यते कर्मकारयेत् प्राप्नुयात्साहसे
 सगृहमानीय ताउनादिलक्षण पूर्वमृणामुच्येतवर्णिकः यदि
 उद्गाहणेयायो वलात्कार ॥ परमवृद्धिप्राप्तेधनमृणकोदाते
 उच्यते कोऽधर्माः ॥ नशक्रोति तदा वक्रहृष्टासेकृया

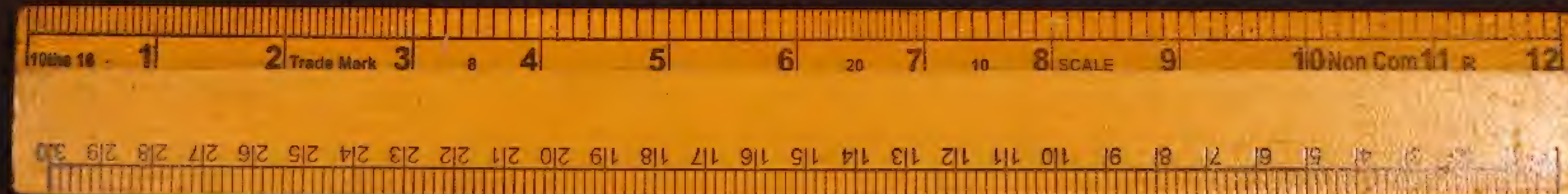


सिद्धा योग्या १० वेतनीया ११ अभुताः १० ईदः इत्यमरः ॥
 १० योगी ११ मेगत्या १२ लोककोत्या १३ अभुत पञ्च वये इतिरिक्थ्यतो
 १४ जीवेष्वया १५ यशसा १६ हाकावाडुगीदासः ॥
 अस्यागुणाः मधुरतेसस्त्रिग्यते १७ अभुतः १८ स्त्री मृगविशेषः इति
 अतिरिक्तते शीतलते रुवि पाहृन्नावली ॥
 मेधाकारिते स्मेष्मकुष्ठकुमि १९ अभुत १ श गतो ॥ इति ॥
 नाशितेव इतिराजनिर्घटः २० कविकल्पद्रुमः ॥
 अस्यारूपेयथा अदिर्द्विद्वि २१ अभुतः २२ हवः कर्णभे ॥
 रुन्दोहो भवतः कोशयामले २३ कभीपुच्छः २४ उन्नयदे अष्टः
 मेतलोमान्वितः कंदोलताजा २५ इतिमेदिनी पर्वतविशेषः
 लः सरेभ्रुकः सयवज्जुह्विह्वि २६ इतिभरणी वराहपुच्छः ॥
 अभेदमेषातयोर्ववे नलश्रेयि २७ आदिजिनः इति ह्रस्ववेदः ॥
 समाज्जुह्विमीमावर्तफलावमा २८ भगवदवतारविशेषः सत
 हृदिस्तु दक्षिणावर्त फलावमा २९ सत्ययुगे श्रीभुसुतनौभिराजपुत्र
 कामहर्षिभिः जेषयकरोणाज्जुह्वि तेनजातः तस्य पुत्रः जउभरतः
 हृदिस्थाने वाराहीकंदः अथवा ३० इति श्रीभागवते अष्टवर्गीतः ॥
 हृदिस्थाने वाराहीकंदः अथवा ३१ इति श्रीभागवते अष्टवर्गीतः ॥
 वलादेय इति परिभाषा ॥ ३२ गतौषय विशेयः तत्पर्यायः
 सम्राट् ३३ इति मेदिनी ॥ ३४ हवः १ अभुतकः २ वीर ३ इति
 पार्वती इतिशहरत्नावली ॥ ३५ रत्नमाला गोपतिः ४ धीरः ५
 अभुत उयल ३६ हवो इति ३७ विद्याली ६ उह्वः ७ ककुमान् ८
 कविकल्पद्रुमः ३८ पुंगवः ९ वोदा १० मृगी ११ ॥
 अभुत श दोन स्माद्यया ॥ ३९ धुयः १२ भूपतिः १३ कामी १४
 हितायो निशयो बुद्ध ४० रुद्रप्रियः १५ उला १६ लागूली
 शतकविकल्पद्रुमः ॥ ४१ गोः १७ वैभुः १८ गोरत्तः
 अभुतः १९ देवता इत्यमरः ॥ २० वनवासी २१ अस्यागुणाः
 अभुतः २२ ईदः स्त्रीः वज्र २३ मधुरते शीतलते रक्पित
 इतिराजमुकुटः २४ विरेकनाशिते शुक्र स्मेष्मकारिते

राहलयजः हस्तेव ॥ इति वराः मन्त्रेतराभेदे सप्तविं ॥
 राजनिर्घटः सप्तस्वरोत्तर्गत नामानियथा १ स्वयंभुवमन्त्रेते
 द्वितीयस्वः सप्तगोस्वतुल्यतः मरीचिः श्रुतिः श्रुतिगः पुलस्त्यः
 वातकस्वतुल्यस्वः इति केचित् पुलहः क्रतुः वशिष्ठः ॥ २
 अस्यात यतिः नाभिमूलायदाव स्वरोविषे उर्जस्तेभादयः ३
 तीउत्पितः कुरुतेध्वनिहृषभसेव उन्नमेवशिष्टसताः प्रमदादयः
 निर्वीति हेलया अभुतः स्मृतः ४ ताममे ज्योतिर्धामादयः ५
 इतिसेगीतदामोदः ॥ ६ रेवते हिरण्यरोमा वेदशिरा
 अभुतध्वजः ७ शिवः ॥ ८ ऊर्ध्ववाहुरित्यादयः ९ वात्सवे
 अर्द्धद्विशेषः इतिमेदिनी ॥ १० हर्षपुमह्रीकादयः ११ वेवस्वतास्त
 अभुती स्त्रीनराकारस्त्रीशूकणि वर्तमानमन्त्रेते कश्यपः श्रुतिः
 वीशिराला विथवा ॥ इति ॥ वशिष्ठः विष्णुमित्रः गोतमः
 मेदिनी ॥ १२ जमदाग्निः भरद्वाजः १३ सार्वर्णिके
 अभिः १४ ज्ञानसेसारोः पारंगता गालवः दीप्तिमान् पराशुरामः
 शास्त्रकदाचार्यः रिषिर्हस्तादिश्च अश्वत्थामा कृपः अभुतः
 विद्याविदग्धमतयोरिषयः प्रसिद्धः व्यासः ॥ १५ दत्तसार्वर्णिके
 इतिप्रयोगात् इतिभरतः ॥ १६ युतिमदाद्याः १७ वृत्तसार्वर्णिके
 तत्पर्यायः सत्यवचाः १८ ॥ हविष्मत् सक्त सत्यजय ॥
 शापास्तः १९ सप्तसप्तविधः यथा मूर्त्याद्याः ॥ २० धर्मसार्वर्णिके
 व्यासाद्या महर्षयः २१ भेलाद्याः अरुणादयः २२ रुद्रसार्वर्णिके
 परमर्षयः २३ कणादयोदेवर्षयः २४ तपोमूर्त्यादयः २५ देवसार्वर्णिके
 वशिष्टाद्या ब्रह्मर्षयः २६ सप्तकृता निर्मोक तत्तद्वर्षाद्याः २७ ईद
 याः क्रतुर्षयः २८ अतर्णदयोगाज सार्वर्णिके अग्निवाह सुविशुद्ध
 षयः २९ जैमिन्याद्याः कोउषयः ३० इति मागधाद्याः सप्तर्षयः ॥ इति
 त्रिकोउशेषः तथाच रत्नकोषे श्रीभागवते ज्योतिः शास्त्र ॥
 सप्तब्रह्मर्षिदेवर्षिमहर्षिपरमर्षयः सतेवशिष्ट पत्न्यरूपेयतीसहित
 कोउषिअक्रतर्षिराजर्षिसक्रमा वर्तमान मन्त्रेतेरीयसप्तर्षिणां

महानक्षत्रे स्थितिः तस्योदये मेदिनी ॥
 तेषां चोदये भवति काशीतिः अथर्वकः पुं पर्वतविशेषः
 मते शान्तिलोकादूर्ध्वं भवता इति जटाधरः सप्तदक्षिणदेशे
 तस्य तेषां स्थितिः वेदः ॥ यस्यासंगे वर कुलिस्थितः यत्र
 किरणे इति मेदिनी ॥ वालि भयात् सतीवादयः येव
 अथिकुल्या स्त्री नदी इति वानराः स्थिताः इति ॥
 हेमवेदः ॥ रामायणे ॥
 अथिजोगलिकी स्त्री अथर्वगः पुं मुनिविशेषः ॥
 हतः अथिजोगल इति ख्यातः सप्तविभोऽक सतः तस्य भाष्यी ॥
 इति रत्नमाला ॥ लोमयादराजकन्या शोता इति
 अथिजोगल स्त्री मावपणी हतः रामायणे ॥
 इति रत्नमाला ॥ अतनवये इति
 अथिः स्त्री खड्गः इत्यमरः कविकल्पद्रुमः ॥
 अथर्वः पुं स्त्री मृगविशेषः ॥ अतः पुं पर्वतविशेषः भल्लूकः
 इत्यमरः ॥ शोणकहस्तः इति मेदिनी ॥
 अथर्वकेतः पुं अनिरुद्धः इति शोणनाकप्रभेदः ॥ इति
 त्रिकोऽशेषः अथर्वयोतगणि राजनिर्घटः ॥
 अथर्वकेतः अथर्वकतनः ॥ अतः स्त्री पुं नक्षत्रे इति ॥
 अथर्वकेतः विश्वकेतः ॥ मेदिनी राशिः इति ज्योतिषे ॥
 अथर्वगता स्त्री अथर्वगता हतः अतर्गथा स्त्री हतविशेषः
 इति शहरत्नावली ॥ वीरता इति ख्यातः ततः ॥
 अथर्वगथा स्त्री हतविशेषः ॥ पर्यायः कृगलास्त्री २ आवेली ३
 अथिजोगल इति ख्यातः ततः हृदयकः ४ जेगः ५ इत्यमरः
 पर्यायः अतर्गथा २ ॥ अथिजोगल इति ख्यातो हतश्च
 अथिजोगलिकी ३ इति रत्नमाला ततः पर्यायः अथर्वगथा २
 अथर्वगता स्त्री शतमूली ॥ अथिजोगलिकी ३ इति रत्नमाला
 मूर्काशस्त्री अतिबला इति क्षीरविदारी हतः ततः पर्यायः ॥

महाश्वेता २ क्षीरिका ३ ॥ इति शहरत्नावली ॥
 अतर्गथिका ४ इति शहरत्नावली अतर्गथिका २ स्त्री रत्नः इति मेदिनी
 अतर्गथिका स्त्री कृसभूमिकृष्णः ॥ स्त्री देवमाता दानवमाता
 ततः पर्यायः क्षीरविदारी २ ॥ स्मृतिः गतिः इति मेदिनी ॥
 महाश्वेता ३ इत्यमरः ॥ अतः पुं भैरवः दनुजः ॥
 अतरे स्त्री वारिधारा इति ॥ इति मेदिनी ॥
 मेदिनी ॥
 अतः पुं अतर्क इति मेदिनी ५ ५ कारः सत नवमस्वरर्गः
 अतर्गजः पुं जोववान् इति ॥ अस्मिन्नास्मिन् स्थाने देतः स
 रामायणे ॥ इति स्तोत्रः स्तुतश्च भवति इति
 अतेशः पुं वेदः इति व्याकरणे ५ कारे वेचलापोगि
 हलायुधः ॥ कुं उलीयदेवता अत्र ब्रह्मादयः
 अतः स्त्री अतर्कः सत अष्टम
 स्वरर्गः अस्मिन्नास्मिन् स्थाने मूर्ध्नि
 सप्ततश्च भवति इति ॥ पीतविष्णुल्लताया इति
 व्याकरणे अतर्कः परमेशानि ॥ कामधेनुतेत्रे ॥
 सयं परम कुंडले पीत ५ यदेवमाता इति मेदिनी
 विष्णुल्लताकारं येवदेवमये सदा एकाक्षरं कोषमभूमिः कुभ्रः
 चतुर्जीनमये वर्णं येवप्राणयुते पर्वतः इति मेदिनी ॥
 सदा त्रिशक्तिसहितं वर्णं ॥
 प्रणामानि सदा प्रिये इति ॥
 कामधेनुतेत्रे ॥ ५ दीर्घ ई कारः सत दशमस्वरर्गः
 अति गतो इति कविकल्पद्रुमः अस्मिन्नास्मिन् स्थाने देतः स
 अथ वाकारः रत्न ॥ इति स्तुतश्च भवति इति व्याकरणे
 मेदिनी निदा भये ॥ ५ कारे परमेशानि पूर्णवेद सम



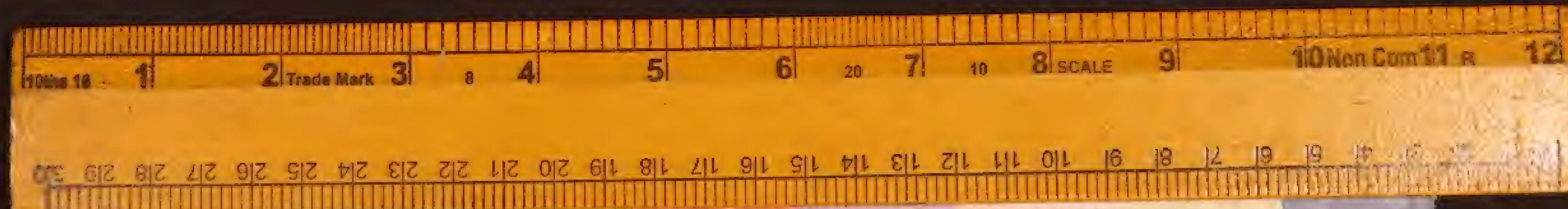
प्रभे पंचदेवात्मके वर्णयेच एकं त्रिमुखं सत्यं
 प्राणात्मकं सदा रागाद्यात्मके केवलं इत्यमरः आदिशेखा
 वर्णितया विदुत्रयात्मके । इति मेदिनी अथैकवाचकानि
 चतुर्वर्गप्रदेदेविसर्वपरमेकः परमात्मा । विभुः २ त्रितिः ३
 ली इतिकामधेनुते ॥ गणेशदेवः ४ मुकुवतः ५ इति
 ५ च देवनागी नाय्यात्मा ॥ कविकल्पलता अग्निः ६ सूर्यः ७
 माता इति मेदिनी ॥ देवराजः ८ यमः ९ इति ॥
 ९ स्त्री देवस्त्री इत्येकादश ॥ महाभारते वनपर्व ॥
 कोषः दनुजमाता कामधेनु एककः त्रि अस्तहायः एकला
 माता इति कश्चिदेकादशकोषः इति भाषा तत्पर्यायः एकः २
 ५ः पुं सर्वः महादेवः इति एकाकी ३ इत्यमरः ॥
 कश्चिदेकादशकोषः ॥ एकाकी त्रि एककः इत्यमरः
 एककुंडलः पुं वलरामः कुवेरः
 इति मेदिनी ॥

५ एकाः सप्त एकादशस्यैव एकगुरुः पुं सतीर्थः एकगुरु
 अस्याह्वाण स्यात्तेनालकेट शिष्य इति भाषा इत्यमरः ॥
 स्वसदीर्घः स्तुतश्च भवति इति एकचक्रं स्त्री पुरोविशेषः तत्
 याकरणं एकाः परमे दिवं पर्यायः इति गृहे २ मुभपुरी ३
 ब्रह्मविस्मृतिवात्मके रंजिनी इति त्रिकोडशेषः ॥
 कुसुम प्रत्येपे च देवमयसरा एकवराः पुं हिंसयमुविशेषः
 पंचप्राणात्मके वर्णितया विदु गेडा इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 त्रयात्मके चतुर्वर्गप्रदेदेविसर्वे वाही नसः २ गणेश साहः ३
 परमकुंडली इतिकामधेनुते गेडकः ४ इति त्रिकोडशेषः ॥
 ५ वा स्मृतिः अस्या अनुकेण एकवारी न पुं बुद्धसहचारी इति
 आनेत्रणे आकाने ॥ इति त्रिकोडशेषः ॥
 मेदिनी ॥ ५ एकजन्मा पुं राजा इति
 ५ः पुं विष्णुः इत्येकादशको त्रिकोडशेषः ॥

एकतमः त्रि वह्नो मध्ये एकः त्रिकोडशेषः ॥
 इति याकरणं ॥ एकभाय एकप्रकारः इति
 एकतरः त्रि हयोर्मध्ये एकः याकरणं ॥
 इति याकरणं भिन्नः इत्यमरः ॥ एकधुरः त्रि एकभारवाहक
 टीकायीभरतः ॥ गवादिः एकपिठागुरु इति भाषा
 एकतास्त्री एकत्वे एके ॥ तत्पर्यायः एकधुरीणः २
 इति याकरणं ॥ एकधुरावहः ३ इत्यमरः ॥
 एकतानः त्रि एकाग्रः एक एकधुरावहः त्रि एकधुरः
 विषयासक्तचित्तः इत्यमरः ॥ इत्यमरः ॥
 एकताले पुं इत्यमरः टीकायो एकधुरीणः त्रि एकधुरः
 स्वामी ॥ एकभारवाहा इत्यमरः एकस्य
 एकतालः पुं समन्वितलयः १ यस्य लोमलोदेवी धुरेवहति
 नृत्य गीतवाद्यानोत्सामेयत्र ॥ यः इत्यमरः टीकायो भरतः ॥
 समताल इति यस्याख्या ॥ एकनडः पुं मुखनदः तत्पर्यायः
 इत्यमरभरतो ॥ कथकः २ इति त्रिकोडशेषः
 एकतीर्थे न पुं सतीर्थः गुरुभा कथाप्राणः ३ इति शहरनावली
 इति भाषा एकयन्त्री स्त्री यतिव्रता इति
 एकत्र य एकास्मिन् एकसंगे इति त्रिकोडशेषः ॥
 भाषा इति याकरणं ॥ एकयत्रिका स्त्री गेथयत्रहतः
 एकदेहः पुं गणेशः इति ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ एकपदे स्त्री तत्कालः इति
 एकदेतः पुं गणेशः इत्यमरः मेदिनी ॥
 एकदा य एकास्मिन् काले तत् एकपदः पुं मृगाश्वेयविशेषः
 पर्यायः सुगपत् २ इत्यमरः ॥ तत्फलक्षणं पादमेकं ॥
 एकदक पुं महादेवः काकः रुद्रिस्थाय द्वितीयैस्तेभ्यो स्थिते
 काणे त्रि इति हेमचन्द्रः ॥ स्तनौ धत्ता भेतकामी वैभक्तिकपदः
 एकदेहः पुं बुधयहः ॥ इति स्तनः इति इति मेजरी ॥

एकपदी स्त्री यथाः इत्यमरः ॥ एकलिङ्गः पुं कुबेरः इति ॥
 एकपदः त्रि सहायः ॥ इति शहरावली ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ एकवर्णी स्त्रीवाच्यभेदः तत्
 एकपातः पुं शिवः इति ॥ पर्यायः कशताली २ कंकमाला
 त्रिकोऽशेषः ॥ १ कलंकवा ५ ॥ इति
 एकपिङ्गः पुं कुबेरः इत्यमरः ॥ शहरावली
 एकपिङ्गलः पुं कुबेरः इत्यमरः ॥ एकवर्षिका स्त्री एकहायनीमोः
 टीकायां भरतः ॥ एकवत्सरेवकमा इति भाषा
 एकभक्तव्रते स्त्री रात्रिभोजना इति हेमचन्द्रः ॥
 विशिष्टदिवाभोजने तथाच एकवादः पुं डिडिमवाद्ये ॥
 स्कंदपुराणे दिनाह्नसमयेतीते इति शहरावली ॥
 भुज्जतेनियमेनयत् एकभक्त एकवीरः पुं वृत्तभेदः तत्
 मितिप्रोक्तं रात्रौ तत्रकदाचन पर्यायः महावीरः २ सहृदयः ३
 एकमूला स्त्री शालपर्णी ॥ सूर्यरक्तः ५ अस्य गुणाः ॥
 अतसी इति वैद्यकं ॥ मदकारित्वे अमुस्मत्वे कटुत्वे
 एकयष्टिका स्त्री हारविशेषः तोदवातनाशित्वे वदुलीकति
 एकनरिहारा इति भाषातत् एष्टादिवलपत्ताभिर्जातिहासित्वे
 पर्यायः एकावली २ इत्यमरः इति राजनिर्घटः ॥
 एकजः पुं भृंगराजवृत्तः ॥ एकवृत्तः पुं स्थानभेदः यथा
 इति जटाधराः ॥ चतुः कोशो यत्र न वृत्तान्तरं
 एकलः त्रि एकावी एकला मीत्यते एकवृत्तः सविज्ञेय इति
 इति भाषा इति यथावली ॥ आगमः ॥
 एकलिङ्गे स्त्री स्थानविशेषः एकशफः पुं मोटकः इति
 तथाच आगमे येचक्रोऽंशतः त्रिकोऽशेषः एकखुरजेतुमात्रे
 यत्र कलिङ्गातरे मीत्यते ॥ यथा खरोः श्वोऽश्वतरो गौरः ॥
 तदेकलिङ्गमाख्यातं तसिद्धि शशभञ्जमरीतया एतेवैकशफः
 रत्नमा ततः मृणयेचनत्वान् यमन्तरा

श्रीभागवते ॥ एकादशे इति भाषा तद्वाचको
 एकशृङ्गः पुं विसृः इति रुद्रः २ इर्योऽथन सेनापतिः २
 त्रिकोऽशेषः एकशृङ्गमुक्त इति कविकल्पद्रुमः ॥
 एकमात्रे ॥ (शेषः) एकादशी स्त्री तिथिविशेषः
 एकयष्टिः स्त्री सेखासेखेयवि सातु मुक्त यत्ते सूर्यमेऽलात
 ॥ एकयष्टि इति भाषा ॥ वेदमंडलस्य निर्गम रूपेकादश
 इत्यमरः ॥ कला क्रियारूपा कृत्स्नयत्ते
 एकसर्गः त्रि एकाग्रः इत्यमरः सूर्यमेऽले वेदमंडलस्य प्रवेश
 एकसूत्रः पुं ३ मरुवाद्ये इति ॥ रूपेकादश कलाक्रिया रूपा
 शहरावली ॥ (एक तत्पर्यायः हरिवासरे ॥ २
 एकहायनी स्त्री एकवर्षीयगवी हरिदिने ३ इति स्मृतिः तत्र
 वत्सरेवा कुर इति भाषा तत् जातफलं क्रोधात्कटुः क्लेशः
 पर्यायः एकाहा २ इत्यमरः सभाषी यागादिकर्ता सजनेक
 एकाकी १ त्रि सहायशक्तिः तत् भर्ता महामतिर्देव गुरु प्रियः
 पर्यायः एकः ३ एकैकः ३ स्यादेकादशी नामनुजोऽतिरुष्टः
 एकला इति भाषा इत्यमरः इति कोष्ठाग्रदीपः तत्र ॥
 एकाग्रः त्रि अग्रन्यचितः तत् उयवासविधिः योषणादिनेहादशी
 पर्यायः एकतानः २ अग्रन्यवृत्तिः लाभे सर्व एव पूर्णात्यक्ताखेऽ
 ३ एकाग्रतः ५ एकसर्गः ५ एकाग्रः सुयवसेसुः तदलाभे एही पूर्वा
 ६ एकाग्रतगतः ७ इत्यमरः ॥ तदन्यः परोविधवापि उपवसेत्
 अनाकुलः इति मेदिनी ॥ पूर्णाग्र उदयात् शक्यराविष
 एकाग्रः त्रि एकाग्रः इत्यमरः मुहूर्ते हयसेसुतासे पूर्णेकादशी
 एकागः पुं बुधग्रहः इति ज्ञेया तत्रैवोपवसेत् एही
 त्रिकोऽशेषः ॥ इति गुरुज्ञेया यदा ॥
 एकागे स्त्री वेदने इति ॥ पूर्वदिने दशम्यापरदिने दशम्या
 हारावली युक्तेकादश्या तदा उत्तरमुयोषा
 एकादश १ त्रि सेखाविशेषः ॥ हादश्या यागो कुर्यात्परदिने



द्वादशीनिर्ममत्रयोदश्यामीय नास्ति अष्टाहादधिकोमर्त्यो॥
 यदात्र सूर्योदयानंतरं दशमीः पूर्णाश्रातिवसरोनित्याधिकारः
 मुनेकादशी अथवा यदिनेन विधवा नोतुसर्वमेव नित्याधिकारः
 निःसरति तदातो विहाय दशमी तत्र मलमासादिदोषो नास्ति ॥
 मुयवसेत् यदात्र सूर्योदयः ॥ इत्येकादशीतत्त्वोक्त्यवस्था
 प्राक्कालीनदशमीविहेकादशी अथहरिभक्तिविलासोक्तेकादशी
 यदिदिनेन न निःसरति तदा अवस्थालिख्यतोतत्रादोउपवास
 तामुयवसेत् यदात्रिध्यासती पूर्वदिनहृत्य प्रातःस्नानादिके
 यदिदिनेपिनिःसरति तत्परीदिने कृत्वा सवेष्टो योत वस्तुकः ॥
 द्वादशी तदातो विहाय खंडा व्रते सेकल्प कुर्वीत वैष्णवे च
 मुपोष्य द्वादश्यां पारयेत् ॥ महोत्सवे इति कारिका ॥
 यदात्र भूयदिने तद्विधेकादशी सेकल्पमेव दशमीदिनमाभ्य
 यदिनेन न द्वादश्यातदवधि करिष्येह व्रतेतव त्रिदिने
 द्वादशिका विहाय मुपोष्य ॥ देवदेवेश निर्विघ्ने कुरु केशव
 यदिने द्वादश्याययादशमीय तत्र रुक्मो गदराज वाक्य ॥
 पारयेत् वैष्णवस्तत्रापि मुक्त नारीये प्रातर्हरिदिने लोका
 यत्परा मुपोष्य त्रयोदश्यां स्निष्ट्यै वैकभोजनाः सुता
 पारयेत् सर्वस्यां कलैकादश्यां लवणां सर्वे हविष्यान्ननिषिद्धिनः
 वैष्णवा लो सपुत्राणां गृहस्थानां अवनोत्पन्नानां प्रियासु
 मृग्युपवासो नित्यः ॥ ब्राह्मणस्य विवर्जिताः स्मर्य्य देवमीशाने
 विप्रस्यतानित्यः वैष्णवे तेषां पुण्यं पुरुषोत्तमं ॥
 तादृशानां हरिप्रायनवर्तिनीषु अध्यायनियमाः स्कान्दे ॥
 कलैकादशीषु उपवासो नित्यः कांश्ये मांसे मसुरे च लोदेवान्
 अपुत्रवतां गृहिणां तु सर्वमेव भाषणे पुनर्भोजन मायासे
 नित्याधिकारः कश्योपवासो दशम्यां पारवर्जयेत् पारण
 विशेषेणैव सर्वयामधिकारः दिनाक्त निषिद्ध द्वादश्यापि
 नित्योपवासेरिमुक्तादिदोषो निषिद्धानि ततो व्रतस्य ॥

नित्यतमाह कएनः एकादश्या मुयवसेत् यत्तयो रुभयोरीय
 मुयवसे चक्रदाचिदति क्रमेत् अशक्तौ प्रतिनिधिः ॥
 आग्नेयेव उपोष्येकादशी ॥ वातुपुराणे उपवासेत्तत्राक्तस्य
 राजन्यावदायुः प्रवृत्तिभिः आहिताग्नेरथापि वा पुत्रानवा
 भोजन निषेधो नारीये ॥ कारयेदन्यान् ब्राह्मणान् वापि
 यमोत्तरखंडे च इदेतीह ॥ कारयेत् अथवा विप्रमुत्तम्यो
 पुराणानि भूयोभूयावरानने दाने दद्यात् सशक्तितः उपवासेन
 नभोक्तयो नभोक्तयो संप्राप्ते ॥ कर्त्रीणः पुण्यं प्रातर्गणे भवेत्
 हारिवासे यत्तद्वैष्णवो नित्यं मार्कंडेय पुराणे च एकभक्तेन
 विसृज्य हस्यं मुक्तेवायदिवाक्ये नक्तेन बालवृद्धातुः क्षियेत्
 विसृज्य न तस्यः एकादश्या ययो मूलफलैर्वीपिननिर्हीर्षको
 नभुजीत यत्तयो रुभयोरीय भवेत् अनुकल्याणवादः ॥
 सेक्रान्तादावपि नित्यं ॥ गरुडपुराणे मङ्कयने ॥
 कात्यायनः सेक्रांतो रविचो मङ्कयने मत् पार्थ पारवर्तने
 वापदायेकादशी भवेत् उपोष्य फलमूलहारी रुदिशाल्ये
 सामहा पुण्या सर्वपापहराति समर्पयेत् एकादशी ॥
 यिः उपवासदिने प्राद्वर्तयेथः माहात्म्ये तत्तसागरे एकादशी
 यामोत्तरखंडे एकादश्यां समे किंचित् पावने न च विद्यते
 प्राप्तायां मातापित्रोर्भूतेऽहनि सरीसोत्त प्रदात्येषा रज्यपुत्र
 द्वादश्यां तत्प्रादातयेनोपवास प्रदायिनी गार्होष्ठ्ये एकादशी
 दिने क्वचित् अथ ॥ व्रते भक्त्या यः करोति नरः सदा
 अधिकारिणः यामोत्तरखंडे सविस्त्र लोके व्रजति याति
 वर्णना माधवाणां वसीणां च विस्त्रोः स ह्युत्तम ॥
 वरुणनि एकादश्यापुपवासस्त उपवास दिन निर्णयः लो ॥
 कर्तव्यानां त्रयः शयः कात्यायन भर्मीत एकादशी मुयवसेत्
 स्मृतौ अष्टवर्षीयकीमर्त्यो ॥ द्वादशी अथवा पुनः विविधो
 स्या पूर्णाशीतिवत्सरः एकादश्या वापि कुर्वीत न दशम्यामुत्तम ॥

कवित्वं विद्वांसः ॥ दोषः यामे अरुणोदयकाले
 दोषमाह वशिष्ठः दशमेकादशी तवेधे दृष्ट्वावतुर्विधमहिने
 यत्र तत्र नोपवसेदुयः अयत्नानि ये प्रकुर्वन्ति यावदाहृतनारकाः
 विनश्यन्ति स्वर्गलोके न गच्छन्ति शुद्धाविशेषपरित्यागः ॥
 द्वादशपुण्यवासफले स्तोत्रे ॥ गार्होऽसं पूर्णैकादशी यत्र प्रभाते
 ऊर्ध्वं हरिदिनेन स्यात् द्वादशी ॥ पुनरेव सा वैष्णवी च त्रयोदशे
 आहयेत्ततः द्वादशपुण्यवासो वटिके कापिटपते गृहस्थोपि
 ३ त्रयोदशे तु पारणे ॥ एवं परं कुर्यात् पूर्वं नोपवसेत्तदा
 कुर्वन् नरो भक्त्या विष्णु साधुजं अथाष्टमद्वादशी नो विशेषो
 मामुवात् अन्यथा कुरुते यत् निरूपणे ब्रह्मवैवर्ते उन्मीलनी
 स्याति नरके भवे ॥ ॥ वेङ्गुली च त्रिंशत्पुण्यं यत्नवद्विनी
 सम्पूर्णलक्षणं विहासते जयावविजयावे जयेतीपाप
 भविष्यपुराणे आदिनादयः ॥ नाशिनी द्वादशेष्टोमहापुण्याः
 वेलायाः प्राग्गृहमेव द्यानिता ॥ सर्वपापहरादिजं तिथियोगेन
 एकादशी च संपूर्णविहास्यापी जायेते चतस्र्यपरास्तथा ॥
 कीर्तिता ॥ अरुणोदयः ॥ नक्षत्रयोगाच्च वलात् पापे
 विहायित्याग माह काननः ॥ प्रशमयेतिताः अथानीलनी
 अरुणोदयवेलायादशमीते पुनः ब्रह्मवैवर्ते एकादशावसे पूर्णै
 यदि अत्रोपवाह्याद्वादशी स्यात् ॥ वहेते पुनरेव सा द्वादशी च न वेदते
 त्रयोदशे तु पारणे ॥ ॥ कथितोन्मीलनी सा यामे ॥
 वेथ अत्र विधेः ब्रह्मवैवर्ते अरुणे सर्वत्रैकादशी कार्या द्वादशी
 दयवेधः स्यात्साहनेतु वटिकाभे मिश्रितानेः प्रातर्भवत्तवामाव
 अतिवेधो द्विचटिकः प्रभा ॥ यतो नित्यमुपोषणे अथ
 सेदशीनादवेः महावेधोपि वेङ्गुली ब्रह्मवैवर्ते द्वादशेव
 तत्रैव दृश्यते को न दृश्यते ॥ विवर्द्धत न चैवैकादशी यदा
 तुरीयस्तु त्रिविधो योगः सौम्ये वेङ्गुलीति भृगुश्रेष्ठकथितापा
 बुधेः अरुणोदये विद्वांसः ॥ नाशिनी भागवतादिते ॥

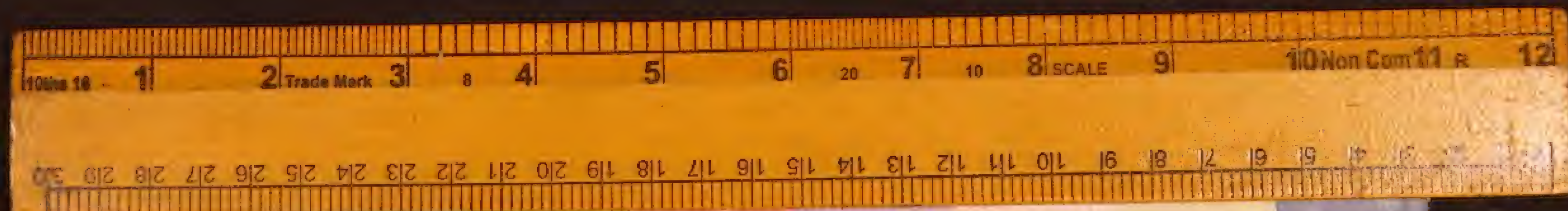
संपूर्णैकादशीत्याज्या परतो ॥ पुत्रीकाले प्रारम्भे भवाद्युत
 द्वादशी यदि उपोष्या द्वादशी पुण्याजलि प्रयत्ने मेव पूत
 शुद्धाद्वादशपुण्यमेव पारणे ॥ जलपाने वाह मार्कंडेयः ॥
 अथ त्रिंशत्पुण्यं ब्रह्मवैवर्ते पुराणे अष्टादशे एव मेघेण त्रिजमेनाभि
 अरुणोदय आयास्यात् द्वादशी मेघिते उपवासफले प्रेम्सः ॥
 सकलेदिने अत्रैव त्रयोदशी प्रातः पिवेत्तोषे समाहितः देवादिने ॥
 त्रिंशत्पुण्यं सादरेः प्रिया ॥ ततः कृत्वा पुण्याजलि मयापिका
 नारीये एकादशी द्वादशी च सकल्य मेव मुद्रार्थं देवाय
 शत्रिषोषे त्रयोदशी त्रिंशत्पुण्यं विनिवेदयेत् ॥ सकल्यादौ ॥
 साधोक्ता ब्रह्महत्या अपवादति विशेषः नारीये पूज्याः तैरा
 अथ यत्नवद्विनी ॥ ॥ दोषोऽनेकादश्याः स्नानपूजने
 दर्शयौगमासी च तेषां वदते वज्रं यति नराः पूर्वात् यानोश्च
 यदि द्वितीये हि हिजनेष्ट ॥ वतरोहिज तद्वै स्नानपूजादि
 साभवेत् यत्नवद्विनी ॥ कर्त्तव्येन दुयोषितैः नदिवा ॥
 ब्रह्मवैवर्ते कुरु राके यदा ॥ शुद्धिमाप्नोति तदा रात्रौ विधीयते
 हृदि प्रयाते यत्नवद्विनी ॥ दिनकार्यमशेषे च कर्त्तव्यं शर्वरी
 विहायेका दशी तत्र द्वादशी मुखो पूजा जागरण विधिः ब्रह्मे
 समुपोषयेत् अथ जयादिः ॥ एकादश्यामुभोपक्षौ निराहारः
 ब्रह्मवैवर्ते पुष्य अवणपुष्याय समाहितः स्नात्वा सम्यग् विधानेन
 रोहिणीसे मुतास्तुताः उपोषिताः धोतवासा जितेन्द्रियः संपूज्या
 सफला द्वादशेष्टोपचक्रक विधिबहिस्तु शुद्ध्याति समाहितः
 अथोपवासदिनकृत्ये ॥ पुष्ये गेधे स्नाना भूपेक्षीये
 देवलः गृहीत्वो इव पात्रे नैवेद्यकैः यैः उपहारैश्च ॥
 वारिपूणि मुदमुत्तः उपवासत्तु विधेर्जय होमप्रदत्तिलोः स्तोत्रं
 गृह्णीयाद्वा सकल्ये दुःखः तत्र नीनाविधे नृत्य गीत वाद्यैः ॥
 सकल्यमेवः एकादश्या निराहारः कनोरेमेः ॥ एवं संपूज्य ॥
 स्थिता हस्योः हनिष्येद्व्यामि ॥ विधिवद्वात्रो कुर्यात् प्रजागरे ॥

अथजागरणलक्षणं स्कादे ॥ भुजानः शतजन्मानिनाकी
 मृण्मनादवत्पामि जागरण ॥ अथहादप्रत्यत्यतेकृत्यसमाधाने
 तुल्यत्वे येनविज्ञातमात्रेण ॥ देवीरहस्ये अत्यावहादशी ॥
 दुर्लभानजानाईनः गीतेवाधेव कुर्यात् नित्यकमीरुणेदेये
 नृत्यस्य पुराणपठनेतथाधुये अत्यन्तावेनिश्रीचोईमामथ्याइक
 दीयेवनेवेधेपुष्पगेथानुलेपने मेवततः अथसेकदे ॥
 फलमयीस्य आहावसनमिद्वय पारणसमाधाने कात्यायनःमे
 निग्रहः सत्यन्वितविनिर्देवमुदा जपित्वा हारीनेवेधोपायणे
 मुक्ते क्रियानितेसास्येवेव ॥ ब्रती अद्रिस्तु पारणे कुर्यात्
 सोत्साहपायालस्यादिवर्जिते ॥ सेकदेविषमेसति अथ ॥
 प्रदतिणाभिःसेमुक्तेनमस्कार ॥ हीवासकालपारणविषयः
 पुःसरे नीराजन समापुक्त ॥ विस्मयमीतरे हादश्याःप्रथमः
 मतिविघ्नेनवेतसा यामेयामे पादोहरिवाससेनकःतमति
 महाभोग कुर्यादरात्रिकेहरेः क्रमकुचीत पारणे विस्तृत्यः
 यत्नेगुणेः समापुक्तः ॥ अथहादशीदिनेवर्जनीयानि
 कुर्यात्जागरणे ॥ (नः स्कादे लौट्रेमोसेसरे
 अथपारणदिनकृत्यकात्याय तेलैवायामे क्रोधमैमुवे ॥
 शतःस्वात्वा हरिपूज्य ॥ यरानेकास्य तामूले लोभे ॥
 उपवासेरुमर्ययेतपारनेतुततः निमीत्यलैचने हादश्या ॥
 कुर्यात् ब्रतसिद्धेहरिस्मरन् ॥ हादश्यानिवेसवःपरिवर्जयेत्
 तत्रसत्तर्पणमेवः अज्ञान ॥ अपिववितयभाषणे प्रवासः
 तिमिरोथस्यतेननेनकेशव ॥ विवासप्रः अजनेशिलापिष्टे
 प्रसीद मुमुक्षो वायजानदृष्टि मस्तरेपुते हिंसा चणके ॥
 प्रदोभव अथपारणे ॥ कोरहस्यके औषधे यतानि ॥
 हादशीलेचने दोषःस्कादे ॥ पुराणोतरोक्तान्यपिवर्जनीयानि
 पारणादति संप्राप्ते हदशी ॥ इतिश्रीहरिभक्तिविलासो ॥
 यो यतिक्रमेत त्रयोदशोत ॥ हेकादशीववस्थासमाप्ता ॥

अथपश्चिमदेशे प्रसिद्धनाना ॥ विंशतिः ॥ शित्याकरणे ॥
 पुराणोक्त यद्विश्वेकादशी ॥ एकानेषा स्त्री यावती ॥ इति
 नामानिलिख्यसे अथहायणस्य त्रिकोडशेषः ॥
 कुल्लेकादशी उत्पाना ॥ मुक्ता एकोते स्त्री अत्यन्ततय्यायः
 मोक्षा ॥ यौषस्यकुल्लेकादशी ॥ अतिशयः ॥ अतिवेले ॥
 सफाल ॥ मुक्तापुत्रदा ॥ धातुस ॥ धृष्ट ॥ अत्यर्थ ॥ अतिमात्रे
 कुल्लेकादशी यद्वितिला ॥ मुक्ता ॥ उद्गादे निर्भर ॥ तीव्र ॥
 कषा ॥ फालाणस्यकुल्लेकादशी नितोते ॥ गाढ ॥ वाढ ॥
 विजया ॥ मुक्ता आमर्हकी ॥ टट ॥ १४ भेय गामिनि त्रि ॥
 वैत्रस्यकुल्लेकादशीयायमोवनी इत्यमरः निर्जन ॥
 १५ मुक्ताकामदा ॥ वेशाखस्य एकात्रविंशतिः त्रि एकोन
 कुल्लेकादशी वरुधिनी ॥ मुक्ता विंशतिः ॥ शित्याकरणे
 मोहनी ॥ ज्येष्ठस्यकुल्लेकादशी एकाह स्त्री एकहायनी एक
 अपरा ॥ मुक्ता निर्जला ॥ वत्सवयस्कगवी इत्यमरः ॥
 आषाढस्यकुल्लेकादशीयोगिनी एकायनः त्रि एकायः एक
 १५ मुक्तायमा ॥ आवणस्य ॥ विषयासक्तवितुः इत्यमरः ॥
 कुल्लेकादशी कामिका ॥ मुक्ता एकायनगतः त्रि एकायः
 पुत्रदा ॥ भाद्रपदस्यकुल्लेकादशी इत्यमरः ॥
 अज्ञा ॥ मुक्ता वामना ॥ आषि एकावली स्त्री एकयाष्टिका एकन
 तस्यकुल्लेकादशी इंदिरा ॥ मुक्ता हारशित भाषा इत्यमरः ॥
 पापोकृष्ण ॥ कार्तिकस्य ॥ एकाश्रितगुणः पुं एकवर्तिथमः
 कुल्लेकादशी ॥ मा ॥ मुक्ता तद्यथा रूप ॥ ११ सः ॥ १२ गेयः ॥
 प्रवोधिनी ॥ १४ मलमासस्य ॥ स्यः ॥ ५ एकते ॥ एकएककते
 मुक्तेकादशी सभद्रा ॥ कुल्ले परिमाणे ॥ परते ॥ अपरते ॥
 कमली ॥ २६ इत्येकादशी ॥ बुद्धिः ॥ १० सखे ॥ ११ दुःखे ॥
 प्रकरणसमाप्ते ॥ १३ ॥ देवः ॥ १४ यतः ॥
 एकाद्विंशतिः त्रि एकोन ॥ गुरुते ॥ १६ द्रवते ॥ १७ स्नेहः ॥

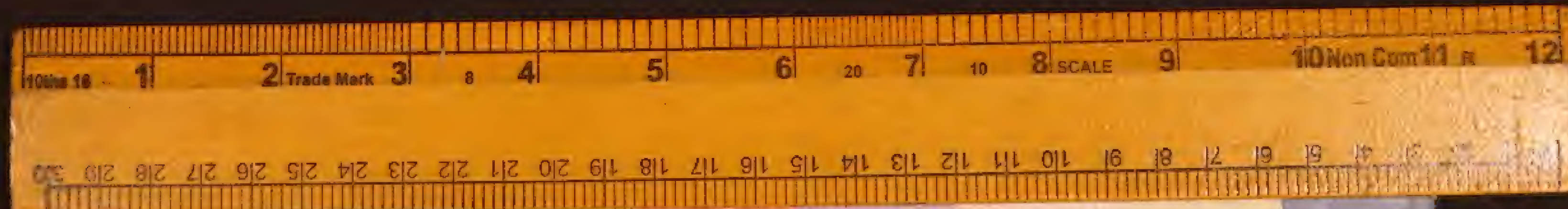
संस्कारः १५ अट्टे २ शब्दः ॥ कटुतेव इति राजवल्लभः ॥
 इति तिङ्गितमुक्तावली ॥ पञ्चकः त्रि वीथिः मूकमवके
 एकाष्टीलः पुं वकवतः इति श्रोतमप्राप्तितः वाक्यप्रति ॥
 कश्चिदमः ॥ (१) वजितः इत्यमरः शब्दः इति
 एकाष्टीला स्त्री वकवतः इत्यमरः मेदिनी ॥
 पाठा आकनादि इति भाषा ॥ पञ्चकं स्त्री पञ्चकं इति भरतः
 इति राजनिर्घटः ॥ द्विरूपकोषम् ॥
 एकाक्षः पुं काकः इति ॥ पञ्चकं स्त्री श्रुतमस्तीकिकसकुपे
 शब्दवेदिका काणे त्रि ॥ इत्यमरः कीकसमिव ॥
 एकाक्षः त्रि एकपक्षः सहायः कीकसं यत् कुपे छिदावेडा
 सहभावी इति त्रिकोऽशेषः ॥ इति व्यात मित्यने इति
 एकाशिका स्त्री हस्तविशेषः सारसंदरी कीकसमस्थि यत्त
 आकनादि इति भाषा इति ॥ काष्ठादि कदिन द्वयोपलक्षण
 रत्नमाला ॥ कीकसमिवकीकसं किलिजादीति
 एज ऋ ३ दीप्तौ इति ॥ मधुः मध्यसेस्यापिताख्यादि
 कविकल्पद्रुमः ॥ कुशमेडुकमुच्यते इति ॥
 एज ऋकमे इति कविकल्पद्रुमः माथवः ॥
 एट ३ वाथने इति कविकल्पद्रुमः पञ्चकं स्त्री पञ्चकं इति भरत
 पञ्चः त्रि वीथिः इत्यमरः ॥ धृतरूपकोषः ॥
 पञ्चकः पुं मेघः इत्यमरः ॥ पणः पुं स्त्री हरिणः इति ॥
 वनकुशलः इति त्रिकोऽशेषः राजनिर्घटः शृगविशेषः ॥
 पञ्चका स्त्री मेघी इत्यमरः दीकायं इत्यमरः अस्यमोसगुणाः ॥
 रायमुकुटः ॥ कषायत्वे मधुरत्वे पितृरक्त ॥
 पञ्चजनः पुं चक्रमईकः ॥ कफज्वरनाशित्वे सेशाहित्वे
 वाकुंदिपा इति भाषा इत्यमरः ॥ रोचनत्वे रुच्यत्वे वलकापित्वे
 अस्यगुणाः वायुकफकुष्ठतेशे इति राजवल्लभः ॥ (वल्ली
 गुल्मादौ रोगार्थे नाशित्वे ॥ पणकः पुं पणः इति शब्दार्थ

पणतिलकः पुं चेदः इति ॥ पथत त्रि वहिते वडिपुके ॥
 हारावली ॥ इति शब्दार्थवली ॥
 पणश्रुत पुं चेदः इति हेमचन्द्रः पथितः त्रि वहितः वडिपुके ॥
 एते त्रि आगते इति मेदिनी ॥ इत्यमरः ॥
 कर्तृश्रवणीयुक्ते इत्यमरः ॥ एतः स्त्री पापे अपराधः इति
 एतः पुं मृगः इति शब्दार्थवली मेदिनी निदा इति ॥
 कर्तृश्रवणीः इति मेदिनी ॥ शब्दार्थवली ॥
 एतद् त्रि पुरोवर्तिवाचकसर्वनी एका स्त्री तृणविशेषः तत्
 शब्दः पञ्च इति भाषा इति ॥ पर्यायः गुद्रमूला २ शिमी ३
 व्याकरणे ॥ गुद्रा ४ शरी ५ अस्या गुणाः ॥
 एतनः पुं निम्बासः इति ॥ हिमत्वे मुक्त वडि कारित्वे
 हेमचन्द्रः ॥ वत्सहितत्वे वातकोपनत्वे ॥
 एतद् हि वा पतस्मिन्काले संशत मूत्रकृच्छ्राशरीरदहयितृशोणित
 इत्यमरः ॥ नाशित्वे च ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 एतशः पुं ब्राह्मणः इत्युणादि परेणः पुं मत्स्यभेदः रेण ॥
 कोषः ॥ इति व्याताः अस्यगुणाः मधुरत्वे
 एतशः पुं ब्राह्मणः इत्युणादि स्निग्धत्वे विष्टेभित्वे शीतलत्वे
 कोषः ॥ गुरुत्वे च इति भावप्रकाशः ॥
 एतावत् त्रि एतत् परिमाणं ॥ परेडः पुं वत्सविशेषः भैरवा
 इति व्याकरणे ॥ इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 पथ ३ वडि इति ॥ व्याजपुच्छः २ गेयवहस्तकः ३
 कविकल्पद्रुमः ॥ उरुवृकः ४ रुवृकः ५ विवृकः ६
 पथः पुं इथने जालानिकार्थं वेंचुः ७ पेंचोगुलः ८ मेडः ९
 इति भाषा इत्यमरः ॥ वडिमानः १० वाडमकः ११ इत्यमरः
 पथः स्त्री इथने इत्यमरः ॥ उरुवृकः १२ रुवृकः १३ रुवृक
 पथतः पुं पुरुषः अग्निः ॥ १४ रुवृकः १५ वृकः १६ अमेडः
 इति मेदिनी ॥ १७ आम्रेडः १८ वाडमनः १९



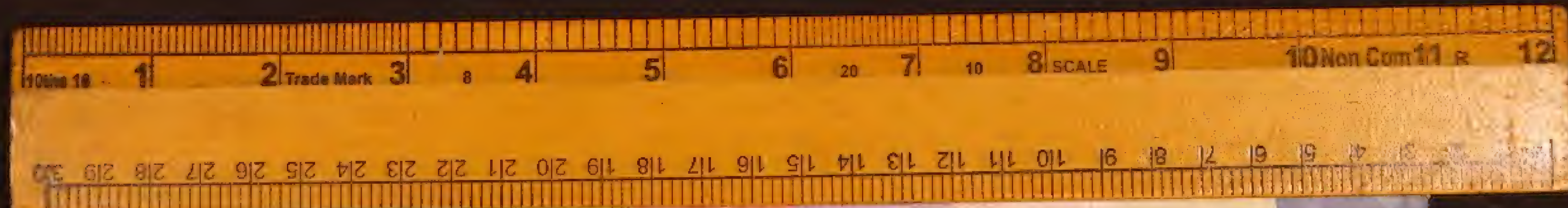
इति तद्दीकायो भवतः कातः ॥ पवीतः पुं कर्कटाभेदः तत्
 २० तरुणः २१ मुक्तः २२ वातायः पय्यायः पालयत्रा २ लोमशा
 २३ दीर्घपत्रकः २४ इति ॥ १ स्थला ५ तोयफला ५
 राजनिर्घटः अस्यैतलस्यगुणः हलिदेतफला ६ कर्कटा ३
 मधुरत्वे गुरुत्वे अतिस्नेहवईत्वे अस्यगुणः पित्तहरत्वे
 वातरक्तगुल्मरुद्रोगजीर्णज्वरः सुशीतलत्वे मधुरत्वे मृशामधुत्वे
 नाशित्वेव इति राजवल्लभः ॥ रुचिप्रदत्वे सेतायसूक्ष्मपरात्वे
 अपिच कृमिदोषसकलोगमूला तृप्तिदातृत्वे अतिसेवितमेत
 कुष्ठे नाशित्वे स्वादुत्वे ॥ वातप्रकोपकारित्वेव इति
 रसायनोत्तमत्वे पित्तप्रकोपनत्वे राजनिर्घटः ॥
 अतिदीपनत्वे आमवातः ॥ पलकः त्रिमेघः इति ॥
 नाशित्वेव इति राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः ॥
 अस्य भेदकत्व गुणोप्यस्ति ॥ पल्लवः पुं मत्स्यभेदः ॥
 भेदेरेडगुणाः कटुत्वे तिक्तत्वे रायकडा इति भाषा रायलोडा
 उल्लेखे कफान्ति ज्वरायुकासः पल्लवा इत्यपि ख्यातः ॥
 नाशित्वे रसादे त्वेव इति ॥ अस्यगुणाः मधुरत्वे हृद्यत्वे ॥
 राजनिर्घटः अस्यमूलगुणाः सेधाहित्वे कफवातनाशित्वे
 मूलवायु कफनाशित्वे शुक्र मेधापि पुष्टिकारित्वे शीतलत्वे
 कारित्वेव इति राजवल्लभः ॥ गुरुत्वे स्नेहप्रसादनत्वेव इति
 परेडकः पुं परेडवृक्षः इति ॥ राजनिर्घटः ॥
 भवतः हिरण्यकोषस्य ॥ पलवाल्लङ्गी पलवाल्लके इति
 परेडयस्त्रि स्त्री देतीवृक्षः ॥ शहरात्रावली ॥ (विशेषः)
 इति राजनिर्घटः ॥ पलवाल्लके स्त्री सुगंधिद्रव्य
 परेडफला स्त्री देतीवृक्षः इति लालुका इति ख्याते तत्
 राजनिर्घटः ॥ पय्यायः पल्लवे २ सुगंधि ३
 परेडा स्त्री पिण्णली इति ॥ हरिवाल्लके ५ बाल्लके ५ इत्यमरः
 शहवेदिका ॥ हरिवासके ६ इति तद्दीका ॥

आलुके ७ पलवाल्लके ८ ॥ शीतलत्वे तिक्तत्वे उल्लेखे ॥
 कपित्थलक ९ गंधलक १० कुष्ठ सुगंधित्वे पित्तरोग कफनाशित्वे
 गंधिः ११ अस्यगुणाः अत्युग्रत्वे ॥ रुद्रोगकारित्वे मलान्ति वाति
 कषायत्वे कफवात मूच्छीति ॥ पुं स्तब्धत्वे स्निग्धस्य गुणाः खलत्वेव
 ज्वराह नाशित्वे परमरुचि ॥ इति राजनिर्घटः ॥ अपिच मूल
 कारित्वेव इति राजनिर्घटः ॥ कोष्ठवृद्ध तस्मात्कुर्विवायुनाशित्वे
 पल्लविलः पुं पल्लविलः ऊवैरः इति राजवल्लभः सुल्लेखला ॥
 इत्यमरटीका ॥ (वि विशेषगुणाः कफघ्नासकामार्श
 पलास्त्री फलहृत्विशेषः पला मृत्ररुद्धनाशित्वे इति राजनिर्घटः
 इति भाषा तत्पर्यायः वहुल ॥ पलायत्रः पुं नागभेदः इति
 गंधा २ येद्री ३ द्राविडी ४ जटाधराः ॥
 कपोतपर्णी ५ बाल्मा ६ बलवती पलापर्णी स्त्री हृत्विशेषः कोटा
 ७ हिमा ८ वेदिका ९ सागरा ॥ आमरुली पलानी इति ॥ भाषा
 गामिनी १० गंधालीगंधः ११ ॥ तत्पर्यायः सुवहा २ रात्रा ३ ॥
 पलीका १२ कायस्था १३ इति पुकरासा ४ इत्यमरः ॥
 राजनिर्घटः साहिविधा सुल्लेख पलीका स्त्री सुल्लेखला इति
 गुजराटी पलावि इति भाषा राजनिर्घटः ॥
 स्थूलाव वडपलावि इति भाषा एवञ्च अवधारणे यथा ॥
 आयायाः पर्यायः उपकुंविका त्वमवजानासि तत्पर्यायः
 १ तस्या २ कोरगी ३ त्रिपुटो ४ एवं २ त ३ पुनः ४ वा ५
 त्रुटिः ५ इत्यमरः चयस्या ६ इत्यमरः वै ६ त ७ इति ॥
 तीक्ष्णगंधा ७ सुल्लेखला ८ त्रिपुटो ९ सुभूतिः साहृष्ये इति भरतः
 इति रत्नमाला द्वितीयायाः पर्यायः निरोगः वाक्पमूर्ण ॥
 पलीका २ वेदवाला इति कुटिः चारनिधोगः विनिग्रहः इति
 ४ वहुला ५ इत्यमरः स्थूला मेदिनी गमनकर्तारि इति
 ६ मालेया ७ ताडकाफल ८ सिद्धांतकौमुदी ॥
 इति रत्नमाला पलाहृद्यगुणाः एवे द्युतामे साहृष्ये ॥



यथाअग्निरेव विप्रः अग्नि
 विवेत्यर्थः ततः पर्यायः ततः
 वा १ यथा ५ तथा ५ इव ६ ॥ ये येकारः सतदादशास्वरणः
 वस्त्यानेव इतिकेचित्त एवेति
 इदंप्रकारं यथा एवे वादिनि
 विप्रर्षी तत्पर्यायः इत्यं २
 अवधारणं यथायवमेतत् ॥ वेदप्रतीकांशं एवप्रमाणमये।
 मृत्युपर्यायः एवप्रतीकलिखितः सदावस्तु विस्तृतमये वर्णितथा
 इत्यमरः अंगीकारः ॥ रुद्रमये प्रिये सदाशिवमये ॥
 अर्च्यप्रभः परकृतिः एव ॥ वर्ण विद्वजसमन्विते इति
 इतिमेदिनी ॥ (इमः कामधेनुतेत्र ॥
 एष ऋगुक्तो इति कविकल्प ये वा आह्वाने स्मरणे ॥
 एषः पुं पुणवर्तिपुरुषः ॥ अमेवर्णः इति मेदिनी ॥
 एतद्वद्वस्य पुल्लिङ्गे रूपोयं ॥ ये पुं महेश्वरः इति ॥
 ययणः पुं लोहमयवाणः इति एकादशकोषः ॥
 हलायुधः ॥ एकागारिकः त्रिवैरः इत्यमरः
 (तला एकागारवासी ॥
 एषाणीका स्त्री स्वर्णकारादीनां एकादिके त्रि एकाहनिष्पन्ने
 निक्ति इति भाषा तत्पर्यायः एकदिनोत्तरभरं इतिवैचक्ये ॥
 नारी २ इत्यमरः ॥ एको स्त्री एकस्यभादः एकता
 एषाणी स्त्री वृणमागीनुसाणी येगुदे स्त्री ऐगुदीवृत्तसफल
 वेलकार इतिभाषा तुलाभेदः इत्यमरः ॥
 निक्ति इतिभाषा इति येइके स्त्री येइके इति भरतः
 मेदिनी ॥ हिरण्यकोवम्भ ॥
 एषा स्त्री इका इतिजटाधरः येसावि यणस्यवस्मीदि इत्यमरः
 ततद्वद्वस्य स्त्रीलिङ्गेपि ॥ येणिकः त्रि एणहेता ॥ इति
 रूपोयं ॥ व्याकरणे ॥

येलोये त्रि एणायुर्ध्यादि ॥ १ इति श्रीप्रयोगः ॥
 इत्यमरः स्त्रीणां रतिवैधविशेषः पेदिः पुं जयेतनामा इद्वज
 इतिहेमवेदः काकः इति मेदिनी वालि ॥
 ऐतिह्यं स्त्री पारेयर्थोपदेशः नामवान् राजः इति ॥
 तत्पर्यायः इतिह २ ॥ त्रिकोडशेषः अर्जुनः इति
 इत्यमरः ॥ हेमवेदः ॥
 पेदवे स्त्री मृगीशोरोत्तरे ॥ पेदियके त्रिप्रत्यये इद्वय
 इति ज्योतिषे ॥ ग्राले इत्यमरः
 पेदवी स्त्री सोमराजी इति पेदी स्त्री शास्त्री डगी इति
 वैद्यके शास्त्रावली मूलस्त्रीः इति
 पेद्वे स्त्री ज्येष्ठनक्षत्रे इति ॥ त्रिकोडशेषः इद्वयरणी
 जटाधरः मूलविशेषः ॥ राखाल यथा इतिभाषा इति
 वनमृदा इति भाषा ततः ॥ रत्नमाला पूर्वादिक् इत्यमरः
 पर्यायः वनाद्रका २ वनजा ३ टीकायां शमायायः ॥ यला
 अरण्यजार्द्रका ५ मृगगुणाः ॥ यलाचि इतिभाषा इति ॥
 कटुत्वे मूलत्वे रुचि वलाग्नि एजनिर्वेदः ॥
 कारित्वेव इतिराजनिर्वेदः ॥ यभीस्त्री हस्तिवोषा लला इति
 इद्वसेवीथिनि त्रि वालिवाने राजनिर्वेदः ॥
 पुं ॥ एरावणः पुं एरावतहस्ती ॥
 पेदजालिकः पुं पेदजालकार इत्यमरः ॥
 तत्पर्यायः प्रतीहारकः २ एरावतः पुं पेदहस्तीसतशुक्र
 सायाकारकः १ कोसतिकः ५ वर्णः ततर्देतः समुद्रमथनोत्थितः
 मायावी ५ योसकः ६ मायी ७ पूर्वदिग्गजश्च तत्पर्यायः ॥
 मायिकः ८ इति जटाधरः ॥ अभ्रमातेगः २ एरावणः ३
 पेदलम्पिकः त्रिकोशज्जरेग अभ्रमुवल्गभः ५ इत्यमरः ॥
 विशिष्टः देको इतिभाषा ॥ नागरेगः लकुवहसः नाग
 तत्पर्यायः खल्लीदः श्वलति भेदः इति मेदिनी ॥

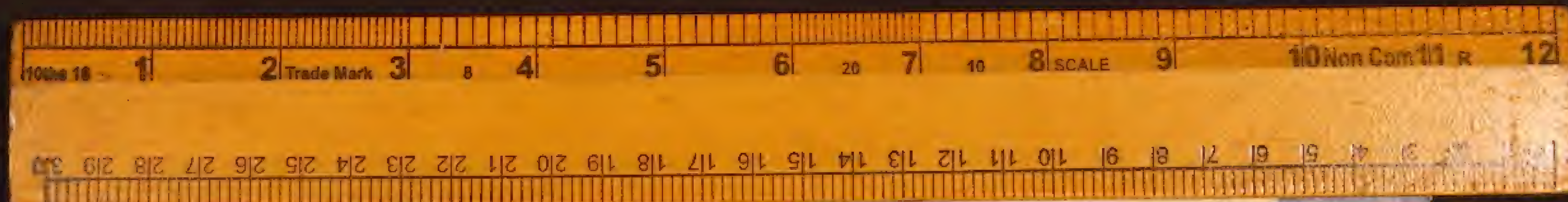


येरावते स्त्री ईश्वर ऊर्ध्वधनुः इति भाषा ॥
 रामधनुक इति भाषा ॥ इति येरावते स्त्री ईश्वर सेवधी ईश्वर
 मेदिनी ॥ (य) येरावती इति भाषा ॥
 येरावती स्त्री विद्युत्तविद्युद्विषा येरावती स्त्री ईश्वरधर्मः ॥
 इति मेदिनी येरावतभाषा ॥ यय्यायः विभूतिः २ भूतिः ३
 इत्यमरटीकायास्वामी वद सचाष्टविधो यथा श्रीणि २ ॥
 पञ्चीकृतः इति राजनिर्घटः लक्ष्मिमा २ प्राप्ति ३ प्रकाशो ४
 येवाल देवीय नदी विशेषः ॥ महिमा ५ इति ६ वशिष्ठः ७
 अधुना रावी इति ख्याता ॥ कामावशापिता ८ इत्यमरः ॥
 येरावती स्त्री योशवलवर्ण इति ययमः ९ य वर्तमान वत्सरः
 राजनिर्घटः ॥ इत्यमरः ॥
 येरावती स्त्री मये शयवयेरेये ययमेतनः त्रि ययमः सेवधीयः
 स्वार्थस्य प्रत्यये वृद्धिः ॥ वत्सरे इति भाषा ॥ इति ॥
 यलः पुं इलापुत्रः सत वंद पाणिनिः ॥
 वेशीयो राजा पुरुराः इति ॥ ययमस्त्यः त्रि ययमस्तनः इति
 हेमचंद्रः ॥ (रि) पाणिनिः ॥
 यलवालकं स्त्री यलवालकं येहिकं त्रि इह भवं इह काले
 शहरावली ॥ इति भाषा इति व्याकरणे ॥
 यलविलः पुं इलविलापुत्रः यलरे त्रि इलविकारः इलसेवीथ
 सत कुवेरः इत्यमरः तस्य ॥ गुडादि इति स्मृतिः ॥
 रूपोतराणि यडविडः पडविनः ॥
 यलविलः ॥ (यड) ३ त ३
 यलेये स्त्री यलवालकनामो न तुकारः सत त्रयोदशसंख्याः
 इत्यमरः ॥ अस्याच्चारणस्याणे तुष्टः केदम
 पशानी स्त्री ईशानकोणः इति सतुह्यस्वानभवति दीर्घः सतुष्ट
 जटाधरः ॥ भवति तकारे वैचल योगियेव
 योशिकः त्रि ईश्वरसेवधी ईश्वर देवमये सदा रक्तविद्युत्तताकारे

त्रिगुणात्मानमीश्वर येवशाण तुवः पुं दुतनृत्यगीतवाये ॥
 मयेवर्णी नमामिदेवमातरे ॥ समूहः इत्यमरः जलवेगः ॥
 एतद्वर्णीमहे शानिसयेपरमके योयरा उपदेशः इति ॥
 इतिकामयेनुतेत्रे ॥ मेदिनी ॥
 तय सेवधीने आह्वाने ॥ तेकारः पुं प्रणवः इत्यमरः ॥
 स्मरणे अनुकम्पा इति मेदिनी तेकारा स्त्री बुद्धशक्तिविशेषः ॥
 तुषोषः तुव तम प्रणवः इति इति त्रिकोडशेषः ॥
 वेदागमो तेजतक वले तेजसि इति ॥
 तः पुं ब्रह्मा इत्येकात्तकोषः कविकल्पद्रुमः ॥
 तुके स्त्री एहे आश्रयः इत्यमरः तजः १ स्त्री दीप्तिः अवष्टम्भः
 टीकाया भरा दयः ॥ प्रकाशः वले इति मेदिनी
 तकः १ स्त्री आश्रयः एहे इत्यमरः प्रथमे तृतीय येवम सप्तम
 तुकराः पुं केशकीटः उकुण नवमेकादशराशयः इति ॥
 इति भाषा इति शहरावली ज्योतिषे गोडीरीतिकाद्यगुणः
 तुकाणिः पुं दूकः उकुण इति तस्य लक्षणं बहुसमाससेपुक्त
 भाषा इति शहरावली ॥ वर्णयदाउमरः तयथा तजः
 तुकुलः पुं गोधूमकृतततापदः प्रसादमाधुर्गुणत्रितयभेदतः
 अस्य गुणः गुरुत्वे हृष्यते ॥ गोडवेदभयोवालीरीतयः परि
 मधुरत्वे बलकारिते रक्त ॥ कीर्तिताः तजः समासभूयस्त्वे
 वातापाहते स्त्रिगुणत्वे रुष्यते मोसलेयदउमरतस्योदाहृण
 मदीववर्द्धनत्वेव इति राजनिर्घटं यथा गेगो त्वा त्रंगसेगत ॥
 दः तकोदनी स्त्री दूकः इति जटाजूटा यजायतफणिसुजित
 शहरावली ॥ (भा) इति भीतिसेभृतवमकारास्फुरत
 तुकुणी स्त्री तुकराः उकुण इति सेभ्रमा आनेदाभृतवापिकी
 इति शहरावली ॥ विदधती विने गिरीशप्रभोक्तो
 तत्र ऊ शोषणे भूषणे साध्या पायात्रव सेगमे भावती
 निवारणे इति कविकल्पद्रुमः ॥ लजावती यावती ॥ इति ॥

काव्यवेदिकारसादि ॥ सुतत्रवद्वचनेतः इति मेदिनी
 सप्तधात्रयाभागाज्याविशे त३ पुष्ये स्त्री जवा इत्यमरः ॥
 तस्य गुणाः सर्वशरीरीस्थिते हृद्गाले त३ पुष्ये शब्देन तस्यावका
 स्तिग्यते शीतलते स्थिते ॥ शब्देन त३ हृत्तः त३ पुष्ये कोचो
 बुक्कवर्णते कफालकतेशी इत्याहुः ॥ हृत्तेयुत एतिपिया
 सवल्गुष्टिकारितेवरुतिष्ठे त३ पुष्यमस्य इति त३ मरुत३
 तियकुहेः कमीयतस्यीतकेतः पुष्येव जवाय हयमारकः इति
 शरीरे संजाते तत्राशत्राश ॥ रायमुकुटः त३ पुष्यकुसुमेष्वे
 मृच्छति भूमौः फलपुष्पेभ्यो इति के इति हारा नंदः इत्यमरः
 यथासंभ्रमतेमथुतद्वेजः टीकायोभरतः ॥
 शरीरेभ्यो यामः संभ्रमतेवृत्ते तद्वात्या स्त्री जवापुष्पवृत्तः इति
 इति वेद्यके तजोऽदेतेपि ॥ राजनिर्घटः ॥
 इति भरतः ॥ गुणः ऋ अयसारणे ह्रीकारणे
 त३ वः पुं येवसुसुक्तरागः इति कविकल्पद्रुमः ॥
 सत ऋयवर्जितः यगमभित ततः पुं सीविशालः इत्यमरः
 तडिका स्त्री धान्यविशेषः ॥ तदनाह्वा स्त्री महासमेगा इति
 उडिधान् इति भाषातत्पर्यायः राजनिर्घटः ॥
 तडीः नीवारः ३ इति रत्नमाला तदीः ॥ स्त्री महासमेगा वला
 अस्पगुणाः द्रोणवर्णते रूतते इति ॥ इति निर्घटः
 कफवायुवर्द्धकते पित्तनाशते तदनी स्त्री वलादलेडा इति
 व ॥ इति राजवल्लभः ॥ भाषा इति मेदिनी ॥
 तडी स्त्री तडिका धान्ये इति तम व्य प्रणवः सत अकाराका
 रत्नमाला ॥ मकार वली त्रयात्मकः तयाव
 त३ पुं जवापुष्पवृत्तः देशे रक्त मकारो विसुरुदिष्टे ॥
 विशेषः उडिस्थ इति ख्यातः ॥ उकारस्तु महेश्वरः मकारेण व्यते

ब्रह्माप्रणवेन त्रयोमताः अनुमतिः नाशिते इति राजवल्लभः ॥
 इति विश्वः उपक्रमः ॥ तुषथिः स्त्री फलपाकोतवत्तादिः
 अगीकारः अयाकृतिः मेगल कदली धान्यमित्यादिः इत्यमरः
 इति मेदिनी ॥ तुषथी स्त्री तुषथिः इति भरतः
 तुले त्रि आई भिजा इति ॥ तुषथीपतिः पुं वेदः इति
 भाषा इति त्रिकोडशेषः ॥ तुषथीपतिः पुं वेदः कर्पूर
 तुल पुं स्वनामख्यातमूलविशेषः तुषथीपतिः पुं वेदः कर्पूर
 मूरणः इति त्रिकोडशेषः इत्यमरः ॥
 तुलज इत्येव ॥ इति ॥ तुष्टः पुं देताकादकावयवः
 कविकल्पद्रुमः ॥ उपलोक इति भाषा तत्
 उल्ल इति कि उल्लेये इति ॥ पर्णायः रदनकुटः रक्षणवासः
 कविकल्पद्रुमः ॥ इत्यमरः देतवासः ४ देतवर्हि
 तुल्लः पुं तुल्लः तत्पर्यायः ॥ ५ रदकुटः ६ इति राजनिर्घटः
 मूरणः २ केदः ३ अर्णोन्नः ४ तस्य हि वचने तुष्टो तुष्टाथगिति
 विप्रदेउकः ५ इति रत्नमाला यावत् ॥
 अस्पगुणाः अग्निदीपनते ॥ तुष्टपुष्पः पुं वेधूकपुष्पवृत्तः
 रुचिकारिते कफनाशिते ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 विशदते लज्जते अर्णोन्न ॥ तुष्टोन्नः पुं आस्पगोतरीतेष्ट
 अस्पगुणाः वेश्मकेदलदायलः भवर्णायः सच वातपित्त
 इति राजवल्लभः ॥ कफसन्निपात रक्तमोसमेदा
 तुषः पुं दाहः तत्पर्यायः अभिघातजलेनाह्वितः तेवो
 प्रोषः २ इत्यमरः स्त्रोषः ३ यथाक्रमेण लक्षणानि यथाकर्कशो
 इति भरतः ॥ परुषोत्तम्योत्तमप्राप्तानि लवदेनो
 तुषणः पुं कदरसः काल इति राक्षसे परिपोष्यते ॥
 भाषा इति मेदिनी ॥ तुष्टो मारुत कोपतः ॥
 तुषणी स्त्री शाकविशेषः पुष्टीति सीधेते पिउकाभिश्च सुरुज्जामिः
 इति भाषा अस्पगुणाः कफवपु समेततः सराहपाकपिउका ॥



पीताभासोर्वापितः सवर्णाभिल ३३विपुलताकारे उकारे ॥
वीथेते पिउकाभि वेदनौ ॥ कुंडलीसये अत्रत्रयादयः सर्वे
भवतस्त कफादौष्टो पिडिलौ तिष्ठेति सतते प्रिये येव प्राण ॥
शीतलो गुरु सकुत कलौ सकुत मयेवर्णी सदाशिवमये सदा
पीतो सकुत वेतो तथेवव ॥ सदाश्चरसेपुकेवतुर्वीप्रदायके
सत्रिपतिनविजेयावनेकीपिका इतिकामयेनुते ॥
चित्तो एवर्ज फल वर्णाभिः उच आह्वाने सेवोधने ॥
पिउकाभिनिपीडितो रक्ताय ॥ इतिमेदिनी विशेषः निर्णयः
रुष्टो रुथि सवतः शोणितभौ इति प्राहुरत्नावली ॥
गुरुस्थूलो मो सदुष्टो मोसपिउ ॥ अ च मृदाणां प्रणवः यथा
वडुत्रेता जेतवश्चात्रमृद्धिनिव वतुईशस्वरोयोः सौसेतुरोका
सोभयतोमुखात सपिउ प्रती संज्ञितः सवानुस्वारनादाभ्यो
दाशोभेदसाकेइरोउरु सक्क मृदाणां सेतुरुच्यते इति ॥
स्फटिकसेकाशमासावेख्येता तत्रसारभूतकालिकापुराणि ॥
भृशतयोर्द्वेण नसेरोहेन्नुतेच ३ः पुं जनेतः इत्येकातरकोषः
नगकुति तष्टोपयी वहीयेते निखनः इतिमेदिनी ॥
ऐष्टोतेवाभिज्ञातः इति ३ः स्त्री विचभरा इतिमेदिनी
दिदाने ॥ उच वि स्थालीपक्कात्रादि ॥
तुष्टी स्त्री विचफलेतेलाकुवा उवायो निष्पत्रे इत्यर्थेस्पप्रत्ययः
इतिभाषा इतिरत्नमाला ॥ उचिती स्त्री उचिते इति
तष्टोपमफला स्त्री विचिकाति लिगादिसेग्रहे अमरः ॥
जटाथरः ॥ उचित्यस्त्री उचितस्यभावः ॥
उपपुक्तता योग्यते इत्यमरः ॥
उउस्वः पुं वतुईशयमोतरीत

३ उकारः सतुः वतुईश सवर्णाः यमविशेषः इतिमेदिनी ॥
अस्याच्चारणस्थाने नष्टः केअसत उउवो स्त्री कुष्टरोगविशेषः
दीर्घस्मृतस्य भवति नरुस्वः इतिमेदिनी तस्यलक्षण ॥

रुष्टाहरागके इभिः यरीते रोम ॥ चोले इतिरामवेदः ॥
पिजरे उउवफलाभासे कुष्ट उदम्पितके कुष्टे स्त्री अइजलमीप्रत
मोउमरेचदेन इतिनिदाने ॥ चोले इति हेमवेदः ॥
तामरेतिजटाथरः ताम उदम्पि स्त्री उदम्पिता इति ॥
यात्रादौत्रि जटाथरः हेमवेदः ॥
उक्त्यं स्त्री उक्तयता ॥ उदम्पे स्त्री उदम्पस्यभावः
उत्तानयादिः उ उचवः इत्यमरः वेराये अनुगमादि मृन्पाता
सत उत्तानयाद राज पुत्रः ॥ यथा उदम्प सेविदवले वित
स्वायेभुवमनु योत्रः यहाणा मृन्पमुद्रामस्मिन् दृष्टोः पतितता
मुयारिस्थित निम्बल ताराव मवलोकाभेम्पाः इत्यादिनैषथे
उत्तमिकः वि सामान्यविधि दौलीविलिखन हेतोर्वयमपि
रुत्तमस्तस्यभावः सामान्यते कुज्जाः किमौदास्यमितियथावली
इति स्मातीः ॥ उदालके स्त्री वल्लीककारिकीट
उत्तम्यं स्त्री उत्तमदा इति ॥ निर्मितमथ तस्यगुणाः कषायते
हेमवेदः ॥ उस्मत्वे कइते कुष्टविषरोग ॥
उदम्पिकः वि मृपकारः इत्यमरः नाशितेव इति राजवल्लभः ॥
उदम्पिकः विजिगीषाविर्वर्जितः उदम्पे स्त्री उदम्पस्यभावः यथा
उदम्पाम्रपूरकः यउक इति ॥ अस्मयान् गुणहीनामोह्याद
भाषातत्यर्थायः आयुनः २ सहिस्मृता भ्रमगदोषसेचोय
इत्यमरः विजिगीषाचवहारः रक्तादिबैहृतादिहृत इति
कश्चित् प्रकरोवा आलस्याने साहित्यदर्पणे ॥
नविहीनोयः केवलमुदगधीनः उदम्पे स्त्री योशवलवले इति
इति भरतः स्वादयुगलाशक्ति राजनिर्घटः ॥
निमित्तक निदा ॥ उदम्पे स्त्री संभारिलवणेअस्य
विजिगीषा तयारहितः इति गुणाः तीक्ष्णते उत्तमैरकारिते
रमानाथः ॥ तामुक्तते कइते तिकते ॥
उदम्पते स्त्री अइजलमुक्त ॥ कोष्टवदतावाह मूलनाशितेव

इति राजवल्गुः उद्दिष्टे जाते ॥ स्तुतिः ॥
जले तस्य गुणाः मधुराणि यत् ओ१गं स्त्री सादृश्यं तस्यार्थः
शमनत्वे अविदाहिते इति अनुकारः अनुहारः ३ साम्यं
राजवल्गुः ॥ तुला ५ उपमा ६ कलः ७ उपमाने
ओदाहिकं स्त्री भार्याप्राप्तिका ॥ इति हेमचंद्रः ॥
सर्वं भार्यायने इति रायभागः ॥ ओ१गिकः ३ उपयुक्तः ॥
तत्तु भावमि विभाज्ये यथा इत्यमरः ॥
पितृदद्या विनाशेन यदन्तु ओ१गोथिकं पुं पोलदे ३ ॥
स्वयमर्जयेत् मेवमोदाहिकं चैव तस्यार्थः ॥ पोलवः २ इति
रायादानो नतद्रवेत् ॥ इति ॥ हेमचंद्रः ३ उपोपसंवेधिनिति
याज्ञवल्क्यः ॥ ओ१गवल्गु स्त्री उपवासः इति
उपगवः पुं उपचोऽपत्ये ॥ हेमचंद्रः ॥
इति भरतः ३ उपसमीये गोर्धस्य ॥ ओ१गसर्गिकः पुं सत्रियातरोग
इति उपगुर्गोपः लक्षणयातन विशेषः तस्य लक्षणं कफोनु
पुरोहिते उपगु शब्दः यथा ॥ लोमवातेन यदपि तानुगोभवेत्
हारीतः ये वर्णं याजयेद्यस्तु ॥ स्वदेशेन्यादिभिर्जुष्टलदा भवति
सतदुर्गतमाप्नुयात् सद्योवेष्टन मानवः प्रतिलोमः पुनर्लेम
द्वेषेतेष्वेवमेवाववीड्गुः ॥ स्वास्थ्यमयाति तत्तत्तत्तत् ॥
तथाव लक्षणया उपगु यद ॥ ओ१गसर्गिक यवान्यः सत्रियात
वाच्यः तस्यायत्यमोयगवः ॥ उदाहृतः इति वेधकं ॥
इति श्रीभागवतटीकायां स्वामी उपसर्गसंवेधिनिति ३ ॥
उपगवकं स्त्री ओ१गवल्गुः ॥ ओ१गस्या उपसंवेधिवत्त्वे ॥
इत्यमरः ॥ इति श्रीभागवते ॥
ओ१गसर्गिकः पुं राहुपल्लवः ॥ ओ१मीने चि उपसंवेधे मसिनार
रुच्यं इति शब्दान्तावली ॥ लेत इति भाषा ॥
ओ१गतिथिकं स्त्री उपलियः ॥ ओ१गे स्त्री अस्मिन्मन्त्रे इति
प्रीत्याभोगार्थमपि तद्व्यं इति ॥ जाटाधरः सधसंवेधिवत्त्वेति ३ ॥

ओ१वः पुं केवलः तस्यार्थः ॥ तत्र सर्वे नरकाः देत्या प्रवर्तते
उल्लेखः २ आधिकः ३ स्तुतिः ४ इति सित्तोत्तमिणीः ॥ यव
इति हेमचंद्रः ॥ प्रवरोत्तरीत मुनिविशेषः इति
ओ१वकं स्त्री मेघसमूहः ॥ पुराणे ॥
भेदात्पाल इति भाषा ॥ ओ१व स्त्री यं शवलवर्णे इति
इत्यमरः ॥ राजनिर्घटः ॥
ओ१वः पुं स्त्री स्वजातपुत्रः तत्त ओ१वशेषः पुं अगस्त्यमुनिः इति
यथार्थः ॥ ओ१वः २ इत्यमरः ॥ हेमचंद्रः ॥
उ१वः ३ इति तट्टीका ॥ ओ१वकं स्त्री उत्कसमूहः
हादशविधं पुत्रोत्तरीतं प्रेष ये वा१जोक इति भाषा इति
पुत्रोये सत्सर्वणीयेभ्यो जटाधरः ॥
स्वयज्जनितः यथा सर्वाणीय ओ१वकाः पुं वैशेषिकः ॥
संस्कृतायां स्यमुत्पत्तिर्मासे वैशेषिक दर्शनं चेत्ता इति ॥
विद्यात् इति बोधायनः ॥ हेमचंद्रः ॥
ओ१वार्थमयत्तीज इत्यादि ॥ ओ१वी स्त्री शयनासने इत्यमरः
यज्ञवल्क्यः ॥ शयने स्वायः शय्यावा आसने
ओ१वः पुं स्त्री ओ१वपुत्रः ॥ पीठादि शयनासने समुदितं
इत्यमरः ॥ मिति स्वामी दृष्टान्तिं सभूतिः
ओ१वदेहिकं त्रिभुजायेंतदहरीने इत्यमरटीकायां भरतः ३ श्रीरत्ने
इत्यमरः यदह्नि मृतस्तदहः ॥ वामरः २३ इति हेमचंद्रः ॥
प्रभृति संपिंडीकरणत सर्व ओ१वीः पुं वामरदे ३ इत्यमरः
प्रेतलम्पि हेतके यत्पिंडादि ओ१वणे स्त्री कदरसः उपणे
हानेतत इति भरतः ॥ मरीचे तस्य भावः ॥
ओ१वोत्तमिकः त्रि शेषः ॥ ओ१वये स्त्री रोगनाशकद्रव्ये
इति त्रिकोत्तमः ॥ ओ१वधि भरे भवार्थस्य प्रत्ययः
ओ१वः पुं वाडवानलः इत्यमरः ॥ तस्यार्थः ॥ भेषजा २ भेषजो
सत्तभूगालस्य दक्षिणसीमा ३ मगदः ४ जापुः ५ इत्यमरः ॥



जैत्रे ६ आशुर्योगः ७ गहरति: एतत्कर्मण्यवमता: इति
८ मृते ९ आशुर्योगः १० इति दुर्गदासः अकरो विदु ॥
वैद्यके ॥ संयुक्ते पीत विद्युत्समप्रमे
जैषे ११ पीतवर्ण ॥ पंचप्राणान्तके वर्णे ब्रह्मादि
अयस्कांतभेदः इति राजनिर्घटः देवतामये सर्वज्ञानमये वर्णे
जैषे १२ मृत्तिकावर्ण विदुत्रय समन्विते इति ॥
खरी लोण इति भाषा तस्यार्थः कामधेनुतेत्रे ॥
सार्वभूते १ सर्वसे संपलवणे १ अंली परं ब्रह्म इत्येकात्तर
ऊषाके २ अस्मिन् विदुत्रय वर्णे कोषः ॥

मेलके लवणे ३ मिष्टे ८ मृत्तिकावर्णे ९ अ: विस्ती: द्विविदुमात्रके १०
गुणा: पृथक् ताते तित्तत्वे ॥ अ: अकार उच्चारणार्थः सव
वातकफ नाशिते विदुहिते ॥ यो उच्चारणार्थः योपदेवनास
पित्तमलवैद्यमृत्तसे शेषकारितेव विरिति सजाकृता सत्तसका
इति राजनिर्घटः ॥ ११ अकारो: स्थानेपि भवति ॥
जैषे १२ अ मृत्तिकावर्ण ॥ अकारो परमेशानि विस्ती
इति भाषा इत्यमरः ॥ १३ सहिते सदा अ: कारे परमेशानि
जैषे १४ अकारो भावः अस्मिन् सति वपुत प्रभामये पंचदेव
जैषे १५ अकारो सत्तममृत्तः पंचे मयोवर्णः पंचप्राणमयः सदा
गरुडपाल इति भाषा इत्यमरः सर्वज्ञानमयोवर्ण आत्मादित्त
अ: संयुतः विदुत्रय मयोवर्णः
अ अनुस्वारः पंचदशस्वरवर्णः संयुतः विदुत्रय मयोवर्णः
विदुमात्रानुनासिकवर्णः ये शक्तित्रय मयः सदा केशो
आकार उच्चारणार्थः योपदेवनास वयसा: सर्वगीतवाद्यादित्तमः
विरिति सजाकृता सत्तसका शिवस्य पुवतीपता: सयैकोली
मकार स्थानेपि भवति ॥ मृत्तमान् इति कामधेनुतेत्रे
नवीपूर्वण सेवधौ मृत्तानुय अ: १६ महेस्वरः इत्येकात्तर
मामिनोचत्वारो योगवाह्या कोषः ॥

ककारः सतयैकन प्रथमवर्णः रितीरिता रामकोणस्थितान्येषा
अस्मिन्नास्ति स्थाने केदः इति ॥ विस्मृता रितीरिता रत्तकोण
आकारे अथुना संप्रवृत्तामि ॥ स्थिताविदुद्रोदी सहास्रपिणी
ककारतत्त मुत्तमे रहस्ये ॥ ज्ञानात्मा सत्तवावर्णि कलावतुष्ट
परमाश्रय्यै त्रैलोक्यानां च संप्रवृत्ता यत्तके १ कृष्णशक्ति भवेद्वेधा
योमोत्ता भवेद्वेधा विस्मृतिरिति ॥ विस्मृज्ज्ञानशक्तिमान् क्रियाशक्ति
रेविका अथोरेता भवेत् ॥ ॥ भवेत् रुद्रः सर्वप्रकृतमृत्तमान्
रुद्रो मात्रा सात्तात् सरसती ॥ आत्माविद्या शिवस्तत्तसदा मेत्रः
कुंउली अंकुशाकारा मध्ये मृत्युः प्रतिष्ठितः आसने त्रिपुरादेवा:
सदाशिवः जवायावक सेंकाशावा ककारो पंचदेवते इत्यमरः ॥
मोखावरानने पारंछेदप्रतीकाशा यत्तदेवेशि त्रिकोणेतत्तसंस्थितः
रत्तरेखाव मृत्तमान् ताथे ॥ त्रिकोणेतत्त काचित्ते योनि
रेतावरारो हेमहामकतपुति: मेउलमुत्तमे केरले प्रपदे ॥
शारङ्गदेवमाकोत्तिर्मात्रासात्ता यस्याः कामिनी साप्रकीर्तिता
सरसती कुंउली अंकुशायात्कोटि तेजवा यावक सिद्ध सदा श्री
विष्णुत्ताकृतिः कोटिचंद्र ॥ कामिनी परो चतुर्भुजा
प्रतीकाशे मध्ये मृत्युः सदाशिवः त्रिनेत्रो व बाहुवली विराजितो
मृत्युगभस्थिता काली केवल्यपद कंदव कोरकाकार सत्तद्वय
रायिनी ककाराजायते सर्वे ॥ विभूषितो रत्तके कलाके शुभेगदे
कामे केवल्यमेव च मृत्तमान् योने रूपिणी भिता रत्तहारे ॥
देवितया यर्म मृत्युनायका ककारः पुष्पाहारे: शोभितो परमेश्वरो
सर्ववर्णानो मूलप्रकृति रेव ॥ एवेहिकामिनी ध्याता ककारो
ककारः कामदा कामरूपिणी ॥ दशाथा जयेत् प्रकृते च
स्फुरदवाया कामिनीया महेशानि ततो ध्यात्वा जयस्य फलभा भवेत्
सयै प्रकृति सेंदरी माता सा ॥ यत्तते काचित्ते देवि ककारो
सर्वदेवानो केवल्य पदरायिने तत्तमुत्तमे इति कामधेनुतेत्रे
रुद्रो कोणस्थिता कामात्रसशक्ति केज्जी शिवः जले मुते इति

मेदिनी केशः इति धरणी इति श्रीभागवते ॥
 कः पुत्रा विष्णुः कामदेवः केसके स्त्री वल्लभेयथातु
 श्रियः वायुः यमः सूर्यः विशेषः सत हीराकसी प्रभेदः
 आत्मादत्तः राजाशेषः ॥ तत्पत्नीयः पुष्पाकासीते २
 मयूरः इति मेदिनी मनः नयनौषधे ॥ इति हेमचंद्रः
 शरीरं कालः धने शत्रुः ॥ केसकारः पुं स्त्री जातिविशेषः
 इत्यनेकाशेषः प्रकाशः कोसारी इति भाषा तस्योत्पत्ति
 इत्येकाशेषः ॥ दि यथा वैश्यायो ब्राह्मणाज्ञातो
 कः त्रि सर्वनामकेति इत्य अनेको गोथिको वणिक् ॥
 भाव इति विश्वः ॥ केसकार शोखकारो ब्राह्मणात्
 केशः पुं स्त्री केसः पानपात्रे सेव्यवतुः इति हहडुर्मपुराणे
 इत्यमरीटीका ॥ ३ ॥ श्रियं विश्वकस्मीवपुष्पायो
 केसे स्त्री पुं मघादिपानपात्रे वीर्याधाने चकारिणः ततो वभूवुः
 तत्पत्नीयः पानभाजने २ पुत्राश्च नैवेतेशित्य कारिणः ॥
 इत्यमरः केशो र्कोसी ५ मालाकारः कर्मकारः शोखकारः
 इति तट्टीका तेजस इत्ये ॥ रुविद्रकः कुंभकारः केसकारः
 स्वर्णरजतादि निर्मितपात्रेषु खेते शिल्पिनो नृपः इति
 त्रेमानविशेषः तत्तु आरक ब्रह्मवैवर्तेपुराणे ॥
 पौरमाते इति मेदिनी ॥ केसजित पुं श्रीकृष्णः इति
 तावदेव मिश्रितधातुविशेषः हलापुथः ॥
 कोसा इति भाषा तत्पत्नीयः केसवती स्त्री केसभगिनी
 कोसे २ केसास्थि इत्ये ५ सा उपसेनसता वसदेवानुज ॥
 इति त्रिकोशेषः ॥ ॥ इति यत्नीच इति श्रीभागवते ॥
 केसः पुं विष्णुदेवस्य विशेषः केसहो पुं विष्णुः इति हेमचंद्रः
 हेमचंद्रः सत मखुरदेशराज केसास्त्री केसभगिनी सा ॥
 यदुरे प्रीयोय सेनराज पुत्रः उपसेन सता वसदेवानुज
 श्रीकृष्णमातुलः तेन वधः प्राप्तः यत्नीच इति श्रीभागवते ॥

कंसारातिः पुं विष्णुः इत्यमरः गर्भतापभागः इति तट्टीकायां
 कंसारिः पुं श्रीकृष्णः इति स्वामी ॥
 शहरावली ककुभान् पुं हवः इति
 केसास्थि स्त्री कोसधातु इति हेमचंद्रः पर्वतः इत्यमरः
 त्रिकोशेषः ॥ टीकायां स्वामी ऋष भोषयेति
 केसाद्रवा स्त्री सुगंधिर्मता राजनिर्घटः नृपकोविदयवाद
 विशेषः तत्पत्नीयः आढकी विषये युत सगोः भिनिविशते
 तुवरी १ कासी ५ मृदाहया ५ इति न्यायान् वत प्राप्ते मत्तु
 सोमप्री ६ पार्वती ७ कालिका ८ प्रत्ययः ॥
 यर्पटी ९ सती १० इति हेमचंद्रः ककुभती स्त्री कटिः पाच्छा इति
 कक ३३० वजने इति ॥ भाषा इत्यमरः ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ ककुदो स्त्री ककुदो नितम्बस्य
 कक ३ इकायो गर्वे चापले कूपकहये इत्यमरीटीकायां
 इति कविकल्पद्रुमः ॥ ॥ ॥ मानाद्यः राजनिर्घटश्च ॥
 ककुदः पुं सगोः इत्युणादिके ककुपे स्त्री दिक् इत्यमरः
 ककुजलः पुं स्त्री वातकपती प्रवेणी शोभा वैपकमाला
 इति राजवल्लभः ॥ इति मेदिनी शास्त्रे इति ॥
 ककुत १ स्त्री हवोगविशेषः विश्वः ॥
 योऽरकुट इति भाषा धनः ॥ ककुभः पुं अर्जनहतः
 वः इति मेदिनी ॥ वीणागे तत्पत्नीयः प्रसेवकः
 ककुतस्यः पुं सूर्यवैशीयराज इत्यमरः वीणाश्रोतवक्रकाष्टे
 विशेषः सत नृपोऽप्याविपतिः देशधः शहगोभीर्योर्धराहमये
 शशादराजपुत्रः इत्युणाज भोऽं यच्चर्मणाक्याय दीयते
 यौवश्च इति श्रीभागवते ॥ तत्रेत्यने वीणास्थिता लावुफले
 ककुदः पुं स्त्री प्राधान्ये राज इत्यपरे इति भरतः राग ॥
 विह्वे तत्तुमेतच्छब्दादि हवोगे विशेषः इति मेदिनी ॥
 कुंठ इति भाषा इत्यमरः ॥ ककुभे स्त्री रागिणी विशेषः ॥



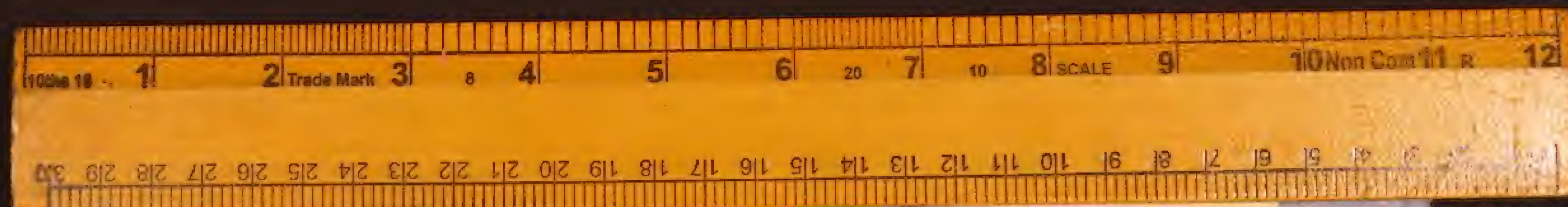
तस्यानामोतकः तस्यालहणे कफवातयोग नाशितव इति
 पीते वसानवसने सके श्री ॥ राजनिर्घटः ॥
 वेनरुदेती पिकनाट रूना ॥ ककुबि हासे इति कविकल्पदुः
 विलाकयेती ककुभाः तिभीता ककुबिः त्रि कटिनः इत्यमरः
 मूर्तिः प्रदिष्टा ककुभलयेये ककुबिः पत्रकः ५ हलविशेषः
 इति सेगीतरामोदरः ॥ पाट इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 ककुभा स्त्री दिक् इत्यमरटीकाये यद् २ राजशालः १ शालिः ५
 रायमुकुटः रागिणी विशेषः चिमः ५ इति शब्दमाला ॥
 इति हलायुधः ॥ (इयं ककुबि स्त्री खटिका खडी
 ककुभादानी स्त्री नलीनामोय इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 इति शब्दचन्द्रिका ॥ वर्णलेखा २ कटिनी १ खडी ५
 ककु ० हासे इति कविकल्पदुः इति त्रिकोडशेषः ॥
 ककोलः ५ स्त्री सगोपिद्रव्य कव यम हासे ॥ इति ।
 विशेषः कौकला इति भाषा कविकल्पदुः ॥
 अस्य गुणः कटुत्वे रुच्यत्वे ॥ कख्यास्त्री कलाहर्मादि ॥
 सगोपितं कफवातनाशितेव प्रकोष्ठः इति शब्दरत्नावली
 इति राजवल्लभः ॥ (यः कग मय क्रियामु क्रियामोत्रे
 ककोलके स्त्री गंधद्रव्यविशे इति कविकल्पदुः
 कौकला इति ख्याते तत् ॥ कंकः ५ पत्तिविशेषः कौक
 पर्यायः कौलके कोयफले इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 १ इत्यमरः कृतफले ५ ॥ लोहपट्टः २ इत्यमरः ॥
 कटुकफले ५ देयो ५ स्फुलमांवे सदेशवदनः १ खरः ५ शालेकराः
 ० ककोल ८ माथवेचिते ५ ५ कुरः ५ अमिषप्रियः ० इति
 काले ॥ कटुकले ॥ मीवे ॥ राजनिर्घटः यमः कुम्भदिनः
 अस्य गुणः कटुत्वे तिक्तत्वे ॥ इति मेदिनी युधिष्ठिराजः
 उप्तत्वे वक्रजाग्रहात् ॥ इति त्रिकोडशेषः तत्रियः ॥
 दीपनत्वे पाचनत्वे हृदिकापिते इति शब्दमाला केससभाता ॥

सत उग्रसेन पुत्रः ॥ इति ॥ इति राजवल्लभः नागवला
 श्रीभागवते महा राजचूतः ॥ इति वैद्यके ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ (यः कंकती स्त्री कंकतिका इत्यमरः
 कंकटः ५ कवचः इत्युणादिको टीकायां भरतः ॥
 प्रतिसंस्कृतनामश्च ॥ कंकोशोष्ठः ५ मत्स्यविशेषः
 कंकटकः ५ सत्राहः सेतोया कौकिला इति भाषा तत्पर्यायः
 इति भाषा इत्यमरः ॥ (आ) जलसूचिः २ इति त्रिकोडशेषः
 कंकणं स्त्री स्वनामख्यातहस्त कंकशोष्ठः ५ मत्स्यविशेषः
 तत्पर्यायः कश्चूषणे २ ॥ कौकिला इति भाषा तत्पर्यायः
 इत्यमरः हलसूत्रे मे ३ ने ॥ जलसूचिः २ इति जलसूचिः
 शरवः इति विष्णुः ॥ (का) कंकपुत्रः ५ वाणविशेषः इति
 कंकणी स्त्री कौकणीतद्रवेद हलायुधः ॥
 इत्यमरटीकायां भरतः ॥ कंकमालास्त्री कश्चालीवाद्यं ।
 कंकणीकास्त्री तद्रवेदका इति इति शब्दरत्नावली
 सिद्धांतकोमुद्यामुणादिहतिः कंकमुखः ५ सदेशः संशोषः
 कंकते स्त्री कंकतिकाविरुली इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 इति ख्याते इत्यमरटीकायां निर्वर्तते साधवगाहनेव शस्त्रे
 भरतः ॥ प्रश्यादुरतेव यस्मात् यत्रैष्यतः
 कंकतः ५ वलः इत्युणादिकोऽयः कंकमुखे प्रधाने स्थानेषु सर्वेषु
 कंकतिका स्त्री केशप्रसाधनाय विकामेवैव इति सङ्कते स्त्रीवे
 काद्यादि निर्मित द्वयोर्विरुली कंकते स्त्री तत्रे इति हेमचंद्रः
 कौकु १ इत्यादिभाषा तत्पर्यायः कंकः त्रि कुत्तितः इति
 प्रसाधनी २ इत्यमरः कंकती ॥ हेमचंद्रः ॥
 १ कंकते ५ प्रसाधने ५ इति ॥ कंकगलः ५ निकोचकहतः
 तटीका अस्य गुणः धूलीजैतुं इति शब्दचन्द्रिका काकगल इति
 कंशुशोययोग नाशिते कंति ख्यातलताव ॥
 केशवहिकेशप्रसन्नताकापितेव कंकलो ५ स्त्री कंकलो ५ ॥



चण्डिचिता विचोऽमूल इति ॥ १ शोधके ॥ कालपालके ॥
 भाषा अस्यागुणाः गुरुते अजीर्णं ततश्चिथा रजताभे सर्वाभे च
 कारिते शीतलते ॥ इति ॥ अस्यागुणाः कटुते उष्णते ॥
 कोष्ठराजवस्त्रभः ॥ कफवात वण मूल नाशिते
 केकशात्रुः पुं एष्ययीति ॥ रैवकते च इति राजनिर्घटः
 प्राहवेद्रिका ॥ अण्डपीत प्रभे गुरुत्वम्य
 केकशाघः पुं कुकुः इति ॥ पुं केकुष्टमादि मेष्पामेपीते
 शहमाला ॥ लकुत्तक सते नेष्टे हिरण्ये
 केका स्त्री उग्रसेनराजकन्या ॥ केकेरुः पुं काकविशेषः ॥
 सातु वसुदेवानुजयतीति ॥ तत्पर्यायः दारवलिधुक ॥
 श्रीभागवते गोपीवन्दने ॥ इति त्रिकोऽशेषः ॥
 तद्यथा गोपीवन्दने कृष्ण ॥ केकेलिः पुं अशोकवृक्षः इति
 ताव मुत पल्लोयके केका ॥ राजनिर्घटः ॥
 इत्यादि शहमाला ॥ केकेलः पुं वास्तुके इति ॥
 केकालः पुं श्रीगोविन्द इत्यमरः ॥ शहमाला ॥
 समुदित शरीरास्य संचात ॥ केकेलिः पुं अशोकवृक्षः इति
 लक्ष्म्यासहितः इति भारतः ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 तत्पर्यायः करेकः ॥ केकः स्त्री भोगः इति शहमाला
 अस्थियेजः ॥ इति वैद्यके ॥ केगुः पीतते इला कोमलि
 केकालमालीने पुं महादेवः ॥ इति भाषा तत्पर्यायः प्रियेगुः
 इति शहमालावली ॥ इत्यमरः ॥ २ केगुः ॥ प्रियेगुः ॥
 केकुः पुं उग्रसेनपुत्रः सतकेसात ॥ इति तट्टिका ॥
 भ्राता इति श्रीभागवते ॥ केगुकास्त्री केगुः अस्यागुणाः
 केगुत्तणे इति हिरण्यकोषः ॥ यातु शोधकाले पित्त स्या
 केकुष्टे स्त्री पर्वतीयमृत्तिकवि ॥ नाशिते रूतते वायुवर्द्धकते
 शेषः तत्पर्यायः कालकुष्टेति ॥ पुष्टिकारिते गुरुते भ्रमसेथान
 गे ॥ गदायके धरेचके ॥ कुलके ॥ कारिते च इति राजवस्त्रभः ॥

केगुनी स्त्री धान्यविशेषः कोण कचपे स्त्री तणे यत्रे ॥
 इति भाषा तत्पर्यायः प्रियेगुः इत्यादिकोषः ॥
 २ केगु ॥ चीनकः ॥ पीतते इला कचयतः पुं केशसमूहः ॥
 ५ अत्यंतसुकुमारः ॥ अस्यागुणाः इत्यमरः ॥
 मधुरते रुचिकारिते कषायते कचपाशः पुं केशसमूहः
 स्वादते शीतलते वातकारिते इत्यमरः ॥
 पित्तदाह नाशिते रूतते ॥ कचमालः पुं धूमः इति ॥
 भ्रमस्थि वेध कारिते च इति ॥ हागवली खतमाल इति वपाटः
 राजनिर्घटः ॥ कचरिपुफला स्त्री शमीवृक्षः
 केगुनीयत्रा स्त्री पनोधातणे इति राजनिर्घटः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कचहस्तः पुं केशसमूहः इत्यमरः
 केगुलः पुं पाणिः इति ॥ कचा स्त्री हस्तिनी इति मेदिनी
 शहवेद्रिका ॥ शोभा इति शहमालावली ॥
 कच १ वे इति कविकल्पद्रुमः ॥ कचाकु त्रि द्वायर्थे दुःशीले ॥
 कच २ वेये तिथि इति ॥ इति मेदिनी ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ कचाकुः पुं सूर्यः इति मेदिनी
 कच ३ वेये दीप्तौ ॥ इति ॥ कचाकुः पुं पतिविशेषः
 कविकल्पद्रुमः ॥ शक इति भाषा तत्पर्यायः
 कचः पुं केशः इत्यमरः ॥ शितिकेदः ॥ रातृदः ॥ काकमङ्गुः
 वृहस्पति पुत्रः वेधः सुष्कवणः ॥ इति त्रिकोऽशेषः ॥
 इति मेदिनी मेघः इति ॥ कचामेदे स्त्री बालकेवाला
 शहमाला ॥ इति भाषा इति राजनिर्घटः
 कचंगणे स्त्री विक्रयस्थाने ॥ कचुः स्त्री कचो सनामख्यातवृक्षः
 तत्पर्यायः निम्बुदः ॥ यण्पाति इति पुराणे ॥
 १ इति त्रिकोऽशेषः ॥ कचुदे स्त्री जलपिप्यली इति
 कचंगलः पुं समुद्रः इति ॥ वेधके ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ कचुरे त्रि सलिले इत्यमरः ॥



कुलिते इति मेदिनी ॥ ककुटिका स्त्री ककः ककुडिती
 ककुडि स्त्री तक्र इति मेदिनी भाषा इति शब्दार्त्तावली ॥
 ककुडि वा कामप्रवेदने इष्ट ककुपः पुं जेलजंतुविशेषः
 परिश्रमः इत्यमरः यथा ॥ काकुम इति भाषा तत्पर्यायः
 ककुडि जीवति मेतातः ॥ कर्मः २ कर्मदः ११२०१ः ॥
 ककः पुं मनुष्य शयस्थाने ॥ गृहोक्तः ४ धरणीधरः ५ ककुटः ६
 ककुडि इति भाषा इत्यमरः ॥ पल्लवावासः ७ ककुटः ८
 सिंधुनो सरसोच प्रीतभागः ॥ अस्यसोसगुणाः वातहरते
 इति मधुः जलाशयप्रोतदेशः शुक्रहृत्कारिते वत्तहिते
 इति मानाथः नदीपर्वतादि वलवर्द्धनते मेधास्मृतिकारिते
 समीपे इति सौजः त्रुहसः पण्यः तेषां शेषनाशिते च
 नेदु इति भाषा परिधानावले तस्य चर्म पिमनाशकं पादः
 काकाकोवा केऽस्ती इति भाषा कफहारकः म्रुदेन्वाडुवाजीकोव
 इत्यमरमेदिनीको शेषस्य ॥ नेदीहस्तः इति राजनिर्घटः
 पर्णयः कला २ ककुडि कुवेश्य निधिविशेषः मल्लस्य
 ककुटिका ४ इति हेमचंद्रः वेथविशेषः इति मेदिनी ॥
 ककुटिका ५ ककुटिका इति मदिगयेत्र विशेषः इति ॥
 शब्दार्त्तावली तस्य प्रमाणं ॥ शब्दवेदिका ॥
 वामे पृष्ठे तथा नाभोकलाय ककुपी स्त्री कूमी तत्पर्यायः
 मुरारुते एभिः कर्तैः परीयते इति २ इति २ कर्मदो ३ ॥
 योविप्रः स शुचिः स्तः इति वीणाविशेषः सातुसस्तीवी
 स्तुतिः परिधाताहृदिः कला इत्यमरः तद्रोगविशेषः
 निवद्धा त्यासरी भवेत् इति ॥ इति मेदिनी ॥
 योगि याज्ञवल्क्यः मौक्तिके ककुपिका स्त्री तद्रोगविशेषः
 इति हेमचंद्रः ॥ तस्य लक्षणं यथिताः पंचवायता
 ककः त्रि जलप्रोतः इति नानार्थे राहुणाः ककुपोचताः ॥
 अमरः ॥ कफानिलाभ्यां पिडका ज्ञेयाः

ककुपिका ह्येधेः ॥ यचासः इति राजनिर्घटः
 प्रमेहो येषां ज्ञान दश ॥ गहिणीहस्तः लोह इति भाषा
 पिडुकोतर्गत पिडकोविशेषः इति त्रामाला ॥
 तस्य लक्षणं सराहाकर्म ॥ ककः स्त्री रोगविशेषः खोस
 संस्थानाज्ञेया ककुपिकावुधेः पाचडा इति भाषा तत् ॥
 इति निर्दाने ॥ यथायः याम २ यामा इति चर्चिका
 ककुरहा स्त्री र्वी इति जटथरः ४ इत्यमरः ॥
 ककु स्त्री परिधानाय रोचल ककुमती स्त्री मृकशिमी इति
 इति हेमचंद्रः चीरिका ॥ शब्दवेदिका ॥ (इति
 किंकी पोका इति भाषा वाराही ककुटिका स्त्री ककः काका
 इति मेदिनी ॥ भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 ककुटिका स्त्री ककुटिका इति ककुडि स्त्री शब्दी इति त्रामाला
 शब्दार्त्तावली ॥ ककुडी स्त्री कंदविशेषः ककु इति
 ककुरः स्त्री रोगविशेषः ॥ काः ख्याता तत्पर्यायः वितेडा २
 तस्य लक्षणं सूक्ष्मावहः पिड इति जटथरः अस्या गुणाः
 स्वावचनः पामेत्युक्ता केऽमृत्यः भेदकत्वे गुरुत्वे कटुत्वे ॥
 सराहाः सेव स्फोटैस्तीव्रदाहै आमवायु पित्तकारिते ॥
 रूपेता ज्ञेया पाण्डेः ककु ॥ पिच्छिलत्वे च इति राजवल्लभः
 रुग्णास्फिवाच्च इति निर्दाने ॥ कज इहो जन्मनि सौत्रधातुर्ये
 ककुप्री स्त्री पटोलः हनुषाभेदः इति कविकल्पद्रुमः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कजे स्त्री कमले इति राजनिर्घटः
 ककुरः त्रि ककुरोगमुक्तः ॥ कजले स्त्री म्रुजने काजल
 खोस रोगी इति भाषा तत् ॥ इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 यथायः यामनः २ इत्यमरः ॥ तत्पर्यायः लोचकः २ इति
 पुंस्त्वलः इति मेदिनी ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 ककुरा स्त्री मृकशिखी शब्दी कजलः पुं मेघः इति ॥
 डगलभा इति मेदिनी ॥ शब्दमाला ॥

कजलध्वजः पुदीपः इति शहवेदिका ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ (१) केविका पु सूर्यः इति जराधः
 कजलरोचकः पु लीरीणय केविका स्त्री वेणुशाखाकेची इति
 पिलसज देको इत्यादिभाषा भाषातत्पर्यायः केविका २
 तत्पर्यायः कोमुदीहलः २ धसुः ३ इति शहवेदिका ॥
 दीपवतः ३ शिखारुधरी लुद्रकोटः इति वैष्णवं ॥
 पध्वजः ५ इति जराधः ज्योत्स्ना केविकः पु सूर्यक सोपरोलो
 हलः ६ इति त्रिकोडशेषः ॥ इति भाषातत्पर्यायः निर्मोकः
 कजली स्त्री मत्स्यविशेषः ॥ २ भट्टे प्रालो कृति सत्राहः
 तत्पर्यायः कजला २ मनेता सो जेया इति भाषा तत्पर्यायः
 इति शहवेदिका वली मिश्रित वागवाणः २ वागवाः ३ इत्यमरः
 सगेयके इति वैष्णवं ॥ वः भरो चालके कोबुलि इति ॥
 केवके स्त्री जलजशकीविशेष भाषा तत्पर्यायः बोलः २ ॥
 कोचगदाम इति भाषा तत् केबुलिका ३ कूपीसकः ५ श्रैलिका
 पर्यायः जलभूः २ लोमली ३ ५ वहीपक गृहीतकृत्स्यतवते
 इति शहवेदिका शरीदी ५ इति हेमचंद्रः वसे ॥
 तोषपिपली ५ शकुलादनी इत्यादिकोषः ॥
 इति त्रिमात्रा जलते इलीये केवुकालः पु सूर्यः इति
 इति भाषा प्रकाशः तस्य गुणाः शहवेदिका ॥
 स्नेष्मकारिते धाकते हिमते केवुकी न पु महल्लसकः ॥
 पित्तकृताशिते लघुतेव ॥ श्रेतः पु गायतः सतवहिः
 इति राजभः श्रुपिच ॥ संचरीतीनां पु स्त्रीणां प्रेतक
 तिकते वापुहतेव इति ॥ पुरुषांतरा वाणाय राजा ॥
 भावप्रकाशः ॥ स्यागारे यो वेप्र भरो निपुक्तः
 केवडः पु केवट प्रभेदः ॥ तत्पर्यायः सोविदलः २ ॥
 तत्पर्यायः केवडः २ कावः ३ स्यायतः ३ सोविदः ५ इत्यमरः
 वक्रमर्दः ५ श्रुपः ५ इति यवः वणकः सूर्यः इति ॥

गजनिर्घटः ॥ शिगाः ॥ वामनहाटी इति भाषा इति
 नोगकडुमः इति मेदिनी ॥ शहवेदिका वली ॥
 केवुकी तृषथिभेदः इति कट गतो इति कविकल्पद्रुमः
 मेदिनी लीरीशहलः इति कट १ गतो इति कविकल्पद्रुमः
 त्रिमात्रा ॥ (१) कट १ गतो इति कविकल्पद्रुमः
 केबुलिका स्त्री केवुकः स्त्रीणामे कट इत्यो इति कविकल्पद्रुमः
 इति लीकोबुलि इति भाषा ॥ वर्षयो इति कविकल्पद्रुमः
 इति हेमचंद्रः ॥ कटः पु हस्तिगोत्रस्य ॥
 केजे स्त्री मृते यमे इति कविदेशः तत्पर्यायः किलिजकः
 मेदिनी ॥ मोडः २ इत्यादि भाषा
 कजः पु ब्रह्मा केशः इति ॥ इत्यमरः काशदिचित्तः
 मेदिनी ॥ (१) येन कुसल वेष्टते कुसलव
 केजकः पु पक्षिविशेषः मेघ मराय इति दीकोतरे त्पणचित्त
 इति भाषा इति शहवेदिका ॥ राही इति व्यात इत्यने इति
 केजजः पु ब्रह्मा इति शहवेदिका तद्दीकायो भूतः श्रुतिशयः
 केजनः पु केदर्यः इति ॥ शरः समयः इति मेदिनी त्पण
 त्रिकोडशेषः पक्षिविशेषः इति धरणी शवः शवः
 मयना इति भाषा इति तृषथी प्रमशने इति हेमचंद्रः
 शहवेदिका ॥ तत्तितकाष्टे तत्ता इति भाषा
 केजरः पु ब्रह्मा सूर्यः ॥ इति शहवेदिका वली ॥
 उरोहस्ती इत्यादिकोषः कटः त्रि क्रियाकारः इति ॥
 केजलः पु मदनयस्ती मयना हेमचंद्रः ॥
 इति भाषा इति शहवेदिका कटकः पु स्त्री पर्वत मध्यभागः
 केजारः पु जरा सूर्यः ॥ तत्पर्यायः नितम्बः २ इत्यमरः
 विविचिः वारणः मुनिः ॥ मेखला ३ इति भरतः ॥
 इति मेदिनी ॥ वलयः वक्त्रे इत्यमरः ॥
 केजिका स्त्री ब्रह्मपादिका हलः हस्तिदेतमेने सामुद्रलवणे

राजधानी इति मेदिनी नगरी ॥ उत्पत्त्यायः नाभिका २ शैली
 इति शहरावली सेना ॥ श्यावली ५ किण्वही ५ मधुमेः
 इति हेमचंद्रः सानुः पर्वतस्य लङ्गणमा ० केऽर्थः ८ श्यामला
 समभूभागः इति विश्वः ॥ ५ अस्यागुणः कटवे उत्पत्ते
 कटकी ३ पुं पर्वतः ॥ इति गुल्मविद्या ध्यान मृदोषनाशिते
 त्रिकोऽशेषः ॥ वातकफाजीर्णरोगशान्तकारिते
 कटकोलः पुं निहीवनपात्रे सेना चेत् गुणयुक्तं च तत्
 पिकदानी इति भाषा ॥ इति फले तद्गुणं ज्ञेयं विशेषात्
 त्रिकोऽशेषः ॥ कफमुक्तकृत इति राजनिर्घटः
 कटखारकः त्रि खारकं भक्षते हृत्तभेदः कोष्ठाशरीष इति
 इति मेदिनी ॥ ख्यातः इति शतमाला ॥
 कटखारकः पुं काचकलसः कटमालिनी स्त्री मदिग इति
 काकः जम्बूकः इति मेदिनी ॥ शतमाला ॥
 कटंकटेरी स्त्री हरीद्रा इति कटम्बः पुं वायभेदः वाणः
 त्रिकोऽशेषः राहुहरीद्रा ॥ इत्युणादिकोषः ॥
 इति शतमाला ॥ कटम्बरा स्त्री कटकी इत्यमरः
 कटयः पुं महादेवः राक्षसः ॥ कटम्बरा इति चपादः ॥
 विद्याथरः अक्षदेवनः इति कटम्बः पुं प्रपोनाकहतः इति
 मेदिनी कीदः इति सिद्धोत ॥ राजनिर्घटः कटभीहृतः इति
 कौमुद्यामुणादिहतिः ॥ २ वैयकं ॥
 कटम्बराः पुं शस्यानोहस्तके कटम्बरा स्त्री राजवला इत्यमरः
 हात दिया अस्य केऽङ्ग कुडन ॥ प्रसारणी गेयभाटालिया इति
 इत्यादिभाषा नृणात्ययः ॥ भाषा रोहिणी कटकी इति ॥
 राजविनाशः इति मेदिनी ॥ भाषा हस्तिनी कलेविका
 कटभी स्त्री ज्योतिष्मतीलता गोला वयोभूः मूर्त्ती इति ॥
 नयाफटिकी इति भाषा इत्यमरः मेदिनी ॥
 अयराजिता हृत्तभेदः ॥ कटवणाः पुं भीमसेनः इति

त्रिकोऽशेषः ॥ (नारा कटिरे स्त्री रसना कटिवसे
 कटशर्करा स्त्री गोरोहीलता वटिवर्म इति मेदिनीकर
 इति ख्याता इति शतमाला ॥ हेमचंद्रो ॥
 कटकः पुं पत्नी इति सिद्धोत कटिप्रोथः पुं कटिदेशस्थमोस
 कौमुद्यामुणादि हतिः ॥ पिं ३ गुदपला पोदोपेलो ॥
 कटायने स्त्री वीरण इति इति भाषा तत्पर्यायः स्फिक
 शहरावली ॥ २ इत्यमरः मूलकः ॥
 कटारः पुं नागरः कामी इति कटिप्रोथः ५ इति भक्तः
 शतमाला ॥ कटिः ५ प्रोथः ६ इति कौचित्त
 कटारः पुं कर्मकर्षरः ॥ ५ मूलः ५ इति भक्तः ॥
 हीपप्रभेदः तैलादिपाकयो कटिरोहकः पुं हस्ति ॥
 ज्ञायमानविद्यालयमहिषीय यश्चाज्ञागरोहकः इति शतमाला
 वकः इति मेदिनी नरकः इति ॥ कटिल्लकः पुं कारक पुं कारवेत्तः
 हरीवल्लीकटुः इति जटाधराः कौलो इति भाषा इत्यमरः ॥
 कृपः इति शहरावली ॥ कटिप्रीषकः पुं कटिदेशः
 कटालः पुं अयोगदर्शने ॥ इति हलायुधः ॥
 आउवकेदेवन इति भाषा कटिप्रोथः स्त्री चितिका
 इत्यमरः ॥ (५) कटिप्रोथः लङ्घेदिका इति
 कटिः पुं स्त्री शरीरवयवविशेषः शरावली ॥
 कांकालि इति भाषा तत्पर्यायः कटिसूत्रे स्त्री कटालेकारविशेषः
 कटः २ ओणिफलके १ ओ वेदहार गोठ इत्यादिभाषा ॥
 ली ५ ककुग्रती ५ इत्यमरः इति हलायुधः ॥
 ओणिफलके ६ कटी ० ओणिः ८ कटी पुं हस्ती इति त्रिकोऽशेषः
 इति तट्टीका कलत्रे ५ कटी कटी स्त्री पिपली ओणिदेशः
 ९ कंठीयंदे ९ इति हेमचंद्रः ॥ इति मेदिनी ॥
 अत्र पूर्वद्वये कटियार्थः इति कटीतलः पुं सुज्जलज्जः ॥
 भक्तः ॥ वाकाखोडा इति भाषा इति

कदः

४२४

कदका

त्रिकोडशेषः ॥ (२: कदः त्रि मत्स्यः तीक्ष्णः ॥
 कटीरः कटीः इति हेमचंद्रः ॥ इत्यमरः कदः सपुनः सगेयः
 कटीः पुं जघने कदः ॥ इति मेदिनी अप्रियः इति ॥
 इत्युणादिकोषः कविः ॥ इति त्रिकोडशेषः दुर्गेयः इत्यमरः
 जघाधरः ॥ टीकायां स्वामी ॥
 कटीरकः पुं नितम्बः इति कदकः पुं पटोलः इति
 त्रिकोडशेषः ॥ राजनिर्घंटः सगेयित्वा इति
 कदः क्ली अकार्य इत्यमरः ॥ शहरत्नावली कुटजवृक्षः
 दृष्टो इति विश्वः ॥ अर्कवृक्षः इति शहरवेदिका
 कदः पुं सविशेषः फाल इति राजसर्षपः इति शहरवली
 भाषा इत्यमरः अस्या गुणाः ॥ कदके क्ली त्रिकट इति मेदिनी
 कदजदोष शेष मर्यादः ॥ तत्तु मुदी पिपली मरिचं च
 क्षिप्र रोगनाशिते अस्ववृद्धे कदकंदः पुं शिफवृक्षः आर्द्रके
 वेनतयरात्ते वीर्यवलापहने लघुने इति मेदिनी ॥
 व राजनिर्घंटः अपि च ॥ कदकफले क्ली ककालकके
 अग्रेण पिताग्रि वायुकारिते इति राजनिर्घंटः ॥
 कृमि कंद विषरोगस्तनउग्र कदका स्त्री स्रववेव्रहत्तः हत
 भेदः स्थित्य नाशिते लघुते विशेषः कदकी इति भाषा
 अतिशय भक्षणो अमर्योऽपि तत्पथ्यीयः जननी रतिता ३
 तालुशेषातिराह कारितेव रोहिणी ५ तिरु रोहिणी ५
 इति राजवल्गुः चपकवृक्षः चक्रांगी ६ अस्यापि ता ७
 इति शहरवेदिका चीनकपूरः वकुला ८ शकुलादनी ९ सारनी
 पटोलः कटीलता ॥ इति १० शतपथी ११ हिजोगी १२
 राजनिर्घंटः ॥ मेदिनी १३ अशोक रोहिणी
 कदः स्त्री कदकी इत्यमरः ॥ १४ कृष्णा १५ कृष्णभेदी १६
 प्रियंगुवृक्षः राजिका इति महोदधी १७ कद्वी १८ अंजनी १९
 विश्वमेदिन्यौ ॥ कांडरुहा २० कदः २१ कदुरोहिणी

कदक

४२५

कदव

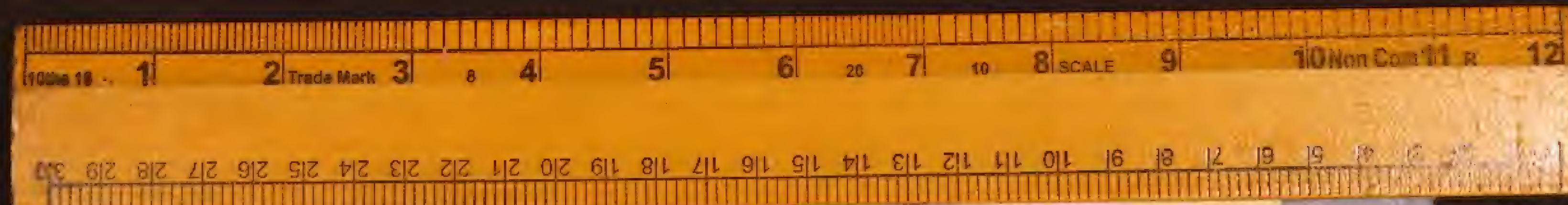
२२ केदारकदका २३ श्रीहो २४ शहरत्नावली ॥
 यामग्री २५ इति राजनिर्घंटः कदतिककः पुं शरावृक्षः इति
 कदमरा २६ कदभरा २७ अशोक राजनिर्घंटः भूनिवः इति ॥
 २८ रोहिणी २९ इत्यमरः ॥ (३) वैद्यके ॥
 तटीकाच अस्या गुणाः अतिकृ कदतिकिका स्त्री कदुतेवी इति
 तिरुते शीतले पित्तकटाह शहरत्नावली ॥
 वलाशराचकस्यासंज्ञनाशिते कदुतेवी स्त्री लताप्रभेदः ॥
 रुचिकारितेव इति राजनिर्घंटः कदतरा ३ इति ख्याता ॥
 साकले रूतले कफनाशितेव तत्पथ्यीयः तिरुतेवी २
 इति राजवल्गुः तोवली ॥ तिरुत्वा ३ कदका ४ कदुतेडिका
 इति शहरवेदिका कुलिकवृक्षः ५ विषा ६ अस्या गुणाः कदुते
 इति त्रिमाला ॥ (३) तिरुते कफकोति विषाशचक
 कदकालावुः पुं कदुतेनीति १ कपित्ताशिते सदापथ्यते
 इति भाषा इति त्रिमाला रोचनेतेव इति राजनिर्घंटः ॥
 कदकी स्त्री कदका कदुकोक्षे कदुतेस्त्री स्त्री लताविशेषः
 भाषा इति मेदिनी ॥ तिरुत्वा ३ इति भाषा तत्पथ्यीयः
 शहरत्नावली ॥ इत्याहुः २ इत्यमरः ॥
 कदकीटकः पुं मशकः इति कदकालीवुः ३ नृपात्मजा ४ इति
 जटाधरः ॥ रत्नमाला कदतिकिका ५ इति
 कदुकाणः पुं टिड्डीभयली इति शहरत्नावली कदफला ६ त्रिभिनी
 हेमवेदः ॥ ७ कदुतेभिनी ८ ब्रह्मवृक्ष ९
 कदुतेयि क्ली पिपली मूले पुं री राजपुत्री १० तिरुवीजा ११ त्रिविका ॥
 इति राजनिर्घंटः ॥ (३) अस्या गुणाः कदुते तीक्ष्णते
 कदुवातजीतके स्त्री पलाते वीतिकारिते आस वातकास
 पत्रक मरिचात्मकवृक्षे इति शेष वृण मृकविषनाशिते
 राजनिर्घंटः ॥ शोधनेतेव इति राजनिर्घंटः
 कदकदः पुं तगरवृक्षः इति पो ३ कृमि कफ वायु नाशिते

लच पाकिनेव इति राजवल्लभः कट्टोहिणी स्त्री कट्टकी इत्यमः
 कट्टत्रये स्त्री त्रिकट्ट इति राजनिर्घटः ॥
 कट्टः कट्टला स्त्री कट्टी कट्टी इति राजनिर्घटः ॥
 इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥ कट्टवीजा स्त्री पिप्पली इति
 कट्टनिष्ठावः पुनरीनिष्ठावः राजनिर्घटः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कट्टमृगाले स्त्री गौरसवर्णशक्रे
 कट्टपत्रः पुं पर्यटः सितार्जकः इति राजनिर्घटः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कट्टस्त्रहः पुं सर्वपः इति ॥
 कट्टपत्रिका स्त्री कारीरुहः इति त्रिकोऽशेषः गौरसर्वपः इति
 राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कट्टफलः पुं यटोलः इति ॥ कट्टत कट्टे स्त्री आईकं इति
 राजनिर्घटः ॥ रत्नमाला ॥
 कट्टफला स्त्री श्रीवल्लीहस्तः इति कट्टत कट्टकं स्त्री सुंदी इति
 राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कट्टभेगः पुं सुंदी इति ॥ कट्टोसिंही सनामखातपा
 त्रिकोऽशेषः ॥ वादि इति भाषा इति
 कट्टभट्टे स्त्री सुंदी इति ॥ ब्रह्मवैवर्तपुराण ॥
 राजनिर्घटः आईकं इति ॥ कट्टोलः पुं वेडालः इत्युणादि
 केचित् ॥ कोषः कट्टरसः इति सिद्धोत
 कट्टमेजरीका स्त्री श्रयामार्गः कौमुद्यामुणादिहतिः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ (इच्च) कट्टोलवीणा स्त्री वीणाविशेषः
 कट्टमोदे स्त्री जयादिनामसंगीथं केडडा इति ख्याता इति ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ प्राहृतावली ॥
 कट्टे स्त्री तक्रं इति जराथरः कट्टफलः पुं हस्तविशेषः
 कट्टे इत्युप्यार्दः ॥ कायफल इति भाषा तत्र
 कट्टरवः पुं मेडुकः इति यर्णयः श्रीयाणिका कुमदिता
 राजनिर्घटः ॥ ३ कंभी ५ केदर्य ५ इत्यमरः ॥

सोमवल्कः ६ सोमवल्कः ॥ ८ अस्यागुणाः मधुरास्ते शीतले
 रोहिणी ८ इति रत्नमाला ॥ कफश्वास नानाज्वर हारिते
 कृष्णगर्भः ९ प्रचेतसी भवती रुचिकारिते राजयत्ननिवारण
 ११ महाकुंभी ११ रामसेनकः ११ लेव इति राजनिर्घटः ॥
 कुमरा १४ उग्रगंधः १४ भद्रा १५ कट्टे इति आध्याने उक्तं ॥
 रजनकः १३ लघुकाष्ण्यः १५ पूर्वकस्मरणे इति कविकल्पद्रुमः
 श्रीयाणी १५ अस्यागुणाः कट्टे कट्टे तेकने डः विनजीवने ॥
 उस्मते कामश्वास ज्वरोयदाह इति कविकल्पद्रुमः ॥
 नाशिते रुचिकारिते मुखेग कट्टे १३ आध्याने ॥ इति ॥
 शमप्रदेव इति राजनिर्घटः कविकल्पद्रुमः ॥
 कफरोगनाशिते इति ॥ कट्टे पुं मुनिविशेषः कट्टे शाखा
 राजवल्लभः ॥ ध्यानकती ॥ कट्टे शाखा
 कट्टफल स्त्री गेभारीहस्तः इति कृष्णभट्टः इति हेमचंद्रः ॥
 रत्नमाला हृदती काकमाची ब्राह्मणः इति त्रिकोऽशेषः
 देवदाली ॥ वातीकी ॥ कट्टमईः पुं शिवः इति
 मृगोर्वाहः इति राजनिर्घटः त्रिकोऽशेषः ॥
 कट्टेगः पुं प्रयोनाकहस्तः ॥ कट्टेः त्रि कट्टिनः इति
 इत्यमरः दिलीपराजः इति जराथरः ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ (ल) कट्टीहकः पुं दात्युहयस्त्री इति
 कट्टे स्त्री शिथिरः इति रत्नमाला प्राहृतावली ॥
 वाजने इत्युणादिकोषः तक्रं कट्टिजः पुं तलसीहस्तः
 यथादभः ससारकस्यात्र तक्रं तत्पर्यायः पर्यायः २ कुट्टेकः
 कट्टे मृत्पते इति वैद्यके ॥ ३ इत्यमरः ॥
 कट्टी स्त्री कट्टका लताविशेषः कट्टिने त्रि कट्टे तत्पर्यायः
 तत्पर्यायः कट्टकवल्ली १ कट्टक २ कट्टे ३ कट्टोरे ४
 सकाहा ५ काहवल्ली काहवल्ली निष्ठा ५ टट्टे ६ जट्टे ७ मृत्तिमत
 महावल्ली ८ यमुकोहनिका कट्टः ८ मृत्ते ९ इत्यमरः लक्षणे ॥

१ कटोल ॥ नरेंद्र ॥ टीकाये नीलकंठः ॥
 इति तद्दीका सत्यं इति ॥ कड इक भेदे रत्ने इति ॥
 मेदिनी ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 कटिने स्त्री स्त्री स्त्री स्त्री इति कड ३३. न रये हये इत्यर्थः
 मेदिनी शहरावली ॥ इति कविकल्पद्रुमः ॥
 कटिनेष्टकः पुं कटुपः इति कड ३४ अदने दये इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 कटिना स्त्री गुड शर्करा इति कडः त्रिभूतः इति हलायुधः
 विश्व मेदिनी ॥ कडके स्त्री लवणविशेषः ॥
 कटिनिका स्त्री कटिनी खडी इति भाषा तत्र पर्यायः समुद्र
 इति भाषा इति हारावली ॥ २ त्रि कूट ३ इति त्रिभूतः
 कटिनी स्त्री खडिका खडी इति अस्य गुणाः सामुद्र
 भाषा इति मेदिनी तत्पर्यायः ॥ कडगाः पुं सुरविशेषः ॥
 पाकमुक्ता २ अनिलाभासः ॥ इत्यादिकोषः ॥
 कट्यटी यटी ५ खडी ६ कडगाः पुं बुते आग्रा
 वर्णलिविका ७ इति त्रिभूतः इति भाषा इत्यमरः ॥
 धातुयलः ८ कटिनिका इति कडगे स्त्री यात्रविशेषः इति
 हारावली ॥ उणादिकोषः ॥
 कटिलः पुं कारवेल्हः काला कडम्बः पुं प्राकनाडिकाशेख
 इति भाषा इत्यादिकोषः ॥ इति भाषा तत्पर्यायः कलमः
 कटिलकः पुं कारवेल्हः पुनर्ग २ इत्यमरः ॥ कोणे प्रातभीगः
 वा मुलेसी इति त्रिकोशेषः ॥ इति सिद्धांतकोमुद्यामुणादिकोः
 कटी स्त्री ब्राह्मणी इति जटपः ॥ कडमी कलमी प्राके इति
 कटोः पुं कडजीवी दीदः शहरावली ॥
 इति सिद्धांतकोमुद्यामुणादिकोः कडाः पुं पिंगवर्णः ॥
 कटोः त्रि कटिनः इत्यमरः ॥ तद्वर्णमुक्ते त्रि इत्यमरः कडा
 कटोलः त्रि कटोः इत्यमरः ॥ स्त्रणावहिवत इत्येत्येति भातः

दासः इति मेदिनी ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 कडितलः पुं खडुः ॥ इति कणलाभः पुं आवर्तः
 शहरावली ॥ जलेचुर्ण इति भाषा इति
 कडुः कार्कशः इति त्रिकोशेषः ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ कणा स्त्री जीर्णके कुभर्मलिका
 कण ३३ आर्तसो इति पिप्पली इति मेदिनी ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ श्वेतजीर्णके इति राजनिर्घटः
 कणम गतो इति कविकल्पद्रुमः ॥ अल्पयथा कदलीफलमथस्ये
 कणक निमीलने ॥ इति ॥ कणमात्रमपक्वके ॥ इति
 कविकल्पद्रुमः ॥ तिष्ठ्यादितत्वे ॥
 कणाः पुं अतिस्त्वः धान्यशः कणाटीनः पुं खेजनपत्नी इति
 इत्यमरः ॥ तस्य स्त्रीलिङ्गे कणी त्रिकोशेषः ॥
 काणका चनजीरकः इति कणानिः पुं खेजनपत्नी इति
 राजनिर्घटः ॥ (२) शहरावली ॥
 कणगुगुलः पुं गुगुलप्रभे कणाटीरकः पुं खेजनपत्नी
 तत्पर्यायः गेयराजः २ सलकः इति शहरावली ॥
 इत्यमरः ५ कणकः पुं खेजपीतः ॥ कणादः पुं सनाम ख्यातः ॥
 सभिः ७ पलेकयः अस्य गुणाः मुनिविशेषः तत्पर्यायः ॥
 कडते उस्मते समेधिते वात काषण्यः २ इति त्रिकोशेषः ॥
 मूलगुल्माराध्यानकफनाशिते सच वैशेषिकद्वीनकर्त्री ॥
 सायणात्वेव इति राजनिर्घटः ॥ सर्णकारः कलादो रुक्मकारक
 कणजीरः पुं श्वेतजीरकः इति इत्यमरोपरि कणाद इत्यपि
 राजनिर्घटः ॥ (तत्र) यादः इति सारसंदरी ॥
 कणजीरके स्त्री सडजीरके कणिकः पुं कणा शत्रुः ॥
 पर्यायः रुधोधिः सगंधः ३ नीराजनविधिः इति सारसतः
 इति त्रिभूतः शहरावली ॥ मुष्कगोथूमचूर्ण इति ॥
 कणभक्तकः पुं भारिदपत्नी राजनिर्घटः ॥



कोणका स्त्री अत्यन्तसुखवत् कर्मास्थाने दोषः इति जटाधरः
 अग्रिमेषहस्तः इति मेदिनी ॥ मकरः इति विष्णुः वेणुः ॥
 कणा तेऽल विशेषः इत्यमरः इति हेमचन्द्रः ॥ तः
 टीकायां यमकुटः ॥ केटकद्रुमः पुं शाल्मलिह
 कोणते स्त्री पीडितानां शब्दः इति राजनिर्घटः ॥
 इति हेमचन्द्रः ॥ केटकशब्दात् स्त्री गृहकन्या
 कोणशे स्त्री शास्त्रमेजरी ॥ हतकुमारो इति भाषा इति
 धान्यादिशेष इति भाषा ॥ राजनिर्घटः ॥
 इत्यमरः ॥ केटकफलः पुं यमसहस्रः
 कणी स्त्री कणिका इत्यमरः इत्यमरटीकायां भरतः ॥
 टीकायां भरतः ॥ (यः) गोत्रहस्तः इति रत्नमाला
 कणीके त्रि अत्यन्त इत्युणादिके केटकहस्ताकी स्त्री वार्ताकी इति
 कणीयः त्रि अत्यन्त इत्यमरः राजनिर्घटः ॥
 कनिष्ठे इति तट्टीका ॥ केटकश्रेणी स्त्री केवकारी इति
 कणेरः पुं कणिकारहस्तः ॥ शब्दचन्द्रिका
 इत्युणादिकोषः ॥ केटकागारः पुं सरस्वतेः इति
 कणरा स्त्री वेषणहस्तिनी ॥ राजनिर्घटः ॥ (इति
 इत्युणादिकोषः ॥ केटकाद्याः पुं कुञ्जकहस्तः
 कणरुः स्त्री वेषण करिणी राजनिर्घटः ॥
 कणिकारहस्तेऽति मेदिनी ॥ केटकारिका स्त्री सनामायात
 केटकः पुं स्त्री लुद्रशत्रुः ॥ लुद्रहस्तः तत्पर्यायः निरिम्भका
 मत्स्यायां नैषादिकादि ॥ १ स्त्री १ यात्री ४ हहती ५
 दोषाक्तिः रामावः दुमोरे ॥ प्रवोदनी ६ कुली १ लुद्रा ८
 कोटा इति भाषा इति मेदिनी ॥ उपशर्गा ९ राष्ट्रिका १० इत्यमरः
 केट्टे इति दीपिका ॥ अनाक्रांता ११ भंटाकी १२
 केटकः पुं सुखये लुद्रशत्रुः सिंही १३ धावनिका १४ इति
 लोमहर्षः इत्यमरः ॥ रत्नमाला केवकारी १५ केटकिने

१६ दुष्पथिणी १७ निदिग्धा केवकिने स्त्री वार्ताकी इति
 धावनी १८ लुद्रकेटिका २० शोणकिटी मधुखर्जरी इति
 वज्रकेटा २१ लुद्रफला २२ राजनिर्घटः ॥
 केटालिका २३ वित्रफला २४ केटकफलः पुं हस्तविशेषः
 अस्यागुणः कटुते उल्लेखः ॥ कोटाल इति भाषा तत्पर्यायः
 दीयने च चासकास प्रतिष्ठाया यमसः २ इत्यमरः यलसः ३
 दोषकफवान् चरनाशित्वे च केटकीफलः ४ केटकफलः ५
 इति राजनिर्घटः ॥ तस्मान्नाशिते इति तट्टीका महासर्जः ६ फलिनः
 पित्तकफकेऽकुलमिनाशिते १ मूलफलदः ११ अणुफलदः १२
 लघुते उल्लेखः कटुते ॥ मूलफलः १३ अणुफलः केटकफल
 तिलते च इति राजनिर्घटः ॥ शब्दचन्द्रिकाः समष्टिलहस्तः इति
 राजवल्लभे ॥ तः राजनिर्घटः ॥
 केटकारी स्त्री केवकारिका इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥
 इति राजनिर्घटः शाल्मलीहस्तः वेडवाण इति भाषा इति ॥
 इति जटाधरः विकेतहस्तः शब्दचन्द्रिका ॥
 वडवि इति भाषा इति ॥ केवकिलता स्त्री त्रयुषी शवा
 शब्दरत्नावली ॥ इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥
 केटकालः पुं यमसहस्रः इति केवकी २ पुं मत्स्यः १ इति ॥
 शब्दचन्द्रिका ॥ (इति) शब्दरत्नावली खडिरहस्तः इति
 केटकालकः पुं यवासहस्रः शब्दमाला मदनहस्तः इति
 राजनिर्घटः ॥ रत्नमाला मोलहस्तः वेशः
 केटकाशनः पुं उष्ट्रः इति वदहस्तः इति राजनिर्घटः
 त्रिकोऽशेषः ॥ केवकी स्त्री वार्ताकी विशेषः
 केटकाष्टीलः पुं मत्स्यविशे कोटावागुन इति भाषा अणुगुणः
 तत्पर्यायः कुलिशो २ इति कटुते तिलते उल्लेखः १३
 त्रिकोऽशेषः ॥ पित्तप्रकोणते केऽकुलमिनाशिते

कैदल

४३२ ४३२ केदाक

दोषलत्वेव इति राजवल्लभः ॥ इति शब्दचन्द्रिका ॥ (१) इति
 कंदकीदुमः पुं खादहवतः कंदवल्ली स्त्री श्रीवल्लीवतः
 इति रत्नमाला ॥ राजनिर्घंटः ॥
 कंदकीफलः पुं कंटाकफलं कंदवतः पुं तेजः कलवतः इति
 कांडाल इति भाषा इत्यमरः राजनिर्घंटः ॥ (हाल
 टीकायाभारतः ॥ कंटाफलः पुं यनसवतः को
 कंदकुरेद पुं फिंटी इति ॥ इति भाषा इति शब्दमाला ॥
 राजनिर्घंटः ॥ अस्य कुफलगुणाः समभुरत्वे
 कंदतनुः स्त्री वृहती इति रक्तवईकत्वे स्निग्धत्वे शीतलत्वे
 राजनिर्घंटः ॥ इज्जिते वायुपित्तनाशित्वे
 कंददला स्त्री केतकी इति स्निग्धमुक्कवलप्रदत्वेव इति
 राजनिर्घंटः ॥ राजवल्लभः पिच्छिलत्वे गुरुत्वे
 कंदपत्रः पुं विकेकतवतः रुच्यत्वे भुमदाहविशेषनाशित्वे
 वेदिवि इति भाषा इति शब्दमाला रुचिकारित्वे शार्दित्वेव इति
 कंदपत्रफला स्त्री ब्रह्मदेहीवतः राजनिर्घंटः तद्दीप्तगुणाः
 इति राजनिर्घंटः ॥ रक्तापित्तनाशित्वे स्वादुत्वे फल
 कंदपादः पुं विकेकतवतः तत्त्वगुणत्वेव इति राजवल्लभः
 इति राजनिर्घंटः ॥ इषतः कषायत्वे मधुरत्वे रुचिवा
 कंदफलः पुं तद्रोगोत्तरः ॥ हृदिकारित्वे गुरुत्वे त्वग्दोष
 यनसः भुक्तः लताकंजः तत्फलविकारनाशित्वे इति
 इति राजनिर्घंटः तेजः खलः राजनिर्घंटः तस्याप्यकुस
 परेडः इति केचित् ॥ गुणाः कषायत्वे स्वादुत्वे वायु
 कंदफला स्त्री देवशलीलता कारित्वे इति राजवल्लभः ॥
 इति राजनिर्घंटः ॥ शीतलत्वेव हृतमुक्तस्य तस्य
 कंदलः पुं वृहत्विशेषः वावल गुणाः स्निग्धत्वे रुच्यत्वे वलप्रदत्वे
 इति भाषा ततपर्यायः ॥ कूर्दिनाशित्वे अचतणत्वे मुक्क
 वावलः रसार्णपुष्पाः रसत्त्वपु कारित्वे वातपित्तनाशित्वेव

कैः

४३३ ५९३ केठिका

तन्मज्जगुणः शुक्रकारित्वेनातिथ्यादितत्त्वे ॥
 पितृकफनाशित्वेव विशेषात् कंदकुणिका स्त्री बीणा इति
 यमसेवर्जं गुल्मिभिर्मंदवीहिभिः हेमचंद्रः ॥
 इति राजनिर्घंटः ॥
 कंदार्तगत्ता स्त्री नीलाक्रिंहेशो कंदतलासिका स्त्री अमघीनावेष्टक
 राजनिर्घंटः ॥ रजुवर्मादि इति शब्दमाला
 कंदनीलकः पुं विलयतीचिल
 कंदालः पुं वेशः हृदती ॥ इति भाषा इति त्रिकोडशेषः
 वातीकी बर्धः इति कंदनीलकः पुं उत्कामताल इति
 राजनिर्घंटः ॥ भाषा इति शब्दमाला ॥ (क
 कंदारुये स्त्री यमकंदः इति कंदपाशकः पुं हस्तिगलवेष्ट
 राजनिर्घंटः ॥ रजुः इति शब्दमाला ॥
 कंदी न पुं कलायः अपामार्गः कंदभूषा स्त्री कंदभरणे
 खदिः गोत्रः इति ॥ श्रीवालेकारः तत्पर्यायः ॥
 राजनिर्घंटः ॥ येवेयकं २ इत्यमरः ॥ (गि)
 कंदः त्रि श्रीवापुरोभागतत कंदमणिः पुं गलदेशाभारणीयम
 पर्यायः गलः २ इत्यमरः अत्र तत्पर्यायः काकले इति
 विशुद्धनाम षोडशदलपद्ममाल त्रिकोडशेषः ॥
 यथातर्हर्हर्तविशुद्धाखिरल कंदः त्रि कंदद्रवशब्दादिः इति
 षोडश येकजंखैः षोडशभि वाकरणे ॥
 सुते धूमवर्णी महाप्रभे ॥ कंदमणिः पुं पत्नी ॥ इति
 विशुद्धपद्ममाख्यातमाकाशख त्रिकोडशेषः ॥
 महाद्रुते इति गौतम तेत्रे कंदालः पुं मूरणः घडेनौका
 निकटः भूतिः इति मेदिनी खनित्रे इति विमः क्रमेलकः
 कंदः पुं मदनहृत्तः इति मेदिनी गोणीप्रभेदः इति मेदिनी
 होम कंदग्रहहिरेमुलिपरिमित कंदाला स्त्री जालगोणिक इति
 स्थाने यथा खातहाखेः ल त्रिकोडशेषः मेदिनीव
 कंदः सर्वकुंडेष्योर्विधिः इति कंदिका स्त्री कंदभरणे एकनरी

कं३:

५३५

कंदोल

केटी इति भाषा इति हेमचंद्रः कं३तिः ५ इति तट्टीका ॥
 केटीसी अथ केटीवेष्टनरजः कं३यने ५ इति राजनिर्घटः
 वर्मा इति शाहमाला गलः कं३करी स्त्री शुकशिम्वीहस्तः
 इत्यमरटीकायां भरतः ॥ शृङ्खलिका ॥
 केटीवः ५ सिंहः इति ॥ कं३जः ५ आख्यः गोसर्वपः
 त्रिकोउषोषः पारावतः इति ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटः मन्त्रहस्ती इति कं३तिः स्त्री कं३ः बुलकीन इति
 साखितः ॥ भाषा इति भरतः हलायुधो ॥
 केटीसी स्त्री वासकहस्तः इति कं३यने स्त्री कं३ः इति हलायुधः
 राजनिर्घटः ॥ कं३या स्त्री कं३ः इत्यमरः ॥
 केटीकालः ५ महादेवः इति कं३रा स्त्री विशेषः आकुशी
 त्रिकोउषोषः ॥ (लादे इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 कं३ने स्त्री उद्वल्लादिनातेः आत्मगुग्गुला २ जडा ३ अथोडा ४
 निर्मलीकरणकोडा इति भाषा शाहवायणी ५ अथोडा ६
 इति हेमचंद्रः ॥ शुकशिम्वीः ६ कपिककुः ८ कं३
 कं३नी स्त्री उद्वल्ले इति ५ इत्यमरः अजहा ११ अथोडा
 त्रिकोउषोषः ॥ (डी ११ कं३रा १२ शुकशिम्वी १३
 कं३रा स्त्री महास्त्रायुः महाना शुकशिम्वी १४ कपिककु १५ इति
 इति हेमचंद्रः ॥ (दः तट्टीका अथमः १६ स्वगुग्गुला १७
 कं३ः स्त्री कं३ः इति रायमुकु इति १ त्रिकोषः ॥
 कं३ः ५ कारवेल्ललताकुंदः कं३लः ५ शूरणाः इति
 तृणा इति राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः कं३यने त्रि ॥
 कं३रा स्त्री कपिककुः अथमः कंदोलः ५ नल वंशादिरीवित
 पर्णी इति राजनिर्घटः ॥ धान्यादि स्थापन पात्रे डोल
 केटी स्त्री रागविशेषः बुलकीन इति भाषा तत्पर्यायः पिठः २
 विम इत्यादि भाषा तत्पर्यायः इत्यमरः पिठकः ३ येठकः ४
 खर्जिः २ कं३या इत्यमरः कोषः ॥

कतक

५३५

कतक

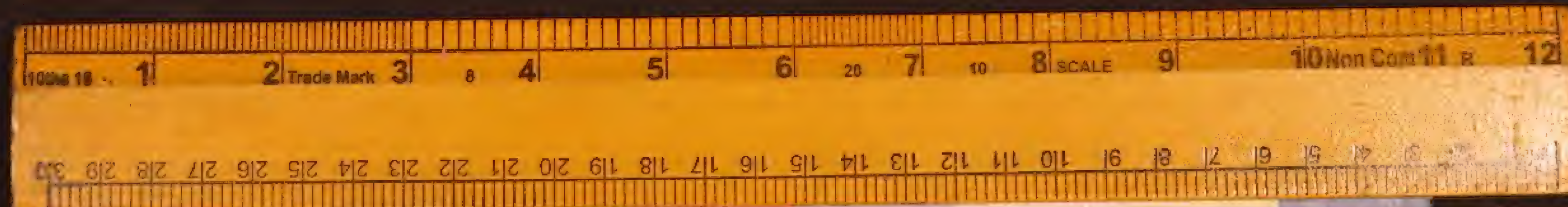
कंदोलकः ५ कंदोलः ॥ इति गुणाः कटुत्वे तिक्तत्वे उष्णत्वे
 हेमचंद्रः ॥ चक्षुहितत्वे काचकारिते कृमि
 कंदोलवीणा स्त्री वंदोलवीणा दोष मूलदोषनाशित्वे च तस्य
 कंदो इति ख्याता तत्पर्यायः वीजे अथ प्रसादने ॥ इति
 वंदोलिका २ वंदोलवल्ली ३ राजनिर्घटः ॥
 इत्यमरः वंदोलिका ४ कंदोल कतफलः ५ कतकहस्तः इति
 वीणा ५ इति भरतः ॥ राजनिर्घटः ॥ (माला
 कंदोली स्त्री कंदोलवीणा इति कतमालः ५ अग्निः इति शाह
 शृङ्खलिकावली ॥ (को कचमालः त्वतमालश्च पाठः
 कंदोवः ५ शुककीटः शूयाण कति त्रि कियत एवमात्रे कत
 इति भाषा इति शाहचंद्रिका ॥ इति भाषा इति व्याकरणे ॥
 कतः ५ मुनिविशेषः इति ॥ कतिययः त्रि कति कतिगुलि
 मेदिनी तत पुरुषेण जाता इति भाषा इति व्याकरणे ॥
 प्रतिशयनाम त्रिष्यपुत्रः यथा कतृणा स्त्री सुगोथ तृणाविशेषः
 समति ध्रुवोः प्रतिशयः कणा रामकपूर इति ख्याते तत
 प्रतिशयात्मजः तस्य मेधातिथि पर्यायः योः २ सौगंधिके ३
 लस्मात प्रकृतायादिजातयः ध्याम ४ देवजग्यके ५ रोहिषे ६
 इति श्रीभागवते ॥ इत्यमरः सुगोथे ७ तृणाशने ८
 कण्वे स्त्री पापे इति मेदिनी सुशीतले ५ इति रत्नमाला ॥
 कतः ५ मुनिविशेषः इत्युणादि रोहिषतृणा १ कातृणा २ भूति
 कोषः कतक हस्तः ॥ इति १२ भूतिके १३ श्यामके १४
 राजनिर्घटः ॥ ध्यामके १५ पूति १६ मुद्गले १७
 कतकः ५ हस्तविशेषः निर्मली देवदत्थके १८ अथ गुणाः १९
 इति भाषा तत्पर्यायः ॥ (लाः कटुत्वे तिक्तत्वे कफशूलघ्नयो
 अथ प्रसादः २ कतः इति कफ दोषघ्नो ग्रह विलाशित्वे च
 ४ रुचाः ५ छेदनीयः ६ गुग्गुलुः राजनिर्घटः ७ अग्निः वाकुलिपा
 कतफलः ८ तिक्तमीचः ९ अथ इति भाषा इति मेदिनी ॥

कतोयं स्त्री मये इति ॥ इति सारसेदरी प्रवेथस्य ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ कल्याणा रचना वदन्तास्त्रिक
 कस्य उस्ताये इति कविकल्पद्रुमः सत्या इति भरतः प्रवेथकल्पना
 कत्र सक शेषिले इति ॥ स्त्रोकसत्या प्रज्ञाः कथोविदुः
 कविकल्पद्रुमः ॥ परं यशस्यया यास्यात् सा ॥
 कस्तवरे स्त्री स्त्रियः इति ॥ मताख्यायिका कवित इति
 शहवेदिका ॥ कोलाहलाचार्यः ॥
 कथं कवाकप्रवेथे इति कथाप्रसंगः जल्पकः इति
 कविकल्पद्रुमः ॥ शहस्तावली वात्सल्यविषयेषः
 कथं वा कथमकिंप्रकारे इति इति मेदिनी ॥ नाटक
 व्याकरणे ॥ कथाप्राणः त्रिकथकः सत्
 कथकः त्रि रक्ता कथोपजीवी वक्ता इति शहस्तावली ॥
 नाटकवर्णनकर्ता तत्पर्यायः कथितः त्रि उक्तः कथावला
 एकनटः २ कथाप्राणः इति भाषायया कथितो वश ॥
 शहस्तावली ॥ विस्तारो भवतां सामर्थ्ययोः
 कथेकथिकः त्रि प्रष्टा प्रश्नकर्ता इति श्रीभागवते ॥
 इति त्रिकोऽशेषः भूमिप्रयोगो ॥ कद इ रोदने ग्राह्याने
 कथेकथितो स्त्रीष्टकाष्टमः कैलये इति कविकल्पद्रुमः
 इति हेमचन्द्रः ॥ भाषा कद व म उ वेकये चिह्नी
 कथने स्त्री कथा कहने इति भावे इति कविकल्पद्रुमः ॥
 इति हलायुधः ॥ कदः पु मेचः इति शहस्तावली
 कथमवा हर्षः गर्हा प्रकारार्थः कदकः पु विताने वादेया ॥
 सभ्रमः प्रश्नः संभावना ॥ इति भाषा इति हेमचन्द्रः ॥
 इति मेदिनी ॥ मः कदधाने पु निर्दिष्टयथः तत्
 कथा स्त्री प्रवेथकल्पना इत्य पर्यायः व्युत्पत्तिः २३१५ः ३ विषयः
 प्रवेथेन कल्याणा अथवा प्रवेथस्य कथायथः ५ इत्यमरः ॥
 अभिधेयस्य कल्याणास्यैवना कदने स्त्री पाये मर्दं मुहे ॥

इति मेदिनी मारणे इति प्राह्वयेणः कदेवकः नीपोमहा
 भूमिप्रयोगः जराथरश्च ॥ कदमोपि तथा वदुफलोमतः
 कदवे स्त्री कलिताने इति इत्यमरटीकायो भरतः ॥
 व्याकरणे ॥ सर्वयः इति मेदिनी देवता उक्त
 कदेव स्त्री निकुरेवं समूहः इति तृणे इति रत्नमाला ॥
 मेदिनी ॥ कदेवके स्त्री समूहः इत्यमरः
 कदेवः पु हस्तविशेषः कदम कदेवकः पु हरीदुः सर्वयः
 इति भाषा तत्पर्यायः नीयः इति राजनिर्घटः कदेवहस्तः
 २ प्रियकः ३ इति प्रियः ४ इत्यमरः इति शहस्तावली ॥
 कादेवः ५ इति तट्टीका ॥ कदमदः पु सर्वयः इति ॥
 सट्टपदेष्टः ६ प्राह्वयेणः ७ शहवेदिका ॥
 हरिप्रियः ८ इति रत्नमाला कदेवपुष्पा स्त्री मुदितिकाहस्तः
 हस्तपुष्पो ९ सतीभिः १० ललकोषी मुदरी इति भाषा इति रत्नमाला
 ११ कादमर्यः १२ सीधुपुष्पाः १३ कदेवपुष्पी स्त्री महाप्राचीनकाहस्तः
 महापुष्पाः १४ कलीपूरकः १५ मुदिरा इति भाषा इति ॥
 स्य गुणाः तिक्रमे कदने कथय राजनिर्घटः शहवेदिका च
 ते वार्तकफ पितामि नाशिते कदेवी स्त्री देवदालीलता इति
 शीतलते मुकुवहेनतेव इति राजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटः अत्र नीपहलिप्रियो कदरं स्त्री पायसभेदः इति
 थाराकदम वाचिनावीपकदेव शहमाला ॥
 साम्यात् पठितो यथासौक्तः कदरः पु श्वेतखदिरः कोखा
 नीपो महाकदमः स्याद्वागकरे वावला इति भाषा तत्पर्यायः
 व इत्यपि द्वितीयोऽल्पप्रसङ्ग सोमवल्कः २ इत्यमरः ॥
 हस्तपुष्पाः कदेवकः इत्यमरभेदः ब्रह्मशाल्यः १ खदिरपत्रमः ४ इति
 तथा रत्नेपि हारिश्च वज्रोवलाः रत्नमाला कृकचः कुरात इति
 भूलीकदेवका थाराकदेवः ५ १२ भाषा व्याधिभेदः कदा ॥
 प्रियः हस्तपुष्पाः केशराख्याः १ जामुडा इति भाषा इति मेदिनी

तस्य लक्षणं शर्करोन्मीयते ॥ ऊर्लेभा २० भावुफला २०
 योद हते वा केटकादितः वनलत्नीः २२ अस्याः पक्वफल
 ग्रन्थिः कोल वडतसो ज्ञायते गुणाः कषायते मधुरते वल
 कदले तत इति निदाने ॥ कारिते श्रीतलते पितासु
 म्रकृशः इति हारावली ॥ विमर्दनते गुरुतरते मदाने
 कदलीः त्रि तद्रः रूपणः ३० अयम्यते सधः मुक्रविबर्धनते
 आत्मानं धर्मकृत्ये व पुत्रदारे ३१ क्लमत्तस्माद् हतकोतिराते
 पीशयन् यो लोभात् ॥ दीप्ताश्लेषदत्ते कफामयकते
 सेविनोत्पथान सकदर्थ इति सेतयणाते उर्जिते च मोचक
 स्मृतः इति स्मृतिः ॥ गुणाः रुघते कफकृमिनाशिते
 कदलः पुं कदलीवृत्तः ३२ कृष्णसीहन्वः ३३ अग्निदीपनते
 इति मेदिनी ॥ वल्लिशोधनते च अस्यामूल ॥
 कदलकः पुं कदलीवृत्तः इति गुणाः वलकारिते वातपित्त
 शह्यतावली ॥ नाशिते गुरुते व माणिक्य
 कदला स्त्री पृथ्वीवाकुलिया इति मर्त्यामृतचैयकाया भेदाः कदला
 भाषा इमिकाशाल्मलीवृत्तः वरवोवर्त्तते उक्तागुणालेखिता
 इति मेदिनी ॥ भवेति निर्दीयता स्थालवृत्ताव
 कदली स्त्री तृषधी विशेषः ॥ तेषां इति राजनिर्घटः ॥
 कला इति भाषा तत्पर्यायः चैयकाश्च कदली फल गुणाः
 वारणकुसा २३ भा ३ मोचा ४ ॥ वातपित्तहृते गुरुते मुक्र
 म्रशमत फला ५ काष्ठीला ६ हृदिकारिते अतिशीतलते
 इत्यमरः कदलः ७ वारणकुसा ८ सेयाके मधुरते व दुग्धदीप ॥
 वारुणा ९ इति तट्टीका ॥ तक्रतालमुक्तं कदले उर्जित ॥
 सफला १० सकृत्तारा ११ सक्तफ इति राजवल्लभः हरिण ॥
 १२ मुक्रफला १३ हल्लिविवाली १४ विशेषः यताका इति ॥
 मुक्रदंतिका १५ निःसारा १६ मेदिनी करिवेजयेती हाति ॥
 राजेष्टा १७ बालकपिषा १८ उपेक्ष निशान इति भाषा ॥

इति हलायुधः ॥ केचुकालः ३ कदुपुत्रः ४ इति
 कदले स्त्री कुत्सितवर्णाः ॥ शहचंद्रिका ॥
 कदाच कस्मिन्काले कवेकथन कदरः त्रि कुत्सितवक्ता तत
 इति भाषा इति व्याकरणे ॥ यथीयः गस्तीवादी २ इत्यमरः
 कदाकाः त्रि कुत्सिताकाः उर्वीक ३ अति कुत्सितः इति
 कदास्ते स्त्री कृष्णवृत्तः कृष्ण इति हेमचंद्रः ॥
 भाषातत्पर्यायः कोवे २ ॥ कन इति श्रीतोगतौ पुनो
 उष्टे ३ वायं इति शहचंद्रिका इति कविकल्पद्रुमः
 कदाचन वा कस्मिन्काले कानो कनके स्त्री स्वर्ण इत्यमरः
 समये इति भाषा इति व्याकरणे कनकः पुं यलाशहृतः
 कदाचित वा कस्मिन्चित्काले नागकेशवृत्तः धुस्ववृत्तः
 तत्पर्यायः जातु २ इत्यमरः ॥ कावनालवृत्तः कालीयवृत्तः
 कर्हिवित ३ इति हेमचंद्रः ॥ चम्पकवृत्तः इति मेदिनी ॥
 कदुस्ते स्त्री इषडस्ते तत्पर्यायः कासमर्दवृत्तः कणगुग्गुलवृत्तः
 कोस्ते २ कवोस्ते ३ मेदोस्ते ४ इति राजनिर्घटः लात्तातरुः
 तद्वति त्रि इत्यमरः ॥ इति शहमाला ॥
 कदुषः पुं कुत्सितः ३ इति कनकदेशके स्त्री राजकुत्रे इति
 व्याकरणे ॥ त्रिकोशेषः ॥
 कदुः पुं पिंगलवर्णः तद्वति त्रि कनकपलः पुं यलपरिमाणे
 इत्यमरः ॥ ततु स्वर्णादि परिमाणकषोडश
 कदुः स्त्री नागमाता इति मेदिनी माषके तत्पर्यायः कुरुविस्तः २
 सातुदत्त कन्या कश्यपपत्नी च इति हारावली ॥ (ती
 इति पुराणे ॥ कनकप्रभा स्त्री महाज्यातिषा
 कदुपुत्रः पुं नागः इति ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 शहचंद्रिका ॥ कनकप्रसवा स्त्री स्वर्णकेतकी इति
 कदुसतः पुं नागः तत्पर्यायः राजनिर्घटः ॥
 काद्वेयः २ इति शहमालावली कनकरोभा स्त्री स्वर्णकदली



कनिष्ठ

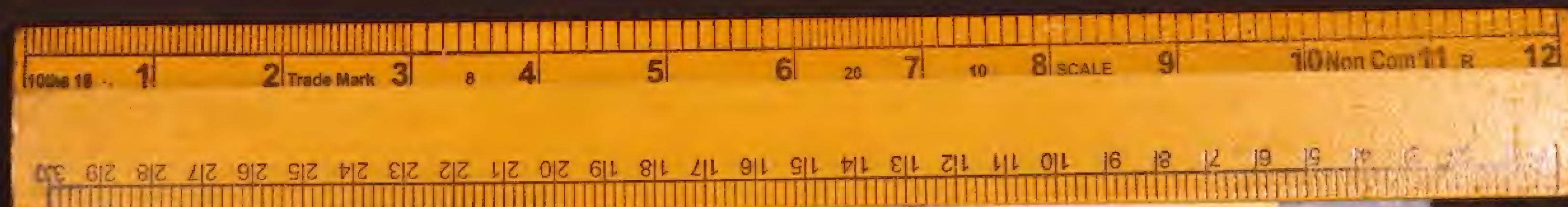
पृष्ठ ५५० कथा

इति राजनिर्घटः ॥ कन्यासः ७ यविष्टः ८ इति तद्दीका
कनकासः ७ इति ताले इति सारसंदरी ॥
राजनिर्घटः ॥ (इति कनिष्ठकं स्त्री श्रुतत्वे इति
कनकलोद्भवः पुंशतः पुंशतः राजनिर्घटः ॥
भाषा इति राजनिर्घटः ॥ कनिष्ठा स्त्री उर्वलगुलिः को
कनकलासः पुंशतः कनकासः श्रोगुल इति भाषा इत्यमरः
इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥ मेदिनी कन्याधीरादिति स्मृतौ
कनकाचलः पुंशतः सप्तमे हि धा भेदोत्पत्तिनायिकाविशेषः
पर्वतः इति सिंहातशिशोर्मणिः श्रुत्या लक्षणं पौराणीकत्वे सति
दानविशेषः इति स्मृतिः ॥ भर्तृभूतत्वे सति १ सप्तमे जरी
कनकाध्यतः पुंशतः कन्या इति हेमचंद्रः
तत्पर्यायः भौतिकः २ ॥ कनीचिः स्त्री गुंजा कुंज इति
इत्यमरः ॥ भाषा इति शहरत्वावली पुष्पशु
कनकाशकः पुंशतः कोविदाहृतः लता शकटः श्रुत्यादिकोशः
इति राजनिर्घटः ॥ (तत् सृष्ट्या मध्योपि पादः ॥
कनकालुका स्त्री खणकलसः कनीनिका स्त्री वत्सलाग
पर्यायः भृंगारः २ इत्यमरः कनिष्ठगुलिः इति मेदिनी
कनकहं स्त्री नागकेशपुष्पं कनीनी स्त्री कनिष्ठगुलिः ॥
इति राजनिर्घटः ॥ इत्यमरटीका ॥
कनकाकृषः पुंशतः कनीयसं स्त्री ताम्रं इति हेमचंद्रः
इत्यमरः नागकेशाहृतः इति कनीयान् त्रिंशजः अतिपुत्र
शहरचंद्रिका ॥ (३) अत्यल्पः इति मेदिनी
कननः त्रिकाणः इति हेमचंद्रः कंतुः पुंशतः कामदेवः इति
कनिष्ठः त्रिंशतिपुत्राभ्यः त्रिकोणशेषः रुदयं इति
यश्चाज्जातः तत् पर्यायः सिंहातकौमुद्यामुणादिहतिः
जघन्यजः २ यदीयान् अश्वत्थः कंधा स्त्री स्तनकर्पटः कोश इति
अनुजः ५ इत्यमरः कनीयान् भाषा इति स्त्री लिंग संज्ञके ॥

केंद्रः

धर के

अमरः मृगयभिक्तिः कोय इति सचतुर्विधः वातिकः रैथतिकः
 भाषा इति मेदिनी उसीनराख्य २ स्नेषिकः ३ सात्रिपातिकश्च
 जनपद प्रसिद्ध शमाणो नामस यषेयथाक्रमे लक्षणानि ।
 विषयभूतेषु षष्ठेतात्पर्यकं रुतेविवर्णं स्फुटितं वातिकं
 स्त्रीवेत्यात् यथासौ समीने ॥ तेविनिर्दिष्टात् राहुरागज्ज
 कंथा सौ समीकंथे आह्नीना पुते विद्यात् पितात्मकं तु ते
 कंथा आफ्रिकंथे इत्यमरः ॥ नौलपुष्पा प्रतीकाशे कंथेते
 टीकायोभातः ॥ कफात्मकं सर्वलिङ्ग समायुक्तं
 कंथारी स्त्री हृत्विशेषः तत् सरिपातात्मकं विदुः सत्रि
 यर्ण्यायः कंथारी २ कंथा शब्दं पातात्मकोऽसाध्यः कोषाः कृच्छ्र
 दुर्द्वयी च तीक्ष्णकंदका पीता प्रसाधनाः इति माधवकरः
 ६ कूर्गंथा ७ दुष्प्रवेशा ८ कंदगुडुची स्त्री गुडुचीविशेषः
 अस्या गुणाः कटुत्वं तिक्तत्वं ॥ तत्पर्यायः कंदोज्ज्वला २
 असत्वं कफवातशोथरक्तयोषि कंदामृता ३ बहुक्लिजा ४ बहुरुता
 ज्वरनाशित्वं दीयनत्वं रुचि पिंडालः ६ कंदरोहिणी ७
 कापित्वं च इति राजनिर्घटः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 कंदे स्त्री पुं पूरणः शस्यमूले कंदं स्त्री चेतोत्पलं ॥
 इति मेदिनी गृजने इति ॥ सादासंदि इति भाषा इति
 राजनिर्घटः ॥ शहरत्नावली ॥
 कंदः पुं मेघः इति मेदिनी ॥ कंदफला स्त्री लज्जकारवल्ली
 योनिरो गविशेषः तस्य निदना इति राजनिर्घटः ॥
 लक्षणे यथा दिवासमादति ॥ कंदमूले स्त्री मूलकं इति
 क्राथा ह्यायामादति मेघुनात् राजनिर्घटः ॥
 तताच्च नखदेताधेवीतायाः कंदं स्त्री अईकं इति ॥
 कृपितायदा मूयशेरीणात्सेकाशे राजनिर्घटः ॥
 लकुचाकृति सत्रिभे उत्पद्यते ॥ कंदः पुं स्त्री गुह्य इति ॥
 यदोयोनौ नात्राकंदल्योनिजः मेदिनी कृत्रिमोऽह्विमो वा ॥



कंदर्प

अथ ५५२ कंदर्प

सजलो निर्जलो वा गृहाकारो ॥ विशेषः तस्य लक्षणं नारी ॥
गिरिनिर्देशः इति भरतः ॥ यद्वयस्याप्यकोतस्य रुद्रयोर्गिरि
तत्पर्यायः दरी २ कंदरा ३ ॥ कटिचंद्रेण लयेदायु वधः ॥
इत्यमरकंदरी ४ इति ॥ कंदर्पश्च ल इति भरतः ॥
योजिका दः ५ इति स्वामी ॥ कंदले त्रिकपालः उपरागः ॥
कंदरीः पुं श्रेष्ठः इति ॥ नवोक्तः कलधनिः इति ॥
मेदिनी ॥ मेदिनी मयवातः इति ॥
कंदरा स्त्री गृहा इत्यमरः ॥ शब्द रत्नावली ॥
कंदराकरः पुं यवतः इति ॥ कंदलः पुं कनकं पुं ॥
हारावली ॥ कपालः इति भरणी ॥
कंदरालः पुं गर्भभंडारः ॥ कंदलता स्त्री मालाकंदः इति ॥
सतवतः इति मेदिनी ॥ राजनिर्घटः ॥
आखोटवतः इति राजनिर्घटः ॥ कंदली स्त्री मृगविशेषः यस्य
कंदरालकः पुं सतवतः इति ॥ वर्मव्यवहिते गुल्मप्रभेदः ॥
शब्दरत्नावली ॥ कंदली इति मेदिनी यताका ॥
कंदरी स्त्री गृहा इत्यमरः ॥ इति त्रिकोशेषः यद्यवीजं ॥
कंदरोद्भवा स्त्री रुद्रयाषाण ॥ इति राजनिर्घटः ॥
भेदीवतः इति राजनिर्घटः ॥ कंदली कुसुमे स्त्री शिलीश्वरः ॥
कंदर्पः पुं कामदेवः ॥ इति जटाधरः ॥
इत्यमरः ॥ कंदवर्द्धनः पुं मृगः इति ॥
कंदर्पकूपः पुं योनिः इति ॥ राजनिर्घटः ॥
जटाधरः ॥ कंदवल्ली स्त्री वेण्याककोटकी ॥
कंदर्पजीवः पुं कामवर्द्धनाम ॥ इति राजनिर्घटः ॥
हलः इति राजनिर्घटः ॥ कंदवल्ली स्त्री त्रिपर्णिका इति ॥
कंदर्पमयलः पुं लिङः इति ॥ राजनिर्घटः ॥
त्रिकोशेषः ॥ कंदमृगः पुं वृद्धः इति ॥
कंदर्पमृगवतः पुं मृगवधे राजनिर्घटः ॥

कंडुप

अथ ५५३ कन्यका

कंदसेने स्त्री योनिः कुरोगा ॥ द्विजैरनानि भोज्यानि मृद्वोह
विशेषः तत्पर्यायः योन्वर्षः कृतान्यपि इति त्रिपर्णिका इति ॥
२ इति त्रिकोशेषः तस्य ॥ कर्मपुराणे ॥
निरानादिकंद शब्दे इत्यमरः ॥ कंदोटे स्त्री नीलोत्पले इति ॥
कंदसा स्त्री नेदनवने इति ॥ शब्दरत्नावली ॥
त्रिकोशेषः ॥ कंदारः पुं मुक्तोत्पले इति ॥
कंदारः पुं यशस्वीकंदः इति ॥ शब्दरत्नावली ॥
राजनिर्घटः ॥ कंदोतः पुं कुमुदे इति ॥
कंदार्हः पुं मृगः इति ॥ त्रिकोशेषः ॥
राजनिर्घटः ॥ (२) कंधः पुं मेघः इति ॥
कंदालः पुं कासालः यशस्वीकंदः शब्दरत्नावली ॥
त्रिपर्णिका इति राजनिर्घटः ॥ कंधाः पुं मेघः इति मेदिनी ॥
कंदरी स्त्री लज्जालवतः इति ॥ मारिषवतः इति राजनिर्घटः ॥
वैद्यकं ॥ श्रीवा इत्यमरटीका सारसंदरी ॥
कंदी पुं मृगः इति ॥ कंधिः स्त्री श्रीवा समुद्रे पुं ॥
राजनिर्घटः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
कंडुः पुं स्त्री लौहमयपाकः ॥ कत्रे स्त्री पातके मूर्च्छा इति ॥
पात्रे तातया इति लोहतालाहता शब्दमाला कल्प मिति वपातः ॥
इति वभावा तत्पर्यायः ॥ कन्यका स्त्री कुमारी इति ॥
खेदनी २ इत्यमरः ॥ त्रिकोशेषः यथा मृगवर्षा ॥
कंडुकः पुं गंडुकः गंडु इति ॥ भवेद्गोरी नववर्षाच रोहिणी ॥
भाषा इत्यमरः ॥ (ना) दशमकन्यका प्रोक्ता अत ऊर्ध्वं ॥
कंडुपके स्त्री जलोपसेकीच ॥ राजस्वला इति स्मृतिः ॥
केवलयात्रे यत्र वर्द्धनाय केशे कन्यका जातः पुं स्त्री अविवाहिता ॥
तेजलादि यथा कंदपुष्पानि पुत्रः तत्पर्यायः काशीनः २ ॥
तेलेन पायस दधि शक्तवः ॥ इत्यमरः ॥

कपिः

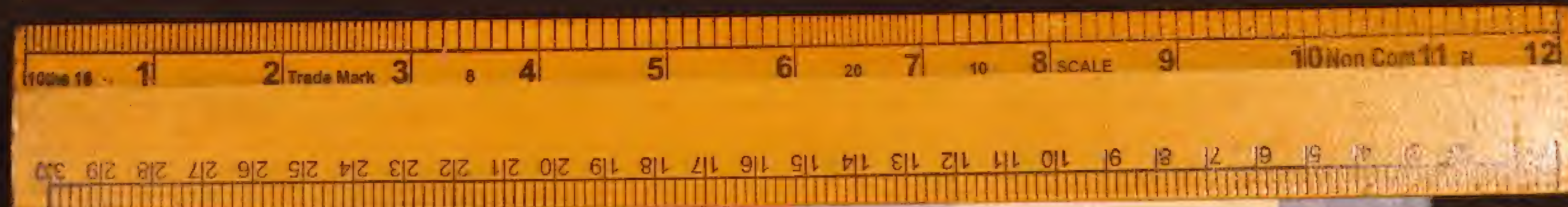
४५६ कपिक ॥

महादेः खंडे खायरा खोला शहचंद्रिका ॥
इत्यादिभाषा समूहः इति कपिककुः स्त्री हतविशेषः
मेदिनी कुष्टरोगविशेषः इति आलकुशी इति भाषा ततः
हेमचंद्रः तस्यलक्षणं यथा पर्यायः आलकुशी ३३
कुष्टरोगकपालभेदद्वयसंज्ञा ४ कंडूरा ५ प्राञ्जयाय
तनुकापालं तोदवहलेतनं एली ६ ज्वरप्रोक्ता ७ मूकशिमिः ८
कुष्टं विषमं स्मृतं ॥ इति ॥ मर्कटी ९ इत्यमरः स्वगुणा १०
माधवकरः ॥ अजहा ११ कंडूरा १२ प्राञ्जयाय १३
कपालनालिका स्त्रीतर्कदेको १४ शहवा १५ मूकशिमि १६
इतिभाषा इतित्रिकोशेषः ॥ मूकशिमि १७ कपिककुः १८
कपालभूत पुंशिवः इत्यमरः इतिभारतः स्वगुणा १९
कपालिका सीदेतोगविशेषः मर्कटी २० लांगली २१ कुंडली
तस्यलक्षणं कपालेष्विव ॥ २२ चंडा २३ इतिभारतः २४
दीर्घत सुदेतानो सवशर्करा कपिरोगफल २५ गुणा २६
कपालिकेति यद्विता सदादेत दुष्परी २७ अजहा २८ प्राञ्जयाय
विनाशिनी इतिमाधवकरः २९ बहरी ३० गुरुः ३१ आर्षभी
कपालिनी स्त्री दुर्गा इति ॥ ३२ शिवी ३३ वराहिका ३४ तीक्ष्ण
हेमचंद्रः ॥ ३५ रोमालुः वनमूकरी ३६
कपाली ३७ पुंमहादेवः इति कीशगोमा ३८ रोमवल्ली ३९
हलायुधः सुनामख्यातजति श्रृंगगुणाः स्वादुरसत्वेभ्युक्त
विशेषः सतत्राखण्डकर्म्यो हृदि कारितेवातलघुपित्तसंनिहता
तीव्रज्वरः इति पराशरः ॥ वृणनाशित्वं वृत्तित्वं च तस्या
पडतिः ॥ बीजगुणो वातशमनत्वं परमं ॥
कपिः पुं वानरः इत्यमरः ॥ वाजीकरत्वे च इतिराजनिर्वटः
सिंहकः मधुसूदनः इति कपिककुः फलोपना स्त्री जंतुका
मेदिनी यात्रिका इति लता इतिराजनिर्वटः ॥
शहमाला करंजभेदः इति ॥ कपिककुः स्त्री कपिककुः इति

कपिते

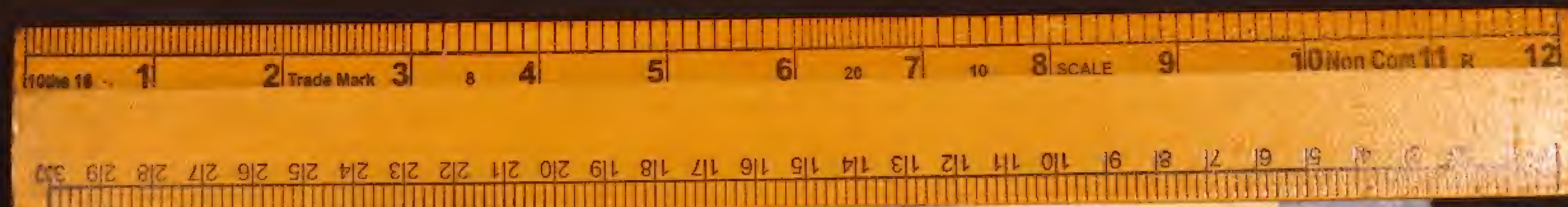
४५७ कपित्य

शहमाला ॥ कपित्यः पुं हतविशेषः कनेवल
कपिकंडुकं स्त्री शिरोस्थि ॥ इति भाषा तत्पर्यायः दीपित्यः
माताखुलि इति भाषा इति २ शहरी ३ मन्मथः ४ दीपित्यः ५
शहचंद्रिका ॥ पुष्पफलः ६ देतशटः ७ इत्यमरः
कपिका स्त्री नीलसिंहवारहतः कपित्यः ८ इतिभारतः ॥
इतिराजनिर्वटः ॥ मातुरः ९ मेगल्यः १० नीलमल्लिका
कपिकोतिः पुं कोलिविशेषः ११ ग्राहिकलः १२ चिरयाकी १३
प्राञ्जयाय इतिभाषा इति पुंशिवः १४ कुचफलः १५ कपिः
शहमाला ॥ १६ गंधफलः १७ देतफलः १८
कपिचूडा स्त्री अश्वातकहतः कश्चिन्नभः १९ कटिन्मफलः २०
इतिराजनिर्वटः ॥ करंजफलकः २१ अस्यामफलगुणाः
कपिचूतः पुं अश्वातकहतः अश्वातं उस्मत्वं कफनाशित्वं
इतित्रिकोशेषः ॥ ग्राहित्वं वायुवर्द्धकत्वं ॥
कपिजः पुं तरुफः शिलास २२ कंदरोमजिकाधिकजडताकारित्वं
इतिभाषा इतिराजनिर्वटः ॥ त्रिदोषवृद्धकत्वं विषहरत्वं ॥
कपिजं चिका स्त्री तैलपपीलि रोचकत्वं च तत्तत्फलगुणाः
का इतिराजनिर्वटः ॥ रोचकत्वं च तत्तत्फलगुणाः
कपिजलः पुं वातकषही ॥ गुरुत्वं व्यासवर्धनं श्रमक्षम
तन्नासगुणाः लघुत्वं शीतत्वं हरत्वं हिक्कापनोदकमत्वं ॥
कफ १ कपित नाशित्वं ॥ ग्राहित्वं रुचिप्रदत्वं ॥ ततः
अग्निदाहत्वे च इतिराजनिर्वटः सर्वदोषसेच इतिराजनिर्वटः
यद्विद्विषः तत्पर्यायः ॥ कपित्यमार्गं कंडूरे विषदे
तेजलः २ तस्यमासे ॥ ग्राहिवातलेमधुरासकषायतात
शुक्रवृद्धिकरे इतिराजनिर्वटः सौगंध्याच्च रुचिप्रदे इति
तित्रिपली इतित्रिकोशेषः राजवल्लभः ॥
कपितेले स्त्री तरुफनामोद्य कपित्यलक स्त्री पलबालक इति
द्रव्ये इति भावप्रकाशः ॥ राजनिर्वटः ॥



कपिल्यर्णी स्त्री वृत्तविशेषः गीतादेवहूति गर्भजातः ॥
 कपिल्यानीतिर्याता तत्पर्यायः इति श्रीभागवते अग्रिः ॥
 विज्ञा २ सरसा ३ विजयत्रिका कुकुः इति हेमचंद्रः ॥
 ४ इति रत्नमाला ॥
 कपिल्यास्यः पुं वानरविशेषः रत्नमालापिंगलवर्णः तदुक्ते
 तत्पर्यायः गोलागूल २ ॥ त्रि इत्यमरः नीलपीतः ॥
 दधिप्रेषणः ३ नगादतः ४ इति कपिलः इति भस्मः कपिलो
 त्रिकोडशेषः ॥
 कपिलध्वजः पुं ध्वजः इति भरतः
 त्रिकोडशेषः कपिलधुतिः पुं सूर्यः इति
 कपिलनामा पुं तिलकः इति शहचंद्रिका ॥
 रत्नमाला ॥
 कपिलपिपली स्त्री रक्तायामा तत्पर्यायः मूढीका २ गोमली
 इति वैयके सूर्यावतुहः ३ कपिलफला ४ अमृतसा ५
 इति रत्नमाला
 कपिलप्रभा स्त्री कपिककुः इति ८ मधुली ९ हरिता १० हारहार
 शहरावली ॥ सफल १२ मूली १३ हिमोन्नरा
 कपिलप्रभुः पुं रघुनाथ इति १४ यथिका १५ हेमवती १६
 शहरावली ॥ शतवीर्या १७ काप्रमरी १८
 कपिलप्रियः पुं आश्रयः इति अस्यागुणः मधुरते शीतते
 राजनिर्घटः कपिल्यः इति रुघते मद हृद्य दाहते दाह ॥
 जटाधरः ॥ मूढी ज्वर आस तस्मा रुद्धास
 कपिलः पुं श्रीरामः इति ॥ नाशितेव इति राजनिर्घटः ॥
 शहरावली कपिलदुमः पुं काटीनामसंगेय
 कपिलः पुं मुनिविशेषः ॥ काष्ठे इति शहचंद्रिका ॥
 सतज्ञानभक्तितोषयोगप्रचार कपिलधारा स्त्री स्वर्णिदीतीर्थभेदः
 श्रीभगवदवतारः कईमप्रजायते इति हेमचंद्रः ॥

कपिलशिशया स्त्री शिशयावृत्त त्रिकोडशेषः ॥
 विशेषः तत्पर्यायः कपिला २ कपिलस्त्री स्त्री गजपिपली
 पीता ३ सारिणी ४ कपिलादी ५ इत्यमरः ॥
 भस्मगभा ६ कुशिशया ७ अस्या कपिप्राः पुं प्रपावः कृष्णपीत
 गुणाः तिलते शीतवीर्यते ॥ मिश्रितवर्णः तदुक्ते त्रि ॥
 आमयवातपित्तज्वरकृद्दिक्ता इत्यमरः तिलकनामगेयद्रव्यं
 नाशितेव इति राजनिर्घटः ॥ इति मेदिनी ॥
 कपिला स्त्री पुं उरीकनामदिगाज कपिशोजनः पुं शिवः इति
 यत्नीभस्मगभाशिशयावेणुका ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 नामगेयद्रव्यं इत्यमरः ॥ कपिप्रापुत्रः पुं पिप्रावः इति
 गोविशेषः इति हेमचंद्रः ॥ शहमाला ॥
 सातसर्गावर्णि इति पुराणे ॥ कपिशी स्त्री माथवी मदिरा ॥
 गृहकन्याशिशया राजरीतिः इति मेदिनी जटाधर ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कपिशीका स्त्री मदिरा इति
 कपिलाम्बः पुं ईदः इति ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ कपिशीर्ष स्त्री प्राकाराये तत
 कपिलादी स्त्री मृगेवीरुः ॥ यर्ष्यायः खोडकशीर्षके २
 कपिलशिशया इति राजनिर्घटः क्रयशीर्ष ३ इति त्रिकोडशेषः
 कपिलोमफला स्त्री कपिककुः कपिशीर्षके स्त्री हिगले इति
 इति राजनिर्घटः ॥ शहचंद्रिका ॥
 कपिलोमा स्त्री वेणुका इति कपीककुः पुं कपिककुः इति
 राजनिर्घटः ॥ शहरावली ॥
 कपिलो हे स्त्री पितुले इति कपीज्यः पुं स्त्रीरिकावृत्तः
 हेमचंद्रः ॥ इति जटाधरः ॥
 कपिलिका स्त्री गजपिपली इति कपीतः पुं श्वेतबुद्धावृत्तः इति
 रत्नमाला
 कपिवक्रः पुं नाशदः इति ॥ कपीतनः पुं आम्नातकवृत्तः ॥

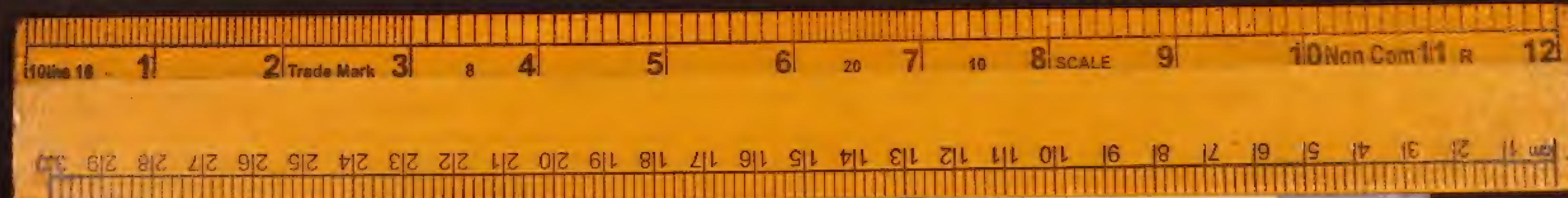


गर्हभोऽहसः शिरीहसः ॥ कपोतके ली सौवीरोजने ॥
 इत्यमः अमृत्यहसः इति इतिराजनिर्वटः ॥ (अद्वे)
 मेदिनी गुवाकहसः विलहसः कपोतचरणं ली नलीनाम
 इतिराजनिर्वटः ॥ इतिजटाधरः ॥
 कपोतः पुं हनुमान् इति ॥ कपोतपालिका ली विटेकः
 शहरावली ॥ लोकारिपोतकाद्यादिवितर्पति
 कपोतः पुं राजदनीहसः स्थाने पायरा योय इति ॥ (का)
 कपोतः इति राजनिर्वटः ॥ भाषा इत्यमः ॥
 कपोतः पुं शूरकपोतः ॥ कपोतपाली ली कपोतपालि
 पायरा इति भाषा तत्पर्यायः इतिहलायुधः ॥
 कलवः इति भाषा तत्पर्यायः इतिहलायुधः ॥
 कलवः २ पायरावतः इत्यमः कपोतवस्का ली ब्राह्मीहसः
 पायरावतः ४ केषः ५ कलवः इतिराजनिर्वटः ॥
 इतिभसः गृहकुक्कुटः २ कपोतवर्गी ली सल्लेला इति
 यथामार्जः इति उः खे ॥ राजनिर्वटः ॥
 यादृशगृहकुक्कुट इतिप्रयोगात् कपोतवाणा ली नलिकानाम
 इति सारसदरी वनकपोतः गंधद्रव्ये इतिराजनिर्वटः ॥
 पुषु इति भाषा तत्पर्यायः ॥ कपोतसारं ली सौतोम्रेकने
 चित्रकंदः २ इतिमेदिनी ॥ इतिराजनिर्वटः ॥
 कोकदेवः ३ भूसः ४ भूसलोवनः कपोतोच्चिः ली नलीनाम
 ५ दहनः ६ अग्रिसहायः ७ भौष गंधद्रव्ये इत्यमः ॥
 गः ८ गृहनाशनः ९ तलोसगुणः कपोताभः पुं कपोतवर्गीः
 वीर्यवल हृदिकारिते स्वाडते इति हेमचंद्रः ॥
 कफपित्तस नाशितेव इति कपोतारिः पुं वृषनपत्नी इति
 राजनिर्वटः मधुरात् शीतत्वे ॥ शहरावली ॥
 कपोतले वातपित्तनाशिते ॥ कपोलः पुं सकृत्तिर्धकसत्रिथि
 साधयेतेव भजनन विरुद्धत्वेव भागः गाल इति भाषा तत् ॥
 इतिराजनिर्वटः ॥ यर्ष्यायः गडः २ इत्यमः ॥

पलः ३ इतिराजनिर्वटः ॥ व्यापाम निष्ठावन ली सेवोभ
 कफः पुं शरीरह भानुविशेषः निषुड जागर इति क्रीडा ॥
 तत्पर्यायः स्नेषा २ सेचातः ३ पराचातने भूमासुस्म शिरो
 सोम्यातः ययनः ५ वली ६ चिरक वमन स्वेदोपनाहादिकं
 अस्यगुणः गुरुत्वे संधि ॥ पानाहार भेषज मिदं ॥
 विस्मयकारिते गडत्वे प्रमर्दनत्वे स्नेषाणामुपे जयेत सच ॥
 त्रिगुणत्वे कटुत्वे शीतत्वे ॥ पंचविधोपपन्ना अवलेवकहेनेकः
 जडताकारिते शुक्लत्वे शीते स्नेदकः स्नेषकोपाः बोधक
 वसेते निशामुखे पूर्वाङ्ग भुक्तेव स्पर्धकश्चेति स्नेषायेवविधः स्मृतः
 प्रकोपवत्वे इतिराजनिर्वटः ॥ एतेषां सत्तणानि यथा ॥
 अस्य प्रकोपहेतुः गुरु मधुरा ॥ कफ यात्रात स्नेषाणो यत्
 रसातिस्त्रिगुणभूतद्रव्यं करोत्यवलेवने ततोऽवलेवका
 दिननिद्रा पूषसर्पिः प्रप्रेतुहिन स्वाति स्नेषाजामोसुरः स्थितः
 पतनकाले स्नेषाणः संप्रकोपः १ आमाशयाश्रितः सोऽत्र ॥
 प्रभवति दिवसादे भुक्तमात्रे ॥ स्नेदनात् स्नेदकः स्मृतः स्नेषकः
 वसेते तस्यक म्माणि ॥ स्नेषणात् स्नेधेः सचसेधोच्चावस्थितः
 स्नेमिते मधुरासता शिशिरा १ रसनावस्थित स्नेष बोधको
 शोष्ण प्रसेको मल प्राचुर्य ॥ रसवोधनात् ४ शिरसिप्रस्थित
 स्थिरता रसश्च लवणः के ३ ॥ आसो तर्पको नेत्रतर्पण ५
 रतिस्वप्नता आलस्यविकारिता अस्यस्थानानि अः कंट शिरः
 कठिनता शोषारुचि त्रिगुणता स्नेमयवीर्याणामाशयो रसः मेदो
 तद्रा तस्युपदेह कास गुरुता ॥ आणव जिह्वावकफस्थानामुः परे
 एताः कफास्थारुजः अस्य ॥ तत् प्रकृतिकस्य लक्षणं ॥
 प्रशामताकारणे गुरुशी मृदु ॥ गंभीर बुद्धिः स्थूलगः त्रिगुणकेशो
 त्रिगुणमधुर स्थिरपिण्डिलाः स्नेष महावलः स्वप्ने जलाशयालोकी
 प्रशमेयतिविपरीतगुणो गुणः ॥ स्नेषप्रकृतिको नरः तस्या ॥
 रुत तार कषाय तिलक कटुक ॥ विरुतस्य कर्म स्नेहो वेधः ॥

स्थितेव गौर्वे वृषतावले ॥ सिद्धांतकौमुद्या मुणादिहृतिः
तमाधुति स्तोभश्च कफ ॥ कफोणिः पुं भुजमध्यग्रेयिः ॥
कमीविकाजं इति कनुः इतिभाषा तत्पर्यायः
सखयोयः फेनः यथाशब्दार्थः कुर्याः २ इत्यमरः
इत्यादि ॥ कव ऊडः लुतो वीर्ण इति
कफकृत्तिका स्त्री लालाला कविकल्पदुमः ॥
द्युतु सिकुति इत्यादिभाषातत कवेयं स्त्री जले इत्यमरः ॥
पर्यायः सणीका २ सदनी ३ कवेयः पुं गङ्गाः १ स्तोविशेषः
लाला ४ आस्यासवः १ इति उदरे इतिमेदिनी ॥ (नई
हेमचंद्रः कवेयः पुं स्त्री क्रियाशुक्ताप
कफस्त्री स्त्री हयुषाभेदः इति कलेवरी इत्यमरः यथा ॥
राजनिर्घटः ॥ कवेयश्चित्र शिरसः सङ्गशक्तृष्टि
कफोणिः पुं स्त्री कफोणिः इति पाणयः इति देवीमाहात्म्ये ॥
हेमचंद्रः ॥ अणिव नागाना मयुते ॥
कफवर्धनः पुं पिंडीतगह्वरः तुरगनिभुते साङ्गैर्यानेशते
इति त्रिकोशेषः स्मृत्तर्हति ॥ यतीनादशकोटयोनिपतिता
कारके त्रिकोशेषः इतिवेयके ॥ एकः कवेयोरणे ताटक कोटि
कफविशेषः स्त्री मीरेवे इति कवेय नर्तनविधौ तिलसुलत
राजनिर्घटः ॥ विष्णोः स्त्रीकोटि निपातने
कफोतकः पुं वर्धस्वतः इति रुयतेः कोटिचेदः इति
राजनिर्घटः ॥ प्राचीनाः ॥
कफारिः पुं मुटी इति ॥ कवित्यः पुं कपित्थसुतः ॥
राजनिर्घटः ॥ इत्यमरीका कगित्यः ॥
कफी त्रि स्त्रीयुक्तः तत्पर्या इत्यमरमालाया पाठः ॥
स्त्रीयुक्तः स्त्रीयुक्तः इत्यमरः कविलः पुं कपिलवर्णः इति
गजे पुं इति सारस्वतः ॥ भरीतोहिरूपकोयश्च ॥
कफेल्ः वि कफायुक्तः इति कम उ क उ मृदि इति ॥

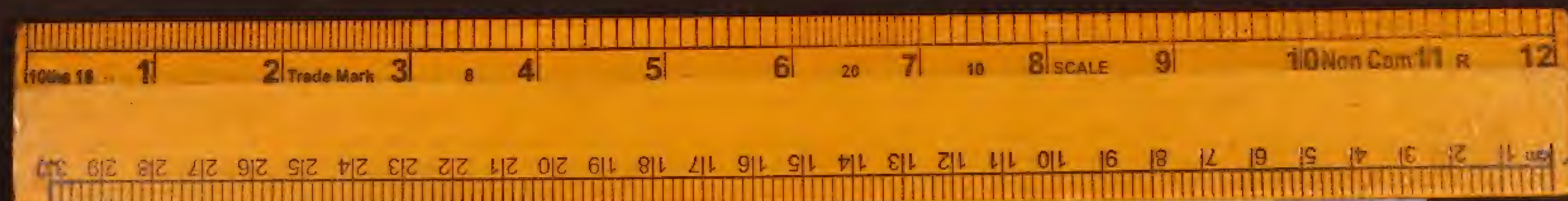
कविकल्पदुमः ॥ कमनीये वि कामनायोमे तत
कम उ उ कौतो इति ॥ पर्यायः वारु २ हारि ३ कविः
कविकल्पदुमः ॥ य मनोहरे ५ वल्गा ६ कोते ७
कम यजले शिरः सखे ॥ अभिरामे ८ वेधुरे ९ वमे १० ॥
मगले पादपूरणे इति ॥ रुच्ये ११ सुयमे १२ शोभने १३
शहस्रतावली ॥ मेजु १४ मेजले १५ मनोहरे १६
कमवे स्त्री भोऽभेदः ततु ॥ साधु १७ रमे १८ मनोज्ञे १९
मुनीना जलपात्रे इतिमेदिनी पेशले २० लये २१ सदे २२
कमदः पुं कक्षयः इत्यमरः ॥ काम्ये २३ कवे २४ २५ ॥
वेशः इति शहस्रतावली ॥ मधुरे २६ प्रिये २७ इति ॥
देवविशेषः मुनिभाजने ॥ हेमचंद्रः ॥
इति हेमचंद्रः शल्लकी इति ॥ कमये स्त्री कवेयं जले ॥
भरणी ॥ इत्यमरीकाया रायमुकुटः
कमदी स्त्री कक्षयी इत्यमरः कमरः वि कामी इत्यादिकोषः
कमडलः पुं स्त्री सैन्यासिना कमले स्त्री जलजपुष्पविशेषः
मृत काष्ठादिमयपात्रेतत्पर्यायः तत्पर्यायः यमै १ पायोजे ॥
कुंडी २ इत्यमरः करकः ३ २ नले ३ नलिने ४ अंभोजे ५
सलहृत इतिमेदिनी ॥ आनुजन्म ६ अंबुजे ७ श्रीः ८
कमडलतकः पुं सलहृतः अंबुरुहे ९ अंबुपद्मे १० सजले ११
इति त्रिमाला ॥ अंभोरुहे १२ सारसे १३ एकजे
कमने वि कामुके अभिरूपे १४ सारसीरुहे १५ कुटये १६ ॥
इतिमेदिनी ॥ (लः पाथोरुहे १७ पुष्करे १८ वाजे
कमनः पुं कामः अशोकह १९ तामसे २० कुशे २१
इतिमेदिनी ब्रह्मा इति ॥ केजे २२ कजे २३ आविदे २४
हेमचंद्रः ॥ शतपत्रे २५ विसकुसमे २६
कमनकदः पुं कक्षयी इति सहस्रपत्रे २७ महोत्पले २८
हेमचंद्रः ॥ वारिकहे २९ सारिजे ३०



सलिलजे ३१ पेकेरुहे ३२ राजीव वलावले ६ वेवले ७ अले ८
 ३३ अस्मगुणाः शीतलते ॥ पापिलवे ५ पापिलवे ५ इत्यमः
 स्वाडले १२ पापिलवे ५ पापिलवे ५ इति ॥
 संगोथिते शीतिलेतापशोति ॥ तटीका कम्पली ३१ ॥
 परमहन्नि कारितेव ३१ ॥ मेदिनी ॥
 राजनिर्घटः जले ॥ कंपनः पुं शिशिरः ३१ ॥
 तावेज्जोम ओषधे ३१ ॥ राजनिर्घटः ॥
 मेदिनीसारसयत्नी इत्यमः ॥ कम्पलत्मा २ पुं वायुः ३१ ॥
 कमलः पुं मृगविशेषः ३१ ॥ शहरत्नावली ॥
 मेदिनी ॥ कंपकः पुं वायुः ३१ ॥
 कमलास्त्री लक्ष्मीः वस्त्री ३१ ॥ हेमवेदः ॥
 मेदिनी ॥ कंपिते स्त्री वलने तत्पर्यायः
 कमलासनः पुं ब्रह्मा इत्यमः ॥ कंपने २ कंपः ३ वेपने ५
 कमलिनी स्त्री यमिनीयमाकः वेपथुः ५ ॥ शहरत्नावली
 ३१ ॥ शहरत्नावली ॥ कंपयुक्तेति ॥
 कमलात्रे स्त्री कुसुमपुष्पं कंपिलः पुं शरवणीकमलागुरि
 इत्यमः ॥ ३१ ॥ इति भाषातस्य रूपान्तराणि
 कमास्त्री शोभा ३१ ॥ कंपिलः कम्पलः कम्पलः
 राजनिर्घटः ॥ कम्पलः इत्यमः टीकाया
 कम्पिता ३१ ॥ कामुकः इत्यमः मुकुटादयः ॥
 कंपः पुं गात्रादिवलनेतत् ॥ कंपिलकः पुं हृत्विशेषः
 पर्यायः वेपथुः २ इत्यमः ॥ कम्पिला इति देशतः भाषा
 वेपने ३ वेपः ५ कंपने ५ ॥ तत्पर्यायः रक्तोऽगः २ रेवी ३
 राजनिर्घटः ॥ रेवनकः ५ रेनकः ५ लोहितोऽगः
 कंपने त्रि कंपयुक्तः कंपया ६ कंपिलः ७ रक्तचूर्णिकः ८
 इति भाषातस्य पर्यायः वलने ॥ तस्य गुणाः विरेचकत्वे कटुत्वे
 २ कम्पे ३ चले ५ लोले ५ ॥ उल्लेखे ब्रह्म कफकासनेतुक्रमे

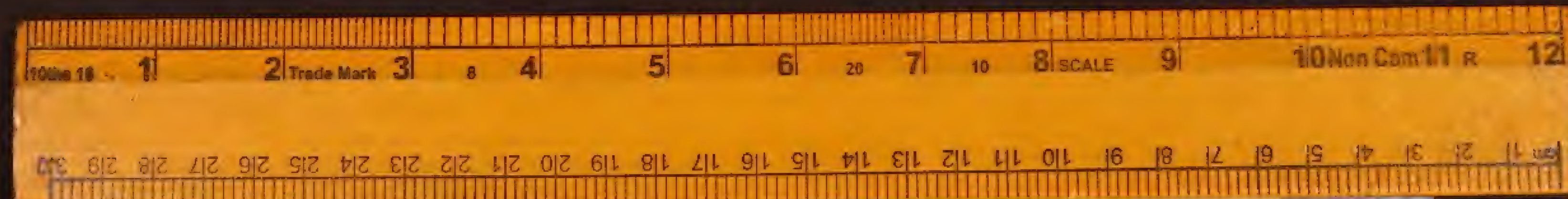
नाशिते लघुत्वेव ३१ ॥ कंबुः पुं वलये शोचकः हस्ती
 राजनिर्घटः ॥ ३१ ॥ मेदिनी कंबुः ३१ ॥
 कंबुः त्रि कंपयुक्तः कंपानितः गीवा नलके कोपाहा ३ ३१ ॥
 इत्यमः ॥ भाषा ३१ ॥ हेमवेदः ॥
 कंबु गतौ ३१ ॥ कम्पिकल्पदुमः कंबुका स्त्री अम्भोगेधावतः ३१ ॥
 कंबुः पुं चित्रवर्णः कंबुवर्णः ३१ ॥ तत्तमाल ॥
 तद्वति त्रि ३१ ॥ शहरत्नावली ॥ कंबुका स्त्री अम्भोगेधावतः
 कंबले स्त्री जले ३१ ॥ मेदिनी ॥ ३१ ॥ राजनिर्घटः ॥
 कंबलः पुं स्वनामत्वातेमेवादि कंबुयीवा स्त्री कम्पकृतिरेवा
 लोमरचित वस्त्रासनादितत् ३१ ॥ कंबुपुष्पी स्त्री शोखपुष्पी ३१ ॥
 यथीयः ३१ ॥ २ इत्यमः ॥ ३१ ॥ कंबुपुष्पी स्त्री शोखपुष्पी ३१ ॥
 नागराजः सास्त्रा प्राचारः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कृमिः उत्तमसेगः ३१ ॥ कंबुमालिनी स्त्री शोखपुष्पी ३१ ॥
 मेदिनी मृगविशेषः ३१ ॥ राजनिर्घटः ॥
 जटाधरः ॥ कंबोजः पुं शोखविशेषः ॥
 कंबुलिवास्ते स्त्री हृदयवहनीय देशभेदः हस्तिप्रभेदः ॥
 शकटे तत्पर्यायः गस्त्री २ ॥ ३१ ॥ मेदिनी ॥
 इत्यमः ॥ कंबोरी स्त्री गंबोरी हस्तः ३१ ॥
 तटीका ॥ शहरमाला राजनिर्घटः ॥
 कंबुतायी पुं शोखविज्ञः ३१ ॥ कंबु स्त्री उशीर उशीरे ३१ ॥
 महाभारते ॥ राजनिर्घटः ॥

कंबिः स्त्री दक्षिः हाता ३१ ॥ कम्पः त्रि कामुकः मेष्पुनेका
 भाषा इत्यमः ३१ ॥ विप्रिष्टः इत्यमः ॥
 कंबोरीपाव ३१ ॥ भाषा ३१ ॥ कयस्था स्त्री वयस्था काकोली
 मेदिनी ३१ ॥ इति भाषा ३१ ॥ इति भाषा ३१ ॥
 कंबुः पुं स्त्री शोखः इत्यमः ३१ ॥ स्वामी ॥



करः पुं राजसंख्यानं इति सर्पिणादीनां वृत्तभागो लाभात्
 पास्तभावा तत्पर्यायः ॥ इहनीयः यथा आददीताया
 भागधेयः २ वलिः ३ इत्यमरः वृत्तभागो दुमाश्रम मधुसर्पिषो
 काः ४ इति तट्टीका प्रत्यायः गेयोवधि रसानोच पुष्य मूल
 ५ इति मेदिनी अथ ॥ फलस्य च यत्र शाक तृणानां च
 राज्ञो कायहण प्रकारः क्रय चर्मणा वेदलस्य च मृन्मयानां च
 विक्रयादिना लाभादीनां संप्रत्य भोजनोत्पत्त्या प्रमयस्य च ॥
 राज्ञो करो यहीतयाः यथा क्रय अतिदीर्घा यनापि राजाश्रयि
 विक्रयमथान भक्तं च संपादयेत् वस्त्राणां करो गृहीयात् यथा
 योगलेभे च संप्रत्य वणिजो म्रियमाणो प्याददीत न राजा
 दायेत् करो यथा फलेन श्रोत्रियात् करो न वस्तुथास्य ॥
 पुत्रोत्तराजकतीचकर्मणा तथा सेसीदेक्रात्रियो विषये वसन
 वेत्तनं पोरुष्टे कल्पयेत् सते इति मनुः वर्षीयलः ॥
 करो राज्ञो राज्यातवारिकः किरणः हस्तः हस्तिमुः ३ इति
 करोऽल्लाल्यकृता यहीतयाः पथे मेदिनी कर्मण्यपदे कर्तव्यकः
 यथा लाल्यमदन्नाये वायो केवल यथा सख कर इत्यादि ॥
 षट्पदाः तया लाल्यो गृहीतयो करो क्री पुं करकः कमेऽलुः
 गृह्णाद्राज्ञात्थिकः कर ॥ इति मेदिनी ॥
 मूलदधिकयोः यमुहिरणयोः करकः पुं दाडिमहृतः ॥
 येषां प्राज्ञागुरुः करो यास्यः ॥ राजकरः पतिविशेषः लहो
 यान्ता नो भूम्युत्कर्षापकर्षयेत् करो जहृतः इति हेमचंद्रः ॥
 या कर्षकाणां क्षेत्रालावर्गोऽथ पलाशवृत्तः इति हागवली
 अथेतयानवष्टोऽष्टमोद्दशवा कोविदारहृतः वकुलहृतः
 भागो राज्ञो गृहीतयाः यथा करीरहृतः नारिकेलस्थमाला
 येषां प्राज्ञागुरुः करो यास्यः ॥ इति भाषा इति राजनिर्घटः
 हिरण्ययोः धान्यानां महोभागः करकंदकः पुं नखः इति ॥
 षष्टोद्दशपचरा दुमाश्रममधु त्रिकोशेषः ॥

करका स्त्री पुं मेघमवशिला करजः पुं कोकहृतः नखः
 पित्त इति भाषा तत्पर्यायः इति मेदिनी (३)
 वर्षीयलः इत्यमरः मद्योपलः करजाखः पुं नखीनामगेथ
 इति मेदिनी ॥ इति त्वमाला ॥
 काकाभाः पुं नारिकेलहृतः ॥ काज्याडिः पुं हस्तज्याडिहृतः
 इति त्रिकोशेषः इति राजनिर्घटः ॥
 कायहः पुं विवादः इति ॥ कोरजः पुं हस्तविशेषः कर्मका
 त्रिकोशेषः कायहणं च इति भाषा सप्तविधः तत्र
 करचर्षणः पुं दधिमेघनदेऽः अकरज पर्यायः नक्तमालः
 तत्पर्यायः वेष्णाखः २ दधिवारः २ पूतिकः ३ विश्विल्लकः ४
 तक्रोटः ४ इति हागवली ॥ पूतियणः ५ वडफलः ६ रोचनः ३
 हस्तचर्षणो स्त्री ॥ इति राजनिर्घटः चिरविल्लः ८
 करचर्षी पुं मेघानदेऽः इति करजः ५ कोरजकः ६ इत्यमरः
 शाहमाला ॥ चिरविल्लः ९ इति तट्टीका
 नारिकेलफलास्थि नारिकेलः अस्य फलगुणाः कटुते उष्णते
 खोल इति भाषा इति मेदिनी चतुर्द्वितत्वे वातनाशिते च इति
 शरीरास्थि इति हेमचंद्रः ॥ राजनिर्घटः वातकफमेहार्थः
 इति मेदः इति राजनिर्घटः ॥ कृमिकृष्ट नाशिते च तत्पत्र
 करकशालिः पुं कोकनोभतः गुणाः कफवातार्थः कृमिशेष
 इति राजनिर्घटः ॥ (३) नाशिते भेदकत्वे पाके कटुते
 काकदः पुं शाखोटहृतः श्वेत वीर्यी चते पित्तवर्द्धकते ॥
 इति भाषा इति भावप्रकाशः लघुत्वे च इति भावप्रकाशः
 काकदा स्त्री सिंहपुष्पीहृतः तत्रैलगुणाः अतिस्थिते वात
 इति राजनिर्घटः ॥ (३) नाशिते स्थिरी दीप्तिदाहते
 कोरजे स्त्री व्याघ्रनखनामगेथ नयनामय वातरोग कृष्टके
 इत्यमरः ॥ विसृष्टिका नाशिते तीक्ष्णते



उत्पत्ते लेयेन नानाविधवर्मो काटः पुं काकः हस्तिगोः
 व नाशितेव इति राजनिर्घटः इत्यमरः कुम्भेभूतः ॥ निय
 किटिमत्ते कमिनाशिते ॥ जीवनः एकादशहृदिप्रादे
 रक्तपित्तदोषकारित्वेव इति उडुरुटः नास्तिक इति यावत्
 राजवल्लभः अथ नाशकांजः वायविशेषः इति मेदिनी
 पर्यायः प्रकीर्णः एतिकांजः काटकः पुं काकः इति ॥
 शूतिकः एकलिकाकः इत्यमरः शशत्तावती ॥
 पूतीकांजः प्रकीर्णः एकैव काटी स्त्री उः खदोत्यागवी इति
 कः ॥ इति शतमाला यदुषः ॥ हेमचंद्रः ॥
 काटाकांजः गोदियाकांजः इति काटी पुं स्त्री हस्ती इति
 भाषामार्कटी माकडाकांजः हेमचंद्रः ॥
 इति भाषाश्रेणारवल्ली ॥ काटः पुं यदिविशेषः ॥
 विषकांजः इति भाषा इत्यमरः काकदिया इति भाषा इति
 भाषा अथ अन्नकांजः हेमचंद्रः ॥
 पर्यायः कामटी (वनेतडा) काणे स्त्री साधकतमे इत्यमरः
 कामः एकमहकः ४ इति ॥ तत्तु वृत्कारकांजः काक
 शतमाला कल्पकफलः अविशः विशेषः तस्य लक्षणं क्रियायां
 सुखेणः ॥ इत्यमरः अन्नफल साध्यायो वृत्तकारणानामथे
 गुणः पिपासानाशिते रुचि कारणात् रावधानाभवेयदुल्लि
 पित्तकारित्वे गुरुत्वेव इति ॥ निष्पत्तिकारणे विवर्तिते तौ सन्
 राजवल्लभः राजनिर्घटोक्त गुण काणते प्रकीर्णिते तेन रात्रेण
 पर्यायोक्तमहक शब्दे दृष्ट्या ॥ यान्ते लुनातीत्यत्र हस्तोदः ॥
 कांजकः पुं कांजहस्तः ॥ काणोत्तेपि दात्रेणैव काणते
 इत्यमरः शृंगराजहस्तः इति विवर्तिते तथावाले काण
 जहायः ॥ व्यवधानेपि क्रियानिष्पत्तिकारणे
 कांजफलकः पुं कणिसहस्तः यद्वै विवर्तिते तेषु काणते
 इति राजनिर्घटः प्रकीर्णिते इति मुग्यवोधटीकायां

डुर्गादासः तिथिर्द्विपारि मित कायस्य संहतिः वर्णानां ॥
 ववायेकादशसंज्ञककालविशेषः स्पष्टतादि योगिनोमासनादि
 तेषामानामिवयः १ वालवः २ कृतादि इति हेमचंद्रः ॥
 कोलवः इति तिलः ४ गारः ५ काणः पुं मृदोवेष्ययोजीत
 वणिजः ६ विष्टिः ७ शकुनिः ८ जातिविशेषः इत्यमरः अथ
 चतुष्टयः ९ किंतुः १० नागः ११ लिखनहतिः कायस्य इति ख्यातः
 तेषां यथाक्रमेणाधिष्ठातृदेवाः इति भरतः ॥
 इन्द्रः १ कमलजः २ मित्रः ३ अथ काणत्राणे स्त्री मस्तके इति
 माधवः ४ श्री ५ यमः ६ कलिः ७ हेमचंद्रः ॥
 हयः ८ फणी ९ मारुतः १० ॥ काणीये विकर्तये कार्ये
 एकैकस्मिन् तिथौ देहकाणे इति याकाणे ॥ इति
 भरतः तेषां ववादयः सप्त ॥ कांडः पुं मधुकोयाः मौवाक
 अष्टहत्या मुक्त प्रतिपक्षेयाई भाषाश्रुतिः कांडवपत्नी
 माभ्य हस्तपत्नीय चतुर्दशी ॥ हस्तावकं इति मेदिनी हेमचंद्रश्च
 प्रथमाई पर्यायते भवेति शेषाश्रुत्याः वेषादिचित्तभांड विशेषः
 हस्तचतुर्दशी शेषाई वीथिमुक्त समुद्रश्च साजि कौप इत्यादि
 प्रतिपत्त प्रथमाई पर्यायते नियमेन भाषा इत्यमरः ॥
 भवेति अतो भ्रवाणि कारणानि कांडी पुं मत्स्यः इति ॥
 पूर्वसप्ताः भ्रवाणि तेषामानयन त्रिकोडशेषः ॥
 क्रमायथा तिथिर्द्विजाकोनाग काणलः पुं हस्ततलः होडा
 शिष्टाकाणमादिभेदे लेतु ॥ तेलो इति भाषा यथाकाणतल
 सेकंतत काणे ववपूर्वके इति तालतल वलयेति जयदेवः
 ज्योतिषे दात्रे गात्रे ॥ अपिचाततः कातलीकृत्यापि
 इद्विपे इत्यमरः हेतुः कर्म ॥ हात्ताहले विषे अभतयन
 हस्तलेयः नृत्यप्रभेदः ॥ महादेवः कपया भूतभावनः
 गीतविशेषः क्रियाभेदः ॥ इति श्रीभागवते ॥
 संवेशनेकायस्यः इति मेदिनी ॥ काताले स्त्री वायविशेषः यथा



शिवागारे कलकं वसुधागारे करपल्लवसंगीनिनैस्मान्नसर्वतः
 शेषकं दुर्गागारे शिवाय ॥ इति देवीमाहात्म्ये ॥
 मधुग्रीव नवादेव कलकं कथात्रे स्त्री जलद्रा इति ॥
 कोस निर्गत कातालकं ॥ हागवली ॥
 इति तिष्ठादिते च नैदन ॥ करपालः पुं खड्गः इत्यमरः
 भट्टाचार्येण व्याख्याते ॥ करपालिका स्त्री हस्वगदाकार
 काताली स्त्री वायविशेषः ॥ हस्तदंडः सोढा इति ख्यातः इति
 कातालखरताल इति ख्याता भरतः एकधारसं इति स्वामी
 तन्यर्थायः करहिः २ इति तन्यर्थायः स्त्री २ इत्यमरः ॥
 त्रिकोऽशेषः करतलभूतिः स्त्री ३ इति ५ करपालिका ५
 तथाच यथानस्यादालीकपट इति तट्टीका ॥
 करतालीयद्वयः इत्युद्भटः करवालः पुं नखे इति शब्देना
 करतोया स्त्री खनामख्यात खड्गः तखाल इति भाषा ॥
 उत्तरदेशस्य नदी विशेषः तत् इत्यमरटीकायां भूतादयः ॥
 यर्थायः सदान्तीरा इत्यमरः करपालिका स्त्री करपालिका
 करदुमः पुं कारेकरहः इति इत्यमरटीकायां पुंसकुटादयः
 राजनिर्घटः ॥ करमः पुं मणिवैधावीय ॥
 करपत्रे स्त्री क्रकवः करतरे कनिष्ठापर्यन्ते करसर्वहिर्भागः
 भाषा इत्यमरः जलक्रीडा ॥ उष्ट्रिशिशुः इत्यमरः ॥
 इति जटाधरः ॥ करिणावकः इत्यमरः टीका ॥
 करपत्रवान् पुं तालहस्तः इति सारसेदरी उष्ट्रः इति मेदिनी ॥
 शहचंद्रिका ॥ नखनाम गेयद्रव्यं इति ॥
 करपत्रिका स्त्री जलक्रीडा इति नखनाम गेयद्रव्यं इति ॥
 करपत्रीः पुं भिंडाहस्तः ॥ इति राजनिर्घटः
 रैतेरंडः इति राजनिर्घटः करभ्रिया स्त्री लड्डुरालभा
 करपल्लवः पुं श्रेणुलिः यथा इति राजनिर्घटः ।

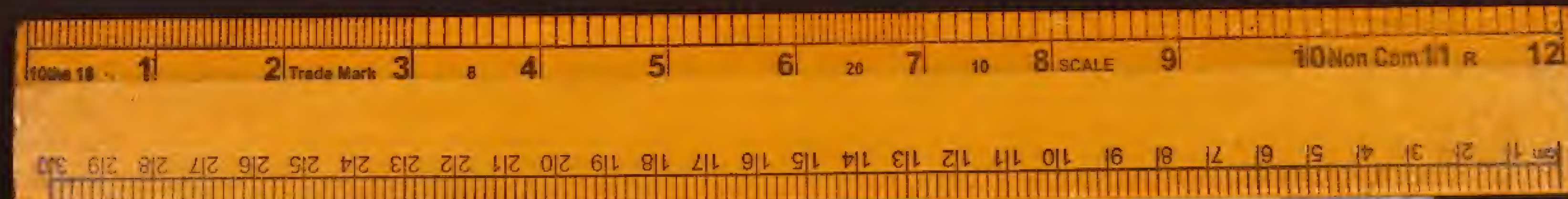
करभवल्लभः कपित्थहस्तः ॥ कृष्णफलपाकः ५ पाककृष्णः १ फल
 पीतहस्तः इति राजनिर्घटः ॥ कृष्णः १ पाकफलकृष्णः १२ वनालयः
 करभादनी स्त्री लड्डुरालभा इति १३ वलाकः १४ करोवृकः १५ वेलः
 राजनिर्घटः ॥
 करभीने पुं हस्ती इति राजनिर्घटः तट्टीकायां भरतः करमट्टी ॥
 करभी स्त्री उष्ट्री तन्यर्थायः ॥ वने लड्डा २० करालः २१ इति राज
 वामी २ इति जटाधरः ॥ मालाकरमट्टः २२ पाणिमट्टः २३
 करभीरः पुं सिंहः इति शब्दः ॥ तट्टालफलगुणाः तिलकते अ
 रत्नावली ॥
 करभूषणे स्त्री केकले इत्यमरः तन्यकृष्णगुणाः त्रिदशप्रमनते
 हस्तभरणमात्रेण ॥ अरुचि विष नाशिते च इति
 करमट्टः पुं गुवाकहस्तः इति राजनिर्घटः पिपासानाशिते
 त्रिकोऽशेषः ॥ आलते रुचि पित्तकारिते गुरु
 करमरी न पुं वेदी कयेदी इति अल्लते रुचि पित्तकारिते गुरु
 करमरी न पुं वेदी कयेदी इति त्वेव इति राजवल्लभः ॥
 भाषा इति त्रिकोऽशेषः ॥ करमट्टी स्त्री करमट्टकहस्तः इति
 करमट्टः पुं करमट्टकहस्तः इति रत्नमाला ॥
 शहस्रत्नावली ॥
 करमट्टकः पुं हस्तविशेषः यः इति हेमचंद्रः ॥
 आमला इति भाषा इत्यमरटीका करमाला स्त्री करयर्वरुणमाला
 सारसेदरी करोटा इति करमवा यथा अनामिका त्रयेणैकनिष्ठा
 इति च भाषा इति रत्नमाला राज त्रितये तथा तर्जनी मूलपर्यन्ते
 निर्घटादयः तन्यर्थायः कृष्ण करमाला प्रकीर्तिता इति पुं ३
 पाकफलः २ अविग्रः ३ सखेणः मालते त्रे सामान्यविषये ॥
 इत्यमरः कृष्णपाकः ५ पाकफलः तर्जनीमध्यमाऽनामकनिष्ठावेति
 ६ कृष्णफलः ७ पाककृष्णफलः ८ ताः क्रमात् तिस्रोऽङ्गुलि



पर्वणामथमावेकपविकापर्व इति त्रिकोडशेषः ॥ (मः)
 हयमथमायामरुतेनोपकल्पेयः करीभः पुं दीधिमिषितसक्तः इत्य
 इति शिवरहसीये शक्तिभिन्न ॥ करीभकं स्त्री करीभः दीधिसक्तः
 विषये अनामा मूलमाभ्य ॥ तत्पर्यायः कर्कसारः २ इति ॥
 कनिष्ठादि क्रमेण तुर्जनीमथ हागवली ॥
 पर्यंतमष्टपर्वसंज्ञयेत् इति करीभा स्त्री शतावलीप्रियेगुहत्तः
 सनत्कुमारसंज्ञितावने शक्ति इति राजनिर्घटः ॥
 तोषामष्टवारविषये अनां करीभः पुं नवः इत्यमरः ॥
 मिकात्रये पर्वकनिष्ठावर्षि करिः स्त्री करिताली इति त्रि
 कामथमायाच तर्जनी मूल कोडशेषः ॥ (इत्यमरः)
 पविका करितालासमाख्याता करवालिका स्त्री करपालिका
 आभ्यानामिकोतरातर्जनी मरीकायाभारतः ॥ (ति
 येतथा मथ्येयोजयेत् सतुपाये करवी स्त्री कवरी द्विगुयत्रे
 कृत इति शक्तिविषये मुद्रा ॥ शहचंद्रिका ॥
 लाते तया अनामा मूल ॥ करवीरः पुं स्वयः देवविशेषः
 मारुप्रशदक्षिणकवेणतुम इति मेदिनी प्रमशाने इति हेमचंद्रः
 (तीरे)

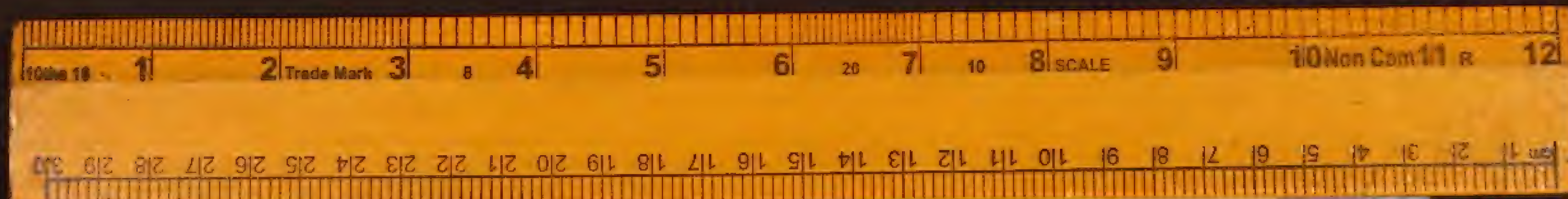
मथ्यमा मूलपर्यंतं जयेदष्टसु वंदः ब्रह्मावर्तदृष्टा दुतीनदी
 इदमपि भक्तिविषये अष्टवार चेद्विशेषराजपुरे इति कालिका
 परे इति प्रणामादस्य ॥ पुराणे ५६ अध्यायः दत्तवि
 करमुक्तं स्त्री भाषातत्पर्यायः (ज्ञानः)
 अष्टविशेषः वस्त्रीभा भाषातत्पर्यायः (ज्ञानः)
 लास्यादिभाषा इति हलायुधः प्रतिहासः २ शतशः ३ वे
 करमः पुं करीभः इत्यमरीका ५ हयमारकः ५ इत्यमरः प्रती
 यो नीलकेतः मिश्रितेति इति हासः ६ इति तटीका अष्टमः ३
 हेमचंद्रः ॥ हयारिः ८ अष्टनारक ९ शतके
 करीभितः त्रिभिषितः खचितः ९ तुरेगारिः १० इति रत्नमाला ॥

अष्टमः ११ वीरः १२ हयमारः १३ पार्श्वसम्मिताः इति कात्यायन
 हयमः १४ शतकेतः १५ अष्टमोय दर्शनात् इति तिथ्यादितत्वे
 कः १६ वीरकः १७ केतः १८ शकेतः १९ करशीकः पुं हस्तिमुडनिर्गत
 खतपुष्पकः २० अष्टमोतकः २१ जलकण तत्पर्यायः वमथुः
 खराहः २२ अष्टनाशनः २३ अष्ट इत्यमरः ॥
 लेगपुदः २४ दिव्यपुष्पः २५ होषि करमूकः पुं नवः त्रिकोड ॥
 यः २६ गौरीपुष्पः २७ सिद्धपुष्पः २८ शेषः ॥ (तः)
 अष्टगुणाः कटुत्वे तीक्ष्णत्वे काहाटः पुं यममूले मदनहे
 कुष्टके उति नाशिते वृणातिवि इति मेदिनी महाविडीतरुः
 घविस्फोटकशमनत्वे अष्टमूति इति राजनिर्घटः ॥
 लेव इति राजनिर्घटः ॥ काहाटकः पुं मदनहृत्तः इत्यमरः
 करवीरकः पुं अर्जुनहृत्तः इति हस्तीयसर्णे स्त्री ॥ (वा
 राजनिर्घटः खड्गः इति शहमास करमईः पुं करमईहृत्तः करम
 विषभेदः सतकरीरसमूले ॥ इति भाषा इति शहमासवली
 इति हेमचंद्रः ॥ करामुकः पुं कलपाकफलहृत्तः
 करवीरकेतसेतः पुं तैलकेतः पाणिनामला इति भाषा इति
 इति राजनिर्घटः ॥ शहचंद्रिकाभारतधृतवाचस्पति
 करवीरभुजा स्त्री आवकीहृत्तः अ करालकः पुं करमईकहृत्तः इति
 हर इति भाषा इति राजनिर्घटः राजनिर्घटः ॥
 करवीरी स्त्री अदितिः करालिका स्त्री बलाकापदी
 श्रेष्ठगवी ॥ त्रिदशकः ॥
 पुत्रवती इति मेदिनी ॥ इति भूरिप्रयोगः ॥
 करशावास्ती अंगुली इत्यमरः करारोटः पुं अंगुलीयके इति
 आसोयोरिमाणे यथा अष्टभिस्ते त्रिकोडशेषः ॥ (कालतनसी
 भवेत् ज्येष्ठमथ्यमेतत्परिचयैः कराले स्त्री कलकुवैरकः
 कल्पसे वदिरुहमेगुलेमति इति भाषा इति मेदिनी ॥
 सतममानंत पार्श्वनवउपवाः करालः पुं सजीसपुक्तलेगर्जन



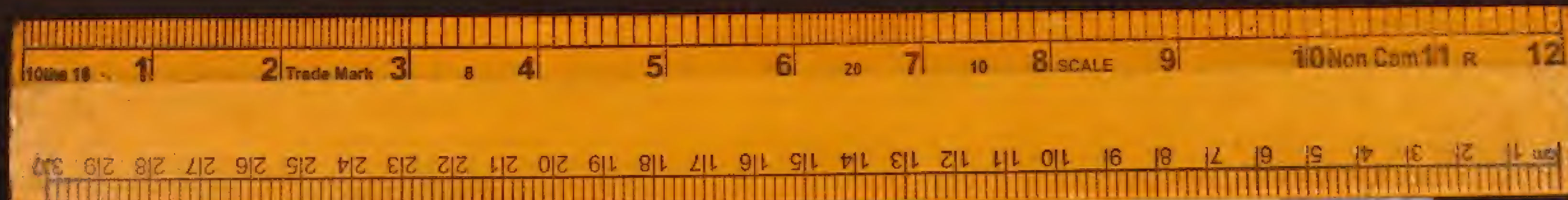
तेल इति भाषा इति मेदिनी ॥ राजनिर्घटः ॥ (३२)
 करालः त्रिदंतः देता इति भाषा करिपिणली स्त्री राजपिणली
 नेगः उचु इति भाषा भीषणः ॥ मः ॥
 भयानक इति यावत् इति मेदिनी करिपोतः पुं करिशावकः इति
 करालकः पुं कसतलसी इति हलायुधः ॥ (तत्)
 माला कराल शार्प आत्र ॥ करिवेयः पुं हस्तिवेधनस्त्रिभः
 करालत्रिपुटा स्त्री लेकायां पर्यायः शारिः ॥ इति हार
 इति राजनिर्घटः ॥ वली ॥
 कराला स्त्री शारिवाग्रनेतमूल करिमाचलः पुं सिंहः इति
 इति व्याता इति तमाला ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 करालिकः पुं हतः इति हेमचंद्रः करिमुलः पुं गणेशः इति
 द्रुः कराली स्त्री श्रेष्ठः राजनिर्घटः त्रिकोडशेषः ॥
 गतिजिह्वा विशेषः इति जटायः करिः पुं स्त्री करीरः इति शब्द
 करिकणवली स्त्री विकाशः ॥ त्वावली ॥
 वर इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥ करिशावकः पुं हस्तिशत्रुः तत्
 करिगणेशः पुं नागकेशवर्णकं पर्यायः कलभः ॥ काभ इति
 इति हारावली ॥ पादः इत्यमरः करिपोतः ॥
 करिगजिते स्त्री हस्तिगजनेत इति हलायुधः करिजः ५ इति
 पर्यायः हेदि ॥ शब्दमाला ॥
 इत्यमरः ॥ करी न पुं हस्ती
 करिजः हस्तिशत्रुः इति शब्दमाला ॥
 करीरः पुं स्त्री वेशोकुरः कोश
 माला ॥
 करिणी स्त्री हस्तिनीतपर्यायः कोश इति भाषा इत्यमरः
 येतुका २ वशा ३ इत्यमरः ॥ अस्पगुणाः स्त्र्यनाशिते कषा
 करिदाकः पुं सिंहः इति शब्दमाला ॥ यत्ने दाहजनकत्वेव इति राज
 ॥ त्वावली ॥ वल्लभः ॥
 करिपत्रे स्त्री तालीशपत्रे इति करीरः पुं षटः इति मेदिनी ॥

मरुभूमिज उग्रप्रियः केरकिहलः नेत्रगाह इति भाषा तत्कल ॥
 करील इति भाषा तत्पर्यायः गुणः कफवाग्रम मेदोनाशिते
 क्रकः २ येथिलः ३ इत्यमरः पित्तप्रकोपकत्वेव इति
 क्रकवः ४ इति तट्टीकानिष्पिका राजवल्लभः बुद्धभेदः इति ॥
 पकीरः ६ गुरुपत्रः ७ करकः ८ त्रिकोडशेषः ९ गुणायुध ॥
 तीक्ष्णकंदकः १० अस्पगुणाः ॥ शोतरीत तृतीयसः इत्यमरः
 आध्यानकारिते कषायत्वे ॥ तस्य तल्ले ३ हनाशानिष्टोमेः
 कटुत्वे उस्मत्वे अतिशयकफ करुणात्वा रसो भवेत् पीरः
 कारिते आसानिला ओषक रूपोतवर्णो ये कथितो यमदेवतः
 सर्वमूल विच्छिर्द्दितुर्ज्वलदेष शोकोत्रस्यायिभावः स्याच्छोच
 नाशितेव इति राजनिर्घटः मालेवनेमनेतस्य दाहदिकारस्या
 करीरा स्त्री वीरिका कफिकोका भवेद्वीर्यने पुनः पुनः अनुभाव
 इति भाषा हस्तिदेतमूले ॥ देवनिदा भूयत क्रंदितादयः ।
 इत्युणादिकोषः ॥ वेवणेकास निः श्वास स्तम्भ ॥
 करीरिका स्त्री हस्तिदेतमूलः प्रलयनानिव निर्वेदमोहायस्मा
 त्रिकोडशेषः ॥ ॥ वायि स्नानि स्मृति श्रमाः
 करीरी स्त्री वीरिका हस्तिदेतमू निषाद जउतोन्माद चिताया
 इति मेदिनी ॥ ॥ ॥ यमिचारिणः शोचो विनष्टेयु
 करीषः पुं स्त्री युष्कगोमयेवे प्रभृति यथा रात्रव विलासे।
 इति भाषा इत्यमरः तत् ॥ विपिने कजटानिवेधने तवचेदे
 पर्यायः गोशेषिः २ कृगणः ३ कुमनोहरे ४ पुः अनयोर्दना
 इति हेमचंद्रः ॥ ॥ विधेः स्फुटनवरुद्धेन शिषैषकत्वेन
 करीषाग्निः पुं युष्कगोमयेव अत्रराम वनवास जनित ॥
 बुदेर आगुण इति भाषा तत् शोकार्त्तस्य दशायस्य देवनिदा
 पर्यायः कृगणः २ इति ॥ एवंवेधुवियोगवित्तनाशदावपि
 त्रिकोडशेषः ॥ उराहार्यं परिपासस्तु ॥
 करुणः पुं हतविशेषः करुण महाभारते स्त्रीपर्वणि बोद्धव्यः



इति साहित्यदर्पणे ॥ करुणायाः विदयापयः तत्
 करुणमल्ली सीनवमलिका इति पर्यायः दयालुः २ कपालः ३
 शब्देन्द्रिका ॥ करुणी सी पुष्पावृत्तविशेषः
 करुणविप्रलेभुः पूर्वगादि ककरिणी इति कोकणप्रसिद्धा
 वतुर्भेदविप्रलेभुः मध्ये ककरिणी इति कोकणप्रसिद्धा
 विप्रलेभुविशेषः अस्मत्तले नतप्यायः श्रीमपुष्पी २ ३ ४ ५
 सुनैरिक्तस्मिन् गतवति ३ वारिणी ४ राजप्रिया ५ राजपुत्री
 लोकोत्तरं पुनलभ्याविमनापते ६ स्तम्भ ७ वृक्षवारिणी ८ अस्मा
 यदेक स्तम्भ भवेत् करुणा गुणाः कटुते तिकते उस्मते
 विप्रलेभायः यथाकादेर्यथा कफमारुता भानविषविह्वलि
 पुत्रिक मद्राभेतावृत्तते पुन जेतुर्हृत्वावृत्तते इति
 इत्ये प्रीतिरौतरेवालभ्ये ॥ राजनिर्घटः ॥
 करुणायापयः सकिञ्चार्क कोटः पुनलः इति ॥
 शरस्वतीभाषानेतरमेवम् ॥ त्रिकोणशेषः ॥
 सगमप्रत्याशायातेरुद्रावात् कोट्या सी धनुक्पदी इति
 प्रथमस्तुकरुणायेत्यभिप्रायः त्रिकोणशेषः ॥
 अन्येतेयज्ञात्र सगमप्रत्याशानेते कोटः पुनलविशेषः ॥
 रसिभवेतो विप्रलेभुः मृगास्य ककरिण्या इति भाषा तत्
 प्रकाशारयो भेद एवेति पर्यायः कर्कवेदः २ इत्यमरः
 केविदाहः तदन्ते मरणरूप करुः १ कर्कशटुकः ४ इति
 विशेषलेभवातत्रिभ्रमिभ्येते हेमचन्द्रः
 इति साहित्यदर्पणे ॥ करुणः पुं हस्ती इस्ती इत्यमरः
 करुणा स्त्री यशः एहानीकातर कर्णिकारुतः इति विश्वः ॥
 पर्यायः कारुण्यं २ कृणा इरुणा कोणः स्त्री हस्तिनी इत्यमरः
 यदया ५ अनुकेपा ६ अनुकोशः कोणभूः पुं पालकाणमुनिः
 ७ इत्यमरः शुकः ८ इति ॥ इति हेमचन्द्रः ॥
 हेमचन्द्रः ॥ करुणसुतः पुं मुनिविशेषः इति

त्रिकोणशेषः ॥ कुलीरः ३ कुलीरकः ४ सदेवकः
 करुणः पुं स्त्री हस्ती हस्तिनी ५ एकवासः ६ तिर्यग्गामी ७
 इत्यमरीकायोरायमुकुटः ॥ अस्य गुणाः सृष्टिविण्मृतेभ्य
 कोटुकः पुं भूतले इति ॥ सधातुते वायु पित्त नाशितेव
 राजनिर्घटः ॥ कृष्णकर्कटगुणाः वलकाते
 कोवरः पुं तुल्यः फालारस इव दुस्मते अनिलापहतेव इति
 इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः पतितिष्टावः
 कोटो हस्ती शिरोस्थि इति ॥ ककरिण्या इति भाषा इति मेदिनी
 भरतोदिरूपकोषश्च ॥ यमकंदः तुंवी इति जटाधरः
 कोटिः स्त्री शिरोस्थि याता मेधादिहादशराष्ट्रपतंगत
 तुलि इति भाषा इत्यमरः ॥ वतुर्धराशिः सतु पुनर्वसुशेष
 कोटी स्त्री शिरोस्थि इति पादेन महपुष्पा स्त्र्यभ्यो भवति
 भरतादिरूपकोषश्च ॥ अस्पृश्येव ता कुलीरकतिः सतु
 कर्कहासे सोत्रथातुर्ये ॥ सुलोदयः श्वेतवर्णः कफप्रकृतिः
 इतिकविकल्पदुमः स्त्रियः जचरः विप्रवर्णः
 कर्कः पुं मुक्तामयः इत्यमरः उत्तरदिक् स्वामीवह्नी सगः
 कुलीरः दर्पणः चटः कर्कट वहुसेतानश्च अत्र जातस्य फले
 राशिः अग्निः इति हेमचन्द्रः कयटमनस्ते मृदुभाषिते मेघिते
 शब्दत्वावलीच कर्कहस्तः इति अप्रवासिते अफणिते च इति
 राजनिर्घटः ॥ ज्योतिषे जलकालीनचंद्रा
 कर्कविभेदी स्त्री विभिटाकर्कही श्रितैतद्राशिफले अतकलामन
 भेदः इति राजनिर्घटः ॥ निर्मलहतयः हलुषा गेयजलाशय
 कर्कटः पुं हृत्तविशेषः तत् केलयः किलनरस्तु कुलीरगते
 पर्यायः कर्कः १ हृत्तभात्री २ विधोबसमतः समतोऽधिलभयः
 तद्रामलकसेतः धकर्कफले ३ इतिकोटी प्रदीपः ॥
 जलजेतुविशेषः काकप्रति तस्योदये तत्रा कलमे भवति
 भाषातत्पर्यायः कर्कटकः २ तस्य गणितप्रामपरिमाणे यथा

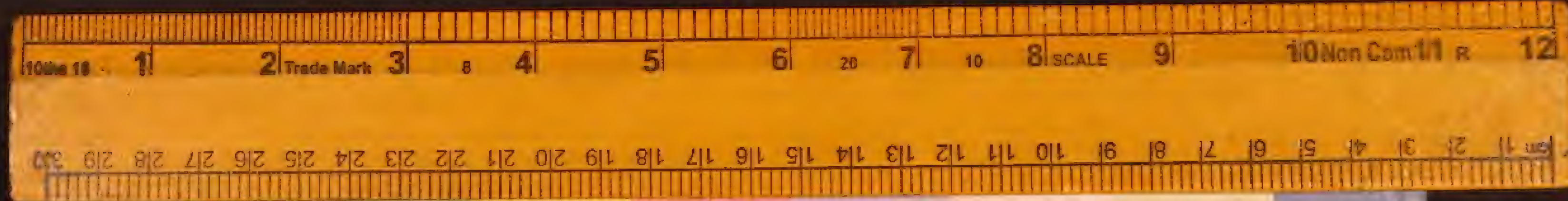


दशयोगलायिकयेवागुलभे राजनिर्घटः ॥
 कलिकाताखदेशवनेमानेन कर्कटाह्वा स्त्रीकर्कटभृगीहृतः
 विशायलोपेवतागिंशदधिक इतिवैधके ॥ (इति
 येवदेडाः इति ज्योतिषे ॥ कर्कटः स्त्रीकर्कटीकाकु
 तत्रज्ञानफलकर्किलेशेष भाषा इति शहरावली
 तत्रोभोगीसर्वजनप्रियः मिष्टा कर्कटिनी स्त्रीरुहगिडा इति
 त्रयानेगीवजायेतेसजनीयः राजनिर्घटः ॥ (इति
 इति कोहीप्रदीपः कर्कटी स्त्री शाल्मालिफले
 कर्कटकः पुं कुलीः इत्यमः मोदिनी सयः इति शहरावली
 कर्कटभृगीका स्त्रीकर्कटभृ देवदालीलताकर्कटभृगी ॥
 गोहृतः इति शहरावली हृतः परीरुः वडकोकुड
 कर्कटभृगी स्त्रीहृतविशेषः इति भाषा चोटिकाहृतः ॥
 काकग्रांभीगी इति भाषातत फललताविशेषः काकु इति
 ययायः कर्कटाखा २४ हवेया भाषाततययीयः कट्टली २
 ३ भृगी ४ कुली ५ भृगी ५ चक्रांगो कट्टीपनिक ३ योनसाधमूरफले
 ६ कुलिगी ७ कास नातिनी ८ त्रपुषा ९ हस्तिपत्नी १० लोमशकंठ
 इति शत्रुमाला घोषा ११ ॥ ८ मूत्रला ९ वडकेदा १० इति
 दलसूहेजा ११ चक्रा १२ शिखरी राजनिर्घटः कर्कटाहृतः ॥
 कर्कटोगा १३ कर्कटी १४ विषा शोतनुः १५ इति शत्रुमाला ॥
 गिका १६ कोलीरा १७ केदोपदा १८ विभिटी १९ बालकी २० बर्बरीरुः २१
 वलीगा २२ अस्यागुणाः तिलते त्रपुषी २३ इति हेमचंद्रः
 गुरुते उसते वापु हिका ॥ अस्यागुणाः मधुरते शीतले
 इति साः कास आस पितास तिलायास्तु रक्तपित्तनाशिते
 नाशिते च इति राजनिर्घटः कफदोषकारित्वेवपकाया
 कर्कटाखा स्त्रीकर्कटभृगीहृतः सुसूत्रेयाति नाशिते इति
 दाः इति शत्रुमाला राजनिर्घटः ॥ (वा
 कर्कटः पुं विल्लहृतः इति कर्कटः पुं कर्कटयत्नीकर्कट

इति भाषा इति शहरावली ॥ कर्करीका स्त्री कर्करी १२ गुणादि
 कर्कयुः पुं स्त्री कोलिहृतः ॥ कोयः ॥
 इत्यमरीकायो स्वामी ॥ कर्कटे स्त्री पलेहस्ता धाने
 कर्कयुः पुं स्त्री वदरीहृतः ॥ गलादिपि इति भाषातत ॥
 इत्यमः ॥ पः पीयः अहुवेद्रे २ अंगुलि
 कर्कटे वि कटिने इति ॥ तोरणे ३ इति शहरावली ॥
 मोदिनी ॥ (वाणः कर्कटः पुं कर्कटयत्नी ॥
 कर्कटे स्त्री वृणीजनकलडया कर्कटिया इति भाषा इत्यमः
 इति शहरावली ॥ कासमहः इत्युः खड्गः ॥
 कर्कटः पुं दर्पणः इति मोदिनी इति हेमचंद्रः ॥
 कर्करागः पुं कालकंठयत्नी कर्कशः इति साहसिकः कटो
 इति शहरावली ॥ अमरुणाः दुस्यः इत्यमः
 कर्कराटः पुं कटाक्षः इति कूः इति यः इति मोदिनी ॥
 जटाधरः ॥ कृपणाः इति विश्वः ॥
 कर्कराटकः पुं कर्करेडयत्नी कर्कशकटः पुं पटेलः इति
 कर्कटिया इति भाषा इति शहरावली ॥ शहरावली शाकोटहृतः शेतडा
 शहरावली ॥ इति भाषा इति त्रिकोडशेषः
 कर्करोधकः पुं अंधकूपः इति कर्कशकटदा स्त्री कोशातकी
 त्रिकोडशेषः ॥ फिंगा इति भाषा दग्धहृतः
 कर्करालः पुं स्त्री वृणीकृतलः इति राजनिर्घटः ॥
 हेमचंद्रः ॥ कर्कशदलः पुं पटेलः इति
 कर्करी स्त्री सत्यवार्ध्यानिका शत्रुमाला ॥
 जारी इति भाषा तत्ययीयः कर्कशदला स्त्री दग्धाहृतः इति
 शालः २ गलेतिका इत्यमः राजनिर्घटः ॥
 अलः ४ आरुः ५ इति तट्टीका कर्कशवाकं स्त्री विष्टवचने

कर्कशः पुं कापिलहृतः गुडोव
 कर्कशः पुं कापिलहृतः इत्यमः ॥ ८
 कर्कशः पुं कापिलहृतः इत्यमः ॥ ८

कर्कशः पुं कापिलहृतः गुडोव
 कर्कशः पुं कापिलहृतः इत्यमः ॥ ८
 कर्कशः पुं कापिलहृतः इत्यमः ॥ ८



कर्कोटि

४७० ४७१ कर्णी

यस्य वाक्यं इति शहरावली कृष्णादीः कर्कोटी ३ तत्कले
कर्कशः सौ हस्तिका लीहस्तः इति कारिलक तत्पु गुणे इति
राजनिर्घटः ॥
कर्कशिका ली वनकोलिः इति कर्कशः ली कर्कशः ॥
रत्नमाला ॥
कर्कशः ली कोभके दधिसक्तः कर्कशः पु हस्तविशेषः कर्कशः
इति शहरावली ॥
कर्कशः पु कृष्णाः इत्यमरः ॥ इति ३ः कर्कशः ३ उलभः ४
कर्कशकः पु कालिगहस्तः गेयमूलकः ५ वयमस्वाः ६ गेयसाः
इति शहरावली ॥
कर्कशः पु कर्कशशः इति ॥ तिकले ३ स्वते कर्कशः ॥
ज्योतिषे ॥ गलग्रदिदोष नाशिते ॥
कर्कोटः पु नागराजविशेषः मुखवेशय जननतेव इति ॥
इति त्रिकोडशेषः ॥ राजनिर्घटः ॥
कर्कोटकः पु विल्वहस्तः ॥ कर्कशकः पु कर्कशकः ॥
कडुपुत्रनागराजविशेषः इति कावाहलद इति भाषा इत्यमरः
मेदिनी इति ॥ इति राजनिर्घटः टीकायां स्वामी ॥
फललताविशेषः काकोरल कर्कशः टीका इति कविकल्पद्रुमः
इति भाषा तत्पर्यायः ॥ (क) कर्णी तत्कभिदि इति ॥
किलासन्नः इति कृपत्रः ३ सगेय कविकल्पद्रुमः ॥
४ इति हेमचन्द्रः अस्यागुणः ॥ कर्णीः पु अवर्णेद्विकेकाण इति
शुक्रकफपित्तनाशिते रुचि भाषा तत्पर्यायः शहरावली ॥
कारिलक इति राजवल्लभः श्रेत्रे ३ कृतिः ४ अवर्णे ५ अवः ६
कर्कोटकी ली वीतवोषाहस्तः इत्यमरः श्रेत्रे ३ इति ॥
इति रत्नमाला ॥ (रोल) तटीका वचोयदः ८ इति ॥
कर्कोटिका ली कर्कोटकः काक राजनिर्घटः कर्णी लुप्यवर्णेद्विके
इति भाषा तत्पर्यायः ॥ गोलके स्थाने तत्र श्रेत्रमिद्विपे ॥

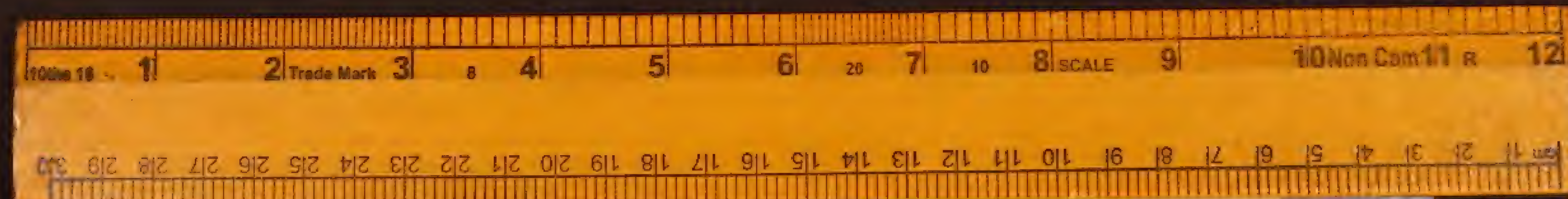
कर्णी

४७१ ४७२ कर्णी

तत्कर्णी शकुलवृद्धिर्नभो कर्णीगृथकः पु कर्णीविशेषः
भागः तस्य देवतादिकृतिषयः तस्यानिराते पित्तोष्णशोषितः
शहरावली इति श्रीभागते ॥ स्मृषा जायते कर्णीगृथकः इति
युधिष्ठिराग्रजः सतुक्तेनाकर्ण मायवकरः ॥
काले सूर्योऽसजातः तत् कर्णीजलोका ली कर्णीकीटी इति
यथ्यायः राधेयः २ वसयेणः ३ शहरावली ॥ (त्यमरः)
अर्कनेदनः ४ चोटोतकचोतकः कर्णीजलोका ली शतपदी ३
वोपेशः ६ मृतपुत्रकः ७ इति कर्णीजलोकाः ली कर्णीजलोका
त्रिकोडशेषः वाम्पाथियः ८ इत्यमरटीका योभातः ॥
अगरादुःखराधासतः अर्कतनयः कर्णीजाहे ली कर्णीमूले इति
॥ इति हेमचन्द्रः अर्गाथियः ॥ शुभ्यनोयथाकर्णी ॥
॥ इति भूरिप्रयोगः सवर्णलि कर्णीजितः पु अर्जुन इति ॥
हस्तः इति मेदिनी ॥ हेमचन्द्रः ॥ (लीभूषणे)
कर्णीकंडः पु कर्णीरोगविशेषः कर्णीदर्पणः पु ताडकनामक
तस्यानिराते मारुतः कफसेपुक्तः काणतडका इति भाषा इति
कर्णीकंडे करोति च इति ॥ त्रिकोडशेषः ॥
मायवकरः कर्णीडुडुभिः ली कर्णीकीटी इति
कर्णीकीटी ली कीटीविशेषः शहरावली ॥
काणकोटारी केर्णी इत्यादि कर्णीथारः पु नाविकः कोग्रि
भाषा तत्पर्यायः कर्णीजलोका माजि इत्यादि भाषा इत्यमरः
शतपदी ३ इति हेमचन्द्रः ॥ कर्णीपाली ली कर्णीदः काणवाला
विजोगी ४ इति राजनिर्घटः इति भाषा इति शहरावली ॥
हस्तिका ५ कर्णीडुडुभिः इति कर्णीपुष्पः पु मोरदलता इति
शहरावली ॥ राजनिर्घटः ॥
कर्णीगृथः ली कर्णीमूले ॥ कर्णीपुः ली कर्णीराजपुत्रे तत्
काणोखलि इति भाषा इति यथ्यायः चम्पा २ मालिनी ३
शहरावली लोमपादपूः ४ इति हेमचन्द्रः ॥

कलीपूरः पुं शिरीषवृक्षः ॥ कलीवंशः पुं मेघः ३ति ॥
 नीलोत्पलं श्रवतेसः ३ति हारावली ॥
 मेदिनी श्रवतेसः ३ति कलीवर्जितः पुं सूर्यः ३ति
 राजनिर्वटः ॥ कलीवर्जितः पुं सूर्यः ३ति
 कलीपूरकः पुं कदेववृक्षः ३ति कलीवेधः पुं कलीषट्कदेव
 राजनिर्वटः ॥ निवारणार्थं कलीष्वेधने
 कलीप्रतिनाहः कलीरोगविशेषः कलीविधानं ३ति भाषासोदर
 तस्य संप्रतिरूपे सकलीगुणो भवितुं सत्काराणो वयोर्वाप्य
 द्रवतो यदा गतो विलायितो क्रमः कलीवेधस्या सत्काररूप
 ज्ञानमुविशयते तदा सकली तात् नतथा नियमः यथायदा
 प्रतिनाह संज्ञितो भवेद्विकारः ॥ यत्तद्वये तिष्ठेत् स भवे
 शिरसाई भेदकृतः ॥ ३ति ॥ यथायदा कलीषट्कं ॥
 मायवकरः ॥ विजानीयाद्भित्ते तत्रयस्य
 कलीफलः पुं मत्पविशेषः ३त्याशोकानयोर्मथोमुदिर्यस्य
 कालानिमाव ३ति भाषाग्रस्य वसरे कलीवेधो हितस्तस्य
 गुणः श्रुतीरोगस्य स्मयकारिते नात्रनेष्टविचारणसदकलीत
 ३ति राजवत्सलः ॥ यत्तिमाशोकभातोः पुष्ट्यासमे
 कलीमले क्ली कलीजेवलेतत पिचकली वेधोन दोषः ॥
 यथीयः कलीगुणः २ ३ति स्यादयथा मरणं भवेत् ३ति
 हारावली ॥ मलमासतले मोड्यावचनेश्वर
 कलीपुक्रः पुं ताडकनामकली काल नियमो यथा राजमाते
 भूषणे ३ति भूषणयोगः ॥ नजलमासे नववेत्रयोषेनवर्ष
 कलीमोटी स्त्री चांशुडादेवी पुमे नहरोप्रसमे १वौचउष्टे
 ३ति हेमवेद्रः ॥ नवकल्पयत्नेन जलभेकलीविधिः
 कलीलतिका स्त्री पालिकाणां प्रशस्तः दीपिकायां नो ॥
 पाता ३ति भाषा ३ति जलेंडुभमाससूर्यशिवजलाजह
 हेमवेद्रः ॥ ३ति सप्तचुतिशस्तेः केलचुविस्सुगम

मृदुभस्मात्सुतर्वादित्यभेः सोमो काला फाटा ३ति भाषातत ॥
 स्नाय त्रिकोणकंदकगतेः पाये यथीयः कतिस्फोटा २ विपुटा ३
 सिलाभारिगोरोजोऽवेकति ॥ कसते ३लाय विचपणी १कोपलत
 वेध ३ज्य सितभे लयेतकाले २ चेदिका २ अर्द्धवेदिका ८
 मुभे अत्रापि तिष्ठोणादिविह अस्यागुणाः कटुत्वे तिक्तत्वे
 मृत्ते वर्जयेत्त गरीः कलीवेध हिमत्वे सर्वविष ग्रहभूतादि
 ब्रूते कुर्यादुदद्यागीस्थिते रवे दोषसर्वव्याधि नाशित्वेव ३ति
 दक्षिणाशा स्थिते भनोनेव ॥ राजनिर्वटः ॥
 कुर्यात्त कथंचन ३ति कलीस्फोः पुं कलीरोगविशेषः
 ज्योतिषतत्वे ॥ (नासं तस्य लक्षणं वायुः पित्तादिभि
 कलीवेधनी स्त्री हस्तिकलीवेध पुक्तेविष्णु दोषोपमे स्तने ॥
 तत्पथीयः नाली २ कलीरा ॥ करोतिकलीयोः स्वे ३ कलीस्फोः
 ३ति त्रिकोडशेषः ॥ सउद्यते ३ति मायवकरः ॥
 कलीवेष्टके क्ली कुंडले ३ति कलीटः पुं स्वनामख्यातदेश
 हेमवेद्रः ॥ विशेषः ३ति शहरावली
 कलीवेष्टने क्ली कुंडले ३त्यभाः कलीटी स्त्री रागाणीविशेषः ३ति
 कलीशकुली स्त्री कलीगेलके हलायुधः सात मालवरागस्य
 तत्पथीयः वेष्टने २ ३ति ॥ पत्नी ३ति संगीतदामोदः ॥
 हेमवेद्रः ॥ हेमपदीवृक्षः ३ति राजनिर्वटः
 कलीसावः पुं कलीरोगविशेषः कलीनुजः पुं युधिष्ठिराज
 तस्य निदोन संप्रति रूपणि त्रिकोडशेषः ॥ (३का
 शिरोभिवातादयवानिमज्जतो कलीडुः स्त्री कलीपालीकाणत
 जले प्रपाका दयवापि विद्रुभेः ३ति भाषा उत्त दक्षिणा ॥
 सर्वेदुपूयेप्रवणानिलाहितः कालाकडा ३ति ख्याता ३ति
 सकलीसंस्वाव ३ति प्रकीर्तितः हेमवेद्रः ॥
 ३ति मायवकरः ॥ कलीटः स्त्री कलीडुः कलीपाली
 कलीस्फोटा स्त्री लताविशेषः ॥ ३ति हारावली ॥



कर्णभरणकः आश्वयजितः इत्यमरः ह्येतान् यत्नः ५ इति
 इतिराजनिर्वेदः ॥ इतिमाला आश्वयजितविशेषः
 कर्णीराखी कर्णवेधनी इति क्वाटसोनाल इति भाषातत्
 त्रिकोऽशेषः ॥ यथीयः राजतरुः २ प्रथमः
 कर्णीरिः पुं अर्जुनः इति ॥ कृतमालकः ५ सकलः ५ वक्रः ६
 पुराणे नदीसर्जहलः अजन् परिवायः ७ व्याथिरिपुः ८
 इतिभाषा इतिराजनिर्वेदः ॥ पिं० वीजकः ९ लङ्गाश्वयः १०
 कर्णीस्फालः पुं कुल्लकला अश्वगुणाः सारकत्वेति कृतं
 हलिकर्णीस्फालने इति ॥ कइत्वे ३ सत्वे ककहलोद
 त्रिकोऽशेषः ॥ कर्मिमेह नाशित्वे ब्रणगुल्म
 कर्णिका स्त्री कर्णभरणविशेषः निवारणत्वे इतिराजनिर्वेदः
 काणतइका इतिभाषातत् ॥ कर्णिकी पुं हल्ली इतिजटाभाः
 यथीयः तालपत्रे २ इत्यमरः ॥ कर्णी पुं वर्षपर्वतसप्तकांतरी
 ताडेकः ३ देतपत्रे ५ इति कर्णी पुं वर्षपर्वतसप्तकांतरी
 भतः करिहल्लोगुलिः करिणः पर्वतविशेषः यथा हिमवान्
 मुद्राप्रवर्गगुलाकृतिः पद्मवीज हेमकूटश्च निषधो मेरुवच
 कोषी इत्यमरः कर्मय्यागुलिः क्षेत्रः कर्णीव सप्तैते वर्ष ॥
 क्रमुकादिछटोशः बोटा ॥ पर्वताः इतिहारावली ॥
 इति भाषा इति मेदिनी ॥ कर्णीरथः पुं कौशार्थनिर्मित
 लेखनी इति हारावली ॥ स्वल्पः पुरुषकेधनीयमानः
 अग्निमेधहलः अजम्बुगीहलः इति भगीरथः ॥ स्त्रीवहनाथ ॥
 इतिराजनिर्वेदः ॥ सुपरिवस्त्राकृतिराय विशेषः
 कर्णिकाचलः पुं समेरुपर्वतः इतिमेजरी चतुर्दील इतिख्यात
 इतिहेमचंद्रः ॥ इतिपितृवर्णाः इतिसासेदरी
 कर्णिकाः पुं हलविशेषः ॥ स्त्रीरत्नवहनाथी सुपरिवस्त्राकृति
 कर्णिया इति भाषा तत्पथीयः मनुष्यावात्य ज्ञानविशेषः इति
 दुमोत्तलः २ परिवायः ३ ॥ भतः तत्पथीयः प्रवहने २ ॥

हयने ३ इत्यमरः प्रहरणे ५ कर्तव्ये त्रिकर्णीये करण ॥
 उपने ५ इति तट्टीका ॥ योग्ये कार्ये इति व्याकरण ॥
 कर्णीततः पुं कंसासः इति कत्ता के त्रिकारकः इति मेदिनी
 त्रिकोऽशेषः ॥ चित् वइकारकोतरीत कारकविशेषः
 कर्णेजयः त्रिप्रकाशेनानु वेपदेवेनास्य जमेजाकृता ॥
 प्रवोयकाकर्णेलागितापरपका अत्रउत्तार्थे प्रथमा अनुत्तार्थे
 वदतियोजनेऽक इतिख्यातः तृतीयाविभक्तिर्भवति तस्य ॥
 तत्पथीयः सूचकः २ पिपुनः ३ ललणे त्रियानुकूलकृतिमते इति
 दुर्जनः ५ खलः ५ इत्यमरः कर्णी सारमेजरी यः करोति सः
 जपादिहये परायकारवादिनि इति सर्वस्माकृत्याश्रयः इति
 पिपुनादि प्रयेयस्यभेदन तार्किकाः चेतनोत्तरायापारा
 श्रीले कर्णेजयादिपेचकेसूचके ५ व्यवधानेन धातुर्थनिष्पादक
 इतिकेचित् प्रयामितिकेचित् अतनः कर्मकर्णीदिकारकचक्र
 इतिभरतः ॥ इति अयोक्तावा इतिशायश्चित्पिबेकः
 कर्णेडः पुं कर्णेदुः अर्हवेद्राक क्रियामुख्य प्रयोजको कर्ती
 कर्णीभूषणे इतिशब्दात्वावली इतिक्रमदीप्तिः सतुपेवविधः
 कर्तुं त कशेयित्ये इति ॥ क्रियामुख्यः १ हेतुकर्ती २
 कविकल्पदुमः ॥ प्रयोजकः ३ अनुमेताग्रहीता
 कर्तने स्त्री छेदनेनारीणोसूत्र ५ तथाव क्रियामुखाभवेत् ॥
 निर्मितिः काटनाकाटा इति कर्त्रीहेतुकर्तीप्रयोजकः ॥
 भाषा इति मेदिनी ॥ अनुमेताग्रहीताव कर्तीयेवविधः
 कर्तरी स्त्री कृपाणी इत्यमरः स्मृतः इतिगोपीचंद्र ट्टीका ॥
 यत्रीकृत स्वर्णादेः कर्तनोपायः कर्त्तृपाल वक्रवर्ती सचविधिः
 काति इति ख्यातः नापित ॥ सात्विकः १ राजसः २ तामसः ३
 केशकर्तनिका कोवि इतिभाषा सात्विको यथा मुक्तसैगो ॥
 काटारी इति ख्याताव इति ॥ नहेवादीभूत्युत् साहसमन्वितः
 भतः ॥ सिद्धाः सिद्धो निर्विकारः कर्ती

कई: ४७६ ४७६ कर्पट

सात्विक उच्यते राजसो ॥ भाषा इति शब्दावली ॥
यथा रागी कर्मफलप्रेषलभा कईवः पुं कर्हाटः पेकः
हिंसात्मकाः शुचिः इष ॥ पेकाः इति मेदिनी ॥
शोकावितः कर्ता राजसः कईने स्त्री उदशब्दः पेदोऽ
परिकीर्तितः तामसो यथा इति भाषा इति हेमचन्द्रः ॥
अशुक्तः शक्तः सत्यः शब्दो कईमे स्त्री मोसे इति ॥
नैकृतिकोऽलसः विषादी दीर्घ शब्दवेदिका ॥
सूत्रीव कर्ता तामस उच्यते इति कईमः पुं कईः कादा इति
श्रीभागवद्गीता ॥ भाषातत्पर्यायः निषदः २
कर्ता पुं परमेश्वरी उवा इति जेवालः ३ पेकः ४ शब्दः ५
मेदिनी ॥ इत्यमरः अस्य गुणाः शीतलं
कर्तृका स्त्री लट् खड्गः यथा ॥ रूतले विषेण वेदना दाह ॥
हास्यशुक्तो विनेशो व कपाल शोच नाशित्वे वृणोथने।
कर्तृका करो इति तेत्रसारः ॥ शोचनत्वेव इति राजवल्लभः
प्रामथ्याने ॥ (म) प्रजापतिविशेषः सनु वृक्ष
कर्तृत्वे स्त्री कर्तृभावः कर्तृ म्हायः यो जातः तस्य भार्या
यथा न कर्तृत्वे न कर्मीणि लाल स्वयंभुवमनुकन्यादेव हतिः १३
लालजतिप्रभुः इति भागवद्गीता ॥ कपिलदेवः कन्याः कलायानव
कर्तृ त क शोचिष्ये ॥ इति ॥ इति श्रीभागवते पापे ॥
कविकल्पद्रुमः ॥ (ली) इत्युणादिकोषः ॥
कर्त्री स्त्री कर्त्री इति शब्दावली कर्टमाटकः पुं विद्यादिनिर्लेप
कारिका इति मुग्धवोध ॥ स्थाने इति शब्दावली ॥
वाकरणे ॥ कईमी स्त्री मुद्गरवृक्षः इति
कई ० कृत्स्नत्वे इति वेद्यके ॥ (ली)
कविकल्पद्रुमः उदशब्दे इति कर्पटः पुं मलिनत्वादिदृष्टी
रमाजः ॥ वस्त्रत्वेनेकऽ इति ख्यातः
कईः पुं कईमः कादा इति तत्पर्यायः ललकः २ इत्यमरः

कर्पास ४७७ ४७७ कर्पूर

नक्तकः ३ इति भारतः ॥ कर्पासी स्त्री कार्पासी कायास
कर्पटधारी न विमलिनजीवि गात्र इति भाषा इति भारतः ॥
विधारी भित्तकः १ इति ॥ कर्पूरः पुं स्त्री सनामख्यात ॥
शब्दावली ॥ हस्तनिर्णीम चेतवरीसुगोथिद्वय
कर्पाटकः वि कर्पटधारी इति कर्पूर इति हिंदी भाषा तत्
शब्दावली ॥ यस्यायः वनसारः २ वेदसेतः
कर्पटी वि कर्पटधारी इति ॥ इतिताम्रः ४ हिमवाल्मीकी ५
शब्दावली ॥ इत्यमरः सिताम्रः ६ इति ॥
कर्परः पुं कपालः मातारुणं तट्टीका वनसारकः ७ सितकरः
इति भाषा इत्यमरः शस्त्रभेदः ८ स्त्री ९ शङ्खकः १० शिला ११
कराहः इति मेदिनी ॥ शीतोष्णः १२ हिमवाल्मीकः १३
उड्वरः इति शब्दवेदिका ॥ हिमकरः १४ शीतप्रभः १५ शोभनः
कर्परशः पुं शर्करालोलाकुर्वि १६ मुष्णः १७ स्फटिकाभः १८
इति भाषा इति शब्दावली कार्पासीका १९ ताम्रभूः २०
कर्परालः पुं कंदरालः २१ चंद्राईकः २२ वेदः २३ लोकतुषारः
यद्यंतजपीलहस्तः आखण्ड २४ गोरः २५ कुमुदः २६ ॥ (तत्पर्यायः)
इति भाषा इत्यमरः टीकायां अस्य गुणाः शिशिरत्वे तिक्तत्वे
रमानाथः ॥ कटुत्वे स्नेह १ कपित्थ तस्मा
कर्पविकारस्ये स्त्री तस्यविशे विदाह कंदस्य दोषो व रोग ॥
कर्परी इति हेमचन्द्रः ॥ नाशित्वेव कर्पूरे नूतनलितः
कर्परी स्त्री क्वाथोद्भूतस्य ॥ त्विग्यश्वासासदाहटः चिरस्थ
दारुहविद्रा क्वाथो नूतिया दारुशोषद्रोः सथोतः शुभकृत्पः
इति भाषा तत्पर्यायः इति का इति राजनिर्घटः अपि च एके
इत्यमरः तस्योजने इति ॥ शीतलत्वे चतुर्हित कारित्वे
तट्टीकायां स्वामी ॥ एककर्पूरादयकस्याधिकगुणत्वेव
कर्पासः पुं स्त्री कार्पासः कायास इति राजवल्लभः तद्वदा यथा
इति भाषा इत्यमरः टीका ॥ योतासः २ भौमसेनः २ सितकरः ॥



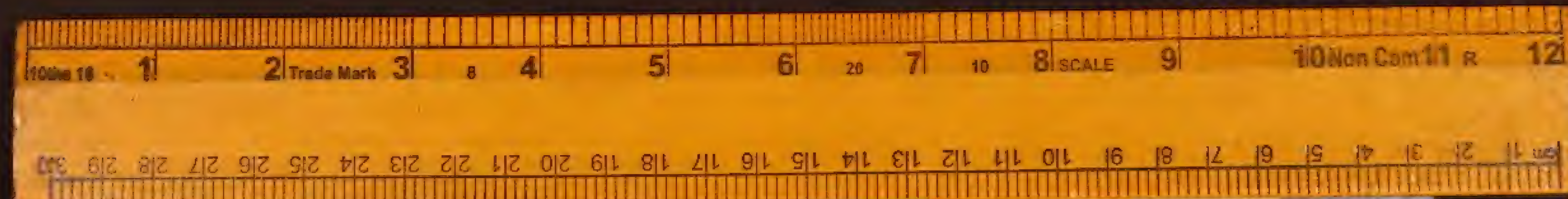
१ शंकरावाससेनः ५ योचुः ५ दोषनुत इति राजनिर्घटः ॥
 पिंजः ६ अहसाः ७ हिमवाल कर्कः ८ दुर्दणः इति जटायुः
 कः ९ इति का १० नुवाः ११ हिमः १२ कर्कः १३ गतो इति कविकल्पद्रुमः
 शीतलः १४ यत्रिकावः १५ इति कर्कः १६ पुं व्याघ्रः इति मेदिनी
 राजनिर्घटः ॥ कर्करी स्त्री शिवायात्री इति
 कर्कः १७ पुं कर्कः १८ कर्कः मेदिनी ॥
 इति शब्दचन्द्रिका ॥ कर्करीः पुं कोविदावृत्तः ॥
 कर्कतिलका स्त्री उमासखीभेदः इति शब्दमाला ॥ श्वेतकोचनः
 जया इति शब्दमाला ॥ अस्य गुणो ग्राहिते रक्तपित्त ॥
 कर्कतैले स्त्री कर्कतैहः ॥ रोगविशेषेण यथा तैव इति
 तत्पर्यायः हिमैले २ ॥ राजवल्लभः नीलकिंटी इति
 सुधासुतेले ३ शीतोषुतेले ४ शब्दचन्द्रिका ॥
 तुहिनोषुतेले ५ सिलोषुतेले कर्कदारकः पुं स्नेहोत्तकहृत् ॥
 ६ अस्य गुणाः कटुते असत्वे कफ इति राजनिर्घटः ॥
 वातामय नाशित्वं ददाति पित्त कर्करी स्त्री सर्पं भूल्लुहः
 कारित्वे च इति राजनिर्घटः ॥ इत्यमरः जले इति मेदिनी ॥
 कर्कनालिका स्त्री यकात्रविशेषः कर्करीः पुं राक्षसः नानावर्णः
 कर्कनारि नेत्रयाला इति च ॥ तत्पर्यायः चित्रे २ किंसीरः
 ख्याता यथा ह्यतायासमितया ३ कल्पायः ४ शवलः ५ यतः ६
 कतलेवपुटे ततः लवेगायण तद्वति त्रि इत्यमरः शटी ॥
 कर्करी युतया सितयान्वितः ॥ इत्यमरः टीका याये ॥ इति ॥
 यवेराज्येन सिद्धेया ज्ञेया ॥ मेदिनी नदीनिष्ठावधाने इति
 कर्कनालिका सेयावसटशी राजनिर्घटः ॥
 ज्ञेया गुणोः कर्कनालिका ॥ कर्कफलः पुं साकुहेउवृत्तः
 इति भावप्रकाशः ॥ इति राजनिर्घटः ॥ (पातल
 कर्करीणाः पुं पाषाणभेदः ॥ कर्कुरा स्त्री कल्लुहता हृत् ॥
 कर्करीणा नामाये पुष्पावातादि इति भाषा इति मेदिनी ॥

बर्बरा वावुः तुलसी इति भाषा कर्मत्वे इति सारमेजरी ॥
 इति जटायुः ॥ यत्क्रियते तत् इति प्रसिद्धे
 कर्करी स्त्री दुर्गा इति ॥ करोते निर्विलक्रियावाचक
 त्रिकोडशेषः ॥ नात कर्तुं व्यापारे यत् साध्यते
 कर्करी स्त्री स्वर्णं इति मेदिनी ॥ तदित्यर्थः अतएव क्रियावाच्ये
 हरिताले इति त्रिकोडशेषः ॥ कर्मति क्रमदीप्ताः तच्चतुर्विधे
 कर्करीः पुं शटी इत्यमरः ॥ निर्वर्त्ये १ यथा वदे करोति
 राक्षसः इत्युणादि कोषः ॥ पुत्रप्रसूते विकार्ये २ ॥
 द्राविडकः कोवहलदि इति भाषा तच्च द्विविधे प्रकृतेरुक्तेदकः
 इति शब्दमालावली ॥ प्रकृते गुणोत्तरोपायकैव आद्ये
 कर्करीः पुं हरिद्राभहृत् ॥ यथाकाष्टे भस्मकरोति अन्ते
 कोवहलदि इति ख्यातः इति भाषा यथा सर्वर्णं कुंडले करोति
 कालहरिद्रा इति सारमेजरी ॥ तथोक्तं भवेद् हरिणा ॥
 कर्करी हरिद्रा इति सारमेजरी ॥ यदसंजायते पूर्व जन्मनायत
 काकवसेतः इति भगीरथः ॥ प्रकाशते तत्रिर्वर्त्ये विकार्ये च
 कालताहरिद्रेति ख्यातः इति कर्महेयावस्थिते प्रकृत्युक्तेद
 टीकासर्वस्वे हरिद्राभ कवोरा संभूते विकार्ये काष्टभस्मवत्
 इति ख्यातः इति मधुमाधवी ॥ अन्यद्गुणोत्तरोत्त यथासर्वर्णादि
 तत्पर्यायः द्राविडकः २ ॥ विकारवत् प्राप्ये ३ यथाशमे
 कालकः ३ वेधमुखकः ४ इत्यु गच्छति वेदे यथ्यतीत्यादि
 मरः कालकः ५ इति टीकासर्वस्वे अनीसिते च यथाप्येत्यजति
 कर्म स्त्री क्रिया इत्यमरः ॥ इत्यादि इति मुख्यवोधटीकायां
 घटकारकात्तर्गतकारिकविशेषः दुर्गादासः सम्यग्दर्शितर्गत
 गोपदेवेनास्यद इति संज्ञाकृता तृतीय यदायः तत्तुयेवविधे
 अत्र द्वितीया विभक्तिर्भवति ॥ यथा उत्तरेपुणोत्ततोऽवसेपण
 तस्मिन् उक्ते प्रथमा तस्य लक्षणं साकुहेते तथा प्रसारणे च गमने
 यासमवेतथात्वार्थजन्यफलशायिते कर्मणोत्तानिये च बाधमणोरेवने



संदनोई ज्वलनमेव तिर्यग लता इति मेदिनी दासी ॥
 गमनमयात्र गमनदेवलभ्ये इति शब्दोत्पत्तिः ॥
 इति भाषा परिच्छेदः ॥ ५६० कर्मकाः पुं वरीसंकरजाति
 कुसुमोजलिमतेयागहिता विप्रोवः लोहकारः कामार
 तनुत्रिविधं सात्विकं २ इति भाषा सनुश्रुदायो ॥
 राजसं २ तामसे ३ सात्विकेयं विश्वकर्मणो जातः इति ब्रह्मवेवते
 नियते संग्रहित मरागदेवतः पुराणं ह्यः इति शब्दोत्पत्तिः
 कृते अफलप्रसूना कर्मयत्न कर्मकाः त्रि वेतने विनाभार
 सात्विकमुच्यते राजसेयया वहनादिकर्मकारकः वेगा इति
 यमुकामेसुनाकर्मसाहेकोर भाषातत्पर्यायः कर्मक्रियः २
 एवा पुनः क्रियते बहुलायमे इत्यमरः ॥
 तद्वाजसमुदाहृते तामसेयया कर्मकीलकः पुं रजकः इति
 अनुवेधं तयेहिं तामनेयव त्रिकोउशेषः ॥
 योरुधं मोहादाभ्येते कर्म कर्मजः पुं कलिपुगः इति
 यत्र तामस मुच्यते ॥ इति शब्दोत्पत्तिः वरहहः इति
 श्रीभगवद्गीतालगात दशमल जराधरः क्रियाजने त्रि ॥
 ये इति ज्योतिषे ॥ (५) कर्मजगुणाः पुं क्रियाजनगुणः
 कर्मकरः त्रि मूल्यगृहीताकं तद्यथा सेयोगः विभागः ॥
 कारकः मज्जुठिकावाकः इत्यादि वेगः इति भाषापरिच्छेदः ॥
 भाषा तत्पर्यायः भूतकः २ कर्मदः त्रि कर्मकुशलः यथा
 भूतिभुक् ३ वेतनिकः ४ ॥ सलर्मदः कर्मसतानुवेधि इति
 वेतनोपजीवी तत्पर्यायः ॥ भट्टिः प्रयत्नेन प्रारब्धकर्म ॥
 भरणभुक् २ इत्यमरः ॥ समाययति यः तत्पर्यायः
 कर्मणभुक् ३ इति तट्टीका ॥ कर्मचूरः २ इत्यमरः ॥ (६)
 कर्मकर्ममात्रे च ॥ कर्मण्यः त्रि कर्मयोगः क्रिया
 कर्मकरः पुं यमः इति मेदिनी केजुया इति भाषा कर्मण्य ॥
 कर्मकरी स्त्री मूलीलताविविका भ्राजते इत्यर्थे यप्रत्ययः इति

संतिनसारवाकरणे ॥ इति राजनिर्घटः तीक्ष्णत्वे
 कर्मणभुक् त्रि भरणभुक् ॥ कट्याकिते अक्षपितकारित्वे च
 वेतनोपजीवी इत्यमरीकाया इति राजवल्लभः तत्पर्यायः
 स्वामी ॥ गुणः मधुराम्नात्वे वल पुष्टिरुवि
 कर्मण्य स्त्री वेतने मूल्ये ॥ प्रदत्ते च इति राजनिर्घटः ॥
 इत्यमरः ॥ कर्मसी पुं भित्तः सेन्यारी कर्मसी स्त्री वेशरोचना इति
 कर्मदी २ पुं भित्तः सेन्यारी राजनिर्घटः ॥
 इत्यमरः ॥ कर्मवजः पुं मूढः इति
 कर्मफले स्त्री कर्मविपाकः ॥ महाभाषाते ॥
 कर्मरोगफले इति मेदिनी ॥ कर्मवादी स्त्री तिथिः इति
 कर्मभूः स्त्री कृष्टभूमिः तत्पर्यायः हेमवेदः ॥
 कर्मातः २ इति हेमवेदः ॥ परिपाकः रोगादिरूपजन्मातरीया
 कर्मभूमिः स्त्री स्नाय्यावर्तदेशः ३ भुभकमफलभोग इति यावत्
 इति हेमवेदः ॥ शातातप भृगुभरताकः याय
 कर्ममूले स्त्री कुशदण्डे इति रोगप्रयश्चितानो विवरणयेशः
 शब्दोत्पत्तिः ॥ प्रायश्चित्तविहीनयापिनोनरकोते
 कर्मपुगे स्त्री कलिपुगे इति ॥ प्रतिजन्मतन्याय सृष्टित रोग
 त्रिकोउशेषः ॥ (७) पुं शरीरे भवति नृणां
 कर्मरोगः पुं स्त्री फलवृत्तदेशे दुष्कर्मजा रोगा जय देवाद्यन
 कामरोगा इति भाषा तत् ॥ होमदानादिभिः श्रमेयोति
 यर्ष्यायः शिरालः २ हृदयः ३ महापातकजा रोगाः सप्तजन्म
 रुजाकरः ४ इति शब्दोत्पत्तिः जायते तद्यथा कुष्ठे रक्तयत्ना
 कर्माः ५ कर्मरकः दीपितफलः प्रमेदः ग्रहणी मूत्रकृ
 ६ कर्मरः ८ मुहुरकः ९ मुहुरः अक्षरी कारः अतीक्ष्णः
 थराफलः १० कर्मरकः ११ भगोदरः १२ हृष्टवृत्ताः गीउमाला
 अगुणाः अक्षत्वे उल्लेखे ॥ यत्नाचातः अक्षिनाशने ॥
 वातहारित्वे पित्तकारित्वे च इत्यादयः अत्र सेपूर्वप्रयश्चित्त

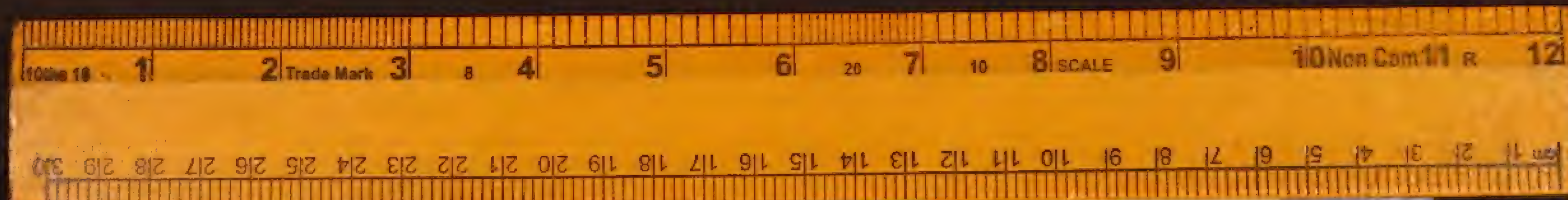


उपपायोऽङ्गारोऽङ्गारः पव ॥ पूजनानेतां एकादश रुद्रजयः
 जन्मसंज्ञायते तद्यथाजलोदः तदङ्गारा सञ्चत गुग्गुलुहोमः
 यकृत स्त्रीहा मूल वृणाः ॥ वरुण मंत्रेभिर्वेचने च धान्य
 आसः जीर्णज्वरः कुर्दिः ॥ दानेष्टिसेत्येक खादीपरिमित
 भ्रमः मोहः गल ग्रहः ॥ धान्ये वस्त्रदानेक कर्पूर मिश्रित
 रक्तावुदे विसर्पः इत्यादयः ॥ पट्टवस्त्रद्वये अथ ॥
 अत्र अर्धे प्रायश्चित्ते ॥ प्रायश्चित्तग्रहणानुष्ठानादि दश
 पापसमुद्भवारोगाः त्रिपुजन्मसु ये वाष्टवत्पुत्रो वा ब्राह्मणानुपवेश
 जायेते तद्यथादंशयतानकः तेषामनुजया प्रायश्चित्तमुपक्रम
 चित्रवपुः कंयः विवर्द्धिका ॥ विस्मृते पूज्यनिजकाम्यासंकल्प
 वल्लीकः पुंश्रीके इत्यादयः ॥ द्विजेभ्यो धेनुशक्तिनोदतिणो च
 अत्र यष्टांशे प्रायश्चित्ते ॥ दत्तातानवस्त्रालेकारोऽलेकृतरेः
 अतिपापात् अर्धे आयाः रोगाः ॥ प्रमाणेन प्रायश्चित्ते याचेत तेषा
 भवेति अनेवर्द्धयारोगसंकल मनुजया प्रायश्चित्ते यथाविधि
 अथ दानादिषु साधारण ॥ कृतापरिपूर्णाधीन तान् यथाविधि
 विधिः गोदाने सखीलासवत्ता अर्धे यित्वातेभ्योऽनुज्ञानाशिपश्च
 यथास्ति नी गोः वृषदाने ॥ प्रतिग्रह ब्राह्मणान् भोजयित्वा
 सुक्तवस्त्र कोचन सहितः सुभो वेधुभिः सह भोक्तव्यं इति
 ॥ ननु भूदाने दश निवर्त्तन ॥ शततापीय कर्मविपाक प्रथमा
 परिमिता भूः सवर्णदाने शत ॥ ध्याय विवर्ण जन्मोत्तरीय ॥
 निष्के सखी तदङ्गारैर्वा ॥ अथ महापातशेष चिह्न कुनखादि
 दाने उपस्कर सहित सखीलासः रोगाणां प्रायश्चित्ते पराक ॥
 महिषदाने सखीलासः अने महापातकादिति पातकस्य
 गजमहादाने सवर्ण फल सौहित गुरुत्वात् के यजन् गलत कुष्ट
 भ्रजः देवाहने सखीलासः ॥ रोगस्य प्रायश्चित्ते द्विगुणे इति
 पुष्कराने ब्राह्मण भोजने सहस्र स्नानाः अथ शतानपाक ॥
 द्विजेभ्यो मिष्टान्नदाने रुद्रजये ॥ दिसा स्नेयाऽगम्या गमनाऽगति
 लक्ष्मिदेवक पुष्कराणकशेवक प्रायश्चित्तानि क्रमेण लिख्यते ॥

यापी रोगी
 अत्रा- योऽङ्गुली

प्रायश्चित्ते

यजमानमनुदित पंचयज्ञवपुच वर्णं संपुक्त
 चतुरः कलसान् सस्याप्य तन्मथ्य कुंभोपरि।
 रोप्यमष्टदलयम विन्यस्य तदुपरि पलाईं द्वे
 परिमित सवर्णनिर्मित दशहस्तं चतुर्वर्णदेवं
 सैन्यस्य प्रत्यहे त्रिकाले पुरुषसूक्तेन पूजयेत्
 ततः पूर्वदि कुंभेषु ब्रह्मचारिणा ब्राह्मणाः
 ऋग्वेद प्रभृतौ न स्वस्ववेदान् शनैः पठेयुः तेषां
 मध्यकुंभे तिलाक्त हुत हेमोभिशुद्धं शोति ॥
 पुनः सरेदंशेन होमं कुर्यात् ततो ब्राह्मणे
 द्वादशाह भिदे कर्मसमाप्य तत्र पीठे यथावि
 धियजमानमभिषिचेत् ततो यजमानो ब्राह्म
 णेभ्यो यथाशक्ति गोभूहे मतिना दकानि दत्वा
 कुंभोदीन् आचार्याय निवेदेयेत् ॥ १० ॥
 पंच पंचवर्णपुक्त पंचवर्ण समन्वित १ कचेदन
 लिप्ताग १ क पुष्पावराचितैक १ क कुंभे ॥
 दक्षिणस्योदिशि सस्याप्य तत्र तिलवर्णपूतेन
 ताम्रपात्रे विन्यस्य तदुपरि निष्कर्मित सवर्ण
 निर्मित यमदेवे पुरुषसूक्त मंत्रेण संपूज्य ॥
 पापे भेषा म्यतामिति चेदेत् ततः सामविद्
 ब्राह्मण स्तत्र कलसे सामपात्रायणं कुर्यात् ॥
 ततो दंशोऽङ्गारैर्वेदता पात्रमाह्वाभिषेचने
 कुर्यात् ततो यमोपि महिषारूढोऽङ्गुली
 र्भयानकः दक्षिणाशयति देवो मम पापं ॥
 व्यापेह त इति मंत्रे यजमानो यमे दितृज्य
 ते आचार्या निवेद्य
 सङ्गतिमाचरेत् ॥ ११ ॥



पापी रोगी प्रायश्चित्ते
 यित्वा- चेनना शिशत प्राजायत्यानि कृत्वा पलपरिमितो
 हीनः सवर्णं नावे कारयित्वा तावपात्रे रूप्यमये
 कुम्भस्यापयित्वा निष्कपरिमितं स्वर्णनिर्मिते
 विसृज्य पट्टवस्त्रेण सेवेया विधानतः पूजयेत्
 तत्सर्वं ब्राह्मणाय दत्त्वा ब्राह्मणे विसर्जयेत्
 अन्येभ्योऽपि विप्रेभ्यो भूयसी दत्तित्वा ।

मान्द्रा श्रेयः- दद्यात्
 भ्रातृहा मूकः- पितृहवत् प्रायश्चित्ते कुर्यात् ॥
 चाद्रायणं वृत्ते चरित्वा समन्तनिजगन्मातः शब्दः
 ब्रह्मादि देवते दुष्कर्म कर्माणां पापात्
 पाहिमो परमेश्वरि इमे मेव ब्रह्माय
 पलपरिमितं सवर्णं सहितं पुस्तकं ब्राह्मणाय
 दत्त्वा ते ब्राह्मणे विसर्जयेत्
 बालवाती मृतवत्सः ब्राह्मणे द्वादशने यथाविधि हरिवेशं भुवनेव
 कुर्यात् महारुद्रजपान् कारयेत् तद्दृष्ट्वा श्रेयः
 अमुतसेव्याक हर्षया च दत्त्वा वदति तन्निष्क
 परिमिते कादशस्वर्णानि द्विजानुसारतः पकारं
 पलानि दद्यात् अन्य ब्राह्मणेभ्यो यथाशक्ति
 दत्तित्वा दद्यात् तत आचार्या वरुणदेवत
 मेवर्द्धयतीः स्नाययेत् यजमान आचार्याय
 वस्त्रालेकं दद्यात् ॥ ५ ॥

गोत्रहा- कुष्टी शतप्राजायत्य वृत्ते चरित्वा ब्राह्मणाय भूमिं
 निर्वशम् दत्तित्वा दत्त्वा भारते भूययात् ॥ ६ ॥

सीदेता- अतिसारी दशमस्य वस्त्रान् रोपयेत् शक्यते चेन्न दद्यात्
 शते ब्राह्मणेभ्यो भोजयेत् ॥

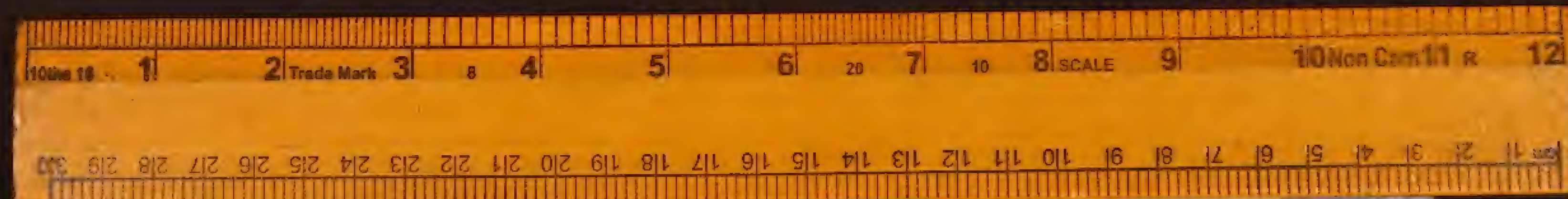
पापी रोगी प्रायश्चित्ते
 गजहा- तययोगी गोभृदि एणमिष्टात्रं तलवस्त्राणि वृत्तयेन
 वैष्णवेता रक्षादुदी तिलयेनैव दद्यात् ॥
 मृदहस्ता देवय वनारि प्राजायत्य वृत्तानि चरित्वा सप्तधा
 तानकः न्यानि उत्तरे जेत ।

कारहेता रूक्षः- मुक्तवर्णं हृषभं दद्यात्
 गजवाती सर्वकार्यं प्रासादे कारयित्वा गणेश प्रतिमो स्थापयेत्
 क्षमिहार्थः श्रद्धावाक्यं लक्ष्मणकेः पूजयेत् गणेशं पूर्वके
 लखसेखक गणेशमेव जयेत्

उष्ट्रहेता विह्वलसः कर्पूरके फलं दद्यात् ॥
 अश्वहेता वक्रतुंडः शतपलानि च दत्तानि दद्यात्
 महिषवाती कुसुगुल्ली निष्कत्रयपरिमितं स्वर्णमयी प्रकृतिं दद्यात्
 खरहेता खरगोमा कुसुगुल्लिवत् प्रायश्चित्ते कुर्यात् ॥
 तश्चुहेता केको गृत्तमयी येन दद्यात् ॥

शुकहेता देवतः सदास्तिष्ठे वृभकुंभं दद्यात्
 हरिणवाती खेज्जः पलपरिमितं सवर्णं च दद्यात्
 मृगालहा विपादकः खेज्जवत् प्रायश्चित्ते कुर्यात्
 अजावाती अधिकोगः विचित्रवस्त्रपुक्तं अजो दद्यात् ॥
 उश्रवाती पांडुरोगी ब्रह्मण्यय पलपरिमितं कस्तूरिको दद्यात्
 माजीरहा पीतपाणिः निष्कमितं स्वर्णनिर्मितं वीरवते दद्यात्
 शुकशरीरं
 कावाती स्वलितवाक्यं ब्राह्मणाय सदास्तिष्ठे सक्तं पुस्तकं दद्यात् ।

वक्रवाती दीर्घनसः मुक्तोगो दद्यात् ॥



पापी रोगी प्रायश्चित्ते
काकचाती कर्णहीनः कृष्णगोदय हिंसायोगिष्कृतिरिये
जात्ये समुदाहृता तदहोर्द्धे प्रमाणेन
क्षत्रियादिष्वनुकृता इति प्राज्ञातयोक्त
कर्मविपाक द्वितीयाध्याय हिंसाप्रायश्चित्ते
विवरणे ॥

सुरापः - श्पावदंतः प्राज्ञायत्य व्रतं ववित्वा समतलापरिमित
शर्करादत्ता महारुद्रजसा तदुष्णोष्णिते
हृत्वावरुणदेवतमेवैभिषेकं कुर्यात्
सर्पिषोच्चटं सहिष्णुं मधुना इव देव
दद्यात् ॥

श्रुभक्ष्य कृमिको भीमयेवकोपवासं कुर्यात् ॥
भोक्ता दः त्रिरात्रं गोमूत्र पावके भुञ्जीत ॥
रजसला कृमिलो दृष्टात्र ॥ दः

भोक्ता त्रिरात्रमुपवसेत् ॥
श्रुष्टश्च कृमिलो त्रिरात्रमुपवसेत् ॥
सृष्टात्र दः

भोक्ता परात्रविघ्नं अजीर्णी यथाविधिलक्षणे कुर्यात् ॥
कर्त्ता - इत्येति भेदे प्राज्ञायत्यत्रये कृताशते हि जान भोजयेत्
कदन्नदः दराग्रिः

विषदः - कूर्द्धिरोगी दशययस्विनीर्गादद्यात् ॥
मार्गहा पादरोगी श्वेदद्यात् ॥
पिप्पुनः आसकासी सहसयससमिते वृतेदद्यात् ॥

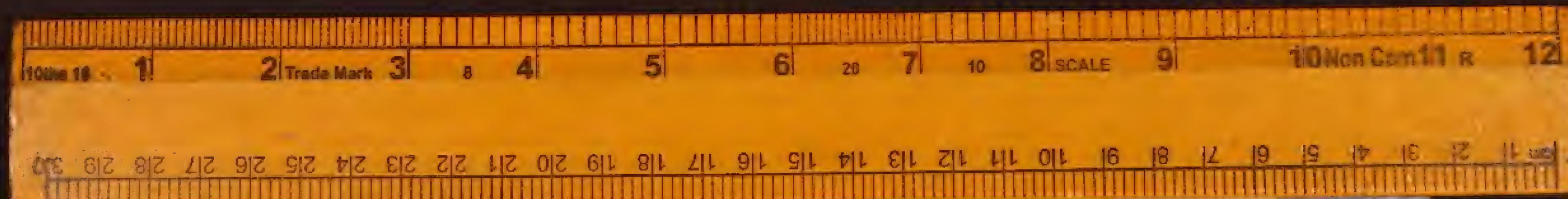
पापी रोगी प्रायश्चित्ते
भूतः श्रयस्मारी ॥ बलकूर्द्धमयी धेनुदत्तासर्पिलो
परोय मूली - गोदद्यात् ॥
तापी रक्ताति श्रुत्रदाने रुद्रजयेव प्रकुर्वीत
सारी उदयाने वदहरोयनेव कुर्यात्

सुरालयी जलेवा सासेवाप्यसुरार्द्धे गोदद्यात् प्राज्ञापत्य
शकम्बु गदरोगी मेकैव कुर्यात् ॥
कारी यकृतस्त्रीद पलत्रयपरिमित सर्वाण्युपान्वित
गर्भपात जलोदरं जलधेनु दाने कुर्यात् ॥
कर्त्ता - रोगी वत्सत्रयपर्यन्ते प्रतिदिने अश्वत्थसेवनानेन
यतिमा श्रुतिः गृह्योक्तविधि समौगम्यामुहाहयेत् स एजिते
भगकारी विघ्नराजैव सेव्यायेत ॥
दुष्टवाग्मी खेडितः दुग्धसमन्वितं चटुहये पलद्वय
परिमितं रूपेण हि जानयेदद्यात्

परान्निदा खलीदः कौचनसहितं धेनुदद्यात्
वान सभायो पलवान सत्यवर्तिने निष्कत्रय परिमिते हेमदद्यात्
पतपाती वान

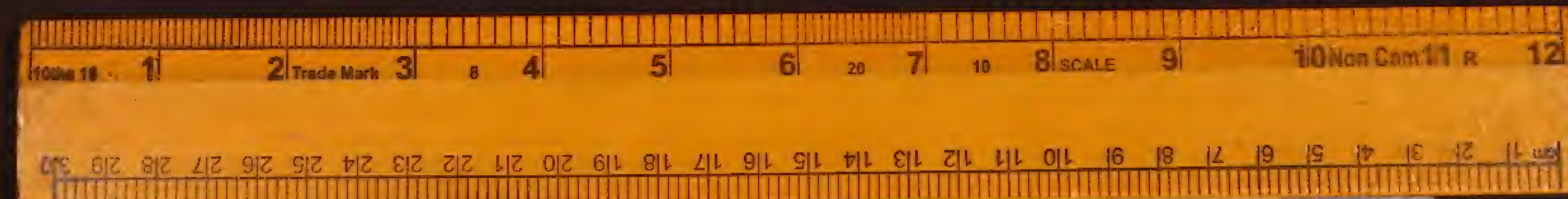
परोय हासकृत काणः सकौवनो गोदद्यात् इति प्राज्ञातयोक्त
कर्मविपाक तृतीयाध्याय प्रकीर्ण
प्रायश्चित्तविवरणे ॥ ७ ॥

विप्रहेम चोदायपात्रयानेन सर्वे शतेदद्यात् ॥
रुत -



पापी । रोगी ।
 तावचौः ३३ वरी- प्राजापत्यव्रते शतपलपरिमित तावदानेव
 कुर्यात् ॥
 कांस्यहारी पुंडरीकः ब्राह्मणमलेक्यतस्मै शतपलकोसे
 समन्वितः दद्यात् ॥
 मुक्तिहारी योऽमूर्जः उपवासनेतरेपलशतशक्तिं दद्यात् ॥
 वृषहारी नेत्ररोगः उपोष्यविधिः शतधेने दद्यात् ॥
 वान- उग्रहारी वज्रमूत्रकः ब्राह्मणाय यथाविधि उग्रधेने दद्यात्
 रथिचौः मदवानः विप्राय दीपधेने दद्यात्
 मधुचौः नेत्ररोगः उपवासकृधेने दद्यात्
 वान-
 इतो उदग्गुल्म गृध्रधेने दद्यात् ॥
 विकारः वान-
 हारी लोहहारी कर्बुरोगः एकदिनमुपोष्य शतपल लोहे दद्यात् ॥
 तैलचौः कंदुदि पीडितः उपोष्यविप्राय तैलवटद्वये दद्यात् ॥
 आमात्र हीनदीप्तिः निष्कद्वयसर्पिर्निर्मिताम्बुनीकुमारादद्यात्
 हारी-
 पक्षाघातहारी जिह्वारोगी लक्ष्मणसंख्यक गायत्री जपेत् तिलक
 तदंशांशोमेव कुर्यात्
 फलहारी वीणाता द्विजातयेऽमुतसंख्यक नानाफलं दद्यात्
 ३३ लिः
 तोरुलहारी चेतोः सदास्तिष्ठेत्तम विद्रुमद्वये दद्यात् ॥
 पाकहारी नीललोवनः ब्राह्मणाय महा नीलमणिद्वये दद्यात्
 कंदमूल हस्तपाणिः यथाशक्ति देवगृहे उपानेव कुर्यात् ॥
 हारी

पापी रोगी
 सोमेधिक दुर्गेयोगः श्रौतसंख्यक यमेर्हमे कुर्यात्
 हारी
 दारुहारी स्वित्रपाणिः विद्रुवेपलद्वयपरिमित कुंकुमे दद्यात्
 विद्यापुस्तकः -- ब्राह्मणाय सदास्तिष्ठेत् न्यायेतिहासे द
 कहारी दद्यात् ॥
 वस्त्रहारी कुक्षी निष्कमितहेम निर्मित प्रजापति वस्त्र
 युग्मे दद्यात् ॥
 ऊर्णाहारी लोमशः केवलान्विते निष्कमित सर्पनिर्मित
 वस्त्रे मूर्तिश्च यिता ब्राह्मणदद्यात्
 यद्वस्त्रहती विलोमा येने दद्यात्
 ओषधाय सूर्यावर्त मासेऽप्यसूर्यार्धे कातनेव दद्यात्
 हती रोगी
 क्लवस्त्र क्लवान्
 प्रवाल वान- मनिगासमन्वितो सवस्त्रो महिषी दद्यात्
 हारी
 विप्रश्चाप अनयनः महारुद्रजपादिकं कुर्यात् तदंशोऽपलाघ
 हारी समिद्धि र्थविधि जुहुयात् मृतवत्सोक्त
 देवहारी विविधज्वरी सर्वकर्मैव कुर्यात्
 तत्र ज्वरे कर्णे रुद्धे जपेत् महाज्वरे ॥
 महाकट्टे रोदज्वरे अतिरोद्रे वैश्वज्वरे
 महागैत्रिरोद्रे च जपेत् ॥
 नानाविध ग्रहणीयुतः शतपुनसारेणात्रोवस्त्राणि हेमव दद्यात्
 द्वयचौः अतिशान्तातपीय कर्मविपाक वतुधी
 ३३ यापोक्त लेय प्रायश्चित्त विवरणे



पापी रोगी ।
मातृगामी लिंगहीनः

प्रायश्चित्तं

अत्रतः कृष्णमात्यादि भूषित कृष्णवस्त्र
समाकुत्र कुंभे विन्यास्य तदुपरि कोस्यपा
त्रे निष्कवद्वमितसवर्णनिर्मित नखा
हन कुंभे पुरुषसूक्तेन यजेत अथर्व
वेदविद्वाह्येण सत्रमथर्वीककर्मकु
प्यात् ब्रह्मण्य विंशति निष्कयामि
सवर्णनिर्मितपुत्रिको निष्पापोहमिति
मुवन दद्यात् निधीनामथियोदेवः प्रो
कस्यप्रियः सत्वा सौम्याशयितः श्री
मान् ममपायेव्यपोहत इति मंत्रेण ते
कुंभे आवाप्याय दद्यात् ॥
मातृगामि वत् प्रायश्चित्तं कुर्यात् ॥
नीलमात्यादि भूषित नीलवस्त्रादि
चट्टे पश्चिमस्यादिशि संस्थाप्य तदुपरि
ताम्रपात्रे पश्चिमसर्गा निमित्तवरुणो
पुरुषसूक्तेन यजेत सामवेदी ब्रह्मणा
सत्रसामवेदमाचरेत् विंशतिनिष्कमि
तसवर्ण पुत्रलिको निष्पापोहमित्युक्तं
यज्ञाह्वणाय दद्यात् यादसामथियोदेवो
विश्वामथियोवरः संसारो कर्णयोग
वरुणः पावनाः स्तमे इति मंत्रेण आवा
प्याय सवर्णवरुणो दद्यात् ॥
पूर्वतः पीत मात्यादि भूषित पीतवस्त्र
समाकुत्र कलसे संस्थाप्य तस्योपरि स
र्गापात्रे निष्कवद्वमितसवर्णनिर्मितवास
वे पुरुषसूक्तेन यजेत तत्र ऋग्यजुः सा।
मानिसमाचरेत् ब्राह्मणे ॥

बोडाली
गामी हीनमुष्कः
गुरुजाया सूत्रकृच्छ्री
भिगामी

सुसतागामी रक्तकुली

पापी रोगी

प्रायश्चित्तं

संपूज्य निष्पापोह मिति मुवन तस्मै शत ।
सवर्ण निर्मित पुत्रिको दद्यात् । देवा
नामथियोदेवो बजी विसृज्य केतनः प्र
तयसहस्रातः पापममनिहेतुत इति
मंत्रेण देत ॥

भ्रातृजायाभिगामी गुरुकुली सुसतागमन प्रायश्चित्तं स्याद्वै ह्युता।
कनिलकराणकदशाशहोमेव कुर्यात्

पुत्रजायाभिगामी गुरुकुली एतदेव प्रायश्चित्तं कुर्यात्
अगम्याभिगामी क्रवमेडली कापीसभाकोस्यदेह संयुक्त सवत्
सकतिल पश्चिमिह हस्येने सभा
वेस्ववीमाता ममपाये वापोहत
इति मंत्रमुवाच्य दद्यात् ॥

तपस्विनी तपोगमी अश्वरीगदी मथुयेने हि राणसहित शतद्वेणयदीमत
तिलेव दद्यात् ॥

पितृव्यसृगेता दक्षिणेश
ब्रह्मी शक्तिः अजोदद्यात् ॥

मातृलानीगता एष्टकुत्रः कृष्णजिने प्रदद्यात् ॥

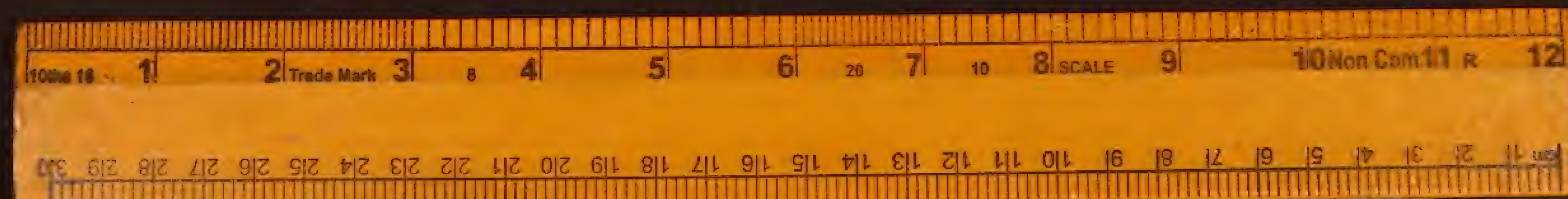
मातृव्यसृगेता नानोगे दसहाने अगम्यागमन प्रायश्चित्तं व
कुर्यात् ॥

मृतभार्याभिगामी मृतभार्याः एकब्राह्मणे विवाहयेत् ॥

सोत्रस्त्रीप्रसेगी भोगेदशे
मी महिषी दद्यात् ॥

तपस्विनी प्रसेगी - प्रमोहगदी मासेव्याय रुद्रेजयेत् यथाशक्ति
काचन स दद्यात्

रीक्षितस्त्री प्रसेगी दुष्टरक्त
दक्षरोगी प्राजापत्यद्वये कुर्यात् ॥



पापी रोगी

स्वजातिस्त्रीगामी रुदयव्रती
पशुयोगिगामी मृगजाती
मृगयोगिगामी गुरुस्त्रीभीप्राजापत्यहयेकुर्यात्
तिलपात्रद्वयेदद्यात्
मासेवाप्यप्रतिदिने सहस्रसेवाक
मलकराणकशिरः स्नानकुर्यात्
स्त्रीणामपितनत्र पुरुष संसर्गात्
तत्र पुरुष संसर्गात् प्रायश्चित्ते
इति शातातपीयकर्मविपाकपेच
माध्यायोक्तागम्यागमन प्रायश्चित्तविशेषेपाप विशेष
गुरुः विशिष्टः
कुमारीगता व्याज्रादि परकन्याविवाहमेत
हन्तः सपदस्य नागवलिदाने कांचदाने च कुर्यात्विषदः - नृपनाशकः राजकुमारः पशुहिंसकः मित्रभेदी करहन्तिः
गजहतः राजहतः वीरहतः हकहतः हृषहतः
वतुनिष्कमित हेमजं दद्यात्
हिरण्य पुरुषे दद्यात् ॥
मेने दद्यात् ॥
हृषे दद्यात्
यथाशक्ति कांचने दद्यात्गुरुजाती मत्सरी दोही --
शय्यामृतः शौचहीन मृतः संस्कारहीनमृतः
निष्कमित सुवर्णनिर्मित पात्रस्थितिसि
धियुत तल्ली समन्वित शय्या दद्यात्
हिनिष्कसर्णज हरिदद्यात्
कुमारी विवाहयोत् ॥

पाप

गुरुः

नित्यपहारकः

पाशिकः

कृतवासाः

निकेतनञ्च

शकरदोही

सूचकः

मेदिनीचौरः

यज्ञहानिकर्ता

दक्षिणाचौरः

क्रतुनिन्दकः

निन्दकोपिपावः

द्विजनिन्दकः

कुमतिप्रदः

हिंसः

सेतुभेदी

राजदेतिरुत

लोहहृत

सर्वकार्यकर्तृकः

मरणविशेष

विशिष्टः

कुक्कुरहतः

अरण्य

मूकद्वितः

कर्महतः

मृगिहतः

शकटहतः

भृगुपात

हतः

वह्निहतः

दवहतः

शरुहतः

शस्त्रहतः

प्रक्षरहतः

विषहतः

उद्वेगनशून्यः

जलहतः

सहहतः

तापीक्षार

मृतः

साकन्या

दिहतः

जोईदेहिक पूर्वकालीन उग्रदि
कर्तव्यप्रायश्चित्ते ॥अत्र प्रायश्चित्तस्यानुकत्वात् व्या
ज्रादिहृत इत्यादिपददर्शनाच्च
तत्रोक्तप्रायश्चित्ते पुक्ते ॥

पूर्ववत् ॥

दिजायोगोभूमात्रे दद्यात्

वस्तुसंयुक्त हृषभे दद्यात्

उपस्करान्विते अश्वे दद्यात्

धान्यपर्वते दद्यात्

सशक्तित उपानहे दद्यात्

सदने सतो कुर्यात् ॥

दक्षिणामहिषी दद्यात्

सवर्त्ता ययस्विनी गोदद्यात्

द्वेजसेयुतो मेदिनी दद्यात्

ययस्विनी गोदद्यात्

निष्कत्रयमितसर्णजं हरे दद्यात्

सर्णसेयुते शौचहीनं हरे दद्यात्

संयतो लक्ष्मणक गायत्रीजपेत्

यथाचित्ते रुद्रं जपेत्



पाप मरणविशेष ४२४ ४३४
पुनः विप्रिष्टः ॐ हृद्देहिक पूर्वकालीन उत्रादि
कर्तव्यप्रायश्चित्तं ॥

अनध्याये विपुलाहतः -- विद्यादानं कुर्यात्
ध्यायन कर्ता अस्पृशी मृतः वेदपारायणं कुर्यात्
अस्पृशी मृतः संस्कारपुस्तकं दद्यात्
शास्त्ररुत अस्पृशी मृतः मृतश्च --

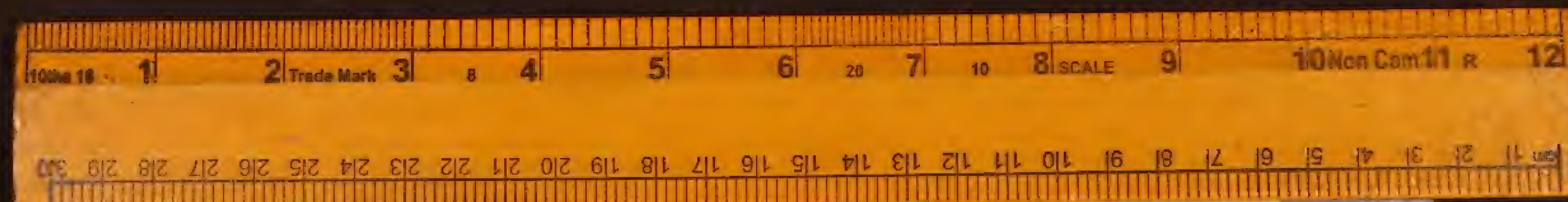
मघ विक्रेता पतितमृतः -- वोऽश्रापजापत्यादिकुर्यात्
द्विजवत्सलः अनयत्यमृतः नवतिहृक्काणि चोत्
हयाहतः --- निष्कत्रयमिते स्वर्गं दद्यात्
कपिहतः कनकनिर्मितं कपिदद्यात्
विस्वविकामृतः शान्तिहृज्ज्ञानं भोजयेत्
केवकवलमृतः तिलधेनुं दद्यात्
केशरोग मृतः अष्टौ हृक्काणं समाचरेत् १२ गतौ नो
विशेषप्रायश्चित्तं ॥

अश्रुतीनां साधारणप्रायश्चित्तं
सफल समधानोपरिषेवयल्लव सर्वेष्वथ संयुक्ते कलवस्तस
माकुत्रमकालमूलकलसंस्थाप्य तत्र महिषासनं संस्थितं कुरु
भुजं देहं तस्मात्कैऽलसंयुते निष्कपरिमिते प्रेरूपिते पुरु
षे संस्थाप्य पूजयेत् प्रत्यहं पुरुषस्तुतेन दुःखेन तर्पयेत् तत्र क
लसे षडंगरुद्रं जयेत् यमस्तुतेन यमपूजादिकं आत्मविमुखा
यं गायत्रीजये ॥

कर्मशी

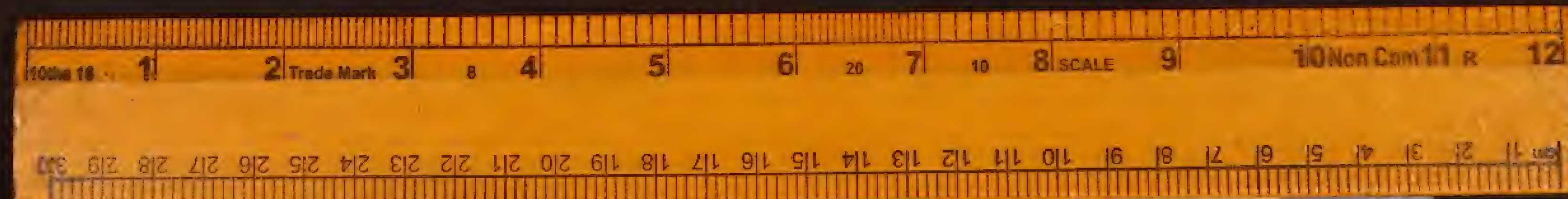
४२५ ४३५ कर्मशी

ग्रहशान्ति पूर्वक दशप्रातिल कर्मशीः त्रिकर्मः फलप
होमेव कुर्यात् अज्ञातगोत्र र्थित कर्मसमापकः इत्यमरः
विश्राय सतिलमुदकं दद्यात् कर्मसचिः पुं कर्मपयुक्तसचिवः
इमेतिलमये पिंडे मधु सर्पिः अत्यटलाध्यादादिः इत्यमरः
समन्विते ददामि तस्मै प्रेताय कर्मसंन्यासिकः पुं इति
यः पीडो कुरुते मम इति मेत्रेण संन्यासी इति हलायुधः ॥
मधुशर्कराशुक्लप्रस्थमितकस कर्मसाक्षी पुं सूर्यः इति
तिलपिष्टपिंडे प्रेतसूयाय दद्यात् हेमवेदः
यजमानः प्रेतमुद्दिशति तलपत्र कर्मक्षमः त्रि कर्मकरणसमर्थः
संयुतान् द्वादश कलसकलसान् तत्पर्यायः अलंकर्मणीः ॥
विस्वमुद्दिश्येकं कलसेव दद्यात् इत्यमरः ॥
वरापुथ्यः सुविवाचायः कर्मांतः पुं कर्मभूः कुरुभूमिः
वरुणदेवत मेत्रेः कलसोदकं इति हेमवेदः ॥
ईम्यती अभिषिंचेत् ततो यजमान कर्मांतः पुं कर्मकारः कामा
आचार्याय दत्तिलोदघातनाशेण इति भाषा वेशः कोश इति
वत्तिवकुर्यात् एवं कते ॥ रवातः कर्मरंगः कामरंगा इति
विधानेन प्रकुर्यादौ हृद्देहिकं ॥ भाषा इति राजनिर्घटः ॥
ततः प्रेतवनिर्मुक्ताः पाविता कर्माहः पुं पुरुषः इति
स्मृतितास्तथा दधुः पुत्रोश्च ॥ राजनिर्घटः क्रियायोगे त्रि
योत्रोश्च आपुराणोपसेयदः ॥ कर्मिष्टः त्रि क्रियावान् अतिशय
इति शान्तातपीय कर्मविपाक कर्मविशिष्टः इति व्याकरणे
सुष्टाध्यायोक्ता ऽति प्रायश्चित्तं
विवरणं ॥ कर्मि त्रि कर्मविशिष्टः कर्म
कर्मशीलः त्रि यः फलनिषेधः विद्यते अस्मैतिष्ठतः पतिः
स्वभावेन कर्मकरोति ततः कर्मिः पुं कर्मिः रवर्णः
पर्यायः कर्मिः ॥ इत्यमरः ॥ इत्यमरटीका ॥



कर्वेदिये स्त्री कर्मनिष्ठादकविषय कर्वरः पुं गत्तसः शरी
 पेवकेयवा वाक २ पाणिः २ इत्यमरः ॥
 पादः तपायुः ४ उपस्थः ५ इति कर्वणीः पुं कर्वणीः कर्वरः इति
 वेदोतः ॥ हिंदीभाषा इति राजनिर्घटः
 कर्वरं दण्डं इति कविकल्पद्रुमः ॥ कर्वः पुं स्त्री योऽशमायकपरिमाणे
 कर्वः पुं कामः उदरः इति ॥ अशीतिरिकाः तत्पर्यायः
 तिहोतकोमुया मुणादिहतिः ॥ अलः २ इत्यमरः वेद्यकमते
 कर्वटः पुं स्त्री हिशतशममये तेलकद्रवे तत्पर्यायः सर्वो
 मनोऽमस्याने शमशतस्यजनाः २ अलः ३ विग्रहपदके धीपुः
 क्रयविक्रयादिना सेवादिना ५ पाणिनतले ६ उडवरे ७ तिडके
 येनशमेण जीवतिसः इति ८ कवडग्रहः इति परिभाषा ॥
 केचित्तु वतः समशमः इत्येके दशमायकः इति राजनिर्घटः
 वतः समेशदस्याने इत्यपरे ॥ कर्वः पुं कर्वणे इति मेदिनी
 इत्यमरीकायां भरतः वतः विभीतकहृतः इति शब्दरत्नावली
 शतशमसेयदस्याने इति ॥ कर्वकः त्रि कृषिजीवी कृषाण इति
 सारसंदरी भाषातत्पर्यायः लज्जानीवः
 कर्वटे स्त्री पुं नगरं इति १ कृषिकः ३ कृषीवलः ४ इत्यमरः
 नद्यथः ५ इति तट्टीका
 कर्वरः पुं गत्तसः इति ॥ आकर्वणकर्ता च (का
 सिहोतकोमुया मुणादिहतिः कर्वणे स्त्री कृषिकर्मलागलादि
 वाचः इति मेदिनी ॥ भूमादिखनने वास इति भाषा
 कर्वरी स्त्री शिवा इति विश्वमेदिने इति हेमचंद्रः आकर्वणे टोन्न
 हिगुपत्री इति जटाधरः ॥ इति भाषा कर्वणीः स्त्री असनी
 कर्वरः पुं गत्तसः इति इत्यादिकोषः ॥
 शब्दार्णवः चिन्नवर्णः इत्यमरः कर्वणी स्त्री स्त्रीरणीहृतः इति
 शब्दो इति भरतः ॥ राजनिर्घटः ॥

कर्वफलः पुं विभीतकहृतः कर्विवित्तव कस्मिन्नित्तकाले
 इत्यमरः कोनकाले इति भाषा तत्
 कर्वफला स्त्री आमलकीहृतः पर्यायः जात २ कदाचित् ३
 इति शब्दरत्नावली इति हेमचंद्रः ॥
 कर्वीहं स्त्री तेलकपरिमाणे फल ३ सखायां शब्द इति
 इति वेद्यपरिभाषा ॥ कविकल्पद्रुमः
 कर्वणी स्त्री स्त्रीरणीहृतः ॥ कल त क गतो सखायां
 अश्वमुत्त वेधन १ जु स्थितलोहे इति कविकल्पद्रुमः ॥
 तत्पर्यायः खलीनः २ कवीयः कलक नुदो प्रेणे इति
 कविका ४ इति जटाधरः ॥ कविकल्पद्रुमः
 कर्वः पुं वार्ता करीषाग्निः कले स्त्री मुक्ते इति मेदिनी
 इत्यमरः वार्ताः ३ कृषिः इति ॥ कोलिहृतः इति शब्दवेदिका
 श्मानायाः जीविका इति ॥ कलः पुं मधुरास्फुटधनिः इत्यमरः
 भरतः ॥ सालहृतः इति राजनिर्घटः
 कर्वः स्त्री कल्या अत्याकृषिमा कलः त्रि अजीरीः इति मेदिनी
 हरित इत्यमरः नदीमात्रे ॥ कलकः पुं शकुलमत्पः इति
 इति शतकोषः इत्यातः इति हेमचंद्रः ॥
 मेदिनी तद्यथा चतुरंगल ॥ कलकैवः पुं कलधनिः हेमः
 इष्टी स्तावदेतरा लयायः कलकलः पुं कोलाहलः
 वित्तस्यायतास्तितः कर्वः कृषीत् कलकलः पुं कोलाहलः
 कर्वसमीये अग्निश्च यमुपसमाधा सालनिर्यासः इति मेदिनी ॥
 ययोरस्तीयतत्रैके कस्मिन्नाहति कलकोषः पुं कोकिलः इति
 त्रये जुहुयात् इति शब्दविवेक शब्दरत्नावली ॥
 इति सुसूत्रे ॥ कलेकः पुं विक्रम अपवादः
 कर्वि व कदा कस्मिन्काले ॥ लोहमले इति मेदिनी
 कथन कवे इति भाषा इति कलकषः पुं सिंहः इति
 वृणकरणे ॥ शब्दरत्नावली ॥



कलत्र

४९८ ५९९

कलभ

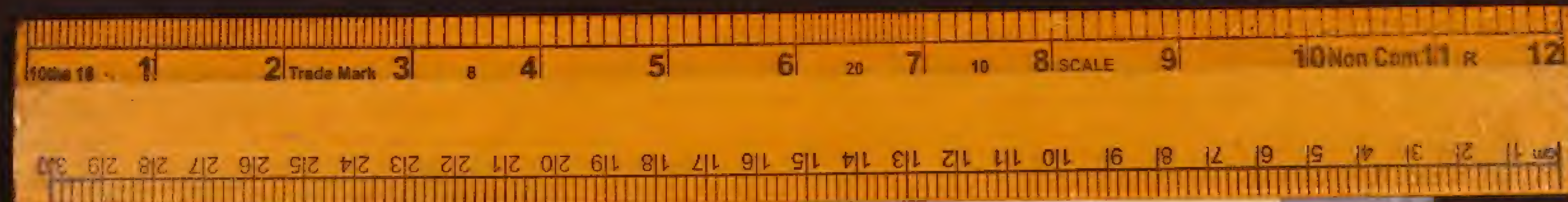
कलकया स्त्री करताली इति कलभूते स्त्री रूपे इति
 शहरावली ॥ राजनिर्घटः ॥
 कलकी ३ अथवादयस्तः यथा कलभूते स्त्री सर्गं रजते ॥
 कलकी जायते विलेख्यगानि इति मेदिनी कलध्वनिः इति
 अतिवके इति तिप्प्यादितत्वे विम्बः
 विह्वलः लोहमलविशिष्टः कलध्वनिः पुं पारावतः कोकि
 अत्रकलेक शब्दादस्योपात्तः मयः इति मेदिनी ॥ (रु)
 कलकरः पुं आवर्तः जलभ्रमः मधुराद्यक्त शब्दः इति कलशब्द
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ अमरः ॥
 कलजः पुं विषाखरुत ॥ कलने स्त्री विह्वं शेषः इति
 मृगयतिगण इति त्रिकोऽशेषः हलापुथः गर्भे श्रिते मुक्त ॥
 ताम्रकूटः दोक्तातामाक इति श्रुतिनितेतत्तु यकरोत्रण भवति
 भाषा यथा विसृष्टिहोत ॥ इति श्रीभागवते ॥
 सारावल्या वैद्यके अथभूम्य कलनः पुं वेतसहस्रः इति ॥
 लीभूमयान गुणः कलज सेवे राजनिर्घटः ॥
 नभूमयानात्स्यादेतमुद्दिष्टवरो ॥ कलना स्त्री वशीभूतत्वे वशता
 हातिः कफज्जमामज्जराहाति यथाकरालेयतत्वेऽकवलित
 रुच्यगोधर्वविद्याप्रवणेकसेव वतः कालना इत्यानेदलहरी
 कलदे स्त्री गृहाम्नादमेवाल जल्यताच ॥
 इति भाषा इति शहरावली कलेदः पुं वर्णाशंकरजाति ॥
 कुटलमिति च पाठः ॥ (का) विशेषः सतलेटाततीवकन्याया
 कलनूलिका स्त्री इच्छावतीकाम जातः इति ब्रह्मवैवर्तपुराणे
 तत्पर्यायः वीकिनी २ लंजिका कलेदिका स्त्री सर्वविद्या इति
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ हेमचंद्रः ॥
 कलत्रे स्त्री श्रौणः भार्या कलेकुः स्त्री खोली शाकः इति
 इत्यमरः राज्ञोऽभिस्थाने ॥ राजनिर्घटः ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ कलभः पुं करभः पुं हातिरक्षा

कलेवि

४९९

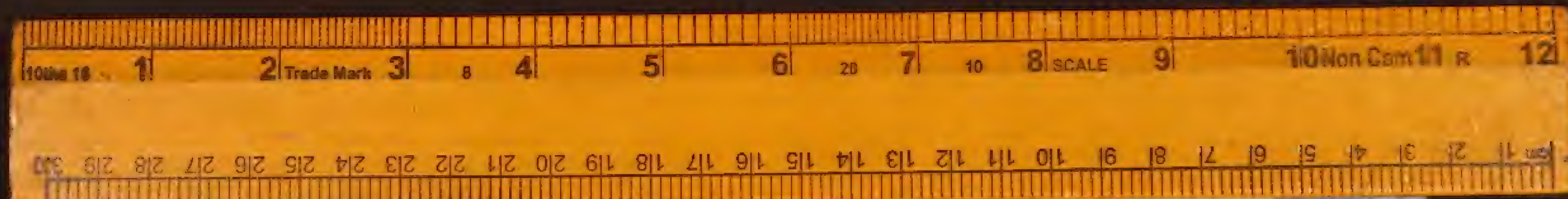
कलश

इति भाषा सतयेववर्षयर्थेते कलेवी स्त्री जलजलताशाक
 इति सभूतिः तत्पर्यायः विशेषः कलमी इति भाषातत्
 करिणावकः २ इत्यमरः इति तः पर्यायः कलेवी २ कलेवुः ३
 इत्यालः ४ यत्तुहस्तः इति कलेविका ४ इति शहरावली
 राजनिर्घटः ॥ अथगुणाः सत्यदुग्ध मुक्तसेवा
 कलभवत्त्वभः पुं पीलुहस्तः इति कारिते मधुरत्वे कषायत्वे ॥
 राजनिर्घटः ॥ गुरुतरत्वे च इति राजवल्लभः
 कलभी स्त्री वल्लहस्तः इति कलेवुदे स्त्री हेमगवीनेन वमीते
 राजनिर्घटः ॥ इति शारावली
 कलामः पुं स्वनामख्यातलिपि कलेवुः स्त्री कलेवी शाकः इति
 साधनवस्तु तत्पर्यायः लेखनी शहरावली ॥
 २ वणितुली ३ अक्षरतुलिका ४ कलभः पुं कपोतः पायरा
 इति जटाधरः स्वनामख्यात ॥ इति भाषा इत्यमरः कोकिलः
 शालिधान्य विशेषः अथगुणाः इति राजनिर्घटः मधुराद्यक्त
 रक्तदोष त्रिदोष नाशिते ॥ ध्वनिः इति कलशब्दार्थे अमरः
 वल्लहितकारिते कषायत्वे च इति कललः पुं स्त्री जरापुः गर्भवेदन
 राजवल्लभः चौरः इति मेदिनी वर्म इत्यमरः ॥
 कलमोतमः पुं गेयशालिः कललजः पुं रालः धुना इति
 इति राजनिर्घटः भाषा इति राजनिर्घटः
 कलेवः पुं शरः शकनाडिका कललजोद्भवः पुं सलहस्तः
 इत्यमरः कदेवः इति विम्बः इति राजनिर्घटः ॥
 कलेवकः पुं धाराकदेवः इति कलविकः पुं वटकः इत्यमरः
 राजनिर्घटः (इति) कलिगकहस्तः इति मेदिनी
 कलेविका स्त्री कलेवी शाकः कलकः श्वेतवामरः इति ॥
 शहरावली श्रीवापश्चात्तरी सारस्वतः
 तत्पर्यायः मृग्या २ इति ॥ कलशः त्रिजलाधारविशेषः
 हेमचंद्रः ॥ कलशी इति ख्यातः तत्पर्यायः



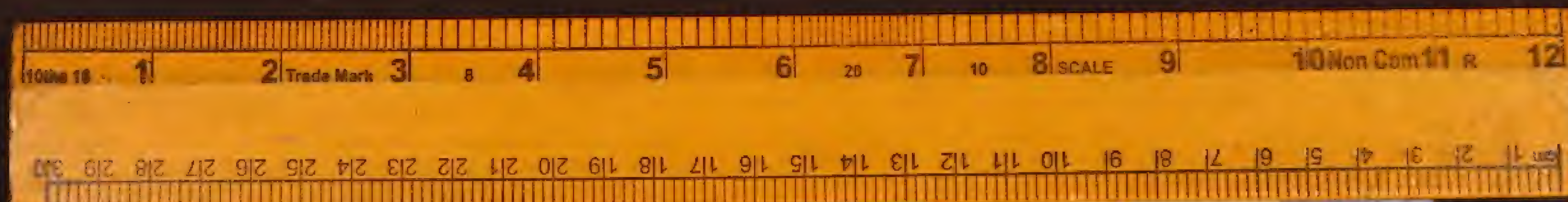
वटः २ कुटः ३ नियः ४ इत्यमः टीका ॥
 कलसः ५ कलसिः ६ कलसीः ७ कलसीसतः ८ अगस्त्यमुनिः
 कलसे ८ कलशिः ९ कलशीः १० इत्यमः टीकायावत्स्यतिः
 कलशे ११ इति तटीका कुंभः ॥ कलसोदधिः १२ समुद्रः कलसस्र
 १३ करीः १४ इति हेमचन्द्रः ॥ उदधिः मेघनाभास्त्वान् इति
 कलावती दीप्ता प्रकरेण कं ॥ महाभारते ॥
 तस्य परिमाणं यथापेक्षाशदेगुलं कलहः १५ स्त्री विवादः लज्जा
 यामउत्सथः १६ उग्रगुलः ॥ कलहः इति भाषातत्पर्यायः
 कलसानो प्रमाणं तु मुखमण्डलं १७ इति २ आयोधने १ जन्ये ४
 लस्यते षट्त्रिंशदेगुले कुंभे प्रथमे ५ अविहारणे ६ मृये ७
 विस्तारोन्नतिप्रालिने ८ उग्रो ग्रास्केदने ८ सख्ये ९ समीके १०
 हादशेवापि ततो न्यूनतनकारेण सौपरायिकं ११ समः १२ अनीकः
 इति त्रैसाः ॥ या १३ रणः १४ विग्रहः १५ सप्रहारः
 कलशः स्त्री धीश्रयणीवाकुलि १६ अभिसेयातः १७ कलिः १८
 इति भाषा इत्यमः ॥ वटः सेफेटः १९ सेमुगः २० अभ्यमर्दः
 इत्यमः टीकायां रायमुकुटः ॥ २१ समाजातः २२ सेयामः २३
 कलशी स्त्री स्वनामख्यातजल अभ्यागमः २४ आहारः २५ समुदायः
 पात्रेष्ट्रीपणी इत्यमः टीकायां २६ सेयत २७ समितः २८ आजिः
 रायमुकुटः ॥ २९ समित ३० युयु इत्यमः
 कलसः त्रि कलशः वटः इति शमीकं ३१ सौपरायिकं ३२
 हेमचन्द्रः द्रोणपरिमाणे पुं ॥ सेफेटः ३३ पुत ३४ इति
 इति वैद्यकपरिभाषा ॥ तटीका ॥
 कलसिः पुं अश्रियणी इत्यमः कलहः पुं वाटः खड्गकोषः
 टीका शहरावलीचगरीरी भेदने इति मेदिनी ॥
 इत्यमः टीका हारावलीच ॥ कलहंसः पुं हेमविशेषः
 कलसी स्त्री अश्रियणी इति ॥ वालिहंस इति भाषातत्पर्यायः
 शहरावली कलसः इत्यमः कादेवः ३५ इत्यमः कलनादः

मगलकः ४ इति राजनिर्घटः गीते १ बाधे २ नृत्ये ३ नाके ४
 राजहंसः नृपोत्तमः इति आलेख्ये ५ विशेषककेय ६
 विम्बमेदिनी यगन्ता वस्त्रे तेजल कुसुम वलि विकाराः ७
 इति शहरावली कलहनाशनः ८ पूतिकरजः
 इति शहरावली कलहप्रिया स्त्री सारिकावली
 इति राजनिर्घटः नारदे ९ इति महाभारते
 कलहोत्तरिता स्त्री नायिका भेदः अस्थानक्षणे यतिमव
 मन्वयश्चात परितमा अस्याः क्रिया श्रुतिः सत्तायः समोहः
 निम्बासः ज्वरः प्रलापादिः इति समेजरी
 कला स्त्री मूलधनहृदिः स्रष्टा भाषा शिल्पादि श्रेयमात्रे ॥
 वेदस्पष्टोऽंशः कालमानः सत्त्रिंशत्कालकः इति मेदिनी स्त्री रजः नौका ॥
 कपटः इति विम्बः राशे सिंहाङ्गोऽंशस्तस्य षष्टिभागः
 यथाविकलानोकलावष्टातत षष्ठाभाग उच्यते तत्रिंशता ॥
 भवेद्राशिर्भग्नो हादशेवते इति सूर्यसिंहोतः अथशेव तत्रोक्तामृतः षष्टिकलालिखते
 गीते १ बाधे २ नृत्ये ३ नाके ४ आलेख्ये ५ विशेषककेय ६ तेजल कुसुम वलि विकाराः ७
 पुष्पातरणे ८ दशनवसनोरागाः ९ मणिभूमिकाकर्म १० अयनचने ११ उदकवाधे १२ उदकजातः १३
 विज्ञायोगाः १४ माल्यप्रयनविकल्पाः १५ शोखरापीडयोजने १६ मेघययोगाः १७ कर्णयत्रभागाः १८
 गेयमुक्तिः १९ भूषणयोजने २० ऐंद्रजाले २१ कौमुदयोगाः २२ हस्तलाघवे २३ चित्रशकपुष्पभक्त
 विकारक्रिया २४ पानकरसरागासव योजने २५ सूचीवापकमीणा २६
 स्रजक्रीडा २७ प्रहेलिका २८ प्रतिमाला २९ दुर्वचकयोगाः ३०
 पुस्तकवाचने ३१ नाटकाख्यायिका दर्शने ३२ काव्यसमस्यापूर्णे ३३
 पट्टिका चित्रवाणविकल्पाः ३४ तर्ककमीणा ३५ तत्तणे ३६
 वास्तुविद्या ३७ रूप्यशस्त्रपरीक्षा ३८ भातवादः ३९ मणिगगनाज्ञाने ४०
 आकरज्ञाने ४१ हस्तापुष्टेययोगाः ४२ भेषकुक्कुटलावकमुहविधिः ४३
 मृकसारिका प्रलापने ४४ उल्कादने ४५ केश मार्जने ॥
 कौशले ४६ अक्षरमुष्टिकाकषणे



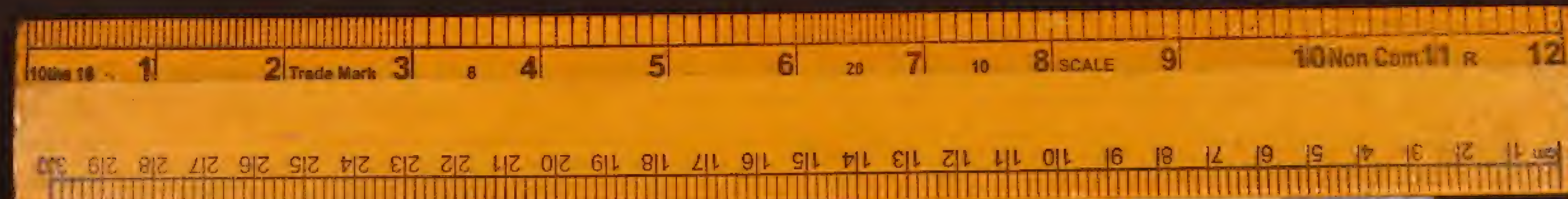
४० स्नेहितकविकल्पाः ४८ दश इति हेमचंद्रः
 भाषा ज्ञाने ४१ पुष्पशकटिका कलावी स्त्री कलाविका इति
 निमित्त ज्ञाने ४२ येन मातृका ४३ सावकली ४४ सवकाः ४५ सवकाः
 भाषा मातृका ४६ सपादो ४७ कलादः पुं स्वर्णकाः ४८ स्वमः
 मानसीकाय क्रिया ४९ क्रिया कलानिधिः पुं वेद्रः स्वमः
 विकल्पाः ५० हलितकयोगाः ५१ कलानुनादी
 अभिधान कोषकंदोज्ञाने ५२ कलानुनादी पुं गेलसः ५३ मः
 वस्त्रगोपनानि ५४ घृतविशेषः कलविकः चटकः कपिजलः
 ५५ आकर्षक्रीडा ६० बालक वातकः इति मेदिनी ॥
 क्रीडनकानि ६१ वैनायिकीनो कलांतरं स्त्री संहिः लाभः सच
 विद्यानो ज्ञाने ६२ वैजयिकीनो इति भाषा इति लीलावती ॥
 विद्यानो ज्ञाने ६३ वैतालिकीनो कलायः पुं समूहः मयूरपिच्छः
 विद्यानो ज्ञाने ६४ इति कीची भूषणं तृणः वेद्रः ॥
 श्रीभागवतटीकायाः श्रीधरस्वामी विद्वंशः आकरणाविशेषः
 कवित्तुलके सूचीवाचकर्मसूत्र इति मेदिनी ग्रामविशेषः ॥
 क्रीडा इत्येके पैंगे उदतरं यथा देवायि र्योग मास्थाय ॥
 वीणा उमरुकवाद्यानि वैतालिकलायग्राममाश्रितः सोमवेशे
 कीनामित्यत्र वैयासिकीनामिति कलोनक्षेत्रकृता दोषा ययिष्वाति
 च पादः ॥ कलाकूलं स्त्री इति श्रीभागवते कलायकः पुं
 विशेष इति ॥ हलिकंदवेषः इति हेमचंद्रः
 गजनिर्घटः ॥ कलापिनी स्त्री रात्रिः नागभस्मा
 कलाकेलिः पुं कामदेवः इति गजनिर्घटः ॥
 इति त्रिकोडशेषः न
 कलाकुरः पुं सासयस्त्री कलापी पुं हजलहतः मयूरः
 कलासुरः इति त्रिकोडशेषः इति मेदिनी कोकिलः इति
 कलाविका स्त्री प्रकारः सतु धरणी ॥
 कफोणरथो मणिरथयर्थतः कलापूणा पुं वेद्रः इति ॥

शब्दवैदिका ॥ कलालापः ॐ भुमः इति
 कालाभृत ॐ चंद्रः इति राजनिर्वटः ॥
 हेमचंद्रः ॥ कलावती स्त्री तं नुरुगं धर्षयतीति
 कलामकः ॐ कलमथान्येति इति हेमचंद्रः श्रीराधाभाता ॥
 हेमचंद्रः ॥ सातहयभानुपत्नी इति ब्रह्म
 कलाविका अर्थानां प्रयोगः वैवर्तपुराणे सप्तविंशत्यः
 कलादाने धारदेया इति भाषा यथा इति स्तवकलावतीति निष्
 इति त्रिकोडशेषः काये जयदेवः दीक्षा विशेषः
 कलायः ॐ शमीधान्यविशेषः तस्याः क्रमो मंत्रे विना लिख्यते
 मरुजोडला इति भाषा तत् शिष्याः पूर्वमुपोषितः कृतनित्य
 पर्यायः सतीलकः २ हरेणः ३ क्रियः स्वस्तिवाचन पूर्वकं संकल्प
 विडिकः ४ इत्यमरः त्रिपुटः ५ कुर्यात् ततो गुरुं हृणुयात् अथ
 अतिवर्तुलः ६ इति शब्दमाला गुरुराचम्य द्वादिशे सामान्या र्था
 सुउच्यते कः ७ धामनः ८ नीलकः ९ कुर्यात् तदधी जलेन द्वाभिसृत्य
 कंदी १० सतीलः ११ हरेणकः १२ द्वाभ्युज्जो कुर्यात् ततो दक्षिण
 सतीनः १३ सतीनकः १४ ॥ पादपुरः संधारवा मशाला
 अस्य गुणाः दातरुचि पुष्पमरेण स्पृशान् दक्षिणांगे संकोचयन्
 कारिते पित्त दाह कफ ॥ मंड्योतः प्रविश्य नेत्रैः ॥
 नाशिते शीतले कषायले च वास्तु पुरुषे ब्रह्माणं च संपूज्य
 अस्य शाकगुणाः मथुरात् ॥ देय मंत्रेण दिव्य दृष्ट्या वलोकनेन
 पितृभ्यो मंह्यते गुरुत्वं कषायान् दिव्यान् विद्वान् तस्यार्थं सप्तमंत्रेण
 सत्वं कदाचि मल्लभेदितं । जलेनोत्तरीत गान् विद्वान् सार्थं
 वायुकोपेन च इति राजनिर्वटः कामयासि ज्ञातत्रयेण भोगान्
 कलायनः ॐ नर्तकः इति ॥ विद्वान् सार्थं सप्तमंत्रेण
 शब्दवैदिका
 कलायास्त्री गंडर्वा इति
 राजनिर्वटः ॥ तत्र निवारणार्थं मंत्रेण तान् विकीरेत्
 तत आसनमुं गी कला मंत्रेण



स्वस्तिकादिक्रमेण यविशेष ॥ यजेत् तत्र हृदये मूलदेवतो
उपविष्टवा विज्ञानुत्त सारधेयं नैवेद्यं विनागंधाधैः पूजयेत्
भूतः येषां येन मूलेन मेडयं ॥ तत उतमो गह्वरं मूलाधारपाद
योधयेत् तः सदाक्षो पूजा सर्वगोपुमूलेन येन पुष्पांजलीनक्ष
द्रव्याणि तामेसवासितो वृणुं कुंभं यथाशक्ति मंत्रजप्ता जपे समर्पयेत्
हस्तप्रक्षालनार्थं पात्रमेकं पुष्ट सर्वमेतत् प्रोक्षणी पात्रस्य
देशस्थापयेत् सर्वदिस्तुत त्वाणि विदध्यात् ततः प्रोक्षणा
प्रदीपोऽस्यापयिता पुटोज्जि ॥ स्तेये विसृज्य पूर्ववदा सूर्यवदिः
भूतावाभेगुरुपरमगुरु परापर पूजाभारभेत् तत्र प्राग्दोक्त
गुरुनृप्रणम्य दक्षिणगणे प्रोमये सर्वताभद्रमेडलाद्यन्य तममेडले
स्वेष्टदेवतां च प्रणम्य असमंत्रेण गंधं विधाय तत्र च दे संस्थाप्य मेडले
पुष्पाभ्यो कंठे सेवेण धरुं धुं ॥ संपूज्य प्रणालिभिः कर्णिकाभापूयं
तालत्रये दत्वा कौटिकाभिदेशं तदुपरि तं उलानालीयं तेषु
दिग्बधने कृत्वा दक्षिणीनेन जल रभानालीयं विष्टं वास्तव सपुके
धारणावह्नि प्रकारं विविच्य ॥ तदुपरि न्यसेत् ततो मेडले
भूतशुद्धिं कुर्यात् ततो मातृका पीठोक्तदेवता पूजयेत् ततो
न्यासः प्राणायामः पीठन्यासः मेडले प्रादक्षिणेन वंद्यै कला
ऋष्यादिन्यासः मंत्रन्यासः ततो विन्यस्य पूजयेत् ततो हेमादि
सुद्रोषधं चर्चय्याने मानसपूजा रचितं कुंभे असुमंत्रेण पुटाल्य
अस्त्रीस्थापनेन कुर्यात् ततो वेदनागुरु कर्पूरेभ्यः पयिता विगुण
ऽर्घ्यावात्रात् किंचित् जले ॥ तत्तुना सेवेष्ट कुंभे संपूज्य तत्र
प्रोक्षणी पात्रे निक्षिप्य विष्टराक्षते नवरात्रानिव प्रतिप
तेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणं प्रणवपुच्छं च कुंभपीठयोरेकं
मूलेन त्रिभुज्य पीठमंत्रेण विभाज्य पीठे स्थापयेत् कुंभे।
प्राग्दक्षिणादीन् पूजयेत् ततो प्रादक्षिणेन सूर्यस्य द्वादशकला
रुतयमस्य पूर्वोदिके शोभु पीठ विन्यस्य संपूजयेत् ततः तीरिद्रुम
प्राक्तीः संपूज्य मध्ये पीठमने ॥ कथमेण पलाशतमभेन वा तोर्ष

जले वा सवासितं जले वा आत्मा पयवर्गादशकलाः प्राणप्रतिष्ठादिकं
भेदेन मातृका मंत्रेण प्रति ॥ कृत्वा संपूज्य प्रत्येकेन पूजयेत्
लोभतो जयन पूजयेत् कुंभे ॥ ततः पीठादि सर्वायेव कलाः
देवताथिया ततः सैद्रस्यामतादि प्राणप्रतिष्ठादिकं कृत्वा संपूज्य
द्वादशकला जले प्रादक्षिणेन प्रत्येकेन पूजयेत् ततो
विचित्रमंत्रेण संपूज्य शोभते विष्टत्यादि अर्चुर्गोऽशकलाः
तीरिद्रुम कषायादिद्रव्याण्यपूय प्राणप्रतिष्ठादिकं कृत्वा पूजयेत्
गंधाष्टकं विलोच्य तस्मिन् जल शक्तमेत प्रत्येकमावास्याया
सकलाः कला अवास्यापूजयेत् दिभिः पूजयेत् ततः कलात्मके
तत्रादौ उक्तं दशकला पूजयेत् ततः शोखस्य काये कुंभे निविषेत्
ततो मूलमंत्रं प्रतिलोभेन जपत् ततोऽस्य पनसं च तपस्त्रये
मंत्रस्य देवता मनसा ध्यायन् प्रासा विद्रव्यं विष्टितैः कल्पवृक्षवृद्धा
प्राणप्रतिष्ठा कृत्वा गंधादिभिः कुंभवक्त्रे पिधाय तस्मिन् वक्त्रे
पूजयेत् ततः प्रत्येकेन पूजयेत् सफलं तत्ते चषके कल्पवृक्षफल
ततः सूर्यस्य तपिन्यादि द्वादश वृद्धा स्थापयेत् ततः कुंभे
कलाः आवाहनादिकं कृत्वा निर्मलेन लोभपुमेन सेवेष्ट
संपूज्य प्रत्येकेन पूजयेत् ततः मूलेन कुंभे मूर्ति सेकन्या यथा क
सैद्रस्यामतादि द्वादश कलाः रूपेण देवता ध्यात्वा तस्या
प्राणप्रतिष्ठादिकं कृत्वा संपूज्य मावाहनादिकं कृत्वा पूजयेत्
प्रत्येकेन पूजयेत् ततः देवतां गो अग्न्या से कृत्वा
पचाशत् कलाः पूजयेत् यथा येन वृद्धा पराधीकरा मुद्दे प्रदर्श
सृष्ट्यादि कलवर्गादशकलाः प्रा प्राणप्रतिष्ठा कृत्वा शोभुः शोपचारा
ण प्रतिष्ठादिकं कृत्वा पूर्ववत् दिभिः पूजयेत् ततोऽष्टोत्तर
संपूज्य प्रत्येकेन पूजयेत् सहस्रं शोभे वा सजय्य जप
ततो जरादि द्वादशकलाः समर्पयेत् ततो मंत्रस्य दश
प्राणप्रतिष्ठादिकं कृत्वा संपूज्य संस्कारान् कृत्वा गुरुः शिष्या मानीय
प्रत्येकेन पूजयेत् ततस्तीक्ष्णादि मंत्रेण शिष्य नेत्रं वस्त्रेण कृत्वा



शिवो जलितुष्येः पूरयित्वा गुरुः कृष्णादिभुक्तं मंत्रं गुरुद्विजातीनां
 स्वयमेव मंत्रं जपन् कलसे देवता दक्षिणकर्णं त्रिः श्रावयेत् तत्रामे
 श्रीतोति येन ततो न प्रवेयते ॥ सकृत् सीमूद्राणां कामकोर्णं त्रिः
 हरीकृत्य दभालो म्मासीनोष्ये श्रावयेत् दक्षिणं सकृत् ततः ॥
 सकृत् पूजनं क्रमाद्भुतं च हरेर्दक्षिणे शिवो गुरु चरणे यतितपव ॥
 विधाय तत्र त्रैलोक्यानां शिष्यस्य तिष्ठेत् ततो गुरु मंत्रेण
 देहं कुर्यात् कुम्भस्यो देवतां तमुत्थापयेत् ततः शिवो लब्ध
 पुनः पंचोपचारैः संपूज्यालेकते मंत्रे अष्टोत्तशतं जपेत् ततः ॥
 शिवमन्यस्मिन्नुपवेशयेत् ततो शिष्यः कुशतिलजलाम्बास्यगुरोरे
 मंगलाचारपूर्वकं तत्र कुम्भे दक्षिणं सर्वलोको वने वारयान्
 समुह्य तन्मुखस्थानं सः सुम दीप्ताग्निं हस्तमग्रीं निवेदयेत्
 रूपान् यज्ञवान् शिष्यांश्च स्वयं श्रद्धां हस्तार्णवाभ्यां यज्ञाधिके
 निधाय मान्को मनसा जपन् मूलेन गुरुः स्वशक्तिं हस्तार्णवाभ्यां यज्ञाधिके
 साधिते स्तोत्रे विष्टां हस्तोक्तां सहस्रं शतं वा मंत्रं जपेत् ततः
 शिष्यमिष्टावपानादिना ब्राह्मणान्
 शिष्योऽवशिष्टजलनामवासे परितोष्य स्वयं भुञ्जीत दीप्ता ॥
 यथायगुरोः सविधानुपविशेत् दिवसे गुरु शिष्यो रूपवासं
 नतस्त्वमेव गुरुवात्मनो देवतो देवः इति तत्र सारोक्ता ॥
 शिष्यं संक्रान्तां तयोरेकौ ॥ कलावती दीप्ता समाप्ता ॥
 विभाव गंधादिभिः पूजयेत् कलाविकः पुं कुकुटः इति
 ततो मंत्रेण शिष्यस्य शिष्यां त्रिकोशेषः ॥
 वहु संस्य शिष्य शरीरे ॥ कलाविकलः पुं वटकः इति
 कल्पान्यासे कुर्यात् ततः ॥ शहरावली
 शिष्यशिष्यसि हस्ते दत्वाऽष्टौ कलाहकः पुं काहलवापं ॥
 शतं जप्ता अमुकमंत्रं ते दे इति शहरावली
 ददातीति शिष्या हस्ते जले दद्यात् कलिः पुं विभीतकहस्तः शरः
 ददस्वेति शिष्यो यथावा तत विवादः पुं अत्य पुं ॥

इति हेमचंद्रः तद्युगमाने साहसाः पणयिष्यति वेत्तुः
 द्वाविंशत् सहस्रादिकं चतुर्लक्षं किं दत्तं कारिणः अनापयपि
 वत्सराणि तस्य गताः ॥ ५४ ॥ शकं मंस्येते वार्ता साधुजस्यसितो
 यथैते ५५ ॥ अत्र यस्मै यकपादः पतित्य त्वंति निद्रुये भूत्यामस्य
 अथ मंस्यनुष्णादः आशुः शतवर्षं शिवलोतमे भूत्येति पत्रं पतयः
 निम्नवतारः श्रीकृष्णः तद्युगशेषः कौलेगात्राय योस्मिनीः पितृन्
 पापिनो विनाशाय भगवद्दशमा भ्रातृन् सत्पुनः साती नहि तां सोऽत
 ॥ वतारः कल्किर्भविष्यति तद्युग सौरदाः ननो दृष्ट्वा लसन्तां
 यमीयथा कलौ तु यस्मै पादानां दीनाः श्वेताः कलौ नराः मृदाः
 तूर्याः शरः यस्मै हेतुभिः यथामतेः प्रतिग्रहीष्यति तपो वेश्मप
 तीयसाणे स्ते सोऽपि विनेत्यति जीविनः यस्मै वल्ये तथमजा
 तस्मिन् लब्धा दुर्गाचारिणः ५७ अथिरुह्योत्तु मासने नित्य
 प्लवेरीणाः दुर्भगाभूतिर्वाश्चमृद् बुद्धिं मनसो दुर्भित्करा कर्षिताः
 दासो नराः प्रजाः पदमायान्ते निरन्ते भूतले राजन्ननाहृष्टि ॥
 ते दानि द्वादि सा विद्यादने शोक भयातराः वासोऽनुपान प्रायेन
 मोहो भये देवे सकलित्तामसः व्यवायस्त्वन भूषणैः हीनाः पिशाच
 स्मृतः यस्मात्तत्सुदृष्टो मर्त्याः सैदृशी भविष्यति कलौ प्रजाः
 सुदृभाणां महाशनाः कामिनेवित कलौ काकिणिके यार्थविश्रुत्यक्त
 हीनाश्चैरिण्यस्यसियोऽसतीः सौरदाः नृत्पतिर्हि प्रियान् ॥
 दसूत कृष्टा जनपरावेदाः पाषंड प्राणान् हनिष्यति स्वकानपि
 दूषिताः राजानश्च प्रजाभत्याः नरीतिष्यति मनुजाः स्थविरी
 शिश्नोदपरा हिजाः अत्रता पितरावपि पुत्रान् भार्यावकुलजो
 वदवाः शेषा भित्तवश्च कुदेवि सुदाः शिश्नोदभराः कलौ न
 नः तपस्विनो ग्रामवासान्वासिनो राजन् जगतो यरे गुरु त्रिलोक
 ॥ तर्पिलो लयाः ह्रस्वकाया नाथान तपादपेक जे प्रायेण मर्त्या
 महाहारा बहुयत्या गती ह्यः भगवन्तमच्युते यत्प्रेति पाषंड
 शस्त्रकटुकभाषिण्यो यो यो ह विभिन्नवेतसः कलिकृत ॥



कलिः

५०८ ५०९

कलिः

दोष विनाशोपायः यथा ॥ आत्मा हि ज भविष्यति शत्रुघ्नः
यत्रामयेयं विषमालायातुः जनाधिपाः सिद्धे लदे चेदभागे
यतनस्वल्पनवाविवशोऽप्युपमा कीर्तीकाश्रीमं ले भोत्येति
नविमुक्तकर्मागल उत्तमो गतिः मृदा आत्मा या लेका अत्रु सवर्वसः
प्राप्नोति यत्नेति नते कलोजनाः तुल्यकालाः मेराजन लेका प्राप्नोति
पुंसो कलिहता न दोषान् दय भूतः यतेऽधर्मान् न दणः फलान्
देवान् सभवान् सर्वान् हसति स्त्रीव्रमन्यः स्त्रीवाल गोहिज आश
चित्तस्थो भगवान् पुरुषोत्तमः यदाऽधना दताः उदितान् मित्र
कृतः सेकीर्तितोऽथातः पूजित प्राया अल्पसत्तात्पकापुषः अस्मृताः
स्त्रादतोपिवा नृणां तिणेति क्रियाहीना राजा तमसा हताः
भगवान् स्वतः स्थाजन्ता पुतामुभे प्रजाले भलियेति सेका राजन्य
यथा हि स्थिता वीर्यवर्धनो रूपाणाः तत्राया ले जनपदा
थातु जे यवमान गतो विसु ॥ लकीला चारवादिनः जन्मो गतो
योनिनामभुभा शयो विद्यातयः राजभिश्च तयैवास्ति पीडिताः
प्राणनिरोधमेव्रीतीर्णाभिष्वन ततश्चानुदिने धर्मः सत्ये शोचं
दानजयोः नात्ये तमुहिलभते तमा दया कालेन वलिनाराजन
ऽत्रात्मा यथा रुदि स्थो भगवत् नन्त्या पुर्वले स्मृतिः वितमेव
नेन तस्मात्सर्वान् राजन रुदित्य कलोनृणां जन्माचार गुणोदयः
कुरुके प्रावे विषमालायावहित धर्मन्यायवस्थायां कारणावलेभेहि
स्तेनाया हि यंगति कले दोष दायतेऽभिरुविर्हेतुमायेव
निधे राजत्रलिहि कीमहा नृणाः यावहारिके सीतेयस्त्वव हि
कीर्तिना देवकस्य सुकसेगः परे रतिविप्रते सत्रमेव हि ॥
ब्रजेत कते यद्यायतो विसु ॥ लिंगमिवाश्चमत्वा तावन्मोत्या
प्रेतायो यजतो मलेः द्वापरे यतिकारणे मृदया न्याये दोर्वले
परिचर्या यो कलेत द्वा कीर्तना पाडित्ये द्वाय लेवचः अनासते वा
उपगुणो यधर्मीः सोराष्ट्रा साधुत्वे साधुत्वे देभ एव हि सीका
वेत्तभीराश्च मृगसर्पु दमालवाः एव वोहो हे स्त्रानमेव प्रसाथने

कलिः

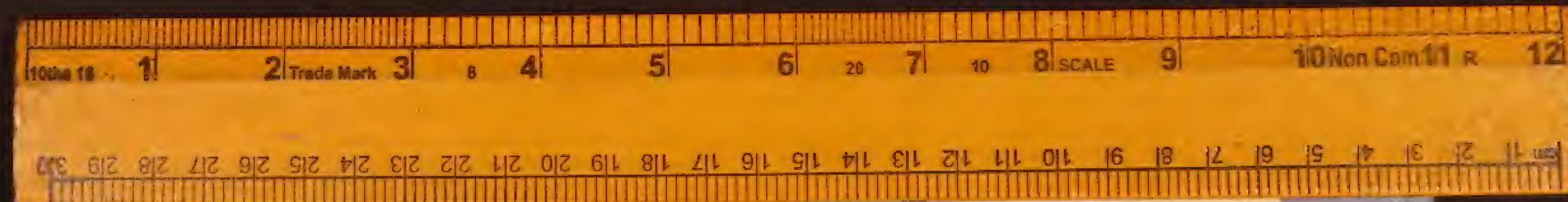
५०९

५०९ कलिका

होवायं यनेतीर्थलावणे के श धर्मिषु धर्मजाणय सतेम भगवान्
धारणे उदभेता स्वार्थः सत्ये वतरिष्यति इति श्री भागवते
धर्ममेव हि दात्ये कुदेवभाणे कलिः स्त्री कलिका इति मेदिनी
यशोऽर्थे धर्मसवने पदे प्रजाभि कलिकः पुं कोचपत्नी इति ॥
दृष्टाभि राकीर्णेति तिमं ले शत्रात्तावली ॥
ब्रह्मविद्वत्तत्र मृदाणे योवली कलिका स्त्री अस्फुटितपुष्पे तत्र
भवितान् पुः प्रजादिले ध्याज यर्थायः कोरकः २१ नमः
येनि ह्येते दस्युधर्माभिः आच्छिन्न कलिः १ कली ध कोरक
दाद्विष्णो यात्येति गिरिकामने इति तद्दीका वीणा मूलं इति
शाक मूला मिष लौद फलपुष्पा हेमचेदः ॥ (नमः)
हि भोजनाः अनाहृष्टविनेतं कलिका पूर्व ज्ञी अंगप्रधाना
तिडुभिलकरपीडिताः शीतवातात्प वृहकर्मसाध्य स्वगीद फलजनका
शह उदभेताः न्यतः प्रजाः अपूर्वात यतो ननुत प्रत्येक
तततद्गुणो व्याधिभि मेव कर्मजन्यमदृष्टे इति स्मृतिः
संतप्येते च विंता विंशति कलिकारः पुं भूमाटयत्नी
ति वधीणा यरमायुः कलोनृ पीतमस्तकयत्नी पूतिकरजः
लोदीयमारोषु देहपुदेहिने इति मेदिनी कलिकारकः
कलिदोषतः वर्णाश्चममतेपे पुं पूतिकरजः ॥
नहेवेद यथेनृणां पावऽप्रवो कोराकोर नाटा करज इति
कर्मदस्य प्रावे पु राजसवोया भाषा इत्यमः नारदमुनिः
ऽनृतदृष्टा हिंसा नानाहतिषुवे इति हेमचेदः ॥
नृपु मृदप्रायेषु वर्णेषु कागश कलिकारी स्त्री उपविषभेदः
यास येन पुगृहप्रायेषाश्चमेषुयो विषलागलीया इति भाषा
नशयेषु वेभुषुश्च नृप्रायालोष तयर्थायः लौगली इति नी १
धीषु शनी प्रायेषु स्त्रास्त्रुविषु गर्भपातनी धरी प्रा विषला ६
तशयेषु मेवेषु मृत्युशयेषु सम अग्निमुखी ७ हली ८ मला ९
इत्ये कलौ गतशये जनेषु वर १३ पुष्पाका १० विषु ज्वाला ११

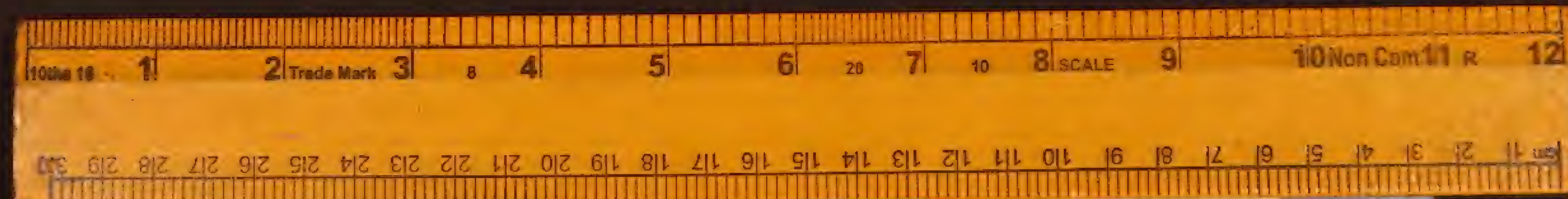
अपिनिहा १५ वणरुत १६ कलिदः १७ विभीतकहस्तः १८ इति
 पुष्पसौरभा १९ सरीपुष्पा २० राजनिर्घटः सूर्यः यवतविशेषः
 वट्टिप्रावा २१ अस्यागुणाः २२ यस्मात् यमुनानिर्गता इति
 कट्वेऽसत्कफवातऽसत्वे कालिदीप्रावुत पत्तोभरतः
 गर्भितः शल्पनिकामकारिते कलिदकन्या स्त्री यमुनानदी
 परमसारित्वे इति राजनिर्घटः २३ इति राजनिर्घटः ॥
 कलिगल्ली इन्द्रयवे इत्यमरः २४ कलिदनेदिनी स्त्री यमुनानदी
 कलिगः पुं एतिकरज हस्तः इति शहरत्नावली
 भूमाटपत्नी देशविशेषः इति कलिप्रियः पुं नारदमुनिः
 हेमवेद्रः मेदिनेर्मते यतदर्थे यथाकलिप्रियस्यप्रियप्रियवराः
 पुंभूम्न कुटजहस्तः शरीरहस्तः इति २५ वानरः इति
 सतहस्तः इति राजनिर्घटः २६ शहरत्नावली ॥
 कलिगकः पुं इन्द्रयवे इति कलिमारकः पुं कलिकारकः
 रत्नमाला ॥ इत्यमरटीकायां मानाथः
 कलिग स्त्री नितेविनीमहिला कलिमालकः पुं कलिकारकः
 इति मेदिनी हेमवेद्रो ॥ इति स्वामी इत्यमर टीकायां
 त्रिहस्त तेऽडि इति भाषा इति भरतः
 शहरवेद्रिका ॥ कलिमाल्यः पुं एतिकरजः
 कलिजः पुं कटः वावश्म इति राजनिर्घटः ॥
 इत्यादिभाषा इति हेमवेद्रः कलिलः त्रिगहनः इत्यमरः
 कलिते त्रिविदिते आसे इति मिश्रः इत्युणादिकोषः ॥
 मेदिनी मेदिते गणिते ॥ कलिहस्तः पुं कलिदुमः वहेऽक
 इति शहरत्नावली धृते यथा हस्तः इति हेमवेद्रः ॥
 काकलितकपालः कुंउलीदे कली स्त्री कलिका इत्यमर
 उपाणि रितेभैरवध्याने ॥ टीकायां भरतः ॥
 कलिदुमः पुं विभीतकहस्तः कलवल्ली यापे इत्यमरः ॥
 वयरा इति भाषा इत्यमरः ॥ कलवः पुं स्त्री मर्दिवः इति

राजनिर्घटः ॥ संभल ग्राम मुखस्य ब्राह्मणस्य
 कलवः त्रि अत्रकः आविलः महात्मानः भवने विस्मयशसः
 इत्यमरः ॥ कलिकः प्रादुर्भावयति तस्य कर्म
 कलेवरी स्त्री शरीरे इत्यमरः ॥ यथा अस्वमासुगमारुह्यदेवदत्ते
 कल्कः पुं स्त्री हृततैलादिशे जगत्पतिः अस्मिन्नासाधुदमन
 वः हेमः विभीतकहस्तः विष्णु मष्टेऽर्थ्य गुणान्वितः विचरन्नाशुना
 किंदाये इति मेदिनी लोणा हयेनाप्रतिमयुतिः
 कणामलः इति शहरत्नावली नृपलिग कुंदोदस्युन कोटिशे
 तुरुष्क नाम गेयद्रव्ये इति निहनिष्पति इति श्रीभागवते
 राजनिर्घटः हृत तैलादि ॥ कल्को पुं कलिकः यथा मत्स्यः
 पाके देयमोषधद्रव्ये तत्र कूर्मीवराश्च नरसिंहोऽथ वामनः
 पंचकषायोत्तरीतदृशदिपेषिते रामोरामश्च रामश्च बुद्धः कल्कीव
 अस्पृष्टां वीर्यं याममेकोतिष्ठते तदृश ॥ इति पुराणे ॥
 यथाद्रव्यमात्रेण लापिष्टेषु कल्पः पुं विधिः प्रलयः
 वाजलोमिष्ठिते तदेव सूरिभिः ब्राह्मदिने तत्र देवद्विहसहस्रगुणे
 पूर्वैः कल्क इत्यभिधीयते तत्र इत्यमरः त्रिशत कल्पे ब्रह्मण
 पृथ्यायः पितृः श्वनीयः ३ इति एकोमासो भवति तेषां नामानि
 रत्नमाला अवापः ४ प्रदेयः ५ यथाश्चेतवाराहः १ नीललोहितः
 इति वैदिक परिभाषा शास्त्रे २ वामदेवः ३ गायोतरः ४ गौरवः
 इति मोक्षधर्मटीकायां नीलकंदः ५ प्राणः ६ बृहत् कल्पः ७ कंदर्पः ८
 कल्कः त्रि पापाशयः पापात्मा सत्यः ९ ईशानः १० ध्यानः ॥
 इति मेदिनी ॥ सारस्वतः ११ उदानः १२ गरुडः १३
 कल्कफलः पुं राडिमहस्तः इति कौर्म १४ अयेवत्प्राणः पौर्णमासी
 राजनिर्घटः ॥ नरसिंहः १५ समाधिः १६ आश्रयः
 कलिकः पुं विसोदशमावतारः सत १७ विस्मयः १८ सौरः १९ सोमकल्पः
 कलिशेष पापात्मानो विनाशय २० भावनः २१ सुप्रमाली २२
 संभलग्राम भविष्यति यथा वैकुण्ठः २३ आश्रयः २४ वल्लीकल्पः



२६ वेराजः २७ गौरीकल्पः २८ कल्पनाकथा इत्यमरः ॥
 माहेस्वरः २९ पितृकल्पः ३० कल्पनी स्त्री कर्तनी काच इति
 ब्रह्मणामावासा इति क्रमसेदर्थे ॥ भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 प्रभासत्वे यत्तादृशे हीदृश कल्पपादपः पुं कल्पवृक्षः यथा
 मासेर्ब्रह्मणः सेवत्सरो भवति मृषानचक्रेऽल्पित कल्पपादपः
 यत्तवर्षशते ब्रह्मण आपुः तत्र इति नैषधे
 यथाशठर्षीयतीताः एकपक्षा कल्पवृक्षः पुं देवतरुः इत्यमरः
 दारभे मधुना श्वेतवाराहकल्पः कल्पस्यास्य कल्पस्य दातावृक्षः
 इति महाभारते विकल्पः कल्प कल्पस्यापी वृक्ष इति वायुपुराणे
 वृक्षः त्यागः शास्त्रविशेषः सत इति सारसंदर्भे ॥
 वेदेषु गीतगीतोपयोगक्रियाणां कल्पोतः पुं ब्रह्मणोदिनोतः
 सुपदेशकः इति हेमचंद्रः ॥ प्रलयः इत्यमरः ॥
 व्याकरणस्य प्रत्ययविशेषः सव कल्पितः पुं सृजितहस्ती इति
 स्थाप्येत त्याप्येत यदाभ्या ॥ हेमचंद्रः रचिते त्रि ॥
 सीषहृत्कार्ये भवति तत्राव्यालिः कल्पये स्त्री यापे इत्यमरः
 यथा १४ हृन्ने विह्वान्विह्वत हलपुक् इति त्रिकोऽशेषः
 १५ हृन्ने पवति यवतिकल्प इति कल्मसः पुं नरकविशेषः इति
 सुगंधोद्य व्याकरणे ॥ मेदिनी मलिनी त्रि इति
 कल्पकः पुं नापितः इति जटाधरः ॥ त्रि त्रि
 शब्दमाला कर्तुः इति ॥ कल्माषः पुं चित्रवर्णः तद्व
 भावप्रकाशः ॥ इत्यमरः कृष्णपोऽवर्णः
 कल्पने स्त्री कप्तिः क्लेदने कृष्णवर्णः राक्षसः इति मेदिनी
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ गंधशालिः इति राजनिर्घटः
 कल्पना स्त्री हस्ति सज्जना कल्माषकंदः पुं शिवः इति
 नायकसाराहणार्थं राजसजीका हारावली ॥
 ते इत्यमरः अनुमितिः इति कल्माषपादः पुं मोदासराजः
 नायकास्त रचना यथा प्रवथ ॥ इति श्री भागवते ॥

कल्पे स्त्री प्रत्ययः इत्यमरः राजनिर्घटः ॥ इति
 मधु इति हेम चंद्रः ॥ कल्पाणिका स्त्री मनःशिला
 कल्पः त्रि सजः निरामयः राजनिर्घटः ॥
 इतिमरः वाककृति वर्जितः कल्पाणिनी स्त्री वला इति
 दत्तः कल्पाणावचने उपायः ॥ राजनिर्घटः कल्पाणाविशिष्टा
 वचने इति मेदिनी ॥ कल्पाणी स्त्री माघर्षणी गोः
 कल्पजग्धिः स्त्री प्रातराशः इति राजनिर्घटः ॥
 प्रातर्भोजने इति जटाधरः कल्पाणालः पुं शौंडिकः इति
 कल्पने स्त्री आरोग्ये इति त्रिकोऽशेषः ॥
 जटाधरः ॥ कल्पे ३ कृत्तेन शब्देऽशब्दे
 कल्पाणालः पुं शौंडिकः इति इति कविकल्पद्रुमः ॥
 हेमचंद्रः ॥ कल्पः त्रि वर्धः काला इति
 कल्पाणालकः पुं शौंडिकः इति भाषा इति त्रिकोऽशेषः ॥
 शब्दमाला ॥ कल्पे स्त्री सारभेदः इति
 कल्पवर्तः पुं प्रातर्भोजने इति हेमचंद्रः वथिस्ताव ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ कल्पोलः पुं महातरंगः ॥
 कल्पा स्त्री मघे इति मेदिनी वडेट ३ इति भाषा तत्पर्यायः
 सुभात्मिकाहाली कल्पाणावचने उल्लोलः २ इत्यमरः हर्षः
 इत्यमरः हरोतकी इति ॥ प्राज्ञो त्रि इति मेदिनी ॥
 शब्दमालावली ॥ कवच ३ स्तुतो वर्ण इति
 कल्पाणी स्त्री मेगलेतत्पर्यायः कविकल्पद्रुमः ॥
 मघः ३ श्रेयसधिशब्दे ५ मघे ६ कवकः पुं कवलः शासः इति
 सुभे ७ भावुकः ८ भविकः ९ हेमचंद्रः ॥
 मघे १० कुशले ११ क्षेमे १२ कवचः स्त्री सत्राहः सोमोपा
 शस्ते १३ तपुके त्रि इत्यमरः इति भाषा तत्पर्यायः तनुत्रं
 स्वर्णी इति मेदिनी कहेमचंद्रो १४ वस्म १५ देशने १६ उच्छेदः ५
 कल्पाणावीज पुं मसूः इति कंकटकः ६ जगः ७ इत्यमरः



कवरा

५१५ ६१३ कविः

देसने ८ जागः २ अजगः २ कवरी सी केशविन्यासः
इति तद्दीका लोहादिर्वचनं सुलेखोपादिकी इति भाषा
श्रगादि १ लणार्थं देवता ॥ तत्पर्यायः केशवेशः २ वर
भूजविग्रहे तत्पूजयो पाके वा ३ इति भाषा कारवी ॥
भूजविलिख्य कंठोदधार्थं हि गोपाता इति भाषा ॥
इति तत्र गद्गुभोः हलः ॥ इत्यमरः मेदिनीव
पटहवाचं इति मेदिनी ॥ कवलः पुं शसः इत्यमरः
कवचपत्रं स्त्री भूर्जपत्रं इति मत्स्यविशेषः बेलमाच इति
शब्दचंद्रिका ॥ भाषा इति शब्दचंद्रिका ॥
कवटी स्त्री कवाटः इति भर्तृ
हिरण्यकोषश्च ॥ (माच जटाथः ॥
कवयी स्त्री मत्स्याविशेषः कये कवसः पुं कवचः इत्युणादि
इति भाषा तत्पर्यायः ॥ कोयः ॥
कुकुट्टी २ इति त्रिकोशेषः कवाटः त्रि कपाटः इत्यमरः
अस्यागुणः मधुरत्वे लिख्यते। टीकायां वाच्यतिः ॥
वनकारिते वायुकफनाशिते कवाटं स्त्री वलविशेषः
इति राजवस्त्रभः किंचित् ॥ कवाटवेदु इति भाषा कवाड
पित्तकरीति केचित् ॥ वेदुया इति केचित् तत
कवः त्रि केशपाशः इत्यमरः पर्यायः वक्राय २ कपातवक्रं
टीका संप्रक्तं खविते इति १ असजित ५ इति त्रमात्रा
हलायुधः ॥ (कवाटी स्त्री कपाट इत्यमरः
कवः पुं स्त्री लवणः अस्त्रेति टीकाभरतः ॥
मेदिनी हेमवेदः ॥ (टी॥ कवां स्त्री यमे इति ॥
कवः की सी कारगारवहः कये त्रिकोशेषः ॥
इति भाषा इति हारावली कविः पुं वस्त्रा इति हेमवेदः
कवरा स्त्री खपुष्पावावु इति वाल्मीकिभूतिः पुकावार्थः
भाषा इति शब्दचंद्रिका ॥ सूर्यः कायकरः खलीने स्त्री

कवी

५१५ ६१४ कशेरु

इति मेदिनी ॥ कवीये स्त्री खलीन इति जटाथः
कविः त्रि पंडितः इत्यमरः कवेले स्त्री कुवलये ३ अत्यले
कविः स्त्री खलीनः लागे इति इति शब्द चंद्रिका ॥
भाषा इति मेदिनी ॥ कवोसे स्त्री ३९ इत्येतद्दीति
कविके स्त्री खलीनः इति इत्यमरः ॥ (कात्रे
हलायुधः ॥ इति कव्ये स्त्री पित्रत्रे पितृसंप्रदान
काविका स्त्री खलीनः लागाम इत्यमरः ॥
भाषा इत्यमरः कविका पुं कयवालः पुं पितृगणविशेषः
इति राजनिर्घटः कवयी मत्स्यः इति त्रिकोशेषः ॥ (डुमः
इति भावप्रकाशः ॥ कश ० शब्द इति कविकल्प
कविज्येष्ठः पुं वाल्मीकिभूतिः कशा स्त्री अम्बादेस्ता ३ मी
इति त्रिकोशेषः ॥ कोडावावुक इति च भाषा
कविता स्त्री कवित्वे काव्येयणा इत्यमरः मांसरोहिणी इति
कविता वनिता वाणीयाता भावप्रकाशः ॥
मुखदायिनी इत्युद्दः ॥ कशाहीः त्रि कशाचातयोग्यः
कविवेदी त्रि कविः इति कोडामारिवा ३ उपयुक्त इति
जटाथः ॥ भाषा तत्पर्यायः कश्यपः २
कविये स्त्री पुं खलीने इति इत्यमरः ॥
त्रिकोशेषः ॥ (निः कशियुः पुं भक्तं आकादने
कविरामायणः पुं वाल्मीकिभूतिः एकोत्पात्रवेत्रे कशियु इति
इति शब्दचंद्रिका ॥ दिवचनाने इति मेदिनी ॥
कविलासिका स्त्री वीणाविशेषः कशेरु स्त्री पुं पट्टास्थिपिंडदेश
इति शब्दचंद्रिका ॥ इति भाषा इति हलायुधः ॥
कविवाल्मीकिः पुं वाल्मीकिभूतिः कशेरु स्त्री कशेरुका केशुर
इति शब्द १ त्ना वली इति भाषा इति त्रमात्रा
कवी स्त्री खलीनः इति मेदिनी राजनिर्घटः देत्यसकारवान् पुं
भव तश ॥ लिंगोपपदे शब्दः ॥



कश्यप

५१६ ५१६ कयाकु

कश्यपः पुं जेवहीयस्य खड्गं मरीचिमुने रोसः पुत्रः तस्य
विशेषः इति शास्त्रमाला ॥ भाष्यादत्तस्य समदशकन्याः
कश्यपके नृणकंदः केचुः ॥ तासां तत्पुत्रानां नामानियमा
इतिभाषा मय्यगुणाः गुरुते अदिनेदेवाः १ दिनेदेवाः २
विष्टभकारिते प्रीतलतेवति दनोदीनवाः ३ काष्टायाश्चम्याः
राजवस्त्रभः ॥ ४ अदिष्टाया गेथवीः ५ ससमाया
कश्यपका स्त्री पृष्ठास्थिपिटे रातसाः ६ इलाया वृताः ७
दोडा इतिभाषा इत्यमरः ॥ मुनेः पुरोगणाः ८ जोधवशयाः
कश्यपकेचुः इतिभाषा इति सर्पाः ९ ताश्चायाः श्वेनगृभादयः
१० सभेगीमृदिषाः ११ ससमायाः
१२ माला ॥ १३ म्यापदाः १४ तिमेयीदोगणाः १५
कश्यपः स्त्री नृणकंदः केचुः १६ विनताया गरुडगुणो १७
इतिभाषा इति सिद्धांत ॥ कश्यपीनागाः १८ पतंग्याः पतंगाः
कौमुद्या मुणादिहतिः ॥ १९ यामिन्याः प्रालभाः २० इति
कश्यप वा कश्यपकोनकेह श्रीभागवते मृगविशेषः
इतिवभाषा इतिवाकरणा ॥ इतिमेदिनी मत्पभेदः इति
कश्यपले स्त्री मृच्छा इत्यमरः विष्टः ॥
याये इति शास्त्रमाला मलिनं कश्यपनेदनः पुं गरुडः इति
त्रि इति हेमचंद्रः ॥ हलायुधः ॥ (मः
कश्यपी पुं काश्यपीदेशः इति कश्यपः ० वधो इति कविकल्पद्रु
त्रिकोऽशेषः ॥ कश्यः पुं कश्यपट्टिका ॥
कश्यपीजन्मा पुं काश्यपीजन्मा कश्यपात् इतिभाषा तत्पर्यायः
कुंकुमे इत्यमर टीकायां ॥ शानः २ निकषः ३ इत्यमरः
रायमुकुटं ॥ कश्यपः त्रि अयकः इतिशब्द
कश्यप स्त्री अयमधभागः मधे वंदिका कषा स्त्री कषा वावुक इति
कश्यपे त्रि इत्यमरः ॥ जो भाषा इत्यमरटीकायोश्मानायाः
कश्यपः पुं मुनिभेदः कलागम कयाकुः पुं सूर्याः अग्निः

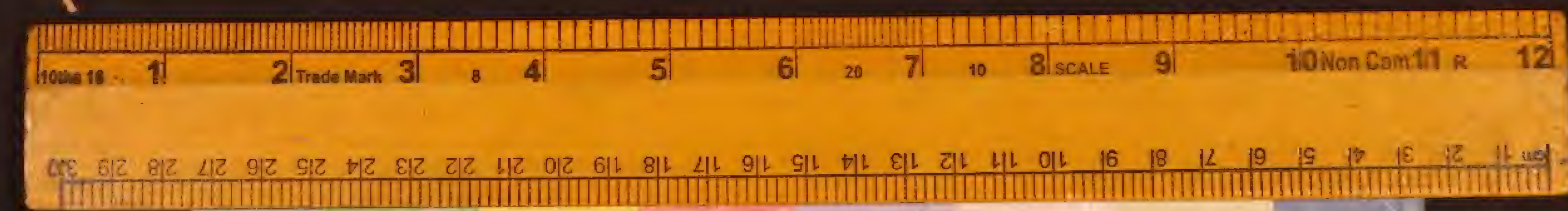
कषाय

५१७ ५१७ कविः

इत्युणादिकोषः ॥ (वा इतिमेदिनी लयविलेपाभावेपि
कषायः पुं स्त्री रसविशेषः क चित्तस्य रागादि वासनया लब्धी
इतिभाषा पृथिव्यनिलगुण भावादत्तेऽवस्त्ववलेवने इति
वाङ्मन्यतरेण यतिः इति वेदोत्तराः ॥
शिवदातः तत्पर्यायः तुवरः २ कषायः पुं शोनाकहतः इति
तद्युक्ते त्रि इत्यमरः कुवरः ३ धरणी रागः इत्यमर टीकायां
भूवरः ४ इति तटीका मय्यगुणाः स्वामी कलिपुगे इत्यमरटीका
वृणादि रोपणत्वे शाहित्वे ॥ सासंदरी ॥
शेषाणामेव वायुकोपकारित्वे कषायः त्रि सभिः लोहितः
अतिमुक्तस्य तस्यगुणः मलमू इतिमेदिनी रक्तपीत
ग्रहाभ्यान् हृत पीप्रलेपणादि मिश्रितवर्णः इत्यमरटीकायां
रोगकारित्वे मय्यव कषायः स्वामी धव वृत्तः इति ॥
शेषाणाः स्त्री वृणायाकारि राजनिर्घटः ॥
नाशानः कफ शोणितवातघ्ना कषायकृत पुं रक्तलोभः इति
रुद्धः शीतो गुरु लघु इति जटाधरः ॥ (नाल
राजवस्त्रभः अथिव कषाय कषाययावनालः पुं तुषाव
नामानिरुणादि शोफेवर्णिते धाम्ये इति राजनिर्घटः ॥
दीपन पावनश्च सत्वापेक्षो कषाया स्त्री लुड्डरालभा इति
शिविलत्वकारी निषेवितः पोऽ राजनिर्घटः ॥
करोतिमात्रे इति राजनिर्घटः कषायितः त्रि कृतलोहितः
पावनादिः तस्यगुणीवीर्यं कषायो जातोस्यत्यर्थे इति
याममेकं तिष्ठति तत्पर्यायः प्रत्ययः ॥
कषयः २ निर्घृहः ३ सतु ॥ कषायी पुं शालवृत्तः इति
पंचविधो यथा सप्तः रक्तः जटाधरः लकुचवृत्तः खरीवृत्तः
कषयितः ३ शीतः ४ फोटे ५ इति राजनिर्घटः ॥
इतिवैद्यक परिभाषा ॥ कषिः त्रि हिंसकः इत्युणादि
निर्घीसः विलेपने अंगरागः ॥ कोषः ॥ ॥

कसने ५१८ ५१६ कस्तूरी
 रुचिका स्त्री पतिजातिः शुण कसिपुः पुं कशिपुः अत्र शीत
 कोषः ॥ जराधरः ॥
 कथेरुका स्त्री कथेरुका पृथग्वि कसुरुः पुं कथेरुः केशर
 इत्यमरीकायां रायमुकुटः ॥ शीत भाषा तत्पर्यायः गुणकंदः
 कष्टः स्त्री पीडाभात्र तत्पर्यायः २ तद्रुमुला ३ कसेरुका ४
 पीडा २ वाधा ३ यथा ४ डः ५ वि ५ मूकोष्टः ५ संगीथः ६ सुकंदः ७
 अभावस्य ८ प्रसूतिजे ९ कुंठ ८ कसेरुकः ८ अस्यागुणाः कषायते
 आभीले ९ इत्यमरः आवाधा अत्यमथुरते अति कटुते
 १ वेदाना ११ डः १२ अभावस्य रक्षितप्रशमनते शीतले
 १३ शीततटीकायां भरतः ॥ राहस्यमायहतेव इति राजनिर्घटः
 कलाकले १४ इति वाचस्पतिः कसेरुका स्त्री कसेरुः पृथग्वि
 कष्टः त्रि पीडायुक्तः गहनः इति राजनिर्घटः ॥
 इत्यमरमेदिनी करो ॥ कस्तूरी स्त्री रोग इति हेमचंद्रः
 कष्टकारके पुं संसारः इति ॥ कस्तूरिका स्त्री कस्तूरी इति
 त्रिकोशेषः पीडाकरे त्रि ॥ भूरिप्रयोगः ॥
 कष्टस्थाने स्त्री डः रजनकस्थाने कस्तूरिका स्त्री कस्तूरी इति
 इति हागवली ॥ रत्नमाला
 कस ज गौता इति कविकल्पद्रुमः कस्तूरी स्त्री मृगस्य नाभोजान
 कस ३ उलंघने गौता इति मृगनाभिः २ मृगमदः ३ इत्यमरः
 कविकल्पद्रुमः ॥ इति भारतः वातमोदः ८
 कसः पुं कषः कषिणतः इति योजनगोपिका २ इति भरतः
 भाषा इत्यमरीकायां मेदनी १० गंधकेलिका ११
 भरतः वेथ सख्या १२ माजारी १३
 पूर्वोक्तधातव्यो पात्र ॥ १४ सुभगा १५ बहुगंधदा ॥ १६
 कसनेन पादनः पुं वासकहे १७ सहस्रवेथी १८ श्यामा १९ कोमा
 इति प्राह वेदिका ॥ २० मृगागजा २१ करेगनाभिः २२

कदाः ५१९ ५१७ कदावे
 ललिता १२ प्रणमला १३ मोदिनी इति वभाषा तृणे वीरुत ॥
 १४ अस्यागुणाः सुश्रुति ॥ इत्यमरः मुष्कतणे इति थाली
 तिरुते वत्सहितते मुखरोग ककः मुष्कचने पापे इति ॥
 किलासकफदोर्गंधवधालस्त्री हेमचंद्रः अरण्ये इति रुद्रे ॥
 मलायहतेव इति राजनिर्घटः भित्तिः गार्भः इति भरत ॥
 रक्षित कुदिनाशिते इति धृताजयः ॥
 राजवल्लभः तद्गदाः खोरिका १ कटरुहा स्त्री नागरमुला इति
 तिलका २ कुलस्थ्या इति पाथ राजनिर्घटः ॥
 नायिका ५ अयिच कपिला कला स्त्री हस्तिरजुः कोची
 पिगला कला कस्तूरी विविधा क्री गेहप्रकोष्ठकः भित्तिः सार्व ॥
 नेपालेयिच काश्मीरकामरूपे १ यभागः अस्तरीयपत्रिमोचले
 पिजायते कामरूपोद्भवप्रणा ॥ परिधानवस्त्रस्य पृष्ठतो निद्रिता
 नेपाली मध्यनाभवेत् काश्मीर चले उद्गोहणी इति हेमचंद्रः
 देशसंभूता कस्तूरी स्वयमास्त सदायदे इति मेदिनी रुद्रश्च
 इति राजनिर्घटः ॥ ॥ कल्या हस्ति मध्यदेशे वेथन
 कस्तूरीमल्लिका स्त्री मृगमदमा १३ इत्यमरीकायां भरतः
 इति राजनिर्घटः ॥ तद्रोगविशेषः तस्य लक्षणं
 कस्तूरी स्त्री कश्मले मोहः ॥ यथावाह पाश्चात् सकलेषु कृष्ण
 इत्यमरीकायां रायमुकुटः ॥ स्फोटोसवेदनी पित्तप्रकोप
 कस्तूरी स्त्री श्वेतोत्पले सेदि संभूता कदाचित् अभिनिर्दिशेत्
 इति भाषा तत्पर्यायः ॥ इति माधकरः ॥
 सौगंधिकं २ इत्यमरः तत् कलायदः पुं कौपीने इति
 पुष्पागुणाः कषायते मथुरते हलायुधः ॥
 शीतले पित्तकफरक्षनाशितेव त
 इति राजवल्लभः ॥ कदावान् पुं मुनिविशेषः इति
 ककः पुं वक्यस्त्री इत्यमरः ॥ हेमचंद्रः ॥
 कदाः पुं वाहमले कोकवगल कदावेत्तकः पुं सुहोतपालः



कास

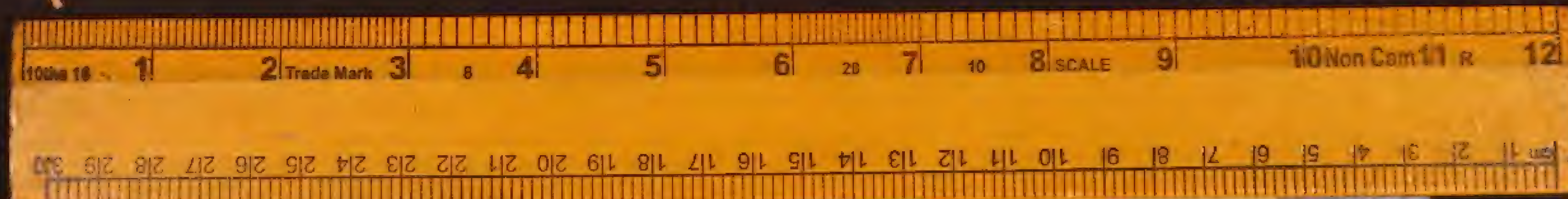
५२० ५२० कासका

उद्यानपालः रोगजीवः कविः ८ दीप्तिलोहः ९ चोः १०
 विंगः हाः स्यः इति मेदिनी ॥ दीप्तिकोस्य ११ कास्य १२
 कसोत्था स्त्री भद्रमुत्था इति अस्य गुणाः तिक्रते उल्लते
 राजनिर्घटः ॥ चतुर्दशकारिते वातकफे
 कस्य स्त्री यषीणकास्यकटोरा ॥ कारनाशिते रुतते कषायते
 निक्तिरवादी इति भाषा इति ॥ रुविकारिते लघुते दीपनते
 मितात्तरा ॥ पावनते पथ्यते च इति ॥
 कदा स्त्री कतरजुः काकुरी ॥ राजनिर्घटः अन्नसत्विशरते
 इति ख्याता ॥ वर्मीरजुः इत्यने ॥ लेखनते सारकते पिमनाशिते
 इति भरतः राजमध्यवेधन ॥ इति राजवल्लभः दृढदेहापुष्टि
 वर्मीरजुः इति सारसेदरी ॥ कारिते इति सुखवायः तत्र
 तत्पर्यायः स्यात् २ वरत्रा ३ शोधन माणमाह अन्ननेव
 इत्यमरः ॥ हृषा ४ दृष्या ५ हृषा विधानेन कोस्य विउगथलेपिते
 एकता ७ इति तटीका ॥ मायदुहिमान वेद्या मृत ॥
 हृमीदि प्रकोष्ठः राजगृहादि ॥ भवति चूर्णवत् अन्यच्च दित्ता
 वेष्टनावच्छिन्नारेशः काची ॥ पंचलवर्णं समथास्त्रेन भावयेत्
 इत्यमरः अतर्गृहीमिति सूत्रेति ॥ कास्यारकटपत्राणि तन कलेन
 सादृश्यं उद्योगः हृत्तिका लेपयेत् वडागजपुटे पद्याकुटि
 उत्तरीयवस्ते इति हेमचंद्रः ॥ मायातिनामया अन्यच्चा ताव
 गुक्त इति शहरत्नावली ॥ बद्धाथकृतातामवस्मायस्मा
 कोसीये स्त्री कोस्य इति ॥ यदुपः अन्यच्च कज्जलीतलमोरता
 राजनिर्घटः कोस्य स्त्री ताव मर्दयेत्त्रिबुक्कद्रवैः एवं पुट
 वेगमिश्रित धातुः ॥ त्र्येणैव निरुत्ये भस्म जायते
 कासा इति भाषा तत्पर्यायः इति सुखवायः ॥
 कसे २ कंसास्य इति चार्द्ध ४ कासकाः पुं कंसकारः ॥
 इति त्रिकोशशेषः सौराष्ट्रकं ५ कासारि इति भाषा इति
 दोषे ६ कोसीये ७ वङ्गिलोहके जटाथः ॥

काकः

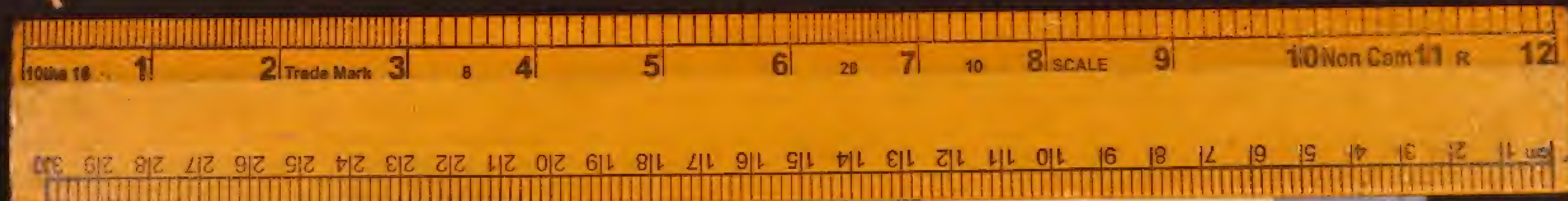
५२१ ५२१ काक

कासमीलः पुं अंजनभेदः ॥ अतिमृष्टः इति शहरत्नावली
 नीलसुख्यतत्पर्यायः स्यात्तस्य काककेगुः स्त्री चीनकः इति
 १ हेमतारे इति तत्रके ४ इति हेमचंद्रः ॥
 हेमचंद्रः ॥ (२) काककलास्त्री काकजेद्यावत्तः
 काके स्त्री सतवेधाः काकसम् इति जटाथः ॥
 इति मेदिनी ॥ (३) काकस्त्री स्त्री महाकरंजः इति
 काकः पुं स्वनामख्यातयतिवि राजनिर्घटः ॥
 तत्पर्यायः कटः २ अरिष्टः ३ काकचिवा स्त्री गुजा कुं व इति
 वलिपुष्टः ४ सकृत् प्रजः ५ ध्मा भाषा इति शहरत्नावली
 तः ६ आल्लोषः ७ पभृत दवति काकचिचिः स्त्री गुजा इति
 त्रक ८ वायसः ९ इत्यमरः वातजवः १० शहरत्नावली ॥
 वलः ११ दीर्घायुः १२ सुवकः १३ काकचिची स्त्री गुजा इत्यमरः
 कसः १४ ग्रामीणः १५ पिमुनः १६ काककुरः पुं खेजनपत्नी इति
 कटखादकः १७ दिकः १८ कागः १९ शहरत्नावली ॥ (३) इति
 इति जटाथः काग २० धूलिजैवः काककुरिदः पुं खेजनपत्नी
 २१ निमित्तकृत २२ कोशिकारिः त्रिकोशशेषः ॥
 २४ विरायुः २५ सुखरः २६ खरः २७ काकजेद्या स्त्री स्वनामख्यातवत्त
 महालालः २८ विरेजीवी २९ विशेषः केड्यावेगा इति भाषा
 बलावलः ३० तस्मात्सगुणाः तत्पर्यायः काकोगी २॥
 रोषजयापहते वल्लिते काकोची ३१ काकनासिका ३२ इति
 हृत्तिका वलापुष्टिकारिते शहरत्नावली कृषीवलः ५ इति
 लघुते दीपवत्तेव इति रत्नमाला ध्मात्तजं चा ५ ककाहा
 राजनिर्घटः पीठसपी खौडा ६ सुलोमश ७ पारावतपरी ८
 इति भाषा दीपविशेषः ॥ रासी ८ नदीकोता ९ अस्यागुणाः
 परिमाणभेदः वल्लविशेषः ॥ तिक्रते उल्लते क्रमिबुण कफ
 शिरोवत्तलने इति हेमचंद्रः वाथिणाजीर्ण जीर्णविषमज्ज
 मेदिनीकोशतिलकः ॥ नाशितेव इति राजनिर्घटः



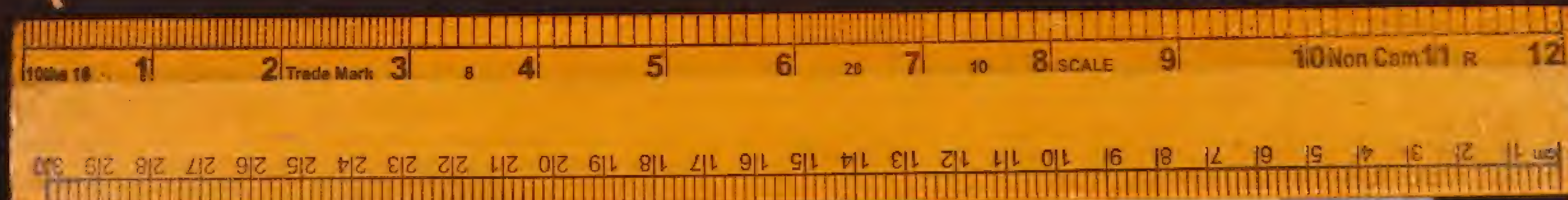
गुञ्जइति श्रमाला ॥ (पुः टकाकवीजकः ॥ अस्यागुणाः
काकजैवः स्त्रीभूमिजैवः तद्वज्रे कषायते अम्लते गुरुते ॥
वनजाम इति भाषा इति ॥ वातविकारनाशित्वे च कषयते
श्रमाला काकजैवः ॥ गुणाः मधुरास्ते किंचित्कफ
स्त्री जैवप्रभेदः ॥ तत्र कारित्वे वाति पित्तनाशित्वे च
पर्यायः काकफलाश्च देयी ॥ इति निर्वेदः ॥
काकवल्लीभा ॥ अथैवाकाक काकतेडः पुं कालागुरु इति
नीला ॥ ध्मात्तजैवः ॥ अथैवाकाक काकतेडः पुं कालागुरु इति
अस्यागुणाः कषायते अम्लते च कषयते ॥ काकतेडिका स्त्री काकविचा
मधुरास्ते गुरुते दाहप्रमातिसा गुजा इति हलापुथः ॥
रनाशित्वे वीर्यवृद्धि वलप्रदत्ते च काकतेडी स्त्री राजरीतिः
इति राजनिर्वेदः काकणे राजपित्तल इति भाषा इति
काकणे स्त्री कुष्ठविशेषः तस्य राजनिर्वेदः हृत्विशेषः
लक्षणं यथा यत्काकणविका कोमोडोडी इति द्विर्भाषा
वर्णमपाके तीव्रवेदने विशेष तत्पर्यायः काकादनी ॥
लिंगतत्त्वोकाकणे नेव ॥ काकपीलुः ॥ काकशिखीधरल
स्थिति इति माधवकरः ॥ ध्मात्तजैवः ॥ अथैवाकाक काकतेडः पुं कालागुरु इति
काकनेतिका स्त्री गुजाकुच ॥ इमेहा टवायसादनी ध्मात्तजैवः ॥
इति भाषा इति श्रमाला ॥ वायसी ॥ काकदंतिका ॥ ध्मात्तजैवः ॥
काकतिका स्त्री काकविचाकुच ॥ अस्यागुणाः कटुते उष्णते
इति भाषा इति श्रमाला ॥ तिरुते इवते रसायनते ॥
काकतिडुकः पुं हृत्विशेषः ॥ वातदोषहारित्वे रुचिकारित्वे
माकडाकेडु माकडागाव ॥ पलितस्तुभित्वे च इति राजनिर्वेदः
काकतेडु इति वभाषा तत्पर्यायः काकध्वजः वाडवाग्रिः इति
काकेंडुः ॥ कुलकः ॥ काकपीलुः त्रिकोडशेषः ॥
कः ॥ इत्यमरः काकपीलुः काकमाता न पुं वकहृत् इति
काकेंडुः ॥ काकसूजः ॥ काकहः ॥ श्रमाला ॥

काकनामः पुं विकेटकहृत् ॥ पाद ॥ त्वा वली ॥
इति राजनिर्वेदः ॥ काकपुष्टः पुं कोकिलः इति
काकनासा स्त्री काकजैवाहृत् ॥ काकपुष्टः पुं कोकिलः इति
इति जटाधरः ॥ त्रिकोडशेषः
काकनासिका स्त्री काकजैवाहृत् ॥ राजनिर्वेदः ॥
इत्यमरः ॥ रुचिहृत् ॥ इति काकफलः पुं निवहृत् ॥ इति
राजनिर्वेदः ॥ काकपदः पुं रतिवेधविशेषः काकभोडी स्त्री महाकरंजः
तस्य लक्षणं यथा पादो होस्केथ ॥ इति राजनिर्वेदः ॥
पुमस्योत्तिशालिगे भोगलवु ॥ काकभीरुः पुं येवकः इति
कामयेत कामुकी कामी वेधः त्रिकोडशेषः ॥
काकपदोमतः इति रतिमेजरी काकमहुः पुं रातृहृत् ॥
काकपर्णी स्त्री मुत्रपर्णी इति इति त्रिकोडशेषः ॥
भावप्रकाशः ॥ काकमहः पुं महाकालहृत् ॥
काकयत्तः पुं मस्तकपाथ्यहृत् ॥ इति राजनिर्वेदः ॥
केशवनाविशेषः काणयाटा काकमहकः पुं महाकाललता
जुलपी इति वभाषा तत्पर्यायः माकाल इति भाषा इति ॥
शिखिडुकः ॥ इत्यमरः ॥ श्रमाला ॥ (हृत्
शिखिडुकः ॥ शिखिडुकः ॥ इति काकमाविका स्त्री काकमावी
तटीका ॥ इति श्रमाला वली ॥
काकपीलुः पुं काकतिडुकः काकमावी स्त्री लुडविशेषः
काकतेडी चेतगुजा इति गुडकामाडु इति भाषा तत्र
राजनिर्वेदः ॥ पर्यायः वायसी ॥ इत्यमरः
काकपीलुकः पुं काकतिडुक ध्मात्तजैवः ॥ वायसाहाधमवीतिका
हृत् ॥ माकडाकेडु इति भाषा ॥ वृद्धकला ॥ कटुफला ॥ रसायनी
इत्यमरः ॥ ट गमुफला ॥ काकमाता ॥
काकपुष्टः पुं कोकिलः इति स्वाडयाका ॥ सेंदरी ॥ इति त्रिकोडशेषः



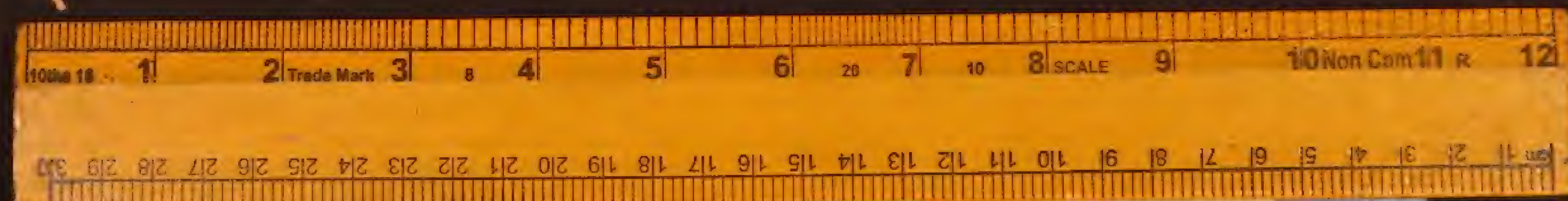
२१ वृद्धिता ॥ अस्या गुणाः ॥ इत्यमरः ॥
 कटुते तिकते उल्लते कफ काकलीदाता स्त्री दाताप्रभेदः
 मृलाप्रीः शोष रोष उष्ट्र के ३ वेदाना कियमिष इति ख्याता
 नाशितेव इति राजनिर्घटः ॥ तत्पर्यायः जंबुका २ फलोत्तमा
 त्रिदोष शमनाकारिते हृष्यते ॥ ३ लघुदाता ५ निवीजा ५ सवता
 १ सायनते ॥ नाडिप्रोतते ॥ ६ सायिका ७ तस्यागुणाः ॥
 नासुसते रुघते भेदकते च मधुरते अम्लते १ सालते रूचि
 इति राजवल्लभः ॥ कारिते पिशिते म्वास रुक्षास
 काकमाता स्त्री काकमावी इति नाशिते जनवल्लभते च इति
 राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः ॥
 काकमुद्रा स्त्री मुद्रयणीहृत्तः काकली १ वः ५ कोकिलः इति
 मुगाणी इति भाषा इत्यमरः ॥ राजनिर्घटः ॥
 काकयवः ५ ते उल्लमृत्तथाते काक वल्ली स्त्री सर्णवल्ली इति
 आगडा इति भाषा इति ॥ राजनिर्घटः ॥
 महाभाते ॥ काकशीर्षः ५ वकहृत्तः इति
 काकरुहा स्त्री वेदाहृत्तः इति जटाथः ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ काकस्फूर्जः ५ काकतिडक
 काकरुकः ५ स्त्रीजितः उल्लकः इति राजनिर्घटः ॥
 हेमः दिगोवः भीरुकनिर्यनेषु काका स्त्री काकनामालता
 त्रि इति हेमचंद्रः ॥ काकोलीहृत्तः काकजेचाहृत्तः
 काकले स्त्री केवमणिः इति १ क्रिकालता मलपृहृत्तः
 त्रिकोडशेषः ॥ काकमावीहृत्तः इति मेदिनी
 काकलकः ५ केवमणिः काकेगा स्त्री काकोगीहृत्तः ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ काकलिः इत्यमरीकायो १ मानाथः
 स्त्री सूक्ष्ममधुरास्फुटधुनिः काकोगी स्त्री काकजेचाहृत्तः
 इत्यमरीकायो भरतः ॥ इति ॥ इत्यमरः ॥
 काकली स्त्री सूक्ष्ममधुरास्फुटधु काकोवी स्त्री काकजेचाहृत्तः

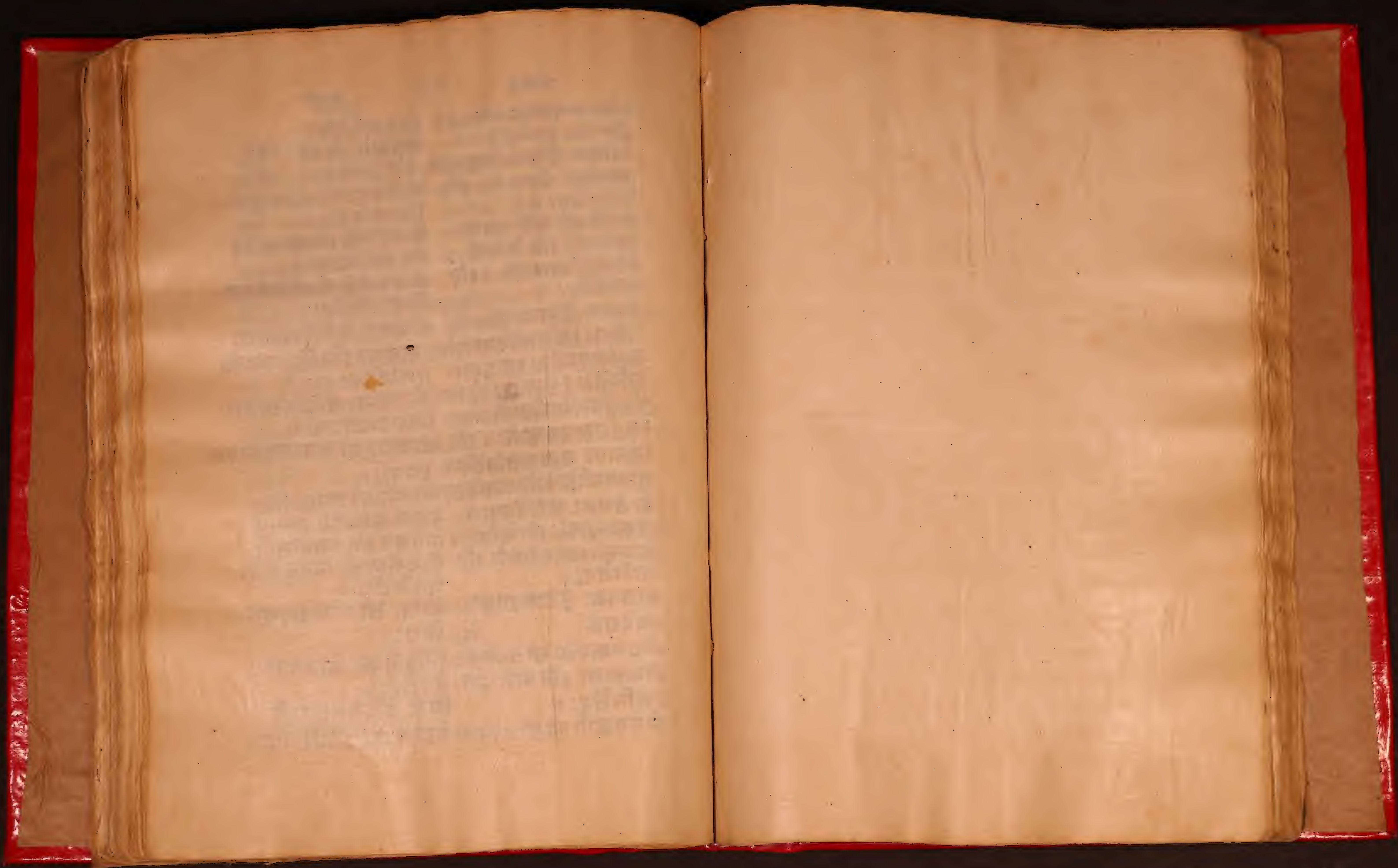
इति शहरात्ता वली एकवराटी एककडा इति भाषा
 काकोडः ५ महानिवः ॥ उन्मानस्यो शर्कः इति मेदिनी
 काकतिडः इति राजनिर्घटः काकिनी स्त्री काकिली इत्यमरः
 काकोडा स्त्री कोलशिखी इति टीकायोरायमुकुटः ॥
 राजनिर्घटः ॥ काकिलः ५ काकलः केवमणिः
 काकेडी स्त्री महाज्योतिष्मती इति शहरात्ता ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ काकुः स्त्री शोकभयादि ॥
 काकोडोला स्त्री कोलशिखी मिथुनिविकारः इत्यमरः जिह्वा
 इति राजनिर्घटः ॥ इति त्रिकोडशेषः
 काकादनी स्त्री गुजा इति ॥ काकुत्तः स्यः ५ श्रीरामचंद्रः इति
 शहरात्तावली मेतगुजा इति रामायणे पुत्रेयराजः इति
 राजनिर्घटः हृत्तविशेषः ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 कालियाकडा इति भाषा तत्र काकुदे स्त्रीताल इत्यमरः ॥
 पर्यायः हिंसा २ ग्रथनस्त्री ३ काकेडः ५ कुलकहृत्तः ॥
 तेडी ५ काला ५ अहिंसा ६ कडक माकडाकेड इति ख्यातः
 ७ पाणि ८ कापालः ९ कुलकः इत्यमरः ॥
 १ इति शहरात्ता ॥ काकेष्टः ५ निवहृत्तः इति ॥
 काकापुः ५ सर्णवल्ली इति ॥ राजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटः ॥ काकेतः ५ खमडः खगडा
 काकारि ५ येवकः १ इति ॥ इति भाषा इति शहरात्ता
 हेमचंद्रः ॥ त्रिकोडशेषः काशः इति ॥
 काकालः ५ द्रोणकाकः इति राजनिर्घटः ॥
 शहरात्तावली ॥ काकोविकः ५ काकोवीमत्स्यः
 काकिली स्त्री पणवर्षाशोषोव काउवी इति भाषा इति
 गंडा कीड इति भाषा मानदेडः ॥ शहरात्ता ॥
 काटी नल इत्यभाषा ॥ काकोवी स्त्री काकोविकमत्स्यः
 रुमला कुंठ इति भाषा ॥ इति शहरात्ता ॥

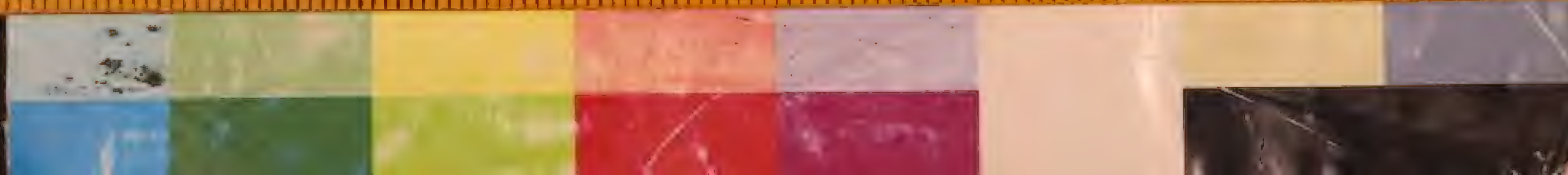
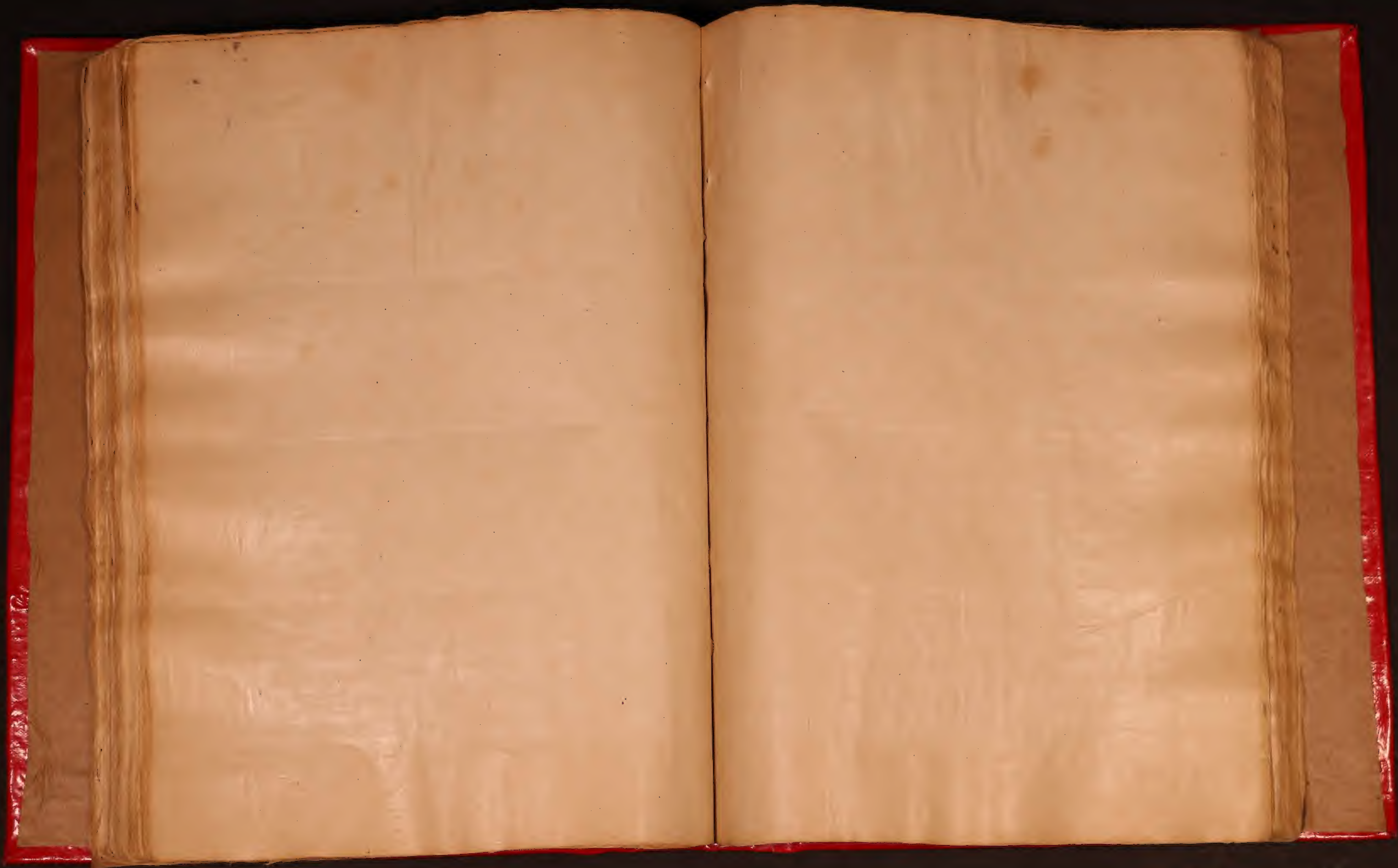


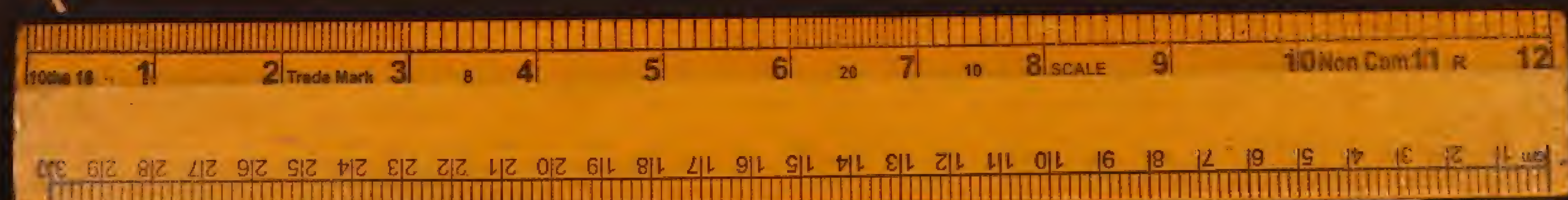
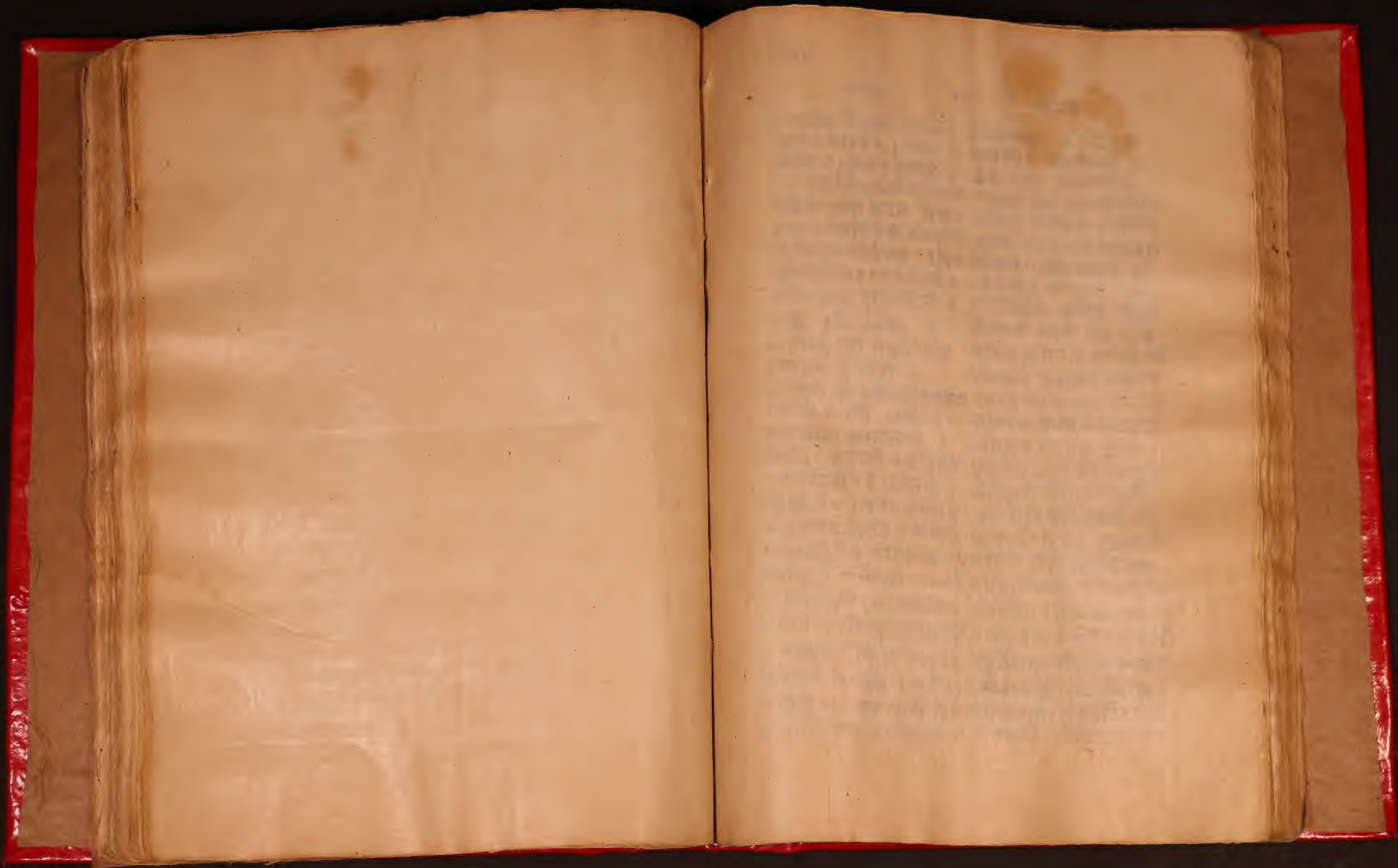
कावभा ५३७ ५३८ कावित
 १ इत्यमः अस्यागुणाः ॥ कावमले ली कावलवणेति
 लाभसते ॥ लवीर्यते अजनात राजनिर्घटः ॥ (४)
 दृष्टिकारितेव इति राजवल्लभः कावलवणे ली लवलविशे
 शिकोशिका इति भाषा मणिः कालालीन इति भाषा तन
 नेत्ररोगविशेषः इति यर्ष्यायः नीले १ कावोद्वे १
 मेदिनी तस्यलक्षणं अस्मिन् कावे ४ नीलके ५ कावेसेभवे ६
 पित्तमोभूतेनातिरुदमहागदे कावसोवर्धले ७ कुसलवणे ८
 वद्वदित्योसनलशिवतरीतव पाकजे ९ कावेत्ये १० हृगोये
 विद्युतः निर्मलानिवर्ततेजसि ११ काललवणे १२ कुरुविदे १३
 अजिस्मृतीव पश्यति सयव ॥ कावमले १४ कृत्रिम १५ अस्यागुणाः
 लिङ्गनाशस्तनीलिकाकावसेजितः रुविकारिते इयतत्तारत्वे
 इति माधवकरः ॥ पित्तदृष्टिकारिते दाहदाहत्वे
 कावने ली यत्रनिवेधने इति कफवात गुल्मशूलनाशिते
 त्रिकोडशेषः कचेल इत्यापि अग्निदीपनत्वेव इति राजनिर्घटः
 पावेदृष्टः स्त्रीलिङ्गकिंशर्षिब कावसेभवे ली कावलवणे इति
 इति याकारणे ॥ राजनिर्घटः ॥ (५)
 कावनके ली लेखो निवर्धते कावसोवर्धले ली कावलव
 सेनतत्र यत्रनिवेधने इति इति राजनिर्घटः ॥
 हागवली ॥ कावस्थानी स्त्री फलेरुहावतः
 कावनकी १ पुं लिपिः तत पावलगाक इति भाषा इत्यमः

कावन ५३८ ५३९ कांची
 रोपितवस्तु शिकायतोलादय इति शब्दवेदिका ॥
 इति भाषा इत्यमः ॥ कांचिभिः पुं सभेरुपर्वतः
 काचिमः पुं देवकुलोद्भवतः इति हेमचंद्रः ॥ (६)
 तयर्ष्यायः भंजतः २ इति कावने पुष्पके ली आहुत्य
 त्रिकोडशेषः ॥ इति राजनिर्घटः ॥ (७)
 कावने ली स्वर्णे इत्यमः ॥ कावनपुष्पी स्त्री गणिकारीव
 यमकेशः इति मेदिनी ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 धने नागकेशपुष्पे इति कावनलीरी स्त्री लीरिनीलता
 राजनिर्घटः ॥ (८) इति राजनिर्घटः ॥
 कांचनः पुं स्वनामख्यातपुष्प कांचनारः पुं कोविदारहतः
 विशेषः १ कश्चेतभेदेन सौहृदिः कचनार इति हिंदीभाषा इति
 आयस्ययर्ष्यायः १ क पुष्पः २ राजनिर्घटः ॥
 काविदारः ३ पुं मयत्रः ४ कुंडलः कांचनालः पुं कोविदारहतः
 ५ द्वितीयस्ययर्ष्यायः कांचनालः इति शब्दराजवली ॥
 १ कर्तुदारः ३ पाकारिः ४ इति कांचनाह्वयः पुं नागकेशरहतः
 १ त्रमाला अस्या राजनिर्घटोक्त इत्यमः ॥
 गुणयर्ष्यायोकोविदारशब्देष्ट कांचनी स्त्री हरिद्रा इति
 वो चंपकः नागकेशः ॥ मेदिनी स्वर्णलीरी हतः ॥
 उड्वरः पुं स्त्रः इति मेदिनी ॥ मोरोचन इति राजनिर्घटः
 कावनके ली हरिताले इति कांचनीया स्त्री मोरोचना इति
 राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कांचनकः पुं कोविदारहतः कांचिः स्त्री कांची इत्युणादि
 इति वैयके (ली) कांचः ॥
 कांचनकरली स्त्री सवर्णकर कांचिके ली कांचिके इति ॥
 चोपाकला इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 राजनिर्घटः ॥ कांची स्त्री स्त्रीकणभरणे
 कांचनकारिणी स्त्री शतश्रुती चंद्रहार गोष्ठ इत्यादिभाषा ॥

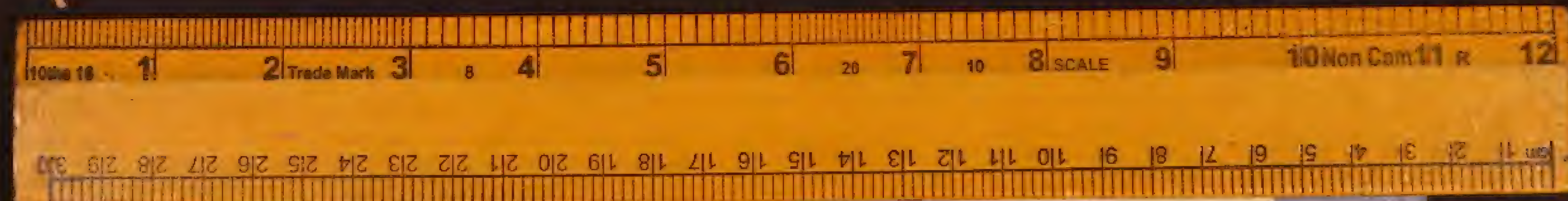






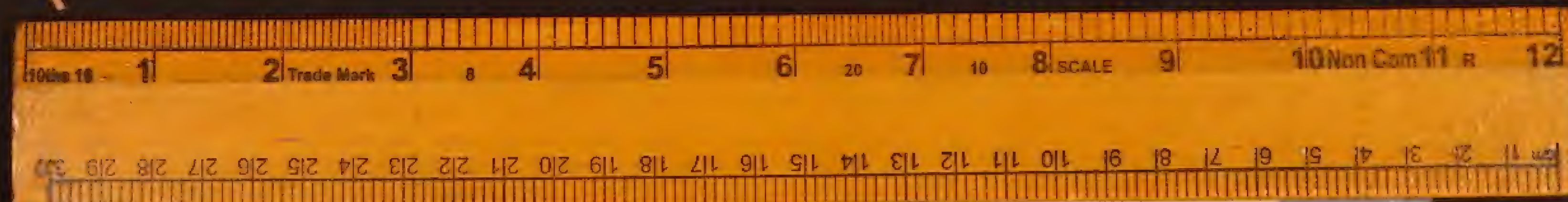


तत्पर्यायः मेखला २ सप्तकी ३ इति हेमचन्द्रः ॥ वीरः ३०
 १ सना ४ सारसने ५ इत्यमरः ॥ अभिषेवे ११ अस्त्रसारके ३२
 कोविः ६ शना ७ केचित् ॥ अस्य गुणाः वातशोपित
 पक्ष्मिभवेत्कोवीमेखलावृष्टि ॥ ज्वरदाहमूर्च्छा हृत्प्राधान्यविषे
 वष्टिका १ सना ४३३ ज्ञेया ॥ नाशित्वे कोष्णिके दध्यतेलेत
 कलायः पंचविशकः इति पदेति वलीपलितनाशने दाहकेगा
 १ हतभेदात् पथ्ययता इति ॥ शैथिल्ये १० वल्ये सेतवीणे परे
 तद्दीकामोक्षद सप्तपुण्यतरीत मर्दान्नव भक्षणात् इति
 पुरीविशेषः इति मेदिनी ॥ राजनिर्घटः अपिच भेदकत्वे
 गुञ्जा इति विश्वः ॥ तीक्ष्णत्वे उल्लेखे पित रुचि
 कोवीपदे क्ली जघने इति वेति शुद्धमिष्टि कारित्वे स्पर्शे
 हलायुध हेमचन्द्रे ॥ शीतलत्वे अमल्लस नाशित्वेव
 कोष्णिके क्ली वारिष्युषितानात् पुरातनस्य तस्य गुणाः रुतपोऽ
 जलेकोजी इति भाषा ॥ कृमिरोग नाशित्वे अग्निवृद्धि
 तत्पर्यायः आनालके २ कारित्वे च इति राजवल्लभः ॥
 सौवीर ३ कुल्मासे ४ अभिषुते कुल्मास धान्य मंडने वापुते
 ५ अवेति सोमे ६ धान्यास्त्रे ७ कोष्णिके भवेत् यन्मलादि
 कुञ्जले ८ इत्यमरः कुल्मासे सुवौताडे सगुडोदकोष्णिके
 ९ कुल्मासाभिषुते १० कोविके धान्यगणौ त्रिरात्रस्थे सुते बुके
 ११ कोष्णिके १२ कोष्णिका १३ तड्यते इति वैयक्यपरिभाषा
 कोष्णिके १४ कोष्णिके १५ भक्षणात् कोष्णिकवटकः पुं वटकविशेषः
 १६ धान्यमूले १७ धान्ययोनि १८ कोजिवडा इति भाषातस्य पाक
 तयोवु १९ इति तद्दीकापट्टहास्त्रे प्रकारे यथा मेयनी नूतनाथार्या
 २० महारसे २१ इति रत्न माला ॥ कट्टेतैलेन लेपितानिर्मलेनोडुना
 तयोदके २२ सुक्ते २३ वक्ते २४ पृथ्यतस्यावूर्णे विनिक्षिपेत् ॥
 धातुमे २५ उन्नाहं २६ तोमे ॥ राजिकाजीरलवण हिं गुग्गुली
 २७ कुंडोलाकं २८ सरीरास्त्रे २९ निष्णाकते निक्षिपेत् डटकास्त्रे



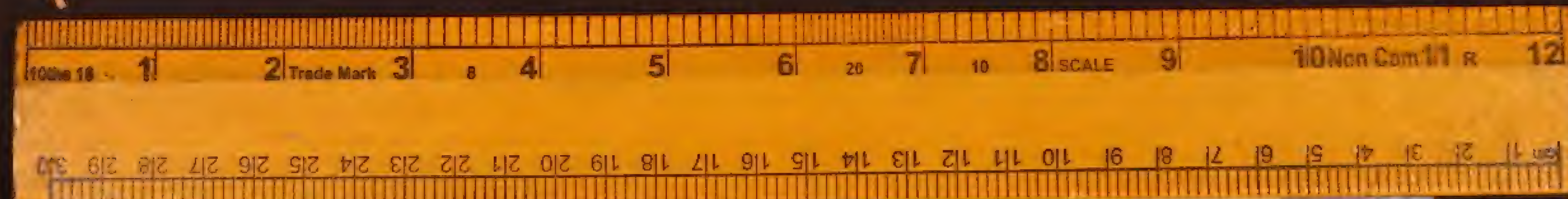
भोऽस्यासेव मुद्रयेत ततोदिन ॥ गुडि इति भाषा हृदः समूहः
 इयाहै मन्त्राः स्युः वदकाध्वे ॥ रहः निर्जमस्यान इति मेदिनी
 अस्य गुणाः कोज्जिवदकोरुयो स्माया इति हेमचन्द्रः ॥
 वातहरः स्मेषकारकः शीतः बहे पायीयान इति धरणिः ॥
 मूलमजीर्णहारेनेत्रमयेतस्तिः कोडवटुकः पुंकारवत्तः इति
 इति भाव प्र काशः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कोज्जिका स्त्री जीवेती ॥ कोडकोडकः पुं काशदणेशति
 पलाशीलता इति राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कोज्जी स्त्री महाद्रोणाहहः इति कोडकारं स्त्री गुवाकः इति
 राजनिर्घटः कोज्जिके इत्यमरः शहमाला ॥ (काठः
 टीका कोडकीलकः पुं लोभः लोभ
 काठः पुं पाषाणः इति ॥ इति भाषा इति राजनिर्घटः
 त्रिकोडशयः ॥ कोडगुडः पुं गुडनामदणेशति
 काठिन्ये स्त्री कठिनता यथा राजनिर्घटः ॥
 सीते माकुरु सभमेव मृडना कोडगोवः पुं नाराचः ॥
 काठिन्य मंगीकृते इत्युद्धटः ॥ लोहमयवाणः इति त्रिकोडशयः
 काठिन्यफलः पुं काठिन्यहस्तः कोडणी स्त्री सूक्ष्मपणीलता
 इति राजनिर्घटः ॥ रामहती इति ख्याता इति ॥
 काणः पुं काकः इति मेदिनी शहचन्द्रिका ॥
 काणः त्रि एकवत्तः काण इति कोडतिक्तः पुं भूनिवः इति
 इति भाषा इति मेदिनी ॥ (खः राजनिर्घटः ॥
 काणकः पुं काकः इत्युणादिको कोडतिक्तकः पुं भूनिवहृत्तः
 कोडः पुं स्त्री देडः नाले ॥ विराता इति भाषा इति ॥
 वाणः शरः अवी कुत्तितः ॥ शहचन्द्रिका ॥
 वरीः यीक्रेदः अवसरः ॥ कोडनीलः पुं लोभः इति
 प्रस्तावः वारिजले इत्यमरः ॥ राजनिर्घटः ॥ (ली
 स्तेवः तृणादिगुहः तरुस्तेयः कोडपटः पुं यवनीतिरस्कारि

कानात इति भाषा इति हेमचन्द्रः कोडीरः त्रि कोडस्रवान् ॥
 कोडपुखा स्त्री शरपुखा इति तीरोदाज इति भाषा इत्यमरः
 राजनिर्घटः ॥ (खः कोडीरः पुं श्रयामागिहृत्तः ॥
 कोडपुखे स्त्री लुद्रसंगेयु लताप्रभेदः कोडवेल इति
 विशेषः दोना इति भाषा ॥ ख्यातः तत्पर्यायः कोडकटुकः
 इति शहचन्द्रिका ॥ २ नासासेवेदनः ३ पटः ४ ॥
 कोडपट्ट स्त्री कर्णधनुः इति अयकोडः ५ स्त्री मवल्ली ६
 महाभारते ॥ (वः कोडवल्ली ७ सकोडिकोऽस्य
 कोडपट्टः त्रिकोडपट्टः शस्त्राजी गुणाः कटुते तिक्तते उस्सते
 इत्यमरः टीकायास्वामीवेष्या ॥ सारकते उडवण लता गुल्मादः
 यतो पुं इति दानधर्मः ॥ स्त्रीह मूलमदाग्निनाशितव
 कोडरुहा स्त्री कटुकी इति ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 रत्नमाला ॥ कोडीरी स्त्री मेज्जिका इति
 कोडधिः पुं वेदकोडविशेषा रत्नमाला कोडीरा इत्यपि पाठः
 ३ ध्यापक मुनिभेदः सत् ॥ कोडीरी स्त्री नागदेतीहृत्तः
 जैमिन्यादिः इति त्रिकोडशयः इति रत्नमाला ॥
 कोडवान् त्रिकोडीरः तीरोदाज कोडरुहा स्त्री कटुकी इति ॥
 इति भाषा इत्यमरः ॥ रत्नमाला ॥
 कोडसेधिः पुं येषिः पावुगोटि कोडेलुः पुं कोकिलान्तवृत्तः
 इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥ कुलियाखात्र इति भाषा ॥
 कोडपट्टः त्रि कोडपट्टः ॥ इत्यमरः काशदणेश इति ॥
 शस्त्राजीवी इत्यमरः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कोडहीने स्त्री भद्रमुत्तकं ॥ कातरः त्रि वसनाकुलचितः
 शहचन्द्रिका ॥ व्याकुलः तत्पर्यायः श्रथीरः
 कोडिका स्त्री लेकानामकथान २ इत्यमरः ॥
 विशेषः वस्त्रिकीनामकटीभेदः कातरः पुं कातलमत्स्यः इति
 इति राजनिर्घटः ॥ शहरत्नावली ॥



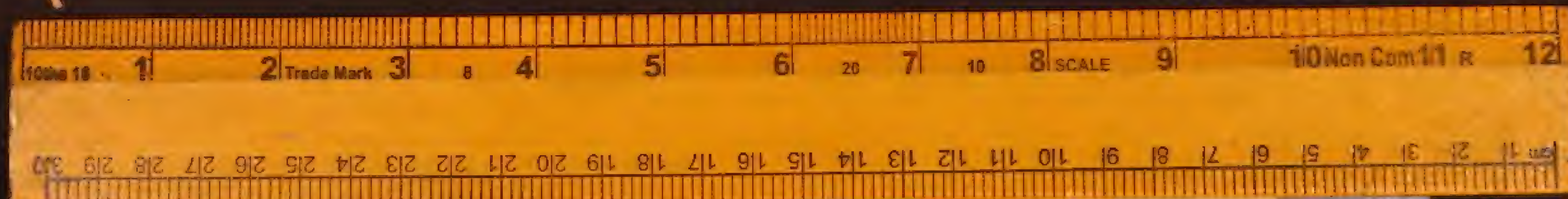
कातलः पुं मत्पवि शेषः । इति मेदिनी ॥
 कातला इति भाषा तस्य गुणाः कादेवरी स्त्री मदिनाकोकिला
 उस्मत्ते मथुरत्ते गुरुयाकिते । सरस्वती शारिकापत्तिणी ॥
 त्रिदोषकारित्वेव इति इति मेदिनी ॥ (इति)
 राजवल्गुभः ॥ कादेवरी वीजे स्त्री सरावीजे
 कात्याः पुं कात्यायनमुनिः इति रत्नमाला ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ (नि) कादेवरीः पुं कदेववृत्तः इति
 कात्यायनः पुं धर्मशास्त्रकर्तृसु जटाधरः ॥
 विशेषः वररुचिः इति ॥ कादेवा स्त्री कदेवपुष्पीवृत्तः
 मेदिनी ॥ मुंडिरी इति भाषा इति
 कात्यायनी स्त्री उगीमर्द्धवृद्धा शब्दचंद्रिका ॥
 काषायवसनाविधवा इत्यमरः कादेविनी स्त्री मेघमाला ॥
 कातले स्त्री रोहिषतले इति मेघश्रेणिः इत्यमरः ॥
 राजनिर्घटः ॥ कादाचित्कं स्त्री कदाचिद्भवे
 कादेवः पुं कलहंसः वालिहंस इति व्याकरणे ॥ (नः)
 इति भाषा इत्यमरः अस्य ॥ काद्वेयः पुं कदु सेतानः न
 मोसस्यगुणः वापुःकपित् इत्यमरः
 नाशित्वे भेदकत्वे मुक्रकारित्वे कानके स्त्री जयपालवीजे
 प्रीतत्वेव इति राजवल्गुभः ॥ अस्यगुणः तीक्ष्णत्वे उस्मत्ते
 कदम्बवृत्तः इत्यमरटीकायां सारकत्वे उत्कृष्टकारित्वेव
 भरतः वाणः इति मेदिनी ॥ इति राजवल्गुभः ॥
 कादेवकः पुं वाणः इति कानने स्त्री वने ब्रह्मणमुत्ते
 हारावली ॥ (मघे) गृहे इति मेदिनी ॥
 कादेवरी स्त्री कदेवपुष्पाद्भव काननारिः पुं शमीवृत्तः इति
 इति मेदिनी दधिसारः इति शब्दचंद्रिका ॥ (नः)
 हेमचंद्रः प्रीथुः इति विश्वः कानीनः पुं स्त्री अनृदापुत्रः
 कादेवः पुं दध्यये दधिसारः ॥ यर्ण्यायः कन्यकाजातः इत्यमरः

साकन्याययनूतापितृगृहपव वनकः कोतलोहवदेति इति
 तिष्ठति तदातत्पुत्रोमातामह वेयकं ॥
 सेवयथाकानीनः कन्यका ॥ कोतः त्रि मनोरमः कोभनः
 मातामह सतो मतः इति ॥ इत्यमरः मेदिनीकरी ॥
 याजवल्गुः यमुनातदादेव कोतः पुं श्रीकृष्णः चंद्रः इति
 यथापितृवेषमनिकन्यातयेपुत्रे शब्दरात्रावलीपतिः वेदसूर्याहयः
 जनयेद्गृहः तेकानीनेवेदनाया यर्ण्यायातः प्रिलायथावेदकोत
 वोढुः कन्यासमुद्भवे इति सूर्यकोताः यस्कोतादयः इति
 मनुः व्यासे कर्णेव पुं इति मेदिनी द्विजलवृत्तः वसेत
 मेदिनी ॥ (वेदः) कृतः इति राजनिर्घटः ॥
 कोतं स्त्री कुंकुमे इति राजनिर्घटः ॥ कोत पत्नी पुं मयूरः इति
 लोह विशेषः तस्य लक्षणं शब्दचंद्रिका ॥ (नः)
 यथास्वाडु यंत्र भवेत्त्रिवक्त्रं कोतपुष्पाः पुं कोविदारह
 रात्रिदिवोषितः कोते तद्वत्मे इति राजनिर्घटः ॥
 यच्च रूपेण वर्तिते मिलेत् ॥ कोतलकः पुं नदीवृत्तः नंद
 तस्य परीक्षा यथापात्रे यस्मिन् इति भाषा इत्यमरः ॥ (ति)
 विसरति जले तैलविडनिषिक्तो कोतलोहः स्त्री अयस्कोतः इ
 विहंगेयं विसृजति निजेरुषिते राजनिर्घटः ॥
 निवकल्लैः याकेडुग्धे भजति कोता स्त्री नारी प्रियेगृहवृत्तः
 शिखराकारतोनेति भूमौ काते इति मेदिनी सर्वो गसेदरी स्त्री
 लोहे तदिदं मुदिते लक्षणेन इत्यमरः वृहदेत्या रेणुका ॥
 नवान्यत इति सखबोधः ॥ नागरमुक्ता इति राजनिर्घटः
 अपिचयत पात्रेन प्रसरति जले कोतोद्भिदोहदः पुं अशोकवृत्तः
 तैलविड निषिक्तो हिगुर्गेथे ॥ इति त्रिकोडशेषः ॥ (वृत्तः)
 त्यजति भजते स्वाडुतो निवकल्लैः कोतावरणदोहदः पुं अशोक
 पाच्यो डुग्धे भवति सिकतापेक्षु इति भूरिप्रयोगः ॥
 वनेति भूमौ कृष्णो गः स्यात्तज्जत कोतायसे स्त्री अयस्कोतः इति



राजनिर्घटः ॥ कोतिदा स्त्री वाकुचीवृत्तः सोम
 कोतारः स्त्री उपसर्गादिकानने राजी इति व्याता इति राजनिर्घटः
 अन्नविशेषः इति हेमचंद्रः ॥ कोतिदायके स्त्री कालीयकवृत्तः
 कोतारः पुं इति विशेषः कतारः इति जटाधरः शोभादायके त्रि
 इति हिंदीभाषा अस्य गुणाः कोदविकः त्रि आपूपिकः
 गुरुत्वे च क्लृप्ते ह्रस्वकारिते एव विक्रयकती इत्यमरः ॥
 हेहणत्वे सारकत्वे च इति कोदिभूतः त्रि भयेन पलायितः
 भावप्रकाशः काविदारवृत्तः इति पुराणे ॥
 वेशः इति राजनिर्घटः ॥ कोदिशीकः त्रि भयदुतः भयेन
 कोतारः पुं स्त्री महावने इति पलायितः इत्यमरः ॥
 पथः इत्यमरः विले छिद्रे कान्यकुब्जे स्त्री पुरविशेषः
 इति मेदिनी ॥ कनज इति भाषा तत्पर्यायः
 कोतारकः पुं इति विशेषः ॥ महोदये २ कन्याकुब्जे ३ गार्ग्यपुरे
 काजिलि आकु इति भाषा ४ कोश ५ कुशस्थले ६ इति
 इत्यमरः ॥ हेमचंद्रः ॥ (द्वये)
 कोतारी स्त्री इति भेदः काजिलि कान्यजा स्त्री नलीनामगेथ
 आकु इति भाषा अस्या गुणाः इति शब्दचंद्रिका ॥ (नः)
 मधुरत्वे लघुत्वे स्तारसत्वे कायटिकः पुं क्वात्रः अन्यमर्म
 कफवात कारित्वे च इति शटे त्रि इति मेदिनी ॥
 राजवल्लभः ॥ कायछा स्त्री कयठता शठता
 कोतिः स्त्री दीप्तिः तत्पर्यायः ॥ कयटशब्दात् भावार्थे स्य प्रत्ययः
 शोभा २ धृतिः ३ क्वविः ४ कायथः पुं कयथः तत्पर्यायः
 इत्यमरः स्त्री शोभा इति ॥ व्यथः २ दुःस्थः ३ विषयः ४
 हेमचंद्रः ३ क्वा सहायकम् कदथा ५ इत्यमरः ॥ (नित)
 भातोर्भावेति प्रत्ययः ॥ कापाले स्त्री अष्टादशकुण्डल
 कोतिदे स्त्री पितृ इति शब्दचंद्रिका वातिककुण्डे इति माथवकरः
 का शोभादायके त्रि ॥ अस्मिन्दिने कपाल शब्दे द्रष्टव्ये

कापालः पुं कर्कटाकालिकाकृत् हलायुधः ॥
 इति भाषा इति शब्दचंद्रिका ॥ कापोने स्त्री कपीतगणः ॥
 १ त्रमात्मा च ॥ पायरा कोक इति भाषा इत्यमरः
 कापालिकः पुं वर्णसेकजाति सौवीरोक्तने इति राजनिर्घटः
 विशेषः कपालि इति भाषा कापोतः पुं सज्जिकादारः
 इति तैत्तिरीयः रामाचारविशेषः इत्यमरः रुचकः इति
 यथा अथ तीर्णकराश्रयणीः प्रत्ये मेदिनी कपोताभरणः तद्वति
 कापालिकजालके विजेते इति त्रि इति हेमचंद्रः ॥
 शोकरविजयः ॥ कापोताज्जने स्त्री सौवीरोक्तने
 कापाली स्त्री विडेगा इति सौतो जने इत्यमरः ॥
 राजनिर्घटः ॥ कायकरः पुं स्वयंकृते पापे
 कायिलः पुं सोखणसज्जः चित्ते आधाययः कथयतिसः
 इति हेमचंद्रः पिंगलवर्णः इति शहरत्नावली ॥ (य
 तद्वति त्रि इत्यमरः टीकायो ॥ कायकारः पुं चित्ते पापे आथ
 भरतः ॥ यतः शोसने सः इति त्रिकोशेषः
 कायिश्च स्त्री मधे इति ॥ स्वपापवक्ता इति शहरत्नावली
 हेमचंद्रः ॥ काफलः पुं कडफलः इति
 कायिणायने स्त्री मधे इति शहरत्नावली ॥
 जटाधरः देवता इति थरणी काम च अभ्यनुज्ञा इति विश्वः
 कायिणेशः पुं पिशाचः इति कामे स्त्री रेतः निकामः ॥
 त्रिकोशेषः ॥ कामे इति मेदिनी वाटे ॥
 कापुरुषः पुं कुपुरुषः ॥ अनुमतिः इति हेमचंद्रः ॥
 कुतसितपुरुषः इति व्याकरणे कामः पुं कामः ३ क्वा इति
 उद्योगिने पुरुषसिद्धमुपेतिल हेमचंद्रः कामस्तुत्रव्याख्याद
 स्त्री देवेन देयमिति कापुरुषाव याज्ञातः यथा रुदिकामो क्रवोः
 देति इति हितायदेशाच्च ॥ क्रोथोलोभश्चाथरच्छदात् ॥
 कापेयः त्रि कपिसेवेथी इति इति श्रीभागवते वलदेवः इति



कामः

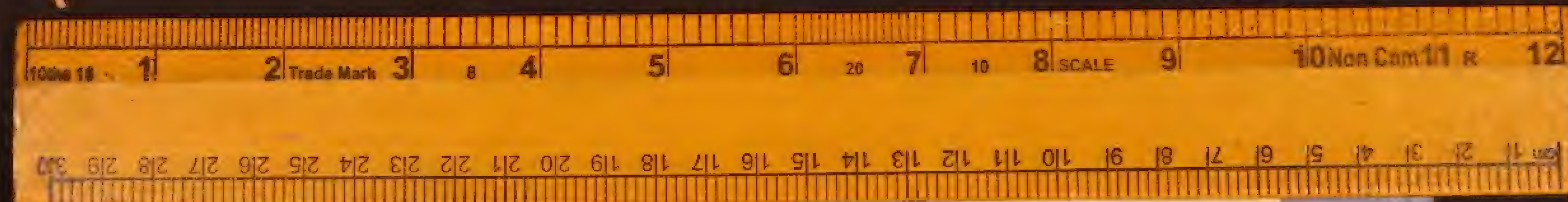
५३६ ५३६ कामः

शहरावली महाराजचतः एवच ३६ मदनो ५० मन्त्रध्वजैव
 इतिराजनिर्घटः कामदेवः ॥ ५१ मातंगो ५२ भृगुमायकः ५३
 सतुषीकसुपुत्रः तत्पर्यायः गायनो ५४ गीतिजध्वजः ५५
 मदनः २ मन्त्रध्वजः ३ मातंगः ४ भृगुमायकः ५ नर्तकः ५६ तिलकलया ५७
 ५ मीनकेतनः ६ कंदर्पः ७ दयकः ८ उन्मत्तान्तकध्वजः ९ विलासो
 ८ अनेगः ९ येवशाः १० साः ११ ५६ लोभवर्द्धनः ५७ दाडिनी ॥
 शिवराजः १२ मनसिजः १३ कुसुमे कुसुमाभाश्रवाभोके शक्तिसेयुताः
 ५८ अनन्यजः ५९ पुष्पधन्वा ६० सोमाराक्तो वराः सर्वपुष्पवाणेत्तु
 रतिपतिः ६१ मकरध्वजः ६२ कार्मुके विभाणाः सर्वभूषाढ्याः
 आत्मभूः ६३ ब्रह्मसूः ६४ विष्णुकैतः कामाः येवाशरीरिताः इति
 २१ इत्यमरः सतुषीचाशदिभ्यो शरादातिलकटीकायाश्च ५४ः
 यथा कामः कामदः कोताम् १ तेषामिकयेवाशत शक्रयोरिति
 कोतिमान् ५ कामगलया ५ शहेद्रष्टाः तस्य स्थानानि
 कामचारः ६ कामीचः कामकः यथापादेगुल्फतयो रोचभगे
 कामवर्द्धनः ६ रामो ११ मन्त्र नाभोजुवे रुदिकदे कंदेच
 १२ मणो १३ रतिनाथो १३ ॥ तष्टेच गेडे नेत्रे कृतावपि ॥
 रतिप्रियः १४ रात्रिनाथो १५ ललाटे श्रीर्षके शेषुकामस्थानेति ५
 रमाकोतो १६ रममाणो १७ कृमातददो पुंसोस्त्रियावामे
 निशाचरः १८ नेदको १९ नेदन युक्तेरुक्ते विपर्ययः पादोगुहे
 ज्ञेव २० नेदी २१ नेदयिता २२ ॥ प्रतियदि द्वितीयायोचगुल्फके
 पुनः येचवाणो २३ रतिसखः २४ ऊरुदेशे तृतीयायो चतुर्थी
 पुष्पधन्वा २५ महायनुः २६ भ्रमणे भगदेशतः नाभिस्थानेचयेवमो
 २७ भ्रमणध्वजः २८ भ्रममाणो २९ यष्टोतकुचमेडले सप्रमोहदये
 भ्रमोऽयः ३० भ्रूतश्च ३१ चैवमष्टमोक्तदेशतः नवमो
 भ्रमको ३२ भ्रूगो ३३ भ्रूतचारो ॥ कंददेशेच दशमोचोष्टदशतः
 ३४ भ्रमावहः ३५ मोहको ३६ एकाग्रो गेडेदेशे हादशो ॥
 मोहको ३७ मोहा ३८ मोहवर्द्धन नयनेतथा अवणोच त्रयोदशो

कामच

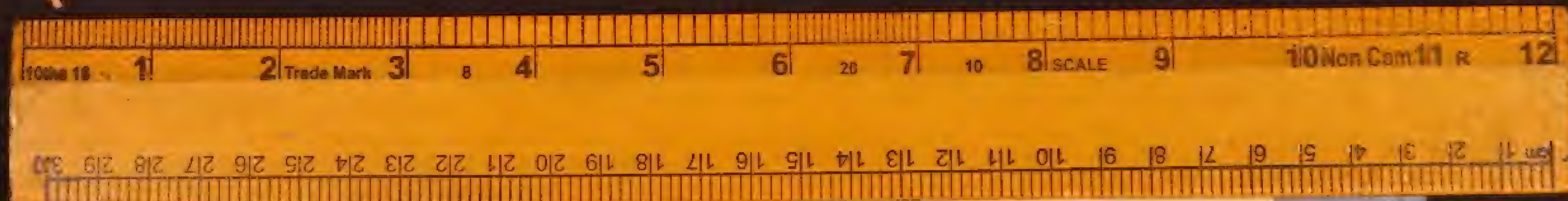
५३७ ५३७ कामय

वतर्दशो ललाटकोपोरमासो कलविकः इति मेदिनी ॥
 शिखायोवजातयेव इति कृमात कामचारी न पुगुरुः इति ॥
 यत्र स्थाने वसेत कामस्तत्रैव ॥ शहरावली ॥
 नखचुवने मंत्रेणातेन कर्तव्यं कामजानः पुं कोकिलः इति
 ज्ञातव्यं रतिकोविदेः इति शहरावली कामजनि इति व
 स्मदीयिका मेत्रस्तुप्रणवादि ॥ पादः ॥
 सविड प्रत्येक षोडशस्वरपुक्त कामतालः पुं कोकिलः इति
 नमोऽन्तप्रत्येक वैदेषोडश त्रिकोडशेषः ॥
 कलारूपः ॥ कामदः त्रि कामदाता ॥
 कामकला स्त्री रतिः कामदेव्य अभिलाषदः इति मेदिनी ॥
 इति शहरावली वेदस्याः कामदा स्त्री कामधेनुः इति
 षोडशकला स्थापय कामकलाः मेदिनी ॥
 कामकूटः पुं वेष्याप्रियः ॥ कामहुवा स्त्री कामधेनुः इति
 वेष्याविभुमः इति मेदिनी ॥ मुग्धबोधयाकरणे ॥
 कामकेलिः त्रि सिंगः इति कामहृति स्त्री नागदेतीहृतः
 त्रिकोडशेषः स्रते पुं इति इति रत्नमाला ॥
 हेमचंद्रः ॥ कामहृती स्त्री पादलावहः इति
 कामखड्गदला स्त्री स्वर्णकेतकी शहरावली ॥
 इतिराजनिर्घटः ॥ कामधेनी न पुं शिवः इति
 कामगामी त्रिकामगामीसंखु कामधेनी न पुं शिवः इति
 गमनशीलः इत्यमरटीका ॥ हलापुथः
 कामगुणः पुं रागः कामनः
 विषयः त्रिकामुकः इत्यमरः ॥ (५)
 आभोगः इति मेदिनी ॥ कामना स्त्री इका इति हलापु
 कामे गामी त्रिसेखागमनशीलः कामधेनी पुं कोकिलः इति
 तत्पर्यायः अनुकामीनः २ जराधरः ॥
 इत्यमरः ॥ कामयन्त्री स्त्री रतिः इति ॥
 कामचारी त्रि कामुकः संखुदः शहरावली ॥



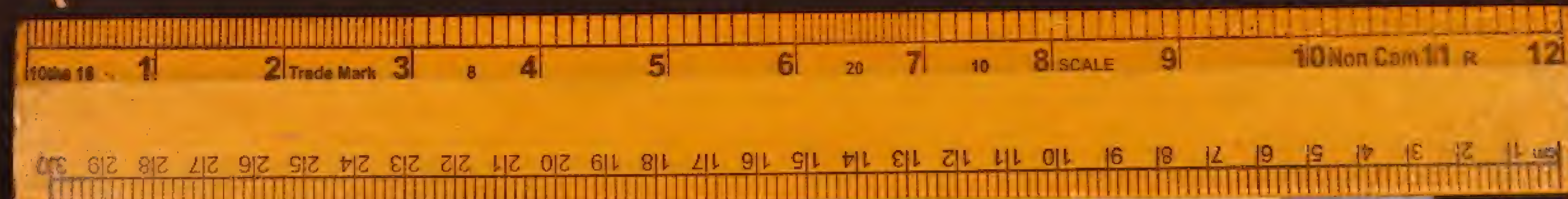
कामपालः पुं वलदेवः इत्यमरः राजनिर्घटः मनोजरूपिणि ॥
 कामप्रदः पुं शिवविशेषः यथा स्वच्छा रूपिणि विषया सर्वमायु
 होपादोक्तं यत्नोति स्याति विवेतयद्गोभिः कामरूपिभिः
 भोगतया कामयेत कामुकः ॥ इति रामायणे ॥
 श्रीत्यावेयः कामप्रदाहिसः कामेश्वरी वेष्या इति
 इति स्मरदीपिका ॥ शहमाला ॥
 कामफलः महाराजामृतः कामलः पुं स्त्री रोगविशेषः
 इति राजनिर्घटः ॥ कामल कामला इति च प्रसिद्धिः
 कामम् यश्च कामान् मतिः इति मेदिनी तस्य निदानस्य स्त्री
 इत्यमरः अनुमतिः प्रकामे ॥ यथा योऽरागी च योऽत्यर्थं ॥
 अस्या अनुगमने इति ॥ पितृलानि निषेवते तस्योपत
 मेदिनीकर हेमचन्द्रो ॥ मस्त्रोसे दुग्धारोगायकल्यते
 काममहः पुं वैत्रीपूर्णमा इति तस्य लक्षणं हरिद्र नेत्रः सभृश
 त्रिकोणशेषः ॥ हरिद्र त्वेनाननः रक्तपीत
 कामयिता त्रिकामुकः इत्यमरः शकृन्मूत्रो भेकवर्णो हर्तेन्द्रियः
 कामरूपः पुं स्वनामख्यातदेशः दाहाविषाक दोषव्यसद्वारवि
 तस्यर्थायः प्रागुज्योतिषः ॥ कषितः कामलावद्ग पित्तवा
 इति त्रिकोणशेषः ॥ कोष्ठशलाश्रया मता कालोरात
 कामरूपः त्रि मनोजरूपः ॥ खरीभृता कृष्णस्या कुंभकामला
 स्वच्छा रूपः यथा जाते वैशे तस्या रिष्टलक्षणं कृष्ण पीत
 भूवन विदिते पुष्करवर्तकं शकृन्मूत्रो भृशं भूतश्च मानवः
 जानामित्वा प्रकृतिपुरुषे कामरूपे सारकाति मुखकृद्विगमूत्रो
 मद्योनः इति मेघदूतः ॥ यश्चताम्यति दाहारुचित्तानाह
 कामरूपिणी स्त्री तेदामोह
 अश्वगोथावृत्तः ॥ समन्वितः नश्यति ॥ मल्ली
 इति राजनिर्घटः ॥ आसका सार्त्ता विभेदी कुंभका
 कामरूपी पुं विद्याथरः इति इति माथवकरः ॥ (मिः
 त्रिकोणशेषः जाहकजतः इति कामलः पुं वसेतकालः मरुभू

कामुकेत्रि इति मेदिनी ॥ कामसखः पुं वसेतकालः इति
 कामलता स्त्री शिग्रः इति राजनिर्घटः ॥
 हेमचन्द्रः ॥ कामोकुशः पुं नखः ॥ इति
 कामवती स्त्री दारुहरिद्रा इति त्रिकोणशेषः शिग्रः इति
 राजनिर्घटः ॥ जराथरः ॥
 कामवल्लभः पुं आश्रयः इति कामोगः पुं आश्रयवतः इति
 राजनिर्घटः ॥ जराथरः ॥
 कामवल्लभा स्त्री ज्योत्स्ना इति कामातुरः त्रि कामार्तः यथा
 राजनिर्घटः ॥ अर्थीलाचव मुष्कितो निपतने
 कामहृदिः पुं लयविशेषः ॥ कामातुरो लोकने इति नवरत्न
 कामज इति कर्णाटकप्रसिद्धः मध्येयनेतरिः ॥
 तस्यर्थायः सारहृदि सेजः ॥ कामोथः पुं कौकिलः इति
 मनोजहृदिः ॥ मदनायुयः ॥ राजनिर्घटः ॥
 केदर्यजीवः ॥ जितेन्द्रियाहः ॥ कामोथा स्त्री कस्तूरी इति
 कामेकजीवः ॥ जीवसेतः ॥ कामातुरः पुं पुं गरुडः इति
 वीजगुणाः मथुराते वलवर्दने कामायुः स पुं गरुडः इति
 कामहृदि रुचिकारित्वे ॥ त्रिकोणशेषः ॥
 वङ्गलेन्द्रिय हृदिदत्तेव इति कामायुयः पुं महाराजदूतः इति
 राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः कामदेवासे स्त्री
 कामहेता स्त्री पाटलावृत्तः इति कामारण्ये स्त्री मनोजवने ॥
 शहमाला ॥ इति शहमाला ॥
 कामहृत्तः पुं वेदाकः इति कामारिः पुं विदमास्तिकथातः
 राजनिर्घटः ॥ इति हेमचन्द्रः महादेवः ॥
 कामशरः पुं आश्रयः इति ॥ केदर्यनाशकत्वात् ॥
 राजनिर्घटः ॥ कामार्तः त्रि कामपीडितः ॥
 हेमसुतः पुं अनिरुहः इति कामातुरः यथा कामार्तीहि ॥
 हेमचन्द्रः ॥ प्रकृतिरूपणाश्रितनाचेतनेषु



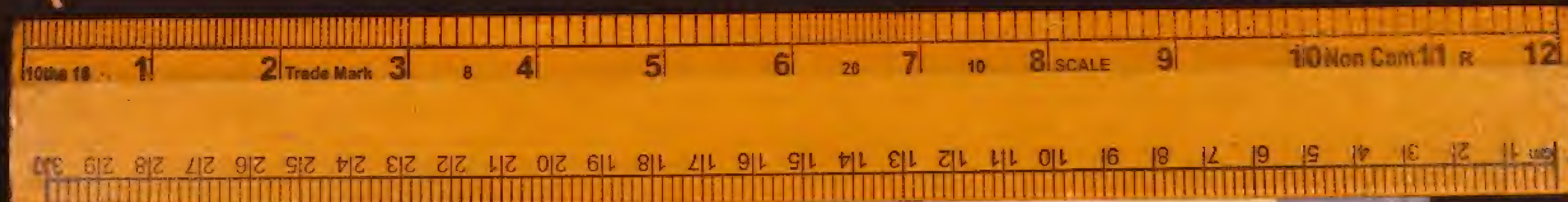
इति मेव हतः ॥ सारसपत्नी इति राजनिर्घटः
 कामालः पुं रक्तकोचनहस्तः कामीलः पुं रामगुवाकः इति
 इति शब्दवेदिका ॥ (माघ) त्रिकोडशेषः ॥
 कामावसायिता स्त्री शिवस्त्रीणः कामुकः त्रि कामी तत्पर्यायः
 ५४० येन श्रुतिगतेन श्रुतिविशेषः कामिता २ अनुकः कम्पः य
 इत्यमरः शहरावलीवत्तात कामयिता ५ अशोकः ६ कमनः
 सत्यमेकल्यता कामान्तेकया कामनः ८ अभिकः ९ इत्यमरः
 श्रवसाययितुं शीलमस्य कामाव कामुकः पुं अशोकहस्तः ॥
 सायितस्य भावः इति सारसेदरी अतिमुक्तकलता इति मेदिनी
 कामावसायिते स्त्री कामावसाय वटकः इति राजनिर्घटः ॥
 ता इति हेमचन्द्रः ॥ कामुककोता स्त्री अतिमुक्त
 कामिः पुं कामुकैः रत्नो स्त्री कलता इति राजनिर्घटः ॥
 इति मेदिनी ॥ कामुका स्त्री धनादीकाविशि
 कामिकः पुं कारुडवपत्नी इति छा तत्पर्यायः श्कुवती २
 शहरावली ॥ (नारी) इत्यमरः ॥
 कामिनी स्त्री अतिशयकामप्रता कामुकी स्त्री भेषुनेकावतीतत
 कामिनी भीरुस्त्री वेदा ॥ यथ्यायः वृषस्येती २ इत्यमरः
 इति मेदिनी दारुहरिद्रा ॥ कामोदकं स्त्री मृतोद्देशे
 मदिरा स्त्री सामान्ये इति सेष्कुयादतोदकं इति मिताक्षरा
 राजनिर्घटः ॥ कामोदा स्त्री रागिणीविशेषः
 कामिनीशः पुं शोभोजनहस्तः इति हलायुधः ॥
 इति शब्दवेदिका ॥ स्त्री प्रसाधुकेपिल्यदेशः
 कामी न पुं वक्रवाकः इति शहरावली ॥
 पारावतः कामुकः कोपिल्यः पुं गुणेशवनीनाम
 इति मेदिनी वटकः ॥ सगंधिद्रव्ये इत्यमरटीकायां
 इति शहरावली चंद्रः इति भरतः उत्तरदेशविशेषः ॥
 त्रिकोडशेषः ऋषभौषधिः इति शहरावली ॥

कोपिलः पुं गुणेशवनी ॥ इति भाषा इत्यमरः वल्लभ ॥
 कमलागुडी इति भाषा इत्यमरः खदिरः पापिडिखपवर्ग इति भाषा
 तस्य रूपोत्तराणि केपिलः ॥ इति मेदिनी गुंजा कुंज इति
 केपीलः केपिलः कोपिल्यः भाषा याकुवी हाकुव इति
 इति भरतः ॥ कोपिल्यका स्त्री कोपिल्यः इति
 हागवली ॥ कोपीलः पुं कोपिल्यः इति ॥
 शहरावली ॥ कोपीलकः पुं केपिलः इति
 रत्नमाला ॥ कोवलः पुं केवलहतरथः ॥
 इत्यमरः ॥ कोषेरिकः पुं शेरकारः ॥
 शेरवारी इति भाषा इत्यमरः ॥ कोवुका स्त्री अश्वगंधा इति
 रत्नमाला ॥ कोवोजः पुं केवोजदेशजः ॥
 कोटकः इत्यमरः सोमवल्कः ॥ तत् सत्यागत्यामूलं कनिष्ठा
 पुत्रागहस्तः इति मेदिनी ॥ ५ नामिकयो रथो भाग इति
 स्नेहजातिविशेषः सतयवनतु यावत् इत्यमरः भरतः ॥
 सगराजेनास्य सर्वप्रागे मुने कायः पुं कंदैवते सनुवास्त
 हतेयथा अर्द्धशकानो ॥ तीर्थमूर्तिः सेवः लक्ष्यः ॥
 पिरसो मुडयिता व्यसर्जयेत् सभावः इति मेदिनी प्राजापत्य
 यवनानो पिरः सर्वकोवोजानो विवाहः इति स्मृतिः अस्पलक्षणे
 तथैव च इति हरिवंशः ॥ उद्धारशब्देद्रव्यं मूलधनेयया
 कोवोजी स्त्री माघपत्नी माघाली कायाविशेषीनी शस्त्रयणहारी



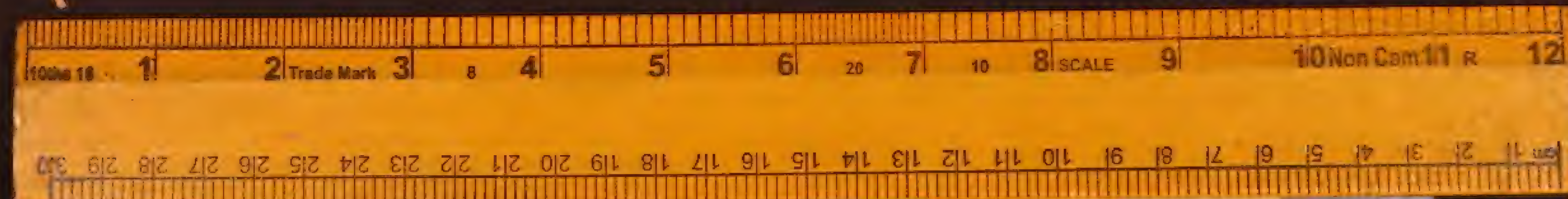
तकायिका इतिनादः अथादिष्टस्य पात्रे प्रति ॥
 कायवलने स्त्री कवचे इति कृतज्ञास्त्राणकुलीश्रद्धयाः
 हारावली ॥ स्त्रोत्रां च पात्रेयप्रकृ पृते ॥
 कायमाने स्त्री नृणकुटी इति परमसुरयदहंयमाहकोसो
 त्रिकोडशेषः ॥ कासंते काश्यपीशः कृतकृति
 कायस्थः पुं परमात्मानाजति कुशलाः कायिष्टाः कुलीनाः
 विशेषः इति मेदिनी ॥ ततः पात्रेतेषामवोचनपरिवयमोक्षे
 पर्यायः कृतकृत रयेजीकरः ॥ भूयवाकात हिजास्तेकोलोचस्थाः
 इति त्रिकोडशेषः करणः ॥ कुरंगा इव किल तयसा नैव
 पंचिकारकः ५ इतिजटाथरः केषा मधीनाः कोलोचस्य
 गोडदेशे तेषामागमनकारणे महीयतिः दितिभुजाभेकप्रधानः
 तत्रादोमेगलावरणे यथा ॥ प्रथी खेष्टे निष्टमति महाशयसः
 यस्याभूद्धमि देवोवदनसरसिजे श्रीवीरसिंहः सभूतनदेशवर्तनः
 यद्भुजे भूमियालो यस्यावो ॥ समाधिकतितः पायालिसेहारिणः
 वैश्य एवहिज भजन रतिर्यस्य ॥ सेतिव्याससमाः सभासद इतो
 श्रद्धः यदाज्ञासृष्ट्यातिसतीदे गोडैद्र भूमीश्वरा ॥
 जगदितिप्रकृतिर्यः सवेपुरुषस्ते अथवीरसिंहं प्रतिलिपिप्रेरणे
 वेदेः हे देवदेव त्रिगुण मयः भूयोभूद्धवने संवेष्टित परः
 वरं सर्वलोकानुकुये ॥ सद्भूत भार्यानियान भूदेवान्
 अथ आदिष्टराज प्रयोसा हयवान् विवित्रलिखनेरानेनकामः
 श्रीमद्राजादिष्टोभवदवतिपति स्वये पात्रेणप्रणयप्रमोदरवितो
 र्धर्मराजोवशास्तासज्जाकः सदिबो श्रीवीरसिंहोर्लिपिगोडस्मायति ॥
 रीदिति सतयतिः स्वयथासोत ॥ रेवपुण्यसमतिर्दतेनशास्याययत
 तथासीत प्रातायादिति तप्राः अथलिपिप्रकारः सक्त ॥
 विल तिभिर रिषु सत्ववेत्ता सक्त सहाः सर्वशास्त्रार्थदत्ता
 महात्माजित्वाबुद्धोच्चकारसयशी लपितहत विपत्ताः सल्लिवाकाः
 नृपतिगोडराज्यान्निरस्तान् ॥ कृतिज्ञाः सजितसगतवेदेगोड

राज्यमदीयेहिजकुलवर जाताः अथब्राह्मणानो गोडराज्यप्रवेशे
 सानुकेयाः प्रयोत नृपति सकृति राजसमीये आशिर्वाद्य गमनेच
 साः स्त्रीयवेष्टावताः प्रवलवल पितृनवोयवोस्तारयितागपाया
 विवागेवीरसिंहोतिवीरः मायवर गताः शासिते गोडराज्यप्रराज्ये
 सयितास्ते भूमिदेवान् ससृष्टान् ततस्तेजसातेदिशे भावयेतः
 पुनरपिममगोडेषापयत्वेतिताते कृतिव्यासति भारतीपाठयेतः
 अथब्राह्मणश्रद्धाणे गोड ॥ ततोहस्तद्वीक्षताः पंचगोत्रा
 देशोगमनेका मुदा गेतु कामाः नृपेवाशिषे कर्तु मेव प्रतस्म्युः
 पुरावानगोडाः समाहायकोलोच श्रीयेचमथ्याङ्ग मार्तडतुल्या
 देशे दितोशे नृपाज्ञाच लब्धा हिजाः स्थापिताश्चाः परश्वयसेव
 सदादिभूत्या महायोगिनस्ते ॥ श्रेयेषो वेष्टो हृष्टाराज्ञो ॥
 वभूवुः ससृष्टाः अथादि ॥ वज्ञा तेषा मुष्कहृत्तेआशिषो
 शूरसमीये ब्राह्मण प्रेरणे ॥ नितेषश्च दृष्टेवे वेष्ट ॥
 महाराज राजादिष्टो महात्मा मेधामवनिर्वात रसो भ्रातचित्तो
 तथावीरसिंहस्य मस्त्वादिसरय्ये ॥ हिजानो ते गलये न कृत्वा ॥
 तवाज्ञानुसारादि प्रस्थापयामि सगृहामपिययो गेतुकामाः पुनस्ते
 हिजान् पंचगोत्रान् सदादि बुद्धाभूयाल बुद्धिं क्षणमपिचवुथाः
 भूत्यान् अथ ब्राह्मणानो ॥ मुष्कहृत्ताशिष स्तेतदस्त प्राप्य
 गमने चलञ्चेवलास्थानि यानाः हवीक्षत मपि सवभो मुष्कहृत्तः
 प्रधाना वदत श्रमकृगेफातिशोभा सहेतः अथराजकर्तृक ॥
 नलाभाः कृतज्ञाः कृतिज्ञाः ब्राह्मणानो प्रणेतने गोत्रनाम
 प्रतिज्ञान साध्याः सर्वस्मीचक्षताः प्रश्रश्च सविस्मया वे गलवद्व
 प्रयाताः प्रयागे ततः स्नान ॥ वस्त्राभूयादय स्ते चरणारविंद
 दानादिकृत्वाच विष्टाः यपुस्तेपि यवित्र कीर्ति भुविभूतराणेकताव
 वाराणसी येवगेगाः ततो येतः सकल्याः प्रणत्यः लमधुनस्माक
 विष्मनायेसमालोका दानैर्यथाः सुचित्रवादे मृतात्मनोवापराये
 प्राप्यतस्माद्गया भूमिमापुः ॥ हिविष्टाः वावुत मृये किमुनाम



गोत्रतत्तत् सर्वं गदितं प्रवृत्ताः परित्यज्य मीवले व्रतभोविप्रभक्ताः
 अथ ये च वास्वणानोपरि वयः क्रतोचु विप्रवर्ष्याः सकलपरिषे
 अभूद्वैव वेशेऽवो भद्र ॥ भूयतेति वैषो अथ ये च
 नागयणोऽये च शोडित्य गोत्रे ॥ शूद्रानोपरिवयः सकृताल्लि
 गरीयानतपस्वानयशस्वानदयानां कृतावश्य कृती तिति देव ॥
 स्वविद्वान्विवस्वानिवास्यासभायां यदोवुज वारुतिः सकरेद इति
 विभाति अभितततदेग विचार प्रथिभातियतिदिवेकलोद्भव ॥
 करोवनिपालककाश्यपगोश्वरः भद्रगतिः सवद्योष कृतावुजभातु
 कृतदत्तसमः किलदत्तमहाशय रयेप्रथिमेडयशः सलोकावशः
 नाम इति भुविभातियतिः समस्त सतते ससावी समतिश्च सधीः
 शास्त्रपेडित लयागतप्रवेडितः शरदिड योमसुयि केद यशः
 प्रचेडसर्वैरि दयितवर्कारकः वसभाथिय वक्रवर्तिनावसतत्ता
 सावर्णि गोत्र सभेवोत्र भाति ॥ वसवेश सभवाः वसथा विदिता
 वेदगर्भकः क्कोदडः प्रभाति भूया गुणाणीवैरित्यतेतेजविनोभवेतुनः
 वात्सगोत्र सभवः यशः दशरथोविदिता जगती तले
 सधाकरोत्तपत्तसयत्तिसेगयोपिता दशरथप्रथितः प्रथमः कुलेदश
 ननोवुजे महातप लयोवप्री ॥ दिशोजयिनोयशसाजयीविनयेते
 कृतेद्वियः अये श्रीलक्ष्मी ॥ विभवेः कुलसागरे यशस्विनो
 शिरोदानहर्षोमहर्ष्यथास्यो यशोयशः सदाहिसर्वसादरः प्रमत्तः
 तपोभिः प्रभाति तितेद ॥ सत्व मत्तहः शरत्सुधोमुवयशः
 तितोयो भद्राज गोत्र श्वरो ॥ प्रताप तापनोत्तपद्विगुणलि ॥
 विप्रवर्ष्यः प्रतापारि शौर्यः ॥ योषिदालिको विभातिमित्रवैशे
 अथशूद्रपरिवय प्रभः ॥ सिधुकालिदासवेद्रकः दिजालि
 केयूये नामकिंवा कथयतकृतिमः पालनार्थकोऽप्यसौच हर्षसर्वकः
 स्थायताः क्वापि देशातकोलोचात कुलोवुज प्रकाशको यथोयका
 येवशूद्रा वयमपि नृपतेकिकग दीपकः अये गुरु कुलाद्भवो
 भूसगणो यन्यामूये एधियो ॥ दशरथाभिधानो महान् कुलोवुज

मधुव्रतो विविध पुण्यपुञ्जान्वितो दहाराणा गण उपमाना खामः ॥
 निशम्य गुरु भाविते सकल ॥ लोमोचरेवेगयो वीदस्त्रजम्भारिव
 सत्य हास्ये यभूत स वेग ॥ आशः शक्ति भूतो वृत्तः शानः
 गमनोयतो विविध मान भेगो ॥ लोमो हेमो वईन रोगः गुरुः
 यतः अहेव पुरुषोत्तमः कुल कीर्तिर्यशः कुंडो नेदी श्रीलोथन
 भूदग्रगण्यः कृतीसदत्तकुलसेभ गुणः इति दक्षिण गदीय ॥
 वीर्तिविल शास्त्र विद्योत्तमः ॥ वटककारिका ॥
 विलोकिन् मिहगगतोदिजवैश्च अथवेगज कुलावार्थकारिका ॥
 राज्ञेप्रभो वकार नृपतिः सते लिखिते अथशूद्रोत्त पतिः तथा
 विनय हीनतो निष्कुले ॥ आदोप्रजापतेजीतासुरादिशः
 कीर्तिमेतश्चिर वसतिकृतमौलिक सदाशकाः वाहोश्च क्षत्रियाजाता
 योहिसिद्धा स्तिदत्ताः सेनदासाः ॥ ऊर्वोवैश्या विजिज्ञेपादशूद्रश्च
 करगुरु संहिताः पालिताः सिद्ध संभूतस्त्रिवर्णस्यैव सेवकः क्षीम
 देवाः येवापायाभिमुखाः स्थिति नामा सुतस्तस्य प्रदीपस्तस्य पुत्रकः
 विनयजयः समितिलेहिपूर्वोद्देश्या कायस्थ स्तस्य पुत्रो भूतवभूव
 वीक्ष्यगजावराण गुणपुतामौलिक लिपिकारकः कायस्थस्य पुत्रः पुत्रः
 तेन साध्याः अथदिसमतिः ॥ विद्याता जगतीतले चित्रगुप्त
 साध्यमौलिकाः होडः स्त्र ॥ गुप्तश्चित्रसेनो विचित्रश्च तथैवव
 धर धरणी वाण आश्च सोमः ॥ चित्रगुप्तो गतः स्वर्गो विचित्रोनाग
 पश्यर सामः भोजो विदोमुरु ॥ सन्निधो चित्रसेनः एधियो वै
 बललोथः शम्भो ॥ रतिशूद्रः ॥
 वस्मीहृद् भुः ॥ प्रवक्ष्यते अथ ॥
 वेद्रः रुद्रो रक्षित राजादित्यो चित्रसेनादिसताः वसवोयोगुहो
 विष्णुर्नागः पितृपितृ गूतः रुद्रो मित्रोदत्तः करणयववभूत्येजयश्च
 गुप्तः पालोभद्र तमश्चो कुर ॥ संभेते चित्रसेनसताभूवि करण
 वेधुरनाथः शोडहेशश्च मनो स्पसताजातानागोनाथश्चदासकः
 गेडो सद्ग राणा गङ्गत साना ॥ शूत्येजय तद्भूता देवः सेनश्च ॥

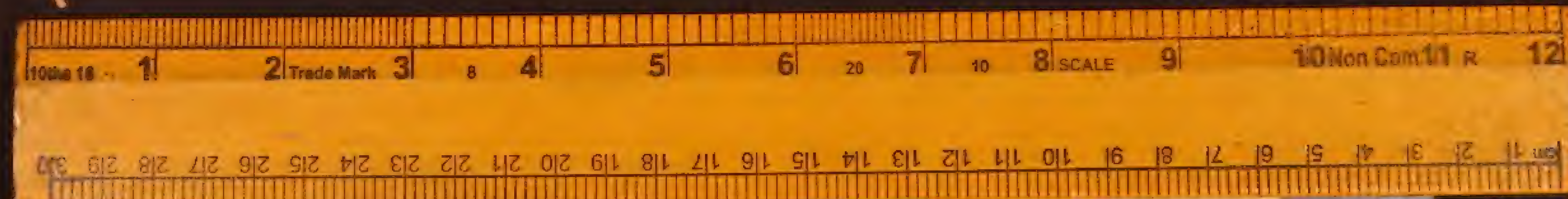


पालितः सिंहश्च तथा ख्यातः ॥ भूतोव्रतः सप्तः लोमोवर्द्धनो ॥
 श्वेते पङ्क्तिकारकाः यते पङ्क्तिः ॥ हेमरोगको भुजिः कीर्तिधराः ॥
 काराश्वमुनिभिः कथिताः पुरा ॥ कुडः शीलश्चैव धनुर्गुणः दोडमीने
 अथ द्वादशमुह वेशजाः वसु ॥ रितिश्चैव चाकिञ्च नदनस्तथा
 बोधोगुहो मित्रोदतो नागश्च ॥ श्यामश्चाप्यश्च पुनिश्चैतज्जानाद
 नाथकः दासो देवस्तथा सेनः ॥ एवच शिः श्मशानाथश्चैव लक्ष्म
 पालितः सिंह एव यते द्वादश ॥ दूतकस्तथा यते पङ्क्तिकारकाश्च
 नामानः प्रसिद्धाः मुहुर्वेशजाः ॥ समशीतिः प्रकीर्तिताः यताः
 अथ समशीतिः पङ्क्तिकाराः ॥ समशीतिपङ्क्तयः द्वादश मुहु
 मृतेजयवेशभूतो नित्यानेदो ॥ पङ्क्तयश्च मिलितान् नवाधिकन
 नृपेशः तस्यापि वेशसेजाताः ॥ वति पङ्क्तयो भवेति ॥ एतयो
 समशीतिः प्रकीर्तिताः तेषां ॥ पुरोहित गोत्रप्रवरेण गोत्र ॥
 पङ्क्तिकाराश्च मुनिभिः कथिताः ॥ प्रवर्त्ते मुनिभिरुक्तं ॥
 पुरा तेषां नामानि करो ॥ अथ काय कुञ्जात् येवानोविश
 भद्राथरो नदी पालश्चैव ॥ मृदालो वागमनमाह देवीवः श्वेव
 दामकः स्मरियरणि होडोच ॥ कुलसेभूत आदिशूरो नृपेशः रावः
 वानश्चाश्वसोमको येमूरः ॥ गोडवैराश्च वेगदशस्तथैव च
 शानकश्चैव भोजो विड गैह ॥ यते यान् पतिश्चैव सर्वभूमिचरा
 स्तथा वलश्च लोदकश्चैव शमी ॥ यथाश्मत्पथीयश्चैव मेत्रिभि
 वमीचभूमिकः इडश्च रुद्रकश्चैव ॥ हिजहेदकैः यतैः सह महीपाल
 वेदोत्तित राजको आदित्य ॥ एकदासनिजालये उपविष्टो हिज
 विसृगुताश्च रिवलश्च पीलकस्तथा ॥ प्रष्टुथमी शास्त्र परायणः केनयसेन
 वमिर्हेशश्च वेधुश्च शान्तिश्च समु ॥ भगवत्प्रीतिर्भवति निश्चिते तत
 स्तथा गेडको राहकश्चैव राणा ॥ सर्वश्रोत मिच्छामि कथयथ ॥
 राहुत दाहकाः दानागणश्च मानाश्च ॥ हिजोत्तमाः श्रुतिश्रुता हिजाः सर्वे
 खामाः पक्षे मचारकाः वेतोय ॥ खवीलुत कलेवराः कथयेति
 वेदकाश्चैव द्वाणीवश्चावशक्तिकः ॥ नृपेयैः सर्वविकृत मानसाः ॥

केन केन विधानेन यतोवा ॥ श्रोतमिच्छामि व्रत भोः मृदुपुगवाः
 क्रियते बुधैः वयं सर्वे न जानीमो ॥ इतिराज्ञो वचः कृत्वा कथयन्नाम
 विधाने कौटुम्भे क्रतोः इति ते यो ॥ गोत्रके काश्यपे चैव गोत्रे च
 वचः कृत्वा चित्तामुक्तो महीपतिः ॥ दत्तनामा महाभक्तिः तस्य दासो
 किं करोमि कृत्वा मिच्छामि विललाप ॥ गोत्रमस्य गोत्रे दशरथो वसुः
 नः पुनः काय कुञ्जात् समानीता ॥ पुरोहित गोत्रे सेभूतो भट्ट
 नहेत नहि जपेव कानवेदशास्त्रं ॥ नागयणः कृती सो कालिनश्च दासो
 गतान् सर्वे सेव विप्रारदान् गो ॥ येनोयः श्रीमकरोदकः भद्राजपु
 यानो रोहितान् विप्रान् खड्ग ॥ विख्यातः श्रीहयो मुनि सतमः
 वमीदिभि युतान् पतिवैशान् ॥ दासेतस्य विराडाख्यो गृहकः
 समो लोच्यो विद्यादो जायते रुदि ॥ काश्यपः स्मृतः सावर्णी गोत्रनिर्दिष्टे
 अथ द्वा जायते राज इति ज्ञात्वा ॥ वेदगर्भमुनिस्तथैव तस्य दासो ॥
 हिजोत्तमाः आशीर्वादाय ॥ मित्रवैशो विष्णुमित्रश्च गोत्रकः
 निर्मात्य मल्लकाष्टापरिस्थिते ॥ कालिदास इति ख्यातः मृदुवैश
 तदाकाष्टे सजीवे स्यात् फल ॥ समुद्रवः वात्स्यगोत्रे पु सेभूत ॥
 यल्लवसे पुते इति दृष्ट्वा नृपत्नीम् ॥ मृदाउश्चेति सेजितः सौहृद ॥
 कं पालित कलेवराः स्तोत्रे च ॥ गोत्रोत्तमः पुरुषोत्तमसेजकः
 बहुधातेषा मकरोत् सन्योत्तमः ॥ यते यो रत्नार्थीय आगतोस्मि
 आसने पाद्य मानीय ददौ विनय ॥ तवालये इति कृत्वा नृपत्तमनस
 पूर्वके उपविष्टा हिजाः पंचतथाव ॥ हर्षमागतः विधानेनैव निर्वर्त्य
 मृदुपेवकाः राजेस्ते कुशले सर्व ॥ कृते च यस्मै सेजिते ग्रामे सर्वे
 प्रोचुः श्रुत्य वदन् सतान् अयमे ॥ गोत्रे व वस्त्राणि विविधानि च ॥
 सफलं तन्म जीविते च सजीविते ॥ दक्षिणार्थे हिजातिभ्यः प्रदर्शेव
 पूतचभवनं जाते युष्माकं गमने ॥ नृपोत्तमः अत्र देशे कृता ॥
 यतः एवैव क्रियते स्तोत्रेष्टुम् ॥ वासाः सर्वे च हिज मृदुकाः
 तमुद्रपेवके युष्माकं गोत्रमाख्या ॥ बहु वश्च प्रजा जाता नाना ॥
 च किमर्थं वा हिजेः सह तत्सर्व ॥ देश निवासिनः अथ वल्लाल ॥

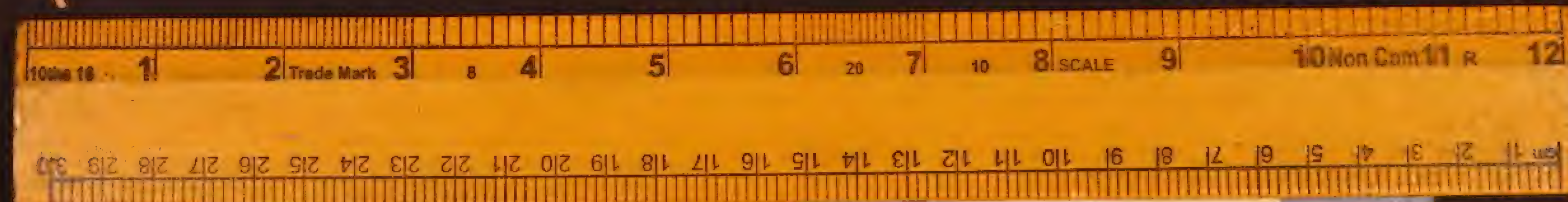
कृतश्रेणि विभागः अथवज्जाल। सेनः स्यात् वेदोनागयणात्यकः
 भूपश्चान्नकुलनेदनः कुतः ॥ पालेयावः समाख्यातो राहावेष्टे
 प्रयत्नेन कुलशास्त्र निरूपणं। कृष्णकः भद्र दिगेवः अथवेष्टे
 आदिमृगानीत विधानं मृदोश्चैव। व्याससेजकः प्रभाकरस्तुनेदी ॥
 तथापरायनं यतेषां सेतती सवी। स्यात्केशवो देववेष्टाजः अवी
 आनयत् सनिजालयेयत्रयशस्य। पतिरितिख्यातः कुं उवेष्टो ॥ १
 ताविशालत्रयमिदं विपिताः श्रेणि। प्रकीर्तितः सोमेवैष्टाश्चैव ॥
 हुयेतु निर्णीतं गदीवोर्द्वे संजिते। सिद्धे रत्नाकरस्तथा नारायणः
 तथैव द्विविधेष्टोक्तं कुलं च स। समाख्यातारहिते च तथापरे
 हि ज्ञातमे मृदस्याथ वतस्वः। वेदगर्भाकुंश्चैव देव्यायि विस्म
 तृपणं श्रेणयः कृताः उदग्निगण। सेजकः आख्यात्रिलोचनः ख्याता
 राहोच वेगवोर्द्वेको तथा ॥ नेदने च उषापतिः पतेवेगज
 इति वतस्वः सेजाः सुस्तर्तुदेशे। निर्दिष्टा वज्जालेन महात्मना
 निवासनात् कुले वतुविधे ॥ अन्यपि मृदा विख्यातास्तुत्रेष्ट
 तेषां श्रेणिश्रेणि विशेषतः ॥ निवासिनः तवेगजाः समाख्याताः
 अथवेगज कयस्थ श्रेणि निर्णयः करणेषु प्रतिष्ठिताः अथ ॥
 तत्रवेगेषुधैः मृदैर्निवासः क्रियते वेगजकुलीनादि निरूपणकुलीन
 धुनातेषां निर्णयमावहेकुलेवे। इति सेजा स्यात् मथान्यश्चतयापः
 वविशेषतः वसुवेष्टोचमुखाहोना महापात्रोऽवलश्चैव इति सेजा
 म्नालत्माण्युषणोद्योषवसमाख्यं वतुष्टये तथा वसुवेष्टो गृहे
 तश्चतुर्भुजमहाकृती गृहेदशाथ मित्रोदतोनागश्चनायकः दासः
 श्रेव मित्रेता रायति स्तथा दत्ते ॥ सेनः करोदासः पालितश्चैव ॥
 नारायणश्चैव पतेववेगजाः स्तुतः पालको राहो भद्रोथरोनेदी ॥
 अपरेतुनागेदशाथश्चैव महानेद देवः कुं उश्च सोमकः रत्तितोकर
 स्तुनायकः वेदशेखरादासस्तुने सिद्धाश्च विस्मराख्याश्चनेदनः वतु
 गंगाथस्तथादामोदकरः ख्यातो ॥ आस्ययोमथ्यामहापात्रोऽपरे ॥
 दामस्तुषायति स्तथापालितेजन तथासप्तविंशतिः मृदाणां वज्जालेन

प्रशोभिताः इतिकुलीनम थन जटाथरः काकोली इत्यमर ॥
 महापात्राः अचलानवत्तामिहोव टीकाया भरतः ॥ यत्नाहये ॥
 अस्माकश्चैव थरणी वान यवव तुलसी इति राजनिर्घटः ॥
 आउचः येमृश्चैव शान्तश्चैव ॥ कायस्थस्त्रीजातिः कायस्थपत्न्यो
 विडको गहश्च वल्लोथोच ॥ कायस्थी ॥
 शर्मकमीच भूमिकः हुश्च ॥ कायिकः त्रि शरीरिकः कायनि
 रुद्रकश्चैव रानादित्योच पीलकः यथा अदत्ताना मुपादाने ॥
 विलश्च गुप्तवाजीववेष्टुश्च शान्ति हिंसाचैवाविधानतः परदारोप ॥
 सेजकः हेष्टाश्च समनु रंठो ॥ सेवाचकायिके त्रिविधे स्तुते ॥
 राणा राहुत दाहकाः दाना ॥ इति तिथ्यादितत्वे ॥
 राणा यमानाख्याः खामः हेमश्च कायिकावृद्धिः स्त्री गवादि
 तोयकः वेष्टापि वरवेष्टोच ॥ वलीवहीदि कर्मपुतावृद्धिः यथा
 भूनाणवकवृत्तकाः येदृशक्ति। दोह वास्य कर्म पुताकायिका
 संगोच हेमाश्चो वईनस्तथा ॥ समुदाख्याता इति व्यासः मूलथना
 हेमश्च वेथकश्चैव भूमिः कीर्तिश्च विरोथिनी प्रत्यहृदयपणतदहीदि
 पीलकः थनु गुणे यशश्चैव ॥ रूपावृद्धिः यथाकायाविरोथिनी
 मनोरीतिश्च दाडिकः चाकिश्च शम्भत पणाहीयातुकायिका इति
 प्रणाम पुत्रीच गेडको नादकल नादः हलापुथस्तु पणाहीया
 या रोश्च होमकश्चैव वाशकश्च इत्यत्र पणवास्तिपविज्ञापणस्य
 तेथैवच कोलश्च हनकश्चैव ॥ मूलथनस्य यावदवस्थाने तावत्
 हिंस्रतन्यवलाः स्तुताः पतेषां शम्भत वर्षसहस्रमपि उन्नेमणेनया
 प्रतिपुरुष क्रमेण कुलावृत्तात् ॥ वास्ति प्राप्यते सा कायिकेति ॥
 महापात्रभावा जायते ॥ आख्यातवान् तत्राथा भोग ॥
 इति वेगजचटक रामानेदशाम् लाभोत्तरीता अयराच तज्जिषा
 कृतकुलदीपिका ॥ इति मिश्राः इति विवादाणीवसेतुः
 कायस्था स्त्री हरीतकी इति ॥ कारः उवथः निश्चयः वलिः ॥
 मेदिनी यात्रीवृत्तः इति यत्नः यतिः पतिः इति ॥



शहरत्नावली तवारीशेलः इति अन्यथासिद्धिमुत्पत्तयेति नियत
 मेदिनीकरहमवेद्रो कर्माय ॥ पूर्ववर्तिते तत्र विविधसमवायि
 यदेकवचकः यथा कर्मकारः कारणत्वे १ असमवायिकारणत्वे २
 स्वर्णकारइत्यादि इति व्याकरणे निमित्तकारणत्वे ३ परिमाण ॥
 क्रियायथाकरणे कारः क्रिया ॥ परिमाणभिन्नानोकारणत्वे इति
 इति गमतर्कवागीशः ॥ तः भाषापरिकेदः अनुपरिमाणेतु
 कारके स्त्री क्रियानिमित्तलोक नकस्यापिकारणे इति सिद्धेति ॥
 सिद्धेति इति सिद्धिः फलभाष्य मुक्तावलीकरणे वयः इति ॥
 मनेपु यथाभवितः सप्रयोजकः मेदिनी इन्द्रिये देहः साधने ॥
 कारकः तत्त्ववृत्तिरुधे कर्म यथा कर्मकायस्यः वायुप्रभेदः ॥
 गमेनमति कारणे २ यथानेत्रैः गीतप्रभेदः इति भरत ॥
 शिवोदष्टः कर्त्री ३ यथाजनेः रत्नकोषः ॥
 शिवोदष्टः संप्रदाने ४ यथाहारीः कारणगुणोद्भवगुणः पुकारण
 सञ्ज्ञाः सत्वे ददात अयादाने ५ पूर्वकगुणः तद्यथा रूपे २
 यथाविभीषणः पदाङ्गः ॥ रसः गेयः ३ अयाकजेयशः ४
 अथिकरणे ६ यथाश्रमे शरीरि इवत्वे ५ स्नेहः ६ वेगः ७ पुरुते
 गोविदः इति वीर्यदेवः ॥ ८ एकत्वे ९ सृष्टकत्वे १० परिमाणे
 वरीयलोद्भवे जले इति ११ स्थितिस्थायकसंस्कारः ॥
 राजनिर्घटः ॥ इति भाषा परिकेदः ॥ ज्ञाने
 कारकः त्रि कर्त्री इति मेदिनी कारणशरीरे स्त्री सत्त्वप्रधानम् ॥
 कारकुलीयः पुं शाल्वेद्रः ॥ तत्पर्यायः आनेदमयकोषः ॥
 तद्दिश्यीयजने वहुवचनोतः इति २ सपुत्रिः ३ इति वेदेतसारः ॥
 हेमवेद्रः ॥ ततः कारण स्त्री यातनागाढवेदना
 कारणे स्त्री येन विनायत्रभवति इत्यमरः नरकरुजायमयातना
 तत्पर्यायः हेतुः ४ बीजोद्भूतः ॥ इति केचित् इति भरतः ॥
 इत्यमरः निमित्ते ४ प्रत्ययः ५ कारणिकः त्रि परीक्षकः इत्यम
 इति जटाधरः कारणत्वमाह ॥ कारणानुरे स्त्री प्रत्यवस्कंदने ॥

सत्यत्वेनोगी कृत्य तत्प्राति कूल इति भाषा क्षेत्रयमानिका इति
 रूपकारणं वृथात तदातदुत्तरं केचित् सयवी केले जीरा ॥
 तत्र विविधे वलवत् २ तत्त्वत्वे ३ इवत्वे ३ आये यथा मया ततः इति भाषा हिंगुयत्री हिंगो ॥
 शतेगृहीतमिति सत्ये कित्ततः पाता इति भाषा इत्यमरभरतो ॥
 परिशोधने द्वितीये यथा सङ्कारवेस्त्री कौटकोला ॥
 मदीयेये भूमिः क्रमागतत्वादिति इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥
 वायुके प्रतिवादिनो ३ यथा कारवेलः पुं लताविशेषः ॥
 तथातरे तृतीये यथा समये कोला इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 भूमिः क्रमागतत्वात् इति कठिकः २ सयवी ३ इत्यमरः ॥
 वायुके समये भूमिः दशवर्षीया इति सुयवी ४ सयवी ५ इति तट्टीका
 भुज्यमानत्वात् इति प्रत्युत्तरं ॥ केडू ६ कौडकः ७ सकोडः
 इति व्यावहारतत्वे ॥ ८ उयकोडः ९ कठिलः १० नासा
 कारेडवः पुं स्त्री हेमविशेषः ॥ सजनिर्घटः तत् पुष्पगुणः ॥
 लउहोस इति भाषा इत्यमरः ॥ थारकत्वे रक्तपित्तसंयोगस्य यत्वेव
 कारेडवः पुं बृहभेदः इति तत्फलगुणः शुक्र कफपित्त
 त्रिकोडशेषः ॥ नाशिते रुचिकरत्वेव इति ॥
 कारेथमी न पुं कोष्पकारः ॥ राजवल्लभः ॥
 थातवादारतः इति मेदिनी ॥ कारवेल्लकः पुं कारवेलः इति
 कारेभा स्त्री प्रियंगुहस्तः १ रत्नमाला ॥
 इत्यमरः ॥ कारमिहिका स्त्री कर्पूरे इति
 कारवः पुं काकः इति राजनिर्घटः ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ कारस्करः पुं हस्तविशेषः तत्
 कारवल्ली स्त्री कारवेल्लः कोडीरः पर्यायः किंयाकः २ विषतिंडुः
 इति राजनिर्घटः ॥ ३ करदुमः ४ रसफलः ५ गुणः
 कारवी स्त्री मधुरामौरी इति भाषा कुपीलः ६ कालकूटः ७ अस्यगु
 दीयाः मधुराश्रिता रुद्रजटा ॥ कदत्वे उल्लेखे तत्कत्वे कुष्ट ॥



कार्तिके

५५५ ५५५

कार्तिके

कृतिकासर्वभय विह्वलमान साः दंडुस्तदा स्यादस्माक मये पुत्रः
कार्तिके कथयामास ज्वलेते ॥ व्यातो नात्रेति रात्रव
ब्रह्मजसा इतिब्रह्मवैवर्ते ॥ अन्याः न्ये पिवत स्नातो ॥
गणेशविडे ॥ तनयस्य सुखानि वट समभूवन्
कार्तिककः पुं कार्तिकमासः महाबाहोः यन्मुखस्तेन विभक्तः
इत्यमरः ॥ ततस्तदिवता ऊचुः कार्तिकेय ॥
कार्तिकेयः पुं शिवपुत्रः ॥ इतिप्रभुः पुत्रोऽयं जगतिव्यातो ॥
यथायावभूव रहः क्रीडा पार्वती भविष्यति नसेषयः इति
शिवयोः पुत्र दृष्टस्य सरेः वाल्मीकीय समायेत तत
शुभोर्वीर्य भूमे यथातद यथायः महासेनः - शरजन्मा ३
भूमिस्तदतिपत वह्नी वह्निश्च यज्ञाननः ४ पार्वतीनेदनः ५ स्केदः
शरकानने तत्रै लव्यः कृतिकाभि ६ सेनानीः ७ अग्निभूः ८ गुरुः ९
रथुनागच्छसायते तवाभियेके वाहलेयः १० तारकजित ११ ॥
विष्णुश्च करिष्यति सरेः मह विष्णावः १२ शिविवाहनः १३
हनिष्यति तारकाखे सर्वशस्त्रे वाल्मातरः १४ शक्तिधरः १५
लभिष्यति ॥ पुत्रस्ते विष्णु कुमारः १६ कौवदारणे १७
सेहर्तु स्त्रोगोम मक्षना इमाः इत्यमरः ॥ अग्रयः १८ दीपकीर्तिः
नामि गोमे यथाशक्तः सुष्कवतः १९ अन्तमेयः २० मयुरकेतुः २१ ॥
स्वकोष्ठे इति ब्रह्मवैवर्ते ॥ थमीत्मा २२ भूतेशः २३ ॥
गणेशविडे सपवकल्पभेदे ॥ महिषार्दनः २४ कामजित २५
अग्निपुत्रः यथाकुमारश्चभवत ॥ कामदः २६ कोतः २७ सत्यवाक
तत्रतरुणाकं समधुतिः वह्नि ॥ २८ भुवनेश्वरः २९ शिशुः ३०
तेजोभवः श्रीमान गेमाकुलि ॥ श्रीजः ३१ शुचिः ३२ वेडः ३३ ॥
परिच्युतः तेकुमारं तेजो जते ॥ दीपवर्णः ३४ सुभाननः ३५ अमोचः
दृष्टासेंद्रा मरुहणाः तदा क्षीर ॥ ३६ अनचः ३७ रोद्रः ३८ प्रियः ३९
प्रदानार्थं कृतिकाः सत्ययोजयन् वेदाननः ४० दीपशक्तिः ४१
ताः क्षीरे तस्य देवस्य समयेन ॥ प्रणोतात्मा ४२ भद्रवत ४३ ॥

कार्य

५५५ ५५५ कार्यासी

कृतमोहनः ४५ वहीप्रियः ४५ हेमवेदः ॥
यमित्रः ४६ मातृवत सलः ४७ कार्यदिकः पुं मर्मवेता इति
कन्याहता ४८ विभक्तः ४९ सौहृदः त्रिकोऽशेषः तीर्थमेवी ॥
५० वेतीसतः ५१ प्रभुः ५२ ॥ इति कार्यासीते ॥
नेता ५३ नेगमेयः ५४ सडम्बरः ॥ कार्यणे स्त्री रूपगता तत्पर्यायः
५५ सत्रतः ५६ ललितः ५७ ॥ दैत्ये २ इति हेमवेदः ॥
बालकीऽनप्रियः ५८ खचारी ॥ कार्यासे त्रि कार्यासजातवसादि
५९ ब्रह्मचारी ६० मूरः ६१ तत्पर्यायः काले २ वादरे ३
शरवनाद्भवः ६२ विष्णुमित्रप्रियः इत्यमरः हेमवेद मते ॥
६३ देवसेनाप्रियः ६४ वासदेव ॥ स्त्रीवल्लिगोऽयं शब्दः ॥
प्रियः ६५ प्रियकः ६६ इति कार्यासनासिका स्त्री तर्कः ॥
वनपर्व अस्थ्याने यथा देकोऽति भाषा इति ॥
कार्तिकेय महाभाग मयुरेपरि ॥ शहरत्नावली ॥
संस्थिते तमकोर्वे वृणीमे ॥ कार्यासिकाः स्त्री कार्यासी इति
शक्तिहस्ते वप्रदे दिभुजेश्वरु शहरत्नावली ॥
हेतारे नानालेकार भूषिते ॥ कार्यासी स्त्री कार्यासहस्रः
प्रसन्न वदने देवे सर्वसेना कायासइतिभाषा तत्पर्यायः
समाहते इति कार्तिकेय ॥ वदरा २ त्रैडकेरी ३ समुद्रोता ४
पूजापद्धतिः ॥ इत्यमरः यवदः ५ इति त्रिमाला
कार्तिकेयप्रसूः स्त्री डगा इति सारिणी ६ वया ७ तृत्तादगुडः
शहरत्नावली ॥ ८ त्रैडकेरिका ९ मरुद्गवा १०
कार्तिकोत्त पिबुः १२ वादरः १३
सवः पुं कौमुदी ॥ अस्यागुणाः ॥
कार्तिकै पूर्णिमा इति मथुरते श्रीतत्वे स्तन डग्थ ॥
त्रिकोऽशेषः ॥ कारिते पित्त कफ तस्मादाह
कार्यः पुं जतु जौ इतिभाषा अमथोति मूर्च्छा नाशिते ॥
कार्या दरवारी उमेदतयार ॥ वलकारितेव इति राजनिर्घटः
इत्यादिपारस्य भाषा इति तत्पत्रगुणाः वायु नाशिते ॥

कार्य

५५६

556

कार्पमरी

रक्तकारिते मृदवईकते कर्ण देवकादि इति तर्कशास्त्रे ॥
 पिंडिकाणां पूजासावनाशितेव विवादः यथा यस्मात्कार्यसमाप्ते
 तद्दीजगुणाः सन्त्यदत्ते हृष्यते ॥ श्रितेन विनिश्चितः तस्मात् ॥
 स्त्रियते कफकरते गुरुतेच ॥ लभेतकालमभिमुक्तश्चकालभक्त
 इतिभावप्रकाशः ॥ इतिव्यवहारतत्वे कार्यायनः ॥
 कार्यः त्रि कर्मशीलः इत्यमरः ॥ अपूर्वं यथा विधिप्रत्ययस्य ॥
 कार्येण स्त्री मूलकर्म इत्यमरः ॥ कार्यप्रतिरिति मीमांसकाः ॥
 तस्यथादिमूलनयत आसनाच्चादेः ॥ वाकरण मते आदेशः ॥
 स्तभनवशीकरणादिकर्म तत इति प्रत्ययागमाः इति दुर्गादासः ॥
 भरतः मेव तैजदि योजने ॥ कार्यकुशलः त्रि कर्मटः इति
 कर्मटेति इति मेदिनी ॥ कार्य पुढः पुं लपणः उक्तः
 कार्यकः त्रि विविधतादि इति अनर्थकरः इति विष्णुमेदिन्या ॥
 मिताक्षरा ॥ कार्यप्रदेशः पुं आलस्ये इति ॥
 कार्यकं स्त्री यतः यतः इति भावः ॥ राजनिर्घटः ॥
 इत्यमरः ॥ कार्यकः पुं वेनः पुं लपणः उक्तः ॥
 कार्यकः पुं वेशः वेश इति कार्या लीकारोवृत्तः इति ॥
 भाषा कर्माक्षमे त्रि इति राजनिर्घटः ॥
 मेदिनी श्वेतावदिरः द्विजलः ॥ कार्यं पुं यस्मिन्निर्दिश्यते कार्यं
 महानिवः इति राजनिर्घटः ॥ सः इति दुर्गादासः कर्मार्थी
 कार्यं स्त्री हेतुः प्रयोजने ॥ इति कार्यट शब्दार्थे हेमचन्द्रः
 इति मेदिनी क्रियतेयत काज इति कार्यट शब्दार्थे हेमचन्द्रः
 इति भाषा इति व्याकरणे तत कार्ष्णः पुं कार्यः सालवृत्तः
 प्रतिकारणे विविधे समवायि ॥ इत्यमरटीकायां भरतः कर्तृः ॥
 कारणे २ यथा चटकार्यं प्रति लक्ष्यः इति राजनिर्घटः ॥
 कपाले असमवायिकारणस्यैव कृपातायां स्त्री ॥ (तः)
 चटकार्यं प्रतिकपालसंयोगादि कार्पमरी स्त्री कार्पमरी गेभारीवृ
 विभिन्नकारणे ३ यथा चटं प्रति इत्यमरटीकायां भरतः ॥

कार्यः

५५७

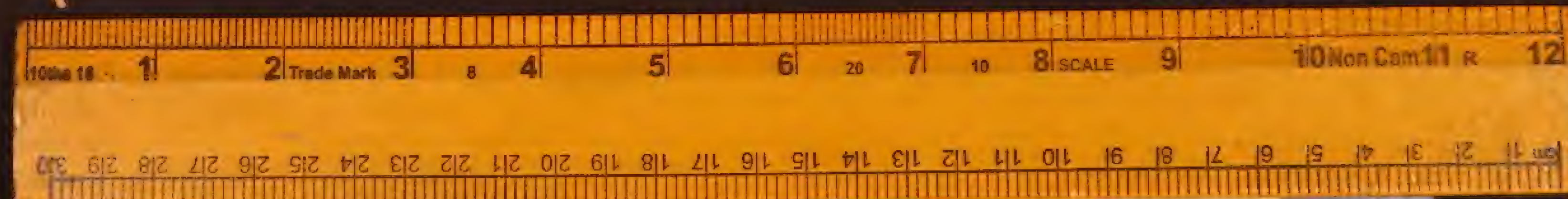
557

कालः

कार्यकः पुं कर्षकः इत्यमरः ॥ कालत क कालोपदेशे इति
 टीकायां रायमुकुटः ॥ कविकल्पद्रुमः यथा यवकालतकाल
 कार्यपणः पुं स्त्री कार्यिकः ॥ मियतया गणकः यतावतीवेलेति
 बोधशयणः इति मेदिनी ॥ कथितवानित्यर्थः इति तट्टीका
 रूप्य कर्ष कृत व्यवहार इव्ये काले स्त्री लोह इति वाचस्पति
 लोकेतु तन्मूले बोधशयणः ॥ रित्यमर टीकायां भरतः ॥
 समुदाये कार्यपणस्योपचारण ॥ कर्कालकं इति राजनिर्घटः ॥
 प्रवृत्तिः तथा हि शास्त्रीयो रजत कालीयकं इति शब्दवेदिका ॥
 मायो द्विकुसलः द्वे कुसले सम कालः पुं क्षणदेः मृदुतेपहरदिन
 धृते विज्ञेयो रूप्यमायकः ॥ रात्रि यत्त मासायन वत्सरादिः
 इति मनुः आये कृतपुरो रजत इति दुर्गादासः तत्पर्यायः ॥
 कुसलयो ईशरोडा मूल्यमिति दिष्टः २ अनेहा ३ समयः य
 हात्रिशाताकुसलाभी रजतकर्षस्य इत्यमरः जन्यानां जनकः ॥
 बोधशयणायव मूल्ये कर्षस्याये कालो जगता माश्रयो मतः
 कार्यः सः कार्य आयणोपवहणे परायत्त थीहेतुः क्षणदिः
 इति कार्यपणः पुराणशब्दार्थः स्यादुपायितः अस्यागुणाः संख्या
 कार्यिकं पुराणव कार्यपण इति परिमितिः २ पृथक्त्वे संयोगः ४
 बोधालितः इत्यमर टीकायां ॥ विभागः ५ इति भाषा परिच्छेदः
 भरतः ॥ अनादि नियतः कालो रुद्रः ॥
 कार्यिकः पुं कार्यपणः इत्यमरः ॥ संकर्षणः स्मृतः कलनात् ॥
 कृषकः इति हेमचन्द्रः ॥ सर्वभूतानां सकालः परिकीर्तितः
 कार्मिः पुं कामदेवः इति ॥ इति तिथ्यादितत्वे ॥ त्रि
 त्रिकोशेषः कुसलायनं ॥ यमः कुसवर्णः कुसगुणवति
 इति मुग्धबोधे ॥ इत्यमरः मृदुः महाकालः
 कार्मि स्त्री शतावरी इति इति मेदिनी शनिः इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ दीपिका कासमर्दः रक्तवित्रकः
 कार्यः पुं सालवृत्तः इत्यमरः ॥ रालः कोकिलः इति ॥

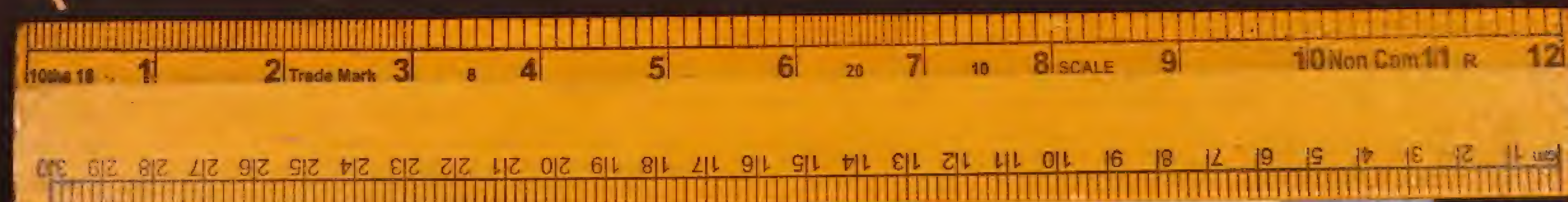
कालक ५५८ ५५९ कालव
 राजनिर्घटः ॥ कालकुटे ली केकुटे पर्वतीय
 कालके ली कालकाके ॥ इति मृतिका विशेषः ॥ इति ॥
 भावप्रकाशः यकृत ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 हेमचंद्रः ॥ कालकुटे ली बोले ॥ विघे ॥
 कालकः पुं जलकः ज३१ इति ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 भाषा इत्यमरः अलगदसर्पः ॥ कालकूटः पुं ली स्यादविषभेः
 इति शहरावली ॥ इत्यमरः ॥
 कालकटेकटः पुं प्रावः ॥ कालकूटः पुं कास्करहलः इति
 शालकटेकटोपि पाठः इति राजनिर्घटः ॥
 दानधर्मेशिवसहस्रनामसर्पितः कालकृत पुं सूर्यः इति
 कालकेटः पुं शिवः पीतसारः ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 मयूरः खिन्नः कलविकः ॥ कालकृतः पुं सूर्यः इति ॥
 दान्दहपत्नी इति मेदिनी ॥ शहरावली कालजाते त्रि
 कालकेटकः पुं दान्दहपत्नी ॥ यथासर्वे कालकृत मने
 इत्यमरः ॥ कालाहि वलवन्नः इति पुराणे
 कालकेटकः पुं जलसर्पः इति ॥ कालखिन्नः ली यकृत इति
 शहरावली ॥ हेमचंद्रः ॥
 कालकर्णिका ली अललीः इति ॥ कालखेडः ली यकृत दक्षिण
 हेमचंद्रः ॥ कालखेडः ली यकृत दक्षिण
 कालकर्णी ली अललीः इति ॥ कालखेडः पुं वलरः इति ॥
 शहरावली ॥ (गण) त्रिकोडशेषः ॥
 कालका ली कालकेयनामसः ॥ कालकतः पुं दक्षविशेषः ॥
 माता इति जटाधरः ॥ कालकासेडः इति भाषा तत
 कालकीलः पुं कोलाहलः इति ॥ यथीयः श्रीमर्दः २ कासमर्दः ३
 शहरावली ॥ कर्कशः ५ इति रत्नमाला ॥
 कालकुटेः पुं यमः ॥ इति ॥ कालचक्रं ली कालरूपचक्रं
 शहरावली ॥ यथाकालाहिविधोः वसपिण्डत

कालने ५५८ ५५९ कालव
 सपिणीपुत्रेदतः सागर कोदि यडुभिः स व्यरुथत इति
 कोटीनेविश्रुतासमाप्यते ॥ श्रीभागवते सतु हिरण्यकांश पु
 अवसर्पिणो वडा उत्सर्पिणो ॥ पुत्रः इति हीरवेशः ॥
 तपव विपरीताः यवे द्वादशोभ कालेनेमिपुः पुं विसुः इति
 रेविवर्तते कालचक्रमिदे ॥ शहरावली ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ कालनेमिहा पुं विसुः इति
 कालजः पुं कुकुटः इति त्रिकोडशेषः ॥
 कालेज्जः पुं योगिवक्रमेलके कालनेमी पुं कालनेमिः इति
 भैरवः पर्वत विशेषः इति हिरुयकोषः ॥
 मेदिनी देशविशेषः इति कालेनेमिः पुं विसुः इति
 थरणी ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 कालेज्जरी ली चेडी इति थरणी कालपर्णः पुं तगरहलः इति
 कालेजग इति रूपोत्तरं ॥ कालपालकं ली केकुटमृतिका
 कालतालः पुं तमालहलः इति इति राजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटः ॥
 कालधर्मः पुं मृत्युः इत्यमरः ॥ कालपीलकः पुं कुपीलः इति
 समयस्य स्वभावः ॥ भावप्रकाशः ॥
 कालनिर्यासः पुं गमलः इति काल पुरुषः यमसहायः इति ॥
 रत्नमाला ॥ जटाधरः ज्योतिः शास्त्रे यथा ॥
 कालनेमिः पुं स्वनामख्यातगत सः किलस्य कालपुरुषाख्यमहागणवस
 यथाकालनेमि गच्छितकदाचिदनुषि
 इराधर्ष रत्नः ॥ मृतसाधियारं ॥
 परमदर्जये चतरास्ये चतुर्हल ॥ कालपुरुषः सचाख्या नाम ॥
 मष्टनेत्रे भयावहे इति यस्यासौ तस्य ज्योतिः शास्त्रविल्लीर्ण
 रामायणे देवविशेषः ॥ समुद्रस्य इति भट्टोत यलः ॥
 यथा आत्मानमिहसेजाते जानन नराणां शुभाशुभज्ञानार्थं ॥
 शमिस्मनाहते महासुरेकालनेमि जन्मलगादिद्वादशराशिकल्पित



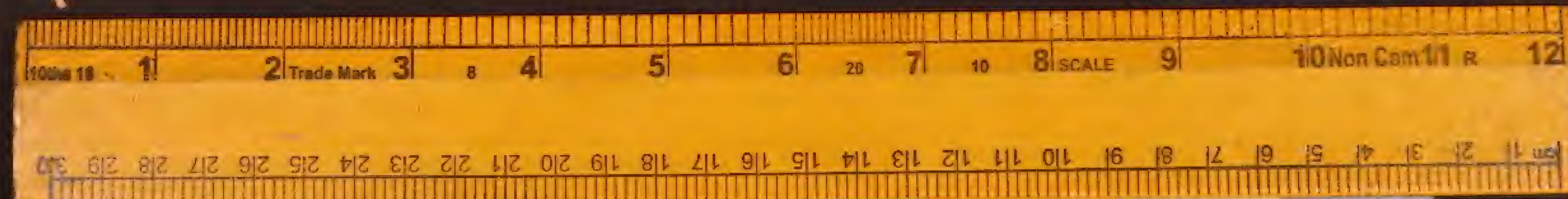
पुरुषाकारः यथा श्रीर्ष सुख ॥ सधुपादः ॥
 वाङ्मनसोदयोऽणि कवि वक्ति ॥ कालभोडिका स्त्री मेज्जिष्ठा इति
 गुणसंज्ञकानि ऊरु जानक जेच ॥ राजनिर्घटः ॥
 वरणाविति च राशयोऽजायाः ॥ कालमानः पुं कृष्णार्जकः ॥
 इतिदीपिका नगणा मुभा ॥ कालतलसी इतिभाषा इति ॥
 शुभज्ञानार्थं जन्म लयादि राशि ॥ रत्नमाला राजनिर्घटः ॥
 देवकान्तवित पुरुषाकारः यथा ॥ शब्दोऽयं ॥
 केटक श्रोत्र नसाकपोलहनेवा ॥ कालमुष्कः पुं वेदापार्लिहताः
 वज्रवहोरादयस्तेकेटाशकराह ॥ इतिरत्नमाला ॥
 पार्श्वरुदय क्रोडानिनामिस्ततः ॥ कालमूलः पुं रक्तचित्रकह्वरः
 वक्तिः शिघ्रगुदे ततश्चक्षुष्यगुरु ॥ इतिराजनिर्घटः ॥
 ततो जानुनी जघोच्ची शुभयत्र ॥ कालमेषिका स्त्री कालमेषिका
 वाममुदिते देवकान्त भोगेतिथा ॥ इत्यमरीकायो रायमुकुटः ॥
 इतिकालनख्योगे सदसङ्ग्रह ॥ कालमेषी स्त्री कालमेषिका
 योगतः पुंसामपि तदेगेषु ॥ इत्यमरीकायो भरतः ॥
 मुभाशुभ फले वंदत ॥ इति ॥ कालमेषिका स्त्री मेज्जिष्ठा कृष्ण
 हृद्जातके ॥ इति ॥ विवृता इत्यमरः
 कालसृष्टे स्त्री कर्णयनुः यनुर्मा ॥ कालमेषी स्त्री सोमराजी ॥
 इतिहेमवेदः ॥ इत्यमरः मेज्जिष्ठा इति ॥
 कालसृष्टः कंकयत्नी मृग ॥ शहरत्नावली विवृत इति ॥
 विशेषः इतिहेमवेदः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कालययी स्त्री श्यामलता इति ॥ कालरात्रिः स्त्री भीमरथी ॥ इति
 रत्नमाला ॥ हारावलीरात्रिविशेषः सात ॥
 कालप्रभाते स्त्री शरदतुः शरत ॥ कालः सेहाराः मरणोत्पलक्षिता
 कालः इति त्रिकोडशेषः ॥ रात्रिः कल्यात रात्रि रित्यर्थः ॥
 कालवलने स्त्री वर्म इति ॥ इतिदेवीमाहात्म्य टीकायो ॥
 त्रिकोडशेषः कायवलन मिति ॥ विद्याविनोदः उर्गायाः शक्ति ॥

विशेषः यथा साङ्गीशक्तिभिः नक्तंतेदेव इतिदीपिका ॥
 साईकाशी रत्नसर्वतः ॥ कालशाकं स्त्री सनामख्यातशम्भुके
 ताः प्रयत्ने सेयुज्याः कालरात्रि ॥ नराच इतिहिंदी भाषा तत
 मुखानोरः इतिकाशीखंडे ॥ यर्षायः नाडिके ॥ आङ्गशकं ॥
 काललवणे स्त्री विश्ववर्णेति ॥ कालके ॥ अय्यगुणाः सारकते
 रत्नमाला ॥ काललोहे स्त्री कालायसेतिथा ॥ रुचिवायु बल कारित्वे कफ
 इतिभाषा तत्पर्यायः ॥ शोथारुपितनाशित्वेमेथत्वे
 कृष्णायसे ॥ रुक्मे ॥ तीक्ष्ण ॥ हिमत्वे च इतिभावप्रकाशः
 इतिरत्नमाला ॥ तिरुपूतिका कुलस्यशाकं इति
 कालवतः पुं कुलस्यवतः इति ॥ केचित् अय्य गुणाः कटुत्वे
 रत्नमाला ॥ अग्नि दीपनत्वे गुरुत्वे शोथ
 कालवती स्त्री पादलाहताः इति ॥ नाशित्वे च इतिराजवल्लभः ॥
 राजनिर्घटः ॥ कालशालिः पुं कृष्णशालिः
 कालवेला स्त्री क्रियानर्हकाल ॥ इतिराजनिर्घटः ॥
 विशेषः सात रथादि वारे ॥ कालशेषे स्त्री कालसेये चोले
 कालस्यशनिस्ततत यामाईरूप ॥ इत्यमरीकायो भरतः ॥
 वेलायथारवौ दिवायेवम ॥ कालसेवाथः पुं चिरकालोव
 यामाई नक्तं यष्टयामाई सोमे ॥ इतिमिताक्षरा यथानवाये ॥
 दिवाहितीययामाई नक्तं वतर्थ ॥ कालसेरोथान्निसर्गास्तनविक्रयः
 यामाई कुजेदिवायष्टयामाई ॥ इतिराजवल्लभः ॥
 नक्तं द्वितीय यामाई वुधे दिवा ॥ कालसर्यः पुं कृष्णसर्यः तत
 तृतीय यामाई नक्तं सप्तम ॥ यर्षायः अलगईः ॥ महाविषः ॥
 यामाई गुरोदिवासप्तमयामाई ॥ इतित्रिकोडशेषः ॥
 नक्तं येचम यामाई शुक्रेदिवा ॥ कालसारे स्त्री पीतवेदने इति
 वतर्थयामाई नक्तं तृतीययामाई ॥ भावप्रकाशः ॥
 शनौदिवाप्रथमाष्टमयामाई ॥ कालसारः पुं सनामख्यातह
 तत्पर्यायः कृष्णसाये ॥ इति ॥



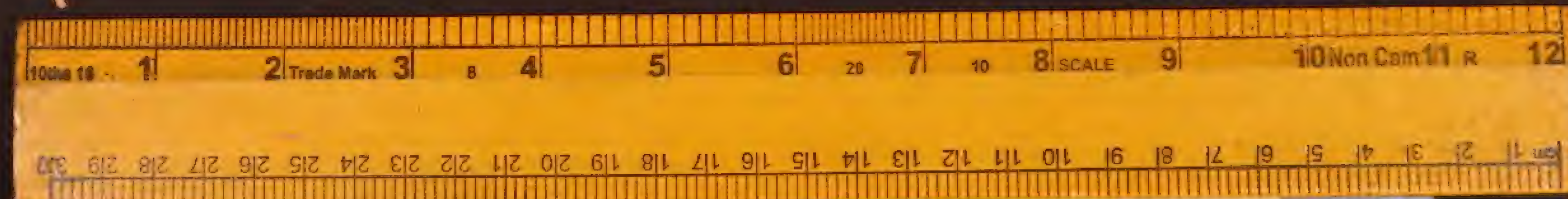
शहरत्नावली ॥ कलविकः वद्याति भाषा
 कालसूत्रेऽङ्गी नरकविशेषः कपिञ्जलः वातकपली इति
 इत्यमरः ततः कुलानवक्रसूत्र मेदिनी ॥
 केदनरूपे इति मनुः ॥ कालानुशाखा स्त्रीतगरादि
 कालसेये ङ्गी चोले इत्यमरः तगरमूल इति भाषा शीतली
 कालकेयः पुं तमालवृक्षः ॥ जटाणी उलीच्छेय इति भाषा
 तिडुकवृक्षः जीवकद्रुमः इति इति रत्नमाला ॥
 मेदिनीडः खदिः उडवः ॥ कालानुसारके ङ्गी तगरे इति
 इति राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः पीतवेदने इति
 काला स्त्री नीलिनी कलविह भावप्रकाशः ॥
 कलजीरकः इत्यमरः मेजिष्टा कालानुसारिः पुं शैलेये ॥
 इति मेदिनी कलिक वृक्षः ॥ शैलजनाम गेयद्रुमे इति ॥
 कालियाकद्र इति भाषा इति शहरत्नावली ॥
 रत्नमाला अश्वगेधावृक्षः इति कालानुसार्ये ङ्गी शैलेये ॥
 राजनिर्घटः पाटलावृक्षः इति शैलज इति भाषा कालीयके
 भावप्रकाशः ॥ कालीयानाम पीतवर्णसर्पधिके
 कालागुरु ङ्गी कलमगुरु इत्यमरः शिवायावृक्षः शिम्बु
 कालोजनी स्त्री तपविशेषः इति भाषा इति मेदिनी तगरे ॥
 कालिकर्षसिकिनी इति व्यात इति भावप्रकाशः ॥
 तत्पर्यायः अंजनी रेवती ३ कालानुसार्यके ङ्गी शैलेये
 शिलोजनी यनालोजनी कल इति राजनिर्घटः ॥
 भादकाली कलोजनी अस्माग कालोत्तरविषः पुं श्रुतिकारिः
 एणः कटते उस्मते अस्मलते इति हेमचन्द्रः ॥
 कर्मशोधनते अणानावर्णशभते कालायः पुं सर्पभोगः गतसः
 जातरामय नाशितेव इति ॥ इति थणी कलाय व्याकरणे ॥
 राजनिर्घटः ॥ वेत्तिवि ॥
 कालानुनादी गेलवः प्रमरः कालायसे ङ्गी लोहे इत्यमरः

कालिके ङ्गी कलवेदने तत फलवर्तले य अस्मगुणाः ॥
 यर्ष्यायः कालीये कालीयके शीतलते शादिते स्वादुपाकरते
 हरीषिये य इति शहरवेदिका ॥ गुरुतेर्वहोमिते स्पेदिते ॥
 सामयिके वि ॥ एक मुक्त पित नाशिते कफ
 कालिकः पुं क्रौवः इति ॥ वातकारित्वेव यकस्यतस्यगुणाः
 शहरत्नावली ॥ पित्तवृद्धि कारित्वे उस्मते ॥
 कालिका स्त्री चण्डिकाभेदः ॥ क्षारते कफ वातनाशितेव तत
 कालीयप्रवृक्षः क्रमदेयः ॥ पत्रगुणे रुधिर म्यायनते ॥
 वल्लमूल्य यूसगी नवमेघः ॥ तिक्तत्वेव इति यथायथाविवेकः
 यदोलपाखा रोमाली मौसी कालिगः पुं भूमिकर्करुः हस्ती
 काकी शिवा मेघावलिः ॥ सर्पः इति मेदिनी लोह ॥
 इति मेदिनी स्वर्णदोषः इति भेदः अस्मलक्षण कालिगो ॥
 जटाधरः लीरकीटः इति लिगवानयः स्याद्वनः सलोको
 शहरवली मसी इति शहरत्नावली मतः इति मारवोयः ॥
 काकोली श्यामापत्नी इति ॥ कालिगिका स्त्री त्रिस्त इति
 राजनिर्घटः प्रतिमासीयावृद्धिः राजनिर्घटः ॥
 यथाप्रतिमासे सवतिया ॥ कालिगी स्त्री राजकर्कटी इति
 वृद्धिः साकालिका मता इति मेदिनी ॥
 विवादागर्वसेतानारदः सरा ॥ कालिदासः पुं स्वनामख्यातकविः
 शीतहमचन्द्रः कलदिका ॥ तत्पर्यायः १ मुकारः २ मथारुद्रः
 इत्यमरः टीकायो भरतः ॥ ३ कोदित्त ४ इति ॥
 हिमाचलभवात्रिसिंहाहरीतकी त्रिकोडोयः सत रघुकमार ॥
 सागेययोगकरणे प्रशस्ता इति सेभवक्तवोयमेव ताभिज्ञान
 राजवत्तमः ॥ शकुंतला नलोदय मुगार ॥
 कालिगे ङ्गी फलविशेषः ॥ तिलकादिशेषकती विक्रमादित्य
 तस्मिन् इति व्याते तत्पर्यायः ॥ राजसभास्य नवरत्न मध्य सप्तम
 कालिदके १ कलवीजे ३ रत्नेच ॥



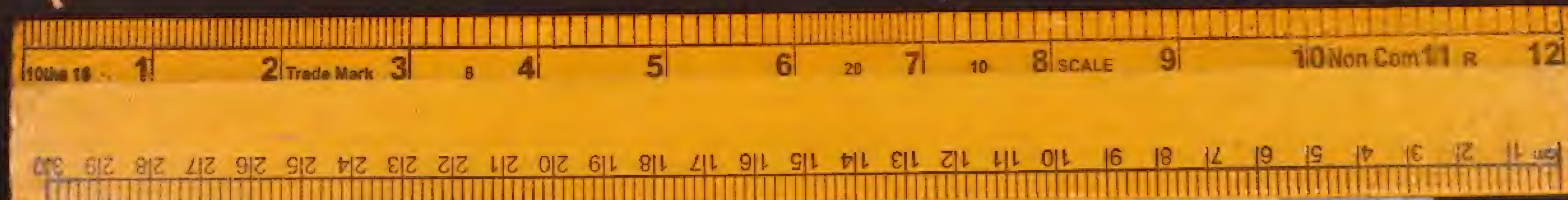
कालिदासकः पुं कालिदासः ॥ यथाकालवदनो घोरो ॥
 इति शहरावली ॥ मुक्तकेरी वधुर्भुजो कालिको ॥
 कालिनी स्त्री आदीनक्षत्रे इति दक्षिणा दिव्यो मेडमाला ॥
 हेमवेदः ॥ विभूषितो स्याच्छिवः शिरः ॥
 कालिदके स्त्री कालिगे इति खड्गमाथोई करवुजो अभये
 राजनिर्घटः ॥ वदेव दक्षिणाथोई पाणि को
 कालिदी स्त्री यमुनानदी इत्यमः महाभयप्रभो प्रणमो तथोचैव
 रक्तविवृत इति राजनिर्घटः ॥ दिगोवरी कंठावसक्त मेडमाली
 कालिदीकर्षणः पुं वलदेवः ॥ गलदुधिरचक्षितो कर्णवनेसता
 इति हलायुधः ॥ नीतशवभुस भयानकोचाभेष्टो
 कालिदीभेदनः पुं वलदेवः ॥ करालास्यो पीनोन्नत यथोथो ॥
 इत्यमः ॥ प्रावानो करसेज्जितेः कृत ॥
 कालिदीसः स्त्री सख्यपत्नी ॥ कोची हसमुखी रुक्म हय ॥
 यमुनामाता इति त्रिकोशेषः ॥ गलद्रुध धारा विष्फुरिताननो
 कालिदीसोदः पुं यमः इति ॥ घोरावोमहोद्रीशमशानलय
 हेमवेदः ॥ वासिनी वालार्क मेडमाला ॥
 काली स्त्री ज्ञातनुराजपत्नी इति लोचन त्रितयान्वितो देतुरो ॥
 त्रिकोशेषः कालिका ॥ दक्षिणव्यापिमुक्तालेखिकोच्चो
 स्त्रीकीटाः मातृभेदः उमा ॥ प्रावरूप महादेव रुदयोपा
 नवमेघसमूहः यरीवादः इति सौख्यतो प्रावाभि घोरी ॥
 हेमवेदः कालोजनी तवरी ॥ रावाभिश्चतुर्दितु समन्वितो ॥
 विवृत रात्रिः इति राजनिर्घटः ॥ महाकालेनच समे विपरीत ॥
 अग्निप्रावाभेदः इति जराथः ॥ रतातरो सख प्रसन्नवदनो ॥
 दक्षिकालीहस्तः विष्काटी इति मेरानन सरोरुहो एवं ॥
 भाषा इति रत्नमाला ॥ सेचितयेत काली सर्वकामार्थ
 मातृकाथाने वामेश शब्दे ॥ सिद्धिदो इति तैत्रसार धृत ॥
 इष्टये उमाथाने लिख्यते ॥ काली तैत्रे ॥

कालीकः पुं क्रौंचः इति ॥ कालेयः पुं देवभेदः ॥
 शहरावली ॥ मेदिनी ॥
 कालीवी स्त्री यमविचारभूमिः कालेयके स्त्री कालीयके ॥
 इति त्रिकोशेषः ॥ कालियानाम पीतवर्णसंगेथि
 कालीतनयः पुं महिषः इति काष्टे ॥ इत्यमराटीका ॥
 हेमवेदः ॥ कालियकः पुं दारुहरिद्रा ॥
 कालीये स्त्री कलवेदने इति इत्यमरः ककुरः इति ॥
 शब्देद्रिका ॥ राजनिर्घटः ॥
 कालीयके स्त्री कालिया इति ॥ काल्यः पुं हरिद्राविशेषः ॥
 पीतवर्ण संगेथिकाष्टे इत्यमरः कोचाहलद इति भाषा तत
 टीकासारसेदरी तनय्योयः ॥ यथोयः कर्षूरः ॥ द्राविडकः ॥
 जायके ॥ कालानुसार्य इत्यमरः द्राविडभूतिकः ॥ इति शहरावली
 जायके ॥ इति टीकासर्वे स्वे ॥ काल्यकः पुं कर्षूरकः कोचा
 कालेये ॥ वर्णके दकोतिरायके हलद इति भाषा इत्यमरः ॥
 ३ इति भरत धृत व्याडिः ॥ काल्यनिकः त्रिकल्पनाभवः क
 राजनिर्घटोक्त गुण यथोयो ल्पितः यथा रसः स्वाधते इति
 पीतवेदन शब्दे द्रष्टव्यो ॥ काल्यनिके भेद मुरीकृत्यकर्म
 कलवेदने तनय्योयः कालीये कर्षूरि वा प्रयोगः इति ॥
 २ कालिके ॥ हरिप्रिये ॥ इति साहित्यदर्पणे ॥
 शब्देद्रिका दारुहरिद्रा इति काल्ये स्त्री प्रत्युषः इति हेमवेदः
 राजनिर्घटः ॥ काल्यकः पुं कल्पकः इति ॥
 कालीयकः पुं दारुहरिद्रा इति शहरावली ॥
 शहरावली ॥ (वर्ण) काल्या स्त्री गर्भ ग्रहण प्राप्तका
 कालये स्त्री कालियानामपीत रक्तमती गोः तनय्योयः ॥
 संगेथिकाष्टे इति व्याडिः ॥ उपसर्ग्य ॥ इत्यमरः ॥
 १ मानायश्च कालवेदे यकृत ॥ कावचिके स्त्री वर्मभूतो गणः
 इति यावत् इति मेदिनी ॥ कवचधारिणो हसमूहः इत्यमरः ॥



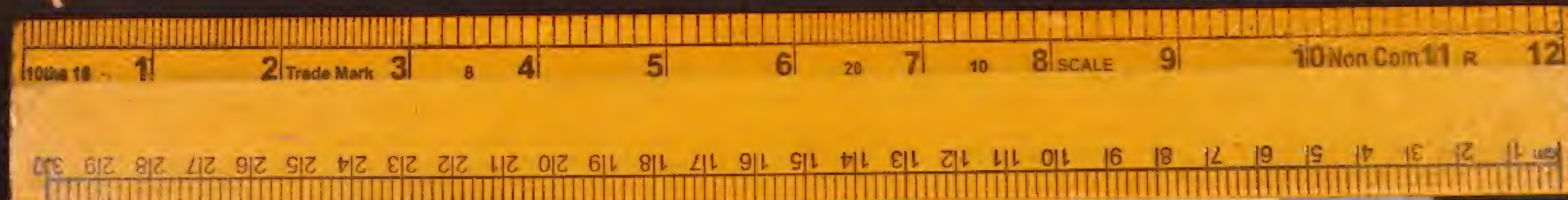
सदैकलेनापिसेरे विहरतामया काशीरां स्त्री उपधातुविशेषः ॥
 स्वविश्रुतात् सवे सखा स्वशीरीरा द्विराकसी इति भाषा तत्
 नपायिनी प्रधाने प्रकृतिवित्त द्विविधे धातुकाशीरां तत्
 मायो गुणवती परो बुद्धितत्स्य हरिद्वर्ण लोहितेव पुष्पकाशीरां
 जननी माहु विहृति वज्रितो २ तत् मुक्तवर्ण कृष्ण इति
 पुगपवृत्तया प्राक्पाशकाल १ तत् माला द्विदेवसकोपिपादः
 स्वरूपिणा मयायपुरुषेणेतत् काश्यपी स्त्री गेभारीवृत्तः ॥
 क्षेत्रेचापिविनिर्मिते स्तदुवाच ॥ इत्यमरः ॥
 साशक्तिः प्रकृतिः प्राक्तास ॥ काश्यपीः पुं गेभारी इत्यमरः ॥
 पुमान्नीचरः परः ताभ्योच ॥ स्त्रीवलिगोप्यये इतिभरतः ॥
 १ समानाभ्योतस्मिन्नेत्रेवदेव काश्यपी स्त्री पुष्करमूल इत्यमरः
 परमानेद रूपभ्यो परमानेद टकः कुंकुमे इतिमेदिनी ॥
 रूपिणि येवक्रोश यरीमाणे काश्यपीः पुं स्वनामख्यातदेशः
 स्वपादतल निमित्ते मुनेप्रलय इतिजटाधरः ॥
 कालेपि नतत्तेत्रे कदाचन ॥ काश्यपीरजे स्त्री कृष्टे कुंकुमे
 विमुक्तं नशिवाभ्यो यदविमुक्तं इतिमेदिनी पुष्करमूल इति ॥
 ततोविदुः नयराभूमवलये विष्णुः ॥ न
 नयरायो समुद्रवः तदाविहर्तु काश्यमीरजस्व स्त्री कुंकुमे इत्यमरः
 मीषोन क्षेत्रे मेतत विनिर्मिते काश्यमीरा स्त्री अतिविद्या इति
 इति काशीखंडे काश्यमीरा ॥ मेदिनी कपिलद्राक्षा इति
 इत्यमरटीकायो भरतः ॥ राजनिर्घंटः ॥
 काशी न त्रि काशीरागयुक्तः इति काश्यमीरी स्त्री गेभारी इति ॥
 राजवल्लभः ॥ भावप्रकाशः ॥
 काशीनाथः पुं शिवः इति काश्ये स्त्री मघे इति ॥
 शहरत्नावली ॥ राजनिर्घंटः ॥
 काशीराजः पुं दिवादासः इति काश्यये स्त्री मोमे इति ॥
 शहरत्नावली ॥ हेमचंद्रः ॥

काश्यपः पुं कणाद मुनिः इति हेमचंद्रः ॥
 त्रिकोडशेषः सुगभेदः इति काष्टकट्टः पुं पत्तिविशेषः
 मेदिनी गोत्रविशेषः तत् ॥ काष्टदोकरा इतिभाषातत् ॥
 प्रवरोत्तरीत मुनिविशेषः इति यथीयः शतकुदः २ इति ॥
 स्मृतिः कश्यपः स्यायत्यमात्रेव त्रिकोडशेषः ॥
 काश्यपिः पुं अरुणः इत्यमरः काष्टकुदालः पुं नौकादे ॥
 गरुडः इतिहेमचंद्रः ॥ मलायनयनार्थकाष्टवृद्धित
 काश्यपी स्त्री धीवी इत्यमरः ॥ कुदालः तत्पथीयः अग्निः २ इत्य
 काश्यपययः पुं सूर्य इति मरः काष्टजैवः स्त्री भूमिजैवः
 शहरत्नावली ॥ इति राजनिर्घंटः ॥
 काश्यरी स्त्री काश्यमी इति काष्टतल्ल से पुं वर्णिकेकरजाति
 भरतोदिरूपकोषश्च ॥ विशेषः कुतार इति भाषा ॥
 काष्टे स्त्री दारुकाद इतिभाषा तत्पथीयः तत्ता २ वईकिः ३
 इत्यमरः ॥ काष्टके स्त्री अगुरु इति ॥ तल्ला ४ रथकारः ५ इत्यमरः
 राजनिर्घंटः ॥ काष्ट ते भुः पुं काष्टकृमिः तत्
 काष्टकदली स्त्री कदली भेदः हागवली ॥
 काष्टकला इति भाषा तत् काष्टतल्लकः पुं काष्टतल्ल इति
 यथीयः सकाष्टा २ वनकदली शहरत्नावली ॥
 काष्टिका ४ शिलारोभा ५ दारुकदली काष्टदारुः पुं देवकाष्टे इति
 ६ फलाख्या ७ वनमोचा ८ अश्व राजनिर्घंटः ॥
 कदली ९ अस्यागुणाः रुचिकारिणे काष्टदुः पुं यत्ताशरत्तः इति
 १ कपित्थ नाशिते हिमत्वे ॥ राजनिर्घंटः ॥ इति
 गुरुत्वे मेदाग्निजनकत्वे उर्जिते काष्टपात्रीफलं स्त्री आमलकं
 मधुरत्वे हितत्वेव इति राजनिर्घंटः ॥ का
 राजनिर्घंटः ॥ काष्टपाखला स्त्री सितपाखलि
 काष्टकीकः पुं बुणः ॥ इति इतिराजनिर्घंटः ॥



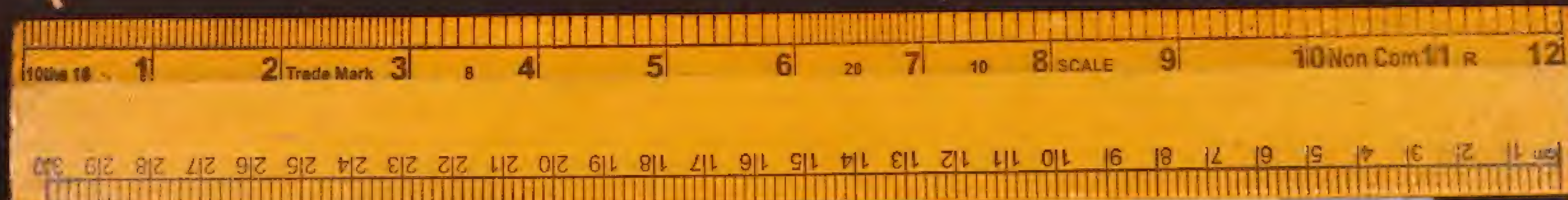
काष्ठमदी सी विता इति कविकल्प दुमः ॥
 त्रिकोऽ शेषः ॥ कासः पुं रोगविशेषः कासी
 काष्ठमल्लः पुं शव्याने इति इति भाषा तत्पर्यायः तवपु
 हागवली ॥ २ इत्यमरः तस्यनिदाने ॥
 काष्ठलेखकः पुं मूलः इति यथाभूमिपद्यातादृजसस्तथैव
 हागवली ॥ गायामरुत्तात्र नियवणाच्चाविर्भा
 क्यष्टलोही लाहपुक्तमुद्गरः गताच्चहि भोजनस्यवेगोवरोथात
 तत्पर्यायः वातर्हिः २ इति तवयो सत्येव संप्राप्तिर्यथा ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ प्रशोसुदानानुगतः प्रउष्टः ॥
 काष्ठवल्लिका सी कडुका इति लक्षणं यथा सैभिन्न कोस्य ॥
 वैषके ॥ सनत्तुल्य द्रोषः निरोति वक्रात
 काष्ठशरिवा सी शरिवाग्रवृत्त सहसासदोयो मनीषिभिः कास
 इति भाषा इति राजनिर्घटः इति प्रदिष्टः सवयवविधो यथा
 काष्ठा सी दिक् स्थितिः सीमा यवकासाः स्मृता वातपित्तस्य
 उक्तयः अष्टादशानिमेषात्मकं तत लयेः तयायोपतिताः ॥
 कालः इत्यमरः दारुह रिद्रा ॥ सर्व वल्लिन आतुरोत्तरे ॥
 इति मेदिनी ॥ तेषापूर्वरूपे यथापूर्वरूपे ॥
 काष्ठोववाहिनी सी काष्ठादिह भवेत्तथा मूकपूर्ण गलास्यता
 किन्नायनोकाकृतजलसेवनी कंदेकेऽश्च भोज्याना मवरोधश्च
 सेवत इति भाषा तत्पर्यायः जायते वातिको यथा रुच्छेव
 द्रोणी २ इत्यमरः ॥ मूहीदर पार्श्व मूली सामानतः
 काष्ठीलः पुं राजार्कः इति ॥ लीणवल सरोजाः प्रसक्त ॥
 राजनिर्घटः ॥ रोगस्तुसमीरणेन भिन्नस्वः कासीति
 काष्ठीला सी कदलीवृक्षः ॥ मुष्कमेव पैतिको यथा उरो ॥
 इत्यमरः ॥ विदार ज्वरवक्र शोषे रभ्यर्हित
 कास ऊः कुशले रोग हेतुक स्तित्त मावस्तुघातः पित्तनपीतानि
 कृतित शब्दे इत्यर्थः इति वमेत कटूनि कासेत स योऽः ॥

परिदलमानः स्मोषको यथा ॥ तयजे वर्धन्त इत्येषयः तयजः
 प्रलियमाणेन मुवेन सीदन् ॥ कासः सीणानो देह नाशनः ॥
 शिरो रुजानः कफपूर्ण देहः ॥ साध्या बलवतो वासाघायास्तेवे
 अथक्तहृमोश्च साद मुक्तः लतोस्थितः नेवो कदाचित् ॥
 कासेऽश्च सोदकफः कफेन ॥ सिध्यता मपि यादगुणान्तिता ॥
 ततजो यथा अति यवाय ॥ स्थविशो जयकासः सर्वपापः
 भार्यमुहासगजविशेः रुक्षः प्रकीर्तितः जीवपूवीन साधयेत
 स्याः तले वायु शरीलाकासः ॥ साध्यावयधेयीप्यास्तुयीययेत
 मावहेत सपूर्व कासेत मुष्कं इति मावकरः काशतृणा ॥
 ततः सीवेत सशोणिते केदन इत्यमर टीकाया भतः ॥
 रुजतात्यर्थं विरुधेनेव घोसा शेषभोजनैः इति शब्देन्द्रिका
 सूचीभि रिवतीलाभि स्तुय ॥ कासकंदः पुं कासालः इति
 मेनेन मूलिनाः दुःख स्पृशेनः राजनिर्घटः ॥
 मूलनभेद पीडाभि तापिना ॥ कासजी सी कंदकारी इति
 एवंभेद ज्वर आस तस्मावेस्य शब्देन्द्रिका ॥
 पीडितः पाणवत इवा कूजन ॥ कासजित सी भार्गी इति
 कासवेगात लतोऽज्वात तयजो राजनिर्घटः ॥
 यथा विवमात्म भोज्याति ॥ कासनाशिनी सी कर्कटश्रेणीह
 यवायादेग निग्रहात क्षणितो इति तन्माला ॥
 शोचतो नृणां व्यापनेऽशोत्रयो कासेदीवटिका सीवेशवाविशेषः
 मलाः कृपिताः तयजेकासे गोदाकासन इति भाषा ॥
 कृष्णदेह तयप्रदे सगात्रमूलज्वर अस्यागुणः रुघन्ते वातस्य
 दहमाहानश्राणतयेवोयलभेत ॥ रोगनीशिते रुच्यधिकारिते ॥
 कासी मुष्कान विनष्टीवति ॥ वायुमलानुलोम कारितेव इति
 दुर्बलस्तु प्रदीण मोसो रुथिरे ॥ राजवल्लभः ॥
 सपूर्वे ते सर्व लिंगे भृशः कासमर्हः पुं वेष्टवार्विशेषः
 उष्मिकित्य विकित्ततताः ॥ कासेदी इति व्यातः गुल्मभेदः



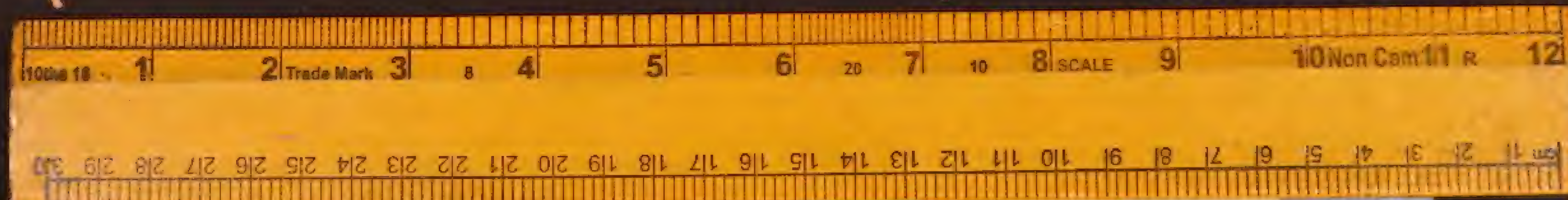
कालकासेदा इति भाषा ॥ ४ आलः ५ विशालयः यशालः
 इत्यमरभरतो शेषस्यार्थायः ॥ ७ अस्यगुणाः उच्यते के ॥
 अरिमर्दः २ कासारिः ३ ॥ वातस्निग्धामयोगवक नाशिते
 कासमर्दकः ४ कालः ५ कनकः ॥ स्वाडते यथाते अग्निदीपनतेच
 जरणः ७ दीपनः ८ अस्यगुणाः इति राजनिर्घटः ॥
 तिरुते उल्लते मथुरते । कफ कासीमे ली उपधातुविशेषः ॥
 वाताजीर्ण कासपित्तनाशिते । हिराकसी इति भाषा तत्पर्यायः
 पाचकते कंदशोधनतेच इति धातुकासीमे २ रेवरे ३
 राजनिर्घटः ॥ अग्निदीपनते ॥ धातुशखरे ४ इति हेमचंद्रः ॥
 स्वाडतेच इति राजवल्लभः ॥ केसरे ५ हेसलोमशो दशोधने
 अस्य यत्रगुणाः रुचिकारिते ७ योमुकासीमे ८ सुधे ९ ॥
 मुक्तवर्द्धकते कासविषाक्तकफ अस्यगुणाः कषायते शिथिलते
 वातपित्तनाशिते मथुरते ॥ विषकुष्टकृमिखर्जनाशिते ॥
 पावनते कंदशोधनते लघुते चक्षुहिते कोतिवार्द्धनतेच इति
 विशेषः कासहरते शास्त्रकतेच राजनिर्घटः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कासः स्त्री थिकलवाकशक्तमे
 कासमर्दनः ५ पटोलः । इति इति मेदिनी दीप्तिः भाषा ॥
 राजनिर्घटः ॥ इति शहरत्नावली रोगाः बुद्धिः
 कासः ५ महिषः इत्यमरः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 कासारिः ५ सपधोनिष्पद्योवा ॥ काहका स्त्री काहलावाघे इति
 महाजलाशयः संशयः ॥ हिरण्यकोयः ॥
 इत्यमरः ॥ काहले स्त्री अयत्तवाक् इति
 कासारिः ५ कासमर्दः इति हेमचंद्रः ॥
 राजनिर्घटः ॥ काहलः ५ कुकुटः शहमात्रे
 कासालः ५ कोकणदेशप्रसिद्ध इति मेदिनी विशालः इति ॥
 आलविशेषः तत्पर्यायः ॥ शहमाला हरउडका तत
 कासकंदः २ कंदालः ३ आलकः पर्यायः महानादः २ इति

हागवली ॥ लिंगोरुपमिदे इति व्याकरणे ॥
 काहलः वि सुष्कः भृशो खलः अस्याचीतराणि किंकिरे ॥
 इति मेदिनी ॥ इष्टव्यानि ॥
 काहला स्त्री वाघभोः भेदः किंसारः ५ शस्यभृके सुया ॥
 अस्मराविशेषः इति मेदिनी ॥ इति भाषा इत्यमरः वाणः ॥
 काहलापुष्पः ५ भुल्लः इति केकयस्ती इति मेदिनी ॥
 शहमाला ॥ किंचकः ५ पलाशवृक्षः ॥
 काहली स्त्री तरुणी युवती । इत्यमरः नेदीवृक्षः इति ॥
 इति मेदिनी ॥ राजनिर्घटः ॥
 काही स्त्री कुटजवृक्षः इति किंमुलकः ५ पलाशवृक्षविशेषः
 राजनिर्घटः ॥ इति शहरत्नावली ॥
 कात्त ३ कांतेण आकांताया । किंकि ५ किंकीदिवः इति ॥
 मितियावत इति कविकल्पद्रुमः शहमाला नातिकेलः इति
 कात्तः ५ कटाक्षः इति राजनिर्घटः ॥
 हेमचंद्रः ॥ किंकीदिवः ५ वाघयस्ती इति
 कात्ती स्त्री तवीका अ३ इति शहमाला ॥
 भाषा ॥ सौराष्ट्रमृत्तिका इति किंकीदिवः ५ चाययस्ती इति
 मेदिनी ॥ शहमाला ॥
 कात्तीवः ५ शोभोजनवृक्षः ॥ किंकीदिवः ५ स्वर्णचातकः
 इत्यमरः ॥ सोनच प्र इति भाषा नीलकंठः ॥
 कात्तीवकः ५ शोभोजनः ॥ इति कुचित ख्यातः इति भरतः
 इति शहरत्नावली ॥ तत्पर्यायः चायः २ इत्यमरः ॥
 किरलि ज्ञाने इति चायः ३ किंकीदिवः ४ इति ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ भरतः किंकी ५ दिविः ६ इति
 किंय किं इति मेदिनी ॥ स्वामी किंकिः ७ किंकिदिवः ८
 किं वि जिज्ञासार्थं किं इति ॥ किंकीदिवः ५ इति शहमाला ॥
 भाषा सहनाम किंशहस्यस्त्रीव ॥ किंकीदीविः ५ वाघयस्ती इति



शहमाता ॥
 किंकिरी लघुशृंगालः ॥ अस्यगुणाः कषायतेऽसत्ते
 ल्याकश्यालि इति भाषा इति तिरुत्तं अग्निदीपनते कफः ॥
 हेमचंद्रः ॥ वायु केऽ शोथ रक्त तज्जोष
 किंकिरीः ५ कपिः इति नाशितेव इति राजनिर्घटः ॥
 भूरिप्रयोगः ॥ किंकिरालः ५ वधूवृत्तः इति
 किंकिरीः त्रि दसः इत्यमरः ॥ वेयके ॥
 किंकिरी स्त्री कषाभरणविशे किंकिरी ५ विकंकतवृत्तः
 चाचर इति भाषा तत्पर्यायः ॥ ५ इति भाषा इति जटाधरः
 लघुवेदिका २ इत्यमरः ॥ केवय आरंभः साकल्य ॥
 केकली ३ इति भरतः ॥ इति मेदिनी अत्रोत्तरं इति
 किंकिरीका ५ किंकिरी ५ इति जटाधरः ॥
 केचित् विकंकतवृत्तः इति किंचनय असाकल्य अकालं
 राजनिर्घटः ॥ इत्यमरः ॥
 किंकिरी स्त्री गजकुंभः इति किंचनः ५ हस्तिकर्णपलाशः
 सारस्वतः ॥ इति शहमातावली ॥
 किंकिरीः ५ कोकिलः अमरः ॥ किंचित् य अल्पे तत्पर्यायः
 चोटकः कामदेवः इति इषत् २ मनाकु ३ असाकल्य
 सारस्वतः ॥ यथा असाकल्येन विद्युन ॥
 किंकिरी स्त्री रक्तं इति सारस्वतः इत्यमरः ॥
 किंकिरीतः ५ अशोकवृत्तः किंकिलिकः ५ किंचुलकः
 कामदेवः मुकपत्नीकोकिलः इत्यमरटीका ॥
 इति सारस्वतः रत्नाम्नानः ॥ किंचुलकः ५ कीटीविशेषः
 गंगा कीटी इति भाषा इति केवो इति भाषा तत्पर्यायः
 जटाधरः पुष्पावृत्तविशेषः ॥ महीलता २ गोपदः ३
 पर्यायः हेमगो १ पीतकः ३ इत्यमरः ॥
 पीतभद्रकः ५ विप्रलोभी ५ किंजं स्त्री किंजल्के इति

राजनिर्घटः ॥ भाषा इति लिगादि संधेह अमरः ॥
 किंजलः ५ किंजल्कः इति भरतो वृणः इति शहमातावली ॥
 शहमातावली ॥ किंजल्के स्त्री नागकेशः पुष्पे शहमातावली ॥
 किंजल्के स्त्री नागकेशः पुष्पे शहमातावली ॥
 यमाभ्यंतरस्य कोणाकारं ॥ किंजल्की स्त्री अयामागीवृत्तः ॥
 करहाटक वेष्टने केसर इति इत्यमरः ॥
 रघाते तत्पर्यायः मकरंदे ॥ किंजं स्त्री सरावीजे ॥ पायः ॥
 २ केशः ३ यमकेशः ४ इति मेदिनी ॥
 किंजं ५ पीतयगो ६ त्रैगं ॥ किंजः ५ स्त्री सरावीजे इति
 ७ चोपेयके ८ अस्यगुणाः ॥ वाचस्पति रित्यमर टीकायां ॥
 मधुरते रूतते कडते ॥ भरतः ॥
 आस्य वृणपक्षेते शिशिले ॥ किंजं सशये इकायां वासे ॥
 रुचते पितृ तृप्ता दाह ॥ ॥ आशये इति कविकल्पद्रुमः ॥
 विनाशितेव इति राजनिर्घटः ॥ किंजं रत्नि मतो इति
 किंजल्कः ५ केशः इत्यमरः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 किंजं गतो भये भीषणे ॥ किंचनः ५ अत्रदेवी धुस्तः
 इति कविकल्पद्रुमः ॥ इत्यमरः मत्तः वेवकः इति
 किंजः ५ मुकः इत्यमरः ॥ मेदिनी खलः इति शहमातावली
 किंजिभिः ५ केशकीटः उक्ता रोचत गेय द्रव्ये इति ॥
 इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥ जटाधरः राजनिर्घटः ॥
 किंजं स्त्री मलः इत्यमरः ॥ किंचनः ५ अष्टपादः माकः सा
 किंजवर्जिते स्त्री मुक्तं इति इति भाषा इति त्रिकोशः
 हेमचंद्रः ॥ किंचनमाय सष्टैकतमे इति
 किंजलः ५ ताम्रकलसः ॥ शहमातावली इदमेवा मतिशयेन
 लोहगृथके इति मेदिनी ॥ किं इति व्याकरणं ॥
 किंजः ५ मोसयेयः ॥ किंचनं य सष्टैकतमे इति ॥
 निर्घर्षणं जयथाविह्वलं इति शहमातावली इदमेवा मतिशयेन



किन्नु

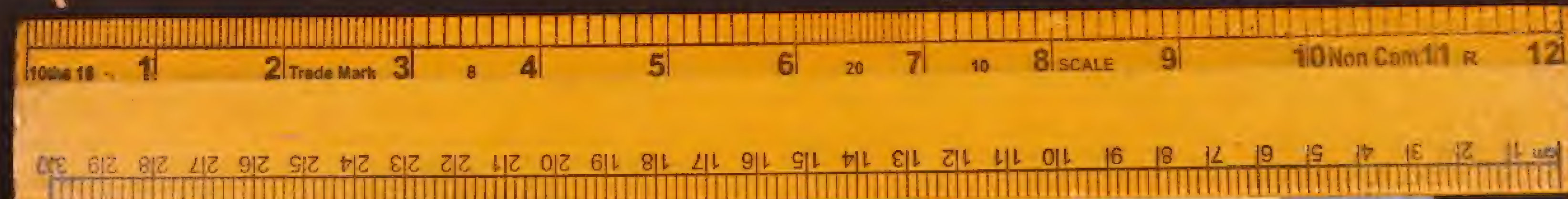
५०६ ५१६ किंपुरु

किं किम्पुण्यः कुत सार्थः सादृश्ये करणे इति जटाधरः ॥
 अतिकृत सिते रूपमित्यर्थ इति किं वा कुत्सा वितर्कः ॥
 मुग्धबोधटीकायां इगीदासः ॥ निषेधः प्रश्नः इति मेदिनी ॥
 किं वा किंपुनः प्रागुक्तिः ॥ किं वि लेपः वितर्कः निदा ॥
 विरुद्धान्ये यथा भूत्या भावे ॥ परिप्रश्नः इति मेदिनी ॥
 भवति मरणे किन्नु संभावितानो किम् वा संभावना विमर्षः ॥
 इति प्राचीनाः ॥ इति मेदिनी ॥
 भवति मरणे किन्नु संभावितानो किम् वा संभावना विमर्षः ॥
 इति प्राचीनाः ॥ इति मेदिनी ॥
 किन्नुः पुं ववाधेकादश ॥ किम्पुन वा प्रश्नः वितर्कः ॥
 करणतर्गत शेष करणे इति विकल्पः अतिशयः इति ॥
 दीपिका तत्र ज्ञात फले ॥ मेदिनी ॥
 मिश्रमित्रे नैव किंचित् विशेषे किंपुनः वि किंपुनः इत्यमरः
 धर्मीधर्मे तुल्यता मानवस्य ॥ टीकायां रायमुकुटः ॥
 स्तोत्रे वादे सर्वदा प्रीतिपुक्तः ॥ किंपुनः वि कृपणः इत्यमरः
 किन्नुप्राये यस्यान्वेषजनिः स्यात् किंपाकः वि मातृशसितः ॥
 इति कोष्ठी प्रदीपः ॥ इति जटाधरः ॥
 किन्नु पुं अश्वः इति त्रिकोऽशेषः किंपाकः पुं महाकाललता
 किन्नुः पुं स्त्री सनाख्यात ॥ माकाल इति भाषा इति
 देवयोनिः सत् अश्व मुखतात् ॥ रत्नमाला ॥
 कुलितनरः स्वर्ग गायकः तेषु किंपुरुषः पुं किन्नुः इत्यमरः
 प्रभृतिः तत्पर्यायः किंपुरुषः २ तु लोकभेदः इति मेदिनी जेवुदीप
 रेगवदनः ३ मयुः ४ इत्यमरः अरे सनवतिप्रतर्गते हिमावलेहेमकु
 ड्यासकविशेषः इति हेमचन्द्रः किं द्योर्मध्यवर्तिवर्षे इति श्रीभागवते
 त्रेशः पुं कुवेरः इत्यमरः ॥ किन्नु कुलितपुरुषः इति व्यापारितलोऽर्थः
 रेम्भः पुं कुवेरः इति हलामुथः किंपुरुषेभ्यः पुं कुवेरः इति हेमचन्द्रः
 किन्नु वा प्रश्नः वितर्कः स्यात् किंपुरुषे स्त्री किंपुरुषवर्षे ॥

किरण

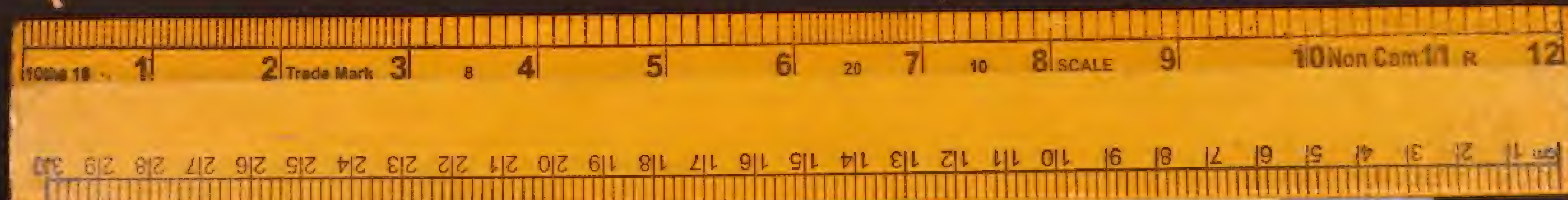
५०७ ५१७ किराति

इति त्रिकोऽशेषः ॥ इत्यमरः टीका सासुदेरी ॥
 किंभरा स्त्री नलीनामगोचद्वये तत्पर्यायः अश्वः २ मयुषः ३
 इति शब्देन्द्रिका ॥ अश्वः ४ गर्भालः ५ हृत्पिण्डः ६ शूलः
 किंवदेतिः स्त्री किंवदेतीत्यमरः ७ भानुः ८ करः ९ मरीचिः १०
 टीकायां भरतः ॥ दीपितिः ॥ इत्यमरः ॥
 किंवदन्ती स्त्री जनकृतिः ॥ किरणमाली न पुंस्यः इति
 सत्य मसत्यमा लोकवादः ॥ हागवली ॥
 इत्यमरः ॥ किरातः पुं स्नेहभेदः भूनिवः
 किम्वा वा विकल्पः अथवा तत् अत्यन्तः इति मेदिनी ॥
 यथ्यायः उता हो २ यदि वा ३ चोटकरत्तकः इति सासुदेरी
 यद्वा ४ नेति ५ इति किरातकः पुं भूनिवः इति
 त्रिकोऽशेषः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कियत् वि कियरिमाणमस्यकत्त किराततिलः पुं हृषविशेषः
 इति भाषा इति व्याकरणे ॥ चिराता इति भाषा तत्पर्यायः
 कियदेतिका स्त्री उत्साहः ॥ भूनिवः २ अनाथतिलः ३
 उद्योगः इति हेमचन्द्रः ॥ इत्यमरः कैराते धकोऽतिलकः
 कियहः पुं रत्नवर्णचोटकः ५ इति रत्नमाला अस्यगुणाः ॥
 इति हेमचन्द्रः ॥ वापुहृदिकारिते । रत्नत्वे ॥
 किरः पुं शूकरः इत्यमरः ॥ कफ पित्त ज्वर नाशित्वे ॥
 किरकः पुं लेखकः इति ॥ इति राजवल्गुभः राजनिर्घटोक्त
 त्रिकोऽशेषः ॥ गुणपर्यायो भूनिवशब्देन्द्रियो
 किरणः पुं सूर्यः इति हेमचन्द्रः किराताश्री न पुं गरुडः इति ॥
 सूर्यरश्मि रिति भगीरथमाथेयो शहरत्नावली ॥
 चेदसूर्ययो रश्मिरिति रायमुकुटः किरातिः स्त्री गंगा इति ॥
 रत्नप्रेमो गर्भालिशब्दप्रयोगात् जटाधरः ॥
 सामान्यरश्मिः तथा च भट्टिः ॥ किरातिनी स्त्री जटामोसी इति
 ऊर्ध्वस्पर्शदत्तगर्भालिभिर्धृतिमेवरी शहरत्नावली ॥



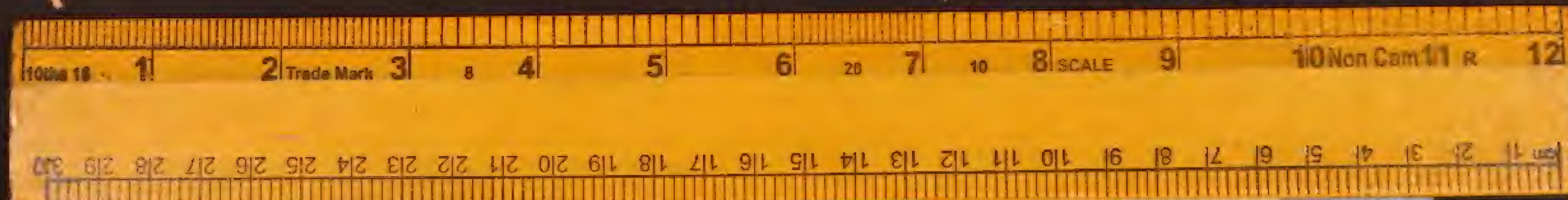
किराती सी डगी गोगा ॥ किल क बुदो प्रेरणे इत्यर्थः
 कुदिनी इति मेदिनी स्वर्ग गोगा इति कविकल्पद्रुमः ॥
 इति शब्दमाला ॥ किल य वागी सेभाये
 किरीः पुं मूका इत्यमरः ॥ इत्यमरः निश्चयः इति तट्टीका
 टीकायां भरतः ॥ सारसेदरी अनुनयार्थे इति
 किरीटि स्त्री हितालफले इति मेदिनी ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ किल किंचिते स्त्री हावः श्रेणः
 किरीटः पुं स्त्री मूकः इत्यमरः ॥ भावजाक्रियो इति जटाधरः ॥
 किरीटी पुं अर्जुनः इति तत्त्वलक्षणं गवीभिलास रुद्रित
 त्रिकोडशेषः किरीटयुक्ते त्रि ॥ स्मितासूयाभयकथोपेकरीकरणे
 किस्मी स्त्री पुं यलालः गृहे यत्पाड्याते किल किंचिते ॥
 स्वर्णपुतलिका इति मेदिनी ॥ इत्यलंकारकोत्सर्ग ॥
 लोहपुतलिका इति विष्णुः ॥ किल किला स्त्री हर्षध्वनिः ॥
 किस्मीः पुं नागरेगह्वरः ॥ किल किल प्राह इति यावत् तत्
 गह्वरविशेषः कर्तृवर्णः इति यथ्यायः हर्षस्वनः २ इति
 मेदिनी तद्वर्ण युक्ते त्रि ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 इत्यमरः ॥ किलाटः पुं स्त्री विह्वलः इति
 किस्मीरजित पुं भीमसेनः ॥ जटाधरः दधिकृष्टिका ॥
 इति त्रिकोडशेषः ॥ तक्रृष्टियोः पिंडः अस्मगुणः
 किस्मीरवक स्त्री नारंगह्वरः इति शीतले स्त्रियत्वे गुरुत्वे गोत्पत्ते
 त्रिकोडशेषः ॥ ह्वयत्वे पित्रायदत्ते च इति ॥
 किस्मीरभित पुं भीमसेनः ॥ राजतिर्घटः ॥
 इति भूरीप्रयोगः ॥ किलादी स्त्री स्त्री विह्वलः तत्
 किस्मीर सदनः पुं भीमसेनः ॥ यथ्यायः कृष्टिका २ इति ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ हेमचंद्रः ॥
 किल श शोऽन्त्य ॥ क्रीड इति ॥ किलादी पुं वेषः वेषा इति
 कविकल्पद्रुमः ॥ भाषा इति हागवली ॥

किलासे स्त्री रागविशेषः कुली त्रिकोडशेषः ॥
 इति भाषा तत्पर्यायः सिध्मा किशाले स्त्री पुं यत्नवः इति
 २ इत्यमरः सिध्मा ३ इति ॥ शहरत्नावली ॥
 भरतः त्वकपुष्पे य त्वकपुष्पी किशालये स्त्री पुं यत्नवः इति
 ५ इति हेमचंद्रः ॥ शहरत्नावली ॥
 किलासन्नः पुं हस्तविशेषः ॥ कृष्णः पुं अम्बाश्रमः ॥
 कोकरोल इति भाषा तत्त तेलपत्तेष्वपि सूर्यः ॥ वंश
 यथ्यायः कर्कोटकः इति कपय तरुणावस्थः सत्त एकादशवर्षी
 ३ सगोयकः य इति हेमचंद्रः ॥ यचदशवर्षयथ्येत वयस्कः इति
 किलासी त्रि किलासगोयुक्तः मेदिनी ॥ केशोरावस्था युक्ते ॥
 तत्पर्यायः सिध्मलः २ ॥ वाचालिगोपि ॥ (इमः
 इत्यमरः ॥ किल्लिचे स्त्री सूक्ष्मदारु इति किष्कथः पुं तद्विशेषयवत
 जटाधरः किल्लिज्जमिति चपादः विशेषः तत्पर्वत गुराव इति
 किल्लिज्जः पुं सूक्ष्मदारु इति शहरत्नावली ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ किष्किथी स्त्री किष्किथपर्वतगुरा
 किल्लिज्जकः पुं काष्ठादिवर्जः इति शहरत्नावली ॥
 येन कुसले वेष्टते कुसले च ॥ किष्किथ्याः पुं स्वनामख्यात ॥
 मयायि रिमिटीकोतरे तृणचित्त पर्वतः इति शहरत्नावली ॥
 दादी इति ख्यात इत्यने ॥ किष्किथ्या स्त्री किष्किथपर्वतगुरा
 इत्यमरटीकायां भरतः तत् ॥ इति शहरत्नावली सातु पुरा ॥
 यथ्यायः कछः इत्यमरः ॥ वालिनामवान् राजधान्यासीत्
 किल्लिसे स्त्री देवदारु इति श्रीरामचंद्र सौ हलासपीवाय ॥
 शहरत्नावली राजतिर्घटः ॥ तद्राजधानी दत्तवान् इति ॥
 किल्लिये स्त्री याये अणयथः ॥ रामायणे ॥
 इत्यमरः रोगः इति मेदिनी ॥ किष्किथ्यायिः पुं वालिनाम ॥
 किल्ली पुं चोटकः इति ॥ वानराजः इति जटाधरः ॥



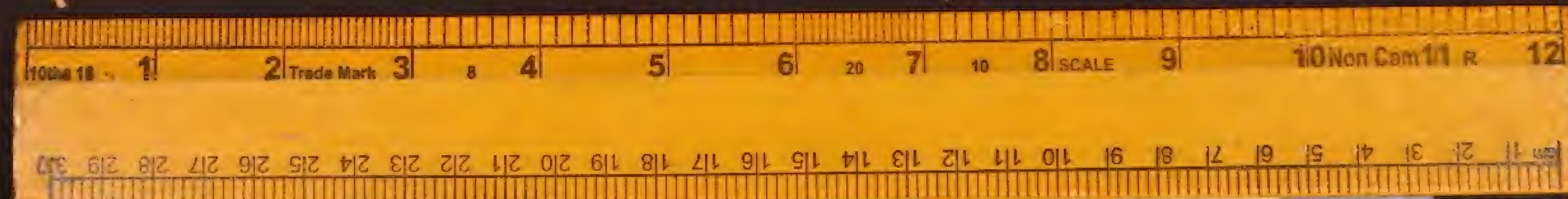
किष्कुः पुं स्त्री तितिलः ॥ हागवली ॥
 हादणगुलियांमाते प्रकोष्ठः कीकः पुं किकिः वायपत्नी ॥
 कफेणिरथोमणिवेथपथ्यतः हस्तः इत्यमरीका ॥
 इति मेदिनी ॥ कुलिते त्रि ॥ कीचकः पुं अनिलयोगात् ॥
 इति विश्वः ॥ हेमचंद्रः ॥ शङ्खयमानवेशः इत्यमरः ॥
 किष्कुपर्वी पुं इतः वेणुः ॥ संयुक्तवेशः राक्षसविशेषः ॥
 योदगलः नल इति भाषा इति इति शङ्खरत्नावली देवभेदः ॥
 मेदिनी ॥ इति विश्वः नलः इति विश्वः नलः ॥
 किल्ले स्त्री पुं किल्लये इति इति राजनिर्घटः केकयराजपुत्रः ॥
 शङ्खरत्नावली भरतः ॥ सचविशदराज पणालः इति ॥
 किल्लये स्त्री पुं यल्लवः ॥ महाभारते ॥
 इत्यमरः सत्तनवयत्रादिभुक्तः ॥ कीचकजित पुं भीमसेनः इति
 शाङ्खायन्यर्वाणनवयत्रस्तवकः त्रिकोऽशेषः ॥
 मयुः इति भरतः ॥ कीचकनिरुद्धः पुं भीमसेनः
 कीकटः पुं चोटकः देशभेदः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 इति विश्वः ॥ कीचकभित पुं भीमसेनः ॥
 कीकटः त्रि निर्धनः कृपणः इति भूरिप्रयोगः ॥
 इति मेदिनी ॥ कीचक वेथे वर्णे इति ॥
 कीकटाः पुं देशविशेषः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 बहुवचनोत्त शङ्खः ये इति कीचः पुं क्रमिजातिः इति
 मेदिनी वेह्यः इति ख्यातः ॥ शङ्खरत्नावली ॥
 इति केचित् ॥ कीचकः पुं मागधजातिः इति
 कीकसे स्त्री अस्य इत्यमरः ॥ यशणी क्रमिजातिः निष्टरे त्रि ॥
 कीकसः पुं क्रमिजातिः इति इति मेदिनी ॥
 मेदिनी कर्कशे त्रि इति ॥ कीटजः पुं गेयकः इति ॥
 शङ्खरत्नावली ॥ राजनिर्घटः ॥
 कीकसास्यः पुं यत्नी इति ॥ कीटजा स्त्री लाक्षा इति शब्दमाला

कीटयादिका स्त्री हेसयदीवत्तः कीरेष्टः पुं आमहन्तः अविद ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ इतः जलमयुकवत्तः इति
 कीटमाता स्त्री हेसयदीवत्तः ॥ राजनिर्घटः ॥
 इति भावप्रकाशः ॥ कीर्णः त्रि आकत्रः वित्तिस्रः ॥
 कीटमारी स्त्री हेसयदीवत्तः ॥ हिसितः इति मेदिनी ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कीर्तिने स्त्री कथने वचने इति
 कीरेष्टः पुं तेऽस्त्रीयणाकः इति जटाधरः ॥
 भावप्रकाशः ॥ कीर्तना स्त्री यथाः इति ॥
 कीटकः त्रि किंप्रकारः ॥ शत शङ्खरत्नावली ॥
 व्याकरणे ॥ कीर्तिः स्त्री सख्यातिः तत्पर्यायः
 कीटशः त्रि किंप्रकारः इति ॥ यथाः २ समजा ३ इत्यमरः ॥
 व्याकरणे ॥ समाजा ४ समाख्या ५ समजा ६
 कीनाशः पुं यमः इत्यमरः ॥ इति तट्टीकाया भरतः ॥
 वानरविशेषः इति तट्टीकाया अभिरथा ७ स्नाकः ८ वर्णः ९
 स्त्री ॥ इति जटाधरः कीर्तना १० इति ॥
 कीनाशः त्रि कर्षकः क्षद्रः ॥ शङ्खरत्नावली दानादिप्रभवाकीर्तिः
 यमुवाती ॥ इति मेदिनीकरः ॥ श्रेय्यादिप्रभवेयथा इति माधवी
 हेमचंद्रः ॥ अतएवयथाः कीर्त्या भेदस्यापि
 कीरे स्त्री मोसे इति राजनिर्घटः दर्शनात् यथाः कीर्ति प्रविश्रष्टा
 कीरः पुं मुकयत्नी इत्यमरः ॥ जीवन्नपिनजीवति कस्यचित् ॥
 कीरकः पुं हस्तभेदः तयणकः प्रयोगः जीवतः ख्यातिर्यथा ॥
 शायणे इति धरणी ॥ मृतस्याख्यातिः कीर्तिरिति केचित् ॥
 कीरवर्णके स्त्री स्थोणयकनाम सायु कीर्ति स्ते नृपहृति केति ॥
 सगंधिद्रव्ये इति राजनिर्घटः ॥ प्रयोगदर्शनात् इति भरतः ॥
 कीराः पुं काष्ठीरदेशः ॥ प्रसादः इति मेदिनी शब्दः ॥
 तद्देशस्य जनः बहुवचनोत्तः ये दीप्तिः मातृकाविशेषः इति
 शब्दः इति मेदिनी त्रिकोऽशेषो शङ्खरत्नावली विस्तारः कर्दमः



इति विष्णुः ॥ कीलसेमरीः हस्तविशेषः
 कीर्तितः त्रि कथितः ख्यातः ॥ गावति भाषा इति ॥
 यथा कुम्भादीन् भृशं लक्ष्मी ॥ शब्देन्द्रिका ॥
 कर्कश रपि कीर्तिता इति ॥ कीला स्त्री पुं कीलः इत्यमरः
 भावप्रकाशः ॥ मेदिनी करो ॥
 कीर्तिभाक पुं द्रोणाचार्यः इति ॥ कीलाले स्त्री जले रक्ते ॥
 शहरत्नावली कीर्तियुक्ते त्रि ॥ इत्यमरः अमृतं मधु इति ॥
 त ॥ शहरत्नावली ॥
 कीर्तिमान पुं वसुदेवज्येष्ठ पुत्रः ॥ कीलालयिः पुं समुद्रः इति
 इति श्रीभागवते कीर्ति ॥ शहरत्नावली ॥
 विशिष्टे त्रि ॥ कीलालयः पुं राक्षसः इति ॥
 कीर्तिशेषः पुं मरणे इति ॥ शहरत्नावली ॥
 जराधरः ॥ कीलितः त्रि बहुः इत्यमरः ॥
 कीले वेधे इतिकविकल्पदुमः ॥ कीशः पुं वानरः इत्यमरः ॥
 कीलः पुं स्त्री अग्निशाला शुकः ॥ सूर्यः पत्नी शहरत्नावली ॥
 इत्यमरः स्तेभः लेषाः ॥ नग्रेति इति मेदिनी ॥
 कफोणिः इति मेदिनी ॥ कीशपत्नीः पुं अयामारीः इति
 कफोणिनिर्वातः इति विष्णुः ॥ शहरत्नावली ॥
 कीलकः पुं कीलः कौल गोज ॥ कीशपत्नी स्त्री अयामारीः ॥
 विवल् इत्यादि भाषा गवो गात्र ॥ इत्यमरः ॥
 केडूयनार्थः गोष्ठे निखात स्तेभः ॥ कुः ३ शब्दे इतिकविकल्पदुमः
 इति समूहिः केडूयनार्थ काष्ठे ॥ कुशि ३ आर्त्तखरे इति ॥
 इतिकेचित् वेधन खेवः इति ॥ कविकल्पदुमः ॥
 केचित् यत्र बहु गोडूयतेसः ॥ कुल शब्दे इतिकविकल्पदुमः
 इतिकेचित् इति भरतः ॥ कथं पापे कुत्सा ईषदर्थः ॥
 तत्पर्यायः शिवकः २ निवारणे इति मेदिनी ॥
 इत्यमरः ॥ कुः स्त्री छविनी इत्यमरः ॥

कुक ३ आदाने इति कुकुराः पुं देशविशेषः ॥
 कविकल्पदुमः ॥ कुकुराः पुं देशविशेषः ॥
 कुकमे स्त्री मधे इति शब्देन्द्रिका ॥ तद्देशस्यालोकश्च तत्पर्यायः
 कुकुराः त्रि कुलित हस्तपुक्तः ॥ यदवः २ दशाहीः मानताः ४
 रोगादिना कुचित करः ततः त्रिकोडशेषः ॥
 यथीयः कुणिः २ इत्यमरः ॥ कुकुरी पुं शाल्मलिहस्तः इति
 कुणिः ३ कोणिः ४ इति तट्टिका ॥ राजनिर्घटः ॥
 कुकीलः पुं पर्वतः इति कुकुले स्त्री शुकुभिः सेकीर्त्ति
 त्रिकोडशेषः ॥ (क) कुकुरे स्त्री मधुः तन्त्रे इति ॥
 कुकुरः पुं सितावरः सषाण्णिका ॥ हागवली ॥
 इति भाषा इति इति राजनिर्घटः ॥ कुकुलः पुं तूषानलः इत्यमरः
 कुकुरः पुं कुकुरः सत्कारः ॥ कुकोले स्त्री कोकिलहस्ता इति
 पूर्वकाले कृत कन्या दानकर्त्री ॥ शब्देन्द्रिका ॥
 इत्यमरादीकाया गयमकुरः ॥ कुकुरः पुं स्त्री पक्षिविशेषः
 कुकुरे स्त्री नितेवस्य कूपकहये ॥ कुकुरा इति भाषा तत्पर्यायः
 छवेषादयो गार्तहये इत्यमरः ॥ कुकवाकः २ ताम्रचूडः ३ चरण
 कुकुरे इति द्विवचनोऽपि ॥ युयः ४ इत्यमरः कालजः ५
 प्रयोगः ॥ नियोडा ६ विष्किरः ७ नखरायुयः
 कुकुरे पुं कुकुरादुः इति ८ अरण्य कुकुर मोस गुणाः
 भावप्रकाशः ॥ रुपत्वे स्नेहहस्ते लघुत्वे च
 कुकुरा स्त्री रागिणीविशेषः इति इति राजनिर्घटः रुद्रत्वे ॥
 हलायुयः ॥ कषायत्वे स्वाडत्वे पीतलत्वे च
 कुकुरः पुं कुकुराः त्रिविधविशेषः इति राजवल्लभः ग्राम्यकुकुरे
 इत्युणादि कोषः सतः यड मोसगुणाः त्रिगुत्वे वातहस्ते
 वंशीयोयक राजपुत्रः इति दीपनत्वे गरुत्वे च इति
 श्रीभागवते ग्रथियर्त्ति हस्तः राजनिर्घटः वलकारित्वे उस्मत्वे
 इति त्रिकोडशेषः मधुरत्वे च इति राजवल्लभः ॥ ॥

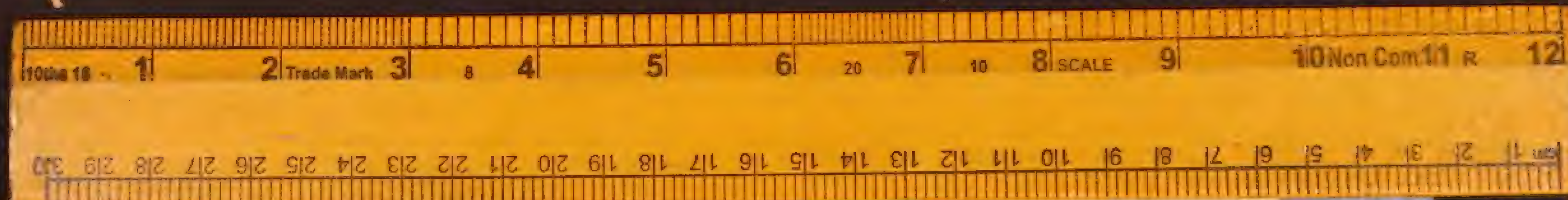


निषादपत्रः शृङ्गपत्रः तृणात्का
 कुकुरभयनी इति मेदिनी ॥
 वृत्तिकणाः इति हेम चन्द्रः
 कुकुरदकः ॐ कुकुरभयनी इति
 शहरावली स्वार्थकप्रत्यये ॥
 कुकुरदशार्थोप्यत्र ॥
 कुकुरद्वर्त स्त्री सेतानार्थ ॥
 स्त्रीकर्तव्यव्रते इति शहरमाला ॥
 कुकुरदीव्रतमपि पाठः ललितारम्भी
 व्रतमिदं यथा भाद्र मासि ॥
 सिंहे यत्नं सप्तम्या नियमेनया ॥
 स्वात्पाणिने लेखयित्वा मेऽलेख
 सहस्रिके पूजयेच्च तदा तस्या ॥
 उष्णायै नैव विद्यते इति
 तिथ्यादितले भविष्यपुराणे
 कुकुरमेऽपः ॐ मुक्तिमेऽपः ॥
 यथा ततो लोका लदराभ्य ॥
 कथयिष्यति सर्वतः मुक्तिमेऽपः
 नामैतदेष कुकुरमेऽपः ॥ इति
 काशीविदे ॥
 कुकुरमस्तके स्त्री चयं चोऽ
 इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥
 कुकुरदशिवः ॐ कुसुमवृक्षः
 शहरवेद्रिका ॥ (रत्ने)
 कुकुराभः ॐ कुकुरदत्तपवनच
 सपविशेषः तत्पर्यायः ॥
 कुकुराहिः २ इति हेमचन्द्रः
 कुकुराहिः ॐ कुकुराभयनीः ॥
 हेमचन्द्रः ॥
 कुकुराहिः स्त्री देवचर्या इति ॥
 हेमचन्द्रः ॥
 कुकुराहिः स्त्री अनृतचर्या इति
 मेदिनी ज्येष्ठी छिकुछिकि ॥
 इति भाषा इति शहरावली ॥
 शाल्मलीवृक्षः इति जराथरः ॥
 कुकुराः ॐ पक्षिविशेषः ॥
 यात कृका इति भाषा इत्यमरः ॥
 कुकुरे स्त्री यथियर्ण गोदिशला
 इति भाषा इत्यमरः ॥
 कुकुरः ॐ जेतुविशेषः कुकुर
 इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 कौल्यकः २ सारमेयः ३ ॥
 मृगदेशकः ४ मुचकः ५ भवकः
 स्वा ७ इत्यमरः कुकुरः ८ मुनः ९
 मुनिः १० स्यानः ११ इति तट्टीका
 भेषणः १२ भक्षकः १३ वक्रलोम
 १४ हकारिः १५ रात्रिजागरः १६
 कालियकः १७ शम्भुमृगः १८ मृगाभिः
 १९ मृगः २० शयालुः २१ इति
 राजनिर्घटः तत्पर्यायः वृक्षाणां
 सत्यसेतुष्टः सनिद्रः शीघ्रचेतनः
 प्रभुभक्तश्च मृगश्च योऽनेन मुनो
 सपविशेषः तत्पर्यायः ॥
 गुणाः इति वाणको ॥
 कुकुराहिः २ इति हेमचन्द्रः कुकुरादुः ॐ वृक्षविशेषः ॥

कुकुरशोका इति भाषा तत वृद्धिपाठे १० केशवः ११
 पर्यायः ताम्रवृक्षः १२ सल्लपत्रः गोरे १३ केतरे १४ अस्य गुणाः
 १ मृदुच्छदः ४ अस्य गुणाः कटुते सरीभते तिक्तते कटुते ॥
 तिक्तते ज्वरक कफनाशितेव ३ सल्ले काम वात कफ केद योग
 इति मदनविनोदः तन्मूल ॥ मृदुशूल विषदोष नाशिते ॥
 माद्रे निक्षिप्ते वदने मृदुशेषरुते रोचनते तनु कोतिकरितेव इति
 इति भावप्रकाशः ॥
 कुकुरी स्त्री कुकुरस्त्री कुत्री ॥ राजनिर्घटः रोचकते विवर्णता
 इति भाषा तत्पर्यायः सरसा स्त्रियते शिशोरुगुण जेतुर्वमि
 २ स्यानी ३ सारमेयी ४ मुनी ५ योग दायत्र मायहृते वल्यतेव
 भवी ६ इति शहरावली ॥ इति भावप्रकाशः तदोषनाशिते
 कुकुराक ॐ सारगमृगः इति इति शहरावली ततवेद्रिकाव ॥
 राजनिर्घटः ॥ देशभेद तत्र विधे यथा ॥
 कुकुरे स्त्री सनामयातगेयदये काष्मीर देशजे क्षेत्रे कुकुरे ॥
 कुकुरे इति केशर इति च भाषा यद्वेदिते तत सल्ल केशर ॥
 तत्पर्यायः काष्मीरजन्म २ सारमेयमृगं तदुत्तमे २ ॥
 अग्निशिखे ३ वरेष वास्तीके ४ पौनः ५ वास्तीक देशसेजाने कुकुरे ॥
 ६ रत्ने ७ केकोचे ८ पिप्पुने ९ ॥ योऽने भवेत केतकी ॥
 धीरे १० लाहितवेदने ११ ॥ गेययुक्ते तत्पर्यायमे सल्ल केशर
 इत्यमरः चारु १२ वास्तीके १३ २ कुकुरे पारमीकेय मधु ॥
 वरवास्तीके १४ रत्नवेदने १५ गेयतदीरिते ईषत योऽनेवर्ण
 इति तट्टीका अग्निशेखरे १६ तदयमे सल्ल केशर ३ इति ॥
 असक १७ काष्मीरजे १८ पीतके भावप्रकाशः ॥
 १९ काष्मीरे २० रुचिरे २१ प्राटे ॥ कुकुरी स्त्री महान्पोतिष्मती ॥
 २२ योगिनि २३ मुसुगो २४ ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 वरेण्य २५ अरुणो २६ कालियके कुचज गेये संपर्के ॥
 २७ जागुडे २८ कोते २९ ॥ कौटिल्ये लेखने इति ॥

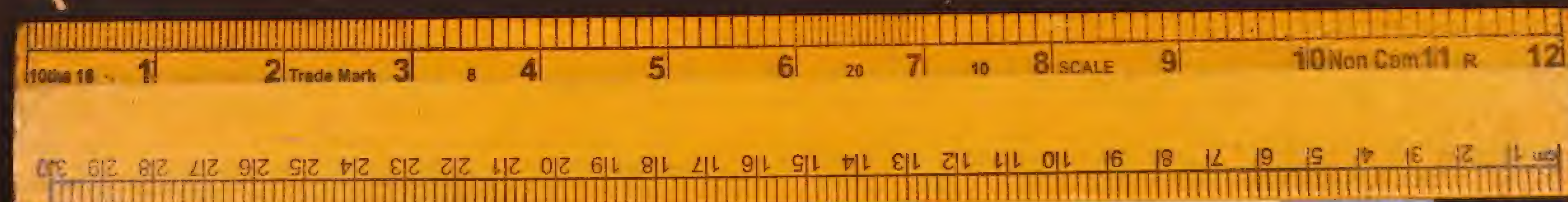
कविकल्पदुमः ॥ कुचैला स्त्री विहकली इति
 कुच शि मेकोवे इति मेदिनी ॥
 कविकल्पदुमः ॥ कुचैली स्त्री अन्वष्ट आकनादि
 कुच ० ताराशब्दे उचैः शब्द इति इतिभाषा इतिरत्नमाला ॥
 यावत् इतिकविकल्प दुमः ॥ कुचै स्त्री कुमुदे इतिशब्देद्रिका
 कुचः पुं स्तनः इत्यमरः ॥ कुज उल्लेखे इतिकविकल्पदुमः
 कुचैद्रिका मूर्खलता इति कुजः पुं मेगलशब्दः नरकासुरः
 शब्देद्रिका ॥ हस्तः इतिहेमचन्द्रः ॥
 कुचैदने स्त्री रक्तचन्दने इत्यमरः कुजभलः त्रि चौरविशेषः ॥
 यशोगे वकेकाव इति भाषा ॥ सिंदेलचौर इति भाषा इति
 वृत्तभेदः इति मेदिनी ॥ हारावली ॥
 कुकुमे इति शब्देद्रिका ॥ कुजभिलः त्रि कुजभलः इति
 कुचफलः पुं दाडिमवृत्तः इति शब्दरत्नावली ॥
 राजनिर्वटः ॥ कुजा स्त्री कात्यायनीदेवी इति
 कुचः त्रि कुवादः परादोष ॥ मेदिनी ॥
 कथनश्रीलः इत्यमरः ॥ कुजिषाः पुं मत्स्यभेदः ॥
 कुचाये स्त्री स्तनाग्रभागः ॥ अस्यगुणाः मधुरत्वे रुच्यत्वे ॥
 मोक्षवाद्या इति भाषा ततः कषायत्वे दीपनत्वे वलकारित्वे
 यथीयः वृचुकं २ इत्यमरः ॥ स्विग्यत्वे गुरुत्वे शार्दित्वे ॥
 वृचुकं ३ इति तट्टीका ॥ वांते हितत्वे रोचनत्वे च इति ॥
 कुचोगरी स्त्री वृक्त्रिका चुकापाले राजनिर्वटः ॥
 इतिभाषा इतिरत्नमाला ॥ कुञ्जलिः स्त्री कुञ्जलिकाकुशा
 कुचिकः पुं स्त्री मत्स्यविशेषः कुशासा इतिव भाषातत्पर्ययः
 कुचिया इति भाषा इति भूममहिषी २ ततोऽथी ३ कुहेलिका
 त्रिकोडशेषः ॥ धूमिका ५ नभोरणुः ६ इति
 कुचेलः त्रि कुवासाः पराहित त्रिकोडशेषः ॥ अस्यगुणाः ॥
 कुक्षितवस्त्रोजनः इति मेदिनी ॥ रुद्रत्वे तमोगुणशायत्वे कफः ॥

पितृकारित्वेव इतिराजवल्लभः ॥ कुञ्जः पुं स्त्री पर्वतादेर्लता ॥
 कुञ्जलि स्त्री कुञ्जलिः इति पल्लवादिभिः समेतादाकारित
 शब्दरत्नावली ॥ गर्भी गह्वरादि देशः इति ॥
 कुञ्जली स्त्री कुञ्जलिः इति मधुप्रभृतयः उपरि चतुर्दिक्षु
 शब्दरत्नावली ॥ लतादिभिः राश्यादितस्यस्यानस्य
 कुचने स्त्री नेत्रेणविशेषः ॥ मध्ये मूलदेशः इत्यने इति
 तस्यलक्षणयथा वाताद्यावत् भूतः तत्पर्यायः निकुञ्जः २
 मेकोवे जनयेति यदा मलाः इत्यमरः हस्तः हस्तिदेतः इति
 तदाद्रष्टे नशक्नोति कुचनेनाम मेदिनी ॥
 तदिडः इतिमाथवकरः ॥ कुञ्जराः पुं हस्ती उत्तरपदे ॥
 कुचफला स्त्री कृष्णाडी इति अष्टवाचकः यथा पुरुषकुञ्जरा
 राजनिर्वटः ॥ इत्यादि इत्यमरः केशाः ॥
 कुचिः पुं अष्टमूर्ष्टिपरिमाणय इतिमेदिनी देशभेदः इति ॥
 अष्टमूर्ष्टिर्भवेत् कुचिः कुचयो ॥ शब्दरत्नावली ॥
 अष्टौव पुष्कल इति स्मृतिः ॥ कुञ्जरापिपली स्त्री राजापिपली
 कुञ्जिका स्त्री कुञ्जिका कुच इति इतिशब्दमाला ॥
 भाषा वेशपात्रा केचि इति कुञ्जराक्षारमूले स्त्रीमूलकं इति
 भाषा इति शब्देद्रिका ॥ राजनिर्वटः ॥ (ति
 कृष्णजीरकः इति जटाथरः ॥ कुञ्जरा स्त्री धातकी धातुफलः
 कुचिका कुञ्जिका इतिवभाषा भाषायादन्ताहतः इतिमेदिनी
 इतिहेमचन्द्रः ॥ हस्तिनी इतिशब्देद्रिका ॥
 राजनिर्वटः ॥ मत्स्यभेदः ॥ कुञ्जरागतिः पुं शरभः इति ॥
 कुचे इति भाषा यथा ॥ हेमचन्द्रः ॥
 कुचिकयेने विस्माययति भाषयति कुञ्जरात्तुके स्त्री आलुकाविशेषः
 इति मृग्यवोयं ॥ हस्त्यालु इति शब्देद्रिका ॥
 कुचिते त्रि वक्त्रे इत्यमरः ॥ कुञ्जराशनः पुं अश्वत्थवृत्तः ॥
 तगर पुष्पे स्त्री इतिराजनिर्वटः इत्यमरः ॥



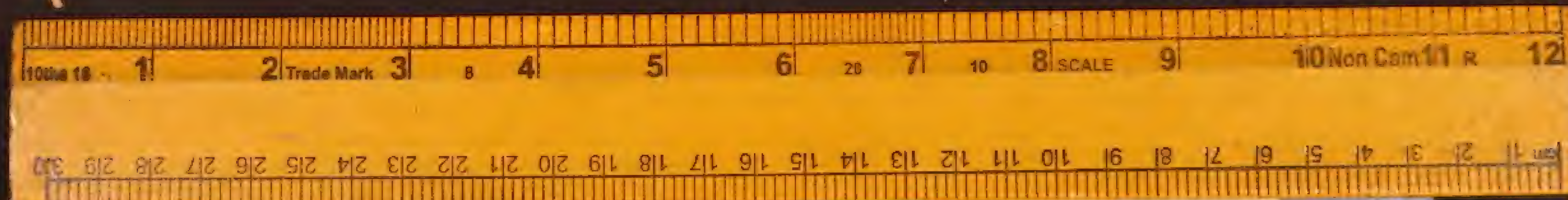
कुट्टः ५८८ ५८९ कुट्टः
 कुंजरी स्त्री हस्तिनी । इति कुट्टः ५ कुट्टजहस्तः इति
 शब्दचंद्रिका ॥ कुट्टजः ५ हस्तविशेषः ॥
 कुंजले स्त्री कोन्जिके इत्यमरः यस्य फले इदं पत्रः कुट्टी इति
 कुंजवल्ली स्त्री निकुंजिका हस्तः भाषातत्पर्यायः शक्रः २ ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ वत्सकः ३ गिरिमल्लिका ५ ॥
 कुंजिका स्त्री कुसुमीरकः ॥ इत्यमरः कौटजः ५ इति ॥
 कुंजिका इति कवित पाठः इति तट्टीका हस्तकः ६ शक्रपर्व्यायः ७
 जटायाः निकुंजिका हस्तः इति राजनिर्घटः ॥ ६ कालिंगः १० मल्लिका पुष्पः ११
 इति राजनिर्घटः ॥ कुट्ट शि कौटिल्ये इति ॥ १२ शक्रपादयः १३
 कविकल्पद्रुमः ॥ वरतिक्तः १४ यवफलः १५ मेघश्री
 कुट्ट ३ क प्रतापने इति १६ पौंड्रद्रुमः १७ श्राव्यमाणः १८
 कविकल्पद्रुमः ॥ इति महाशयः १९ अस्पृश्याः कुरुते
 कुट्ट ३ वैकल्ये इति तिरुत्तले उल्लेखे कथायत्ने ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ कुट्टः ५ स्त्री कलशः इत्यमरः अतिमार नाशित्वेव अस्मितस्य
 कुट्टः ५ कौटः गड इत्यादिभाषा तस्य गुणः १ कृपित तन्मेषाशी
 इति मेदिनी श्रालाकुट्टे ॥ नाशित्वे इति राजनिर्घटः ॥
 पातभोगाह्वरी इति भाषा कफनाशकत्वे इति राजवल्लभाः
 हस्तः इति हेमचंद्रः पर्वतः ॥ अगस्त्य मुनिः द्रोणाचार्यः इति
 इति हारावली ॥ मेदिनी ॥
 कुट्टकः ५ गृहाह्वारदने चाल ॥ कुट्टत्रयं स्त्री कैवर्ती मुल्लकं
 इति ख्यातः इति शब्दमाला ॥ इत्यमरः के उदियामुता इति
 कुट्टेगकः ५ हस्तलतागहनं ॥ त्वान्तकेसुर इति नीचोक्तिः ॥
 कुट्टिः चाल इति भाषा ॥ इति तट्टीका ॥
 गृहभेदः कुंउ इति भाषा कुट्टत्रयः ५ श्रेणानाकहस्तः ॥
 इत्यमरटीकायां मुकुटादयः ॥ इत्यमरः ॥

कुट्टिः ५८८ ५८९ कुट्टः
 कुट्टपः ५ यतिः तिफुटः ॥ कुट्टिले वि अन्तर्ज वीका इति
 गृहसमीपोपवने मानभेदः ॥ भाषा तत्पर्यायः अगले २
 तत्र कुट्टव परिमाणे इति ॥ हजिवे ३ जित्ते ५ ऊर्मिमते ५
 हेमचंद्रः कमले स्त्री इति कुंजिते ६ नते ७ आविह्वे ८
 राजनिर्घटः ॥ कुट्टे स्त्री कुट्टः मेघानंदे ११ इत्यमरः मेगुरे १२ इति ॥
 वेथनल्लभः इत्यमरटीकायां ॥ हेमचंद्रः तगरपुष्पे स्त्री इति ॥
 नीलकेटः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कुट्टरुः ५ वसगृहे कानात कुट्टिला स्त्री नदीविशेषः इति
 इति भाषा इत्युणादि कोषः ॥ मेदिनी सरस्वती नदी सक्कानाम
 कुट्टरुणा स्त्री विहता ते उडी ॥ गंधद्वये इति राजनिर्घटः ॥
 इति भाषा इति राजमाला ॥ कुटी स्त्री ५ कुट्टः गृहे इत्यमरः
 कुट्टले स्त्री पटले चाल इति कुटी स्त्री कुंभदासी कुट्टिनी इति
 भाषा इति हारावली ॥ भाषा मुग नाम गंध द्वये ॥
 कुट्टहारिका स्त्री दासी इति विजयगुच्छः इति मेदिनी ॥
 हेमचंद्रः ॥ कुटीचकः ५ पुत्रात्रजीवितत
 कुट्टिः स्त्री गृहे इत्यमरटीकायां पर्यायः पुत्रात्रादः २ इति ॥
 भरतः ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 कुट्टिः ५ हस्तः इति शब्दमालावली कुटीचरकः ५ यतिविशेषः ॥
 प्रारिरे इति सिद्धोतकौमुद्या ॥ इति यति थर्मसंगृहः ॥
 मुणादिहतिः ॥ कुटीरः ५ तद्वयहं कुंउ इति
 कुट्टिचरः ५ जलमृकरः मुमुक भाषातत्पर्यायः सत्यवेष्टम ॥
 इति भाषा इति शब्दमालावली २ इति जटाधरः ॥
 कुट्टिते वि कुट्टिले इत्युणादि कुट्टेगकः ५ हस्तलतागहनं
 कोषः ॥ पिटः डोल इति भाषा कुट्टिः
 कुट्टिरे स्त्री कुटीरे लघुकुटी ॥ चाल इति भाषा इत्यमरटीकायां
 इत्यमरटीकायां भरतः ॥ भरतः हस्तलता गृहभेदः ॥



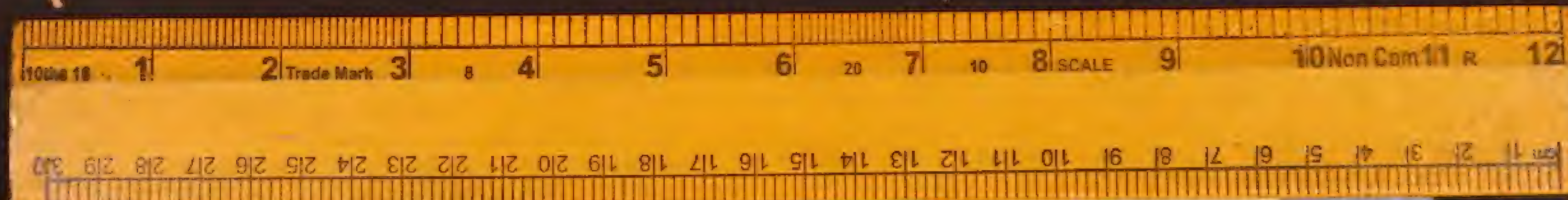
कुं३ इति भाषा इत्यमर टीका ॥ कुंदवीविशेषः ॥
 सार सेंदरी ॥
 कुंदव क ३. धृत्यो इति ॥ कुंदवोकः स्त्री कुंदववासस्थाने
 कविकल्प दुमः ॥ इति जराथरः ॥
 कुंदवः पुं स्त्री नाम ज्ञातिः ॥ कुंद क कृतायो छिदि ॥
 बोधवः सेततिः इति शहरावली इति कविकल्पदुमः ॥
 पोष्यवर्गः इत्यमरमाला ॥ कुंद ३. क प्रतापने इति ॥
 कुंदव्यापतः त्रिकुंदवेषणसक्तः कविकल्पदुमः ॥
 तत्पर्यायः अभ्यागारिकः २ कुंदकः पुं अकविशेषः तत्पर
 उपाधिः ३ इत्यमरः ॥ यथाभाज्या दारः दैयक ॥
 कुंदविनी स्त्री कुंदविशेषाणां आयवर्गः केनाप्यादौ सेभवेत्
 पुत्र इतिरादिमती प्रतिष्ठिता कुंदकार्ये येन छिन्नो भाज्यहो
 स्त्रीतत्पर्यायः पुंश्री २ ॥ तत्तेन दैयश्च तदुष्ट मुदिष्टमेव
 इत्यमरः पुंश्रीः ३ इति उदाहरणं यथायकविशति ॥
 भरतः सद्र लयविशेषः ॥ पुंते शतद्वये यद्गुणे गणकयेव
 तत्पर्यायः ययस्या स्त्रीरणी ॥ यष्टियुक्त येच वज्रितशतद्वये
 १ जलकामुका ५ वज्रशल्पा ॥ सुहेमेतिगुणकं वराचुते इति
 उदाहरणं ६ कूरकस्त्री ७ सौमिकी लीलावती ॥
 ८ श्रीता ९ प्रहरकुंदवी १० श्रीतला कुंदने स्त्री केदने कोटा ॥
 ११ जलेरुहा १२ अस्यागुणाः ॥ इति भाषा कुत्सने प्रतापने ॥
 मथुरत्वे यादिते कफ पित्त व्रण इति कुंद्यातो भवि ५ नष्ट ॥
 रक्तदोषकंदनाशिते रसायनत्वेव प्रत्ययः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कुंदनी स्त्री परुषणसद्वयस्त्री ॥
 कुंदवी पुं गार्हस्थ्या अमविशेषः ॥ योग कर्त्री कुंदनी इति भाषा ॥
 तत्पर्यायः गृही २ गृहमेथी ३ तत्पर्यायः सेभली २ इत्यमरः
 गृहस्थः ५ इति जराथरः ॥ कुंदनी ३ सेभली ५ इति तटीका
 कुंदवी त्रिकुण्डकः इति शहरावली इति जराथरः पुंभदासी ८ ॥

गणेरुका ९ इति शहरावली शौचकलिका इति कुंदनीतटीका
 कुंदमते स्त्री स्त्रीणां दशधा ॥ तत्पर्यायः मुकुलः २ इत्यमरः
 शृंगारवेष्टातर्गत वेष्टाविशेषः कोषः ३ इति जराथरः ॥
 स्त्रीणां स्वाभाविकदशालेकांते कुंद छिदि सौत्रथातये ॥
 गीतमिदे इति हेमचंद्रः ॥ इति कविकल्पदुमः ॥
 तत्पर्यायः यथा केशस्तना ॥ कुंद ३ खोदने वेकले ॥
 ध्यादीनां यनुहयोऽपि तेभ्यस्त आलस्ये इति कविकल्पदुमः
 प्राहुः कुंदमतेनाम शिरःकरा कुंदः पुं वृत्तः इत्यमरः ॥
 विधूनने इति साहित्यदर्पणे कुंदः पुं मेघानदे उवेयनार्थस्तम्भः
 कुंदारं स्त्री केवले इति ॥ तत्पर्यायः देउविष्कम्भः २।
 इति मेदिनी केवले इति ॥ इत्यमरः ॥
 विष्कम्भः ॥ कुंदकः पुं यत्तिविशेषः ॥
 कुंदारः पुं पर्वतः इति कादंबोकरा इति भाषा ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ इत्युणादिकोषः ॥
 कुंदिमः पुं स्त्री मणिभूः इत्यमरः कुदाळेकः पुं स्त्री कुदाः इति
 टीकायो भरतः सवाचटित ॥ जराथरः ॥
 भूतले इति सभूतिः कुंदी ॥ कुदाः पुं स्त्री अस्त्रविशेषः कु
 इति मथुरानाथः दडिमवृत्तः ॥ इति भाषा तत्पर्यायः सधितिः
 इति राजनिर्घटः ॥ २ परशुः ३ परश्वधः ५ इत्यमरः
 कुंदिहारिका स्त्री दासी इति कुदागी ५ परश्वः ६ परश्वधः ७
 हलायुधः ॥ परश्वधः ८ इति तटीका ॥
 कुंदीरः पुं पर्वतः इति कुदाः पुं वृत्तः इति ॥
 हारावली ॥ शहरावली ॥
 कुंदले स्त्री नरकभेदः इति कुदारुः पुं वृत्तः वानरः इति
 मेदिनी यत्र रज्जुभिः पीडने मेदिनी शासकारः इति ॥
 इति मनुः ॥ शहरावली ॥
 कुंदलः पुं स्त्री विकासोमुख कुंदिः पुं पर्वतः वृत्तः ॥



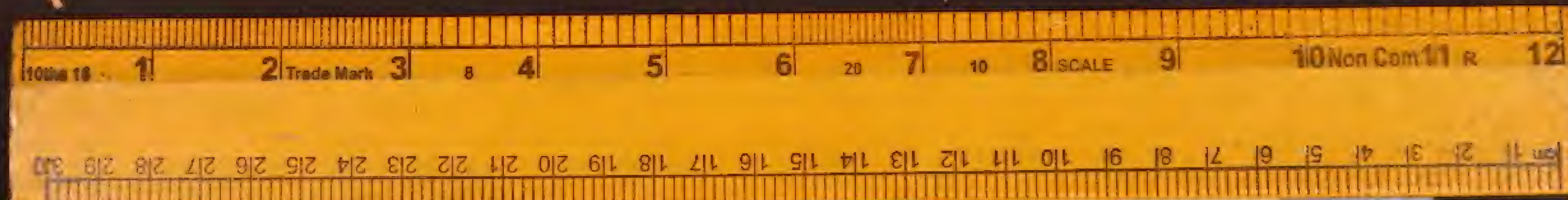
मधुरते लघुते च शतराजनिर्घटः स्तिस्ते वेदाग्रि नयनोगुलाः ॥
 कफाजनकते शतराजवस्त्रभः कुं३ हिहस्ते ता जेयारस ॥
 होमीयाग्न्यालयः तस्यविधिः वेदगुणागुलाः वतर्हस्तेतकुं३
 तत्रमत्स्यपुराणोऽगुदकमवतो तावस तर्क युगोगुलाः
 भूमिकारयेद्यत्नतो नः शगुदक मेखला ब्रह्मचारि मेखलावत
 सवतो पूर्वनीचो उत्तरनीचोवा कुं३ वेष्टिता मृदुदिताः ताश्चखान
 तत्र वशिष्टपंचगोत्रे विज्ञान ॥ देशाहोरा एकोगुलरूपे कंठे
 ललितायाव सवीथिकारिके। यारित्यन्य उक्तायेण विस्तोरा
 कुं३ चतुर्सेतु सर्वदे वतर्हस्ते। चेत्यादि क्रमेण वेदाद्येगुलाः।
 चतुष्कोणो भविष्योत्तर सहसे। यतर्हियरीता स्त्रोत्रोत्तराका ॥
 तथहोतया कुर्यात् कुं३ करालके वावहार विरुद्धाः वेदाश्चतारः
 हिहस्तेमधुरते तत्रुत्तहोमे ॥ अग्रयस्तयः नयनेहोराः षट्गुण
 वतुष्कोर हिहस्तेादिके यामलः सयः वसतर्क युगानि अष्टषट्चतारि
 पूर्वपूर्वस्य कुं३ स्यकोणसंज्ञेण। यिगलामते खातादेकोगुले ॥
 निमित्ते उत्तरात्तर कुं३ जानो ॥ यत्का मेखलानो विधिभवेत्
 मानेतन्यारि कीर्तिते पूर्व एककुं३ स्यपश्चिमदिक्कर्तव्यता
 पूर्वस्य कुं३ स्यहस्तेहिहस्तेादिके माह महादाननिर्णये वशिष्ट
 कोणसंज्ञेण शिष्यात्रिम्यतिकोण पंचगोत्रे भुक्तो भुक्तो तथा ॥
 रत्नसंज्ञेण परिमिते यत्माने ॥ पुष्टो जीर्णो हारो तथैव च ॥
 उत्तरात्तर कुं३ जानो तदेव। सदाहोमे सदा प्रोताविके ॥
 यारिभाषिके हिहस्तेादिमानेन वारुण दिग्गते प्रारदातिलके
 प्रकृतहस्ते हेगुणदि मिते। होतारि योनिरासा ॥
 तथाहिहस्तेादिमितस्यवतर्हस्ते मुपय्यस्यस्यपत्रवत मुखरत्निक
 यारिमाणायनः कृषकस्य भूमेः ॥ हस्तानो कुं३ जानो योनिरिरीता ॥
 यारिमाणवत वशिष्टपंचगोत्रे। षट्चतुर्दीगुलायामविस्तोरावती
 यावान कुं३ स्य विस्तारः खनने ॥ पालिनी एकोगुलेतु योन्यये।
 तावदिष्यते हस्तेके मेखला कुर्यादीषदयो मुखे ॥

यकैकोगुलतो योनिकुं३ स्यनेषु तथाहिहस्तेगुलानां स्थित्या कुं३
 वईयेत यव हय क्रमेणैव ॥ तस्यातोभवतीत्यर्थः पंचगोत्रे ॥
 योन्यय मयि वई येत ॥ कल्पयेदेतरे नाभि कुं३ स्यात्तुज
 हलादारभ्य नाले स्याद्योन्या ॥ सान्निर्भो मुखरत्निक हस्तानो ॥
 मध्येसंभुके आसो ॥ नाभि रुत सेय विस्तृता ॥
 मेखलानो अश्वस्यपत्रवदित्यनेनेत्रवेदोगुलोयताकुं३ स्यनेषु ॥
 चतुर्गुल विस्तृत मूलातयथाक वईयेत यव हय क्रमेणैव नाभि
 क्रमेण एकोगुलातः संकुचित पृथग्गुदार्थीः नाभिसेत्रे ॥
 विस्तारायामले नालमेखलये त्रिधाकृता मध्येकुं३ वीत कर्णिको
 मध्ये यारिथेः स्थायनायच रेथे वहिरेषा हयनाष्टे यत्राणि ॥
 कुर्यात्तथाविधानहितीयमेखलपरि यारिथी लहिन्यामानाह
 कुं३ दोगपरिशिष्टे वाह मात्राः भवेद्वागी हीने येन यनक्षयः
 यारिथय अजवः सत्त्वोऽवणाः वक्रकुं३ देव सेतायो मरणे क्लिप्त
 त्रयो भवेत्पृष्णीया एकयोतु मेखले मेखला रहिते शोको।
 चतर्हिषो प्रागश्या वीभितः स्थितिके वितसेक्षयः भार्या।
 पश्चादुदगय मथापरं न्यसेत। विनाशके कुं३ प्रोक्ते योन्या ॥
 यारिथि मन्युश्चेदुदगयः सपूर्वतः विनाकृते अपत्यं सने प्रोक्ते ॥
 अत्रणाः क्षिद्राहिताः श्रीभितायेः कुं३ यत कंठ वर्जिते अतएव
 पार्श्वहयेदक्षिणातः उत्तरतः पश्चात् वशिष्ट सेहितायो तस्मात् ॥
 पश्चिमे उदगये उत्तराये ॥ सम्यक यारिथ्येवे कर्तव्ये ॥
 त्रैलोक्य सारिणि कुं३ भवय ॥ शुभवेदिके हस्तमात्रे स्थितिलेव
 समायुक्ता अश्वस्यदलवत्रताये सेक्षिप्ते होम कर्मणि इति ॥
 मेखलायुक्ता मथ्येताज्यस्थितियथा तिथ्यादितत्वे ॥
 कुं३ भवय समायुक्तागजकुं३ भाकम कुं३ स्त्री स्त्री स्थाली इत्यमर ॥
 मूलदेशा युक्ता नतानमाश्रेगुष्ट भर्तौ ॥
 मित मृदुदित मेखलावेष्टनयुक्ता कुं३ः पुं अमृत भर्तारिजारजः ॥



जीवति भर्ता उपयति जातः ॥ शरीरमपि चितयेत ॥ इति ॥
 स्वामीवाचिषा चाकिते हय ये ॥ तत्र सारः गुडूची इति
 विजलसंतान इति भाषा राजनिर्घटः मिष्टान्नविशेषः
 इत्यमरः ॥ जिलेवी इति भाषा तस्य याक
 कुंडकीटः पुं चार्वाक वचनाभिज्ञ प्रकारो यथा नूतने घटमानोष
 पुरुषः पतितब्राह्मणी पुत्रः तस्योतः कुशला जनः प्रस्थाई
 दासीकामुकः इति मेदिनी ॥ परिमाणेन दध्यक्षेन प्रलेपयेत्
 कुंडगोलके ज्ञी कोजिके इति द्विप्रस्थो समितो तत्र दध्यक्षे ॥
 हेमचंद्रः ॥ (ने) प्रस्थ समिते द्युते मई शरावेच
 कुंडराः पुं कुंजे हलाकादितस्या जालयिता चेटक्षियेत आतये
 इति हेमचंद्रः ॥ स्यापयेत्तावद्यावयातितदस्ते
 कुंडयायः पुं कृतः कुंडः पीयते तास्य क्रीडता नीत्यातितापाके
 त्रसोम इति सुग्यवाये ॥ स्वयितो हरेततः अस्या गुणाः
 तत्पर्यायः कणिवेष्टने ॥ यथा कुंडलिनी नाम्ना पुष्टिको
 इत्यमरः याशः वलयः इति वलप्रदा भातु हृदिकरी हृष्यारुचा
 मेदिनी ॥ (ति) चंद्रिय तर्पणी इति भावप्रकाशः
 कुंडलिनी स्त्री कुलकुंडलिनी कुंडली स्त्री गुडूची कोचनहत्तः
 यथा ध्यायेत् कुंडलिनी सत्त्वा इति मेदिनी कपिककुः ॥
 मूलाधार निवासिनी तामिष्ट ॥ सर्पिणी हत्तः इति राजनिर्घटः
 देवतारूपो साहचरिवलयान्वितो कुंडली पुं सर्यः इत्यमरः ॥
 कोटिसौदामिनी भासो सर्वभू वरुणः मयूरः इति मेदिनी
 लिंगवेष्टनी चित्रलमृगः ॥
 तामुस्याय महादेवी ॥ इत्यजयपालः ॥
 प्राणमंत्रेण साधकः उद्यद्दिन कुंडलमुक्ते त्रि इति मेदिनी ॥
 करोद्योतो यावच्छासे दृष्टासनः कुंडली त्रि भगभक्तकः कोचन
 स्रष्टोषाशुभ शोत्यर्थं समाहित इति भाषा इति महाभारते ॥
 मनाश्चिरे तस्य भाष्यदलकाज्ञा दानधर्मः ॥

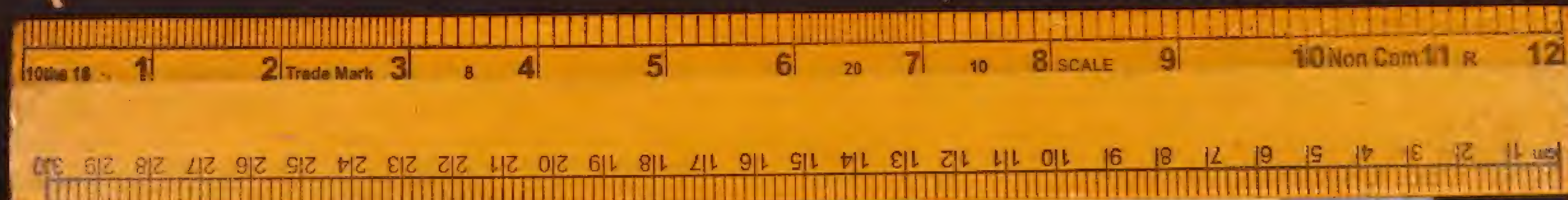
कुंडिका स्त्री कमेडलुः इति मनमत्तये इति प्राप्ता तपः ॥
 हेमचंद्रः पिटरः कुंडि इति दौहित्रः वाचे ॥
 भाषा इति शब्दचंद्रिका ॥ कागलोमज केवले कुशतणे
 कुंडिने ज्ञी विदर्भ नगरे इति इति मेदिनी ॥
 हेमचंद्रः ॥ कुतपः पुं सूर्यः वैष्णवः ॥
 कुंडितः पुं मुनिविशेषः ॥ हिजन्मा अतिथिः गोः ॥
 इत्युणादि कोषः ॥ भागिनेयः इति हेमचंद्रः ॥
 कुंडी स्त्री कमेडलुः इत्यमरः ॥ कुत ० आस्तौ सोत्र यात्रये
 स्थाली इत्यमरटीकायां भारतः इतिक विकल्पद्रुमः ॥
 कुंडीरः पुं मनुष्यः बलवति इति कुतके ज्ञी कोतुके इत्यमरः
 इति थरणी ॥ कुतये ज्ञी पुं कुतपः दिनस्याष्टम
 कुतः च प्रश्नः येचमर्थः ॥ सुहृत् इति शब्दार्त्तावली ॥
 निहवः इति विष्णुः ॥ कुतयः पुं वर्मनिर्मिताल्पसे
 कुतवः पुं कुवेरः इति हयात्रे कोट कुपो इति भाषा
 त्रिकोडशेषः ॥ इत्यमरः ॥
 कुतपः पुं ज्ञी अक्रोः एमोः शः कुतः स्त्री वर्मनिर्मितसे हयात्रे
 दिवसेन्याष्टमो सुहृत् सच मसक इति कुपो इति वभाषा
 त्रिषाहैः दिनमाने द्वितीयपक्ष इत्यमरः ॥
 शेषदेवावधि तृतीयपक्षप्रथम कुतपकः पुं वालरोगविशेषः
 देउप्येत कालः इत्यमरः सतु सतुनेत्ररोगः कुतया इति भाषा
 एकोद्विष्ट आहारभ कालः ॥ तस्य लक्षणं कुतपकः स्त्री
 यथा आरभ्य कुतये आह ॥ दोषाक्षिप्नुनामेव वर्मनिजायते
 कुर्यादौरोहिणे बुधः विधिज्ञो तेन तत्रेव केऽरेच सवेमुहः
 विधिमास्याय रोहिणे तु न लेवेये प्राशुः कुर्यात्सुलाटासिकुट
 इति आह तत्त दिवसस्याष्टमे ॥ नासावचर्षणे शक्तो नार्क प्रभो
 भोगे मेदी भवति भास्करः ॥ इष्टे न वर्मन्मीलन क्षमः ॥
 सकालः कुतये ज्ञेयः पितृणा इति माथवकरः कुतपकः ॥



इत्याय पादः ॥
 कृतहले स्त्री अपूर्ववस्तु ॥
 दिट्तायतिशयः तत्पर्यायः
 कौतुहले २ कौतुकं ३ कृतकं
 ४ इत्यमरः ॥
 कृतहलः त्रि प्रशस्तः अद्भुतः
 इति हेमचन्द्रः ॥
 कृत्तणे स्त्री कुंभी पाना इति
 भाषा इति हारा वली ॥
 कुत्र वा कस्मिन् कौताय इति
 भाषा इति व्याकरणे ॥
 कुत्रचित् वा कुत्र कोनखाने
 इति भाषा इति व्याकरणे ॥
 कुत्स क ३ निन्दे इति
 कविकल्पद्रुमः ॥
 कुत्सने स्त्री निन्दने इति
 शाहरत्नावली ॥
 कुत्सला स्त्री नीलीवृक्षः इति
 शाहरत्नावली ॥
 कुत्सा स्त्री कुत्सने तत्पर्यायः ॥
 अवरणीः २ आक्षेपः ३ निर्वीदः ४
 यरीवादः ५ अयवादः ६ ॥
 उपक्रोशः ७ जगुष्ठा ८ निन्दः ९
 गह्वरे १० इत्यमरः ॥
 कुत्सिते स्त्री कुम्भनामौषधे ॥
 राजनिर्घटः ॥
 कुत्सितः त्रि निन्दितः तत्र कृपे स्त्री कृपे भित्तिः ॥

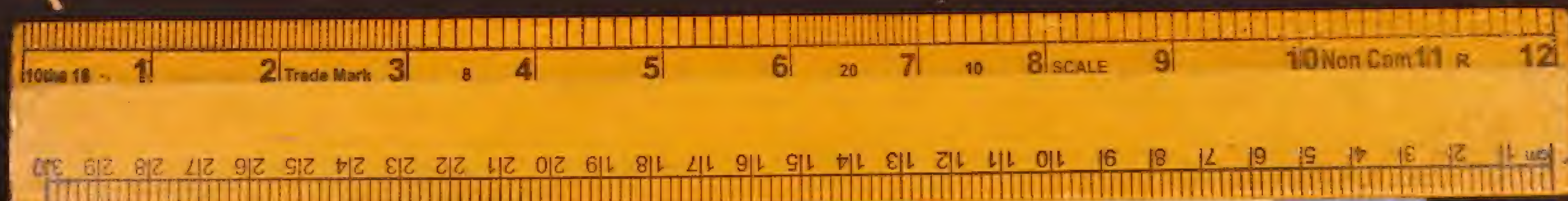
यथीयः निरुद्धः २ प्रतिकुष्टः ३
 अवी धरेफः ५ यापः ६ अयमः ७
 अथमः ८ कृपयः ९ अययः १०
 विटः ११ गह्वरः १२ अणकः १३
 इत्यमरः वेपः १४ अयमः १५
 अणकः १६ अयनकः १७ इति
 तट्टीका ॥
 कृप ३ क्लेशे वये इति
 कवि कल्पद्रुमः ॥
 कृप य यति गये इति
 कविकल्पद्रुमः ॥ (उक्तेरले
 कृपः पुं स्त्री गजदण्डस्थितिवि
 हातिरपिठे कुल इति भाषा
 तत्पर्यायः प्रवेणी २ आल्लो
 ३ वणीः ४ परिस्त्रोमः ५ इत्यमरः
 प्रवेणिः ६ परिस्त्रोमः ७ कृपा ८
 कृपे ९ इति तट्टीका ॥
 कृपः पुं कृपात्तणे इत्यमरः ॥
 कृपालः पुं कृपालः इत्यमरः
 टीकायां श्रमानायः ॥
 कृपारः पुं कृपालः इति ॥
 जटाधरः ॥
 कृपालः पुं कोविदारवृक्षः ॥
 इत्यमरः भूमिदारणस्तु ॥
 कोदाल इति भाषा इति ॥
 मेदिनी ॥
 तत्र कृपे स्त्री कृपे भित्तिः ॥

इत्यमरटीका ॥
 कुद्रक मियोक्तौ इति ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥
 कुद्रकः पुं गृहविशेषः मेघोपा
 मेडयः तत्पर्यायः उद्गाटः २
 पिटरः ३ इति त्रिकोडशेषः ॥
 कुद्रगः पुं मेघमेडयः इति
 हारावली ॥
 कुद्रवः पुं कोद्रवः इत्यमरः ॥
 टीकायां भ्रातः ॥
 कुधः पुं पर्वतः इति हलायुधः
 कुनखः पुं सद्रोगविशेषः
 तत्पर्यलक्षणं यथा नखमोस ॥
 मथिष्टायवातः पित्तवद्विहिनो
 कुर्वीते दाह पाको व ते व्याधिः ॥
 चिप्य मादिशत तदेवाल्पतरे
 र्देषैः परुषे कुनखे वदेत ॥
 इति माधवकरः कुत्सित ॥
 नखयुक्ते त्रि ॥
 कुनखी त्रि कुनखरोगयुक्तः
 स कुचितनखः यथा सवर्णहारी
 कुनखी कुनखी शणवदेत म्वह
 दशरात्रे व्रते वरिता तदेत नखा
 बुद्धेर्यातो इति श्रुतिं तत्वे ॥
 कुनवः पुं शणनाकप्रभेदः इति
 राजनिर्घटः ॥
 कुनरी स्त्री मनः शिला इत्यमरः
 कुंतलो पुं स्त्री कुंतलो
 धन्याके इति राजनिर्घटः ॥
 नेपाल देशज मनः शिला इति
 केचित् इति भरतः ॥
 कुनली पुं वक्रवृक्षः इति
 त्रिकोडशेषः ॥ (तास ॥
 कुनाभिः पुं वातमेडली चूर्णे वा
 इति भाषा इति त्रिकोडशेषः ॥
 निथिः इति हेमचन्द्रः ॥
 कुनाशकः पुं यवासः इत्यमरः
 केच वक्रेण तौष्ठे इति ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥
 कुंतः पुं गवेधुका प्रासास्त्रे ॥
 इति मेदिनी चउभावः ॥
 सद्रजतः इति विष्णुः ॥
 कुंतलः पुं केशः ह्रीवरे ॥
 इत्यमरः चयकः यवः इति
 मेदिनी लांगलः इति विष्णुः
 कुंतलवर्धनः पुं श्रेष्ठराजवृक्षः
 इति राजनिर्घटः ॥
 कुंतलाः पुं देशविशेषः ॥
 वक्रवृक्षो न शब्दः ये इति
 मेदिनी ॥
 कुंतलिका स्त्री दध्यादिच्छेदनी
 दशकादाकुरी इति भाषा तत्र
 यथीयः पालिका २ इति ॥
 हारावली ॥
 कुंतलोणी स्त्री बालके बाला



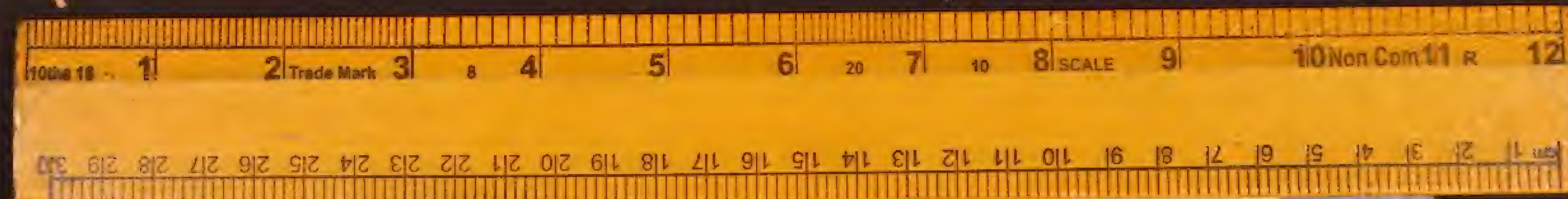
इतिभाषा इतिराजनिर्घटः ॥ पितृहस्ते सारकते दीपनते ॥
 कुंती स्त्री पौंडराज भाष्या ॥ पावनतेव इतिराजनिर्घटः ॥
 साम्रसेन राजकन्या स्थानाया तस्यगुणो स्नेहकारिते ॥
 ख्याता तत पिता तोकुंतिभोज याहितेव इतिराजवल्लभः ॥
 राजे दत्तवान् अतः कुंतीति ॥ कुंदः ५ कुंडुरुनामगंधद्वयं ॥
 विष्कृता साव मृगीभूतस्य मुनः श्रमिषेत्रे कुंद इति भाषा ॥
 शायामेषुन रहितस्यसामिनः कुवेरस्य निधि विशेषः इति
 आज्ञाया धर्मात् सुविष्टिरे मेदिनी कश्चीरहः इति
 पवनाद्रोमे श्वादर्जननयनास राजनिर्घटः ॥
 इतिमहाभारते यमुलवृक्षः ॥ कुंदकः ५ कुंडुरुकः इति
 शल्लकी इतिविश्वमेदिन्यौ ॥ राजनिर्घटः ॥
 ब्राह्मणी इति जटाथरः ॥ कुंदमः ५ विडालः इति ॥
 कुंथप स्नेह स्नेह इति ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ कुंदरः ५ तृण भेदः कुंदरा ॥
 कुंथुः ५ वौड विशेषः ॥ इतिकलिगोख्यातः तत्पर्यायः
 जिनचक्रवर्ति विशेषः इति कुंडरः २ किंटी ३ दीर्घ पत्रः ५
 हेमचंद्रः ॥ खरकदः ५ सालः ६ लेखसेभूतः
 कुंदः ५ स्त्री पुष्पावृक्षविशेषः ५ सतृणः ८ मृगवल्लभः ॥
 कुंदफलेगाक इति भाषाततः अस्यमूलगुणाः गोत्पलेषीतले
 पर्यायः माचो २ इत्यमरः ॥ पितातिसार नाशितेमाथनानो
 सुक्लपुष्पः ३ इति रत्नमाला ॥ प्रशस्तते वल पुष्टिविह्वलतेव
 मकरंदः ५ महामोदः ५ मनोहरः इति राजनिर्घटः ॥
 ६ मुक्ता पुष्पः ५ सदापुष्पः तारपुष्पः कुंदिनी स्त्री पयिनी पद्मसमूहः
 १ अट्टहासकः १० दमनः ११ इति त्रिकोडशेषः ॥
 वनहासः १२ मनोज्ञः १३ ॥ कुंदः स्त्री कुंदरुनाम गंधद्वयं
 अस्यगुणाः अतिमथुरतेषीतले इतिशहमाला अमरटीकाच
 कषायते केश्यभावनते कफ मृषिके ५ इतिशहस्रतावली

कुंडरः ५ कुंडुरु नाम गंधद्वयं कविकल्पद्रुमः ॥
 इत्यमरटीकाया भरतः ॥ कुपयः ५ कुत्तितः यथाः इति
 कुंदरुः ५ स्त्री सनामख्यात ॥ शहरतावली ॥
 सुगंधिद्वयं यस्यनियमिकुंडरु कुपाणिः त्रि वक्रहस्तः कोपा
 खोटि इतिख्यातिः तत्पर्यायः इति भाषा इति जटाथरः ॥
 पालेका २ मुकुंदः ३ कुंदः ५ कुपिनी ५ कुंवरः जालिया ॥
 इत्यमरः पालेकी ५ मुकुंडः ॥ इतिभाषा इतित्रिकोडशेषः ॥
 ६ कुंडः ५ कुंडरः ८ इति कुपिनी स्त्री सत्यमत्पथानी ॥
 तद्दीकायोभारतः कुंडरुकः ॥ खाल ३ इति भाषा इति
 १० सोराष्ट्रः ११ शिवरी ११ कुंदकः शहरतावली ॥
 १२ तीक्ष्णः १३ गोपुरकः १४ कुपिंदः ५ तेत्रवायः इत्युणादि
 वङ्गोयः १५ पालिंदः १६ ॥ कोषः ॥
 भीषणः १७ अस्यगुणाः मथुरते कुपीलः ५ कारस्करहः ॥
 तिक्रते कफ पिताति दाहः तिडकविशेषः १ मथुरतेड ॥
 नाशितेव अस्य पान लेपनयो माकडाकेड इतिव भाषा ॥
 गुणः शिशिरते प्रदरमयपणति तत्पर्यायः जलजः २ दीर्घपत्रकः
 कारितेव इतिराजनिर्घटः ॥ ३ कुलकः ५ कालतिडकः ५
 अलक्ष्मी रक्षो ज्वरनाशिते इति कालपीलकः ६ काकेडुकः ७
 राजवल्लभः ॥ विषतिडः ८ मर्कटतिडकः ९
 कुंडरुकः ५ स्त्री कुंडरुनाम ॥ अस्यगुणाः शातलते तिक्रते
 सुगंधिद्वयं इतिराजनिर्घटः वात मद कारिते लघुते ॥
 कुंडरुकी स्त्री शल्लकीरहः ॥ यथाहस्ते शाहिते कफ ॥
 इत्यमरः ॥ पितास नाशितेव इति
 कुपइ किल्लितो आक्रादन ॥ भावप्रकाशः ॥
 इतिभावतः इतिकविकल्पद्रुमः कुपूयः त्रिकुत्तितः जाल्यावारादि
 कुपक सुतो इतिकविकल्पद्रुमः निंदितः इत्यमर भरतौ ॥
 कुप य ३१ कोपे इति ॥ कुप्ये स्त्री सूर्यरूपमित्रथानः



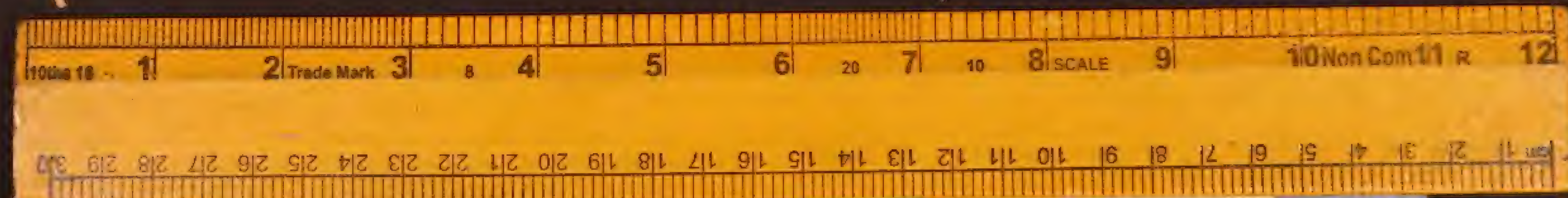
इत्यमरः दत्ता इति ख्यात धातुः ॥ अतिकूल सकलः ८ अस्य गुणः ॥
 इत्युभयतमये वैयकं ॥ सशिवे शीतले रक्त पित्त ॥
 कृष्णशाला स्त्री सूर्यरूपमिधात कफनाशितेव तस्य गुणः ॥
 पात्रादिनिमीणादिगृहे कोसारी ॥ शीतलते वर्णकारिते दाह ॥
 दोकान इति भाषा ततः ॥ वातपित्त नाशितेव इति
 पर्यायः संधानी २ इति राजनिर्घटः ॥
 हेमवेदः ॥ कुप्रियः त्रि जन्मः इति कुप्रकेटकः पुं स्वेतखदिरः ॥
 हलायुधः ॥ इति राजनिर्घटः ॥ कुप्रे ह्लीवने इत्युणादि कोषः
 कुवः ३ किल्लितौ इति कुप्रे कुं कुं उले ततः शरणे ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ शकटे इति सेलिप्रसारे ॥
 कुवेरः पुं यत्न राजः इति उणादि हतिः ॥
 सिद्धांतकौमुद्या सुणादि हतिः कुमार त क के लौ इति
 कुजः त्रि वायनोन्नत हृदयः कवि कल्पद्रुमः ॥
 उन्नत एष्टश्च कुज इति भाषा ॥ कुमारे ह्ली जायकां चने ॥
 तत्पर्यायः गडः २ इत्यमरः ॥ खादिसोना इति भाषा इति ॥
 तस्य लक्षणं यथा हृदये यदि वा मेदिनी ॥
 एष्ट वृत्रते क्रमशः सरुक् ॥ कुमारः पुं कार्तिकेयः ॥
 कुडो वायु र्मदा कुप्यातदातेकु नासोक्तो सुवराजः इत्यमरः ॥
 कुमादिशेन इति माथवकरः ॥ मुकः अश्ववारकः येववर्षीय
 कुजः पुं अपामारीः इति ॥ वालकः वरुणहस्तः इति
 राजनिर्घटः खड्गः इति ॥ मेदिनी अहं उपासकविशेषः
 शहमाला ॥ इति हेमवेदः सिंधुनदः ॥
 कुजकः पुं पुष्पहस्त विशेषः ॥ इति शहरत्नावली ॥
 कुजा इति ख्यातः तत्पर्यायः ॥ कुमारकः पुं वरुणहस्तः इत्यमरः
 भद्रतरुणी २ हस्तपुष्पाः ३ अतिकेव वालकः इति हेमवेदः ॥
 वः ४ महासहः ५ केटकाद्यः ६ खर्वः कुमारजीवः पुं पुत्रे जीवकहस्तः

जीवायुता इति भाषा इति ॥ स्मृतौ भेदः इह अभेदोयच्चारत
 रत्नमाला ॥ (जः कन्याकुमारीत्यमरः इति भारतः
 कुमारपालः पुं शालिवाहनः आगमेन कुमारी पूजने ॥
 इति हेमवेदः ॥ (खी अज्ञात पुष्पाचेत तदा योऽपराध
 कुमारभृत्या स्त्री गर्भिण्याः योव ययितव्यस्ता तस्या वयोभेदेन
 इति हारावली ॥ तत्पर्यायः ॥ नामभेदाः यथा यकवर्षी भवेत्
 बालते ३ गोभरणवेत्तणो ३ सेथाहवर्षी च सरस्वती विवर्धत
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ त्रिधामृतिश्चतुर्वर्षी तु कालिका
 कुमारपुः पुं सुवराजः इत्युणादि सभगाये च वर्षी च षड्वर्षी च समा
 कोषः ॥ कुमारवाही पुं मयूरः इति भवत्सर्गभिर्मीलिनीमालादष्ट
 शहरत्नावली ॥ वर्षी च कुजिका नवर्षीः कालसेकर्ण
 कुमारसुः स्त्री गंगा इति ॥ दशभिश्चायराजिता यकादेशत
 हेमवेदः उर्गा इति मुत्तिति ॥ रुद्राणी द्वादशमेत भेरी ॥
 लभ्योऽर्थः ॥ त्रयोदशे महा लक्ष्मी हि सभापीठ
 कुमारिका स्त्री कुमारी इति ॥ नायिका क्षेत्रज्ञा येदशभिः
 शहरत्नावली नवमस्तिका इति सोऽशेषा च त्रयसता यवेक्रमेण
 रत्नमाला ॥ भारत वर्षस्य विदः संपूज्या यावत् पुष्पं न जायते
 विशेषः यथा वर्णाश्रयस्मिति कर्मणि तत्पूजाविधिर्निर्यया ॥
 रिहैव कुमारिकायां शेषेषु ॥ अथान्यत् साधने वैद्यमहावीन
 वात्पजजनानि वसेति सर्वे इति क्रमोद्भव येनावस्थितमात्रेण
 सिद्धांतशिरोमणे गोलाध्यायः श्री ज्ञेदेवी प्रसीदति अष्टम्या च
 स्थूलैला इति राजनिर्घटः ॥ चतुर्दश्यां कृद्वागारविसेक्रमे
 कुमारी स्त्री द्वादशवर्षीया कन्या कुमारी पूजने कुर्याद्यथाविभव
 यथा अष्टवर्षी भवेद्द्वौरीदशवर्षाव मात्मनः वस्त्राल्लेकरणेऽप्येव
 कन्यका संप्राप्तद्वादशे वर्षे ॥ भद्रे भोज्येः सविल्लरेः ॥
 कुमारीत्यभिधीयते इति येवतत्वादिभिः सन्देही उद्या



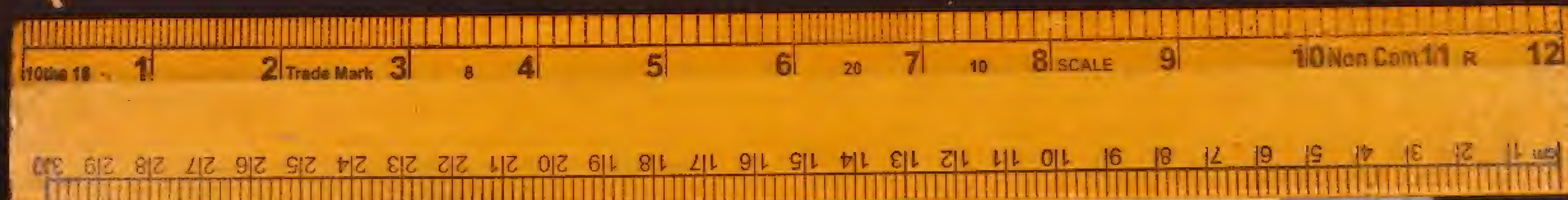
ससायकः इत्यत्र कल्पः ॥ राजनिर्घटः रक्तपत्रे इति ॥
 पावती नवमल्लिका नदीविशेषः मेदिनी रूपे इति हेमचंद्रः ॥
 सहा हृतकुमारी इति ख्याता कुमुदः पुं नैऋतकोणस्थितिः
 अथ राजिता जेवुदीयः इति ॥ हली इत्यमरः वानरविशेषः ॥
 मेदिनी सीता इति हेमचंद्रः ॥ नागविशेषः देवभेदः ॥
 वेध्याकर्कोटकी स्थूलला ॥ सितोत्पल इति हेमचंद्रः ॥
 मेदिनीमुखे तरुणीमुखे ॥ कर्पूरः इति राजनिर्घटः ॥
 वणमापली इति राजनिर्घटः कुमुदवायवः पुं चंद्रः कर्पूरः
 कुमालतक कलौ इति इत्यमरः ॥ (समूहः)
 कविकल्पद्रुमः ॥ कुमुदवती स्त्री कुमुदती कुमुद
 कुमालकः पुं सौवीरदेशः इति इत्यमरटीकायां भरतः ॥
 हेमचंद्रः ॥ या कुमुदा स्त्री कुंभिका याना इति
 कुमुत स्त्री कुमुदेहेला इति भाषागोभारीवृत्तः इति ॥
 इति मेदिनी रक्तोत्पल ॥ मेदिनीकरहेमचंद्रौ शालपर्णी
 इति त्रिकोशेषः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 कुमुत त्रिकुपणाः इति मेदिनी कुमुदावासः पुं कुमुदमायेदेशः
 अश्रीतः इति शहरावली इति हेमचंद्रः ॥
 कुमुदे स्त्री चेतोत्पलं हेला कुमुदिका स्त्री कटुफलः इत्यमरः
 त्रिदि इत्यादिभाषा तत्पर्यायः कुमुदिनी स्त्री कुमुदपुष्पप्रकृतिरूपः
 केरवे इत्यमरः चंद्रकोते कुमुदसमूहः ॥
 १ गदभे ५ कुमुत ५ इति ॥ कुमुदलता इति
 रत्नमाला धवलोत्पलं ६ भरतः तत्पर्यायः कुमुदती २
 कल्पा ७ शीतलकंदशाफकोते इत्यमरः उत्पलिनी क्लोदसेदि
 ८ इडुकमले ९ चंद्रिकोवृजे १० इति भाषा इति राजनिर्घटः
 अस्य गुणाः शीतलत्वसाडत्वे कुमुदिनीपतिः पुं चंद्रः इति ॥
 याकेतिरुत्ते कफरुक्तेष्वहं हेमचंद्रः ॥
 अमपित्त नाशित्वे च इति ॥ कुमुदी स्त्री कटुफलः इति ॥

शहरावली ॥ प्रथमपाद त्रयेण भवति ॥
 कुमुदेशः पुं चंद्रः इति ॥ अस्याधिष्ठात्री देवता कलसधारी
 शहरावली ॥ पुरुषः सप्त प्रीथीदयः चरणः
 कुमुदती स्त्री कुमुदिनी इत्यमरः रहितः मध्यमेतानः मध्यमः ॥
 कुमुदान्त्रि कुमुदवृक्षदेशः स्त्रीसंगः कर्पूरवर्णः वनचारी
 इत्यमरः ॥ वायुराशिः स्निग्धः उष्णः ॥
 कुमुदकः पुं विष्णुः इति ॥ अहंसाः वार्तापित्त कफप्रकृतिः
 हेमचंद्रः ॥ मृदवर्णः पश्चिमदिक् स्वामी
 कुंभः त्रि वाङ् कुंभः कोया ॥ सद्योगः तत्र जातफले मेधावी
 इति भाषा इति जटाधरः ॥ हस्तिजोटक धनेश्वरो देवपीडा
 कुंवा स्त्री स गहनाहतिः असृग्गो मुक्तः स्नेहमृत्युः इति ज्योतिषे
 दर्शनवारणायवेष्टने इत्यमरः ॥ जन्मकाली संचेद्विश्रिते तद्वाशफले
 कुंभः स्त्री गुग्गुलुः इत्यमरः ॥ अलसतासहितोऽन्यसुतप्रियः
 त्रिवृत इति हेमचंद्रः ॥ कुशलताकलितोऽतिविचक्षणः
 कुंभः पुं चंद्रः अस्यपरिमाणे कलसगामिनिशीतकोरनः सत्स
 कलसशब्दे द्रष्टव्ये राजकुंभः सज्जनमानसरोचनः इति
 हस्तिशिरसः पिंडद्वये इत्यमरः कोष्ठीप्रदीयः तस्योदये तन्नामक
 कुंभकर्णीपुत्रः वेषायतिः इति लग्नभवति तस्य गणि प्राप्ता
 विश्वमेदिन्यो समाधि विशेषः परिमाणे यथादशव्यंगुलाधिक
 प्राणायामीग कुंभक इति यावत् पंचांगुलप्रभेदेशे वर्तमानो न ॥
 इति धरणी शोणद्वयपरिमाणे विंशत्यनौशे अष्ट पंचाशत्
 ६५ शोऽतिभाषा तत्पर्यायः पलायिक विदेडाः इति ज्योतिषे
 सूर्यः २ इति वैद्यक परिभाषा ॥ तत्र जातफले कुंभलग्नसमूह
 मेधादिहादशराश्रिते गतिके दश अलचितोऽति सौख्यदः परदार
 राशिः तस्य पर्यायः रूद्रोगः २ रत्नो नित्यसत्त्वकायो महासखी
 इति दीपिका सचयनिष्ठा शार्ङ्ग इति कोष्ठी प्रदीयः ॥
 संपूर्णशतभिषा प्रकृतपूर्वभादपद कुंभकः पुं दक्षिण हस्ते न ॥



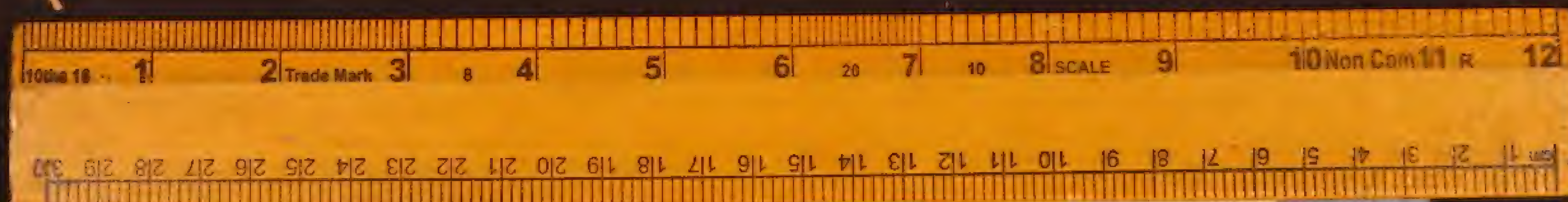
नासापटद्वयं धृत्वा शलाकामोमे मेदिनी शोणपुष्पीवृक्षः इति
वायुस्तेभनै इति तेजः ॥ राजनिर्घटः ॥
कुंभकारः पुं जातिविशेषः ॥ कुंभला स्त्री मेडितिका मेडिरी
कुमोर्इतिभाषासन्प्रसूदा गर्भे ॥ इतिभाषा इति रत्नमाला ॥
विश्वकर्मास जातः इति कुंभवीजकः पुं रोटाकरजः ॥
ब्रह्मवैवर्तपुराणे तत्पर्यायः ॥ इतिराजनिर्घटः ॥ (युद्धे
कुलालः २ इत्यमरः चक्री ३ कुंभशाला स्त्री कुंभनिर्माणादि
इतिजटाथारः कुकुभयस्त्री ॥ तत्पर्यायः पाकपुटी २ इति
इतिहेमचंद्रः ॥ हेमचंद्रः ॥ (स्थाने ॥
कुंभकारिका स्त्री कुलाला इति कुंभसेयिः पुं हस्तिकुंभद्वयमय
राजनिर्घटः ॥ तत्पर्यायः आरक्षः २ इति
कुंभकारी स्त्री कुलालोजने ॥ त्रिकोणशेषः ॥
कुलेखिका इतिराजनिर्घटः ॥ कुंभसेभवः पुं अगस्त्यमुनिः
मनःशिला इतिजटाथारः ॥ इत्यमरः ॥
कुंभकार भार्याव ॥ कुंभा स्त्री वेषणा इतिशब्दमाला
कुंभतेवी स्त्री अलावूप्रभेदः कुंभी ३ पुं वाणासुरसामान्य
गोललाउ इति भाषा तत् विशेषः इति श्रीभारावते ॥
पर्यायः कुंभालावुः २ गोशतेवी कृष्णोडे कृष्णोडी पर्याये ॥
शोरीस्त्री ५ नागालावुः ५ चरभभा कुंभीडी दर्शनात् ॥
इ चरालावुः ५ अस्यागुणाः मधुरते कुंभीडी स्त्री कृष्णोडी इति
श्रीतते पितृश्रासकफासत्त्वः ॥ राजनिर्घटः ॥
कासनाशिते रम्यतेव इति ॥ कुंभिका स्त्री जलतृणविशेषः
राजनिर्घटः ॥ पाना इति भाषा तत्पर्यायः
कुंभदास्त्री कुट्टनी इति ॥ वारियणी २ इत्यमरः श्वेतपर्णा
शब्दावली ॥ ३ अशकुंभी ५ पानीयपट्टजः ५
कुंभयोनिः पुं अगस्त्यमुनिः ॥ इतिरत्नमाला आकाशमूली ६
वशिष्टमुनिः शोणाचार्यः इति कुतरेण ५ जलवत्कले ६ इति ॥

हारावलीपटलावृक्षः शोणपुष्पी कुंभीकः पुं पुत्रागवृक्षः इति
इतिराजनिर्घटः नेत्ररोग ॥ रत्नमाला कुंभिका यथा हवी
विशेषः तत्पर्यायः यथा केशरु पूतीक कुंभीक स्रव ॥
वर्त्माने पिडाभाता भिद्यते च शैवले इतिवक्रपाणि दत्तः ॥
स्ववेतिच कुंभीक बीजसदृशः कुंभीनसः पुं क्रूरसर्पः इति
कुंभिकाः सन्निपातजाः इति मेदिनी ॥
माधवकरः ॥ कुंभीनसी स्त्री लवणदानवमाता
कुंभिनीवीजे स्त्री जयपाला इति मेदिनी ॥
राजनिर्घटः ॥ कुंभीपाकः पुं नरकविशेषः
कुंभिकाकी स्त्री कटुफलः इति इतिजटाथारः तत्पर्यायः ॥
भावप्रकाशः ॥ संप्रतापनः २ इतिमनुः य
कुंभिमदः पुं हस्तिमदः इति इह यमूत पक्षिणो वाषाणोता
राजनिर्घटः ॥ ३ इह यमूत पक्षिणो वाषाणोता
कुंभिलः पुं घोषः शालमत्स्यः ॥ स्तमेतेले रथयति यत्र यति
स्मोकाधीचौरः पपालः ॥ इति श्रीभारावते ॥
हेमचंद्रः ॥ कुंभी ३ पुं जलजंतुविशेषः
कुंभी पुं हस्ती कुंभीरः इति कुंभीर इतिभाषा तत्पर्यायः ॥
हेमचंद्रः गुग्गुलु इतिजटाथारः ॥ नक्रः २ इत्यमरः कुंभीलः ३
कुंभी स्त्री अवा पाटला वृक्षः इति तट्टीका गिलग्राहः ५
वारियणी कटुफलः इति ॥ महावलः ५ इतिराजनिर्घटः ॥
हेमचंद्रः वृक्षविशेषः ॥ कुंभीरमदिका स्त्री मदिकाविशेषः
कुंभी पुष्पा इति कोकरो प्रसिद्धा कुंभीरा योका इति भाषा तत्
तत्पर्यायः रोमोलुविटपी २ पर्यायः कणा २ इति ॥
रोमपाः ३ पर्यटदुमः अस्यागुणाः हारावली ॥
कटुते कषायते ३ सत्ते शोहिते कुंभीलः पुं कुंभीरः इत्यमरटीका
वातकफाय हतेव देतीवृक्षः कुंभीवीजे स्त्री जयपालः इति
इतिराजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः ॥



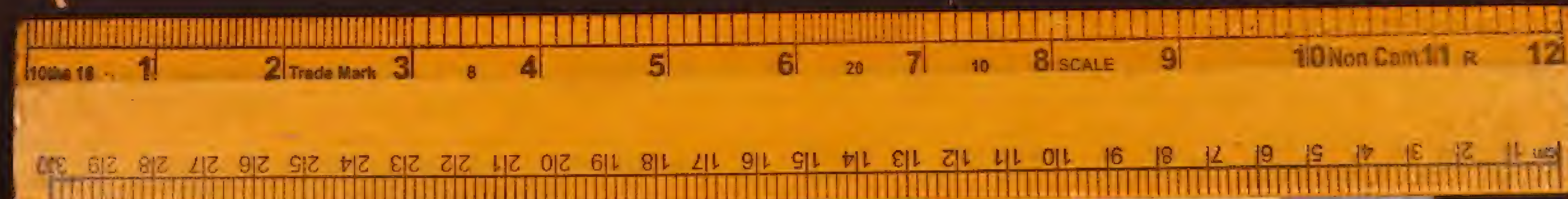
कुरा शब्दो इति कविकल्पद्रुमः लक्षणं यथा कुर्होः नृगति
 कुरा सौ सल्लकी वृत्तः इति वीषः शेषा मूलकश्चरनमको
 राजनिर्घटः ॥ वेत्तणतः शायफलकोषाभिवाहिनी
 कुरेकः पुं सारसपत्नी इति प्रपीश भमनी वृद्धि कुरेति ॥
 हेमचन्द्रः ॥ फलकोषयोः शेषास मेदो ॥
 कुरेकः पुं सारसपत्नी इति मृजोत्रैः सहोदः समथा गदः
 हारावली ॥ मृजोत्रजा वयनिलादेतुभेदश्च
 कुरेगः पुं हरीणः इत्यमरः ॥ केवलं वातपूर्णं इति स्योर्लो
 कुरेगकोपि ॥ रूतौ वातादेतु रुक यको
 कुरेगनयना सौ मृगनयना इमर सेकाशः पिताशोष्म
 नारी इति राजनिर्घटः ॥ पाकवान् कफाक्षीता गुरुः
 कुरेगनाभिः पुं कस्तूरी इति निगयः कुरुमानकविनोऽल्लरु
 राजनिर्घटः ॥ कलस्फोटावृतः पितृवृद्धिर्ल
 कुरेगमः पुं हरीणाविशेषः तत्त गम्भीरकृजः कफवन्मेदसा वृद्धि
 यर्षीयः यणः कृष्णः शिष्णः मृदुलालफलोपमः मृत्रधारण
 वारुलोचनः ५ इति त्रिकोऽंशेषः शीलस्य मृत्रजः सतगच्छतः ॥
 कुरेगिका सौ मुद्गरणी इति ॥ अंभोभिः पूर्णं इति वतलोभे
 राजनिर्घटः ॥ याति सरुमुडः मृत्रकृ मयः
 कुरेचित्तः पुं कर्कटः इति ॥ स्यान्न वालयन् फलकोषयोः
 हेमचन्द्रः ॥ वात कोपिभि राहोः शीत ॥
 कुरेडः पुं वर्मकारः इति ॥ तोयावगाहनेः धारोणभागाध
 त्रिकोऽंशेषः ॥ विषमो ग प्रवर्तनैः लोभोः ॥
 कुरेडकः पुं पीताम्बानः ॥ लोभतश्चान्यैः दृष्टास्वावयवेपर
 पीतकिंटी इति राजनिर्घटः ॥ यवनो विगुणी कृत्यसनिवेशा
 कुरेडः पुं मुष्कवृद्धि रोगः तत्त दधोनयेत कुर्यावेत्तणसोथस्या
 यर्षीयः वृद्धिः २ अगुर्वर्धनः इति येष्वाभेष्वायु तदा उपेत्त ॥
 हेमचन्द्रः तस्य संप्राप्ति पूर्वके ॥ मानस्य च मुष्कवृद्धिमाध्यानरु

स्तेभवन्ती सवायुः प्रपीडितो ॥ हारावली कुत्तितरसः ॥
 अतः सनवान् प्रयाति प्रथमापवे कुत्तितर सयुक्ते त्रि ॥
 तिपुनश्चमकः अत्रहोदिसायाः कुरसा सौ गोत्रिहालता ॥ इति
 येवातवृद्धि समाकृति ॥ इति शब्दचन्द्रिका ॥ (कुरस
 माधवकः साकतेऽ वृत्तः ॥ कुराहः पुं कुलाहः इत्यप्योऽः
 इति राजनिर्घटः ॥ जेचोचोटकः इति हेमचन्द्रः ॥
 कुरेडकः पुं कुरेडकवृत्तः इत्य मरः टीकायोगयमुकटः ॥ कुरी सौ तृणधान्यभेदः इति
 कुराः पुं कुरल पत्नी तनय्यायः कुरी सौ मेषुने इति सिद्धोत
 उक्ताशः २ इत्यमरः खरशब्दः ॥ कौमुद्या मुणादिवृत्तिः ॥
 इकोचः ४ ऐक्तिवः ५ खरः ६ कुरुः पुं आशीश राजपुत्रः सत
 इति राजनिर्घटः ॥ प्रियव्रत राजपुत्रः चेद्वैशीय
 कुरेगिः पुं देवसर्षपः इति राजविशेषः सतसेवराण राज
 राजनिर्घटः ॥ भाष्यायो सूर्यकन्यायातपत्न्या
 कुरी सौ मेवी इति हेमचन्द्रः जातः इति श्री भागवते भक्त
 कुरापत्ति सौ इत्यमरः ॥ देशविशेषः तत्र वहुवचनोतः
 कुरलः पुं कुरापत्तीवृत्तिर्कृतं इति मेदिनी सतसेवरीयस्य
 इति धरणी ॥ नववर्षीतरीत वर्षविशेषः इति
 कुराः पुं सितमेदः इति ॥ ज्योतिषे केदकारिका इति ॥
 राजनिर्घटः कुरवकः ११ किंटी शब्दचन्द्रिका ॥
 इति शब्दचन्द्रिकावलीपीताकिंटी कुरुकेदके स्त्री मूलकं इति ॥
 इति हेमचन्द्रः कुत्तित शब्दः ॥ शब्दमाला ॥
 कुत्तित शब्दयुक्ते त्रि ॥ ही कुरुडः पुं सितवाराणकः इति
 कुरवकः पुं रक्ताम्बानः ११ किं राजनिर्घटः ॥
 इति राजनिर्घटः कुत्तितरेव कुरेडः पुं पीतकिंटी पीतम्बानः
 त्रि ॥ इति मेदिनी ॥ (किंटी
 कुरसः पुं मयभेदः ॥ इति कुरुडकः पुं पीताम्बानः पीत



तत्पर्यायः सहचरी सहचरः। कुरुविल्लः पुं पमरागमीणः। इति
 १ इत्यमरः सहचरः ४ ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 कुरोटकः इति भरतः ॥ कुरुविल्लकः पुं कुल्मायः ॥
 कुरेटी स्त्री दारुपुत्रलिका ॥ वनकुलीविका इति तन्माला
 इति मेदिनी ब्राह्मणी इति कुरुविल्लः पुं स्वर्णपले वीरिते
 जटाधरः ॥ लासोणा इति भा ३ त्पमरः ॥
 कुरेव स्त्री कुलपालककमला कुरुदेव स्त्री देशविशेषः
 नेव इति भाषा इति शहरवेदिका तत्पमरमेव यत्र कुरुपाश्वाने
 कुरेवा स्त्री द्रोणपुष्पी इति पुद्गमासीत इति महाभारते
 राजनिर्घटः ॥ कुरेव स्त्री देशविशेषः
 कुरुविका स्त्री द्रोणपुष्पी इति वन दिनेतिथि त्रयनत्तत्रय
 राजनिर्घटः ॥ योगत्रयाणां च स्युः इति स्थितिः
 कुरेवी स्त्री मेंहलीहस्तः इति कुरुये स्त्री शो इति राजनिर्घटः
 राजनिर्घटः ॥ कुरीरः पुं स्त्री ककुर इत्यमरः
 कुरुगट्ट पुं इर्यथनः इति टीकायोरयमुक्तः ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ कुरीजः पुं कुलेजनहस्तः इति
 कुरुलः पुं भालस्थिर्गुणैत राजनिर्घटः ॥
 लः तत्पर्यायः भ्रमरकः २ कुरे ३ पीडायो इति ॥
 भ्रमरालकः ३ इति हेमचन्द्रः कविकल्प दुमः ॥
 कुरुवकः पुं रक्तकिरीटकाश्वा कुरेने स्त्री क्रीडा खेला ॥
 तः इत्यमरः पीतकिरीट इति इत्यमरीकायां स्वामी ॥
 हेमचन्द्रः ॥ (को) कुरीरः पुं कफोणिः जानु ॥
 कुरुविदे स्त्री कावलवर्णमीण इति मेदिनीकर हेमचन्द्रो ॥
 इति राजनिर्घटः कुरुविल्लः कुरीसः पुं अर्द्धचोलकः इति
 कुल्मायशस्त्रे इति मेदिनी ॥ हारावली ॥
 कुरुविदः पुं मुस्तके इत्यमरः ॥ कुरीसकः पुं कंचुलिकाको
 माघः इति राजनिर्घटः ॥ वुलि इति भाषा इत्यमरः ॥

कुर्वत वि कर्मकारः भृत्यः। कुलेजः पुं कुलेजनहस्तः इति
 इति विश्वः ॥ राजनिर्घटः ॥ (तः)
 कुलज वैधो सहनो इति कुलेजनः पुं स्वनामाख्यातह
 कविकल्पदुमः केचित्तु संहति तत्पर्यायः कुरीजः २ गोथमूलः ३
 स्थाने सेख्यान मितियवेति इति कुलेजः ४ अस्य गुणाः कटु ते
 तद्दीका ॥ तिक्तत्वे उमत्वे दीपनत्वे सुख
 कुले स्त्री वंशः स्वजीतीगणः देशनाशित्वे च इति राजनिर्घटः
 इत्यमरः जनयदः गृहे ॥ कुलटा स्त्री यमिचारिणी धृष्टा
 शरीर इति मेदिनी अथ ॥ तत्पर्यायः पुं अस्त्री २ यमिणी ३
 इति महाभारते ॥ वैथकी ४ अस्त्री ५ इत्यमरः ६ स्त्री
 प्रधानः इत्यमरीकायो भरतः पिणी ५ योसला ५ इति तद्दीका
 कुलके स्त्री पटोललतासेवद यस्कीयोतरीतनायिकाभेदः इति
 स्नाकसमूहः इति मेदिनी ॥ रसमेजरी ॥
 कुलकः पुं कर्कटः इत्यमरः ॥ कुलटी स्त्री मनःशिला इति
 वल्मीकः कुलश्रेष्ठः इति रत्नमाला अमरीकाच ॥
 मेदिनी मरुवकहस्तः इति कुलतिथिः स्त्री पुं चतुर्थ्यष्टमी
 रत्नमाला हरितसर्पः ॥ इति द्वादशी चतुर्दश्यः यथा द्वितीया
 राजनिर्घटः कुरीलः इति दशमी षष्ठी कुलाकुलसुरारुते
 भावप्रकाशः शाल्यकुलप्रधानः वियमाश्चाकुलाः सर्वेषां
 इत्यमरीका भारतः (ति) तिथयः कुलाः इति तत्रसारः
 कुलकर्कटी स्त्री वीनाकर्कटी कुलेखः पुं शस्त्रभेदः कुलेख
 राजनिर्घटः ॥ कडा इति भाषा तत्पर्यायः
 कुलकः पुं कर्ताली ॥ कालहेतः २ ताम्रहस्तः ३
 तत्पर्यायः ॥ कुलेखिका ४ इति रत्नमाला
 तालमईलः २ इति हारावली ॥ ताम्रहेतः ५ इति ॥
 कुलजः पुं कुलीनः सकुलोद्भवः त्रिकोऽशेषः ताम्रबीजः ६
 इति शहरत्नावली ॥ सितेतः ७ इति राजनिर्घटः ॥



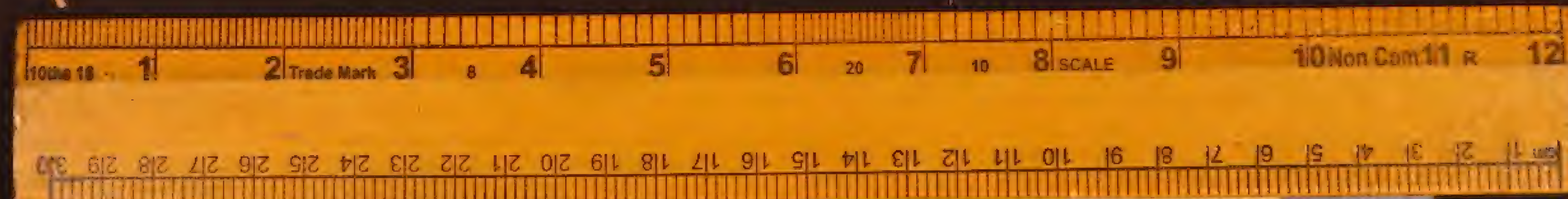
भोम मुकौ कुलखोहि ॥ वनकुलस्य कडापि इति भाषा इति
 बुधवारः कुला कुलः इति राजनिर्घटः कुलालभाष्याव ॥
 तत्रसारः ॥ कुलाहः ॐ इषतपीतवर्णः ॥
 कुलाटः ॐ तद्रमस्यभेदः ॥ कृष्णजानुर्वीटकः इति हेमचंद्रः
 इति शब्दमाला ॥ कुलाहकः ॐ ककुलासः इति
 कुलादिः ॐ कुलावलः इति शब्दमाला हस्तविशेषः रोगा
 सिद्धोत्पत्तिरोगमणिः ॥ कुलेखाडा इति भाषा अस्य गुणः
 कुलाधारकः ॐ पुत्रः इति आमवातवातरक्तरोगनाशिते
 शब्दमालावली ॥ इति राजवल्लभः ॥
 कुलाये स्त्री शरीरे इति प्रमाणे कुलाहलः ॐ तद्रहस्यविशेषः
 कुलायः ॐ नीडः स्थानमात्रे कोकसीमा इति भाषा तत् ॥
 इति मेदिनी ॥ पर्यायः अलेख्यः २०० कालः ३
 कुलायस्यः ॐ पत्नी इति भूकदेवः ४ इति शब्दमाला ॥
 शब्दचंद्रिका ॥ कुलिः ॐ हस्तः इति त्रिकोणशेषः
 कुलायिका स्त्री यतिशाला इति कुलिः स्त्री कंदकारी इति ॥
 त्रिकोणशेषः ॥ शब्दमालावली ॥
 कुलालः ॐ कुंभकारः इत्यमरः कुलिकः त्रिशिलिकुलप्रथा
 तस्यात्यतिर्यया मालाकारात् इत्यमरः कुलसत्तमः इति ॥
 कर्मकार्यं कुंभकारोवाजायत मेदिनी ॥
 इति यशशरसिंहितापदिकाराव कुलिकः ॐ अष्टमहानागा
 तेलिकं कुंभकारोवभूवह इति नाराविशेषः हस्तविशेषः ॥
 पराशर्यपद्धतिः ब्रह्मवैवर्तीकाव काल्याकडा इति भाषा इति
 कुंभकार शब्दे दृष्ट्या कुकुभ मेदिनी ॥
 पत्नी इति मेदिनी ॥
 कुलाली स्त्री कुलस्य कारो जन शुभकर्मसनिषिद्धकालविशेषः
 विशेषः कुलस्यो जनमिति ख्यातं यथा रवौ सप्तमयामाई सोमे ॥
 इत्यमरः अरण्यकुलस्यिका ॥ घट्टयामाई मेगलेयवमयामाई

गुडेवतुर्थयामाई गौतमीया कुलिशनायकः ॐ शृंगारवेध
 यामाई मुक्रे द्वितीययामाई विशेषः तस्य लक्षणं स्त्रीयाद
 शनौ प्रथमयामाई राजवभट्ट इयमाह्वय विमुमुक्षितालिगकः
 मतेतु पूर्वोक्तयामाई नौदिवा योनिचयीउयेत कामी वेधः ॥
 शेषभागः रात्रौ प्रथमभागः इति कुलिशनायकः इति रतिमेजरी
 ज्योतिषतत्वे ॥ कुलिशोक्तुषा स्त्री बोहानोवि
 कुलिगः ॐ यत्तिविशेषः फलू या देवीविशेषः इति हेमचंद्रः
 इति भाषा तस्य पर्यायः कलिगः कुलिशासनः ॐ शाक्यमुनिः
 २५ म्पाटः ३ किं गकः ४ इति इति त्रिकोणशेषः ॥
 शब्दमाला शृंगः ५ इत्यमरः ॥ कुली स्त्री कंदकारी इत्यमरः
 अस्य मोसगुणाः मधुरतेस्त्रिभ यत्नी ज्येष्ठ भगिनी इति ॥
 ते कफपित्तकारित्वे च इति हेमचंद्रः ॥
 राजनिर्घटः ॥ कुलीनः ॐ अष्टचोटकः तत्
 कुलिगकः ॥ ॐ चटकपत्नी इति पर्यायः आज्ञानेयः २३ इत्यमरः
 हेमचंद्रः ॥ कुलिगास्त्री स्त्री येदिकाहस्तः ॥ अज्ञानेयः २३ अज्ञानेयः ३ इत्यमरः
 येदारी इति भाषा इति इति तद्दीका उन्नम कुलाद्रवति
 शब्दमाला ॥ तत् पर्यायः महाकुलः २३ अर्थः ३
 कुलिगी स्त्री कर्कटशृंगीहस्तः सभ्यः ४ सज्जनः ५ साधुः ६ ॥
 इति शब्दमाला ॥ इत्यमरः अथयुनिककुलीन
 कुलिः ॐ कर्कटः इति लक्षणं कुले उत्कर्षविशेषः
 शब्दमालावली ॥ वेशः इति शंकेते अथवा ॥
 कुलिशो स्त्री ॐ वज्र इत्यमरः ॥ रुढार्थं तस्यापत्यमित्यर्थं
 भर्तो मत्स्यविशेषः तत् ॥ कुल शब्दादीन प्रत्ययेन कुली
 पर्यायः कंदकाष्टीलः २३ इति न इति पदसिद्धि रिति अर्थात्
 त्रिकोणशेषः अस्थिसेहाराहस्तः कुलीन शब्देन उत्कर्षविशेष
 इति शब्दमाला ॥ वेशजातक व्यक्ति रिति ॥



तथाच लक्षणं उत कर्षं वंशजज्जादिवराहवेयः समुखाः
विशेष धर्मीवक्त्रं वंशं गमगडगडः निषकेशकोणी
जातकते सति तत् धर्मीवत्वं गुणीकुलभी कर्तुं दीर्घादिः वेकुं
कुलीनत्वमिति उत्कर्षविशेषस्तु पारियालः एते एव गौणाः ॥
नवधागुणाः तद्यथा आचारे काश्यप गोत्रे दत्तवंशजः ॥
विनयोविद्याप्रतिष्ठातीर्थदर्शने सलोचनचट्टः समुखाः जगद्गुरुः
निष्ठावृत्ति स्तपोदानेनवथा धीरगुडः काकपीतमेरी एते ।
कुललक्षणं अतएव उत्कर्षं ॥ त्रयोमोणाः भाद्राज गोत्रे ॥
विशेषात्मक नवधागुणविशिष्ट श्रीहर्ष वंशजः पुरंधरमुखयती
तेकुलीनते एतेन इदानीं साधारण सचमुखाः विनायकदिदीसोयी
सामान्यजनानां यद्विनवधागुणा मेधवर्धायी एतौ द्वौ गौणौ ॥
वर्ततेतदातोपि कुलीनाः स्युः सावर्णीगोत्रे वेदगर्भवंशजः ।
स्तत्र अत्रवक्त्रवर्णयत्येकुली वीरव्रतगौगली सधीरकंदः ।
नतेशमारेयथायथीयेसमासाय एतौ द्वौ मुखौ वीरसूदन ॥
दानगृहण मुक्तमे कन्यभीवे ॥ चेटेम्बरः पद्मगोणः वात्स्य ।
कुशात्यागः प्रतिज्ञावा यस्परः ॥ गोत्रेर्द्धादउवंशजः सारथि ॥
तथाच कुलीनस्य सत्तल्लथा ॥ जोषवालः कविकोजिलालः रति
कुलीनायसत्ताददौपर्यायक्रम पूतितेडः एते मुख्याः भानु ॥
तश्चैवसयवकुलदीपकः तथाच चौदखेरी पनिकाल महिन् ।
आदानेव प्रदानेव कुशात्याग वनमालि पिपली एते गौणाः
स्तथैवच प्रतिज्ञा चटकायेच अभुना यथा मध्ये मुख्याष्टौ ॥
कुलकर्म चतुर्विधं ॥ इति कुलीनाः गौणाश्चतुर्दशप्रोविषाः
कुलदीपिका अथ वल्लाल । अन्येपि एवमोत्राज्जाता सप्त
भूषालकृताः एवमोत्रजगदीप त्रिंशच्छ्रेत्रियाः सति ततो ।
ब्राह्मणस्यशामविशिष्टसमुखा लक्ष्मण सेनेन मुख्याष्टकुलीनेन
गौणभेदेन द्वाविंशतिकुलीनाः च विंशति पुत्राणां समीकरणे ।
प्रोदित्य गोत्रे भट्टनारायण ॥ कृतंतत एतेषां नानादोष ॥

दर्शनात् देवीवरेण कुलिया । हास वृद्धि भेगानमेति (नाः
खड्गह वल्लवी सर्ववेदी ॥ अथ दत्तिल गदीयकायस्यकुली
इत्याद्याष्टविंशमेलाः कृताः तत्रादिभूय राजेन कान्यकुब्ज ॥
ततो भाग यथ थाक ॥ देशादानींते ब्राह्मण एवैकैः
इतितिसः संज्ञाः जाताः ॥ महाजोष वस मित्र दत्तगुहाः
कुलाचार्य यथा जज्ञेयाः ॥ येवागता आदि कुलीनाः यथा
अथवोरेद ब्राह्मण कुलीनाः ॥ सोकालीन गोत्रे मकरेदोषः
आदौमेव स्ततो भीमा रुद्रः । गौतमे दशरथ वसः ॥
संज्ञामिनस्तथा लोहिभिर्भुङ्गिः विष्णामित्र कालिदासमित्रः ॥
साधुभीदराः यदुक्ति पूरकाः काश्यप गोत्रे दशरथ गुहः ॥
त्रयो नाना दोष दर्शनात् ॥ स्वाहेकारादवमानितोवेगगतः ॥
कुलाचार्येण अष्टौ यदी इति भाद्राज गोत्रे पुरुषोत्तम ॥
संज्ञा कृता तद्यथा निराविला दत्तः विनयदीनेता निष्कुलः ॥
रोहिला २ भूष्मा ३ आलेखानी वेगज कुलाचार्य यथे सयव
४ कुतलखानी ५ वेणीदज्ञाना भौहल्य गोत्रः ॥ अथ ॥ ।
ली ७ मवानीपु ८ एते यौ ॥ वल्लाल सेन कृत समाजादयः
कुलाद्यातात काय इति संज्ञा तत्राद्यस्यष्ट पुरुषयोनिष्ठायाति
जाताअथैवैयस्यादि ॥ प्रभाकर जोषयो वीसस्थाने ॥
कुलीनाः थन्वति गोत्रे ॥ क्रमेण वाली आकनाखो ग्रामो
विनायक सेनः भौहल्यगोत्रे । द्वितीयस्य एवमपुरुषयोः मुक्ति
वापरासः काश्यपेकापुगुप्तः मुक्तिवस्त्रो वीसस्थाने क्रमेण
वल्लालेनैषो कुले महामध्यम वागोदि माहिन गराखो ग्रामो
कनिष्ठकुल भेदेन त्रिधाकृते तृतीयस्याष्टम पुरुषयोः पुंरगु
तत्रमहाकुलीनाः एवयथा मित्रयो वीसस्थाने क्रमेण ।
कृष्णसेनखानः १ हरीहरसेनला वदिशा देका नामग्रामो ॥
नः २ वैडीवरासः ३ गणपतिरु अपोः ४ दशसमाजालस्थाने
सः ५ इजयदासः ५ अथुनैषाकुले कुलाभावात् न लिरिताः ॥

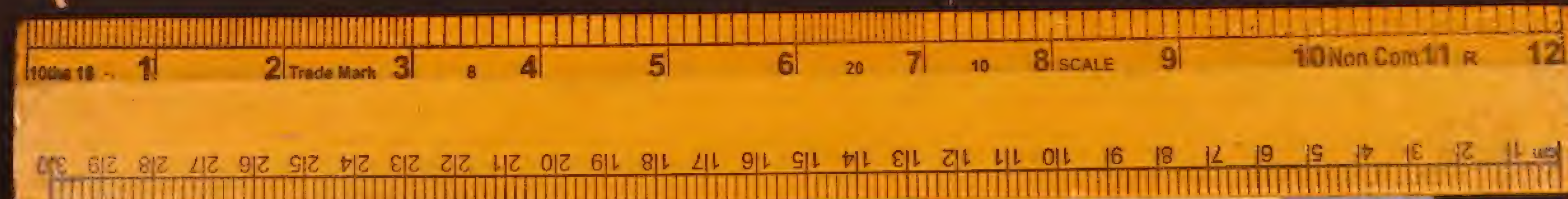


तेषां कुलेषु न विधे मुख १ इति संज्ञा सप्तमाष्टम नवम ॥
 कनिष्ठ २ कुभाया ३ मथ्याश ॥ पुत्राणां कुलस्य वाडि मथ्याश
 ४ तेतुज ५ पत्नानि प्राधानानि इति संज्ञा दशमेकादश द्वादश
 कनिष्ठ द्वितीय पुत्र ६ कुभाया ॥ पुत्राणां कुलस्य वाडि तेतुज
 द्वितीय पुत्र ७ मथ्याश द्वितीय पुत्र इति संज्ञा भवति कनिष्ठनाम
 ८ तेतुज द्वितीय पुत्र इति च ९ कुलीनस्य द्वितीय पुत्रस्य कुलस्य
 नवमावरोधात् कुभाय ज्येष्ठ तेतुज इति संज्ञा भवति ॥
 पुत्रस्य मथ्याश इति संज्ञा ॥ मुख कुलीनस्य तृतीय पुत्रस्य
 जता अथ कुलानां विवरणे द्वितीय पुत्रस्य कुलस्य तेतुज इति
 विवरणे मुख कुलीनस्य प्रथम संज्ञा मथ्याश द्वितीय पुत्र इति
 पुत्रः पितृकुलः द्वितीयः कनिष्ठे कुले मुख कनिष्ठ कुभाया
 एनाम कुलविशिष्टः तृतीयो मथ्याश इति कुल
 मथ्याश नाम कुल पुक्तः चतुर्थः पंचकात् भवति मुख कुलेषु
 तेतुजनाम कुलान्वितः पंचमा त्रिविधं यथा प्रकृते सहजं २
 दियावत्पुत्राः मथ्याश द्वितीय कोमले ३ आदौ षट्समाजे
 पुत्रनाम कुलपुक्ता भवेति ॥ षट् प्रकृत मुखान् अभूवन् ॥
 कनिष्ठ कुलीनस्य ज्येष्ठ पुत्रः कु ततस्तेषां द्वितीय तृतीय पुत्रयोः
 भायानाम कुलपुक्तः तस्य ज्येष्ठ कुलस्य द्वादश क्रमेण सहज कोमल
 मथ्याश नाम कुलपुक्तः तस्य इति संज्ञा जाता प्रकृत मुख कुले
 ज्येष्ठ पुत्रः मथ्याश नाम कुल दानग्रहणाभ्यां सहज इति संज्ञा
 विशिष्टः स एव अपर मथ्याश कोमल मुख कुले दानग्रहणाभ्यां
 वारभाया मथ्याश इति संज्ञा कोमल इति संज्ञा भवति सहजः
 द्वयपुक्तः येषां कर्मणा वृद्धिः सहजेन कोमलः कोमलेनापि
 र्मया मुख कुलीनस्य द्वितीय कुले कृत्वा तत्तद्वा वायव्यौ भवतः
 तृतीय पुत्रयोः कुलस्य वाडि पितृकुलानुसारेण ज्येष्ठ ॥
 त्व इति संज्ञा चतुर्थ पंचम षष्ठ पुत्राणां कुलस्य जन्म मुख जन्म
 पुत्राणां कुलस्य वाडि कनिष्ठ कनिष्ठादि संज्ञा प्रकृत मुख

कुलस्य द्वादश वृद्धी भवतः सहज कुलस्य षष्ठे ते अनुज कन्या
 मुख कुलस्य द्वादश वृद्धी भवतः ॥ ग्रहणात् कुलस्य द्वादश भवति मुखस्य
 कोमल मुख कुलस्य पित्रा सहज गारुड इति नाम्नी कन्या अन्य
 न भवतः कनिष्ठ कुलस्य मुखते कुलीनस्य प्रतिसाराणी च कन्या
 कुभाया कुलस्य कनिष्ठे भवेति मौलिको वंशजश्च वृद्धीत ॥
 मथ्याश कुलस्य स्थितः तत्कनिष्ठ मर्हति उत्तम मथ्याश मथ्याश कर्मभिः
 द्वितीय पुत्रः वाडि तेतुज इति श्रेष्ठसमावेशनिदा इति त्रये
 संज्ञा प्राप्नोति मुख तृतीय ॥ कुलस्योपा कर्म पूर्व ॥
 पुत्रस्य द्वितीय पुत्रः तेतुज इति विपर्याये विवाहो जातः ॥
 संज्ञा मपि प्राप्त मर्हति कुभाया पुत्रः वसनेषां त्रयोदश ॥
 द्वितीय पुत्र मथ्याश द्वितीय पथ्यावाविधि श्रेणी पथ्यायवेध
 पुत्रयोः कुले हास वृद्धी नस्तः अमरुत कुलोद्गारेण कृते यथा
 सर्व कुलीनाः कुलनाशात्तेश विपर्याये कुले नास्ति न कुले
 ज भावा यत्रा भवन्ति ॥ १३ पित्रयोः ॥ अथ
 आदौ यदि पितृपथ्याया यथ मुखेतर कुलीनानां याणि।
 वामौलिकाय कन्या दद्यात्तदने। देवताः देवी गंगा तथा गौरी ॥
 ग्रामाणिकसे ज्ञे भवति यस्मात् भैरवी भास्वरी तथा वलायी ॥
 कुलकर्म कर्तव्या तथ्या मुख वेदि दासी च सप्तैते कुलकंदकाः
 सकन्यायाः प्रदाने तस्याः केषु इति अपि च श्रीनाथी श्रीकरीविस्
 संज्ञा षष्ठ कन्याविधि गारुड दासी रुद्रयपवच कंदपीचस
 इति संज्ञा भवति अन्य कुलानां दानेरी षडेते कुलकंदकाः ॥
 ज्येष्ठ कन्यायाः प्रदाने तस्या ॥ इति कुलाचार्य कारिका ॥
 आकृतिरिति संज्ञा तदनेतर अथ मुख कुलीनस्य कार्यस
 यावत् कन्यानां प्रदाने तायां व आगच्छे ३ अर्थादयि मां कन्या
 क्रमेण प्रतिसाराणी जवना इति आत्मनुत्प्राय द्वितीयो कनिष्ठ
 संज्ञा द्वये भवति आत्मसम ॥ कुलीनाय तृतीयो कुभायानाम
 कुलीनाय आकृतिनाम कन्यादने कुलपुक्ताय चतुर्थी मथ्याशेनाम

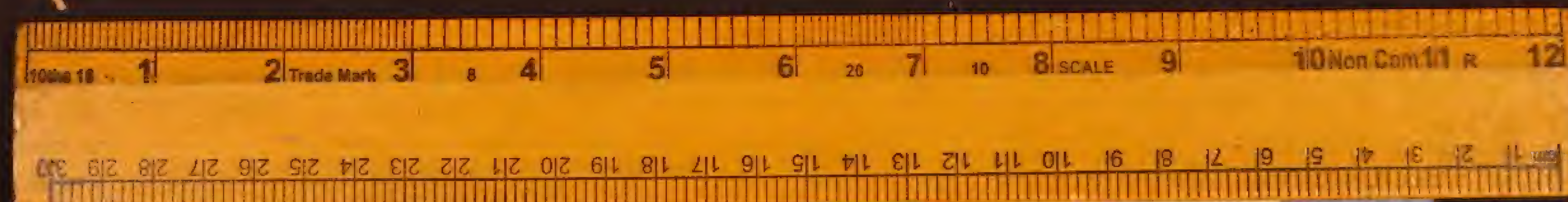
कुलीनपुत्राय अथवा मुख्यतृतीय पुत्रानुजाय अर्थात् वाडितेन
पुत्रमथोश कुलीनाय येषमी नामकुलविशिष्टाय द्वितीयो
तेन नामकुलपुत्राय दद्यात् दद्यात् मुख्य कुलीनस्य तृतीय
तदनेन जानातो गच्छेति कन्यो अथवा कनिष्ठ कुलीनस्य
सेजाताः मौलिक मथोश ॥ प्रथमो कन्यो गृहीयात् ततः
द्वितीयपुत्र मुख्य कुलीनेभ्यो ॥ तेन नामगलविशिष्टस्य कन्यो
दातुमर्हति सयवादे मुख्य ॥ गृहीयात् अथ मुख्य ॥
कुलीनस्यापि मो कन्यो ततः क तृतीय पुत्रस्य मथोश नाम।
निष्ठ कुलीनस्य कन्यो ततो मथो कुलीनस्य कार्यं सप्रथम कन्यो
श इति नामकुलपुत्रस्य कन्यो जन्मतेन नाम कुलविशिष्टाय
ततो जन्मतेन इति नामकुलवि द्वितीयो मथोश कुलविशिष्टस्य
शिष्टस्य कन्यो गृहीयात् अथ कनिष्ठ द्वितीयपुत्राय दद्यात् कनिष्ठस्य
एकुलीनस्य कार्यं सप्रथमो कन्यो प्रथम कन्यो ततस्तेन पुत्रपुत्र
आत्मतुल्य कुलीनाय द्वितीयो प्रथमो कन्यो ततस्तेन जानुज
तेन इति नाम कुलपुत्राय कुलीनस्य प्रथमो कन्यो।
दद्यात् मुख्य तृतीय पुत्राय ॥ गृहीयात् मुख्यस्य तृतीय कन्यो
मथोश नामकुलपुत्राय अथवा यदनेन समहत् कर्म ॥ स
मुख्य द्वितीय पुत्राय कन्योऽनु अथ जन्मतेन नाम कुलीन
मर्हति मुख्य कुलीनस्य द्वितीयो कार्यं सप्रथमो कन्यो मुख्य।
कन्यो अथवा कनिष्ठ कुलीनस्य कुलीनस्य चतुर्थ पुत्राय अथवा
प्रथमो गृहीयात् ततो मथोश नाम कुलविशिष्टस्य
मुख्य कुलीनस्य तृतीयपुत्रस्य द्वितीय पुत्राय द्वितीयो तेन
मथोश नाम कुलपुत्रस्य कन्यो नामकुलविशिष्टस्य द्वितीयपुत्र
गृहीयात् अथ कुभाया ॥ दद्यात् मुख्य कुलीनस्य पंचम
कुलीनस्य कार्यं सप्रथमो कन्यो अथवा मथोश नाम
नामकुलविशिष्टाय प्रथमो कुलीनस्य प्रथम कन्यो गृहीयात्
कन्यो मथोश इति कुल ॥ अथ कनिष्ठ कुलीनस्य द्वितीय

पुत्रस्य कार्यं सआत्मतुल्याय। द्वितीय पुत्रस्य प्रथमो कन्यो
अथवा तेन नाम कुलविशिष्ट अथवा तेन नाम कुलविशिष्टस्य
द्वितीय पुत्राय प्रथमो कन्यो द्वितीयो गृहीयात् अथ।
यात् मुख्य चतुर्थ पुत्रजन्मतेन मथोश नामकुलीनस्य कार्यं स
नाम कुलपुत्रस्य प्रथमो अथवा मथोश पुत्र वारभाया मथोश
कनिष्ठ नामकुलीनस्य द्वितीयो कन्यो नामकुलीनाय प्रथमो मथोश कुल
गृहीयात् अथ कुभाया नाम विशिष्टस्य द्वितीयपुत्राय तेन
कुलीनस्य द्वितीय पुत्रस्य कार्यं नामकुलीनाय द्वितीयो कन्यो
सआत्मतुल्याय अथवा तेन दद्यात् मुख्य कुलीनस्य चतुर्थी
नामकुलविशिष्ट द्वितीयपुत्राय कन्यो अथवा कनिष्ठ कुलीनस्य
प्रथमो कन्यो दद्यात् तेन प्रथमो कन्यो गृहीयात् ततः
नामकुलविशिष्टस्य प्रथमो कन्यो तेन नामकुलविशिष्टस्य प्रथम
अथवा कुभाया नामकुलपुत्र कन्यो गृहीयात् ततः तेन जानुज
द्वितीयो गृहीयात् अथ ॥ कुलीनस्य अपि मो कन्यो ॥
मथोश नाम कुलीनस्य द्वितीयो गृहीयात् ॥ अथ मथोश
पुत्रस्य कार्यं सआत्मतुल्याय पुत्रवारभाया मथोश नाम।
अथवा तेन नाम कुल ॥ कुलीनस्य कार्यं सतेन ॥
विशिष्टस्य द्वितीय पुत्राय प्रथमो नामकुलपुत्राय प्रथमो कन्यो
कन्यो दद्यात् तेन नामकुल दद्यात् कनिष्ठ कुलविशिष्टस्य
विशिष्टस्य प्रथमो अथवा अन्य अथवा कुभाया नामकुलपुत्रस्य
कुलीनानो मथोश नामकुल किंवा मथोश कुलीनस्य प्रथमो
विशिष्टस्य वा द्वितीयो कन्यो ॥ कन्यो गृहीयात् ॥ शत
गृहीयात् अथ तेन ॥ अथ चतुर्विंशदधिक सप्तदश
नामकुलीनस्य द्वितीयपुत्रस्य शकाहेमत पित्रा तावत् कुलीन
कार्यं सआत्मतुल्याय अथवा कुलाचार्यमेतेन मुख्य कुलीनस्य
वैशाजाय प्रथमो कन्यो दद्यात् द्वितीय तृतीययोः कन्ययोः क्रमेण
मथोश नामकुलविशिष्टस्य गृहीतेन तदलाभे शोध्य कुले



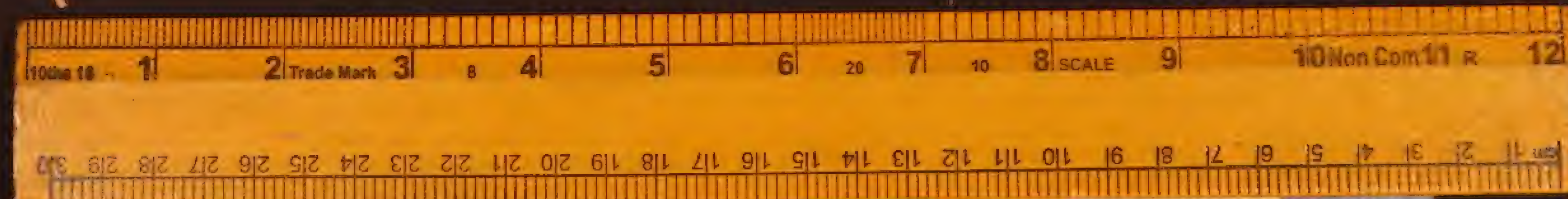
दानेन समान कुले ग्रहणेन च क्रमागतेषु वर्गेषु तदाहानि
 कनिष्ठ कुभाया कुलयेः । भविष्यति सर्वैः कुलनेष्ट
 पुरुषानुक्रमेण स्थिरतरेनिर्णी कुलीनवर्गो गोष्ठी पतिना ॥
 ते तद्यथा कनिष्ठ कुलवेषमनि पुरतः सहर्षैः इदं हि यत्र
 कुचन केपि केपीकृया योपि लिखिते प्रयत्नात् निर्णीत ॥
 पुरुषत्रयादय मनेवदो कृपिका प्रचलिष्यतीति अथवेगज ॥
 निषेधमिह नेत्तते कर्मपितत्र कुलीनाः वसवेषोच मुखोद्देशे
 षड्भ्रातृजः सतः पितृपदेक्य नाम्नालक्षणा भूषणोद्योषेषु
 जननतोद्दिन प्राप्स्यतिशके समारवातश्चतुर्भुज महाकृती
 यद्ययदत्रि सप्तवसथागणेषु दशरथो गृहकश्चैव मित्र ॥
 वरेण तथा यथ्याये यरि स्तारायति स्तथा यनेषामादि
 पूरितेहि विषमे थये त्रये ॥ कुरुषनिर्णीयो यथागोतमगोत्रे
 विशके गोपीमोहनदेववेश सर्वादौ दशरथवससंतो कुलवस
 तिलकेना पूर्वके श्रीमता निर्णीत ॥ यमवसको हसवसदक्षिणगते
 ते यदपीह तच्च चटकैः सर्वैः ख्यातस्तस्य सतः भवचतस्ततः
 कुलीने स्मृते कनिष्ठ षड्भ्रातृ हेसवसः तत्सताः शुक्तिशुक्ति
 कुलस्य तद्वत् सकेपिकाया ॥ अलेकारवसकाः अलेकारवसः
 मिदमेवमूले आदानतः पित्रा रादात वेगगतः तस्य वेगकुल
 पदसलाभा ज्येष्ठतभावः पुरु हानिजीता तस्य सतः मधुवसः
 षड्क्रमेण केपिकाया मशक्तस्य तत्सतः गुणकरवसः तत्सता
 दानेचेत प्रवले भवेत् ॥ अनेतादयः दशरथसतः यमवस
 यथ्यायस्य समानस्य ग्रहणाद स्तत्सतो लक्षणावस पूयणावसको
 पितृपति शौर्ष्यनिदासमावेश वेगख्यातो सौकालीन ॥
 त्रिविधो ऽशकुलस्यै ॥ गोत्रे मकरंद घोषसंतो ॥
 तस्यैव नहि भवेत्ततो । भवनाय घोष सभाषित घोषो
 रक्षितस्य हि अत्र यद्यन्यथा ॥ भवनाय घोषो दक्षिणरादेखातः
 भावो भवेदपि यथा विधि सभाषित घोषो वेगख्यातः तस्य

सतश्चतुर्भुजघोषः विष्णामित्र शरद्वेदिका उत्तरकुले द्वेवेत्रि
 गोत्रे सर्वादौ कालीदासमित्र कुल्फः पुं स्त्री योगः गुल्फ पुं
 सतो अश्वपति मित्र श्रीधर्मित्रो इत्यादिकोयः ॥
 श्रीधर्मित्रो दक्षिणरादेखातः कुल्मले स्त्री पापेशीति सिद्धांत
 अश्वपति मित्रो वेगख्यातस्तस्य कौमुद्या मुणादिहतिः ॥
 सतस्सारयति मित्रः शितीवेगज कुल्माये स्त्री कौजिके इत्यमरः
 कुलाचार्यप्रस्थः कुलदीपिका कुल्मायः पुं यावकः इत्यमरः
 कुलीनकः पुं वनमुद्रः इति वारवधान्ये कुलस्य इत्यने
 हेमचंद्रः ॥ कुलीनसे स्त्रीजले इति हेमचंद्रः इति ख्यातः इति सभूतिः इति
 कुलीनः पुं कर्कटः कौकडा ॥ भरतराजमाय इत्यन्य इति
 इति भाषा इत्यमरः कर्कटशिशः नयनानंदः माषादिमिश्रमईस्वर
 इति ज्योतिषे ॥ कुलीनश्चैमी स्त्री कर्कटश्चैमीव भक्तः खिचडी इति ख्यातश्च इति
 इति रत्नमाला ॥ लिगादिसेयह टीकायां भरतः
 कुलीरात पुं कर्कटशिशुः तत इति सारसंदरी अईस्त्रि ॥
 यथ्यायः सेगविः २ इति गोभूमवनकादयः अस्य गुणाः
 त्रिकोऽशेषः ॥ गुरुत्वे वातकारित्वे ॥
 टीकासारसंदरी ॥ रोगविशेषः इति प्राश्नद्वारली
 कुलके स्त्री जिह्मले इति वनकुलस्यः इति रत्नमाला
 हेमचंद्रः ॥ कुल्माभिपुते स्त्री कौजिके
 कुलकगुंजा स्त्री उल्काग्रिः इति इत्यमरटीकायां स्वामी ॥
 हारावली ॥ कुल्मासे स्त्री कुल्माये इत्यमरः
 कुलेश्वरः ॥ टीकायां भरतः ॥
 इति शरमाला ॥ कुल्ये स्त्री अस्थि इत्यमरः ॥
 कुलोत्कटः पुं ॥ अष्ट द्रोण ॥
 कुलीनाम्बः इति ॥ परिमाणं ॥ सूर्य ॥



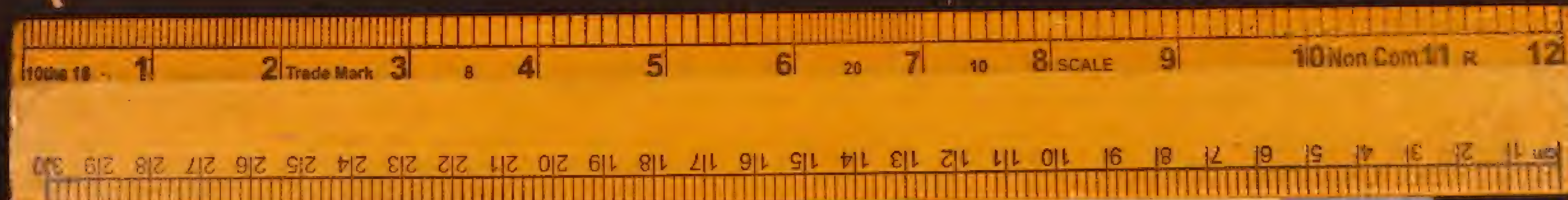
आमिषे इति मेदिनी ॥ कुवलयिनी स्त्री उत्पलिनी इति
 कुल्यः त्रि कुलोद्भवः कुलहितः राजनिर्घटः ॥ इति
 मान्ये पुं इति मेदिनी ॥ कुवलाश्वः पुं युधमारराजः ३
 कुल्पा स्त्री तद्रा कविमानदी हेमचंद्रः ॥
 इत्यमरः पयःप्रणाली पयनाला कुवली स्त्री कोलिहताः इति
 इति भाषा जीवितिकोषीयः ॥ रत्नमाला ॥
 नदीमात्रे इति मेदिनी कुलसी कुवादः त्रि कुवचः परदोषः ॥
 इति हलायुधः स्थूलवार्ताकः कुचनशीलः इत्यमरः ॥
 इति रत्नमाला ॥ कुवाहुलः पुं उष्ट्रः इति ॥
 कुरे स्त्री उत्पले जलजपुष्पमा शब्देद्रिका ॥
 त्रि ॥ इति हेमचंद्रः ॥ कुविंदः पुं तत्रवायः सत्पूदा
 कुवकालका स्त्री चोलीशकं गर्भविश्वकर्मासजातः इति
 इति राजनिर्घटः ॥ कुवचैवर्तपुराणे ॥ ॥
 कुरंग स्त्री सीसकं ॥ इति कुहन्निकृत पुं पृथिकः कोरक
 राजनिर्घटः ॥ इति भाषा इति शब्देद्रिका ॥
 कुवचः त्रि कुवादः परदोषः कुवली स्त्री मत्स्यधानी लालः
 कचनशीलः ॥ इत्यमरः ॥ इति भाषा इत्यमरः कुत्सिता
 कुवजके स्त्री वैक्रांतमणिः इति वेणी निदित वेणीनारीच ॥
 राजनिर्घटः ॥ कुवेरः पुं देवताविशेषः सत्
 कुवरः पुं तरवः इत्यमरः ॥ विप्रबोमुने रिउविडा भार्यायो
 टीकायोगाय मुकुटः ॥ जातः धनमहोन्नतिदिशोपाति ॥
 कुवले स्त्री उत्पले मुक्ताफले ॥ इति श्रीभागवते त्रिचरणे ॥
 वदरीफले इति मेदिनी ॥ ॥ छंदोऽयं जातः कुत्सिते ॥
 कुवलये स्त्री उत्पले इत्यमरः ॥ वीरशरीरं मत्स्यसः तथाववायु
 नीलोत्पले इति राजनिर्घटः ॥ मार्कंडेय पुराणे कुत्सायां ॥
 कुवलयापीडः पुं केसमहीलस्यो क्विति शब्दोऽयं शरीरे वे
 देवविशेषः इति श्रीभागवते ॥ मुच्यते कुवीरः कुशरीरं त्वात् ॥

नाम्नात्तौ नवसोऽश्वकितः इत्यमरः यावत् इति कविकल्पद्रुमः ॥
 टीकायोगभरतः तत्पर्यायः ॥ कुश स्त्री पुं स्वनामख्यातत्वेण
 अवकसावः २ यत्तत्तद् ३ लोकस्यः तत्पर्यायः कुशः २ दर्भः ३ ॥
 ४ मनुष्यधर्मा ५ धनदः ६ राजराजः यवित्रे ४ इत्यमरः याज्ञिकः ५
 ७ धनायिः ८ किन्नरेशः ९ वैश्व हस्वगर्भः ६ वह्निः ७ तस्यात्यति
 वहाः ८ योल्लस्यः ९ नरवाहनः १० यथा वह्निष्मती नाम पुरी सर्व
 यत्तः ११ एकपिंगः १२ येलवितः सेयत्समन्विता न्ययतन् यत्र
 १३ श्रीदः १४ पुण्यजनेश्वरः १५ रोमाणि यत्तस्योमे विधुन्वतः
 इत्यमरः हर्षतः १६ अलकाधिपः कुशकाशास्त एवासन्नश्च हर्षित
 १७ इति जटाधराः नदीहृत्तः ॥ वरुणसः अयथो यैः पराभावा
 इति मेदिनी अहं दुयासक ॥ यत्तज्ज्ञानं यत्त सीजिरे इति
 विशेषः इति हेमचंद्रः ॥ श्रीभागवते ॥
 कुवेरः त्रि मेदः इति धरणी ॥ कुश स्त्री जले इति मेदिनी ॥
 कुशरीरः इति त्रिकोड शेषः ॥ इति मेदिनी द्वीपभेदः ॥
 कुवेरावलः पुं कैलासपर्वतः सत्सुत समुद्रेणावृतः तत्र देव
 इति त्रिकोड शेषः ॥ निर्मितोऽप्रितत्यः कुशस्तेवोऽस्त
 कुवेराद्रिः पुं कैलासपर्वतः ॥ तदयिषः प्रियव्रत राजपुत्रो
 इति जटाधराः ॥ हिरण्यप्रेताः तत् द्वीपे विभज्य
 कुवेरास्त्री स्त्री पाटलाहृतः ॥ समपुत्रेभ्यो दत्तवान् तेषां ॥
 इत्यमरः लताकरेजः सितः ॥ नामानि यथावसः १ वसदानः २
 पाटलिकाहृतः इति राजनिर्घटः ॥ दृढरुचिः ३ नाभिगुप्तः सत्यव्रतः
 कुवले स्त्री कुवलये इति ॥ ५ विप्रनामा ६ देवनामा ७ यथो
 हेमचंद्रः ॥ वर्षेषु सप्त सीमा मारयः यथा
 कुश इति द्वौ ॥ इति ववुः १ चतुः २ चतुः ३ कपिलः ४
 कविकल्पद्रुमः ॥ चित्रकूटः ५ देवानीकः ५ रुद्रेशोमा
 कश ३ ४ यस्मिन् विष्मालिग इति ६ इविणः ७ समनयश्च यथा



१ सकला २ मित्रविदा ३ अतवेदा तत्पर्यायः कौशली २ इति
 १ देवगर्भा ४ वृत्तच्युता ५ मधु ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 माला ७ तत्र स्थिताः कुशल कुशली स्त्री अर्धमतक हस्तः
 कोविदाभिमुख कुलक सेनाः तद्वाल्मीका इतिवेषके ॥
 क्रमेण बालाण्यत्रियवेषमृदुः कुशस्थले स्त्री काव्यकुम्भदेशः इति
 भगवतमपि रूपिणे आसीनरीने हेमवेदः ॥
 ययोभिर्धजेते इति श्रीभागवते कुशस्थली स्त्री द्वारिका इति
 कुशः त्रि यापिष्टः मत्तः इति जटाधरः ॥
 मेदिनी ॥ कुशस्त्री रजः इति मेदिनी ॥
 कुशपः ३ यानपात्र इत्युणादि मधुकर्कटिका इति शब्दचन्द्रिका
 कोषः ॥ (ला) वल्पा इति हेमवेदः ॥
 कुशपुष्पं स्त्री येषिपर्णगोदिया कुशकरः ३ अग्निः इति
 इति भाषा इति रत्नमाला ॥ शब्दमाला ॥
 कुशले स्त्री कल्याणपर्याप्तिः कुशापीय मतिः त्रि तीक्ष्णवीर्यः
 पुण्य शित्तिरेति इत्यमरः ॥ तत्पर्यायः सुल्लदर्शी २
 कुशलवो ३ एकयोक्तारामपुत्रे तत्कालयोः ३ प्रत्यन पन्नमतिः
 इति हेमवेदः तयोर्नामकारणे ॥ ४ इति हेमवेदः सुल्लायो ॥
 यथा यत्तयोः प्रथमे जातः स बुद्धो स्त्री ॥
 कुशोर्मत्र सेस्तुतेः निर्माजनेयो कुशरीणाः ३ डवीसाः इति ॥
 नाम्नादिभविताकुश इत्यसौ ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 यश्चावराजयवासीलवोणनसमाह कुशाल्मलिः ३ रोहितकवतः
 तः निर्माजनीयो वृद्धाभिर्नीम्नास इति राजनिर्घटः ॥
 भवितालवः एव कुशलवो ॥ कुशाक्षः ३ यानरः इति ॥
 नाम्ना यमो नो सेव भूवतः भगव शब्दमाला ॥
 त कृतनामानो मुनिनावतयोव कुशिषया स्त्री कपिलशिषया
 इति रामायणे ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 कुशलप्रश्नः ३ कुशलजिज्ञासा कुशिकः ३ मुनि भेदः ॥ सत

जमदीयपि फालः सज्जितः इत्यमरः ॥
 विभीतकवतः इति हेमवेदः कुशेशयः ३ कार्णिकारवतः
 अम्बकणीवतः इति राजनिर्घटः इति शब्दचन्द्रिका ॥
 तेलशेषः इति विष्णुः केको ॥ कुशाग निष्कर्ष इत्यपि विवेकः
 त्रि इति शब्दमाला ॥ इति यावत् इति कविकल्पद्रुमः
 कुशिते त्रि जलमिश्रिते ॥ कुवलः त्रि कुशलः इत्यमरः
 इत्युणादिकोषः ॥ टीकायो भरतः ॥
 कुशी स्त्री फालः इति मेदिनी ॥ कुवाकुः ३ कपिः अग्निः अर्कः
 कुशी ३ वाल्मीकिमुनिः इति यशोनाथिनि त्रि इति मेदिनी
 हेमवेदः ॥ (म) कुशितः त्रि जलमिश्रितः
 कुशीदे स्त्री वृद्धिजीविका इत्युणादिकोषः ॥
 टीकायो भरतः ॥ ११ कवेदने ॥ कुवीदे स्त्री कुसीदे इत्यमरः
 इति सुडमालातेत्रे ॥ टीकायो भरतः ॥
 कुशीलवः ३ चारणः इत्यमरः कुहे स्त्री विषभेदः इति
 नटविशेषः कथकादिः ॥ हेमवेदः ३ शेषविशेषः कु
 इत्यने देशांतरे कीर्ति इति भाषा तत्पर्यायः व्याधिः
 प्रचारयति यः इत्यने इति ३ पारिभाष्ये ३ व्याप्ये ४ पाकले
 भरतः ॥ (प्र) ५ उत्पले ६ इत्यमरः वाप्ये
 कुशीलवो ३ एकयोक्ताराम ३ आये ८ इति तट्टीका ॥
 इति हेमवेदः ॥ जरणे ९ इति रत्नमाला रुज
 कुशीलवः ३ वाल्मीकिमुनिः १० गदः ११ आमयः १२ पारिभर्तः
 इति त्रिकोडशेषः ॥ १३ रामे १४ वाणीरजं १५ पावने
 कुशूलः ३ तृषानलः इति १६ कुलिते १७ पाकले १८
 जटाधरः यान्यगारे तत्पर्यायः यामके १९ अस्मगुणाः कवते
 अत्रकोष्टकः २ इति हेमवेदः उत्पले तिले कफवायु कुष्ट
 व्रीह्यगारे ३ इति त्रिकोडशेषः रोग विसर्प विषके ३ खर्जद्व
 कुशेशये स्त्री यमसारसयस्त्री नाशित्वे कीर्तिकारित्वे इति

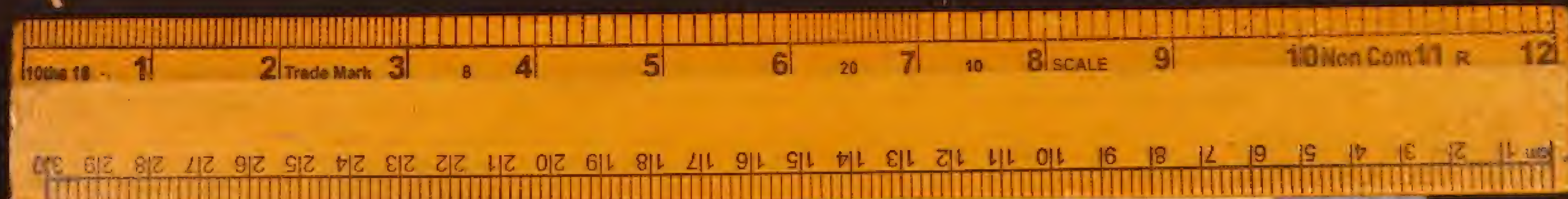


राजनिर्घटः आस कासज्वरिहं अति स्मृताः खः सशः सेरसेवे
 नाशले इति राज वल्ल भः विवर्णतादाहः केरुस्त्रिस्त्रिस्त्रिस्त्रि
 सनामायात रोगः कुव इति कोदोत्रतिधुमः व्रणानामधिकं
 भाषा तन्मयीयः श्वित्रे २। मूले श्रीज्ञात पतिस्त्रिस्थितिः
 इत्यमरः श्वेते १ श्वेते ४ इति। कटानामतिरुतलेनिमित्तः स्त्रि
 तट्टीका तस्य निदान पूर्विका कोपने रोमहेषी ५ सृजः ॥
 संप्राप्ति र्यथा विरोधी न्यत्र ॥ कास्ती कुष्टलक्षणमग्रज तच्च
 यानानिद्वय स्त्रिग्य गुरुणिबभज वातादिभेदेन अष्टादश प्रकारे ॥
 ता मागतो कर्हि वेगो आन्यान् तत्र सप्तमहा कुष्टानि यथा।
 प्रतिज्ञतो व्यायाममतिसेतायमति कृष्णारुण कपालाभेयदुत्पलरुवे
 मुक्तानिषेविणो। श्रीतोस्त्रेव तनुकापाले तोदव हुले तत्
 ना हासन् क्रमेमुक्ता निषेविणो कुष्टविषमेस्त्रे १ रुग्दाह राग
 वर्म अम भयातीनादुतेपीतेउ केरुभिः परीते रोमपिजरे ॥
 सेविना अजीर्णाध्यशिनोवेव। उउवेर फलाभासे कुष्टमोडेवे
 पेच कर्माचारिणेनवात्रदीय वेदेत २ श्वेतेरुके स्थिरे ॥
 मत्स्यातिलवणास्त्र निषेविणो स्थाने स्त्रिग्य मुत्तत्र मेउलेककु
 मोस मूलक पिष्टात्र तिल दीर। मन्थोन्यसेयुक्ते कुष्टमेउलमुच्यते
 गुदाशिनो व्यायामेवायजीर्णे ३ कर्कशे रक्तयर्थत मेतः
 तिदोच भजतोदिवा विप्रान् प्रणवे सवेदने यदृषा जिह्वा ॥
 गुरुतथर्षयतोपायकर्मवर्कतो संस्थान मृषाजिह्वे तउच्यते ४
 वातादयस्योडछास्त्रयुक्ते मोस सश्वेते १ के यर्थते पुडरीक ॥
 मेवुच हृषयेति सकुष्टानोसप्रको दलोयमे सोतसेथेच सगगेच
 द्रव्यसेयहः अतः कुष्टानिजायेते पुडरीकेप्रवत्तते ५ श्वेते ॥
 सप्तचैकादशेवत कुष्टानिसप्रथा तावेतनुच यदृजो हृष्टेविमुच्यते
 दोषेः पृथग्द्विहः समागतेः ॥ प्रायश्चोसि तस्त्रिधमलवू ॥
 सर्वेषुपि त्रिदोषेषु यपदेशो। कुसमायमे ६ यत्काकणतिका
 ५ थिकततः तस्यपूर्वरूपे यथा। वर्णमपाके तीव्रवेदने त्रिदोष ॥

लिगे तत्कुष्टे काकणे नैव राजनिर्घटः ॥
 स्थितिः ३ एका रषा कुष्टजैः पु हितावली इति ॥
 तद कुष्टानियथा अस्वेदने। राजनिर्घटः ॥
 महाकास्तुयन्मतस्यसकलोयमे कुष्टजी स्त्री काकोडेवीरिका इति
 तदेव कुष्टे वर्मास्त्रे वहुले ॥ राजनिर्घटः ॥
 हस्तिवर्मवत् प्रणवे ॥ कुष्टनाशनः पु वाराहीकेदः
 किणखरेयशे यरुषे किटिमे गौरसर्षपः इति राजनिर्घटः ॥
 स्त्रे २ वेपादिके पाणि पाद लीरीशहतः इति रत्नमाला ॥
 स्फुटिते तीव्रवेदने ३ केउमिद्रिः कुष्टनाशनी स्त्री सोमराजः
 सगगेच गेडेरलसकेविते ४ इति रत्नमाला ॥
 सकेउरागपिउकेददुमेउलमुहने कुष्टले स्त्री कुत्तितस्थले इति
 ५ रक्तसमूले केउमतस्फोट ॥ सेलिप्रसारवाकरणे ॥
 यज्ञलन्यपि तच्चर्मदलमाख्याते कुष्टसदनः पु आभगवयः इति
 सेयशीमहमुच्यते ६ सत्त्वा राजनिर्घटः ॥
 वद्वाः पिउकाः साववयः ॥ कुष्टहेता पु हस्तिकेदः इति
 यामेत्युक्ताः केउमत्यः मदाहाः राजनिर्घटः ॥
 ७ नेवस्फोटस्त्रीवदोहे रूयेता ॥ कुष्टहेत्री स्त्री वाकुची हाकुच
 जोया पाण्योः ककुरुशस्त्रिवा ३ इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥
 ८ स्फोटाः प्रणवारुणा भासा कुष्टरुत पु खदिरहत्तः इति
 विस्फोटाः स्य स्तनु तवः ९ त्रिकोडशेषः ॥
 १० प्रणवे सदाहाति शतारुः कुष्टाणि पु विद्रावदिरः इति
 स्याहहुव्रण ११ सकेउपि उका ॥ शहवेदिका यदालः ॥
 प्रणवावहुसावा विचर्षिका ॥ आदित्ययत्रः खदिरः ॥
 इति माथवकरः ॥ गेथकः इति राजनिर्घटः ॥
 कुष्टकेतु पु भूष्माहृत्यः इति न
 राजनिर्घटः ॥ कुष्टी त्रि कुष्टरोगमुक्तः यथा
 कुष्टगेथि स्त्री पलवालुकं इति कुष्टातिपातकी इति सुहितले

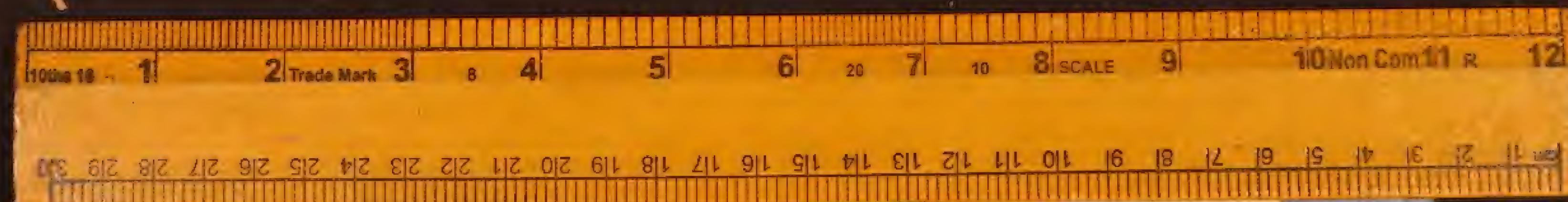
कृष्णले क्ली केदने इत्यादि। विनिवारिणः पथ्यत्वेव अस्य।
 कोषः ॥ नाडिकागुणाः तार २ सत्ते ॥
 कृष्णः ३ पु शिवस्यगणदेताभेदः मधुरत्वे गुरुत्वे रुतत्वे रुचि।
 पुणविशेषः इति मेदिनी। कारिते वायुकफाप्रमरी शर्करा
 फललताविशेषः कुमरा इति रोगनाशितेव अस्यमज्जगुणाः
 भाषा तत्पर्यायः दृणावासः ॥ मुक्रकारिते पित्तनाशिते ॥
 तिमिषः ३ ग्राम्यकर्कटी ४ इति वल्लिशोधनत्वेव इति राजवल्लभः
 त्रिकोडशेषः कृष्णः ५ ॥ कृष्णः ५ ॥ कृष्णः ५ ॥
 कर्करीः ६ इत्यमरः कृष्णः ५ ॥ इत्यमरः ॥
 ७ इति तट्टीका पुष्पफलः ८ ॥ कृष्णः ५ ॥ कृष्णः ५ ॥
 इति तत्त्वमाला कृष्णः ५ ॥ हेमचंद्रः कर्करीः ५ ॥ इति
 कर्करीटिका ५ ॥ कुम्भी ५ ॥ ॥ राजनिर्वेदः योगक्रियाविशेषः
 हृत्तफला १२ सफला १३ कुम्भी ५ ॥ इति शहरत्नावली ॥
 ला ५ ॥ नागपुष्पफला १५ कुम्भी ५ ॥ कृष्णः ५ ॥ इति ॥
 अस्यफलगुणाः मृज्जाघातप्रमेह कविकल्पद्रुमः ॥
 कृष्णप्रमरीनाशिते विण्मूत्रप्रमेहे कृष्णले क्ली कुशलं इत्यमरटीका
 तस्मान्निशमनत्वे जीर्णगुणैश्च कृष्णः पुं जनपदः इति ॥
 ते मुक्रहृदि कारिते स्वादुतरत्वे सिद्धोतकोमुषा मुणादिहृत्तिः
 अरोचक हृत्ते वलकारिते ॥ कृष्णरायी स्त्री कृसीदयत्नी ॥
 पितापहृत्ते वल्लीफलानां ॥ इति जटाधरः ॥
 मधुप्रवलेव इति राजनिर्वेदः कृष्णस्त्री स्त्री शिबी ॥ इति
 तस्यबालफलगुणाः पित्तहृत्ते राजनिर्वेदः ॥
 मधुमफलगुणाः कफकारिते कृसीदे क्ली ज्ञानदानजीविका
 अतिगुरुयाकिते पक्वफलगुणाः वृद्धाजीवने सदत्वात्तया ॥
 लघुयाकिते उप्तत्वे तारसत्ते वाडि देतया इत्यादि भाषा।
 अग्निदीपनत्वे वल्लिशोधनत्वे ॥ तत्पर्यायः अर्थप्रयोगः २ ॥
 सर्वदोष नाशिते रुच्यत्वे ॥ हृदिजीविका ३ इत्यमरः ॥

कृसीदके त्रि इति मेदिनी ॥ शहरत्नावली ॥
 कृसीदायी स्त्री कृसीद यत्नी इति कृष्णमालः पुं चौरः इति ॥
 जटाधरः ॥ हारावली ॥
 कृसीदिकः त्रि हृदिजीवी तत्त कृष्णमासवे क्ली मधु इति ॥
 यथीयः वाडि पिकः २ देव्याजी राजनिर्वेदः ॥
 वः ३ वाडिपिः ४ इत्यमरः ॥ कृष्णमेघः पुं कामदेवः इत्यमरः
 कृष्णमे क्ली पुष्प ॥ फले कृसेभे क्ली स्वर्ण इति मेदिनी।
 स्त्रीरजः नेत्ररोगविशेषः इति पुष्पविशेषः कृष्णमफल इति
 मेदिनी ॥ भाषा तत्पर्यायः कमलातमे
 कृष्णमपरे क्ली पुष्पविशेषः ॥ २ वल्लिशाले ३ महाराजने ४
 यदना इति ख्याते तत्पर्यायः ॥ इत्यमरः यावके ५ पीते ६
 पाटलिपुत्रे २ इति हेमचंद्रः ॥ यमोत्तरे ७ १ कं ८ लोहिते ९
 कृष्णममथ्ये क्ली वल्लिशाले ॥ वस्त्रेजने १० अग्निशाले ११
 वालिता गाव इति भाषा इति अस्य शाकगुणाः मधुरत्वेकदत्ते
 शहरवेद्रिका ॥ (ति) उप्तत्वे विण्मूत्रदोषमद नाशिते
 कृष्णमोजने क्ली कृष्णमाकारी टाष्टप्रसादनत्वे रुचिप्रदत्ते
 मलसंभवमेजने तत्पर्यायः ॥ अग्निदीप्ति कारितेव इति।
 यौवके २ रीतिपुष्प ३ पुष्पकेतु राजनिर्वेदः रुतत्वे कफवायु
 इत्यमरः राजनिर्वेदोक्त गुण नाशिते पित्तकारितेव ॥
 यथीयो पुष्पोजनशब्दे दृष्टव्यो तत्रैलगुणाः कदत्ते उप्तत्वे ॥
 कृष्णमात्मके क्ली कुंकुमे इति विदोष कारिते गुरुत्वेव इति ते
 हारावली ॥ राजवल्लभः कृष्णममलनाशि
 कृष्णमाथियः पुं वेपकहृत्तः ॥ तेजोवल कारितेव चर्षणेनास्य
 इति शहरत्नावली ॥ गुणाः विदोष कारिते पाण्डुरतत्तय
 कृष्णमाथिराट् पुं वेपकहृत्तः ॥ केडुकारितेव इति राजनिर्वेदः
 इति त्रिकोडशेषः ॥ कृसेभः पुं कमेडलः इत्यमरः
 कृष्णमायुधः पुं कामदेवः इति महाराजतद्वत्तः इति राजनिर्वेदः



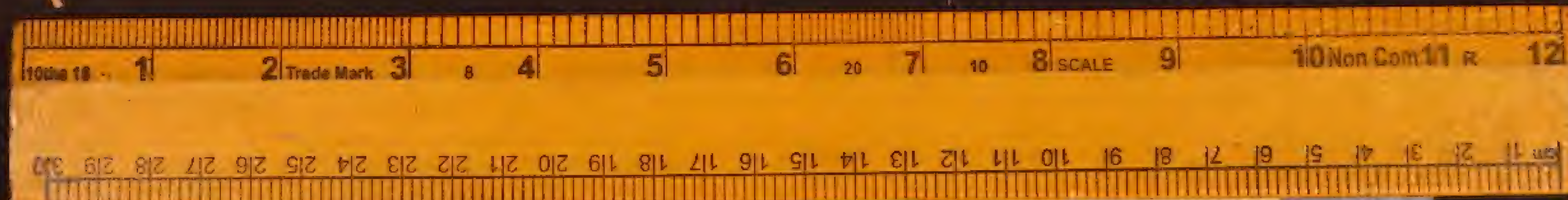
कृतस्य ६३५ कृणिका
 केतवे इत्यमरः ॥ व्याधी सः इत्यमरः एकैतेन ॥
 कृतके ली फाले इत्यमरः ॥ स्वभावेन निरवधि कालस्य ॥
 कृतकः पुं कवरी इति व्यापकोय आकाशदिः इति
 त्रिकोडशेषः मुरानामोयद्रव्ये भरतः आलनारः इति ।
 इतिशहमाला ॥ राजनिर्घटः ॥ (इवे)
 कृतकृत पुं शिवः कायस्यः ॥ कृतस्य ली व्याजनवाद्यगथ
 इतित्रिकोडशेषः कितवेति ॥ इति जटाधराः ॥
 कृतजः पुं कृतजहृतः इति कृतसाक्षी त्रिमिथ्यासाक्षी इति
 राजनिर्घटः ॥ व्यवहारतत्वे ॥
 कृतपूर्वः पुं हस्तिनोत्रिदोषज कृतागारं ली वउभी तत्पर्यायः
 ज्वरः इति त्रिकोडशेषः ॥ चेदृशालिका इतित्रिकोडशेषः
 कृतयर्वोऽपिक्वचित् यावः ॥ स्त्रीणां क्रीडागारे इत्यादिकोड
 कृतयालकः पुं पितृज्वरः ॥ टीका ॥
 कुलालस्यवनेकुमारोपोयान् ॥ कृतार्थभाषिता स्त्री प्रवेयकल्पने
 इतिभाषा इतिहासवली ॥ (हि) ॥ कथारूपकथा इति भाषा इति
 कृतयंत्रं ली आभिषेदनामृग्य शहरत्नावली ॥
 वेधनार्थयत्नस्थानयंत्रनिवेशते कृडि चान्ये चनीभावे इति
 तत् फोद इति भाषा तत् यावतभते इति कविकल्पद्रुमः
 यर्ष्यायः उन्मायः ॥ इत्यमरः ॥ कृडि ली भित्तिः देयाल इति
 कृतशाल्मलिः पुं शाल्मलिर्विशे भाषा इति शहरत्नावली ॥
 वः काशिमाला इति व्यातः कृत्स्न कृण त क संकावे । इति ॥
 शाल्मलिः अतृप्त शाल्मलिर्वा कविकल्पद्रुमः ॥ (कल्पद्रुमः)
 इत्येत्ये इति भरतः ॥ तत् कृण कडः संकुचि इति कवि
 यर्ष्यायः रोचनः ॥ इत्यमरः ॥ कृणिः विकृणिः रोगादिनाके
 राजनिर्घटं गुण यर्ष्यायो ॥ चितकरः इत्यमरटीकाया भरतः
 रोहितक शब्दे इष्टयो ॥ (ल) कृणिका स्त्री शृंग वीणा मूलस्य
 कृतस्यः त्रि एक रूपतयायः का वेशशालाका तत्पर्यायः ॥

कृपः ६३५ कृकः
 कलिका इति हेम चेद्रः । नदीमध्यस्थितो हतः पर्वतो वा
 कृदः पुं जातिविशेषः ॥ यथा इत्युणादिकोषः कृपकः ॥
 ब्राह्मणा मृषि वीर्येण कृतोः कृपा इति भाषा मन्माने इति
 प्रथम वासरो कृत्स्निते चोदो ॥ मेदिनी ॥
 जातः कृदः सेन कीर्तितः ॥ कृपकः पुं नौकागुणवैयनस्तेभः
 तदशेषे विप्रतल्प यतितो ॥ मास्तुल इति भाषा इत्यमरः
 स्मृत दोषतः सयः कोटक ॥ तैलपात्रे कृपा इति भाषा
 संसर्गादयमो जगती तले ॥ कुकुंदोऽपयाने चिता ॥
 इतिब्रह्मवैवर्ते पुराणे ॥ इति मेदिनी ॥
 कुदालः पुं कुदालवृक्षः कृपागः पुं रोमोवः इति
 इत्यमरटीकाया रमानाथः ॥ शहरत्नावली कृपाकोऽपिपारः
 कृपतकदौर्वल्पे अये वष्टसरी कृपाः पुं अकृपाः इत्यमर
 इति त्रिलोचनः सप्तमसरी इति टीका कृवारोऽपि पारः ॥
 कविकल्पद्रुम टीकाया इगीदसः कृपिका स्त्री श्रेभोगतोयले
 कृपः पुं स्वनामख्यातो जलाया जलमध्यस्थित पर्वतादिः इति
 १ः पाकुया इति भाषा तत्पर्यायः मेदिनी ॥
 श्रेयुः २ प्रहिः ३ उदयाने ४ कृमे ली सरोवरः इति जटधराः
 इत्यमरः तस्य लक्षणं यथा कृः पुं भक्त इति हलायुधः
 भूमोख्यातोऽल्पविस्मरणेभीति कृकः पुं ली क्रवोर्मथ्ये अद्रयमथ्य
 मेऽलाकृतिः वडोऽवडः सकृपः स्थाने इत्यमरः मयूरपुच्छमृष्टिः
 स्यात्तदेभः कोयमुच्यते इति कृशमृष्टिः इति इतिवैशेषणक
 भावप्रकाशः तज्जलगुणाः वात व्रतटीकाया नीलकंठः कटिने
 कफनाशिते अग्निदीयनत्वे श्रमक केतवे इति मेदिनी ॥
 लघुत्वे पित्तवर्द्धनत्वे क्षारत्वे विकस्यते देभः क्षिप्रोपरिभागः
 शीतकाले उष्णत्वे उष्णकाले ॥ सतुश्रेगुष्टो गुलि मध्यस्य उपरि
 शीतत्वे वसंतकाले प्रशस्तत्वे भागः इति हेमचन्द्रः हेवीजे
 इति राजवल्लभः गर्तः गुणवृक्षः इति तैत्तिरीय ॥



कूर्मः पुं शीर्षे इति धरणी। कूर्पे ली भद्रय मध्यस्थे इति॥
 कूर्कपिपीः ली अत्रिस्तेयः॥ हेमचंद्रः ॥
 मुद्रा इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥ कूर्पीसः पुं कस्तुरकः वारवाणाः
 कूर्चशीर्षः पुं जीवकहस्तः सतु इति हेमचंद्रः ॥
 अष्टवर्ग मध्य पवित्रौषधिः॥ कूर्मः पुं जलजेतु विशेषः॥
 इत्यमरः ॥ काकूम इति भाषा तत्पर्यायः
 कूर्कशीर्षकः पुं जीवकः इति ककूयः १ येवनारः १ गुलः ४
 राजनिर्जटः ॥ येवगुप्तः ५ पीवरः ६ कमठः ७
 कूर्कशे पुं नारकेल वृक्षः॥ जलगुल्मः ८ इति जटाधरः ॥
 इति राजनिर्जटः ॥ अस्य मोसादि गुण यस्मिं योतरो
 कूर्किका ली लीविकृतितीर ककूयप्रहृष्टद्वयो वास्यवायु
 इति भाषा इत्यमरः साहिधा विशेषः यथा उन्मीलने स्तनः
 यथा दध्रासहच यत्पकुली कूर्मी भिन्नो जन समप्रभः इति
 सादधिकूर्किका तं क्रेण पकुंय शारातिलक टीका ॥
 त लीसाभवेतककूर्किका इति मुद्राविशेषः यथा वामहस्तस्य
 भरतः सूचिका सूच इति भाषा तर्जन्या दक्षिणस्य कनिष्ठया ॥
 तलिका तली इति भाषा ॥ तथा दक्षिण तर्जन्या वामगुह्येन
 कुनैलः कुंदि इति भाषा ॥ योजयेत् उन्नते दक्षिणगुह्ये ॥
 कुंविका कुंजि इति भाषा इति वामस्य मध्यमादिकाः अंगुली
 हेमचंद्रो मेदिनी च ॥ योजयेत् पृष्ठे दक्षिणस्य ॥
 कूर्द्वज क्रीडाया इति ॥ कश्यप वामस्य पितृ तीर्थेन
 कविकल्पद्रुमः ॥ मध्यमानामिकेतया अथोमुखेव
 कूर्द्वने ली क्रीडा खिला ॥ ते कुर्यादक्षिणस्य कश्यप ॥
 इत्यमरः ॥ कूर्मीपृष्ठ समं कुर्यादक्षिणस्य
 कूर्द्वनी ली चेन्नीपूणिमा सातु सर्वतः कूर्मी मूत्रेयमाख्याता।
 कामदेवोत्तमव तिथिः इति देवता ध्यानं कर्म्मणि इति
 त्रिकोऽ षोडशः ॥ तत्र सारः सत्यमुगे ॥

समुद्रमेषान कालेमेदः यवत लेत्र नाम तेनो वदेत् तयाच।
 धारणार्थं ककुभयभगवदवता यत्र न तत्र दिव्यापाधिव नाभसाः
 विशेषः यथा लीगद मध्ये दृश्यते समहोत पाताः सारिदश
 भगवान् कूर्मरूपी सयं हरिः तत्र पीडयेत् सारिर्वलाधिपो ॥
 इति यमपुराणे अपि च ॥ उष्टः सत्यवीर्यः सुभावहः
 विलोका विज्ञेशविधि तदेसरो एकदा पीडयेद्यत्र भानुजः कूर्म
 उरत वीर्याऽवितयोभिसेयः येचकेतत्र स्थाने महाविज्ञो ॥
 कृत्वा वपुः काकूय मद्रुतेमहत नायते नात्रसेशये उष्टस्थाने
 प्रविश्य तोये गिरि मुजहार। गते चेदे कर्तव्ये शोति पोटिके
 इति श्रीभागवते ॥ तच्चक्रमध्यस्था देशाः मध्ये
 कूर्मचक्रं ली कृषिकर्मात् सारस्वता मत्स्याः मूरेसेनाः ॥
 ककुपाकारचक्रं तस्याकारो। समारवराः येचाल शालमोडय
 यथा प्राङ्मुखो भगवान् देवः कुरुतेत्र गजा ह्याः महनेमिष
 कूर्मरूपी यवस्थितः आक्रम्य विध्यादि पौष्टोषाः सयामुनाः
 भारते वर्षे नवभेदे यथाक्रमे काश्यपः योथ्या प्रयागश्च गया
 तत्र न तत्र न्यास क्रमः मध्य वेदेरुकादयः तत्र पूर्वस्य ॥
 प्रागाग्नि याम्पादि कृतिकादित्रय देशाः प्राच्या मागध प्राणोच
 त्रयेः कूरवेधयुतैस्तेस्त्रीयेते वारोद्दी गोऽरावकाः बहुमान
 तत्रिवास्तिनः तत्र वोथो यथा तमोलिम प्राज्योतिषोदयादयः
 पूर्वीयो भवेदधो वेधोत्तर। तत्राधिकोणस्य देशाः ॥
 दक्षिणे ईशाने राक्षसेवेधोवेध आग्नेया मंग वेगोयवेगोत्रेपुर
 आग्नेय मारुते तारात्रयान्विते देशलाः कलिगोदुश्चकिष्किथ्या
 तत्र सौरियत्नेन चिंतयेत् ॥ विहर्भ शवरादयः तत्र ॥
 तत्र वेधादिजन्य दोषाः अतिर दक्षिणस्य देशाः दक्षिणोऽवेति
 छिन्नाहृष्टिः शालभामृषिकाः ल महेंद्र मलया ऋषामृककाः
 गाः स्वचक्रं परचक्रं संप्रैते चित्रकूट महाराणकोवीसिंहल
 सभवेति च एवं देश गृह ग्राम कोकणाः कावेरी ताम्रपर्णी च



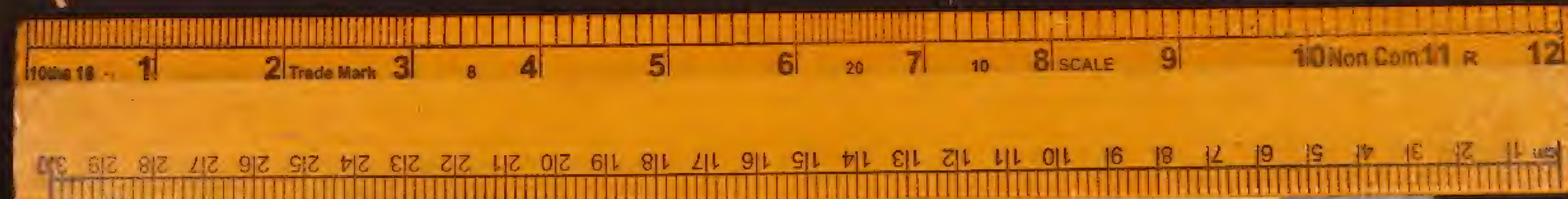
लेका त्रिकुटकादयः ॥ तत्र कोष्टकदी उभेपादौ हेमिष्टे ॥
 नैर्जित कोणाह देवाः नैर्जिते ॥ पुष्क मीरिते क्रमेण नन ॥
 द्विविधानर्त महागण्डाश्चैवतः विभजेन्मथस्य मपिभागतः ॥
 यवनः पद्मवः सिंधुपारसीका तस्यागविशेषस्थितस्य जपादौ
 दयोमताः तत्र यस्मिन्मस्य ॥ गुणदोषाः यथा मुखस्थालभने
 देशाः यस्मिन्मे हेमयास्त्रादि ॥ सिद्धिं करस्याः स्वल्पजीवनः
 त्रिकुवास प्राकादयः तत्र वायु उदासीनः कुत्ति सस्याः पादस्था
 कोणस्थ देशाः वायव्यगुजरादयः उः खमासुयात पुष्कस्यः पीयूषे
 नादजालेयरादयः तत्र मेरीवेथनाद्यादनादिभिरुचक
 उत्तरस्थ देशाः उत्तरेवीननेपाल मिदे प्राक्ते मेत्रिणा सिद्धि ॥
 हैनकेकेय मेदराः गोथारा दायके तदज्ञाने दोषः ॥
 हिमवत क्रौंच गेयमादनमाल पिगलायो कूर्मचक्र मविज्ञायः
 कैलाशमद्र काश्मीरक्षेत्रदेशः कुर्यात् जय यत्तके तस्ययत्त
 खसादयः तत्रेष्टानकोणस्थ फले नास्ति सर्वावर्थायकल्पते
 देशाः येषाने सर्वा भौमश्च ॥ इति तत्रसारः ॥
 गंगाहारस्तु देकणः वास्तीका कूर्मपृष्ठः पुं अस्त्रानवृत्तः इति
 ब्रह्मपुरक किराता दशदयः ॥ शब्देन्द्रिका कक्षयस्य पृष्ठदेश
 इति ज्योतिस्तत्ते जय यत्त कूर्मपृष्ठके स्त्री शरावे शरा
 कर्मोक्त कर्मवीकार चक्रे तस्य इति भाषा इति शब्देन्द्रिका
 लिखनक्रमः चतुरस्रभुवेभिता कूर्मराजः पुं कक्षयराजः तत्
 कोष्ठात् नवके लिखित पूर्व यर्थायः अक्षयः २ परीवर्तः ३
 कोष्ठादि विलिखित सप्तवाहन इति जराथरः तथाहि पृष्ठि ॥
 वक्रमात लक्ष्मीशे मध्यकोष्टे स्थिराभवभूजगम धारयेनात्
 सरान् युग्मकमालिखित दिक्षु कूर्मराज तदिदं हितये दधीयाः
 पूर्वादिता यत्रक्षेत्रादि क्षरे ॥ दिक्कैजराः कुरुते तत्रि तये
 संस्थितिः सुखततस्य ॥ ॥ दधीयी मार्याः करोतुहकार्मुक
 जानीयात् हस्ताभयतः स्थितौ माततज्ये इति महानाटक ॥

सपवादिकक्षयः यथाविलाक राजनिर्घटः ॥
 विज्ञेय विधिं तदेष्टो उरत ॥ कूलहेडकः पुं जलावर्तः इति
 वीर्योऽवितयोऽभिसेयिः ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 कलावपुः काक्षय मद्रुतेमहत कूरः पुं स्त्री युगेथरः यत्र ॥
 प्रविष्टतोये गिरिमुजहार ॥ रास्य युगकाष्ट मासज्यते तत्र
 सरासरेन्द्र भुज वीर्य वेपिते ॥ इत्यमरमेदिनीकरो ॥
 परिश्रमन्ने गिरि मेगपृष्ठतः ॥ कूरः पुं कृष्णकः कुंजा इति
 विभुतदावर्तन मादिकक्षयो भाषा मनोने त्रि इति ॥
 मेनेऽङ्गः कंडूयन मप्रमेयः इति मेदिनी ॥ (यः
 श्रीभागवते ॥ कूररी स्त्री कंवलाद्यादितर
 कूल आहमो ॥ इति इतिहलायुथः ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ (ने कूर्मोऽः पुं गणदेवता विशेषः
 कूल स्त्री नद्या जलसमीपस्था कर्कारुः इति हेमचन्द्रः ॥
 तत्पर्यायः वायः २ तीरे ३ कूर्मोऽङ्कः पुं कर्माऽः ॥
 प्रतीवे य तदे ५ तटः ६ तटी ७ इत्यमरीकायो स्वामी ॥
 इत्यमरः सूर्यः सैन्य पृष्ठे कूर्मोऽङ्की स्त्री श्रैविका तर्थाधिः
 तडागः इति विश्वः ॥ इति हेमचन्द्रः ॥
 कूलके स्त्री पुं सूर्यः इति कूरुना स्त्री कुहना इति ॥
 मेदिनी तीरे इति विश्वः ॥ शहरात्तावली ॥
 कूलकः पुं कृमियवितः उपर कूरु स्त्री कूर्जदिका कुरा इति
 दिगि इति भाषा इति मेदिनी भाषा इति शहरात्तावली ॥
 कूलकयः पुं समुद्रः इति ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ (यः कूरुः कृतौ इति कविकल्पद्रुमः
 कूलकया स्त्री नदी इतिहलायु कूरु मनवयो इति कविकल्पद्रुमः
 कूलभूः स्त्री तीरभूमिः इति कृतौ इति ॥
 हेमचन्द्रः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 कूलवती स्त्री नदी इति कूरुः पुं गलः इति हेमचन्द्रः



कुकवाः ॐ क्रकर पत्नी कयाः कुकादिका स्त्री चटायाः ३ इति
 इति भाषा इत्यमरः कुमिः ॥ भाषा इत्यमरः ॥
 इति हारावली ॥ कुकुलासः ॐ कुकुलासः ॥
 कुकरः ॐ शिवः इति इत्यमरटीका ॥
 त्रिकोडशेषः शरीराख्येव कुक्के स्त्री कष्टे तद्वति त्रि
 वाच्येतीत वायु विशेषः यथा सातयनादि व्रते इत्यमरः ॥
 कुकरस्तु त्वेव जवाकुसम पाये इति मेदिनी सूत्र ॥
 सन्निभः इति शार्दा तिलक कुक्कुरोः इति राजनिर्घटः ॥
 टीका कुकवापत्नी इति स्मृता व्रते ॐ लिङ्गोप्यये ॥
 शहरतावली चयकंकारी कुक्काति कुक्कः ॐ व्रतविशेषः
 हतः इति राजनिर्घटः ॥ यथा वशिष्ठः अभक्त स्तुतीयः
 कुकला स्त्री पिण्णली इति कुक्काति कुक्को यावत् सकुहाद
 राजनिर्घटः ॥ इति यावेदेक वारमुदके हस्तेन
 कुकलापाः ॐ कुकलासः इति गृहीते शक्नोति तावन्नवसु ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ दिवसेषु भक्षयित्वा ग्रहमुपवासः
 कुकलासः ॐ जेतविशेषः ॥ कुक्काति कुक्कः समेतुर्यथाहा
 काकलास इति भाषा तत दश रात्रे निराहारः सकुक्काति कु
 यर्णायः सप्तः २ इत्यमरः ॥ कुः यततः कुक्काति कुक्कुर्येहा
 वेदारः ३ क्रकवातयत्तुणज दशहमाथमशक्तविषये वसुपरा
 नः ५ प्रतिस्वयः ६ इति त्रिकोडशेषः वरेत कुक्काति कुक्के च पिबेतायेत
 प्रति स्वयंकयानकः ७ इति स्याः प्रीतले एकविंशति रात्रे तु
 केटकागारः ८ दुरोगहः १० काले खेतेषु सेयतः काले पितृ
 दुमाश्रयः ११ इति राजनिर्घटः ॥ शतः साये मथ्याक्रोष्यत्यर्थः
 कुकवाकः ॐ कुक्कुरः इत्यमरः इति शायिभूतविवेकः ॥
 मयूरः सप्तः इति मेदिनी ॥ कुक्कारिः ॐ विलोतर हतः
 कुकवाकुथजः ॐ कार्तिकेयः इति राजनिर्घटः ॥
 इति त्रिकोडशेषः ॥ कुक्काईः ॐ दिन षट्कसाथ्यः

व्रतविशेषः यथायत्नेवः साये १ वैज्ञानिकः २ पटः ३ कुकः
 प्रातस्तथैकेके दिनहयमयाविते १५ विदयः १६ इति हेम चेदः ॥
 दिनहयेव नाश्रीयात् कुक्काईः कृतकृत्यः त्रि निष्पन्नकस्मी
 सोऽभिधीयते इति शायिभूतः समाप्तकार्यः यथा कृतकृत्यो
 विवेकः ॥ विविर्मन्येन वई यतितस्य तो ॥
 कृणुः ॐ चित्रकरजातिः इति इतिमाचः ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ कृतकोटिः ॐ काशय मुनिः ॥
 कृत इश प केदे इति ॥ उपवर्धमुनिः इति त्रिकोडशेषः
 कविकल्पद्रुमः ॥ कृतक्रियः त्रिकृतकार्यः यथा
 कृत ईय वेष्ट इति ॥ विशः सुथत्पः यः सृष्टात्तत्रिया
 कविकल्पद्रुमः ॥ वाहनामुधे वेषः प्रतोदे ॥
 कृते स्त्री सत्यमुगे यर्ण्यान्ने १ प्रमीनवा यष्टिम्बुदः कृतक्रियः
 इत्यमरः फले इति ॥ इति मनुः
 हेमचेदः फले इति कृतव्रः त्रि कृतहन्ता अर्थात् येन
 मेदिनी ॥ कृतव्रः त्रि कृतहन्ता अर्थात् येन
 कृतं त्रि विहितं हिंसितं ॥ जीतकः अस्तीकर्ता नेमकः ॥
 इति मेदिनी निष्पादिते ॥ हाराम इति पारसभाषा तस्या
 इत्यमरटीकायो मयुरानाथः ॥ शायिभूता भावो यथा वृत्तयेव
 कृतके स्त्री विडलवणे ॥ सगयेव चोरेच गुरुतल्पगे ॥
 इत्यमरः ॥ निष्कृतिविहिता सद्भिः कृतव्रेना
 कृतकः त्रि कृत्रिमः इत्युणादि निष्कृतिः सत्तवद् विधो यथा
 कोषः ॥ भर्तृपंग्रयहन्ती च पितृपिण्डय
 कृतकस्मी त्रि कार्यक्षमः तत हारकः यस्माद्गृहीता विधौ च
 यर्ण्यायः प्रवीणः २ शक्तिः ३ दक्षिणो न प्रयच्छति पुत्रानस्त्रिय
 निष्पातः ४ निपुणः ५ दत्तः ६ स्वयोद्देष्टि यश्चतारं जातयेन्नरः
 कृतहस्तः ७ कृतमुखः ८ कुशलः कृतस्य दोषे वदति सकामान्
 ९ चतुरः १० अभिज्ञः ११ विज्ञः ॥ नकरातिमः नस्मरे कृतयस्तु



कृतक

६४२ ६४३ कृतक

आश्रमान् यस्तु दृश्येत सर्वं कृतमालः पुं आश्रय वृत्तः ।
 स्नानार्थिभिः सांकेतिकज्ञानवृत्तिः सौदालि इति भाषा इत्यमरः
 मनः इति प्रायश्चित्ततत्वे संदृष्टं कर्णिकारवृत्तः सत्त्वलक्षणं
 गण वचने ॥ यः कौटशोनाल इति भाषा इति
 कृतछिद्रा स्त्री कोषातकीलता राजनिर्घटः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कृतमुखः त्रि कतकर्म कृती
 कृतज्ञः त्रि मघादी कुकुरे पुं इत्यमरः ॥
 इति मिदिनी ॥ कृतलक्षणाः त्रि गणेष्वतीतः
 कृतज्ञा स्त्री वायमाणा लता इति शौर्यादि गुणोत्पातः इत्यमरः
 राजनिर्घटः ॥ कृतवेतनः त्रि वेतनेन ॥
 कृतदासः पुं नारदोक्त पंचदश निष्कृदासादिः इति स्मृतिः
 दासोत्तरीत दासविशेषः सत् कृतवेधकः पुं घोषातकी ॥
 केनचिन्निमित्तेन यतावत्कालं श्वेतघोषा इति भाषा इति ॥
 यथैतं तवाहं दास इति कृतः ॥ त्रि माला ॥
 समयः इति क्रमसे ग्रहः ॥ कृतवेधता स्त्री कोषातकीलता
 कृतपुलः त्रि वाणीशब्दाविवरणः इति राजनिर्घटः ॥
 भालातिरोराज इति भाषा कृतश्रमः त्रि महोत्साहः येन
 तत्पर्यायः कृतहस्तः ॥ सप्रयोग श्रमः कृतः सः इति शब्दमाला
 विशिखः ३ इत्यमरः ॥ कृतसायत्विका स्त्री कृतसयती भाषा
 कृतपूर्वी त्रि पूर्वनिष्पन्नकर्म प्रथमविवाहिता स्त्री तत् ॥
 कृतपूर्वमेनेन इत्यर्थे इति ॥ यथ्यायः अथ्युदा ॥ अथिविज्ञा
 यथा कृतपूर्वी कटे इति ॥ इत्यमरः कृतसायत्विका य
 सेतिप्रसार व्याकरणे ॥ कृतसायती ॥ कृतसायतीका
 कृतफले स्त्री ककौले इति इति तट्टीकाया रमानाथः ॥
 राजनिर्घटः ॥ कृतहस्तः त्रि कृतपुलः ॥
 कृतफला स्त्री कोलाश्री इति सपिहित शरमात्त योथारिः ॥
 राजनिर्घटः ॥ इत्यमरः ॥

कृती

६४२

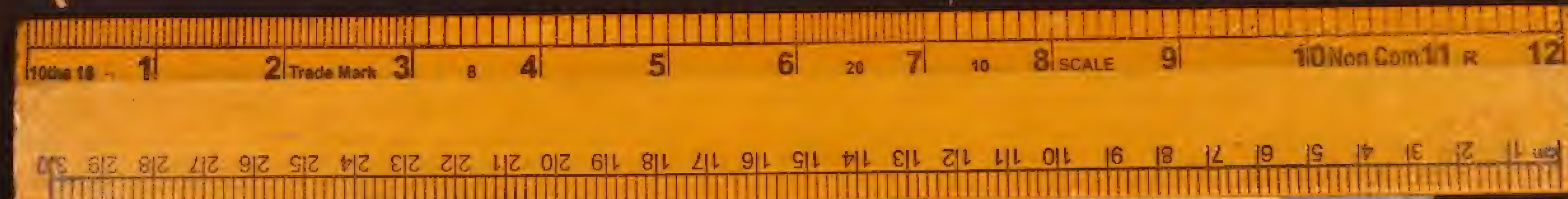
कृतिवा

कृतोत्तलिः त्रि येनोजलिः कृतः इति शब्दमाला वली ॥
 सः तुषाथिभेदे पुं इति कृतं त्रि कृत्रे वेष्टिते इति
 धाणी ॥ हेमचंद्रः ॥
 कृतोतः पुं यमः सिद्धोतः ॥ कृतिः स्त्री कृत्सागादिचर्मा
 देवपूर्वदेहकृते फलोन्मूली ॥ इत्यमरः त्वक् भूर्जः कृतिका
 भूते शुभाशुभकर्म अकृशालकर्म नक्षत्रे इति मेदिनी ॥
 इत्यमरः शनिवारः इति कृतिका स्त्री श्रीश्रवणादि सप्त
 शब्दचंद्रिका ॥ विशत्यतरीत तृतीय नक्षत्रे
 कृतोत्तजनकः पुं सूर्यः इति तत्पर्यायः बहुला ॥ श्रीप्रदेवा
 हेमचंद्रः ॥ इति हेमचंद्रः तस्यासुर्ये ॥
 कृतोता स्त्री रेणुका नाम गेयद्रा अग्निशिखा कृति यद्वत्ता कामये
 इति शब्दचंद्रिका ॥ इति कालिदासः क्षरनिभसट्ट
 कृतार्थः त्रि कृतप्रयोजनः ॥ तारामये इति केचित् तस्या ॥
 कृतकार्यः यथा विलोकनेनैव अथिष्टा श्रीदेवता अग्निः सानु
 तवामुना मुने कृतः कृतार्थोऽस्मि मिश्रगर्णातरीता इति दीपिका
 निवर्हिता हसा इति माचः ॥ तत्तजातस्य फले सार्थाधिकः सत्
 कृतालयः पुं तेकः इति ॥ यनेर्विहीनो हृष्याद नोत्पन्नमतिः
 त्रिकोऽशेषः ॥ कृतज्ञः कठोरवाक् वाहितकर्म
 कृतावशक्यिकः त्रि वस्त्रादिना कृतस्यात् चेत कृतिका यो मनुजः
 पृष्ठजान जेजादिवेधः इति प्रसूतः इति कोष्ठी प्रदीयः
 कात्यायनः ॥ कृतिकाभवः पुं चंद्रः इति
 कृतिः स्त्री करणे हिंसा इति शब्दचंद्रिका ॥
 मेदिनी ॥ कृतिकासतः पुं कार्तिकेयः
 कृतिकरः पुं रावणः इति इति हेम चंद्रः ॥
 शब्दमाला ॥ कृतिवासः पुं शिवः इति ॥
 कृती त्रि नि पुणः योऽतः द्विरूपकोषः ॥
 इत्यमरः साधुः पुण वान कृतिवासाः पुं शिवः इत्यमरः ॥



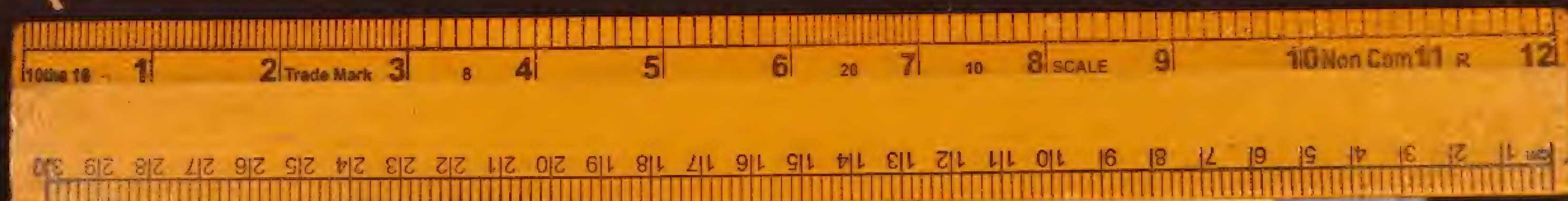
कृत्याः वि शिल्पी इत्यादिकोषः मालोजलाकृतिं इत्यमरभरती
 कृत्यं क्ली कार्यं प्रयोजने इति तस्याध्याने यथाक्रोधाज्जलेती ॥
 हेम चंद्रः ॥ ज्वलने वमन्ती सृष्टिं दहन्ती ॥
 कृत्याः वि विहिष्टः कार्यं दितिजे यसन्ती भीमेनदन्ती ॥
 इतिमेदिनी यथादिभेदः प्रणामाणि कृत्या रोरुयमाण ॥
 इतिजटाधरः प्रत्ययविशेषः लुप्योयकाली अतिचारिकी
 यथा कृत्याः घटते समाख्याताः क्रिया यथा रोगकृत्या ॥
 क्यएणतो भावकर्मणोः तथा ग्रहादीनां निरासः शोतिरीरिता
 नीयावनेतादयत्केलिमः कर्म वृषपञ्चानां सर्वेषां विधेयत्वं ॥
 कर्त्तरि इति सपञ्च सम्प्रदायः मुदीरिते इति षट्कर्मदीपिका
 कारिकाकाकर्त्तरिकर्मणिचा कृत्रिमे क्ली विस्लवणे इति
 र्थविहिताः कृत्यावाचलिणसुः मेदिनी काचलवणे जवादि ॥
 कृत्यास्तवाद्यः कोपदेव मते नामगोपद्रव्ये रसोजने इति ॥
 तेल्याः रुद्धोः कभाव इत्युक्तेः राजनिर्घटः ॥
 खचित् कृत्या कर्त्तर्यपि सुः कृत्रिमः पुं सिद्धकः इति ॥
 कर्त्तरि यथा भवत्यस्तुः भव्या मेदिनी द्वादशाविधं पुत्रोत्पत्तिं
 लता भव्यं वने कर्माणि यथा पुत्रविशेषः इति जटाधरः ॥
 यामोगतव्यः नगरीगतव्यापुः कृत्रिमः त्रिकरणाजातः रचितः
 गतव्यं कर्त्तरि कर्माणि किं इति मेदिनी ॥
 स्यात्तव्यं स्थेयं व्रतभूय व्रत कृत्रिम कः पुं तरुष्कामामोयद्र
 इत्या इह भावेकृत्याः असेनाया इति राजनिर्घटः ॥
 मित्येव सूर्योः कः भिद्योः कृत्रिमभूयकः पुं नानासंगीया
 नंदो इत्यमरीकाया भरतः ॥ इव कृत दशोगादिभूयः तत् ॥
 कृत्यासी क्रिया यथाको ॥ यर्थायः हकभूयः २ इत्यमरः ॥
 कृत्या मकार्षीः देवता यज्ञ कृत्रिम पुत्रः पुं द्वादशाविधं ॥
 देवताविशेषः यथाप्रज्ञादवीर पुत्रमध्ये पुत्र विशेषः तथाच
 ते कृत्या मत्पादयामासु जीर्णान् मनुः सहस्रांशुप्रकर्षाद्येगुणदोष

विचक्षणं पुत्रं पुत्रगुणं युक्तं ॥ कृतने नाव केषानो केदनेच ॥
 सविज्ञेयश्च कृत्रिमः अस्वार्थः ॥ वनस्पतेः पणवाशोचि न कर्मये
 यः पुनः समानजातीयं पित्रोः ॥ पाठने पठने तथा इति ॥
 पारलौकिक आश्वादि करण ॥ कर्मलोचने नारद वचने ॥
 कालाभ्यां गुणदोषो भवत ॥ कृपक ३ व ६ कल्पने सामर्थ्यं
 इत्यवमादिज्ञे पुत्र गुणे च ॥ इतिकविकल्प दुमः ॥
 मातापित्रो गाराथनादिभिर्भुक्ते ॥ कृपतक दोर्वले इति
 पुत्रकृष्यात् सकृत्रिमाख्यः पुत्रो कविकल्प दुमः ॥
 बोध्यः इति कल्लुक भट्टः ॥ कृपकि युतो चित्रे कल्पने ॥
 पुतलिका यथा साकंडके ॥ इतिकवि कल्प दुमः ॥
 कृत्रिम पुत्रकैश्च रेमे इति कृपः पुं कृपाचार्यः सत् ॥
 कुमारसंभवः ॥ दोणाचार्य प्रणालकः इति मेदिनी
 कृत्रिममित्रः पुं रचितवैभुः इति तथाचोक्ते गौतमान्मिषुने ॥
 स्मृतिः ॥ जज्ञे शारस्तम्भाकृद्दतः ॥
 कृत्स्ने क्ली जले इति सिद्धोत ॥ अश्वत्थाम्नश्च जननी कृपश्चैव
 कौमुद्यामुणादि हतिः समुदायः महावलः इति महा भारते
 इत्यादिकोषः ॥ व्यासः इति धरणी ॥
 कृत्स्ने क्ली जले सर्वं कुक्षिः ॥ कृपणः त्रि अदाता तत्पर्यायः
 इति मेदिनी ॥ कर्ष्यः २ किंपचानः इति मेदिनी
 कृत्स्नः त्रि अशेषः समस्तः ॥ ४ तद्रः ५ इत्यमरः किंपचः ६
 इत्यमरः ॥ अनमितेपचः ७ इति तट्टीका ॥
 कृदः पुं धान्यादिगृहे गोला ॥ मेदः ८ कीकटः ९ कुमुत्त १०
 इति भाषा इति सिद्धोत ॥ कीणाशः ११ इति जटाधरः ॥
 कौमुद्यामुणादिहतिः ॥ कुत्सितः इति मेदिनी ॥
 कृतत्रे क्ली लोणले इति महावसन प्राप्तः दीनः यथा
 सिद्धोत कौमुद्यामुणादिहतिः ॥ महावसने प्राप्तो दीनः कृपण
 कृतने क्ली केदने यथा उच्यते इति रामायणे ॥



कृषणः पुं कृमिः इति मेदिनी। कृमिः पुं कीटः योका इति ॥
 कृषा स्त्री करुणा इत्यमरः ॥ भाषातत्पर्यायः नीलोः २
 कृषाणः पुं खड्गः इत्यमरः ॥ इत्यमरः नीलोः ३ कृमिः ४
 कृषाणकः पुं खड्गः इति ॥ इति तट्टीका पुं ५ इति
 हारावली ॥ जटाधरः लात्ता कृमिलः खः
 कृषाणिका स्त्री कृषिका इति इति विश्वमेदिन्यौ ॥
 हेमवेद्रः ॥ कृमिकटकं स्त्री विडंगे ॥
 कृषाणी स्त्री कर्त्री इत्यमरः ॥ विडंगः उडुवरः इति ॥
 कृषिका इति मेदिनी ॥ कृमिकोशोऽप्ये त्रि कोषेये ॥
 कृषाहेतुः पुं वडुभेदः इति कृमिकोशोऽप्ये त्रि कोषेये ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ इत्यमरः ॥ रसमि कायः इति भाषा ॥
 कृषालः त्रि दयालः इत्यमरः इत्यमरः ॥
 कृषी स्त्री द्रोणाचार्यपत्नी इति कृमिः पुं विडंगः इत्यमरः ॥
 मेदिनी ॥ पलाउः कोलमेदः पारिभट्टः
 कृषीटं स्त्री उदरं जले इति भस्मातकः इति राजनिर्घटः ॥
 मेदिनी ॥ विपिने इत्यने ॥ कृमिज्ञा स्त्री हरिद्रा इति
 इति शहरत्नावली ॥ भावप्रकाशः ॥
 कृषीटपालः पुं केनिपातः ॥ कृमिज्ञी स्त्री भूमपत्रा विडंगः ॥
 समुद्रः इति मेदिनी पवनः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 इति शहरत्नावली ॥ कृमिजे स्त्री अगुरु इत्यमरः ॥
 कृषीटयोनिः पुं अग्निः इत्यमरः कृमिजये स्त्री अगुरु इति
 कृषीपतिः पुं द्रोणाचार्यः ॥ राजनिर्घटः ॥
 इति शहरत्नावली ॥ कृमिजा स्त्री लात्ता इति ॥
 कृषीपुत्रः पुं अश्वत्थामा इति राजनिर्घटः ॥
 भूरिप्रयोगः ॥ कृमिरिपुः पुं विडंगः इति
 कृषीसतः पुं अश्वत्थामा इति शहरत्नावली ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ कृमिला स्त्री वडुपसेवल सेतान

प्रसवा इति हेम चेद्रः ॥ हारावली हिदल मिश्रितान्त्रे ॥
 कृमिपुके त्रि ॥ खिचडी इति भाषा यथा ॥
 कृमिपुक्तः पुं कोषामः इति तैडुला दालि तैमिआलवणाईक
 भावप्रकाशः ॥ हिगुभिः सेयुक्ताः सलिलैः ॥
 कृमिपुलः पुं जीवपुलः ॥ सिद्धाः कृषारा कथिता बुधैः ॥
 तत्पर्यायः ॥ कृमिजलजः २ अस्यागुणाः शुक्रवलकारिते ॥
 कृमिवारिरुहः ३ जेतुकेयुः ४ गुरुते पित्तकफप्रदते उज्जिते ॥
 अस्यागुणः १ सवीर्यादौ शोख ॥ विष्टभमलमूत्र कारिते च इति
 सदृशात्ते इति राजनिर्घटः ॥ भावप्रकाशः ॥
 कृमिपुक्तिः स्त्री जलपुक्तिः इति कृषाला स्त्री केशः इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ शहरत्नावली ॥
 कृमिपुलकः पुं वल्लीकः इति कृषाणालः पुं पर्यटः इति ॥
 शहरत्नावली ॥ कृमालकः पुं वनमृगः इति राजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटः ॥ कृषाणी स्त्री प्रियेगुहत्तः इति
 कृव ३ न कृतौ हिंसे इति ॥ शहरत्नावली ॥
 कृविकल्पदुमः ॥ कृषानुः पुं अग्निः इत्यमरः ॥
 कृविः पुं वायवेने तोत इति ॥ चित्रकट्टः इति राजनिर्घटः
 भाषा इति सिद्धोत कौमुद्या ॥ कृषानुरेताः पुं शिवः ॥
 गुणादिहतिः ॥ इत्यमरः ॥
 कृषा ३ य कार्षे इति कृषाप्ती पुं नटः इत्यमरः ॥
 कृविकल्पदुमः ॥ कृषिका स्त्री आखकणीलता
 कृषाः त्रि अल्पः सत्त्वः इत्यमरः इति राजनिर्घटः ॥
 कृषारः पुं तल्पतिलात्रे ॥ कृष ३ आकर्षणे विलेखने ॥
 तत्पर्यायः त्रिसरः ३ इति इति कृविकल्पदुमः ॥
 हेमवेद्रः ॥ कृष ३ आकर्षणे विलेखने
 कृषारा स्त्री तिलोदने इति इति कृविकल्प दुमः ॥



कृष्णः

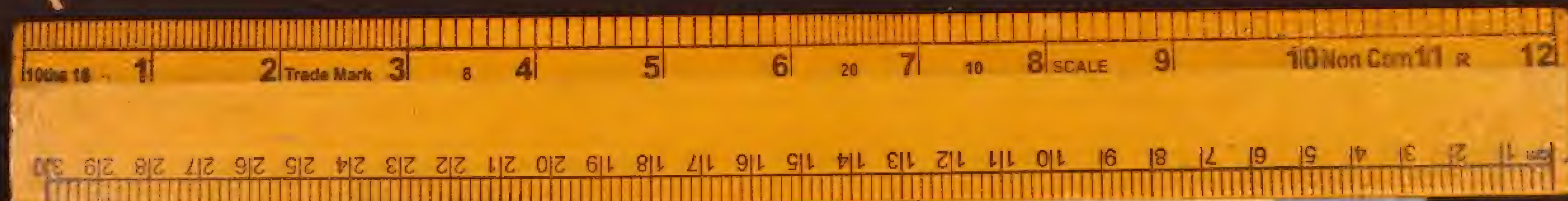
६४८ ६४९ कृष्णः

कृष्णः त्रि कर्षकः इति नीलोजने इति राजनिर्घटः ॥
 मेदिनी ॥ कालागुरु इति तत्त्व माला ॥
 कृष्णः पुं फालः इति मेदिनी कृष्णः पुं भगवदवतार विशेषः
 वृषः इति शब्दचन्द्रिका ॥ कृष्णः सचभूभा हरणार्थं हायरसुग
 कृष्णः पुं कृष्णानुः इत्यमरः शेषेभाद्रकृष्णस्य रोहिणी
 कृषिः स्त्री वैष्णव इति विशेषः ॥ तदत्र निष्पीये देवकी गर्भे ॥
 कर्षणे वास इति भाषा आविर्भूतः तन्नामव्युत्पत्तिर्यथा
 तत्पर्यायः अन्ते २ इत्यमरः ॥ कृषिर्भूवाचकः शब्दोऽत्रातिवृत्ति
 प्रन्ते ३ इति जटा धरः ॥ वाचकः तयो रेको परं ब्रह्म ॥
 कृषिकः पुं फालः इत्यमरः ॥ कृष्ण इत्यभिधीयते इति
 कर्षकः इति केचित् ॥ श्रीधरस्वामी तस्य ध्याने यथा
 कृषीवलः त्रि कर्षकः कृषिजीवी स्मरेद्देवावने रमे मोह वेत ॥
 इत्यमरः काक जेवा वृद्धः इति मनारते गोविदे पुं उरीकात् ॥
 रत्नमाला ॥ गोपकन्याः सहस्रशः आत्मनो
 कृष्णः पुं शिवः इति वदन्तोभोज प्रेषितादि ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ मधुव्रताः पीडिताः कामवागेन
 कृष्टे त्रि कृष्टे त्रे वसाक्षेत्र ॥ चिरमास्मरणेन सकाः मुक्ताङ्गा
 इति भाषा तत्पर्यायः सीत्ये ॥ लसत् पीन त्रेग स्नान भगवताः
 २ हल्ये ३ इत्यमरः ॥ सस्तु यस्मिन् ल वसनामर्शस्त्वल
 कृष्टयद्यः त्रि व्रीहिः धान्ये ॥ भाषणाः देतयेक्तिप्रभोद्भासि
 इति मुग्धवोधव्याकरणे ॥ स्पंदमाना धरोविताः ॥
 कृष्टपाके त्रि कृष्टयद्ये इति विलोभयन्त्री विविधे विभूमे ॥
 वाकरणे ॥ श्रीव गवितैः फलैर्दीवरकोति
 कृष्टिः पुं पीडितः इत्यमरः ॥ मिडवदने वहीवतेस प्रियो
 कर्षणे स्त्री इति मेदिनी ॥ श्रीवत्सोक मुदार कौस्तुभयो
 कृष्ण स्त्री मीमे इत्यमरः ॥ पीतांबरं सन्दरे गोपीनां ॥
 लोहे इति जटा धरः ॥ तयनोत्प्लावित तनुगोमोय

कृष्णः

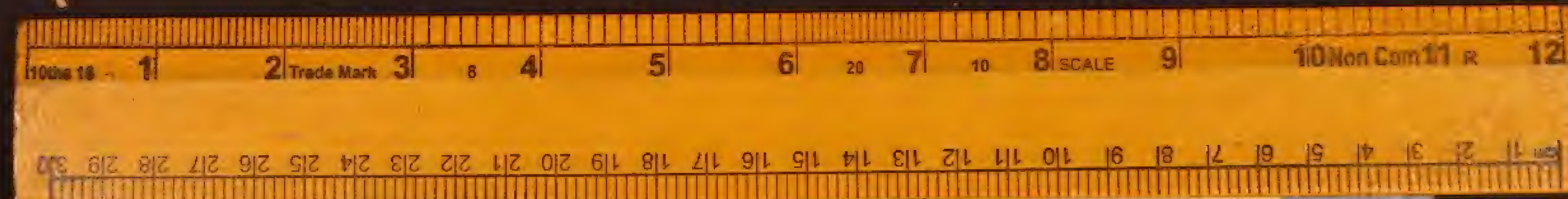
६४९ ६५० कृष्णः

संवा हते गोविदे कलवेण ॥ वामनः ५ परशुरामः ६ रामः ७
 वादन परं दिव्यो ग भूवे भुजे ॥ कृष्णः ८ बुद्धः ९ कल्की १० इति
 इति तैत्तिरीयः अस्य पादः ॥ श्रीभागवते तस्य
 विज्ञानि यथाचेदार्हं कलसे ॥ गुणाश्चतुष्टयिष्या अयेनेता
 त्रिकोणा भनुषी खे गोव्यदे ॥ तस्मिन्गः १ सर्व सलक्षणान्वितः २
 प्रोष्टिको शोव सव्यपदे ॥ इति ३ स्नेजसा मुक्तो ४ ॥
 दक्षिणपदे कोणाष्टके सल्लिके वलीयान् ५ वयसान्वितः ६
 चक्रैश्च त्रयवाङ्कुशैश्च जयवैजैर्ह विविधाहुत भाषावितः ७ सत्य
 रेखावुजे विभ्राणे हरिभूतविभ्राते वाक्यः ८ प्रियेवदः ९ वावहकः
 महालक्ष्म्यावितोऽभिजे इति १० सुयोडित्यो ११ बुद्धिमान् ॥
 रूपचिन्तामणिः अस्यावताराः ॥ १२ प्रतिभान्वितः १३ विदग्धः १४
 सखिया तत्र पुगवतारा ॥ अन्तरे १५ दक्षः १६ कृतज्ञः १७
 अन्तारः यथा कृतेऽश्वत्थवृक्षे सहस्रव्रतः १८ देश कालः ॥
 जटिलो वल्कलो वरः कृष्णाजिनो सपात्रतः १९ शास्त्रवत् २०
 पवीताक्षान् विभ्रदं कमेडले ॥ सुचि २१ र्वशी २२ स्थिरो २३
 त्रेतायोरक्तवर्णोऽसौ चतुर्वीहः ॥ दोतः २४ क्षमाशीलो २५
 स्थिमेव लः द्विषणकेशसयाला गेभीरो २६ धृतिमान् २७ समः
 सकसुवाघुयलक्षणः हायरे ॥ २८ वदान्यो २९ धार्मिकः ३०
 भगवान् प्रणामः पीत वासाः शूरः ३१ करुणो ३२ मान्यमान
 निजायुधः ॥ श्रीवत्सादिभिः ॥ कृत ३३ दक्षिणे ३४ विनयी ३५
 र्केश्च लक्षणे रूपलक्षितः ३६ हीमान् ३७ शरणगतपालकः ३८
 नानातैर्विधानेन कलावपि यथा सखी ३९ भक्तसख्यः ४० प्रेमवशः
 शृणु कृष्णवर्णो त्रिषाकृत्संगो ४१ सर्वभुभेकरः ४२ प्रतापी ४३
 योगात्त पाषादे यज्ञैः संकीर्तनः कीर्तमान् ४४ रत्नलोकः ४५
 शयैर्यजतीह समेधसः अस्या साधुसमाश्रयः ४५ नारीगण
 कल्पावतारादशयथा मत्स्यः १ मनोहारी ४६ सर्वाश्रयः ४७
 कूर्मः २ वराहः ३ नृसिंहः ४ समुद्रिमान् ४८ वरीया ४९ नौमः



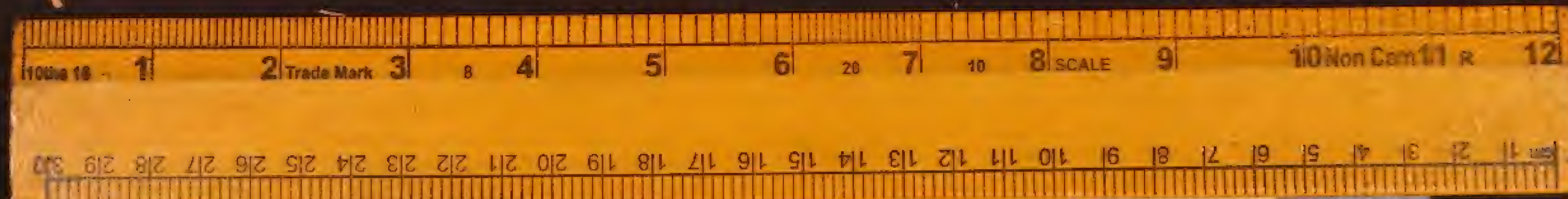
५० श्रुतिगुणसम्पन्न कीर्तिताः गोलोके देवावनेच श्रीराधा ॥
 सदासद्वयसेवातः ५१ सर्वज्ञो ॥ वेक्रेते लक्ष्मीः इतिब्रह्मवेवर्ते ।
 ५२ नित्यानन्दनः ५३ सच्चिदानन्द हारकायो रुक्मिणी १ जोडुवती २
 सोडोगः ५४ सर्वसिद्धिनिषेवतः सत्यभामा ३ कालिदी ४
 ५५ अविचित्य महाशक्तिः ५६ मित्रविदा ५ नाग्रजिती ६ भद्रा ७
 कोटिब्रह्मा ८ विग्रहः ५७ ॥ लक्ष्मणा ८ यताः प्रथानाः अन्ना
 अवतारा वलीवीजे ५८ हतारि श्रीपशुनाथिक षोडशसहस्राणि
 गतिदायकः ५९ आत्माराग ॥ स्त्रिताः इतिश्रीभागवते ॥
 गणाकधी ६० तमी कृष्णः ॥ ब्रजस्थितस्यास्यसखायस्यतुविधाः
 किलाद्रुताः सर्वाद्रुतचमत्कार तत्रकिंवद्वयसाधिकाः सख्यो
 लीलाकल्याणवारिधिः १ अतुल्य यथासुभद्रः २ मेडलीभद्रः ३ भद्र
 मधुरप्रेम मेरित प्रिय मेडलः ४ वडुनः ५ गोभटः ६ यद्वेदभद्रः ७
 ६२ विजगन्नातसाकधी सुली भद्रागः ६ वीरभद्रः ७ महागुणः ८
 कलकृजितः ६३ असमानोईरु विजयः ६ वलभद्र ७ इत्याद्याः
 य श्री विस्मापित वरा वरः ६४ वयसा न्यूनाः सखायो यथा
 लीला प्रेम्ना प्रियाधिकं माधुर्यं विशालः ६५ सुभः २ तजस्वी ॥
 वेणुरूपयोः इत्यसाधारणे । देवप्रस्थः ६ वरूथपा ५ मणिविधः
 प्रोक्ते गोविन्दस्य चतुष्टये ॥ करेयमः ७ इत्याद्याः वयसातुल्याः
 यवैगुणस्यतुर्भेदाश्चतुःषष्टिः प्रियसखा यथा श्रीरामा १
 रुद्राख्याताः अस्या गदा । सदासा २ वसदामकः ३ किंकिनी
 कोमोदकी खड्गः नन्दकः ४ भुः श्लोककृष्णः ५ अश्वः ६ भद्रसेनः ७
 शार्ङ्गः शोखः योवजन्तः वक्रं विलासी ८ पुंडरीकविटेकाक्षः ९
 सदृशीनः मणिः कौस्तुभः बाहनः कलविकः १० इत्याद्याः पूर्वतः
 गरुडः ११ यो गरुडध्वजः ॥ श्रेष्ठा आर्त्यतिक १२ हस्तेषु युक्ताः
 १३ यस्याम्बाः शोभ सती व भावविशेष विशिष्टाः प्रियनर्म
 मेघवाहनपुष्कराः इति सखाः यथा सवलः २ अर्जुनः ३
 श्रीभागवते अस्यायत्नाः । गेयर्वः वसेतः ४ उज्ज्वलः ५

इत्याद्याः इतिभक्तिरामृत ॥ सहस्राणिमाधवी ५ अस्याः सहचर्यः
 त्रिभुः देवावन स्थित स्या । एकादश सहस्राणि कदेवमाला ६
 अस्यासखाः शतकोटयः तत्रवेद अस्याः सहचर्यः त्रयोदश ॥
 मुनिदेवस्त्रियोः पिकुसारायनये सहस्राणि कुंती ७ अस्याः सहचर्यः
 गोयोगना रूपेण जाताः ब्रजे । दशसहस्राणि यमुना ८ अस्याः
 अस्यानित्य प्रिया यथाराधा १ ॥ सहचर्यः चतुर्दश सहस्राणि
 वेद्रावली २ विशाला ३ ललिता ४ जाह्नवी ५ अस्याः सहचर्यः नव
 प्रणामा ५ यथा ६ शोभा ७ ॥ सहस्राणि यममुखी ८ अस्याः
 भद्रिका ८ तारा ९ विचित्रा १० सहचर्यः नवसहस्राणि सावित्री
 गोपली ११ धनिष्ठा १२ पालिका १३ अस्याः सहचर्यः पंचदश
 १४ विजनाली १५ मनोः १६ सहस्राणि सधामुखी १७ अस्याः
 मेगला १८ विमला १९ लीला २० सहचर्यः चतुर्दशसहस्राणिमुभा
 कृष्णा २१ शारी २२ विशाला २३ १३ अस्याः सहचर्यः चतुर्दश
 तारावली २४ चकोराक्षी २५ सहस्राणि यथा २६ अस्याः सहचर्यः
 शुकरी २७ कुंकुमादयः २८ चतुर्दश सहस्राणि गौरी २९
 यतासोमथे विशाला ललिता । अस्याः सहचर्यः चतुर्दशसहस्राणि
 यथाशोभा यताश्चतस्रः सखाः । सर्वमेगला ३० अस्याः सहचर्यः
 अन्ना मृगाधियाः तासोमथे । षोडश सहस्राणि सखिती ३१
 राधादेवोहो सभगाः आसो ॥ अस्याः सहचर्यः त्रयोदशसहस्राणि
 राधावेद्रावली ३२ श्रेष्ठा अनयो ॥ भारती ३३ अस्याः सहचर्यः ॥
 पिराधाः धिका इत्युज्ज्वल ॥ दशसहस्राणि अयणी ३४ अस्याः
 नीलमणिः श्रीपच सहचर्यः चतुर्दश सहस्राणिशतः
 वेद्रावली १ सशीला २ तस्या ३ ४ अस्याः सहचर्यः दशसहस्राणि
 सहचर्यः षोडश सहस्राणि । गंगा २१ अस्याः सहचर्यः चतुर्दश
 शशिकला ३ अस्याः सहचर्यः सहस्राणिअविका २२ अस्याः ॥
 चतुर्दशसहस्राणि वेद्रमुखी ४ सहचर्यः षोडश सहस्राणि सती
 अस्याः सहचर्यः त्रयोदश ॥ २३ अस्याः सहचर्यः त्रयोदश



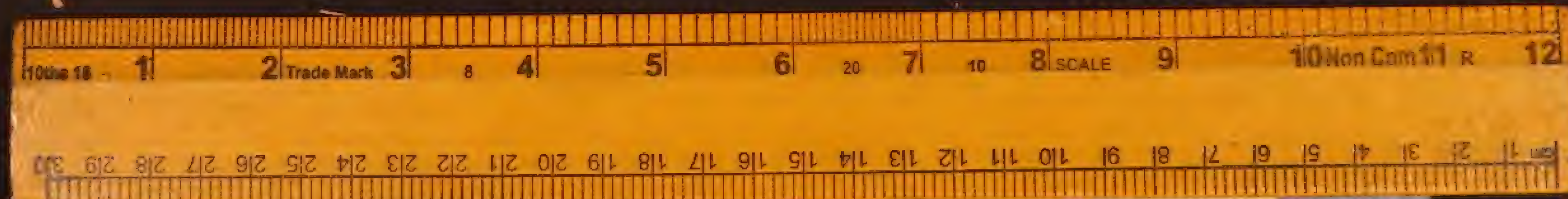
सहस्राणिनेदिनी २५ अस्याः ॥ राजनिर्घटः ॥
 सहचर्यः दशसहस्राणिसेदरी कुसुमगर्भः ५ कटफलः इति ॥
 २५ अस्याः सहचर्यः त्रयोदशः ॥ राजनिर्घटः ॥
 सहस्राणि कुसुमप्रिया २६ अस्याः कुसुमचुक्रः ५ वणकः इति
 सहचर्यः षोडशः सहस्राणि ॥ राजनिर्घटः ॥
 मधुमती २७ अस्याः सहचर्यः कुसुमचतुर्दशी स्त्री कुसुमपत्नीय
 चतुर्दशसहस्राणि चेपा २८ चतुर्दशी तत्पर्यायः भूतः २
 अस्याः सहचर्यः त्रयोदशः ॥ इति त्रिकोडशेषः ॥
 सहस्राणि चंदना २९ अस्याः ॥ कुसुमचरः त्रि कुसुमभूतः ॥
 सहचर्यः चतुर्दश सहस्राणि पूर्वोक्तवादिः इति मुख्यवाये ॥
 इति ब्रह्मवेवर्तपुराणे ॥ कुसुमचुक्रिका स्त्री गुज इति
 व्यासः अर्जुनः कोकिलः इति राजनिर्घटः ॥
 विश्वः काकः इति मेदिनी ॥ कुसुमचुक्रिका स्त्री लोहमले इति
 कर्महंकः इति शहरावली राजनिर्घटः ॥
 वर्णविशेषः तत्पर्यायः नीलः २ कुसुमजटा स्त्री जटामोक्षी इति
 असितः ३ प्रणमः ४ कालः ५ रत्नमाला ॥
 प्रणमलः ६ मेचकः ७ तद्वति ८ कुसुमजीरकः ५ कुसुमवर्णजीरकः
 इत्यमरः ॥ केलेजीरा इति भाषा तत् ॥
 कुसुमकंदे स्त्री रक्तोत्पले ॥ पर्यायः सखी २ कारवी ३
 इति त्रिकोडशेषः ॥ दृष्टी ४ दृष्टुः ५ काला ६ उपकुंति
 कुसुमकर्म त्रि पापाचारयुक्तः ॥ इत्यमरः सखी ८ कुंचिका ९
 इत्यमरः ॥ इति तट्टीया नयनानंदः ॥
 कुसुमकाहे स्त्री कालागुरु इति उपकुंचिः १० इति रत्नमाला ॥
 राजनिर्घटः ॥ कुसुमा ११ जरणा १२ प्राली १३
 कुसुमकोहलः ५ पुतकृत इति बहुगोथा १४ अस्यागुणः कटुते
 त्रिकोडशेषः ॥ उप्तत्वे कफ शोथ जीर्णज
 कुसुमे स्त्री शोभोजन इति नाशिते रुचिचतुर्दशितकारिते

शहित्वेव इति राजनिर्घटः ॥ खर्जकं इति खरभुम नाशित्वेव ।
 सतस्पृष्टस्त्वभेदन द्विधा सितनी कुसुम लोहित पीत ॥
 कुसुमतेउला स्त्री कर्णस्फाटलता प्रसवाश्रु संति यत्राः सामान्य
 इति राजनिर्घटः ॥ गुणोपेता सेष गुणान्तरकुसुम
 कुसुमताये स्त्री गोपीध्वंदने । कुसुमः स्यात् इति राजनिर्घटः ॥
 इति प्रादुमाला ॥ कुसुमपत्नी स्त्री कालतलसी इति
 कुसुमताः ५ हरिणः इति रत्नमाला ॥
 राजनिर्घटः ॥ कुसुमपत्नः ५ अस्तिपत्नः ॥
 कुसुमप्रवृत्ता स्त्री कुसुमवर्णप्रवृत्ति सतु प्रतिपादयमावास्यातानि
 कालते उडी इति भाषा तत् ॥ पंचदशदिनानि यथा तत्र
 पर्यायः प्रणामा २ पालिंदी ३ पञ्चानुभो मासे शुक्ल कुसुमो
 कालमेविका ४ काला ५ मसुरवि क्रमेणहि चंद्र हृदि करः शुक्लः
 दला ६ अर्द्धवेदा ७ संघणिका ८ कुसुमचंद्रजयात्मकः यत्तयाया
 इति जटाधरः ॥ स्तुतिथयः क्रमात् पंचदशस्मृताः
 कुसुमदेता स्त्री काश्मरी हस्तः ॥ दर्शिताः कुसुमदेताः पूर्णिमाता
 इति राजनिर्घटः ॥ अशुक्लके इति तिथ्यादितत्
 कुसुमदेहः ५ भुमरः इति कुसुमपाकः ५ कर्महंकः इति
 सारसतः कुसुमवर्णशरीरे त्रि शहरावली ॥
 कुसुमहेपायनः ५ वेदव्यासः ॥ कुसुमपाकफलः ५ कर्महंकः
 इति त्रिकोडशेषः ॥ इत्यमरः ॥
 कुसुमयत्रकः ५ कुसुमवर्णयुक्त कुसुमपिंगला स्त्री उगी इति ॥
 कालयत्रा इति भाषा तत् ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 पर्यायः सिद्धः २ कनकः ३ कुसुमपिंडीतकः ५ हस्तविशेषः
 सविरः ४ शिवः ५ कुसुमपुष्पः ६ तत्पर्यायः वराहः ७ ॥
 विद्यारतिः ८ कूरयूर्तः ८ । कुसुमपिंडीरः १ इति रत्नमाला
 अस्यागुणः कटुते उप्तत्वे ॥ कुसुमपिंडीरः ५ कुसुमपिंडीतक
 कौतिकारित्वे वणति तदोषः हस्तः इति रत्नमाला ॥



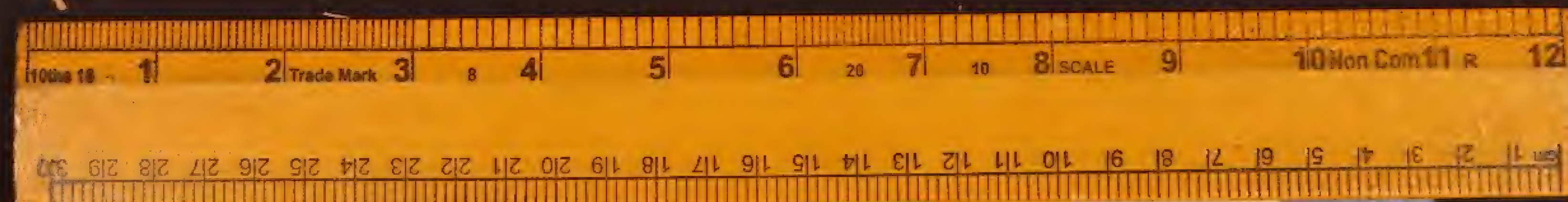
कसपिपीली स्त्री कसवर्णः ॥ उष्टिदातृत्वे इति राजनिर्घटः ॥
 पिपिलिका कालपिपीली इति कसमूली स्त्री शरीरविशेषः
 भाषातत्पर्यायः स्थूला २ ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 वृत्तरुहा ३ इति राजनिर्घटः ॥ कसमृत स्त्री कालमृत्तिका ॥
 कसपुष्पः पुं कसभृत्कः ३ तत्पर्यायः सत्ता भूमिः २
 ति राजनिर्घटः ॥ अस्यागुणः दत्तदाहासप्रदः
 कसपुष्पी स्त्री प्रियंगुवृत्तः इति स्मर्यपित्त हस्ते इति
 शब्देन्द्रिका ॥ राजनिर्घटः ॥
 कसफलः पुं कर्मईकः ॥ कसमृत्तिकाः पुं कसभूमः इति
 इत्यमरीकायो भरतः ॥ हेमचन्द्रः ॥
 कसफलपाकः पुं कर्मईकः कसरुहा स्त्री जतुकालता इति
 इति ठीरूपकोषः ॥ राजनिर्घटः ॥ (स)
 कसफला स्त्री सोमराजी । कसरूपः त्रि कसवर्णः कस
 इत्यमरः ॥ भूतपूर्वा गवादिः इति मुग्धबोध
 कसभूमः पुं कसवर्णमृत्तिका वाकरणे ॥ (लो)
 मुक्तोदशः इति हेमचन्द्रः ॥ कसलवणे स्त्री सोमवर्णलव
 कसभूमिजा स्त्री गोमृत्तिकात्वे कावलवणे इति राजनिर्घटः
 इति राजनिर्घटः ॥ कसलकः पुं गुजा यथा
 कसभेदा स्त्री कटका इति । येव कसलको माषले सर्वा
 राजनिर्घटः ॥ स्रु घोडश इति मनु ॥
 कसभेदी स्त्री कटकी इत्यमरः कसला स्त्री गुजा इत्यमरः
 कसमुद्गः पुं मुद्गविशेषः का कसलोहे स्त्री अयस्कान्तः ॥
 लघुगति भाषा तत्पर्यायः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 वासेतः २ माधवः ३ सराष्ट्रजं ४ कसलोहितः पुं कस रक्त
 अस्यागुणाः त्रिदोष दाह ॥ मिश्रवर्णः भूस्वर्णः तद्वर्णः
 नाशिते मधुरत्वे लघुत्वे ॥ इत्यमरः ॥
 दीपनत्वे यथात्वे वलवर्णः ॥ कसवक्रः पुं वानरः इति

हलायुधः ॥ कालथान इति भाषा तत्पर्यायः
 कसवर्त्मा २ पुं श्रीग्रिः विवकवृत्तः कालपुगलिः २ श्यामपुगलिः ३
 इत्यमरः इराचारः राहुः सितेतरः ४ अस्यागुणाः त्रिदोष
 इति मेदिनी ॥ दाहनाशिते मधुरत्वे पुष्टि ॥
 कसवल्ली स्त्री कसार्जकः इति वीर्यवर्द्धनत्वे वर्णकोटिवल
 शब्देन्द्रिका सारिवा विशेषः ॥ कारित्वे च इति राजनिर्घटः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कसशिबिका स्त्री कसवर्णशिबो
 कसवल्लिका स्त्री जतुकालता कालशिम इति भाषा तत्
 इति राजनिर्घटः ॥ पर्यायः काकोडी २ इति
 कसवर्षकः पुं वर्षावृत्तः इति रत्नमाला ॥
 राजनिर्घटः ॥ कसशिबुः पुं शोभञ्जनवृत्तः
 कसवानरः पुं कालवानरः इति राजनिर्घटः ॥
 तत्पर्यायः गोलोगूलः २ ॥ कसमृगः पुं महिषः इति
 गोरारसः ३ कपिः ४ कसमुखः ५ हेमचन्द्रः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कससखः पुं कसस्यसखा ॥
 कसवीजे स्त्री कालिगे इति अर्जुनः इति मुग्धबोधवाकरणे
 राजनिर्घटः ॥ कससखी स्त्री जीरकः इति
 कसवीजः पुं रक्तशियुवृत्तः शब्देन्द्रिका ॥
 इति जटाधरः ॥ कससर्षपः पुं राजसर्षपः इति
 कसहेता स्त्री पारलावृत्तः ॥ राजनिर्घटः ॥
 इत्यमरः माषपर्णी इति ॥ कससारः पुं हरिणभेदः ॥
 मेदिनी ॥ कालसार इति भाषा इत्यमरः
 कसहेतिका स्त्री गेभारीवृत्तः अस्यामास गुणाः सेशाहिते
 पेठिकावृत्तः इति रत्नमाला ॥ रुचिवलकारित्वे ज्वरनाशित्वे च
 कसपुगः पुं कससारमृगः इति राजवल्लभः सुहीवृत्तः
 इत्यमरीकायोमानाद्यः ॥ शिशपावृत्तः इति मेदिनी ॥
 कसशालिः पुं धान्यविशेषः लविरवृत्तः इति शब्दरत्नावली



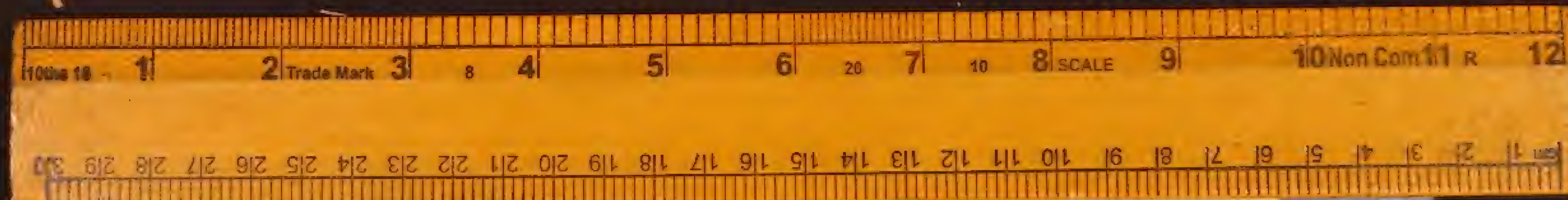
कृष्णसारंगः पुं कृष्णसारः ॥ कृष्णचलः पुं रैवत पर्वतः ॥
 कृष्णवर्णः सारंगो मृगः इति इतिजराथरः ॥
 कर्मधारय समासान्वितः ॥ कृष्णोजनी स्त्री कालोजनीवतः
 कृष्णसारथिः पुं अज्ञेनवतः इति राजनिर्घटः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ बहुव्रीहौ कृष्णानदी स्त्री नदी भेदः ॥
 पार्थिवः ॥ तत्पर्यायः कृष्णसमुद्रवा ॥
 कृष्णसार स्त्री शिंशयावतः ॥ कृष्णवेणुः ३ कृष्णगंगा ५ अस्मा
 इति रत्नमाला ॥ जलगुणाः स्वच्छत्वे रुच्यत्वे
 कृष्णैः कालः कथं तमाल दीपनत्वे पावनत्वे च इति ॥
 वतः इत्यमरटीया भरतः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कृष्ण स्त्री द्रोपदी नीलीवतः कृष्णभा स्त्री कालोजनी इति
 पिप्पली द्रुता इति मेदिनी ॥ राजनिर्घटः ॥
 नीलपुनर्णीवा कृष्णजीरकः ॥ कृष्णमिवे स्त्री कृष्णयसे इति
 गेभारी कटका सारिवा ॥ कृष्णमिवे स्त्री कृष्णयसे इति
 विशेषः राजसर्वपः इति ॥ हेमचंद्रः ॥
 राजनिर्घटः पर्यटी इति भावः कृष्णयसे स्त्री कृष्णवर्णलौहे इति
 प्रकाशिका कोली सोमराजी रत्नमाला ॥
 इति जराथरः ॥ कृष्णार्जः पुं अग्निः इति
 कृष्ण गुरु स्त्री अगुरुविशेषः श्रीप्रयोगः ॥
 तत्पर्यायः अगुरु २ मृगारे ३ कृष्णार्जकः पुं कालतलशी
 विश्वरूपकं ४ श्रीर्ष ५ कालागुरु तत्पर्यायः कालमालः २ मालकः
 ६ केपु ७ वसके ८ कृष्णकाष्ठे ९ कृष्णमालकः ४ कृष्णमल्लिका ५
 धुपार्ह ६ वल्ली ७ मिश्रवर्णी ८ गरुडः ९ वनवर्धनः १० वर्धरी ८
 गेये ११ अस्मगुणाः कटुत्वे ॥ जातिः १२ अस्मगुणाः कटुत्वे
 उष्णत्वे तिक्तत्वे लेप्यशीतलत्वे उष्णत्वे कफ वातामय नेत्ररोग
 पानिपित्त हृते केषामते ॥ नाशित्वे रुचि मुखप्रसव ॥
 त्रिदोषघ्नत्वे इति राजनिर्घटः ॥ कारित्वे च इति राजनिर्घटः ॥

कृष्णालुः पुं नीलालुः इति कृतक सेशवे इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ कृष्णक कृष्णकल्पदुमः ॥
 कृष्णवासः पुं अश्वत्थवतः कृष्णः त्रि कृतकल्पनः कल्पने
 हेमचंद्रः ॥ सामर्थ्यं तद्विशिष्टः कल्पनार्थ
 कृष्णार्जितः त्रिकृष्णार्जितः ५ कृष्णार्जितः कर्मणि कृष्णोदशः
 आश्रयः कृष्णसः इति मुग्धबोधे नियतः यथा अश्वत्थ कृष्णभिः
 कृष्णिका स्त्री राजिका राइ सर्वा पर्वततल चतुर्त्वादि तत्र इमी
 इति भाषा इत्यमरः ॥ १ वस्तुत्राधिकारणता यत्किंभि
 कृष्णैः पुं इत्युभेदः ॥ रेवोपयत्नौ इति जगदीशः ॥
 काजली आकृ इति भाषा ॥ कृष्णकीला स्त्री व्यवस्थापत्रे
 तत्पर्यायः शृणभेत्तः २ ॥ तत्पर्यायः यटोलिका २ ॥
 कोकिलेत्तकः १ कोकिलात् इति त्रिकोऽपेयः
 अस्मगुणाः कित्वे पाके ॥ कृष्णभूयः पुं सिलकः इति
 मधुरत्वे साइत्वे सख्यत्वे ॥ जराथरः ॥
 कटुत्वे रसायत्वे त्रिदोषहारित्वे कृष्णकः त्रि क्रीतः इति ॥
 समवीर्यवर्धनीर्यसवर्णदायत्वे कोकयः पुं सूर्यवेणीयराज
 च इति राजनिर्घटः ॥ विशेषः इति श्रीभागवते ॥
 कृष्णोड्डेवरिका स्त्री काकोड्डेवरिक केकयी स्त्री दशरथराजपत्नी
 इति राजनिर्घटः ॥ सातकेकय राजपुत्री भरत ॥
 कृष्णः पुं कृष्णः इति ॥ माताव इति शहरत्नावली ॥
 जराथरः ॥ केकरः त्रि वल्लिः देरा ॥
 कृष्णविलेपे इति इति भाषा इत्यमरः ॥
 कविकल्पदुमः ॥ केकास्त्री मयूराणी इत्यमरः
 कृष्णमि हिंसे इति कोकावलः पुं मयूरः इति ॥
 कविकल्पदुमः ॥ शब्दचंद्रिका ॥
 कृष्णः क विज्ञाने इति ॥ न
 कविकल्पदुमः ॥ केकी पुं मयूरः इत्यमरः ॥



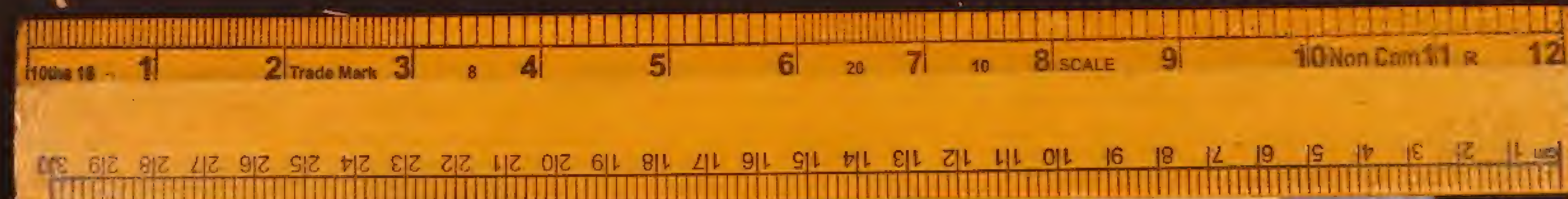
केकेयी स्त्री केकेयी इति ॥ कफनाशित्वे कटुत्वे लघुत्वव
 शहरत्नावली ॥ तत्पुष्प गुणः वर्णित्वे केशा ॥
 केवनं च केचित् इति दोर्मध्य नाशित्वे हेमाभाया
 व्याकरणे ॥ तस्या गुणः मदनात्मादकत्वे
 केचित् च केवनं कोनयाक्रियं हृहणत्वे सौख्य कारित्वे ॥
 इति भाषा इति व्याकरणे ॥ तस्याः लघु गुणः अतिशिशिर
 केचुकं स्त्री कचुः ॥ इति कटुत्वे पित्तकफापहत्वे रसायन
 त्रिकोऽशेषः ॥ त्वर्ण देहदायि कारित्वे ॥
 केणिका स्त्री यटकुटी कानात् इति राजनिर्घटः ॥
 इति भाषा इति हेमचन्द्रः ॥ केतने स्त्री ध्वजः कार्य्य ॥
 केततः क मेत्रेण निःस्वावेण निमेत्रेण इत्यमरः चिह्नं ॥
 समयोद्भावणे इति कविकल्पद्रु गृहे इति हेमचन्द्रः स्थाने ॥
 मः केतकः पुं केतकी वृक्षः इति इति शहरत्नावली ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ केतुः पुं ग्रहविशेषः सप्त राहोः
 केतकी स्त्री पुष्पवृक्षविशेषः शरीरित्यर्थः शिखी इति
 केया इति भाषा तत्पर्यायः ॥ दीपिका केतुगणः कुशदीपजातः
 सूचीपुष्पः २ हलीतः ३ जेजुलः ४ जैमिनि मुनेः सेतानः ५ उगुलः
 इति रत्नमाला केतकः ५ ॥ धूम वर्णः गृध्रवाहनः मृदुवर्णः
 सूचिका पुष्पः ६ जेजुकः ७ कचु विहृताननः सूर्याभिमुखः वृद्धः
 मृदुः ८ इति भावप्रकाशः तोतापुष्प धूमवसनः वरदः गदाधरश्च
 ९ विफला १० यूलिपुष्पिका ११ तस्याधिदेवता चित्रगुप्तः प्रत्यय
 मेध्या १२ कटदला १३ शिविडिष्टा देवता वृक्षा इति ग्रहयागतत्वे
 १४ नृपप्रिया १५ कचवा १६ ॥ अस्य स्वरूपे शक्ति राहवत् ॥
 दीर्घपत्रा १७ स्थिरागथा १८ ॥ सच शिखावान् अनेकरूपः इति
 गेधपुष्पा १९ इडुकलिका २० ताजकं रोगः यताका ॥
 दल पुष्पा २१ योमुला २२ अस्या उत्पातः चिह्नं इति मेदिनी ॥
 गुणाः मधुरत्वे तिक्तत्वे ॥ दीप्तिः इति हेमचन्द्रः ॥

केतुभः पुं मेघः इति केनियातकः पुं केनियातः
 शहरमाला ॥ इत्यमरः ॥
 केतुमाले स्त्री जेजुदीपसनः केतुः पुं तिडुकवृक्षः इति
 विष्टोतगीत लेखविशेषः इति शहरत्नावली ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ केतुकः पुं गालव वृक्षः गार
 केतुरत्न स्त्री वेदार्थमणि इति इति भाषा इति शहरवेदिका ॥
 राजनिर्घटः ॥ केन्द्रे स्त्री लग्न लग्नात् चतुर्थ
 केदारः पुं वृक्षविशेषः इति समप्रदशमस्थानानि तत्पर्यायः
 लिगादि सेशेहे अमरः देके केन्दके २ यथा लग्नो बुध्न कर्माणि
 त्रि इति शहरत्नावली ॥ केन्द्रमुक्ते च केन्दके चतुष्टये वा ३
 केदारः पुं क्षेत्र क्षेत्र ॥ विष्टो वली लग्न विशेषतः इति
 इति भाषा इत्यमरः केदारः ॥ नीलकेन्दकृत वर्षते ज्ञात्य ताजके
 जलगुणाः मधुरत्वे विपाके स्पष्टग्रहानयनार्थं श्रीचुमेद
 गुरुत्वे दोषलत्वे तदेव वृद्ध ॥ सेतकोक इवे यथा मृदुत्वेन
 मुक्तेतुविशेषादोषदे भवत हीनो ग्रहो मेदकेन्द्रे इति ॥
 शिवः भूमिभेदः आलवाले भास्कराय सिद्धोत शिरोमणे
 इति मेदिनी ॥ की स्पष्टधिकारः ग्रहे सेशेथ्य
 केदारकटका स्त्री कटकाकट मेदोच्चात् तथा श्रीज्ञातविशेष्यव
 इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥ शिष्टकेन्द्रे इति सूर्यसिद्धोतः
 केदारजे स्त्री यमकाष्ठे इति गोलसमथस्थाने यथा ॥
 राजनिर्घटः ॥ वृत्तस्य मध्यं किल केन्द्रमुक्ते केन्द्रे
 केनारः पुं कुंभिनरकः इति ग्रहोच्चात्तरे मुच्यते ५ तः यतो
 हेमचन्द्रः शिखः कपोलः ॥ ६ त्रेतावति त्रेगदेवानीचोच्च
 सेथिः इति मेदिनी ॥ वृत्तस्य सदैव केन्द्रे ॥ इति ॥
 केनियातः पुं अग्निर्विशालि सिद्धोत शिरोमणे गोलार्थायः
 इति भाषा इति शहरत्नावली केय ऋ ३ गत्या चाले इति



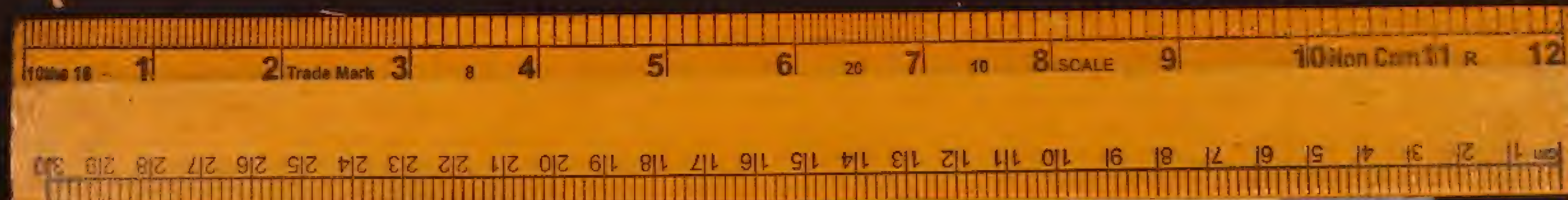
कविकल्पद्रुमः ॥ केरलपय्यायः इति हेमचन्द्रः
 केमुकः ॐ वृत्त विशेषः केउ वेद वागनाथकारि प्रमुखाय
 इति भाषा तत्पर्यायः येवुकः स्नेहविशेषः ॐ ते त्रिया
 २ येवुनी ३ येवुः ४ येविका ५ आसन सगोरोको यस्मीनाशतः
 दलसारिणी ६ केवुकः ७ इति वेशान्यत्वे च कृते यथा ॥
 रत्नमाला तस्य मूलगुणः कफ निःस्वाध्याय वषट्काराः कृते
 पितृनाशित्वे रोचनत्वे अग्नि महात्मना प्रकायनकोवाजाः
 दीपनत्वे च इति राजवल्लभः ॥ पाशदाः पद्मवास्त्याकोलिसर्पा
 कटुत्वे पाके तिक्तत्वे शक्तिः ॥ माहिषका दर्वाशोलाः सकरलाः
 हिमत्वे लघुत्वे पाचनत्वे ॥ सर्वे ते त्रिया स्नात यस्मि
 रुच्यत्वे ज्वरकुष्ठकासप्रमेहास स्नेहोतिराकृतः इति
 नाशित्वे वातलत्वे पटुत्वे च ॥ हारिवंशः ॥
 इति भावप्रकाशः ॥ केरली स्त्री ज्योतिष्यविशेषः
 केयूर स्त्री अलेकारविशेषः ॥ होरा इति प्राह्वत्तावली ॥
 ताड इति भाषा तत्पर्यायः ॥ केरल ऋ चाले गतौ इति
 अंगदे २ इत्यमरः ॥ कवि कल्पद्रुमः ॥
 केयूरः ॐ इति वेध विशेषः ॥ केरलकः ॐ खड्गधारिर्नर्तकः
 यथा स्त्री जेवेचैवसेयीशदेव्यं तत्पर्यायः स्रवकः २ इति ।
 मालिग्य सेदरी कारयेत् ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 छापने कामीवेधः केयूरसेजकः ॥ केरलः ॐ स्त्री परीहासः ॥
 इति स्मरदीपिका अपि च ॥ तत्पर्यायः द्रवः ३ क्रीडा ४
 स्त्रीणां जेवात राविष्टो गारमालि लीला ५ नर्म ६ इत्यमरः ॥
 य सेदरी कामयेद्विपुले कामी ॥ केरलः स्त्री शीघ्रवीर्यत प्राह्वमाला
 वेधः केयूर सेजकः इति रतिमेजरी ॥ केरलकः ॐ अशोकवृत्तः ॥
 केरलः ॐ देवभोगः मालेनयार ॥ इति राज निर्घटः ॥
 इति भाषा यथा ॥ ३५३ ॥ केरलकला स्त्री सखतीवीणा

इति प्राह्वत्तावली ॥ इति रूपकोषः ॥
 केरल किलः ॐ कृष्णोडकः ॥ केवले स्त्री निर्णीते इत्यमरः
 प्रावस्थानुचरः नाटा नायकः ॥ मेदिनीकरो ज्ञानभेदः ॥
 वयस्यः तत्पर्यायः विद्वयकः ॥ इति विश्वः हेमचन्द्रश्च सुहृदः ।
 वासतिकः १ वैहासिकः ४ प्रहासी कृते असहायः इति सेलिम
 प्रीतिदः ६ इति हेमचन्द्रः ॥ सारे उणादिहानिः ॥
 केरलिका स्त्री रतिः सात ॥ केवलः ॐ कहनः इति मेदिनी
 कामदेवपत्नी इति त्रिकोडशेषः ॥ केवलः त्रि एकः वृत्तः ॥
 केरलिकीर्णः ॐ उष्ट्रः इति इत्यमरमेदिनीकरो ॥
 हेमचन्द्रः ॥ केवल ज्ञानी १ ॐ भूताहर्हिषेयः
 केरलिकुचिका स्त्री प्रणालिका इति हेमचन्द्रः ॥
 प्राली इति भाषा इति केवलद्रव्ये स्त्री मरिचं इति
 त्रिकोडशेषः ॥ इति प्राह्वत्तावली ॥
 केरलिकोषः ॐ नटः इति केवली स्त्री ज्ञानभेदः इति
 प्राह्वत्तावली ॥ मेदिनी यथाविशेषः इति
 केरलनागरः ॐ संभोगवान् हेमचन्द्रः ॥
 इति जटाधरः ॥ केवली १ ॐ जैनविशेषः इति
 केरलमुखः ॐ परीहासः इति हलायुधः ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ केविका स्त्री पुष्पविशेषः ॥
 केरलवृत्तः ॐ कंदवविशेषः ॥ केव ३ इति भाषा कोकरो ॥
 केरल कंदव इति ख्यातः इति प्रसिद्धा तत्पर्यायः कविका २
 प्राह्वत्तावली ॥ केवी ३ भृगारिः ४ नृपवल्लभा ५
 केरलसचिवः ॐ नर्मदः क्रीडा भंगमारी ६ महागेथा ७ राजकेन्या
 विषयकमेत्री इति प्राह्वमाला ८ अलिवाहिनी ९ अस्यागुणाः
 केव ३ ३ सेवने इति ॥ मधुरत्वे प्रीतत्वे दाह पित्त ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ अमवात स्नेह रोग पित्त कर्दि
 केवर्तः ॐ केवर्तजातिः इति विनाशित्वे च इति राजनिर्घटः



केशः पुं मज्जातोय यात ॥ शहमाला ॥
 विशेषः चुल इति भाषा सतः केशदः पुं विष्णुः छागः ॥
 गर्भस्यवालकस्य मृष्टाभि मासे तक्षणः इति मेदिनी याता ॥
 जायते इति मुखवोधः ततः इति शहस्तावली कामदेवस्य
 यथ्यायः विक्रः २ कुंतलः ३ व शोषण बाणः इति विष्णुः ॥
 लः ४ कचः ५ शिरोरुहः ६ इत्यमरः शोणकहृत् इति त्रिकोऽशेषः
 शिरसिजः ७ मूर्धजः ८ श्वः ९ इतिजटाधरः तत्समूहार्थं केशधृतं पुं भूतकेशः इति ॥
 वावकाः शहाः यथा बालाः ॥ शहचंद्रिका ॥
 स्युस्ततः पराः पाशे रचना भार केशनामने ल्ली बाले बाला इति
 उच्यः हस्तः पक्षः कलापश्चकेश भाषा इत्यमरः ॥
 भूयस्त वावकाः इति हेमचंद्रः केशयत्तः पुं केशपाशः ॥
 वरुणः ह्रीवरे इति मेदिनी ॥ इत्यमरः ॥
 देवविशेषः इति हेमचंद्रः ॥ केशपाणी स्त्री अयामारीः इति
 विष्णुः इति शहस्तावली ॥ शहस्तावली ॥
 केशकलापः पुं केशपाशः केशपाशः पुं केशसमूहः यथा
 केशसमूहः इति हेमचंद्रः ॥ याशः पक्षश्च हस्तश्च कलापाशः
 केशकारः पुं इति मेदः ॥ कवायरे इत्यमरः ॥
 करिणकुशिया इति हिंदीभाषा केशपाशी स्त्री शिरोमध्यस्थ
 अस्य गुणाः गुरुत्वे प्रीतत्वे ॥ शिखाचूडा इत्यमरः ॥
 रक्त पित्त तणाय हत्वे च इति केशभूः पुं शिरः इति ॥
 भावप्रकाशः ॥ राजनिर्घटः ॥
 केशगर्भकः कवरी इति ॥ केशमयनी स्त्री शमीवृत्तः इति
 त्रिकोऽशेषः ॥ राजनिर्घटः ॥ (चिरुणी
 केशज्ञे ल्ली इंद्रलसकं ॥ केशमार्जकं ल्ली कंकतिका
 हेमचंद्रः ॥ इति भाषा इति जटाधरः ॥
 केशकित पुं नापितः इति केशमार्जने ल्ली कंकतिका इति
 हेमचंद्रः केशमुद्रिश्च ॥

केशमुष्टिः पुं विषमुष्टिवृत्तः चोटकः पुत्रागवृत्तः नागकेशः
 महानिवः इति राजनिर्घटः ॥ वृत्तः इति मेदिनी वीजपूरक
 केशः पुं ल्ली किंजल्कः ॥ वृत्तः इति जटाधरः ॥ (तः
 इत्यमरः ॥ केशः पुं नागकेशः वृत्तः ॥ केशरुहा स्त्री भद्रदेविकावृ
 वकुलवृत्तः पुत्रागवृत्तः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 सिंहजटा इति मेदिनी ॥ केशरुपा स्त्री वेदकवृत्तः ॥
 द्विगुहृत्तः इत्यमरटीकायाः इति राज निर्घटः ॥
 भरतः ॥ केशवः पुं विष्णुः इत्यमरः ॥
 केशरेजनः पुं भृंगराजवृत्तः पुत्रागवृत्तः केशवति त्रि
 इति राजनिर्घटः ॥ इति मेदिनी ॥ (ता
 केशराजः पुं शाकभेदः ॥ केशवर्द्धिनी स्त्री सहदेवील
 केशरे इति भाषा तत्पर्यायः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 भृंगराजः २ भृंगः ३ पत्तंगः ४ शहमाला विष्णोः स्त्री ल्ली
 मार्करः ५ इति शतमाला ॥ केशवाल्यः पुं अश्वत्थवृत्तः
 मार्कवः ६ इत्यमरः नागमार्कः इति त्रिकोऽशेषः ॥
 यवरुः ८ भृंगसोदरः ९ इति केशवावासः पुं अश्वत्थवृत्तः
 त्रिकोऽशेषः केशरेजनः १० इति जटाधरः ॥
 केशपः ११ कुंतलवर्धनः १२ इति केशवेशः पुं कवरीचुले
 वैद्यके ॥ अस्य गुणाः ॥ खिया इति भाषा इत्यमरः ॥
 अग्निकारित्वे केशवत्तहित्वे केशहंत्री स्त्री शमीवृत्तः इति
 योऽकफाय हत्वे रसायनत्वे च राजनिर्घटः ॥
 इति राजवल्लभः ॥ केशहस्तः पुं केशसमूहः
 केशराज्ञः पुं मातलंगकवृत्तः इत्यमरः
 इति जटाधरः ॥ केशकेशि ल्ली केशेषुकेशेषु
 केशरी पुं सिंहः इत्यमरः ॥ इति भाषा इति वाकरणे ॥



केशरुहा स्त्री सहदेवी इति
राजनिर्घटः ॥
केशरुहा स्त्री मङ्गनीली इति
राजनिर्घटः ॥
केशिकः त्रिप्रशस्तकेशयुक्तः
इत्यमरः ॥
केशिका स्त्री शतावरी इति
राजनिर्घटः ॥
केशिनिसूदनः पुं श्रीकृष्णः इति
भगवद्गीता ॥
केशिनी स्त्री जरासांसी इति
राजनिर्घटः चारुपुष्पी ॥
प्रशस्तकेशविशिष्टा इत्यमरः
केशसूदनः पुं श्रीकृष्णः इति
त्रिकाशेषः ॥
केशिहा पुं श्रीकृष्णः इति
हेमचंद्रः ॥
केशी त्रिप्रशस्तकेशयुक्तः
इत्यमरः ॥
केशी पुं विष्णुः इति
त्रिकाशेषः ॥
देवभेदः ॥
इतिभेदिनी सिंहः इति ॥
प्राशस्त्यावली ॥
केशी स्त्री नीली इति ॥
राजनिर्घटः भूतकेशीवृत्तः

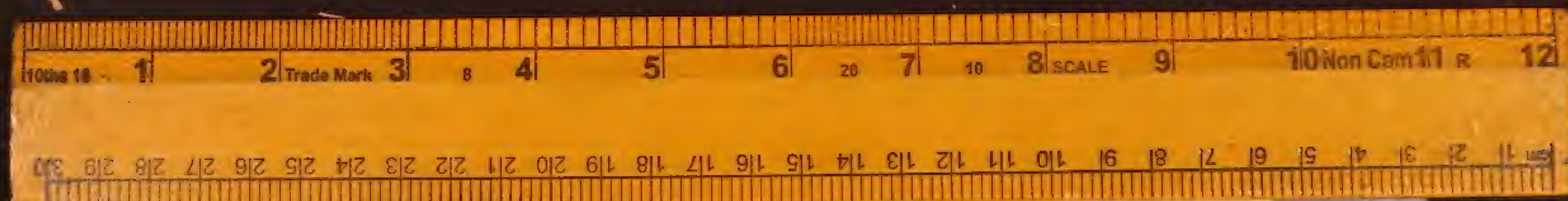
अजलोमावृत्तः इतिरत्नमाला
केशोच्चयः पुं केशसमूहः ॥
इतिहेमचंद्रः ॥
केशं स्त्री कृष्ण गुरु ॥
शृंगराजे पुं इतिराजनिर्घटः
केशं स्त्री हिंगु इति ॥
हेमचंद्रः नागकेश पुं
कासीसे स्वर्ण इति
राजनिर्घटः ॥
केशः पुं नागकेशवृत्तः
तुरंगस्कंधकेशः सिंहस्कंधकेशः
वकुलवृत्तः पुत्राग वृत्तः
किंजल्कः इतिहेमचंद्रः ॥
केशः पुं स्त्री किंजल्कः हिंगु
पुं स्त्री इति भस्मः ॥
राजनिर्घटः ॥
केशरामः पुं वीजपूरः इति
राजनिर्घटः ॥
केशीका स्त्री सहदेवीलता
इतिराजनिर्घटः ॥
केशीसतः पुं हनुमान् इति
हेमचंद्रः ॥
केशरी पुं सिंहः ॥
चोटकः ॥
पुत्रागः नागकेशः इति
भेदिनी रत्नप्रियु इति ॥
राजनिर्घटः वानरविशेषः

सतु हनुमतपिता इतिरामायणे
कै ० प्राट् इति कविकल्पद्रुमः
कैकयी स्त्री कैकयी इति ॥
प्राशस्त्यावली ॥
कैकयी स्त्री कैकयी सातकैकय
राजकन्या दशरथ राजपत्नी च
इतिप्राशस्त्यावली ॥
कैकयी स्त्री किंकरावे दासवे
किंकरावृत्त भावार्थेऽप्यत्र
कैटजः पुं कुटज वृत्तः इति
भावप्रकाशः ॥
कैटभः पुं देव विशेषः ॥
यथायोगानिद्रो यदा विस्म
जगते कारणीवीकृताम्लीय
शेष मभजत कल्पान्ते भगवान्
तराहावसरो चोशिविद्यातो
मधुकैटभो विस्मकर्णमलोद्भू
तो हेतुं वृत्त्याणमुद्यतो इति
मार्कंडेयपुराणे ॥
कैटभजित पुं विष्णुः इत्यमरः
कैटभहा पुं विष्णुः इति
हेमचंद्रः ॥
कैभा स्त्री दुर्गा इति
त्रिकाशेषः ॥
कैटभारिः पुं विष्णुः इति ॥
हलापुथः ॥
कैटभी स्त्री दुर्गा इति

त्रिकाशेषः ॥
कैटयीः पुं कटफल इत्यमरः ॥
निवः महानिवः इतिरत्नमाला
मदवृत्तः इतिराजनिर्घटः ॥
कैटयीः पुं कटफलः पूति
करजः कटभी वृत्तः इति
राजनिर्घटः ॥
कैटके स्त्री कैटकीपुष्पे यथा
कैटके तित्त कटुक मिति
राजवल्लभः ॥
कैटवे स्त्री कपटः पूतः
इत्यमरः वैदूर्यमणिः इति
राजनिर्घटः ॥
कैटरी स्त्री क्षेत्रसमूहः ॥
इत्यमरः टीकायां भरतः ॥
कैटरीः पुं प्राणिधान्य इति
राजनिर्घटः ॥
कैटरीकं स्त्री कैटरीसमूहः
क्षेत्रगणः इत्यमरः ॥
कैटरीकं स्त्री कैटरीकं ॥
कैटरीय इत्यमरः ॥
कैटरीय स्त्री क्षेत्र क्षेत्रसमूहः
इत्यमरः ॥
कैटरी स्त्री कुमुदे सेतोत्पल
इत्यमरः ॥
कैटरीः पुं शत्रुः कितवः
इतिभेदिनी ॥

कैरिनी सी कुशुदिनी इति कैलासनिकेतनः ॐ शिवः
 शहरावली ॥ इति कविकल्पलता ॥
 कैरी सी चंद्रिका इति कैलासोकाः ॐ कुवेर इति
 मेदिनी मेधिका इति ॥ हेमचंद्रः ॥ (संकरः)
 राजनिर्घटः ॥ केवतीः ॐ स्वनामख्यातवर्ण
 कैरी ॐ चंद्रः इति शहरावली जातिः सतवेष्टा गर्भतत्रिय
 कैराटकः ॐ स्यावविषभेदः स्योः सजातः इति अत्रैवैवर्त
 इति हेमचंद्रः ॥ पुराण तत्पर्यायः यमः २
 कैराते ली भूनिवः इति धीवरः ३ इत्यमरः दत्तेकः ५
 शहरावली शहरावली इति जालिकः ५ इति जटाधरः ॥
 राजनिर्घटः ॥ केवती मुल्लं ली केवती मुल्लं
 कैरातः ॐ भूनिवः इति इति शहरावली ॥ (कं)
 राजनिर्घटः वलवान् रुषः तत् केवती मुल्लं ली केवती मुल्लं
 पर्यायः दार्द्र्यः २ कामः ३ इत्यमरटीकायां भारतः ॥
 इति शहरावली ॥ केवतीका ली मालवेष्टासहायता
 कैराली ली विंशति इति वैद्यके विशेषः तत्पर्यायः संगा २
 कैराली ली विंशति इति लता ३ वल्ली ५ दण्डरुहा ५ इति ली
 राजनिर्घटः ॥ (तः) ६ वस्त्रांगा ७ सभागा ८ अस्या
 कैलासः ॐ स्वनामख्यातवर्ण गुणाः लघुत्वे दृष्टत्वे कषायत्वे
 इत्यमरः सव शिवकुंवरयोः कफकासश्वास मेदाग्निदोष
 स्याने तत्पर्यायमाणा यथा नाशित्वे च इति राजनिर्घटः
 जटारदेवकूटो मेयोः पूर्वणाष्टा केवती मुल्लं ली केवती मुल्लं
 दशयोजन सहस्रमुदगायतो इत्यमरटीका
 हिमहस्ते दृष्टु तैगो भारतः केवती ली परियेले इति ॥
 यवमपेण यवनपरिपात्रो वैद्यके केवती पत्नी च ॥
 दक्षिणेन कैलास करवीरो केवती मुल्लं ली मुल्लाप्रभेदः
 प्रागायतो इति श्रीभागवते केतटमुता इति भाषा केम्बर

इति नीचोक्तिः इति भारतः ॥ यथा भारती लालती कैशिक्या
 केम्बरिया मुया इति सारहेदरी भट्टाच वृत्तयः इति हेमचंद्रः ॥
 तत्पर्यायः कुट्टरे दण्डो ॥ कैशिकी ली किशिकावस्था ॥
 १ बानेय ५ परियेले ५ सवे ६ इति शहरावली सातदशम
 गोपुरे ७ मोनहे ८ इत्यमरः ॥ वधीतर पचेदशवधीवधः इति
 दण्डपुरे ९ दण्डपुरे १० दण्डपुरे ११ स्मृतः ॥
 १२ दण्डपुरे १३ परियेले १४ ॥ कैशिकी कैशिकमूहः इत्यमरः
 परियेले १५ केवती मुल्लं के १६ कोकः ॐ चक्रवाकः वक्रः ॥
 केवती मुल्लं के १७ इति तट्टीका जेष्टी खर्जरी वृत्तः भेकः ॥
 वनसंभवे १८ इति तट्टीका इति मेदिनी विल्लः इति ॥
 धान्ये १९ शीतपुष्पे २० जीर्णपुष्पे त्रिकांशेषः ॥
 के २१ अस्पृगाणाः कटुत्वे उष्णत्वे कोकः ॐ विल्लेशयमृगविशेषः
 कफवायुत्रणदाहाममूलरक्तयेष तत्पर्यायः जविनः २ कोकवावः
 नाशित्वे च इति राजनिर्घटः ॥ ३ विल्लेशयः ५ वमपुष्पः ॥ ५
 हिमत्वे तिक्तत्वे कषायत्वे ॥ लोमशाः ६ भूचवलीकः ७ तत्त्वाते
 कोति दत्ते पित्तविषयं कुष्ठके गुणाः श्वासानिलकासहरात्रोप
 विषनाशित्वे च उदेत वित्तका राहकत्वे च इति राजनिर्घटः
 नाम्ना वृत्तस्य त्वकमुल्लाकति कोकदेवः ॐ कपोतः इति
 इति भावप्रकाशः ॥ राजनिर्घटः ॥
 केवलं ली विंशति इति कोकनदे ली रक्तकुमुदे ॥
 रत्नमाला ॥ रक्तयमे इति मेदिनी ॥
 केवलं ली मुक्तिः इत्यमरः ॥ कोकनदकृतिः ॐ रक्तवर्णः
 कैशिके ली कैशिकमूहः ॥ तर्हीति त्रि इत्यमरः
 इत्यमरः ॥ कोकवेधुः ॐ सूर्यः इति
 कैशिकः ॐ मृगाशसः इति शहरावली ॥ (इति
 शहरावली जटाधरश्च ॥ कोकायः ॐ समष्टिलहसः
 कैशिकी ली नाटकहीतिविशेषः राजनिर्घटः ॥



कोकाहः ॐ श्वेतचोदकः ॥ पिकेदण १७ पिङ्गला १८ इति
 तत्पर्यायः ककः २ इति ॥ राजनिर्घटः श्वेतस्य तस्य ॥
 हेमचंद्रः कचिपुलकेकाकाहः पर्यायः वीरतरुः २ चित्रः ३
 इतिपादः ॥ वर्णः लश्कः ४ शुक्लपुष्पः ५ लस्य
 कोकिलः ६ सुनामाख्यातकस्य तस्यपर्यायः कुत्रकः ७ अतिकुत्रः
 मधुसूतः यत्नी तत्पर्यायः ॥ १ इतिरत्नमाला सामान्यस्य ॥
 वनप्रियः २ यशुतः ३ पिकः ४ तस्यगुणाः आमवात वातरक्त
 इत्यमरः ५ पशुष्टः ६ कालः ७ रोगनाशित्वे इतिराजवल्लभः
 वसेतहतः ८ ताम्बातः ९ गंधर्वः मधुसूते शीतले पितातिसार ॥
 मधुगायनः १० वासंतः ११ कल नाशित्वे शुक्रकफ वल रुचि
 कंदः १२ कामधः १३ काकलीरवः कारित्वे सेतपणत्वे च इति
 कुहूरवः १४ अन्यपुष्टः १५ मत्तः १६ राजनिर्घटः ॥
 मदनपाठकः १७ इतिराजनिर्घटः कोकिलातकः १८ कोकिलात
 टः अंगारः इतित्रिकोडशेषः हतः इत्यमरटीकायां स्वामी
 कोकिलनयनः १९ कोकिलात कोकिलेष्टा स्त्री महाजैवः इति
 हतः इत्यमरटीकायां मानाथः राजनिर्घटः ॥
 कोकिलावासः २० आश्वहत्तः कोकिलेत्तः २१ क्लृप्तेत्तः इति
 इतिराजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः ॥
 कोकिल्लातः २२ हत्तविशेषः कोकिल्लात्तरः २३ आश्वहत्तः
 कुलियाखारा इति भाषा इतिराजनिर्घटः ॥
 तालमाखाना इतिहिंदीभाषा कोंकण स्त्री शस्त्रभेदः इति
 तत्पर्यायः इत्यंगेयाः कोडत्तः हेमचंद्रः ॥
 १ इतरः ४ लश्कः ५ इत्यमरः ॥ कोंकणः ६ देशविशेषः ॥
 शृगाली ७ शृगली ८ मुरकः ९ कोंकण इति भाषा इतिविशेषः
 शृगालचंदी १० वचस्पिः शृगल कोंकणासतः २१ परशुरामः ॥
 ला १२ वज्रकेटकः १३ लश्कः १४ इतिशतमाला ॥
 इतरकः १५ वचः १६ शृगलीको कोवः २७ जातिविशेषः सत ॥

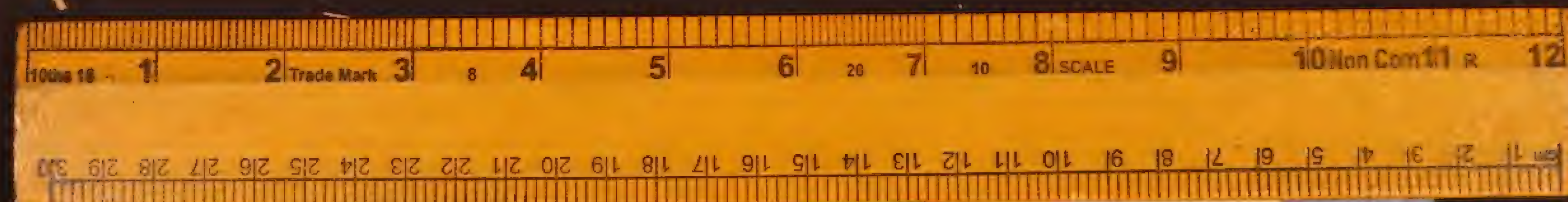
मोसकेदि गर्भे तीव्रस्फारत ॥ सरभिः पूज्या क्राग वडि ॥
 जातः इतिब्रह्मवेवर्त पुराणे ईताशनः अश्वत्थि वरुणा ॥
 कोजागरः २ आश्विनीपूर्णिमा राजवडि विनायकः पूज्यः
 तत्पर्यायः शारदी २ पूत ॥ साम्नेश्व रेवता यथा विभव ॥
 पूर्णिमा ३ शारतपर्व ४ कोमुदी विस्तरैः ततः पूज्यानिकेभ्यो
 इतित्रिकोडशेषः अथकोजागर समर्पेस्तिल तेजैः सगंधीभि
 कृत्यानि तत्र ब्रह्मपुराणे ॥ हितोपेतैः कृपागर्वेभ्योभिः
 आश्वपूज्यायोर्णिमास्यो निकेभ्यो ब्राह्मणान् भोजयित्वा तु भोक्तव्यं
 बालकार्णवत् आयाति सेनया मोसवर्जिते वडि पार्श्व गते
 साईकृत्वा पुष्टे सदाहणे ॥ नैया टट्टा क्रीडाः स्थगिण्याः
 तस्मात्तत्र नौर्मागीः सगोहस्य ॥ लिङ्गपुराणे आश्वनेपोर्णिमास्येन
 समीपतः शोधितव्याः प्रयत्नेन चरेजागरे निशि कोमुदी ॥
 भूषितव्याश्च मेडनैः पुष्पाद्यैः ॥ सासमाख्याताकार्या लोक ॥
 फलमूलौ च सर्वप्रकारेण विभूतये कोमुद्योपूजयेत्तन्नी
 वेष्टमानि भूषितव्यानि नानावर्णैः मिदं भगवते स्थिरे सगंधि ॥
 विशेषतः स्वस्तीति नुलितैश्च निशि सहेष्टाश्चादौ जीगरे
 नौर्माद्यैः सर्वार्थैः दिवातत्र ॥ चरेत् निशीथे वरदा लक्ष्मीः
 तभोक्तव्यमनुष्यैश्च विवेकीभिः कोजागर्तीति भाषिणी तस्मै
 स्त्रीवालदृष्ट मूर्खैश्च भोक्तव्यं ॥ विभे प्रयच्छामि अनेः क्रीडा
 पूजितैः सैः पूज्याश्च सफलैः करोतियः नारि कैले ॥
 पत्रैस्तथा हारैर्द्वै भित्तयः ॥ अष्टिपटकैः पितृदेवान्
 हारोप्यते सदीप्तस्तु संयुज्यो ॥ समर्चयेत् वेधूंश्च प्रीणयेत्तेन ॥
 हव्यवाहनः यवाक्षततृतोपेतैः स्वयंतदशानो भवेत् इति ॥
 लः ३ लैश्च सतपितः संपूजितव्यः तिथ्यादिततैः ॥
 पूर्णैः ३ ययसा पायसेन च ॥ कोटः २७ उर्ग राड केला ॥
 रुद्रः सभार्यः स्कंदश्च तथा इतिवभाषा इति कुटुम्बार्थ
 नेदीश्वरामुनिः गोमद्भिः ॥ मेदिनी ॥

कोटकः पुं गृहकारकः जगमि शक्रगोपककोटः इति मेदिनी
 इति भाषा सतुकेभकार्यागर्भे ॥ कोटिवर्षं स्त्री वाणपुरे इति
 मरालिकाकारस्योस जातः शहरान्नावली ॥
 इति ब्रह्मवैवर्ते पुराणे ॥ कोटिवर्षी स्त्री एकपाणिदिगशा
 कोटरे स्त्री पुं हस्तस्थितगद्गः ॥ इति भाषा इत्यमरः ॥
 गाक्षे लोचन इति भाषा ॥ कोटिशाः पुं लोष्ट भगसाथन
 तत्पर्यायः निष्कुरुः ॥ इत्यमरः ॥ मुद्रः म३ इति ख्यात इति
 कोटरावणे स्त्री सकोटरहस्तः केचित् इति भरतः तत्पर्यायः
 पुरुवने इति मुग्धवोधटीकायां ॥ लेष्टभेदनः ॥ इत्यमरः ॥
 दुर्गादासः ॥ लेष्टभः ॥ कोटीशः ४ इति
 कोटरी स्त्री नशास्त्री इत्यमरः ॥ रत्नकोशः ॥
 वेडिका इत्यमरटीका ॥ कोटिशाः ४ य कोटः कोटिः
 कोटवी स्त्री चिवस्तास्त्री इत्यमरः इति व्याकरणम् ॥
 टीका दुर्गा इति थरणी ॥ कोटी स्त्री खड्गदेश्य भागः ॥
 कोटिः स्त्री अस्त्रादे कोणः ॥ इत्यमरटीका एकपाणके ॥
 उत्कर्षः शतलक्षसंख्या क्रो३ इति शहरान्नावली कोटिसंख्या
 इति भाषा धनुषे इत्यमरः ॥ इति लिगादि सेंगह टीकायां ॥
 मेदिनीकरे एकपाणिदिगः ॥ भरतः ॥
 प्राक इति भाषा इत्यमरः ॥ कोटीः पुं जटा इति त्रिको३ ॥
 कोटिकः पुं इन्द्रगोपनामकीटः शेषः किरीटे इति हेमचंद्रः ॥
 इति जटाधरः ॥ कोटीवर्षं स्त्री वाणपुरे इति
 कोटिनिज पुं कालिदासः इति त्रिको३ शेषः ॥
 त्रिको३ शेषः ॥ कोटीवर्षी स्त्री कोटिवर्षी ॥
 कोटिपात्रः पुं केनिपात्रकः पिदिगशाक इति भाषा इति
 केरोमाल इति भाषा इति शहरान्नावली ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ कोटीशः पुं कोटिशाः ॥
 कोटिः पुं ३३ः नकुलः ॥ इत्यमरटीकायां भरतः ॥

कोटं स्त्री दुर्गा केला गड ॥ कोटः पुं मेकोर हस्तः इति
 इत्यादि भाषा इति हेमचंद्रः ॥ राज निर्घटः ॥
 कोटः पुं दुर्गापुरे इति कोटः पुष्पी पुष्पी स्त्री बृहदारकः
 लिगादि सेंगहे अमरः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 कोटवी स्त्री दुर्गा इति कोणः पुं वीणादिवादनं ॥
 त्रिको३ शेषः नशास्त्री इति वीणादि यत्र वाजाश्वाकाटी ॥
 शहरान्नावली ॥ इति भाषा अस्त्रादेश्य भागः ॥
 कोटवीपुरे स्त्री वाणपुरे इति तत्पर्यायः पालिः ॥ अग्निः ३
 शहरान्नावली ॥ कोटिः ४ इत्यमरः वाघ ॥
 कोटः पुं नागरः कूपः ॥ प्रभेदः गृहोदरेकदेशः ॥
 पुष्करिणाः पादकः इति मेदिनी लगुडः इति मेदिनी मेगल ॥
 दुर्गापुरे इति लिगादि सेंगह ॥ गद्गः इति हेमचंद्रः शनिः ॥
 टीकायां भरतः ॥ इति विष्णुः हयोदिशोर्मध्य ॥
 कोटः पुं वज्राकारकुष्ठ रोगः भागः इति राजनिर्घटः अस्त्र
 तत्पर्यायः मेडलके ॥ इत्यमरः ॥ विवरणे विदिक शब्देदृष्ट्यं
 दुष्टमी इति गोषः ४ चर्चदीपको कोणकुणः पुं उकुणः उकुण
 इति राज निर्घटः ॥ इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 तत्पर्यायः यथा अस्त्रमग्नमनो कोणः वि कुण कोपा ॥
 दीर्घपित स्त्रेष्वात्र निगृहेः ॥ इति भाषा इत्यमरटीका ॥
 मेडलानि सकेरुनि रागवन्ति ॥ कोणः पुं नेत्ररोग भेदः ॥
 बहूनि च उतकोटः सानुवेयम् कथो इति भाषा शान्ति ॥
 कोट इत्याभिधीयते इति मीमांसे च त्रि इति मेदिनीकर
 माधवकरः अन्यच्च वारीदष्ट हेमचंद्रौ ॥
 निकाशः कंडूमानलोहितोऽस कोटो स्त्री धनुः इत्यमरः ॥
 कफपित्तात क्षणिकोत् पाद ॥ कोटः पुं भुः जनपदा ॥
 विनाशः कोट इति निगद्यते ॥ विशेषः इति मेदिनी ॥
 तज्जैः इति शक्तिः ॥ कोटवः पुं भान्यविशेषः ॥

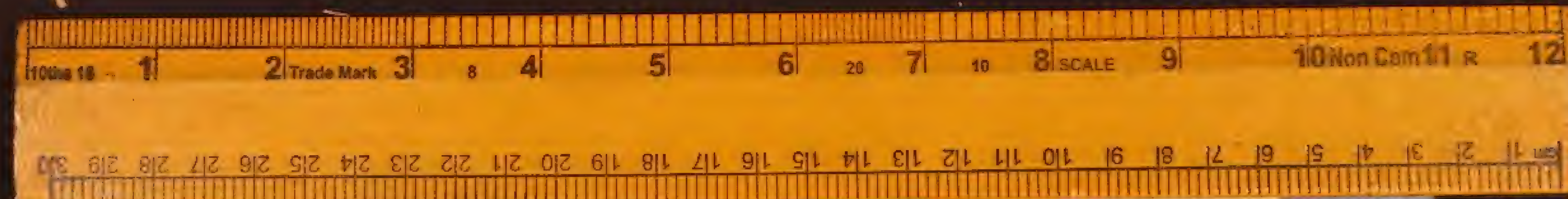
कोले इति भाषा तत्पर्यायः ॥ इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 कोरहः २ इत्यमरः कुडवः ॥ सकुमारः २ मृडुलः ३ मृडुः ४
 इति तट्टीका कुडालः ४ इत्यमरः पेलवः ५ इति
 मदनमयकः ५ अस्य गुणाः । जटाधरः मनोज्ञः इति ॥
 मधुरत्वे तिक्तत्वे वृणोती ॥ शहरात्रावली ॥
 पञ्चकारकत्वे कफपित्तहृत् ॥ कोमलकं स्त्री मृणाले इति ।
 रूतत्वे मोहकारित्वे मृतमस्य शहचंद्रिका ॥
 गुरुत्वे च इति राजनिर्घटः ॥ कोमला स्त्री क्षीरिका इति
 परमश्राद्धित्वे वातलने इति । शहचंद्रिका ॥
 राजवल्लभः ॥ कोमलिका स्त्री जालिका फले ।
 कोयः पुं क्रोधः इत्यमरः ॥ जालि इति भाषा इति शहरावली ।
 कोपक्रमे स्त्री ब्रह्मणः सृष्टिः कोपष्टिः पुं जलकुक्कुभयस्त्री
 इत्यमरटीकायां रायमुकुटः इति त्रिकाशेषः ॥
 कोपयुक्ते त्रि ॥ कोपष्टिकः पुं पक्षिभेदः ॥
 कोपनः त्रि कोपविशष्टिः इति ॥ कौश्याखी इति भाषा ॥
 जटा धरः ॥ इत्यमरः ॥
 कोपनकः पुं चोरकनाम ॥ कोरकः पुं कलिका इत्यमरः
 गेयद्रव्ये इति राजनिर्घटः ॥ कोरकः पुं स्त्री मुकुले ॥
 कोयना स्त्री कोयवती तत् ककोलकं मृणाले इति ॥
 पर्यायः भामिनी २ इत्यमरः मेदिनी चोरनाम गेयद्रव्ये ॥
 कोयलता स्त्री कर्णसोदलता इति जटा धरः ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ कोरगी स्त्री मृत्तमला इत्यमरः
 कोपी १ त्रि क्रोधनः इत्यमरः ॥ पिप्पली इति राजनिर्घटः ॥
 जलपारावती पुं इति कोरहः पुं कोदवः इत्यमरः ॥
 राजनिर्घटः ॥ कोले स्त्री वदरीफले तत्पर्यायः
 कोमले स्त्री जले इति मेदिनी कुवले १ फेनिले १ सौवीरे ४
 कोमलः त्रि अकुटिनः नाम वदरे ५ चोटा ६ इत्यमरः ॥

वदरादि द्वये मृगालकोले ॥ नाशित्वे च इति राजवल्लभः ॥
 वदरीसदृशा चोटा मृगालकोलिः तोलक परिमाणे इति वैयक
 यडत्वे वदरी सदृशकरोहलः परिभाषा मरिचे इति
 सूक्ष्मफले भवेत् अदम्या ॥ राजनिर्घटः चवे इति वैयकं
 मेवसा चोटा गोयचो नति ॥ कोलः पुं मृकः सवः ॥
 चोचते इति सभूतिः हस्ति भेला माउ इत्यादि भाषा ॥
 कोलिगोपचोटा चोटा च ॥ इत्यमरः अकपालिः शनिः
 वदरोहदा मृगालकोलिः कर्कशु चित्रे चिता इति भाषा ॥
 रितिरत्नकोषः केचित् कोलारि क्रोडं इति मेदिनी देश ॥
 त्रये वदरी फले सौवीरादित्रये विशेषः इति शहरात्रावली ।
 मृगाल कोलावित्याहुः समी अस्त्रभेदः इति थरणी वरी ॥
 त कर्कशु वदरी कोलिर्जकुवले सेकरजाति विशेषः सतलेटात
 फेनिलो सौवीरे वदरे कोल । तीव्र कन्यायां जातः इति
 मिति पठति तत्राद्या सवो ॥ ब्रह्मवैवर्ते पुराणे श्रमक्रथारि
 हृत्तार्थाः अन्ये फलार्थाः ॥ स्नेहजाति विशेषः सवपूर्वे
 चोटाभय सृगिति व्याचष्टे । तत्रिय आसीत् सगर राजेनामो
 सौवीरे वदरे कोले वदरीणां वेदयागादावनाथिकारीकृतः इति
 फले मत मिति कोषांतरं च । हरिवंशः ॥
 इति भरतः अस्य गुणाः ॥ कोलकं स्त्री गेयद्रव्य विशेषः
 अम्लत्वे वायु कफनाशित्वे च ॥ कोकल इति भाषा मरिचे
 यकस्यास्य गुणाः वायुपित्तनाश इत्यमरः ॥
 ते स्निग्धत्वे समधुरत्वे सारकत्वे च कोलकः पुं अकोटहलः इति
 सुष्कस्यास्य गुणाः कफवायुनाश राजनिर्घटः वहुवारहलः इति
 ते पिताविरोधित्वे च पुरातन ॥ जटाधरः ॥
 स्यास्यगुणाः अमृतस्नानाशित्वे कोलकंदः पुं महाकंदविशेषः
 स्निग्धत्वे लघुत्वे अस्य मज्ज ॥ तत्पर्यायः कमिन्नः १ पेक्षलः ३
 गुणाः मधुरत्वे पित्तकहित्वा वसपेजलः ४ पुटालः ५ सपुटः ६



पुटकंदः १ अस्य गुणाः कटुते नाशिते गुरुते उल्लते कफ ॥
 पुसते क्रमिदोष नाशिते । पित्तकारिते च इति राजनिर्वटः
 वांति विहृदिशमनते विषदोष कोला स्त्री कोलिहृत्तः इति
 निवारणते च इति राजनिर्वटः शहरत्तावली पिपलीचये
 कोलककटिका स्त्रीमथुर्जैक इति मेदिनी ॥
 इति राजनिर्वटः ॥ कोलावः १ देशविशेषः ॥
 कोलदले स्त्री नखीनामोपद्रवे इति शहरत्तावली तत्र प्र
 इत्यमरः ॥ कान्यकुब्ज ॥
 कोलनासिका स्त्री वैकिणीहृत्तः कोलाहलः १ वृद्धविषहृत्तः
 इति हारावली ॥ धनिः तत्पर्यायः कलकलः २
 कोलपुष्पः १ कंकयली इति इत्यमरः ॥
 हारावली ॥ कोलिः १ स्त्री हृत्तविशेषः
 कोल मूलं स्त्री पिपलीमूलं इति कुलागाह इति भाषा तत्पर्यायः
 राजनिर्वटः ॥ कर्कयुः २ वदरी ३ इत्यमरः ॥
 कोलेवकः १ वीणायाः कायः कर्कयुः ४ वदरी ५ कोली ६
 इत्यमरः सेत तेत्रीदेरादि ॥ कोला १ कुवली ८ इति
 समुदायः शरीरे अलावृदे उक्ते तट्टीकायां भरतः कोलः ९
 समुदायस्त्री हीन इत्यने इति इति तट्टीका सारसेदरी ॥
 भरतः ॥ कोली स्त्री कोलि हृत्तः इत्य
 कोलवल्ली स्त्री गजपिपली टीकायां भरतः ॥
 इत्यमरः चयं इति राजनिर्वटः कोल्या स्त्री पिपली इति ॥
 कोलशिखी स्त्री लताविशेषः रत्नमाला ॥
 आलकुशी इति भाषा तत् । कोविदः त्रि योऽतः इत्यमरः
 यर्थायः कृतफला शवहा ३ कोविदाः १ शक्रकोचनहृत्तः
 मृकरादिका ४ काकोइला ५ तत्पर्यायः चमरिकः २ कुहालः
 दधिपुष्पी ६ काकोडा ७ यर्थाय ३ पुगपत्रकः ४ इत्यमरः ॥
 पादिका ८ अस्यागुणाः वायुः कोचनाः ५ कणकारकः ६

कोतपुष्पः १ कर्कः ८ कोताः कोशलः १ स्त्री अयोध्यानगरी
 यमलकुटः १० अस्यागुणाः ॥ इति शहरत्तावली उणादिकोषश्च
 कषायते सेशहिते वृत्त मूर्द्धन्यमथोप्यये ॥
 रोपणते दीपनते कफवात कोशालात्मजा स्त्री कोशया
 मृत्रकुक्कु नाशिते च इति सातुश्रीराममाता दशरथराज
 राजनिर्वटः तत् पुष्पगुणाः यत्नीच इति शहरत्तावली
 धारकते रुचिकारिते रक्षित कोशलिके स्त्री उक्तावः ॥
 रोगे सपथ्यते च इति राजवल्लभः पुष इति भाषा इति हेमचंद्रः
 कोशः १ मृदु इति ॥ मूर्द्धन्यमथोप्यये ॥
 शहरत्तावली कृताकृतं हेम कोशो गे स्त्री इत कटः इति
 रूपेतत्पर्यायः हिरण्य २ हारावली मूर्द्धन्यमथोप्यये
 इत्यमरः कृताकृतं हेम रूपेण च कोशातकः १ कचः इति
 मिलिते प्रत्येकं च कोशादि ॥ विश्वमेदिन्यो ॥
 हयवाच्ये कृतमावर्तिते अकृत कोशातकी स्त्री यटोली चोषकः
 माकरोम्ये चूर्णादितावदतोमते इति मेदिनी फलशकविशेषः
 स्वामीकृत माभरणीकृतं अकृतं किंवा इति भाषा तत्पर्यायः ४
 चूर्णादि रूपमाकरोम्य मिति कृतकुट्टा २ जालिनी ३ कृतवेधना
 केचित् कृष्यते आकृष्यते ॥ त्वडा ५ सतिता ६ चेदाली ७
 आयस्थानिभ्यः कोषः कुषग मृदेगफलिनी ८ कर्कशकुटा ९
 निष्कर्ष च न कोपो मूर्द्धन्योः अस्यागुणाः शिशिरते कटुते
 तालयोत इत्यने इति भरतः कषायते पित्तवातकफनाशिते
 कोशकाः १ इतः इति ॥ मलाध्मान विशेषधनते च इति
 शहरत्तावली मूर्द्धन्यमथोप्यये राजनिर्वटः मूर्द्धन्यमथोप्यये
 कोशफले स्त्री ककुलके । कोशातकी १ पुं वाणिज्ये ॥
 इत्यमरः ॥ वणिक वाडवाग्निः इति विश्वः
 कोशफला स्त्री महाकोशातकी कोशामः १ फलहृत्तविशेषः
 त्रपुषी इति राजनिर्वटः ॥ कोशम इति भाषा तत्पर्यायः

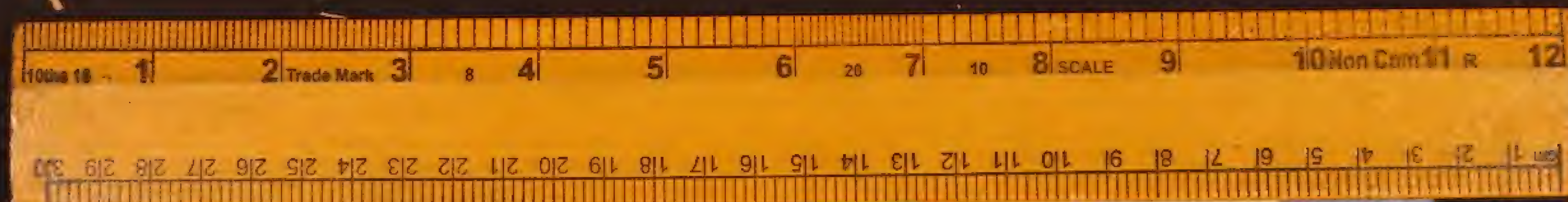


कमिहलः २ संकेतकः ३ इति ३ इतिभाषा खड्गपिथाने लाय ॥
 भावप्रकाशः चनकेयः ४ वनायः इतिभाषा अर्थसमूहः ॥
 जेतुपादयः ६ तदायः ७ तदायः विषे अंते कृताकृते ॥
 लातावतः ८ सारकः ९ अस्य हेमरूपे इत्यमरः अस्य ॥
 गुणाः कृष्ट प्रोयासपितृव्य विवराणे तालव्याते दृष्टये
 कफापहते तत्फल गुणाः पात्रे ज्ञातीकोषः जायफल
 आदिते वातव्रते अमृतं ॥ इति भाषा शब्दादिसेयहः ॥
 उल्लेखे गुरुते पितृदत्ते च ॥ इति मेदिनी भोगागारे ॥
 भावप्रकाशः कफाति प्रदत्ते चषकः मोनिः शिखा इति
 विराहिते विशेषकारिते च हेमचंद्रः पनसादिफलस्योतः
 पक्षस्य तस्य गुणाः मधुरते ॥ इतिथरणी शब्दातर सेयोगे
 अमृतं च पट्टादिभुक्तस्य तस्य गोलाकवाचकः यथासूत्रकोषः
 गुणाः दीपनते रुचि पुष्टिवल नेत्रकोष इत्यादि इत्यमरः ॥
 कारिते च तत्रैलस्य गुणाः ॥ टीकायां स्वामी ॥
 सारकते कमिकृष्टवर्णयहते कोषकः ३ अंते अंकोषः ॥
 अमृतमधुरते यथाते ॥ इति शब्दशतवली ॥
 ऐचनते याचनते च इति ॥ कोषकारः ३ अंतः इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ शब्दशतवली ३ अंतः विशेषः
 कोशिलासी मूत्रपर्णी इति कुषारि इतिभाषा अस्य गुणाः
 राजनिर्घटः ॥ गुरुते शीतते रक्तपित्त ॥
 कोशी स्त्री उपानत जुता ॥ लयायहते च इति राजवल्लभः
 मोजा इति च भाषातत्पर्यायः कीटविशेषः गुटिपोका इति
 पत्रे श्री २ यादविजाः ३ यादशी भाषातत्पर्यायः तैत्रकीटः २
 इतिहासवली भुंगा ॥ इति जराथरः अभिधानकर्त्री च
 धान्यादिभुंया इतिभाषा इति तालव्यमथोप्यये ॥
 हेमचंद्रः ॥ कोषचंद्रः ३ सारसमयली
 कोषः ३ स्त्री कदलः कुंडि इति शब्दशतवली ॥

कोषफले स्त्री ककोलेतवकृष्ट कोषी स्त्री पाडुका इति ॥
 तत्परोपद्वय विशेषः इत्यमरः शब्दशतवली भुंगाशब्देभुंया
 टीकायोमानायः सारसेदरीच इति भाषा इति तालव्याते ॥
 कोषफलः ३ चोषकलता इति हेम चंद्रः ॥
 जराथरः ॥ कोषी ३ आम्बहलः इति ॥
 कोषफला स्त्री पीतचोषा इति शब्दशतवली ॥
 ३ तालव्यातलव्यमथ्या पीये कोषः ३ कदलः गृहमध्ये
 कोषला स्त्री अयोध्या इति कृतिमध्ये आत्मीये त्रि इति
 शब्दशतवली ॥ कोषहृदिः स्त्री कुंडः इति मेदिनी स्थानात्प्राप्तिपक्षानां
 शब्दशतवली ॥ कोषणयिका स्त्री क्षुरिका इति मूत्रस्य रूपायस्य च रुद्धे दुःकः फफुगश्च
 जराथरः ॥ वेद्यके ॥
 कोषातकः ३ कोषः इति ॥ कोले स्त्री ३ वडुले ४ तत्पर्यायः
 जराथरः ॥ कवोले २ मेदोले ३ कडुले ४ ॥
 कोषातकी स्त्री चोषालता ॥ तद्वति त्रि इत्यमरः ॥
 अस्याफल गुणः कफार्श ॥ कोहलः ३ मघभेदः इति
 नाशिते एकफलगुणः आमाश ॥ हेमचंद्रः वाघभेदः नाछा ॥
 शुद्धिकारिते इति राजवल्लभः शास्त्र प्रवक्ता इति मेदिनी ॥
 ज्योत्स्नावती रात्रिः इत्यमरः ॥ कौकुटिकः ३ दंभिकः अहरे
 भर्तौ तालव्यमथ्या पीये ॥ रितेक्षणः कीटादिवध भीत्या
 कोषावे स्त्री फलविशेषः ॥ संयत वलः पादनिक्षेपदेश
 केतडा इतिभाषा अस्य गुणाः ॥ दर्पणीभट्टः इत्यमरः भर्तौ
 कफवासु नाशिते अग्निदीपनते अहर्दृष्टीनशीलः इति सार ॥
 मलवदता कारिते च इति सेदरी ॥
 राजवल्लभः तालमथ्यमपीदे कौकुटिकंदलः ३ सर्पविशेषः

कोशसाय इति भाषा ततः कौटसादी २ पुं मिथ्यासादी
 यर्षीयः भोऽपुष्पः २ इति इतिमिताक्षरा ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ कौटिकः त्रि मासविक्रता ॥
 कौकः पुं देशविशेषः कौकण कषा इति भाषा तत्पर्यायः
 इतिख्यातः इतिशब्दस्त्रावली वैतसिकः २ मोसिकः ३
 कौकिलः पुं कौकणदेशः ॥ इत्यमरः ॥
 इतिशब्दस्त्रावली ॥ कौटिलिकः पुं लोहकारः
 कौवः पुं कौवपर्वतः इति व्याथः इति केचित् ॥ इति
 त्रिकोऽशेषः ॥ कौटिल्यं स्त्री चाणक्यमूलकं
 कौजायनः पुं कुंजस्यपुमपत्यं राजनिर्घटः कुटिलता यथा
 इतिव्याकरणे ॥ कौटिल्यं कवनिर्घयकराण्यथ
 कौजायनी स्त्री ब्राह्मणी इति तलेष्वरागले कौटिल्यं कुचः
 जटायाः कुंजस्यपत्यं इति मुगले तालते नयनयोर्वसति
 मुख्यवोधे ॥ इति काव्यप्रकाशः ॥
 कौजायन्यः पुं कुंजस्यपुमपत्यं कौटविकः पुं कुटवीकुटुम्ब
 इति मुख्यवोधे ॥ विशिष्टः कुटुम्बाः स्थालीत्यर्थ
 कौटः पुं कुटजवृक्षः इति स्मिक प्रत्ययः ॥
 भावप्रकाशः ॥ कौटविकं त्रि कुटवपरिमित
 कौटिकः त्रि मासिकः मोस वीज वपनयोग्य क्षेत्रे इत्यमरः
 विक्री इतिशब्दस्त्रावली दीकायोग्यमुकुटः ॥
 कौटजः पुं कुटजवृक्षः इत्यमरः कौणयः पुं राक्षसः इत्यमरः
 दीकायोग्यमुकुटः ॥ कौणयदेतः पुं भीष्मः इति
 कौतक्षः पुं सकर्मजीवीस्वश्रु त्रिकोऽशेषः ॥
 स्थितोऽनधीनस्तत्ता स्थाधीनकृता कौटिन्याः पुं कुटिन मतिपुत्रः
 इतिभाषा इत्यमरः ॥ तत्पर्यायः विस्मृष्टमः २ इति
 कौटल्यः पुं वात्स्यायन मतिः त्रिकोऽशेषः ॥
 इति हेमचन्द्रः ॥ कौतुकं स्त्री कुतूहल इत्यमरः

अभिलाषः उत्सवः नर्म ॥ कौयीने स्त्रीवीर इतिमेदिनी
 हर्षः परंपरायातमे गले ॥ तत्तुमेवला बहु परिधेययेत्र
 विवाहसूत्रे गीतादि भागः ॥ खंडे कपिनी इति भाषा ततः
 इतिमेदिनी गातादि ॥ यर्षीयः कक्षा २ कक्षाटका ३
 भागकालः इति हेमचन्द्रः ॥ कता य धटी ५ इतित्रिकोऽशेषः
 कौतूहले स्त्री कुतूहलमप्युह अकार्यं गुह्यदेशः इत्यमरः
 वस्तुदृष्टतायतिशयः इत्यमरः पापे इति याणिनिः ॥
 कौटलीकः पुं वर्णसेकाजति कौपोदकी स्त्री कौमोदकी ॥
 विशेषः सतुर्जकोतीवराजा इतिभक्तो द्विरूपकोषश्च ॥
 तः इतिवस्तुवैवर्त पुराणे ॥ कौमारः स्त्री कुमारवस्थासात
 कौटविकं स्त्री सौवर्चलत्व जन्मावधि येषमवधयर्थ्यता इति
 ता इतिराजनिर्घटः ॥ स्मृतिः तंत्र मते षोडश वर्ष ॥
 कौटवीणे त्रि कोटवधानोद्भव पर्य्यता तद्वति पुं स्त्री इति ॥
 योग्यक्षेत्रे कोटो ॥ क्षेत्र ॥ शब्द माला ॥
 इति भाषा इत्यमरः ॥ कौमारी स्त्री मातृकाविशेषः
 कौतिकः पुं शासिकः शासक सातुकार्तिकेय शक्तिः इति
 धारी योद्धा इत्यमरः ॥ कौ शब्दमाला यथाकौमारीशक्ति
 कौंती स्त्री ऐणकानामगंयद्व हस्ताच मयूरवा वाहना योद्धु
 इत्यमरः ॥ मभ्याययो कुट्टे १ कृवीजं ॥
 कौंतेयः पुं कुंतीपुत्रः सत ॥ महा सौ इतिमार्कंडेयपुराणे ।
 पुथिष्ठिरादिः इतिमहाभारते देवीमाहात्म्ये वारहीकंदः ॥
 अर्जुनवृक्षः इतिराजनिर्घटः इतिराजनिर्घटः
 कौये स्त्री कूपोदकंअस्पृणः कौमुदः पुं कार्तिकमासः इति
 यथा कौये ययो यदिस्वाड त्रिकोऽशेषः ॥
 त्रिदोषत्रे हिमे लघुतत्कारे कौमुदिका स्त्री उपासस्त्रीविशेषः
 कफवातत्रे दीपनेपितृकृत्ये इतिशब्दमाला ॥
 इति भावप्रकाशः ॥ कौमुदी स्त्री ज्योत्स्ना इत्यमरः ॥

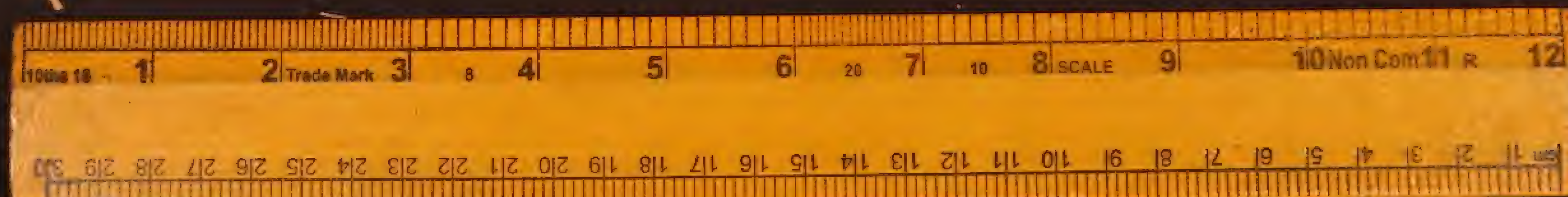


उत्तरः इति धरणी ॥ भावत्रयोत्तरीत दिव्यभावातः
 कार्तिकोत्तरः सत्कार्तिकी। सत्तत्रज्ञानी तद्यथा दिव्य
 पूर्णिमायोर्कर्तव्यः इति भावतः कोलः सर्वत्र समदर्शनः
 त्रिकोऽशेषः श्रीमन्नीपूर्णमा इति कुलाणव तत्र पशोर्वक्रा
 इति शहरावली ॥ लक्ष्मिः यश्चैव नैसर्गयः
 पूर्णिमाकोमदः कार्तिकस्तस्यैव वीरस्यैव मनवीरः कोलावली
 मिति सत्यतिः ॥ विज्ञेयः इति महानीलनेत्रे
 कोमुदीचरः ॐ स्त्री कोजागः कोलकेयः त्रि सत्कुलोद्भवः
 पूर्णिमा इति त्रिकोऽशेषः ॥ असती पुत्रे ॐ इति ॥
 कामुदीयतिः ॐ वेदः इति शहरावली ॥
 हेमचन्द्रः ॥ कोलदिनेयः ॐ स्त्री सतीया
 कोमुदी हतः दीपवतः ॥ भित्तार्थ कुलानि गृहाणि अती
 दीपगाका पिलसज इत्यादि। नतजारार्थ सापि कुलरातः
 भाषा इति शहरावली ॥ पुत्रः तत्परीयः कोलदेयः ॥
 कोमोदकी स्त्री विलस गदा ॥ इत्यमरः कोलदेयः ॥ इति ॥
 इत्यमरः ॥ तटीकासावेदरी ॥
 कोमोदी स्त्री विलस गदा इति। कोलदेयः ॐ स्त्री कोलदिनेयः
 शहरावली ॥ असती सतः इत्यमरः ॥
 कोरवः ॐ स्त्री कुरुजसेततिः कोलदेयः ॐ स्त्री असती सतः
 इति महा भारते ॥ इत्यमरः कोलदिनेयः इति
 कोरवः ॐ कोरवः इति सा। सेंदरी ॥ इव
 महाभारते ॥ कोलस्थीने त्रिकुलस्य कलापे
 कोर्यः ॐ हस्तिकराणि इति क्षेत्रे इत्यमरटीकायां भातः।
 दीपिका ॥ कोलवः ॐ ववायेकादशोत्तरीत
 कोलः त्रि सत्कुलोद्भवः ॥ तृतीयकरणे तत्रजातस्य फले।
 तत्परीयः आत्ययिकः ॥ इति। यथा वाग्मी विनीतो नितरे ॥
 त्रिकोऽशेषः दिव्यदीपः यम्। सत्तत्रः प्रागल्भ्यमुक्तो मनुजो

महोत्तः समन्ततः स्यादिवृत्तं कोवे मद्ययास्येव वक्राते
 कृते प्रमेत कोलवाच्यं करणे वरुणस्य च इति देवीमाहात्म्ये
 प्रसूतो इति कोष्टाप्रदीपः ॥ कोवीरी स्त्री उत्तरीदिक यथा
 कोलिकः ॐ तत्रवायः इति दिग्विभागे तु कोवेरी दिक्पशवा
 पादमालायावेः इति त्रिकोऽशेषः ॥ इति दायिनी इति तिथ्यादि
 शेषः कुलपरे परायते त्रि। तत्वे कुवे। प्राक्तिस्य ॥ इति
 कोलीने स्त्री गुरु जन्मे कोशे स्त्री काव्य कुम्भदेशः
 कर्कर्म कुलीनते यश्चहि हेमचन्द्रः ॥
 पतिर्लोमुहे इति मेदिनी ॥ कोशले स्त्री कुशलता यथा
 कोलेयकः इति विष्णुः कुचातिकर्कषः कुचातिलालितः
 लोकवादः इत्यमरः ॥ मुचिः एकत्र कावेयाख्यातु
 कोलीरा स्त्री कर्कटशृंगी इति स्तारवहा कोशलकोः इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ अमरुशतकटीका
 कोलेयः त्रि कुलीनः इति कोशलिका स्त्री प्राभूतकेनजः
 भर्तादिरूपकोषस्य ॥ इति भाषा इति शहरावली ॥
 कोलेयकः ॐ कुकुः इत्यमरः कोशली स्त्री कुलप्रभः प्राभूते
 कुलीने त्रि इति मेदिनी ॥ इति त्रिकोऽशेषः ॥
 कोल्मावीने त्रि कुल्मावधान्यो कोशलेयः ॐ श्रीरामः इति
 इव क्षेत्रे इत्यमरटीकायां ॥ शहरावली ॥
 रायमुकुटः ॥ कोशल्य स्त्री श्रीराममाता ॥
 कोल्पाः त्रि कुलीनः इति भर्ता सावकोशल राजकन्यादशरथ
 द्विरूपकोषस्य ॥ यन्नीव इति शहरावली
 कोवले स्त्री कुवले कोलिफले कुशलते स्त्री ॥
 इति भर्तादिरूपकोषस्य ॥ कोशल्यनेदनः ॐ श्रीरामः
 कोवेरी स्त्री कुष्टे कुष्टिभाषा इति शहरावली ॥ ति
 इति शहरावली कुवरः। कोशल्यपतिः ॐ श्रीरामः ॥
 सर्वोपनि तत्कार्योचति यथा त्रिकोऽशेषः ॥

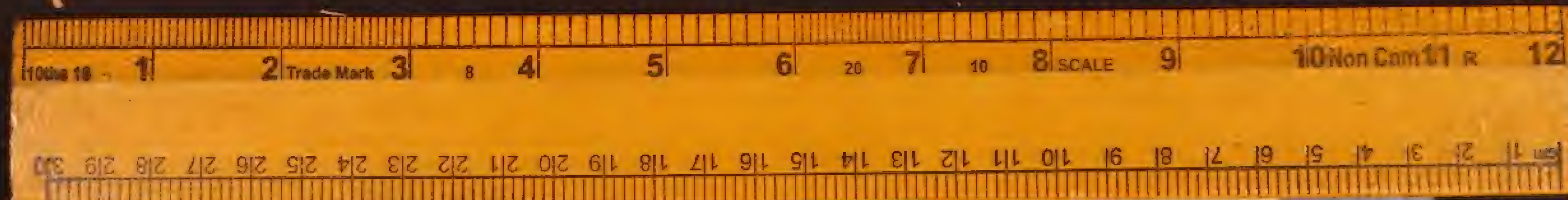
कौशिकी स्त्री देशविशेषः । कौशिकीजः पुं शालोदहतः
 तत्पर्यायः वत्सयज्ञने ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ कौशिकी स्त्री शालयज्ञनी
 कौशिकः पुं इंद्रः गुप्तः इति त्रिकोशेषः ॥ दि
 उत्कः शालयाही इत्यमरः कौशिके त्रिकुमिकोशेषात्
 नकुलः कोषज्ञः विष्णुमित्रः इत्यमरः मूर्धन्यमर्थे च ॥
 मुनिः इति मेदिनी कोषकारः । कौशिकः पुं कौशिकः इति
 इति शहरावली मृगारसः मेदिनी ॥
 इति त्रिकोशेषः मज्जा इति कौशिकी स्त्री कौशिकी इति
 हेमचंद्रः अम्बकणीवृत्तः इति मेदिनी ॥ दि
 राजनिर्घटः ॥ कौशिके त्रिकुमिकोशेषात्
 कौशिकप्रियः पुं श्रीरामः इति रसमीकायः इति भाषा ॥
 शहरावली ॥ इत्यमरटीकायां भारतः ॥
 कौशिकफलः पुं नारिकेलवृत्तः कौशिकी स्त्री शालयज्ञने द्रा
 इति शहरावली ॥ ने इति हेमचंद्रः कुसीदस्य ॥
 कौशिका स्त्री चयकं पानभाज भावश्च ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ कौशिके स्त्री कुसुमोजने ॥
 कौशिकात्मजः पुं अर्जुनः इति इति राजनिर्घटः ॥
 शहरावली ॥ कौशिकः पुं अरण्यकुसुमः इति
 कौशिकापुत्रे स्त्री इंद्रधनुः इति राजनिर्घटः कुसुमपुष्पराग
 शहरावली ॥ पुत्रे च इत्यमरटीकायां ॥
 कौशिकारतिः पुं काकः इति रायमुकुटः ॥
 राजनिर्घटः ॥ कौशिकः त्रिमायाकारः ॥
 कौशिकारिः पुं काकः इति इति जटाधरः ॥
 राजनिर्घटः ॥ कौशिकः पुं स्वनामख्यातो हि
 कौशिकी स्त्री चंद्रिका नदी वत्तः स्या मणिः इत्यमरः ॥
 विशेषः इति मेदिनी ॥ कौस्तुभ महातेजाः कोटिसूर्य

समग्रमः इंद्रकिमुत वक्तव्ये ॥ इति त्रिकोशेषः ॥
 प्रदीपादीनि मानिनि इति ककचपत्रः पुं शकहस्तः इति
 भागवतामृते मुद्रा विशेषः ॥ राजनिर्घटः ॥
 यथाश्रुतामंगुष्ठं सेलगा ॥ ककचपातः पुं ककलासः इति
 इति एतत्कनिष्ठिकाकोनश्या त्रिकोशेषः ॥
 नया वहातर्जया दत्तया तथा ककचपादः पुं ककलासः
 वामानामोच वध्रीयातर्जिणो हारावली ॥
 गुह मूलके श्रेष्ठ मध्यमे भूयः ककचदृष्टी स्त्री कवचीमत्पः
 सेवो ज्य सारलाः पराः ॥ इति शहरावली ॥
 वतसेव्यशसेलगा मुद्रा कौस्तुभ सेतिका इति तत्र सारः ॥ ककचा स्त्री केतकी इति त्रिमाता
 कौस्तुभवत्ताः पुं विष्णुः इति ककणः पुं पतिविशेषः कया
 शहरावली ॥ इति भाषा इत्यमरः ॥
 कौस्तुभकः पुं खड्गः इत्यमरः ॥ ककरीः पुं कवीरवृत्तः उडकटा
 कथं किमवये इति कविकल्पद्रुमः ॥ इति भाषा ककणयस्तीकया
 कस ३ मय कौटिल्ये भासने इति ककरा इति च भाषा
 इति कविकल्पद्रुमः ॥ इत्यमरः अस्य मोसस्यगुणः
 कस ३ कि भासे दीप्तौ इति लघुत्वे ल्यप्ते ॥ इति ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ राजनिर्घटः दीनः ककचः
 कृप १३ उर्गये आदत्ते इति मेदिनी ॥
 शहे इति कविकल्पद्रुमः कतुः पुं यज्ञः इत्यमरः ॥
 कय कौटिल्ये इति सप्तर्ष्यज्ञातमुनिविशेषः इति
 कविकल्पद्रुमः ॥ मेदिनी सतुवृत्तः करानातः
 ककचः पुं स्त्री कायत्रेकरात् क्रिया पुत्राः षष्टिसहस्रवलि
 इति भाषा इत्यमरः प्रथिल ॥ विष्णुख्योगुष्टमात्रा ऋषयः इति
 वृत्तः इति मेदिनी ॥ श्रीभागवते विश्वदेवदृष्टाकोत
 ककचकृदः पुं केतकीवृत्तः गीत विश्वदेव विशेषः इति



जहायः ॥ क्रद व म उ वै लोके इति ॥
 क्रतुदुःखः ॥ इति ॥ कविकल्पदुःखः ॥
 जहायः असुराणां राणाः ॥ क्रद क शहातये निरतः ॥
 क्रतुदुःखः क्रतुदुःखः क्रतुदुःखः ॥ शहाक्रियाया इति कविकल्पदुःखः
 क्रतुदुःखः ॥ इति ॥ क्रदने ली शोकादिनासुयते
 क्रिकोऽशेषः ॥ क्रदने इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 क्रदने ॥ रुदिते ॥ कुष्टे ॥
 क्रतुधर्मी पुं शिवः इत्यमरः ॥ रोदने ॥ इति शहात्तावली ॥
 क्रतुधर्मी पुं अश्वः इति ॥ योधसरावः आह्वाने इत्यमरः
 हारावली ॥ क्रदने पुं विशालः इति
 क्रतुधर्मी पुं विष्णुः इति ॥ शहामाला ॥
 क्रिकोऽशेषः ॥ क्रदने ली रोदने इत्यमरः ॥
 क्रतुधर्मी पुं देवता इत्यमरः ॥ आह्वाने इति मेदिनी ॥ वली
 क्रतुधर्मी पुं राजसूययज्ञः ॥ योधवित्त करणे इति शहात्तावली ॥
 इति शहात्तावली ॥ क्रय व म उ कयाया इति
 क्रतुधर्मी पुं राजसूययज्ञः इति कविकल्पदुःखः ॥
 क्रिकोऽशेषः ॥ क्रम उ गतो इति कविकल्पदुःखः
 क्रयम वये इति कविकल्पदुःखः ॥ क्रमय गतो इति कविकल्पदुःखः
 क्रयक प्रतिद्वेषे पुनः पुनरुपेक्षी क्रमः पुं वैदिक विधाने तत्
 करणे इति कविकल्पदुःखः ॥ पर्यायः कल्पः शिवायः इत्यमरः
 क्रयकमवये इति कविकल्पदुःखः अनुक्रमः शक्तिः आक्रमणं
 क्रयकमवये इति कविकल्पदुःखः इति मेदिनी चरणः इति ॥
 क्रयने ली मारणे इत्यमरः ॥ हेमचन्द्रः ॥
 क्रयनकं ली सितागुरु इति क्रमकः पुं क्रमे वेद्यधीतोवा
 शहावेदिका ॥ क्रमज्ञः इति मुग्धबोधे ॥
 क्रद रोदने आह्वाने ॥ क्रमणः पुं चरणः इति ॥
 वैल्लोके इति कविकल्पदुःखः ॥ हेमचन्द्रः ॥

क्रमपुरुषः पुं वकहलः इति क्रमकः पुं पट्टिकालोथः ॥
 राजनिर्घटः ॥ गुवाकहलः वसदाकहलः
 क्रमशः यक्रमेणक्रमेणक्रमेण इत्यमरः भद्रमुत्तकं ॥
 क्रमे इति भाषा यथा भवति कर्षासिकाफलं इति मेदिनी
 विज्ञतमः क्रमशो जनः इति क्रमकफलं ली गुवाकं इति
 प्राचीनाः ॥ राजनिर्घटः अस्य गुणपर्यायो
 क्रमागते वि क्रमायाते पितृ गुवाकशब्दे द्रष्टव्यो ॥
 पितामहादिक्रमेण शान्तेयथा क्रमकी स्त्री गुवाकः इति
 अस्तेत्राः सियः सवीः पुत्रस्य शहात्तावली ॥ (यः)
 यीशहाः अस्तेत्रस्तत्रशृङ्गीयः क्रमेण पुं उष्ट्रः इत्यमरः
 तत्प्रातः क्रमागते इति क्रमेलकः पुं उष्ट्रः इत्यमरः
 व्यवहारतत्वे नारदः ॥ क्रमोद्देशः पुं हवः इति
 क्रमायातः वि क्रमागतः इति भूरिश्रयोराः ॥
 मितात्तरा ॥ क्रयः पुं क्रमिः इति
 क्रमिः पुं क्रमिः इति क्रमः पुं मूल्येन द्रव्यग्रहणे
 भारतो हिरण्यकोषश्च ॥ केना इति भाषा यथा ॥
 क्रमिकैरकं ली विज्ञातः वि प्रकाशवा क्रयं कुर्यात् मूल्येन वि
 ओ उष्ट्रमरः इति मेदिनी ॥ समर्पयेत् इति प्रायश्चित्ततत्वे
 क्रमिज्ञे ली विज्ञे इति हहस्यतिः ॥ (पिः)
 शहामाला ॥ क्रयलेखं ली भूमादिक्रयलि
 क्रमिजे ली अगुरु इत्यमरः कवाला इति पारस्य भाषा ॥
 क्रमिजा स्त्री लाजा इति यथा गृहे लेत्रादिकं क्रीत्वा
 शहामाला ॥ तत्प मूल्यत्तरान्वितं पत्रं
 क्रमिशत्रुः पुं विज्ञेयः इति कारयेत् यत् क्रयलेखं तद्व्यति
 शहामाला ॥ इति प्रायश्चित्त तत्वे हहस्यतिः
 क्रमः पुं गुवाकः ॥ इति ॥ क्रयविक्रयः पुं वाणिज्यकेना
 भारतो हिरण्यकोषश्च ॥ वेदा इति भाषा यथा अणुदाने
 तथादाने वस्तुना क्रयविक्रये



नकुर्यात् गुरुणा साई शिष्यो क्रयवात् पुं गतसः ॥ १२५ ॥
 भूला कदाचन इति तेजसाः ॥ मोसाशिति वि इति मेदिनी ॥
 क्रयविक्रयानुशयः पुं अष्टादश क्रयादः पुं गतसः ॥ १२५ ॥
 विवादोतगति विवादविशेषः यच्च सिद्धः प्रपेतः इति राजनिर्घटः
 वेतनेत्यव चादनेसंविदश्च ॥ शवभक्षकाग्निः यथाक्रयादे
 यतिक्रमः क्रयविक्रयानुशयो मृतभक्षणो इति तिष्ठानादितत्
 विवादः स्वामिपालयोः श्रम मोसाशिति वि इति धर्णी ॥
 विवाहो क्रीता विक्रीय वा क्रोतः पुं चोटकः इति
 किंचित् यस्य हानुशयो भवेत् विक्रोडशेषः आक्रोते वि
 सोतर्दशाहहात् तद्गुणे ॥ क्रोता स्त्री हहती इति राजनिर्घटः
 दद्याद्देवाददीका इति मनुः ॥ क्रोतिः स्त्री खगोलमध्यवर्ति सूर्य
 क्रयविक्रयिकः पुं वीणक इत्यमरः ॥ गमनार्थं तिष्ठिग्नोत्तरेखायथा
 क्रयशीर्षं स्त्री कपिशीर्षं इति अयनादयने यावत् कक्षातिर्यक्
 विक्रोडशेषः ॥ तयापराक्रोतिसे ज्ञातया सूर्यः
 क्रयारोहः पुं रुद्रः इति सदा यथ्यति भासयन् इति
 विक्रोडशेषः ॥ सूर्यसिद्धेते तोलाध्यायः नाडी
 क्रयिकः पुं केता तत्पर्यायः मेडलात् दक्षिणेतरं क्रोति
 क्रायकः ॥ १२५ ॥ १ ॥ क्रयी १ मेडलावधि वदेतरेतत् इति
 इति हेमचन्द्रः क्रयजीवी वीणक तद्दीकायो नृसिंहविदेवः
 इत्यमरटीकायो भवतः ॥ २ ॥ तत्पर्यायः अयमेडले २
 क्रयीन वि क्रयकती इति हेमचं अपहते १ अयक्रमः ४ अयक्रोतिः
 क्रय्ये वि क्रयेप्रसारिते क्रय ५ इति सूर्यसिद्धेतेः अयमः ६
 निमित्ते रुद्रादौ न्यस्तं यत्तद्गुणे इति सिद्धेते शिरोमणिः ॥ ३६
 इत्यमरः ॥ क्रोत्यानयन क्रमो यथापराय
 क्रये स्त्री मोसे इत्यमरः ॥ क्रमज्याच सप्तोऽथ गुणोदवः
 क्रयवातनः पुं मृगः इति तद्गुणाज्या त्रिजीवाभातज्ञापकं
 शब्देन्द्रिका ॥ रुच्यते इति सूर्यसिद्धेतेः ॥

आक्रमः इति हेमचन्द्रः गतिः पुरीषज निदानेयथा ॥
 गत्यर्थात् क्रम धातो भवेत् ॥ मोसपिष्टान्न लवण गुडशक्केः
 क्रिप्रत्ययः ॥ पुरीषजाः कफज निदानेयथा
 क्रोतिवलयः पुं क्रोतिमेडले मोसमाष गुडती ॥ २५ ॥ शुकैः
 विषुवद्वृत्तात् चतुर्विंशतिभ्यो कफोद्भवाः ॥ १८ ॥ जनिदाने
 इति एते चोत्रो यद्वत्तत् इति यथाविरुद्धाजीर्ण शक्कायेः
 सिद्धेते शिरोमणिः ॥ शोणितोम्या भवति हि ॥
 क्रोतः पुं यस्ती इत्यणादिकायः अभ्येतरं क्रिमि लक्षणं यथा
 क्रायकः पुं केता इत्यमरः ॥ ज्वरो विवर्णता मूले रुद्धेय
 क्रयजीवी इत्यमरटीकायो ॥ श्चुद्धेने भ्रमः भक्त देवोति।
 भवतः ॥ साश्च सेजात क्रिमि लक्षणं
 क्रिमिः पुं कीटः दुमामयः ॥ कफज रूपे यथा ॥
 इत्यमरटीकायो भवतः ॥ रोग कफादामाशये ज्ञाता रुद्धाः संप्रति
 विशेषः तत्प्रकारो यथा ॥ सर्वतः पृथु वृद्ध निभाः केचित्
 क्रिमयस्तु द्विधा शोकावासाभ्यो केचित् गेडूपदोयमाः रुद्धा न्यो
 त्रभेदतः वहिमलकफासिन्धुः कुराकारा लवदीर्घा लयाणवः
 जन्म भेदाद्वर्तविधाः नामतो भेतास्ताश्चावभासाश्च नामतः
 विंशति विधा वासा लवः सप्रधातते अत्रादा उदागवेष्टा
 मलोद्भवाः तिलप्रमाणसेखान रुद्धादामहा गुदाः चुलोदभं
 वणाः केशोवराश्रयाः बहुपायश्च कुसमाः सगेधास्तेव कुर्वन्ते रुद्धास
 रुद्धाश्च युक्तास्तिख्याश्च नामतः मासखवण मविपाक मेरोचकै
 द्विधाते कोठयिउकाके गुणान् मूर्का कर्हि ज्वरानाह कार्ष्ण्यं
 प्रकुर्वन्ते निदाने यथा ॥ लवणु पीनसान् ॥ १८ ॥ ज्वररूपे।
 अजीर्ण भोजी मधुरास्ति नित्यो यथा ॥ १८ ॥ वार्हि शिरा स्थाना।
 इवप्रियः पिष्टगुडोपभोक्ता ॥ १८ ॥ ज्ञा जेतवोणवः श्रयादाहृ
 यायाम वजीव दिवाशयानो। ताम्नाश्चोत्पात केचिददपीनाः
 विरुद्धभुक् सेलभते क्रमीश्च ॥ केशादा रोमविधेसारोमदीया



उडुवगः षट्ते कुष्ठैक कर्माणाः क्रिमिशात्रवः ॐ विह्वलीदः
 सहस्रोस मातरः विडुजः इति शहचंद्रिका ॥
 रूपे यथायकाशये पुरीषोऽस्या क्रिमिशोऽलः ॐ वल्लीकः इति
 जायनेऽधोविर्षणिः हडालि त्रिकोडशेषः ॥
 सुभवेष्टुमतेयदामाशयोन्मुलाः क्रियः ॐ मेघराशिः इति ।
 तदासोद्गार निश्वास विडु ॥ दीपिका ॥
 गंधानुविधायिनः पृथुहृततनु क्रिया स्त्री आरभः निष्कृतिः
 स्थूलाश्रवाव पीतसितासिताः शिला पूजनं संप्रथारण ॥
 तेष्वेव नाम्ना क्रिमयः ककेरुक उपायः कर्म चेष्टा
 मकेरुकाः सौख्यराः सधूलाख्या चिकित्सा इत्यमरः कारणे
 लेलिहा जनयेति हि ॥ इति हेमचंद्रः आह ॥
 विमार्गग क्रिमिलक्षणं यथा इत्यमरीकायां स्वामी श्रोत्रे
 विभेद धूलविह्वलभकार्पणरुष्य इति शहचंद्रिका ॥ धातुर्थः
 पोडुताः रोमहर्षाणि सदन गद करोत्यर्थोवा इति वैष्णवकरणः
 कंडुविमार्गगाः इति माथवकरः क्रियाः साध्य रूपाः वस्तुधर्माः
 क्रिमिकंदकं ह्ली क्रिमिकंदकं पाकादयः पृथुहि अथिप्रयणव
 इति मेदिनी ॥ अयल्लतादिः पूर्वापरी भूतो ॥
 क्रमिजः ॐ क्रमिजः विडुगः ॥ व्यापार कलायः पाकादिशह
 इत्यमरीकायां भ्रमानाथः ॥ वाद्याः इति साहित्य दर्पणे ॥
 क्रमिज्जी स्त्री सोमराजी इति वतः प्रकारावधारपादोत्तरी
 शहचंद्रिका ॥ व्यवहार पादविशेषः साहिधा
 क्रिमिजं अगुरु इत्यमरः ॥ मानुषी देविकी च तत्राद्या ॥
 क्रमिजा स्त्री लात्ता इति ॥ साध्यलेखानुमान भेदेन विधा
 रत्नमात्मा ॥ द्वितीयाथदास्युदक विषकोष
 क्रिमिशत्रु ॐ क्रयुष्यकः तैडुल तप्तमाथक फालथर्मज
 पालितामादा इति भाषा ॥ भेदेन नवधा दिव्यानि ॥
 इति शहचंद्रिका ॥ डिप्रकारा क्रिया प्रोक्ता मानुषी

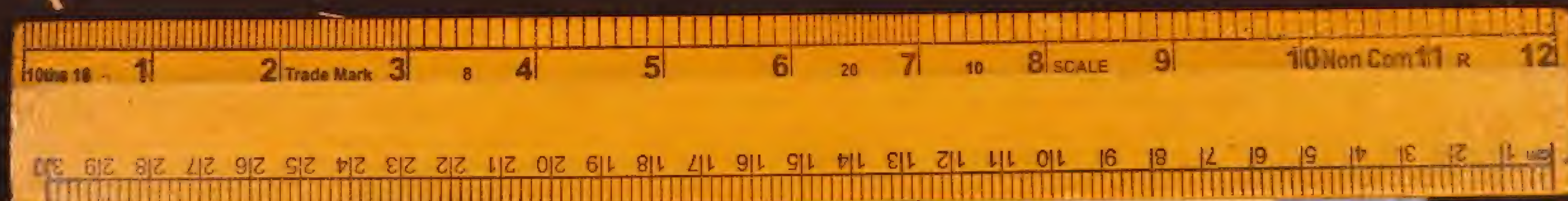
देविकी तथा साध्य लेखानु अनुमतिः यथा क्रियाभ्युपगमात्
 मानेच मानुषी विह्वला स्मृताः क्षेत्रवीजार्थं यत्नदीयते ॥
 यथा धर्मजोताश्च देविकी तस्यैव भागिनो दृष्टो वीजी ।
 नवधा स्मृता इति व्यवहारतत्वे तत्रिकयवचा इति मनुश्रुत्याः
 दृष्टमिति ॥ यदत्रापुन्य भविष्यति तदावयो
 क्रियाकारः ॐ नवकावः नूतन रुभयोरेवेति नियमे तत् ॥
 यडुया इति भाषा इति क्षेत्रस्वामिना वीजवपनार्थं
 त्रिकोडशेषः कर्मकर्तारि त्रि । यहीजिनो दीयते तस्यापत्यस्य
 क्रियादेवी ॐ साध्यलिखित लोके वीजिनेत्रिणो ह्यवीप
 भुक्तिमुक्ति शयय हेष्टासव भागिनो दृष्टो इति कुल्लूक
 व्यवहारविषयेपेव धाहीनोर्तः भट्टः उपलक्षणमेतत् ॥ (प्र
 त हीनविशेषः यथा अन्यवारी क्रियावसत्रः त्रिसाद्यादिनाशो
 क्रियादेवी नोयस्यापीविरुतः पराजयः यथा स्वयमभ्युपगमोहि
 आहत प्रयत्नापीव हीनः पेच स्वर्ण्यावसितोपि सन्नक्रियावसत्रो
 विधः स्मृतः इति व्यवहारतत्वे वादेतु यो सभ्यावधारणो ॥
 नारदः कर्महेष्टा त्रि ॥ इति व्यवहारतत्वे ॥
 क्रियापादः ॐ चतुष्पादव्यव क्रियावान् त्रि कर्मस्यतः ॥
 हारोत गीततृतीयपादः यथापू क्रियासतिपुक्तः इत्यमरः ॥
 वपलः स्मृतः पारोहितीयश्रेताः क्रियावारी ॐ प्रमाणवारी ॥
 स्मृतः क्रियापादस्तथावाच्यस्य कार्यवारी फरिवादी इति भाषा
 निर्णयः स्मृतः इति हहस्पतिः इति मिताक्षरा ॥
 सच साध्य लिखित भुक्तिमुक्ति क्रियेदिये ह्ली कर्मेदिये इति
 शययरूपः इति व्यवहारतत्वे हेमचंद्रः ॥
 क्रियाभ्युपगमः ॐ योय ॥ क्री ॐ जग द्वापय्यये द्वा ॥
 क्रियास्वीकारः हयोः पुरुषयोः परीवर्त इति कविकल्पद्रुमः
 कस्मिंश्चिद्विषयेपरिपरीक्षणीकरणे क्रीड ज खेले इति कविकल्पद्रुमः

क्रीडः पुं परीहासः इति । क्रीतानुशयः पुं इयं क्रीता ।
 शहरत्नावली ॥ पञ्चादनुतापः यथा क्रीताम्
 क्रीडने स्त्री खेला यथा गाल लेनयः यण क्रीतो नहु मन्यते
 क्रीडन मिडुषोखर धनुर्भगावो क्रीडानुशय इत्येतत् विवाद
 प्रहृता तनिकानन सेवनावीथ यद मुच्यते इति याज्ञवल्क्यः ॥
 कृपा सती सखावीथ इति । कुड पुं स्त्री कौचः कौचक
 महानाटकं ॥ इति भाषा इत्यमरः ॥
 क्रीडा स्त्री परीहासः खेला । कुंचः पुं कौचयवतः इति
 इत्यमरः अवज्ञाने इति हेमचन्द्रः ॥
 मेदिनी ॥ कुंचा स्त्री वीणाभेदः इति
 क्रीडास्त्री स्त्री इति शहरत्नावली ॥
 त्रिकोड शेषः ॥ य (द्वौ)
 क्रीडारथः पुं क्रीडार्थः इति कुत स्त्री क्रोधः इत्यमरहेमच
 हलायुधः ॥ अस्या रूपोत्तरीताणिकुदकुत
 क्रीतः पुं क्रीतकपुत्रः सत् कुद इति सेतित्तसारवाकरे
 द्वादश विध पुत्रोत्तरीतपुत्रभेद कुदः त्रि क्रोधयुक्तः यथा
 इति जटाधरः कृतकये त्रि योदुम भ्याययो कुदो रक्तवीजे
 केना इति भाषा यथोदीयमानं महासुरः इति देवीमाहात्म्ये
 नृपुत्राति क्रीते यणेतुयः कृपी क्रोधे स्त्री ॥
 सखास्य भवेदोषो विक्रेतव्यं कुथ ५ य औ कोये इति ॥
 प्रयच्छतः इति प्रायश्चित्ततत्वे कविकल्प दुमः ॥
 नारदः क्रीतकः पुं क्रीतपुत्रः कुथा स्त्री क्रोधः इत्यमरीका
 यथा क्रीणीयायस्त्वमातापि यो भरतः कुंच गता
 त्र यमेतिकात् सक्रीतकः वक्रणे नौका ॥
 सतस्तस्य सहश्रेणः पिना इति इति कविकल्पदुमः कुंथ
 मनुः ॥ गन्धिषि लिपि इति कविकल्प

कुराज औ रोदने आह्वाने ॥ राजनिर्घटः ॥
 इतिकविकल्पदुमः ॥ (त कुराटक त्रि पिप्पुनः शनेश्वरे)
 कुर्या पुं स्त्री मृगालः इति सिद्धे पुं ॥ इति मेदिनी ॥
 कामुया मुणादि वृत्तिः ॥ कुर्युर्तः पुं कुर्युत्तूरकः इति
 कुष्टे स्त्री रोदने इत्यमरः ॥ राजनिर्घटः ॥
 रावः इति मेदिनी ॥ कुर्यावी पुं द्रोणकाकः इति
 कुरः त्रि परद्रोहकारी निर्दयः राजनिर्घटः ॥
 तत्पय्यायः तृणोसः श्वातुकः कुरलोचनः पुं शनिः इति
 पापः ५ कदिनः इत्यमरः ॥ हागवली ॥
 जोरः इति मेदिनी उल्लः ॥ कुरा स्त्री रक्तपुनरीवा इति
 इति हेमचन्द्रः प्रथम तृतीय राजनिर्घटः ॥
 पंचमसप्तमनवमेकादशराशयः कुराकृतिः पुं रावणः इति
 यथा तजोऽथ पुमे विषमः शहरमाला ॥
 सचमश्चकुरोऽथ सौम्यः पुरुषो कौणः पुं क्रयणे इत्युणादि
 इन्द्रनाच वरस्थिर ह्यात्मकना कोषः ॥
 म येयामेषादयोऽमी क्रमशः केतव्यं त्रि केयवस्त यथा ॥
 प्रदिष्टाः इति दीपिका ॥ केये केतव्य मात्रको इत्यमरः ॥
 कुरः पुं भूतोकृपा वलः ॥ केता त्रि क्रयकर्ता यथा विक्रेतु
 रक्तकरीरवतः श्वेनयत्नी ईशानाकुदिः स्वामी इव नृपादमे
 कंकपदी इति राजनिर्घटः ॥ केतामृत्यु मवाग्नेतितस्माद्यस्तस्य
 कुरकर्म पुं कुरतस्मिनीवतः विक्रयी इति प्रायश्चित्ततत्वे
 इति राजनिर्घटः भयानकः याज्ञवल्क्यः ॥
 कर्म कर्तारि त्रि ॥ केये त्रि केतव्यमात्रकं ॥
 कुरागोथः पुं गोथकः इति किनिवार उपसुक्त द्रव्य इति भाषा
 राजनिर्घटः ॥ इत्यमरः ॥
 कुरागोथा स्त्री कंथारीवतः इति कौचदारुणः पुं कार्तिकेयः ।

इत्यमरीकायो गयमुकुटः ॥ इतिभाषा इतिराजनिर्घटः ॥
 कोडे ली ली वाहोमथे काल कोडे ली मुला इति ॥
 इति भाषा तत्पर्यायः ॥ राजनिर्घटः ॥
 भुजांतरे २३१ इवत्ते वत्तः कोथः पुं हनने इति हेमचंद्रः
 ५ इत्यमरः उत्तरेगः दभोगः ॥ कोथः पुं प्रतिकूले सति तैत्तलस्य
 वपुषः शोक इति निर्घटः ॥ प्रवोथः तत्पर्यायः कोथः २
 कोडः पुं मूकः इत्यमरः ॥ अमर्षः ३ रोषः ४ प्रतिघ्नः ५ रुद्रः
 शनिः इति मेदिनी वाराहीकंदः कुतः ७ कुट्ट इत्यमरः आमर्षः
 इति राजनिर्घटः ॥ ४ इति तट्टीका सार सेंदरी ॥
 कोडकन्या ली वाराहीकंदः ॥ भीमः १ कुथा २ रुषा ३ इति
 इति राजनिर्घटः ॥ वत्तः प्राद्वर्णीवः सत् वत्तलो कुवो
 कोडचूरा ली महाप्रावणिका जातः प्रागैस्थ सडिपोरेतरीतश्च
 वडपुल कुडि इति भाषा इति इति पुराणे ॥
 राजनिर्घटः ॥ इति कोथजः पुं मोहः यथा ॥
 कोडयणी ली कंदकारिका सेगात् सेजायते कामः कामात्
 शब्दचंद्रिका ॥ कोथो अभिजायते कोथात्
 कोडपादः पुं कक्षपः इति भवति संमोहः संमोहात् स्थिति
 हेमचंद्रः ॥ विभुमः इति भागवती तादृश्या
 कोडपुः पुं कक्षपः इति वासन गणीतरीत वासन गणः
 त्रिकोडोषः कोडी ली वाराही यथापेभ्युन्यसाहसं द्रोह ईर्ष्या
 कंदः इति राजनिर्घटः ॥ कोथजोऽपि गणोऽष्टकः ॥
 कोडीकरणे ली आलिगने इति मनुः ॥
 इति हलायुध ॥ कोथनः त्रि कोथविशिष्टः
 कोडीकृतिः ली आलिगने तत्पर्यायः अमर्षणः २ कोपीः
 इति हेमचंद्रः ॥ इत्यमरः कोथीः ४ रोषणः ५
 कोडीमुख पुं गंडकः गंडारः इति हेमचंद्रः ॥

कोथना ली कोयवती ॥ इत्यमरीकायो सामी ॥
 तत्पर्यायः भामिनी २ वेडी ३ गोलामिका इति राजनिर्घटः
 इति त्रिकोडोषः ॥ कोष्टकमेखला ली एभिपयणी
 कोथः पुं चारुनामोयद्वयं ॥ इति रत्न माला ॥
 इति शहरत्नावली ॥ कोष्टकपुष्पिका ली एभिपयणी
 त्रि ॥ इति रत्न माला ॥
 कोथी त्रि कोथयुक्तः इति कोष्टकपुष्पिका ली एभिपयणी इति
 हेमचंद्रः महिषः इति शहरत्नावली ॥
 राजनिर्घटः ॥ (स) कोष्टकफलः पुं रेगुदीवत्तः
 कोशः पुं सहस्रयनुः चतुः सह इति राजनिर्घटः ॥
 हस्तपरिमाणे कोश इति भाषा कोष्टविन्न ली एभिपयणी इत्यमरः
 तत्पर्यायः गव्यूते २ इति विगलका जि इति ख्याता इति
 हेमचंद्रः द्विसहस्रदेडः अष्टः केचित् इति भरतः ॥
 सहस्रहस्त परिमाणे इति कोष्टेत्तः पुं चेतत्तः इति
 लीलावती ॥ राजनिर्घटः ॥
 कोशतालः पुं टक्का इति ॥ कोष्टी ली मुक्तभूमिकुम्भोडः
 हारावली ॥ इत्यमरः मृगालिका कल
 कोशधनिः पुं टक्का इति विदारी लंगुली इति मेदिनी
 हारावली ॥ कोवः पुं पक्षि भेदः कोवक
 कोशपुगे ली कोशहयेतत्त इति भाषा तत्पर्यायः कुः २
 पर्यायः गव्यूतिः २ इत्यमरः ॥ कुंवः त्रि कुंवा ४ कोवा ५ इत्यमरः
 गोरुते ३ गव्या ४ गव्यूते ५ ॥ भरतौ पर्वत विशेषः इति
 इति हेमचंद्रः ॥ मेदिनी कुंवापत्ती इति ॥
 कोष्टा पुं ली मृगालः इत्यमरः राजनिर्घटः द्वीपभेदः सच
 कोष्टकपुष्पिका ली एभिपयणी दीपभेदोद समुद्रेणावृतः पोडश
 चाकुलिया इति भाषा रामकसे लक्ष योजन परिमितः ॥
 इति ख्याता इति केचित् ॥ तस्यापि यतिः प्रियवत राजपुत्रे

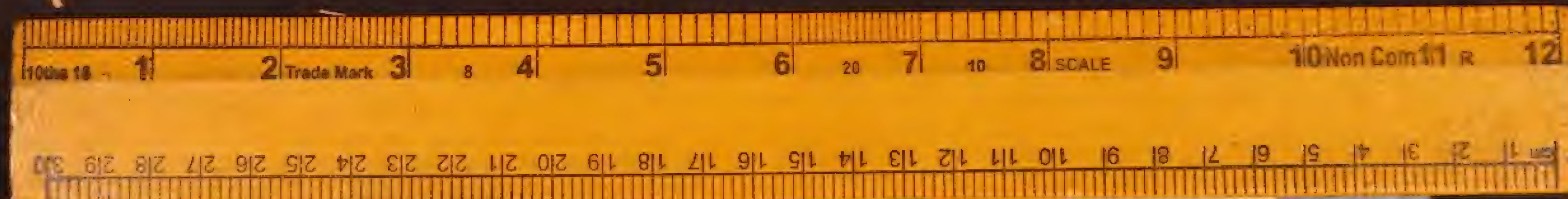


वृत्तदृष्टः इति श्रीभागवते इति कविकल्पद्रुमः
 अहंताध्वजः राजसविशेषः ल्लद ३ न ३ रोदने इति
 इति हेम चन्द्रः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 कौचदारणः पुंकार्तिकेयः ल्लम ३ य ३१ स्नाने इति
 इत्यमरः ॥ (वकी) कविकल्पद्रुमः ॥ (ल्यद्रुमः
 कौचा स्त्री कौचभार्याकौच ल्लम जि य स्नाने इतिकविक
 इति भाषा इति जटाधरः ॥ क्रमः पुं आयासः इत्यमरः ॥
 कौचादने स्त्री गृणालेवैवली ल्लम यः पुं आयासः इत्यमरः ॥
 वैचु इति भाषा विचोदकः ल्लव स म ३ भये इतिकविकल्प
 वैचको इति भाषा इति मेदिनी ल्लोतः त्रि ल्लोति युक्तः श्रोतः यथा
 शेषस्य गुणाः गुरुत्वे अजीर्ण मदन कदन ल्लोतः कोते प्रिय
 कारिते शीतलेव इति ल्लववर्तते इति जयदेवः ॥ ३३॥
 राजवल्लभः पिपली इति ल्लिद ३ न ३ रुदि इतिकविकल्प
 प्राहृत्तावली ॥ ल्लिद ३ य ३५ ल्लेदे आर्द्रभावे
 कौचादनी स्त्री यमवीजे इति इति कविकल्पद्रुमः ॥
 राजनिर्घटः ॥ ल्लिने त्रि आर्द्र भिजा इति भाषा
 कौचा रातिः पुंकार्तिकेयः इत्यमरः ॥ (वचलः
 इति हलायुधः ॥ ल्लिनालः त्रि स्नेहादिनाल्लि
 कौचारिः पुंकार्तिकेयः इति कफादि जनित ल्लेदपुंकेवलध्व
 हेमचन्द्रः ॥ यश्चुरामः इति सः तत्पर्यायः वृत्तः २ विल्लः
 शब्दमाला ॥ ३ पिपलः ५ ल्लिनेवत्तपिल्ली
 कौचाशति पुं शतकोशे ॥ इत्यमरः ॥
 गमनकर्ता इति व्याकरणे ॥ ल्लिषा ३ ३ य उपतापे इति
 ल्लय किमवधो इतिकविकल्प कविकल्पद्रुमः ॥
 द्रुमः ॥ ल्लद रोदने अह्वाने ॥ ल्लिषा ३ ग विहते इति ॥
 वैल्लये ॥ इतिकविकल्पद्रुमः कविकल्पद्रुमः ॥
 ल्लद य व म ३ वैल्लयेविकल्पे ल्लिषितः त्रि ल्लिषः इत्यमरः

ल्लिषः त्रि ल्लिषयुक्तः तत्पर्यायः शब्दवेदिका येच प्रकार
 ल्लिषितः २ पूर्वीया विरुद्धः स्नेह्यातर्गत स्नेह्यविशेषः इति
 वाकेल्ली तत्पर्यायः सेकुले सखरोधः ॥
 परंपरयगहने ३ इत्यमरः ॥ ल्लेदा पुं वेदः इत्युणादिकोषः
 ल्लिषिः स्त्री ल्लेशः सेवा ल्लेडः पुं वेदः इति ॥
 इति थरणी ॥ (मरः) त्रिकोडशेषः सन्निपातः इति
 ल्लीतके स्त्री यष्टिमधुकाश्च सन्निपातः ३ उणादि हतिः
 ल्लीतिका स्त्री नीलीहलः ल्लेश ३ वये उपतापे इति
 इत्यमरः ॥ (भावे) कविकल्पद्रुमः ॥
 ल्लीव ऊ ३ अथाह्यप्रगल्भी ल्लेशः पुं डः त्वं तत्पर्यायः
 इतिकविकल्पद्रुमः ॥ अये ॥ आदीनवः २ आसवः ३ इत्यमरः
 वर्णीत्यस्थोभय वकारवान् सतुपेवविथः अविद्या विद्या
 ल्लीवः पुं स्त्री स्त्रीपुरुषाभिवः विरोधिनी श्रीसिता २ गृह मस्मीत्य
 तत्पर्यायः पेडः २ नमुसके ३ हेकारः रागः ३ उक्ताविशेषः
 तृतीयाप्रकृतिः ५ शोडः ५ देवः वैरता अभिनिवेशः ५
 इत्यमरः ॥ तृतीयप्रकृतिः ५ पेडः मरणभये इति कुसुमोजलिः
 ७ सेडः ८ शोडः ९ इति तट्टीका कोयः व्यवसायः इति मेदिनी
 पुरुषत्वहीनः तत्पर्यायः ल्लेषितः त्रि ल्लेशयुक्तः यथा
 फेनिले यस्य विद्यावाप्तनिमित्तं निद्रोयेतो ममयति २ सो ल्लेपतः
 मेदु आत्माद पुक्ताभ्या हीनः कर्मदुःखी इति शृंगारतिलके
 ल्लीवः सउच्यते इत्युदाहृतं ल्लेतिके स्त्री मये इति
 ल्लीवः त्रि विक्रमहीनः इत्यमरः शब्दवेदिका ॥ ३ इति
 ल्लेदः पुं आर्द्र यदायदस्थितस्य ल्लोम स्त्री कुप्युसंकोफडा
 यमस्य वेधु वरुणभास्वरोय २ कुसरा इति वल्गाते इति
 व्युत्पत्तये ल्लेद ल्लेशः भरतः तत्पर्यायः तिलके २
 करावुभौ इत्युद्भटः ॥ इत्यमरः ल्लोमे ३ कोमे ५
 ल्लेदनः पुं कफः ॥ इति इति तट्टीकावाङ्महोर्मये

वतः तन्मध्ये सद्ये तन्मार्गे इत्यमरः कथायः ३ निर्दिष्टः ५
 लोम पिपासा स्थाने इति कथायः ५ मृतः इति वैयक ।
 वैयकं ॥ परिभाषा ॥
 कथा कुत्रकोय इति भाषा इति कथाः ५ कथाः इत्यमरः ॥
 व्याकरणे अत्यन्तसंभावनायां कथायः ५ दुःखं वा सने ॥
 पंडितैः कथ्ये प्रयुज्यते यथा इत्यनिष्ठाकः इति हेमचंद्रः
 कथ्ये प्रभवो वेशः कथाल्प कथायमाने तोये त्रिविधे ॥
 विषयमतिः इति १ बुः ॥ पादावशेषे १ अहीवशेषे २
 कुंगुः ५ केगुः इति हेमचंद्रः त्रिपादावशेषे ३ अखनाम ।
 कचन वा कचित इति व्याकरणे परिभाषिकोऽस्मादकं तत्र
 कचित वा कस्मिंश्चित् कचचित् त्रिपादावशेषे वातनाशकं
 कानस्थाने इत्यादिभाषा इति अहीवशेषे पितृनाशकं ॥
 व्याकरणे ॥ (दुमः) पादावशेषे कथनाशकं तत्र
 कथा ० शब्दे इति कविकल्पद्रुमः अग्रिर्वर्द्धकं च तेषामध्ये ॥
 कथाः ५ कथाकणोति शब्दविशेषे त्रिपादावशेषे जले हेमते ॥
 इत्यमरः टीकायां सारसंदर्भः । शिशिरेव प्रशस्ते वसेत् ॥
 वीणायाः शब्दः अन्यस्य वशब्दः पादावशेषे जले प्रशस्ते ॥
 इति भाषाः तत्पर्यायः ॥ शरदिग्गोमिव अहीवशेषे जले
 निष्काणः २ निष्काणः ३ काणः ० प्रशस्ते वर्षायां अष्टभोगावशेषे
 कथाने ५ इत्यमरः ॥ जले प्रशस्ते तत्काले वहे ॥
 कथाने स्त्री कथाः इत्यमरः । देवत्वात् दिनयकजले शेषे
 कथानः ५ हेडिकासतः कोटहा ३ गुरु रात्रि यकजले दिवागुरु
 इति भाषा इति त्रिकांशेषः ॥ इति राजवल्लभः ॥
 कथं यजति ष्यवने इति । कथायां द्वे स्त्री तस्योजने ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ (दश इत्यमरः ॥
 कथितः त्रि अति यक्यजनः केल ऊ चाले गंतौ इति ॥
 मूलादिः तत्पर्यायः निष्ठाकः कविकल्पद्रुमः ॥

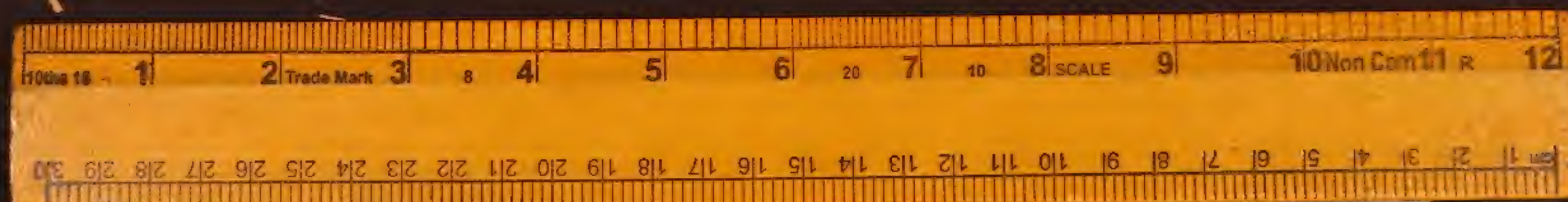
ख खकारः सतयोजनोदनीयवर्णः खक ख होति इति कविकल्पद्रुमः
 अस्यां ह्यारण स्थाने केदः इति खक खटः ५ ककु खटः कविनः
 व्याकरणे खकारोपमाश्चर्य इत्यमरटीकायां गयमुकुटः ।
 शोखकुट समप्रभे कोणत्रयसु खगः ५ सूर्यः ग्रहः देवः ॥
 मृत्युविंदुत्रयसमन्विते गुणत्रये वाणः पत्नी इति मेदिनी ॥
 मुते देवि गंतुं देवमये सदा ॥ वायुः इति शब्दचंद्रिका शलभः
 त्रिशक्तिं सयुते वर्णं खकारः ॥ इत्यमरटीकायां भातः ॥
 प्रणामासह इति कामधेनुते ३ खगपतिः ५ गरुडः इति
 तस्योत्पत्तिर्यथा स सर्गः शब्द रत्नावली ॥
 स्मृतिः केदेवायुना कादि खगवक्रः ५ लज्जवदतः इति
 मीमेतः वर्गस्योत्पत्तिं मंत्रेण शब्दचंद्रिका ॥
 के सूर्यस्योत्पत्तिं ख इति खगवती स्त्री दृष्टी इति जटाधरः
 प्रपंचसारः तस्योत्पत्तिः । खगशत्रुः दृष्टिपत्नी चाकुलिया
 क्रमः शिवरूपा वामोत्पत्तिः इति भाषा इति शब्दचंद्रिका ।
 रूपा च सास्त्रा अयोरेखा खगखाने स्त्री वृत्तकोटः इति
 विस्वरूपा दक्षोत्पत्तिः शब्दचंद्रिका ॥
 मात्रा केडिलिनी सात्तात् खकारः खगोतकः ५ श्येनपत्नी इति
 पंचदशदेवतः इति वर्णोद्धारते ३ राजनिर्घटः खगासनः ५
 खल्ली इति ५ ३ लेत्रे ३ उदयवतः इति शब्दमाला
 मृत्युविंदः आकाशः ॥ विष्णुः खगो गरुड आसने ॥
 संवेदनं देवलोकाः कर्म ॥ यत्प्रेतवद्ब्रह्म समासनिष्पन्नः
 इति मेदिनी लघातदशमराशिः खगोदः ५ गरुडः इति ॥
 इति दीपिकासले इति हेमचंद्रः राजनिर्घटः खगोध्वजः ५
 अश्रुकं इति राजनिर्घटः ॥ विष्णुः खगोदो ॥ गरुडो
 खः ५ सूर्यः इति हेमचंद्रः गरुडो ध्वजः केतुवीहेवा ॥
 खकृतलः ५ शिवः इति यत्प्रेतं मृत पतिः ॥
 त्रिकांशेषः ॥ खगोचरः ५ गरुडः इत्यमरः ॥



१८७१२०६८६५०००००५५४३९११३२५६५१५५५३६३

नक्षत्रस्य	२५५८५॥॥॥	८२६५॥२२०३	५१३५५३३६
प्राज्ञे:	१२३६६८२५५	५॥६२०॥१०	२१३१००५८
गह्वकेतो:	८॥५०१८६३२	२५६३६८२१॥	१२८१८८३३०॥
गुणै:	५१३०५०६५	१६३५६८३५	८१०२६१०
वेदाञ्जस्य	१८३२८५८५	१२०५२८८	६३००६१५
मंगलस्य	८१५६५०५	२५५११५८	१२५५३५५॥
सूर्यस्य	५३३१५००	१३०८२०५	६८८३०२
शुक्रवीजस्य	२६६५६३०	८५०८३५	५२३११५
बुधवीजस्य	१५३३२१५	३३१६३०	१६५१६५
वहस्य	३३५॥॥	१३१॥१॥	६८५८८
आवहवायो:	५११५	१६३५	५०५५
भूयोस्य	५५६०	१५८१	१२

दिने	शने:	राहो:	चंद्रोच्चाप
कलाया:	२१०।२३	३।१०।५५	६।५१।०
वर्षे			
कलाया:	०।१२।१२।५५	०।१५।२१।२३।३६	१।१०।५।५६।५३
मुगे			
भगणाया:	२५६५६८	२३।२३८	५८८१।३
कले			
भगणाया:	२५६५६८०००	२३।२३८०००	५८८१।३०००



७०० ७००
अथराशिषु नक्षत्राणो स्थितिः

[illegible]

202

701 खगोल

अथ त्रिगोलरचना
संकोचिते काष्ठनिर्मिते शूंगले
तन्मध्यगे समेरो रुभयत्रनिर्मिते
दंडुं कृत्वा समुत्तरे शत त्रय
परिमितं समविभक्तं आधारीकृत्य
द्वयं विषुवकक्षेकावकाय्या ॥
अथ मेघादि राशिस्थितिः ॥
स्वाहोरात्राई कर्णेस्तत्प्रमाणानु
मानेन च क्रोतिस्थानात् दक्षिणे
विभक्तं विज्ञेयं भोगे निजनिजाय
क्रमेण मेघादीनां राशीनां तिस्रः
कक्षाः कुर्यात् ता एव कक्षाः
कर्कादीनां वैपरीत्येन कुर्यात्
तादृश्यं स्ति स सुलादीनां तथा
वियर्थायात् मकरादीनां च कुर्यात्
अहोरात्राई कर्णज्ञाने यथा
संक्रान्तेरुत्तं क्रमक्रमेण हे कुर्यात्
तत्र उक्तमन्यथाहीना त्रिज्या।
दक्षिणे तरे दिनव्यास दले स्यात्
विज्ञेयं ज्ञाने यथा
वेदः संक्रान्ते शत निजयानेन
राशिवक्र कलाशीतिभोगैः पश्च
दक्षिणे तरे विज्ञेयं ते तस्य नव
भागं द्विगुणितं दृश्यतिः मेगल
त्रिगुणितं अन्ये चतुर्गुणे विज्ञेयं
तत्र क्रमः वेदस्य मध्यविज्ञेयकला
२०० मेगलस्य ५० बुधस्य १५०
दक्षिणे तरे विज्ञेयं ते तस्य नव
भागं द्विगुणितं दृश्यतिः मेगल
त्रिगुणितं अन्ये चतुर्गुणे विज्ञेयं
तत्र क्रमः वेदस्य मध्यविज्ञेयकला
२०० मेगलस्य ५० बुधस्य १५०

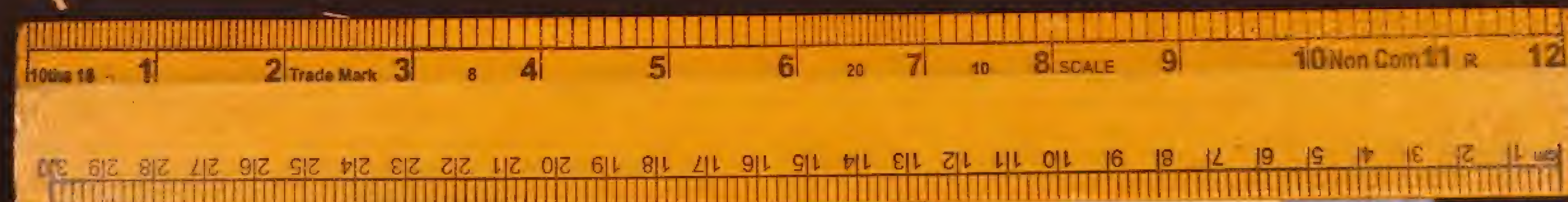
लोकालोक वेष्टितेव कृत्वा । खचिते त्रिसेपुते तत्पर्यायः ।
 जलपतन योगेन पारदसाव करं विते २ रूपते ३ गुरुगुडिते
 योगेन वाकालभ्रमणे साधयेत ४ इति त्रिकोडशेषः करं वे ४
 इति सूर्यासिद्धांतम स्मते । कवो ६ मिथे ७ सेष्टे ८ ॥
 खमः ९ तुलविशेषः खमः १० इति हेमवेदः व्यासः ११ इति ।
 इति भाषा तत्पर्यायः । शहरत्नावली गेदिते १२ रूपते
 योदगलः १३ हतकाशः १४ को ॥ इति जटाधरः ॥
 तः ४ इति रत्नमाला ॥ खजं मेघे इति कविकल्पद्रुमः
 खकरः ९ तुलकुंतलः इति खज ३ योगल्योदित इत्यर्थः
 हेमवेदः ॥ इति कविकल्पद्रुमः ॥
 खचग भूत्युत यत्नो सेयति । खजः ९ दधिः हाता इति
 प्राडभीवे पृत्युत यत्नो । भाषा इत्यमरटीकाया भरतः
 पविता प्राडभीवे इति खजकः ९ मेथानदेः इति
 कविकल्पद्रुमः ॥ (मः) हेमवेदः ॥ ४
 खच त वेधने इति कविकल्पद्रुमः खजये स्त्री वृते इत्युणादिको
 खचमसः ९ वेदः इति खजले स्त्री नीहारः इति ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ (का) त्रिकोडशेषः आकाशवारि ।
 खचः ९ मेघः इति शहरवेदि यथा वर्षासचोतिचैनेः सहोभा
 वायुः राक्षसः सूर्यः पतेषो विद्यति कीट लताश्चतद्विषजुष
 प्रमाणे यथा खचस्य सतस्य मेघेय खजलमगतो दयात्वं
 सतः खचः खचस्यापितानपः इति राजवल्लभः ॥ (वा)
 खचः खचस्य सतेन हतः खजा स्त्री मेघः मतया इति भा
 खचः खचरी पोरिदिति हा प्रहस्तः इति मेदिनी दक्षी ।
 खच इति महा भारते ॥ इति हेमवेदः मारण इति ।
 दोणयर्व आकाशगामिति शहरत्नावली ॥
 यथायव नोदिकुयति भूमि खजाकः ९ पत्नी इत्युणादिकोऽयः
 गकाशे खचगमराः इति स्मृतिः खजाका स्त्री ९ दक्षी । हाता ।

वमस इत्यादिभाषा इत्यमरः ॥ ४ खजखलः ५ तातनः ६ धुनिपुत्रकः
 खजित ९ वृहविशेषः इति ७ भद्रनामा ८ रत्ननिधिः ९ इति
 हेमवेदः ॥ त्रिकोडशेषः खजवेदः १०
 खज्योतिः ९ खयोतः इति । गूरनीडः ११ तडकः १२ वरः १३
 राजनिर्घटः ॥ इति शहरमाला ॥
 खजः त्रि विकलगातिः खोजा । खजनेरते स्त्री यमिनो गोप्यते
 इति भाषा तत्पर्यायः खोडः ॥ यतिनो गोपनीय मेपुने इति
 १ इत्यमरः खोलः ३ इति ॥ हागवली ॥
 शहरत्नावली खोरः ४ खजकः खजना स्त्री सधयी लदखजन
 ५ इति हेमवेदः खोटः ६ जातिः इति मेदिनी ॥
 इति खोड धातुर्ष दक्षीनातनस खजनाकृतिः स्त्री खजनविशेषः
 लक्षणं यथा वायुः कुरुप्रितः ॥ इति शहरवेदिका ॥ (ति)
 सकृद्गुः कंडरा मात्तियेयदा ॥ खजनिका स्त्री खजनाकारेण
 खजस्तदाभवेजेतुः पंगुसकृद्गो विशेषः तत्पर्यायः हापुत्रिका
 दुयो र्वथात इति माथवकरः २ तुलिका ३ स्कोटिका ४ सधयी ५
 खजकः त्रि खजः इति हेमवेदः इति त्रिकोडशेषः खजनाकृतिः
 खजकारिः ९ सखा खेसारि ६ इति शहरवेदिका ॥
 इति भाषा इति राजनिर्घटः । खजरीटः ९ खजनयस्त्री इत्यमरः
 खजखेटः ९ खजनयस्त्री इति खर ० कोत्ते इति कविकल्पद्रुमः
 शहरमाला ॥ खरः ९ अथकूपः कफः ॥
 खजखेलः ९ खजनयस्त्री इति मेदिनी तृण इति हेमवेदः
 त्रिकोडशेषः ॥ खजरीटः ९ खजनयस्त्री इति मेदिनी तृण इति हेमवेदः
 खजने स्त्री गमने इति मेदिनी खटकः ९ खटकः तत्पर्यायः
 खजनः ९ खनामख्यातयस्त्री नागवीटः २ दोकरः ३ अक्षरः ४
 तत्पर्यायः खजरीटः २ इति त्रिकोडशेषः कुञ्जितपाणिः
 इत्यमरः कनादीनः ३ काककुर्हिः इति शहरमाला ॥



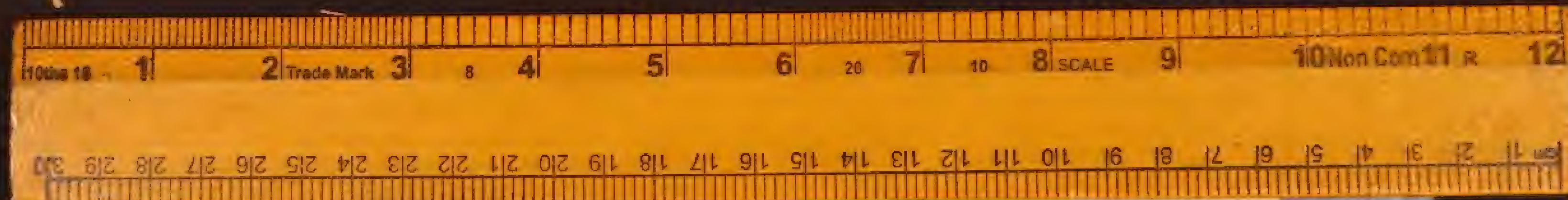
खटिकः ३ कुञ्जितपाणिः इति गंधमार्जरीः ७ वनम्बा ८ शालिः ९
 हेमचंद्रः ॥ इति जटाधरः पुष्पलकः १०
 खटिका स्त्री लेखनद्रव्ये खट्टी यथाच मणि द्वीपने हेति देतयो
 इति भाषा कण्ठेभ्यः वीरणे ॥ हेति कुंजरे केशेषु व मरीहेति
 इति विष्णुः ॥ (६) स्त्रीन्त्र पुष्पलको हतः इति
 खटिनी स्त्री खटी इति राजनिर्घटः दुर्गादास धृतवचने ॥
 खटी स्त्री लेखनद्रव्ये खट्टी इति खट्टासः ३ खट्टाशः इति
 भाषा तत्पर्यायः खटिनी २ जटा धरः ॥
 खटिका ३ धवल मृत्तिका ४ खट्टिः ३ शवयाने तत्पर्यायः
 सितधातुः ५ पांडुमृत् ६ पांडु श्वेतप्राय्या २ वारुटः ३ इति
 मृत्तिका ७ अस्या गुणाः मधुरास्त्रिकोऽशेषः ॥ (मरा
 तिकृते श्रीतल्ले पित्त दाहः खट्टिकः त्रि शाकुनिकः पाणि
 ब्रह्मदेव कफास्त्र नेत्ररोग ॥ इति भाषा इति शब्दमाला ॥ (५)
 नाशित्वेव इति राजनिर्घटः ॥ खट्टिका स्त्री लघ्वखट्टा तत्पर्या
 अस्याः यर्ष्या योत राणि कटिनी निषया २ सेदी ३ इति ॥
 शब्दद्रष्टव्यानि ॥ (मः) त्रिकोऽशेषः आसेदी ४
 खट्टक हतौ इति कविकल्पद्रुपे इति जटाधरः शवयाने इति
 खट्टनः त्रि खर्वः खट्ट इति भाषा शब्दमाला ॥ (ला
 इति हेमचंद्रः खट्टन इति खट्टकः त्रिखर्वः इति शब्दमा
 पाटोपिहृष्टः ॥ खट्टा स्त्री काष्ठादि रचितशय्याधारः
 खट्टा स्त्री खट्टा इति शब्दवेदिकं खट्टे इति भाषा तत्पर्यायः ॥ (कः)
 खट्टाशः ३ स्त्री वनजैतुविशेषः शयने २ मेघः ३ पथ्यकः ४ पल्ल
 खट्टाशः इति गंधमोक्तला इति व ५ इत्यमरः अस्या गुणाः ॥
 भाषा तत्पर्यायः गंधोत्तुः २ वातल्लेव इति राजवल्लभः ॥
 वनवासनः ३ इति त्रिकोऽशेषः प्रेत इत्यमरीका कोलशिबी
 खट्टाश्री ४ वनाशुः ५ इति ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 शब्दरत्नावली खट्टासः ६ खट्टाग स्त्री शिवस्यासविशेषः

तत्पर्यायः सखे सनः २ इति ॥ कौवलिकोपरः इति वक्र दत्तः
 हेमचंद्रः ॥ (शेषः) खड्गिका स्त्री यत्नद्वारे खड्गिका
 खड्गाः ३ सूर्यवैश्याय राजवि इति भाषा इति शब्दमाला ॥
 सतुविष्णुसह राज पुत्रः यथा ॥ खड्गः ३ वक्रजैतुभाषणे
 ततोदशाय लस्यत ३ इति सत्तिप्रसारे उणादिवृत्तिः
 पेडिविडि स्तनः राजविष्णुसहो खडिका स्त्री कटिनी इति
 यस्य खड्गाग्न्यक्रवर्त्यभूत् इति जटाधरः ॥
 श्रीभागवते ॥ खड्गी स्त्री कटिनी स्वनामख्यात
 खड्गाभूत् ३ शिवः इति ॥ श्वेतवर्ण मृत्तिका विशेषः इति
 हेमचंद्रः ॥ खड्गवेदिका अस्या गुणयर्ष्यायो
 खड्गागी ३ शिवः इति शब्दमाला ॥ कटिनी शब्दे खटी शब्देव द्रष्टव्ये
 खड्गारूढः त्रि अविनीतः प्रमाद खड्गः ३ मृतप्राय्या इति
 वान इति त्रिकोऽशेषः भूरिप्रयोगो सत्तिप्रसारे उणादिवृत्तिः ॥
 खड्गारूढो नरो जाल्मः इति ॥ खड्गं स्त्री लोहे इति
 कलाप व्याकरणे खड्गायरी ॥ राजनिर्घटः ॥
 स्थितम् ॥ खड्गः ३ गंडकः गंडार इति
 खडिका स्त्री लघ्वखड्गो इति भाषा गंडकं मृगे खाग इति
 जटाधरः ॥ भाषा वुडभेदः इति मेदिनी
 खड ३ ३ मेघने भेजन इति ॥ वीरकनाम गंधद्रव्ये इति ॥
 यावत् इति कविकल्पद्रुमः ॥ राजनिर्घटः असविशेषः ॥
 खडकभेदे इति कविकल्पद्रुमः खड्गातरवाल इत्यादिभाषा
 खडं स्त्री पुं लघुवृत्ते खड्ग इति तत्पर्यायः निर्विशेषः २ ॥
 भाषा इति शब्दमाला ॥ खड्गः ३ अक्षिः ४ रिष्टिः ५
 खडः ३ यानात्तरे भेदः कौत्सेयकः ६ मंडलाग्रः ७
 इति मेदिनी खड्गयोयथा ॥ करवालः ८ कृपाणाः ९ इत्यमरः
 तर्ककविम्यचोगेरी मरिवाजाति ऋष्टिः १० करपालः १२ इति
 चित्रकैः सपुंके खड्गयोयमये तट्टीका विषयनः १३ तीक्ष्णधारः



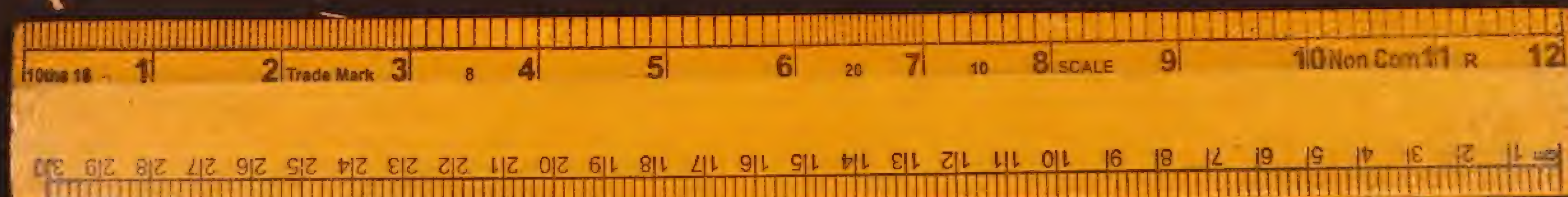
शकरकंद आल इति भाषा ॥ इतिराज निर्वंदः ॥
 तत्पर्यायः वज्रकंदः २ इति खंडलवणे स्त्री विडलवणे इति
 रत्नमाला अस्यगुणाः कफ ॥ राजनिर्वंदः ॥
 पित्तनाशित्वे कटुपाकित्वे इति विडणावा स्त्री महिषवल्ली इति
 राजवल्ग्वः ॥ राजनिर्वंदः ॥
 खंडकालु स्त्री आलविशेषः इति खंडसरः पुं यवासशर्करा इति
 प्राद्वेदिका ॥ राजनिर्वंदः ॥
 खंडजः पुं गुडः यवासशर्करा खंडाभ्रे स्त्री अभ्रलेशः कुंडमेव
 इति राजनिर्वंदः ॥ इति भाषा देतलनविशेषः
 खंडजोद्भवजः पुं तवराजोद्भव इति मेदिनी ॥
 खंडः इति राजनिर्वंदः ॥ खंडिकः पुं कलायः कडाइ
 खंडाग स्त्री कर्त्री कौचि ॥ इति भाषा इत्यमरः कलः ॥
 इति भाषा इति प्राद्वमाला ॥ वगल इति भाषा इति
 खंडने स्त्री भेजने भेदने ॥ हेमचंद्रः ॥
 निराकरणे कंदने यथा ॥ खंडिते त्रि खंडीकृतं तत्
 चटय भुजवेधने जनय २ खंडने पर्यायः कित्ते २ लूने ३ कित्ते ४
 धेहिपद पल्लव मुदारे इति दिते ५ कित्ते ६ वक्रे ७ कित्ते ८
 जयदेवः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 खंडपाशुः पुं शिवः इत्यमरः ॥ खंडिता स्त्री स्त्रीयादिनायिकाया
 खंडपशुः पुं पशुगमः ॥ भेदः अस्पल्लवणे अन्वय ॥
 शिवः पूर्णलेयी खंडमलक ॥ भोगविहितः यतिः प्रातरागकृति
 भेषज्यं गृहः इति मेदिनी ॥ यस्याः सा अस्याश्चेष्टो ॥
 भग्नदेत हस्ती इति प्राद्वमालावल्ली अस्फुटालाप चितासेतायतिम्बो
 खंडपालः पुं मोदकः मयरा ॥ तूस्ती भावाक्र पातादयः इति
 इति भाषा तत्पर्यायः ॥ १ समेजरी ॥
 खंडिकः २ इति हारावल्ली ॥ खंडिनी स्त्री पृथ्वी इति ॥
 खंडोदकः पुं यवासशर्करा ॥ प्राद्वमालावल्ली ॥

खंडी पुं वनसुहृः इति मेदिनी ॥
 हेमचंद्रः ॥ खंडि पत्रिका स्त्री श्रीखंडिः
 खंडीरः पुं पीतः सुहृः इति ॥ लज्जालुलता इति राजनिर्वंदः
 हेमचंद्रः ॥ खंडिपत्री स्त्री लज्जालुलता
 खंडमालः पुं भूमः मेघः इति ॥ इति वैद्यके ॥
 मेदिनी ॥ खंडिरा स्त्री लज्जालुलता इति
 खंडस्थेय्ये वये इति ॥ राजनिर्वंदः ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ खंडिरिका स्त्री लाजा इति ॥
 खंडिका स्त्री लजाः खंड इति ॥ राजनिर्वंदः ॥
 भाषा इति त्रिकोडशेषः ॥ खंडिरी स्त्री खंडिरीशकंलाजा
 खंडिरः पुं वलविशेषः खंडेरगच्छ इति खण्डाता इति केचित् किंतु
 इति भाषा तत्पर्यायः गायत्री ॥ १ भेजेन वराहक्राता लज्जालुः
 २ बालतनयः ३ देतथावनः ४ समेगा जलकारिकीति खंडिरी
 इत्यमरः तिलसारः ५ केरकीद्रुमः कायोमेकोच पत्री लज्जालुरिति
 ६ इति रत्नमाला बालपत्रः ७ लज्जालुकायो यदिते इति ॥
 खण्डपत्री ८ तितित्तमः ९ भरतः तत्पर्यायः नमस्कारी
 सुप्राल्यः १० वक्रकंदः ११ यज्ञोक्तः २ गेडकाली ३ समेगा ४
 १२ जिह्वाशाल्यः १३ कंदी १४ ॥ इत्यमरः गेडकारी ५
 सारद्रुमः १५ कुण्डारिः १६ वृहत्सारः इति भरतः ॥
 १७ मेथ्यः १८ अस्यगुणाः ॥ खंडिरोयमे स्त्री कंदरे कौटा
 तिलारसत्वे प्रीतत्वे पित्त कफ ॥ वावल इति भाषा इति रत्नमाला
 कुष्ठकासरक्त शोफकेडु वृण खंडवासिनी स्त्री वृष्टशक्ति
 नाशित्वे पाचनत्वे च इति ॥ विशेषः इति त्रिकोडशेषः ॥
 राजनिर्वंदः विसर्ग वेदना ॥ खण्डोतः पुं सूर्यः इति ॥
 मेहमेद नाशित्वे इति ॥ जटाधराः कौटविशेषः ज्ञानाक
 राजवल्ग्वः ३३ इति ॥ योका इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 त्रिकोडशेषः चंद्रः इति ॥ ज्योतिरिगणः २ इत्यमरः ॥



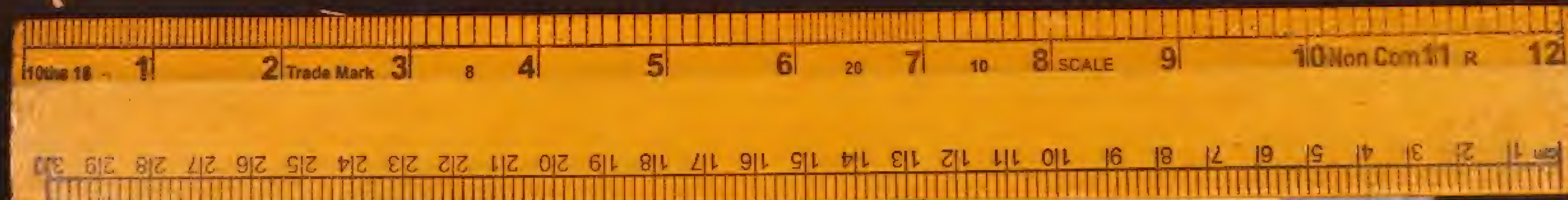
खरपात्रं स्त्री लोह पात्रे इति खरपात्रः पुं स्त्रीः इति
 त्रिकोशेषः ॥ त्रिकोशेषः ॥
 खरपादाकः पुं कथित्यहृतः खरगरी स्त्री देवताउद्धतः ॥
 इति शब्दचन्द्रिका ॥ इत्यमरटीकायां रायमुकुटः ॥
 खरपुष्पः पुं मरुवकहृतः इति खरहोकरकः स्त्री वैदूर्यमणि
 रत्नमाला ॥ इति राजनिर्घटः ॥ (ह)
 खरपुष्पा स्त्री वर्षरा वावइतुल खरम्बा स्त्री मयूरशिला रुद्रज
 इति भाषा इत्यमरः इति खान्ता क्षेत्रवमानिका ॥
 खरप्रियः पुं पागवतः इति इतिकेचित इत्यमरः भरतौ ॥
 शब्दमाला ॥ (मः) खरह्ना स्त्री अजमोदा इति ॥
 खरमेजरी स्त्री अयामार्गः इति राजनिर्घटः ॥
 खरमेजरी पुं नागभेदः इति खरिका स्त्री कस्तूरीभेदः सात
 जरा यः ॥ चूर्णाकृतिः इति राजनिर्घटः
 खरवल्ली स्त्री वागवला खरुः पुं शिवः हयः रघुः ॥
 मोक्षवाडलिया इति भाषा देतः इति मेदिनी कामदेवः ॥
 इति रत्नमाला ॥ इति तिरोतकोमुष्मा मुण्णदिहतिः
 खरशब्दः पुं कश्यपस्त्री इति मुक्कवणीः इति हेमचन्द्रः ॥
 राजनिर्घटः ॥ (ही) खरुः त्रि श्वेतः इति मेदिनी
 खरशाकः पुं भार्गीयमणहा निषिद्धैकरुचिः इति हेमचन्द्रः
 इति भाषा इति भावप्रकाशः निर्वीथः कूरः इति तिरोत ॥
 खरस्कंधः पुं प्रियालहृतः इति कौमुद्यामुण्णदिहतिः तीक्ष्णः
 राजनिर्घटः ॥ इति सेलिमसो उण्णदिहतिः
 खरस्कंधा स्त्री खर्जरी इति खर्जः यथायो मृजि इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 खरस्वरा स्त्री वनमालिका इति खर्जका स्त्री अवदेशः इति ॥
 रत्नमाला ॥ शब्दचन्द्रिका ॥
 खरस्त्री देवताउद्धतः इत्यमरः खर्जः पुं खर्जरी केतुः ॥

कीदः इति हेमचन्द्रः ॥ गोल्पते कथायिकते पितृकीम
 खर्जरी स्त्री रोणे इत्यमरः ॥ नाशिते हेहनते कफप्रकृति
 टीकायां मानाथः ॥ कारितेव इति राजनिर्घटः ॥
 खर्जः स्त्री केतुः कीदः इत्युणादि खर्जदशने इति कविकल्पद्रुमः
 कोषः ॥ खर्जः पुं वक्रमर्हः यत्नः ॥ खर्जः पुं तस्करः धूर्तः ॥
 अर्कहृतः इति राजनिर्घटः ॥ भिक्षा पात्रे कपाले इति
 खर्जरी स्त्री खर्जरीफलं अस्या मेदिनीकृतं इति त्रिकोशे ॥
 गुणः मधुरते प्रीतलते गुरुते खर्जरी स्त्री स्त्री कर्परीतुल्ये ॥
 लयाभिजात दाहवात पित्त इत्यमरटीका ॥
 रोगहितत्वे हेहनते शुक्र ॥ खर्जरीतुल्ये स्त्री तुल्यविशेषः
 इति कारितेव इति राजनिर्घटः ॥ तत्प्राप्यः खर्जरी रसकं २
 रोणे हरिताले इति वल्लो ॥ अमृतोत पत्रधतुल्ये
 हेमचन्द्रः खलः इति मेदिनी ॥ १ खर्जरीका ६ अस्यागुणाः ॥
 खर्जरीः पुं स्त्री खर्जरीहृतः कटुते तिक्तते वल्लहितते
 खर्जरी गच्छ इति भाषा अस्या सायनते लघुषण्ममते
 मल्लिकगुणाः स्वादुते तिक्तते दीपते वल्लपृष्टिप्रदतेव ॥
 कथायते मृत्रातस्करोगनाशिते इति राजनिर्घटः ॥
 वल्लशाल शुक्रहृदिकारितेव खर्ज गतौ इति कविकल्पद्रुमः
 इति राजनिर्घटः ॥ हृदिकः इति खर्ज स्त्री सेत्या विशेषः इति
 मेदिनी ॥ मेदिनी तत्त दशाज्ञसेत्या ॥
 खर्जरी स्त्री वनखर्जरी इत्यमरः इति लीलावती दशहृदसेत्या
 खर्जरीहृतः खर्जरीगच्छ इति ॥ इति स्मृतिः ॥
 भाषातत्प्राप्यः खर्जरी २ खर्जः पुं कुवेरस्थानिधिविशेषः
 उग्रधर्मा ३ उग्ररुहा धनिष्ठे ॥ इति शब्दमालावती दशहृद
 कथायी ६ यवनेष्टा ७ हरीप्रिया सेत्या इति स्मृतिः कुञ्जक ॥
 अस्यागुणाः कथायते पक्वे हृतः इति राजनिर्घटः ॥



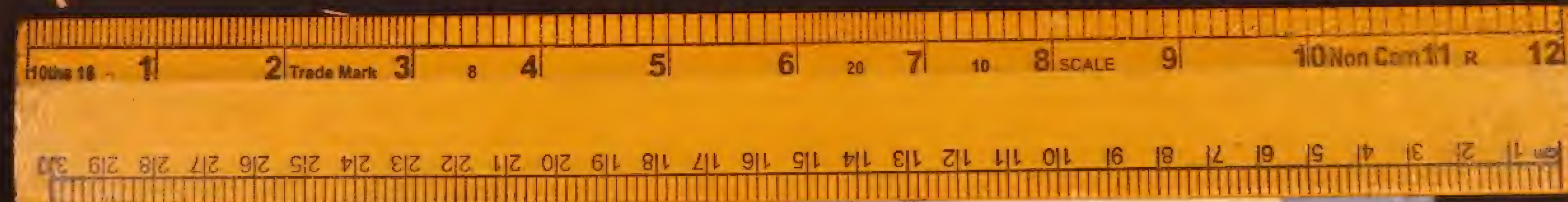
खलुः त्रि लङ् खलौ क्राट् ॥ खलः पुं सूर्यः भूतप्रयोगः ॥
 इत्यादिभा तत्पर्यायः ॥ तमाल वृक्षः इति शब्दवेदिका
 नट् २ नीचः ३ वामनः ४ हस्तः ५ धनुः ६ इति राजनिर्घटः
 इत्यमरः निखलः ६ खलतः ७ खलः त्रि नीचः अथमः इति
 खलशाखः ८ इति हेमचन्द्रः ॥ मेदिनी कृत् १ तत्पर्यायः ॥
 खलशाखः त्रिवामनः खलः १ इति २ पिपुनः ३ इत्यमरः ॥
 इति हेमचन्द्रः ॥ खलतिः पुं ईदृशम गेगञ्जकः
 धर्मः पुं पोरुषं कोयत्तो मुके ॥ टाकपशमाता इति भाषा तत्
 पट्टवत् इति मेदिनी ॥ पर्यायः खल्लाटः २ ऐदुल्लिखिकः
 खलु गवे इति कविकुमुदः ॥ ३ शिपिविष्टः ४ वक्रायः ५
 श्रुत्यस्य वकारोत्तः ६ ॥ इति हेमचन्द्रः खल्लीडः ६ ॥
 खलः त्रि हस्तः वार्यवकारोत्तः ॥ इति त्रिकोशेषः खल्लिडः ७ ॥
 खलशाखार्थेऽप्यत्र ॥ इति शब्दार्थावली ॥ कय
 खलटः पुं स्त्री वतः शतग्राम खल पूः त्रि मार्जनकारीकः ३
 मध्यस्थले इति भूतप्रयोगः ॥ फरास इत्यादि भाषा तत् ॥
 पर्वतश्रोतशीमः इति श्रीभागवत पर्यायः वङ्कः २ इत्यमरः ॥
 टीकायां श्रीधरस्वामी ॥ खलमृतिः पुं पारदः पारा ॥
 खलुग स्त्री तरदीहस्तः इति इति भाषा इति शब्दवेदिका
 राजनिर्घटः ॥ खल्लाथाग स्त्री तैलपायिका ॥
 खलुजं स्त्री खलुजा खलुजा आसला इति भाषा इति ॥
 इति भाषा इति भावप्रकाशः जटाधरः ॥
 खल वाले खलन इति यावत् खलिः पुं तैलकिट्टे इति ॥
 वये इति कविकल्पद्रुमः ॥ राजनिर्घटः ॥ (मः)
 खले स्त्री भूः स्थानं कल्कः खलिनः पुं स्त्री खलीनः इत्य
 इति मेदिनी ॥ टीकायां रायमुकुटः ॥
 खल्लाधाने धान्यमाडिगारखामा खलिनी स्त्री खलसमूहः धाने
 इति भाषा इति हेमचन्द्रः ॥ अनेक खामार इति भाषा

तत्पर्यायः खल्ला २ इत्यमरः ॥ खलेवाली स्त्री खलेगोवधनरु
 तालमूली इति खल माला ॥ मेडकाव इति भाषा इति ॥
 खलिशः पुं खनामाल्यातमस्य हेमचन्द्रः ॥
 खलिप्रणमाव इति भाषा तत् खलेशः पुं खलिशमत्स्यः
 पर्यायः कंक श्रोतः २ खलेशवः इति हागवली ॥
 ३ इति शब्दार्थावली ग्रन्थः ॥ खलेशयः पुं खलिशमत्स्यः
 गुणाः ग्राहिते कषायतेषु इति शब्दार्थावली ॥
 कोपनत्वरुत्ताले लघुत्वे मूल खल्ला स्त्री खलिनी धानमाग्रा
 हत्वे केचिराम विनाशितेव अनेक खामार इति भाषा
 इति राजवल्लभः खलिशोपि इत्यमरः ॥
 पाठः ॥ खल्लः पुं वस्तुप्रभेदः गर्भः
 खलीकारः पुं अयकारः इति चर्म चातकयस्त्री इति मेदिनी
 जटाधरः ॥ खलीनः पुं कविकाकडिया इति मेदिनी
 इति भाषा इत्यमरः ॥ खल इति भाषा इति वैद्यके
 खलु निवेद्यः वाक्यालंकारः खल्लिका स्त्री कृत्तयेपिष्टकादि
 जिज्ञासा अनुनयः इत्यमरः ॥ भर्जनपात्रे इति शब्दवेदिका ॥
 निश्चिपदवाक्यादि पूरणे ॥ खल्लिडः त्रि खलतिः इति
 वीप्सा इति शब्दार्थावली ॥ शब्दार्थावली ॥
 खलुक पुं मेषकारः इति ॥ खल्ली स्त्री हस्तपादावमर्हनाख्या
 त्रिकोशेषः ॥ रोगः इति मेदिनी तस्य ॥
 खलुरेषः पुं मृगभेदः इति ॥ लक्षणं खल्लित पादजेचोरुकर
 शब्दवेदिका ॥ मिः मूलावमोदनी इति माधवकरः
 खलूरिका स्त्री शास्त्राभ्यासभू खल्लीडः त्रि खलतिः इति
 इति हेमचन्द्रः ॥ त्रिकोशेषः ॥
 खलेवाली स्त्री मेधः खलेपशु खलग भूति पृत्योरुत्तमौ ॥
 वेधनदारु इति जटाधरः ॥ इति कविकल्पद्रुमः ॥



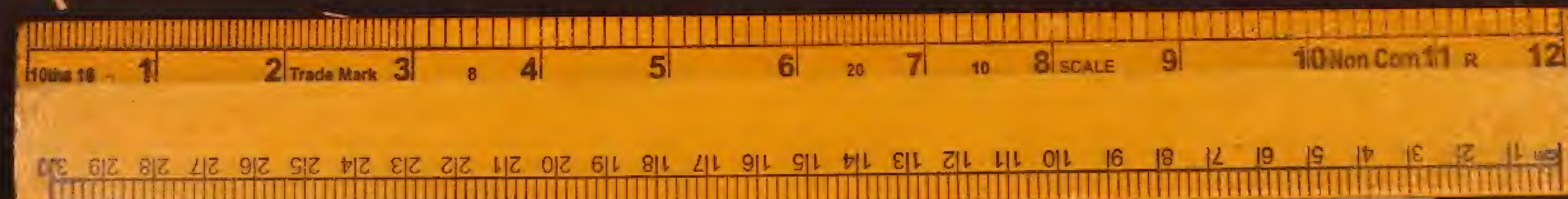
संयतिः पूतिः पवित्रता तयो राजनिर्घटः ॥
 रुतानिः प्राडुभीवः ॥ खसमः पुं बुद्धः इति ॥
 खवल्ली स्त्री आकाशवल्ली इति त्रिकोडशेषः ॥
 राजनिर्घटः ॥ खसंभवा स्त्री आकाशमोसी
 खवारिक्ली दिव्योदकं इति इति राजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटः ॥ खसर्पणः पुं बुद्धविशेषः इति
 खवापः पुं हिमं इति त्रिकोडशेषः ॥
 हारावली ॥ खसालजः पुं राजसः इति
 खषाः पुं देशविशेषः इति त्रिकोडशेषः ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ खसखसः पुं दत्तविशेषः
 खषा स्त्री मृगनामगंधद्रव्यं योस्ता इति भाषा तत्पर्यायः
 इति शब्दचंद्रिका ॥ खसखसः पुं राजसः इति
 खषाटः पुं खलिश मत्स्यः ॥ ४ अस्य गुणः पाके मधुरत्वे
 इति त्रिकोडशेषः ॥ कांतिवीर्यं बल प्रदत्तेव इति
 खस्त्रासः पुं वायुः इति राजनिर्घटः ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ खसखसः पुं अहिफेनः
 खषावये इति कविकल्पद्रुमः आर्फे इति भाषा इति ॥
 खषो स्त्री क्रोधः बलाकारः राजनिर्घटः ॥
 इत्युणादिकोषः ॥ खसनी स्त्री पृथ्वी इति ॥
 खसः पुं यामाखोस इति त्रिकोडशेषः ॥
 भाषातत्पर्यायः याम २ ॥ खसफाटिकः पुं सूर्यकोटिम
 ककुः ३ विवचिका ४ इति वेदकोटमणिः इति हेमचंद्रः
 हेमचंद्रः ॥ खानिकः पुं लाजाः खे इति
 खसकंदः पुं स्त्री केवुकीवृक्षः भाषा इति हारावली ॥
 इति खसाला खसगंधोपि ॥ खाटः पुं स्त्री शवरायः मराठा
 कवित् पाटः ॥ इति भाषा इति शब्दचंद्रिका
 खसतिलः पुं खसखसः इति खादिः स्त्री असङ्गः किल ॥

शवरायः इति मेदिनी अणादि हन्तिः ॥ (द्रुमः
 खाटिका स्त्री खाटः शवरायः ॥ खाद अ भक्षण इति कविकल्प
 इति शब्दचंद्रिका वल्ली ॥ खादकः त्रि कृण प्रहीता खातक
 खाडिकः पुं खेडपालः मोदकः इति खातः इति मिताक्षरा
 मयरा इति भाषा इति ॥ भक्षकः यथा विक्रये गीर्वाण
 हारावली ॥ खाते स्त्री पुष्करणी इत्यमरः खादयणे कुर्यादुपेक्षात्वाद्भी
 तस्य परिमाणे यथा शोतेन भवेत् इति प्रायश्चित्त तत्वे
 भिः पुष्करणी त्रिभिः शोते रीति गोभिलः ॥
 कावतुभिर्द्रोणः पौर्वाभिलक्षणः खादने स्त्री भक्षण आहारः
 द्रोणदशगुणावापीति वृत्तिः इति ॥ खादने हेमचंद्रः ॥
 गुला हस्तो यन्मुलं चतुरस्रः खादिने त्रि भक्षिते खातया
 शतधन्वेतरे चैव तावत्पुष्कर इति भाषा इत्यमरः ॥
 ली मुभा एतत् पंचगुणः खादिः सारः पुं खादिः हन्ति मयासः
 सारग इति निर्णयः इति खये इति भाषा तत्पर्यायः
 नख बर्हमान भूतो वाणिज्यः खादिः २ अद्रुतसारः ३ सत्सारः
 खातकं स्त्री परिखा खानाप ४ रंगदः ५ रंगः ६ अस्य गुणः
 गा १ इत्यादि भाषा इति हेमचंद्रः कदुत्वे तिक्तत्वे अम्लत्वे कफ
 खातकः पुं अथमणीः धारी ॥ खातवृण केदामय नाशितेरुचि
 अणीयया उत्तमणी धनस्वामी कारिते दीपनत्वेव इति ॥
 अथमणस्त खातकः इति सेहस्र राजनिर्घटः खदिः सारोपपादः
 सारदीकायो गोपीचंद्रः ॥ खाडकः त्रि हिंसालकः इति
 खातभूः स्त्री प्रतिकूपः परित्वा हारावली ॥
 इति हारावली ॥ खाघे त्रि भक्षणी यद्रव्यं यथा
 खात्रे स्त्री खाते खनित्रे ॥ कस्तुभद्रखले श्वरोहमिहकिं
 इत्युणादिकोषः दारुणे वने घोषने स्थीयते शाईनादि
 सूत्रे इति सेहस्र सारे ॥ भिरेव हिंस पशुभिः खाघोह



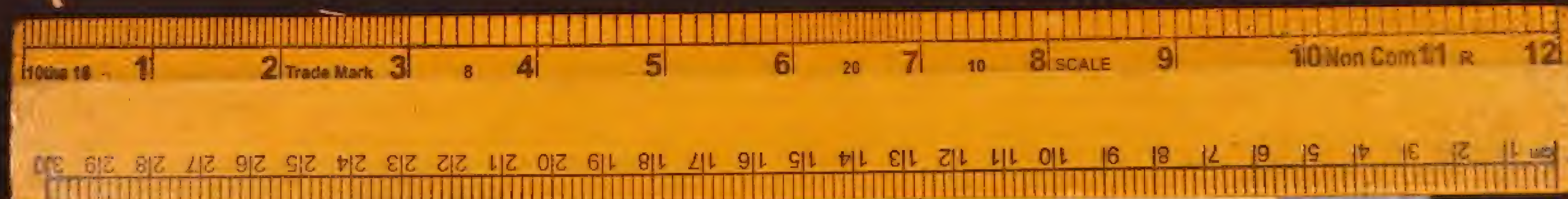
मित्याया इत्युदः ॥ तामेव भारे जानीयात् काहो
 खानि स्त्री खानिः इति हेमचन्द्रः ॥ भारचतुष्टये इति तट्टीकाया
 खानिके स्त्री कुप्रकेषे दण्डे ॥ भरतः ॥ योऽशदोणपरिमाणे ॥
 गर्त इति भाषा इति त्रिकोडः ॥ इत्यमरटीकायां स्वामीजीलावतौ
 शेषः ॥ गोणीचतुष्टये तत्पुण्यवर्णिक
 खानिलः त्रिभिन्नैर्वारः ॥ चतुः सहस्र पलानि योवशतम् ॥
 खिदालचोर इति भाषा इति ॥ शर इति भाषा इति वैद्यक ॥
 शहस्रत्वावली ॥ स्त्री परिभाषा दोण चतुष्टये यथा
 खानी स्त्री खानि इति शहस्रत्वाव चतुष्टये को भवेद्दोणः खारीदोण
 खानोदकः पुं नारिकेलः ॥ चतुष्टये इति स्मृतिः ॥
 इति त्रिकोडशेषः ॥ खारीके त्रि खारीलेखे खार
 खायगा स्त्री गेगा इति हेमचन्द्रः ॥ परिमितवीजस्येनाप्युक्तत्वे
 खारः पुं खारीपरिमाणे इति तत्पर्यायः खारीवायः २ ॥
 ह्युच्यते ॥ इत्यमरः ॥
 खारिः स्त्री खारीपरिमाणे इति खारीवायः त्रि खारीकः इत्यमरः
 भरत भूत ह्युच्यते ॥ खिखिः स्त्री कियिः खोक्शेषाले
 खारिके स्त्री महापारेवते ॥ इति भाषा इति कवित् ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ त्रिकोडशेषः पाठः ॥
 खारिम्यचः त्रिखारिपरिमितात्रा खिखिः पुं शिवाभेदः खोक्
 पाककर्त्री इति व्याकरणे ॥ शेषाली इति भाषा खदीगे
 खारी स्त्री परिमाणविशेषः ॥ तत् शिवस्यासौ खारिवालके ॥
 इत्यमरः यदाहः यत्ने प्रकेचके ॥ तत् गेयद्रव्ये इति विश्व ॥
 मुष्टिः कुडव लज्जतुष्टये वतारः हेमचन्द्रश्च ॥
 कुडवाः प्रस्यश्चतुः प्रस्यमयादके खिद भये भीषाया इति ॥
 अष्टादको भवेद्दोणो हि दोणः ॥ खिद भये भीषाया इति ॥
 सैरी उच्यते सार्द्धसूयो भवेत् ॥ कविकल्पद्रुमः खिदशोपपत्ति
 खारी हेलायै गोणपुहस्तता चाने इति कविकल्पद्रुमः ॥

खिदके वसनेदके इति खिलिः स्त्री गीते वाणः ॥
 हागवली वसनेदको धनसि सूर्यः पत्नी जेतुः इत्यजयपालः
 जीवक इति तत्तुचीवलदेवस खिव ऊ ३ सेवे इति ॥
 गदा इति कश्चित् ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 खिटितालः पुं वेतालिकः ॥ खिसरः पुं जेतुविशेषः खवर
 इति शहमाला ॥ इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 खिटी पुं नागरः कामी इति ॥ अश्वखरजः २ सहस्रार्धः ३ अश्वगः ४
 शहमाला ॥ लमी ५ सेतुष्टः ६ मिश्रजः ७
 खिडः सैक भक्षण इति ॥ मिश्रशहः ८ अतिभारगः ९
 कविकल्पद्रुमः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 खिदः पुं शोकः इति खि स्थेय्य खनेन हिंसाया ॥
 हेमचन्द्रः अवसन्नता इति खोकाहः पुं सतेपिगलाभः
 जराधरः ॥ इति हेमचन्द्रः ॥ खोगाहोपि
 खिदिनी स्त्री अश्वानयणीहृतः पादः ॥
 लता इति शहचन्द्रिका ॥ खोट ऊ गत्यो चाने इति
 खिपे स्त्री परिखागडवा इति कविकल्पद्रुमः
 भाषा इत्यमरः खननीये इति खोट त क लेये इति ॥
 व्याकरणे ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 खिल ऊ वाले गत्यो इति ॥ खोटिः स्त्री चतुर्गल्ली इति
 कविकल्पद्रुमः ॥ शहमाला खोरिखित्यपि पाठः
 खिलने स्त्री क्रीडने इति खोटी स्त्री पालेकीहृतः इति
 हलायुधः ॥ शहचन्द्रिका चतुर्गपि ॥
 खिलनी स्त्री शारिफले इति ॥ खोड ऊ खोटने इति ॥
 हेमचन्द्रः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 खिला स्त्री खिलने तत्पर्यायः खोड त क लेये इति ॥
 क्रीडा २ कूटने ३ इत्यमरः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥



लोडः त्रि खेजः खेजः इति इत्यमरः ॥
भाषा इत्यमरः ॥ व्यासगर्हितः त्रि व्यासगर्हिणः ॥
लोडक प्रीषके स्त्री कपिप्रीषे इति जटाधरः ॥
क्रयप्रीषे इति त्रिकोडशेषः ॥ व्यासः स्त्री प्रीषिडः ततः
लोडः त्रि लोडने गतिवैकल्ये पर्यायः प्रया २ इत्यमरः ॥
इति यावत् इति कविकल्पद्रुमः
लोडः त्रि खेजः इति हेमचन्द्रः (र्णः)
लोडः त्रि लोडने गतिवैकल्ये गगकारः सत व्यंजननृतीयव
इति कविकल्पद्रुमः ॥ अलोच्चारण स्थाने कंठः इति
लोडः त्रि खेजः इति शब्दमाला व्याकरणे गकारे परमेशानि
लोडकः पुं पाकः खेजः ॥ येवदेवात्मके सदानिर्गुणे ॥
इति भाषा प्रारम्भः खेजः ॥ त्रिगुणोपेतं निरीहे निर्मले
इति भाषा वल्लीकः ॥ सदा येवप्राणमये वर्णे सव
उपेक्षिते इति भाषा ॥ शास्त्रात्मके प्रिये अरुणादित्य
पुगकोषः गुणः खेजः इति संकाशो कुंडली प्रणमाम्यहे
भाषा इति मेदिनी ॥ इति कामधेनु तंत्रे ससर्गः ॥
लोडः त्रि लोडः इति शब्दमाला स्तोत्रतः कंठे वायुना कादि ॥
लोडकः पुं मेगलग्रहः इति मीरयेत वर्ग स्पर्शन मात्रेण
त्रिकोडशेषः ॥ केसरे स्पर्शनात् खेजोक्तगोभी
लोडः त्रि लोडने कथने इति ॥ से स्पर्शाद्गो ३ सवर्हिगते इति
कविकल्पद्रुमः ॥ प्रपेचसारः अथाकुचितरेखाया
लोडः त्रि लोडिपुक्तः ततः गोलेषु साप्रकीर्णितानतोदत
पर्यायः प्रतीतः २ प्रपितः ३ गताया तत्कमलातत्रसेस्यता
वित्तः ४ विज्ञातः ५ विष्कृतः ६ अथो गता गताया तत्तस्यामीशः
इत्यमरः ॥ सदावसेत इति वर्णादा तंत्रे ॥
लोडगर्हिणः त्रि प्रीषिडकुत्सनः गो स्त्री गीते इत्येकाक्षरकोषः
तत्पर्यायः अवगीतः १ गः पुं गणेशः गोधर्षः ॥

इत्येकाक्षरकोषः ॥ इति सिद्धांत शिरोमणिः ॥
गगणे स्त्री आकाशे इत्यमरः गगणोत्सुकः पुं मेगलग्रहः
आकाशे प्रथमे भूते श्रोत्र ॥ इति हाश वल्ली ॥
मध्यात्ममुद्योते अथिभूते तथा गगु हसने इति कविकल्पद्रुमः
शब्दे दिशः स्तत्रार्थिदेवते ॥ गगका स्त्री गेगा इति मुग्धबाधे
इत्याम्भेयिकपर्व तस्यगुणः गेगा स्त्री खनामख्यातनदी
शब्दः १ व्याप्तलेखिताश्च नाश्वे तदधिष्ठात्री देवतावतत
४ अनालेवे ५ आश्रयोत्तरभूते पर्यायः विसृयदी २ जहृतनया ३
अव्यक्तं ६ रूपस्य शून्यतात् सशनिमगा ४ भागीरथी ५ विषमगा
अधिकारित ६ द्योतनारोभकते ६ त्रिखोताः ७ भीष्मसुः ८
अप्रतीचातिता ८ भूतत्वे ९ इत्यमरः अर्च्यतीर्थे ९ तीर्थे
श्रोत्रेद्रियोपादानतात् १० राजः ११ इति यमपुराणे ॥
विकृतानि १२ देहोत्तरीतकिष्णि विदशदीक्षिका १३ कुमारसुः
तद्यथा आकाशस्य गुणः शब्दो १४ सारिहृग १५ सिद्धायगा १६
व्याप्तं किद्धमेवव अनाश्रया सारायगा १७ स्वर्णीयगा १८ खपगा
मनालेव मयक्त मविकारिता १९ ऊर्ध्वकुल्या २० हेमवती २१
अप्रतीचातितांचैव भूतत्वे २२ खवीपी २३ हरेशखरा २४ यर्मद्वी
विकृतानि च गुणः पेचाशतः हेमचन्द्रः सारायगा २५ यर्मद्वी
श्रोताः पेचभूतात् भूतता ॥ २६ सथा २७ जहृतनया २८ गोदीनी
पेचानोभूतानोआत्माशानिः ॥ २९ रुद्धेशखरा ३० नेदिनी ३१
सके स्वरूपं तत्रलक्षिता इति अलकनेदा ३२ सितसिंधु ३३
मोक्षधर्मः ॥ (ली इति जटाधरः ॥ अथगा ३४
गगनध्वजः पुं मेघः इति हाशव उग्रेशखरा ३५ सिद्धसिंधुः ३६
सूर्यः इति हेमचन्द्रः ॥ इति त्रिकोडशेषः सर्गसारिहृग
गगणाध्वगः पुं सूर्यः इति ॥ ३७ मेदाकिनी ३८ जाह्नवी ३९
हेमचन्द्रः ॥ पुण्णा ४० समुद्र सभगा ४१ खनदी
गगणेश्वरः पुं ग्रहः नक्षत्रे ४२ सारदीक्षिका ४३ सारदी ४४



सिंहपगा ४२ स्वर्धुनी ४३ जेष्टा पश्चात् जगाम ससगरपुत्र ॥
 ४४ जङ्गसता ४५ भीष्मजननी ४६ कृतवातेन तो रसातलमानीय
 सुभा ४७ प्रोत्तेन्द्रजा ४८ अस्या तज्जलेन तोलपयामास ते
 जलसगुणाः प्रीतते स्वाडते पूताः स्वर्गं गतवन्तः इतिवाल्मीकि
 सञ्चले अत्यन्तरुचाते पद्याते रामायणमते प्रकारेण ॥
 पावनते पापहारिते कृष्ण वामनदेवस्य चलेः सकाशात्
 मोहध्वंसनते दीपनते प्रज्ञा लोकहरणकाले ब्राह्मणपरिगत
 धारिते च इति राजनिर्घटः ॥ वामपादो गुह्येन खनितविशेषेण
 अस्या उत्पत्तिस्तु हिमालयात् ॥ ब्रह्मांडोद्भूतिता या जलधारा
 समेरु इहिति मनोरमाया ॥ तच्चारा स्योऽन पवित्रा कुवलोके
 हिमालयः प्रार्थितः सन् देवेभ्यः पपाततो देवमार्गेण समेरु ॥
 १ मो दत्तवान् तोनीत्वा देवाः पर्वतोपरि ब्रह्मसदने पतित्वा
 स्वर्गं गतवन्तः इतिव्यामस्या सीतालकने दावेत्सर्भदेतिवत्तु
 अवतरण कारणे सगराजस्य भूत्वा चतुर्दिशं लवणसमुद्रं प्रविष्ट
 सतान् कपिल प्रायिन ॥ तत्र सीता ब्रह्मसदनात् ॥
 भस्मीभूतानुद्धर्तुं भगीरथराजः केशरावल श्रेष्ठो भ्योऽयः ॥
 इतिव्यामगे गानयनायतपलेये स्ववर्त्ती गंधमादन मूर्ध्नि पतित्वा
 ततो ब्रह्मसदने स्तम्भेन वंदत्वा भद्राप्सवर्षमध्येन प्राच्यादिशेन
 गेगाधारणार्थं शिवायथने कर्तुं वंत्समीत्यवक्रितवरात्रि पतिकेते
 मुक्तवान् सशिखे पथ्यतोषयत् मालवर्षमध्येन प्रतीच्यामपरे
 शिवोपि हिमालयपर्वतगताजल भद्रागिरिमुत्पाणति क्रमशः
 विकीर्य पतेति गेगामवती सा यतः शिखरात्रियत्पुत्रं कुरु
 तज्जटासपतिता संवत्सरयर्थं तै वर्षमध्येनारीच्यामंतालकनेरा
 वधाम ततः शिवो भगीरथ ॥ बहुपर्वतं मुत्पाणति क्रमशः हिरे
 प्रार्थनया जटामेका मुतलिया कूटात्रियत्पु भातवर्ष मध्येन
 तामुत्त ससर्ज साति वेगान् ॥ दक्षिणस्यादिशेनैव क्रमेण लवण
 इतिवतीतल मागत्य भगीरथस्य समुद्रं सर्वाः प्रविष्टाः इति भागवत

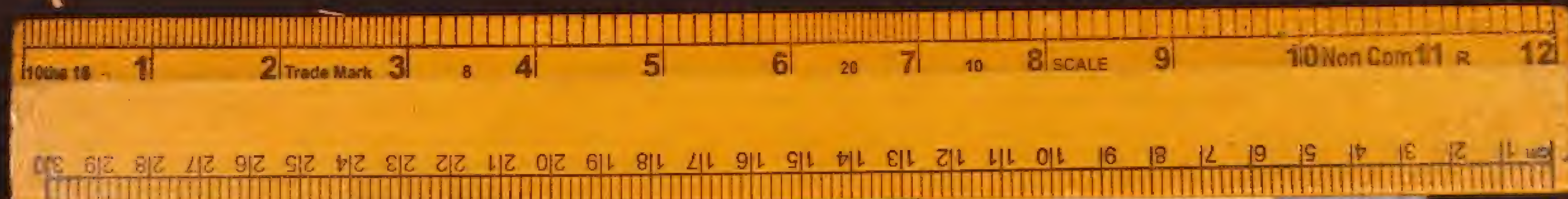
मते अस्याः इतिव्यामवतरणा दिव्यरूप विभूषां च दिव्यमाल्यान्
 कालस्तु आदित्य पुराणे वेषात् लेपनो अपि च सित मकर ॥
 मुक्तपतेतु तृतीयायोरुपि निषण्ण सुभवंती त्रिनेत्राकरपुत्र
 यवानुत्पादयामास पुगेवाकृता कमलोयुत हतफलाभीत्य
 कृते ब्रह्मलोकात् त्रियशो ॥ भीष्म विधि हरि हर रूपो ॥
 इतिव्यामवतारयत् तस्या ॥ सेडकोटी चूडो कलित सित
 कायेयी यवेर्होमो यवेर्विष्णु ॥ उरूलो जाङ्गवी तोनगामि ॥
 समर्चयेत् अस्या हिमालया ॥ अथ गेगामाहात्म्य अवण पदन
 त्रिगीताया दशहरासे ज्ञातया च फले भविष्ये माहात्म्ये ये च ॥
 स्मृतिः ज्येष्ठे मासि चित्तिसतदिने गेगायाः मृत्पतितव यदेतिवते
 मुक्तपते दशमो हस्ते प्रोक्तो ॥ अथ सेतुमहापाये मुच्यते ॥
 त्रिगिरमदिये जाङ्गवी मर्त्यलोके नात्र सेषायः अस्याः ॥
 पापान्यस्यो हरति च तिथौ सा स्मरणफले गच्छेत्तिष्ठन् स्वयम्
 दशमोद्गार्याः पुण्यदद्यादपि ध्यायन् जाग्रदु भुजन् स्वसन् वदन
 प्रातर्गुण वाजिमेधापुतस्य अथ यः स्मरेत् सततं गेगां सवमुच्यते
 गेगाध्याने भविष्ये चतुर्भुजो वेधनात् भवनानि विचित्राणि
 त्रिनेत्रो व सर्वावयव भूषितो विचित्राभरणः स्त्रियः श्रेष्ठो
 रत्न कुंभो सितोभोजो वरदा ॥ वित्तसेयति गेगास्मरणे फले
 मभयप्रदो चेतवस्तुयरीधानो अस्यादशनादि फले ॥
 मुक्तानि विभूषितो ततो ॥ ब्रह्मांडाभ्रेययोः दृष्टात् इति
 ध्यायेत् सरूपो व चंद्रायुत ॥ पापेष्टुष्टात् त्रिदिवे नयेत्
 समप्रभो चामोर्वीज्यमानो च ॥ प्रसेगेनापि या गेगा मोक्षदा ॥
 चेतकृत्रोपशोभितो सप्रसन्नो लवणाहिता भविष्ये यत्तफले
 सवदनो करुणाई निजोत्तरो जायते पुंसा दशनात् ॥
 सथास्त्रावित भूष्टा माईयथानु परमात्मनः तज्जवेदेव गेगाया
 लेपनो ब्रह्मलोका नामतो ॥ दर्शनभक्ति भावतः अस्या ॥
 गेगादेवादिभि रभिष्ट तो स्नानफले ब्रह्मापुराणे येः

पुण्यवादिनी गंगासकृद्भवाव। हवस्तथा घेन तदीचि सेतके
गाहिता तेषां कुलानां ॥ तीरेषां मकारिच ॥
लक्ष्म भवतामये पिबा ॥ तज्जलान फले भविष्ये ॥
अनेकजनसेभूते पाये पुसा ॥ गेउममात्र पानेन अम्भमेधफले
प्रणश्यति स्नान मात्रेण गंगायां लेभत स्वच्छदेयः पिवेदाय ॥
सद्यः पुण्यभाजने दान धर्मे लस्य मुक्तिः करिष्यता त्रिभिः
अंधाः क्लीबा जडायेगाः पतिता सारस्वते तोये समीभ लस्य ॥
गेगिलोत्पजाः गंगासेसेया ॥ वामुने नार्मदे दशाभि मीसे ॥
पुरुषा देवैर्गच्छेति तुल्यो ॥ गंगा वर्येण जीयति नाभेतीत
स्नानेन भक्त्या गंगायां कर्मकायस्य तोयानो मृतानो क्वापि देहिना
गच्छतः पदे पदे अम्भमेधस्य ॥ ततत तीर्थफल प्राप्ति नीत्र
फले मर्त्यस्य जायते ब्रह्मोडे ॥ कार्या विचारणा यमोक्तौ ॥
ये गच्छेति स्वतो गंगोपरोध ॥ क्षेत्रस्य मुकुते वापि शीत मुस
प्रेरयेति ये इह ते सर्वभोगानां मयापि वागो गेये हरते पाय।
भोजने। माजन्ममरणान्तिके अस्या ॥
अस्याः पूजायाः फले आग्नेये मरणफले कूर्मपुराणे गंगाया
गंगायां पूजितायां पूजिताः स्नानतो मृत्वा मुक्ति माप्नोति।
सर्वदेवताः तस्यात्सर्व ॥ मानवः अज्ञानाद् ब्रह्मलोके च
प्रयत्नेन पूजयेदमराय गो ॥ यातिनास्त्यत्र संपादयः गंगायां च
तस्या यत्नादि करण फले। जले मोक्षो वाराणस्यां जले
स्केदे घनोदाने तपो जप्ये ॥ स्थले अंतरीक्षे च गंगायां ॥
आहुच संपूजने गंगायां यत्कृते गंगासागर संगमे स्मृतौ ॥
सर्वकोटिकोटि गुण भवेत् ॥ मुक्त्यपदे दिवा भूमे गंगायां ॥
भविष्यो सलभं सकले पुण्यपत्र मुक्तयणे यन्मा देह ॥
दानादि जे फले गंगातोये अ ॥ विमुच्येति रुदये जनादने ॥
सतिले डले भे पितृ तर्पणे ॥ अत्रास्थि निक्षेप फले ॥
गया आहु कृतं तेन उत्सृष्टे ॥ दशाहाभ्यंतरे पस्प गंगातोये ॥

ऽस्य मज्जति गंगायां मरणे इति प्रायश्चित्त तत्वे ॥
पादक सतादक फलमाप्नुयात् गंगाका स्त्री गंगा इति मुख्योपे
तत्र त्रयोदश क्रिया वर्जने ॥ गंगाविस्त्री स्त्री विज्ञविशेषः
ब्रह्मोडे गंगा पुण्यजलो प्राप्य। गंगविल इति भाषा तत।
त्रयोदश विवर्जयेत् शौच। यर्ष्यायः देवद्वी २ विष्मका ३
माचमने सेके निमील्य मलवर्धने जलकुक्कुटी ४ इति हावली
गात्रसेवा हने क्रीडो प्रतिग्रह ॥ गंगाजः पुं भीष्मः इति।
मयोरिति अन्यतीर्थ इति वैव। शहरावली कार्तिकेयः।
अन्यतार्थ प्रशंसने वस्त्रभारा इति भारते ॥
मथाच्चाते सेतारे च विशेषतः गंगादेयः पुं मत्स्य भेदः ॥
अथ नारायण क्षेत्र लक्षणे ब्रह्म विगिडि इति भाषा तन्पर्यायः
पुराणे प्रवाह मवाधि कृत्वा गलानिलः २ इति त्रिकोडशेषः
यावद्वल चतुष्टये अत्र नारायणः गंगाधरः पुं शिवः इत्यमरः
स्वामीनान्यः स्वामी कदाचन समुद्रः इति त्रिकोडशेषः ॥
अथ गभंतीरयो लक्षणे भाद्र। गंगायत्री स्त्री हस्तविशेषः।
कृष्ण चतुर्दशे यावदाक्रमते तन्पर्यायः पत्री २ संगेधा ३
जले तावद्भवे विजानी यात। गेथपत्रिका ४ अस्या गुणाः कृते
तद्दुर्गतीरमुच्यते साई हस्त ॥ अस्मत्ते वातनाशिते ब्रह्म।
प्राते यावद्भवे स्त्रीरमुच्यते ॥ रोयणत्वे च इति राजनिर्घटः
तीरे प्रतिग्रहादि निषेधः ॥ गंगा पुत्रः पुं भीष्मः इति
तीरे प्रतिग्रह स्थाप्य स्थाप्यो पुराणे वर्णो सेकः जातिविशेषः
धर्मस्वविक्रयः अथ गंगा। मुहूर्त फलेश इति पारस्य भाषा
क्षेत्रफले स्केदे तीरहयूति ॥ सतले दात तीव्रकन्यायां जातः
मात्रे तु परितः क्षेत्र मुच्यते अत्र इति ब्रह्मवेवर्त पुराणे ॥
यद्यत कृते कर्म गंगायां नात्र। गंगा सतः पुं कार्तिकेयः इति
संपादयः अत्रास्था सि दिवे योति हेमचंद्रः भीष्म ॥
ये मृतास्ते पुनर्भवाः ॥ गंगिका स्त्री गंगा इति मुख्योपे

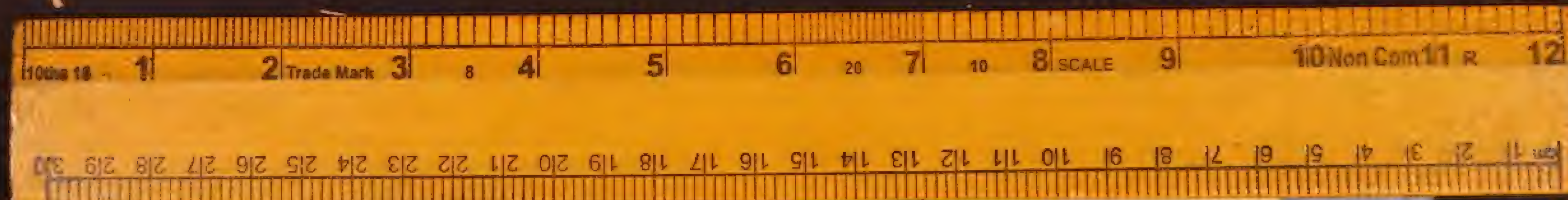
गजकः पुं हतः गजक इति भाषा राजनिर्घटः ॥
 इति हेमचन्द्रः निविर्गो गमन गजकूर्मीशो ॥ पुं गरुडः इति
 क्रियानुमतिः पात इति भाषा शहरावली ॥
 इति व्याकरणे ॥ गजविर्भटा स्त्री इन्द्रवारुणी
 गज मदे स्वने इति गोस्तलाः शालघषा इति च
 कविकल्पद्रुमः ॥ भाषा इति रत्नमाला ॥
 गजय स्वने इति कविकल्पद्रुमः गजविभितः पुं गोइवा इति।
 गजः पुं हस्ती इत्यमरः ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 परिमाणविशेषः सत हस्तद्वये गजविभित स्त्री महेंद्रवारुणी
 पादोन हस्त द्वये च वालुनः इति राजनिर्घटः ॥ कृका
 स्थानभेदः इति मेदिनी। गजटका स्त्री गजोपरिस्थवहः
 प्रस्तोदेही मानेतु सहस्रेन तथा तत्पर्यायः मदात्रातः २ इति
 नौः कृता त्रिंशे गजेरुता। हागवली ॥
 वालु स्थान निरूपणे ध्वजो गजता स्त्री गज समूहः ततः ॥
 धूमश्च सिंहश्च आद्यः खपवव पर्यायः हासिके २ इत्यमरः
 गजः काकपदे चैव स्थानान्तरं गजद्वयः पुं गजपरिमाणे इति
 वालुनः ध्वजे विभूतिर्भवणे च पुं मुख्ये बोधे ॥
 सिंहैजयः श्वाच करोत्यनर्थं गजदेतः पुं गणेशः इति ॥
 हृषेच भोगी क्षयणे खोवपुष्टि शहरावली गजसेवेयिदेतः
 गजे काकपदे विनाशः इति हातिर दोत इति भाषा ॥
 नातिषे जेषथ याकार्य ॥ नागदेतः सतद्रव्यस्यापनार्थं
 गजविशेषः यथा हस्तप्रमाण भित्तिस्थ देउद्वये दोडा इति ॥
 गजोयः पुटः सत गजाह्वयः भाषा ॥
 इत्येवार्त्तिके कुंडे पुष्टे वा गह गजदेतफला स्त्री इगरीलता।
 उद्यते इति वैयक प्रयोगा ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 मृते ॥ मजदाने स्त्री हस्तिमदः इति
 गजकंदः पुं हस्तिकंदः इति राजनिर्घटः ॥

गजह्वयसः त्रि गजपरिमितः पर्यायः वारी २ इत्यमरः ॥
 इति मुख्य बोधे ॥ वारि इति भातः ॥
 गजपादयः पुं स्थाली हतः। गज भक्तकः पुं अश्वत्थहतः
 इति भावप्रकाशः ॥ इति राजनिर्घटः गोजेभक्त्यते
 गजपिण्यली स्त्री पिण्यलीभेदः यः कर्मणः लक्षार्थकः ॥
 गजपिं पुल इति भाषा ततः गजभक्ता स्त्री शस्त्रकी हतः इति
 पर्यायः करिपिण्यली २ भक्त्यते शहरावली ॥
 कपिवल्ली ५ कपिलिका २ भक्त्यते गजभक्त्या स्त्री शस्त्रकी हतः
 ६ वंशरः ७ गजाहा ८ इति इत्यमरः ॥
 रत्नमाला कोलवल्ली ५ ॥ गजमावतः पुं स्त्री सिंहः इति
 इत्यमरः वसिष्ठः १० इति हागवली ॥
 तट्टीका गजोषणा १ वयफले गजमावतः त्रि गजपरिमितः इति
 १२ वयजा १३ छिद्रवेदेही १४ मुख्यबोधे ॥
 दीर्घप्रेषिः १५ तेजसी १६ वर्तनी गजमोदनः पुं स्त्री सिंहः इति
 १७ स्थूलवेदेही १८ अस्यागुणाः शहरावली ॥
 कटते उल्लते रुजामल ॥ गजवदनः पुं गणेशः इति
 विशेषणान्ते वलासवातहाते हलायुधः ॥
 स्तन कर्ण विवर्द्धनत्वे च इति गज वल्लभा स्त्री गिरिकदली
 राजनिर्घटः भेदाग्निकारिते ॥ शस्त्रकी इति राजनिर्घटः ॥
 इति गजवल्लभाः ॥ गजसाह्वये स्त्री हस्तिनापुरे
 गजपुटः पुं जेषथयाकार्यहस्त इति शहरावली ॥
 गरिमित गर्तः इति वैयके ॥ गजाव्याः पुं वक्रमर्दहतः इति
 मृत्प्रमाणे गजपादे दृष्टये राजनिर्घटः ॥
 गजप्रिया स्त्री शस्त्रकी हतः इति गजाश्लीः पुं येगवतहस्ती
 हेमचन्द्रः ॥ इति शहरावली ॥
 गजवेथनी स्त्री गजवेथस्थाने। गजाजीवः पुं हस्तिपालकः
 हातिशाला इति भाषा ततः तत्पर्यायः आधोराणः २ ॥



हस्तिकः ३ ३ भालकः ४ इति गोष्टागारे गोष्टालिचः इति
 हेम वेदः ॥ भाषा इति हागवली ॥
 गजोडे ली पिडमूले इति गंजः ३ ली भोगगारे इति
 राजनिर्घटः ॥ मेदिनी ॥
 गजाननः ३ गणेशः इत्यमरः गंजा स्त्री यदिगृहे इत्यमरः
 गजगिरिः ३ वृक्षविशेषः सिंहः खनिः इति मेदिनी यामरसंज्ञः
 यथागजारिस्तु सिंहयोगिनि मद्यभोगे इति शहरत्नावली ॥
 हड्डि वेदः ॥ गंजिका स्त्री यदिगृहे इति
 गजापनः ३ अश्वत्थवृक्षः इति शहरत्नावली ॥ (म)
 रत्नमाला गजादनीपि ॥ गडम हेको इति कविकल्पद्रु
 गजा शाना स्त्री भेगा इति गड ३ गडे इति कविकल्पद्रुमः
 शहरवेदिका शस्त्रकीवृक्षः ॥ गडः ३ मत्स्यभेदः गडुई
 यममूले इति रत्न माला ॥ इति भाषा अतः रायः इति
 गजास्यः ३ गणेशः इति मेदिनी यीशवा व्यवधाने ॥
 हेम वेदः हस्तिकुले ली ॥ इति शहरत्नावली देशविशेषः
 गजाहं ली हस्तिनापुरे इति राजनिर्घट गडलवणे पर्याये
 मेदिनी ॥ गडदेशज मिति दशनात् ॥
 गजह्वये ली हस्तिनापुरे इति गडकः ३ मत्स्यविशेषः गडु
 शहरत्नावली ॥ माव इति भाषा तत्पर्यायः
 गजाह्वा स्त्री गजापयली इति शकुन्तार्भकः २ इत्यमरः ॥
 मेदिनी ॥ अस्यगुणाः मधुरास्ते रुक्षते
 गजेष्टा स्त्री विदारी भूकुम्भ कषायते शीतलते लघुतेव
 इति भाषा इति राजनिर्घटः ॥ इति राजवल्लभः ॥
 गजेष्टा स्त्री गजापयली इति गडघेतः ३ मेघः इति सिंह
 राजनिर्घटः ॥ कौमुद्यामुणादि हतिः ॥ लवणं
 गेजः ३ अवलाभोगगारे ॥ गडलवणे ली सेवरेदेष्टोद्भवे
 खनिः इति हेमवेदः ॥ सामरलोण इति भाषा तत्

पर्यायः ३ २ २ २ २ ३ गडेः ३ मेघः इति त्रिकोड ॥
 गडेदेशजे ४ गडोत्थे ५ ॥ शेषः ॥
 महारमे ६ सोवरे ७ सेवरेद्भवे ॥ गडोत्थे ली गडलवणे इति
 ८ अस्यगुणाः उष्णते लवणे राजनिर्घटः ॥
 इषदन्तते मलापहते दीपनते गडोलः ३ गुडः इत्युणादि ॥
 कफवाताश्लेष्मणाशिते कोष्ठ कोषः यामः इति हेमवेदः ॥
 शोधनते च इति राजनिर्घटः गडुरिका स्त्री अज्ञातप्रवाहागम
 गडेदेशजे ली सोवरेलवणे मूलो धारावाही नदी विशेषः
 इति राजनिर्घटः ॥ इति केचित् मेघ पुंये
 गडिः ३ वस्तुतः इति राजा २ नुगम्यमाना मेघी इत्यन्ये ॥
 निर्घटः अलसो गवादिः गडिषा इति काव्यप्रकाश टीकाया
 इति भाषा यथा गुणानमेव ॥ महेश्वरः ॥ (गड)
 दौगत्यादुर्गधूये निपुज्यते गडकः ३ जलपात्रविशेषः
 असेजात किलास्त्रेयः सुतेसीर्णति इति भाषा इति शहरत्नावली
 गोगडः इति काव्य प्रकाशः गडुकः ३ गडुकः इति ॥
 गडः ३ गल गेडः एष्ट गुडः ॥ शहरत्नावली ॥
 सतुचाटा मलकयोर्मध्ये मोस गण त क सेखाने इति ॥
 हडिः इति लिगादि सेष्टेष्टमर कवि कल्पद्रुमः ॥
 भरीतो कुजः इति मेदिनी ॥ गणः ३ समूहः प्रमथः ॥
 शल्यास्ते इति शहरत्नावली ॥ रुद्रानुचरः सेनासेखाविशेषः
 किंचुलुकः इति त्रिकोडशेषः ॥ तद्यथा गजाः २० रथाः २० अश्वाः
 विषमयेयिः यथा काव्यप्रकाशे २१ यदातिकाः २३५ समुदायेन
 तदेतत् काव्यातर्गु भूतमिति २३० इत्यमरः सेखाचो ॥
 नास्यभेद लवणे कृतमित्यत्र ॥ नामगेधद्वये इति मेदिनी ॥
 तट्टीकाकारः ॥ (ली) गणेशः यथा गण यस्तु ॥
 गडः ३ त्रिकुजः इति शहरत्नावली महेश्वरानि गणदीप्ता प्रवर्तकः
 गडलः त्रिकुजः इत्यमरः ॥ इति महानिर्घण तैवे ॥

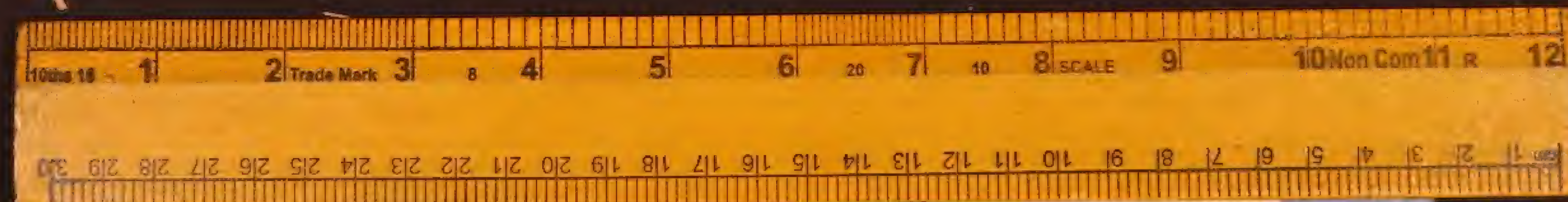


अश्विन्यादि जन्मनक्षत्रानुसारेण इति पराशर्युक्तिः ॥
 देव मानुष राक्षस गण इति त्रयं गणकर्णिका स्त्री ईश्वरगुणीति
 पारिभाषिके यथादिमं राम राजनिर्घटः ॥
 देमादिदेरा राम मदेरा दरा ॥ गणकारः पुं भीमसेनः इति
 देरा राम मदेरा राम मदेति ॥ शृङ्गारवली धातुसंज्ञकं
 गणत्रये इति ज्योतिषात्तमाला यथा गणकारवचनप्रमाणार्थं
 पूर्वोत्तरात्रये वैवभाष्यादीच मिदमिति कातेत्र इति ॥
 रोहिणी इमानिमानुषाणां गणकी स्त्री गणक यत्नी इति
 नक्षत्राणि मनीषिणा ज्येष्ठा जटाधरः ॥
 प्रतीभयामूलधनिष्ठासंघर्षा गणवक्रके स्त्री धार्मिकाणां
 विजयमवाविष्णवास्तारा भोजने इति त्रिकोशेषः ॥
 राक्षसदेवताः अश्विनीरेवती गणता स्त्री गणस्य भावः समूह
 पुष्पाः स्वाती हस्तः पुनर्वसुः यत्नयातिने इति लोकप्रसिद्धः
 अनुराधा मृगशिरः श्रवणे गणदीप्ती पुं बहुयाजकः इति
 देवतारकाः इति निवेद्यः ॥ मिताक्षरा गणेशदीप्तिने त्रि
 धातु समूहः यथाभादिदि गणस्य गणेशस्य दीप्ता गणदीप्ता
 ज्योत्यादिदिवादिस्वादिरेव इति महानिर्वीण तत्रैसाविद्यते
 तदा रुधा तनुज्यादिश्रुतिश्च अस्य इति व्युत्पत्तिः ॥
 गणादश इति मनोरमा ॥ गणदेवता स्त्री सैहते देवताविशे
 गणकः पुं ज्योतिर्वित् तत् यथा आदित्या विश्वसवेतुपिता
 पर्यायः सौवत्सः ज्योतिषकः भास्वरानिलाः महाराजिक
 ईदेवजः धौहृत्तिकः मोहर्तः साध्याश्च रुद्राश्च गणदेवताः
 ६ ज्ञानी ७ कात्तिकः ८ आदित्याद्वादशशोका विश्वदेव
 इत्यमरः ज्योतिषिकः ९ इति दशास्मृताः वसवश्चासुराणां
 तद्दीका सतवर्णं संकरजातिः षट्त्रिंशत् तृषिता मताः ॥
 विश्वः देवलोहप्रगर्भजातः आभास्वरश्चतुःषष्टिर्वाताः पंच
 तस्य कर्मणि च वारादिज्ञापने हनकाः महाराजिक नामाने

खिद य औ ३ य देवके ॥ इति हेम चंद्रः ॥
 उपतप्तीभावे इति यावत् इति खज उक्तेये इति कविकल्पद्रुमः
 कविकल्पद्रुमः ॥ खजाकः पुं देवता उ हस्तः ॥
 खिदिः पुं चंद्रः इत्युणादिकोषः इति रत्नमाला खजाक इति
 दीनः तापसः इति सौत्तम ॥ कवित पाठः ॥ (द्रुमः
 सोऽण्णादि इति ॥ ख ३३ खजा इति कविकल्प
 विद्यमानः त्रि खिद युक्तः ख ३ क भेदे इति कविकल्पद्रुमः
 देवप्रसूः उपतप्तः यथा ख ३ क भेदे इति
 विद्यमाने तत् तद्वा सूर्यः कविकल्पद्रुमः ॥
 कृष्णालमे तदा इति शोवपुणो खुरा खिले खने छेदने ॥
 सूर्यस्तवः ॥ इति कविकल्पद्रुमः ॥
 खिद्रः पुं रोगः दीर्घः इति ख ३ पुं शफे गवादीनां ॥
 सिद्धांतकोश्या मुणादिहतिः पादाये कोलदले नलीनाम
 खिन्नः त्रि देवप्रसूः खिदयुक्तः गेयद्रव्ये इति मेदिनी ॥
 यथा गोभृत्खुखुखी खिन्नारु छेदनवस्तु नायितस्य खुरः इति
 ती करुणे विभोः इति श्रीभागवते शृङ्गारवली खडादीनां
 खिरहिदी स्त्री महासमेगा ॥ पांडुके खुरा इति भाषा ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ इति धरणी ॥
 खिले त्रि हलादिनाः कृष्णभूमिः खुरकः पुं तिल हस्तः इति
 पर्यायः अग्रहते २ इत्यमरः ॥ शब्दचंद्रिका ॥
 लक्ष्मिसेविने वेयसिच पुं इति ॥ खुरणसः त्रि विपिटनासिकः
 मेदिनी खिलोनागयणः शोक्त चेपटा नाक युक्त इति भाषा
 १ षवस्तु ह्रणाः स्मृताः इति खिलेषु इत्यमरः
 हरिवंशे इत्यत्र नीलकंठदीका खुरणाः त्रि खुरणसः छेपडा
 ख ३ धनौ इति कविकल्पद्रुमः नासिका युक्त इति भाषा ॥
 खिगाहः पुं कृष्णवर्णोदकः इत्यमरः ॥

खुरप्रः पुं वाणविशेषः खुरया खगमनः पुं कालकेदयली
 इति भाषा इत्यमरीकायो ॥ इति शब्दः ॥
 स्वामी ॥ खेवः पुं शिवः इति ॥
 खुरली स्त्री शरभासः इति शब्दरत्नावली विद्याधरः इति
 हेमचन्द्रः ॥ खजः पुं जराधरः पारदः ॥ इति ॥
 खगकः पुं यम्बुः इत्युणादिको राजनिर्घटः आकाशचारिणी
 खगलकः पुं लोहमयवाणः खट त क भल्लो इति ॥
 इति शब्दमाला ॥ खट कल्पद्रुमः ॥
 खगलिकः पुं ग्रामणी भेदिः खटे स्त्री खणे इति शब्दरत्नावली
 नापिते भेदि इति भाषा ॥ खट्टमपि पाठः ॥
 नाराचः उपधाने इति ॥ खटः पुं ग्रहः यथा यस्मिन्
 भेदिनी खगलिकोपि पाठः राक्षोस्थितः खट स्तेन ते
 खुरे ३ः क्रीडायो इति परिपूरयेत् इत्यादि भावः ॥
 कवि कल्पद्रुमः ॥ खट्टः पुं विवेकः ॥
 खल्ले स्त्री नलीनामोयद्रव्ये खटः पुं अथमः इत्यमरः ॥
 शब्दवेदिका लोद्रेनीवेव वि। खटकः इति शब्दरत्नावली
 खल्लकः पुं सल्लः नीचः ॥ खनिदकः इति विश्वः खनेदक
 कनिष्ठः दीर्घः निष्ठः खलः इति पाठे बल्लरामस्य गरा ॥
 इत्यमरीकायो ॥ खल्लः पुं खल्लः ॥
 खल्लतातः पुं पितृकनिष्ठभाता खटः पुं स्त्री मृगया इत्यमरः ॥
 इति भाषा इति शब्दरत्नावली हेमचन्द्रो कफः ग्रामभेदः ॥
 खल्लमः पुं पेयाः इति ॥ सत कर्षक ग्रामः चर्म इति ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ खुरे ३ः क्रीडायो इति मेदिनी शब्दरत्नावली ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ खटकः पुं ग्रामभेदः वासाशो
 खलीरकः पुं शब्दवतीयाष्टः इति भाषा इति जराधरः ॥
 इति हारावली ॥ फलकं इति हेमचन्द्रः ॥

दृष्टेवापि विंशतिः साध्या गणयतिः पुं गणेशः इति ॥
 गृहशविख्याता रुद्राक्षकारश्च हला सुयः ॥
 स्मृताः यतेच सेहता देवा ॥ गणयतिः पुं कैलासपर्वतः ॥
 सत्रादिभ्याः स्वनामतः इति इति त्रिकोडशेषः ॥
 जराधरः ॥ गण यीटकं स्त्री वलः इति
 गणद्रव्यं स्त्री साधारणद्रव्यं ॥ शब्दवेदिका ॥
 मिलितानेकासेवेधिसामिकद्रव्यं गणरात्रे स्त्री रात्रिसमूहः इत्यमरः
 गणनी इत्यमिति युत यतिः गणरूपः पुं अर्कवृत्तः इत्यमरः
 द्रव्यसमूहः द्रव्याणां गण इति गणरूपकः पुं राजार्कः
 युत यतिः ॥ राजनिर्घटः ॥
 गणने स्त्री संख्यानं गणाधिक गणरूपी पुं चेतार्कः इति
 देवा इति च भाषा यथा रत्नमाला ॥
 येनैवलिखनैक्युर्नैव गणने गणवती सतः पुं दिवोदासः
 स्मृते इति विश्वसार तेने ॥ यन्त्रेति दिवोदासः काशिराजः
 गणना स्त्री गणने संख्यायथा सथोद्भवः पालकाख्यागणवती
 यदि त्रिलोकीगणनायरास्यदिति कोण रुचिरासः इति
 श्रीहर्षः ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 गणनाथः पुं गणेशः इति गणहासः पुं चोरकनामगंध
 शब्दरत्नावली ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 गणनायकः पुं गणेशः इति गणहासकः पुं चोरकनामगंध
 शब्दरत्नावली ॥ इत्यमरः ॥
 गणनायिका स्त्री डगी इति गणग्रंथः पुं गणेशः इति
 त्रिकोडशेषः ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 गणनीये त्रि गणनाहंसंख्ये गणवलः पुं कैलासपर्वतः
 तत्पर्यायः गणेष्वे इत्यमरः इति जराधरः ॥
 गणितयो ३ गणेष्वे इति गणायिः पुं गणेश इत्यमरः
 आकरणे ॥ शिवः इति हलासुयः ॥

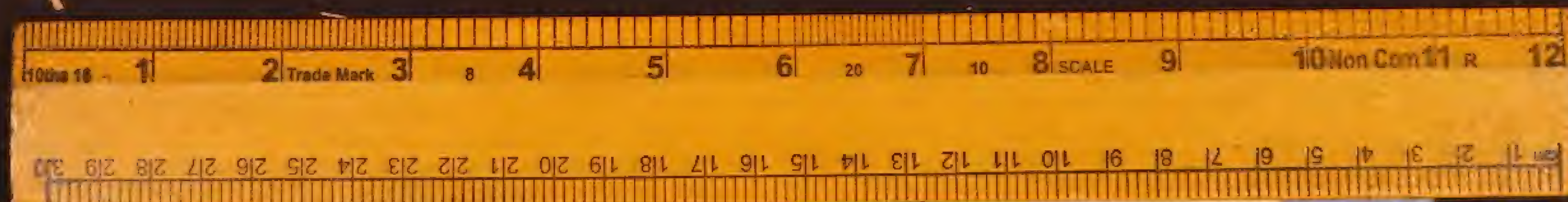


गणिकाः स्त्री गणने इति व्याकरणे मदनमादिनी ८ अस्य गुणाः
 गणिका स्त्री वेषणा यथिका । सभितरत्वे त्रिदोषशमनत्वे
 इत्यमरः गणिकारिका वृत्तः । दाह शेष कामक्रीडास्त्रसेवा
 इति शब्दार्थावली हल्लिनी इति हलत्वे चापल प्रसत्त्वे च धी
 जटाधराः ॥
 गणिकारिका स्त्री वृत्तविशेषः गणिते त्रिकुतगणने तत
 वऽगणियारी इति भाषा तत यथीयः सेव्याते २ इत्यमरः
 यथीयः श्रीयथी २ अग्निमेयः १ गणिते स्त्री एकप्राप्तवर्तनी
 काणिका ४ जया १ इत्यमरः ॥ अक्ते पाटी गणिते अयक्ते वीज
 तेजोमेयः ६ हविर्मेयः ज्योतिष्कः गणिते इति स्त्री लावती गणने
 ८ पावकः १ अग्निः १ वक्त्रमेयः यथा योरे परार्द्धे गणिते परि
 १ मघनः १ इति त्वमाला । स्पाटिति श्रीहर्षः ॥
 अग्निमघनः १५ तकीरी १५ गणितपटका स्त्री द्वादशगोत्री
 वैजयंतिका १५ अग्नीकेतुः १६ सात जिनातो विद्याविभागः
 श्रीपत्नी १० काणिका १० नादेयी इति हेमचंद्रः ॥
 १६ विजया २ अनेता १ नदीजा गणेशः त्रि सेख्यः गणनीयः
 २२ अस्या गुणाः कटत्वे उल्लेखः इत्यमरः ॥
 तिकृत्वे अनिल कफशोफः । गणेशः पुं कर्णिकारिहृतः इति
 स्त्रियाग्निमोघाशो मलवेधश्च मेदिनी ॥
 नाशित्वेव इति राजनिर्घटः ॥ गणेशः स्त्री वेषणा हल्लिनी
 लुङ्गगणिकारिका गुणयथीयः इति मेदिनी ॥
 लुङ्गाग्निमेयः शब्दे द्रष्टव्यः ॥ गणेशका स्त्री कुडिनी इति
 गणिकारी स्त्री पुष्पावृत्तविशेषः त्रिकोणशेषः ॥
 गणियारी इति भाषा तत गणेशः पुं शिवः इति शरावली
 यथीयः कांचनिका २ कांचनपु शिवपुत्रः तत्पथीयः विनायक
 वी १ वसेतहती ४ गंधकुसमा २ विद्वज्जः ३ हेमातुरः ४
 अलिमोह ६ वासेती ७ ॥ गणायिपः ५ एकदेतः हेमताः १३

लेखोदरः ८ गजाननः १ इत्यमरः पक्षविव विनिर्दकं कपालेव
 विज्ञेशः १ पक्षु पाणिः १ कपोलेतदतीव समनोद्गरे
 गजास्यः २ आलुगः १ इति नासायं रुचिं विभुत खेद
 हेमचंद्रः मूर्धकणीः १५ ॥ वेचु निदकं त्रैलोक्येषु ॥
 इति ब्रह्मवैवर्तपुराणे ॥ निरूपमे सर्वो गे विभुतमे
 तस्यात्पतिः तत्र पार्वती प्रति प्रायानः प्रायने १ म्यप्रयन
 वृद्धास्त्राण रूपश्री कुसुमाको हलपादकं तस्य शोने स्त्र
 यधानभवेद्विस्तु भक्तिश्च विस्तु दर्शनात् मल्लकविनाशः विस्त
 मायेतया विनाशकृते ॥ कर्तृक गजमल्लक सेयोगश्च
 शिवाय तस्य स्त्रायुजने ॥ यथासाव देववशीभूता प्राप्ति
 सर्वज्ञा फलदात्रीत्वे नित्यरूपा प्रोवाचकौतुकान् पश्यमाना
 सनातनी गणेशरूपः श्रीकृष्णः शिष्टमिति निषेकः केन वाच्यते
 कल्पकल्पतवात्मजः तनकोऽ पार्वतीवचने कृता सोनुमेन
 मागतः त्रिप्रभितस्तोत्रधीयत रुदास्त्रये पश्यामि किं न पश्यामि
 कृत्वा तर्हीन मीशश्च बालरूपे पार्वती सत नित्यहो बाले
 विधायसः जगाम पार्वती तस्य दृष्टमनश्च केन बालमात्रशानिः
 मेदिनाभ्यो स्थिते तत्पस्ये ॥ विषम मानसः पूर्व मुखकंठेषु
 शिववीर्ये च मिश्रितः सवभूवह तालुकः सद्य लोचन कोणेन
 ददर्श गेहशिवं प्रसूतबालके ददर्श च शिष्टो मुखे प्राणिश्च
 यथा मुहुरेपक वर्णभः कोटि दृष्टिमात्रेण विद्वेद मल्लके मुने
 वेदसमप्रभः सत्य दृष्टः ॥ विस्मिता स्ते सभाः सर्वे वित्र
 सर्व जनेश्च त्रिप्रभिविद्वकः पुतलिका यथा देवश्च शोला
 अतीव सुंदर तनु कामदेव ॥ गेथवीः शिवः कैलास वासिनः
 विमोहनः मुखे निरूपमे ॥ तान् सर्वान् मूर्धितान् दृष्ट्वा चारु
 विभुत शारदेदु विनिर्दकं ॥ गरुडेहोः जगाम पुष्पाभद्रा
 सुंदरे लोचने विभुतचारुयम सउत्तरासो दिशि स्थितो पुष्प
 विनिर्दके तृष्ठाया पुटे विभुत भद्रानदीतीरे ददर्श काननास्थिते

गणेशं निदिशते तत्र शयाने । एकपेचाशङ्कोशः यथाविज्ञेयः
 हस्तिनीयुते श्रीगणेशदेवनेनैव विग्रहजस्य विनायक शिवोक्तो
 विग्रहः तस्मिन्मुद्रास्थायमास विग्रहकृत विग्रहतीव गणेशक
 गणेशं हस्तिगणेशं मनोहरं ॥ सुदेतकाः गजवक्रनिर्जने
 आगत्यपार्वती स्थाने बाले ॥ कपटीदीर्घजिह्वकः शुककली
 कृत्वा स्ववत्सल हस्तिगतः । वृषभध्वजस्य गणनायकः गणेशः
 शिवः कृत्ययोजयामास बालके सूर्यकलीस्य त्रिलोचनसैनकः
 वृषभसूर्यो भगवान् वृषभज्ञानेन लंबोदर महोनेदो वतुस्मृतिः ।
 लीलया जीवने जीवयामास । सदाशिवो आमोददुर्मुखो चैव
 हेकारोच्चारणेन च इति ॥ समुत्तम प्रमोदकः एकपादो
 वृषभैवर्त पुराणे ॥ ॥ द्विजिह्वस्य सरसीरः सधन्यतः
 अस्य ध्याने त्वं स्पृष्ट तने । वरदो वामदेवश्च वक्रतंडो ।
 गणेशवदने लंबोदरे सदा हिंसकः सेनानी प्रामाणी मीमा
 प्रसन्नमदगंथ लुचमधुय विमता मत्तवाहनः जटोमुंडी
 बालाल गेडस्थले देतावात तथा खड्गी वरेण्य हृषिकेतनः
 विदारितागिरुथिरे सिंदूर ॥ भक्तप्रियो गणेशश्च मेघनादक
 शोभाकरे वेदे शैल सुता ॥ सैनकः व्यापी गणेश्वरः प्राक्ताः
 सते गणपतिं सिद्धिप्रदे । यवशङ्खगणपतिमेतदुत्तराहण
 कामदे इति पुराणे ॥ सैकाग्र गजवक्र त्रिलोचनाः
 ध्यानेतरे यथा सिंदूरभे ॥ याशोकुश वराभीतिहस्ताः शक्ति
 त्रिनेत्रे दधुतरजदो हस्तयमे समन्विताः तेषामेकपेचाश
 दधाने दत्ते याशोकुशेष्टानुरु कुरुयश्च यथा द्वीः श्रीश्वपुष्टिः
 कः विलसद्गजपुष्पभिरामे । शोतिश्च सस्तिश्चैव सरसती
 बालेडु घोत मौलिं करिपति स्वाहा मेधा कोति कामिन्यो
 वदनेदानपुराई गेडभोगीन्द्रो । मोहिन्यपि चैव नदी पार्वती
 बहुभूषे भजत गणपतिं रक्त ज्वलिनीनेदा सयशाः कामरूपिणी
 वस्त्रागरागे इति तैत्तिरीयः ॥ उमातेजोवती सत्याविज्ञेशानी

सहस्रिणी कामदामरजिह्वश्च स्फोटकः श्रेष्ठः इत्यमरीकायो
 भूतिः स्याद्वैतिका सितारमाव रमानाथः विष्णुभादि सप्त
 महिषी प्रोक्ता मृगिनीविकल्पा विंशतियोगोत्तरात् दशमयोगः
 क्रकृदिः स्यात्तथा लजा ॥ तत्रजातफले स्वकार्यकर्ता
 दीर्घजोणाथनुर्हरायामिनीरां परकायिहती गेडोद्वः स्यादति
 सेनाच कासोधाव शशिप्रभो । गेडवाक्यः अत्यंत भूतः पुरुषः
 लालाही चंचला दीप्तिः सभगा कुरुपः सख्यङ्गा मतिताय
 दुर्भगाशिव भगीवभगिनीवैव दाता इति कोष्टी प्रदीपः ॥
 भोगिनी सभगा मता काला । दोषजनकोऽपि न्यादिनतत्राणे
 रात्रिः कालिकाचपेचाशङ्कतः भागविशेषः यथा अश्विनीभव
 स्मृताः सर्वालेकाणोदीप्ताः मूलानां तिस्रो गेडायनादिकाः
 प्रियोकेष्ट्या सशोभनाः रक्ताः अस्या योस्मारे गेडोणा येवैव
 यलकराथेयारक्तमाल्यवराह जवना जगुः मूलैर्द्वयो दिवा
 णाः इति शारदातिलकटीकाये गेडोनिशाये पितृ सूर्ययोः
 राखव भट्टः ॥ संध्याहृये तथा जेयो रवती
 गणेशकुसमः पुं रक्तकरीरः तरुगर्दयोः तत्रजातस्य ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ दोषो यथा संध्या रात्रि ॥
 गणेशभूषणे ली सिंदूर इति दिवाभागगेडयो गेडोद्वः शिशुः
 राजनिर्घटः ॥ आत्मानेमातरेतावेविनिहेति
 गणेशाहः ७ गेडकः गेडार । यथाक्रमे तस्य प्राति ॥
 इति भाषा इति त्रिकोडोद्यः ॥ यथा सर्वेषां गेडजातानां ॥
 गेडः ७ हस्तिकयालः तत्पर्यायः परिन्यागो विधीयते ताते
 कटः २ इत्यमरः कटः २ इति नादर्शने वापि यावत् सायणासिके
 तट्टीका कयालः गाल इति भवेत् कुंकुमे चंदने कुष्टे ॥
 भाषा इत्यमरः खड्गी वीर्यो गे । गेरोचन मयापि वा वृत्ते ॥
 पिटकः विह्व वीरः ॥ रेवोविते कृत्याचतुभिः कलसेवुपः
 हयभूषणे बुद्धः इति मेदिनी सहस्त्राक्षेण मेघेण बालके ॥



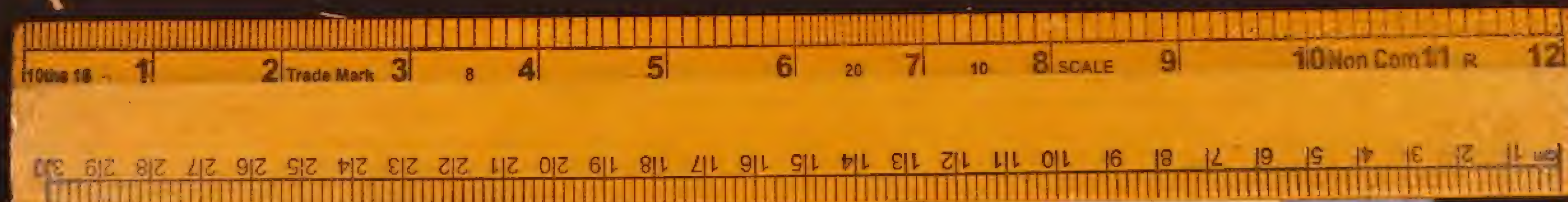
स्वाययेन्नतः पितृपुत्रेदिवाजी रत्नमाला ॥
 मातृपुत्रेव रात्रिजे स्वाययेत गोडकाली स्त्री खदिरी हस्तः
 पितृमातृभ्यांसेध्यायोरुभयो इत्यमरः ॥
 शिपिकोस्य पात्रे हुतैः पूर्ण ॥ गोडकी स्त्री स्वनामख्यातानदी
 गोडोषोयशोतये रयाडेते इति मेदिनी गोडकाश्लोक ॥
 हिरेण्येव ग्रहोऽपि प्रपूजयेत देशेच शालग्रामस्थलेस्मृते
 मूलायाः प्रथमेपादे पितु यायाणे तद्वे यन्नत शालग्राम
 ह्युविनश्यति द्वितीयेनियतो मितिस्मृते इति स्मृतिः ॥
 यीशो मातुः कुर्यात् पितृसुखा गोडकुसुमे स्त्री हस्तिमदःतत्
 तृतीये धन नाशाय चतुर्थे यय्यायः उक्तदः २ इति ।
 सर्वसंपदः व्यत्ययेन फले ज्ञेय हारावली ॥
 मस्सेषास्वपि पूर्ववत्तल्लीक गोडकूयः पुं परवत्सोऽस्याने
 मृत्तिकोनद्यात्भयतदमृत्तिको इति हारावली ॥
 गोविद्याण मृदेचापिरेतिमृदेव गोडगात्रे स्त्री फलविशेषः ॥
 निःस्त्रियेत तीर्थीभः पंचरात्रेन आता इति भाषा इति
 स्वानेमातुः पितुः शिशोः दिवा शहचंद्रिका ॥
 ज्ञातातुया कन्यानिशिजातस्तु गोडहवी स्त्री हवीविशेषः ॥
 यः पुमान्नोभयोर्गोड रोषः ॥ गोडियाहवी इति भाषा तत्
 स्नातनाचलोहनि परवते इति यय्यायः गोडाली २ अतितीक्ष्णः
 न्यातिवतत्वे ॥ मत्स्याली ४ वारुणी ५ मीननेत्रा
 गोडकः पुं खड्गीगोडर इति भाषा ६ प्रणामयेयिः ७ येथिला ८
 इत्यमरः सेव्याप्रभेदः गोडा येथियणी ९ सूचीयत्रा १०
 इति भाषा विद्याविशेषः ॥ प्रणामकोडा ११ जलस्या १२
 अवक्रेदः अंतरायः इति प्राकुलाती १३ कलाया १४ विज
 मेदिनी ॥ १५ अस्यागुणाः मधुरते वात
 गोडकागी स्त्री खदिरीहस्तः इति पितृजन्ममत्स्या अमहेडरोष
 शहचंद्रिका वराहकोता इति नाशिते शिशिरत्वे च इति

राज निर्वेदः ॥ गोडिया इति ख्यात शके इति
 गोडमाला स्त्री गोविशेषः ॥ सर्वावेदः इत्यमरः टीकाया
 तस्य संपातिरूपे यथाकर्केयुः भरतः वीरः इति जटाधरः ॥
 कालामल प्रमाणः कलोस गोडीरी स्त्री सेहेडहस्तः तिज
 मन्या गल वेत्तणे पुमेदः कफा इति भाषा इति राजनिर्वेदः
 भ्याचमेदयाकैः स्याहेडमाला गोडः पुं स्त्री उपधाने इति
 वह्निमिच्छोऽः इति माधवकरः जटाधरः ॥
 तत्पय्यायः गलगोडः २ इति गोडपदः पुं किंचुलकः इत्यमरः
 हेमचंद्रः ॥ गोडपदभवे स्त्री लीसकं इति
 गोडमालिका स्त्री लजीलहस्तः हेमचंद्रः ॥
 इति रत्नमाला ॥ (पलः) गोडपदी स्त्री किंचुलकपत्नी
 गोडोलः पुं गिरेभ्युतः स्थला तत्पय्यायः शिली २ इत्यमरः
 भूकेपादिना परवतात गलितो सिली ३ तदकिंचुलकजातिः
 महान् प्रस्तरः इत्यमरः ललाटे कोट जाति केंडुया इति भाषा
 इति हेमचंद्रः ॥ (का) इत्यमरटीकाया भरतः ॥
 गोडोगः पुं खड्गी इति शहचंद्रि गोडूयः पुं मुखपूरणे हस्ति
 गोडारिः पुं कोविदारहस्तः इति मुद्रायभागः प्रसूति परिमिते
 भावप्रकाशः ॥ इति मेदिनी ॥
 गोडाली स्त्री अत हवी इत्यमरः गोडूया स्त्री गोडूयः इति लिगादि
 सपीली इति भावप्रकाशः सेयहे अमरः मुखपूरणे तोय
 गोडहवी इति राजनिर्वेदः ॥ मिति भगी रायमुकुटस्तु गोडूया
 गोडिः पुं हस्तस्य मूलाच्छायाव शहो मुखपूरणे स्त्रीलिङ्गः पुं
 धिभागः गुडि इति भाषा इति लिगस्तु गोडूय शहश्चुलुकपरिमाण
 हेमचंद्रः ॥ इति यथा अयो ह्रादश गोडूय
 गोडीरः पुं समीष्टला ससा ॥ मुखमुद्रि विधीयते इति तट्टीका
 इति ख्यातः समर्च इति ख्यातः सारसेदरी ॥
 अनूपदेश जेष्ठाकेशिकेचित गोडोलः पुं गुडः शासः इति



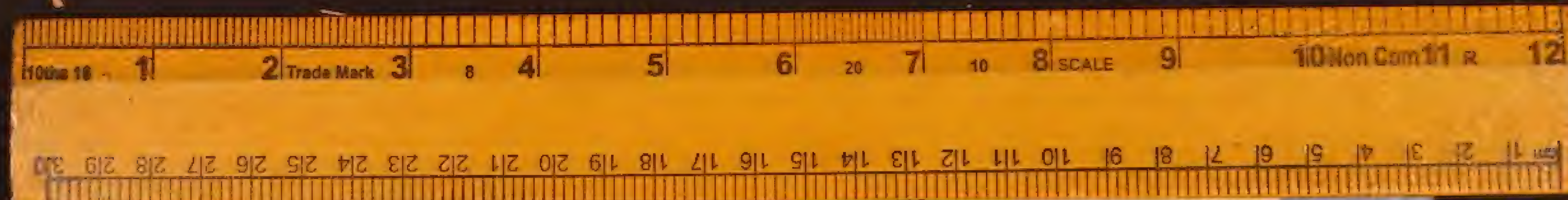
हेम चंद्रः ॥ गदः पुं रोगः श्रीकृष्णभाता।
 गणे त्रिगणनीये गणि तये इति हेमचंद्रः भाषणे ॥
 तत्पर्यायः गणे ये संख्येये। गदयित्तः पुं कंदर्पः इति
 इति हेमचंद्रः ॥ मेदिनी ॥
 गते त्रि विज्ञाते याते ॥ गदयित्तुः त्रि जलपाकः कामुकः
 इति मेदिनी गमनी स्त्री ॥ इति मेदिनी ॥ (सं)
 गतनासिकः त्रि नासिकारहितः गदा स्त्री सनामख्यातलौहमया
 तत्पर्यायः विप्रः ॥ इत्यमरः ॥ इति मेदिनी पादलाहृतः ॥
 गतसत्रकः पुं निर्मदहस्ती इति इति शब्दचंद्रिका ॥
 शब्दचंद्रिका ॥ गदायि स्त्री कुष्ठे कुड इति।
 गतागते स्त्री पत्तिगतिविशेषः भाषा इति शब्दमाला ॥
 इतिजराथरः याता याते ॥ गदागदौ पुं अश्विनीकुमारौ
 यथागतागत कुतहलेनयनयो इति त्रिकोड शेषः द्विवचनो
 रयोगार्थी इति समेजरी ॥ ५०० ग्राहः ॥
 गतात्वा स्त्री वृद्धा वेध्या। गदायजः पुं श्रीकृष्णः इति
 इतिराजनि चंद्रः ॥ त्रिकोड शेषः ॥
 गतिः स्त्री मार्गः दशाज्ञाने। गदाग्रणीः पुं क्षयरोगः इति
 यात्रा अभ्युपायः नाडीव्रणे। राजनिचंद्रः ॥
 सरणी इति मेदिनी ॥ गदाग्रः पुं विसृ इतिहलापुत्रेः
 गतिला स्त्री नदीविशेषः ॥ गदाभृत पुं विसृः इति ॥
 योयराभेदः इत्युणादिकोषः ॥ हेमचंद्रः ॥
 गत्वरः त्रिगमनशीलः इति गदामरः पुं मेघः इति ॥
 व्याकरणे ॥ त्रिकोड शेषः ॥
 गदतक अभ्रथमौ इति गदारतिः पुं औषधे इति ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ राजनिचंद्रः ॥
 गदभवि इतिकविकल्पद्रुमः गराहं स्त्री कुष्ठे कुड इतिभाषा
 गदे स्त्री विषे इतिराजनिचंद्रः इति शहरत्ता वली ॥

गदी पुं विसृः इतिहागवली कथाविडः परे पराश्रया ॥
 गदाविशिष्टे रोगमुक्तेव त्रि यस्मात् सामताख्यायिकाकाचित
 गद्गदः पुं लज्जपदयोजनाभिधा इति कोलाहलाचार्यः कथा
 यी अत्येपस्यता तस्यसंज्ञा कादेवर्थादिः इत्यमरीकाया
 पूर्वक लक्षणो यथा आहत्य भरतः ॥ (रत्निका
 वायुः सकफो धननीः शब्दवाहिनीः गद्यानर्क स्त्री अष्टचत्वारिंशत्
 नगान् करोत्यः क्रियकान् मूक परिमाणे इति लीलावती ॥
 मिमिनगद्गदान् इति माधवकरः चतुःषष्टि गुंजा परिमाणे इति
 गद्गदधनिः पुं हर्षश्लोकादिना वैयकं गद्यालक मिति ॥
 अत्येपस्यनिः तत्पर्यायः ॥ कुत्रचित्पाठः ॥
 मन्मनः ॥ इति त्रिकोड शेषः ॥ गेतात्रि गमनकर्ता इति ॥
 गद्ये स्त्री पद्यभिन्ने कविकृते। व्याकरणे ॥
 अयादः पदसेतानः इत्यमरः ॥ गेताः पुं पथिकः इत्युणादिकोषः
 कविकृतभिन्ने त्रियथा गद्यो। गेत्री स्त्री हृषवहनीयशकटे गरु
 यवहारः गद्यावाक गद्येवचः गाडि इति भाषा इत्यमरः ॥
 इति तट्टीकाया भरतः अयादः गेत्रीरथः पुं शकटे तत्पर्यायः
 पदसेतानो गद्यमाख्यायिका ॥ मर्दः ॥ इति हागवली ॥
 कथा इति देरी आख्यायिकातु। गेथ क ३ दुहि हिंसायामिति
 आचष्टे प्रति यादयति अत्यर्थे। यावत् इति कविकल्पद्रुमः गतो
 आख्यायिका अत्रनायकेन सयसु यावत्ने इति रमानाथः ॥
 पल्लोः र्थआख्यायते इत्येके ॥ गेथे स्त्री कृष्णा गुरु इति ॥
 ज्ञातायो सत्याधीयो कथाया। राजनिचंद्रः ॥
 माख्यायिका साचमाथविका। गेथः पुं आमोदः इति ॥ (गुणाः
 वासवदत्ता हर्षचरितादिः ॥ विम्बः समुद्राण शालस्थिनी
 कथातु प्रवेधस्य कल्पना रचना यथा ज्ञाण ग्राह्या भवेद्भयो ॥
 वह्नृतालोक सत्याकथाप्रवेध ज्ञाणस्थेवोपकारकः सौरभेचा
 कल्पनो लोका सत्या प्राज्ञाः ॥ सौरभेच तद्देया परिकीर्तिते ॥



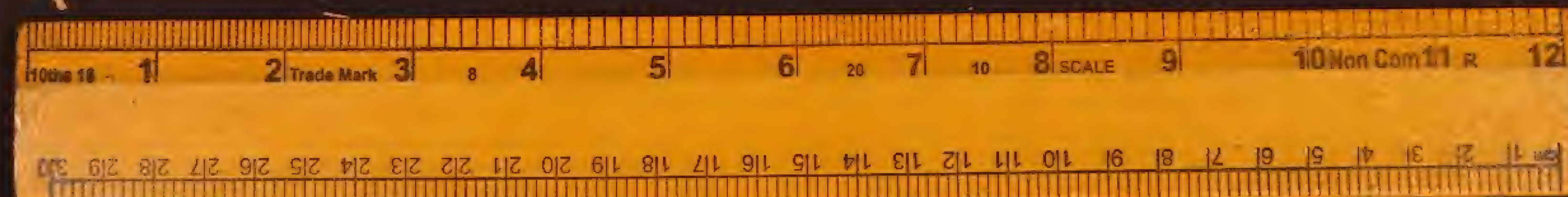
इति भाषा परिच्छेदः सतु ॥ कुरंगोथः १० कीटजः १८ शशभूमिः
 दशविधः यथा १८ ॥ अस्या गुणाः कटुते उमत्ते।
 कस्तूरिकादौ अनिष्टः २ प्रावादौ। तीव्रगोथते अतिवर्द्धकारित्वे।
 मधुरः ३ मधुपुष्पादौ कटुः ४। विषकृष्ट कंडूति स्वर्जतमेष
 मरिचादौ निहारी ५ हिम्यादौ॥ नाशित्वे च इति राजनिर्घटः॥
 सेहतः ६ चित्रगोथः अनेक॥ हृमि स्त्रीह नेत्ररोग नाशित्वे॥
 कल्कगतः स्निग्धः ७ सघलमृष्ट इति राजवल्लभः ॥ तस्य ॥
 तादो रूतः ८ सार्यपतेलादौ विस्तदः ९ भेदाः श्वेतो रक्तश्च पीतश्च ॥
 शाल्यत्रादौ इति भारते मोक्ष ॥ नीलश्चेति चतुर्विधः गोथको
 धर्मः सुस्लः १० आस्मातकादौ वर्णतो ज्ञेयो भिन्नभिन्नगुणश्रयः
 इत्याश्च मेधिकयव ॥ श्वेतः कृष्णपहारी स्यादकोलाह
 प्रतिवेशी लेशः सेवेयः ॥ प्रयोगकृत पीतो रसे प्रयोगाहो
 गोथकः इति मेदिनी गर्वः ॥ नीलो वर्णांतरो वितः इति
 इति हेमचंद्रः शोभोजनः ॥ राजनिर्घटः अस्यात्यतिर्यया।
 इति प्राहरत्नावली वृष्टवेदने श्वेतहीये पुरादेयाः क्रीडेत्या
 यथा वृष्टामल्यजोगोथः इति राजसा सुते डुकुले तेन वस्त्रेण
 मुहितत्वे ॥ स्नातायाः क्षीरनीरथो प्रसूते
 गोथकः ९ शोभोजनवृत्तः इति यदजस्तमाङ्गोथकः समजायत
 प्राहरत्नावली उपधातुविशेषः सुशोथिता गोथकः येडुकुष्टे
 तत्पर्यायः गोथाप्रमा २ ॥ करोति स्लाये विषमे शरीरे ॥
 सौगोथिकः ३ इत्यमरः ॥ सौख्ये च रूपे च वलेत योजः
 गोथिकः ४ सगोथिकः ५ इति। मुक्ते निहंत्येव करिति चासे ॥
 तद्दीका गोथयासाणः ६ यामात्रः इति भावप्रकाशः ॥
 ७ इति रत्नसाला गोथमोदनः। शोथितो वस्तुगोथः स्यात् जरा
 ८ पूतिगोथः ९ दिव्यगोथः १० वरः ११ मृत्पुरुजायहः अग्निसेदीपनः
 सगोथः १२ दिव्यगोथः १३ गोथः १४। श्रेष्ठो दीर्घ्यहृदिकरोऽस्य कृतः।
 रसगोथकः १५ कुष्ठादिः १६ ॥ इति प्रयोगामृते ॥

गोथकंदकः ९ कशेरु इति ॥ प्राह रत्ना वली ॥
 वेधके ॥ गोथकारिका स्त्रीसेरिधी सातु त्रिकोडशेषः ॥
 परवेष्टमस्यासवशाश्ल्यकारि गोथजाते स्त्री तेजपत्रे इति ॥
 का इति हेमचंद्रः ॥ प्राह रत्नावली ॥
 गोथकालिका स्त्री व्यासमाता गोथजा स्त्री नासिका इति ॥
 इति हेमचंद्रः २ ॥ हेम चंद्रः ॥
 गोथकाली स्त्री व्यासमाता इति गोथतृष्णी स्त्री वायविशेषः तत्
 प्राहरत्नावली ॥ यर्ष्यायः १ एतर्ष्यः २ महासनः ३
 गोथकाष्टे स्त्री अगुरुकाष्टे इति इति प्राहरत्नावली ॥
 त्रिकोडशेषः श्वेतवेदने ॥ गोथतृष्णे स्त्री सगोथतृष्णे तत्
 इति राजनिर्घटः ॥ यर्ष्यायः सगोथभूतृष्णे २ सरसः ३
 गोथकुटी स्त्री मुरानामगोथद्वये सशभिः ४ सगोथिः ५ मुखवासः ६
 इत्यमरः ॥ (इति अस्या गुणाः सगोथित्वे इति कृतं
 गोथकुसमा स्त्री गणिकारीवृत्तः १ सायनत्वे स्निग्धत्वे मधुरत्वे
 राजनिर्घटः ॥ शीतलत्वे कफपित्तशम।
 गोथकेलिका स्त्री कस्तूरी इति नाशित्वे च इति राजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटः ॥ गोथलक स्त्री पलवालके इति
 गोथकोकिला स्त्री गोथद्वयविशेषः राजनिर्घटः ॥
 अस्या गुणाः स्निग्धत्वे उमत्ते ॥ गोथदला स्त्री अजमोदा इति
 कफनाशित्वे तिक्तत्वे सगोथित्वे राजनिर्घटः ॥
 इति भावप्रकाशः ॥ गोथभूमजः ९ स्वाडुनामगोथद्वये
 गोथवेडे स्त्री गोथवीरणे गोथवे इति राजनिर्घटः ॥ चंद्रः
 इति भाषा तत्पर्यायः भूतृष्णे। गोथभूलिः स्त्री कस्तूरी इति हेम
 २ रोहिषे ३ गोमयप्रिये ४ इति गोथने स्त्री उत्साहः प्रकाशने
 रत्नमाला ॥ सत्त्वे हिंसा इति मेदिनी ॥
 गोथवेडेके स्त्री गोथतृष्णे इति गोथनकुलः ९ हकुंरी हकुं



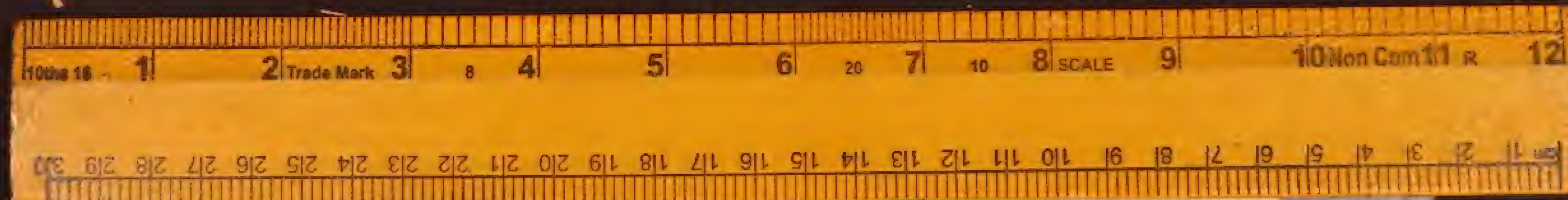
इति भाषा इति हाग वली। एक पत्रिका ८ गंधपीता ६
 गंधना कुली सी रास्त्रा इत्यमः यलाशीता ११ गंधाया ११
 केदविशेषः तत्पय्यायः ॥ गंधपत्रिका १२ दीर्घपत्रा १३
 महा गंधा २ सवह ३ सर्पासी गंधनिष्ठा १४ वेदसखा १५
 ४ फणिहेत्री ५ नकुलाका ६ सपाकिनी ७ अस्यागुणाः कदुते
 अहितक ८ विषमहैनिका ९ स्वाडते तीक्ष्णते अस्तेकफ
 अहिमहिनी १० विषमहैनी ११ वातकासकटिन्ध्वनाशिते
 महाहिगंधा १२ अहिलता १३ पित्तकोपकारित्वेव इति ॥
 अस्यागुणाः तिलतेकदुते ॥ राज निर्वैटः ॥
 अस्ते त्रिदोषानेकविषनाशितेनाकुल्याः किंवित्तेष्टते इति
 राजनिर्वैटः ॥ गंधपत्रिका सी गंधपत्रा ॥
 गंधनामा पुं रक्ततलसी इति अजमोदा इति राजनिर्वैटः ॥
 रत्नमाला ॥ गंधपत्री सी श्रेवष्टा अश्वमेधा
 गंधनाली सी नासिका इति अजमोदा इति राजनिर्वैटः ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ गंधपलाशिका सी हरिद्रा इति
 गंधनिलया सी नवमलिका ॥ भावप्रकाशः ॥
 इति शब्द वेदिका ॥ गंधपाषाणः पुं गंधकः इति
 गंधनिष्ठा सी गंधपत्रा इति जटाधरः ॥
 राजनिर्वैटः ॥ गंधपिशाचिका सी भूयः इति
 गंधपत्रः पुं श्वेततलसी इति हेमचंद्रः ॥
 रत्नमाला मरुवः वर्वरः ॥ गंधपीता सी गंधपत्रा इति ॥
 नारंगः विलः इति राजनिर्वैटः राज निर्वैटः ॥
 गंधपत्रा सी शटी भेदः पलाश गंधपुष्पाः वेतस हृत्तः इति
 इतिमालवेशिहा तत्पय्यायः शब्दरत्नावली श्रेकोव हृत्तः ॥
 स्थूला २ तिलकंदिका ३ वनजा इति जटाधरः बहुवारहृत्तः ॥
 ४ शविका ५ वन्या ६ तवसीरी। इति राजनिर्वैटः ॥

गंधपुष्पा सी नीली केतकी हेम चंद्रः ॥
 गणिकारी इति राजनिर्वैटः ॥ गंधमादने स्त्री पुं यवतविशेषः
 गंधफणिज्जकः पुं रक्ततलसी इत्यमः अये इलाहृत भद्रास
 इति रत्नमाला ॥ वर्षयोः सीमा पक्षितः अस्य
 गंधफलः पुं कपित्थः विलः विलारः नीलनिषधयवतपयंतः
 तेजः फलहृत्तः इति राजनिर्वैटः इति श्री भागवते ॥
 गंधफला सी प्रियेगुहृत्तः इति गंधमादनः पुं भ्रमरः वानर
 शब्दरत्नावली मेयिका विहारी विशेषः गंधकः इति मेदिनी
 शब्दकी इति राजनिर्वैटः गंधमादनी सी मदिग इति
 गंधफली सी वेपककलिका त्रिकोडशेषः वेदाकः चीडा
 प्रियेगुहृत्तः इत्यमः ॥ नामगंधद्वये इति राजनिर्वैटः
 गंधवेधुः पुं आश्वहृत्तः इति गंधमादिनी सी लाजापुरानाम
 शब्दरत्नावली ॥ गंधद्वये इति राजनिर्वैटः ॥
 गंधभद्रा सी लता विशेषः ॥ गंधमाजीरः पुं खट्वासः इति
 गंधभादालिया इति भाषा इति जटाधरः ॥
 शब्दवेदिका ॥ गंधमालसी सी गंधद्वयविशेषः
 गंधभोडः पुं गह्र भोड हृत्तः ॥ सातगुणे गंधकोकिला तल्पा
 इति शब्दरत्नावली ॥ इति भाव प्रकाशः ॥
 गंधमोसी सी जटामोसी भदः गंधमालि सी मुरानामगंधद्वये
 तत्पय्यायः केप्री भूतजटा इति जटाधरः ॥
 पिशाची ४ पूतना ५ भूतकेशीः गंध मेरुः पुं लताविशेषः ॥
 लोम प्रा ७ जटाला ८ लज्जुमोसी गंधभादालिया इति भाषातत्
 ९ अस्यागुणाः तिलतेष्णीतते यय्याः नेदीहृत्तः २ तात्रयाकी
 कफकंदामस रक्तपित्तविष ३ फलपाकी ४ पीतकः ५ गह्रभोडः
 भतचर नाशिते वर्णतेव इति ६ क्षिप्रयाकी ७ इति वैद्यके
 राजनिर्वैटः ॥ गंधमूलः पुं कुलेजनहृत्तः इति
 गंधमाता सी शिथी इति राज निर्वैटः ॥



गंधर्वलोकः ॐ शरी इति । गंधर्वसौगकः ॐ श्रीवेष्टनाम
 शहरावली ॥ गंधर्वद्वयं इति राजनिर्घटः
 गंधर्वला स्त्री शरणी शरी गंधर्वजं स्त्री चैदनेजवादिनाम
 इति राजनिर्घटः ॥ गंधर्वद्वयं इति राजनिर्घटः ॥
 गंधर्वलिका स्त्री माकेदी शरी स्वनामख्यात मुक्तवर्ण पुष्पव
 इति राजनिर्घटः ॥ गंधर्वजः ॐ मुद्रा वृत्तः ॥
 गंधर्वली स्त्री शरी इत्यमरः । कणगुप्तलः इति राजनिर्घटः
 गंधर्वलिकः ॐ स्त्री कुक्षुर्गति गंधर्वजो स्त्री नखीनामगंधर्वद्वयं
 त्रिकोणशेषः ॥ इति शत्रु चेष्टिका ॥
 गंधर्वली स्त्री कुक्षुदरी इति गंधर्वः ॐ स्वर्ग गायकः सतदेव
 हेमवेदः ॥ योनिः तत्पत्नीयः गतः २
 गंधर्वगः ॐ स्वद्वारः इति दिवा गायनः ३ तद्देवयथाहाहा
 शरमाला ॥ हह श्रित्राया हेमोविश्रावस
 गंधर्वमेषुनः ॐ वयः इति स्तथा गोमासु स्तेवुरु नैदि
 जटाधरः ॥ रेव मायाश्च ते स्मृताः इति
 गंधर्वमदनः ॐ गंधर्वकः इति जटाधरः गुह्यकलोकोपरि
 राजनिर्घटः ॥ विद्याधरलोकस्याधोगंधर्वलोकः
 गंधर्वमहिनी स्त्री चंपककली यथा ततो विलोकयामास
 इति जटाधरः ॥ लोके लोच शर्मदे शिव
 गंधर्वसः ॐ उपधातविशेषः लोकलोचन शर्मदे शिव
 गंधर्वसः ॐ उपधातविशेषः शर्माततः प्राह तष्ट लोचि
 फलसत् इति ख्यातः तत्पत्नीयः पार्थिवोके हमीजनस्त्वमोलोकः
 वोलः २ प्राणः ३ पिंडः ४ गोपः किन्नाम वदतो गणो गणवृत्तः
 ५ रसः ६ इत्यमरः १ रसगंधर्वः ॥ गंधर्वस्त्वेलोकाः मीगंधर्वीश्च
 गोसः ८ पिंडगोसः ९ प्राणः १० शुभवताः देवानो गायनास्ते
 गोसप्राणः ११ इति तट्टीका ॥ चारणाः स्तुति पारकाः पीतजा
 गोधारे १२ मसि वहेने १३ इति । अति गीतेन तोषयेति ॥
 त्रिकोणशेषः ॥ नराधियान स्ववेति व थनाद्योम

धनलोभन मोहिताः राज्ञो ॥ वोटकः पशुजाति विशेषः
 प्रसाधलव्यानि सवासोयनानि सत्तकस्तरीमृगः अतगभवसतः
 व दद्याप्यपि सगंधीनिकर्षणी इत्यमरः ॥ अतगभवसतस्तु ॥
 न्यनेकशः प्राणोभ्यः प्रयच्छेति जन्ममरणयो मध्ये भवः प्राणी
 गीतगंधर्वहर्निशे स्तुतावेव । यो मृतो नैव कायोतरे प्राप्तः ॥
 मनस्त्वो नास्ति शास कृतश्रमाः नापि जन्म समरण जन्मनोरेतर
 तेन पुण्येन गंधर्वलोकोक्तत्वे भवता देतरा भवसत्तः सवयातना
 विधीयते ब्राह्मणास्तेष्विनायेह शरीरः इत्येक इति मुकुटः ॥
 गीतविद्यार्जिते धनेः गीत गुप्तप्राणीति केचित् यथा गंधर्वीः
 विद्याप्रभावेन देवधिनीरदोः पतयोमम इति विराटे इति ॥
 महान् मानो वैस्वलोके वै रमानाथः इत्यमरः टीकाया
 श्रीशोभोश्चति वल्लभः तेषु ॥ भरतः पुष्कोकिलः ॥
 नारदश्चोभो देवाना मयि ॥ गायनमात्रे इति मेदिनी ॥
 दुर्लभो नारदरूपी शिवः साक्षात् गंधर्ववेदः ॐ संगीतविद्या ॥
 नादतत्त्व विदोहितौ वदिगीते यथा ऋग्वेदस्यायुर्वेदोपवेदे
 क्वचिद्गीते श्रीमद्गीत हरात्मके यजुर्वेदस्य यजुर्वेदोपवेदः ॥
 मोदते तत्फलं प्राहुः सात्रिभ्य सामवेदस्य गंधर्ववेदोपवेदो
 मधवातयोः गीतज्ञौ यदि । १ यजुर्वेदस्य शास्त्रप्राप्ताणीति
 गीतेन नाप्नोति परमं यदे । इति शौनकोक्त चरणव्यूहः
 रुद्रस्यानुचरो भूत्वा ते नैव ॥ गंधर्वहस्तः ॐ परेऽवृत्तः इति
 सहमोदते अस्मिन्लोके सदा ॥ हागवली ॥
 काले स्मृतिरेषा प्रगीयते ॥ गंधर्वहस्तकः ॐ परेऽवृत्तः ॥
 तद्गीतमालया पूज्यो देवो हरि इत्यमरः ॥
 हरो सदा इति शृण्वन्तणत गंधर्वलोचुया स्त्री मत्तिका इति
 प्राय पुनरन्ये मनाहरे शिव । शहरावली ॥
 शमीय यप्रक किं मेते नगरं गंधर्वलिक ॐ गंधर्विकः ॥
 तिदे इति काशीखंडे ॥ सचवर्ण सकरजातिविशेषः



गंधवेणया इति भाषा सत मृगविशेषः सत कल्हरीमृगः
 अथवा राजपुत्राज्ञातः तस्य इति हेमचंद्रः ॥
 कर्मलित्वने गंधरात्रेव इति गंधवाहा स्त्री नासिका इति
 पराशर भाष्ये ॥ (ग) हेमचंद्रः ॥
 गंधवती स्त्री पृथिवीवरुणौ गंधविह्वलः पुं गंधूमः इति
 व्यासमाता सरा इति ॥ शब्दचंद्रिका ॥
 मेदिनी वनमलिका ॥ गंधवीजा स्त्री मेथिका इति
 रत्नमाला मुरानाम गंधद्रव्ये राजनिर्घटः ॥ (ग)
 इति जटाधरः ॥ (म) गंधहृत्कः पुं सालहृतः ॥
 गंधवधूः स्त्री शटीचीशाना राजनिर्घटः ॥ (इति)
 गंधद्रव्ये इति राजनिर्घटः ॥ गंधवाकुले स्त्री ककुले
 गंधवल्कले स्त्री लवदारवि शब्दचंद्रिका ॥
 नी इति भाषा इति राजनिर्घटः गंधशटी स्त्री शटी इति ॥
 गंधवलरी स्त्री सहदेवी इति शब्दरत्नावली ॥
 राजनिर्घटः ॥ (ल) गंधशकं स्त्री गौरसवर्णशकं
 गंधवली स्त्री पीतपुष्पदेवते इति राजनिर्घटः ॥
 इति योला इति भाषा तत् गंधशालिः पुं शालिधान्यविशेषः
 यर्षीयः गोवेदनी सहदेवी तत्पर्यायः कल्माषः ॥ गंधालः ॥
 महा ५ इति रत्नमाला ॥ कलः मातमः ५ सुगंधिः ५
 गंधवहः पुं वायुः इत्यमरः ॥ गंधवहलः ६ सरीमः ॥ गंधतेजः
 गंधमुक्ते त्रि ॥ ८ सुगंधिशालिः ५ अस्यगुणः
 गंधवहल पुं सितार्जकः इति मधुरत्वे अतिहृष्यत्वे पितृश्रम
 राजनिर्घटः ॥ स्त्रायुविदाह शोणिकारित्वे तस्य
 गंधवहा स्त्री नासिका इत्यमरः गर्भस्थिताः ल्यवायुपुष्पल्यकर
 गंधवहला स्त्री गोरीहीहृतः वलप्रदत्वेव इति राजनिर्घटः
 इति राजनिर्घटः गंधवाहः गंधमुडिनी स्त्री कुकुंदी इति
 पुं वायुः इत्यमरः ॥ राजनिर्घटः क्वचित् पुलकगंधा

मुडिनी इति नाम हवे। राजनिर्घटः गंधाली इति
 गंधशेखराः पुं कल्हरी इति शब्दचंद्रिका ॥
 हागवली ॥ गंधाधिकं स्त्री नृणकुंक्रमे
 गंधसारः पुं चेदनहृतः इत्यमरः राजनिर्घटः ॥
 मुड्गहृतः इति राजनिर्घटः गंधमूला स्त्री वनवीजपूरकः इति
 गंधसारणः पुं बहन्नथी इति राजनिर्घटः ॥
 रत्नमाला ॥ गंधाला स्त्री हृतविशेषः निपती
 गंधसोमं स्त्री कुमुदे इति तिष्णाता इति शब्दचंद्रिका
 त्रिकोऽशेषः ॥ गंधाली स्त्री लताविशेषः
 गंधहारिका स्त्री यशुहंगता गंधाली गंधभाराली इति व
 कर्मकारिणी शिल्पिनी इति भाषा तत्पर्यायः प्रसारणी २
 शब्दमाला गंधहारण कत्रीच ॥ भद्रपणी १ कटेभरा ५ इति
 गंधा स्त्री चयककलिका इति रत्नमाला गंधाद्या ५ इति
 शब्दरत्नावली शटी इति शब्दचंद्रिका सरा ६ राजवला
 राजनिर्घटः शालयणी इत्यमरः ७ भद्रवला ८ इत्यमरः ॥
 टीकाया भातः ॥ राजनिर्घटोक्त गुणपर्यायो
 गंधाखः पुं कुकुंदरी इति प्रसारिणी शब्दचंद्रिका ॥
 हागवली ॥ गंधालीगर्भः पुं सुहृन्माला इति
 गंधाजीवः पुं गंधवर्णिक इति राजनिर्घटः ॥
 जटाधरः ॥ न
 गंधाद्या स्त्री जवादिनमगंधद्रव्ये गंधाग्रं पुं गंधकः इत्यमरः
 चेदने इति राजनिर्घटः ॥ गंधाष्टके स्त्री ऐन्देवतादेष्ट ॥
 गंधमुक्ते त्रि ॥ प्रकारगंध द्रव्ये यथाचेदनागुरु
 गंधाद्याः पुं नारेगहृतः इति कर्पूर चोर कुंक्रम रोचनाः
 राजनिर्घटः ॥ जटामोसी कपियुताशकैर्गंधाष्टके
 गंधाद्या स्त्री गंधपत्रासर्गयुथी विटः चेदनागुरु ह्रीवि ॥
 तरुणी आराम शीतला इति कुष्ठ कुंक्रम सेवकाः जटामोसी



गुप्तमिति विसर्गो गंधोलीकेविदः शहरावली ॥
 चेदनागुरु कर्पू तमाल ॥ गंधोली स्त्री वरा इत्यमरः ॥
 जल कुंकुमे कुशीदे कुष्टसेपुते भद्रा शटी इति मेदिनी ॥
 शैव गंधोलीके सुभे ॥ गंधोलीः पुं किरणः सूर्यः ॥
 स्वरूपे चेदने चोरे गचना ॥ इति मेदिनी ॥
 गुरुमेव च मदेष्टुगदयोदने गंधोलीः स्त्री स्वाहा इति मेदिनी
 कस्तूरी चेदं सेपुते गंधोलीके गंधोलीमत स्त्री सप्तपातालोत्तरी
 विनिर्दिष्टे गणेशाय मेहशितः पातालविशेषः तत्तु तलातले
 इति शारदा तिलके ॥ इति शहरावली ॥
 अपि च चेदनागुरुकर्पूरोचना गंधोलीमान पुं सूर्यः इति
 कुंकुमे मदे रक्तचेदन स्त्रीवरे शहरावली ॥
 गाणयत्य मुदारुते जल गंधोलीहस्तः पुं सूर्यः इति
 काश्मीर कुष्टे स्त्रोक्तचेदनवेदेः त्रिकोऽशेषः ॥
 उशीरगुरु कर्पूरेः सौर ॥ गंधोलीः त्रि नीवस्थाने तत्
 गंधोलीकेविदुः इति मेरुतंत्रे यथार्थः निम्ने गंधोली ॥
 गंधोली स्त्री त्वाकुकुमे इति इत्यमरः अगाधे गहने ॥
 राजनिर्घटः ॥ (३) इत्युणादिकोषः
 गंधोलीः पुं गंधकः इति हेमचं गंधोलीका स्त्री वरहृक्त इति
 गंधोली स्त्री मुरा इत्यमरः ॥ शहरावली ॥
 गंधोलीः पुं सप्तकुंददत्तः गंधोलीकः पुं मसरः इति ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ शहरावली ॥ दुमः
 गंधोलीः पुं खट्वाणः इति गम ५ डौ गतौ इति कविकल्प
 त्रिकोऽशेषः ॥ गमः पुं जिगीयोर्गमने इत्यमरः
 गंधोलीका स्त्री दमनकद्वयः अक्षविषयः सत्तु मृत प्रभदः
 इति राजनिर्घटः ॥ अयथोलीचिते अथो इति ॥
 गंधोलीमा स्त्री मदिग इत्यमरः मेदिनी सहकपादः इति ॥
 गंधोलीः स्त्री शटी इति हेमचंद्रः गमने च ॥

गमकारिते स्त्री रभसः इति सराभद्रा १९ कट फला १३
 त्रिकोऽशेषः ॥ कृष्ण हेतिका १४ इति त्रामाला
 गमयः पुं पेया पथिके वि कृष्णहेता १५ हीरा १६ सर्वतो
 इत्युणादिकोषः ॥ (कुव भद्रिका १७ स्त्रियपत्नी १८ सभद्रा १९
 गमने स्त्री जिगीयोः प्रयोगे १९ केभारी २० गोप भद्रा २१
 इति पारस्य भाषा तत्पर्यायः विदारिणी २२ स्त्रीरिणी २३
 यात्रा २४ उज्ज्या २५ अभिनिर्घाणे महा भद्रा २६ मधुपत्नी २७
 प्रस्थाने २८ गमः ६ इत्यमरः ॥ स्वरुभद्रा २९ कृष्णा ३० अमेता
 पादविहरणे तत्तुयेवविधा ३० रोहिणी ३१ गृष्टिः ३२
 कर्मीतरीत कर्मविशेषः तस्य स्थूलतवा ३३ मधुमती ३४ सफला
 भद्राः यथा भ्रमणे रोचने ॥ ३३ मेदिनी ३४ महाकुमुदा ३५
 ३५ दने ३६ रुद्रजलने ३७ सट्टकतवा ३८ अस्यागुणाः ॥
 त्रिष्यग गमने ३९ इति भाषा ॥ कटते तिरुते गुरुते उमते ॥
 परिच्छेदः ॥ (३) भ्रमणाय त्रि रोषविष द्वाहाति
 गमीन त्रि गमनकर्ता इति सिद्धे जरात्मा सदाय नाशिते च इति
 कौमुद्या मुणादिहतिः ॥ राजनिर्घटः यततफलगुणाः
 गंधगत्तौ इति कविकल्पदुमः ॥ तिरुते गुरुते ग्रहिते ॥
 गंधोलीका स्त्री गंधोली वृत्तः ॥ मधुरते केशहितत्वे रमायनत्वे
 इति राजवल्लभः ॥ (३) मेध्यते शीतलत्वे दाह पित्त ॥
 गंधोली स्त्री वृत्तविशेषः गाना नाशिते च यतन्मूल गुणो ॥
 इति भाषा तत्पर्यायः ॥ अत्युत्तमे मानस व्याधौ ग्रहित
 सर्वताभद्रा २ काश्मीरी ३ ॥ कारिते च इति राजवल्लभः ॥
 मधुपत्नी ४ श्रीपत्नी ५ भद्रपत्नी गंधोली त्रि गंधोली इत्यमरः ॥
 ६ काश्मीर्याः ७ इत्यमरः ॥ गंधोलीः पुं जेवीरः येकने ॥
 काश्मीरी ८ इति तट्टीका भद्रा ३३ मेवः इत्युणादिकोषः ॥
 ९ गोपभद्रिका १० कुमुदा ॥ गंधोलीवेदी ११ पुं डईर हल्ली ॥



पुनर्देवमहाह्वयत आगत्य विसृज्य तीर्थेन विज्ञेये देवाना मयि।
 तीर्थयोः शिलायोः संस्थितो ॥ उल्लभे कौवपारात फल्गुतीर्थे।
 भवत आद्यया गदया चासौ ॥ यावत् सात्ताङ्गयाशिरः सुते ॥
 यस्माद्वैत्यः स्थिरीकृतः स्थितः ॥ गयासंसेततस्मात्प्राहमयास्ये
 इत्येव हरिणा तस्मादादिगदाथः मुंष्टुष्टाच्च पूर्वास्मिन् पश्चिमे।
 रुचेगयासंगे देवान्किमर्थं ॥ दक्षिणेनैरप्राहकोश इयेमाने
 वेचितो ह्यहं यत्तार्थं ब्रह्मणेदं गद्यायाम्बुल्लिङ्गितं येनकोशे
 शरीरममले मयापीयं यद्यहं गद्यालेत्रे कोशमेकं गयाशिरः
 देवाः प्रसन्नाः सेतुं सर्वदा वरं तन्मध्ये सर्वतीर्थानि त्रैलोक्यानि
 बुद्धिप्रसन्नाः सोऽदेवान्देवगया संतिवै ॥
 सरः यावत्पृथ्वीपर्वताश्चयान् अथगयामाहात्म्यादि ॥
 वेदार्कतारकाः तावद्विलासितेन गयायोनौ तत् स्थानेयत्रतीर्थं
 ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः गदाधारायैला न विद्यते सात्रिधे सर्वतीर्थानां
 कान्पुयातसर्वानाश्रयः प्राहं गद्यातीर्थं ततो वरं ब्रह्मज्ञानेन
 पिङ्कयेषां ब्रह्मलोकं प्रयात ते किंसाध्यं गोयहं मरणेन किं ॥
 किंवहृत्पासेनानाप्रसाकमपि वासेन किं कुरुते ये यदि पुत्रो
 देवताः चेन्न तिष्ठेदहं चापि गयो व्रजेत प्राहृष्टो गद्यालेत्रे
 समयः प्रतिपाल्यतो तस्यायत् पितृणां मन्त्रोपसः शिरसिप्राह
 प्रार्थितं वीर तद्दिव्यव्यसंशयो ह्यस्तु कलानां शतं सुदुरेत
 अस्मत्पादान्धुयितायास्तिया गयाशिरसि यः पिङ्गान्धेयानां
 मागतिं देवैर्देव वरं देवो ॥ निर्वयेत् नरकस्या दिवेयोति
 हविता निश्चलो भवत ॥ स्वर्गस्थामोक्षमाप्नुयुः गतावाणि
 अथगयाशिरादिपरिमाणं गयापीर्थं प्रेतराजस्य पिङ्कं
 नागाजनाहं नाहृत्पुण्याद्योतरं प्रददौ मनुजैः साहं सपितृभ्यस्ततो
 मानसात् यत्तद्गयाशिरः प्रोक्तं ददौ प्रेताः प्रेततन्निर्मुक्तावणिकव
 फल्गुतीर्थं तदुच्यते पितामहं गृहमागतः प्रेतराजः सह प्रेतैः
 समासाय यावदुत्तरमानसं फल्गु गद्याप्राहादिवेगतः गया यो।

सर्वकालेषु पिङ्कं दद्याद्विवर्तणः गते जीवनाथं प्रसादेनोभयवत्
 अथिमासे जन्मदिने वास्तेपि कर्तुमर्हति तत्कृत्वा ब्राह्मणत्रया
 मुक्रयोः नत्यक्तव्यं गयाप्राहं प्रोवाचेदे दयान्वितः तीर्थीय
 सिद्धलेपि दृढस्य तो तयादेव जीविकायुय माचेद्राके भविष्य
 प्रमोदेन प्रवहत सङ्गेषु वपुतः लोकाः पुण्य गयायोयेप्राहिने
 कर्माधिकारी च प्राहृष्टुल्लेला ब्रह्मलोकगाः पुष्पानयेपूजयिष्यति
 भाक मीने मेये स्थिते सूर्ये तैरहे पूजितः सदा
 कन्यायोकार्मुके चटोना रद्विषु अथगयायो प्राहादिकर्णार्थं
 लोकेषु गयाप्राहं सङ्गर्भे ॥ तीर्थानि
 मुङ्गने चोपवासश्च सर्वतीर्थेषु प्रथमदिने गयाप्रवेशे फल्गुतीर्थं
 विधिवर्जयित्वा कुरुते विष्णु स्नानतर्पणप्राधानि प्रेताशिलायो
 विराजो गयादेउप्रदक्षीयद्विज ब्रह्मकुंठे स्नाने प्राहृष्टोदश ॥
 गया गत्वा नपिङ्कः देउत्स्य ॥ पिङ्गाने प्रेतयवत तिलनिष्पिते
 विष्णुपदेपितृभिः सह मुच्यते सकुनिक्षेयश्च ॥ येचतीर्थमध्ये
 गयागजो गयादित्योगायत्री च उत्तरमानसे स्नाने सपिङ्कं प्राहं
 गदाधरः गया गयासंसेवयत् सूर्याह्नेन च ३ दक्षिणमानसे उदीचा
 या मुक्तिदायिकाः ॥ उदीचीतीर्थं स्नाने ४ तस्य मध्ये
 अथपिङ्गान इयाणि किं कनखल तीर्थं स्नाने ५ तस्य दक्षिणे
 पायसेनाथ चरुणा सकुनापिष्ट दक्षिणमानसे तीर्थत्रये स्नाने प्राहं
 तैः लैः फलमूलाद्ये गयायो सूर्याह्नेन ६ फल्गुतीर्थं स्नाने तर्पणं
 पिङ्गाने तने तिलकलेन खेडेन सपिङ्कं प्राहं ततो गदाधरस्य
 गुडेन सह तेन वा केवलं नैव दक्षीने पूजने च ७ द्वितीयदिने
 दध्नावा अत्रेन मधुनाथवापि धर्मीण्ये गमने धर्मेश्वर मने
 न्याके सह ते खेडेपितृभ्यो वयमित्यु बोधितरुन मने च ८ मते गवायो
 तत्राथ गयास्य ब्राह्मणपूजाविधिः स्नाने तर्पणं प्राहं मते गेश्वर मने
 तत्रास्या ब्राह्मणमूचुः तया। सूर्यकृपयो मध्ये प्राहं च ९ ॥
 यदतमखिले तत्सर्वं शायतो। तृतीयदिने ब्रह्मसंस्थि स्नाने



सपिंडके आहुते यूपप्रदक्षिणेत्रस्य गदाधरसमीपे ५२ आकाशगंगा ५३
 नमनेव ५४ गोप्रचारसमीपे आश्व निरिकर्णमुखे ययुस्त्रानेपिंडदाने
 हस्तसेवने ५५ ततोयम कुक्कुट ५६ वेतराणां स्त्राने पिंडदाने
 काकवलिदाने पुनः स्त्रानेव ५७ आहुते गोदानेव ५८ हुतकुल्या ५९
 चतुर्थदिने फलातीर्थस्त्रानादि मधुकुल्या ६० देविकानदी ६१
 के ततो गयाशिरसि विस्मृदस्पर्श सिलासेगम ६२ मधुसवासस्त्राने
 नेस्पर्शने पूजने तत्र सपिंडके ॥ सपिंडके आहुते पिंडदानेव ६३
 आहुतेव ६४ रुद्रः ६५ ब्रह्मा ६६ दशममेधिके ६७ हेसतीर्थे ६८
 दक्षिणाग्निः ६९ गार्हपत्यः ७० अमरकंदके ७१ कोटितीर्थे ७२
 आहुतेवनीयः ७३ सत्यः ७४ आरत रुक्मिणीकुंडे ययु पिंडदाने ७५
 याः ७६ शक्रः ७७ अगस्त्यः ७८ क्रौंचः ७९ मार्कंडेयश्च ८० कोटीश्वर्योदशने
 मातेगः ८१ कार्तिकेयः ८२ गणेशः नमनेव ८३ दिवोकसोपक्षीणे
 ८४ कश्यपः ययोयदेव आहुते ८५ पितृभ्यो दाने ८६ एकजवने
 गजकर्णिकायातरीणे ८७ कनकेश पोडुशिलायां आहुते ८८ मुखतीर्थे
 केदारनासिंहहवामनश्यामार्गी स्त्रानेतरीणे पिंडदानेव ८९ गयाकूपे
 णोपूजने ९० पंचमदिने गदालाल पिंडदाने ९१ भस्मकूटे भस्मना
 स्त्राने सपिंडके आहुतेव ९२ अक्षय स्त्राने ९३ सेगमतीर्थे स्त्राने ९४
 वंदे आहुते ब्रह्मकल्पितविशालो धेनुकारणे पिंडदाने ९५ कासुधेन
 पूजने पुरोधसे योऽग्र दानेव ॥ यदेस्त्रात्वा कामडवानमने ९६
 ९७ गायत्र्ये शतः संध्याचरणे कर्हमाले गयानाभौ मुंडपृष्ठे
 सपिंडके आहुतेव ९८ समुपततीर्थे समीपतः स्त्रात्वा आहादिके कृत्वा
 स्त्रात्वा सावित्र्ये मध्याह्ने संध्याचरणे पितृणामन्त्रेण भवेत् फलाचैरी
 पिंडदानेव ९९ प्राचीसंस्तोत्रात्वा प्रमशानाक्षी मेगलाद्याः सम
 सायाह संध्याचरणे १० हुयेत् गयायां च ॥
 विशाला १० हुयेत् सर्गसि सप्त कुल ॥
 लेलिहाने ११ भ्राताश्रमनामक सुहरेत् इति वायुपुराणे गया
 रामतीर्थे ५० यदेकिते ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

गर्भी ववायकोदशकालं तर्जित शहरात्वावली ॥
 पंचमकाले इति मेदिनी ॥ गर्भः पुं गर्भः इति हेमचंद्रः ॥
 तत्र जातस्य फले विचारस्तो गर्भले स्त्री विषे इत्यमरः ॥
 विजिताग्निहस्तः शूरोऽतिधीरो यत्र गविषे परिमाणे तृणपूलके
 मृदहास्यसक्तः दाता दयालुर्गण कोपे गल्ली पुला आदि इत्यादि
 वात्रः स्याद्गरे येषां मयकारा भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 कर्ता इति कोट्टी प्रदीपः ॥ गालारिः पुं मरकतमणिः इति
 विषे तत्सनाभाखविषे इति राजनिर्घटः ॥
 रजनिर्यटः ॥ गरुड स्त्री देवराजलीलना इति
 गरुः पुं विषे उपविषे ॥ राजनिर्घटः निगारेण इति
 रोगः इति हेमचंद्रः ॥ धरणी ॥
 गरुडः पुं कृष्णार्जकः ववः इति गरु गरी स्त्री देवता उहलः
 राजनिर्घटः ॥ इत्यमरटीकायां स्वामी ॥
 गरुड स्त्री मत्स्यविशेषः गरुड इति शब्दचन्द्रिका ॥
 इति भाषा अस्या गुणाः मधुरा इति प्राह चन्द्रिका ॥
 कयायत्वे वातपित्त कफ ॥ गरुधिका स्त्री लाता इति शब्दमा
 नाशिते रुचिवलवीर्यकारिते गरुधिका गरुधिकापिपादः
 दीपनत्वे लघुत्वे च इति गरिमा त्रि गुरुता इति याकरणे
 भावप्रकाशः ॥ गरिष्ठः त्रि अति गुरुः इति
 गरुणे स्त्री सेवने निगारेण ॥ जराधरः ॥
 गृध्र धातुभ्यो भावे अनट प्रभे
 प्रत्ययः ॥ गरी स्त्री देवता उहलः इत्यमरः
 गरुदे स्त्री विषे इति राजनिर्घटः गरीयान् त्रि अति गुरुः इति ॥
 गरुदः त्रि विषदान कर्तृयथा याकारणे ॥
 अग्निदा गरुदेव शस्त्याणि गरुडः पुं स्वानामखातपत्नी
 धनायहः ॥ इति स्मृतिः ॥ तत्पर्यायः गरुत्मान् अतास्तीः
 गरुजतः पुं मयूरः इति इवेननेयः ५ खगेम्बरः ५ ॥



नागतकः ६ विसृष्टः ७ सयतीः भयप्रदः ईडाऽन्यः सर्वदेवानो
 ८ पद्मगाशनः ९ महावीरः १० भवेदिति यतउताः तदुद्गाभूष
 पत्तिरिहः ११ उगाशनः १२ सेतसो देवराजः शत क्रतुः
 इतिजटाधरः शास्मली १३ जगाम शरणे तत्र कश्यपे
 ह्रीवाहनः १४ अमृताहारः शतितत्रते तच्छ्रुत्वा देवराजस्य
 १५ नागाशनः १६ इति हागवली कश्यपोऽयप्रजायतिः बालि
 शास्मलस्थः १७ खगोदः १८ विवल्गानुयागस्य कर्मसिद्धि
 भुजगीतकः १९ तस्वी २० तस्वी मष्टकृत अथ तेने महात्माने
 नायकः २१ इति राजनिर्घटः प्रत्तुः सत्यवादिनः तान्
 तस्योत्पत्ति कारणे यथा कश्यप उवाचे दे शोत्त पर्व
 यज्ञतः पुत्र कामस्यकश्यपस्य प्रजायतिः तस्य यक्षीदत्त
 प्रजायतेः साहाय्यमृषयोदेवा कारणेयथा अयमिदंस्त्रिभुवने
 गेधवीर्यदुःकिलतत्रध्यान नियोगात् प्रसूतः कृतः ईडाऽन्यः
 येन शक्रो निपुणः कश्यपेन ह भवेतोपि यत्नवेत् स्तेपाथनाः
 मुनयो बालिविल्याप्रयेवाय नमिष्यावस्त्राणोवाकोकनुमईष
 देवतागणाः शक्रस्तुवीर्यसदृश सतमाः भवतोहि नमिष्याये
 मिधभां गिरिप्रभंसमुत्तिष्या सेकल्योवैविकीर्षितः भवतेष
 नयामासनातिहृच्छादिवप्रभुः यत्नेत्रीणा मिदोऽतिवलसत्तवान्
 अथापप्रपट्टीनद्रुस्वानेगुहोद प्रसादः क्रियतामस्यदेवराजस्य
 वर्यीणः यत्नाया हेतिका मेका याचतः बालिविल्या ऊचुः
 सहितानवहतः पयितानसर्वान् अयत्पार्थसमारोभभवतश्चाय
 विल्याविष्टोवीर्यान्नत्रः पुरोदः नीप्सितः तथोवैव विथतस्त्रा
 अवहत्याभयच्छीर्जेलेचयिताव यथा अयोनुपप्राप्ति यतीस
 मन्यव तेऽपरोषसमाविष्टाः ॥ त्रेवकाले तदेवीरात्तायणीमुभा
 स्तुभूषा जातमन्यवः शूरोभरे विनतानाम कल्याणी पुत्रकाम
 महत कर्म तदा शत्रु भयंकरे ॥ यथास्मिनी तपस्तप्तावतपरास्ता
 कामवीर्यः कामगमो देवराजः पुंसवने मुचिः उपवक्राम ॥

भर्तार तासुवावाथ कश्यपः ॥ आचार्यार्क प्रभो खगः विसृष्टात्
 आभः सफलोदेवि भविताये। तदारुणे वेनेतेयः समयिवान्
 तर्वाप्तः जनयिष्यतिपुत्रोदो तस्यनागयणस्तुष्टेनालोत्पन्न
 वीरो त्रिभुवनेश्वरो तपसा ॥ कर्मणातमुवावाचयो देवा
 बालिविल्यानाममसेकल्पजो वरदोहस्मीतिखवोसचचेतव
 एतो सर्वयत्नेत्रीणा मिदंते ॥ तिष्ठेय मृषीत्येतरीत्तगः उवाच
 कारयिष्यतः विनता चापि वैभूयोपि नागयणमिदेवचः
 सिद्धार्थावभूव मुदिता तथा अजामाश्चास्याममृतेनविना
 जनयामास पुत्रोद्गावरुणेगरुडं प्यहं यवमस्त्वितितेविसृष्टाव
 तथाविकल्पागाः इहणस्तत्र विनतासते प्रतिशृत्तवरोत्तौत
 भास्करस्यपुःसरः यत्नेत्रीणात् गरुडोविसृष्टमववीत भवेतेपि
 गरुडैदंतेनाभ्यविष्यत ॥ वरोदंति हृणात् भगवानपि
 तस्यजन्मकालीन रूपेयथा तवेववाहने ह्रस्वोगरुत्मेते
 एतस्मिन्नेतरे चापिगरुडः काल महावले ध्वजेच चक्रे ॥
 आगतेविनामात्रा महातेजा भगवानुपरिस्थास्यतीति ते
 विदार्थोऽ मजायतमहासत इतिमहाभाते ॥
 वलोयेतः सर्वाविद्योतयेदिशः गरुडध्वजः पुं विसृः इत्यमरः
 कामरूपी कामगमः कामवीर्यो गरुडायजः पुं अरुणः इत्यमरः
 विदेगमः अग्निगशिरोवोद्गासन गरुडोक्तिं ह्नी मरुतमणिः
 समिद्धोऽतिभयंकरः विद्युदिस्यष्ट इतिशहरत्नावली
 पिगातो पुगोतायि सम प्रभः
 प्रहृष्टः सद्गता यतीमहाकायो गरुडायमो पुं मरुतमणिः ॥
 नतोगतः चोरो चोरस्तेनो ॥ इतिजटाधरः ॥
 रोदो वह्निर्गोर्व श्वापराः ॥ ॥ गरुडोत्रीणी ह्नी मरुतमणिः
 तस्यविसृष्टावनतेकारणेयथा इतिराजनिर्घटः ॥
 अपीत्वाचामृते यतीपतिशृणागु गरुड पुं यत्तः पात्वा इति।
 तिः सतः अगच्छदपरि श्रुता भाषा इत्यमरः ॥



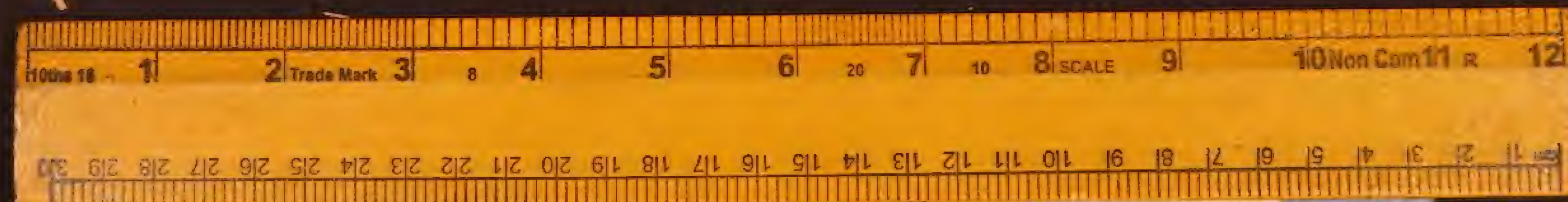
तद्विगुणाः रुक्षते उल्लते। तद्वत् प्रकृतिर्यथा यदनाया
लघुते दीपनते पाचनते बुधेयातो हृद्यस्येत्ये कथंच
मधुरास्त्रसते रुक्षते वातरोष भुवेत्यो मुक्रमन्योऽन्यमनस्य
नाशितेव तत्रवनीत गुणाः स्तत्रजायते जतस्त्रातातयाना
कषायते कफवात नाशिते॥ स्वप्रेमेषुन मावरेत आर्तवे
वल्पते दीपनते पाकेलघुते वायुरादाय कुक्षौ गर्भकरोति हि
उल्लते मूत्रदोषकारितेव इति मासिमासि प्रवर्द्धेत स गर्भो
राजनिर्घटः तद्वज्रेत विशेषः गर्भलक्षणः कर्णो जायतेत
गर्भभिकारोगः इति मेदिनी। वर्जिते पैतृके गुणैः इति॥
अथ राजिता श्वेतकंदकारी। भावप्रकाशः अस्पृहादशधा
कटभी इति राजनिर्घटः॥ गतिर्यथा भुयोऽनिलेन विगुणेन
गर्भक लिप्सो इति कविकल्प ततः स गर्भः सख्या मतीत्य
दुमः गर्भः उं स्पृहा इति हेमचंद्रः बहुधा समुपैति योनिता
गर्भोऽवृत्तः इति शब्दवेदिका निरुध्य शिरसा जवरेण कश्चित्
गर्भेन। त्रिलुचः इत्यमरः॥ कश्चिच्छरीरे परिवर्तितकुक्षेदेहः
गर्वत कः३ दर्पे इति। एकेन कश्चिदपरस्तु भुजर्द्धयेन
कवि कल्प दुमः॥ तिर्थ्युत्तो भवति कश्चिद
गर्व गतो इति कविकल्पदुमः वायुलोऽन्यः पार्श्वपह्नः।
गर्वः उं अहेकारः दर्पार्थदंत गतिरेति तथैकश्चिदित्युप
गर्वधातोर्भावेऽलप्रत्ययः गतिरियेस्य रावन्नहासेकीलकः
गर्भः उं भ्रूणः तस्य लक्षणं प्रतिखरः परिवारः अवीजसेवृद्धे
यथागर्भीश्वगते मुक्रमार्तवे वाङ्मवरेणैः शिरसा च योनौ
जीवसेनके प्रकृतिः सविकाराव संगीचयो भवति कीलकवत्
तत्सर्वे गर्भसेनके कालेन। सकीलोदृष्टेः खुरैः प्रतिखरः
वर्द्धिता गर्भी यद्येतो योगः॥ सहि काय सेगो गच्छद्भुज ह्य
सेयुतः भवेन्नदा स मूर्तिभिः। शिराः सव वीजकाख्या योनौ
प्राप्तीति निगद्यते॥ स्थितः सपरिचः परिवेण तलः

गर्भनाशलक्षणदि अपविद्ध॥ गर्भजातिनी स्त्री लोगलिकावृत्तः
शिरायात शीतोमीतिरपत्रया। इति रत्नमाला॥
नीलोत्तशिरा हलिसागर्भस्य गर्भः उं नाभिगुडकः नाभिः॥
तोतथा मानसागेतभि मीत॥ गोऽ इति भाषा इति त्रिकोडे
रूपतायेः प्रपीडितः गर्भो। शेषः गर्भस्योऽव गर्भः॥
व्यापयते कुक्षौ व्याधिभिश्च॥ स्योदरादिना दकारलोयः॥
प्रपीडितः अतस्तु गर्भ गर्भदः उं पुत्रजीववृत्तः इति
लक्षणं यथा गर्भीस्येदनमाधीनो राजनिर्घटः॥
प्रणाशः पणववर्णता भवेदुक्ता गर्भरात्री स्त्री लपविशेषः गर्भदा
पूतिते शेषश्चातस्तु शिष्टो। इति व्याता तत्पथीयः पुत्रदा॥
इति माथवकरः शिशुः प्रजादा अथपदा थ सष्टिप्रदा
कुक्षिः सैथिः पनसकंदकं॥ प्राणिमाता दतायसदुमसन्निभा
इति मेदिनी मध्ये अस्यागुणाः मधुरते शीतते।
अथवकरः इति हेमचंद्रः॥ नारी पुण्यादिदोष पितराह अम
गंगादिसन्निहित देशः यथा नाशिते गर्भसेभूति दातव्ये।
भाद्रकसवतर्दृष्टोपावराक्रमे इति राजनिर्घटः॥
जलेतावन्नभं विजानीयाततर्द्धे गर्भनुत उं कलिकारीवृत्तः॥
तीरमुच्यते इति प्रायश्चित्ततत्वे विषलोगलिया इति भाषा इति
रेफसे योगोगात भकारस्य हिते भाव प्रकाशः॥
वकारमुक्तोऽप्ये॥ गर्भपाकी उं षष्टिकत्रीहिः षेवे
गर्भके स्त्री रजनी हेहे उरगत्रि यान इति भाषा इति हेमचंद्रः
इति भाषा इति हेमचंद्रः॥ गर्भपातकः उं रक्तणेभोजन
गर्भकः उं केशमध्यस्थितमाले वृत्तः इति जटाधरः॥
लोपारमाला इति भाषा॥ गर्भपातनः उं रीटाकरेजः॥
इत्यमरः॥ इति भावप्रकाशः॥
गर्भकरः उं पुत्रजीववृत्तः॥ गर्भपातनी स्त्री कलिकारीवृत्तः
इति भावप्रकाशः॥ इति राजनिर्घटः॥



गर्भपातिनी स्त्री विशाल्पावृत्तः ॥ सुतवर्णीता पुत्रामधेयद्वयेषु
 इतिजरायः ॥ स्वमेवापि मनोरथः आम्नादि
 गर्भरूपः त्रि तरुणः इति श्रीः फल माप्नोति स्वमेवुकमलादि
 प्रयोगः ॥ कन्या गर्भवती लक्षणं ॥
 गर्भवती स्त्री श्रुतगयत्या तत् । यथाकन्या गर्भवती गर्भे येषी
 यर्ष्यायः श्रुतवती २ गुविणी ३ मासि द्वितीयके पुत्रगर्भस्य ॥
 गर्भिणी ससत्ता ५ आयन्नसत्ता ॥ लिङ्गानि विपरीतमेवेत्ते ॥
 दोहदवती २ इति शब्दावली नपुंसकगर्भवती लक्षणं यथा
 उदीर्णी ८ गुवी ९ इति नपुंसकं यदागर्भो भवेद्गर्भो ॥
 हेमवेदः अथसद्योगृहीत ॥ १ दुदाकृतिः उच्यते भवतः ॥
 गर्भयाल्लक्षणं शुक्रशोणितयो पार्श्वे पुरस्तादुदरे महत् इति
 योने रस्त्रावोच्य अमोद्वः ॥ भावप्रकाशः ॥
 सावसादः पिपासा च स्नानिस्फूर्ति गर्भशया स्त्री गर्भोत्पत्तिस्थाने
 भोगभवेत् तस्या उच्यते ॥ तत् पिपाशाय यत्कृशययोर्मध्य
 कालीनलक्षणं यथा स्नानयोर्मुख वृत्तित्तरूपं यथा शोखनाभ्या
 कालीनलक्षणं रोमगन्धुर्गमलया कृत्तियोनिगवती सा च कीर्तिता
 अक्षिपत्ताणि वाप्यस्याः सेमीत्येते तस्या लक्ष्मीये तावन्तं गर्भशया
 विशेषतः कर्दयेत यत् प्रकीर्तिता यथा रोहित ॥
 शुक्लापि गंधादुद्भिजतेः शुभात् । मत्स्यस्य मुखे भवति रूपतः
 असेकः मदनेवैव गर्भिणालिग तत्सेव्योच तथा रूपी ॥
 बुध्यते पुत्र गर्भवत्याः ॥ गर्भशय्या विदुर्बुधाः इति
 लक्षणं यथा पुत्रगर्भमुतायास्ता भावप्रकाशः ॥
 नार्थ्यामासि द्वितीयके गर्भो ॥ गर्भस्त्रावः पुं गर्भयातः योदवसा
 गर्भीशये लक्ष्यः पिपाकारो ॥ इति भाषा यथा गत्रिभिर्मोस
 १ परेष्टुण दक्षिणाति महत् ॥ तत्प्राप्ति गर्भस्त्रावे विद्युत्पत्ति
 स्यात् प्राकृतीरे दक्षिणलैने । इति मनु अर्वाक सण्मासतः
 दक्षिणारुः सपुष्टः स्यात् प्रसन्न स्त्रीणां यदि स्यात् गर्भसेसवः ॥

तदामास समे स्त्रासा मणोचं कृतो कृतकालेव सवकाले
 दिवसेः स्मृतः अत ऊर्ध्वं तपने याज्ञवल्क्यनोक्तः योऽपाने
 स्त्रीणां स्यादपानात्रकं सद्यः निषाः स्त्रीणां तास पुग्मास
 षोडशे सपिपासो गर्भस्त्रावः संविशेत् इति मल्लतत्वे ॥
 वाततः इति कूर्मपुराणे ॥ तत्रक्रमः कृतस्त्रानादूर्ध्वं निषेक
 अथ गर्भस्त्राव निदान लक्षणं दिवसे सायं संध्याया मतीतायो
 अयाभिजात तीक्ष्णस्नानाश यतिः शुचिः सगोप्यः सुवेष्टाः
 ननिषेवणात् गर्भे यततिरुक्तस्य मंत्रेण स्त्रीणां दत्तापूर्वाभि
 सप्तले दर्शने भवेत् आवतर्षी मुखोपविष्टायाश्च वधादक्षिण
 तमासात् प्रसवेद्गर्भविद्वः ॥ हस्तेनोपस्थे स्पृशन् मंत्रेण यत्
 ततः स्थिर शरीरस्य यातः पेष्य ततः पुनरपि उपस्थे स्पृशन्
 षष्ट्यो गर्भीभिजात विषमाश्रम मंत्रेण यत् ततो भाष्या ॥
 पीडनाद्यैः पक्के दुमादिव फलेः सुययात् इति भवेदेव भट्टः ॥
 यतति लक्षणं मृतः करोति । गर्भीशयः पुं जगद्युः येन वेष्टितो
 यवनः खलु मृदुगर्भे मृलेव गर्भः कृतो तिष्ठतिसः इत्यमरः
 योनिजरादिषु मृतं संगे इति गर्भशय्या इति भावप्रकाशः
 माधवकरः ॥ गर्भीष्टमः पुं गर्भजननमासादष्ट
 गर्भस्त्रावी पुं हिताल हतः इति मासः तत्पार्थ्यायः देवमासः २
 राजनिर्घटः ॥ इति त्रिकोडशेषः ॥
 गर्भीगारे स्त्री गृहमध्यभागाः । गर्भिणी स्त्री गर्भवती योऽति
 शयन गृहे गृहीत गृहे इत्येके । इति भाषा इत्यमरः स्त्रीरावी
 इति भरतः तत्पार्थ्यायः ॥ हतः स्त्रीगड इति भाषा इति
 वासगृहे २ इत्यमरः गर्भीशयः गर्भिणवेक्षणं स्त्री कुमारभूता
 गर्भीयाने स्त्री दशसेस्कारोत्तमं गर्भिणीपरिवर्ष्या इति त्रिकोड
 प्रथमसेस्कारः यथा गर्भयाना शेषः ॥ (योप
 मृतो पुंसः सवने संदनात्पूरा गर्भीयजातिनी स्त्री मृतोह



गमनादिवशात् यस्या गभयातो कविकल्पदुमः ॥
 भवति सा गोः गावडाफेला ॥ गईणे स्त्री निरा इत्यमः ॥
 गाः इति भाषा तत्पर्यायः ॥ गही स्त्री निरा इति
 वेदत इत्यमः ॥ गहृ रत्ना वली ॥
 गमंत स्त्री तत्पर्याय विशेषः गहितं वि निर्दिष्टं यथा ॥
 मयना इति ख्यातः गडगड इति अति दयं हतालेका अतिमानेव
 केचित् इत्यमरो भूतस्य स्त्री कोरावाः अतिदुर्गं वलि वडः
 नडः इति मेदिनी ॥ सर्व मन्ते गहिते इति चाणको
 गर्भटिका स्त्री ग्रीहिभेदः माया गरीः वि अथमः निधः ॥
 इति भाषा तत्पर्यायः गर्भकृदः इत्यमः ॥
 २ इति रत्न माला ॥ गर्भवादी त्रिकद्वदः इत्यमः
 गर्भटिका स्त्री जरीतरेण इति गल भस्ते स्त्रावे इति ॥
 गज निर्जटः ॥ कवि कल्पदुमः ॥
 गर्भ मदे अहेका इति यावत् गल कः ३ तारेण इति ॥
 इति कविकल्प दुमः ॥ कविकल्पदुमः ॥
 गर्भः ५ अहेकाः इत्यमः ॥ गलः ५ कंदः गला इति भाषा
 अहेकारत्नया ध्यात्ते सर्वसंसा इत्यमः सर्जसः भुना इति
 कारणे अभिमानो भिभूते च भाषा इति मेदिनी वाद्य ॥
 रुद्र स्त्राधिदेवते इति भेटः गडक मत्स्यः इति ॥
 महाभारते आश्वमेधिकपर्व प्राह रत्नावली ॥
 गर्वीटः ५ हाः स्थितः दारपालः गलकः ५ गडक मत्स्यः इति
 इति त्रिकोड शेषः ॥ प्राह रत्नावली ॥
 गर्वितः त्रिगर्वयुक्तः अहेकतः इति गलकं वलः ५ गर्वगलस्थित
 जराधः गईः कुत्सने निराधो इति कं वला कृतिमोसे तत्पर्यायः सासा
 यावत् इति कविकल्प दुमः ॥ इत्यमः गलगोडः ५ सुनामायातरोगः
 गई ३ कि कुत्साया इति गग गंड इति भाषा तत्पर्यायः

निवडः अथपु रसमुक्त्वन्नय खरेवापि विवर्जयेत् इति ॥
 ते गले महान् वा यदि वा हस्तो माधव करः ॥
 गलगोडं तमादिशत तस्य गलग्रहः ५ यंजन विशेषः
 संप्राप्तिः वातः कफश्चापि गले तत्पर्यायः मत्स्यवेदः २ ॥
 प्रउष्टो मन्ते तं संप्रत्यतयेव इति प्राह वेदिका तिथि ॥
 मेदः कुर्वेति गंडकमशाः स्त्री विशेषः यथा कृत्स्नयत्
 गैसमन्विते ते गलगोड मातुः चतुर्थी च सप्तम्यादि दिनत्रये
 तोदास्त्रितः कृत्स्नसिगावनडः त्रयोदशी चतुष्के च अष्टावेते
 पूर्णवारुणे वा यवनात्मकस्त गलग्रहाः इति मदनात्वेनारदः
 पारुष्य युक्तश्चिरदृष्ट्याणां को अपि च आभानेतरं यत्र ॥
 यदुक्तं पाक मियाकदाचित् प्रत्याभो न विद्यते गर्गीदि
 वैरस्य मास्यस्य च तस्य जेतो ॥ मुनयः सर्वे तमेवाङ्ग गलग्रह
 भवेत्तथा तालुगलप्रशोषः ॥ इति राजमाने ३ ॥
 स्थिरः सवर्णी गुरुग्रहकेऽपि गले तिका स्त्री कर्करी सत्यवा
 तोमहोश्चापि कफात्मकत्वा वि धानिका इत्यमः ॥ भ्राता
 राभि बुद्धिभजते विगहाप्रप गले मेखला स्त्री गलसुत्रे कंठ
 चाते मेदरुजः कदाचित् मायुर्ध्व विशेषः तत्पर्यायः सूत्राली २
 मास्यस्य च तस्य जेतो भवेत्तथा इति हारावली ॥
 तालु गलप्रलयः स्त्रिया गुरुः गलग्रतः ५ मयूरः इति ॥
 पांडुरनिष्ठ गेयो मेदो भवः त्रिकोड शेषः ॥ जिह्वा
 स्त्र्यरुजोति केडः प्रलेवते लाव गलगुडिका स्त्री तालु दुस्त
 वदत्यमूलो देहानुरूपतयपदि आलजिव इति भाषा तत् ॥
 गुरुः स्त्रिया सतातस्य भवेच्च यर्ष्यायः सथा सवा २ वेदिका
 जेतो गलेण प्राह कुरुते च निर्य ३ लेविका ५ इति हेमचंद्रः ॥
 कृष्णत असेते सुडसर्व गात्रे रसोका ५ प्रतिजिह्विका ६ माथी
 सेवत सा गनीत मोचकात् ७ अलजिह्विका ८ इति ॥
 स्त्रीणो च वैद्यो गलगोडं नृभिर शहरत्नावली ॥



गल्लनी स्त्री कागी इति राज निर्वेदः ॥
 हेमवेदः ॥ गल्लः पुं मणिविशेषः इति।
 गला स्त्री अलेबुषा इति महा भारते ॥ (वत
 भावप्रकाशः ॥ गल्ल ३. धृष्टे प्रगल्भ इति।
 गल्लोक्तः पुं गल्लो गविशेषः इति कविकल्प दुमः ॥
 तत्पर्यायः रोहिणी २ इति गल्ल्या स्त्री गल्ल समूहः कंदाने
 हेमवेदः तत्पर्यायः पूर्वक समूहः इत्यमरः ॥
 लक्षणे यथा गलेः तिलः पित्त गल्लः पुं गोः गल्ल इति ॥
 कफौव मूकितौ प्रदुष्यमोसेव भाषा इति हेमवेदः ॥
 तथैव शोणिते गल्लोयसेवेय गल्लवातुरी स्त्री उपधानविशेषः
 कौस्तुभोक्तौ निर्हेतुसूत्राथ गल्लवालिका इति भाषा इति
 रयेव रोहिणी इति माधवकरः जटा धरः ॥ (३
 गल्लानिलः पुं मत्पविशेषः गल्लकः पुं ववकः मयपानया
 तत्पर्यायः गंगादेयः २ इति इति हेमवेदः इदानीलमणिः
 त्रिकोडशेषः गल्लानिकः ॥ इति त्रिकोडशेषः ॥ (दुमः
 गल्लविल इति व कवित्यादः गल्ल ५ कुत्सने इति कविकल्प
 गल्लिः पुं शक्तोपपूर्वहोदयः गवयः पुं गल्लकेवल मृत्युगोसदृश
 गडिया गरु इति भाषा ततः यश्चुः तत्पर्यायः गवालुकः २
 पर्यायः इष्टहवः २ इति इति त्रिकोडशेषः वनगोः ३
 हेमवेदः ॥ वल्लभदः ५ महागेयः ५ तन्मोस
 गल्लितः त्रि पतितः तत्पर्यायः गुणो यरुषते इष्टहवसेव इति
 सल्लः २ ५ सल्ल ३ ५ सल्लः ५ राजनिर्वेदः वानरविशेषः सत
 पत्रः ६ व्युतः ३ इत्यमरः ॥ वेवस्तत पुत्रः यथा पुत्रा ॥
 गलेगंडः पुं पतिविशेषः ॥ वेवस्ततस्यात्र येव कालोतको
 तत्पर्यायः मर्कटः २ इति ॥ यमाः गयो गवालो गवयः शरभो
 त्रिकोडशेषः ॥ गेधमादनः इति रामायणे ॥
 गल्लनी स्त्री कागी ॥ इति गवयी स्त्री गवय स्त्री तत्पर्यायः

वनधेनुः २ भिल्लगवी इति गवालः पुं गवामल्लीवयः जानाला २
 राजनिर्वेदः ॥ जाली इति भाषा तत्पर्यायः
 गवराजः पुं हवः इति ॥ वातायने २ इत्यमरः वयु ॥
 शब्देदिका ॥ इत्यमरः ३ जाले ५ जालके ॥
 गवल्ले स्त्री महिषधुंगे इत्यमरः इति कोषोत्तरं इति भरतः ॥
 गवल्लः पुं वनमहिषः इति वानरविशेषः इति मेदिनी सत
 हेम वेदः ॥ वेवस्तत पुत्रः यथा पुत्रो वेवस्त
 गवावी स्त्री मत्पविशेषः ॥ तस्यात्र येव कालोतको यमाः
 यो कालमाव इति भाषा तस्या गयो गवालो गवयः शरभो
 गुणाः अजीर्णकारित्वे गुरुते गेधमादनः इति रामायणे
 प्रकोपनत्वेव इति राजवल्लभः गवाली स्त्री गोडुवा गोमुक इति
 गवादने स्त्री चासः इति ॥ भाषा इत्यमरः इद्वारुणी ॥
 शब्देदिका ॥ गवालसमा इति भाषा शारदाटः
 गवादनी स्त्री इद्वारुणी गवो शेतडा इति भाषा इति ॥
 चास भक्षणधारः गरुचास राजनिर्वेदः अयराजिता इति
 खाड्वार गडा इति भाषा इति रत्नमाला ॥
 मेदिनी नीलायराजिता इति गवीश्वरः पुं गवोस्वामी तत
 राजनिर्वेदः ॥ पर्यायः गोमान २ गोमी ३
 गवालुकः पुं गवयः इति इत्यमरः गवेश्वरोपि ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ गवेडः स्त्री धान्यविशेषः गडा ३
 गवाश्वनः पुं गोभक्तकः पुं इति भाषा इत्यमरः ॥
 इति भाषा यथा माताप्येका गवेधुः पुं गवेडः इति ॥
 पिताप्येको ममतस्यवर्तिनः भरतः ॥
 अहं मुनिभि रानीतः सवानीतो गवेधुके स्त्री गौरिके इति
 गवाश्वनेः इत्युद्भटः ॥ राजनिर्वेदः ॥
 गवाधिका स्त्री लाता इति गवेधुका स्त्री तृणाधान्यविशेषः
 रत्नमाला गवाधिकापिपावः गडा ३ देधान इति च भाषा ततः



पर्यायः गवेडः २ इत्यमः ॥ गद्यतिः स्त्री ये दिसहस्रयुः
 गवेधुः १ गवेडका ४ इति इति प्राचारीवः क्रोशहवे
 तट्टीका लडा ५ गोजिहा ६ तत्पर्यायः क्रोशयुगे २ ॥
 गुद्रा ७ गुम्यः ८ इति लमाला इत्यमः गद्यते १ गोरुते ४
 नागवला इति राजनिर्घटः गोरुते ५ इति भर्तृहृत ॥
 गवेरुके स्त्री गोरिके इति गद्यस्यतिः गद्या ६ गद्यती ७
 त्रिकोशेषः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 गवेषका स्त्री वृत्तविशेषः गद्यती स्त्री गद्यतिः इति
 गोरुत्वा उलिया इति भाषा हेमचंद्रः ॥
 इति प्राच्यचंद्रिका ॥ गद्य त क गद्यने इति ॥
 गवेध त क मार्गणे इति कविकल्पद्रुमः ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ (इत्यमः गद्यने स्त्री वने इत्यमः
 गवेधला स्त्री स्त्री अनेधला गद्यने डः खे इति मेदिनी
 गवेधिते त्रिअनेधिते इत्यमः गद्यनः त्रि डगीमः डध्यवेधः
 गवेधः ये उन्नमगवः गोम्यः तत्पर्यायः कलिलः इत्यमः
 प्रशस्तः इति व्युत्पत्तिः गद्यने स्त्री गद्यदेभः इत्यमः
 गद्ये त्रि गद्यसर्वे गोसेवेधि वने इति मेदिनी गेदने ॥
 तत्तुड्यगोमयादि इत्यमः इति हेमचंद्रः ॥
 गोहिते इति मेदिनी ॥ गद्यः ये निकुंजः इति मेदिनी
 गद्ये स्त्री ज्या गद्यये इति गद्यो स्त्री गद्य इति प्राच्यचंद्रिका
 मेदिनी ॥ वली गा ३ गद्यो इति कविकल्पद्रुमः
 गद्या स्त्री गोसमूहः तत्पर्यायः गद्यलि लतो जन्मनि इति
 गोत्रा २ इत्यमः गद्यतिः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 ज्या इति हेमचंद्रः गोरोचना गा स्त्री गाद्या इति पुरुषोत्तमः
 इति राजनिर्घटः ॥ गोगे त्रि गोगासेभूते इति ॥
 गद्यते स्त्री क्रोशः गद्यतिः मेदिनी ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ गोगः ये भीष्मः कार्तिकेयः

इति मेदिनी ॥ गद्यवटी स्त्री वतंगकीग्रमथे
 गोगादः ये मत्स्य भेदः क्रोशविशेषः यथानौकेका
 विगडिमाव इति भाषा इति वटिकायस्य विघते ललेनयदि
 प्राच्यचंद्रिका वली गद्यवटीति विख्याता पदेतस्य
 गोगादकः ये गोगादमत्स्यः नड्याति इति तिप्पादितत्वे
 इति प्राच्यचंद्रिका वली गद्ययत्स्यः त्रि गोगादपासकः
 गोगादेयः ये गोगादमत्स्यः ॥ इत्यागमः गद्ययतिसेवेधी ॥
 इति प्राच्यचंद्रिका वली गद्ययति भावे स्त्री ॥
 गोगायनिः ये भीष्मः इति गायिका स्त्री गायिसमूहः
 त्रिकोशेषः कार्तिकेयश्च बहुवेषणा इत्यमः ॥
 गोगाये स्त्री सती भुक्ताः गोगादेवः ये स्त्री अर्जुनयुः
 केशरु इत्यमः मुल इति युवमीत्रे इति मेदिनी ॥
 हेमचंद्रः ॥ गोगीवः ये स्त्री अर्जुनयुः
 गोगेयः ये भीष्मः कार्तिकेयः इत्यमः कार्तिकेय इति
 इति हेमचंद्रः स्त्री शमत्स्यः मेदिनी ॥
 इति त्रिकोशेषः भद्रमुक्ता गोगीवी न ये अर्जुनः इति
 इति राजनिर्घटः ॥ त्रिकोशेषः अर्जुनवृत्तः
 गोगेरुकी स्त्री गोगात्ते इति राजनिर्घटः ॥
 इत्यमः ॥ गाना त्रि गायकः इति संगीत
 गोगेष्टी स्त्री कटशर्करालता शमोदः ॥
 इति भाषा इति प्राच्यचंद्रिका गानः ये कोकिलः इत्यमः
 गोजिकायः ये वतिकपती गेयवः इति मेदिनी ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ गानः त्रि गेयणः इति मेदिनी
 गादे स्त्री अतिशयः वृद्धे गायनः इति सिद्धोत्तमोद्य
 तद्युक्ते त्रि इत्यमः ॥ मुणादि वृत्तिः ॥
 गादमुष्टिः पुंल्लङ्कारो गानं त क डः शेषित्ये इति
 इति मेदिनी ॥ कवि कल्पद्रुमः ॥



गात्रे स्त्री श्रेष्ठे इति मेदिनी ॥ योग्ये हृष्टे पिष्टे वासोयद्रुष्टे
हस्तिपूर्वजेवादिदेशः हस्त्यायः तत्पर्यायः वृत्तिः २ वृत्तिके ३
पादादि सन्मुखभागः हस्तिपादा विलेपने ४ इत्यमरः
घवयवसमुदयः गा इति भाषा गाथकः त्रि गाथकः इति
तत्पर्यायः कलेवरी २ वपुः ३ त्रिकोडशेषः ॥ (भाषा
सेहनने ४ शरीरं १ वर्या विप्रह गाथा स्त्री स्मोकः सेस्तुताय
५ कायः ८ देहः ९ मूर्तिः १० सातप्राकृत भाषा गेये ॥
तनुः ११ तनुः १२ इत्यमरः ॥ तद्वगीते हते तत् अक्षरः
इदियायतने १३ श्रेष्ठे १४ लेखे ॥ संख्याते यद्ये इति मेदिनी ॥
१५ भूषणः १६ मत्सरणं १७ वेरं गाथ ज ३ प्रतिष्ठायो यद्ये
१८ सेवः १९ वृणः २० वेधः २१ लिप्से इति कविकल्पद्रुमः
पुं २२ पिंडः २३ पुद्गले २४ गाथः पुं स्थाने लिप्सा इति
इति हेमचंद्रः भूतात्मा २५ हेम चंद्रः ॥ (क
स्वर्गलोकेशः २६ स्वेयः २७ पंजाः गाथिः पुं चंद्रवैश्वीयकुशि
२८ कुले २९ वले ३० इति राज पुत्रः सत्तकान्यकुब्जदेशस्य
जराथरः ॥ राजा विश्वामित्रमुनिपिताव
गात्रभंगा स्त्री मृकशिंवी इति इति महाभारते ॥
शत्रुवैद्रिका ॥ गाथिजः पुं विश्वामित्रमुनिः
गात्रमार्जनी स्त्री शरीरमार्जनार्थं इति त्रिकोडशेषः ॥
वस्त्रं गामोक्ता इति भाषा गाथिपुं स्त्री काम्यकुब्जदेशः
इति लोकप्रसिद्धिः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
न गाथिभूः पुं विश्वामित्रमुनिः
गात्रसेकोवी पुं जाइकजेतुः ॥ इति शत्रु रत्नावली ॥ (ति
इति राजनिर्घटः ॥ गाथेयः पुं विश्वामित्रमुनिः
गात्रसेलवः पुं सेलवस्ती इति हेम चंद्रः ॥
हेमचंद्रः ॥ (न गाने स्त्री गीते इत्यमरः ॥
गात्रानुलेपनी स्त्री गात्रानुलेप तत्पर्यायः गेय इति गीतिः ४

गोथर्व ५ इति हेमचंद्रः ॥ इति मेदिनी सप्त स्वरोत्तरीत ॥
धनिः इति धरणी तृतीयस्वः सत्तकाग स्वतन्त्रः
गानिनी स्त्री वचा इति शत्रुवैद्रिका तस्यान्यादिः वायुः समुद्रतो
गोतः त्रिगोता इत्युणादिकोषः नाभेः कंद शीर्षं समाहतः नाना
गाथकः इति सेलिप्रसार ॥ गोथवहः पुण्ये गोथार स्तेन
उणादिवृत्तिः ॥ हेतुता इति भरतः अपिच ॥
गोत्री स्त्री गोत्री हृषवास्तकः नाभेः समुद्रतो वायुर्गोथ ॥
गरुडगादि इति भाषा इत्यमरः श्रोत्रे च बालयन सशस्त्रस्तेन
टीकायां राय मुकुटः ॥ निधीति गोथारस्तेन कथ्यते
गोदिनी स्त्री गोगा इति वतसः येषमेव यजे मध्यमे
त्रिकोडशेषः शत्रु रत्नावली च कृतयोमताः ज्येष्ठमेधेवतेति स
अक्रमाता इति श्रीभागवते हे गोथारनिवादके इति संगीत
गोदिनी सतः पुं भीष्मः इति रामोदरः ॥
त्रिकोडशेषः अक्रुरः इति गोथारराजः पुं शकुनिः इति
श्रीभागवते ॥ महाभारते ॥
गोथर्व स्त्री गाने इति हेमचंद्रः गोथारी स्त्री धृतगष्टराजयन्त्री
गोथर्वः पुं गोथर्वः इति हेमचंद्रः सातुदुर्योधन माता इति
अष्टप्रकार विवाहोत्तरीत ॥ महाभारते जिना नो शासन
विवाहविशेषः यत्र कन्यावर्यो देवताविशेषः इति हेमचंद्रः
रन्योन्यानुरागात् त्वेमेभार्या यवासः इति राजनिर्घटः
त्वे मेयति रिति निश्चयः सः डरालभा इति भावप्रकाशः
यथा गोथर्वः समयात्मियः इति गोथारेयः पुं दुर्योधन राजः
मनुः तत्संवैधिनि त्रि ॥ इति त्रिकोडशेषः ॥
गोथार स्त्री गोथारमः इति गोथिकः पुं लेखकः संगीथ
त्रिकोडशेषः ॥ व्यवहारी गोथवणिक इति ख्यातः
गोथारः पुं तिहारेनेवुहीयस्यो इति मेदिनी सप्तश्रेवष्टात राज
नरदेशः कोथार इति भाषा यशोजातः इति पराशर्यद्विः



कीटविशेषः गोथियोका ॥ इयं तृतीयायाः आदिमध्ययो
 इति भाषा इति शहरावली ॥ लघुगुरु गुरुलघु अस्ते गुरुये
 गायकः त्रिगताया करणे ॥ क्रमेणोदाहरणानियथा आलो
 गोभीर्यं क्ली गोभीरता यथा ममचित्ते नित्ये तनुमथा
 मेवनिर्दोष गोभीर्यप्रतिनाद प्राशिवदनानो वृजतरुणीना
 विधायिता इति जिनवागुणे ॥ हरे सोमराजी समाते यथाः श्रीः ३
 हेमवेदः ॥ इति कुंदो मेजरी त्रियदादेवी
 गायकः त्रिगानकर्ता इति ॥ इति मेदिनी सानत्रिपादछात्र
 शहरावली तत्पर्यायः ॥ कुंदो मुक्त मेजालिका वेदमाता
 गायनः २ गायकः ३ इति ॥ हिजैरुपास्या तस्या नामुमुत
 त्रिकोडशेषः गाता य तस्य पतिर्यथा गायते त्रायते यस्मात्
 दोषायथा लज्जिते भीतमुनेषु गायत्री तैततः स्मृता इति
 अथक्त मनुनासिके काकस्वः स्मृतिः सापित्रस्त्याः पत्नीपथा
 शिरः कपोलयस्यान विवर्जिते अर्धयुगा समाहता एहिरेवि
 विस्वरेवि मेवैव विस्त्रिष्टे विष तरान्विता उदुताश्चाग्रयः सर्व
 मा हते वाकुले तालहीनेव दीप्ताकालमुपा गाताः साविमुक्ता
 गातुर्दोषास्तु ईश इति लक्ष्मीनीयापि चायाति सती
 सेगीतदामोदः ॥ नैवेह टपते हृदयायागो
 गायत्री ७ एदिशस्तः इति नैवेह टपते
 भातः ॥ मेकाकिनीयास्ययावत्रायोतिताः
 गायत्री स्त्री एदिशस्तः इत्यमः सियः ब्रूहि गता विरचितेति शक्ति
 वः वरकेदोविशेषः तस्यावृत्ति मुहूर्तके वदमानो तथा ध्यु
 सिविधा यथा तनुमथा प्राशि स्मृता देवमुपागमत सावित्री
 वदना २ सोमराजी २ आघायाः वाकुलादेवी प्रसक्ता गृहकर्माणि
 आद्यंतयो गुरुद्वये मध्ये ॥ सख्यानाभ्यागतायावत्तावत्र
 लघु द्वये गमने मम
 द्वितीयायाः आदि एवमुक्तोस्मि वेदेव ॥

भवेदत्र तत्कुरुष्व पिता मह सीमेतिनी काचिमन्त्रो धन्यतरा
 एवमुक्तेतरा वाकोकिंचित् ॥ यतः अनेनाहं समानीता ॥
 कोपसमन्वितः पत्नीचान्या ॥ यस्पदग्राचरे गता एवेचिता ॥
 मदर्धतु श्रीमेनेव समानय परादीनायावत्सामोपकन्यका
 प्रवर्तते यथा यज्ञः कालहीनो भवत्येवा महाभागा गायत्री
 नजायते तथा श्रीमेविधेहिते नामतः प्रभो तावेदवमहाविस्तुः
 नारीकोविडपानय एवमुक्त ॥ शोक्तवानिद मुत्तमे अनुग्रहेण
 स्तथा प्राक्रोगता सर्वधरातले देवेश अस्याः पाणिग्रहे कुरु
 स्थियो दृष्टास्त्यास्तेन सर्वास्त गोधर्वेण विवाहेन उययेम ॥
 लपरिश्रमाभीरकन्यासरूपा पितामहः अस्याध्याने यथा
 सभाषाचारुलोचनाददर्शिता चेताने चतरूपासिष्णुकेन
 सचावंगी कमलायतलोचना समा मता विभ्रती विपुलावुरु
 कासिक सकुतश्चरनागतासक कदलीगर्भकोमलोपलभ्ये
 कथ्यता एकाकिनी किमर्थं च कोरुत्सपेकजेव सतिमिले
 वीथिमधोवतिष्ठतिरुपाविता वसानावसने लोमेरकेचाद्रुत
 वसाकन्याशक्रोशवाच वेपती ॥ दर्शने प्राशिरश्मि प्रकाशेन
 गोपकन्या अहं वीरविक्रैतमिह हारेणो रसिराजसे दिव्यकुंठल
 गो रसे समागता हतादीना ॥ पूर्णाभ्या अवलम्बो विभूषिता
 प्रगृहीत्वा यथेप्सिते एवमुक्त वेदमो गणमुक्तेन विभुद्वये ॥
 लदाशक्रो गृहीतातो कोरुके विराजते मुकुटेन त्रिगुणेन ॥
 आनीयतो विष्णुलासी यत्रला केशवेधेन प्राभिना भुजगा
 व्यवस्थितः कमलादीस्फुराणा भोगसदृशो भुजो भुजयतो
 मुडरीक निभेत्तणो गधर्वेण दिशः स्तनोते कटिनो देवि
 तदावलाग्रहीते मन आदये वर्तलो सम वृचको जघने
 प्रतलमात्मनो दाने गोपकन्या नातिमुधेण विवलीभिश्चसे
 यमन्यत यदेवमो मुता विलीर्ण स्पष्ट
 सरूपत्वा ॥ जघना सञ्जीव ॥

श्रेष्ठजाभरणतथात्रैलोक्य ॥ श्रीमोसातिगरीयसी ततो ॥
 वारिणी साते जगतामेवपावनी ॥ पितर्कृष्णसाणि पुराणेतेभ्य
 अस्यावेदिकतांत्रिक ध्यान यवचततोऽपि धर्मशास्त्राणि
 दृष्टेगुह्यत्वादत्रनलिरिवते ॥ तेभ्योगुर्वीकृतिर्नृप ततो
 तस्योजयफलैतत्रास्त्राणान् स्तुयन्निषत श्रद्धागायत्रीवतेतो
 तिगायत्रीवाक्ये विशेषात् पुष्करे ॥ धिकावाचवाचकसेवेधो
 स्त्रात्तामो जज्ञा वेदमातरे ॥ गायत्र्याः सवितुर्द्वयोः वाद्यो
 प्रतिशदकृतान्दोषात्राश्रयः ॥ सासवितासाज्ञात गायत्री
 द्विजोत्तमाः मदीयेः किलजाये वाविकापरातोदवी मुप ॥
 स्तुतारणाय विभिः क्रतेः ब्रह्म तिष्ठेते ब्राह्मणायेजितेन्द्रियाः
 हन्यासमेपायेतत्तुणादेव ॥ सूर्यलोके ते प्रयोति क्रमान्
 नपति दशभिर्जन्मजनिते क्लिबपायिवा इति पञ्चपुराणे
 शतेनत पुरा कृते त्रिपुराते ॥ गायनः त्रिगायकः गानोपजीवी
 सहस्रेणानात्रकार्यविचार इति त्रिकोऽशेषः जल्यकः ॥
 एतः एतदस्थितावाहेजगद्वाते इति थानी ॥
 मयातिदेमाताहे सर्ववेदानो ॥ गारित्रे स्त्री तदनेऽस्तुणादिकोषः
 यदेः सर्वैरलेकता जज्ञामो ॥ गारुडे स्त्री मरकतमणिः इति
 परमोसिद्धिदास्येति द्विज राजनिर्घटः गारुडपुराणेति
 सत्तमाः प्राथान्यममजाप्येन पुराणे स्वर्ण इति हेमचंद्रः
 सर्वलोकोभविष्यति ॥ विषमेवः इति जटायुः ॥
 तस्यामाहास्यादि उपलभ्यत गारुडिकः पुं विषवेद्यः इति
 सावित्रीनोपतिष्ठेत्तयोद्विजः शब्द रत्ना वली
 काले त्रिकाले सप्ताहात्सपते गारुडी स्त्री पातालगारुडीले
 लात्र सेशयः गायत्री मेव इति राजनिर्घटः ॥
 तोयाख्ये दत्तेयेनोजतित्रये ॥ गारुडते स्त्री मरकतमणिः
 काले सावित्रिकेण सातेनरते इत्यमरः ॥
 जगत्रये श्रद्धादशसविद्या स गारुडतयत्रिकासीपावीनत

इति राजनिर्घटः ॥ यथा राहकादिन्यातिशेषित्य
 गार्गके स्त्री गार्गस्या यत् ॥ मेऽगालन रहितोऽत्रैतत्कल्पक
 इत्यमरीकायां राय मुकुटः अरुभवति इति भवदेवभट्टः
 गार्गी स्त्री गार्गस्य यत् ॥ गालवः पुं मुनिविशेषः ॥
 इति मुग्धवोधे ॥ लोभहृत्तः इति मेदिनी ॥
 गार्गी पुत्रकायनिः पुं गार्गी पुत्र चेतलाधः इत्यमरीकायो ॥
 वेशः अस्वरूपोत्तरे गार्गी पुत्रा सामीकेऽनुकृतः इति ॥
 यनिः गार्गी पुत्रिः इति पार्थिवानि शब्दवेदिका ॥
 व्याकरणे ॥ गालिः पुं शायः इति ॥
 गार्ग्यः पुं गार्ग्यपुत्रमयत्वे इति त्रिकोऽशेषः ॥
 ग्यवोधव्याकरणे ॥ गालितः त्रिद्वीकृतः गलान
 गार्हपत्यः पुं गार्हपत्यवाणः इति इति भाषा यथा गालितस्य
 हेमचंद्रः गार्हपत्येति ॥ सवर्णस्योऽशोऽनसीसक
 गार्ही स्त्री लिप्सा यथा मिति रत्नावली कृतगालनः
 पीताजलानो निधिनतिगार्ही यथा तथा पचेत्तथाऽगालित
 त इति मातृः ॥ मेऽअरुभवति इति कालेशिः
 गार्हपत्यः पुं शुभपत्यपुत्रवाणः गालिनी स्त्री मुद्राविशेषः यथा
 इति महा भारते ॥ कनिष्ठो गृहको सक्तो करयो
 गार्भिणे स्त्री गार्भिणी समूहः रितरेतरे तर्जनीमध्यमानामा
 इत्यमरः ॥ संहता भुय वज्रिता मुद्रया ॥
 गार्भिणे स्त्री गार्भिणी समूहः गालिनी प्रोक्ता श्रोत्रस्यापरि
 इत्यमरीकायो भरतः ॥ वालिता इति तेजसाः ॥
 गार्हपत्यः पुं यज्ञीयाविशेषः गालोऽस्त्री यमवीजे इति
 गृह्यतिर्गृह स्वामीतेननित्य राजनिर्घटः ॥
 समूहः इत्यमरः भरतो ॥ गारुड उ. विलोडने इति
 गालनं स्त्री क्षारोऽन्नगरात् कवि कल्पद्रुमः ॥
 इत्यादिभाषा यथा तथा पचेत् गिरा स्त्री वचनं इति त्रिकोऽशेषः



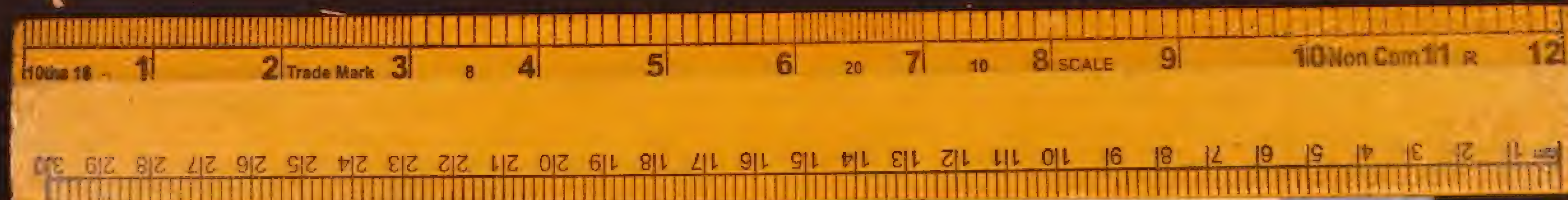
गिरिपुं पर्वतः इत्यमरः ॥ त्रिकोऽशेषः चेतकिणिहीवतः
 गेडकः इति विष्णुः वत्स रोगः ॥ अथ राजिता इति राजनिर्घटः
 विशेषः इति मेदिनी पारदस्य गिरिकली स्त्री अथ राजिता
 शेषविशेषः यथा नामो ॥ इत्यमरः यवानः इति ॥
 वेगो मलो वङ्गिष्ठो वल्ये वविये शब्दवेदिका ॥
 गिरिः अस्याग्निर्महादेवा ॥ गिरिका स्त्री बालमृषिका इत्यमरः
 निसर्गात् पारदे स्थिताः इति गिरिकानः पुं गिरिगोमेणकः
 रत्नावली सत्रासिनो पदति वत्सहीनः इति सिद्धांतकौमुद्या
 विशेषश्च ॥ मुणादिहतिः ॥
 गिरिः स्त्री निगारंगेला इति गिरिगुडः पुं गेडकः इति ॥
 भाषा इत्यमरः बालमृषिका हेमचंद्रः ॥
 इत्यमरीकायाः श्रमानाथः गिरिजं स्त्री अभुके शिलाजत
 पूज्ये त्रि इति मेदिनी ॥ शैलजं लोहे इति मेदिनी ॥
 गिरिकंदकः पुं वज्रः इति गेरिकं इति राजनिर्घटः ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ (व) गिरिजः पुं मधुकवत्तविशेषः
 गिरिकदेवः पुं नीयः थारकदे तत्पथीयः गौरशकः २ मधूलः
 इति राजनिर्घटः ॥ ३ स्वल्पयत्रकः ४ इति रत्नमाला
 गिरिकदली स्त्री पर्वतीयकदली गिरिजा स्त्री पार्वतीमातुलंगी
 तत्पथीयः गिरिभा २ इति मेदिनी चेत उद्गा इति
 पर्वतमेवा ३ अरण्यकदली ४ रत्नमाला स्तदपायाणभेदा
 वङ्गवीजा ५ वनरेभा ६ गिरिजा ७ प्रायमाणालता कारीवृक्षः ॥
 राजवत्सभा ८ अस्या गुणाः १ मल्लिका गिरिकदली इति
 मधुलं हिमलं वल वीर्यं २ राजनिर्घटः ॥ गिरिजामले
 हृदिकारिते तत्तत्तत्प्रापित स्त्री अभुके इत्यमरः
 दाहशोषप्रशमनते दुर्जरते ठीकाया रायमुकुटः ॥
 मरुतं व इति राजनिर्घटः ॥ गिरिज्याः पुं वज्रः इति
 गिरिकणिका स्त्री एष्यवी इति शब्द रत्नावली ॥

गिरितः त्रि गिरितः भूतितः हेमचंद्रः ॥
 इत्यमरीकायां रायमुकुटः ॥ गिरियाकः पुं गेडकः इति
 गिरिभातः पुं गेरिकं इति शब्द रत्नावली ॥
 राजनिर्घटः ॥ गिरिवासी पुं हस्तिकंदः इति
 गिरिनिवः पुं महारिखलः ॥ राजनिर्घटः शिवः इत्यमरः
 इति राजनिर्घटः ॥ गिरिषाः पुं शिवः इत्यमरः
 गिरिपीलुः पुं यरुषकवृक्षः गिरिशालिनी स्त्री अथ राजिता
 इति राजनिर्घटः ॥ यथा पारिभेदे पाटलाववकुलं
 गिरिपुष्पकं स्त्री शैलेयं इति गिरिशालिनी इति वामन
 राजनिर्घटः ॥ पुराणं ॥
 गिरिप्रिया स्त्री चमरीगवी इति गिरिमृगः पुं गणेशः इति
 राजनिर्घटः ॥ शब्द रत्नावली ॥
 गिरिभक्त पुं पाषाणभेदकवृक्षः गिरिसारः पुं लोहे वेगो
 इति भावप्रकाशः ॥ मलयपर्वतः इति मेदिनी
 गिरिभूः स्त्री लङ्गपायाणभेदा गिरिस्ता स्त्री पार्वतीयथा
 इति राजनिर्घटः पार्वतीच ॥ अवतुवे गिरिस्ता प्राशिभूतः
 गिरिमल्लिका स्त्री कुटजवृक्षः प्रियतमाविश्रान्तवोरुदिसद
 इत्यमरः ॥ भगवतः पदमुगे इत्युद्भटः
 गिरिमाणः पुं हस्ती इति ॥ गिरिषाः पुं शिवः हिमालय
 शब्द रत्नावली ॥ शेषः पर्वतः बृहस्पतिः इति
 गिरिमृत् स्त्री गेरिकं इति त्रिकोऽशेषः मेदिनी गिरिलः पुं जेदी इति शब्दवेदिका
 गिरिमृद्भवे स्त्री गेरिकं इति गिरिलग्राहः पुं नक्रः इति
 राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः ॥
 गिरिभेदः पुं विह्वलदिरः इति गिरिलने स्त्री गिरिणे भलणे
 रत्नमाला श्रिभेद इति वायाटः इत्यमरीका ॥ (का
 गिरियकः पुं गेडकः इति ॥ गिरिलिः स्त्री गिरिलने इत्यमरीका



गितिते त्रि भित्ति इत्यमरः यस्य न वेतसि मनुष्य वृषभो
विष्मः पुं सामवेदेवता गाय लोके विधिनेव सर्वचितः ॥
क इत्यादि कोषः ससारः खदग्यानामनुमानामनु
गीः सी वाको सरस्वती ॥ गृहात् प्रभुणाशं करोणात्र गीत
इत्यमरः ॥ वायप्रकाशिते गीते वाद्ये ॥
गीते स्त्री गाने इत्यमरः ॥ तथा नृत्ये तौर्यं त्रिकमिदं मते
तस्य लक्षणं धातु मातृ समापुते तूर्यं शब्दे मृदंगे स्थातु मृजे
गीतमित्युच्यते बुधेः तत्र नादा पिचट्टपते गीतज्ञो यदि।
लको धातु मीतु रत्ता सेवयः गीतेन न प्रोति परमे पदे ॥
तद्विविधे यथा गीते वदिविधे रुद्रस्यानुचरो भूत्वा तेनैव सह
श्रोतु यत्र गात्र विभागतः यंत्रे मोदते गीतेन हरिणा रोग ॥
स्यादेव वीणादिगात्रे तत्र तत्र प्रामुख्ये पियलिनाः वनाद्ययोति
मते अपि च निवदमनिवदेव गीते फणिनः शिशोवन रुदति च
द्विविधं मच्यते अनिवदे ॥ कृतिवमत कृतये किमतः परे
भवेद्गीते वर्णीदिनियमे विना फणिवरोऽप्यतरो वतयेचमः
यद्वागमक धातुज्ञै रनिवदे अपि मृतो यदवाप मया लसो
विना कृते निवदे च भवेद्गीते मधुर गीत वशीकृत शोकरः ॥
तालमानसं चिते कंदो ॥ यस्मानेद विवर्द्धनमभिमत फले
गमक धातुज्ञै र्वर्णीदिनियमैः वशीकरणे सकलजनविभक्तशो
कृते ऋग्भिः याज्ञ मभूद्गीते विमुक्तिवीजं परे गीते गीते ॥
सामभ्यः समययत यज्ञभ्यो पीनययोधरा समदना नारी ॥
ऽभिनयाजातारणाश्चाश्चर्याः विवित्रा कथारम्यं हर्म्यतले ॥
स्मृताः अथ सगीतलक्षणं ॥ संधीषु किरण शोदीपिता ॥
तालवायानुगे गीतेन ही भव्यं यामिनी चित्तज्ञाः सरुदः सताः
गीयते नृत्यस्यानुगते रोगतत समुन सोभताः पुनः सवकाः
संगीतकमुच्यते अथ गीत। मुद्दे गीत फले कवितु मवल
प्रशंसा संगीतकेन रम्येण मुखे ससारं सारा मताः मुह ॥

शालग सेकीर्ण भेदाङ्गीते विधा। स्रष्टा गुरुवलो गीता च गोवि
मते मुहसूत्रे विप्रतिपत्त्याप्ला स्रष्टा हेमोकोप्यथ कारिका
सोद्यभवासपाटकरणे तत्पेव त्रिपदिके न्यतानि कामद्विधा
तालेश्वरः कैरात स्मरवक्रपाल सेत्तेपेण वतुद्दृष्टप्रकटितान्ये
विजयागधे त्रिभिर्ग स्रष्टा ॥ त्रायमानिक्रमात् इति संगीत
देकीवर्ण सरः पुटोहिपदिका दामोदरः प्राहिते त्रि ॥
मुक्तावली माहकाले वादेऽक इति मेदिनी ॥
वर्तनीति कथिताः मुहसूत्रे गीतमादी पु किन्नरः इति
विप्रतिः प्लादीना मेतेयो। शहरत्नावली ॥ त्रिति
विप्रतिसेत्याकानो प्रवेधगीता गीता सीयेधविशेषः भगवद्गी
नामेगानिषदभवेति तथाचपदे त्यातासातु अर्जुनस्य मोह
तेनो विरुदमतालः गाढः सरः निहत्यर्थं महाभारतीयभीष्म
स्रष्टायलादीनां घडेगानि ॥ पर्वतगीता कर्मायासनाज्ञान
कथितानि विविचिनायेन रुक्ते कोऽत्रयात्मिका दृष्टायायी
नदेशीये गीते राघोऽभि ॥ श्रीकृष्णोक्ता यथा भारते
जायते श्रीश्रीचारेण वर्णीनां सर्ववेदार्थोभारतार्थं प्रकृतस्रष्टाः
तथाचैव प्रसारणे लिङ्गान्यते गीतायामेति तेनेये सर्वशास्त्रमयी
विसेधोच संपुक्तात्तमोत्तरे नता इयमष्टादशध्यायी क्रमात्
परिवर्तेऽक्षराणां च ह्रस्वी च षट्कत्रयेण हि कर्मायासिज्ञान
यातिक्रमे अथ शालगसूत्रं ॥ कोऽत्रितयात्मानि गद्यते इति
ध्रुवको मेऽक श्रेव प्रतिमेऽ नौलकंदः गीतासंगीताकर्तृया
निसारुकः वासकः प्रतिलाभश्च किमन्यैः शास्त्रविल्लरेः यासये
तथान्याचैकतालिका यतिश्च यमनाभस्य मुखयमातविनिः
कुमरि श्रेति शालगं सूत्र स्रता इति स्वामी यत्तद्व्याः
मीरिते अथ सेकीर्ण सूत्रे ॥ श्रीभागवतोक्त गोपीगीतो।
वैजो मेगलक स्रष्टानगणिका ध्यात्मरा मायणात्तरामगीताश्च
वर्द्धीतिना दोत्रवीदोहास्याहृत मेधिकपर्वीके शास्त्रगीतानु



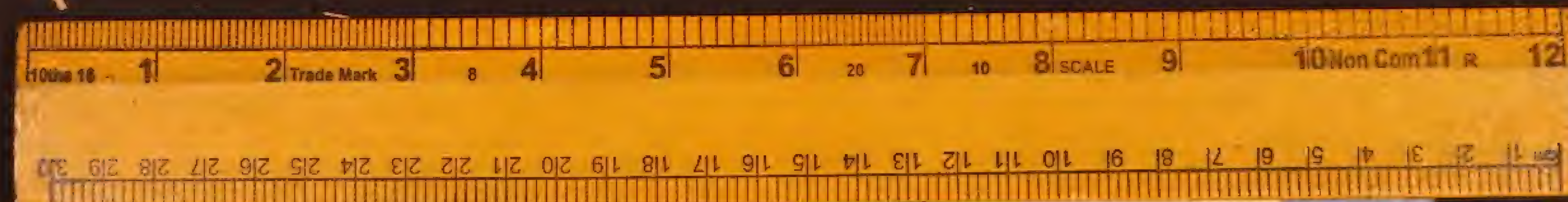
गीते देवीभागवतोक्त ॥ गुप्तलः ११ कृशोभोजनवृत्तः
 भगवतीगीता शिवगीता ॥ इति शब्देन्द्रिका सनामाख्यात
 इत्याद्याः सति ॥ इति शब्देन्द्रिका सनामाख्यात
 गीतिः स्त्री गाने आर्याकुंदो तत्पर्यायः कुंभे २३ लखलके
 विशेषः इति मेदिनी ॥ १ कौशिकः ४५२ १ इत्यमरः
 गीतः ११ इति स्पतिः ॥ इति कुंभोलः ६ खलके १ कुंभोल
 त्रिकोऽ १ शवः ॥ खलके ८ गुप्तलः ४ इति
 गीतिः त्रिस्तुतः इत्यमरटीका भतः जरायुः १ कालनिर्ण
 यो भतः ॥ सः ११ देवयूपः १२ सर्वसहः १३
 गीतिः स्त्री गिलने इत्यमरः ॥ महिषाक्षः १४ पल्लकषा १५ इति
 स्तुतिश्रुतीशब्द दशनात् ॥ इति शब्देन्द्रिका सनामाख्यात
 गीर्देवी स्त्री सस्वती इति १० निशाटकः १६ जरायुः १७
 शब्दश्च वली पुटः २० भूतहाः २१ शिवः २२
 गीर्लता स्त्री महाज्यातिप्रते ॥ शोभवः २३ डर्गः २४ यातुजः २५
 इति राजनिर्घटः ॥ महिषाक्षकः २६ देवेष्टः २७
 गीर्वाणः ११ देवता इत्यमरः ॥ मरुदिष्टः २८ शोहा २९ रूत
 गीर्वाणकुसुमे स्त्री लवेगति गेयकः ३० दिव्ये ३१ अस्वगुणाः
 राजनिर्घटः ॥ ३२ कटते तिकृते ३३ लखलके
 गीर्वाणः पुं बहुस्पतिः इत्यमरः ॥ मारुतकास कृमिवातोदोक्त
 पंडितः इति शब्देन्द्रिका सनामाख्यात ॥ शोफरीनाशिते ३४ सायनतेव
 अस्वरूपोत्तरीयतिः गीः पतिः इति राजनिर्घटः ३५ दीपनते
 इति मुरथदोय ॥ तीक्ष्णते कषायते मेदः कष्ट
 गु ३ ५ नौ इति कविकल्पद्रुमः ॥ नाशिते पित्तदाते लघुतेव
 गु शि विष्टोत्तर्ग ३६ इति राजवल्लभः विशदते ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ साकते रूतते पाकेकटते
 गुप्तलः ११ गुप्तलः इत्यमरः ॥ भग्नस्थान कारिते सृष्टते
 टीकायां भतः ॥ सूक्ष्मते सृष्टते पिच्छिलते

वलकारिते वृणभेदाप्यवतान गुप्तलवीर्य वजितः इति
 वातपिडका ग्रंथि गेडमाला ॥ भावप्रकाशः अस्पस्थान ॥
 नाशिते च माधुर्याकु मयेहाते विशेषेजन्मादि कथने यथा
 कषायत्वाच्च पित्तहातिकृतात् जायेते पुराणदया मरुभुवि
 कफजितेन गुप्तलः सर्वदोषहा ग्रीष्मशर्कसेतापिताः श्रीतार्कः
 सतपेचथा यथा महिषाक्षो ॥ शिशोरेपि गुप्तलसेमुवेतिने
 महानीलः कुमुदः यम इत्यपि पेचथा हेमाभे महिषाक्षतल्प
 हिरण्यः पेचमो लेयो गुप्तलोः मयरे सतपमरोगायमे ॥
 पेचजातयः तेष्वाख्याणियथा भृगाभे कुमुदपुतिचविधिना
 भृगाजनसवरीस्तु महिषाक्षः शाह्यापरीक्षाततः वृहोन्वलेति
 तिसृतः महानीलस्तु विज्ञेयः स तयने विलये प्रयोति किं देति
 नाम समलक्षणः कुमुदः कुमुदः कोसमेलिले पयसः समानाः
 भः स्यात् यद्यो माणि कसोत्रभः शाखाः सुभाः परिहरेच्छि काल
 हिरण्यक्षस्तु हेमाभः पेचानो जाताने गारवरी समपृषविरोध
 लिगमीरिते यद्यो प्राणि विशेषे वर्णीन इति प्रयोगा मृते ॥
 प्रयोगो यथा महिषाक्ष ॥ पेकस्यास्य पूर्णवीर्यते मासत्रय
 महानीलो गजेन्द्राणां हितावु यर्थतेति हति इति परिभाषा
 हयानो कुमुदः यमः सत्येण गुक्तः ११ लवकः पुष्पादिश्लेषा
 करोयरे विशेषेण मनुष्याणां इति भाषा स्तवः तृणादि १
 कनकः परिकीर्तितः कदाचि मोक्त इति भाषा हात्रिण्डाष्टिक
 लहिसाक्षस्तु मतः केचिन्मृणा हारः वत्रिशनरहार इति ॥
 मयि नूतन गुप्तलो रूयेयणास्ति भाषा कलायः यपुर्यासा
 ग्यकांचनसेकाशः यकुजेवुक् इति भाषा इति मेदिनी
 लोयमः नूतनो गुप्तलः शक्रः स मुक्ताहारः इति रेतिदेवः ॥
 गेथिर्यस्तु पिच्छिलः पुरातनस्य गुक्तके स्त्री ग्रंथिपर्णे इति
 रूयेयथा युक्ताडुर्गधिकश्चैव भावप्रकाशः ॥
 तत्प्रकृत वर्णकः पुराणः गुक्तकः ११ लवकः ॥
 सतु विज्ञेयो ॥ इत्यमरः ॥



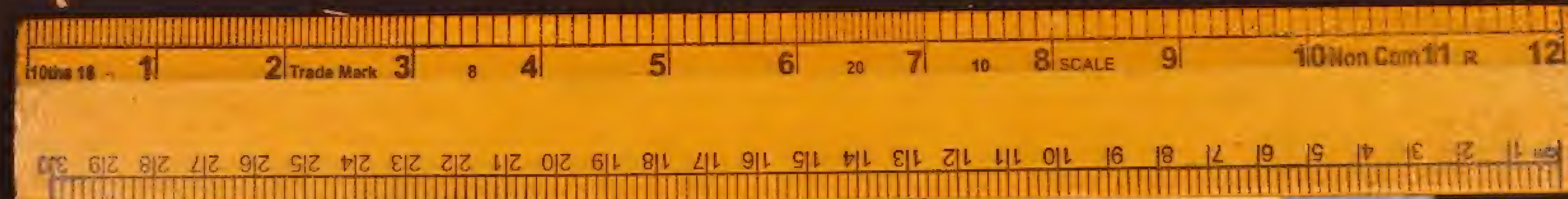
तत्पर्यायः गुलेवः २ स्तेवः ३ दनी कतकः इति राजनिर्घटः
 कुसुमोद्यः ४ गुक्फः ५ इति गुक्फला स्त्री अग्निदमनीकाक
 राजनिर्घटः गुल्फः ६ गुल्फकः मावीनिष्ठावी द्राक्षा कदली इति
 ७ इत्यमर टीकायां भरतः ॥ राजनिर्घटः ॥
 गीताकरेजः इति राजनिर्घटः गुक्फव्या स्त्री गुग्गुलाहृतः इति
 स्तार्थेकप्रत्ययातगुक्फशब्दार्थो राजनिर्घटः ॥
 ८ पत्र ॥ गुक्फमूलिका स्त्री गुग्गुलिनीतले
 गुक्फकणिकाः पुं रागीधान्ते इति राजनिर्घटः ॥ (को
 राजनिर्घटः ॥ गुक्फाईः पुं चतुर्विंशतियष्टि
 गुक्फकरेजः पुं करेजविशेषः हारः इत्यमरः ॥
 तत्पर्यायः स्निग्धदलः २ गुक्फगुग्गुलाहृतः पुं भूतले इति
 षकः ३ नेरी ४ गुक्फा ५ सानेदः ६ राजनिर्घटः ॥
 देतथावनः ७ अस्यगुणाः कश्चे गुक्फाहृकदः पुं गुलेवकदः
 तिरुते उल्लेखे विषयात्तात्ति ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 के ३ विचित्रिका कुष्ठस्योत्पत्तये गुक्फा स्त्री गुक्फकरेजः इति
 नाशित्वेव इति राजनिर्घटः राजनिर्घटः ॥ (मः
 गुक्फदेतिका स्त्री कदली इति गुजराश्विनो इति कविकल्पद्रुमः
 राजनिर्घटः ॥ गुजं कुजने इति कविकल्पद्रुमः
 गुक्फपत्र पुं तालवृक्षः इति गुजं कुजने इति कविकल्पद्रुमः
 राजनिर्घटः ॥ गुजरी स्त्री रागिनीविशेषः ॥
 गुक्फपुष्पः पुं सप्रच्छदवृक्षः अस्या रूपेण यथा यथा मासके श्री
 राजनिर्घटः ॥ मलयद्रुमानो मृदुलसतपल्लव
 गुक्फपुष्पकः पुं गीताकरेजः तत्पर्यायात्तेः स्वराणां द्युती
 गुक्फकरेजः इति राजनिर्घटः विभागो तेजो मृदादित्वा ॥
 गुक्फपुष्पी स्त्री धातकी प्रा गुजरीये अस्याः कालनिघमो
 मृदी वृक्षः इति राजनिर्घटः यथा नादो मोडो वजरीच
 गुक्फफलः पुं राताकरेजः गुजरी देशे भवति ॥
 राजा पूनीदे ॥

मानमेतेषो निषिद्ध मिति नाशित्वेव वपुःकर्मणि श्वेता
 तद्विदः इति सेगीत समोदरः प्रशाला इति राजनिर्घटः ॥
 मतभेदनपूर्वकपि गीयते ॥ त्रियव परिमाणे इति इति
 गुजः पुं पुक्कः पुष्पलकः इति भाषा इति वैद्यके चतुर्थीन्य ॥
 शहस्रत्तावली ॥ परिमाणे इति शुभेकरः ॥
 गुजं कुत पुं भ्रमरः इति गोभूमद्वयमाने इति राजनिर्घटः
 शहवेद्रिका ॥ (दि) पट्टः कलध्वनिः इति ॥
 गुजने स्त्री गुनगुनध्वनिः भ्रमरा मेदिनी मदिरागृहे इति ॥
 शहः कुजनाथ गुजभाते भवे शहस्रत्तावली वल्ली इति ॥
 अनङ् प्रत्ययः ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 गुजरा स्त्री लताविशेषः कुं व इति गुजिका स्त्री गुजरा त्रियव
 भाषा तत्पर्यायः काकचिची परिमाणे इति शहवेद्रिका ॥
 १ कुसला ३ इत्यमरः ॥ गुजिते स्त्री गुजने यथा ॥
 सोमगुहा ४ रक्तिका ५ काकलेति न गुजिते तत्र जहार यत्नः ॥
 का ६ काकदनी ७ काकतिक्ता ८ इति भट्टः ॥
 काकजेचा ९ शिखेडिनी १० इति गुटिका स्त्री वटिका गुलि इति
 ११ त्रिमाला वृक्षमणिः १२ सौम्या वटि इति च भाषा यथा गुटिका
 १३ शिखेडी १४ अरुणा १५ ॥ यातदिना ये जनमिति दायभागः
 ताविका १६ प्रीतयाकी १७ अत्र गुटिक वेष्टे इति कविकल्पद्रुमः
 १८ कुसुमद्विका १९ रक्ता २० ॥ गुड इकवेष्टो रतिवर्णीकरणे
 कोवोजी २० भिल्लभूषणा २१ ॥ इति कविकल्पद्रुमः ॥
 वन्या २२ यथा मलचूडा २३ ॥ गुडशि रते व्याचाने इति ॥
 काकचिचिका २४ अस्यावीज कविकल्पद्रुमः ॥
 गुणाः तीक्ष्णते उल्लेखे इति ॥ गुडः पुं गोमलः हल्लिसन्नाहः
 राजनिर्घटः कष्टव्रणनाशित्वे इति मेदिनी शासः इति ॥
 इति राजवल्लभः अस्याः शिफा हेमचन्द्रः कार्यास्ती इति ॥
 गुपः वीतिकारित्वे मूलविष राजनिर्घटः इत्यमरः ॥



इत्यमरः तस्य यर्थायः इत्यमरः ॥ वलकारिते मधुरत्वे इति
 १ मधुरः १ सयाकजः ४ खेडजः ५ राजवल्गुभः यावनालसयाक
 द्वजः ६ सिद्धः ७ मोदकः ८ भवगुड गुणाः तारते कटुत्वा
 अमृतसारजः ९ शिशुपियः १० मधुरत्वे कफवात नाशिते ॥
 सितादिः ११ अरुणः १२ रसजः १३ पित्तप्रदत्वे सततनिषेवणेन
 इति राजनिर्घटः १४ तुरसकायः केडुतिकुष्ठ जननत्वे इत्यत्र ॥
 १५ गंडोलः १६ मधुवीजकः १७ शामन इति कुचित पाठः अस
 इति वैयकं गंडोले १८ ॥ विदाह दायित्वेव इति राज ॥
 गुलः १९ स्वाडलेडः २० इति निर्घटः इतो रसोयः ॥
 शहः त्वावली स्वाडः २१ इति संप्रको जायते लोष्टवदुः
 त्रिकोऽशेषः अस्य गुणाः ॥ समुद्रो गोडं देवोत्तमस्यैव
 हृष्यते स्निग्धत्वे गुरुत्वे ॥ गुडोमतः स्नेह्याणामनुविनिर्हति
 वातनाशिते मूत्रशोधनत्वे ॥ सदाई केण पित्तं निर्हति च तदेव
 नातपित्तहर्त्वे मेदः कफकमि हरीते कभिः शुष्का समे इति
 वलप्रदत्वेव इति राजवल्लभः ॥ वातमंशुषमित्येदोषत्रयक्षय
 मधुरत्वे तारते उमत्वे कफ करायनमो गुडाय इति ॥
 नाशिते पित्तारत्वे अहितत्वे भावप्रकाशः ॥
 जीर्णश्रेव रसायनः पुरातनस्य गुडकः १ गुड द्वाय पक्षौषथ
 तस्य गुणाः पित्तपवनातिविशेष विशेषः अस्य पूर्णतेजः वणमास
 योऽप्रमेह प्रम नाशिते ॥ यर्ष्यते तिष्ठति इति पराभाषा
 इत्यंतरं सैवो गेन विशेषतो ॥ गुडकरी स्त्रीरागिणी विशेषः
 ज्वनाशिते रुचिकारित्वे ॥ इति हलायुधः ॥
 रुच्यत्वे सेंताय शोतिप्रदत्वे ॥ गुडवी स्त्री गुडवी इत्यमरः ॥
 विण्मूत्रामय शोधनत्वे अग्नि टीकायो भरतः ॥
 जननत्वे स्निग्धत्वे स्वाडुत्वे गुडतृणाः १ इत्युः इति ॥
 लघुत्वे यथात्वेव इति राजनिर्घटः राजनिर्घटः ॥
 अधिक गुणत्वे १ कृष्णसत्र ॥ गुडत्रिणो स्त्री गुडतृणो इत्युः

इति शह रत्ना वली ॥ (३) सर्वतः लवणेनाजिनेत इत
 गुडत्व क्ली सनामायातमेथ वत्सस्पयिकल्पयेत् ३८ गुडो
 तस्यार्थायः सतकटे २ भेगे ३ कल्पयेद्देनुमुदीच्योचसवत्सको
 तकपत्रे ४ वरोगके ५ तवे ६ उन्नमा गुड येनः स्यात् सदाभा
 चाले ७ तवापत्रे ८ हृष्ये ९ चतुष्टय बहुभारण वाकार्या
 सशिवत्कले १० इति शहः ॥ भारभ्या मध्यमा स्मृता अहं
 रत्नावली उक्तदे ११ चोवे ॥ भारण वत्सः स्यात् कनिष्ठाभा
 १२ इत्यमरः तक १३ यत्र ॥ केणतु चतुर्थीशेन वत्सः स्यात्
 १४ इति तट्टीका अस्य गुणाः गृहविज्ञानुसारतः येनुवत्सो
 कफमुक्ताम वातनाशिते तदा तौतु सित सत्सोवगहंतो
 मधुरत्वे कटुत्वेव इति राजवल्लु मुक्तिकर्णावित्तयादो शुद्धशुक्ला
 भः लघुत्वे उमत्वे स्वाडुत्वेति कते फले हर्षो सितसूत्रशिरालोत
 रुतलोपनर्हिकारित्वे अरुवि सितक वलक वला तास्य गुडक
 केडुरुद वल्लिवातापीः कृमि पृष्टोतु सित चामरामकोविदुम
 पीनस राग नाशित्वेव इति कृष्ण कृतो नवनीतल्लनान्वितो
 भावप्रकाशः ॥ (३) लौमपुष्को कोस्यदोहा विद्वे
 गुडत्व च क्ली गुडत्वकराजभा नीलकतारको इत्येव रचयिता
 जयित्री इति भाषा इति तथुय दीयेः समर्चयेत् ॥
 शहवेदिका ॥ सर्वासा येनूनामेव विधाने
 गुडारु क्ली इत्युः इति जेये इति या मेरुष्टिखेडे ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ गुडपुष्पाः १ मधुकटुतः इत्यमरः
 गुडयेनुः स्त्री गुडादिनिर्मितायेनुः गुडफलः १ पीलवृक्षः इत्यमरः
 यथा गुडयेनुविधानस्य यदपि गुडभा स्त्री यावनालशर्करा इति
 यत्पत्ते तदिदानीं प्रवक्ष्यामि ॥ राजनिर्घटः ॥
 सर्वपापविनाशने कृष्णाजिने गुडमूलः १ अल्पमारिषणाके
 वतुहस्तप्रागुशीवे विन्यसेदुति इति शहवेदिका ॥
 गोमयेनानुलिप्तायोर्धमास्तौर्ध गुडले क्ली गोदीमदिग इति



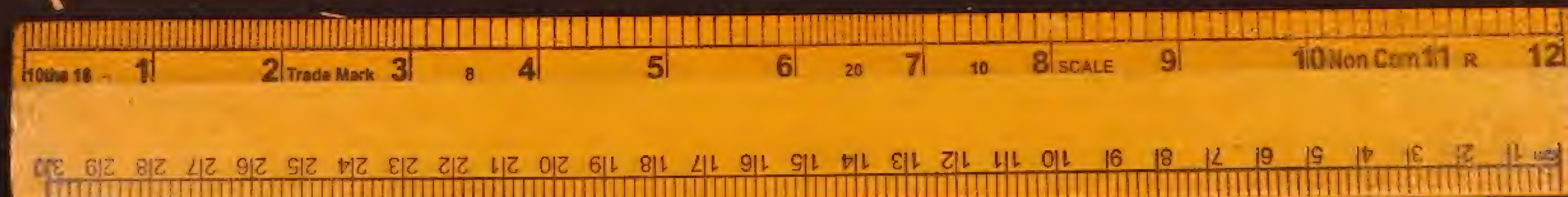
शहचंद्रिका ॥ कुंडली ॥ चक्रलक्षण ॥ इति
 गुडूचीजः ॐ मस्तः ॥ इति ॥ त्रिमाला अमृतवल्ली ॥ चरारिः
 राजनिर्वंदः ॥ २४ प्रणामा ॥ २५ वरा ॥ २६ सरलता
 गुडूचरं सती शर्करातत्पर्यायः ॥ मधुपर्णिका ॥ २७ क्लिबोद्भवा ॥
 पिप्पदा इति त्रिकोडशेषः ॥ अमृतलता ॥ २८ सायनी ॥ २९ क्लिब
 गुडूचिभुः ॐ रक्तशोभोजनः ॥ ३० सोमलतिका ॥ ३१ भिषकप्रिया
 इति शहचंद्रिका ॥ ३२ कुंडलिनी ॥ ३३ वयः स्या ॥ ३४
 गुडूची स्त्री स्त्रीवृद्धः गुडूचिका ॥ नागकुमारिका ॥ ३५ कुडूचिका ॥ ३६
 इति मेदिनी उशीरी इति ॥ वेदहासा ॥ ३७ इति राजनिर्वंदः
 राजनिर्वंदः ॥ मधुपर्णी ॥ ३८ अमृता ॥ ३९ अमृत
 गुडूचिका स्त्री निद्रा इति गुडूचकेश वल्ली ॥ ४० सुधा ॥ ४१ जीवेति ॥ ४२
 शहचंद्रिका स्त्री यथारसामी ॥ सोमा ॥ ४३ सोमवल्ली ॥ ४४ कुंडली
 गुडूचकेशः ॐ शिवः अर्जनः ॥ ४५ चक्रलक्षणिका ॥ ४६ वयस्य ॥
 इति जटाधराः ॥ मेडली ॥ ४७ दर्वनिमिता ॥ ४८ अस्या
 गुडूचयः ॐ आलोढवृद्धः ॥ गुणाः कटुते तिक्तते स्वाडु
 इति राजनिर्वंदः ॥ याकिते ॥ सायनते सेशहिते
 गुडूचिका स्त्री गुडूचिका वृद्धदुष्टिका कषायते उल्लते लघुते वल्यते
 यथावदिका गुडूचिकावेति ॥ अग्निदीपनते दोषत्रयामरु
 सेंलावत ॥ भेदनः इति वैद्यक ॥ शहमेह कासपोडताकामला
 परिभाषा ॥ ४९ कुष्ठ वातास ज्वर रुमि रमि
 गुडूची स्त्री गुडूची इति द्विरूपको नाशिते च इति भावप्रकाशः
 गुडूची स्त्री लताविशेषः गुलेव गुरुते वीर्य दातते भुम ॥
 इति भाषा तत्पर्यायः ॥ नाशिते च इति राजनिर्वंदः ॥ रक्त
 वत्सादनी ॥ ५० क्लिबरुद्धा ॥ ५१ पित्तनाशिते इति राजवल्लभः
 ५२ अमृता ॥ ५३ जीवेति ॥ ५४ सोमवल्ली अस्याः पत्रस्य गुणाः अथेयते
 ५५ विशल्या ॥ ५६ मधुपर्णी ॥ ५७ इत्यमरः ॥ सर्वज्वरहरते लघुते कषायते
 गुडूची ॥ इति भारतः ॥ कटुते तिक्तते स्वाडुयाकिते

सायनते वलकारिते उल्लते ॥ गुडूचकः इति सिद्धोक्तकौमुद्या ॥
 सेशहिते विदोष तस्मादाह गुणादिहृतिः ॥
 प्रमेह वातासक कामला कुष्ठ गुडूचकः ॐ शासः इति ॥
 पोडता नाशिते च इति हेमचंद्रः ॥
 भावप्रकाशः इति प्रकाशनाते गुडूचवा स्त्री शर्करा इति ॥
 नाशिते गुडू प्रकाशनाते विवेध ॥ राजनिर्वंदः ॥ (दुमः
 नाशिते तिता प्रकाशनाते पित्तः गुणतकमेवणे इति कविकल्प
 नाशिते मधुपर्णिकायाः कफनाशि गुणः ॐ वृद्धप्रकार राजनीति
 ते पंडितैल प्रकाशनाते उग्रवातास विशेषः तद्यथा सैधः ॥ विग्रहः
 नाशिते सुदी प्रकाशनाते आमवात ॥ याने ॥ आसने ॥ ४९ ॥
 नाशिते इति राजवल्लभः ॥ आश्रयः ॥ ५० धनुराकर्षणार्जुः
 अस्या उत्पत्ति रथ्या अथ ॥ क्लिब ॥ इति भाषा तत्पर्यायः
 लेकेचरो नाशिते वातासक रक्तसो मोवी ॥ ५१ ॥ शिजिनी ॥ ५२ ॥
 धियः राम यत्नी वलात्तीतो ॥ ५३ ॥ सतु ॥ राजसोमसि मुक्त
 जह्वा मरुता तुरः ततस्तेवल रुस ॥ ५४ ॥ पीतादि द्रव्या श्रितः
 वान रामोरि ॐ जायाय हारीणवले सतु शोर्षादिः ॥ ५५ ॥ शोर्षादिश्च
 वानरसैन्येन जवानाणां मूर्ध्नि इत्यमरः ॥ तस्य लक्षणो यथा सते
 हते तस्मिन् सगरातो रावणे निविशे ॥ ५६ ॥ इति पृथग्जाति शु
 वल गवितो देवराजः सहस्रतः दृष्टपते आधेयश्चाक्रियाजश्च
 परितोष्ठापि रावेव तत्रये ॥ ५७ ॥ सोः सतु प्रकृतिगुणः इति
 वानराः केचिद्राजसैनिहताणे मुग्धयोधे विशेषाधान हेतुः
 तानिद्रो जीवयामास सैमि ॥ ५८ ॥ सिद्धो वस्तुधर्मः ॥ मुक्तादयो हि
 व्यामृत दृष्टिभिः ततो येषु गवादि के सजातीयेभ्यः रुस
 देशेषु कपिगात्रात् परित्युताः गवादिभ्यो व्यावर्तयेतीति ॥
 यीयुष विंदवः पेतुस्तेभ्यो जाता साहित्यदर्पणे अथिच द्रव्यते
 गुडूचिका इति भावप्रकाशः ॥ व्यायकतावच्छेदकसत्ताय
 गुडूचः ॐ शासः इत्युणादिकोषः सते तदर्थः तद्यथा रूपे



१ सः गंधः २ स्पर्शः ३ रसः ४ स्पर्शः ५ ॥ प्रसादात्प्राप्तय स्तेन पुनर्दृष्टा
परिमाणो ६ दृष्टकृते ७ सेयोगः ८ तस्य दृष्टाभावे हेतुर्गंधा
विभागः ९ परिते १० अपरिते ११ केविदेतुर्भवेत्यु दोषत्वात्
वृद्धिः १२ सति १३ दुःखे १४ ३३ पोरिप्रताः अन्येभजेति दोषत्वे
१५ हेतुः १६ यत्नः १७ गुरुत्वे १८ कुत्रचित् ततोदश इति भरत
द्रवत्वे १९ स्नेहः २० संस्कारः २१ मुनिः स्तुत्युक्त गुणविशेषा
धर्मः २२ अयमर्थः २३ प्राज्ञः २४ उपवास प्राज्ञे दृष्ट्याः ॥
इति भाषापरिकेदः अप्रधाने गुणकः ३ पुं प्रकांके यथा ॥
सूदः ईदिये त्यागः वटी । गुणोत्प मेकं गुणकेन हन्यात्
इति मेदिनी भीम सेनः ॥ इति लीलावती ॥
तेतुः दोषान्पविशेषणे इति इति गुणकारे पुं भीमसेनः इति
हेमचंद्रः विद्यादि इति ॥ त्रिकोडशेषः गुणकारके वि
विश्वः व्याकरणोक्त सेना ॥ गुणे करोतीत्यर्थं कथातोः ॥
विशेषः यथा ३३ ३३ ३३ गुः कर्तारिण प्रत्ययेन निष्पन्नः इति
अस्यार्थः ३ ३ ३ ३ ३ ३ गुणज्ञः त्रि गुणवेत्ता यथा गुण
स्थाने यत्न अ२ अल यत्ने गुण गुणज्ञो रमेते ना गुणशीलस्य
सेना भवेति इति मुग्धबोध ॥ गुणि नियमितोऽयः अलिरेति
काव्य गुणस्य लक्षणं यथा ये वनात्कमले नहि भेकस्त्विक
१ सस्योगिनो धर्मीः शैव्यादय वासोपि इत्युद्धटः ॥
इवात्मन उक्तर्ष हेतवस्तेस्य ॥ गुणनिका स्त्री नृत्य श्रुत्यांके
१ चलास्थितयो गुणाः इति पाठनियः इति मेदिनी ॥
काव्यप्रकाशः तस्य भेदाः ॥ माला इत्यानेदल हरीटीका
स्नेहः प्रसादः समता माधुर्यं गुणनी स्त्री पाठनिश्चयः तत्
सकुमारता अर्थव्यक्तिरुदात्त यर्थायः भविनी २ शीलने ३
मोजः कोति समाधयः इति । इति त्रिकोडशेषः ॥
वेदर्भ मार्गस्य प्राणदशगुणाः गुणनीयः पुं प्राज्ञायभ्यासः
स्तुताः इति देरी माधुष्याजः इति हारा वली ॥

गुणभेषः पुं गुणनाशः तत् । वनपर्वणि सावित्रीव्रत कथा
यर्थायः यर्थायिका २ इति गुणितः त्रि पूरितः तत्पर्यायः
हारावली ॥ इति गुणितः त्रि पूरितः तत्पर्यायः
गुणलभनिका स्त्री वस्तुनिमित्तं येषां गुणिना दृष्टांसेव्यावष्ट
तत्पर्यायः केणिका २ यदकुटी भवतीत्यादि इति भरतः ॥
३ इति हेमचंद्रः ॥ पिंडितः इति शहरत्नावली
गुणलनी स्त्री गुणलनिका इति गुणी पुं भुनः इति त्रिकोडशेषः
हला युयः ॥ गुणविशेषे त्रि यथा गुणिगुण
गुणवान् त्रि संवेधी इति गुणनारेभे न पतति त्रिकोडशेषः
त्रिकोडशेषः गुणविशेषः यथा सत्संभवाद्यस्य तेनोवायदि ॥
गुतादयालु गुणवान् २ स्पातगो इति हितोयदेशः ॥
परेषां सुपकार कर्ता इति ॥ गुणीभूतः त्रि अप्रधानी भूतः
कोटीप्रदीपः ॥ स्नेहः यथा कृत पूर्वी कट मित्यत्र ॥
गुणदत्तकः पुं नौक गुणवेधन समास निविष्टता गुणीभूताद्विशेषः
मास्तुल इति भाषा तत्पर्यायः बोधिका द्वितीया नोक्ता इति
कृपकः २ इत्यमरः ॥ सत्से कविराजः ॥
गुणसागरः पुं वृत्त्या इति यथा अतादृशि गुणीभूतव्यंगे
त्रिकोडशेषः सकलगुणाधारे वि व्यंगे तमध्यमे तस्याष्टौ ॥
गुणी स्त्री हवी मोसरोहिणी । भेदाः यथा अगूढ प्रपरस्योगं
इति राजनिर्घटः ॥ वाच्यसिद्धौ गमस्फुटं संदिग्यतुल्य
गुणकरः पुं वृद्धे इति ॥ प्राधान्ये काक्वाति प्रमत्तेदो
शहरत्नावली गुणपुकेत्रि ॥ व्यंग्यमेवे गुणीभूतव्यंग्यस्याष्टौ
यथा तपस्यभिरतस्याद्य भिदा मताः अगूढे
पुत्रो गुणकरः यथा स्फुटतया
सत्यवान् नामदेवर्षे वाच्यायमान
मनसा सेवते ॥ भिति अपरोगं
मया इति ॥ यथा अपरस्य रसादे ॥



वाच्यस्य वाच्यधीभूतस्य श्रेयो ॥ प्रशंसा प्रति पादने ॥ इति ॥
 रसादि अनुगणन रूपेण रसमेजरी कौतायदमत्रोये ॥
 वाच्यसिद्धिर्गं यथा आयाततः लक्षण ॥
 प्रतीतस्य वाच्यार्थस्य प्रतिसेधी गेदितः त्रि गेदितः इत्यमर ॥
 यमानानवयति निगसकं चोणे टीकायोरमानाथः ॥
 अस्फुटे यथा विदये ॥ गुडः पुं तृणभेदः यस्य कंदः
 रपिक्रपा गम्ये सेंदिम्य प्राधान्ये कशेरु तस्य र्थ्यायः कोऽगुडः
 यथा प्राधान्यमत्र रसादि योजकते दीर्घकोऽः ॥ त्रिकोणकः ५
 नतथाच प्रतीतस्य रसादे योजकं कृत्रगुडः ५ असिपत्रः ६ नीलपत्रः
 किंवाचोकिंवा योग्यमित्येतत् ॥ त्रिधारकः ८ अस्य गुणः
 कालिकसेदेहविषयत्वे तत् मधुरत्वे प्रीतत्वे कफपित्ताति
 तस्य प्राधान्ये यथा अत्रापि ॥ सार दाह रक्त नाशिते अस्य
 रसादि योजकत्वेनेव प्राधान्ये मध्यस्थूलतरोऽधिक गुणः इति
 योग्यस्य निश्चितत्वेने तनतेन गजनिर्घटः ॥
 वाच्येन तुल्यार्थी बोध्यः ॥ गुडकः पुं मलिनः धूली ॥
 काक्कात्तिप्रं यथा आतिप्रमत्र कलोक्तिः स्नेहपात्रे इति
 प्रागेव यदार्थविधया उपस्थापने मेदिनी ॥
 असेदो यथा रसादि ॥ गुडकंदः पुं कशेरु इति
 योजने वाच्यमुखनिरीक्षकं चोणे गजनिर्घटः ॥
 इति काव्यप्रकाशः ॥ पुं गोरवतिका स्त्री वृत्तविशेषः
 गुणेश्वरः पुं विप्रकूटपर्वतः इति कमलागुडि इति भाषा तत्
 शहरावली गुणयत्नो त्रि ॥ यर्थायः कापिलकः ११ कौगः
 गुणोत्तरः पुं गुणप्राधान्ये ॥ इति रत्नमाला ॥
 अतिशयः तस्य र्थ्यायः यथा भागः गुणोत्तरा स्त्री तद्रत्नविशेषः
 २ इति हेमचंद्रः ॥ तस्य र्थ्यायः जलोद्भूता २ (गुणः)
 गुणोत्कीर्तने स्त्री गुणकथने गुच्छवद्भा ३ जलोद्भूता यथा अस्या
 विरहकालेन कौता विषयक कंदत्वे तित्तत्वे उल्लेखे शोच

गुणोत्तरात्तेव इति गजनिर्घटः देवस्य दर्शनफले यथा विदुतीर्थ
 गुणोत्तरा स्त्री तृणभेदः तत् तदे तस्मिन् सप्ताहानि जनाईनः
 यर्थायः गुणोत्तरा २ गुणोत्तरा ३ तिष्ठेत् पुरास्वये गजवरे मतत
 गुच्छमूलिका यद्विपिवा १ तृणय समादिशत तत्तीर्थतीरे गजेन्द्र
 श्री ६ यवासा ७ हृष्युला ८ विष्टरा ९ स्थाय्यामिप्रतिवासे सर्वतीर्थानि
 अस्या गुणाः कंदत्वे पित्तदाह तस्मिन् अस्या संपत्ति मयितिष्ठति
 शुभ अयस्य गुणोद्देश नाशिते तत्र स्वात्वाविधानेन तीर्थतीर्थानि
 तित्तत्वे उल्लेखे इति ॥ यथावने सप्ताहे यप्रयशेति ॥
 गजनिर्घटः ॥ गुणोत्तरा मेऽये स्थिते मोचरा मे
 गुडिकः पुं स्त्री गुडकः ॥ सभद्रोच ममसा युज्यमायुषुः
 तेऽलादिचूर्णे गुणोत्तरा इति भाषा तस्या नामकारणे यथा अत ऊर्ध्वं
 यथा गुडिकैः सित पीतैश्च ॥ प्रवत्तामिमहावेदी महात्तवे
 मेऽयेतो गृहो गणे इत्यनेन ॥ अज्ञान तिमिरा योपि येन
 व्रत कथा ॥ भासत पदे भजेत सर्व पाप ॥
 गुणोत्तरा स्त्री श्रीपुरुषोत्तमदेवस्य राज्ञः शोभा युज्यत्वात् सर्व
 रथोद्धारनेन वा सार्थमेऽय देवतैः गुणोत्तरा स्थापि सायात्रा
 विशेषः यथा मेऽये वासये ॥ वृत्ततेजोवगुदनात् इत्युक्तं
 देवान् गुणोत्तरा मनेहरे ॥ तिष्ठे ॥
 वारुवेद्राकौ वारुमाल्यवामर गुणोत्तरा त्रि धूलिगुडकैर्नैवम
 भूषिते रत्नसंभ मये सर्वा तस्य र्थ्यायः रुषितः २ इत्यमरः
 वेदिको यस्तुतोतरे प्राचीर ॥ धूली कृतम् ॥ (ला ॥
 वलयावीते सधालेयसमुत्त गुणः पुं गवेधुका इति रत्नमा
 ले साधुसोपानचटिते चतुर्णे गुण्यकं स्त्री ग्रंथि पर्णे इति
 ए शोभिते त्रैलोक्याडेव पुते रत्नमाला ॥
 महावेद्यो महाकृतोः प्राडु ॥ गुणः पुं स्तवकः स्तवः ॥
 भीमो महेशस्य यात्राभूराह द्वाविंशत्यष्टिकहारः ग्रंथिपर्णे
 वर्धमानः तस्या श्रीजगन्नाथ वृत्तः इति मेदिनी ॥



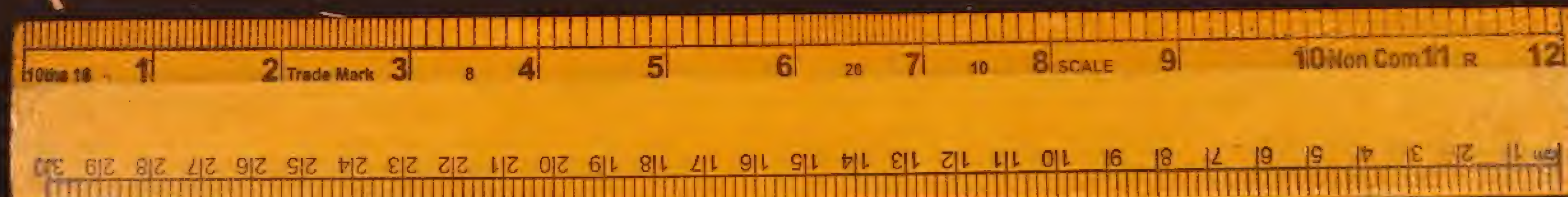
गुलकः पुं स्तवकः इति गुद्र इक मिथ्याको इति
 शब्द रत्नावली येथिपिच्छेदः कवि कल्प दुमः ॥
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ गुप गरुपि इतिकविकल्पदुमः
 गुलकपुष्पः पुं समकृद्वतः गुप ३ क्रीडा इतिकविकल्पदुमः
 इति जराधरः ॥ ति गुपयवेष्टे इतिकविकल्पदुमः
 गुलाईः पुं गुलाईः चतुर्विंश गुपेः त्रिस्तकः इति ॥
 यष्टिकहाः इत्यमरीकायो सिद्धोतकोमया मुणादिहतिः
 भरतः गुकेव ऊधोति वईते गुदलः पुं मईल शब्दः इति
 इति सुत्यतिः ॥ (मः) हेम चेद्रः ॥
 गुद ३ खले इतिकविकल्पदु गुद्रः पुं शास्त्रणे इत्यमरः ॥
 गुदे ली मलत्पागदारे ततः हलविशेषः गोदपदेर इति
 पर्णायः अयाने २ पायुः ३ देशोत्तरेय भाषा तत्पर्यायः
 इत्यमरः गुले ४ गुदवर्त्त ५ यदकः २ अक्षः ३ अंगविराह
 इति जराधरः ॥ मधुरत्वे हिमत्वे पित्तक मूत्र
 गुदकीलः पुं अर्शरोगः इति मधुरत्वे हिमत्वे पित्तक मूत्र
 राजनिर्घटः ॥ कृष्णनाशित्वे सन्यमुक्रजोम
 गुदकीलकः पुं अर्शरोगः इति मधुरत्वे हिमत्वे पित्तक मूत्र
 राजनिर्घटः ॥ कृष्णनाशित्वे सन्यमुक्रजोम
 गुदकीलकः पुं गुदकीलः इति शोथनत्वे च इति भावप्रकाशः
 हलायुधः ॥ गुद्रमूला स्त्री परकातणे इति ॥
 गुद्रग्रहः पुं उदावर्त्तगोगः ॥ भावप्रकाशः ॥
 इति हेमचेद्रः ॥ गुद्रा स्त्री भद्रमुलकः प्रियेष्टः
 गुद्रभेषाः पुं रोगविशेषः तस्य इत्यमरः गवेधुका इति रत्नमाला
 लक्षणप्रवाहणातिसारभ्यां परका इति भावप्रकाशः गुंमुलः
 निर्गच्छति गुदे वहिः रूत उर्ध्वल पुं जीवे जीवपत्नी इति हेमचेद्रः
 देहस्य गुद्रभेषातमादिशेत इति गुदलोपिपादः गुफशयेथोति
 माधवकरः पुं अर्शरोगः इति हेमचेद्रः कविकल्पदुमः गुप ३ गोपनेक

गुप ऊ रत्ने शतकविकल्पदुमः गुप्तिः स्त्री अवकास्याने ॥
 गुप यद्र व्याकुलने इति कागगारे रत्ने इति
 कविकल्पदुमः गुपक भाति मेदिनीभृगर्तः यमः इति
 इतिकविकल्प दुमः ॥ (खः) हेमचेद्रः गतीर्थात्ते रुत
 गुपिलः पुं राजा इत्युणादिको खनने नोकाक्षिदे इत्यमरः
 गुप्ते त्रि कृत रत्ने ततः टीकायां भरतः गोपने इति
 पर्णायः ज्ञाते २ ज्ञाणे ३ तटीकासार सेंदरी ॥ (दुमः)
 रत्ने ४ अर्चिते १ गोपायिते गुफ शय येथे इति कविकल्प
 द कृतगोपने तत्पर्यायः ॥ गुफितः त्रि गुफितः यथितः
 गुदे २ इत्यमरः संगते इति इत्यमरीका
 शब्द रत्नावली वेषप मूद्राणां गुफः पुं येथने वाहोर्लेकारः
 पद्धति विशेषे पुं यथा गुप्ते इति मेदिनी शमक गोप इति
 दासात्मके नामप्रशस्ते वेषप भाषा इति शब्द रत्नावली ॥
 मूद्रयोः इत्युहाह तत्वे ॥ गुफितः त्रि यथितः इत्यमरः
 गुप्ते गतिः पुं चरः इति टीकायां शय मुकुटः ॥
 शब्द रत्नावली ॥ गुर् ई य ३ वधे गतो इति
 गुप्ते चरः पुं बलदेवः इति कविकल्प दुमः ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ गुर् ई ३ शि उद्यमे इति ॥
 गुप्ते स्त्रेहः पुं अंकोरवृत्तः इति कवि कल्प दुमः ॥
 राजनिर्घटः ॥ गुर्णा स्त्री उद्यमः इत्यमरः
 गुमा स्त्री कपिकक्षः इति अस्य रूपोत्तरे गुर्णे गोर्णे
 राजनिर्घटः परकीयोतर्गतः इति भरतः ॥
 नायिकाभेदः तस्यालक्षणे गुरुः पुं बृहस्पतिः निषेकादि
 भेषुन गोपने साच त्रिधा । कृत इत्यमरः निषेको ॥
 वृत्तसरत गोपना रत्निषमाण गर्भधाने आदिना सीमेतो ॥
 सरतगोपना रत्नवर्तिषमाण अयनादे मेत्र विद्यादानादेश्च
 सरतगोपना इति समेजरी ग्रहणे तत्कती पित्रादि गुरुः



स्यात् इति भारतः कथिकः । दीक्षा स्वामीनसेषायः इति
 इति राजनिर्घटः द्विमात्रः ॥ तत्रसारः गुरुप्रि ॥
 दीर्घः इति शहरत्नावली ॥ द्विजातीनां वर्णनोवाख्यानगुरुः
 मंत्रद गुरुत्वावली यथागकारः प्रतिरेको गुरुः सीरणो ॥
 सिद्धिदः प्रोक्तोऽयः पापस्य सर्वत्राभ्यागतो गुरुः ॥ इति
 हारकः उक्तो विरच्यते ॥ वाणको ॥
 स्थितयात्मा गुरुः याः प्रीतो ॥ गुरुः त्रिमहानुजैः श्रुतः
 शतः कुलीनश्च विनीतः पद्वेष इति मेदिनी ॥
 वान श्रुताचारः सप्रतिष्ठः ॥ गुरुक्रमः पुं इति ह पारेपे
 चुचिर्दत्तः स उद्दिमान् आश्रमी पर्यायदेशः इति हलायुधः
 ध्याननिष्ठश्च मंत्रज्ञेन विप्रारदः गुरुः पुं गौरवार्थः इति
 निग्रहानुग्रहेषां गुरुत्वावली राजनिर्घटः गुरुदेतारि त्रि
 धीयते उद्दिष्टे चैव सैद्धर्त्ये ॥ गुरुदकः पुं तिलमयूरः इति
 समर्थो ब्राह्मणो ज्ञानमः तयस्वी त्रिकोऽशेषः ॥
 सत्यवादी च गृहस्थो गुरुव्यो गुरुतल्यगः पुं विमातृगताय
 देशभेदेन तस्य विशेषो ॥ गुरुतल्यगः स गयश्च रुक्मलेपय
 यथा मध्यदेशे कुरुक्षेत्रे नाद विप्रहा मर्यादातकिन स्वेते
 कौकला संभवाः श्रुतैर्विदि ॥ सैरुगी चैव येचमः इति
 प्रतिष्ठाता आर्वात्माश्च गुरुतमाः प्रायश्चित्तविवेकः ॥
 गोग्राः शालोद्भवाः सौगम्येभ्यः गुरुत्वे स्त्री महत्ते गुरुता ।
 केरला स्तथा कोशलाश्च ॥ अल्लुता यथाश्रुतीद्वि
 दृष्टाणीश्च गुरवः सप्तमध्यामाः गुरुत्वे स्यात् एषिद्यादिद्वयेन
 कर्णाटनर्मदोवाकच्छातीरोद्भूतश्च अनित्ये तदनित्ये स्यात्
 वाल्म्या कालिगाश्च कलेवाश्च नित्ये नित्ये मुदा स्यते ॥ एषे
 कोवाजाश्चाथमा मताः वैसवे तदेवा समवायि स्यात् पतना
 वैसवे प्राणः पौवे प्राणश्च । तर्कमीणि इति भाषा परिकेदः
 शक्तिर्केशवः शक्तोऽपि सर्वत्र ॥ गुरुदेवतः पुं पुष्पनक्षत्रे ॥

इति हेमचन्द्रः ॥ केवल पुराण मूर्ते महिमाव
 गुरुयत्र स्त्री वेगे इति हेमचन्द्रः गम्यते इति मातः
 गुरुयत्र स्त्री तिलिरीहृतः ॥ गुल्मः पुं येत्तवः गुडः इति
 इति शहरत्नावली ॥ मेदिनी ॥
 गुरुमहलः पुं डिडिमवाघे ॥ गुल्मच कंदः पुं कंद विशेषः
 इति शहरत्नावली ॥ वली ॥ कुली इति भाषा तत्पर्यायः
 गुरुत्वे स्त्री पुष्पागमिणी इति गुल्माह कंदः ॥ वलाहकंदः ॥
 राजनिर्घटः ॥ निघंटिका ॥ अस्य गुणाः मधुरास्ते
 गुरुवर्जोद्भूतः पुं लिपाकः ॥ सशीतलत्वे हृष्यप्रदत्वे तप्यमाने
 पातिनेषु इति भाषा इति । दाहनाशित्वे च इति राजनिर्घटः
 शहचंद्रिका ॥ गुला स्त्री स हीहृतः इति
 गुरुहा पुं गुरुज्ञः तत्पर्यायः मेदिनी ॥
 नरकोलकः ॥ इति हेमचन्द्रः । गुली स्त्री गुटिकारोगभेदः
 गुर्जरीः पुं गुजराटदेशः इति वसेत इति ख्यातः इति मेदिनी
 शहरत्नावली ॥ गुल्मकः पुं गुल्मः स्तवकः इति
 गुर्जरी स्त्री रागिणीविशेषः इति त्रिकोऽशेषः ॥ वेदः
 हलायुधः ॥ गुल्मकः पुं गुल्मः इति हेम
 गुर्दे ॥ कूर्हे निकेतने इति गुल्मकः पुं गुल्मः इति
 कविकल्पद्रुमः ॥ शहरत्नावली ॥
 गुर्देक निकेतने कूर्हे इति ॥ गुल्मः पुं पादयोः तत्पर्यायः
 कविकल्पद्रुमः ॥
 गुर्व ॥ उपमे इति कविकल्पद्रुमः ॥ चटिकः ॥ चुटकः ॥ गुटः ॥
 गुर्विणी स्त्री रागिणी इत्यमरः इति हेमचन्द्रः ॥
 गुर्वी स्त्री गर्भवती इति गुल्मः पुं रोगविशेषः तस्य
 हेमचन्द्रः गुरुयत्री गुरुतपक्ता निदानादि उष्ट्रा वातादयोऽत्यर्थं
 यथा अनन्य गुर्वी स्तवकेन । मिथ्या हार विहारतः कुर्वेति ॥



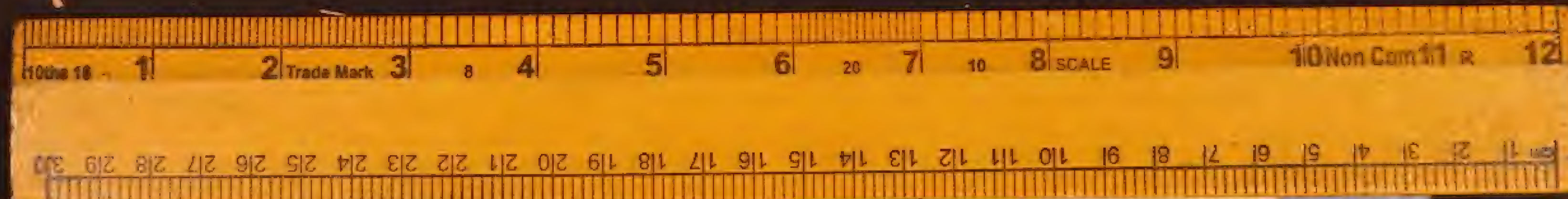
पेवधागुल्मकोदातयेयिरूपेण समुपैति येति यच्चावार्तनसगुल्मो
 तस्यपेवविधेस्याने पार्श्वे ॥ नच तत्र रुले कषाय तिकेकद
 रुत्राभिवस्तयः रुत्राभ्योरेते लोपशेते येतिकस्य निदाने ॥
 ग्रोथः संचारी वदिवचलः हतप्र यथा कद्वन्नीलोत्पलविदारिरुत
 यापवयवान् सगुल्मशितकीर्तिः क्रोधातिमद्यार्क इनाश सेवा
 सद्यस्तेजीयतेदोषैः समस्तैः ॥ आमाभिजातो रुधिरं च उष्ट्रं
 शीघ्रोच्छिन्नेः पुरुषाणां तथा येनस्यगुल्मस्य निमित्तमुक्तं ।
 स्त्रीणां ज्ञेयो रक्तेन वा यः येतिकस्य रूपे यथा ज्ञः ॥
 तस्य पूर्वरूपे यथा उद्गा ॥ पिपासा वदनाग रागः मूले
 बाहुल्यं पुरीष वेथत्प्रसक्तो महजीर्ण्येति भोजनेव सेवे
 श्विकृजनाति आशेषाभ्यान् विदोद्गोत्रणवच्चगुल्मः स्वर्णसहः
 मर्पक्ति रासत्र गुल्मस्यवदेति येतिकगुल्मरूपे स्त्रीषिकस्य
 लिङ्गेतस्य सामान्य रूपे । निदाने शीतेगुरु स्निग्धमवैष्टनेच
 अरुविः कृच्छ्रविण्मूत्रवाततोऽ संपूर्णप्रसवने दिवाव गुल्मस्य
 विकृजने आनाहश्चाईवातश्च हेतुः कफसेभवस्य सर्वलउष्ट्रं
 सर्वगुल्मेषु लक्षयेत् ॥ निचयामकस्य स्निष्पिकस्य
 वातिकस्य निदाने यथा रूतात्र रूपेस्तेमित्यशीतज्वरात्रसाद
 पानेविषमातिमात्रेविचेष्टने रुद्धास कासारुविमोरावाणि
 वेग विनिग्रहश्च शोको ॥ शोते रुगल्या कटिनोन्नते
 शीभजातोऽतिमलत्तयश्चानि गुल्मस्यरूपानिकफामकस्य
 त्रता वानिल गुल्महेतुः ॥ हेतुजस्य रूपे यथा निमित्त
 वातिकस्य रूपे यथायः स्थान लिङ्गान्मुपलभ्य गुल्मेदिदोषेन
 संस्थानरुजाविकल्पविज्ञानेन दोषवलावलेचामिच्छित्ताने
 गल वक्र शोषे यथावाहणत्वे यशश्च गुल्मो स्त्रीनादिशोदोषध
 शिशिरा ज्वोच रुत कृत्तियार्थ कल्पनार्थ त्रिदोषजस्य रूपे
 स शिशो रुजेच करोति जीर्णं यथा महारुजे राहपरीतमश
 श्मयिके प्रकोपे भुक्ते मृडत्वे । वद्वेनोन्नते शीघ्रविदारिरुत

मनः शरीराणि वलायहारिणे मृताजायते उर्वलत्वेव गुल्मिने
 त्रिदोषजे गुल्ममसाध्यमादिशेत मरणाय वे इति माधवकरः ॥
 अथ स्त्रीणां रक्तज गुल्मः ॥ सेना सेख्याविशेषः अत्र गजा
 निदाने यथा नवप्रसूताहित नवरथा नवश्रवाः सप्तविंशतिः
 दंतोवा वायुहितस्याः पोरुगुल नवतिः स्त्रीहा अत्रकोऽ हतः
 रक्तेकरोति गुल्मे सरुजे ॥ तत्पर्यायः स्तवः २१त्यमः
 सदाहे स्त्रीणां रक्तज गुल्मः ॥ अविद्यमान प्रकोड स्तनुप्रकोडो
 लक्षणो यथायेतस्यलिङ्गेन ॥ वावह यत्रवान् मल्ली किंटीनल
 समानलिङ्गे विशेषणोवाप्यपरे कमल वेश वीरणादिः मूला
 निर्वीधयः स्पंदते पिरित यव दारभ्यपूर्व भागः प्रकोडः इति
 नांगेस्त्रिगतसमूलः समगर्भा भरतः चटभेदः सैन्यरक्षण
 लिङ्गः सौधिरः स्त्रीभवपवगुल्मो इति मेदिनी ॥
 मासेयतीतिदशमेचिकित्साः गुल्मकेतुः पुंश्चवेतसः इति
 स्त्रीणामार्तं रजो गुल्मो नपुंसा राज निर्वैटः ॥
 मुयजायते अन्यस्त्वस्त्वभेगु गुल्म मूले स्त्री आर्द्रके इति
 ल्मः स्त्रीणां पुंसोच जायते राजनिर्वैटः ॥
 अथासाध्यलक्षणोयथासेवितः गुल्मवल्ली स्त्री सोमलता इति
 क्रमशो गुल्मो महावाल्मीक्यः राज निर्वैटः ॥
 क्रत मूलः शिरानहो यदाकर्म गुल्मिनी स्त्री विस्तृतालता तत
 श्वोन्नतः दौर्बल्यरुचिरुद्धास पर्यायः वीरुत २३त्यमः ३
 कासकृष्णरतिज्वरेः तस्मात्तद्वा इत्यमः ॥
 प्रति यणये पुंज्यतेनससिध्याति गुल्मी स्त्री आश्लकी पला
 गृहीत्वा सज्वरे स्वासकृष्णतीसार वनी वस्त्र वेष्टन इति मेदिनी
 पीडिते रुत्राभि हस्तपादेषु शहृ रत्नावल्यो हेमवेष्टश्च
 शोथः कर्षति गुल्मिने आसः गृध्रनखी हतः गुरुकोमली इति
 मूलपिपासान विहेषो शैथि भाषा इति शहृचंद्रिका ॥



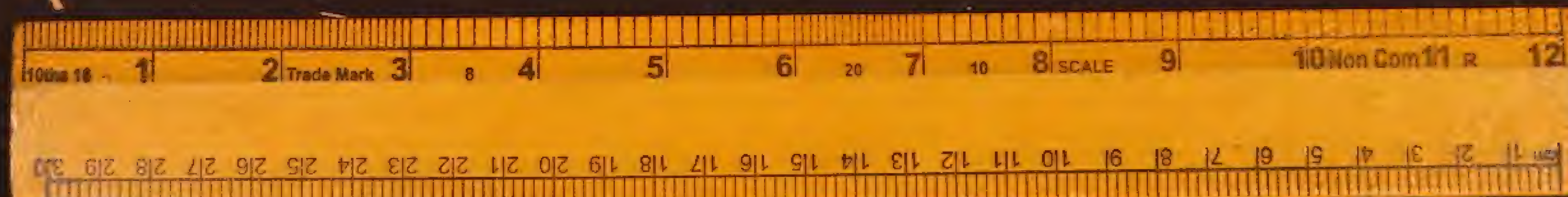
गुल्मोग्रं युक्ते च ॥ कषायते स्वादुते रेवन ते ॥
 गुल्मः पुं मधुः स्वादुः इति त्रिदोष शमनते रुच्यते वक्रः
 हेमवेदः ॥ क्लेदमन्नायहतेव इति ॥
 गुवाकः पुं हृत्तविशेषः गुया राजनिर्वैटः गुरुते रुतते
 सपारि इति वभाषातयर्षीयः ॥ कफपित्तकारिते दीपनतेव ॥
 दौटा २ पूगः ३ क्रमुकः ४ खपुः ५ आर्द्रस्यतस्य गुणाः गुरुते ॥
 ५ इत्यमरः गुवाकः ६ इति ॥ अभिषेदिते अग्निदृष्टिहातेव
 तटीका पूगहृत्तः ७ दीर्घपादयः स्विन्नस्य तस्य गुणाः दोष एव
 वल्कतः ८ दृढवल्कः ९ क्कदिते दृढमध्ये तडुतमे ॥
 चिकुणः १० इति राजनिर्वैटः इति भावप्रकाशः ॥
 पूगी ११ इति भावप्रकाशः ॥ आमपूगस्य गुणाः कषायते ॥
 सरेजनः १२ गोपदलः १३ सुखमल १४ काम स्नेह पित्रो
 राजतालः १५ कृदाफलः १६ इति राधमान नाशिते केव मुद्दि
 त्रिकोऽशेषः अस्य फलस्य ॥ कारिते साकतेव ॥ (मृते
 पृथीयः क्रमुकफले पूगे २ मुष्कस्य तस्य गुणाः केवामय
 चिकुणी ३ चिकु ४ चिकुणे ५ रुचिकरते पावनते रेवनतेव
 स्मत्ता के ६ उद्देगे ७ पूगफले इति तत तोवृत्तेनो नमपुतेव ॥
 राजनिर्वैटः पूगीफले ८ इति चेत ऊदिति पोऽवात शेष ॥
 भावप्रकाशः अस्य मलिकस्य कारितेव इति राजनिर्वैटः ॥
 गुणाः स्वादुतेति कते कषायते ततपीग गुणाः तस्यादिपीगे
 वलप्राण मुकुटदिभेद मदः विषहृत्प हितीयपीगे भेदकं
 कारिते मूत्रोग्रनाशितेव इति इज्जरेवा ततीयपीगे पातोपयुक्ते
 राजवल्लभः अस्य निर्वीतस्य ॥ सथा तल्ये १ सायनेव इति
 गुणाः हिमते मोहनते ॥ राजवल्लभः ॥
 गुरुते विपाके उस्मते तारते ॥ गुरु ऊ ३ सेवृत्तो इति ॥
 साम्ने वातघ्नते पित्तल तेव ॥ कविकल्प दुमः ॥
 अस्य फलगुणाः सेमोहकारिते गुरुः पुं कार्तिकेयः इत्यमरः ॥

दोटकः इति शहरावली ॥ कुत्रः ४ निःशलाकः ५ हः ६
 श्रीगमसखः सत मेगवे ॥ उपाय ७ गूढे ८ उपहरे ९
 पुवासी निषादीय पतिः इति इति जटाधरः ॥
 गमायणे विष्णुः इति तस्य सहस्र गुलः पुं कमरः देभः इति
 नाममध्ये पदितः कायस्थानो मेदिनी विष्णुः इति तस्य ॥
 पडुतिविशेषश्च ॥ सहस्र नाममध्ये पदितः ॥
 गृहा स्त्री सिद्धपुकीलतागतेः गुलकः पुं देवयानिविशेषः
 पर्वतादेर्गह्वरे इति मेदिनी सतकुवेरानुचरः निधितको
 शेषस्य पद्यायः विले १ माणि भद्रादि यत्तभेदः इत्यमरः
 शिलासेयिः ३ देवखाते ४ भरतो तस्य लोकः पिप्राच ॥
 गह्वरे ५ शालयणीवृत्तः इति लोकादृष्टे गेयर्लोकः यथा
 राजनिर्वैटः ॥ ततो गह्वरे दर्शये रूप पुष्ट
 गुदाशयः पुं व्याघ्रः इति ॥ जनेवृत्ते पिचिडिलेः स्थूलवृत्ते
 राजनिर्वैटः विष्णुः यथा ॥ मेचगेभीरनिसनेः लोकै ॥
 तावत्स भगवान् साक्षात् ॥ १ धुषिते लोके श्यामलो गे
 योगाधीशो गुहाशयः अंतर्दधे लोमशोः गणो कथयते के
 ऋषेः सद्यो यथेहानी शान्तिता ॥ मीको लोकः पुण्यतः कृतः
 इति श्रीभागवते ॥ गणावृत्तः गुलकानामय
 गुहने स्त्री वने इति ॥ लोक स्नेते वै गुलकाः स्मृताः
 शहरावली ॥ (४) न्यायेनापार्ज्य विज्ञानि गृहयेतिव
 गुहिले स्त्री यने इत्युणादिको ये भुवि स्वमार्गाया यनाद्याश्च
 गृहेरः पुं लोह कारः ॥ मृदप्रायाः कुदेविनः सेविभज्यव
 इत्युणादिकोषः गोप्ता इति भोक्ताः क्रोधास्य विवर्जिताः
 सेत्तिप्रसारे अणादिहृतिः ॥ नतिथिनेव वारं च संक्रात्यादिन
 गुल्य स्त्री उपस्यः सतभगोलिगेव पर्वच नाथमंच नथमंच विदेते
 १ हस्ये त्रि इत्यमरः गोप्ये ॥ ते सदा सखाः एकमेव हि ॥
 तत्पृथीयः विविक्तः २ विजनः ३ जानेति कुलपुत्रो हि योदितः



तस्मैगाः संप्रयच्छन्ति मन्त्रेते। गूढः त्रिसेहतः गुप्तः इत्यमरः
 तद्वचः स्फुटं समृद्धि भाजो मेदिनी करो ॥
 ह्यत्रापि तेनपुण्येनगुह्यकाः गूढजः पुं गूढोत्पन्नपुत्रः इति
 भुजते सर्ग सौख्यानिदेवत्व मिताक्षरा ॥
 मकुतोभयाः इति काशीखंडे गूढनीडः पुं खिन्ननयनी इति
 शिवशर्माणो वैकुण्ठलोकगमने शाहमाला ॥
 विष्णुगणसेवादः ॥ गूढपत्रः पुं करीरुतः अंकोर
 गुह्यकेशः पुं कुवेरः इत्यमरः हस्तः इति राजनिर्घटः
 गुह्यगुरुः पुं शिवः इति ॥ गूढपथः पुं अंतःकरणे इति
 त्रिकोशेषः ॥ हेमचंद्रः गुप्तपथश्च ॥
 गुह्यदीपकः पुं खद्योतः इति गूढपातः पुं सूर्यः इत्यमरः
 शाहचंद्रिका ॥ गूढपादः पुं सूर्यः इति ॥
 गुह्यनिष्पदः पुं मूत्रे इति शाहज्जावली ॥ इति
 राजनिर्घटः ॥ गूढपुष्पाकः पुं वकुलहस्तः
 गुह्यपिच्छः पुं अश्वत्थवृक्षः इति गूढपुरुषः पुं वरः इत्यमरः ॥
 राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः ॥
 गुह्यभाषिते स्त्री मंत्रः इति गूढफलः पुं वटः इति ॥
 जटाधरः गुप्त वाक्येव ॥ राजनिर्घटः
 गुह्यबीजः पुं भूतले इति गूढमार्गः पुं भुवोऽन्तरमार्गः
 राजनिर्घटः ॥ सडुग इति भाषा तत्पर्यायः
 गूढशि विस्मृजो इति सरंगा २ सैथिला ३ इति ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ हेमचंद्रः ॥
 गूः पुं गुः विद्यागू धातोः गूढमेषुनः पुं काकः इति
 कर्माणि किय प्रत्ययेन त्रिकोशेषः ॥
 निष्पन्नः ॥
 गूढे स्त्री रहः गुह्य इति गूढवर्द्धीः पुं भेकः इति ॥
 मेदिनी ॥ त्रिकोशेषः ॥

गूढवल्लिका स्त्री अंकोरहस्तः स्यात् पदीयायां भाष्यायां ज्ञातः
 इति राजनिर्घटः ॥ इति कुल्लुकभट्टः ॥
 गूढसाक्षी त्रियोऽर्थिना गूढतया गूढं स्त्री विद्या गु इति भाषा
 प्रत्ययवचने आवितः सः इत्यमरः ॥
 फरियादी गोपने रात्रिया ॥ गूढलकः पुं पालिशेषः ॥
 आसामीर कथायाहा के ॥ गूढसालिक इति भाषा तत
 मुनाइयाके सेइसाक्षी इति ॥ पर्यायः शर्मन्तः २ तद्वचः ३
 भाषातथाव नादः अर्थिना सालिकः ४ इति शाहचंद्रिका
 स्वार्थसिद्धयर्थप्रत्ययवचने स्फुटं गूढः त्रि हस्तपुगीयोत्तरीः
 यः आद्यते तदा गूढो गूढसाक्षी तत्पर्यायः हस्तः २ इत्यमरः ॥
 सडुयते इति यवहारत त्वे ॥ गूढः क उद्यमे इति ॥
 गूढोगः पुं ककुपः इति कविकल्पद्रुमः ॥
 राजनिर्घटः ॥ गूढोद्भिः पुं सूर्यः इति कविकल्पद्रुमः ॥
 गूढोद्भिः पुं सूर्यः इति कविकल्पद्रुमः ॥
 राजनिर्घटः ॥ गूढोत्पन्नः पुं हादविधपुत्रः सममुक्तः ॥
 मध्ये पुत्रविशेषः यथा उत गूढे ३ निकेतने कूर्हे इति
 गयते गूढे यस्पनव जायेत ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 कल्पसः स गूढे गूढउत्पन्नः ॥ गूढे क निकेतने कूर्हे इति
 तत्पर्यायस्य अल्यजः इति मनुः कविकल्पद्रुमः ॥
 अस्पर्धः यस्य गूढेऽवस्थितायां गूढाकः १ गूढाकः इति
 भाष्यायां पुत्रउत्पद्यते ॥ शाहज्जावली ॥
 सजातीयोऽयं भवतीति ॥ गूढणा स्त्री मयूरचंद्रकः
 ज्ञानेपि ॥ मयूरपिच्छ ॥
 कल्पात् पुरुषविशेषाज्ञातो चक्रं इति शाहचंद्रिका ॥
 साविति न ज्ञायते सगूढे ॥ गूढे सेके इति कविकल्पद्रुमः
 अग्रकाशमुत्पन्नस्तस्य पुत्रः गुज १ ध्वनौ इति कविकल्पद्रुमः



गृजः ३ धनो इतिकविकल्पदुःखः गृधः त्रि लब्धः इत्यमरः ॥
 गृजने स्त्री विषदिग्धपशोर्मेतं गृधुता स्त्री लब्धता तत्पर्यायः
 इतिभेदिनी मूलविशेषः ॥ रागः २ मेगः ३ इति।
 सलगम इति ख्यातः तत्। त्रिकोऽशेषः ॥
 पर्यायः प्रविमूलः २ यनेनृ गृधः ५ पतिविशेषः गृधनी
 वर्तल ५ प्रविमूलः ५ शिलाकेतः प्राकुनी इतिव भाषा तत्पर्यायः
 ६ केतः ७ डिडीभोदके ८ ॥ दातायाः २ वज्रतेडः ३ इतिदशैवः
 अस्यगुणाः कद्वे उमलेकफ ५ इति राजनिर्घटः ॥
 वातरोग गुल्मनाशिते रुचाते गृधनखी स्त्री कुलिकवृत्तः
 दीपनते रुचाते दुर्गंधत्वे च कालियाकडा इतिभाषा इति
 इतिराजनिर्घटः ॥ १ त्तमाला कालिवृत्तः इति
 गृजनः ५ सौनकः १ सत्। त्रिकोऽशेषः ॥
 इतिभाषा इतिभेदिनी ॥ गृध यत्रा स्त्री धूमपत्रा वृत्तः
 १ कलमुनः इतिराजनिर्घटः इति राजनिर्घटः ॥
 गृधवः ५ पृथुमुगलः वडः गृधराजः ५ जटापुपसीपथ्य
 शेषाल इतिभाषा तत्पर्यायः भूयः कनक पुंस्त्वये स्तोत्राणे
 लापाकः २ इतिहेमचंद्रः ॥ गृधसंगोः निविभेद सतीत्याये
 गृत्सः ५ केदपः इत्युणादिकोषः गृधराजं शिलाशितेः इति
 गृध ११ यड लिप्स इति रामायणे ॥
 कविकल्प दुमः ॥ गृधसी स्त्री वातरोगविशेषः
 गृधः ५ काम देवः तत्पल्लवण यथास्फिकपूर्वकी
 इत्युणादिकोषः अभिलाषुकः पृष्ठोरु जानु जेमायदेक्रमात्
 इतिसेलिप्रसारे उणादिहतिः गृधसी स्त्री भरुकतोदेष्टृहृति
 गृधः ५ बुद्धिः अयाने ॥ स्पंदते मुहुः वाताहातकफा
 कुतसिते इति ॥ त्रेद्रा गोश्वा शिवकान्तिता
 सेलिप्रसारे ॥ इति।
 उणादिहतिः ॥ माधवकरः ॥

गृधानी स्त्री धूमपत्रा वृत्तः इति मार्गफाल्गुनकार्तिकाः सप्रशस्त
 राजनिर्घटः ॥ गृहारेभे पत्नी पुत्रसमृद्धिदाः
 गृष्टिः स्त्री एकवारप्रसूता गौः शुक्लपदे भवेत्सौख्यं रुक्मपदे
 तत्पर्यायः सक्तप्रसूतिका। भवेद्भयं आदित्य भोमवर्जं तु
 २ इतिहेमचंद्रः वराहक्रोता ॥ सर्वेवाराः शुभावहाः पूर्णिमा
 इत्यमरः वराहवृत्तः इति। यः पृथ्वी यावत् पूर्वीत्ये ॥
 भेदिनी काश्मरी इति वर्जयेद्गृहे उत्तरास्ये नकुर्वीत
 राजनिर्घटः ॥ (त्यदुमः नवम्यादेव तुर्यं प्री अभावस्या
 गृहक ३ गृहगो इतिकविक ५ पृथ्वी यावत् यश्चिमा स्या ॥
 गृहे स्त्री इष्टकादिचित्तवासस्य विवर्जयेत् नवम्यादित्थायाम्यो
 ने च ३ इतिभाषा तत्पर्यायः ॥ यावच्छुक्लवर्तुर्दृष्टी वज्रयावत्
 गृहे २ उदवसिते ३ वेष्टम ॥ मृत्युर्वं यातीयातातिगोदुयोः
 ५ सप्त ५ निकेतने ६ निष्कान्ते। विष्कृभगोदुयोश्चैव गृहारेभे।
 ७ वस्त्य ८ सदने ९ भवने ॥ नकारयेत् आदित्यद्वयरोहिणी
 १० अगारे ११ मेदिने १२ ॥ गृगशिरोग्रज्येष्ठा धनिष्ठात्ररा
 गृहाः १३ निकायः १४ निलयः १५ वेत्त्याथ मच्चानुगथ हरिभिः
 १६ आलयः १७ वासः १८ कुटः १९ सुहेस्वभावादिभिः सौम्यानां
 शाला २० सभा २१ इत्यमरः ॥ दिवसेषु गेहहिते योग ॥
 पत्न्ये २२ सादने २३ अगारे ॥ विरिक्ते तिष्ठो विष्टो त्यक्तदिने
 २४ कुटिः २५ कुटी २६ गेहः २७ वदेति मनयो वेष्टमादिकार्यं
 निकेतः २८ साला २९ मेदिना ३० सुभक्तिभिः तिष्ठिर्वेष्टमनि ॥
 सकः ३१ इतिभरतः निवासः ३२ कृतिकाद्यै रुक्मेषुत्राग्निधनानि
 वासः ३३ सेवासः ३४ आवासः शोकाः प्रात्रोर्भवे राजभवेव
 ३५ अथिवासः ३६ निवसति ३७ मृत्युः सविप्रवासश्च नवप्रभेदाः
 वसतिः ३८ केतने ३९ इति नाशोदिष्टोति मकरालिकुली
 गृहस्तावली अथगृहारेभे। लघ्नेमेवे यदेयनुषिकार्मसदीर्घ
 कालः वैष्णवश्चावणाषाढ ॥ सञ्चकन्या कसे मिथुनके अथ



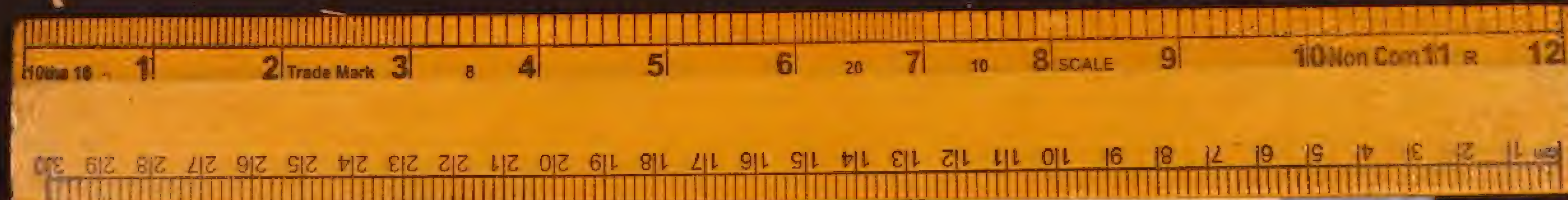
मर्धलाभोज्योतिर्विदः कलस राजनिर्घटः ॥
 तिहृषेष वृद्धि इति युक्ति ॥ गृहकपोतकः ५ पतिविशेषः
 कल्पतरुः तत्र प्रवेशकालः पायरा इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 ज्योष्ठा पुनर्वसु वर्ज्य गृहगोभारि प्रासादकुक्कुटः २ फिलीकेंदः २
 तेवयत तत्तर्वितयेडे पम ॥ पायरावतः ५ इति त्रिकोडोषः
 प्रवेशो देवचितकः हलापुष्पा गृहकर्ता ५ पुंसोऽतिसूक्ष्मदकः
 पुनर्वसु प्रातःभियाज्येष्वयो तत्पर्यायः धान्यभक्षणः २
 रोहिणी रेवत्युत विष्णु वात क्षमः ३ भीरुः ४ कृषिद्विष्टः ५
 प्राशभृन्मूलाधनिष्ठासचकन्या कणप्रियः ६ इति राजनिर्घटः
 कुंभ वृषालिर्हिः मिथुनसत्तौ गृहकारकः ५ वर्णसेकरजाति
 दयेर्के मुले मुके ज्येष्ठे ॥ विशेषः चरामी इति भाषा यथा
 प्रीतिप्रमदिवसे वेषमप्रवेशः प्रतिमावटको देवकन्या याना
 मुभः कृतायतोद्विजवगनय पितृस्य च सूत्रकारस्य सेभूतिः
 पूर्णकुंभे दध्यक्षतासदलपुष्पा सोयान गृहकारकः इति
 फलोपयोगे दत्ता द्विराण ॥ पशुशरपट्टतिः ॥
 वसनेच तथादिजेभ्यो मोगल्य गृहकारी न ५ कीटविशेषः ॥
 प्राति निलये निलये विशेषतः कुमिरक्या इति भाषा इति ॥
 इतिसमयप्रदीयः नाम केचित् ॥ (कि
 कलत्रे इति शहरावली ॥ गृहगोधा स्त्री ज्येष्ठी जेहीरुकि
 तथाच स्मृतिः न गृहे गृह ॥ इति च भाषा तत्पर्यायः यस्त्री
 मित्याह रोहिणी गृहमुखात् २ मुषली ३ विशेषरा ४ ज्येष्ठा ५
 तथाहिर्माहितः सर्वानपुरुषार्थ कृष्णमत्स्यः ६ पालिका ७ ॥
 न समश्नुते ॥ गृहगोथिका ८ इति राजनिर्घटः
 गृहकछपः ५ येयणशिला गृहगोलिका ५ माणिका ९
 तत्पर्यायः येयणिः शेषलीपः भित्तिका ९ गृहालिका ११ इति
 १ गृहाप्रमा ५ इति शहरावली हेमचंद्रः ॥
 गृहकन्या स्त्री वृत्तकुमारी इति गृहगोथिका स्त्री ज्येष्ठी इत्यमरः

गृहगोलिका स्त्री ज्येष्ठी इति गृहमाविका स्त्री चर्मवटीचाम
 हेमचंद्रः ॥ विका इति भाषा इति त्रिकोडोषः
 गृहतटी स्त्री वीष्णीपिण्डयतया गृहमृगः ५ कुकुरः इति
 इति च भाषा इति शहरावली ॥ हेमचंद्रः ॥
 गृहमृगः ५ मेवष्टुमीहत्तः ५
 इति शहरावली ॥ गृहमेधी ५ गृहस्यः इति
 गृहगोली स्त्री कोजिके इति हेमचंद्रः ॥
 त्रिकोडोषः ॥ गृहमेथिनी स्त्री सातिकीर्वाहः
 गृहनाशनः ५ कपोतः इति इति महा भारते गृहस्यपत्नीव
 राजनिर्घटः ॥ गृहयापः ५ गृहस्यः इत्युणादि
 गृहनीडः ५ गृहस्यः मेत्री इत्यमरः ॥
 इति मेदिनी धर्मः इति ॥ गृहवाटिका स्त्री गृहसमीपवने
 शहरावली ॥ इति शहरावली ॥
 गृहपातकः ५ वालः वाटी गृहस्यः ५ द्वितीयाश्रमी तत्
 इति शहरावली ॥ पय्यायः ज्येष्ठाश्रमी २ गृहमेधी
 गृह वलिप्रियः ॥ ३ स्नातकः ४
 ५ वकयली इति ॥ गृही ५ इति
 शहरावली ॥ हेमचंद्रः गृहपातः ६ सत्री ७
 ज इत्यमरः गृहयापः ८ इति
 गृहवलिभुक् ५ चटकः इति सिद्धोतको नृया मुणादिहतिः
 हेमचंद्रः ॥ गृहाधिपः ५ ॥
 वकः काकः इति ॥ इति हलापुष्पः ॥
 केचित् ॥ कुहेवी १० इति जटाधरः ॥ (ली
 गृहभूमिः स्त्री वालः वेषभूः गृहायनिकः ११ इति शहरावली
 इति हलापुष्पः ॥ तस्यधर्मो यथा गृहस्यो
 गृहमणिः ५ प्रदीयः इति ब्रह्मवारीच वानप्रस्था ३५
 हेमचंद्रः ॥ भित्तकः चत्वारः आश्रमाः ॥



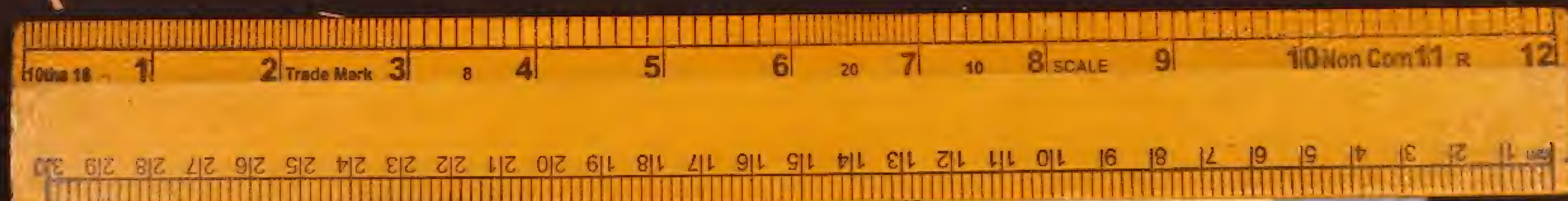
श्रेताः सर्वे गार्हस्त्य मूलकाः चान्यानि त्रीणि कर्माणि यानि
 यः कश्चिदिह लोके स्मिन्नागमः दानमध्ययने यज्ञाधर्मपुक्ताति
 संप्रकीर्तितः तस्यात्र गमने ॥ तानि तु तेष्वप्रमादे कुर्वीत विप्र
 श्रेयः कीर्तिरेवा सनातनी । कर्मसमर्थमिवित दोतो मेवः ॥
 सेस्कारैः सेस्तुतः पूर्वे । तमायुक्तः सर्वभूतसमो मुनिः
 यथावच्छ्रित व्रतः जातो गुण सर्वमेतद्यथाशक्ति विप्र ॥
 विप्रिष्टायां समावर्तितवेदवित निर्वर्तयन् मुनिः यवेपुक्तो जेपे
 स्वदार्निर्गतो नित्येष्टिष्टाचारो स्वर्गगृहस्यः सौशतव्रतः इत्याम्
 जितेन्द्रियः पंचभिश्च महायज्ञैः मेधिक पर्व ॥
 अहथानो यजेदिह देवता ॥ गृहस्थो ज्ञी गृहस्थः इति
 इति विप्रिष्टायां निरतो वेद । लिगादिसे गृहे अमरः ॥
 कर्मस इज्या प्रदान युक्तम् ॥ गृहाः पुं गृहे दाराः ॥
 यथाशक्ति यथाविधिनयाणि इत्यमरः बहुवचनोत्तयेष्टः
 पादचयलो ननेत्रवपलो मुनिः गृहागतः पुं अतिथिः इत्यमरः
 नववागैरावयल इति शिष्टस्य गृहाथियः पुं गृहस्थः इति
 गोचरः नित्ये यज्ञायवीती ॥ इत्यायुयः ॥
 स्नातमुक्तवासाः मुचिवतः नि गृहास्ते ज्ञी कोजिके इति
 यतो दम दानाभ्यो सदा शिष्टम् त्रिकोऽशेषः ॥
 सेविषात जितशिश्रादो मेवः गृहायनिकः पुं गृहस्थः इति
 शिष्टाचारः समन्वितः वेणवी । शहरात्तावली ॥
 यायेष्टि सोदके चकमे इत्यमरः पुं गृहसमीपेष्टि
 अधीत्याध्यायने कुर्यात् तथा तत्पर्यायः निष्कृतः २॥
 यजनयाजने दाने प्रतिग्रहे चापि इत्यमरः ॥
 षड्गुणो हस्तिमाचरेत् त्रीणि गृहालिका स्त्री ज्येष्ठी इति
 कर्माणि यानीह ग्राह्यानां तु हारावली
 जीविकायाजनाध्यायने चाभे । गृहावग्रहिणी स्त्री देहलीहति
 मुहावृत्तिप्रतिगृहः अथशेषाणि दातया इति च भाषा इत्यमरः ॥

गृहाशया स्त्री तोवृत्तीयानेर्गाक गृहा स्त्री शाखापुं नगर ॥
 इति भाषा इति शब्देदिका ॥ निकटस्य ग्रामः इत्यमरः ॥
 गृहाशया पुं येष्टिष्टाचारो गृहः क विज्ञाये विज्ञाने ॥
 इति भाषा इति शब्देत्तावली । इति कविकल्पद्रुमः ॥
 गृहिणी स्त्री भार्या इति गृहि शब्दे इति कविकल्पद्रुमः
 हेमचन्द्रः ॥ गृहनिगारो इति कविकल्पद्रुमः
 न गेहः पुं गेहकः इति
 गृही पुं गृहस्थः इत्यमरः ॥ भर्ता विरूपकोषम् ॥
 भर्ता इति राजनिर्घटः ॥ गेहकः पुं कंडुकः गेह इति
 गृहीते त्रिस्त्रीकृते ग्रामे जाते गेह इति च भाषा इत्यमरः ॥
 धृत्यया गृहीत इव केषु । गेहकः पुं गेहकः इति ॥
 मृत्युनायममाचरेत् इति स्मृति जटाधरः ॥
 गृहीतदिक वि यत्तावितः ॥ गेह ऊ ३ उगतौ चाले इति ।
 तिरोहितः इति हेम चन्द्रः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 गृहोलिका स्त्री ज्येष्ठी इति गेहे ज्ञी गीते इति मेदिनी
 हेमचन्द्रः ॥ गेयः त्रि गातव्यः गायनः इति
 गृहो ज्ञी गृहेश्वरभेदः इति मेदिनी ॥
 मेदिनी तत्रतु गोभिलोदिकृत गेय ३ ऊ सेवने इति ॥
 सामवेदायुक्तकर्मकोऽतिर्णयः कविकल्पद्रुमः ॥
 गृहः पुं गृहासक्तगृहारः गेव ऊ ३ अन्वेषणे इति
 इति मेदिनी ॥ कवि कल्पद्रुमः ॥
 गृहः त्रि अस्वेरी अस्वतेवः गेसः पुं गेयजीवी
 यज्ञः इति विश्वमेदिन्यौ ॥ सामगानकज्ञी इत्यादिकोषः
 गृहकः त्रि अस्वतेवः परधीनः गेसुः पुं गायनः नटः इति
 इत्यमरः ॥ (दिः मेदिनी सामगानकज्ञी च ॥
 गृहकः पुं गृहासक्तपक्षमृगा गेहे ज्ञी गृहे इत्यमरः ॥
 तत्पर्यायः छेकः २ इत्यमरः ॥ गेही न त्रि गृही गेहशब्दादस्यर्थे



यन प्रत्ययः ॥ विशेषतश्च तस्मिन् स्कारित्वेति
 गेहेनदी पुं कापुरुषः ततः राजवल्गुः ॥
 पर्यायः गेहे मूरः २ पिपी मूरः ॥ गौरिकातः पुं जलमयकवतः
 ३ इति हेमचंद्रः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 गेहे मूरः पुं गेहेनदी इति ॥ गौरी स्त्री लोमलिका वतः ॥
 हेमचंद्रः ॥ रत्नमाला ॥
 गेगाने इति कविकल्पद्रुमः ॥ गौरेयं स्त्री शिलाजत इत्यमरः
 गौरिकं स्त्री स्वर्णरक्तवर्णयातु गिरिजाती त्रि ॥
 विशेषः गिरिमाटी इति भाषा गोकटकः पुं गोत्तरकवतः ॥
 तत्पर्यायः रक्तथातुः २ ॥ स्वपुटः गवोखुरे इति
 गिरिथातुः ३ गवेधुके यथातुः ४ विस्वमेदित्योगोखुरे स्वपुटी
 सुरगथातुः ६ गिरिमृद्वे ७ कृतः इति हेमचंद्रः विकेटक
 इति राजनिर्घटः वनालकं ८ वतः इति राजनिर्घटः ॥ (३)
 गवेरुके ५ प्रत्ययमा ॥ गिरिमृत गोकर्णः पुं यरिमाणविशेषः ॥
 ॥ इति त्रिकोशेषः ॥ अनामिका पुं कृत्स्नतोगुह
 लोहितमृत्तिका ॥ गिरिजे १३ मृगभेदः इत्यमरः अश्वतरः ॥
 पीतगौरिकस्य पर्यायः स्वर्णं सूर्यभेदः गणदेवताविशेषः
 गौरिकं स्वर्णं २ स्वर्णगौरिकं इति मेदिनी तीर्थविशेषः ॥
 ३ इति रत्नमाला स्वर्णं थातुः ४ यथाततोऽभिब्रज्य भगवान्
 सारकः ५ सैथ्याभेदवक्रथातुः केरली स्त्री त्रिगर्तकानगोकर्णाले
 ७ शिलाथातुः ८ अन्नयोगुणाः शिवसेत्रे सान्निध्ये यज्युर्जटः
 मथुरात् प्रीतले कषायत्वे ॥ इति श्रीभागवते ॥
 ब्रह्मरूपेणैव गोकर्णि स्त्री मूर्खलता
 विस्फोटार्थे १३ इत्यमरः ॥
 राहनाशित्वे स्वर्णवर्णदिकेषु गौरिकाटिका स्त्री सारिकापत्नी
 इति राजनिर्घटः निर्मलत्वे ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 स्विग्यत्वे स्वर्णं गौरिकं उदृत गौरिकाटी स्त्री सारिकापत्नीति

राजनिर्घटः ॥ गोगोष्टं स्त्री गोस्थाने इति ॥
 गोकिलः पुं मुषले हले ॥ मुग्धबोधे ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ गोपृष्टिः स्त्री सकृत् प्रसूतागोः
 गोकीलः पुं मुषले हले इति केचित् ॥
 इति हारावली ॥ गोपृष्टिः पुं करीषः गोष्टे
 गोकुले स्त्री गोसमूहः ततः गोतिष्ठिकौषधिः इति मेदिनी
 पर्यायः गोथने २ गवोव्रजः ३ गोव्रजः पुं अतिथिः इति ॥
 इत्यमरः गोस्थाने यथा ॥ पाणिनिः गोवातकेति यथा
 गोकुले कंदशलायो तैल ॥ गोव्रजं वहिहितः कल्प आद्रायण
 येत्रेत्तु येत्रयोः अमीमांस्यानि मयापिवा इति प्रायश्चित्ततत्वे
 शौचाति स्त्री पुवालातरेषु च इति गोवृत्ते स्त्री वृष्टिः इति
 तिष्ठादितत्वे मथुरेकदेशे ॥ त्रिकोशेषः गव्यवृत्ते च ॥
 श्रीनेदस्य वासे स्थाने पशुकाले गोचरः पुं इन्द्रियार्थः सत्
 व्रजतातात गोकुले रामकेशवो रूप शब्द गेय रस स्पर्श स्वरूपः
 ज्ञान भोक्तृ हारणाभ्यो विंग ॥ इत्यमरः जन्मराशपवर्धयहाक्रांत
 माणो विज इतः इति राशीनोसेना यथा गोचरे वा
 श्रीभागवते ॥ विलम्बे वा ये ग्रहादिष्टवचकाः
 गोकुलिकः त्रिकेकरः एकस्य पूजयेत्तान् प्रयत्नेन पूजिताः स्युः
 गव्यपत्तकः इति मेदिनी ॥ सुभावहाः अपि वा अष्टवर्गपुंभेः
 गोकुले स्त्री गोमये इति श्रीमान् कर्म कुर्यान्नभ्रमेः
 शब्दचंद्रिका ॥ गोचरस्यैव दशांशो दशांशो
 गोचरः पुं गोत्तरवतः इति वेथगोः गोचरं मुहि र्थया ॥
 शहरावली गवोशके स्त्री केतय स्रव भोमभेदगतयः षष्ठ
 गोचरिः पुं गोत्तरः इति त्रिसेस्थाः सुभास्त्रे दार्कीवपितेव
 शब्दचंद्रिका ॥ तौ च दशमौ चंद्रः पुनः सप्तमः
 गोगोषुगं स्त्री गोद्वये इति जीवः सप्तनवद्विपेचमगतो पुंमेव
 मुग्धबोधव्याकरणे ॥ सोमात्मजः मुक्तः स इदं शा सप्त



वर्जितो सर्वेषु योने शुभाः शिवमाला ॥
 इति दीपिका ॥ गोजिह्वाका स्त्री गोजिह्वालता
 गोजिह्वाः पुं कुलाहलवृत्तः इति शब्द शिवमाली ॥
 कोकशिका इति भाषा इति गो३ः पुं गो३ः सतुनाभौ
 शिवमाला ॥ प्रहृष्टमोसगुडकः इति लिङ्गादि
 गोजले स्त्री गोमूत्रे इति सद्युहटीकायोभरतः ॥
 राजनिर्घटः गो३वः पुं श्रीर्णी हंतः तस्मै
 गोजा स्त्री गोलोमिका वृत्तः इति ख्यातः इति मेदिनी
 इति राजनिर्घटः ॥ गो३वा स्त्री गवादनी इति ॥
 गोजागरिकं स्त्री मेगले इति मेदिनी गोमुक इति ख्याता
 मेदिनी ॥ गोमा इति व राजगोमुक इति
 गोजागरिकः पुं कंटकारिका ख्याता इत्येके इति भरतः
 इति मेदिनी ॥ तः तत्पर्यायः चित्रा गवाली ॥
 गोजायणी स्त्री डग्धफेणीह इत्यमरः गो३वका ५ इति ॥
 इति राजनिर्घटः ॥ शिवमाला ॥
 गोजिह्वा स्त्री लपविशेषः ॥ गो३विका स्त्री गो३वा इति
 गोजियालता इति दारियाशक शिवमाला ॥
 इति वभाषा तत्पर्यायः ॥ गोली स्त्री छिद्रवस्त्रितत्पर्यायः
 राविका २ इत्यमरः दर्विका ३ पानो २ इति हेमचंद्रः ॥
 इति भरतः रावियत्रिका ५ इति ध्यानादिवह्नार्थाधारविशेषः
 शिवमाला खरपत्री ५ वातानां गुण इति भाषा इति सुगंधोपे
 अधोमुखा ५ अत्र गोजिह्वा ८ अथः द्रोणी परिमाणे इति वैद्यक
 पुष्पी ५ अस्या गुणाः कटुत्वे परिभाषा ॥
 तीक्ष्णत्वे शीतलत्वेऽपि तस्यैवं गो३ः पुं नाभौ हृष्टमोसगुडकः
 विषाति नाशित्वे व्रणसंशोपणे गो३ इति भाषा इति लिङ्गादि
 त्वेव इति राजनिर्घटः गवेधुका सद्युह अमरः यामरजातिः ॥
 ग३ग३ इति भाषा इति हृष्टनाभियुक्ते इति मेदिनी

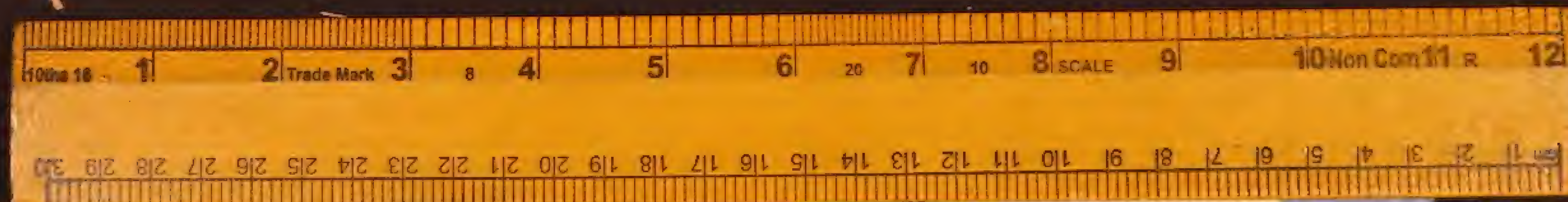
अस्य रूपोत्तरे गो३ः गो३ः गो३ प्रवर नित्यार्थः तथा चापि
 इत्यमरीका ॥ (स पुण्ये सगं सेकरोपाख्याने
 गोतमः पुं गोतममुनिः सतु तत्रियैवेषु मृदाणां गोत्रेव
 पुत्रः इति गयामाहात्म्ये वायु प्रवरादिकं तथान्यवर्णसेकगणो
 पुण्ये ॥ येषां विप्रश्च यज्ञकाः
 गोतममन्त्रयः पुं शाकमुनिः गोत्राणि तु चतुर्विंशति तथा च
 इति हेमचंद्रः ॥ मनुः प्रोडित्यः काश्यपश्च
 गोतमजः पुं उत्तमगोः ॥ वातस्यः सारणीकस्तथाभरद्वाजो
 गोपुमथो तज्जजः प्रशस्तः ॥ गोतमश्च सौकालीनस्तथापुः
 त्रिभुव्यतिः ॥ कल्किश्चापि वैष्णवश्च कृष्णश्च
 गोत्रं स्त्री गवनेश्वर्यतिपूर्व वशिष्ठकौविश्यामित्रः कुशिकश्च
 पुरुषान् यत इति भरतः ॥ कौशिकश्च तथापुः हृतकौशि
 तत्पर्यायः सेततिः ५ जनने ३ कर्मोद्ग्लौ आलम्पानः पशुशः
 कुले ५ अभिजनः ५ अन्वयः १ सौपायनस्तथात्रिश्च वासकी
 वंशः ५ अन्ववायः सेतानः ५ इत्य रोहितस्तथा वैष्णवश्च यकश्चैव
 मः अथासेभावनीयवोधः जामदग्न्यस्तथापुः चतुर्विंशति
 काननेक्षेत्रे वर्तते इति ॥ वैगोत्राकथिताः पूर्वपंडितैः
 मेदिनी कुत्रे इति हेमचंद्रः तथा च मनुः जमदग्निभरद्वाजो
 संचः हृदिः इति शब्देदिका विष्णुमित्रात्रि गोतमः वशिष्ठ
 विते इति विष्णुः ॥ काश्यपागस्तथा मुनयो गोत्र ॥
 वंशयोपरा प्रसिद्धे आदि कारिणः यत्तेषां यान्यपत्नानि
 पुरुषे ब्राह्मणरूपेक्षत्रिय तानि गोत्राणि मन्यते
 वैष्णवो रूपरिष्टातिरिष्टगोत्रे यतुपलक्षणा मनेयामपि
 मृदस्यातिरिष्टातिरिष्टगोत्रे दशनात् तथा सौकालीनक
 इत्युदाहृतत्वे तत्रिय वैष्णव मोद्ग्लौ पशुशः हृष्टमाली
 मृदाणां मतिरिष्टातिरिष्ट काचना विसु कौशिको
 प्रवरश्च तपवैतेषां पुरोहितः कात्यायनात्रेयकाण्वकाः कृष्ण

त्रयः सोऽकृतिप्रकौटिल्यो ॥ गोदेते स्त्री हरीतालं इति
 गरीसेजकः श्रीगिरस इति राजनिर्घटः ॥
 ख्यातः अनासुकाख्यसेगितः गोदा स्त्री गोदावरीनदी इति
 अथ जैमिनिहृदाख्याः श्रीगिरसा हेमचंद्रः ॥
 वातस्य एव वचसा वर्णलम्पान गोदा रणे स्त्री लो गले इत्यमरः
 वेपात्रपयश्च वृत्तकौशिकः कुटालः इति हेमचंद्रः ॥
 शक्तिः काण्वायनश्चैव वासकी गोदावरी स्त्री नदी विशेषः
 गोतमस्तथा मुनकः सोपायन तत्पर्यायः गोदा २ इति ॥
 श्वेव मुनयो गोत्रकारिणः हेमचंद्रः गोतमसेभवा ३
 यत्नेषां यान्यपत्यानि तानि ब्राह्मादिजाता य गौतमी ५
 गोत्राणि मन्यन्ते सर्वे हि चत्वारि अस्या जलस्य गुणाः पितामि
 प्राज्ञो ज्ञाः इति कुलदीपिका ॥ रक्ताति वासु पाय कुष्टादि
 त यनेज कृतधर्मप्रदीपः ॥ दुष्टामयदोष तृप्ता नाशिते
 गोत्रः पुं पर्वतः इत्यमरः ॥ यामयच्छाते दीपनत्वेति
 गोत्रजः त्रिगोत्रोत्पन्नः सतः राजनिर्घटः ॥
 जन्मनामस्मृतिपर्यंतसमनो गोदुग्धदा स्त्री वर्णिकातुणे
 क भावात् पश्चाद्भवति इति इति राजनिर्घटः
 मुहितत्वे ॥ गोदाहनी स्त्री गोदेहनपात्रं
 तत्पर्यायः पारी २ इति
 गोत्रभित्तुं ईदः इत्यमरः ॥ जदायाः ॥
 गोत्रहृत्तः पुं यत्ननहृत्तः इति गोदवः पुं गोमूत्रं इति ॥
 भावप्रकाशः ॥ राजनिर्घटः ॥
 गोत्रा स्त्री स्थिती गोसमूहः गोथने स्त्री गोसमूहः इत्यमरः
 इति मेदिनी ॥ गोथनः पुं स्थूलाग्रवाणः तृक्
 गोदः पुं मल्लकक्षेहः मल्लिस्ते इति भाषा इति हरिवंशः ॥
 इति हेमचंद्रः गोदातरित्रि ॥ गोथा स्त्री यनगुणावातवाणः
 इति मुग्धवोधः ॥ प्रकोष्ठवहाचर्मकृतपरिकातर

पर्यायः तला २ ज्वालातवाण सतपादिका २५ संवारिणी २५
 इत्यमरः तले ५ इति तट्टीका यदिका २६ प्रज्ञादी २७
 जेतुविशेषः गोसाय इति कीटपादिका २८ धार्तराष्ट्रपदी २९
 भाषासातुस्थलज जलजेभस्त अस्या गुणाः कटुत्वे उष्णत्वे
 द्विविधा तत्पर्यायः निहाका २ विषभूत श्रोत्रयस्मादोष
 गोथिका ३ इत्यमरः दारु ॥ नाशिते सायनत्वे च मुखली
 मुख्याहा ५ अस्या मोसगुणाः तालमूली इति ख्यात इति
 वातश्वासकास नाशिते इति राजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटः पाके मथुरत्वे गोथास्केयः पुं विट्त्वदिरः
 कषायत्वे कटुरसत्वे पित्त इति राजनिर्घटः ॥
 नाशिते रक्तमुक्रवलकारिते गोथिः पुं ललाटे इत्यमरः
 च इति राज वज्रभः ॥ गोथिका इति शहरात्रावली
 गोथापदिका स्त्री गोथापदील गोथिका स्त्री गोथा गोसाय
 ना इति शहरात्रावली ॥ इति भाषा इत्यमरः ॥ का
 गोथापदी स्त्री ललाटविशेषः गोथिकात्मजः पुं स्थूलगोथि
 गोथालिया इति भाषा तत गोथाशिशुतुल्याकारकोटस्य
 पर्यायः सवहा २ इत्यमरः जेतुविशेषस्य तौके इति
 हेमचंद्रः ३ गोथाञ्जी ५ त्रिफला ख्यातस्य इति भगी इति ॥
 ५ इति भरतः त्रिपदी ६ मथुसवा सारसेदरी तत्पर्यायः ॥
 ७ हेमपादी ८ इति रत्नमाला गोथेयः २ गोथारः ३ गोथेयः
 हेमपादिका ९ हेमोद्भिः १० रक्ते ५ इत्यमरः ॥ (इती
 पादी ११ त्रिपदी १२ वृत्तमैत्रिलि गोथिनी स्त्री लविकासातुह
 १३ विम्बग्रंथिः १४ त्रिपादिका भेदः इति राजनिर्घटः ॥
 १५ त्रिपादी १६ कीटमारी ॥ गोथुर्कं त्रि गोदोम्या इति ॥
 १७ कर्णीटी १८ ताम्रपादी १९ व्याकरणे ॥
 विक्रीता २० ब्रह्मादनी २१ गोधुमः पुं गोधूमः इति ॥
 पदोमी २२ श्रीतोमी २३ ॥ शहवेदिका ॥

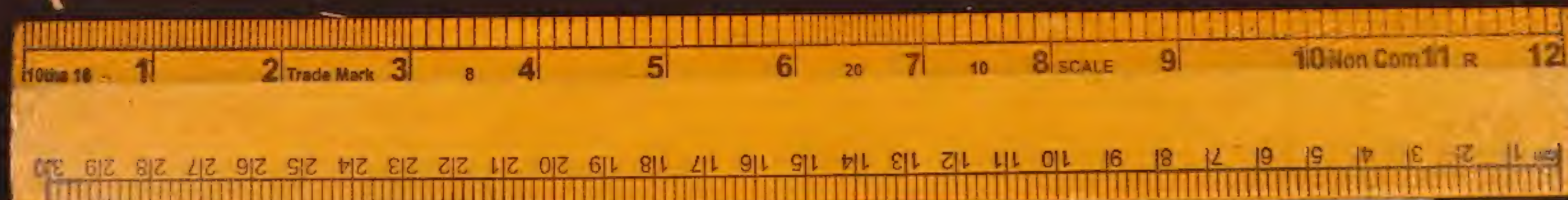
गोधूमः पुं नागरंगः सवधी। पुनयोनारीविवाहादिके हेमते
विशेषः श्रीभेदः गम गोम पिशोरेप्रयातिमृदतोपि शिकते
इति च भाषा इति मेदिनी। भास्करे श्रीमहास्त्रमिने वसेत
शेषस्य पर्यायः बहु दुग्धः समये भानो गतेः दृश्यता ॥
अप्युः १ स्नेहभोजनः यवनः सूर्यवास्तुमुपागते चानयते रक्तं
धनिलवलीः १ सालः २ समनः शास्त्रालयोः इति रीयिका ॥
८ अस्य गुणः स्निग्धत्वमधुरं गोधेनः स्त्री दुग्धवती गवी इति
वातपित्ताह नाशित्वं गुरुत्वं सति प्रसार व्याकरणे ॥
स्नेहमद वल रुचि वीर्यकारि गोधेनः पुं गोमा इति ॥
तेव इति राजनिर्घटः हेमते सति प्रसार उणादि वृत्तिः ॥
जीवन हितत्वे शीतत्वे ॥ गोनेदी स्त्री सारस्य तिली इति
भयसंधान स्थेय्य कारित्वे। हागवली ॥
सारकत्वेव इति राजवल्लभः गोनेर्द् स्त्री कैवर्ती मुलके इति
गोधूमवर्णं स्त्री वर्णीकृतं गोधु मेदिनी ॥
मः मयदा इति भाषा यथा गोनेर्द् पुं सारस्य वली इति
सुखगोधूमवर्णीकं चिरपु मेदिनी ॥
होव रोदिको इति भावप्रकाशः गोनेर्द् पुं यते जलि मुनिः
गोधूमः संभवे स्त्री सोवीरः इति हेमचंद्रः ॥
कौजिकभेदः इति राजनिर्घटः गोनेर्द् पुं सूर्यविशेषः वोडा
गोधुमी स्त्री गोलोमिका ॥ इति ख्यातः गोखुग इति ख्यात
इति राजनिर्घटः ॥ १८ इत्येके मेडली वोडा इति ॥
गोधूलिः स्त्री कालविशेषः सा ख्यात इत्यप्ये इति भरतः ॥
त्रिविधा यथा श्रीमहास्त्र तत्पर्यायः तिलिलः २ ॥
रविकालः हेमेत पिशोरे इत्यमरः गोनासः १ चोनसः ५
मृदुता प्राप्तिं दीकृत रविकालः इति हेमचंद्रः मेडली वोडा ॥
वर्षाशरदसंतेत्यस्मिन् रविकालः ५ इति विक्रमादित्यः ॥
यथा गोधूलिं त्रिविधं वदेति। वेक्रान्तमुनिः इति राजनिर्घटः

गोनाथः पुं अनश्वान इति। इति राजनिर्घटः ॥
राजनिर्घटः ॥ गोपतिः पुं शिवः सूर्यः ॥
गोनासे स्त्री वेक्रान्तमीलः इति राजा वषः इति मेदिनी अस्य भ
राजनिर्घटः ॥ नामोर्षायः इति राजनिर्घटः
गोनासः पुं गोने ससर्पः इति गोपदलः पुं गुवाकः इति
हेमचंद्रः ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
गोनिर्घटः पुं गोमूत्रे इति ॥ गोपने स्त्री अपरुवः कुत्सने
राजनिर्घटः ॥ रत्तायाकुते रीतिः
गोपः पुं वोलः जातिविशेषः इति कविकल्पद्रुमे गुपधात्वर्थ
गोश्राला इति भाषा तत्पर्यायः दर्शनात् तमालयत्रं तेजपात
गोसेखाः १ गोधुक १ आभीरः इति भाषा इति राजनिर्घटः
धवलवः १ गोपालः १ इत्यमरः गोपनीये त्रिगोप्ये गोपितये
तस्यात्यन्ति रथा मणिवेध्या यथा स्वर्गे पि दुर्लभा विद्या ॥
तेत्रयापात गोपजाते असेभवः गोपनीया प्रयत्नतः इति
इति पराशर यद्वतिः नाडी प्रकाशः ॥
गोहाथलः दृष्टिपति बहु गोपभेदे स्त्री शालूके इति
ग्रामस्थाधिकृतः इति मेदिनी शहचंद्रिका ॥
गोपः त्रिरक्तः उपकारकः गोपभद्रा स्त्री काशमरीहत्तः
इति शहरत्नावली ॥ इति राजनिर्घटः ॥
गोपकः पुं वोलः बहुशमाधि गोपभद्रिका स्त्री गेभारीहत्तः
पतिः इति शहरत्नावली ॥ इति रत्न माला ॥
गोपकन्यो स्त्री शारिवोषोयः इति गोपसः पुं वोलः इति
राजनिर्घटः आभीर सत्ताव ॥ शहरत्नावली ॥
गोपचोटा स्त्री हलिकोतिः इति गोपवधूः स्त्री शारिवा इति
रत्नमाला वदरीसदृशसूतफल भावप्रकाशः गोपस्य पत्नी च
हत्तः शोयाकुल इति भाषा ॥ गोपवल्ली स्त्री मूर्वाशारिवा
इति शहरत्नावली विकेकतहत्तः इति राजनिर्घटः शणमालता



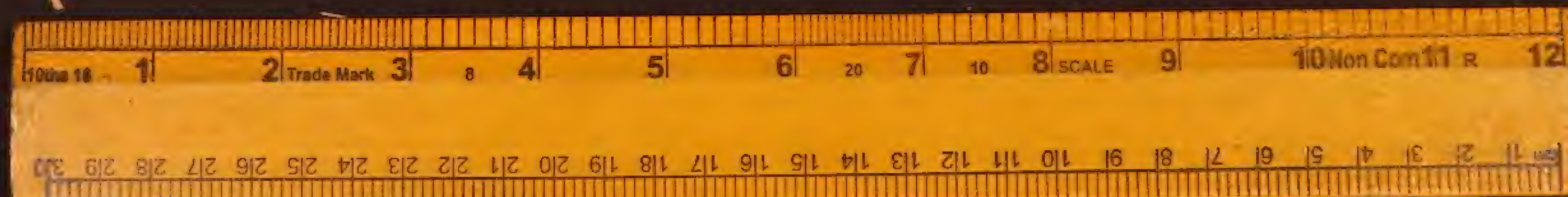
इति शब्द इत्या वली ॥ किंकिणीको मुकुंदः शोभा
गोपा स्त्री प्रेमालता इत्यमरः हेयगवीने द्यति विमले
टीका शब्द इत्या वली च। पायसे विश्ववैद्यो गोपापी ॥
गोपानसी स्त्री वः भीमहाणमुय गोपवी तोरु रुनख विलसके
भोगेदत्तवक्रकाष्टे मुदनी इति। भूषाश्चैवः इति तत्रसारः ॥
भाषा इत्यमरटीका सारसंदरी इति तस्य स्वरूपे यथा श्रीयास उवाच
गृहवृद्धा वः भीमहाणमुय ॥ ततो ह मनुवे ह्यष्टः पुलकात्
वक्रोक्त्य यत् काष्टे दीयते ॥ फलविग्रहः तामहेद्रुमिक्का
सावः भीमवृष्टिकादि चूडा वलभ्या मधुसूदनयत्तत्तये
तच्छादनाय वक्रोक्त्ययत्ताष्टे परे वृत्तजगद्यो निजगतपतिः
दीयते सा इति मधुः पटलाभो वसेत वेदशिरसि चात्तये ॥
वेषायेजरे इति भट्टः ॥ नाथमेस्तुतत श्रीभगवन्वाच
किंकिणीविक्रिभिरु इत्यने। वृत्तलोवे पुगष्टेः प्रार्थितम्
वक्रोभूतेथराणाकाष्टे इत्येके ॥ यथा पुग यदवाचमहे तस्मै ॥
इत्यमरटीका यो भरतः ॥ तन्मभ्य मपिक यत्ते मामेके ॥
गोपापिते त्रिरितिते इत्यमरः प्रकृतिप्राहुः पुरुषेवतयेसो
गोपालः पु गवीपालकः ॥ धर्ममेके धनेवैके मोक्षमेके
हेदावनस्य गोपालानौ स्वरूपे ॥ कुतोभयेमृत्युमेकेभावमेके
यथा गोपाला मुनयः सर्वे ॥ परमार्थ मया यो देवमेके
वेकैरानेदमर्जयः इति यमपुग देवमेके ग्रहमेके मनयो ॥
गो पाताल खंडे यासे प्रति बुद्धिमेके कालमेके शिवमेके
श्रीकृष्णवाको राजा ॥ सदाशिवे अयो वेदशिरसि।
नंदनेदनः इति मेदिनी ॥ स्थितमेके सनातने सदावे।
श्रीगोपालस्य ध्याने यथा। विक्रियाहीने सच्चिदानंदविग्रहे
अवाद्याकोष नीलावज रुचि मन्मायामोहितयिः सर्वकालेषु
रुणोभोज नेत्रेषु जस्योवालो वेचिताः कोपिवेदपुमानलोके
जंवा कटी स्थल कलितराणत मदनुग्रह भाजनः यथाय ॥

दृष्टीयिष्यामि स्वरूपे वेद ममेष्टाहि सदा रोधा सर्वज्ञोहे
गोपिते ततोऽपश्य महे परात्परः मपि सर्वमिदं विस्व
भूषवालेवालोवृद्ध प्रभ गोपा। भातिमाया विज्ञेभिते इति
कन्याहते गोपे हसेते गोप यम पुगणे पाताल खंडे ॥
वालकैः कदेव मूल मासीने। ह्यदश गोपालाश्चेतन्यप्राहे
पीतवाससमृद्धते वनेहेदावने दुष्टयाः ॥
नामनवयस्त्वव मेडितेकोकिल गोपालकः पु शिवः इति
भ्रमरागव मनोभव मनोहरे ॥ त्रिकोऽपशयः श्रीकृष्णः यथा
नदीमयपुष्पेकालिदी मिदीवो राताफलानामभिवाहितानो
दत्तप्रभोगोवर्द्धनेतथायपुष्पे प्रागेव गोपालक मेत्रपयः इति
कृष्णवामकोहतेमहेद्र दय। क्रमदीपिका गोपालशब्दात्
नाथाय गो गोपालसत्त्वावहे स्वार्थ के गोपलकश्च ॥
दृष्टाविरुष्टो सभवे सवेभूषण गोपालककटी स्त्रीककटीभेदः
भूषणो गोपाल मवलासेग। गोपालकोकरी गुरुभा इतिव
मुदितेवैणनादिते ततोमो ॥ हिंदीभाषा तत्पर्यायः वन्या
माहभगवान् हेदावन वचःस्वये गोयककटिका ३ त्रिद्वीरुः ५
यदिदं मे तथा दृष्टे रूपे तद्रफला ५ गोपाली ६ त्रिद्वीरुभिद
दिशेसनातने निष्कलेनिक्रमे ५ अस्यागुणाः पूर्णतत्वेमथुत्ते
ज्ञानेसच्चिदानंदविग्रहे पूर्ण पितृमृत्कृष्णप्रमरी मेहदाह
यमयलाशाहे नातः परेतोमम शेषनाशितेव इति राजनिर्घटः
इदमेववदेत्येते वेदाः कारण गोपालिका स्त्री गोपालपत्नी
कारणे तस्य व्यापि परानंद ॥ इति मुग्धवोधकीटविशेषः
चिह्नेने प्राश्नते शिवे नित्यो तत्पर्यायः महाभीरु इति
मेमथुरोविहिवने हेदावने हेमवेद्रः ॥
तथायमुनोगोयकन्याश्च तथा गोपाली स्त्री गोपालककटी
गोपालवालकानममावतारो गोपत्नी इति राजनिर्घटः।
नित्योयमत्र मातेश्वये कृथाः गोपाष्टमी स्त्री कार्तिकपुल्लाष्टमी



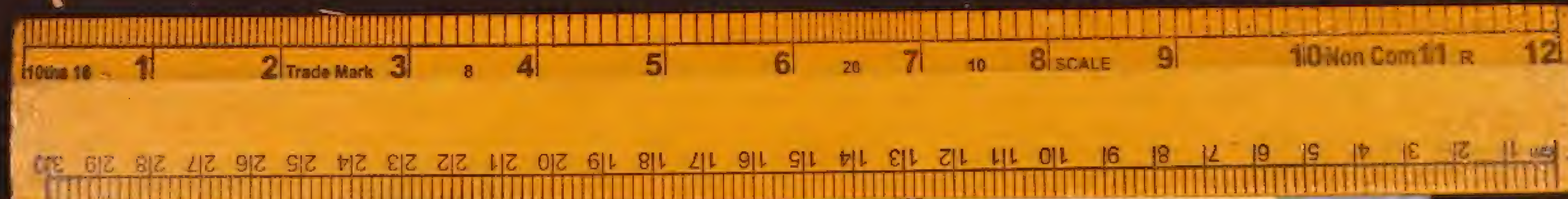
यथा मन्त्राष्टमी कार्तिकेन मृता कलावती रतिकला कलकंदी
 गोपाष्टमी बुधे तदिने ॥ अज्ञास्या रतोत सकारितिसर्वसा
 वासदेवोऽभूद्रोपः पूर्वतु रतिवितागीणः इत्याद्याः ॥
 वत्सपः तत्र कुर्यात्त गवो पूजो कृतिगणायथा उद्गीता रसगीता
 गोपासे गोप्रदक्षिणे गवानु कलगीता कलस्वा कलकंदीता
 गमने कार्ये सर्वान कामान विपेवी कलपदा बहुमता ॥
 भीष्मता इति कूर्मपुराणे ॥ बहुकर्म सनिष्ठा बहुहोतः बहु
 गोपिका स्त्री गोपीयद्यानखलु शाखा विशाखा सप्रयोगतमा
 गोपिका नैदने भवतिखलु विप्रयोगावहप्रयोगावहकला
 देहिना मेतगल्मटक इति कलावतीक्रियावती इत्याद्याः
 श्रीभागवते रतिश्रीव ॥ मुनिगण यथा उग्रतयाः
 गोपिनी स्त्री प्रणमलाता इति सतयाः प्रियव्रतासुतासुरेया
 प्राह्वेदिका ॥ सपर्वीवहप्रदास्त्रेखा मणयोक्त
 गोपिलः त्रि गोप्ता इति अयणी सयणी मत्ता सलतला
 सतिप्रसारे उणादि वृत्तिः सदती गुणवती सौकालिनी
 गोपी स्त्री गोय पत्नी ॥ सलाचना समनाः समदा सशीला
 हृदावनस्यगोपीनेसरूपेयथा सूरभिः सखरायिका इत्याद्याः
 गोप्यस्तु कृतयो ज्ञेयासायिजा गोयवालायथा चंद्रावली
 गोपकन्यकाः देवकन्याश्च चंद्रिका कांचनमालारुक्ममाला
 गजेंद्रनमानुषाः कथंचन वतीचंद्रानना चंद्रोखा चोद
 तत्रव्रजवालायथा पूर्णरसा वापीचंद्रमाला चंद्रप्रभाचंद्र
 रसमंथरा रसालयारससेदरी कलासौवर्णमाला मणिमालिका
 रसपीयूषधामारसंतरंगिणी रं वरुणप्रभा सुहकांचनसेत्रिभा
 कलोलिनी रसवापिका अनेग मालती मृषीवासेतीनवमल्लिका
 मेजरी अनेगमानिनी मरुते मल्ली नवमल्ली शोफालिका
 रंगविह्वला ललिताललित सौगंधिका कस्तूरी यमिनी
 यौवना अनेगकुसुमाभनमेजरी कुसुदती रसालासरसामुमेजरी

रभाउर्वशी सरेखा सलीखिका इतिभारतः केवली मुलकं ॥
 वसेततिलका इत्याद्याः इति इतिमेदिनी ॥
 यामेपातालखंडे अस्या गोपुः पुं कुंडरुकः इति
 विवरेण कृष्णपुष्टे दृष्ट्यं राजनिर्घटः ॥
 शाखिवारिका इति विष्णुः गोपुः पुं स्त्री गोमये इति
 प्रकृतिः यथा गोपायतिसकल राजनिर्घटः ॥
 मिदगोपायतिपुंमोसे ॥ गोपेद्रः पुं विलः इति ॥
 गोपीप्रकृतिरितिक्रमदीपिका हेमचंद्रः ॥
 गोपीये स्त्री तीर्थस्थाने इति गोपीयाः पुं शाक्यमुनिः इति
 सिद्धांतकोमुयो मुणादिहृतिः त्रिकोऽशेषः नेदचोयः यथा
 गोपीयः पुं रत्तणे इति रामकृष्णवुभयतो गोपेष्टो
 सतिप्रसारे उणादि वृत्तिः परितः यो इतिमुथवोथे ॥
 गोपुकः पुं हारभेदः इति श्री कृष्णश्च ॥
 हेमचंद्रः गोलीगूलवानरः ॥ गोमा विरक्तकः यथा ॥
 यथाप्राहंल मृगसेवुष्टे सिद्धे विप्रणामभयार्थमथारविधेर्गोमा
 भीमवले इति कृत्तवानरः ॥ गुरोराजया इति राचव ॥
 गोपुकैर्मीजारेश्चनिषेविते पांडवीये कविराजः ॥
 इतिरामायणे किंकिंधाकोडं गोप्यः पुं दासः इत्यमरः ॥
 गवोलीगुलेव ॥ टीकायो भारतः दासीपुत्रः
 गोपुदासी स्पूलेला इति रत्तणीये त्रि इतिमेदिनी ॥
 राजनिर्घटः ॥ (यः गोपनीयः यथा आचुविते
 गोपुटिके स्त्री शिवहयस्यमे गृहकिद्रे मेत्रमेमुन मेवजे
 इति त्रिकोऽ शेषः ॥ अयमानेतपोदानेनवगोप्यानि
 गोपुः स्त्री नगरहारेसहोः यत्नतः इतिपुराणे गोपी
 फटक इतिभाषा तत्पर्यायः समूहश्च ॥
 पुं हारे इत्यमरः ॥ गोप्यकः पुं दासः इत्यमरः
 उगीपुरहारे इत्यने हारमात्रे गोप्याधिः पुं वेथकविशेषः



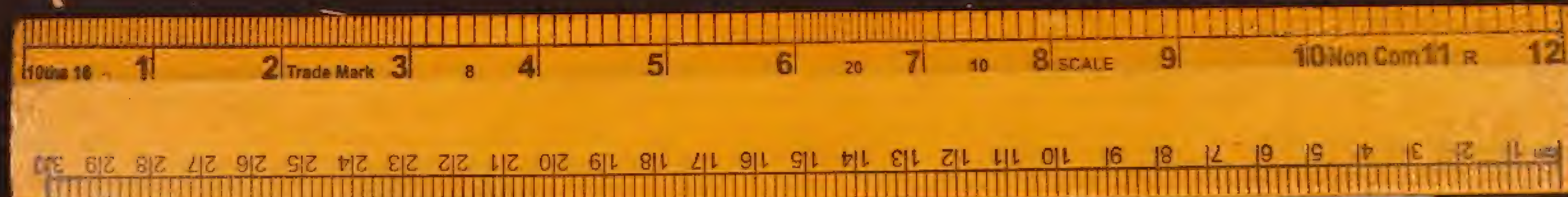
प्रसिद्धिः गदं देवाय नदी तस्याभेदाः पादगो मूत्रिका ॥
विशेषः गोमूत्र इति ख्याता ॥ अर्द्धगो मूत्रिका लोकगोमूत्रिका
गोमूत्रे स्त्री गोप्रसावः चोना विपरीतगोमूत्रिका इति
इति भाषातत्पर्यायः ॥ सरस्वती केदा भरणे ॥
गोजले २ गोभः ३ गोनिर्घटः गोमेदः पुं गोमेदक मणिः
४ गोद्वयः ५ अस्यागुणाः कइते इति राजनिर्घटः ॥
तिक्तते उल्लते लघुते कफ गोमेदके स्त्री पीतमणिः
वातवृद्धावनाशिते पित्तकाशिते ककोले यत्रके इति ॥
दीपनते मध्याते मतिप्रदते च मेदिनी ॥
इति राजनिर्घटः तीक्ष्णते ॥ गोमेदकः पुं स्वनामख्यातमणिः
तारते कषायते मूल तत्पर्यायः गोमेदः २ ॥
गुल्मादगनाह के इति मुखयोग गह्वरे ३ तयोर्मणिः ४ स्वभोगः
किलास वातामवस्तिरुक्कृष्टका ५ पिंरास्फुटकः ६ अस्यागुणाः
आसपाव कामलायें इति सार अम्लते उल्लते वातकोप
मूत्रोपकुमिणीतस्त्रीहवर्वाग्रह विकारनाशिते दीपनते ॥
नाशिते पूरणते कर्ण मूल पावनते धारणपापनाशिते च
नाशिते सर्वमूत्रेषु गुणयिते च इति राजनिर्घटः तस्य परीक्षा
इति भावप्रकाशः ॥ यथा हि मालये वासिथो वा
गोमूत्रिका स्त्री तृणविशेषः ॥ गोमेद मणिः सभवः स्वकुकोति
ताम्रः ३ इति भाषातत्पर्यायः ॥ गुरुः स्निग्धो वर्णी को दो निमानो
१ कृत्वा २ लेवजा ३ रुधुमिजा वल्लः पिंजरो यनो गोमेद
४ अस्यागुणाः मधुरते हृद्यते ॥ इति कीर्तितः चतुर्ही जाति ॥
गोडुग्धदायिते च इति भेदस्तु गोमेदेऽपि प्रकाशते
राजनिर्घटः चित्रकायविशेषः आसपावः मुक्तवर्णः स्यात्तत्र विवे
यथा गतिरुच्चावचावचापमो १ कृत्वाते आपीतो वैश्य ॥
मूत्रस्य गोमूत्रे गोमूत्रिकेति ॥ जातिस्तु मृदास्तनील उच्यते
तस्याद्भुङ्क्ते विवेदिनः ॥ क्वायाचतविधा स्येता रक्तापीत

इति तातया गुरुप्रभावाः सित यजमानस्य सर्गः फले गोम
वर्णरूपः स्निग्धो वर्णीति महा गोमलोकप्रप्तिः तस्य च कलो
पुगणः स्वकुल गोमेद मणि निषेधायथा अमाले भगवले मे
धुतोऽयं करोति लक्ष्मीयनथान सत्रासे पलपेत् के देवरात्र
हृदि लघुविरूपाः तिथ्योन्य सतोतपतिः कलोपविवर्जयेत्
माणः स्वदोपलिप्तो मलिनः इत्यापल्ले वादिकल्पसत्रपुगणे
विरोपिकरोति गोमेद मणि गोमेदः पुं पतिभेदः लग्नकः
विनाशसेयति भोगवलवीर्य वेदी इति मेदिनी कवित्सुल्लके
गणः ये दोषाहीरके ज्ञेया लग्नकस्थाने लग्नकोपिपादः
स्ते गोमेद मणानपि परीक्षा गोमेदः पुं डुग्धदिः इति
वर्द्धितः काष्ठी शोने वात राजनिर्घटः ॥
कोविदेः स्फटिके नैव कुर्वति गोमणे स्त्री गुरणे उद्यमः ॥
गोमेद प्रतिरूपिणे मुहस्य इत्यमरीका ॥
गोमेदमणे स्तुमूल्ये सवर्णते गोमसः पुं डुग्धे दीय तर्के
गुणमाहूरे के अन्ये तथा विदुः इति हेमचन्द्रः ॥
तुल्यमूल्ये तथा परे चामरतुल्य गोमसजे स्त्री तर्के इति ॥
माहुः चतुर्विधाना मेघोतु ॥ राजनिर्घटः ॥
धारणे परिसम्भते इति भोज गोमत्तः पुं अश्वभनामोषधे
राज कृतमुक्ति कल्पतरुः इति हेमचन्द्रः नागरेगः ॥
गोमेदसन्निभः पुं डुग्धपाषाणः गोमत्तके त्रि इति मेदिनी ॥
इति राज निर्घटः ॥ गोमत्तककटी स्त्री विभिदा
गोमेधः पुं यजविशेषः तत्र इति भावप्रकाशः ॥
स्त्री गोपमुः मंत्रेषु स्त्रीलिङ्ग गोमत्तजंघूः स्त्री गोधूमः ॥
पादातनस्य लक्षणसमशक्त गोमत्तते इला इति विश्वः ॥
नवशफत भद्र मृगावकाणत चौरफलः इति जटाधरः
क्षिन्नकर्णत्वादिवो वराहिते तस गोमत्तते इला स्त्री चट्टलताविशेषः
प्रयोगः सर्वोपि क्वागपशुवत् गोमत्तचाउलिया इति भाषा



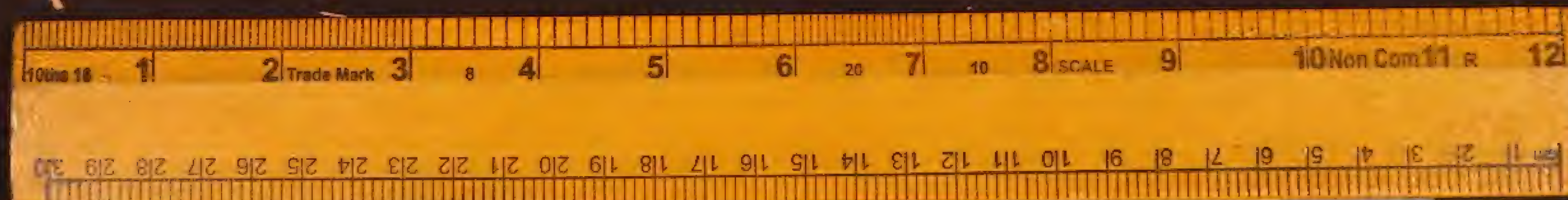
तत्पर्यायः गोरोचकी २ ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 नागवला ३ कसा ४ हसगवेधुका ५ गोरिका स्त्री प्रारिकायली
 खरारिका ६ विम्बेदेवा ७ इति इति राजनिर्घटः ॥
 रत्नमाला ॥ गोरोचने स्त्री कोशहृये इति
 गोरोचने स्त्री कुंभवेदी इति हेमचंद्रः ॥
 राजनिर्घटः ॥ (४) गोरोचने स्त्री हरिताले इति
 गोरोचडुग्धा स्त्री तद्वत्तर्पण राजनिर्घटः ॥ (तवरी)
 तत्पर्यायः गोरोचनी १ तावडुग्धा गोरोचना स्त्री स्नानमाल्यातीरी
 ३ सायनी ४ वहुयत्री ५ अमृता इत्येतत्तु गोमस्तकस्य युक्तपित्तं
 ६ जीवा ७ अमृतसेजीवनी ८ यथाविशेषे ये हस्तिगते सचुके
 अस्या गुणाः मधुरास्ते दृष्टान्ते मूत्रे सपित्तं यवनः कफसा
 स्यादित्ते हिमत्ते सर्ववर्षण यदा तदा प्रमथ्य यथायते चक्रमेण
 कारिते रससिद्धिगुणप्रदत्तेव पित्तेशिव रोचनागोः इति
 इति राजनिर्घटः ॥ माथवकरः तत्पर्यायः रुचिः २
 गोरोचनी स्त्री तद्वत्तयविशेषः प्रोभा ३ रुचिरा ४ प्रोभना ५
 सातमालविप्रसिद्धा तत्पर्यायः सुभा ६ गोरी ७ रोचनी ८ पिता
 सर्वदेदी ९ दीर्घदेदी १० सुदेदीका ११ मंगला १२ मंगला १३ शिवा १४
 धवित्रला १५ गंधवहला १६ पीता १७ गोतमी १८ गवा १९
 गोपाली २० येचपर्णिका २१ चेदनीया २२ कोचनी २३ मेधा
 अस्या गुणाः मधुरास्ते तिक्तते २४ मनोरमा २५ प्रपामा २६ रामा
 शिशिरास्ते राहपित्तविस्फोट २७ इति राजनिर्घटः वेद्या २८
 वात्यतीसारज्वरदोषनाशितेव रोचना २९ अस्या गुणाः ॥
 गोरोचडुग्धा ॥ कुंभवेदी ॥ हिमत्ते तिक्तते वषणमगलशोति
 इति राजनिर्घटः ॥ कारिते विद्यालक्ष्मी प्रहोला २
 गोरोचनी स्त्री प्रारिकायली ॥ गर्भसावत्तास्वनाशितेव इति
 इति हेमचंद्रः ॥ भावप्रकाशः रुच्यते यवित्रता
 गोरोटिका स्त्री प्रारिकायली मृगाशित्त कारिते रुचि ॥

कुह नाशिते भूतोपशमनते ॥ मूलकेरा पाशयमाया ॥
 जनमोहनते च इति राजनिर्घटः ॥ वीनाः स्युः डः खित रीद ॥
 गोईल्ली मल्लिकमलकस्थिते चातुक कृषिकर डः पीलपुष्प
 इत्यमरः ॥ निपुणानो जन्मक्रमेण डुःखिनः
 गोलेल्ली मेडले इति मेदिनी ॥ यभागेः सर्वयवेते इति ॥
 गोलः १ सर्ववर्तुलः इति दीपिका ॥
 हेमचंद्रः मदनवृत्तः इति गोलक स्त्री गोलोकं यथा
 रत्नमाला जारात विथवायाः यदये गोलके धाम तदये
 सतः इति धरणी वोलः इति नालिमामके इति तेत्रे ॥
 जदाथः भूगोलः खगोलश्च गोलकः १ मृते भर्तारजारजः
 यथा गोलेश्चैतदितवमति रोडकेले इति भाषा ॥
 भास्कीये मृणुते इति सिद्धे ३ इत्यमर अलिजः १ गुडः ॥
 शिरोमणिः एकशोषो ३ गुडः पिडः इति हेमचंद्रः ॥
 योगः यथा ग्रहाणामेकस्मिन् गेथसः इति रत्नमाला ॥
 यदि भवति स एनानि वसतिस्त कलायः मदा इति ख्यातः
 दामोलोयोगः प्रलययदमिडे इति शास्त्रवेदिका ॥
 पिलभते भवेत्तौ कोरतः परि गोला स्त्री डुगी गोरावरी सखी
 हरीति १ उत्रेचजननी नृपानेना कुनदी यत्रोजने मेडले ॥
 प्राः स्यात्तत्त्वलतिवसथाचरति अलिजः १ बालक्रीडनकाहे
 नदी इति प्रश्नकोमुदी ॥ इति मेदिनी ॥
 एकशोषो सप्तग्रहयोगश्च यथा गोलो गूलः १ वानरः तत
 सप्तग्रहा यदैकस्यागोलयोग यथ्यायः कपित्थास्यः २ दधिरोमाः
 स्तदाभवेत् उभिर्द्वेराष्ट्रपीशव ३ नगादनः ४ इति त्रिकोशेषः
 तस्मिन्काले नृपदयः इति कृस्वानरः इति राजनिर्घटः
 मयूरचित्रकं अपिचयकादि गोलासः १ गोमयत्रिका ॥
 गृहोयेते रुक्ता न योगान् ॥ शिलोये इति हारावली ॥
 विहारसेखाख्याः गोल मुक गोलिहः १ चेदापाटलिः



इतिराजनिर्घटः ॥ वकारो कोटिवेदः समप्रभे ॥
 गोलोदः ५ चेदापाटलिः ॥ वलयाकाररूपेण समुपेतो
 इत्यमरः ॥ मंडले गंगादि सरितः ॥
 गोलोकः श्रीकृष्णस्थाने सर्वास्तथेव भोतिसेदोरेद्विदि
 वेकुंदस्य दक्षभोगे गोलोकं देवताः सर्वस्त्वयमानानिरेतरे
 सर्वमोहने तत्रैव राधिका ॥ गंधर्वयज्ञनागादि कृष्णोडा
 देवीहिभुजो मुरीधरः यदये भैरवा स्तथा नानासाव ॥
 गोलोकं धामतद्रूपेनास्तिमामके विलासेन सदाचेका प्रवेतसः
 ज्ञानेवावत्तयोः निवाधानः विसृगाने प्रकुर्वति स्मृति
 योगेन विद्यते सुहृदः तत्त्व ॥ भक्तियोगाः देवागाने
 मयदेविनानादेवेन प्रोभते प्रकुर्वति चतुर्वक्त्रेण वेधसा
 मध्यदेशे गोलकाख्ये ॥ मालवाद्याश्च द्वागाः पर्वत्रिंशे
 श्रीविष्णोर्लोभ मेदिरे ॥ द्वागिणीतथावेदगानेन भोक्ते
 श्रीविष्णोः सत्वरूपस्य तस्य मूर्तिमेतः सदेव हिमालवेनैव
 ले चित्तमोहने तस्य स्थानस्य रागेण सामगाने सदाप्रिये
 माहात्म्यं किं मया कथ्यते ॥ मल्लारेण सदायं वसेतेन
 धुना तत्रैव सतते ॥ तथा पुनः हिंदोलेन यज्ञः पावे
 भाति हिभुजो मुरी धरः ॥ सदा कुर्वति चेतसा कर्णदेनैव
 तदा सत्त्व मयो विसृर्भवने क्रमेदः श्रीरागेण तथा शिवे
 पाति निश्चिते वेस्वस्य महा निर्दिष्ट पाव मेतत्तु अनिर्दिष्ट
 मोक्षोयत्रैव परमेश्वर इति मतपरं तत्रैव सति ते रागाः ॥
 स्थानस्य माहात्म्यं सत्तेयेण सहस्त्राणि च घोडश मुरी
 मयोदिते विल्लोरेण नशकोपि मुरी गानात् सर्व स्तालः
 जन्मोतरे प्रातेन च वीजकोषस्य प्रजायते तेन तालेन रागेण
 वास्तववेष्टिते तोय मंडल ॥ सदा गायति वेधसः तदागस्य
 प्रमाणे सदा तोये यथा ॥ विभागे हि कुर्वति मुनयो जनाः
 हीरोदसागरे भूयस्य न्याति वसेतायाश्च अतवलिष्टेति त

सतते नानाकृतप्रसूतेन भूषितं भूषितेन वेषितः कल्पवृक्ष
 मुरीधरः तत्रैव राधिका देवी सहस्रेण पुष्पोद्यान प्रातेन च
 नानासखविलासिनी वदन्ती नानाविधैः पुष्पवृक्षैः पुष्पितेन च
 मुरीगाने कुरुकोत प्रमोहने चारुणात्रिकोदितः रत्नभरी
 येन ग्रहेन कामस्य उन्नति ॥ गोपीलक्ष्मि रत्नप्रदीप
 जायते सदा तद्रोगे चैव ताले ॥ युक्तश्च रत्नतल्प समन्वितः
 कुरुगाने प्रयत्नतः यवमानेद नानाभोगसमायुक्तो मधुवापी
 संपुक्ता महावेशा विलासिनी ॥ शोते ईतः पीयूषवापी युक्तश्च
 वामभागे सदा भाति राधिका कामभोग समन्वितः गोलोक
 भक्तवत्सला इति तत्रैव ॥ (म गृहसंख्याने वर्णने वा विष्णुशब्दः
 गोलोकः ५ श्रीकृष्णस्थाने तथा नकोपि वेदविद्वान् वा
 यथानिरोधाय च वेकुंदो ॥ वेदविद्वान् वजे श्वरः इति
 ब्रह्माडानो परोवरः तत्परः ब्रह्मवैवर्ते पुराणे ॥
 आपि गोलोकः पंचाशतकोटि गोलोमिका स्त्री लक्ष्म्यविशेषः
 योजनात् ऊर्ध्वे निराश्रयश्चापि गोधूमा इति पाथरी इति च भाषा
 रत्नसार विनिर्मितः सप्तद्वारः तत्पथीयः गोधूमी २ गोजा
 सप्तसारः पारिवा समसेपुतः ॥ १ कोष्टकपुष्टिको धर्मोत्तमवा ॥
 लक्षप्रकारपुस्तकान्या विज्ञया प्रस्तारणी ६ अस्या गुणाः कटुते
 पुतः वेष्टितो रत्नशेलेन प्रात तिकृते त्रिदोषशमनत्वे हिमते
 मृगेन चारुणा योजनायुतः ॥ मूलरोगास दोष नाशिते
 माने च यस्यैकं मृगमुज्ज्वलेशत शाहिते दीयनत्वे च इति ॥
 कोटीयोजनश्च शैल उद्धृत राजनिर्घटः ॥
 यवच देर्घीतस्य प्रातगुणं गोलोमी स्त्री श्वेतद्वी वचा
 प्रस्थे च लक्षयोजने योजना भूतकेशाः इति मेदिनी वेषण
 पुतविल्लीर्णा लत्रैव रासमेतलः इति हेमचंद्रः गोलोमिका
 अमूल्य रत्ननिर्माणा वस्तुलभः इति राजनिर्घटः ॥
 विववत पारिजात वनेनैव ॥ गोवत्सादी २ पुष्टतः इति



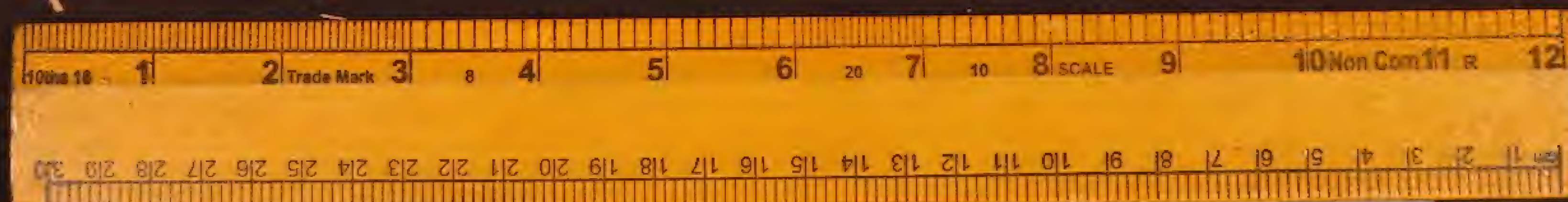
राजनिर्वेदः ॥ गोशले स्त्री स्त्री गोशुहे गोवाति
 गोवेदनी स्त्री प्रियेगुहः ॥ इति भाषा इति लिगादि ग्रहे।
 इत्यमरः पीतदेशे तः पलः अमरः ॥
 इति रत्नमाला ॥ गोश्रीर्षे स्त्री वेदने इति
 गोवर्हः ॥ पुं स्वनामात्मातं हेरा राजनिर्वेदः हरिवेदने
 वनस्पतर्वतः इति जटाधरः इत्यमरः गोश्रीर्षे गोश्रीर्षे
 तस्य स्वरूपे यथा अनादि ॥ तदा को मलयकदेशे जाते
 हरिदासोऽयं भूयो नात्र कालताम्र्यामि श्रवणमुत्पल
 संप्रयः इति यथेपातालवेदे ॥ गोयि अतिसा शीतल तया ॥
 व्यासप्रति श्रीकृष्णवाको ॥ सदेव सर्वे वीष्टे इति
 गोवर्हः नथः ॥ पुं श्रीकृष्णः इति भरतः गरो मल्लकंच ॥
 शहचंद्रिका ॥ गोश्रीर्षकः पुं द्रोणपुष्पोत्तः
 गोवशा स्त्री वेध्यागोः इति इति रत्नमाला ॥
 कलाप व्याकरणे ॥ गोशृंगः पुं वरुण हतः इति
 गोविष्टः पुं गोमये इत्यमरः ॥ राजनिर्वेदः गोविष्ठाणे स्त्री
 गोविष्टः पुं श्रीकृष्णः गवाधरः गोषड्वे स्त्री गोषटके इति
 हहस्पतिः इति मेदिनी ॥ मुग्धबोधे ॥
 गोविष्ठा स्त्री गोमये इति गोष्ट ३. सेचाते इति ॥
 राजनिर्वेदः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 गोवेदे स्त्री गोसमूहः इति गोष्टे स्त्री गोस्थाने गोष्ट इति
 हलायुधः ॥ भाषा इत्यमरः प्रत्ययविशेषः
 गोष्टारकः पुं श्रेष्ठगोः इति सतस्थानार्थे यमुवावकशब्दो
 कलाप व्याकरणे ॥ भवति यथा गोमोष्टे महिष
 गोष्टवः पुं हवः इति ॥ गोष्टे इत्यादि इति भरतः ॥
 शहस्रत्तावली ॥ गोष्टम्बः त्रिसृश्लो गने स्थितो यः
 गोशकृत स्त्री गोमये इति परानंदेष्टि सः इति जटाधरः
 जटाधरः ॥ गोष्टाष्टमी स्त्री गोपाष्टमी

सैवकारिकमुक्ताष्टमी इति स्मृतिः वंशीलक्ष्मीकोत मजमुयादाः
 गोष्टी स्त्री सभा तस्या लक्ष्मी सुवर्णेशे मदन भट्टा चार्यः ॥
 विशेषः एकोका कथिता गोष्टी तद्देशे गोथर्वरायः ॥ वेधवेष्टे
 केशिकी इति सेवतासेभोगा मुभराजखान वेष्टाः ५ चहृवेष्टे
 रसवट्टे सप्तवायोषिदलिता अनेतभट्टाचार्यः ॥ यत्ने प्राचीनाः
 प्राकृतेर्नवभिः वेभिर्देशे ॥ आधुनिका वदवः सेतिकायस्थ
 भिर्वायाः लेखता गवीवमर्षः गोष्टीयतिलक्षणे यथानीत्यजः
 सीधिया हीना प्राकृत सेमता कुलकर्मटः स्थितिमतो मन्योपि
 वाघाये रित्ता नेव वर्तयेये थर्मान्वितः कार्यकायविलोकनेः
 विचक्षणोः इति संगीत ॥ कुलभूतो सम्मान दत्तायतः ॥
 दामोदरः सेलायः इति गोष्टायः कुलसेविदो कुलसधीः
 मेदिनी गोष्टवर्गः यथाविधे सम्मेलिकानो तथा सहश
 गोष्टीदीपद्रस्य हृदय तरुणी प्रभवः क्षितोसविदितो दाता
 विधे इति चाणक्य ॥ (कः) समोष्टीयतिः गोमोष्टीदीप
 गोष्टीयतिः पुं गोष्टवर्गपाल गोष्टीयति गणना आदौ हादश
 सभायतिः अथवा खण्डगोष्टी यथ्येयसमभवदानेन गोष्टीयतिः
 पतिलक्षणे यथानाशास सक्तीति अ सर्वहखानतनयः
 विशारदेष्टिकतासक्तायसमो श्रीमेतरायः कृती १ सेजात ॥
 दितानिर्देशः कुलभूषणोऽर्थमिमा सदनैतरे गुणधरा गणेष्व
 पूर्णकुलजैरपि श्रीमद्भागवतादि यथ्यायके स्वेच्छातोहिपदेष्टः
 कारणकथा मुद्रयाने तिता कुलभवः खानः सदादानतः २
 गताभीष्टमुपेति यद्गणजना गो यथ्यायव चतुर्दशे समभवत्
 हीहिमा चोच्यते यवेभूता गोष्टी पोरैष्टः केशवः खानः सेतत
 तस्याः पतिः अपिच कुलीनाः दानतोहि विल सत कीर्ति ॥
 ओत्रियाः सर्वेयस्यात्रेभुजते ॥ यरामेडले १ नाना चित्त ॥
 मुहः कुलीनाय सतोदत्तासो विसर्जनेन जनित्रोतफल्गुकीर्तिः
 हीपतिरुच्यते तथ्या गोम लितावासीतयेवदशतदात्मज



कृती श्रीकृष्ण विश्वासवासाय रामकोतः कृती धन्यो गाय
ततः वाऽशेषय्ये दानजालः सपुण्य जन्य यथासा गोष्टीयेते
कुलीनालिमालोदयामयालः १७ गोष्टीयेते कर्ण इवाति धेय
५ ततस्ततः सतः पर्यये सूर्य ययसा रत्नाकरायाः १७
वाजि तयोनाथ गणेशः भवतः द्वारिणो किल यय्येऽतिनिघते
पुण्यराजिः ६ ततः पर्यये ॥ सत्सालजसेय हातसस्येवास
ऽष्टादशततनृजः समाहूयभूयो सपुण्य दत्तक तनृजतस्यच
ऽस्मितायत्रजोयः सदासक्तया श्रीमतः गोपीमोहनसंज्ञकस
लायसेलाय तोषः कुलीनोच तनयद्वाराचगोष्टीयतिः सेभूतो
पूजापरोऽये सभाषः ७ नवकुल भूयतिवः सन्मेलिकाटिः
आसीत् किंकरसेननामसकृती तितो ॥ तावन्मुख्य कनिष्ठ
योमौलिकैकाग्रणीः पर्याये मध्यमकुलोद्भूतोस्तृतीयोद्भूतान
यारिपूजिताय निवयेवैकोन वऽभ्रातृनपितावतोऽत्रगणेना
विशेहिः सद्गोष्टीयतियाल बहुक्रमोनादरात सद्गोष्टीयति
वेषा तनयायाण्यहेणालनो कारकानतिनताथीनानकुलीनः
रनेनायिव मेलिकाटिः परोः समाहूयात्र प्रकृतोस्तथात्रसह
गोष्टीयतिः प्राथमः ८ दाने ॥ ज्ञानपूज्यास्तथा कोमलान्
नातिवदान्यतादिगुणतोनिःसी विमैवागमृते नृति प्रणतिभि
म पुण्यश्च यो गोपीसिंह ॥ श्रान्त्यस्योविशके पर्याये
चतुर्थीण सकृती विशेहि ॥ ९ तितरो प्रपूज्यपरमाज्ञादन्तिः
पर्यायके यत्नात् किंकरसेन श्रीयुतः गोपीमोहन देव।
वेषा तनयायाण्यहाद्रागतः वेषातिलकोगोष्टीयतिस्यापति
सोप्यासीत् भुविमेलिकाटिः जीतः संप्रतिभूमिर्देवचटकानो
१० परो गोष्टीयतिः सस्तुतिः ॥ चोचनादद्युतिः ११ इति ॥
१२ पर्याये पुनरेक विशेक ॥ दत्तिलगटीय कायस्थकुला
१३ ह्यातः समा मेले कार्यकारिका श्रयवेधानो ॥
गोपीसिंहचतुर्थीणकुलजोयो गोष्टीयतिर्यथा विप्रभ्यः ॥

प्रियभोज्यवस्तुवसनेकुजसने गोसद्वत्तः पुं गवयः इति
भूयणोशमा भूमितुरंगमा ॥ हेमवेदः
गजगणः स्वर्णानिर्वाणिव गोसेरायः पुं गोदानकर्ता इति
नावउदार मेदिरुचोवासाय व्याकरणे ॥
दत्ताः सरसा साधुजातिकुदेव गोसेभवा स्त्री श्वेतद्वी इति
सद्गुण गणाः सेषीणितायेनच राजनिर्घटः गोजाते वि
गोऽश्रायतिना ययवभिषक्तो गोसर्गः पुं प्रभाते इति
ब्रह्मैः भिषक्तः कृतीनामशक्त हागवली ॥
विष्णुदः शुभमति वीरमी। गोसवः पुं गोमेधयज्ञः इति
विकित्तायदुः तस्मात्प्राय जटाधरः ॥
गर्ज तुरंगकनककुत्रेचरेभ्यो गोसपायाः पुं वोलः इत्यमरः
सोऽभूतसेनविनायकोवह्मणे टीकायोगयमुकटः
रेवष्टगोष्टीयतिः वेनायकेषु गोस्तनः पुं हारभेदः इत्यमरः
सर्वेषुभास्करः श्रेष्ठ इतिः सत्तुचतुर्थष्टिकः वतस्तिशयष्टिक
गोष्टीयतितयाख्यातः सर्वैः इतिकेचित इति भरतः ॥
पूजितोऽयतः इति भरतः गवोकुचश्च ॥ (का
मल्लिककृत कुलपेजिका गोस्तना स्त्री गोस्तनी इत्यमरः
गोष्यदे स्त्री गोसेवितस्थाने गोस्तनी स्त्री शृद्धा इत्यमरः
गोखुरप्रमाणे इत्यमरः ॥ कपिलद्राक्षा इति राजनिर्घटः
तथाच गोष्यदे गोपदश्चभुः शहरात्तावली ॥
गवोवगति गोचरे इति गोस्थाने स्त्री गोष्टे इत्यमरः
विश्वोमेदिनी च ॥
गोसः पुं वोलः ३४ः कालः गोस्वामी त्रिगोपतिः इति
इति मेदिनी ॥ हलायुधः स्वर्गस्य भुवोवाप्रभुः
गोसेख्यः पुं इत्यमरः ॥ यथाश्रीसनातन गोस्वामीप्रिया
गोसेगः पुं प्रत्ययः इति श्रीरतिमेजरी इत्यनेन मेदिनी
भूरिप्रयोगः ॥ गोहन्त्रे स्त्री गोमये इति ॥



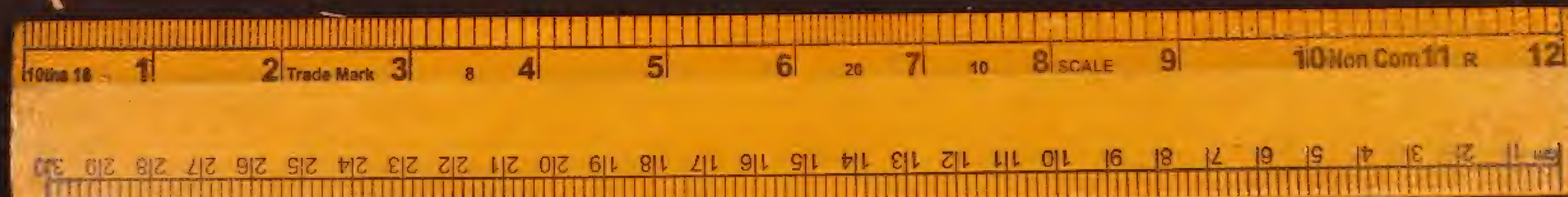
रत्नमाला ॥ कृष्णशरीमेहविदाहनाशिते
गोहरीतकी स्त्री विल्वहृतः ॥ सायणात्ते तत्र हृतो गुणोत्तरः
इति शहरावली ॥ त्वेव इति राजनिर्घटः स्नातु
गोहितः पुं चोषलताविल्वः त्वेवलि शोधनते दीपनते
इति शहरावली ॥ गोवो ॥ पुष्टिते श्वासकासाशोत्राणां
हितकारके त्रि ॥ नाशितेव इति भावप्रकाशः
गोहिते स्त्री पादमूले इति वायुनाशिते हृष्यतातकाकगुणाः
हेमचंद्रः ॥ तिकृते हृष्यते स्तोत्रोविशेषः ॥
गोत्रे त्रिगुणे गोपनीये ॥ धनत्वेव इति राजवल्लभः
इति पाणिनि व्याकरणे ॥ गोत्ररुक्ः पुं गोत्रः इत्यमरः
गोत्रः पुं तद्वत्तपविशेषः गोः पुं स्त्री स्वनामख्यातपशुः
सतत्तद्वद्देहेन द्विविधः गरु इति भाषा पुं गोः पर्यायः
गोखी इति गोखुरु इति च ॥ अनन्तान् इति पदद्वयः सीमा
भाषातत्पर्यायः त्रिकैटः १ पर्यायः माहेदी २ सोमैयी
स्थलशृंगाटः ३ गोकेटः ४ १३त्वा ५ माता ५ शृंगाली ६
त्रिकैटकः ५ त्रिपुटः ६ केटकः अर्जुनी ७ अज्या ८ रोहिणी ९
फलः १० त्रिः ८ इति रत्नमाला इत्यमरः माहेदी ९ १३त्वा ११
गोत्ररुक्ः १२ पलेकवा १३ तगोधा येनः १४ अज्या १५ रोहिणी १६ भद्रा
१७ चंद्रेष्टा १८ स्नातकेटकः १९ १५ भूमिही १६ अनडही १७
गोकेटकः १८ वनशृंगाटः १९ कल्याणी २० पावनी २१
इत्यमरः त्रिः १२ भल्लकेटः तन्नासगुणाः सतिरिपते पित
१३ १३त्वा १४ इति ॥ स्नेह विचर्जनते हेहनते ॥
भावप्रकाशः त्रिगोः २१ ॥ वलकारिते पीनस प्रदः ॥
अदंष्टकः २२ केटकी २३ भद्रकेटः नाशितेव इति भावप्रकाशः
२४ चालदंष्टः २५ त्रिः २६ अपृतते गुरुते वात कफा ॥
वर्गः २७ अस्मगुणाः सुशीतलेते पदत्वेव तदुत्थगुणाः पच्यते
वलप्रदते मधुरते हेहनाते ॥ अत्येतरुच्यते स्वादुते स्निग्धते

पितृवातामय नाशिते ॥ सितानां वातघ्ने कृष्णानां पित
मेध्यते कोति प्रसोगपुष्टिनीय नाशने स्नेहघ्ने रक्तवर्णीनां
वृद्धिकारित्वेव तदधिगुणः ॥ शीतहेतिकपिला पयः इति
अतिपवित्रते शीतलेस्निग्धते राजनिर्घटः ॥
दीपनते वलकारिते मधुरते गोः पुं स्वर्गः शिपः वज्रः
अरोचक वातामय नाशिते ॥ इति मेरुदीनीचंद्रः इति विष्णुः
श्रीहितेव तत्र वनीत गुणाः सूर्यः गोमेधयज्ञः इत्यमरः
शीतलेवर्णीवल्लभकफरुचि टीकायां भानुदीक्षितः अथभ
सखकोतिपुष्टिकारित्वे मधुरते नामोषधे इति राजनिर्घटः
संश्लोकते वल्लभिते वान गोः स्त्री वल्लः वाणः दिक
नाशितेव तदुत्थगुणाः ॥ ये इति मेरुदीनीचंद्रः एक ॥
रुघते थीकोतिस्तिष्ठते मधु वचनोत्तोपि इति केचित् इति
पुष्टिगृह्णितुं शुक्रवपुः स्नेहघ्ने भूतः माता इत्येकाक्षरकोषः
कारिते वात स्नेहघ्ने मधुरते गोः पुं स्त्री सोम जले
नाशिते विपाके मधुरते ॥ इत्यमरः टीकायां भानुदीक्षितः
हृष्यतमते वहुगुरुते च ॥ गौजिकः स्वर्णकारः इति।
गवो प्रत्यूषसिद्धीं गुरुविष्टेभ त्रिकोऽशेषः ॥
उर्जरेतस्मादभ्युदिते सूर्येणामे गोः पुं स्वनामख्यातदेशः
यामाहमेव वासमत्तार्थं पयो तद्देशस्थे पुं भूम्नि इति जटाधरः
शास्त्रे तत्र पयस्य दीपने लघु। तद्देश सीमा यथावेग देशे
विवक्षा वालवत् सानोययो समारभ्य भुवने श्रोत गोशिवे
दोषलमीरिते शाल्वलेक गोऽदेशः समारम्भातः सर्वविधा
वर्णीया भवली कृष्णयोऽपि विप्रारदः इति प्राक्लिसेगम
इत्यादा मास पर्णाराद्रुशुं गीव तेने समसः पटलः पंच ॥
यामवेत तासो गवो हिते। गोडा यथासारलताः कान्य
लीरे शृते वाशृतमेववा गवो कृष्णाः गोऽमेघिलिकोतकलाः



येवंगोश इति ख्याता ॥ तत्पय्यायः शाकामुनिः २
 विदस्योत वासिनः इति शाकामुनिः ३ सर्वायसिद्धः ४
 स्तंथपुराणे ५ विस्तीर्णकः ६ मायादेवीसतः ७ अर्कवेधुः ८
 गोडवास्तुकः ९ विस्तीर्णकः मायादेवीसतः १० इत्यमरः
 इति राजनिर्घटः ॥ गौतमसंभवा स्त्री गोदावरीनदी
 गौडिके क्लीमद्यविशेषः यथा इति राजनिर्घटः ॥
 यैष्टिक गौडिक माथीकानो गौतमी स्त्री दुर्गा इति मेदिनी
 पानेसरापाने कष्टमं इति राजसीविशेषः इति शास्त्रावली
 प्रायश्चित्तविवेके देवलः गोदावरीनदी गौरोचना ॥
 गुड निष्पन्नद्रव्यं त्रिगुणस्येदं इति राजनिर्घटः ॥
 इत्येष्टिक प्रत्ययः ॥ गौतमः १ स्यावविषभेदः
 गौडी स्त्री गुणदि कृतासरा इति हेमचन्द्रः ॥
 गुडमद इति भाषातत्पय्यायः गौदारः २ गौथिकालजः ॥
 वाल्कली ३ इति त्रिकोऽशेषः गोधा इति ख्यातः इत्यमरः ॥
 अस्यागुणाः तीक्ष्णत्वे उल्लेखे गोथेयः २ गौथिकालजः
 मधुरत्वे वातनाशिते पित्त इत्यमरः ॥
 वलकोतिरुन्मिकारिते दीपनत्वे गोथेयः ३ गौथिकालजः
 यथ्यत्वे इति राजनिर्घटः इत्यमरः ॥
 रगिणीविशेषः सातुमेवेणम गौरः क्ली यमकेशः इति
 पत्नी इति संगीतदागौडः ॥ मेदिनी कुंकुमे स्वर्णे इति
 कावरीतिविशेषः यथातजः राजनिर्घटः ॥
 प्रसा माधुर्यगुणवितयभेदतः गौरः १ श्वेतसर्षपः चन्द्रः
 गोडवेदभ याचालरीतयः ॥ इति मेदिनी यववृक्षः इति
 परिकीर्तिताः इति काववेदि राजनिर्घटः यौक्तवर्णः श्वेत
 काशतामैदः इति हेमचन्द्रः वर्णः अरुणवर्णः तद्वति त्रि
 गौतमः २ मुनिविशेषः सतु इत्यमरः श्रीचैतन्यदेवः ॥
 शाकवेष्टावतीर्णवृद्धमूर्तिविशेषः इत्यनेन सहिता ॥

गौरः त्रि विचुहः इति मेदिनी ॥ तत्पय्यायः अनयः १ सहायः
 गौरवेदः २ श्रीचैतन्यदेवः ॥ ३ भूतनाशनः ४ कटुमेहः
 यथा कृष्ण श्वेतन्य गौरोगो ॥ ६ केऽत्र ७ राजिकाफलः ८
 गौरवेदः शचीसतः प्रभुगौरो तीक्ष्णकः ९ उराधर्षः १० शोचः ॥
 गौरहरि नीमानिभक्तिदानिमे कुष्ठनाशनः ११ सिद्धप्रयोजनः १२
 इत्यनेन सहिता ॥ सिद्धसाधनः १३ सितसर्षपः १४
 गौरजीरकः १५ सुक्लजीरकः अस्यगुणाः कटुत्वे तिक्तत्वे
 सादाजीरा इति भाषा ततः ॥ उल्लेखे वातरक्तग्रहव्याधिविष
 यय्यायः अजाजी १६ श्वेतजीरकः भूतव्रण नाशिते रुच्यत्वे
 १७ कणाक्षा १८ कणाजीरः १९ कणा इति राजनिर्घटः ॥ रुच्यत्वे
 सितदीप्यः २० दीर्घकणा ८ तीक्ष्णत्वे कफरक्तः केऽकुष्ठकोर
 सिताजाजी २१ गौराजाजी २२ कृमिनाशिते रक्तपित्ताग्नि ॥
 अस्यगुणाः हिमत्वे रुचिकारिते वृद्धनत्वे च इति भावप्रकाशः
 कटुत्वे मधुरत्वे दीपनत्वे ॥ गौरसर्वर्ण क्ली यत्र शाकविशेषः
 कृमि विषाध्मान नाशिते ॥ तस्य चित्रकूट देशे प्रसिद्धे ततः
 चक्षुहितत्वे च इति राजनिर्घटः यय्यायः स्वर्ण २ सगौथिके ३
 गौरलक ४ ५ गुडीवृक्षः इति भूमिजै ६ वारिजै ७ हस्ते ८
 राजनिर्घटः ॥ गौथशाकं ९ कटुशृंगाले ८
 गौरवे क्ली अभ्युत्थाने इति चूर्णशाकोकः १० अस्यगुणाः
 हेमचन्द्रः गुणेभीवः गुरुत्वे शिथिलत्वे कफपित्तज्वरादह
 इति मुग्धबोधे ॥ रुचिर्भोति रक्तश्रमनाशिते
 गौरवितः त्रि अर्थः ततः ॥ यथ्यत्वे च इति राजनिर्घटः
 यय्यायः आर्यमिश्रः २ इति गौरास्त्री गौरी इति
 त्रिकोऽशेषः ॥ ३ हिमयकोषः ॥ यथा
 गौराणकः ४ मधुकटुत्वविशेषः गौरोगः ५ श्रीचैतन्यदेवः
 इति जटाधरः ॥ गौरोगे गौरीदोषो यवेत
 गौरसर्षपः ६ श्वेतसर्षपः ७ श्लोत्रे कृतोजलिः नेदगोय

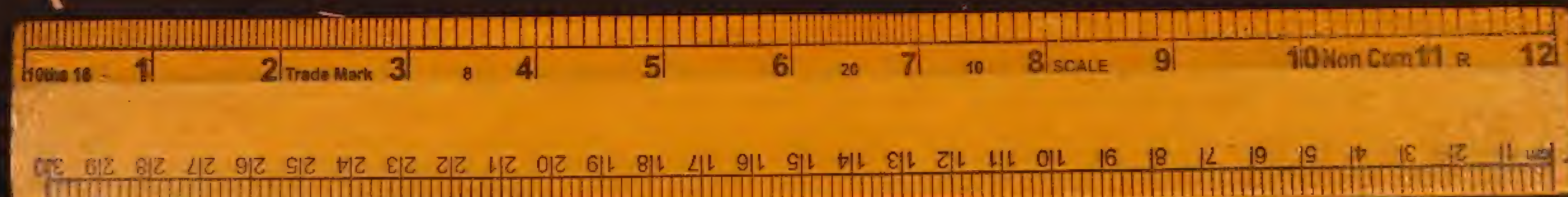


सतेवैव नमस्मामि गदा ग्रजे इति राजनिर्घटः रागिणी ॥
 इति वस्त्रजामले वैतन्यकल्प विशेषः सातु मालवरागयत्नी
 वैतन्यस्तवः अयिव गोरीगो तस्यारूपे यथा आराम मध्यतो
 नादगोभीरः स्वनामा मृतलातसः कमारिका शारदे दु मुखलत्नीः
 इति क्लृप्तजामले ॥ गोरी दाडिम वीजदधती ॥
 गोराईकः पुं स्थावराविषभेदः कीरानने गोरी इति सेगीत ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ रामोदरः ॥
 गोरासः पुं क्लृप्तवानरः इति गोरीजे क्ली अभुके इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः
 गोरिका स्त्री अष्टवध्याकेन गोरी पुत्रः पुं कार्तिकेयः इति
 इति शहरावली ॥ हलामुथः ॥
 गोरिलः पुं श्वेतसर्पयः ॥ गोरी पुष्पः पुं प्रियेगुहः इति
 गोरी स्त्री पार्वती असेजानभः गोरीललिते क्ली हरिताले
 कल्याहरिद्रा दारुहरिद्रा ॥ इति राजनिर्घटः ॥ (मी
 गोरोचना प्रियेगुहः वसथा गोरुतल्पिकः पुं गुरुयत्नीगो
 नदीविशेषः वरुणभार्या इति प्रायश्चित्तप्रकरणे धर्मशास्त्रे
 इति मेदिनी सूर्यवैश्वीयप्रसेन गोलिकः पुं मुष्ककवृत्तः इति
 जिज्ञाज भार्या यथालेभे ॥ राजनिर्घटः ॥
 प्रसेनजिज्ञार्या गोरीनाम गोल्य क्ली मधुरे इति ॥

यतिव्रतो अभिशस्ता नृसभर्त्री राजनिर्घटः ॥
 नदीवैवाङ्गदा भवत इति गोष्ठातिकः त्रिगोष्ठातस्वामी

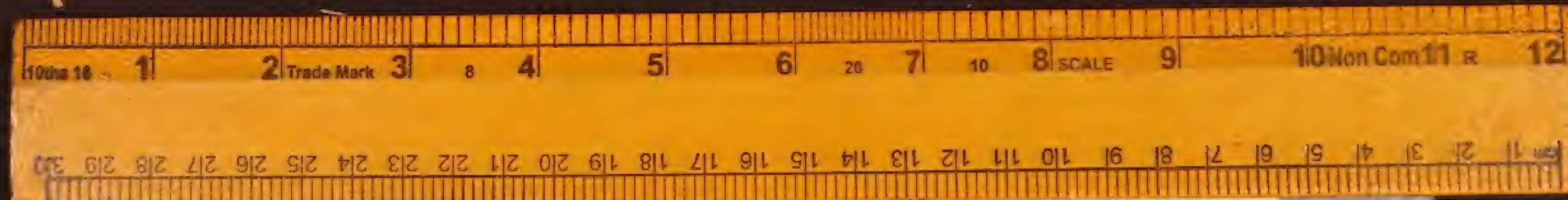
होर्वेशः बहुशक्तिविशेषः एकशत गरुआकेयास्त इति
 इति हेमचंद्रः मैजिष्ठा ॥ भाषा इति व्याकरणे ॥ (ने
 श्वेतद्वी मल्लिका तुलसी गोष्टीने क्ली भूतपूर्वकगोष्ठा
 सवर्णकदली आकाशमोसी पूर्वगोष्ठ इति भाषा इत्यमः

ग्रथ ३३ जैथे कुटिलीकरणे पिंशलः इति राजनिर्घटः
 इति यावत् इतिकविकल्पदुमः कौटिल्ये ग्रेथिपणीहृत्तः वेथने
 ग्रथिते त्रिकृतयेथने गोष्ठा रुग्भेदः इति मेदिनी
 इति भाषातत्पर्यायः ॥ तस्य निदानं सेशाति यथा
 ग्रथिते २ द्रव्ये ३ इत्यमरः ॥ वातादयो मोसमस्तकप्रदष्टाः
 मुफिते य आक्रोते हिसिते ॥ संहृष्य भेदाश्च तथा शिवाश्च
 इति मेदिनी ॥ हृत्तान्नते विशयिते तु शोथे
 ग्रथ कि गदभे येथन इति ॥ कुर्वन्तो ग्रेथिरिति प्रदिष्टः
 यावत् इतिकविकल्पदुमः ॥ तस्य वातिकरूपे यथा
 ग्रथः पुं मुफः येथना धने ॥ आयम्यते हृत्तति तुघतेच
 प्राप्ते हात्रिपुष्पनिर्मितिः प्रप्रेष्यते मध्यतिभिधतेच
 अत्रपुष्पकंदः स्त्रोके इति हेम क्लृप्ता मृदुवैतिरावाततश्चभिः
 चंद्रः ॥ ॥ सवेद्यनिलजोसमक्रे येतिक
 ग्रथकती त्रिग्रथकारः ॥ रूपे यथा दंदस्ते भूयति
 पुस्तककारकः शास्त्रकृतयेथे वृषातेच पापव्याते प्रल्लतीव
 करोतीत्यर्थे तृण प्रत्ययः ॥ चापिरक्तः सयीतोप्यथवापि
 ग्रथकटी स्त्री लेखस्थाने इति पितात भिन्नः सवेडस्म मतीव
 त्रिकोडशेषः ॥ चास्ते स्मिन्नकरूपे यथा
 ग्रथने क्ली मुफने येथनाततः शीतोविवर्णो ल्पकृजाः तिकेडुः
 पर्यायः सदर्भः २ सनागुफः ३ पाषाणवत् संहननोपयत्रः
 अतने य इति हेम चंद्रः ॥ चिराभिवृद्धिश्चकफप्रकोपादित्रः
 ग्रथना स्त्री येथने इति सवेकुक्ल चनेच पूये इति
 मुग्धवाये ॥ मायवकरः ॥ (यर्ते
 ग्रेथिः पुं वैश्वारिसेथिः गोदि ग्रेथिके क्ली पिप्यलीभूलेयेथि
 इति भाषातत्पर्यायः ॥ एवं गुग्गुलुः इति मेदिनी ॥
 २ परुः ३ इत्यमरः कोडसेथिः ग्रेथिकः पुं कुरीरः देवजः ॥
 भद्रमुष्ठा हितावली ॥ संहदेवाख्योऽवः इति मेदिनी



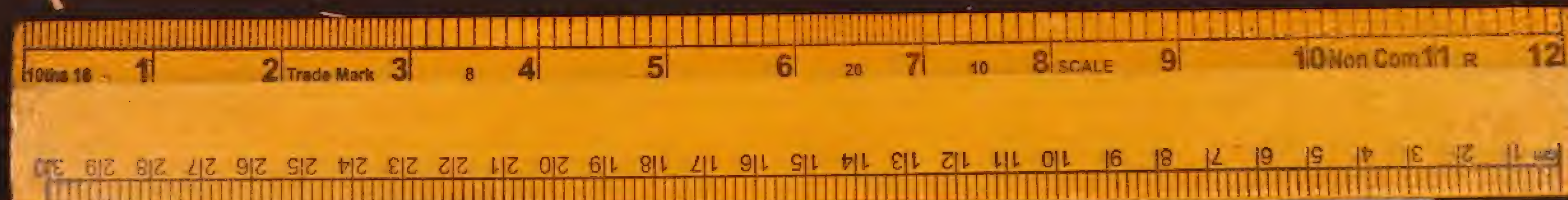
ग्रंथिते वि ग्रंथिते इत्यमरः ॥ ग्रंथियली स्त्री जतकालता इति
 ग्रंथिदला स्त्री मालाकेदः इति राजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटः ॥ ग्रंथियली स्त्री गेडह्वी इति
 ग्रंथिद्वी स्त्री मालाह्वी इति राजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटः ॥ ग्रंथिफलः पुं शाकुके उद्भूतः
 ग्रंथियली स्त्री दत्तविशेषः कपित्थहस्तः मदनहस्तः इति
 गाढयाला इति भाषा ततः राजनिर्घटः ॥
 यर्थायः मुके २ वहिपुष्पे ३ ग्रंथिमत् फलः पुं लकचः इति
 खोणये ४ कुकुरः ५ इत्यमरः राजनिर्घटः ॥
 वहिः पुष्पे वहिः ७ पुष्पे ८ वहिः ९ ग्रंथिमान पुं अस्थिसेहार्कह
 १० मुकवर्ह ११ इति तट्टीका ॥ हाउभोगा इति हाउजोगा इति व
 खोणयके १२ कुशपुष्पे १३ पुष्पे १४ भाषा तत्पर्यायः अस्थिसेहार्क
 १५ इति तत्त्वमालाविशीर्णात् १६ वज्रांगी १७ अस्थिसेहार्क
 १८ स्वारामगुहके १९ वहिः २० अस्थिगुणाः वातस्त्रिभुक्तमि
 मुकपुष्पे २१ मुकह्वरे २२ इति डनीम नाशिते अस्थियोक्तं
 ग्रंथोत्तरे ग्रंथिके २३ काकपुष्पे उल्लते सारकत्वे अल्लरागपित
 २४ गुहके २५ नीलपुष्पे २६ कारित्वे रुद्धत्वे स्वाडत्वे ॥
 सोगे २७ तैलपर्णीके २८ लघुत्वे हृष्यत्वे पावनत्वे इति
 अस्थिगुणाः तिलत्वे तीक्ष्णत्वे भावप्रकाशः रत्नमालोक्तः ॥
 कटुत्वे उल्लते दीपनत्वे यर्थाया राजवल्लभोक्तं गुणा
 लघुत्वे कफवातविषमसकेः अस्थिसेहार्क शब्दे इष्ट्याः
 दौर्गन्ध्य नाशिते च इति ग्रंथिमूले स्त्री गृजने इति
 भावप्रकाशः अस्थिलेपनगुणः राजनिर्घटः ॥
 रूतताहलस्त्री रातसं स्त्रियः ॥ ग्रंथिमूला स्त्री मालाह्वी इति
 नाशिते इति राजवल्लभः ॥ राजनिर्घटः ॥
 ग्रंथियलीः पुं चोरकनामगेयद्वये ग्रंथिले स्त्री पिप्पलीमूले इति
 इति राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः आर्द्रके इति

ग्रहवेदिका ॥ (वि मुकुशानिगूह केतवः तेषां
 ग्रंथिलः पुं विकेकतद्वतः १ मधुधारातिर्यया वज्रा अतिवज्रा
 इति भाषा करीरवृत्तः इत्य ॥ २ कुटिला ३ मेदा ४ मेदतरा ५
 मः ६ तैलीयशकं हितावली समा ७ श्रीज्ञा ८ श्रीज्ञतरा ९ इति
 पिंडालः चोरकनाम गेयद्वये ज्योतिषे तेषां ध्यानानि यथा
 विकेकतद्वतः इति राजः ॥ तत्र सूर्यस्य दक्षिणे काश्यपे
 निर्घटः ग्रंथिपुक्ते वि इति रक्तेकालिगे ह्यारोग्यगुले ॥
 मेदिनी ॥ (वी यमहस्तद्वये पूर्वोत्तरे समा
 ग्रंथिला स्त्री भद्रमुलामालाह्वी वाहने शिवायिदेवते सूर्य
 गेडह्वी इति राजनिर्घटः ॥ वहिः प्रत्ययिदेवते ॥
 ग्रंथिवही पुं ग्रंथियलीहस्तः सोमस्य सामुद्रै वैष्णवात्रेये
 इति शब्देदिका ॥ हस्तमात्रे सितोचरे ॥
 ग्रंथिहरः पुं अमात्यः मेत्री ॥ दिवाह्वे वादे दक्षिणोत्तरे
 इति त्रिकोऽंशः ॥ १० दशांशे चेतपयस्य विविक्तो मो
 ग्रंथीके स्त्री ग्रंथिके पिप्पलीम् विदेवते जलप्रत्ययिदेवते
 इति हिरण्यकोषः ॥ ११ सूर्यासमाह्वये तथा मेगलस्य
 ग्रह ३ ३ भक्तगे इति आवेत्ते दक्षिणे रक्तेमेषस्य
 कविकल्पद्रुमः ॥ चतुर्गुले आर्द्रके माल्यवसने
 ग्रसकि शास्ते इति कविकल्पद्रुमः भारद्वाजे चतुर्भुजे दक्षिणे
 ग्रस्ते वि लुप्तवर्णीयदे असे पूर्णवर्णे क्रमाच्छक्तिवराभय गदाकर्
 भुक्ते लाटिते इत्यमरः ॥ आदित्याभिमुखे देवतद्वदेव
 ग्रह ग ज ग्रहणे इति समाह्वयेत स्केरायिदेवते भोमे
 कविकल्पद्रुमः ॥ १२ त्रिति प्रत्ययिदेवते बुधस्य ॥
 ग्रह ऊकि आदाने इति मागधे ह्यंगुलात्रये वैष्णवीते
 कविकल्पद्रुमः ॥ चतुर्भुजे वामोर्ध्वे क्रमतश्चर्म
 ग्रहः पुं सूर्यादि नव यथा गदावर्धे तद्विने सूर्यास्य ॥
 रवि सोम मेगल बुध बृहस्पति शिरो गो सोम ॥ पीतवस्त्रे ॥



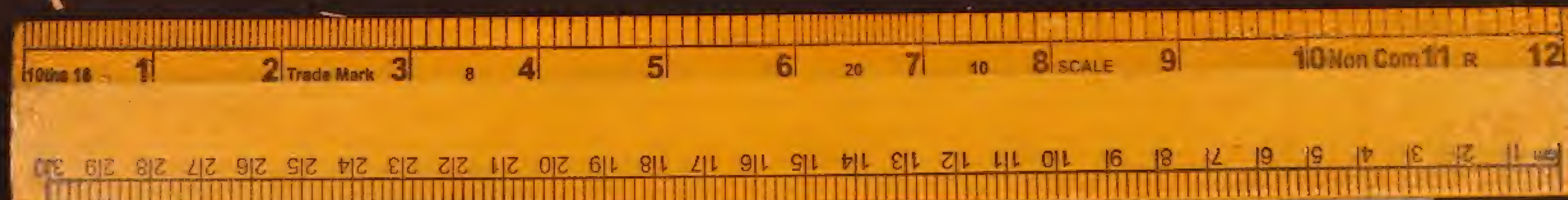
तथा ह्येत नारायणाधिदेवैः षडंगुले भूमे गृध्रगते मृदमाहे
 विस्मयप्रत्यधिदेवते हृदयतेः येदिकृतानने सूर्यास्य
 हिजमोगिरसे यैतेमैधवेच ॥ भूस्वसने वरदे गदिने तथा
 षडंगुले ध्यात्वा पीतो वर जीवे चित्रगुप्ताधिदेवव अस्यप्रत्यधि
 सरोजस्ये वतर्भुजे दत्तोद्दी ॥ देवते इति यद्गुणागत ते ॥
 दत्तवरद करका देऽमाह्वयेत ॥ अनुग्रहः निर्वेधः ग्रहण ॥
 ब्रह्माधिदेवे सूर्यास्यनिद्रप्रत्य रणायमः पूतना दयः ॥
 धिदेवते मृकस्य मृक ॥ तेतवालग्रहाः सैहि केयः
 भोजकटे विप्र भारीवेचनवोगुले उपरागः सतुवेदसूर्ययोगेदहण
 यमस्यमाह्वयेत सूर्यमुखे सेते इति मेदिनी ॥
 वतर्भुजे सदात्तवर करका ॥ ग्रहकलोलः पुं राहुः इति
 देऽहले सितो वर शक्राधि ॥ त्रिकोऽश्वः ॥
 देवते ध्यायेत शची प्रत्यधि ॥ ग्रहणे स्त्री स्त्रीकारः आदरः ॥
 देवते शनेः तोराष्ट्रे ॥ करः उपलब्धिः वेदी ॥
 काश्यपे मृदे सूर्यास्य वतु ॥ उपरागः इति मेदिनी इदिये
 गंगुले कृष्णे कृष्णो वर गृध्रगते इति राजनिर्घटः शहः इति
 सौरिचतर्भुजे तद्गुहाण वर जदाथः अथ सूर्यवेदग्रहण
 मूलधनुर्हस्ते समाह्वयेत ॥ कारणे यथा भविष्यदोत्तरे
 यमाधिदेवते शक्रायति प्रत्यधि राहोः केतो वीसे स्थितो रविः
 देवते राहोः राहु ॥ चतुष्पादोत्तरे वेदस्तदासेभायते
 मलयजं मृदे पेदीनहादशंगुले ग्रहः यस्मिन्नस्ते रवितस्माच्च
 कृष्णे कृष्णो वर सिंहा सने तुद्देश गतः शशी पूर्णिमा
 ध्यात्वा तथा ह्वयेत चतुर्विह ॥ प्रतिपत्त संधौ राहुणा यस्मते
 तद्गुवर मूल चर्मकरे तथा ॥ शशी कृष्णयस्ते तृतीयायां
 कालाधिदेवे सूर्यास्य सूर्य मासर्तं यदि जायते तत
 प्रत्यधिदेवते केतुना स्वयोदशे सूर्या राहुणा यस्मते
 कौशडीयं केतुगणे जैमिनीयं वरिः ग्रहण कालीन

रविवेदयोर्मेवेनाकादनाकादन अशानिभय संप्रदायी पादल
 कारणे यथा रवि भोमनवोश ॥ कुसमोपमो राहुः तदर्शान ॥
 तनिरे भु यास मादिशेत ॥ निषेधो यथा सप्ताष्ट जन्मशेषे
 बुधसौरि नवोशे त मलिनेतुद् वतर्धेदशमे तथानवमेव तथा
 वरुणो गुरो वेशक मासाय ॥ वेदेन कुर्याद्ग्राह दर्शने जन्मभे
 दपुपते सवलाहकः शशीपुक्र जन्मराशौ चषष्टमगते तयोः
 नवोशे तप्रावृत्त काले महजले वतर्धे दशमे वेदेन कुर्याद्ग्राह
 अन्यत्रायत्त भूतोत्तरे प्रपते ॥ दर्शने यासदर्शन मात्रेण ॥
 क्वादितो वरो राहोर्वाण ॥ वार्यहानिमहद्वये जायते नात्र
 विशेषे शुभाशुभे यथा स्येत ॥ सेदेह स्तस्मात्तो परिवर्तयेत
 तेन सभिते ब्राह्मणपीडाव विपत्तकर प्रत्यरि सैजितेषु
 निर्दिशेद्ग्राहो अग्निभय मनल वेनाशिकलेषु कृतेहिकर्म ॥
 वरुणीपीडाव हताशहनीनो ॥ सवेनृणा निष्फल मेवयस्मात्
 हातेरोगाः नृतापः पाण्यानो कृतेपि तत्रास्ति शुभेन किंचित
 मीतितश्च विधेयः कपिले तत्र कर्तव्यं कर्म यथा ॥
 शीघ्रगसत्त सेह विधेयोऽथ एक रात्रमयोद्येव राहं दृष्टातये
 दुर्भिते अरुणकिरणानुरूपे नः पुण्यमाप्नोति कृत्वा वस्त्राने
 दुर्भिते वृष्टयो ग्रहपीडा ॥ आहं विधानतः आदित्यकरणैः
 भूमाभे तेन सभित मादिशेत् पूते पुनः पूते च वह्निना जले
 हृष्टिं च कपोतारुण कपिले व्याध्यातुः स्नायात् ग्रहणः पुण्य
 प्रणामाभेत्तद्वये विनिर्दिशेत ॥ वारिणा सर्व भूमि समे दाने
 कपोतः मृदाणा व्याधिकः सर्वे व्यास समा हिजाः सर्वगणा
 कृष्णवर्णश्च विमल कमल समेतोये ग्रहणे नात्र संप्रायः
 पीताभो वेष्य धूमि भवेत् ॥ सर्वे स्तेनापि कर्तव्यं आहं वेराह
 सभिताय साक्षिप्रत्यग्निभये दर्शने अकुर्वीतस्तु तत आहं
 गौरिकरूपे च पुहानिडकीकाः येके गौरिव सीदति आयय
 प्रणामे ह्यारिदेव विनिर्दिशेत् नम्रोतीर्थे च वेदसूर्यग्रहे तथा



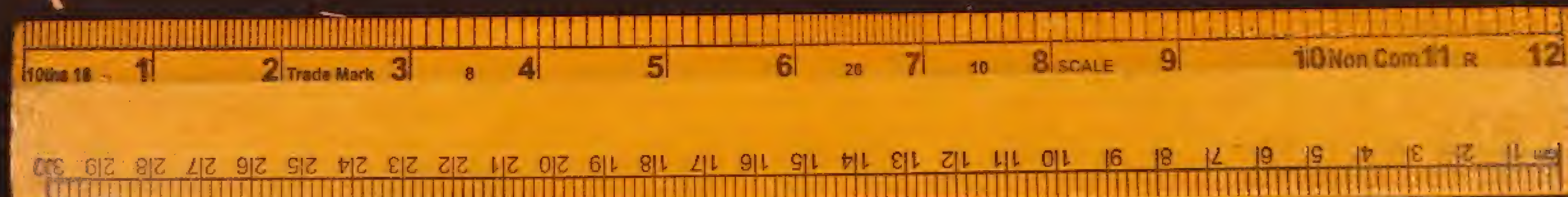
आसन्नाहं हि जैः कार्यं नृणां न तत्र विशेषेण ग्रहणं गणोदोष
 सेदवहि चेदस्य ग्रहे स्त्राने । स्तत्र शोतिश्च यथायस्मिन्नन्त
 आह्वानं जयादिकं कार्यं न तत्रैव स्पष्टे शशिभास्करौ ॥
 मन्मथोपनिषत् नैमित्तिकेनया तज्ज्ञानोभवेत् योऽये नराः
 सतीर्थैः कं विभुशते तत्तु रामन शोतिवर्जिताः ग्रहणं ग्रहणं
 पवणः मेव दीप्तो प्रकुर्वीत ॥ पीडितनाडीनस्तत्रोद्यमनाय
 प्रकुर्वीत मासस्त्रीदीनशोधयेत् सहशतपुष्पैः स्त्रायान् फलिनी
 चेदग्रहं चेद्वारं सूर्यं सूर्यं फलवेदने शीरेः नाडीनस्तत्र
 ग्रहस्तथा च ग्रहणं रवे योग ॥ एतच्च आद्य दश योऽंशाद्वा दश
 स्तत्राने फले स्तुते अन्यस्मा ॥ त्रयोविंश येव विंशतयः ताम्
 इहणतकोटिगुणमत्र फलेभे पात्रे तिलैः पूर्णं पूर्णं वागव
 त अथान्यप्रकारेण पुंश्चरणं सूर्या भास्कराग्रहोदयात्रा
 मिषाते ग्रहणः कस्यवेदोर्वा ॥ दोषोयपीडितः हृतकुंभोयि
 शुचिः पूर्वमुपोषितः नद्यौ । निहिते शोखनवनीत पूरिते
 समुद्रगामिन्यानाभिमात्रादके दद्यात्तनाग्रादिदोष शोते
 स्थितः यद्वा पुणोदके स्त्रात्वा ॥ हिजायदोषाकरा ग्रहणं ॥
 शुचिः पूर्वमुपोषितः ग्रहणं तत्र भोजनादि निषेधो यथा
 विमोक्षार्ते जयेन्नेत्रे समो चेदस्य यदिवा भानोयीस्त्रिहनि
 हितः अनेतरे दशां प्रान भागवग्रहणोत् भवेत्तत्र तत्
 क्रमादोमादिकं चोत् तदेते पूर्वाभोजन क्रियो नाचरेत् ॥
 महती पूजा कुर्याद्वा स्त्रात्वा तयं सग्रहे चैव तथेवास्तमुपागते ॥
 तां ततोमत्र प्रसिद्धार्थं गुरुं । यावत्पञ्चादयस्तस्य नाग्रीया
 संपूज्यतोषयेत् एवं च मंत्रे तावदेव त्रुक्तिदृष्टान्ते जीत
 सिद्धिः स्यादेवताव प्रसीदति स्त्राने कृतायेरेहनि सूर्यग्रहे
 स्तके स्तके चैव न दोषो ॥ तना श्रीयात् पूर्वं यामचतुष्टये
 ॥ राहुदर्शने स्त्रानमात्रे तर्कतयं चेदग्रहे तया मोस्त्रीने यालह
 दानआह विवर्जिते ॥ तुरेविना ग्रहे न कीर्तयेद्दल

गतो राहोऽस्य स्तके ॥ ॥ विवेका कर्तव्यो मध्यग्रह ॥
 तत्राशौवे यथा सर्वेषां मेव राषणादिभिर्युक्तः स्फुटराषणादि
 वर्णानोस्तके राहु दर्शने ॥ स्त्राविश्व कार्यः अस्मिन्नाह्वयक
 स्त्रात्वा कर्माणि कुर्वीत यत्तमये रवेऽप्युपाधिके सति सदाशीन
 विवर्जयेत् ग्रहणं यामवमाशौवे भक्ता त्रिंशता पूरितः सन् याद
 विमुक्तोऽसौतिके स्तुते तयोः नवतिभागाधिको भवति तदाशी
 संपत्तिमात्रेण अयस्त्रय क्रिया तु तत्राशौवे भोहीनः कार्यः
 क्रमः इति तिथ्यादि तत्वे ॥ अथ शिष्टो कोटिः स्त्राययकस्मात्
 अथ ज्योतिर्मते ग्रहणं स्वरूपे हाभ्योस्त्राके नायरोमुक्तः सन
 यथा राहुः सूर्यायां कायो शोभति राहुः योयोगे ॥
 समाश्रित्य चेदं चेदमा श्रित्य । कृते मेवादि राशि सद्दे सति
 शिव यदाकादयति ततयासाये सशरः सौम्य सैजकः तलादि
 किं त्रविचेदयो न गति रोधक सद्दे सति याम्यसैजकः स्यात् ॥
 स्वरूपोपासः अथ ग्रहणं चेदराहुमानजाने पेच ॥
 सेभावना अमावस्या वसानसमे त्रिशङ्कलाधिक नवसुत्तरसत
 यदिरविस्फुट राषणादि राहु । शतकलामित मध्यवेदभुक्तिः
 केतोः स्फुट राषणादिभिल्लयः ॥ १३५ सावस्फुटकर्मणा किंचित
 किंवा दशभागास्तारितो भवति कलादिभिर्नृनायिकावाभवति
 तदासूर्यग्रहणं पूर्णिमावसान तस्यास्फुटं इत्युक्ताः सकाशात्
 काले यदि चेदस्फुट राषणादिः हावत्वारिशदधिक शतेन ॥
 राहुकेतोः स्फुटराषणादिभिल्लयः दशगुण्यो चेदस्य माने स्यात्
 किंवा त्रयोदश भागांतरितो ॥ पेचगुणित चेदमानात् हाभ्यो
 भवति तदा चेदग्रहणं स्यात् दशगुण्यो राहुमाने भवति
 तस्य गणना प्रकारे अथ चेदग्रहणं राहुवेदयो ॥
 यथा अमावस्या शोषच्छो पूर्णिमो मीने मिलिते शोणहीनकरणात्
 वसाने च सूर्यसिद्धोक्तगणिता यदवशिष्टे तत शोभो भवेत् ॥
 गतो यथा संभव राषणादि स्यो शोभन्त्ये सति राहुवेदयो ॥



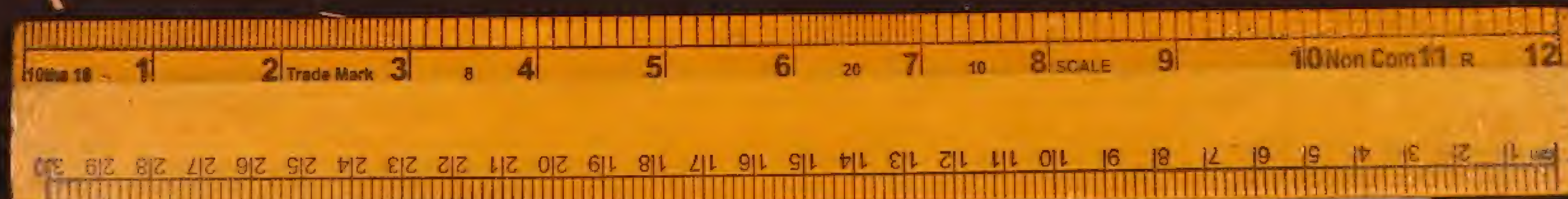
मिलितं मानद्वयं शासो भवेत् ॥ युक्तः सन स्फुटः लेवनं श्रेष्ठारिकं
 शोऽधिकं शासनं स्यात् भवति सूर्यग्रहणं फलं यथा
 वेदग्रहणं भादि कालं दिनपूर्वं यदाई क्रमेण यद्गुणित
 ज्ञाने यथा यद्गुणितशासोकात् नतपुक्तलेवन सहित स्फुटः
 चतुर्भिश्च शासोकेन लब्धे यद्गुणयधिके यद्गुणयन त्यक्ता
 देशदिकं स्थितिदेशे रई ॥ त्रिंशता गुणितो यदि नवभ्या
 भवति तत योर्मासीय अथिको भवति तदा अशीत्यन्तर
 देशदिषु हीने सत स्युर्शकालः ॥ शतात् हीनः कार्यः त्रिगुणित
 युक्ते सत मुक्तिकालः द्विगुणित ॥ दशालब्धेः खेडो शासः खेडान्तर
 तत स्थिति देशदिकालः स्यात् गुणितशेषात् दशालब्धयुक्तः सन
 वेदमेडलस्य स्युर्शदि दिग् ॥ फलं भवति सूर्य ग्रहणं ॥
 ज्ञाने पूर्वोक्तशो याम्ये सति नतिर्यथा अत फलयोर्योगो
 आकाशवेदमेडलस्य अथिको नतिः स्यात् यद्गुणय न्यूने अत
 स्युर्शने ईतकोणे मुक्तिश्च स्यात् फलोत्तर नतिः सा फले अथिके
 शोऽसौमे सति सति ईशानकोणे सति सौम्या अत अथिके सति
 स्युर्शः वायुकोणे मोक्षः इति याम्या भवति सूर्य ग्रहणं
 वेदग्रहणं सूर्यग्रहणं असा शोऽयथा मध्यरात्र सहितः
 यथा स्वदेश विषुवकाया दिः स्फुटः वि द्विगुणित लेवन खेडान्तर
 स्यात्पा एकस्याः यद्गुणतीना न्या नवस्यतो शादिभि दिनपूर्वी ई
 युक्ता सती भागादि याम्या सत रहितः दिनयराई सहितः कार्यः
 सूर्यग्रहणोपयोगिन तमाह ॥ यत्ता दृश्य संस्कृत रवौ यद्गुण
 दिनाही मावस्यो देशदीना ॥ ५५ के यद्गुणयन त्यक्ता इत्यादि
 यदेतरे तत अणुदिकं नत वेदग्रहणं कत तत शरः कार्यः
 नामके स्यात् सूर्य यद्यस्फुट शरः उभयोः शरनयो
 ग्रहणोपयोगि लेवनं यथा द्विगुण दिक तुल्यतायो नत्या सहयुक्तो
 नत सम संख्यक खेडो शासः ॥ दिग्भिभेदे रहितः कार्यः येतरे
 खेडोत्तर गुणित शेषात् यथिलब्ध कार्यं सति यदीयकं तस्य दिश

शरस्य दिकं वक्तव्या ग्रहणं स्यात् तत औत्पातिकं ॥
 सूर्यमाने यथा दृष्टानुपलाष्ट भवेत् ग्रहणं मेडलस्य ॥
 विपलाधिको नवष्टिकला मितः सामान्य वर्णो यथा विवस्य ॥
 वि मध्यभक्तिः ५५ ॥ ८४ ॥ १० साव वैवर्ण्यं श्रेष्ठानि स्तमोवृतिः
 स्फुट कर्मणि किंचितकलादिभि खेडन मल्यता वायुकाकाकाका
 न्यूनाधिका वा भवति तस्यासि ॥ मलपीतविषैः पटाघैः शेष
 गुणित स्फुट रविभुक्ते द्विंशता इवेष्टनेवा भवति अपर्वजे
 लब्धो वि माने स्यात् ग्रहणं इति यमनात्तिकारि स्यात्
 अथ सूर्यग्रहणं पूर्वोक्त वेद ॥ तदादिशश्च विरूपाः स्युः ॥
 माने रविमाने मिलितं शोऽण शासो गुलि मान ज्ञाने दश
 हीने सत शासो भवेत् सूर्य ॥ गुणितशासोकात् मानद्वय ईन
 ग्रहणं स्यात् भादिकाल ज्ञाने वते लब्धे वेद सूर्ययोरी सस्य गता
 गुणित शासोकात् दिपुतशासोकेन ५५ लाब्धे भवति सूर्यस्य अंगुल
 लब्धे देशदिकं स्थिति नादिकाई मपि शासोऽदृष्ट्या भवति वेदस्य
 भवति तदमावस्याया देशदिषु साही गुलः सदृशीः यदि योऽप्ये
 हीने स्युर्शकालः युक्तं मुक्तिकालः गुलाधिको भवति तदा सर्वशासः
 स्यात् स्युर्शदि दिग् ज्ञाने ॥ ग्रहणं मेडलवर्णो यथा ॥
 शोऽयाम्ये सति अर्कमेडलस्य अत्यग्रहणं भूस्त्राभे समथे कपिले
 ने ईतकोणे स्युर्शः अथिको अईकसाभे इति सूर्यग्रहणं
 मोक्षः स्यात् सौम्ये शो सति इति सिद्धांतमेजरी सम्मते ॥
 वायुकोणे स्युर्श ईशानकोणे ग्रहणः स्त्री ग्रहणी रोगः इत्यमर
 मुक्तिर्भवेत् द्विगुणिते तत स्थिति टीकायां राय सुकुटः ॥
 देशदि स्यात् दिवा रात्योः ॥ ग्रहणी स्त्री अग्रथि स्थान नाडी रोग
 यदाई यदि ग्रहणं भवति तदा विशेषः तस्य निदान सेशात्री
 अमावस्या योर्मास्या ईशदिः यथा अती सारे निवृत्ते पि मेदाये
 स्फुट लेवन युक्तः कार्यः गुणितान् रहिताशिनः भूयः मेदायितो ॥
 कामात् हीनातिरिक्तकाले यदि बहिर्यहणी मपि दृश्येत यकैः



कशः सर्वत्र दोषे ॥ १२४५ तस्यनिदानरूपे कदः ॥ जीर्ण ।
 मृच्छितैः साड्या वहु शोभुक्त विराहान्न लागेयः पित्तमूलने
 माममेवविमुस्मति पक्केवासरुजे आस्मावयहेत्यनले जले तम ।
 पूति महु वहु महु ईवः ग्रहणी मिवानले सोऽजीर्ण- नील
 रोगमाहुस्तमापुर्वदविदो जनाः पीताभे पीताभः सार्धते द्वे
 तस्य पूर्वरूपे यथा पूर्व पूत्यस्त्राह्ना रूत केरदाह्नाह्वि
 रूपेत तस्येदे तस्मालसं वल तडहितः स्नेहिकस्य ॥
 तयः विदाहो ॥ तस्य पाकश्च तस्यनिदानरूपे गुर्वति त्रिगु ॥
 विरात कायस्यगौरवे तस्य ॥ श्रीतादिभाजनादति भोजनात्
 वातिकस्यनिदानरूपेकदतिक्र भुक्तमात्रस्यचस्त्राह्नाप्रिकपितः
 कषायातिरुक्त सेडुष्ट भोजनेः कफः तस्यात्रे पच्यते दस्ये
 प्रमितानशानात्पथ वेगनिग्रह रूक्षास कृष्णोवकाः आसोप
 मेधुनेः मारुते कपिते वह्नि ॥ देह माधुय्य कासहीवन पीनताः
 सेकाद्य कुरुते गदान तस्यात्रे ॥ रुदये मन्ते स्नान मुदरे ॥
 पच्यतेडः विमुक्तपाकेखरोगता स्तिमिते गुरु डष्टो मधुरउह्नाः
 केरदाह्वयः तत तस्मा तिमिरे सदने स्त्री वहरवणे भिषाम स्नेह
 कर्णयोः सनः पाश्चात्तवेतणीता सेसुष्ट गुरु वहुः प्रवर्तने ॥
 रुगभीक्ष्णो विस्त्रिका रूत अकृष्टास्यापि दोर्वल्प मालसेव
 पीश कार्ष्ण दोर्वल्प वेस्ये ॥ कफात्मके पृथग्वातादिनिदिष्टे
 पिकतिका रूडिः सर्वमानेव हेतुलिङ्ग समागमे त्रिदोषे ॥
 मनसः सदनेतथाजीर्णजीर्यति निदिष्टोदिवे तेषां वक्ष्यामि ॥
 वाथाने भुक्ते सास्यमुपैतिच भेषजे तस्या साध्यस्य ॥
 सवातगुल्म रुद्रोगस्त्रीहाशेकी लक्षणयथातिगो ॥ साध्यग्रहणी
 वमानवः विराडुवि द्वे सुष्के विकारोये स्ते ॥ स्त्रीसार गदो ॥
 तन्वामे ग्राह केन वत पुनः ॥ नसिध्येत हृदस्य नूने ग्रहणी
 पुनः रुजेहर्चः आसकासहितो विकारोहता तनेनो विनिवर्तते
 ॥ निन्तातयेति कस्य च इति माधव करः ॥

ग्रहणीरुक् स्त्री ग्रहणीरोगः तत उदग्रालो ब्राह्मणान् सस्तिवाच्य
 पथ्यायः प्रवाहिका ॥ १२४६ ॥ सेकस्यमेवमुद्यम्य श्वेतसर्पपण
 ग्रहणी ॥ इति तटीका ॥ विन्नकरान्त सार्ध सगणाथिप
 ग्रहणीरुक् स्त्री लवेगे इति सोऽशमात्कापूजा वसाहीग
 ग्रहवेदिका ॥ हृदिग्राहानि कृत्वा सयेकरणा
 ग्रहदुमः पुं शकहतः इति सामर्थ्यब्राह्मणान् वणुयातनेतो
 राजीनर्चतः ॥ मेऽपोत्रे पूर्व भागे वितस्तिहय
 ग्रहनायकः पुं शनिः इति विस्त्रतायावितस्त्रुष्टितायाउदक
 ग्रहनायवली सूर्यश्च ॥ यान स्रवायो वेधो ॥ रुवेदनादिना
 ग्रहनाशः पुं हतविशेषकृति मध्येवर्तले सूर्य आग्नेयोश्चत
 इतिभाषा इतिग्रहणा वली नईवेदका सोमेदतिणस्यो
 ग्रहनाशनः पुं ग्रहनाश हतः त्रिकोणे ॥ रुमेगले पणान्यो
 इतिग्रहणावली ॥ रुमालाच पीते धनुकाये बुधे उत्रास्यो
 ग्रहनेमिः पुं वेदः इति पीते पमाकारे गुरु प्राच्या
 ग्रहणावली ॥ श्वेतं वतष्काणे सुके प्रतीच्यो
 ग्रहपतिः पुं सूर्यः अर्कहतः श्णामेसर्पाकार शनिनेऊत्यो
 इत्यमरः ॥ श्णामेसर्पाकारे राहु वायव्यो
 ग्रहपुषः पुं सूर्यः इति भूचवर्णान् खड्गाकारानकेतुन
 हेमवेदः ॥ विलिख्य सगृह्याकविधिनाय
 ग्रहभीति जित पुं वीरानाम ॥ स्यापनादि वृत्तस्यापनयर्थीते
 गंधद्रव्य इतिराजनिर्चतः ॥ कर्मकृत्वा ग्रहणहेलिवितत
 ग्रहयागः पुं ग्रहाणो यज्ञः तद्यानेन मेडले ग्रहानावाह
 तस्य शोतिकलेमलमासादावो तेषां स्वस्ववर्ण वस्त्रगेधपुष्पादिना
 कर्त्तव्यते पौष्टिकतेतपुदकाले पूजयेत् गंधेविशेषः सूर्यय
 तस्यप्रयोगोयथा यजमानः ॥ १२४७ ॥ रुवेदने सोमाय श्वेत वेदने
 कृतस्नानादिः गोमयोपलिते ॥ मेगलाय केकुमे बुधाय सरले
 देशे कुणसने उप विष्ट गुरवे सम भागेन सिञ्चतानि

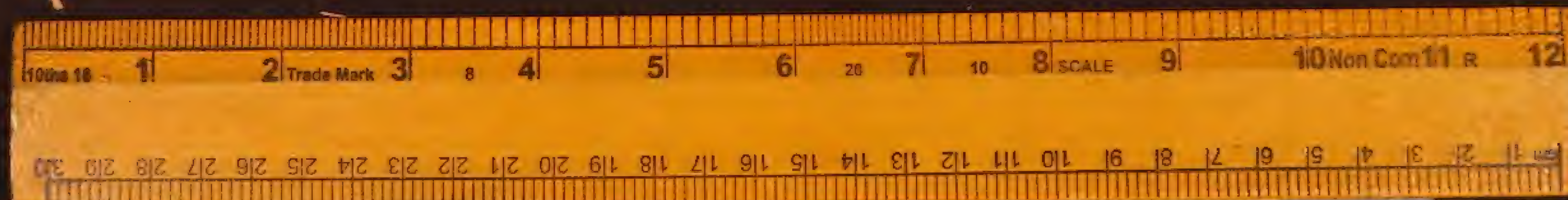


रक्तवेदन श्वेतवेदन कुंकुमः । तत्र तत्र समिद्धिर्होमे कुर्यात् ॥
 सल्लानि मुक्ताय श्वेतवेदने समिधस्तु मूकः पलाशः खदिरः
 शनैश्च राय कल्मीकः राहवे पद्मः । स्वपामोमीः धूपिपलः उडुवरः
 काष्ठे केतुभ्यश्च पद्मकाष्ठद्वयात् प्रामी हवी कुशाश्च समिधः ॥
 धूपे विशेषः १ वये गुग्गुलु ॥ क्रमात् तत्र उदीच्य कर्म
 सोमाय सल्लं मेगलाय देवदारुं समाप्य दक्षिणां दद्यात् ॥
 बुधाय हृतं मिश्रितं देवदारुं । दक्षिणांस्तु येनः शोचस्तथाऽनन्तरं
 हहस्तेत्ये दशोमे मुक्ताया गुरुं हेमवासो हयं स्तथा ॥
 शनैश्च राय कालागुरुं राहवे ॥ कल्मीको रायसः स्त्राग पलावे ॥
 गुडतवे केतुभ्यो मधुमिश्रितं । दक्षिणाः स्तथाः अस्य यागस्य
 गुडतवे दद्यात् ततोऽपि प्रयोजने यथागोचरेण ॥
 देवताप्रत्ययिदेवताः पूजयेत् विलम्बेन ये ग्रहा रिष्टस्वकाः
 ततो वलिं दद्यात् सूर्याय ॥ पूजयेत्तान् प्रयत्नेन पूजिताः सः
 गुणैर्दने सोमाय हृतपायसे ॥ सुभावहाः श्रीकामः शान्तिकामो
 मेगलाय पक्कयवर्णालकेण वाग्रहं यज्ञसमाचरेत् दद्यात्
 वके बुधाय स्त्रीरात्रे गुरवे दध्मोदने पुष्टिकामो वातघ्ने वा भिचारे वापि
 मुक्ताय हृतोदने शनैश्च राय ॥ इति ग्रहणागतत्वे ॥
 यवतिलं तेऽन्नालकं कृषरे । ग्रहराजः पुं सूर्यः चंद्रः इति
 राहवेष्ठागमो संकेतभ्यः अज्ञा । मेदिनी हरस्यतिः इति ॥
 स्त्रीसायिताऽजकर्णं रक्तं ॥ शहं रत्ना वली ॥
 यवतिलं तेऽलं रूपविशोदने ग्रहाधारः पुं भ्रवनत्तत्रे इति
 ततश्चरुं अययेत् ततः शहरत्नावली ॥
 कुण्डिको समाप्य रयादीनां ग्रहामयः पुं आवेशः सतु
 चरुहोमे कुर्यात् ततो यथा भूतादिना जातयोगः इति ।
 शक्तिपकेकस्याष्टविंशति राजनिर्घटः ॥ इति
 मष्टोत्तरं शतमष्टोत्तरं सहस्रं ग्रहाणी ३ पुं ग्रहनाशहृत्तः
 मधुसर्पिमिश्रिताभिः सूर्यादीनां शहरत्ना वली ॥

ग्रहाह्वयः पुं भूतोकृष्ण वलः निधौ ऋगमयाश्च यः धनिषा
 इति राज निर्घटः ॥ ऋगमायोऽज्ञापयो निधौ ऋ
 गृहीता वि ग्रहणकर्ता ततः ॥ गावमः यो धनी च व ऋ
 पय्यायः ग्रहणालः २ इत्यमरः । गागामय धनिषाश्च ऋ ऋगो
 ग्रामः पुं विशादिवर्णशायशका मयो धनीषोऽन्ने मूर्च्छनाः ॥
 परिखादिरहितावहजनवसतिः समवृज्जाः आदि द्विवित्तः
 इतिभरतः तत्पर्यायः ॥ येष वहु सप्तस्यपि सप्त मता
 सेवसथः २ इत्यमरः हहादि । मध्यमोमा यदा तेषु मध्यमग्राम
 मृत्युवसतिः इति श्रीधरास्वामी मूर्च्छना आदौ गकारो यत्रास्ति
 तथा मृदजन प्राया सप्तमृदकपी गोधारग्राम मूर्च्छना तत्र वहु
 वल सौत्रोपयोग भूमध्ये वसति ग्रामप्रस्तास्याये क्रमः ॥
 ग्राममेजिका इति मार्कंडेयः य वहुनिषयोते नेर्थीते यात
 मुराणे शहादि पूर्वकश्चेत् योतेमियते पान्नाते ॥
 समूहार्थः इति विश्वः यथा ॥ मध्यमाज्ञाते गावधर्मातेमिष्यते
 शहग्रामः भूतग्रामः गुणग्रामः अयमात योत मित्याहुः वहु
 इत्यादिसंभेदः यथा ग्रामस्य मूर्च्छनाः मध्यमग्रामज्ञास्तेवे
 वहु मध्यम गोधारा स्वयोगामा मूर्च्छनाः परिकर्ति मकारादि
 मता इह वहु ग्रामो भवे दत्र ॥ क्रमेणैव गकारोस्तास्तु मताः
 मध्यम ग्राम पवच स्रलोकेच तारोमेवञ्च आवञ्च इति ग्राम
 गोधारो ग्रामः प्रचरति स्वये ॥ निरूपणाः वहुग्राम मूर्च्छनायाः
 इदानीं वहुग्रामस्य मूर्च्छनाः सप्तकाष्ठानि ब्रह्म विस्वशिखे
 क्रियेते मूर्च्छनाप्रस्ताः इत्यर्थः रुक्ता स्वयो ग्रामामनोहराः
 व ऋगम य ध निश्च इति ॥ इति सेगीत दामो दः
 वहुस्य मयोधनी व ऋचगः ग्रामकूटः मृदः इति ॥
 इति मध्यमस्य ऋगो म यो त्रिकोड घोषः ॥
 धनीषोऽन्ने इति गोधारस्य ॥ ग्रामजनेष्वावी स्त्री नखनिष्वावी
 मूर्च्छनाः व ऋगामयथानिश्च इति राजनिर्घटः ॥

ग्रामणीः पुं नापितः इत्य मरः ग्रामस्य नगरस्य च अनादित्योत ।
 ग्रामणीः वि प्रधानः अधिपतिः यः पूर्वासादित्योचैव परिश्रमो ॥
 इति मेदिनी भौगिकः इति नोयोसीत द्विजः संध्यो सषष्टो
 हेमचंद्रः ॥
 ग्रामणीः स्त्री वेषणा ग्रामेया ॥ ग्रामस्थः वि ग्रामवासी ग्रामे ॥
 नीलिका इति हेम चंद्रः ॥ तिष्ठति य इत्यर्थः प्रत्ययः ॥
 ग्रामतलः पुं ग्रामाधीनः काष्ठतट ग्रामहासकः पुं भूमिनी यतिः
 ग्रामायतनस्तलागोयेकतार इति इति शब्दशब्दावली ॥
 भाषा इत्यमरः ॥ ग्रामाधाने स्त्री मृगया इति
 ग्रामता स्त्री ग्रामसमूहः इत्यमरः हलापुथः ॥
 ग्रामत्वेच ॥ ग्रामोत्ते स्त्री ग्रामसमीपे तत्
 ग्रामभूतः पुं ग्रामप्रेष्यः सत् । यर्थायः उपशब्दे ॥ इत्यमरः ॥
 ब्राह्मणभूत येवमा ब्राह्मणः ग्रामोतिके ॥ इति बोधालितः ।
 इत्याह्निक तत्वे ॥ ग्रामिणी स्त्री नीलीवृक्षः इति
 ग्राममहरीका स्त्री मृगीमत्स्यः । जटाधरः ॥
 ग्रामपुद्गे इति मेदिनी ॥ ग्रामी वि ग्रामविशिष्टः गो ॥
 ग्राममुखः पुं दृष्टः इति इति भाषा यथा एमो गड ॥
 शब्दशब्दावली ॥ गड ग्रामी नियः केशकोणितः ॥
 ग्राममृगः पुं ककुभः इति केशकोणीति ख्यातो ग्रामी ।
 शब्दशब्दावली ॥ (लो) ग्रामवतामरः इति ब्राह्मण ॥
 ग्रामयाजकः पुं ग्रामस्थानावर्ण कलाचार्य कारिका ॥
 पुरोहितः सत्तवतर्था ब्राह्मणः ग्रामीणः पुं ग्राममृकरः इति
 यथा ब्राह्मणस्य सत्तवतर्था राजनिर्घटः ककुभः काकः
 ऋषिणा तत्तवेदिना आचार्यो राजनिर्घटः ककुभः काकः ॥
 भृतस्तेषां द्वितीयः क्रयविक्रयी ग्रामीण स्त्री नीलीवृक्षः इति
 तृतीयो वहुयाज्यः स्यात्तवतर्था मेदिनी पालेकाणां के इति ॥
 ग्रामयाजकः येवमस्तभृतस्तेषां राजनिर्घटः ॥

ग्रामेयकः वि ग्राम्यः इति २ मेघः १ मनुष्यः ५ अश्वः ५ ॥
 हेमचंद्रः ॥ अश्वतरः ६ गार्हभः ७ इति
 ग्रामेया स्त्री ग्राम्यनारी इति तिष्ठादितत्वे ॥
 ग्रामणी शब्दार्थे हेमचंद्रः ॥ ग्राममहरीका स्त्री मृगीमत्स्यः ॥
 ग्रामेशः वि ग्रामेश्वरः ॥ इति हाशवली ॥
 ग्रामाधिपतिः यथा येकेचित् ग्राम्यमृगः पुं ककुभः इति
 पुरुषार्थमे कतिपय ग्रामेश ॥ जटाधरः ॥
 मत्स्यार्थदे सेवाये मृगया महे ग्राम्यराशिः पुं मिथुने कन्या ॥
 नरमहो मृदावरका वये इति तुला हस्तिकः धनुः कुंभः ॥
 श्रोति शतके ॥ रात्रौ मेघः हयश्च इति
 ग्राम्यः वि ग्रामोत्त यत्रः तत् । ज्योतिषे ॥
 यर्थायः ग्रामेयकः २ ग्रामीणः ग्राम्यवस्त्रभा स्त्री पालेकाणां के
 ३ इति हेमचंद्रः भौगिकवचने । इति राजनिर्घटः ॥
 हालिका शाकटिक प्रधानत्वात् ग्राम्यमृकरः पुं स्त्री ग्रामोत्त यत्र
 ग्रामेयवेषाग्रामे इति भरतः वराहः तत्तर्थायः विश्वराहः
 तत्तर्थाय अस्त्रीले ॥ इत्यमरः २ ग्रामीणः ३ ग्रामकोडः ४
 ग्राम्यकंदः पुं ग्रामोल्लः वनतल ग्रामकोलः ५ विष्कलः दशरकः ७
 इति भाषा तत्तर्थायः ॥ तत्तर्थायः गुणः वनवराह
 स्थलकंदः २ इति राजमाला । मोसाङ्गरुत्ते मेदोवलवीर्य
 सत्तदोषलः इति राजवल्लभः हृदिकारित्वेच इति राजनिर्घटः
 ग्राम्यकर्कटा स्त्री कृष्णोडः इति ग्राम्या स्त्री नीली निष्पावी इति
 त्रिकोडशेषः ॥ राजनिर्घटः ॥
 ग्राम्यकुकुमे स्त्री कुसुमे इति ग्राम्याश्वः पुं गार्हभः इति
 त्रिकोड शेषः ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 ग्राम्यधर्मः पुं मेघने इत्यमरः शर्वा पुं प्रस्तरः यर्वतः ॥
 ग्राम्ययश्वः पुं ग्रामजातजेतुः इत्यमरः मेघः इति विष्णुः ॥
 सत्तसप्तविधो यथागोः स्रजः दृढेति इति शब्दशब्दावली



ग्रासः पुं मृतप्राणादि यथा ग्रीवा स्त्री गलजाटादिसमुदिता इति
 कुक्कुटात्प्रमाणोऽयमात्राविव भूतः सातुगर्भे मास मात्रेण ॥
 शोम्बुवि एते यासेविजानीयात् भवति इति सखेयः तत्
 सुद्युर्धकायशेयने इति यर्ष्यायः शिरोधिः २ कथं ३
 प्रायश्चित्त प्रकरणे यगपारः ॥ इत्यमरः कथिः धाशिर्यथा ५
 तत्पय्यायः कवलः २ इत्यमरः ॥ इति राजनिर्घटः कथराशिग
 गुडकः ३ पिंडः ४ गेडोलः ५ इति मेदिनी ॥
 कवकः ६ गुरुः ७ इति हेम चंद्रः ग्रीवी पुं स्त्री उष्ट्रः इति जटाधरः
 ग्राहः पुं ग्रहणे जलजेतुविशेषः प्रशस्त ग्रीवायुक्ते वि ॥
 ह्योगर इति भाषा जलहस्ती इति ग्रीष्मः पुं ऋतुविशेषः सत
 केचित्तत्पय्यायः श्रवहारः ॥ ज्येष्ठायासौ तत्पय्यायः ३ अकः
 २ इत्यमरभरतौ शिशुकः ॥ २ निराचः ३ उल्लोयगमः ४ उल्लः
 इति राजनिर्घटः ॥ ५ उल्लागमः ६ तयः ७ इत्यमरः ॥
 ग्राहकः पुं सितावराणके ॥ चर्मः ८ तायनः ९ उल्लागमः १०
 इति राजनिर्घटः हिंसयस्त्री ॥ उल्लकालः ११ यैष्मिके तनस्येदि
 वालग्राही ग्रीहीतीरि इति ॥ जलमित्येष निश्चयः इति
 शहरत्नावली ॥ राजनिर्घटः तत्र जात फले ॥
 ग्राहिणी स्त्री लड्डुगालभा ॥ ग्रीष्मोद्भवो भोगभवानुरक्तो
 राजनिर्घटः तावमूलावृत्तः वक्ता स ग्रीलो जलकोलिशीलः
 तिर इति भाषा ॥ विद्याधनैश्चर्य्य ॥
 इति रत्न माला ॥ यशोमनोसो धन्वी ॥
 ग्राहिफलः पुं कपित्थ वृत्तः इति सवेष्टाः परदारचित्तः इति
 राजनिर्घटः ॥ कोष्ठीप्रदीपः उल्लः गरमि
 ग्राही पुं कपित्थः इति शब्दवेदिका इति तात इति च भाषा इति
 ग्राही त्रिमलवेधकः थारकः ॥ मेदिनी तद्वति वि ॥
 इति वैद्यके ग्रहणकर्त्री इति ग्रीष्मजा स्त्री लवणीलोणा इति
 व्याकरणे ॥ भाषा इति शब्द वेदिका ॥

ग्रीष्मपुष्पी स्त्री करुणीपुष्पवृत्तः सल्लः त्रिभूततः इत्यमरः ॥
 इति राज निर्घटः ॥ सल्ल ऊ किमाराणे इति
 ग्रीष्मभवा स्त्री नवमल्लिका इति कविकल्प दुमः ॥ (इति
 रत्नमाला ॥ सल्लः पुं अलङ्करीयसपणः सा ३
 ग्रीष्मसेदारकः पुं शाकविशेषः वाजि इति च भाषा इत्यमरः ॥
 गिमा इति भाषा तस्य गुणाः ॥ स्नाता त्रि स्नानिषुक्तः इति व्याकरणे
 तिलते लघुते कफपित्तदोष स्नानः त्रि रोगात् स्त्री लोदेहः ॥
 नाशिते रुविकारित्वेव इति तत्पय्यायः स्नातुः २ इत्यमरः
 राजवल्लभः ॥ (सल्ल ग्रीष्म इति राजनिर्घटः ॥
 ग्रीष्महासे स्त्री इन्द्रतलकेवृक्षी स्नानिः स्त्री बलदीनता इति हेम
 इति भाषा इति त्रिकोडशेषः ॥ चंद्रः रोगः इति राजनिर्घटः ॥
 ग्रीष्मी स्त्री नवमल्लिका इति शास्त्रः त्रि स्नानः इत्यमरः ॥
 राजनिर्घटः ॥ सल्ल ३३ चौथी गतौ इति ॥
 ग्रीष्मोद्भवा स्त्री नवमल्लिका इति कविकल्प दुमः ॥
 राजनिर्घटः ॥ सल्ल ३३ गतौ इति
 क्वच ३३ चौथी गतौ इति कविकल्प दुमः ॥
 कवि कल्प दुमः ॥ सल्ल ३३ देव्ये गतौ चाले
 येवे स्त्री ग्रीवाभूषणे इति इति कविकल्प दुमः ॥
 शब्द रत्ना वली ॥
 येवेयं स्त्री कंदभूषणे इति सल्लः त्रि स्नानियोग्यः इति
 शब्द रत्ना वली ॥ व्याकरणे ॥
 येवेयके स्त्री कंदभूषा इत्यमरः सल्ल ३३ सेवे इति कविकल्प दुमः
 ग्रीष्मी स्त्री नवमल्लिका इति सल्ल ३३ अल्लेवे इति
 त्रिकोड शेषः ग्रीष्मसेवेधिनि कविकल्प दुमः ॥
 त्रि नोतश्च ॥ सल्ल ० ल्लमे हर्षद्वये इति ॥
 सल्ल ३३ भजणे इति कविकल्प दुमः ॥
 कविकल्प दुमः ॥ सल्लः पुं वेदः कर्पूरः इत्यमरः ॥



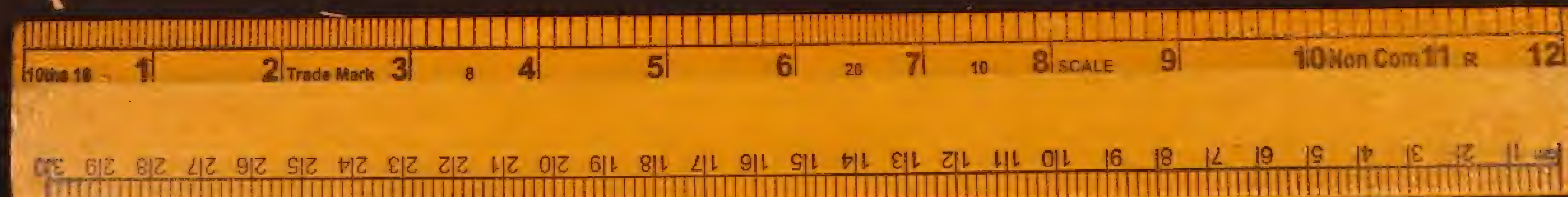
च चकारः सतयेजन चतुर्थवर्णः दशद्वारेण भवेत् खारी कुंभस्तु।
 आस्योच्चारण स्थाने कंठः इति द्रोणविंशतिः इति प्रायश्चित्त
 व्याकरणे अस्य स्वरूपे यथा। तत्तेकात्प्रायनः ॥ (नायः
 चकारोच्चला योगिचतुर्वर्ण चटकः पुंवनस्यतिः पुष्पोपवि
 लके सदा येवदेव मये वर्णः। फलतिसः इति भूगणयोगः
 अरुणादित्य सन्निभे निर्गुणे ॥ योजकः तत्पर्यायः श्रेष्ठः
 त्रिगुणोपेत सदा त्रिगुणसेवते ॥ इति त्रिकोशेषः तस्य ॥
 सर्वगं सर्वदेशांत चकार ॥ लक्षणं यथा धावको भावकश्चैव
 प्रणामास्य हे इति कामयेन तेन योजकश्चाशक स्यात् ह्यक
 अस्यात् पतिगीवर्णे दृष्ट्या। स्तावकश्चैव षडेते चटकाः स्मृताः
 चः पुं चेटा चर्चशब्दः इति अन्यच्चा केनो विदेति पुरुषा
 मेदिनी ॥ पुरुषानुपूर्वि मुवी तले कुलभूते
 चस हसने इति कविकल्पदुमः परिवर्त्तने वा अत्यंत सूक्ष्ममपि
 चट षड् म वेष्टे इति कुलतारतम्ये जानेति तेहि
 कविकल्पदुमः ॥ चटकान्त योजकायाः इति
 चटक हिंसे सेचते ॥ कुलदीपिका ॥
 पुतौ इति कविकल्प दुमः ॥ चटदासी स्त्री कटनीतपर्यायः
 चटकि पुतौ इति कविकल्पदुमः कुट्टिनी ॥ इत्या ॥ इतताली ५
 चटः पुं कलसः इत्यमरः तस्य गणोरुका ५ इति त्रिकोशेषः
 परिमाणं कलषा शब्दे दृष्ट्ये चटना स्त्री सेचातीकरणे समूही
 समाधिभेदः सतर्कभके ॥ (ह)
 इभीषाः कूटकुटः इति मेदिनी करणं यथा करिणो चटनाव
 कुंभराषाः यथा सिंहे वा यदि इत्यमरः योजनाभिलने ॥ स्त्री
 गोचटे गतनः सर्वार्थसिद्धिं यथा अचटन चटना पटीय
 लभेत इति समयप्रदीपः ॥ याया इति माया लक्षणं ॥
 द्रोणपरिमाणं इति वैयक ॥ चटयोनिः पुं अगस्त्यमुनिः इति
 परिभाषा कुंभपरिमाणं यथा हलायुधः ॥

चटगजः पुं कुंभः इति हासवली सतहि दिवा गलसी गर्भे भीम
 चटा स्त्री करिणो चटना हस्तिनो सेनाज्ञातः इति महाभारते ॥
 पुट्टादयेकत्र सेचाती करणे ॥ चटोत् कचोत्कः पुं कर्णगजः
 इत्यमरः चटने गोष्ठी सभा ॥ इति त्रिकोशेषः ॥
 इति मेदिनी समूहः यथा। चटोजवः पुं अगस्त्यमुनिः इति
 यदगारचटाट्टकुट्टिमसर्वदिश्यते हेमचंद्रः ॥
 तैदिलापया इति श्रीहर्षः ॥ चटुकचाले इति कविकल्पदुमः
 चटालावुः स्त्री कुंभतेवी इति चट्ट ३ चाले इति कविकल्पदुमः
 राजनिर्चंदः ॥ चट्टः पुं नद्यादौ स्वानाघर्षप्रवेश
 चटिकं स्त्री नितेवः इति स्थाने चाट्ट इति यस्य प्रसिद्धिः
 शब्दचंद्रिका ॥ जगात इति ख्यातो वा इति ॥
 चटिका स्त्री पादपेयिः इति लिगादिसेयहे अमरभरतो
 शब्दरत्नावली मुहूर्तः इति तत्पर्यायः तीर्थचतारः २
 जटाधरः देवः चट्टी इति इति हेमचंद्रः ॥
 भाषा यथा चतस्रो चटिकाः चट्टगा स्त्री नदीभेदः यथा
 प्रातरुणोदय उच्यते इति मलायहा भीमश्रीच चटगा
 तिष्ठादितत्वे ॥ यथा च तस्माज्जलसाम्यतागुणेः
 चट्टी स्त्री देवः षट्टी इति भाषा मलायहा चटयय स्यापिप्ये
 इति भूगणयोगः सट्ट चटः ॥ लघुस्वाउतरं सकीर्तिदे इति
 इति मुग्धवाये ॥ राजनिर्चंदः ॥
 चटाकारः ॥ न (शेषः
 कुलालः इति मुग्धवाये ॥ चटजीवी पुं वर्णसेकरजातिवि
 चट्टीयेत्रे स्त्री कृपाजलोत्तोलना पादनि इति भाषा सतु ॥
 श्रीजुसहितचटः जलतोलाकल वैश्यायोजकाज्ञातः इति
 इति भाषा तत्पर्यायः ॥ विवादाणीवसेतुः ॥
 उद्घाटने २ इत्यमरः ॥ चट्टना स्त्री चलना वृत्तिः ॥
 चटोत्कचः पुं राजसविशेषः हेमचंद्रः ॥



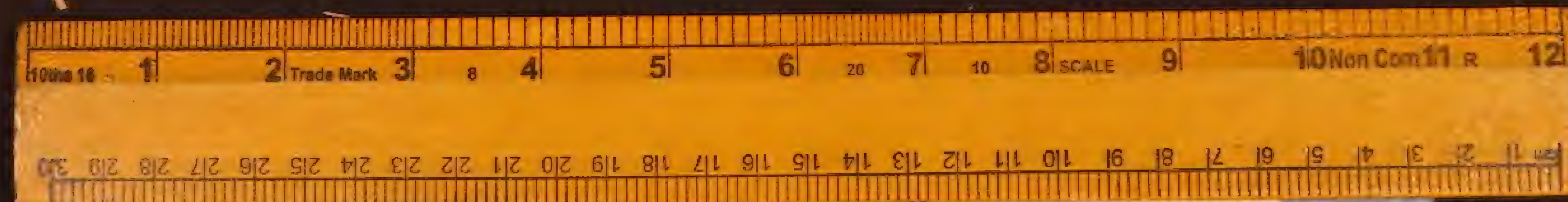
वृण २३ ज दीमौ इति तस्य पूजाविधिर्यथा वैत्रेयस्मृतौ
 कविकल्पद्रुमः ॥ (शेषः संपूर्ण चंद्रकर्णो चंद्रालकः
 चंद्रः पुं स्वनामख्यातवेत्तनवि आरोग्यम स्वहीमूलसंक्रान्तं
 मत्स्यचंद्रगुणः वल रुचि तत्रकारयेत् पूजामेव यथा ॥
 कारिते वातनाशिते च इति चंद्रकर्ण महावीर सर्वव्याधि
 राजवल्गुभः ॥ (कोण विनाशनविस्फोटक भयेप्राप्ते
 चंद्रकः पुं स्वविशेषः चंद्र रत्न रत्नमहावल इति ॥
 इति भाषा अस्य मूलगुणाः ॥ तिष्ठ्यादिते ॥
 कफनाशिते कट्याकिते ॥ चंद्रायथः पुं ग्रामादौ प्रधानमार्गः
 पित्तकारिते च इति राजवल्गुभः यथा दृष्टं यत्ने तरे राजमार्गो
 चंद्रकर्णोऽपि पाठः ॥ चंद्रायथः स्मृतः इति चाणक्य
 चंद्रा स्त्री कोस्यनिर्मितवाद्यं चंद्रायलक्षितानो हस्त्यादीनो
 विशेषः यथा सर्व वाद्यमयी पेषाः इति भरतः तत्पर्यायः
 चंद्रवाद्यभावेनियोजयेत् ॥ संपूर्णं २ तले संपूर्णं ॥
 इति स्मृतिः शोखायस्य गृहेनास्ति यदि पुं सेवीय स्यात् तदा
 चंद्रावा गरुडानिता पुं ॥ उपनिष्क्रमितिर्याते इत्यमरः
 वासुदेवस्य न स भागवतः कलौ चंद्रापाटलिः पुं वृत्तविशेषः
 इति यमपुराणे पातालखंडे ॥ चंद्रापाटलि इति भाषा तत
 चंद्रापाटलि वृत्तः इति पर्यायः ४ मुष्ककः ५ इत्यमरः
 नागवला इति राजनिर्घटः ॥ गोलिहः ६ चंद्रा ७ पाटलिः ८
 चंद्राकः पुं चंद्रापाटलि वृत्तः इति तट्टीका चारुदुः ९ ॥
 इति शहरात्रावली ॥ कालमुष्ककः १० इति रत्नमाला
 चंद्राकर्णः पुं ॥ पाटली ११ ॥
 शिवगणविशेषः ॥ चंद्राकः १२ फाटः १३ ॥
 चंद्र इति ख्यातः यथा इति शहरात्रावली तीक्षाः ॥
 चंद्राकर्णोऽगणः श्रीमान् शिवस्य चंद्रकः १४ इति रत्नकोषः ॥
 श्रीवल्गुभः इति शिवपुराणे ॥ मोक्षकः १५ काष्ठपाटली ॥

कालास्थाली १६ कावस्थाली १७ पुराणे ॥
 इति भावप्रकाशः राजनिर्घटः वेदः पुं धर्मः इति मेदिनी सार
 गुण पर्यायो मुष्कक शब्दे दृष्टे चने स्त्री कोस्यतालादिके वाद्ये
 चंद्रावा स्त्री वृत्तविशेषः ॥ चने स्त्री कोस्यतालादिके वाद्ये
 कृतकनिया इति वनशास्त्रे इति च १ इत्यमरः कोस्यतालः करताल
 भाषा तत्पर्यायः शाण्डिल्यिका इति ख्यातः आदिनाकाह्लादयः
 २ इत्यमरः शाण्डिल्यी ३ इति इति सारसंदरी मध्यम नृत्ये ॥
 भरतः ॥ इति मेदिनी लोहे इति ॥
 चंद्राली स्त्री कोशतकी इति हेमचंद्रः लोहे इति ॥
 राजनिर्घटः चंद्रावेणी च ॥ राजनिर्घटः ॥
 चंद्रावीजे स्त्री जयपालः इति चनः पुं मेघः मुस्ता नृचः
 राजनिर्घटः ॥ दाक्षिणिलारः लोमुहः ॥
 चंद्राशब्दे स्त्री कोस्य इति इति मेदिनी पारीर कफः ॥
 हेमचंद्रः ॥ (स्म अश्वकं इति राजनिर्घटः ॥
 चंद्रिका स्त्री लेविकातालुदेव सजातीयो कत्र यस्य पुराणे यथा
 जिह्वा इति राजनिर्घटो हेमः समस्ति चातश्चनः प्रदिष्टः स्थाप्यो
 चंद्रश्च ॥ चनोत्पस्य ततोत्पवर्गस्त्याहता
 राजनिर्घटः ॥ पादि चनश्च सर्वे इति
 चंद्रः पुं गजचंद्रा प्रतापः ॥ लीलावती ॥
 इत्युणादिकोषः ॥ चनः त्रि निविडः तत्पर्यायः
 चंद्रेश्वरः पुं ॥ निरेतरः २ ॥
 देवताविशेषः ॥ (३ सोदः ३ इत्यमरः ॥
 सतुमेगल पुत्रः ब्रह्मदातावेव दृढः इति मेदिनी पूर्णः
 इति भाषा यथामेगलस्य ॥ संपुटः इति शहरात्रावली
 प्रिया मेधा तस्यो चंदे श्वरो चनकफः पुं करका इति
 महान् ब्रह्मदाता च तेजसीविष्णु त्रिकोडशेषः ॥
 तुल्यो वभूवह इति ब्रह्मवैवर्ते चनकालः पुं वर्षी जतुः इति



शब्द रत्ना वली ॥ वरुण चनेष्टयकस्य पदमस्य कृत्यादि
 चनगालकः ॐ सेस्मिष्टरजतसं ज्ञातदाघेविभजेत फलेतु ॥
 मिश्रानसोणा रूपा इति भाषा येस्मिन् न्यसेतत कृति मेत्य ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ निज्जी त्रिज्जी त्र्यजतत कृति मेत्य
 यनजेवालः ॐ बुलकः इति फलस्य चने तदाघात चनमूल
 त्रिकोऽशेषः ॥ मेवे येस्मिन् भवेदेव मतः ॥
 यनज्वाला स्त्री मेचदीप्तिः वज्राग्निः पुनश्च इति लीलावती ॥
 इति शब्दरत्नावली ॥ चनमूलः ॐ मोरः इति ॥
 चनतालः ॐ सारंगयत्नी इति राजनिर्घटः ॥
 जटाधरः ॥ चनसः ॐ सोदनिर्घातः ॥
 चनतोलः ॐ चातकयत्नी इति मोरः जले कर्पूरः ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ यीलुपाणी सम्यक् सिद्धसः
 चनदुमः ॐ विकटकहलः इति इति मेदिनी जले स्त्रीवल्लिगो
 राजनिर्घटः ॥ इति यथा चनस मेधे स्त्री
 चननाभः ॐ भूमः इति हृत ममृते जीवने भुवने इति
 शब्द रत्ना वली ॥ रत्नकोषः ॥
 चनपत्रः ॐ पुनर्गता इति चनवल्लिका स्त्री विद्युत इति
 राजनिर्घटः ॥ हारा वली ॥ (इति
 चनपाखंडः ॐ मयूरः इति चनवल्ली स्त्री अमृतसवालता
 शब्द माला ॥ राजनिर्घटः ॥
 चनफलः ॐ विकटकहलः इति चनवातः ॐ नरकभेदः इति
 राज निर्घटः ॥ (अथ हेमचंद्रः ॥
 चनमूलं स्त्री पूरितसजातीयक चनवासः ॐ कृष्णाः इति
 साधकः यथा नवचनस्य मूलं हारावली ॥
 अथे इत्यादितत्कारण सूत्रे ॥ चनवाहनः ॐ शिवः इति ॥
 यथा आद्ये चनस्यावगणाचने हेमचंद्रः इदं मेचवाहन ॥
 पुनस्तथात्यात चनतो विशेष्य इत्यमरदर्शनात् ॥

चनप्रणामः त्रिनिविः कृष्णवर्णः चनाचना स्त्री काकमाची इति
 मचतल्यप्रणामवर्णः योगिकोमे प्राहवेद्रिका ॥
 शब्दः श्रीरामकृष्णयोगेयकः यथा चनात्ययः ॐ शारकालः इति
 अथेयम चनप्रणाम चेवामि ॥ हेमचंद्रः ॥
 मुखयेकजेयदिजीवामिशेकेन चनामयः ॐ खर्जूरहलः इति
 पुनर्इत्यामि तेमवे इति त्रिकोऽशेषः ॥ (इति
 महानाटक समानकर्णविन्यस्त चनामलः ॐ वास्तुकशाकः ॥
 स्फुरन्मकरकुंडले हेमचंद्रः चन त्रिकोऽशेषः ॥
 प्रणामे श्रीवत्स श्रीनिकेतने चनाप्रयः ॐ आकाशे इति
 इति श्रीभागवते ॥ हेमचंद्रः ॥
 चनसारः ॐ कर्पूरं दक्षिणा चनोदीयः ॐ नरकभेदः इति
 वर्तपारदः इति मेदिनीहल हेमचंद्रः ॥
 भेदः जले इति धरणी ॥ (इति चनोपलः ॐ कर्का इति हेमचंद्रः
 चनस्कंधः ॐ कोशाग्रहलः ॥ चन गतो इति कविकल्पद्रुमः
 राजनिर्घटः ॥ इति चरहः ॐ येष्वाणी जाता इति
 चनस्वनः ॐ तेऽलीयशाकः भाषा इति पुराणे ॥
 राजनिर्घटः मेवशब्दश्च ॥ चर्चटः ॐ मत्स्यविशेषः छागरा
 चना स्त्री माययणी रुद्रजवा इति भाषा इति शब्दरत्नावली
 इति राजनिर्घटः ॥ चर्चः ॐ यर्वतहारे हारे ॥
 चनाकरः ॐ वर्षीकालः इति त्रि इति मेदिनी धनिः ॥
 शब्दरत्नावली ॥ हासे इति हेमचंद्रः ॥
 चनाचनः ॐ इद्रः चातकमत्त तृषानलः इति भूरिप्रयोगः
 हल्ली वरुणकमेघः इत्यमरः चर्चकः ॐ चर्चनदः यथा
 अन्योन्यचटुने इति धरणी ॥ शोणे चर्चके जलेतु रुचिदे
 चनाचनः त्रि निरेतः चातुकः संताप शोषायहे यथ्य ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ वह्निकरे तथाच वलदेदीप्तिग



वृद्धिप्रदं इति राजनिर्घटः ॥ चर्मितकामुकी सी वलाका इति
 चर्मराजद्वन्द्विकावीणभेदः ॥ राजनिर्घटः ॥ (सा
 इतिभेदिनी ॥ चर्मराजं चर्मः चर्मराजं चर्मराजं
 चर्मिका सी वृद्धिप्रदं ॥ यथा चर्मराजं दधिवाताहायदेते
 भृष्टान् नदी विशेषः ॥ विगतत्वचं उवासावान् चित्तेति
 वादित्रदेः इतिहेम चन्द्रः ॥ चर्ममित्यभिधीयते इति ॥
 वायुप्रभेदः इतिविश्वः माधवकरः ॥
 चर्मराजं सी यमकीटः चर्मराजं चर्मराजः पुं शिलापुत्रः लोप्र
 इतिभाषा इति ॥ त्रिमाला ॥ इतिभाषा इतित्रिकोऽशेषः
 चर्म गतौ इतिकविकल्पदुमः चर्मणी सी हरिद्रा इति ॥
 चर्मः पुं अमवारि अगजले ॥ त्रिकोऽशेषः ॥ (मः
 चाम इतिभाषा तत्पर्यायः ॥ चर्म ३३ तौ इतिकविकल्पदु
 निदाचः २ सेदः ३ इत्यमरः ॥ चर्म ३३ तौ इतिकविकल्पदु
 अस्पनिदाने सेदशब्दे द्रष्टव्यः ॥ चर्म ३३ तौ इतिकविकल्पदु
 आतयः प्रीत्यः उष्मा इति ॥ कविकल्पदुमः ॥
 हेमचन्द्रः ॥ चर्मिः पुं आहारः इतिहेमचन्द्रः
 चर्मविवर्धिका सी चर्मविवर्धनी चर्मरः त्रि अमरः भक्तकः ॥
 चर्मवर्धिका चापावि इतिभाषा इत्यमरः ॥
 यथा सेदवाहीनि उद्योतिकोऽथ चर्म सी कुं कुमे इति
 शोक भयेन ततः सेदः ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 प्रवर्धत शैर्गोथो चर्मवर्धिका चर्मः पुं दिने हिंसेति इति
 राजिकाकृति रुसात्या यतो भेदिनी ॥
 चर्मविवर्धिका इतिप्रयोगाभूतं चा सी कोची चातः इति ॥
 अस्याप्रकृतसा सेद शब्दे ॥ भेदिनी ॥ (वली
 द्रष्टव्या ॥ चाटः पुं चाटा इतिशब्दराज
 चर्मितः पुं चर्मिकालः इति चाटा सी प्रीवापश्चाद्भागः चा
 राजनिर्घटः ॥ इतिभाषा तत्पर्यायः अमरः

कृकाटिका ३ इत्यमरः प्राः ॥ कोषः प्रहारेण इतिसेतिमसो
 पश्चात् सौथः ५ इतिराजनिर्घटः अणदिवृत्तिः ॥
 चाटः ५ कृकाटी इति चातिपत्नी पुं श्वेनपत्नी इति
 शब्दराजवली चाटिका ५ इति चातिपत्नी पुं श्वेनपत्नी इति
 शब्दराजवली ॥ (का हागवली ॥
 चाटिका सी चाटा इतिशब्दराजवली चातकः त्रि हिंसः कृः इत्यमरः
 चाटिकः पुं योवद्भिर्मिलिता व्याकरणे ॥
 स्तुतिपदतिसः योदेवतायये चाः पुं सेचने इतिहेमचन्द्रः
 वेदाच्चातेन प्रोक्तिसः प्रावरणं चातिकः पुं छतपूरः इति
 तत्पर्यायः चातिकः ३ इत्यमरः चासः पुं गवाघदनीयतण
 चाटिकः ३ इति भरतः ॥ तत्पर्यायः यवसे ३ इत्यमरः
 धुस्तूरुतः इति हागवली ॥ यवसः ३ जवसः ५ इति भरतः
 चातः पुं कोऽः प्रहारे इति चासिः पुं अग्निः इति
 भेदिनी अकपूरणे यथा ॥ त्रिकोऽशेषः ॥ ल्यदुमः
 समत्रिचातश्च चतः प्रादिष्टः इति चिन ३ ३ ग्रहणे इतिकविक
 लीलावती ॥ चु ३ ध्वनौ इतिकविकल्पदुमः
 चातकः त्रि इननकर्ता यथा चुः पुं ध्वनिः इतिजटाधरः ॥
 गोरीमाधवयोर्भक्तौ राधिकाशिव चुट ३ ५ परिवर्त्ते इति ॥
 सत्रिधौ ३ ३ः कुसुदहेतावस्यः कविकल्पदुमः ॥
 कमलचातकः इतिविदग्धमुखे चुट शि प्रति हतौ इति ॥
 मेडने ॥ कविकल्पदुमः ॥
 चातने ली इननेवथः यत्तार्थं चुटः पुं चरणं येषिः इति
 पशुवथः इतिशब्दराजवली हेमचन्द्रः ॥ (कोषः
 चातनः त्रि वथकर्ता इतिहोत चुटिकः स्त्री गुल्फः इतिहिर
 कोमुद्या मुण्णदि वृत्तिः ॥ चुटिकः पुं गुल्फः इतिहेमचन्द्रः
 चातिः पुं पतिवधने मुण्णदि चुटिका सी ग इत्यमरः ॥



चुटी सी गुल्फः इति हि रूपाकोषः चुलेवः पुं गवेधुका गः गः
 चुः शिवाचाते इति शिवाभावा इति शिवा माला ॥
 कविकल्प दुमः ॥ (मः चुलचुलारवः पुं पागवतभेदः
 चुणः ३ भ्रमणे इति कविकल्पदुमः इति राज निर्वेदः ॥
 चुणः ३ ग्रहणे इति कविकल्पदुमः चुष ३ ३ कोतिकृतौ इति
 चुणः श भ्रमणे इति कविकल्पदुमः कविकल्प दुमः ॥ (दुमः
 चुणः पुं काष्ठकर्मः तत्पर्यायः चुष ३ ३ वथे इति कविकल्प
 काष्ठवेधकः २ इति लिगादि । चुष कि ३ चुनौ लुतौ इति ।
 सेश्रुटीकायो भतः काष्ठ यावत् विशहे इति कविकल्पदुमः
 लेखकः ३ इति भूतप्रयोगः विशह इह कथने आविष्करणे
 चुणवल्गुभा स्त्री अतिविषादति नानापाह कणवा आउपूर्वकः
 भावप्रकाशः ॥ सततक्रंदने इति तटीका ॥
 चुटः पुं गुल्फः इति शहमाला चुषिते त्रि शहिते इति ॥
 चुटकः पुं गुल्फः इति हेमवेदः सयमयाकरणा ॥
 चुटिके स्त्री वनस्य करीषे विल चुष्टे त्रि शहिते इति सुगंधोपे
 चुटे इति भावा इति चुसणे स्त्री कुंकुमे इति
 शहवेदिका ॥ त्रिकोऽ शेषः ॥
 चुः ३ पुं भ्रमः ३ त्पुणादिकोषः चुकः पुं उल्कः इति हेमवेदः
 चुः श धनौ भीमार्थे इति चुकारिः पुं काकः इति हेमवेदः
 कविकल्प दुमः ॥ (या चुकावासः पुं पागोदहत्तः इति
 चुर्वरीः पुं कीटविशेषः चुर्वरी राजनिर्वेदः ॥
 इति भावा तत्पर्यायः ॥ चु ३ ३ य हिसा योज्यान् ॥
 यमकीटः २ इति त्रिकोऽशेषः गतवह वयोभाव इति यावत्
 चुर्वरी ३ इति शिवा माला ॥ इति कविकल्प दुमः ॥
 चुर्वरी स्त्री जलजेतुविशेषः चुण न श भ्रमणे इति ॥
 यर्थायः मुक्तिरा २ इति कविकल्प दुमः
 त्रिकोऽशेषः ॥ चुर्णीः पुं ग्रीष्मसेदकः ग्रीष्म

इति भावा इति शहवेदिका ॥ यर्थायः अर्तने २ अतीया ३
 भ्रमणेव ॥ चुर्णने स्त्री भ्रमणे तत्पर्यायः चुर्णीया ५ इत्यमरः रीत्या ५
 वक्रावर्तः २ भ्रमः ३ भ्रोतिः ५ चुर्णीया ६ द्विणीया ७ इति तटीका ॥
 भ्रमिः ५ चुर्णिः ६ इति चुर्णावासः पुं कृष्णोऽः इति
 हेमवेदः ॥ चुर्णीयमानः त्रिभ्रममाणः यथा त्रिकोऽ शेषः चुर्णाशुके त्रि ॥
 इन्द्राद्यैरिव लार्थ साधन परैः चुर्णिः पुं किरणः इत्यमरः
 सैस्तृयमाने मुहुः पीतोन्मत्तफला चुर्णे स्त्री यकनवनीते चिश्चि
 ३ तुलालसतया चुर्णीयमाने लो भावा तत्पर्यायः आन्ये २
 इति कलाय यातयाख्यासारः हारिः ३ सर्पिः ५ इत्यमरः ॥
 चुर्णिः स्त्री चुर्णने इति हेमवेदः पवित्रे ५ नवनीतके ६ अमृते ७
 चुर्णितः त्रि भ्रमितः तत्पर्यायः श्रीभचारः ८ होर्म ९ आसुः १०
 प्रचलापितः २ इत्यमरः ॥ तैजसः ११ इति राजनिर्वेदः ॥
 चुर्णमानः त्रि भ्रममाणः यथा तस्य गुणः चुर्णाप्रमुक्तो ज्ञो मेदः
 भोहत्तः पर्यंतस्या वहुकसमा स्मृतिकफकारित्वे वातपित्त
 मुतावापुना चुर्णमानाः इति विषोन्मादयोगेण खालस्त्रीत्वर
 महानाटक ॥
 चुसेको इति कविकल्प दुमः नाशिते मोसारह गुणगुरुत्वे च
 चुक सेके छादने इति ॥ इति राजवल्लभः १ सायन ते
 कविकल्प दुमः ॥ स्वाडत्वे च त्रिहितत्वे पीतवीर्यते
 चुर्लि भासि सेके इति ॥ यायनाशिते अल्पाभिस्येदित्वे
 कविकल्प दुमः ॥ कोतितेजो लावण्य स्वरासु
 चुण २ ३ मरीचौ इति ॥ हित वलकारित्वे पवित्रत्वे
 कविकल्प दुमः ॥ (दुमः गुरुत्वे उदावर्त शूलानाह
 चुण ३ ३ ग्रहणे इति कविकल्प दुमः सीसर्पिः कनाशिते सिन्धुते रुत
 चुणा सीकरुणा जगुसातत तेव इति भावप्रकाशः अथ



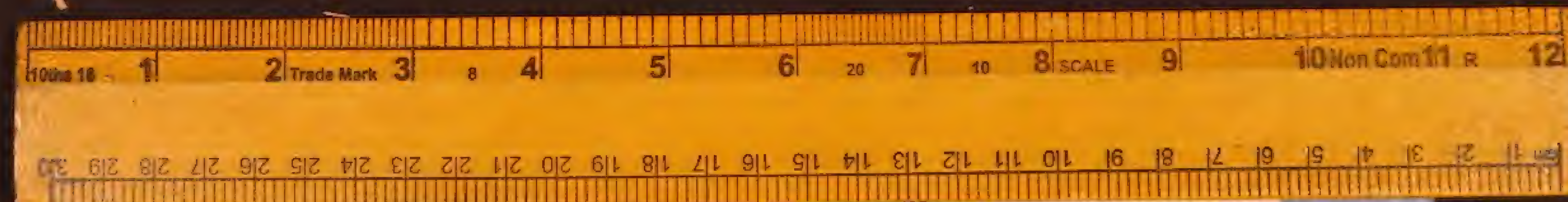
गद्यहुतस्य गुणाः विशेषेण ॥ स्फुरिते योनिदोषे शेषे ॥
 चक्षुर्हिते शीतले वात पित्त कफे अनिले च शूलते रुद्धते
 कफालक्ष्मीपापानाशिते दुर्नामान्नादनाशिते च ॥ इति
 शुक्राग्निस्वाङ्गपाकमेधालाघण राजवस्त्रभः पाकेलचुते पित्त
 कोत्थोज स्नेजोद्दिव्यः स्थिति कोपाकारिते शोफे केयेव ॥
 वलापुहित कारिते गुरुते हितलेव भेदकहुत गुणाः
 यवित्तले समेगल्यते रसायनते अतिगोरात सकुमार दोहि
 सगोथिते रोचनते चारुते ॥ वर्ज्यते बुद्धिपादव हारते ॥
 सर्वाङ्गेषु गुणाधिकतेव ॥ इति वलकारिते नृणां वपुषोविष
 भावप्रकाशः बुद्धिस्मृतिषु पुः गेयकारितेव हस्तिनी हुत ॥
 स्नेह्यकारिते श्रमोपशमनते गुणाः कफ पित्तविष क्रमि
 हव्यतमते बहुगुण तेव ॥ नाशिते कषायते लचुते
 माहिष हुत गुणाः उत्तमते ॥ विष्टेभिते तिलतेव हिकुतेव
 धृतिमोक्षकोति वल वर्ण अम्बाहुतगुणाः कटते ॥
 चक्षुर्हित कारिते वात स्नेह्य मधुरते कषायते इषदग्नि ॥
 दुर्नाम ग्रहणीविकारनाशिते दीपनते वात्यप्रदते मूच्छाहारि
 मेदानलो दीपनते नवगद्यतः तेगुरुतेव गह्वरी हुत ॥
 परम रुच्यते मनोहारी तेव ॥ गुणाः अग्निवलकारिते मूत्रदोष
 इतिराजनिर्घटः स्वाङ्ग ते कफनाशिते पाके लचुते ॥
 पित्तारु नाशिते शीतले ॥ कषायते उस्मवीर्य तेव ॥
 स्नेह्यशुक्रहृदिकारिते गुरुते उष्णहुतगुणाः मधुरते विपाके
 स्वाङ्गपाकितेव कृमीहुतगुणाः कटते शीतलते कुष्ठ क्रमि
 अग्नि चक्षुर्हित वलकारिते ॥ विषवातकफगुल्मोदरनाशितेव
 कास स्वास तयेषु हितले कट इतिराजनिर्घटः शोथनाशिते
 पाकितेव इतिभावप्रकाशः इतिराजवस्त्रभः ॥
 कफ नाशिते इतिराजनिर्घटः नारीहुत गुणाः चक्षुर्हितरुवि
 मेधीहुतगुणाः पित्त मेद ॥ कारिते मेदाग्नि यध्यते

दीपनते पाके लचुते सर्वाङ्ग गुणवत्स्यात्तथा तथाकोस्य
 विषनाशितेव इतिराजनिर्घटः पात्रेदशादिनस्थिते हुतेत्याज्ये
 प्रमेदनाशिते इतिराजवस्त्रभः इतिराजवस्त्रभः जोषयचाटत
 दुग्धभव हुतगुणाः शारिते ॥ पक्व हुतस्य पूर्णवीर्यवामास
 शीतलते नेत्रोगकारिते ॥ पर्येत तिष्ठति इतिवेद्यक ॥
 पित्तदाहास मदमूर्च्छाभमानिल परिभाषा ॥
 नाशितेव रुक्मनदधिजहुते हुतः वि दीपः सेचकः इति
 तदेव हेयगवीने तस्य गुणाः शहरान्नावली ॥
 चक्षुर्हितते दीपनते रुचिवत् हुतकरेजः पुकोजभेदः
 कारिते हेदणते हृष्यते ॥ चियाकरमवा इतिभाषातत
 विशेषाज्वर नाशितेव ॥ पर्ययः प्रकीर्यः २ हुतपर्णकः ३
 वधीरुहं पुगणस्य तस्यगुणाः स्निग्धपत्रः ४ तपस्वी विषारिः ५
 त्रिदोष मूर्च्छाकुष्ठविषोन्मादा विरोचनः ६ अस्म्य गुणाः कटते
 ७ पस्मारिभिर्नाशिते इति उस्मते वात व्रण सर्वतदोष
 भावप्रकाशः मरुशिरः कर्णारि विषमर्षी नाशितेव इति
 जयोग श्रुति नाशिते व्रणस्य ॥ राजनिर्घटः ॥
 शोथनते रोपणतेव आपुष्टेहि हुतकुमारिका स्त्री हुतकुमारी
 शरीरदृढता मौकुमार्यकोति इतिभावप्रकाशः ॥ गुल्मः
 स्मृतिवलकारिते वात्यतरुणे हुतकुमारी स्त्री स्नानमख्यात
 वाईकेवातिवत्यते पण्यतेव चिकुमारी इति भाषा तत ॥
 इतिराजनिर्घटः प्रतिपणायाम पर्यायः कुमारी २ तरुणिः ३ सह
 कासजीर्णज्वरसर्वरोगनाशिते ॥ इतिशहरान्नावलीकन्यका ५
 अष्टते धातुसाम्यकारितेव ॥ दीर्घपत्रिका ६ स्मलेरुहा ७ मृदः ८
 तस्यलक्षणं उय गेये ॥ कन्या ९ वरुपत्रा १० अमरा ११
 पुगणेस्पादशवर्षस्थिते हुते अजरा १२ कंदकप्राहता १३ वीरा
 लाक्षासनिभेषीतिप्रपुगणा १४ भोगेष्टा १५ विपुलासवा १६
 मतः परेषथायथाभवेजीर्ण ॥ ब्रह्मव्री १७ तरुणी १८ रामा १९



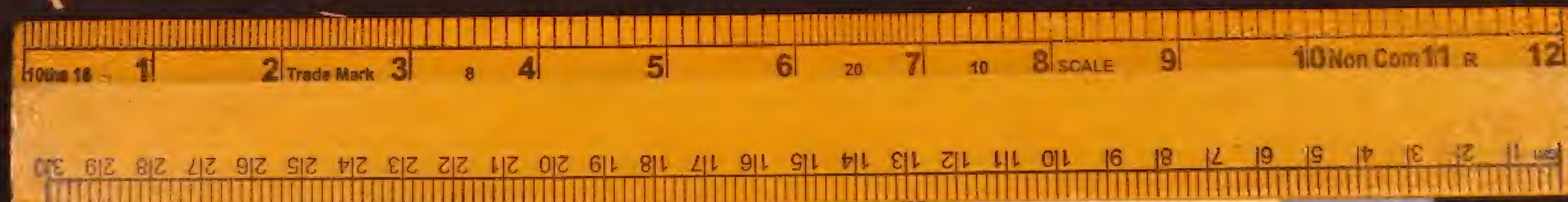
कपिला २० अंशयित्वा २० हृत्पूमेऽलिका स्त्री हेमपरीवृतः
 सकंदका २२ स्थूलरत्ना २३ हृत्पूमेऽतिगजनिर्घटः ॥ (८३)
 २४ अस्यागुणः हिमते ॥ हृत्पूमेऽस्त्री वायसोलीवृत्तः
 तिकृते मदगोयित्वकफपित्तं हाता इति भाषा इति
 कासविष आसकुष्ठनाशितं शब्देद्रिका ॥
 रसायनत्वेव इति गजनिर्घटः हृत्पूमेऽस्त्री हृत्पूमेऽस्त्री इति
 भेदकत्वे नेत्रहितत्वे मधुरत्वे हेम चेद्रः ॥
 हेमत्वे मुकुवल्कात् तं हृत्पूमेऽस्त्री हृत्पूमेऽस्त्री इति
 वातगुल्म स्त्री हृत्पूमेऽस्त्री शब्देद्रिका ॥ (ति
 पुष्पप्रिदग्धविस्फोटपित्तं हृत्पूमेऽस्त्री अस्मरविशेषः
 त्वयोग नाशित्वेव इति भाव हृत्पूमेऽस्त्री ॥
 प्रकाशः ॥ हृत्पूमेऽस्त्री गर्भसंभवास्त्री स्थूल
 हृत्पूमेऽस्त्री अग्निः इति इति गजनिर्घटः ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ हृत्पूमेऽस्त्री सखलद्वयः इति
 हृत्पूमेऽस्त्री हृत्पूमेऽस्त्री त्रिकोऽशेषः ॥
 गजनिर्घटः ॥ हृत्पूमेऽस्त्री कीटविशेषः तैल
 हृत्पूमेऽस्त्री विकेविशेषः यथा पायिका इति केचित्त तत्
 मर्दितो समितोऽस्त्री नारिकेलः ॥ यथीयः पिंगकपिपा २ इति
 हृत्पूमेऽस्त्री अवशास्तेयका हेम चेद्रः ॥ (एवे
 हृत्पूमेऽस्त्री मुच्यते हृत्पूमेऽस्त्री हृत्पूमेऽस्त्री हृत्पूमेऽस्त्री यथा
 गुरुहृत्पूमेऽस्त्री कफरुद्रक्तमोसदः सगर्दोहिल्लिगुणः समानेन
 रक्तपित्तं हृत्पूमेऽस्त्री स्वादः पित्तं हृत्पूमेऽस्त्री यथा पूर्वः कशहीयः
 हृत्पूमेऽस्त्री इति गजनिर्घटः ॥ इति श्री भागवते ॥
 तत्पथीयः पित्तपूमेऽस्त्री हृत्पूमेऽस्त्री हृत्पूमेऽस्त्री हृत्पूमेऽस्त्री इति
 ३ जातिकः ४ इति हेम चेद्रः ॥ कविकल्प दुमः ॥ (भाषा
 हृत्पूमेऽस्त्री हृत्पूमेऽस्त्री इति हृष्टः त्रिचयितः हृष्टा इति
 त्रिकोऽशेषः ॥ यथा हृष्टो मलयजो गेयः इति

मुहितत्वे ॥
 हृष्टः स्त्री वागही वामा आलः ॥ सेवनात् पितरारु प्रदत्तेव ॥
 इति भाषा इत्यमरः चर्षणे ॥ इति गजनिर्घटः अग्रिकफवल
 सही अयराजिता चूर्कः पुं ॥ कारिते हेमत्वे चर्षितं तं
 इति मेदिनी ॥ (पत्नी मधुरत्वे इति भाव प्रकाशः ॥
 हृष्टला स्त्री चित्रार्णिकाष्टसि पूर्वसेजाता यामचारिणः ॥
 इति रत्न माला ॥ गेयवर्णा यथाकामे गच्छति च
 हृष्टी पुं स्त्री चूर्कः इति सिद्धेयः समन्विताः इन्द्रो देवा कालिहोत्र
 कोमुद्या मुणादि हृष्टिः ॥ लेषा यत्त मथाकिनत ततः
 चैवुलिका स्त्री कोवादेनेवे प्रभृति निष्पत्ता स्त्री गेयवर्णा
 इति भाषा इति रत्न माला ॥ गताः उत्तमा मध्यमा नीचाः
 चोदः पुं स्त्री चोदकः इति कनीयोस स्त्रिया पुं चर्षुही
 गजनिर्घटः ॥ वाजिनो भूमी जायेत देश ॥
 चोदकः पुं स्त्री यमविशेषः ॥ रश्मयात् ताजिताः खुराणां लाञ्छ
 चोदः इति भाषा तत्पथीयः ॥ त्वाराश्चोदमाहयाः गोजिका
 पीतिः २ तुरगः ३ तुरगः ४ अश्वः ५ एकाश्वः ६ श्रोत्राहाराश्च
 ७ तुरगमः ८ वाजी ९ वाहः १० मध्यमाः ताडजा उत्तमाणाश्च
 अर्वा ११ गेयवर्णः १२ हयः १३ सैयवः वाजश्च लाञ्छ मध्यमाः गतगः साथ
 १४ सप्तिः १५ इत्यमरः चोदः ॥ वासाश्च सिंधुदाराः कनीयसः
 १६ पीती १७ पीथिः १८ इति अश्वदेवाश्च ये चेतै वनीचाः
 भूतः तार्कः १९ हारि २० प्रकीर्तिताः वाजिनो जलजाः
 पीती २१ इति हेम चेद्रः ॥ केविहर्हि ज्ञातास्तथा योसमी
 मुहभोजी २२ धाराटः २३ जवनः २४ प्रभवाश्चान्ये तुरगा मृगजाः ॥
 जितवः २५ जवी २६ वाहनश्चैव २७ योजलोद्भवा हिजा जेयाः ॥
 श्रीभ्राता २८ अमृतमोदः २९ क्षत्रियावर्हि संभवाः प्रभेजन
 अस्ममोसगुणाः उल्लंघनं वात भवो वेष्णा मृगजाः मृदुजातयः
 नाशित्वे लघु गुरुत्वे अति पुष्पागेयि भवेद्विप्रः क्षत्रियो गुरु



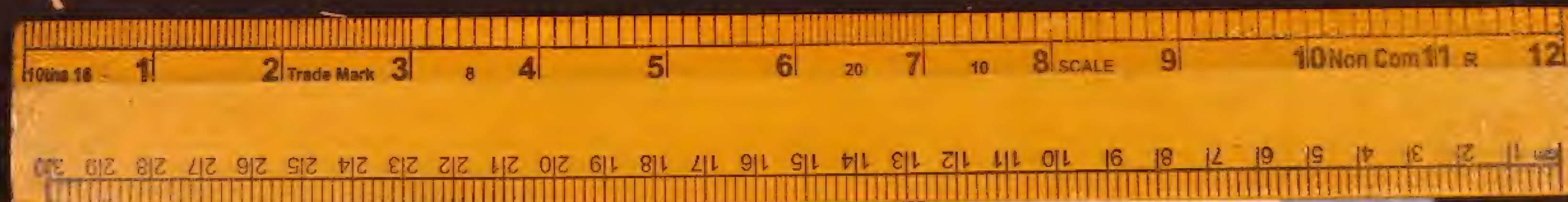
गोपिकः हृतगंधो भवेद्दे प्रो ॥ पीतः सारंगः पिंग पवव नीलः
मीनामोदीव मृदकः विवेकी कुलोय सर्वेषां श्वेतः प्रहृतमो
सहृणो विप्रलेजस्वी त्रिविधो ॥ मतः श्वेतः कुंदेडु सैकाशो ॥
वृत्तीकोसभावे भवेद्दे प्रो ॥ रक्तः कोसंभ सत्रिभः हरिद्रा ॥
मृदोनिः सत्वको भवेत् विप्रोद्या सट्टाः पीतः सारंगः कपूरः स्मृतः
वाहनाः सर्वत्रयो भूमिपतेः सदा ॥ पिशंगः कपिलाकारो नीलो ॥
मृदजातिर्गुणैतनस्पृशति ॥ हवीदलप्रभः कुलो जेव फलाकारः
नीश्वराः ॥ यतिः ॥ शास्त्रज्ञैः समुदाहृतः ॥ इतिवर्णाः
अथगुण्योग विभागः समवि ॥ अथक्या विभागः दैतेषु ॥
शतगुलिभिर्भूतमानेविधीयते ॥ योजनेयद्वेननेयोवयःक्रमः
कोलोषडगुलौशोकोभालकं ॥ तद्यथाकालिकाहरिणीमुक्ताकाव
चतुर्गुलवत्पारिंशच्चसमाख्या ॥ मलिकया सह शोखो मुखलकेवैव
स्केयः संपरिकीर्तितः छष्टवैवा देतानो चलता तथा ॥ इत्यष्टौ ॥
चतुर्विधः समविप्रातथाकटी ॥ योजनान्याहुरैधैवालतणेभूत
इतिहृत्संतथानिप्रतिपुके चतुर्भिर्वतसरेदता श्वेतारः ॥
द्वयाधिकं लिंगो हस्त प्रमाणेन परिकीर्तिताः ॥ येवभिश्च ॥
तथोचतुर्गुलौ मध्यस्थाने ॥ वाऽत्येव जायतेतथकालिकाः
चतुर्विधरुदयेषोऽप्राप्तकं ॥ छष्टमेवतसरेप्राप्तेकालिकान्या
कटिकुट्टेतरं प्रोक्तं चत्वारि ॥ भवेत्तदि तथात्या सममेवैव
शतप्रमाणतः मणिवेधद्वयेव चतुर्थीकालिका भवेत् अष्टम
तुगश्च चतुर्गुलाः अष्टीत्येग चत्सरेप्राप्तायतेसर्वकालिकाः
लिकाः पादा दीर्घविशधिका नवमत्वथ ताः सर्वा आपीताः
मताः इत्यगुलि विभागः ॥ सैभवेतिच केचिदेकारणे ॥
अथवर्णापदाहनकुलसमवर्णा ॥ वर्षेतावत पीतत्वमागताः ततः
भवेतीह सर्वेषां वाजिनो भवे ॥ श्वेताः प्रजायंते चतुर्दशसमावर्ण
तानहंकीर्तिपिष्ठाभिभेदेजीता ॥ ततः कावप्रभाः सम्पक्यावत
ननेकया सितो रक्त स्तथा ॥ सेवत्सरोत्रयः ततः समदशाहं

यावहवीर्णाविशतिः मलिका सितः सर्वेषु फ्लोमुक्तावततथा
भावदेत्येषा यावहर्षत्रये पुनः मृदेनास्तुसितायस्यतेविद्यादष्ट
शोखाभासाः सर्वदेताभवेतिवति मंगले यस्य पादाः सितः ॥
नोततः त्रयोविशत परे वर्षे ॥ सर्ववेदकेव ललाटेकेकल्याण
दशानामुयलामताः यद्विप्रात येचकः शोको भर्तुः कल्याण
परेतो देतास्थानाच्चलनमभूः कारकः विमिश्रवर्णाकाः सर्व
यावहर्षत्रयेयप्राप्तिपतेतिस प्रशस्तावाजिनोमताः यस्यात
मात्रयेद्वात्रिंशद्वतसरेवाजीनूने छष्टतरा वर्णाहृदिपीतिशनेः
निर्वीणमाप्नुयात् इतिवयःस्थाने श्रानेः नाशयेति तथानीवान
अथचभलक्षणानि ॥ इति कैराति सवहन हयान् ॥
दीर्घीः शुष्काविशालास्थायी ॥ अथावर्तगुणाः रोस्त्राश्रमिवदा
तुरंगमाः तेषां स्ताः पाथि ॥ इतिरावर्त इतिगयतेषादिथो
वेदस्ययान वाहन कर्मणि ॥ इतिरावर्त इतिगयतेषादिथो
आस्यभुजो चापिकुकादिकाव वहः नाशिकायेललाटोपशेखे
दीर्घचतुष्के तुरंगस्य शास्त्रे ॥ केदेव मल्लके आवर्तोजायते
तथोत्रतेज्जाणपुटेनलाटेक येयोतेयन्यास्तुरंगमाः ललाटे
फस्त्रवाजिप्रवासोध्यः श्रोत्रेव यस्य वावर्तो द्वितीयस्तु कुंदेरे
मणिवेधप्रपुकेकोष्ठेनवृत्तमे मल्लकेव तृतीयस्तु सविज्ञेयो
पीतो गः श्वेतपादो यो यश्च हयोत्तमः देशवर्तो भवेद्यस्य
स्यात्सितलोवनः चक्रवाकः वाजिनो दक्षिणायः सकरोति
सविज्ञेयो राजाहूः प्रियसत्तमः महासोख्ये स्वामिनः शिवसेजितः
मुखेवेदक सेवीतः पकजेव फला कोर्णमूले यदावर्तः लनमध्ये
हृतिः श्वेतपादः सविज्ञेयो ॥ तथायः विजयाख्यावर्तोतौत
मल्लिकाख्यः सपूजितः सर्वेषु युद्धकालेजयप्रदो स्केधपार्श्व
तोहयो यस्तु प्रणामैक अवर्णो यदावर्तः सभवेत् सत्वकारकः
भवेत् सवाजीवाजिमेधाहूः ॥ नासामध्ये यदावर्त एकोवायदि
प्रणामकर्णीः सडर्लभः यस्यपादाः वात्रयः चक्रवर्ती सविज्ञेयो



वाजीभूषण भूषितः कंठे यस्य। क्लेशो जातुगतावर्तः प्रवासे
महवतः प्रोक्त श्रिता मणिः कुरुतेऽथवा वाजीभूषणः
मुभः रोमो हृदयिकवत स्यात् वती वजनीयो महीभुजा ॥
मुक्ति रित्यभिधीयते यत्र वर्तः त्रिवलि प्रभवावर्तः सिवगीस
मुभलत्र मुक्तिस्तत्र मुभावहा प्रणाशकः एष्टवेषो यदावर्तः
अथ दोषा चत्वारो ॥ संपरिलक्ष्यते भूमकेतु रिति
यसिताः पादाः सर्वस्वेतस्य। ख्यातः सत्याज्यो हरोतो नृपेः
वाजिनः भवेति यस्य सत्याज्यो गुह्यपुङ्खे वल्लो यस्य भवेत्या
यमहतः सहरतः चत्वारो वर्तकास्तयः सकृत्तौ तत्सुरूपेण
यस्यैवादाः योपरिवर्णकाः वर्जनीयस्तु रोगमः अथोर्ध्ववरा
सत्याज्यो मुषली नाम्ना मुनिभिः वाजीसेपुटे न स्पृशेत् क्वचित्
कुलनाशनः दुर्लभवाजिने यमहतः सविज्ञेयो वर्जनीय
जत्यादीकैः प्राप्सती श्रिये स्तुवंगमः हीनदेतोऽधिकश्च
यस्तुवर्णविभेदेन जायते गोम। कराली कृष्णतालकः मुषलीव
सेभवात् पुष्पाख्यः सपरिभ्याज्यः शृंगी यदेते चातका स्मृता तेषां
सर्ववाजिभ्यावहः यस्यावशेष तत्राद्यो विदितार्थो तेषां
वर्णेन क्वायते च प्रधानतः ॥ लक्षणं शृणुत्रयः पादाः सिता यस्य
विहृदि गच्छतः सोऽश्वः कुरुते कृष्णश्चैकोऽभिजायते त्रयो
हयसंज्ञये इति स्केभे ॥ वाप्यसिता यस्य एकः सज्जो
गले चैव कटिदेशे तथेव च। भिजायतो मुषली नाम योऽपि
नाभो क्लेशो च पाप्मीशो मध्यमः दूरेत्याज्यो हयाधमः विकटो
सप्रकीर्तितः यको वामकपोल विषमो यस्य दृष्टानः सकरालकः
स्थायस्य वर्तः प्रहृष्टते च वर्णी कराली कुरुते नाशो भर्तु ॥
सहय स्याज्यः कुरुते स्वाभि। नसे प्रायः कृष्णतालकं हयोनाशे
नाशने वामगोश्रया वर्तः ॥ कुरुते नात्र संप्रायः विवदेतो
प्रकरोति यनक्षयं कर्त्तते ॥ भवेद्यस्तु कृष्णतालकं न डड्यते
यस्य चावर्तसम्यक् कुरुते विभो कर्णीते वृत्तिकोते च शृंगवत्तते

एदि स शृंगी कुरुते नाशो सजीवति कर्णयोः सतजं यस्य
राष्ट्रस्य च कुलस्य च कोटोऽज्ञात नेत्राभ्यां वा प्रवर्तते वाजिनः ॥
कोऽश्वहीनोऽश्वः श्रियोऽश्वः पितृश्लस्य दृष्टमासान सजीवति
वेदीच केवली चैव यदेते पाप यस्य नेत्रे हरिद्राते यस्य वाता ॥
कृत्तमाः अथारिष्टे ॥ दितस्य च तस्यायुः सममासीये
सस्यस्यापि च नेत्रोत्त स्यात् ॥ वहुवर्णी तथा दिनैः यस्यैकं
नीलच राजिनः तथेव तस्य। लेचने हीने द्वितीयं रक्तसन्निभे
जानीया इवेत्युहवायिकी पुटोते च सविज्ञेयः पीताभे।
नीलपीते च नेत्रोत्तं त्रिभिर्मसै मासजीवकः एतानि श्रिया निरक्त
वपुः तयः यस्य नेत्रोत्तरे रेखा। शेषजानि स्फुलिगा यस्य दृष्टेते
वहुवर्णी प्रजायते विषादो। पुच्छतोऽश्वस्य बहिजाः निपिच्छतः
हाजिनो ज्ञेये तस्यायुः पंच। प्रभोनीशो ते वदेति निशागमे
मासिकं जिह्वा योजायते विडु अश्वशालो समासाद्य यदाव
रकस्माद्यदि वाजिनः मासैके ॥ मधुमत्तिकाः मधुजासे प्रवर्धेति
जीविते तत्र पीते मासद्वये तथा तदाश्चान्नं ज्ञेति कृतस्वप्राः अथ
रक्ते मृत्पुष्टिभिर्मसैश्च त्रिभिश्च हयक्रियाकालः स्ववर्णं गुरु
विविचके पंचभिर्नीलवर्णे च पाप्मीसेषु भोमाकं वोरस्तिथि
यद्विर्वज्र समाकृतौ सप्तभिः करणं ताराचैद्वयो गोदं येषु
पाटलाकोरे चणकाभे तथा शोभः शुभमिह हयकार्यं कार्यमोर्ध्वेण
नर्वाभिश्च हरिद्राभे दश उद्धानं प्राणि रत्नकुजानो वासे
भिर्जतको यमेयकारो सवर्णी नोयतो इति कालः अथ
भेवत्तो रेणुहिमयुतौ यस्य। हयागो हण जाने चलकिशलय
आसो भवेत्तस्यः शरीरेषु लको पादः कर्णं मध्ये कटिर्न चलति
किते जिह्वा हि मलिना कारा। कटिदेशः स्वासने से स्थितो यः
मास सटके सजीवति जिह्वे हयस्य दयगतिज्ञः स्थानदेष्टा
पिडका यस्य पासेते च तयोदे तापः सखल्युत्तरायाता पूज्यते
मृत्रे करोति रक्ते वामासयटके। पार्थिवेन्द्रः मेरुः स्थितो यस्य

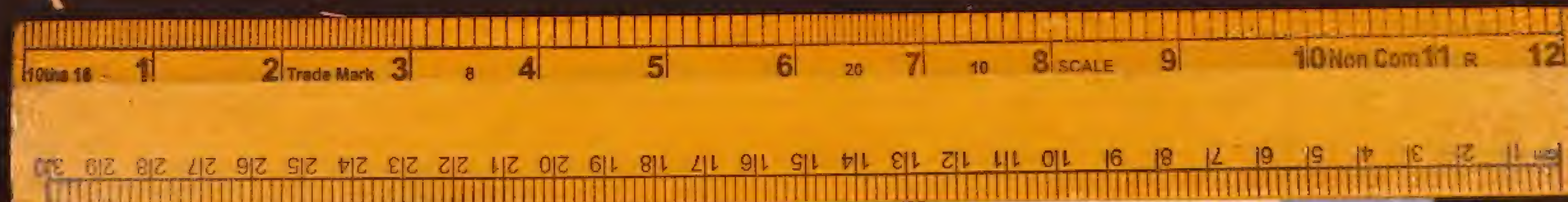


वलौच पादौत्रिकोणते सहत हई कृशं रुग्णं दत्त स्वेहे ॥
 मासनेव सवाजिवाहः प्रथितः हृहृल्लि पूर्णतिरिक्तकोष्टे
 पृथिव्या शेषानरा भार गुर्विणीव नवाहयेत अथ ।
 करहयानो तत्रताडन ॥ १॥ कर्मोत्तम विधिः हासप्रति
 विधिः १॥ कर्मोष्टे मुले चोष्टे । सहस्त्राणि नाडीनामेभवेति हि
 गले पुष्टेव ताडयेत भीते । वाजिना मिह सर्ववामासु रक्ते ।
 वलः स्थले हन्यादृक्त्रोन्मार्गं यवस्थिते तासोनिमोत्तमाणाप
 गामिनः कृपिते पुष्टसंस्थाने द्वागणपष्टा वदाम्यहं येयाति
 धीते जानुद्वये तथा सर्वस्याश्रयं कृत्स्निते १॥ सर्वदेहसमुद्भवे
 देहस्य देहमेकं निपातयेत ॥ कंठकलेलोचनाया रसयाश्च
 अस्थानदेहपाताच्च वद्भयोः । मुले तथा अगुयो रथपादेषु
 प्रजायते तस्मात्त्रिरीत्यकर्तव्यं पार्श्वयो रुभयो रपि पतहसि
 हंयदेहनिपातने अथ सविज्ञेये वाजिनोभिषगुत्तमेः
 धावनविधिः हलैश्चतुर्विंशति अन्यसप्तदशान्याहुः सिगद्वागो
 भिदेतुर्देह उदाहृतः अत्तोणा । वाजिनः येषु रक्ते ह्यते सद्यः ।
 निमेषणान्यष्टौ मात्रा प्रोक्ता । प्रकरोति ततः सखि गुल्फगले
 विचक्षणैः मात्रा षोडशके ॥ तथा मेढुकत्तोतेवैवपत्रके
 नाम्नायोथावति धनुः पातं ॥ गुदे पुष्टे च वलौच जेचयोः सर्व
 तमुत्तमोत्तमे विद्यादायु वेगे ॥ संधिषु जिह्वाया वाथो चोष्टे
 महाजवे विप्रान्या मध्यमे । नेत्रयो रुभयो रपि कर्णमूले
 सेयो ह्यतो न्येचायमा मताः । मणो गंडे रुथिरे सानयेद्विषकु
 नभस्याश्च युजे मासिने वाश्चान सौकृत मानयेलनन्याज्योक्त
 वाहयेत्तृपः वज्राग्निमृष्टोपि तुरंगप्रमाणे तद्यथा ॥
 अमातकृपतिवाजिनोकार्येण पलेपाते मुले त्याज्ये ॥
 महता वापियोज्या मासित ॥ कलयोश्चैक मेव च शताहं ।
 कार्तिके हेमंते शिशिरे ॥ नेत्रदेशाहं मेढु देशातथैव
 योगो वसेते च पटकुया बाले गंडयोऽयोश्चैव स्थावयेत ॥

पेवविशति हादशैवगुदेशाहुः । सखिपुष्टि वसेते संप्रानतिज
 १॥ अश्वविचक्षणः पेत्रिके सखिवशाद्वाहय हयानवृतेतैले
 कालिके विद्यादाते विद्यात ॥ शाले सकलविधिरुक्तापि वमतः
 सफनिले पिष्टिले पाडु ॥ ययोदघादस्मै सलवण मणो
 कवायोदक वज्रयत अथ ॥ वाहनविधिभृशं योज्य स्तेनाह
 अतश्चर्यानिशोवाहयेदचार मपिसखिमिह ह यवः वसेत
 प्राहृकाले कथेचनायरीक समये योऽश्वः स्थानेति ह्यति
 दमृते तस्य वाहने दशमासिके क वेधने तस्योत्त साहः प्रणयेत
 योदके कटुकते लनिवाते गेहे सालस्य जायते वपुः श्रीष्मे
 शाले पलाई लवणे रिसोते गेहे हृते हतज मोलाना चर्मणाति
 तत्राऽन्यथा सति मुत्तामप्यवीर्ये सक्ता यवेधनविमर्दनशीततोयं
 निर्मुल्ये वलैर्विशिष्टस्तु वया हृतीत्ये लमुच कोमलमन्यदेव
 विनयेत शारिगः हृते ययः यत किंचिदेव मुपयुक्तमिदेव देति
 प्रशाले शारिदिसिताहृपलप्रमाणे भोजेन हयलक्षण ॥
 महे मथुर मथजले सोवरोस्ये मन्यथा स्त्रिग्यो गो लमुतर
 हृत पुत नील मुकुटकाश्च । लोमकस्तु पुष्टो दीवी स्थास्थि
 भोज्याः हेमंतकाले हृत तैल नयनकेश एष्टवैशः रक्तोष्टः
 माया निर्वात संस्था च ययो । एषु लनितेव भारवज्रागजाहं
 यथेष्टे शनैः शनैर्वीहनकर्म भवति तुरंगमः प्रशम्यः नाभे
 कुर्याद्यवोश्च भक्ता वितरेद् ॥ राभदेहस्तु हिधा पूर्वापर
 विधिस्तः शिशिरे तैल ॥ क्रमात् पूर्वकाय स्थितारक्ताः
 पलाष्टकं कटिस्थे दिनसप्तवर्षे शुभाय हयसंस्थिताः अथः काये
 पाययेतुरंगान तदनु प्रातः । स्थितारक्ता अथ मत्त प्रकाशकाः
 भोजयेद्यवोश्च यव यवसाश्च शुक्ती नोवेयरीत्येन प्रशालफल
 तथा मत्तस्वरूपाः यस्य दत्ता । मादिशेत वात स्थस्त ॥
 यवाभोज्य शिशिरे समुपस्थिते वल्गादिजाति भेदेन हयजाति
 अकृतापि क्रियाः सर्वासहयः अतुर्विधा तद्यथा येषु क्ताः स

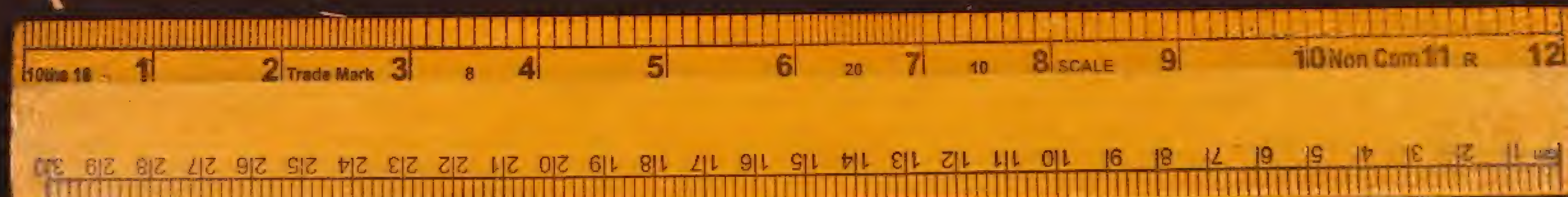
विमल पुष्प मेधायेवाभुहोगाः भूपतुरंगमाः स्युः ये रक्त
 सङ्गण सङ्गभोजिना वा। वर्णा गुरु रोषाः रुषाभि ॥
 अकुहाः समरगता भृशोच। ज्ञातेनहि ये सहते येऽमी।
 पुष्टा स्ते विषाः तितियति वलाद्याः खल दीर्घदेहास्तेजसा
 वाहनेऽति योस्याः येऽक्ताः भूपतुरंगमाः स्युः येऽस्मद्वर्णा
 सदगुरुगोपयोऽहभाषासह सनु रोषावेगाऽल्पाशिनोत्तला
 एवद्वतभोजिनोवलाद्या लतताश्चयेदुर्वलाः सर्वगुणे ॥
 अश्रोताः सकलगुणग्रहाः विहीना स्तेतामसाभूपतुरंगमा
 नीणाविज्ञेयाविधिकज्ञातसेऽथमाः दुर्बलतलासेव्यात
 येपीताः खलुद्वत गोपयोपि द्विगुणा वाजि मध्यमः ॥
 येवायेः कुहाः कथमपिरोष त्रयाणां गुणवेधात त्रिगुणे।
 शालिनोयेवहावावहतना वाजिनिर्दिताः परा शर ॥
 दक्षोषणवाविज्ञेयानृपवैवे सहितायांत द्विगुणा वासु ॥
 पूषजातयस्तेयेकसाः सरुषा तेजः खैः पंचभित्तरगाश्रितैः
 म गंधयोपि येवाअन्यथावह उल्लोः पंचथा भेदाः पराशर
 तताईनेपीमे दीर्घागानवु मतायथा ये स्थूलाः प्रम ॥
 तनवोपि वेशहीनास्तेभृशः सहदेहहयभोजश्चाज्ञोतावह
 तितियतिना भृशोविहेयाः तरभोजनाश्च दीर्घाः अकुहाः
 यतत एकैकमेव लक्षणं समरगतास्तु राषभाजोभोमा
 सामुदायिके लक्षणद्वये स्तेजन गुरु चर्चर सरास्त
 धातुहिजातिः स्यात्तुरंगमः वस्तुत येमयांगा सनुवलाः प्रमासह
 तलापुरुस्तुहोत्याऽन्याहयधमः कलेवराः अक्रोध वेगाः।
 अन्यत्रतुसलिकाराजसाश्चेति सखमायाप्तास्तेतुरागधमाः
 तामसाश्चेति तेहयाः येसुद येवातुरागप्रतिमोयवेगा ॥
 उणीभृशवेगाश्चताऽश्रोतिभा सुष्काभृशोदीर्घ कलेवराश्च
 जेवहभोगानश्च अक्रोध ॥ अश्रोतिभोजोवहहृशगाश्चे
 शीलाः समेतिकृष्टास्तेतिका वायवा वाजिवराः प्रदिष्टाः

क्रोधशीला भृशवेगाश्चतामुक्ता इतिहयपरीला इति
 दिनातक्रोश शते वनेति भोजराज कृतशक्तिकल्पतरुः
 तेतेजसाः पुण्यवतोप्रदेशे चोटिका स्त्री वृद्धभेदः तत
 भवेतिपुण्येपितेनिलेति ॥ यथ्यायः कर्कटी २ तुरंगी ३
 एकोयदोतेजससेजकोऽथः वतुरंगा ४ अस्यागुणाः कद्वते
 किंकार्यमन्येस्तरगाथमस्तु ॥ उमत्तमधुरते वातत्रणकेऽ
 सुद्वेयदाहीरक विमेक ॥ कृष्टास मयधु नाशितेवशति
 किंकार्यमन्येर्मणिभिविचित्रैः राजनिर्घटः ॥ (का
 उत्सुत्य येवाजिवरावनेति। चोणा स्त्रीनासा अश्वनासि
 कृथाभृशो वेगसमन्विताश्चये तत्यथ्यायः शोषः २ इत्यमरः
 लंबयंतः परित्वा मयगते। चोणी पुं शूकरः ३ इत्यमरः
 गागणाः पुण्यतमाः प्रदिष्टाः चोटा स्त्री वृद्धविशेषः ॥
 ह्योर्लक्षणसेवधातुरंगः स्यात् शोषाकुल इतिभाषातत्यथ्यायः
 द्विभौतिकः सजाति गुणा। वदः २ मोयचोटा ३ शृगाल
 भूतानोहयानोवाहने शुभे। कोलिः ४ कपिकोलिः ५ इति
 शालिहोत्रादिविज्ञानातद्वि काचित् १ तमालाहलिकोलिः
 जेयययोत्रा असेभवेहि ॥ वदरीकृदा २ कर्कथुः ७ इति
 इष्टोस्तेसाहयेदितिचेतदे १ त्तकोयः शृगवृद्धः इति
 तिले सकोचनेदपात्रवणेवा मेदिनी ॥
 गुणान्विते रवेते पूजयेदापि ॥ चोतसः पुं गोतसः तिलित्समर्थः
 निजेनिर्मेयेतदादयातास ॥ इति हेमचन्द्रः ॥
 यत्नेवापि अभावेसर्वकर्मणः चोरे स्त्री विषे इतिराजनिर्घटः
 एवमन्यत्रापि कावने रजते चोः पुं शिवः भयानके त्रि
 ताचे लोहमेतयथा क्रमे ॥ इतिहेमचन्द्रः ॥
 ब्रह्मादिजातिदोषाणां देय। चोदपूतः पुं स्त्री उल्लूकः इति
 मेतत प्रणोतयेअभावेपिच। राजनिर्घटः भयानकरूपेति
 सर्ववातामेणस्यातप्रतिक्रिया चोः पुं स्त्री कोसे इति ॥



राजनिर्घटः चोषणमपि पादः कारित्वेव सत्सया जीर्णं ज्वरः
 चोषणसतः पुं चोषणः इति नाशिते इति राजनिर्घटः ॥
 शब्दश्चावली ॥ चोषणं चोषणं को स्ये इति ॥
 चोषणसी १५ शोषणः इति राजनिर्घटः ॥
 हेमचंद्रः ॥ चोषः पुं आभीरयस्त्री गोपालः
 चोषः स्री गतिः इति धनिः चोषकलता को स्ये ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ देवदालीलता मेघशब्दः इति मेदिनी ॥
 इति राजनिर्घटः भयानकाव ॥ मशकः इति त्रिकोऽशेषः ॥
 चोले स्त्री ससर्निर्जलेमयिते कायस्यादीनोपदृतिविशेषश्च
 दधि तत्पर्यायः देहाहते २ चोषकः पुं चोषालतातत्पर्यायः
 कालसेये अरिष्टे ५ गोसः ५ धामार्गवः २ इत्यमरः ॥
 चले ६ मलिते ७ केवले ८ चोषकाकृतिः १ आदानी ५
 भयसेधिके ६ तस्य भेदाः ॥ देवदानी ५ तुरगकः ६ महश्चेत
 तक्रस्य दम्भिन्मयिते पादोर्ध्वे इति चोषातकी पीतः ॥
 निर्जले ससारे यद्वेत्तक्रं ॥ पीतचोषा २ राजचोषातकी ३
 कदरे तत्पर्यायः इति कर्कोटकी ५ महाजाली लेऽः
 शब्दचंद्रिका अस्पृशिविशेषः ६ कोषफला ७ चेतचोषायाः
 तक्रशब्दे द्रष्टव्याः ॥ पर्यायः चोषातकी २ सुदेगी
 चोली स्त्री यत्र शाकविशेषः जालिनीकृतवेधकः ५ चेतपुष्पा
 तत्पर्यायः चोलिका चोलिः ३ आकृतिकृत्ता ६ ज्योत्स्ना ७
 कलधुः ५ कुवकालका ५ इति शब्दमाला ॥
 क्षेत्रजाताया अस्या गुणाः ॥ चोषकाकृतिः पुं चोषकः इति
 लवणते रुचिकारित्वे अस्त्वते शब्दमाला ॥
 वातकफनाशित्वेव आगमः चोषणा स्त्री उच्चैः शब्दः लोक
 चोलिका गुणाः अस्त्वते रुचते विज्ञायनायोच्चैः शब्दिते तत
 रुच्यते वायुनाशित्वे ॥ पर्यायः १ उच्चैर्बुधे २ ॥
 पित स्ये ॥ इत्यमरः ॥

चोषित्वः पुं चोषणाः कोकिलः १ कारं परमेशानि सवेयम
 वंदी इति शब्दश्चावली ॥ कुंली सर्वदेवमवेवर्णं त्रिगुणं
 चोषवती स्त्री वीणा इति लाललोचने पंचशरणमवेवर्णं
 हेमचंद्रः शब्दचंद्रिका त्रि ॥ ३ कारं प्रणमाम्यहे इति कामयेनु
 चोषा स्त्री मधुरिकोषधिः भरी तंत्रे मपि वक्रहीयुः क्रमयः क्रमेता
 इति भाषा इति मेदिनी शैलाकिचिरा कोचिता ततः
 कर्कोटकी इति राजनिर्घटः अथो गता कुंली तमात्राशक्ति
 चोषातकी स्त्री चेतचोषा इति सरूपिणी शैलात्रयेषु ब्रह्मेश
 शब्दमाला ॥ विस्मयः सति देवताः इति
 चाणोपोपादाने इति वार्णे हार तंत्रे ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ ३ पुं विषयः विषयस्य हार इति
 चाणो स्त्री नासिका इत्यमरः मेदिनी भैरवः इत्येकाक्षरं ॥
 न्यायमेतं चाणोदियशास्त्रगोप्ये कोषः ॥
 तादिच्चाते त्रि इति मेदिनी ॥ ३ ३ धनो इति कविकल्पद्रुमः
 चाणतर्पणः पुं गोप्यः इत्यमरः
 चाण्डः दा स्त्री छिक्कनी इति च
 भावप्रकाशः ॥ वचकारः सतद्योजनवष्टवर्णः
 चातः त्रि गृहीतगंधपुष्पादिः चा अस्याच्चाण स्थानताल इति
 लनया इति लोका इति च भाषा चाकरणे अस्पृशरूपे यथा
 तत्पर्यायः चाणः १ इत्यमरः ॥ चवर्णं चण सञ्चालितवर्णं
 चातिः स्त्री नासिका इति प्रदायकं कुंली सहिते देवि
 शब्दचंद्रिका ॥ स्वयं यमकुंली सततकुंली
 पुं केपे च देवमये सदा ये च ॥
 ३ ३ कारः सतद्योजनपंचमवर्णः चाणमवेवर्णं पंचशरणालकं सदा
 अस्याच्चाण स्थाने सनासिकके त्रि शक्तिः सहिते वर्णं त्रिविडं ॥
 इति चाकरणे अस्पृशरूपे यथा संहिते प्रियो इति कामयेनु तंत्रे
 अथिचवाताकु वतिलाकार ॥



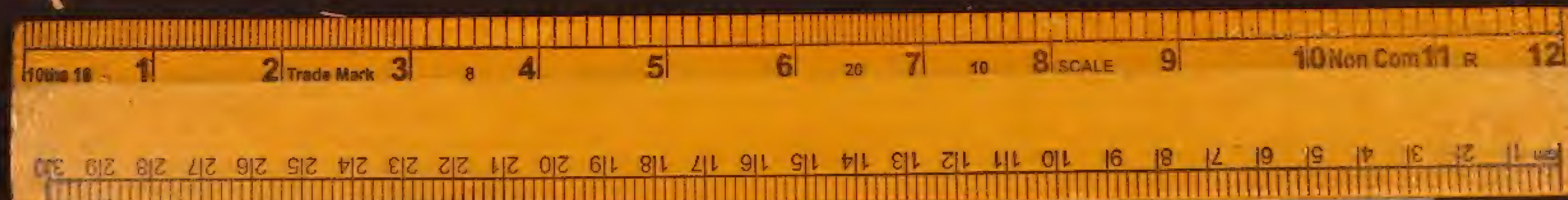
ऊर्ध्वः क्रमतो गतः रेखा ॥ अन्योन्याः समुच्चयः पक्षोत्तरे
त्रयेषु चेद्राग्निसूर्या स्तिष्ठेति पादपूरणे आधारान् इति
नित्यशः शक्तिर्मात्राविज्ञेया मेदिनी हेतुः इति ॥
धानमस्य प्रचक्षते इति त्रिकोडशेषः ॥
वर्णाहारतेत्रे ॥ चः पुं चेद्रोक्तिसूर्यः चेद्रः
च वा अन्वाचयः यत्र एकस्य चौरः इति मेदिनीनिर्वीजे
प्रधान्येनायस्यगोपनाख्यानं दर्शनं च त्रि इति प्रवृत्तावली
सोऽन्वाचयः यथा भो वदो ॥ चक्र इति सोऽन्वाचयः
भित्तमदगोचानयभित्तमदन इति कविकल्पद्रुमः ॥
मत्रप्रधाने तत्तत्कर्तृणा यदि चक्रम म उः प्रतिपाते तस्यौ
गोपयति तदातामयानयेति इति कविकल्पद्रुमः ॥
नेवेत भित्तमेवावेति ॥ चक्रास ऊ ल लु रीमौ इति
समाहारलिङ्गोद्दितावयवभेदः कविकल्पद्रुमः ॥
इति तत्र उद्दितावयव भेदः ॥ चकिते त्रि भोते इति ॥
अतएव चार्थे हेतु इति सूत्रे ॥ त्रिकोडशेषः तस्य लक्षणो
विधाय चार्थोऽत्र समाहार इति प्रियायेवकितेभीति स्थानेपि
तस्मैति व्याख्याय समाहारे ॥ मयेमहत इत्युत्पलनीलमणिः
अनाभिव्यक्तावयवतात एकवच चकोरः पुं स्त्री यत्तिविशेषः ॥
ने इति तत्र योगे सेहत्यमान ॥ तस्य र्यायः चेद्रिका पायीः
प्रधानत्वात् द्विवचनं यथा कौमुदीजीवनः ॥ अस्पृशोस ॥
पाणिपादे अश्ववलीवर्द्धे वल गुणाः चटके शीतलेख्ये वल
तत्रियविहृष्टाः सलन्यथा कापिजलाभिसे तद्वचकोरजे
विति योरुक्तं समुच्चितः ॥ मोसे हृष्ये वल पाष्टिरे इति
समुच्चयः प्रधान्येन क्वचित् क्रिया राजनिर्घटः ॥
विषयेऽनेकस्य लीयमानता ॥ चकोरकः पुं स्त्री चकोरपत्नी ॥
यथा यदोस एवदिसेच्छिथि ॥ इत्यमरः ॥
इतिभरतः समाहारः ॥ चक्र फ अतो इति कविकल्पद्रुमः

चक्रं स्त्री व्रजः समूहः सैन्ये ॥ नाभिदेशे मणि पूरे ॥
योगे चक्रा इति भाषा राष्ट्र ॥ महत्प्रभे मेवाभे विद्युदभेव
देभविशेषः केभकारोपकारं वदते जोमयेततः मणिवर्द्धन
कुमारिचाक इति भाषा अस्त ॥ तस्य मणिपूरे तथोच्यते ॥
विशेषः जलावर्तः इति दृशभिश्च दलेयुक्ते आदि ॥
मेदिनी शमजाले इति फातालगाविते शिवेनाधिष्ठिते
त्रिकोडशेषः तगरपुष्पे इति पद्मे विशालोकेक कारण
राजनिर्घटः व्यूहविशेषः इति तद्वैः नाहते पद्ममुद्यादा ॥
महाभारते तैलयेत्रे इत्यमरः ॥ दित्यसन्निभे कादिद्येतालो
टीकायां स्वामी शरीरस्थवद् ॥ र्कयत्रे च समीधिष्ठिते तन्मध्ये
चक्राणि यथा मूलाधारेः स्वाधि वाणलिगेत सूर्यायुतसमप्रभे
हाने ॥ मणिपूरे ॥ अनाहते ध शब्दवत्प्रमये शब्दोऽनाहतत्वं
विशुद्धे ॥ आस्तात्ये तयथा ॥ दृश्यते तेनाहतात्ये पद्मे ॥
मूलाधारे त्रिकोणात्येऽङ्कात् तन्मूर्तिभिः परिकीर्तिते ॥
तक्रियात्मके मध्ये स्वयंभूतिगेत आनन्दसदने तत्पुरुषाधिष्ठिते
कोटिसूर्यसमप्रभे तद्वै ॥ परे तद्वैत विशुद्धात्ये ॥
कामवीजेत कलशोतीडनादके दलषोडश येकजे स्वरेः
तद्वैत शिवाकारा ऊर्ली ॥ योऽकेयुक्ते भूस्वर्णे महत् ॥
वृत्तविग्रहा तदात्ये हेमवर्णाभे प्रभे विशुद्धि तन्तेयस्यात् ॥
वत्सवर्णा वतर्दले इत्येव ॥ जीवस्य हेतु लोकनातविशुद्धे
समप्रत्ययेयमेतत्र विभाव येत ॥ पद्ममाख्यातमाकाशात्ये महा
तद्वैऽयिसमप्रत्यये षडदले इते आस्तावक्रं तद्वैत
हीरक प्रभे वादि लोत ॥ आत्मनाधिष्ठिते परे आस्ता
षडोत्तन युक्ताधिष्ठान सैलके सैक्रमण तत्र गुणे राजेति ॥
मूलमाधारे षडकानामूलाधारे कीर्तिते कैलासात्ये तद्वै ॥
ततोविडः सप्रभेन योर्लिगे त्वोथनीतुतद्वैतः पदेवशिवा
स्वाधिष्ठाने ततोविडः तद्वै ॥ चक्राणि प्रोक्तानि तवसुवत



नामायत्तमाय वावनेत्रादि ॥ देविश्रुतमादिक सुतमे ॥
 मातृवत्तुभिः कोष्टे रैकेक ॥ ताराशुद्धिर्वैष्णवानां कोष्टादिः
 मितिकोष्टवत्तुष्टये पुनः कोष्टा शिवस्यव राशिशुद्धिर्वैष्णव
 कोष्टेषु स्यातो नाम्नायादितः गोपालेः कडमः स्मृतः ॥
 सिद्धः साध्यः ससिद्धो ॥ अथश्रुतिथनिचक्रं कोष्टान्ये
 क्रमाज्जेषामनीषिभिः सिद्धः कादशान्येव वेदेन पूरितानिव
 स्थितिकालेन साध्यस्तजपहे अकारादि हकाराते लिखित ॥
 मतः ससिद्धो यदमात्रेण रिपु कोष्टेषु तत्रवित प्रथमे ॥
 मूलैर्निकेतति अथाकडमवक्रं पंचकोष्टेषु हस्त दीर्घक्रमेण
 रेखाद्वये पूर्वपरेण कथ्यात ॥ द्वयेद्वये लिखितत्र विचारे ॥
 तन्मध्यतोयाम्य कुवेर भेदात् ॥ खलुसाधकः शेषेष्टेकैकशो
 महेशा रत्नोपयति क्रमेण ॥ वर्णानक्रमशालिखितसभीः
 तिर्यक तथावायुहताशनेन ॥ होहो संशोयेवस कोष्टकेषु
 अकारादि हकारातान् स्त्रीव ॥ पोषान सगान घट्टसुष्टेकमेकं
 हीनान् लिखिततः तथाश्रुत् कादीन हशेषाश्च विचित्रिक्ते
 वर्णद्वये खलु तदि स्त्रीव ॥ ॥ एणिकैक मेकादशसत्रिकेषु
 प्रवृत्तते एकैक क्रमतो ॥ घट्टकाल काल विषयसि समुद्र
 लेख्यो न मेधादिषु वृषातकान् वेद एवाकाश मूल्य दहनाः ।
 गणयेत क्रमशो भेदनामादिर्वा खलुसाध्य वर्णाः सुमहियेव
 कादिमान् मेधादितश्च मीनोते विषयदेव सुक प्राणोकयोमाथि
 गणयेत क्रमशः सधीः जप्तः वेद प्राणिनः खलुसाधकार्णाः
 सनामतो मंत्री यावन्नेत्रादि ॥ नामाज्जलादक ववाज्जभुक्तशेषे
 मातृसिद्ध साध्यससिद्धादीन ॥ ज्ञातोभयो रथिक शेष मूलो ॥
 पुनः सिद्धादयः पुनः नवेकयेवमे थनेस्यात् मेत्रो यद्यथिकोकः
 सिद्धः साध्यः घडदश सुमके ॥ स्यात्ततदामेत्र जयेत् सधीः ।
 ससिद्ध सिसप्तके रुद्धे वेदाष्ट समेषिच जयेत्मेत्रे न जयेत्
 हादशे रिपुः यतने कथिते ॥ अथानधिके मूल्ये मूल्यविज्ञानी

यात तस्मात् मूल्ये विवर्जयत श्रीभजिहिस्व वस्तुते सोम्योदे
 इति तेत्रसारः अथोत्तरायण ॥ पुनर्वसु चित्रमेव तृतीयाया
 वक्रं यथावक्रं सारविलिख्य पङ्क्तौथिष्टस्य सप्तके विमर्श
 ग्रहयति रयने सैकमे यत् ॥ तोयमे मूलो ज्येष्ठा मैत्र ॥
 करोति यस्मिन्नेत तद्वत् विष्णुखभे स्वाती पङ्क्तौ
 मरणभयकरं मूल मूलैपि चतुर्थीतु कर्तव्येयत्रगाकृति
 दद्यात् तत पञ्चादार् मूलैवि विहाणवि मवा माये हारस्या
 भयकरं मूलपार्श्वे ॥ धेलाभः ॥ कृतिकानतः अश्वीशपूर्वावाहार्
 सख्यस्यात् मूलमथे भवतिच त्रिकपंचवत्तुष्टये वेरती ॥
 नियतेवित्त वाम क्रमेण ॥ पूर्वताद्वेदो भान प्रोषाणि
 केतवक्रं यथा कंदे ॥ भासतः उदयादि गता ॥
 रुदित्रिभुगे कृतमानलाभो नाग्रा भग्राः यष्टाप्रपाषके
 घट्टष्टभे तयकरे थनदेकरे निनेड भुक्त मुक्तो ॥ सौ ॥
 त्रिः वामेवत्तुष्ट रुजपदयो भवेत्तत् काल चेद्रमाः चेद्रवत्
 स्तथाष्टो लैशोभयेवनिता साधयेत् सूर्यमूलस्येष्टकालिके
 मिह केतवक्रं अहिचक्रं यथा वेद्र ज्ञेते यदाकैद्वतदास्ति
 अथाहिचक्रं वक्ष्यामि विप्रोत निश्चिते निथिः भानु ज्ञेते
 द्रव्यप्राप्तयोः रुद्धे रेखाष्टके स्थितो तोवेत्तदा प्राण्ये न ।
 लेख्यतिर्यकचेयेव रेखिकाः संप्रयः स्व स्व भेदितयेजेये
 स्थानहारमुखे वक्र मष्टो ॥ नास्तिकविहिपय्ये स्थिते
 विष्णुतिकाष्टकेतत्रोसाप्ति नलभ्यते द्रव्ये चेदे कुर्याद्वा
 याम्यक्षकृतिका मवभापते ॥ न्विते पुष्टवेदे भवेन्मुद्राहीति
 उत्तराफल्गुनी लेख्या पूर्व ॥ चेदेऽत्यको निथिः हेमतारेच
 गङ्गा भसप्तके अहिचक्रो ॥ ताम्बारेत्वे कोस्यतथा त्रय ॥
 ॥ जयादहं यातभे ज्ञात्तसर्वभे नाग चेदे विज्ञानीयाज्ञास्करादि
 पुष्टहस्ते समालो ॥ गृहेचिते मित्रैर्मित्रे भवेत् ।
 द्वितीयो पङ्क्ति मास्थिते ॥ द्रव्यमूल्येष्ट विवर्जिते हेम

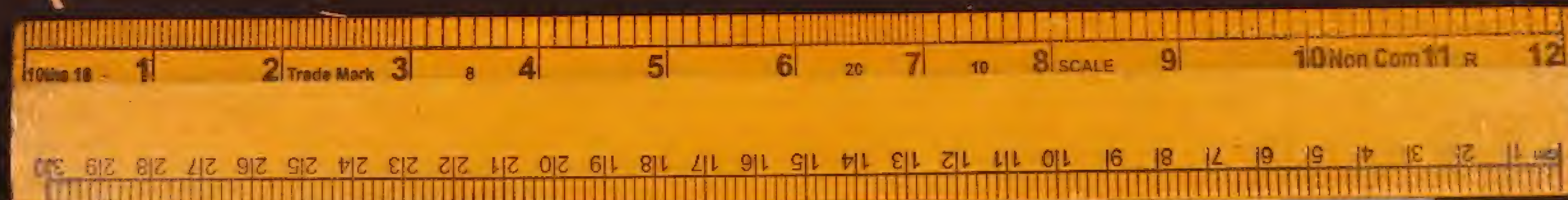


तां च तां च पाषाणं मृत्तया राशि क्रमो लेख्यो रितः पूर्ण इति
 यस्मै सूर्यादि गृहं वेदे द्रव्यं द्विधारीकं रित्ता तवेद्यात्रा ॥
 भोऽं प्रजायते भुक्त राशे पाः पूर्ण पूर्ण शुभावहा अथ
 मानेन भूमाने परिकल्पयेत् कोटचक्रं अथातः सप्रवक्ष्यामि
 नीचे द्विजे परीते जलसंस्थो कोटचक्रमिहाष्टधा स्तोकोऽष्टः
 भवेत्त्रिधः स्तोत्रस्थे तद्गदये कुरुते यत्र भूति सैन्यपराजये
 नवीशक क्रमेण च परमो ॥ प्रथमो मृत्तयः कोटो द्वितीयो
 भवेत्तुगे भित्तिस्थ मृत्तसेकमं जलकोटकः तृतीयो ग्रामः ॥
 अथिहिते भवेद्द्रव्यं यत्र चेदो कोटश्च चतुर्थस्तत्र गह्वरः ॥
 ग्रहान्वितः कुलाकुचकं ॥ येन मो गिरिकोटश्च यष्टः कोटश्च
 यथा द्वितीयादशमी यष्टी कुला ग्रामः सप्तमो चक्र भूमिष्टो
 कुलमुदाहृतं विषमाश्चाकुलाः विषमाश्च स्तथाष्टमः मृत्तये
 सर्वाष्टोपाश्च तिथयः कुलाः साययेत केडिं जलस्थे वेध
 विष्टेदो गुरुः सौरिश्च तारो मोक्षणे ग्रामडर्गऽग्निदाहे च
 ऽत्राकुला मताः भोमशुक्रौ प्रवेशो गह्वरे तथा पूर्वतैस्थान
 कुलाद्यो च बुधवारः कुलाकुतः भेदे च भूतले ग्रामो रणे ॥
 वरुणादौ ऽभिजिन्मूलकुलाक वक्रस्थे कवियो गेव विषमे स्थानि
 ल मुदाहृतं कुलानि समीपे पायिनो अति उर्गे कालकर्णे
 निशेषभान्यऽकुलानि वीतिथौ
 तां च न चत्रे अकुले पायिनो वक्रावर्तश्च दिगने तलावर्तश्च
 जयः कुलाद्यो स्थायिनो नूने यस्याद्यो यत्तभेदश्च शार्वरः ॥
 सैयिश्चैव कुलाकुले अथ यत्तत्रामाष्टकं जेये वर्गीष्टक
 कुंभवकं कुंभाकारं लिखेत्तुके क्रमेण च यस्य वर्गस्य ये भक्ष्या
 तिथ्येला प्रभेदि ते क्रमादृष्टे वज्रास्तत्रा नागराः योजयेत्
 मयो लेख्य मेके कोतः मे ॥ तेन वर्गीण तद्गती स्तस्य भेदाः
 क्रमात् भानुभानि लिखितत्र अगुरुऽः क मार्जरीश्च सिंह
 रितः पूर्ण इति क्रमात् एवं सुनीसतः त सूर्यश्च यथावत्

यगजः शशजः सतः दुर्गवर्गस्य मेत्राये वासवादि के श्रीणि ॥
 ये भक्ष्या वर्गनाम स्थिता नराः श्रीणि प्रवेशेव भाति द्वादशा
 तद्गती तैरणा त्याज्या नकर्तव्या निर्गमि कृत्तिकादि रयेन्यासः
 गदाधिपाः अर्वागीतयेवमस्थाने सवोधये प्रदर्शितः दुर्गभाह
 विडिभे गजजयतेऽवर्गायष्टके गणने वात्र यहेवी चेततः फले
 जेये पूर्वीयष्ट दिशो क्रमात् ॥ चतुस्ते तथा वृत्ते त्रिकोणे
 कोटचक्रं लिखेत्तुदो चतुस्ते वृत्तदीर्घकं चर्कचंद्रवर्तले च
 त्रिनादिकं कृत्तिकादीनिथिष्टा गोस्तने थनुराकृति चतुस्ते
 निताभिजितिन्यसदुयः वरिहः यथान्यासो भूमि भाग ॥
 कोटे तथा मध्ये कोटे मध्ये क्रमेण च प्रवेशो निर्गमे स्तमे
 वहिर्वहिः प्रवेशो निर्गमस्तत्र तथा वृत्तादि सप्तके दुर्ग ॥
 ज्ञातव्यः सारवेदिभिः वहि भित्तिविभागेन दातव्यथिष्ट
 द्वादशाभान्यत्र प्राकारोत्तारकाष्ट मेडले वास्तु भेदव ॥
 केडुर्गमध्ये तथा चाष्टो मध्ये यत्रस्थाः कूरुविचराः तत्रस्थाने
 स्तभवतुष्टये कृत्तिका ॥ कुरुते यत्ते हस्तिदुर्गे ससैनिके
 पुष्पसैयश्च मचा स्ताति ऊर्द्धदृष्टी च भोमार्को केकरो
 विशाखभेऽनुराधा ऽभिजि। बुधभार्गीवो समदृष्टी च जीवेद
 द्विसुर्थनिश्चि यामा वहिः प्रस्था शानिराहृतयो दृष्टो नदीत्रये
 पुनर्वसु भागे चित्रा ज्येष्ठा वहिर्मध्ये गर्भनामादिलिख्यते
 तथोत्तराः शतभेवती चैव कालपद्मादृशक्रिभ्यः पराक्रमे
 प्राकारोत्तारकाष्टके मृगशैरो ॥ विवक्षया यात्रभे कालनाडीस्य
 तराहस्ते मूलमाषाढ पूर्वके मृत्युर्मध्यपदे स्थितौ र्थी ज्यो
 पूर्वीतरा तथा भाद्रा मध्ये ॥ यतापाश्च रोदनाद्यो पुरयुहः
 ऋक्षाष्टके विडुः पूर्व रोदेयमे कुरागभे पुरे हेति प्राकारो विडि
 हस्ते पूर्वीयाद्यावत्तारुणोत्तरे कारकाः वहिस्था विष्टके सैन्यो
 चोत्तरे भाद्रमे ततः स्तमे ॥ भेगादा नात्र सैपायः कुरागभे
 चतुष्टये कृत्तिका घे मचा घे च ॥ शुभावाह्यं गृह्यते निश्चिते पुरे

सौम्यामध्येवहिः कूरा मध्ये वाह्याभ्यंतराः कूराः प्राकारे
 उर्गमयते कूराचतुष्टये मध्ये शोभनग्रहाः रिपु द्वये त्रये
 प्राकारे सौम्य विचराः ॥ याति विना पुद्गेन निश्चिते ॥
 भेदाङ्गे भवेदुर्गो विना पुद्गेन प्राकारस्था ग्रहाः कूरा वस्त्रिभ्यो
 गृह्यते प्राकारे सौम्यताः शुभाः स्थिताः समपुद्गे भवेत्तत्र
 कूरा मध्ये सौम्य ग्रहा यदि विडिपातो दिने दिने सौम्याः
 उर्गभेग समुत्पन्ने भेगमायति कूरा लया वाह्यो प्राकारमध्य
 वेष्टकः मध्यनाडीस्थिताः सौम्याः वाह्याः एकस्या यत्र कुर्वति
 कूरा वहिःवस्थिताः सैन्यावर्ती सेशा मस्तत्र दारुणा गजाम्भय
 वहिः प्राज्ञा विना पुद्गेन जायते भूपाताः सामेता मेडलेचराः
 प्राकारे पुर मध्येच कूरा ॥ कुर्वति च भदा पुद्गेन योरीय
 व्यवस्थिताः सौम्या वाह्यतदा सैन्ययोः विचार्य कुरुते पुद्गे
 उर्गमयते नापि स्थिति सौम्य कोटवक्रं स्वरोदयी प्रवेशाधि
 मध्येच कोटव वाह्यपापग्रहा गेचदे जीव यत्तत्संस्थिते
 यदि देवैर्ब्रह्मादिभिः कोटो निष्पीये कविशो उर्गकर्तव्यं
 गृह्यते न कदाचन प्राकारवाह्य वेष्टकैर्नृपैः कर्तव्यं कविपुद्गे
 गाः कूराः सौम्या मध्य गता यदि रात्रौ सप्त वहिर्जने प्रवेश ॥
 पुद्गे प्रकार विडिश्च पुद्गेन निर्गमावृत्तौ सैन्योरुभयोरीय
 जायते स्तभोतरातायस्य ग्रहाः कवौ कोटजयो पुद्गे विपरीते
 सौम्याः शुभान्विताः भवेयु यगजयः विहाय प्रकृते चो
 लस्य कोटस्य ननाशो विद्यते वक्रं गच्छति चेद्गुरुः तदा प्राप्ति
 क्वचित् स्तभोतरा गत्य सप्तारि भेगः स्यात् रुद्धयोः पूर्व ॥
 राह्म शनिश्चराः भूमिपुत्रश्च सैन्ययोः भोमेच वक्रिते ॥
 तस्या पुनाशः कोटस्य निश्चिते भेगो भवेत् दक्षिणातः प्रच
 सौम्या वाह्य तया कोटे मध्ये भवेत् पश्चिमतो भेगो भार्गवे
 कूरा ग्रहाः स्थिताः स्वये उर्गो वक्रगामिनि पुद्गे वक्रगतौ च
 प्रयच्छति वेष्टकाय गतिधियाः भेगश्चोत्तरतो भवेत् यदि तत्र

स्थितौ स्यातो न जातर्क शनैश्चो सुविधातु कोट भेदने सम ॥
 कूरावज्जी प्रवेशार्कं पुर मध्ये ॥ दृष्ट्या गुरुश्चन्द्रः पश्यतः सर्वतः
 स्थितौ यदा तदा कोट विनाशाय सदा तिर्यकस्थितौ पुथुशुक्रौ
 कोटस्था वाह्य भूयतेः प्रवेश फलदो नात्र सेशायः ऊर्ध्वदृष्टिग्रे
 वाह्यो कूरा वक्रं स्वसेन्य विप्रहः कुर्यात् दिगनी येत्र वाहने समेव
 उर्भिन्ते स्युभेगो च वहिः सैन्यस्य साधयेत् विडिं भूपात मध्ये
 जायते निर्गमते वहिः स्वचक्रो मुले कोटभे मुत्त पुद्गे ॥
 वक्रं करोति चेत् प्राकारस्य ॥ राहो यदि गलादिके कोटश्च
 भवेद्देगः प्राकारस्थे पुरस्य च भज्यते लिपे पूर्वोक्त विधिना
 पुरभे निर्गमे वक्राः कथंचित् विरात् उर्गमध्यगते सूर्ये
 कूरा विचराः उर्गो नृत्ता तदा जलशोषः प्रजायते वेदभेगः
 काले उर्गस्थः प्रयत्नायेत यथा कुजे दाहो बुधे बुद्धि वलानराः
 कूरा लया सौम्यैः फले शास्त्रे वाक्यतो उर्गमध्यस्थे सभिन्ते
 विपर्ययात् मित्रे मित्रे प्रचुरे जने च लोचितानराः शुक्रे
 विजानीयात् कोटवक्रं न सेश स्युर्गो गोशने चोरो राहो मध्य
 यः उर्गसैन्ये तथेवाज्ञे प्राकारे गते उर्गो भेगा भेदा महद्भये
 मध्यभागो नीचस्य वेष्टके केतो मध्यगते तत्र विषादः
 सैन्ये जातये स्ववेदिभिः ॥ स्याद्गताधिये सौरिश्च वाक्यते
 कोटे कोटाधिये नीचो विज्रदौ श्रेव भवेतो दिशि संस्थितौ
 भोमभास्को समस्थोच पुरा यस्या तथा सकोटस्त भज्यते
 सर्वे उच्चस्थो निष्फलोच तो नात्र सेशायः इत्ये वोक्तं ॥
 प्राकारे वेष्टके हेति उच्चस्थो फले मध्ये पवे वाह्यगते ग्रहे
 राह्म सूर्यजौ प्राकारस्थो वहिः उपग्रह समायोगादप्ये प्राण
 सैन्ये नीचस्थो तो च निष्फलो सेशायः अकारादि स्वराः येच
 सितेर्क पुत्रे तयो गुरावत्त ॥ पूर्वोक्तादि चतसृषो मथ्यताः सच
 सितेः पितृ वक्रिता ॥ मालाख्या अतस्याः खेदि ॥
 नैव शाक्ताः ॥ कारकाः ॥

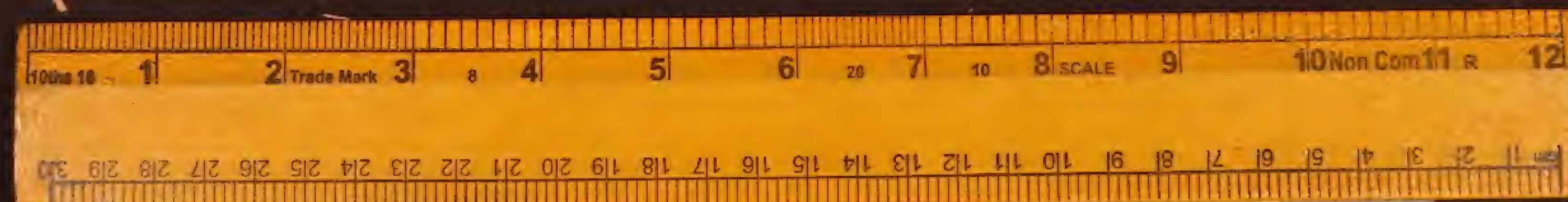


चक्रक ८५० ६३० चक्रप

उर्गनाम्नः स्वरो यस्य गालो वस्तु चक्रगजः ॐ चक्रमर्दहृत्तः इति
 सितोपिवा तद्दिने प्रारभेत ॥ राजनिर्घटः ॥
 मुद्दे उर्गं स्थिति नान्यथा ॥ चक्रगेः ॐ वर्तुलाकारोपथा
 इति कोटचक्रं इति तमयामृतं गालवालिका इति गालवालिका
 चक्रोत्तराणि तत्र छेदे ॥ इति च भाषा इति चतुराश्वार्थ
 द्रष्टव्यानि ॥ हेमचन्द्रः ॥
 चक्रः ॐ चक्रवाकपक्षी इत्यमरः चक्रगच्छः ॐ अशोकहृत्तः
 चक्रकः त्रि तर्कविशेषः तस्य इति प्राह चन्द्रिका ॥
 लक्षणं यथा स्थापेक्षणी या चक्रजीवकः ॐ कुंभकारः इति
 पेक्षिते सापेक्षितत्वं निर्वेधनं हेमचन्द्रः ॥
 प्रसंगेन अपेक्षितं ज्ञातौ ॥ चक्रदेष्टुः ॐ मूकरः इति
 उत्पत्तौ स्थितौ च शास्त्रात्तत्राद्य राजनिर्घटः ॥
 यथा एतद्दृष्टं ज्ञानं यद्येतद् ॥ चक्रदेती स्त्री देती हृत्तः इति
 चटज्ञानजन्यं ज्ञानजन्यज्ञान राजनिर्घटः ॥
 जन्यस्यात् तदा एतद्दृष्टं ज्ञानं राजनिर्घटः ॥
 न्यज्ञानजन्यज्ञानभिन्ने स्यात् चक्रधरः ॐ विस्तुः सूर्यः ॥
 द्वितीया यथा चटोऽयं यथे ॥ ग्रामजालिनि त्रि इति मेदिनी
 तच्चटजन्यजन्यः स्यात्तदा चक्रनखः ॐ व्याघ्रनखनामं
 एतद्दृष्टजन्यजन्यभिन्नः स्यात् यद्वयं इति राजनिर्घटः ॥
 तृतीया यथा चटोऽयं यद्येतद्दृष्टं चक्रनामानं ॐ मात्तिकभानुः इति
 हति हतिः स्यात् तथालेनोय हेमचन्द्रः ॥
 लभेत इति इति तर्कं शास्त्रं चक्रनायकः ॐ व्याघ्रनखः इति
 चक्रकारकं स्त्री व्याघ्रनख राजनिर्घटः
 नामार्थ इत्यमरः ॥ चक्रयस्मादः ॐ चक्रमर्दहृत्तः
 चक्रकृत्या स्त्री चित्रयणीया इति प्राह रत्ना वली
 कृत्या इति भाषा इति चक्रपरिव्याधः ॐ ॥
 प्राह चन्द्रिका ॥ आरग्वथ हृत्तः ॥

वक्रम ८५१ ८५१ वक्रव

इतिवैयकं ॥
 वक्रयणी स्त्री वक्रकुल्यालता
 प्रावैद्रिका ॥
 वक्रयाणिः पुं विसृज्यमः
 वक्रपादः पुं रथः हस्ती ॥
 इत्यजयपालः ॥ (का
 वक्रपुष्करिणी स्त्रीमणिकर्णा
 काशीतेऽं ॥
 वक्रफले स्त्री अस्त्रविशेषः
 पर्यायः अद्वेने २ इति ॥
 त्रिकोडशेषः ॥
 वक्रबोधवः पुं सूर्यः इति
 हेमचंद्रः ॥
 वक्रभूत पुं विसृज्यः इति हेमचंद्रः
 वक्रभेदिनी स्त्री रात्रिः इति
 त्रिकोडशेषः ॥
 वक्रमेडली पुं अजगारसर्पः
 इति हेम चंद्रः ॥ (कुंदिया
 वक्रमर्हः पुं लयविशेषः वा
 इति भाषा तत्पर्यायः यशजः
 २ अशजः ३ यजात्याः ४ भेषह
 यः ५ यउहस्ती ६ यवर्तकः ७
 वक्रगजः ८ वक्राक्षः ९ पुत्राडः १० विमर्हकः ११ दृष्टः
 १२ तर्हटः १३ वक्राक्षः १४ वक्रवर्तिनी स्त्री जनीनामगेथद्वये
 सुकनाशतः १५ दृष्टवीजः १६ इत्यमरः अलक्तकः ॥

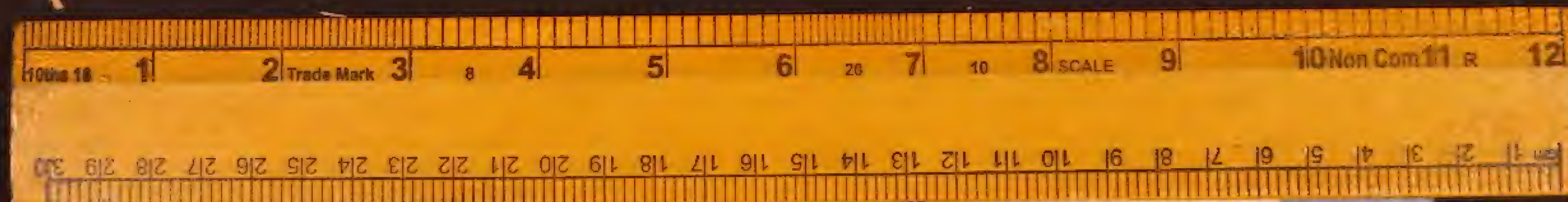


इति राजनिर्घटः ॥

वात्मारूप भरो हस्त इति
प्रीभागवते ॥ (परिणते
वक्रवर्ती पुं समुद्रपारितायाः वक्रवाले स्त्री मेऽलाकोरेण
सर्वभूमीश्वरः तत्पर्यायः ॥ समूहमात्रे मेऽलाकोरेण दिक्
सर्वभूमिः २ इत्यमरः ॥ समूहः इति माधवी इति
वाल्के इति राजनिर्घटः ॥ भूतः तत्पर्यायः मेऽले ॥
वक्रवाकः पुं स्त्रीपतिविशेषः इत्यमरः ॥ (वैतः
चक्राचकि इति भाषातत्पर्यायः वक्रवालः पुं लोकात् लोकप
कोकः २ वक्रः १ श्यागद्वय
नामकः ४ इत्यमरः भूषिमा इत्यमरः ॥ (यने
५ देववारी ६ सहायः ७ कीतः ८ वक्रहृदिः स्त्री यत्र हृदि रूपे
कामी ९ रात्रिविसेषगामी १० दातमशक्तोऽयमर्णः सह हि
गमावत्ताजायमः ११ कामुकः कमिदे दास्यामीति स्त्रीकरीति
१२ अस्ममांसगुणः लघुत्वे ॥ तत्र यावद्दिः सा सदेसद इति
स्त्रियत्वे वलप्रदत्ते च इति ॥ भाषा यथा वदेरपि पुनर्हृदि
राजनिर्घटः ॥
वक्रवाटः पुं क्रियाशब्दः पर्येतः वक्रव्यूहः पुं मुहूर्था मेऽलाकोरेण
शिखातरुः इति मेदिनी वक्रवाटः सैन्यचक्रा इति द्रोणपर्ववक्र
स्त्री वक्रवाले इत्यमरीकायां स्त्री काकते श्री चेतगेजा इति
भूतः पर्यतविशेषः पुं इति राजनिर्घटः वक्रप्रेणी स्त्री
मेदिनी वक्रवातः पुं भूमिवातः वृण अजभृगीवृत्तः इति त्रिमाला
वातास इति भाषातत्पर्यायः वक्रसेजे स्त्री वेगे इति हेमचंद्रः
वात्पा २ यथादेवो नाम्ना ॥ वक्रसेवाः पुं बहुभेदः तत
तूर्णवर्तः कंसभृत्यः प्रवेदिनः पर्यायः हेरेवः २ हेरुकः १
वक्रवात स्वरूप राजहारासीन देवः ४ वक्रकपाली १ निभुमी ६
मर्भके तूर्णवर्तः शोतरीयो ॥ प्राशिपोलः ७ वज्ररीकः ८

इति त्रिकोऽशेषः ॥

(शुंगी राजनिर्घटः ॥
वक्रा स्त्री नागरमुलाकर्कट वक्रिः पुं कर्ता इति मुग्धबोधे
इति राजनिर्घटः ॥ (ह वक्रिका स्त्री जान इति ॥
वक्राकी स्त्री हेस्ती हेस्ती इति राजनिर्घटः ॥
रत्नावली वक्राकी च पादः ॥ वक्रा पुं विसृः ग्रामजालिकः
वक्रोगः पुं स्त्री हेसः इत्यमरः वक्रवाकः कुलालः सपः
चक्रमंगमणेति व्युत्पत्त्यायो सचकः इति विश्वमेदिन्यो
ऽपि ॥ अजः तैलिकभेदः इति ॥
वक्रोगा स्त्री सदृशनालता इति शाह रत्नावली वक्रवर्ती इति
रत्न माला ॥ हेमचंद्रः वक्रमर्दः तिनिशः
वक्रागी स्त्री कटोहिणी इति बालनावः काकः खरः इति
मेदिनी हेस्ती इति शाह रत्नावली राजनिर्घटः वक्रविशिष्टेति
हिलमोचिका ॥ इति वक्रागान पुं स्त्री गद्गद् इत्यमरः
त्रिकोऽशेषः ॥ मेजिष्ठावृषणं राजविशेषः इति सिद्धोत ॥
इति राजनिर्घटः कर्कटशुंगी कौमुदी ॥
इति रत्न माला ॥ वक्रः पुं कर्ता इति सिद्धोत
वक्राटः पुं विषयैयः धूर्तः कौमुद्या मुणादि वृत्तिः ॥
दीनारः इति मेदिनी ॥ वक्राश्वरी स्त्री जिना नो विद्यादेवी
वक्राणः त्रिकुतवानकर्मवाच्य विशेषः इति हेमचंद्रः
भाववाच्य स्त्री कृते इति वचनचातने इति कविकल्पद्रुमः
मुग्धबोधयाकरणे तद्दीकाव वेकुरे स्त्री यानमात्रं तत्पर्यायः
वक्राथवासी पुं नागरेगवृत्तः थोरणे २ इति त्रिकोऽशेषः
इति त्रिकोऽशेषः ॥ वेकुरः पुं रथः वृत्तः इति
वक्रावर्तः पुं धूर्तः इति मेदिनी ॥
हेमचंद्रः ॥ वेक्रमणे स्त्री पुनः पुनर्भरणे
वक्राहः पुं वक्रमर्दः इति अतिशय भ्रमणे इति व्याकरणे



चैवल

ਪੰਨਾ ੪੦੪ ਚੋਬੁ:

अनतिदेहपीडाकारक वेङ्ग वयले ॥ वडले २२ इति
मनस्यगुणाः आशुर्वलामेधाग्री तट्टीका वायो पुं इति मेदिनी ।
द्रियशुद्धिकारित्वे सद्योपानद्रहित चेवला स्त्री लङ्गीः विद्युत इति
पादवेङ्गमण्यगुणाः अनागेत्येव मेदिनी पिप्पली इति ॥
अनाशुष्यत्वे इन्द्रियदृष्टिनाशिते प्राद्वेदिका ॥
व इति राज वल्लभः ॥ चेवा स्त्री नलनिर्मिता चोव इति
वेगः त्रिशेभनः दत्तः इति भाषातणनिर्मित पुरुषः इति
मेदिनी ॥ मेदिनी ॥
वचेङ्ग स्त्री फललताविशेषः चेवुः पुं गोनाडीवः सतनाडीव
विविद्र इति भाषातण्यर्थायः ॥ शाकः परे ३ दत्तः इति ॥
वेषमकूलः २ चेतगजी ३ वृहत मेदिनीसूराः इति शब्दरत्नावली
फलः ४ अस्यागुणाः पटोला रक्ते ३ दत्तवेचु दत्तः इति
गुणात् किंचित्पूतत्वेति शेषात् राजनिर्घटः ॥
प्रेषणोहितत्वेव इति मदन चेवुः स्त्री पत्तिणामोष्ठः पाथिर
विनादः ॥ ठोङ्ग इति भाषा तण्यर्थायः ॥
चेवरी स्त्री पुं भ्रमरी यथा ॥ जोटिः २ इत्यमरः चेवुः ३
करीवरी भरीति चेद्विष्टो ॥ जोटि ४ चेवुका ५ इति
सरीसृपेति को स्थिरी वरी शाब्दरत्नावली स्यादिका ६ इति
करीति चेन्न चेवुरीति चेवरी हेमचन्द्रः पत्रप्राकविशेषः
इत्युद्भटः ॥ तण्यर्थायः विजला २ चेवुः ३
चेवरीकः पुं भ्रमरः इति कलभी ४ वीरपत्रिका ५ चेवुरः ६
त्रिकोऽशेषः ॥ चेवुयत्रः ७ सप्राकः ८ चेवसंभरः

वेवले त्रि अस्मिन् तत्पर्यायः ५ अस्या गुणाः मधुरत्वे तीक्ष्णत्वे
 वलने २ कंयने १ कं प्रेथवले १ कषायत्वे मल प्रोथनत्वे ॥
 लोले १ वलाचले १ ताले ८ गुल्मी १ विवेधाप्री गृहणी
 पारिप्लवे १ पारिप्लवे १ तमः नाशित्वेव तस्या बीजस्य गुणाः

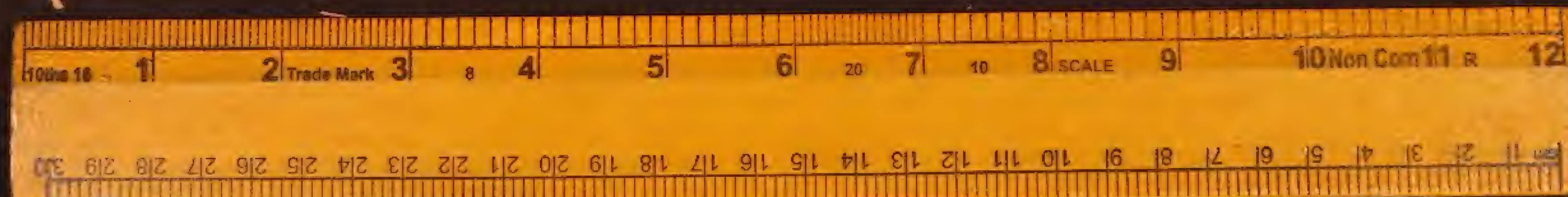
वटक

८५५ ८३५ वङ्गः

कटत्वे उभयत्वे गुल्ममूलोदर
 रोग निषत्तस्येव के श्वर्ज ॥
 कुष्ठनाशित्वेव इति राजनिर्वेदः
 वैवृका स्त्री वैवृका पण्योदः इति
 शादरत्नावली ॥
 वैवृपत्रः पुं वैवृपाकः इति
 राजनिर्वेदः ॥
 वैवृभृत पुं स्त्री पत्नी इति
 त्रिकोऽशेषः ॥
 वैवृमान पुं स्त्री पत्नी इति
 हारावली ॥
 वैवृशः पुं वैवृपाकः इति
 राजनिर्वेदः ॥
 वैवृसूचिः पुं स्त्री कोऽवपत्नी
 पय्यायः सगृहः २ पीततेऽः ३
 इति त्रिकोऽशेषः मरुलः ४
 वैवृसूचिकः ५ इति हेमचंद्रः
 वैवृसूचिकः पुं स्त्री वैवृसूचिप
 त्नी इति हेमचंद्रः ॥
 वैवृः स्त्री वैवृ इति हेमचंद्रः
 चटभेदे इति कविकल्पद्रुमः
 चटकवथे भेदे इति
 कविकल्पद्रुमः ॥
 चटकः पुं स्त्री पत्तिविशेषः
 चट इति भाषा तत्पय्यायः ॥
 कलविकः २ इत्य मरः

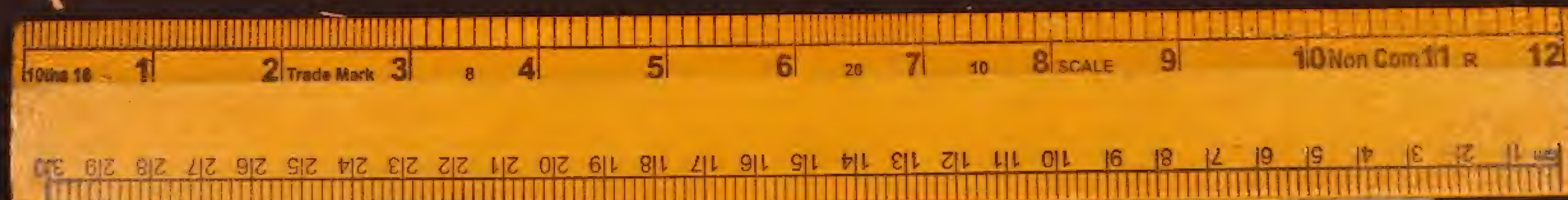
शितसेतिमसोऽणदि वृत्तिः । गौल्यते कषायते श्वेतकफ
 वेचुलः त्रिवेचलः शितहेमवेदः वीर्यकारित्वे च भृष्टस्य ॥
 सेंदः ॥ अण्णादि कोषः ॥ तस्य गुणाः रुच्यते वात ॥
 वदला स्त्री विद्युत शितजराधरः नाशित्वे रक्तदोषकारित्वे ॥
 वदलोतः त्रिवाटलोतः सवेचलः उस्मवीर्यते लघुते सेदशेष
 शितहागवली ॥ (मः) हस्तैव तस्य घृषस्य गुणाः ।
 वः १ ३. रोषे शितकविकल्पदुः मधुरित्वे कषायते कफ वात
 वः १ क रोषे शितकविकल्पदुः विकारश्चासोऽङ्कासकमयीनस
 वण मदीन शितकविकल्पदुः नाशित्वे वलदीपनते च ॥
 वण मिगौ हिसे शित प्रातलजल पान गुणाः चेद्र
 कविकल्पदुः ॥ मरीचिवत शीतलते पित्तरोग
 वण प्राहे शितकविकल्प दुः नाशित्वे पुष्टि प्रदत्ते पाके ।
 वणकः पुं मुनिविशेषः शित नैजगुणते सेतर्पणते मेजुलते
 शहरत्नावली शसवि शेषः मधुरित्वे च शित राजनिर्घटः ॥
 वणवुडकीला शितव भाषा तस्य आर्द्र भृष्टस्य गुणाः ॥
 तस्यर्थायः हरिमेषकः २ वलकारित्वे रोचनते च ॥
 श्वमरः हरिमेषजः १ शित खिन्नस्य तस्य गुणः पित्तकफ
 तट्टीका वणः ४ हरिमेषः ५ नाशित्वे ततस्यः दोषकरः
 सरोथः ६ कसवेचुकः ७ बालभोजः तस्य शाकस्य गुणाः रुच्यते ।
 ८ वाजिभटः ९ केचुकी १० ॥ दुर्जरते कफवातकारित्वे ।
 अस्य गुणाः मधुरित्वे रुच्यते । अस्मत्ते विष्टे भजनकते पित्त
 मेहवोत्पत्तिनाशित्वे ॥ देतशेष नाशित्वे च शित ॥
 दीपनते वणीवलरुच्य ध्यान भाव प्रकाशः ॥
 कारित्वे च आमस्य वणकात्मजः पुं
 तस्य गुणाः ॥ वात्स्यायन मुनि ॥
 शीतलते रुच्यते सेतर्पणते शित हेम चेद्रः ५ (तस्य
 दाहत्वा प्रमरी शेषनाशित्वे वणकात्मके स्त्री वणकलवते

गुणाः अत्यस्तते दीपनते ॥ यथावेडनायिको नीलवणो
 देतद्वर्णते लवणवृत्तते रु योऽशभुजो कणाले खटके ॥
 व्यतेचुलाः जीर्णविवेचनाशि चेदोर्द्वर्णो व धनुर्धनेपाशव
 त्वे च शित भावप्रकाशः ॥ शोभनो शक्ति वामहस्तेन
 वणकात्मवाः स्त्रीतेत्रस्यफल विभूती मुहुरे मूलवत्ते च
 वचणकपत्राणि शिवारि शित ॥ खड्गे चैव तथा कुशे शोचके
 त्वावली वणदुमः पुं तद्रोगोत्तरः शालाकोच दक्षिणेन च विभूती
 शित राजनिर्घटः वणीदुमोपि शित देवीपुराणात्तुर्गोत्सव
 पादः वणपत्री स्त्री रुदेतीवतः पद्धतिः ॥
 राज निर्घटः ॥ वेड रुद्रिका स्त्री विद्याविशेषः
 वणिका स्त्री त्वाविशेषः तत शित शहरत्नावली ॥
 पृथ्वीयः गोडग्या २ सनीला ३ वेडवती स्त्री दुर्गा शित
 सेत्रजा ४ हिमा ५ अस्या गुणाः ॥ शहरत्ना वली अष्टनायिकोत्तरीत
 वीजेर्ह्येते वलते अतिमधुरते च नायिकाविशेषः अस्या ध्याने
 तृणोः पशुहितते शित यथावेडवती भूस्वर्णीयोऽश
 राज निर्घटः ॥ (स्त्री) भुजामित्यादि शेषे वेडनायिका
 वेड स्त्री तीक्ष्ण शित शहरत्नाव ध्यानवत शित देवीपुराणात्तु
 वेडः पुं तित्तिडीवतः समकिकः दुर्गोत्सव पद्धतिः ॥ (यिका
 देवविशेषः शित मेदिनी ॥ वेड स्त्री अष्टनायिकोत्तरीतना
 वेडः त्रि अत्यंतकोपनः ॥ विशेषः अस्या ध्याने यथा ॥
 श्वमरः तीक्ष्णताविशेषः शित वेडोऽमुक्तवर्णो योऽशभुजा
 शहरत्नावली ॥ मित्यादि शेषे वेडनायिका
 वेडता स्त्री अयता शित हेमवेद्रः ध्यानवत शित देवीपुराणात्तु
 वेडनायिका स्त्री दुर्गा शित । दुर्गोत्सव पद्धतिः जिनानी ॥
 शहरत्नावली अष्टनायिकोत्तरी पासन देवता विशेषः शित
 तनायिकाविशेषः तस्या ध्याने हेमवेद्रः चारनाम गेधद्वय ॥



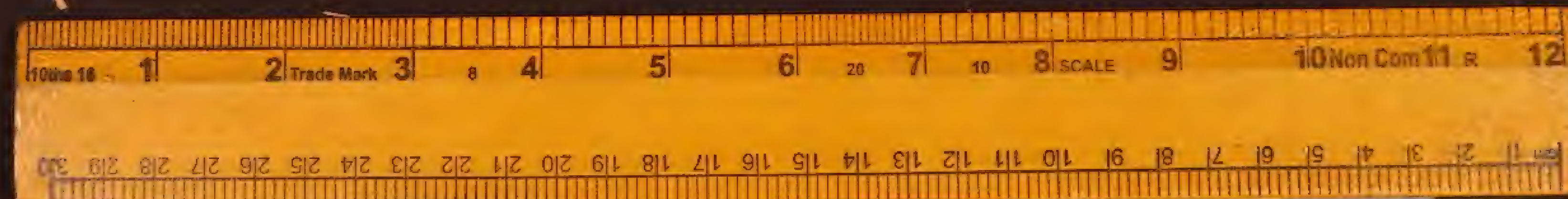
इत्यमरः चोखपुष्पीति मेदिनी वेङ्गलदर्शिनो राम सय यव
 लिङ्गिनीलता कपिककुः आउ उराकृतिः नील पीतो वरयो
 कलि मेतद्वीति राजनिर्घटः ॥ कौवः कृतोत्तरः सैरव्यताम
 नदीविशेषः इति शहरावली चोखलः कगलो हरिपिगलः
 वेङ्गोष्ः ॐ सूर्यः यथा ऊत्तवर्मा निवासी च लोहाभा
 वेङ्गोष्णिशिकाकणायुयते भूषितः इति रामायणे ॥
 वेङ्गोऽय मुञ्जेभते इति श्मशानवेङ्गलस्थनिवासकमीदि
 महानाटकं ॥ यथावेङ्गल मुयवानोतुवदि
 वेङ्गतः ॐ कवीरः इत्यमरः ॥ ग्रामात् प्रतिश्रुयः अयपात्रास
 वेङ्गतकं ज्ञी अर्होरुकरसीण कर्तव्याथन मेघोच्च गदैभ
 मर्होरु यथैते वासः इत्यमरः वासोसिधृतचेला निभित्रभोऽपु
 पुंस्कोऽवोयालित धृतात् भोजने कासीयस मलेकाः
 पुलिगा ५पि ॥ योत्रज्याच नित्यशः नतैः
 वेङ्गलः ॐ वर्णसंकरजातिविशेषः समय मन्त्रिकेत पुरुषो धर्म
 वेङ्गल इति भाषासतज्ञासणी माचान् चवहारोमियस्तेवो
 गर्भभूदोऽत जातः इति विवाहः सदृशोः सदृशत्र मेघो
 पगारायदृतिः नत्यव्यायः ॥ यथाधीने देयेस्याद्भिन्नभाजने
 ज्ञवः ३ मातेराः ४ दिवाकीर्तिः ५ रात्रौ नविचोऽयः स्तथा मेघो
 जनेगमः ६ निषादः ७ मयवः ८ नगोऽपुच दिवाचोऽपुकायोर्ध
 अंतवासी ९ वेङ्गलः १० पुकसः विद्विता राजशासनं अतोथवे
 ११ इत्यमरः जलैगमः १२ ॥ शवैवेव निहोऽय रिति स्थितिः
 निषादः १३ मयक १४ पुकशः १५ वर्णाश्च हत्यः सतते यथाशासं
 पुकशः १६ तट्टीका ॥ नृपाज्ञया अथवा सोसिधृष्टीयुः
 निष्कः १७ इति त्रिकोऽशेषः ॥ प्राय्याश्चाभरणानि च इति मनुः
 तस्याकृतिर्यथा अथ रात्रौ ॥ कूरकम्मी इति सैत्तिमसो ॥
 अतीतायां तस्या राजावभूवह ॥ अणादि वृत्तिः ॥

वेङ्गलकंदः ॐ कंदवि शवः जयेत सप्त शती यश्चातक्रम
 तस्य गुणाः मधुरास्ते कफ यथाशोदितः अर्गले इति
 पितासदोष विषभूतादि शेष हेतुकीलकं फलदेतथा कवर्त
 नाशितोऽसायनतेचतस्यभेदाः ॥ तथेन्नित्ये वेङ्गिकात्रितये तथा
 एकयत्रः द्वियत्रः त्रियत्रः चतुष्पत्रः इति तत्रे अपि च नारायणे
 पंचयत्रः इति राजनिर्घटः ॥ नमस्कृत्य नोऽवेव नरोत्तमे
 वेङ्गलवल्गुकी सीवेङ्गलवीणा देवी सारस्वती व्यासे ततो जय
 इत्यमरः अस्याः यथीयः केङ्गल मुदीयेत आदोचप्रणवे जज्ञा
 वीणा प्राहे द्रष्टव्यः ॥ स्तोत्रे वासे हितो पठेत ॥
 वेङ्गलिका सीवेङ्गलवल्गुकी अत्रेच प्रणवे दद्यादित्युवाचादि
 उमातयथी भेदः इति पूरुषः सर्वत्रयादेविज्ञेयो ॥
 मेदिनीकः हेम वेङ्गो ॥ सन्यथाविफले भवेत्तमुदेना
 वेङ्गिः सीवेङ्गी इत्यमरटीकायोः ॥ अविज्ञेन पठितव्यं प्रयत्नतः
 भवतः ॥ नकाय्यासक्तमनसा कार्यं स्तोत्रस्य
 वेङ्गिका सी उर्गा इत्यमरः ॥ वाचने आथोऽस्यापयित्वात्
 वेङ्गिलः ॐ रुद्रः नापितः ॥ पुस्तके वाचयेत् सधीः हस्त
 वालुकं इति हेम वेङ्गः ॥ सेस्यायनादेव यस्यादल्पफलं
 वेङ्गिला सी नदीभेदः इत्युणादि लभेत सयेव लिखितं यत् ।
 कोयः ॥ कृतिना लिखितं न यत्
 वेङ्गी सी उर्गा हिंसाकोय ना ॥ अद्याखणोन लिखितं तच्चापि
 इति मेदिनी अस्या रूपोतराणि विफले भवेत्त ऊपि कुंदादिकं
 वेङ्गिः वेङ्ग वेङ्गिका इत्यमरः ॥ नस्यपठेत स्तोत्रे विचक्षणाः
 टीकायो भवतः मार्कंडेय ॥ स्तोत्रेन दृश्यते यत्र प्रणवस्यास
 पुराणोक्तदेवीमाहात्म्यं तस्य माचोत्त संकल्पिते स्तोत्रपादे
 पारक्रमोयथा अर्गले कील सेव्यो कृतापठेत सधीः अथाये
 केचादो यदित्याकववे पठेत ॥ प्रायविमेन्नतुमथेकराचन ॥



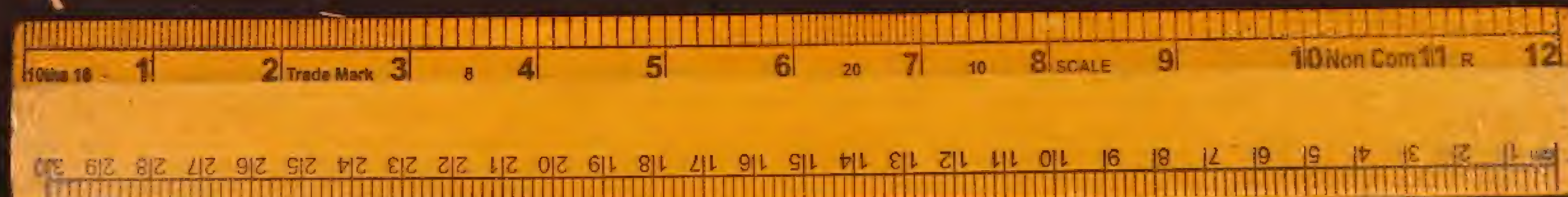
कृतेविगमे मध्येतथायादि । ग्रहोपशोभे कर्तव्यं येन ॥
 यदेतः ब्राह्मणे वाचकं विद्या वरानने महाभये समुत्पन्ने ॥
 हान्य वीज मादरात क्रतुना सन्नाहने समुत्पन्ने नवाह्या
 वनजाज्ञानवाचकात्रकैरेत भवेच्छात्रिजीयेयफलैलेभे
 देवाहीमयतः कृताब्राह्मणानो राजवप्रायभूत्येवरुदा हने
 विशेषतः ज्यैष्ठ्ये विधिले । मुदीयेत अकाह्य काम्या ॥
 कुर्यादाचकः कुरुनेदन पुन सिद्धिर्वैरहा निश्च जायते ॥
 र्धभीततत सृत्रे नमुक्ताभारयेत मन्वाह्याविपुर्वप्रस्तथास्वीवप्रा
 कचित् विस्पष्टमदुते शोते ॥ मिथ्यातसोख्यं येवदशहस्य
 स्पष्टातर पदेतथा कलस्व ॥ श्रियमाप्नोतिमानवः कलाह्या
 समापुक्तं स भाव समन्विते । पुत्रपौत्रयन भान्या गमे ॥
 बुध्यमानः सदर्थं वेपथार्थं ॥ विदुः राज्ञो भीतिविमोक्षाय ॥
 कृत्स्नशान्यब्राह्मणादिषु सर्वेषु वैराग्याद्वाटनायव कुर्यात् ॥
 यथार्थं चार्थयेत्त्रय यदेववाचये सप्रदशाहनेतथाष्टादशकैश्चि
 द्वेयन सविप्रो व्यास उच्यते ॥ महाव्रण विमोक्षाय त्रिंशद्वृत्ति
 सप्तसप्तसमापुक्तं कालेकाले पठेत् सधीः येवविंशवर्तेनात्
 विष्णोस्यते प्रदक्षीयन् रत्नान् ॥ भवेद्वैय विमोक्षणे संकटे ॥
 सवीन वाचयेहाचको नृप । समनुप्राप्तेडिक्कित सामयेतथा
 तस्य फले यथा वेरी पाठ ॥ जातिध्वंसे कुलोद्धेदे आयुषो
 फले देवि मृणुय गदतो मम नाश आगते वैरिहृदो व्याधि ॥
 पकाह्यादि पाठानो यथावत् हृदोथननाशे तथा लयेतयेव
 कथायामिते संकल्प पूर्व ॥ त्रिविधोत्पाते तथा चैवाति
 संपूज्यन्यस्योगेषु मन्त्रसकृत् पातके कुर्याद्यत्नात्प्रताहति
 पाठाहलि प्रदानादि सिद्धि । ततः संप्रयतेषु भेषि योहृदिः
 माप्नोति मानवः उपसर्गस्य प्रताहताज्ञाप हृदिस्तथापि
 पूज्यार्थं त्रिंशद्वृत्ते यदेतः ॥ मनसा विंशतिं देविसिद्धे दशे

त्राकृतात् प्रताम्भेयज्ञानो सूर्यस्तत्ते तत्र महालक्ष्म्याथाने
 फलमाप्नोति सवृते सहस्रवर्त यथाभ्यताननानीलभुजासमेत
 नाह्यस्मी राहणेति सयेस्मिन् लनमेउला रक्तमथा रक्तदेहा
 भुक्ता मनोरथान कामान नरो स्थूलजैवारु तालुका विज्ञान
 मोक्षमवाप्नुयात् यथाभ्येयः लेपना कौता सर्वसौभाग्य ॥
 क्रतुराह देवानोचयथा हरिः शालिनीश्रद्धादशभुजापूज्यासा
 स्तवानामपि सर्वेषोत्थासमशती सहस्रभुजा रणे आयुधान्यत्र
 स्तवः श्रुतावहृन्नोक्तैर्न किंचित् ॥ इति दक्षिणाथः कश्चमात
 वरानने वेद्याः प्रताहतापादात् अतमालोच मृषले वाणासि
 सर्वाः सिध्येति सिद्धयः इति कुलिशो गदो चक्रं त्रिशूलं ।
 तिथ्यादितले अथ प्रथम ॥ पार्श्वे शोखेदेव याशकं ॥
 वरितस्यत्र स्वर्णिमहाकालीरेता शक्तिदेवैर्मवाययानयात्रे ।
 गायत्रीकंदो नैदाशक्ती रक्त कमेउले अलेकृत भुजा पते
 दैतिकानीज मयिस्तत्ते तत्र राघुयेः परमेश्वरी स्मर्तव्या ॥
 महाकाल्याथाने यथादशरूप स्तिकात्तादो महिषासमर्दिनी
 दशभुजा दशपादोजन प्रभा, इत्येवाराजसी मूर्तिः सर्वदेव
 विष्णालया राजमानाविशज्जवे मयीमता यो ध्याता मानवा
 मालयासुरदशान देष्टा भा ॥ नित्यं लभेतेप्सित मात्मनः ॥
 भीमरूपा भयंकरी खड्गमूल उतरविरितस्य रुद्रकृषिः सरस्वती
 गदावाणतोमरेव भुषेति भूत देवाता उल्लिख कंदो भीमाशक्ति
 परिचकारुके शीर्षे निष्क्रो भ्रामरीवीजे वायुस्तत्ते तत्र सरे
 तदुधिरे दधौ मधुकैरभयो ॥ स्वत्याथाने यथागौरी देह ॥
 मुद्गेयोयासातामसी शिवा समुत्पन्नाया सत्त्वैकगुणाश्रया
 मध्यम चरितस्य विष्णु ॥ साक्षात् सरस्वती प्रोक्ता ॥
 ऋषिर्महा लक्ष्मी ॥ सुभासा निरुदनी ॥
 अनुष्टुप कंदः ॥ दधौवाष्ट भुजा वालो ॥
 शाकं वरीशक्ति दुर्गा वीजे ॥ मृषले मूल चक्रके ॥



श्रोत्रवेद्यहलेवैवकार्यकेवतः वतः षष्ठि स्त्री वतः अधिकवर्षे
 परे धेयास्तुतिकाला दो चौधदि इतिभाषाकलानास्त्री
 वधेभुभनिभुभयोः इति उपविद्या ऋग्वेदः इतिमेदिनी
 कात्यायनी तत्र ॥ वतः त्रि कार्यक्षमः निगलसः
 वंशीकुसुमः पुं रक्तकवीरुतः तत्पर्यायः दत्तः २ पेसलः ३
 इति राजनिर्घटः ॥ पदः ४ सुधाने ५ उमाः ६
 वः पुं उडरुः इतिशब्दवेदिका इत्यमरः पेशलः ७ पेसलः ८
 वतः यत्र यावे इतिकविकल्पः इति तट्टिका नि पुलाः इति ॥
 वतसः त्रि वतः सख्याविशिष्टः राजनिर्घटः तत्पर्यलक्षणं यथा
 इति व्याकरणे वतः शब्दस्य वाक्येष्टा योग्य समागमः तत्र
 स्त्रीलिंगे बहुवचनोत्तरूपः वचनयोग्य समागमो यथातमो
 पुसिचत्वारः स्त्रीवे वत्तारि जटाले हरिदेतगले काले
 वतः व वतवीर इति व्याकरणे निष्ठाया स्तव निर्गतायाः तदे
 वतः यत्री स्त्री लुद्रपायाणातदी नदीनो निकटे वनानो वटेत
 इति राजनिर्घटः ॥ पणोदारिकः सहायः चेष्टा
 वतः पली स्त्री लुद्रास्त्रिका इति योग्यसमागमो यथाकोते
 राजनिर्घटः ॥ कनकजंजीरे करे कर्मपिकुर्वति
 वतः पला स्त्री नागवला इति अगाः लिखिते भानोविडु मिडु
 राजनिर्घटः ॥ मुखी ददौ इति समेजरी ॥
 वतः पुं पुं भिद्रावृत्तः इति नेत्रगोचरः इति हेमचन्द्रः
 राजनिर्घटः ॥ वतः पुं चक्रगोड हस्तिशला
 वतः शाले स्त्री स्त्री ॥ इति हेमचन्द्रः ॥
 यो यराभि ॥ (३) वतरंगे स्त्री
 मृत्वग्रह वतः यवेवकमिलनवा हस्त्यम्भय पदाति
 इति भाषा इत्यमरः ॥ (३) इति रूपे सैन्ये यथावतुरे गे
 वतः शालके स्त्री वतः शाले हायिवले समहृत प्रसहे मरि
 शब्द शलावली ॥ इति रामायणे अक्षक्री ग ॥

विशेषः चौरविला इति भाषा राजीनृपाकृष्टेषु पदेकाककाष्टे
 यथापुथिष्टि उवाच अष्ट सहस्रानो नोकाकृष्ट प्रकारके
 कोष्टोव याक्रीशतो मेवुहि चातावाते वटी नौका ॥
 तपोधनप्रकर्षणोवमे नाथ वलेहेति पुथिष्टि राजा राजो
 वतः राजी यतो भवेत् व्यास हयश्चापित्यका चातेनिहेतिव
 उवाचः होकोष्टानसमालिख्य अत्यंतस्वलेहेतस्वराजवत्
 प्रदत्तिण क्रमेणत अरुणं मुत्तमे अल्पस्यास्तया पार्थ
 पूर्वतः कृत्वा दत्तिणे हरिते हेतवे वलमुत्तमे नौकायाश्च
 वले पार्थपश्चिमतः पीतवृत्ते तारिपदानि अश्वस्याष्टो यरानि
 पुणमलेवले राजो वामे राजे इत्याधिका मश्वस्य मते राजस्य
 कुर्यात् तस्मादश्च तत्तत्तारि गर्वेण राजाक्रीडति निर्भरे ।
 कुर्यात् कौतेय पुरतो पुडे तस्मात्सर्ववलेदत्ताहेतकौते
 यतिवतस्य कोणे नौका । यकेज्जरे सिंहासने वतः राजी
 द्वितीयेऽश्व स्तुतीये तगराजो यदवस्थानतो भवेत् सर्व सैन्ये
 वसेत् तुरीये च वसेद्वाजावीर्यः गजैर्वीरि रत्नितव्यामहीपतिः
 पुरतः स्थिताः येच केन अन्यद्राजपदे राजा यदाकोतो
 वटी राजा वतः केणवकेजः पुथिष्टि तदा सिंहासने तस्य
 त्रिकेणत चलत्यम्भः पार्थनो भन्यते नृपसत्तम राजाव
 काहयेनत कोष्टमेकविलिख्य नृपतिं हत्वा कुर्यात् सिंहासने
 यत्सर्वतो याति भूपतिः अथपव यदा द्विगुणे वाहयेत पाणमन्य
 वटी याति वलेहेत्युकोणगे धेकगुणे भवेत् द्विगुणे पाणे
 यथेष्टे कुंजरो याति वतः दित दातव्यत्वेन प्राययेत् मित्र
 मही पते ॥ सिंहासने ॥
 तिर्यक तुरंगमो ॥ पार्थ यदा रोहति ॥
 यातिले चयित्वा त्रिकोष्टके भूपतिः तदा सिंहा सनेनाम
 कोणकोष्टद्वये लब्धवजेनौका सर्वं नयति तद्वले यदा
 पुथिष्टि सिंहासने वतः ॥ सिंहासने कर्तुं राजा यष्ट

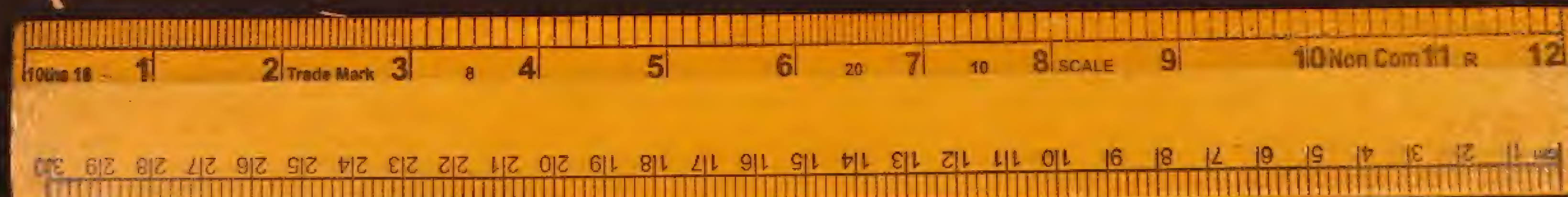


यदाचितः तदा चाते ऽपि त्यक्ता वटिकाते यदाज्ञेत्तवदी
 हेतवो वलेनापि सञ्चितः नयेत् यदे नाम तदा कोष्टवले
 विद्यमाने नये येन स्वर्गियेव। चषट् यटि तस्य भवेत् पार्थिव
 नृपत्रये प्राप्नोति च तदा तस्य राज्ञी च षट्पदे तदा पिवचतुः
 चतुःराजी यदाभवेत् नृपेणैव भवेत् नै संप्रभयः यदातेः
 नृपेहता चतुःराजी यदाभवेत् षट्पदे विहे राज्ञा वा हस्तिना
 दिगुणो वाहयेत् यणमनयेक तथा षट्पदे नभवेत्तस्य अत्र
 गुणभवेत् स्वपदस्य यदा राजा मृणुपाधिव सप्तमे कोष्टके
 राजाने हेति याधिवचतुःगे। यास्याडटिका दृष्टाकेन वे
 तदाभ्यवाहयेच्चतुःराजी यदा तदा न्यायेन हेतवो मुखेव
 सिंहासने काले चतुःराजी समु ड्वलेवले त्रिवटीकस्य कोतेय
 स्थिता चतुःराजी भवेत्तुवनत पुरुषस्य कदाचन षट्पदेन
 सिंहासने नृप अत्रेद्वीजे ३ भ भवेत्येव इति गोतम भाषिते
 यथा जयेऽपि यः सिंहासना नौकेका वटिका यस्य।
 थिकारात् परराज कथेणायी विद्यते त्वेत्तने यदि गदावहीति
 थिकानिष्कटत् दधीनात् विद्यातापदे तस्य नडुष्यति
 क्रीडाया मपितथा कल्पते गदाचात्यापदे राज यदे
 राजद्वयेयदा हस्ति आत्मनो कोणयदे च तत् हस्ति रे
 राजसे स्थिते यरेण वलेनास्तिका ककाष्टे तदाभवेत्
 सेरुत अकोवलनायपहायी वदेतिरात्साः सर्वतस्यनलो
 ते राजा द्वयेयदा हस्तिन स्यादस्य जयाजयो प्राप्यते येचमे।
 कोपयः तदा राजा हि राजाने। राजिमृत वस्त्रोच षट्पदे ॥
 जाते ऽपि ते हनिष्यति नृपकृष्ट अष्टोत्ते स्यात्तदा राजनचलित
 यदा राजा शमिष्यति पुथिष्टि चालिते पदे दिगहत्यागतौ
 चाताचाते पदे तयो राजा तत्र तस्माद्वन्यात यः वलेनयी पार्थ
 नरत्तकः कोणराजयदे ॥ सिंहासने काले काककाष्टे

यदाभवेत् सिंहासने भवेत्येव। लग्ने इति दीपि का ॥
 काककाष्टेन भण्यते ॥ चतुराननः पुं ब्रह्मा इत्यमरः
 उपविष्टे च यत् स्थाने तस्योपरि तस्य चतुराननत्वे कारणे यथा
 चतुष्टयेनौका चतुष्टये यत्र तस्योसर्वाभोरुहकर्णिकाया
 क्रियते यस्य नौकया नौका मवस्थितौ लोकमपश्यमानः
 चतुष्टये तत्र हहत्रोकेति भण्यते परिक्रमन् योऽपि विद्यमान
 नकृष्यादेकदा राजन अन्तारि लेभे नुदिशे मुखानि
 राजस्याभिमुखे गजे यदि क इति श्रीभारावते ॥ (सहिते
 धीतयर्मजयापयस्तोभविष्य चतुरुषणे स्त्री पिण्णलीमूल
 तिस्थानाभावे यदा पार्थहस्तिने त्रिकटुयथा अश्लोक सकणामूले
 हस्तिसेमुखे कारिष्यति तदा कथितं चतुरुषणे योऽप्येव
 राजत्रिति गोतम भाषिते ॥ गुणाः प्रोक्ता अथिकाश्चतुरुषणे
 ग्रामे राजद्वये राजन हेतवो। इति भावप्रकाशः ॥
 वामतो राजः इति तिथ्यादित चतुर्गतिः पुं कक्षपः इति
 ते चतुरेगकी ३ ने ॥ हेम चेदः ॥
 चतुरेगसी चोटिका हस्तः इति चतुर्थीः त्रिचतुर्णी पूरणः चोटा
 राजनिर्जटः ॥ इत्यादिभाषा इति मुख्यवोधे
 चतुरेगिणी चतुरेगसेना इति चतुर्थीशः पुं चतुर्भागेकभागः
 रामायणे ॥ तत्पर्यायः तुरीयः २ पादः ३
 चतुरेगुलः पुं आरम्भयुक्तः इति राजनिर्जटः ॥
 इत्यमरः चतुरेगुलिपरिमिते चतुर्थिका स्त्री यलपरिमाणे
 चतुर्ष्वः त्रि चतुष्कोणः यथा इति वैदिक परिभाषा ॥
 चतुर्ष्वे त्रिकोणे वा वर्तमाने चतुर्थी स्त्री तिथिविशेषः सात
 चेद्रके कर्तव्य मानपूर्वण। चेद्रस्य चतुर्थकलाक्रियारूपा
 आस्त्राणादिषु मे ३ ले इत्यादिक इति स्मृतिः तत्र जातस्य फले
 तत्वे बोधायनः लग्नाच्चतुर्थे म यथा सप्तत्रिंशत् प्रमराप्रमोदी

वृताभिलाषी कृपया समेतः ॥ वेधनेव कार्तिककृष्णचतुर्दशे
 विवाहशीलो विजयी विवादे ॥ चतुर्दशशक भक्तो चतुर्दश
 भवेन्नृपी प्रभवः कठोरः ॥ दीपदाने यम तर्पणीव ॥
 इतिकोष्ठी प्रदीपः ॥ अग्रहायण शुक्लचतुर्दशे गौरी
 चतुर्दशः पुं येश्वरहस्ती इति पूजायावाणकारः पिष्टकभक्तोव
 हेमवेदः ॥ माचकृष्णपक्षे देवताया चतु
 चतुर्दश विचतुर्थिकादशौर्द दृष्टेणकाली पूजा रूपोदयेस्तानेव
 इति भाषा इति ज्योतिषे ॥ फाल्गुणकृष्णपक्षे शिवरात्र्या
 पूरणार्थे अकारोतोऽयं शत्रुः चतुर्दशया मुयवासः शिवपूजाव
 तहावकानि विद्या यमः ॥ वैत्रशुक्लपक्षे मदनचतुर्दशे
 मनुः ॥ इन्द्रः यमुवने ॥ अक्षवतारके मदनपक्षे यज्ञवेनकामदेवपूजा
 इति कविकल्पलता ॥ इति स्मृतिः ॥
 चतुर्दशी स्त्री तिथिविशेषः ॥ चतुर्दशे स्त्री पुं स्वनामत्वात्
 सातवेदस्य चतुर्दशकलाक्रिया यान विशेषः यथा रात्रौ यादु
 रूपा तत्पर्यायः भूता ॥ इति यदे याने विशेषाख्यमलं विदुः
 तिष्ठादितत्वे तत्र जातस्य फले चतुर्भि रूच्यते यत् चतुर्दशे
 यथा विरुद्धशीलः पुरुषः सगोत्र न डच्यते भोजस्तु चतुर्भि ॥
 श्लोः कठोरः यशवेवकश्चायगत्र वीहकैर्दंडः सद्भिः कुंभैः
 भोक्ता परदारविजयश्चतुर्दशी सुखे स्थितैः स्तुभैः श्लोभि ॥
 वेत जननस्य काले इति रुदिते चतुर्दशे मनुजमे ॥
 कोष्ठीप्रदीपः मासविशेषे ॥ तद्देवा जयकल्याण वीरसिंह
 तत्रकस्मीणि यथाज्येष्ठकृष्ण यथाक्रमे चतुर्विधानो भूयानो
 चतुर्दशे स्त्रीकर्तृकसावित्र्या चतुर्दशः प्रकाशितः त्रिहस्त
 देवता पूजा स्वामि पूजा च ॥ सम्मितायामोहिहस्तपरिणाह
 भाद्र शुक्लचतुर्दशे अनेतपूजा वान हस्त द्योत्रतः श्रोतु
 चतुर्दश पिष्ट भक्तो गोरकः ॥ अतुर्दशे जयाख्याया चतुर्दश

यतोयस्य सार्धं देव हस्तदयया स्ववके दृष्टाभिर्भुक्तः स्याद्राज
 चतुर्दशैः समाख्यातः कल्याण केशानो चामादेः दृष्टाभि
 स्तावडुन्नतः येचहस्तायतोयस्य दिग्जयिनोचतुर्दशैः चासयत्तस्य
 त्रिहस्तपरिणाहवानतावेदो पुष्पश्चैतसर्वपरिपरित्यजेत
 त्रतोवीरश्चतुर्दशे उदारुतः यात्रासिद्धिरयेनाश्चाचतुर्दशे
 आयाम परिणाहभ्योचतुर्दशे महीभुजोस्तुभ काद रिता ॥
 मितोदियः चतुर्दशे स्तुभे निष्कृदि रुक्मश्चतुर्दशैः माने
 सिंहस्तद्वैर्नोन्नतः शुभः ॥ पूर्ववत् सपुनर्दिविधः श्रोतुः
 सर्वेषां दिविधः श्रोतुः सार्धं सध्वजश्चाथ निध्वजः ध्वजानवध्व
 पिनिष्कृदिः आद्यः समस्तवर्षस्य न्यस्यति सपुनर्विजयेषिणः तेषां
 यः केलिचनान्यये सर्वेषां मानेतु चत्वारः स्वामिहस्तैकसेपिताः
 मेवकाष्ठानो देः स्याद्वनवाणः कोणेषु पञ्चादयेव हस्तद्वय
 वेदेनेव चतुर्दश सर्वेषां मुय मितोध्वजो सुवर्णं राजते
 मुज्यते लोमजे सर्ववत्सु ॥ पुमे त्रिविधानो महीभुजो
 कनकैः सर्वथातुषु कुंभश्च ॥ मणिचामा कुंभानो खड्गादीनो
 एमकोषश्चगिरिश्चेति यथाक्रमे विनिश्चयः चतुर्दशैः ध्वजराजो
 त्रैदेषानो महीद्राणो वत्त विज्ञेयो नवदेवत निध्वजेव
 होलेषु विन्यसेत दर्पणे ॥ चतुर्दशे मान मन्यतमे शृणु
 चादेवेदेव देसः केकी सुको आयाम परिणाहभ्योचतुर्दशे
 राजः अश्वः सिंहश्चतुर्दशे ॥ मितोदियः विजयेनामविज्ञात
 आदित्यादि दशैतान् मणि चतुर्दशे लोमहीभुजो विजयो
 नियमस्तु देवत रक्तः शुक्ल मेगलो भयो वितस्तेकैकः
 अपीतश्चकृष्णश्चित्रलथारुणः हृदितः त्रिविधानो महीद्राणो
 नीलः कपिलश्चकृतः पताकानो यानत्रय सुदारुते अष्टाभि
 तुसंयहः चतुर्दशैः सपताकः रुच्यते यस्तु अष्टदोल मुषेतिव
 शुभयानमिति स्मृतः शुक्ताः सोपान दितयेचात्र विज्ञेये

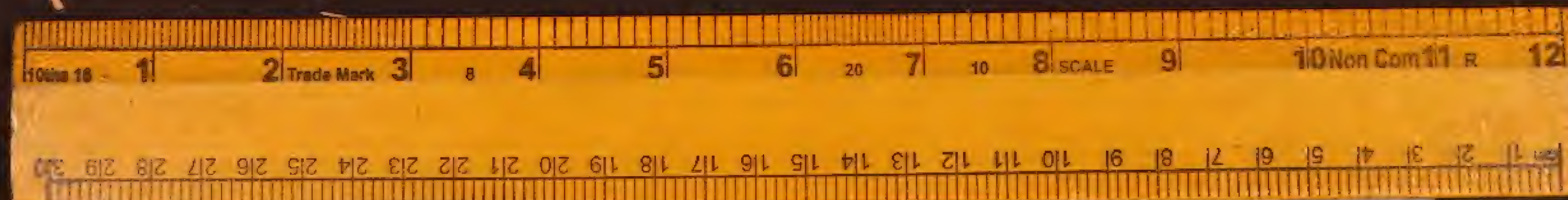


शिल्पनिमित्तं ॥ भोजनं ॥ पश्चादये धनौ राजसूतर्हत्
 अष्टाभिर्विहकैर्द्वैः षड्विंशति ॥ मितो मतो मणि चामर ॥
 दशाभिर्चटैः स्तम्भैः दशाभिः पत्तालोनिर्णीयो निष्पातकवा
 ज्ञेय मष्टदोले मही भुजो ॥ निर्धजश्चाष्टदोलायः शिविकेति
 तद्देवाजयकल्पाण वीरसिंहा ॥ सगद्यतेमाणकुंभ मृत्पादीनो
 यथाक्रमे चतुर्विधानो भूपाना नियमानवदेवत इत्यष्टदोले
 मष्टदोलाः प्रकाशिताः षोडशैः कथने पदेहादश षोडश ॥
 मितायामः परिणाहश्चतुर्भुजः ॥ विपति दोलादिकाः काव्याः
 चतुर्हस्तो नतो राजामष्टदोले माने साङ्गिगुणिते साङ्गि
 जयेविदः आयाम परिणा ॥ त्रिगुणिते पुक्त मेतेषां विपति
 स्याभ्यायैव हस्त मितो द्वे यः ॥ दोलातयतो भोजमते सभवे ।
 कल्पाणाख्याः ष्टदोले ये चतुर्हस्ताने याने चतुर्भुजो वहु
 स्तमितोन्नतिः सप्त हस्तावतः ॥ गुणमेजगाद वैद्यासः ॥
 कार्ये प्रवरे येव हस्तकः ॥ भविष्यात्तपि यदुक्तं हेपदे
 येव हस्तोन्नतो वीरश्चाष्टदोले ॥ याने तेन मानेन यो नृपः स्व
 महीभुजो आयाम परिणा ॥ याने कुरुते दिव्यं सचिरेसत्
 हाम्पा मष्टहस्त मितो द्विः ॥ मश्रुते स्वयोगपुक्त यानस्यो
 सिंहनामाष्टदोलाः ये विज्ञेयः भोगमाप्नोति मानवः पर्यायिक
 सः भुजोन्नतः सर्वोपदि विधः यानस्यः स्तम्भ माप्नोति पुक्तं
 प्राक्तः सङ्कटिश्चापि निश्छिदिः यो देभादयवाः ज्ञाना माने ॥
 काष्ट वस्तु चटादीनां मणीनां प्रकुरुतेऽन्याथा तस्यतानि ।
 चामरस्य च चतुर्दीलवड्रेयो निनर्पति आयुर्विद्यायशोधने
 नियमोऽन्यापि सूरिभिः ॥ प्रधानं यानमाश्रित्य नियमो ये
 पूर्ववन्निष्कृते माने धनमान समाश्रितः नाप्रधाने निर्णीयोति
 मिहोच्यते दशाध्वजास्तेषु ॥ तल्लिङ्गोत्तमनो ज्ञता इति
 चाष्टौ स्वामिहस्त द्वयोन्नताः पुक्तिकल्पतरुः ॥

चतुर्दीया चतुः प्रकारे चोपकारा मायुष्ये पुत्र प्रसव कारणे
 इति भाषा इति व्याकरणे चतुर्भुविन देवेन कल्पात्रयेण
 चतुर्भुदे स्त्री सवलथमीर्यकाम सचिते इति प्रयोगा मृतं ॥
 मोदी इत्यमरः अन्युनाधिकशक्ति चतुर्भुव १८ः ॥
 धर्मी काम मोक्षे इति चतुर्भुगे स्त्री चतुर्लीयुगानो
 तद्दीकासा सैदरी ॥ समाहारः इति व्याकरणे मम
 चतुर्भुजः पुं विष्णुः इत्यमरः दीकाच ॥
 चतुर्भुवः पुं ब्रह्मा इति चतुर्वक्त्रः पुं ब्रह्म इति हलायुथः
 प्राहुरात्रावली जौषधविशेषः चतुर्वर्गः पुं धर्मीर्यकाममोक्षे
 यथासंगोयक लोहाभे समे इत्यमरः ॥
 सूतो द्वि हेमच सर्वेखलतले चतुर्विधः पुं चतुर्वेदवेत्ता अस्य
 त्तिस्वा कन्यास विमदिते ॥ रूपोत्तराणि चतुर्वेदः चातुर्वेधः
 योऽयं वेदवेद्य धान्योपयोगः ॥ चातुर्वेधः इति व्याकरणे ॥
 दिनत्रयं सेस्याप्य ततश्चैतत् चतुर्वीजं स्त्री मेथिका चेद्रमू
 सर्वयोगेषु योजयेत् यतद्दे कालाज्ञाजी यवानिका यतश्चतुष्टये
 सायनवरे त्रिफला मधुसेपुते मिलिते तच्चूर्णीनित्यभक्षण गुणः
 तद्यथाप्रिवले खादेतस्त्रीपलित यवनामयाजीर्णीमृत्लाभानपा
 नाशनं स्वयमेकादशविधं ॥ मूलकटिद्ययानाशिते इति
 कासेपेचविधेतथाकष्टमष्टाश भावप्रकाशः ॥
 विधेयोऽङ्गो गान प्रमेहकान । चतुर्लः त्रि स्थापयिता इति
 मूलैश्चासेच दिकोभेदाग्निं संक्षिप्तसारे उणादि वृत्तिः
 चास्त्रपित्तकं वृणासर्वाकारा चतुष्की स्या मशहरीमशारी इति
 ते विसर्पे विद्वथितथा अण्णाभाषापुष्करिणी भेदः इति
 यदोन्मादानसर्वाङ्गीसितगाम मेदिनी यष्टिभेदे स्त्री इति
 यानक्रमेण तेविते हेतिहस्त प्राहुरात्रावली ॥
 मिद्राशनि र्यथा योष्टिके वल्य चतुष्टये स्त्री चतुर्वपवे इति

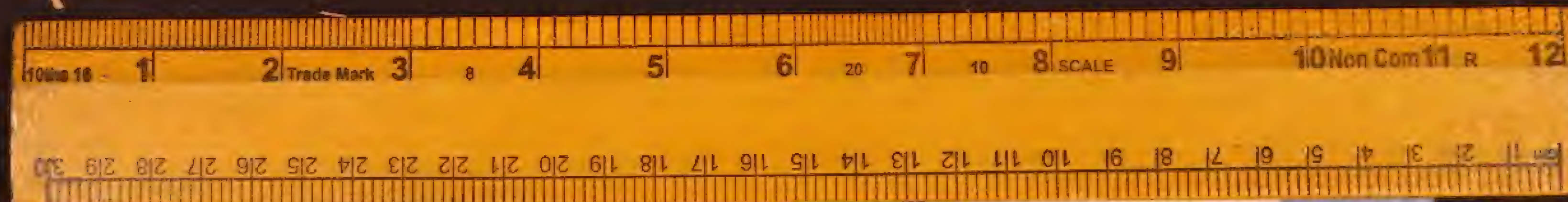
मुग्धवोधं केंद्रं इति नीलकंठोयं संधवे यथा यमानी च चतुःस्रं
 ताजकं ॥ (य) आमन्त्रित विवेकं च याचने ॥
 चतुष्पाद्यं स्त्री एकत्रोर्मिलितं भेदि शोषनतः अन्यत्र ज्ञाती
 चतुष्पाद्यं चोमाता यथा इति भाषा फले त्रिदशपुष्पा समन्विते वजीर
 तत्पर्यायः ॥ गृहाटकं २ देगण पुते चरकेण चोक्ते चणीति
 इत्यमरः ॥ (नी) मालिक सितासहिता नि लीक
 चतुष्पाद्यः पुं ब्राह्मणः इति भेदि आम्रतिसार मणिले गुरुहेति
 चतुष्पादः पुं पशुः कर्णविशेषः मूलं इति सार्ववायः ॥
 इति भेदिनी तत्र ज्ञातस्य फले चतुस्त्रिंशत् स्त्री चतुर्थिका त्रिंशत्
 यथा चतुष्पाद भवो मर्त्यः सदाचार चोत्रिण इति भाषा इति ॥
 विवर्जितः सत्यवित्तः लोणदेर ज्योतिषे ॥
 अतुष्पाद यत्नान्वितः इति कोष्ठी चतुस्त्रिंशत् ज्ञातज्ञः पुं उद्भेदः
 प्रदीपः मेघ दृषति ह्यग्रायः ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 मकरपूर्वादे यनः परादेव इति चतुर्गजी स्त्री चतुर्गजी शतार्ता
 दीपिका ॥ क्रीडा विशेषः इति तिथ्यादि
 चतुष्पादी स्त्री यद्ये चोपदी इति तत्वे ॥
 भाषा इति भेदिनी ॥ (ला) चतुर् स्त्री स्फुरिते होमार्थ
 चतुष्पादी स्त्री नदी इति शब्दमा योः पृक्ता भूमिः अंगने उदान
 चतुष्पादी स्त्री चतुर्णां वेदानां चाताल इति च भाषा इत्यमरः
 हो यस्यासा चोपादी इति भाषा चतारः पुं चतुः संख्याचारि
 इति लोके प्रसिद्धिः ॥ इति भाषा इति व्याकरणं ॥
 चतुष्पाणिः पुं विस्रः इति तद्वाचकानि वेदः १ ब्रह्मसं २
 सारावली ॥ वर्णः ३ समुद्रः ४ हरिवाहः ५
 चतुस्समे स्त्री मिलितवेदनागु सर्वेति दंतः ६ सेनागो ७ पायः
 कल्पीकं कुमरूपे इति हेमचंद्रः ८ यामः ९ युगो १० आश्रमे ११
 ओषधिविशेषः यथा लवंगे ॥ इति पादः १२ इति कविकल्पलता

चतुः संख्याविशिष्टे इति अमरः चंद्रनः पुं स्त्री स्वनामाख्यातवृत्तः
 चतुर्गिणत स्त्री संख्याविशेषः तत्पर्यायः गंधसारः २ मलयजः
 चक्षिण इति भाषा इति ज्योतिषे ३ भद्रप्रीः ४ इत्यमरः श्रीलंके ॥
 चतारलः पुं होमकुंडे दग्धः ५ महाई ६ चेतवेदने ७
 इति भेदिनी गर्भः इति गोशीर्ष ८ तिलपर्णे ९ मेगल्ले
 विम्वहेमवेदो ॥ (म) १ मलयोद्भव २ गंधराज ३
 चतुष्पाद्यः इति कविकल्पद्रुमः ४ सगंधे ५ सर्पावासे ६ श्रीतले
 चदः १ आह्लादे दीप्तौ इति १५ गंधाख्ये १६ भोगिवलभे १७
 कविकल्पद्रुमः ॥ पावने १८ श्रीतगंधे १९ इति
 चदिः पुं हस्ती चंद्रः कर्पूरः राजनिर्घटः तैल पर्णिकः २०
 भुजगः इति सैत्तिन्न सारे ॥ चंद्रयुतिः १२ इति भावप्रकाशः
 उणादि इति ॥ भद्रत्रिये २२ हिते २३ हिमे ॥
 चन महिसे इति कविकल्पद्रुमः २४ इति रत्नमाला अस्पगुणाः
 चनपाशवे इति कविकल्पद्रुमः कटुत्वे तिक्तत्वे शीतलत्वे ॥
 चनय आसाकल्पे अकार्त्ये स्वादे कियत् कषायत्वे पित्त
 यथा किं वन इत्यमरभरतौ ॥ श्रान्तिवमिज्जक्रिमिदृषां सताय
 प्रत्ययोः ये विभक्त्यंतकेशवा श्रान्तिकारिते हृष्यात्वे वज्रयोग
 उन्ने भवति इति मुग्धवोधे नाशिते शरीरकांति वृद्धि
 वेच ३ इतो इति कविकल्पद्रुमः कारिते लेपने कामवृद्धि
 वेदः पुं वेदः इति भरत भूत कारिते अतिमोक्षदत्तव
 शाह्वर्णवः ॥ इति राजनिर्घटः रूतत्वे ॥
 चंद्रकः पुं मत्स्यविशेषः १ तिक्तत्वे आह्लादनत्वे लघुत्वे
 चोदा इति भाषा तस्य गुणाः २ अमशीर्ष रोगविषस्येष्वासरह
 विवल्कारिते अनीभयोदि नाशिते च अष्टवेदनलक्षणो
 त्वेव इति राजवल्लभः ॥ यथा स्वादेति क्लेशे पीते ॥
 चंद्रकोपि पादः ॥ केदेरुक्ते तनौ सिते ग्रैथि ॥



कोटः संप्रकृतं वेदने अष्ट ॥ मेदिनी ॥
 मुच्यते इति भावप्रकाशः ॥ वेदं स्त्री स्वर्णं वृकं इति
 वेदने स्त्री रक्तवेदने इति राजनिर्घटः ॥
 मेदिनी वानविशेषे वृ इति वेदः पुं देवताविशेषः चोद
 हेमवेदः ॥ इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 वेदनगोपी स्त्री शरीरविशेषः हिमोच्चः २ वेदमाः ३ रेडुः ४
 इति राजनिर्घटः ॥ कुमुदवायवः ५ विभुः ६ सुधोचः ७
 वेदनपुष्पं स्त्री लवंगं इति सुधोचः ८ सुधोचः ९ निष्पत्तिः
 राजनिर्घटः ॥ वेदनशरीरविशेषः १० अन्नः ११ जैवातकः १२
 स्त्री शरीरविशेषः १३ सोमः १४ स्त्रीः १५ सुगोकः १६
 इति राजनिर्घटः ॥ कलानिधिः १७ हिजराजः १८
 वेदनसारः पुं वज्रतारं इति शपाथः १९ नक्षत्रेशः २०
 राजनिर्घटः ॥ लयाकरः २१ इत्यमरः ॥
 वेदना स्त्री शरीरविशेषः २२ दोषकरः २३ निशीथिनीनाथः
 इति राजनिर्घटः नदीविशेषः २४ शर्वरीशः २५ पणिकः २६
 सातमथुलात्पात्र नगरसमीपे शीतरीषमः २७ इति शेषोत्तरं ॥
 प्रसिद्धा ॥ समुद्रनवनीतः २८ सारसः २९
 वेदनाचलः पुं मलयपर्वतः ३० प्राणीः ३१ असतिः ३२ वेदिः ३३
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ ३४ यः ३५ सधासतिः ३६ तिथिः
 वेदनाद्रिः पुं मलयपर्वतः ३७ प्राणीः ३८ असतिः ३९ वेदिः ४०
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ वित्राटीः ४१ यत्तथः ४२ अजः
 वेदनी स्त्री नदीविशेषः इति ४३ नभश्चमसः ४४ राजा ४५
 मेदिनी ॥ रोहिणीशः ४६ अत्रिनेत्रजः ४७
 वेदनीया स्त्री गोरोचना इति यत्तजः ४८ सिंधुजन्मा ४९ दशमः
 राजनिर्घटः ॥ ५० दशमः ५१ माः ५२
 वेदिः पुं वेदः हस्ती इति तारापीडः ५३ निष्पत्तिः ५४

इति जटायाः शृंगलाञ्छनः ५५ कुमुदिनीयतिः ५६ अयतिः ५७
 दर्शविपत् ५८ छायाशृंगः ५९ दत्तजायतिः ६० तस्यथीयतिः ६१
 ग्रहनेमिः ६२ दाक्षायणीयतिः ६३ कलाभूतः ६४ शपाभूतः ६५
 लक्ष्मीसहजः ६६ सधाकरः ६७ पणभूतः ६८ छायाभूतः ६९ अत्रि
 सधायाः ७० शीतभानुः ७१ तमो दगजः ७२ निष्पत्तिः ७३ ॥
 हः ७४ तयारकिरणः ७५ हरिः ७६ निष्पत्तिः ७७ अमृतः ७८
 हिमयुतिः ७९ हिजयतिः ८० चेतयतिः ८१ इति हेमवेदः
 विष्णुः ८२ अमृतदीपतिः ८३ तस्योत्पत्तिर्षया ब्रह्मणे ॥
 हरिणोकः ८४ रोहिणीयतिः ८५ मानसः पुत्रस्त्रिनाममहातपाः
 सिंधुनेदनः ८६ तमोनुतः ८७ पणं सधुकामः प्रजावत्स तयस्तेषु
 तिलकः ८८ कुमुदेशः ८९ स्त्रीशेदः सधुश्चोत्रीणवर्षसहस्राणिदिवा
 नेदनः ९० कोतः ९१ कलावानः ९२ नीतीहनः अने ऊर्ध्वमाचक्रमे
 यामिनीयतिः ९३ सिधुः ९४ तस्योत्पत्तिः सामन्त मीयिवत् ॥
 पिप्पुः ९५ सधातिथिः ९६ तृगी ९७ नेत्राभ्यां तस्य सखाव दशाया
 यत्तजन्मा ९८ वेदः ९९ अत्रिनेत्र योतयदिशः ते गर्भे ब्रह्मणा
 नीतकः १०० पीयूषमहाः १०१ दिष्टा दशादेवो दधु दिष्टाः
 मरीचिः १०२ शीतलः १०३ इति श्व सगन्धैव महाराज नेवताः ॥
 रत्नावलीनिष्पत्तिः १०४ अत्रिनेत्र सम शक्रवत् यदानधारण
 गुमणिः १०५ अत्रिनेत्रः १०६ सधोचः शक्रास्तस्य गर्भस्य तादिशः
 १०७ परिज्ञाः १०८ बलदगुः १०९ ततस्तामिः संहैवालो नियपात
 तृगीयतिः ११० यज्जनायतिः १११ वसंथरो पतितेसोममालोका ॥
 पर्वथिः ११२ जैडः ११३ जयंतः ब्रह्मलोक पितामहः ११४
 ११५ तयसः ११६ खचमसः ११७ मागेययामास लोकानो हित
 विक्रमः ११८ इति त्रिकोऽशेषः कास्ययासतेन ११९ मुखेन
 दशावाजी १२० चेतवाजी १२१ सागरोतो वसंथरोत्रिः समकुलो
 अमृतसः १२२ कौमुदीयतिः १२३ दुहिणेः कारयते प्रदक्षिणे ॥

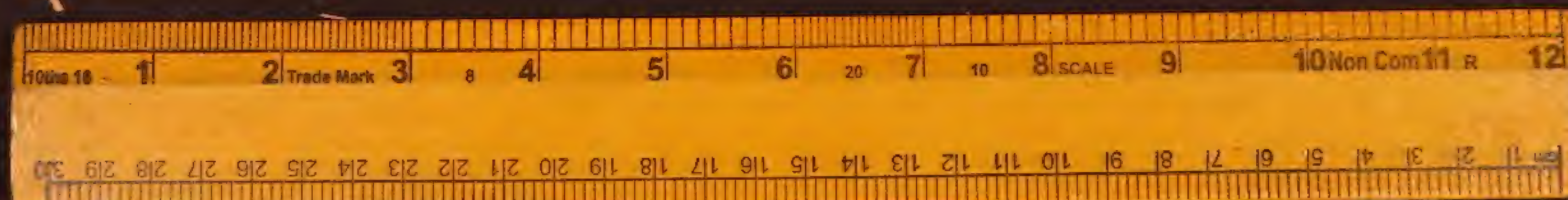


तस्मिन्तस्माद्विते तेजः पृथिवी शपो भेदान्यथा भवेत् ॥
 मन्वयत तेनोद्यः समुद्रा मास मध्ये यत्नमेकं वदन्त ॥
 याभिः संधार्यते जगतः सः सक्रमेण वै त्वये क्रमेण ॥
 लब्धतेजा भगवान् ब्रह्मणा वहि प्रोप्तात् यत्नमेकं यवस्थया यवे
 तः स्वये तस्य ह्ययं हृदि प्राये वरैवेव ददावस्मै यवस्थया
 कारणे यथा अस्मिन्नाद्यास्तु ॥ तथैव राजते योऽस्मिन् यवहृद्दी
 दत्तस्य उपयमे सता विभुः दधद्भिः इति याज्ञेस्वर्गावेऽ
 रोहिण्यमेव सतते वद प्रेमाः सचो गोवर्णाः वायुकोण स्त्री ॥
 रामह दृष्टा तदितरास्तान् ॥ वेपथुजातिसत्त्वगुणकर्कटराशिश्च
 तस्माः पितरमबुवन अस्माकेः शिरोनक्षत्रेणैव लवणरसमुक्ता
 कामद स्नात जामाता तव ॥ गौरिकादिधातु सर्पाणामथियतिः
 रोहिणी मयत्येव सतते ॥ आर्द्रभूमिचारीतयस्त्री अयराह
 तेन तस्मावये पितः तत्क्रता कालप्रवलः स्वप्नप्रकृतिः स्थूलो
 चाप्रिये दत्तः सोममाह भजस्य मुवायुभग्रहः शुभ्राभश्च इति
 भोः प्रेम्ना समेन सर्वा स्त्वे । ताजकजातकादयः अर्द्धाहूतः
 उद्दिहर्म्मम मानद जगृहेतहवो प्राणीयायः इति समयायुते ॥
 नैव सोमः सप्रेम रोहिणी ॥ कर्पूरं स्वर्णजले कोपिल्लः ॥
 तथैव मया मास क्रत्वा दत्त इति मेदिनी ह्रीयविशेषः ॥
 श्रुकोयह प्राणाय तेन भविता इति शब्दमाला विसर्गः इति
 स्यत्यं मद्वेतिगः यत्तणाव तेन कमनीयः मेचकः सत
 परिश्रुतो भवते क्षीणरेतकः ॥ वहैवेदकः इति हेमवेदः ॥
 अथ क्षयमिते तस्मिन् सर्वास्माः रक्तं जते तत्तु शोण मुक्ताफले
 सहिताः स्त्रियः पितरं प्राणैः ॥ आह्लादजनकद्रव्ये इति भवत
 प्राप्ताः क्षीयेतेन यतिः पितः श्रुतव्याडिः ॥
 न वयं तेन वर्तमानो विना सख चन्द्रकं स्त्री सितमरिचं इति ॥
 निराकृताः उवाच दत्तस्माः सर्वाः राजनिर्वैदः ॥

वेदकः पुं वहेनेत्रे मय्यपुकेः ॥ यथा अमृता मानदा एषा पृथि
 वोद इति भाषा तत्पर्यायः ॥ स्तुष्टी इति धृतिः प्राणिनीवेदिका
 मेचकः ॥ इत्यमरः नखः इति कौत्तिर्जीतस्वा श्रीः श्रीतिरेगदा
 प्राहवेदिका मत्स्यवि शेषः ॥ पूर्णापूर्णा मृता कामदायिन्यः
 वोदमाव इति भाषा ॥ अस्य प्राणिनः कलाः आसौ प्रयोजने
 गुणाः अनभिषेदिने मधुरते कलावती दीक्षादो पूजने इति
 वलवर्द्धनतेव इति राजनिर्वैदः रुद्रजामल ॥
 तत्पर्यायः चलत पूर्णिमा ॥ वेदकोते स्त्री श्रीतेऽवेदने ॥
 वेदवेचला ॥ वेदिका ५ इति कैरेवे इति रत्नमाला ॥
 शब्दरत्नावली वेदप्राज्ञात ॥ वेदकोतः पुं कैरेवे मणिभेदः
 स्तार्थकेवेदश्च ॥ इति मेदिनी शेषस्य पर्यायः
 वेदकला स्त्री इगडायेवावा चेदमणिः ॥ चोदः ३ चेदोपलः ५
 मत्स्यः इति शब्दरत्नावली ॥ इति हेमवेदः ३ उकोतः ५
 वेदस्य वोदको भागः तद्यथा वेदोपमा ६ सेस्तेवायलः ७ ॥
 पूषायणा समनसा रतिः प्राप्तिः श्रीता प्रमा ८ वेदिका द्रावः ९
 स्तुष्टा धृतिः ऊर्द्धः सोम्या ॥ प्राणिकोतः १० अस्य गुणाः
 मरीचिश्च तथा वैवो मुमालिनी प्राणिने स्त्रियते अस्वराह
 अंगिरा प्राणिनीवेति कृयासेयुर्ग यहालक्ष्मी नाशिते शिवप्रीति
 मेऽन्ता तद्विज्ञेयामृता चेति कर्तते स्वकृतेव तदुद्भववारि
 कलाः सोमस्य वोदश्च आसौ ॥ गुणाः विमलते लघुते पित
 प्रयोजने तिथितेदे स्त्रीणामेव मूर्द्धा पिता स दाहका समदायव
 विशेषे स्थितस्य कामस्य प्राणक रोगनाशितेव इति राजनिर्वैदः
 दिसविंशत्येकस्य पुक्तनमोश्च वेदकोता स्त्री रात्रिः इति ॥
 तत्तत् प्रत्येक कलानामयै प्राहवेदिका वेदयत्नीच ॥
 मेत्रे प्रालने इति कामं ॥ वेदकालानले स्त्री चक्रविशेषः
 प्राप्ते तेजोक्ता कला ॥ यथा वेदकालानले चक्रयोमा

कारं लिखेदुपः वतर्दित्रिम् । वेदप्रश्ना स्त्री चेतकेतकारी इति
 लानि मध्यभिन्नानि कारयेत् ॥ राजनिर्घटः ॥
 पूर्वत्रिम्बल मध्यस्थदिनश्चादि वेदप्रभः पुं स्तार्हडि शेषः
 लिख्यते त्रिम्बले च वदिर्मध्ये ॥ इति हेम वेदः ॥
 मध्ये वहिस्त्रिम्बले मृत्यु । वेदप्रभा स्त्री वाकुची इति
 त्रिम्बले नान्तैर्मध्यमे वहि । राजनिर्घटः औषधविशेषः यथा
 १४ के तैम साभजय प्रजा ॥ कर्मिणु दहनयास त्रिफला
 नामर्हगच्छगे वर्जनीये ॥ मरदारु चया भूनिवे मागयि
 प्रयत्नेन प्रयमाष्ट त्रिपेचके ॥ मूलं मुले सशदि ववा मालिके
 इति समयानृते ॥ चैव लवण क्षार निशायुग ।
 वेदकी पुं स्त्री मयूः इति कुलेषु गजकणातिविषाः कर्के
 त्रिकांशेषः ॥ शाकान्येव समानि कुर्यात् ॥
 वेदगुप्तः पुं राजविशेषः क्षाणका पलाष्टके वा प्रमज्जते विदुष्यात्
 नामाकांश्चक्राव्याणः नंदे तत निघात्र मुहस्य पुं स्य धोमान
 पुत्राश्च हत्वा ये राजानं कृतवान् पलाष्टके लोहं राजसंघेव सिता
 इति श्रीभागवते चित्रगुप्तः चतुर्के पलमत्र वेपथानि कुंभकुंभ
 इतिकेचित ॥ त्रिसंशयपुं वेदप्रभेये ॥
 वेदगोलस्याः पुं दिव्यपितरः ॥ गुरिका प्रयाज्यावाग्निनिर्णी
 इति त्रिकांशेषः बहुवचनोता प्रायते घडेव भगदे योइ ॥
 ये प्राहः ॥ कामलोच निर्मलवक्त्रेः कुलेव
 वेदगोलिका स्त्री ज्योत्स्ना । दीप्ति हेत्यामयान् पितृकफानि
 इति हेमवेदः ॥ लोपानादीगते मर्मगते वणे च
 वेदचंचला स्त्री वेदकमस्यः इति पुं यवदे विद्रथि राजयत्नो
 प्राहृत्वावलीजटाधरश्च ॥ मेहे भगाव्य प्रवलेव योज्या
 वेददागः पुं अश्वत्थादिनक्षत्राणि शुक्रलये वा प्रमर्षि मृत्रहृक्के
 इति हलायुधः बहुवचनोतोये । प्रवाहेप्युदगमये च भक्तस्य पूर्व

सततप्रयोज्या तज्जानयानेतथ वेदमाः पुं वेदः इत्यमः ॥
 मल्लयाने आजोऽसो जाकुल वेदमालिः पुं शिवः इति ॥
 जोऽसो वा ययोचवाशीतजला हागवली ॥
 नयाने वलेन नागलराजनेन वेदरेणः पुं कायचौरः इति
 दृष्ट्या सपणीः प्रवणे वराहः वली त्रिकांशः शेषः ॥
 पलितनिर्मुक्तो हृदापितरुणा वेदलोवा स्त्री वाकुची इति ।
 यते न यान भोज्येयि हायी । राजनिर्घटः ॥
 मलिनप्रतीतवातातयमेधुनेषु वेदलोहके स्त्री रूप्ये इति
 शुभसमभ्यार्कतप्रसादेनाज्ञा राजनिर्घटः ॥
 गुडीवेदमसः प्रसादात् इति वेदवेपाः पुं वेदसंतानः यथा
 सावयोधः ॥ अत्राणाः पुत्रः अत्रिः तस्य पुत्रश्चेदः
 वेदभागा स्त्री नदीविशेषः ॥ तस्य युधः तस्य वैवस्वत मनु
 इत्यमः ॥ तस्य यीयः वेदभागी कन्यायो इलायो भार्य्यो ॥
 वेदिका इति शहरावली पुरुषाः सप्रतिष्ठाननगरे इदानीं
 सातका प्रमीरेदेषो प्रतिहायस्य विदोः सैजे राजवक्र वती
 जलस्य गुणः सशीतलत्वे । आसीत् तस्योर्वृषो षट्पुत्रा
 दाह पितृवातनाशितेव इति आसनतेयो आयुर्ज्यैष्ठः तस्य
 राजनिर्घटः ॥ (ति पुत्रो नहुष स्तस्य ययाति ।
 वेदभागी स्त्री वेदभागानदीः अक्रवती तस्य हे भार्य्ये ॥
 प्राहृत्वा वली ॥ (ति ह्य पर्वणा दानवराजस्य सता
 वेदभूत स्त्री रूप्ये इति राजनिर्घटः ॥ शर्मिष्ठा शुक्रस्य कन्या देवयानी च
 वेदमणिः पुं वेदकांतमणिः देवयानी ययाति ह्यो पुत्रो
 इति हेमवेदः ॥ (ति यदुत्सर्वस्य शर्मिष्ठा योत्रयः
 वेदमेडले स्त्री वेदविवेवेदेषु पुत्राः दुष्यः अनुः पुरुष
 वेपाः अस्य प्रमाणे मेडलपदे तत्र यदु प्रभृतयश्चत्वारः ॥
 दृष्टव्ये ॥ पितृराज्ञा हलने चतवेतः ॥



पित्राशमाः ज्येष्ठपुत्रे यदुं यस्यपतिशक्तमममेथानकृतवान्
 पाशपतव वेशे राजवक्रवती। पंचाशदाजस्यान् एवमन्यानाना
 माभूत तुर्यसदुस्तनप्रणय विधानयज्ञानकरोत वहनि
 पुष्पाकं वेषण वेदवात्यामेका दत्तवानसमविशति सहस्रवत्
 भविष्यति प्रस्तुपितराजया सरान एककृत्र राज्यकृतवान्
 दुष्करे कर्मकृतापितरतिप्रिय तस्यपुत्रो वितथः तस्यमन्युः
 आसीत् यथातिः समरणसमये तस्यहृदतलेत्रः तस्यहृत्सी
 कनिष्ठ पुत्रे पुनं राजवक्रवतीने येन हस्तिना पुनं निर्मितेतस्य
 कृतवान् यदवे दत्तिणस्यो। अजमेठः तस्यज्जः तस्यसेवराः
 दिशिकिंचिद्राज्यविदं दत्तवान् तस्यसख्यकन्यायोतपत्योः कुरुः
 तथादुस्त्ववे पूर्वस्यो दिशि ॥ तस्यज्जः तस्यसरथः तस्य
 यस्मिमायो त्वसवे उत्तरस्यो ॥ विद्वथः तस्य सार्वभौमः तस्य
 अनवे सर्वात् पुनोऽथीनाश्चक्रे जयत्सेनः तस्यराधिकः तस्य
 यद्वतीव धर्मशील स्तुडेपो। अमुतायुः तस्यअक्रोथनः तस्य
 द्वायपुगास्योते श्रीकृष्णोऽवतीर्णः देवातिथिः तस्य ज्ञतः तस्य
 तद्वरिते सर्वप्रसन्नप्रसिद्धे ॥ दिल्लीयः तस्य प्रतीयः तस्य
 यथाति पुत्रेयतिविल्लीणीः पुनो देवापिः प्रोतनुः वाक्कीकः त्रिपुत्रः
 वेषा उद्यते पुनोः पुत्रो जन पुत्राः तत्र देवापिः कलायणमे
 मेजयः तस्यप्रविलानतस्यप्रवीः योगीभूतावर्तते सकलौचद्व
 तस्यमनस्युः तस्यचारुपदः तस्य वेषोत्तमं कलेरेते पुनः सत्य
 सपुः तस्यवह्मगवः तस्यसेयातिः पुनोचद्वेवेषो भावयिष्यति
 तस्यअहंयातिः तस्योद्वेदः ॥ तत्रपुनतनूराजा अश्वतसवक्र
 तस्यज्जतेपुः तस्यरेतिनाभः त वतीतस्योगायो भीष्मः पुत्रो
 स्यसमतिः तस्यरेतिनारः तस्य ज्ञातः सयमथमीन्नामहावीः
 दुष्टेतस्यक्रवती तस्यप्रकृतला येनपितृदीसकन्याविवाहार्थं
 योभायीयोभनमक्रवतीकासीत् पितृराज्ये त्यक्तं ये सत्य ॥

विवाहे त्यक्ता ऊर्ध्वरेता ज्ञातः ॥ स हीलनानगरे नयारुते ॥
 श्रोतनोदीसकन्यायो हो पुत्रो कौशोव्यो पुष्पी राजसीत् ॥
 ज्ञातोचित्रो गदो विचित्रवीर्यश्च तस्यउमः तस्यचित्रथः तस्य
 सत्यवत्याकन्याकालिपराशरात् मुचिरथः तस्यहृष्टिमानतस्य
 व्यासोज्ञातः पुनं मुने वरात्। ससेनः तस्यसनीयः तस्यवृत्तः
 व्यासज्जन्मानेतरे साकन्यारूपा तस्यसावीनलः तस्यपरिस्नवः
 भवत् चित्रो गदो पुनं गंधर्वेण तस्यसनयः तस्यमेधावी तस्य
 हतः विचित्रवीर्यस्यसेत्रेसमे नृपेजयः तस्यहर्वः तस्यतिमिः
 वत्याजयाव्यासः भूतगृष्टोऽहो तस्यहृद्वथः तस्यसदासः तस्य
 वजनयामासभूतगृष्टोऽथस्य प्रातानीकः तस्यडईमनः तस्य
 गोधार्योभायीयोडुयोथनजे महीनरः तस्यदेऽपाणिः तस्य
 छ पुत्रप्राते वभूवयोडाहोभायी निमिः तस्य जेमकः पतत।
 कुंती माद्रीच मृगीभूतस्य मुनेः पर्यंतमस्य वेषस्यपोतिः यते
 प्रापात्मेयुन रहितस्य योडा। कलेः सहस्र वर्षपर्यंतं स्थिताः
 राज्ञाया कुंतीधम्मीयुधिष्ठिरस्य सोमवेषाणावोतरे मगध ॥
 नाड्रीमे देवादर्जुने जनयामास वेषणराजानः कलौवह्मकाले
 माद्री अश्विनीकुमारभ्यामनु स्थिताः अतस्तेवर्षेपिते तत्र
 तसहदेवोजनयामासपुंथिष्ठि पुंथिष्ठि समकालीनो जरासेथ
 स्मराजस्ययाजीअर्जुनस्यभद्रा सतः सहदेवो मगधेपुगाजासीत्
 योभायीयोअभिमन्युस्तस्यअ तस्यमाजीरिः तस्यअतश्रवाः
 रायोभायीयोयरीत्तितपुंथिष्ठि तस्यअमुतायुः तस्यनिरीमत्रः
 रादनंतर्कलियुगास्योभे स तस्यसनतत्रः तस्यहृद्वथः
 राजासीत् चक्रवती तस्य तस्यकर्मजित तस्यअतेजयः
 जनमेजयः तस्यप्रातानीकः तस्य तस्यविप्रः तस्यमुचिः तस्य
 सहस्रानीकः तस्यअश्वमेधजः जेमः तस्यसवतः तस्यधर्मसूत्रः
 तस्यअसीमकृष्णः तस्यनेत्रिभुजः तस्यसमः तस्यहृद्वथः तस्य



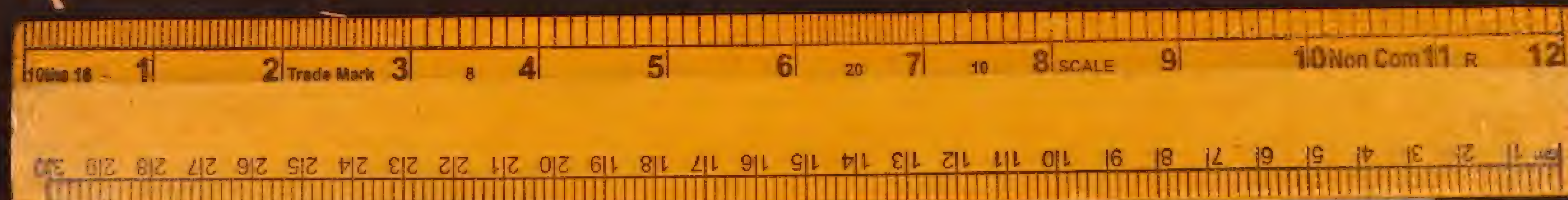
समतिः तस्य सवलः तस्य सनीयः कृतवान् कलौ नेदोतः त्रिविधा
 तस्य सत्तजित तस्य विचजित वेशः इति श्रीभाग वने ॥
 तस्य यज्ञयः पते राजानः कलेः महाभारतेव ॥
 सद्रसवत्सय्यते राज्ञे कृतवतः वेदवल्ली स्त्री सोमवल्ली ॥
 ततः पुत्रेजयस्य मेत्री मुनकः ॥ सोमलता इति ख्याता वल्ली प्राक
 पुत्रेजये हता तस्य पुत्रे प्रयोते ॥ मितिकेचित इत्यमरीकायो
 राजाने कृतवान् तदाभ्य ॥ भरतः ॥
 राजानो वर्णसेका दोषडष्टा ॥ वेदवल्ली स्त्री प्रसारणी माथवी
 जाताः प्रयोत पुत्रः पालक ॥ लता इति राजनिर्घटः सोम
 तस्य विशाखपुत्रः तस्य राजकः लताच ॥
 तस्य नेदिर्वहनः एते येव अष्ट वेदवल्ली स्त्री स्थूलैला इत्यमरः
 त्रिषोत्तरा शतवर्षे भूमिया ॥ वेदविहगमः पुं वकयतीति
 आसन नेदिर्वहनस्य पुत्रः ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 शिशुनातः तस्य काकवर्णः तस्य वेदवने स्त्री चोद्रायणे इति स्थितिः
 तस्य धर्मात्स्य होत्रतः तस्य वेदप्राला स्त्री ज्योत्स्ना इति
 विधिसारः तस्य अजातशत्रुः तस्य त्रिकोऽशेषः प्रासादोपरि गृहे
 दभिकः तस्य अजयः तस्य नेदि तस्य र्थीयः शिरो गृहे ॥
 वहनः तस्य महानेदिः पते दश इति हेमचन्द्रः वेदप्रालिका ॥
 नृपाः घृष्टाः शतवर्षे वत्सग्न वडभी ५ कूटागारे ५ इति
 भूमिया लो आसन महानेदि त्रिकोऽशेषः ॥
 सतो नंदः शूद्रा यो समुत्पन्नः वेदप्रालिका स्त्री वडभी इति
 राजासीत तस्य समात्पायाः त्रिकोऽशेषः ॥ (हालिम
 पुत्रा आसन ते शतवत्सग्न वेदप्रालिका स्त्री फलविशेषः ॥
 राज्ञे कृतवतः वाणकनामा इति भावा तस्य र्थीयः वेदिका
 कश्चिद्वात्सग्नः नेदेतस्योक्त ॥ चर्महेत्री १ यमुमेहनकारिका
 हला मोर्यी वेदगुप्ते राजाने ५ नेदनी ५ कारवी ६ भद्रा ७

अस्य गुणाः हिक्का वातसेष्माति त्रिकोऽशेषः ॥
 सारिणो हितत्वे अस्य वात रोग वेदवल्ली स्त्री गोपीविशेषः ॥
 द्वेष्टिते वल पुष्टिविहनेन त्वेव सातवेदभानुकन्या वने श्रीकृष्णस्य
 इति भावप्रकाशः ॥ नित्यप्रिया राधातल्या यथा
 वेदशेखरः पुं शिवः इत्यमरः ॥ राधाचेद्रावली श्रद्धाप्रोक्तानित्य
 पर्वतविशेषः यथा विशेषतः प्रिया वने कृष्णवर्त्तित्य सोदर्यी
 कलिपुगे वसामि वेदशेखरे ॥ वेदगुणादि गुणा अयाः इत्युच्यते
 इत्यागमे शिववाक्ये ॥ नील मणिः ॥
 वेदसेतः पुं कर्पूर इत्यमरः ॥ वेदिका स्त्री ज्योत्स्ना इत्यमरः
 वेदसेभवा स्त्री चंद्रैला इति स्थूलैला वेदकमत्स्यः ॥
 प्राहवेदिका ॥ वेदभागानदी इति शहरावली
 वेदहासे स्त्री रोयो इति कर्णास्फोटा मलिका म्वेतः
 राजनिर्घटः ॥ कंदकारी मेयिका सुहृन्मला
 वेदहासः पुं खड्गः रावणखड्गः इति राजनिर्घटः वेदप्रालिका
 इति मेदिनी ॥ इति भावप्रकाशः ॥
 वेदहासा स्त्री गडूची इति वेदिकांशुजे स्त्री सितोत्पले
 राजनिर्घटः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 वेदा स्त्री यला विताने इति वेदिकाद्रावः पुं वेदकोतमणिः
 शहरावली गडूची इति इति राजनिर्घटः ॥
 केचित ॥ वेदिकायायी पुं स्त्री वकोरपदी
 वेदातयः पुं आकादयविशेषः इति राजनिर्घटः ॥
 चोदो आ इति भावा तस्य र्थीयः वेदिलः पुं शिवः नापितः ॥
 उल्लावः २ विताने १ वेदा ५ वास्तुकं इति मेदिनी ॥
 इति शहरावली ज्योत्स्ना वेदी स्त्री वाकुची इति राजनिर्घटः
 इति हेमचन्द्रः ॥ वेदेष्टा स्त्री उत्पलिनी इति
 वेदापीडः पुं शिवः इति ॥ राजनिर्घटः ॥



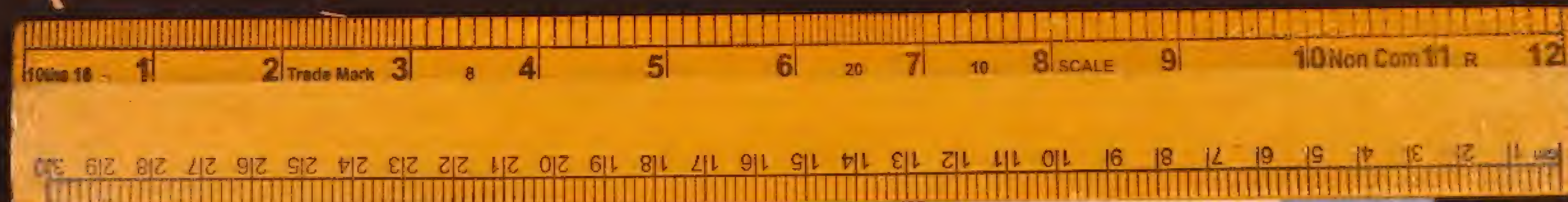
चंद्रोदयः पुं शशिनः प्रकाशः दर्पितो मृगादृशो भवेदुर्लभः ॥
 चंद्रोदयः औषधविशेषः इति इति सारकोमुदी सखलोथश्च
 हेमचंद्रः सत मकरध्वजाय चंद्रोदया स्त्री नेत्रगोशेषध
 रसिंहः यथायले मृदस्वर्ण विशेषः यथा हरीतकीवचाकुं
 दलेरसेंद्र पलायके घोडश ॥ पिप्पलीमरिचानिविभीतकस
 गंधकसाशोलोः सकापीसभवेः मज्जाव शंखनाभिर्मनःशिला
 प्रसूतेः सर्वविमर्षाद्यकुमारिका सर्वमेतत्तसमेकताकागीलीश
 द्विः ततकावकुंभे निहिते ॥ येष्येत नाशयतिमिरे ॥
 सगादिमृतकपुटेस्त्रिदिवसत्रये कंडे पटलान्यर्बुदानिव शोध
 वपचेत क्रमाग्रेसिकताख्येने कानिव मोमानियश्च रात्रौ न
 ततो राजः यस्त्वव रोग रम्य ॥ यपयति श्रयि द्विर्वाधिके पुष्पे
 निगृह्येवैतस्य पलेपलानिवर्त्ता मासेनेकेन साधयेत वत्तिश्च
 कर्पूरजलयेवजातीफल ॥ द्रोदया नास्त्रातथाट्टिप्रसादनी
 सोषण मिद्रपुष्प कस्तुरिकाया चंद्रोदयः पुं चंद्रकोत मणिः
 ५ एकथितस्त मायो भुक्तो इति हेम चंद्रः ॥
 वल्लीदल मध्यवर्ती मशोन्मदाने वय क न कल्के चूर्णीकरणे
 प्रमदाशाना नो गवीधिकतेस इति कविकल्प दुमः ॥
 ययत्यकोडे वृत्तेवनीभूतमतीव चय सोत्वे प्रियवर्चने उपशमेव
 दुग्धमृदनि मोसानि समस्तका इति कविकल्प दुमः ॥
 निमायात्र पिष्टानि भवेति यथा वयटः पुं चयेटः वड इति ॥
 न्यानेदरायोन्यराणि चात्र ॥ भाषा इत्यमर टीका
 वल्ली यलित नाशानस्तनुभूतो वयले स्त्री शीघ्रे इति मेदिनी
 वयः स्तेभनः समस्तगादस्तेभनः स्त्राणिके इति हेम चंद्रः
 प्रचुर रोगपंचाननः शुद्धेष्टसरा वयलः पुं पारदः मीनः ॥
 ३ ये भवति यस्य चंद्रोदयः चोरकः ॥
 सयंचपार ॥ प्रस्तार विशेषः इति ॥

मेदिनी तवः इति व्यापारवचितवित्तास्त्यपरे
 राजनिर्घटः ॥ इति साहित्य दर्पण टीका ॥
 वयलः त्रि तरलः वेचलः इति वमो स्त्री चामो इति मेदिनी
 मेदिनी दोष मनिश्चिन्य वय वमः पुं वमरगोः तत्पर्यायः
 वेधनादिः कर्त्री तत्पर्यायः ॥ यजनी २ वन्यः ३ धेनुगः ४
 विकुरः २ इत्यमरः विकलः बालाधिप्रियः ५ इति राजनिर्घटः
 इति शहरत्नावली ॥ वमपुच्छः पुं कोकडः सत
 वयला स्त्री लल्लीः विद्युत विलेशाय भेदः इति राजनिर्घटः
 पुष्पल्ली पिप्पली इति मेदिनी चामो स्त्री च ॥
 जिह्वा इति शहरवेदिकाविजया वमरिकः पुं कोविदारहतः
 मदिग इति राज निर्घटः ॥ इत्यमरः ॥
 चयेटः पुं विल्लुताकुलियाणिः वमरी स्त्री वमरागवी तत्पर्यायः
 वड इति वायड इति च भाषा दीर्घवाला २ गिरिप्रिया ३ इति
 तत्पर्यायः प्रतलः २ प्रहलः ३ राजनिर्घटः मेजरी ४ इति ॥
 इत्यमरः ॥ मेदिनी ॥
 वमनभले इति कविकल्पदुमः वमसः पुं स्त्री यजयात्रभेदः
 वम ३ भले इति कविकल्पदुमः वमच इति भाषा इति मेदिनी
 वमत्कारः पुं अयामागः इति वमसः पुं पर्यटः पिष्टभेदः
 शहरत्नावली चितवित्तास्त्यः लडुकः इत्यजयपालः ॥
 तत्पर्यायः विसयः २ इति वमसी स्त्री मुहमसरादिपिष्टे
 साहित्यदर्पणः उमरुः इति काष्टचित्ते यजयात्रमित्यने
 त्रिकोडशेषः लोकातीतीर्या इति लिगादि सेयह टीकाया
 कलनेन किमेतदिति ज्ञानभा भतः चूर्णयकुष्कमाषाणवमसी
 जनने चित्तस्य दीप्रशयते चित साविधीयते इति भावप्रकाशः
 विलारः दृष्टहेतुभ्योः सेभवित वमः स्त्री सेनामात्रे सेनाविशेषः
 ज्ञानेन हेतुतगनुसेधानेमनो तत्र ७२५ हस्तिनः ७२६ रथाः



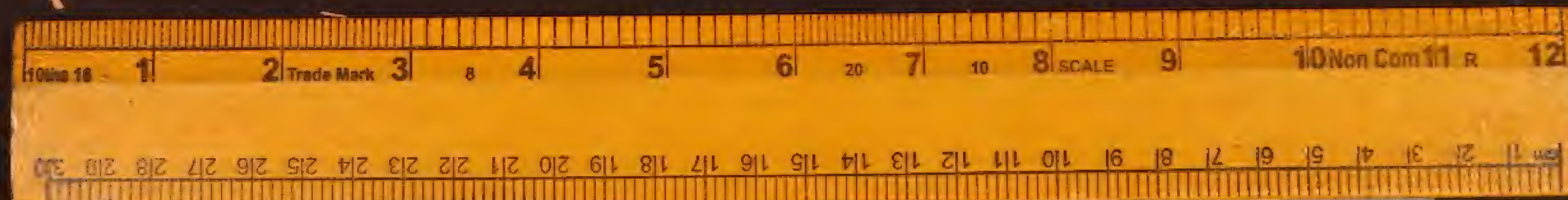
२१८० अस्याः ३६४५ परातयः । कषायते मधुरते विष कृमि ।
 समुदायेन नवत्यधिकशतद्वयं कृच्छ्रकफवातासपित्तनाशितेव
 धिकसप्तसहस्रे इत्यमरदिनीक इतिभावप्रकाशः पनसफल ।
 गेवमूरुः ॐ स्त्री हरिणविशेषः कोषिकदेशा वयवश्च ॥
 इत्यमरः ॥ वेपककलिका स्त्री वेपककोरकः
 वेपः ॐ कोविदारहतः इति ॥ तत्पर्यायः गेयफली २ वृहोथा
 प्राहमाला ॥ ३ गेयमादिनी ४ इति राजनिर्घटः
 वेपकं स्त्री कदलीफलविशेषः वेपकरभा स्त्री सवर्णकदली
 चोपाकला इति भाषा असंगुणः इति राजनिर्घटः ॥
 वातपित्तनाशिते गुरुते । वेपकालः ॐ पनसः इति ॥
 वीर्यकारिते अतिशीतले ॥ भूरिप्रयोगः ॥
 रसिकाके मधुरतेव इति वेपकंदः ॐ मत्स्यभेदः ॥
 राजवल्लभः वेपकपुष्पं च ॥ चोदकुडा इति भाषा असंगुणः
 वेपकः ॐ हृत्विशेषः चोपा गुरुते शुक्रकारिते मधुरते ।
 इति भाषा तत्पर्यायः चोपेयः वातपित्तनाशितेव इति
 २ हेमपुष्पक ३ इत्यमरसंगुणः राजवल्लभः ॥
 ४ शीतलकुदः ५ सभाः ६ ॥ वेपकोषः ॐ पनसः इति
 भृगुमाही ७ शीतलः ८ भ्रमरा त्रिकोडशेषः ॥ (ल)
 तिथिः ५ सरीभिः १० दीपपुष्पाः ११ वेपा स्त्री कर्णपुरीश्वरुनाभा
 स्थिरगैयः १२ अतिगैयकः १३ पुर इति ख्याता तत्पर्यायः
 स्थिरपुष्पाः १४ हेमपुष्पाः १५ योतु मालिनी १६ लोमपादपूः १७ कर्णपूः
 वाः १८ हेमाङ्गः १९ सकुमारः २० ४ इति हेमचंद्रः वेपावती ५
 वनदीयः १६ असंगुणः कदले वेपापुरी ६ इति प्राहृत्तावली
 तिकर्तृशिशिते दाहकुष्टा । वेपाथिपः ॐ कर्णराजः इति
 के ३ अणनाशिते गुणाद्या । हेमचंद्रः ॥
 राजवेपकः इति राजनिर्घटः ॥ वेपापुरी स्त्री वेपानगरी इति

प्राहृत्तावली ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 वेपालः ॐ पनसः इति चरक संप्रदाये असेपाये इति
 प्राहृत्तावली ॥ कविकल्पदुमः ॥
 वेपावती स्त्री वेपापुरी इति चरगमने अदने आचारे ॥
 प्राहृत्तावली ॥ इतिकविकल्प दुमः ॥
 वेपः स्त्री कायविशेषः इति वयः ॐ गोपनेराष्टादेः शुभा
 जटाधरः तत्त्वज्ञाने यथागद्य शुभादि ज्ञानार्थे राजानिपुणः
 यद्यमयी चाणी वेपूरितोभि पुरुषः परतत्त्वज्ञानार्थभ्रमण
 धीयते इत्यलंकारशास्त्रे ॥ कर्ता तत्पर्यायः यथाहवर्णः २
 वेपेशः ॐ कर्णराजः । इति प्रणिथिः ३ अयस्यैः ४ चारः ५
 त्रिकोडशेषः ॥ सप्राः ६ गूढपुरुषः ७ इत्यमरः
 वेपायलक्षितः ॐ अंगदेशः इति तत्राद्यौ भित्तवर्णगादिवेशेन
 हेमचंद्रः तद्देशस्य ॐ भूम्नि । नित्यस्यापिनि चो येवसदेश
 चैव गतो इतिकविकल्पदुमः परदेशभ्रमणशील इत्यन्यो इति
 वय ३ गतो इतिकविकल्पदुमः भरतः तत्त्वज्ञाने यथा ।
 वयः ॐ वप्रे इत्यमरः ॥ विवस्त्वानिव तेजोभिर्नभस्त्वानिव
 तत्प्रकाशादि मूलवहेयडपी वेगतः राजाचो जगत सर्वे
 प्राकारे निरूप्यते सः यगार । प्रामुखाह्लोकसन्मतेः तर्कगत
 इति ख्यात इतिकेचित इति ज्ञः स्मृतिमानस्त्रीयभावप्रकाशकः
 तद्दीकासारसेदरी उर्गनगरे । क्लेशायाससहोदत्तः सर्वत्र भय
 उद्धृत मृत्तिकास्तपवहेयडपी वर्जितः सभक्तो राजसतथा
 प्राकारे निवेश्यते तथाचार्य कार्याणो प्रतिपत्तिमाननृत्यो
 शास्त्रे खात मुद्धृत मृदा वप्रे निहत्याह्वारेण पराष्टे विवत्तलः
 कारयेत तस्योपरि प्राकारमिति कालज्ञो मेव कुशालानसेवत
 इति भरतः समूहः समारुतिः चिकित्सकान् तथा न्यायपि
 इति मेदिनी प्राकारः पीठे ॥ येजीत समर्थान् मुहवेतसः



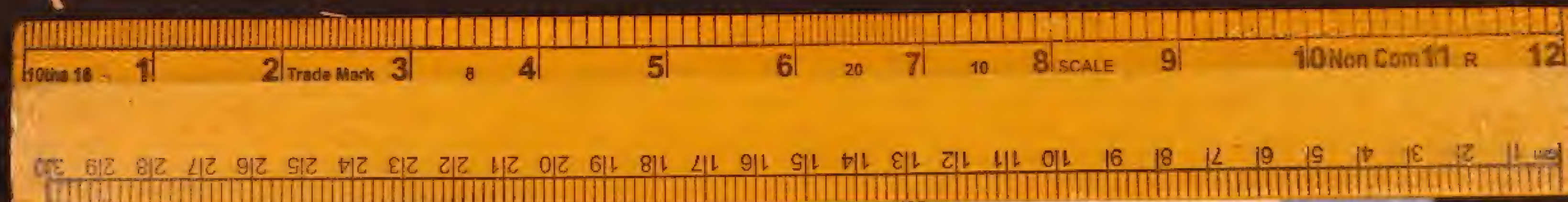
शहरावली ॥ चरुं निर्विषमि ते स्वस्त्वानुष्टे
 चरित्रा स्त्री तितित्रीहत्तः इति पामिते प्रजापतये तानुष्टे निर्वे
 शहरावली ॥ पामि इति प्रत्येके गृहोत्ता ।
 चरित्राः त्रिजंगमः इत्यमरः । उरुवले स्याययेत द्विल्लसी ततो
 चरित्रा स्त्री चरित्रे इति रत्तिणहल्लमुपरिकृता मुषले
 शहरावली ॥ नावहत्य सूर्येण प्रस्फाटयेत्
 चरुः पुं हयात्रे तत्पाकभोडे इत्यमेव वारत्रये कृत्वा त्रिः
 इति मेदिनी ततश्च सस्कृते ॥ प्रक्षालयेत् ततश्च रुस्यात्पा
 वद्वौ गोक्षीरेण चरुं पचेत् । समेत्रके कृतोत्तराये पवित्रे ।
 इति शाखादितिलकं तस्यानुष्ठाने नित्यं प्रक्षालितं ते इले
 यथा अग्नेः पश्चिमायोदिशि निधाय उग्रे नित्यं स्नाकं
 प्रागथान कुशानास्त्रीर्यत इयोर स्नोक मुदकं दत्वा तन्मयेत्तरि
 प्रक्षालितं वारुणमुदकं मुसले पलाशोऽवशाणा मन्यतमस्य
 वेणवे च सूर्ये वारुणवमसस्य । प्रादेशा प्रमाणे अग्रे अभयतो
 जलप्रीतिं संस्थाप्य ब्रीहीन अंगुष्ठं एवं प्रमाणे चतुष्कोण
 यवानवासूर्ये निधाय चमसस्य पुष्कले मेत्तले रत्तिणा वनेन
 जलेन तु वल्लोपतये तानुष्टे शोका भ्रामयित्वा तथा पचेत् यथा
 मितेरेद्रा यतानुष्टे शोका मिते भूत्वा तरुष्पाणा सम्यक् पाको भवति
 नुष्टे शोका मिते भवस्त्वानुष्टे । गालने न भवति दाहश्च न भवति
 शोका मिते स्वस्त्वानुष्टे शोका मिते ततः सम्यक् पाके भूते मये हत ।
 नुष्टे प्रजापतये तानुष्टे शोका मिते । सुवेदता प्रागादिदिक् विहिते
 द्विल्लसी इत्येव वारुणप्रोत्तयेत् चरुमवतायी अग्रे रुतः कुशा
 ततः कोस्यपात्रेण वरुस्यात्पा परिस्थापयित्वा पुनर्मये हतत्वे
 वाते वल्लोपतये तानुष्टे निर्वे दपात इति भवदेव भट्टः ॥
 पामितेरेद्रा यतानुष्टे निर्वे पामि चरुवणः पुं चित्रा पुणः चित्ता
 ते भूत्वा नुष्टे निर्वे पामिते भूत्वा पिटा इति भाषा इति ॥

त्रिकोऽशेषः ॥ (कुमः चरुटी स्त्री पोली इति ॥
 चरुं क अथयने इति कविकल्प त्रिकोऽशेषः ॥
 चरुं श उक्तो भवत्सने इति ॥ चरुं गतो इति कविकल्प दुमः
 कविकल्प दुमः ॥ चरुटः पुं उर्वीरुः इति हलायुधः
 चरुटी स्त्री गीतभेदः चरुटी गीत चरुटी स्त्री चरुटी हर्षक्रीडावाक
 भेदे च के शमित करणयोः इति हेम चेदः ॥
 रितिरुद्रः हर्षक्रीडितसभूतिः चरुं स्त्री फलकः इत्यमरटीकाये
 कापटिकानो सादर वचने । भरतः ॥ (मइति
 तोयत्रिके चेत्यन्ये वसेत समय चरुं स्त्री इन्द्रियाविशेषः वा
 क्रीडेत्येके इत्यमरटीकायोः । भाषातत्पर्यायः लक २
 भरतः हर्षक्रीडावाक तत अस्म्यग्रा इति ॥ अजिने ५
 यर्ष्यायः चरुटी इति हेम चेदः देहचरुं ६ इत्याधारः ॥ गोमभूमिः
 चरुटीकः पुं महाकालः केश ८ शरीरावरो ९ इति ॥
 विन्यासः शाकः इति मेदिनी ॥ राजनिर्घटः अस्म्यग्रा इति
 चरुटी स्त्री डगाचिता वाहिके भरतभूतसर्वथरः शरीरो
 इति मेदिनी विचारण ॥ चरुके प्राप्ते टाल इति भाषा
 इत्यमरः ॥ (शेषः तत्पर्यायः फलकः १ फले ३
 चरुटिका स्त्री डगा इति त्रिकोऽ इत्यमरः फले ४ चरुं ५ इति
 चरुं इति हिरूपकोषः ॥ भरतः तस्य लक्षणं यथा ।
 चरुते त्रि चेदनादिना कृतले शरीरावरके प्राप्ते चरुं ३
 यने तत्पर्यायः ॥ त्वाभि । धीयते
 दिग्ये २ लिप्ते ३ ॥ तत्पुन द्विविधे काष्ट ॥
 इति जटा धरः ॥ चरुं सभव भेदतः शरीरावरक
 चरुः त्रि हर्षनेयः इति पाणिनि ते चलचुता टळता तथा ।
 व्याकरणे ॥ (८ः उर्भेद्येति कथिता चरुणा गुण
 चरुटः पुं स्फारः विपुलः वय सग्रहः स्वल्पता पुरुता चैव
 चरुटः इति मेदिनी ॥ मृडता सखिभयता विरुद्धवर्णीता ॥



वेति वर्मलो दोष संप्रहः ॥ कुरटः ८ इति त्रिकोऽशेषः ॥
 सितोक्तसया पीतः कृष्ण वर्मकारी स्त्री वर्मकवोषधिः
 इत्याभिश्रितः अस्मारिजाति इति मेदिनी ॥
 भेदेन वर्मलो वर्णानिर्णयः वर्मकृतं पुं वर्मकारः इति
 चित्रवर्णस्तु सर्वेषां सर्वदेवेषु हलायुधः ॥ (विशेषः)
 पथते इति युक्तिकल्पतरुः ॥ वर्मचटका स्त्री निशाचरपति
 ब्रह्मचारिथार्यकृष्णसार्वर्मा चामिका इति भाषाततः ॥
 इत्यमरः ॥ यथीयः जतुका अजिनपत्रिका
 वर्मकसा स्त्री यस्मिन्मदेषजाते ॥ इति हेमचंद्रः जतुका ५
 गंधद्रव्यं केचित्तु चामारकसा गृहमाविका ५ जतनी इति
 इति ख्याता इत्याहुः इति भरतः पत्रा ७ चामिः ८ वर्मचटी ५ इति
 तत्पर्यायः समला विमला १ प्रादुरात्रावली वर्मपत्रा ५ इति
 सातला ५ भूरिफना १ इत्यमरः जटाधरः वर्मचटिका ५ इति
 शातला ५ वर्मकसा ७ इति केचित् ॥
 भरतः मोसरोहिणी इति वर्मचटी स्त्री वर्मचटका इति
 राजनिर्घटः ॥ (म) प्रादुरात्रावली ॥
 वर्मकसा स्त्री वर्मकसा इत्यु वर्मवित्रकं स्त्री श्वेतकुण्डे इति
 टीकायोभरतः ॥ शेषः राजनिर्घटः ॥
 वर्मकारः पुं वर्णसेकरजातिवि वर्मजे स्त्री रोमारुथिरे इति
 चामार इति मुचि इति व भाषा राजनिर्घटः ॥
 सत्वेदाल्या तीवराज्ञातः ॥ वर्मलवभी स्त्री नदीविशेषः आत
 इति पराशरपद्धतिः ततः पुं देलविशाल्यदेशे वल इति
 यथीयः पादकृतः २ इत्यमरः ख्याता केदली इति मेदिनी
 पादकृतः ७ वर्मरुः ५ इति वर्मदेडः पुं कणा चावुक इति
 तटीका वर्मकृतः पादका भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 कर्माः ६ इति हलायुधः वर्महृषिका स्त्री ॥
 वर्मरुः ७ ॥ कादगाः इति ॥

राजनिर्घटः ॥ वर्मसेभवा स्त्री इति हारावली
 वर्मतरंगाः पुं वर्तितकृतको वर्मसारः पुं रसः इति राजनिर्घटः
 वः इति राजनिर्घटः ॥ वर्मीभः पुं रसः इति राजनिर्घटः
 वर्मदुमः पुं भूर्जवृत्तः इति वर्मीभः पुं वर्मकारः इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ जटाधरः ॥
 वर्मपत्रा स्त्री वर्मचटी इति वर्मी पुं वर्मधारियो हाटाली
 जटाधरः ॥ इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 वर्मपादका स्त्री उपानतचामरा फलकपाणिः २ भूर्जवृत्तः
 मुता इति भाषा यथा ततो इत्यमरः भृगोदिः मोवा ॥
 ब्रह्मचारी अनेन मेत्रेण वर्मपा इति प्रादुरात्रावली ॥ (म)
 डका पुगले पादो निदध्यात इति वर्मी स्त्री कुर्यापथस्थितिः इत्य
 भवेदवभट्टः अस्या गुणाः पादक नियमापरित्यागः कुर्याते गुणः
 शब्दे दृष्टव्याः ॥ शास्त्रोपासनायाज्ञायते कुर्या साव
 वर्मप्रभेटिका स्त्री वर्मप्रभेटनात् ध्यानधारणादिः तस्याः येषा
 योऽइति भाषा इत्यमरः ॥ उपायः तत्र व्रतिनो यास्यति
 वर्मप्रसेवकः पुं वर्मप्रसेविका स्वस्थान मपरित्यागः सा इति
 इत्यमरटीकायोभरतः ॥ ६ भरतः गमने अदने आचरणे वा
 वर्मप्रसेविका स्त्री अग्निसेदीपना इति मुग्धवोधटीकायोडगीदासः
 वर्मनिर्मितयेत्रे भाती इति वर्म कि भत्ते इति कविकल्पद्रुमः
 जाता इति वभाषातत्पर्यायः वर्मणे स्त्री दैतैश्वर्याने चिदान
 भस्मा २ इत्यमरः ॥ इति भाषा इति हेमचंद्रः ॥
 वर्ममुद्रा स्त्री डगी ॥ वर्मी पुं ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ (इति तलप्रहारः इति ॥
 वर्मरेगा स्त्री आवर्तकीलता हारावली ॥
 राजनिर्घटः ॥ वर्षिते त्रिकृतवर्णे भविते
 वर्मरुः पुं वर्मकारः इति इत्यमरः ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ वर्षितपात्रकं स्त्री वर्षिततां वृत्तादि



त्यागपात्रे पीगदान इति भाषा रोचन तेव इति राजनिर्घटः
 यथातोवृत्ते दर्पणे यानपात्रे चलदेगकः पुं चलदेगमत्स्यः
 चवितपात्रके इति रामलीलायो इति जटाधरः ॥ (मः)
 पातालखंडे ॥ चलदलः पुं अमृत्यवृत्तः ॥
 चर्चं त्रि चर्चणीये यथावदुकोटि चलने स्त्री भ्रमणे केपने ॥
 ब्राह्मणानां च भोजयामासनिन केपे त्रि इति मेदिनी ॥
 प्राः चक्षुःपेयलेख चर्च्ये ॥ चलनः पुं पादः इति हेमचंद्रः
 इति निर्दिष्टे दिने दिने इति हरिणः इति जटाधरः ॥
 वृत्तवेवर्ते प्रकृतिखंडे ॥ (न) चलनके स्त्री चंडातके इति
 चर्चणीः पुं जनः यथासचर्चणी हेमचंद्रः ॥
 मुदगाकुचो मृजन प्रियः प्रियाया चलनी स्त्री वारीभेदः जगवेधनी
 इवदी चंदपीनः इति श्रीभागवते वसुचर्चरी चाचर इति भाषा
 चलप्रविलास इति कविकल्पद्रुमः चलपत्रः पुं अमृत्यवृत्तः इति
 चलकभर्तृपोषण इति ॥ राजनिर्घटः ॥
 यावत् इति कविकल्पद्रुमः चला स्त्री लक्ष्मीः इति मेदिनी
 चले त्रि चंचले इत्यमरः ॥ सिद्धकः इति रत्नमाला ॥
 चलः पुं केयः तथुक्ते त्रि चलाचलः त्रि चंचलः इत्यमरः
 मेदिनी ॥ काके पुं इति राजनिर्घटः ॥
 चलवेचुः पुं चकारयस्ती इति चला तैकः पुं वातरोगः इति
 हेमचंद्रः ॥ राजनिर्घटः ॥
 चलत पूर्णिमा स्त्री चंद्रकमलाः चलिते त्रि केपिते इत्यमरः
 इति त्रिकांशशेषः ॥ गते चललगताचितिदशनात्
 चल देगः पुं ॥ चलः पुं गेह्यः
 मत्स्यविशेषः ॥ चेंगा ॥ इति हेमचंद्रः ॥
 इति भाषा अस्य गुणाः ॥ चलकः पुं प्रसूतिः भोऽभेदः
 अनभिषेदिते वाते हितत्वे ॥ इति मेदिनी ॥

चविः स्त्री चविका इति शब्दार्थः चव्या स्त्री चविका इत्यमरटीकायां
 वली चविके स्त्री चविका इति भरतः चवा इति मेदिनी ॥
 भरत एतद्रुद्रः चविका कार्यसी इति राजनिर्घटः ॥
 स्त्री हृदविशेषः च ॥ चवज तदे इति कविकल्पद्रुमः
 इति भाषा तत्पर्यायः चव्ये ॥ चवचयो इति कविकल्पद्रुमः
 ॥ इत्यमरः चव्या चविके ५ चवकः पुं स्त्री मद्यपानपात्रे
 चवी ५ इति भरतः चविः ६ तत्पर्यायः गन्धर्कः २ सरकः ३
 इति शब्दार्थः वलीतेजोवती अनुतर्षणे ५ इति हेमचंद्रः
 कोलाट नाकुली ५ ३ घणा ५ अथ चवकोद्देशः यत्पानपात्रे
 चव्यके ५ चविः ५ गंधनाकुली भूषणोत्तमज्ञेयं चव्यके चव्येः
 ५ वल्ली ५ कोलवल्ली ५ कोले कानकं राजतैवे वस्पादिकं काव
 कविकल्पद्रुमः ५ तीक्ष्णं ५ मेवच हृते स्वराष्ट दिक्काणे
 अस्यागुणाः कटते उल्लंघने ॥ समते तेषां निर्णयः पादसमतः
 लघुत्वे रोचनत्वे दीयनत्वे ॥ समुष्टि समिते इति अतुर्वर्णीः
 जेतुदेक कासम्पासम्पलनां समन्विते मात्रिके वाय फाले वा
 तेव इति राजनिर्घटः भेदकत्वे ॥ सर्वेषां मय्युज्यते काष्ठजे
 कफनाशिते च इति राजवत्स्यः भातजे शैले जोगलादिमही
 चवी स्त्री चविका इति शब्दार्थः भुजो यदन्यतो यपानादि पात्रे
 ली चव्ये स्त्री चविका इत्यमरः ५ घृणी भुजो भवेत् पवेतत्रापि
 चव्यके स्त्री चविका इति नियम इति भोजस्य निश्चयः
 राजनिर्घटः ॥ इति युक्ति कल्पतरुः सरपात्रे
 चव्यजा स्त्री गजपिणली इति मधु मद्यभेदः इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ मेदिनी ॥
 चव्यफले स्त्री गजपिणली इति चवतिः पुं भक्षणं वयः इति
 राजनिर्घटः ॥ सिद्धांत को मुद्यामुणादिहतिः

वतः

५३४ वतः

वतः पुं पुं कटकः इत्यमरः अस्मै दिवसहकारिणः आलोकः
यज्ञसमाप्ति सूचकं यमुवेयना उद्गतरूपं महत्त्वं इति ॥
घर्षं यज्ञभूमौ यत काष्ट ॥ भाषापरिकेदः अस्मात्पिष्टा
सारेण्यते समुपः तस्याशिरसि देवतासूयः इति श्रीभागवते
वलयाकृति उमरुकाकृतिर्वा तत्पर्यायः लावने नयने ॥
यः काष्टविकारः सः पूयमूलेवि नेत्रे ५ इति ५ अलि ६ टक ७
हितलोहवलयश्च इतिकेचित् टष्टिः ८ इत्यमरः अंवेकं ९
इतिभारतः मधुस्थाने इति दृष्टेने १० इति हेमचंद्रः ॥
संक्षिप्तसारे उणादि हतिः तयने ११ इति राजनिर्घटः ॥
वहत्क शब्दे इतिकविकल्पः पाणिभ्यो न स्पृशेत्तु वही नेक
वहकमशब्दा इतिकविकल्पः पाणिना चतुः परहितकोटीन
वहशब्दे प्रताप इति यावत् स्पृशेदेक पाणिना इतिकर्म
इतिकविकल्प दुमः ॥ (दुमः लावने मेघमृगी वतः इति
वतः ३ कथने इतिकविकल्प इति माला ॥
वतः १० इति हेमचंद्रः कथनेव इति रत्न माला ॥
वतः ११ पुं हस्वतिः इति वतः अवाः १२ पुं सर्वः इत्यमरः
त्रिकोऽशेषः उपाध्यायः १ चतुर्थे स्त्री प्रयोऽरीकं ॥
इत्यादिकोषः ॥ (ग्रहं सौवीरोजने लपरी तस्ये ॥
वतः स्त्री इन्द्रियविशेषः तस्य इति राजनिर्घटः ॥
उद्गतरूपं तद्वद्वयोऽष्टकते चतुष्यः पुं केतक वतः ॥
१ सौख्या विभागः ५ सयोगः पुं उरीक वतः इति मेदिनी ॥
६ पाले ७ अयस्ते ८ त्वेहः ९ शोभेज्ज वतः इति राजनिर्घटः ॥
द्रवत्वे १० सौख्यापरिमाणे ११ शोभेज्ज इति हेमचंद्रः ॥
योगवृत्तिक्रिया १२ योगवृत्ति चतुष्यः त्रिप्रियदर्शनः इति
जातिः १३ योगवृत्तिसमवायः १४ जटाधरः चतुर्हितः इति

वयक

५३५

५३५

वयति

वयिः स्त्री वयिका इति शब्दार्थवली वया स्त्री वयिका इत्यमरः टीकायां
वयिके स्त्री वयिका इतिभारत भारतः वया इति मेदिनी ॥
धृतरुद्रः ॥ कार्पासी इति राजनिर्घटः ॥
वयिका स्त्री वृत्तविशेषः वयः वयः ज तत्ते इतिकविकल्प दुमः
इतिभाषा तत्पर्यायः वयः वयः १ वये इतिकविकल्प दुमः
१ इत्यमरः वया १ वयिके ५ वयकः पुं स्त्री मघपानपात्रे
वही ५ इतिभारतः वयिः ६ तत्पर्यायः गल्बकः १ सः १
इति शब्दार्थवली तेजोवती अनुवर्णने ५ इति हेमचंद्रः
कोला ८ नाकुली ९ उषणा १० अथवकोद्देशः यतपानपात्रे
वयके ११ वयिः १२ गंधनाकुली भूषणो तज्जनेयं वयके वंथेः
१३ वल्ली १४ कोलवल्ली १५ काले कानके राजते चैव स्फाटिके काव
१६ कुटिलसमके १७ तीक्ष्णे १८ मेघव वृत्ते सखाष्ट दिक्कोण
करिकणावली १९ रुकरः २० वतर्णे एथिरीभुजो इत्यन्य
अस्यामुणाः कटुत्वे अस्मत्ते ॥ समतेतेयोनिगीयः पादसम्मतः
लघुत्वे रोचनत्वे दीपनत्वे ॥ समुष्टि सम्मते रत्नेष्वतर्वर्णेः
जेतुद्रककास व्यासमूलनाशि समन्विते मात्रिके वायफाले वा
तेव इति राजनिर्घटः भेदकत्वे सर्वेषां सुपयुज्यते काष्टजे
कफनाशितेव इति राजवल्लभः धातुजे शैले जोगलादि मही
वही स्त्री वयिका इति शब्दार्थवली भुजो यदन्यतोय पानादिपात्रे
वये स्त्री वयिका इत्यमरः ॥ एथिरीभुजो भवेत्त एवेतत्रापि
वयके स्त्री वयिका इति नियम इति भोजस्य निम्नयः
राजनिर्घटः ॥ इति पुलिकल्प तरुः सखायात्रं
वयजा स्त्री राजपिपली इति मधुमघप्रभेदः ॥ इति ॥
राजनिर्घटः ॥ (ति मेदिनी ॥
वयफले स्त्री राजपिपली वयतिः पुं भक्तणे वयः इति
राजनिर्घटः ॥ तिहोतकोमुघा मुणादिहतिः

वत्तः

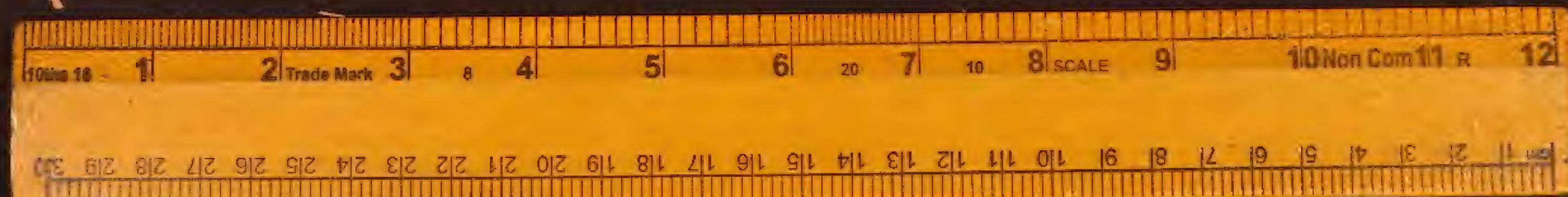
५३४ ७३४ वत्तय

वत्तलः ॐ एकदकः इत्यमः अस्मिन्दिपसहकारिणः अलोकः
यत्तसमाप्ति सत्तके यत्तवेधना उद्भूतरूपे महत्ते इति
यत्तं यत्तभूमी यत्त काष्ट भाषा परि केंद्रः अस्माध्यायी
मारेण्यते सत्तपः तत्तपि शिः देवतासूयः इति श्रीभागवते
वत्तयाकृति इत्यमः कृतिवीयः तत्तप्यीयः लोचने नयने
काष्टविकारः सः यत्तमूलविहित नेत्रे ५ इत्यमः अस्ति ६ दृक्
लोचनवत्तय इति केचित् । दृष्टिः ८ इत्यमः अस्ति ९
इतिभरतः मधुस्थाने इति दर्शने ९ इतिहेमचंद्रः ॥
सत्तिमसारे उणादि वृत्तिः ॥ तयने ९ इतिराजनिर्घटः
वत्तकशास्त्रे इतिविकल्पदु पाणिभोनस्पष्टवत्तयत्तवीनैक
मः वत्तकमशास्त्रे इतिविकल्प पाणिना वत्तपरिहितकोटीन
दुमः वत्तशास्त्रे प्रतारणा इतिपाव स्पष्टदेक पाणिना इतिकर्म
त इतिविकल्प दुमः ॥ मः लोचने मेघशृंगीवत्तः इति
वत्तलउत्कर्षने इतिविकल्पदु इत्यमाला ॥
वत्तणे स्त्री मधुपानरौचकभेद वत्तवहने स्त्री मेघशृंगीवत्तः
इत्ये इतिहेमचंद्रः कथनेच ॥ इति १२ माला ॥
वत्ताः ॐ इहस्पतिः इति वत्तः अवाः ॐ सूर्यः इत्यमः
त्रिकोऽशेषः उपाध्यायः ॥ वत्तये स्त्री प्रयोऽरीके ॥
इत्युणादिकोषः ॥ (प्रासे सोवीरोजनने त्वरीतस्य ॥
वत्तः स्त्री इन्द्रियविशेषः तस्य इतिराजनिर्घटः ॥
उद्भूतरूपे तद्दृष्टेः एवकते वत्तयाः ॐ केतकवत्तः ॥
इत्येया ५ विभागः ५ संयोगः ॐ श्रीकवत्तः इतिमेदिनी ॥
६ पाले ५ अयत्ते ८ स्त्रेहः ५ प्लोभाजनवत्तः इतिराजनिर्घटः
द्ववत्ते ९ संख्यापरिमाणे ९ संज्ञाने इतिहेमचंद्रः ॥
योगवृत्तिक्रिया ५ योगवृत्ति वत्तयाः त्रि प्रियदर्शिनः इति
जातिः ५ योगवृत्तिसमवायः नदाधरः वत्तहितः इति ॥

वाटः

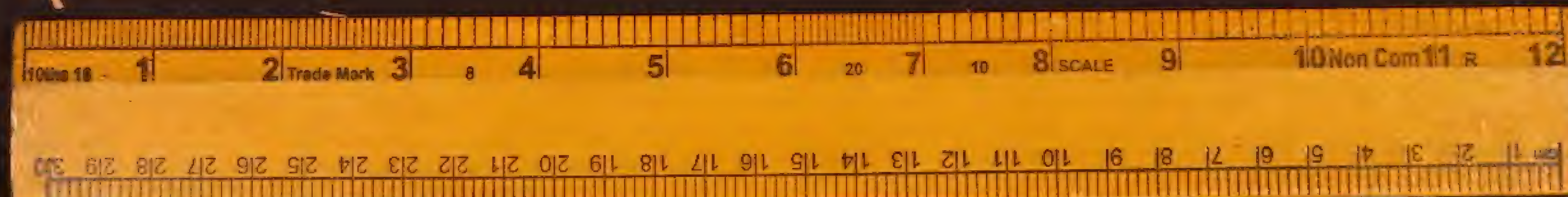
५३५ ७३५ वाणका

मेदिनी ॥ वत्तया स्त्री कुलनिकासंभ मिथ्याप्रियवाकी लोभाभादया
इति मेदिनी अजशृंगी अण कथा इतिभाषा इतिमहाभारते
कुलनिका इतिराजनिर्घटः वाटपटः ॐ भेडः भेड इति ॥
वाकचिह्ना स्त्री चेतवद्वा इति भाषा इति हारावली ॥
इत्यमाला ॥ वाटलोचः त्रि चट्वाल्वाः इति
वाकिकः ॐ वद्भीर्भिलितायः हारावली ॥
लोति सः तत्तप्यीयः चोटिका वाटवटः ॐ वाटपटः इति
र्थकः २ इत्यमः तैलकारः ॥ श्रृंगप्रयोगः ॥
इतिहेमचंद्रः प्राकटिकः ॥ वाट्वा स्त्री सेवा इतिहारावली
गाडभुयान इति भाषा इति ॥ प्रियकथाच ॥
महाभारते राज धर्मः ॥ वाणकीने त्रि वाणकोत्पत्तियोग
जोगः ॐ वोगेरी इत्यमः ॥ क्षेत्रे इत्यमरीकायो राय ॥
टीकायो सयमुकटः ॥ मुकटः ॥
वोगेरी स्त्री अस्त्रलोणाका ॥ वाणकाः ॐ मुनिविशेषः तत्त
इत्यमः ॥ ययीयः द्रोमिणः २ अस्त्रुलः ३
वोचले स्त्रीचंचलतावापले इति त्रिकोऽशेषः ॐ अविशेषे
यथाचोचल्यरहितालस्त्री ३३ स्त्रीयथानानापासोद्भूतवदे
पौत्रावीथस्थिरा इतिजगन्माला राजनीतिसमुच्चये सर्ववीजमिदे
त्यकवचे ॥ प्रासेवाणको सोऽसेग्रहे इति
वाटः ॐ वोरः इतिमितालरा तत्रैव ॥ (भेदः
वाटकैः ॐ वटकयपुमयते वाणकमूलके स्त्री मूलकप्र
वटाऽका इति भाषा इत्यमः वाणकमूलीतिथ्याते तत्तप्यीयः
वाटः ॐ स्त्री प्रियवाकी तत्त गालेयं २ विस्मगुप्तकं ३ स्थूलमूलं
ययीयः वटः २ प्रियप्राये ३ ५ महाकंदं ५ कौटिल्यं ६
इतिहेमचंद्रः स्फुटवादी इति मरुसेभवे ५ शालाककटके



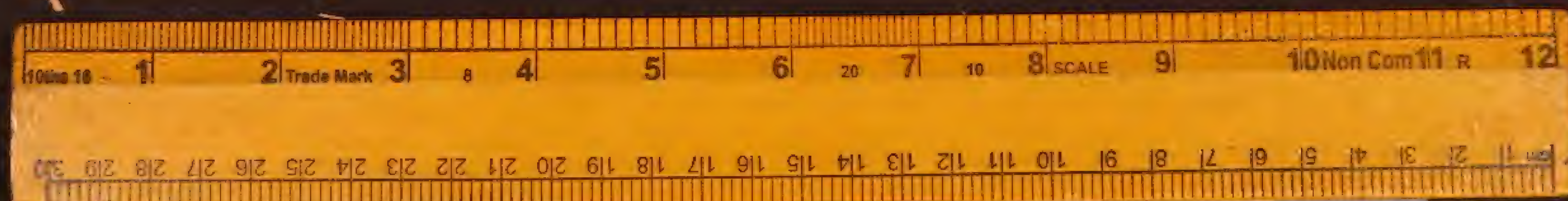
मिश्रे ४ अस्पृश्याः उल्लेखे ॥ राजनिर्घटः ॥
 कटले रुचिकारिते दीपनले चातः ५ चक्रगोत्रः गोलवालि
 कफनात कृमिगुल्मनाशकले इति भाषा इति मेदिनी ॥
 शादकले गुरुलेच इति चातः त्रिनेत्रगोत्रः चादकाः
 राजनिर्घटः ॥ (५) नियेता इति मेदिनी ॥
 चातः ५ केसरजस्यमल्लविषे चातरकः त्रि चातः इति
 यथा ततः क्रोधातिताम्रातः हेमचंद्रः ॥
 केसः परमकोपनः चातः ॥ चातराश्रमे स्त्री व्रतवगाहस्य
 मादिशमुद्दे कृमस्यसमहावले वानप्रस्थभित्तूपाश्रमचातवृणने
 इति महाभारते हरिवंशः ॥ धर्मः इति पुण्य ॥
 चातरसूदनः ५ श्रीकृष्णः इति चातरिकः ५ सारीयः इति
 त्रिकोउषः ॥ जराधरः ॥
 चातलः ५ चेदलः इत्यमरः चातुरी स्त्री दाल्ये चतुरता
 चातलिका स्त्री चेदलवीणा इति मेदिनी ॥
 इत्यमरः चेदलिका शहायोपात्र चातजीतके स्त्री गुरुगोला
 चातली स्त्री लिङ्गिनी इति नागकेशर पत्र रूपचतुष्टये
 राजनिर्घटः चातलयत्नीच इति राजनिर्घटः ॥
 चातकः ५ स्वनामव्यातपत्नी चातभेदे स्त्री नागरातिविषा
 तन्ययीयः लोककः १ सारंगः मुक्ता गुरुवीति चतुष्टये इति
 मेघजीवनः ५ इति राजनिर्घटः राजनिर्घटः ॥ (वैष्ण
 लोककः ५ इत्यमरः ॥ चातवर्णे स्त्री व्रतवगाहस्य
 शातंगः ६ इति भरतः ॥ मूद्राः इति हेमचंद्रः चतुर्वर्ण
 तन्मोसगणाः लघुते प्रीतले धर्मश्च ॥
 कफरुपित नाशले अग्नि चातुर्वैद्यः ५ चातविद्यः ॥
 कारितेव इति राजवल्लभः ॥ चतुर्वेदेवेता इति याकरणे ॥
 चातकानेदनः पुं वरीकालः इति चातवालः ५ गर्तः अग्निहोत्रेय

करणे इति सैलिन सो ॥ प्रतिष्ठासाधारणतिथिविहितकर्म
 उणादि हतिः ॥ गोलचोदे अष्टकादिपर्वणश्राद्धे
 चोदे स्त्री चोदायणे इति वारुणीस्त्राने जन्मतिथि कृत्ये
 प्रायश्चित्त तले ॥ जन्माष्टम्यायुयवासः दुर्गोत्सवादि
 चोदः ५ चेदकोतमणिः इति तिथिनियत पूजासामान्यविंश
 हेमचंद्रः चोदमासः इति तिथ्यात्मक मासम मासिकादि
 शहरात्नावली ॥ (६) मास गणना इति स्मृतिः ॥
 चोदके स्त्री सुदी इति राजनिर्घटः चोदायणे स्त्री व्रतविशेषः तत
 चोदायणे स्त्री आर्द्रके इति यथ्यायः इन्द्रवने २ इति
 राजनिर्घटः ॥ त्रिकोउषः तनुचतुर्विधे ॥
 चोदभागा स्त्री चेदभागा नदी पिपीलिका मध्याख्ये २ यव
 इति हिरण्यकोषः ॥ मध्याख्ये २ यति चोदायणे ३ शिशु
 चोदमसे स्त्री मृगशिरान्तरे इति चोदायणे ५ यथा एकैके ह्यस
 हेमचंद्रः चेदमसे वैधीनत्रि वेत पिंडे कृष्णे सुक्ले च वहीयत
 चोदमसायणः ५ वृथयहः इति उपस्थे खिखवाण मतज्ञायण
 हलायुधः चोदमसाय निम्बः स्मृते एतदेव पिपीलिका ॥
 चोदमासः ५ चेदमसे वैधीमासः मध्याख्ये इति कृष्णक भट्टः ॥
 सतंगोण मुख्यभेदेन द्विविधः एवमेव विधि कृत्स्न माचोयव
 तत्रायः कृष्णप्रतिपदादिपौर्ण मध्यामे सुक्लेपदादिनियतश्रमे
 मास्यतः हितायः सुक्लेप्रतिपदा चोदायणे व्रते अष्टावहो सम
 दि दशोतः सामान्यविंशतिव्या श्रीयात पिंडानमथ्ये दिने स्थिते
 त्रकमासि व्रतत्रयमुख्यचोदकर्म नियतात्मा हविष्याशीयति चोदा
 णि आदिक आह्राद्य आदादिस यणे चरन् चतुरः प्रातरश्रीयात
 पिंडी करणेन आह्रादिचोदायणे पिंडान विप्रः समाहितः चतुरो
 प्राजायत्यादि ॥ ५ स्तमिते सूर्य ॥
 अतानि दान कर्म ॥ शिशुचोदायणे ॥
 नित्यस्त्राने गृह पुष्करिणादि स्मृते इति मनुः ॥



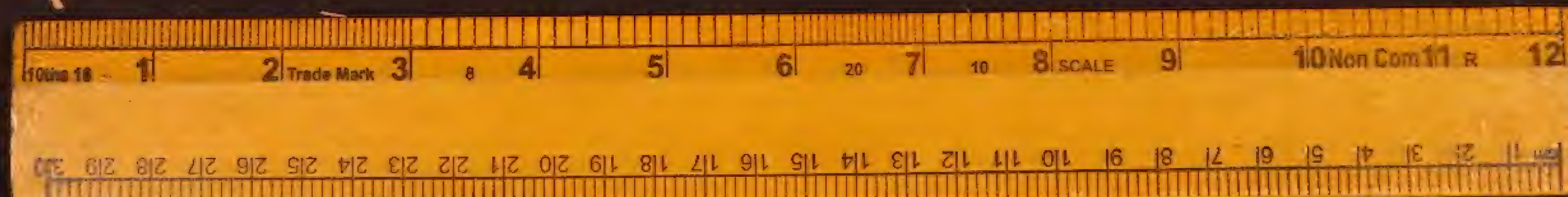
चोद्री स्त्री श्वेतकंदकारी ज्योत्स्ना प्रकाशिते भयो भद्रोत्तयः ॥
 इति राज निर्णेतः ॥ श्रीलः सारः सिद्धिचलः स्थितः
 वायः ५ धनुः इत्यमरः ॥ वितत्येकैक सेव्यादिनेशादि
 वायपटः ५ पियालवृत्तः इति दिशोभुवो सौवर्णो राजते पुष्पे
 जराधरः ॥ इति दिशोभुवो सौवर्णो राजते पुष्पे
 वायले स्त्री अनवस्थितिः इति दिति निश्चित्य बालकलनक्रमेण
 हेमवेदः तस्यलक्षणं यथा स्थलजे जोगली राजा अनयो
 मात्सर्यं हेमरागदेष्टा पलेन। जलजे वेहेत हीरेव पद्मरागस्य
 नवस्थितिः इति साहित्यदर्पणः वेदेषु नील एव च मणिर्वलिषु
 वायले स्त्री वपलता चोवले योक्तव्यो वृत्तादीनां यथाक्रमे
 यथापरदारं परद्वयेपरीनादे ॥ पुष्पेराज्ञो य पीतमनाना
 परास्य परीक्षासे गुणः स्थाने वर्णो यथा क्रमे चामरो ॥
 वायले च विवर्जयेत इति राजकेशस्यनसामान्यस्यभूयते
 चाणको ॥ न भयमानतो नूनं चामरो ॥
 चामरो स्त्री ५ चमरी पुष्पलोम गुणमावहेत अथचामरो ॥
 निर्मितं यजनै चोरी इति परीक्षा स्थलजे जलजेवेति
 भाषातत्पर्यायः प्रकीर्णकः चामरो द्विविधे विडः मेरो
 इत्यमरः चमरो ३ चामरा ४ हिमालये विंध्ये कैलासे मलये
 चामरी ५ इतिभूतः बाल तथा उदये ५ ल गिरो चैव
 यजनै ६ रोमगुच्छकै ७ इति गंदमादन पर्यते एव मेतेषु
 रभसः अस्य वायुगुणाः तजः प्रोलेषुयाश्चमाय्या भवेति हि
 कारिते मत्तिकादिवयोहनतेव तासां बालस्य जायेत चामरो ॥
 इति राजवस्त्रभः अथ त्पमिथा भुवि आपीताः ॥
 चामरोद्देशः हस्तद्वयोन्नतः सु कनकाद्रिदिशिगिरेः सुश्रयता
 क्तः सर्वावलिभूषितः हीरेणा विध्यजाः कैलासादसिताः सिता
 लेकताराज्ञो भयमान सार प्रदः मलयजाः पुष्पास्तथापिगलाः
 वलेष्टामरोदेर्जा ह्यायामते आरक्ता उदयोद्भवामराजा ॥

मालनीलपुष्कलिवः कृष्णाके स्यादन कीर्तिभ्यो चनेस्यः स्थिर
 वनगेथमादनभवाः यो इति यथा सेयदः खर्वे खर्वीसु रुदिष्टे ॥
 मराः अन्येषु प्रायशः कृष्णाश्चाम गुरुगुरुभयप्रदः विरले गग
 राः संभवेति हि वृत्तत्रयविदुः शोकाभ्यो मलिनै मृत्युमादि
 मृदजातय स्ताश्चतविधाः ॥ शेत इति स्थलजे अथ ॥
 वमर्ष्यः पर्यतो ज्ञता यथा पूर्व जलजे लवणेषु सरा सपि
 गुणावहाः दीर्घवालाः सलच दीपितोययोयिषु यथोत्तरे
 वः स्त्रियागाम्यापिकोमलाः वि गुणावहाश्चमर्ष्यः सप्तसप्तस
 रलास्तनुयवीणाश्चमर्ष्योवहा पुष्पानि तासां कृत्तानि जेतुमि
 जातयः विनासेस्कारमयासोवा म्मकादिभिः कदाचिदुपलभ्यत
 मरेविमले भवेत दीर्घवालाः ॥ ततीरेपुष्पशालिभिः लवणावि
 सगुरुवः कर्कराणां भूषणनाः समुद्रते पीतगुरु तथा लघु।
 विज्ञेयाः स्थलपवीणाश्चमर्ष्यो वहास्त्रिभुजबालश्चेत किंचिद्वद
 वैष्णवजातयः सेस्कारेवायसे। वहायते इत्युत्तिधुद्रवे तास्ये।
 स्कोरनस्वभावेत्यजेदिदेखर्वका चामरो विमले लघुमलिका
 लाः सलचवः कोमलागभूषे मषाकाश्चैव तस्मिन् यजति
 चनाः चमर्ष्यस्तनुयवीणाविज्ञे चामरो सराविज्ञाते कलुषे
 याः मृदेजातयः सेस्कोणापिमा कर्बु पुष्पकर्कशे तदगोपेनेव
 लिनमासो चामरमिष्यते दीर्घता माघेति अपिष्टता मतेराजाः ॥
 लघुता चैव स्वकुताचनता तथा सपिः सिधुभर्वस्त्रिभुजमेतापीते
 गुणाश्चत्वार इत्येते चामराणां चनेलघुवायुगोः प्रशाम्येति
 प्रकीर्तिताः खर्वतागुरुता चैव तस्य बीजनवायुनाजलसिधुद्रवे
 वैवर्ण्य मलिनो गता रोषश्चत्वार योऽदीर्घं लघु चने महत ॥
 इत्येते चामराणो प्रकीर्तिताः ॥ अस्य वातेन नपेत्तु तस्मा मूर्च्छा
 दीर्घदीर्घीयुः रामोति ॥ मरोभूमः नारिष्टे नेतवस्तस्य
 लघो भीति विनाशाने सक्के यस्येदे चामरो गृहे दीरोद ॥



संभवेत्येते दीर्घं लघु चने ॥ वामरपुष्पाः पुं गुणकः काशः
महत अस्य वामर राजस्य ॥ आशः केतकः इति मेदिनी ॥
विज्ञेयो गुणविलसः नालेन ॥ वामरपुष्पकः पुं काशः इति
तयसा लभ्यो देवानामपि ॥ जटाधरः वामरपुष्पार्थो यत्र ॥
जायते हियतेऽभ्यंतरे सिंधो ॥ वामरस्त्री वामर इत्यमरः ॥
नीगैः संयतिलोत्पंथैः यद्यो ॥ टीकायां भरतः ॥
पूर्ववडनेयं जातिदोषगुणदिकं वामरी स्त्री वामर इत्यमरः ॥
स्थलजे जलजे चैव भाव ॥ टीकायां भरतः ॥
मेतद्विशेषणं स्थलजे सख ॥ वामरी पुं स्त्री चोटकः इति
दक्षिणं दक्षिणं मिथुनिवायेते ॥ त्रिकोऽंशः ॥
जलजे वड्णि उर्द्वं संहाने धूमः ॥ वामीकरे स्त्री सौं धुलः ॥
मुद्गिरेत वामराणां समुद्दिष्ट ॥ इत्यमरः ॥
मित्येव लक्षणद्वयं पदेविमूषा वामुद्रा स्त्री दुर्गा इति जटाधरः
योधते स राजा सख मञ्जुते ॥ मातृकाभेदः इति शशाङ्कवली
जलजे वामर राजा यो ॥ तत्पठ्यः चविका चर्ममुद्रा
यत्रेजोगलेभ्यः तस्याचिरात् ॥ मार्जारकणिका च कर्णमोटी ॥
कुलेवीर्यं लक्ष्मीरायुश्चनप्रति गंधा ॥ भैरवी ॥ कापालिनी ॥
अन्याथीश्वरो राजा यो वदेत् ॥ इति हेमचंद्रः ॥ अस्याधानं यथा
स्थलजे तया तस्यैतानि विनश्यति कालीकालवदना विनिष्कृता
लक्ष्मीरायुर्गण ॥ वले पाणिनी विचित्रखटो गंधरा ॥
नाले वलीद्वये तेषां विधेये ॥ नरमाला विभूषणा हीपि ॥
शिल्पिना क्रमात् संस्कारो ॥ चर्मपरीधाना मुष्कमोक्षतिभैरा
वालकायत्रे मसुरसलिलादिभिः अतिविल्लावदनातिहाललन
तदस्य मलिलकृपातक्रुत्रिमते भीषणा निमग्रा रक्तनयनादा
विपद्यते इत्युपकरणं युक्तो ॥ पूरितदिष्टुला अस्या ॥
वामरोद्देशः इति भोजनं कृतं ॥ वामुद्रेति नामकारणं यथा ॥
युक्तिकल्पतरुः ॥

यस्माच्चैव मुद्रैश्च गृहीता लभ्यता चारिका स्त्री नलीनामोपद्रव्यं
गता वामुद्रेति ततो लोके ॥ इति राजनिर्घटः ॥
त्यतादेवि भविष्यति इति वारदी स्त्री यमचारिणीवृत्तः ॥
वैरी ॥ इत्यमरः भूमामली इति ॥
वापिला स्त्री नदी इति राजनिर्घटः ॥
त्रिकोऽंशः ॥ वारणः पुं नदविशेषः ततः ॥
वाम्ययः पुं चेषकः नामकेशः ॥ पर्यायः कुलीलवः ॥ इत्यमरः
इत्यमरः ॥ गोधर्वविशेषः यथा गोधवीणा
वायेयकं स्त्री किंजल्कः इति ततो लोकः यतः शतयोजनात्
राजनिर्घटः ॥ देवानो गायनास्ते च वारणाः स्मृति
वाम्ये स्त्री भक्ष्यभक्षणाद्यं चन पादकाः इति यमे स्मृतिर्वै ॥
धातोः कर्मणि चानि निष्पन्नः ॥ वारभटः पुं वीरः इति हेमचंद्रः
वाय ऊ न निष्पन्ने वाद्यवसाने वारवायुः पुं निदाचनवायुः इति
इति यावत् अर्थे इति ॥ वारवायुः पुं निदाचनवायुः इति
कविकल्पद्रुमः ॥ वारिणी स्त्री करुणीवृद्धाः इति
वारं स्त्री कृत्रिमविधे इति ॥ राजनिर्घटः ॥
हेमचंद्रः ॥ वारिचं स्त्री वारिचं इति हेमचंद्रः
वारः पुं पिबालवृत्तः गतिः वारिच स्त्री तितित्री वृत्तः इति
वैयः श्रूयस्युः इति मेदिनी ॥ शशुरत्ना वली ॥
कारागार इति हेमचंद्रः ॥ वारः ॥ वारुः पुं वृहस्पतिः मनोज्ञे ॥
यथा नृपो निहन्त्याच्चारण पर त्रि इति मेदिनी ॥
राष्ट्रविचक्षणः इति युक्तिः ॥ वारुकः पुं शरवीजे अस्य गुणाः
कल्पतरुः ॥ मधुरत्वे रुद्धत्वे रक्त पित्त
वारकः पुं अश्वादेः पालकः ॥ कपायहृत्वे शीतत्वे लघुत्वे
संचारकः वैयः इति मेदिनी ॥ अहृद्यत्वे कषायत्वे वातकापनत्वे
पिबालवृत्तः इति राजनिर्घटः ॥ च। इति भावप्रकाशः ॥



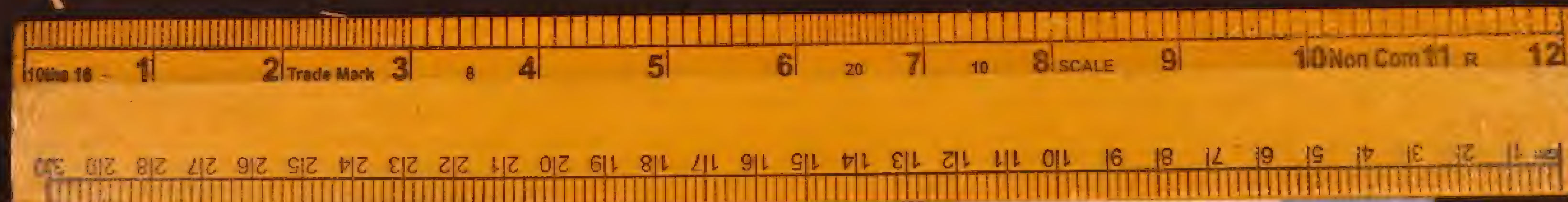
वारुकेशरा स्त्री नागर मुक्ता ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 तरुणीपुष्पं इति राजनिर्घटः ॥ वारुवर्द्धना स्त्री नारी इति ॥
 वारुगर्भः पुं श्रीकृष्णपुत्रः यथा राजनिर्घटः ॥
 वारुभद्रवारुगर्भः सदेष्टो दुम ॥ वारुवाहुः पुं श्रीकृष्णपुत्रः य
 पञ्च इति हरि वेशः ॥ वारुवाहुः कनीयोश्चकन्यावारु
 वारुगर्भः श्रीकृष्णपुत्रः यथा मती तथा इति हरिवेशः ॥
 सवेणवारुगर्भश्च वारुविदश्च ॥ वारुविदः पुं श्रीकृष्णपुत्रः यथा
 वीर्यवान् इति हरिवेशः ॥ सवेणवारुगर्भश्च वारुविदश्च
 वारुदेसः पुं रुक्मिणीश्रीकृष्ण वीर्यवान् इति हरिवेशः ॥
 पुत्रः यथा द्वितीयवारुदेसश्च ॥ वारुव्रता स्त्री मासोपवासिनी
 हस्तिहिंसा महा रथः इति इति त्रिकोऽशेषः ॥
 हरिवेशः ॥ वारुशिला स्त्री मणिः इति
 वारुधारा स्त्री शची इति त्रिकोऽशेषः ॥
 वारुधामा इत्यपि पाठः ॥ वारुविक्रं स्त्री चेदनादिनादेहवि
 वारुनालकं स्त्री रक्तपद्मे इति विशेषः तत्पर्यायः चर्चा ॥
 पुराणे ॥ स्थासकः ॥ इत्यमरः चर्चिके ॥
 वारुपर्णी स्त्री प्रसारणी गेथे ॥ इति भरतः ॥
 भारालिया इति भाषा इति चार्मः पुं चर्मादितरथः इति
 राजनिर्घटः ॥ भरतः चर्माकुत्र द्रव्ये त्रि ॥
 वारुफला स्त्री द्राक्षा इति चार्मणे स्त्री चर्मसमूहः इत्यमरः
 राजनिर्घटः ॥ टीकायोभरतः ॥
 वारुमती स्त्री रुक्मिणीश्रीकृष्ण चार्मिणे स्त्री चर्मिणोसमूहः
 कन्यायथावारु वाहुः ॥ इत्यमरटीकायो स्वामी ॥
 कनीयोश्चकन्यावारुमती तथा चार्हीकः पुं तार्किकविशेषः तत्
 इति हरि वेशः ॥ पर्यायः वाहस्यतः ॥ नालिकः ॥
 वारुलोचनः पुं हरिणः इति लोकायतिकः इति हेम चेदः ॥

सवशाकाश भिन्नभूतचतुष्टयवादी वासः पुं वावयस्त्री इति ॥
 प्रत्यक्ष मेकं वाहीकाः इति ॥ इति मोदनी ॥
 मायसेयहः इत्योपनसत्वात्स वात्सवे स्त्री प्रत्यक्षविशेषः तत्
 विशेषः इति महा भारते ॥ चत्वारिन्द्रिय जन्य ज्ञाने द्रव्य ॥
 वाही स्त्री कुवीरपत्नी ज्ञात्वा ॥ वात्सवे प्रतिवत्सः सेयोगः कारणे
 बुद्धिः शोभना इति मोदनी ॥ इत्यमरमेव वात्सवे प्रतिवत्सः
 दीप्तिः इति प्राहुरत्ना वली ॥ सेयुक्त समवायः द्रव्यसमवेत ॥
 वातः पुं स्वनामाख्यातगृहकादौ समवेतवात्सवे प्रतिवत्सः सेयुक्त
 तत्पर्यायः पिटे ॥ इति ॥ समवेत समवायः इति सिद्धांत
 त्रिकोऽशेषः यदत्ते ॥ इति ॥ सुक्तावली तथा च द्रव्यग्रहस्त
 इत्यमरः स्वर्णवृद्धयस्त्री इति सेयोगात् सेयुक्त समवायतः ॥
 धीप्रयोगः ॥ द्रव्येषु समवेतानो तथा तत्
 वलकः पुं श्रेष्ठकृपा इति हस्ती समवायतः तत्रापि समवेतानो
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ प्राहुरस्य समवायतः तद्वती नो
 वालने स्त्री वालनी इत्यमरः ॥ समवेत समवायेन तु ग्रहः इति
 टीकायोभरतः ॥ दि भाषा परिच्छेदः ॥
 वालनी स्त्री स्वनामाख्यातशस्या वात्सवः पुं सप्तमनुश्रितमन्त्रे
 वालनयात्रे तत्पर्यायः तित ३ः अजित नामको विलोभवतारः
 इत्यमरः वाचने ॥ वहु ॥ मेत्रदुम इन्द्रः आयादयो देवाः
 क्रिद्रा ॥ इति भरतः हय्यपम हीरकादयः पुरु ॥
 वासः पुं स्वर्णवातकः सोणवश पुरुष सद्युग्गादयो मनु पुत्राः
 इति व्यातः नीलकंठ इति कवित इति श्री भाग वते ॥
 व्यातः इत्यमरटीकायो भरतः चि ज चित्यो चयने इति ॥
 तत्पर्यायः किंकीदिविः ॥ कविकल्प दुमः ॥
 नीलोगः ॥ पुण्यदर्शनः ॥ चि ज नचित्यो इति कविकल्पदु
 राजनिर्घटः ॥ विकिमचित्यो इति कविकल्पदुमः



विकितकः पुं विकित्ता कर्ता ॥ यास्युदीर्णं शमयति नान्यथाधि।
 तत्पर्यायः रोगहारी २ ॥ करोति वासाक्रिया ननुयायाधि
 अगदेकारः ३ भिषकु वैद्यः ५ ॥ हस्त्यन्य मुदीयेत विकित्ता ॥
 इत्यमरः तस्य लक्षणं यथा विध्युपदेशो यथा ज्ञात मात्र
 आसुर्वेद कृताभासः सर्वेषां ॥ विकित्ताः स्योन्नयेत्यान्यतया
 प्रियदर्शनः आर्यशीलगुणो येन गदः वहि शत्रु विद्योस्तन्यः सन्त्या
 एषवैद्यो विधीयते ॥ इति पितृकृत्यासो रोग मादो ॥
 चाणको ॥ परीक्षेत ततो नैतः मासये ॥
 विकित्ता स्त्री रोगप्रती कारः ॥ ततः कर्म भिषकु पश्चाज्ज्ञान
 तत्पर्यायः रुक्प्रति क्रिया २ ॥ पूर्व समाचरेत औषधे केवले ॥
 इत्यमरः उपचारः ३ उपचर्या ॥ कर्तुं योजनानाति नचौषधे ॥
 ४ निग्रहः ५ वेदनानिघा ६ क्रिया वैद्य कर्मसचेत कुर्याद्व्यमर्हति
 ७ उपक्रमः ८ शमः ९ इति राजतः आदावेते रुजो ज्ञाने ॥
 राजनिर्घटः विकित्तिते १० ॥ प्रयत्नेत विकित्तकः भेषजानो।
 प्रतीकारः ११ भिषग्जिते १२ ॥ विधानेय ततः कुर्यात् विकित्तिते
 इति रत्नमाला ॥ सात्रिथायथा शीते शीत प्रतीकार मुसे ॥
 आसरी मानुषी देवीविकित्ता ॥ चास्मनिवारणे कृता कुर्यात्क्रिया
 सा त्रिधा मता सूतप्रधाना देवी ॥ प्राप्ता क्रियाकाले नहाय येत ॥
 स्नात केदभेदात्मिका सरी ॥ अग्रान्ते वाक्रियाकाले प्राप्तेवान
 मानुषी षड्सा ज्ञेयाजयहोमादि क्रियाकृता क्रियाहीनातिरिक्ताव
 संस्कृताकलौवात्पवले लोके ॥ साध्येष्यपिनासध्यति क्रियापाल
 मानुषी तत्र पूजिता ॥ इति गुणान्ताभे क्रिया मन्यो प्रयो ॥
 वैद्यके तस्यालक्षणं यथा जयेत पूर्वस्यां शीतवेगायो न
 याभिः क्रियाभि जायेते शरीरे। क्रियासेकरोमतः विकित्ता ॥
 धातवः समाः सा विकित्ता ॥ फले यथा कुचिदर्थः कुचिमेत्री
 विकाराणकर्मतद्विषजो मते कुचिदर्मः कुचिदशः कर्माभासः

कुचिद्वेति विकित्ता नास्तिनिष्कर्त इत्यमरः ॥
 विकित्तोगानि यथा रोगी। विकुरः पुं केशः इति ॥
 हृतोभिषग्दीर्घमायुर्देवसेवकः शहभेद प्रकाशः ॥
 सद्योषधे विकित्तायामित्येगानि विक्रकपीउने इतिकविकल्पदुमः
 बुधाजगुः इतिभावप्रकाशः ॥ विक्रः पुं कुकुदोरः इति ॥
 विकित्तिते स्त्री विकित्ता इति विकोऽप्रोषः ॥ (कणा
 रत्नमाला कृतप्रतीकारे त्रि विक्रणे त्रि विविधयोजनोदिवि
 विक्रिणः त्रि विपिटनासिकः इति इतिभाषा इत्यमरः ॥
 केचित ॥ विक्रणः पुं पूगहस्तः तत्फलस्त्री
 विकिलः पुं एकः इतिहेम चेद्रः ॥ इतिराजनिर्घटः ॥
 विकीर्षी स्त्री कर्तृमिहकारिवा विक्रणा स्त्री उत्तमा गो तत
 वाक्का इतिभाषा इतिमुच्यते। यर्थायः नैचिकी २ इति ॥
 विकीर्षुः विकर्तृमिहः करणेका शहवेदिका पूगफले इति ॥
 विशष्टः इति व्याकरणे ॥ राजनिर्घटः ॥
 विकुरः पुं केशः सर्पः ॥ विक्रणी स्त्री पूगफले इति
 एवतः यत्तिभेदः वल ॥ राजनिर्घटः ॥
 विशेषः ग्रहवद्गुः तालः विक्रसः पुं यववर्णं इति ॥
 इति मेदिनी ॥ हेम चेद्रः ॥
 विकुरः त्रि चयलः सत दोष ॥ विक्रा स्त्री पूगफले इति ॥
 मनिष्ठित्य वयवेथनादेः कर्ता राजनिर्घटः ॥
 इत्यमरः ॥ विगाटः पुं मत्स्यविशेषः गली
 विकुरपदः पुं कचसमूहः केश विगाट इति मोचादिगाट इतिच
 समुदयः इत्यमरः ॥ भाषा तत्पर्यायः महाशल्कः २
 विकुरापाशः पुं केशसमूहः ॥ इति हारावली अस्पगुणाः ॥
 इत्यमरः ॥ गुरुते यादित्वे मधुरत्वे वल ॥
 विकुरहस्तः पुं केशसमूहः ॥ वईनतेभेदः पितासनाशिते ॥



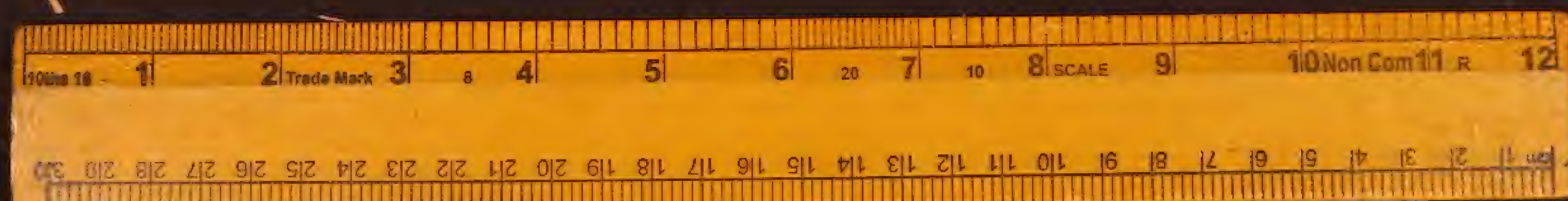
वृषात्ते रोचनत्वे कफ वात ॥ शत्रुमाला विचोदकोपिपादः ॥
 कारित्वेव इतिराज वल्लभः ॥ चिट प्रेषे इतिकविकल्पदुमः ॥
 विगदी स्त्री मत्स्यवि शेषः चिट क प्रेषे इतिकविकल्पदुमः ॥
 बुधाविगदी इतिभाषा अस्य ॥ चितः १ ज्ञाने इतिकविकल्पदुमः ॥
 गुणाः मधुरत्वे रूपत्वे वात चितकज्ञाने इतिकविकल्पदुमः ॥
 नाशित्वे सैष्यकारित्वे गुरुत्वे चितः १ क स्मृतौ इतिकविकल्पदुमः ॥
 इति राजवल्लभः ॥ चितः स्त्री ज्ञाने इत्यमरः ॥
 चिगः १ चिगट मत्स्यः इति चितः य असाकल्प इत्यमरः ॥
 शत्रुमाला ॥ यथाकिंचित कश्चित इत्यादि ॥
 विचिः १ फलविशेषः विचिगः चितः त्रि कुत्रः इति मेदिनी ॥
 इतिविचिगः इतिच भाषा ॥ चिता स्त्री शवदाहाधार वृद्धी ॥
 तत्पर्यायः श्वतराजिः २ सदीर्घः तत्पर्यायः चित्या २ इत्यमरः ॥
 १ गृहकुलकः ४ अस्यगुणाः वात काष्ठमदी १ चेत्ये ४ चिताचूके ॥
 पित्तनाशित्वे पथ्यत्वे बलरुचि ॥ ५ चित्ये ६ इति त्रिकोऽंशेषः ॥
 कारित्वे शेषिणेऽतिहितत्वे ॥ चितिः ७ संहतिः इति मेदिनी ॥
 पटोलतः किंचिद्गुणहीनत्वे चिताचूके स्त्री चिता इति ॥
 ८ इति भाव प्रकाशः ॥ त्रिकोऽंशेषः ॥
 चिवा स्त्री तितित्तीव्रतः इत्यमरः चितिः स्त्री चितासमूहः इति ॥
 चिंदी स्त्री गुज्ञा इति केचित् मेदिनी सौधादिष्विष्टकासोखा ॥
 चिवास्त्रे स्त्री अश्लशकः इति ज्ञानार्थक विशेषः तस्य स्रजे ॥
 राजनिर्घटः ॥ यथाउद्धयेण गुणिते चितेरपि ॥
 चिवासाः १ अश्लशकः इति क्षेत्र सैभव फले चने भवेत् ॥
 राजनिर्घटः ॥ इष्टका चन कृते चने चिति ॥
 चिवोटकः १ तृणविशेषः ॥ श्लेष्टका परिमितिश्च लभ्यते ॥
 चेंचको इतिचेंचग इतिच भाषा ॥ इष्टकोद्धय रूपडुक्तिः श्रितेः ॥
 तत्पर्यायः अंकलोमः २ इति ॥ सुस्तराश्च दृषदो चितेरपि ॥

उदाहरणे यथा अष्टादशो गुले ॥ चिताभोगः १ एकस्मिन् विषये ॥
 देवी विस्तारे द्वादशो गुलः मनसः १ नः १ नः प्रवृत्तिः तत् ॥
 उद्धृति स्त्रीगुला यासांमिष्टका यर्थायः मनस्कारः २ इत्यमरः ॥
 स्ताश्चित्तौकिल इतिनीलावती चित्तोवृत्तिः स्त्री गर्वः इति ॥
 चितिका स्त्री कटिभृत्तला इति हेमचंद्रः ॥
 हागवली ॥ (१) चित्ते स्त्री चिता इति त्रिकोऽंशेषः ॥
 चित्ते स्त्री अनुसंधानात्मिकातः क चित्यः १ अग्निः इति मुग्धबोधे ॥
 इतिः इति वेदोतः यत्तत् सत् ॥ चित्या स्त्री चिता इत्यमरः ॥
 गुणे स्वकुं स्तोते भगवतः यदे चित्रत कर्त्तव्ये तणे ॥
 यदाङ्गुलीसदेवात्ये चित्ते लेखे अङ्गुते इति ॥
 तन्महदात्मके स्वकुंतमविकारिते कविकल्पदुमः ॥
 शततत्वे मितिचेतसः प्रवृत्तिः ॥ चित्रे स्त्री तिलके आलेखे ॥
 लक्षणे प्रोक्ते यथापि प्रकृतिः ॥ अङ्गुते कर्तुं वर्णाः तद्युक्ते वि ॥
 यत् इति श्रीभाम वत्ते ॥ इति मेदिनी आकाशः कुष्ट ॥
 अस्मार्थः अथिभूत स्वरूपेण ॥ विशेषः इति हेमचंद्रः ॥
 तस्येवमहानितिसेजा अध्यात्म चित्रः १ यम विशेषः यथा ॥
 रूपेण चित्ते उपास्य रूपेण ॥ ह्रकोदराय चित्राय चित्रगुप्ताय ॥
 वासदेवः अथिष्टातात् तस्य वेनमः इति तिष्यादि तत्ते ॥
 क्षेत्रज्ञः इति श्रीथर स्वामी ॥ कर्तुं वर्णाः इत्यमरटीकायो ॥
 मनः इत्यमरः ॥ भवतः परोऽद्वैतः अशोक ॥
 चितप्रसन्नता स्त्री हर्षः इति हृत्तः चित्रकवृत्तः इति ॥
 हेमचंद्रः ॥ राज निर्घटः ॥
 चितविस्मयः १ उन्मादः इति ॥ चित्रके स्त्री तिलके इति मेदिनी ॥
 हेमचंद्रः ॥ चित्रकः १ व्याघ्रः इति हेमचंद्रः ॥
 चितविश्रमः १ उन्मादः इत्यमरः ॥ व्याघ्रभेदः चितावाच्य इति ॥
 चित्समुच्चतिः स्त्रीमानः इत्यमरः ॥ भाषा तत्पर्यायः चित्रकायः २



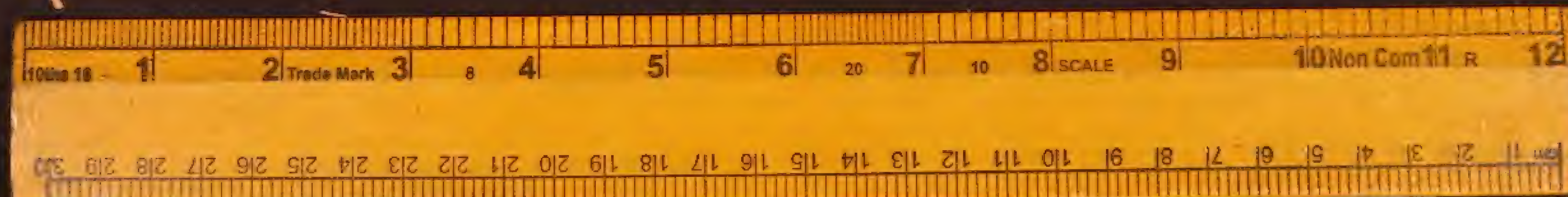
उपपात्रः ३ मृगतकः ४ मृः ५ वृत्तवैवर्तपुराणे तत्तत्पीयः ॥
 लक्षणार्हलः ६ वित्रपात्रः ७ रोगजीवः ८ इत्यमरः ॥
 हस्तविशेषः वित्र इति भाषा वित्रकर्मा पुं त्रिनिश हस्तः इति
 तत्तत्पीयः अग्निः २ पाहलः ३ पाहचंद्रिका बहुव्रीहौ आश्रय
 वित्रः ४ पावीकटः ५ शिखी ६ कर्मावित्रकारश्च ॥
 कृशानुः ७ दहनः ८ घालः ९ वित्रकायः पुं व्याजः इति ॥
 ज्ञातिष्कः १० पालकः ११ अनलः हेमचंद्रः वित्रपात्रः इति ॥
 १२ दारुणः १३ वृद्धिः १४ पावकः राजनिर्घटः ॥
 १५ शोवरः १६ पावी १७ हीपी १८ वित्रकारः पुं वित्रकारः यथा
 वित्रोः १९ मृः २० अस्य गुणाः स्वयतेरपि गोपिको वित्रकारो
 अग्निसमते पाककटते शोफः यजायत इति यराशायहीतः
 कफान्निवातो दारुणो ग्रहणीकमि वित्रकटः पुं पर्वतविशेषः ॥
 केरुनाशितेव इति राजनिर्घटः ॥ इति शहरत्नावली पुरा रामे ॥
 पाके अग्नितल्यते कृष्ट नाशिते वने गत्वा प्रथमे यत्र वास ॥
 इति राजवल्लभः १२३ हस्तः मकरोत्त अयुनावेदे लखे शास्त्रे ॥
 इत्यमरः वित्रकारः इति देशे कामता इति ख्यातः ॥
 हेमचंद्रः ॥ वित्रकृत पुं त्रिनिश हस्तः इत्यमरः
 वित्रकटः पुं कपोतः इति ॥ वित्रकरः इति हलायुधः ॥
 जटायुः ॥ वित्रकोलः पुं अजनिता इति
 वित्रकंवलः पुं कंवलविशेषः त्रिकोड शेषः ॥
 इति वा गालिवा इत्यादि भाषा वित्रगंधे स्त्री हरिताले इति ॥
 यथा कथः स्त्री पुंस्यो वित्रकंवेले राजनिर्घटः ॥
 पुंसि वृद्धि वि इत्युणादिकोषः वित्रगुप्तः पुं चतुर्दशयमोर्तात
 वित्रकरः पुं वर्णसंकरजातिविशेषः यमः तस्य लेखकः इति ॥
 पट्टया इति भाषा सत मृदा ॥ मेदिनी तस्योत्पत्ति र्थया ॥
 गर्भविश्वकर्मा रत्नजातः इति ब्रह्मपादोपातः मृदमसी शैवो

वभूवतः एको मसीशः सवीत्यः वित्रजल्यः पुं वाकविशेषः यथा
 सवीलीरुदय द्विजातकुलप्रदीपः प्रेषस्य सरुदालोके गृह गवाभि
 स्त्रीयानो जातीनो पूततामृहः ॥ जेभितः भूरि भावनयो जल्यो
 वगलेति महाविद्यो गृहीत्वा यस्वीजोत केदितोतिमः वित्र
 साधयन मृदसवीलीरुदयात्तम जल्योदशो गोये प्रजल्यः परि
 पंडितस्य प्रसादतः ॥ जल्यते विजल्यो जल्यसे जल्य
 याचितवान् भक्त्या त्रिलोकाधिप अवजल्यो अभिजात्यते आजल्यः
 पति गुरो रूपया कुरुमानाथते प्रतिजल्यश्च सजल्यश्चेति कीर्तिते
 मेव च गत्वा मम गुरुणापि वरो ॥ इत्युज्ज्वल नील मणिः ॥
 दत्तो राज्ञे भुक्ता पुनर्भवान् ॥ वित्रते इले स्त्री विद्रो इति
 त्रिलोकाधिपति भूत्वा मृदातत्र रत्नमाला ॥
 सारिख्यसि गुरीजयामसीशः स वित्रते इला स्त्री विद्रो इत्यमरः
 राजभोगी हिजाह्वनात विहाय वित्रतुक पुं भूजहस्तः इति
 देहं भूयश्च त्रिधा रूपो बभूवह ॥ राजनिर्घटः ॥
 वित्रगुप्तः अत्रिसेन अत्रिगोदः वित्रदेइक पुं तुलहस्तः इति
 देहं भूयश्च त्रिधा रूपो बभूवह राजनिर्घटः ॥
 वित्रगुप्तः अत्रिसेन अत्रिगोदः ॥ वित्रदेइकः पुं तुलहस्तः इति
 इति त्रयः स्वर्गे मर्त्ये च पाताले रत्नमाला ॥
 राजते विरसुतमः वित्रगुप्तो ॥ वित्रदेवी स्त्री महेंद्रवारुणी ॥
 महाविद्योपायकुलाद्यविप्रतः इति राजनिर्घटः ॥
 पुत्रानयाचितवोत्रेव गुरोर्देवत वित्रनेत्रा स्त्री सांकायस्त्री इति
 मावहन यमोतिस्था वभूतापि हारावली ॥
 समंतीयो विवेचकः विं पुं भो वित्रयत्रिका स्त्री कांयस्यर्पास्त्री इति
 शुभकर्मा विविद्यशमनातिके इति रत्नमाला द्रोणपुष्पी इति
 यद्वदेत सकलानां तदेवा ॥ राजनिर्घटः ॥
 भोजययमः इत्याचारो नालीय ॥ वित्रयत्री स्त्री जलपिण्णली इति
 तेन अस्मात्पत्ये तरे कायस्य ॥ राजनिर्घटः ॥
 शब्दे दृष्टय ॥ वित्रयदा स्त्री गाथापदीलता ॥



इति शहमाला कुंदो भेदः। गुरुते स्वादुते चित्रयते हृष्यते
 इति कुंदो मेजरी अस्य लक्षणदि वलप्रदत्तेव इति राजनचंदः॥
 कुंदः शहे दृष्टये ॥ चित्रफलकः पुं चित्रफलमत्स्यः
 चित्रपणिका स्त्री चित्रपणीभेदः इति श्री प्रयोगः ॥
 तत्पर्यायः दीर्घा २ मृगालचित्रा। चित्रफला स्त्री चित्रित मृगवीरुः
 ३ चित्रपणी ४ सिंहपणिका ५। लिंगिनी महेन्द्र वारुणी ॥
 दीर्घयत्रा ६ अतिगुहा ७ छटिला वार्त्तीकी कंदकारी इति
 ८ इति शहमाला ॥ राजनिर्घटः मत्स्यविशेषः ॥
 चित्रपणी स्त्री चित्रपणी इत्यमः फलः इति भाषातत्पर्यायः
 कर्णसोढालता जलपिपली राजनीवः २ फलकी ३ महोन्मदः
 शोणपुष्पी इति राजनिर्घटः ॥ ४ इति शहमालावली ॥
 मेजिष्ठा इति शहमाला ॥ चित्रभानुः अग्निः ॥ सूर्यः
 चित्रयत्तः पुं तितिरयत्ती ॥ इति मेदिनी चित्रक हस्तः ॥
 इति जटाधरः ॥ अर्कहस्तः वीहसेजक इति
 चित्रपादा स्त्री सारिका पत्नी ॥ अर्कहस्त इति वामरदशीनात
 इति हारावली ॥ भैरवः इति शहमालावली
 चित्रपिच्छकः पुं मयूरः इति चित्रभेषजा स्त्री काकोडुवीरका
 राजनिर्घटः ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 चित्रप्रेतः पुं शरः इति ॥ चित्रमेखलः पुं मयूरः इति
 त्रिकोणशेषः ॥ त्रिकोणशेषः ॥
 चित्रपुष्पी स्त्री अंबुष्ठा इति चित्रयोध्या पुं अर्जुनहस्तः इति
 राजनिर्घटः ॥ राजनिर्घटः पार्श्व ॥
 चित्रपृष्ठः पुं कलविकपत्ती ॥ चित्राण्यः पुं सूर्यः गंधर्वविशेषः
 इति हारावली ॥ इति मेदिनी शेषस्य पर्यायः
 चित्रफलः पुं मत्स्यविशेषः ॥ गंधर्वराजः २ अंगारपणीः ३
 चित्रल इति भाषा अस्यागुणाः कुवेरसखः ४ दग्धरायः ५ सत

मुनिनाम्नो दत्तकन्यायोकणयो इति हेमचंद्रः ॥
 सजातः इति महा भारते ॥ चित्रवल्ली स्त्री मृगवीरुः महेन्द्र
 चित्रलः पुं कर्पूरवर्णीत इति वारुणी इति राजनिर्घटः ॥
 इति शहमालावली ॥ चित्रवीर्यः पुं रक्तैरुः इति ॥
 चित्रलता स्त्री मेजिष्ठा इति राजनिर्घटः ॥
 राजनिर्घटः ॥ चित्रशिखिरिजः पुं हहस्पतिः
 चित्रला स्त्री गोरक्षीहस्तः इति इत्यमः ॥
 राजनिर्घटः ॥ चित्रशिखेः प्रसृतः पुं हहस्पतिः
 चित्रलेखा स्त्री अप्सरोविशेषः इति हलायुधः ॥
 सा रुखायाः सखी यथा उवाच चित्रशिखिं पुं सप्तर्षयः इत्यमरः
 रुदतीचेव कुंभोऽतनया सखी यथामरीचि रेगिरा अत्रिः ॥
 कुशला ते विष्णालात्ति सर्वेषां पुलस्त्यः पुलहः कृतः वीर्यश्रेति
 संधि विरह अप्सराश्चित्रलेखा संप्रैते ज्ञेयाश्चित्रशिखीऽनः ॥
 वैति प्रे विज्ञाप्यतां सखी इति इति भारते ॥
 हरिवेशः कुंभोऽकन्या यथा चित्रसर्पः पुं मालधानसर्पः इति
 वाणस्पमेत्री कुंभोऽश्चित्रलेखा शहमालावली ॥
 व तत्सता सख्येच्छत सखीमूषो चित्रसेनः पुं वलपादजमसीपात्वा
 कौतूहल समन्विता इति कायस्थस्य चित्रगुप्तादि त्रितयोते
 श्रीभागवते कुंदोविशेषः ॥ गीत मूर्तिविशेषः सतमर्त्यलोक
 इति कुंदो मेजरी अस्य विवरणे विवेचकः यथा चित्रसेने महा
 कुंदः शहे दृष्टये ॥ विद्यो वगलेति गुरोर्नयन ॥
 चित्रलोचना स्त्री सारिकापत्नी जम्बासेतोष्पुत्रादीनयाचित्वा
 इति जटाधरः श्रीप्रयोगश्च। प्राण्य मर्त्यतः राज्ये चकार
 चित्रवदालः पुं पाटीनमत्स्यः सप्तर्षिश्चित्रो गद अथो गतः
 इति जटाधरः ॥ इत्याचारनिर्णयते ॥
 चित्रवल्लिकः पुं वदालमत्स्यः चित्रा स्त्री श्रीकृष्णसखीविशेषः



यथायामप्रेष्ट सत्यस्तु ललिता मृगवीरुः गेड हवी ॥
 सविशालिका सचित्रा चैकलता सतप्रेणी मेजिष्टा इति ॥
 तैगविधेडलेखिका रेगदेवी ॥ राजनिर्घटः कुंदोविशेषः ॥
 सदेवीचित्तस्यैव सर्वगुणप्रियाः ॥ इति कुंदो मेजरी अस्पतिवरी ॥
 इत्युज्ज्वलनीलमणिः अस्याकुंजः कुंदः प्राहे दृष्टव्ये ॥
 श्रीकुंजस्य पूर्वस्य आनेद ॥ चित्रागे स्त्री दिगुले हरिताले
 ससदोनाम वयः अष्टमासाधिक इति राज निर्घटः ॥
 त्रयोदशवत्सरे वली गौरः ॥ चित्रागः पुं चित्रकः रक्तचित्रकः
 अस्यावस्तिजातीपुष्पतुल्ये कर्म सयः इति राजनिर्घटः
 चित्रे इति गोस्वामि ग्रंथः ॥ चित्रागदः पुं चंद्रवेषीय राज
 मृषिकर्णाली गोडेवा सभद्रा ॥ विशेषः सत शातनु राजपुत्रः
 दैतिकामाया सय भेदः ॥ विचित्रवीर्यप्राता गेयविशेषः
 नदीविशेषः इति मेदिनी ॥ इति महाभारते ब्रह्मपादज
 अस्मिन्विशेषः इति हेम चंद्रः ॥ मसीप्राग्य कायस्य स्पष्टविशेषः
 अस्मिन्नादि सप्तविशतिनतत्रोते त्रितयोतगीत सप्तविशेषः स
 गीतचतुर्दश नक्षत्रे तत्तु मृत्ता ॥ अथोलोक विवेचकः तस्याथो
 वदुज्ज्वले एकता रकामये अस्या गमनकारणे यथा अथोगतस्य
 अधिष्ठात्रीदेवता विम्बकर्मण्य हेतुते वगले मृण कालिके
 एकमौक्तिक समुज्ज्वल प्रभे ॥ वगलेति मने प्राप्य विप्रः ॥
 तद्योरेड वदने खमध्यगे इति स्मामिति वाङ्मया तयस्कार
 कालिदासः तत्रजातस्य ॥ येचाहे नान्यत किंचिदुद्गीतवान्
 फलेयथाप्रताप सेतापित ॥ फलमूलादिके किंचितसायनति
 शत्रुपक्षो दत्तो नये चापि ॥ यथामिलेन विहाय विप्रस्य
 विचित्रवासाः प्रसृतिकालेयदि गुरोरपि पूज्यं च पार्वति ॥
 यस्याचित्रावुद्धिविचित्रा खलु ॥ जयेन्नित्यं दिवगता मन्यविशेष
 तस्यशास्त्रे इतिकोष्ठीप्रदीपः नेत्यन ज्ञातेति ब्राह्मणः

सर्वं ऋतुश्चित्रागदे कथा वचो ॥ सतेभुड् जनागलोकेपिविलसत
 हिमधुरं किंचित प्रियाङ्गुतामु ॥ ततश्चानेदमनसा गतश्चित्रागदः
 तैदी रेचित्रागद अजस्ते ॥ लले इत्याचार निर्णय तत्रे ॥
 वस्तुविप्रत्वमिहमि कदाप्युपानन् चित्रागदसः स्त्री सत्यवती सा ॥
 मस्तस्या नैवेति नहि वृथ्यसे ॥ व्यासमाता इति त्रिकोऽशेषः ॥
 वस्तु श्रीच मथो गच्छचिं कुरु ॥ चित्रागी स्त्री मेजिष्टा कर्णजलोकाः
 तयोमुदा चित्रागदः शयं ॥ इति राजनिर्घटः ॥
 क्रुता ब्राह्मणान् तुष्टाव ततो ॥ चित्राटीः पुं चंद्रः चंटाकर्ण ॥
 ब्राह्मणा लजिताः सेतस्तु मुवाच वलिह्वगासविंडीभोरकितभालः
 हे चित्रागद हेतात वस्तु त्वं ॥ इति मेदिनी ॥
 नोत्सवः किल उद्धितो कुरु ॥ चित्रापूयः पुं पिष्टकभेदः ॥
 सातातभद्रे ते कथयामि भोः ॥ चित इ पिटा इति भाषा ततः ॥
 जनस्तयो वलेनेव सर्वं ॥ पर्यायः चरुव्रणः २ इति
 भवितु महति नाईतीशो किना त्रिकोऽशेषः ॥
 तातब्राह्मणे भवितु किल ॥ चित्रायसे स्त्री तीक्ष्णालोहे इति
 इतीम्भराज्ञावेदेस्तिप्रतिजानीहि राजनिर्घटः ॥
 तत्ततः वरं प्राप्नोति देवत्वे ॥ चित्रास्त्री स्त्री सारिकायस्त्री इति
 ब्राह्मणत्वे कदापिन यथामरते ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 मीशेन विनाकापि नशासने ॥ चित्राक्षयः पुं द्रोणापुष्पी इति
 नोत्सव स्त्वमेधा गच्छसखिन ॥ राज निर्घटः ॥
 वगलोजय कलेर्दशसहस्राणि चित्रिकः पुं चैत्रमासः इति
 नागलोकेभ्यो भवतत स्त्रि ॥ शहरत्नावली ॥
 लोकनाथस्तुमिद्रतुल्याभविष्यति चित्रिणी स्त्री यस्मिन्नादि चतविध
 राज्यं भुङ्क्तेततो नैव पुनरा ॥ स्त्रीमध्ये स्त्री विशेषः सामीन गेया
 वर्तने तवसदा वयं तव शिर्व ॥ तस्यालक्षणे यथा भवति ॥
 चित्तयामो नभी कुरु तात गच्छ ॥ इति सत्तानाति दीर्घानखरी ॥



तिलकुसुम सनासा स्त्रिय ॥ इति भट्टिः सूर्यमणिः तथाच ॥
 देहोत्पत्त्यादी कठिनं जन ॥ यथाचिंतामणिं सृष्ट्वा लोहे ॥
 कुवाळा सेदरी सा सशीला ॥ कोचनतोभजेत ॥ इति ॥
 सकलगुणविचित्रा विचित्रावित्र पायोत्तरवेडे ॥
 वक्रा इतिरिति मेजरी ॥ चिंताविषम स्त्री मेजरा गृहे ॥
 चित्रेशः पुत्रेद्रुतिशब्देद्रिका ॥ तत्पर्यायः दार्वे २ इति ॥
 चित्रोक्तिः स्त्री आकाशवाणी इति हारावली ॥
 त्रिकोणेशः आश्रयकथनेच ॥ चिंतिनी स्त्री तितिनी इति
 चित्रोदने स्त्री विचित्रात्रे इति द्विरूपकोषः इति कश्चित्
 ग्रहयज्ञतत्वे ॥ चिंतिने वि कृतचितने ॥
 विद्रूपः वि हृदयात्तुः इति ॥ यच्चित्तिने तदिह दूरतरे प्रयाति ॥
 हेमचंद्रः स्फूर्तिमान् इति यच्चेतसा न गणितं तदिह ॥
 भूरीप्रयोगः ज्ञानमयः यथा भूयेति इत्युद्धतः कर्तारिक्ते ॥
 विद्रूपीपरमात्मनेतियोगशास्त्रे ॥ चिंतायुक्तः भवेत्ते चिंता ॥
 चिंता स्त्री चिंतना चितने ॥ चिंतिनि स्त्री चिंता इति ॥
 तत्पर्यायः स्मृतिः २ आध्याने ॥ शब्दरत्नावली ॥
 इत्यमरः आध्या ४ ध्याने ५ चिंतिया स्त्री चिंता इति ॥
 चिंतितिः ६ इति शब्दरत्नावली ॥ त्रिकोणेशः ॥
 चिंतिया ७ इतिरभसः दर्शन ॥ चित्रः पुं अस्पविशेषः चिना ॥
 संभोगयोः प्रकारः भावना इति इति भाषा इति शब्देद्रिका ॥
 रसमेजरी ॥ चिपिटः पुं भक्ष्यद्रव्यविशेषः
 चिंतामणिः पुं ब्रह्मा इति चिडा इति भाषा तत्पर्यायः ॥
 शब्दरत्नावली बुद्धविशेषः इति एयुकः २ इति हेमचंद्रः ॥
 त्रिकोणेशः मणिविशेषः यथा चिपिटकः ४ इत्यमरः चिपुटः ॥
 सामर्थ्यं संपादितं वंछितार्थं ॥ ५ इति भरतः धाम्यचमसः ॥ ६
 चिंतामणिः सान्द्रकथं हनुमान् ॥ इति त्रिकोणेशः अस्पगुणः ॥

गुरुत्वे स्त्रियत्वे हेहणत्वे ॥ शब्दरत्नावली वली ॥ (र्म
 कफवर्द्धकत्वे ॥ स्त्री ५ कृतस्य ॥ चिरकारी चिचक्रियः चिरेणक
 तस्य गुणाः वलकारिते वायु ॥ करोतीति कर्तारिणि प्रत्ययः
 नाशिते मलभेदकत्वे ॥ इति चिरकाले स्त्री दीर्घकालः ततः
 राजवल्लभः हेहणत्वे हृष्यत्वे ॥ पर्यायः दीर्घरात्रे इति ॥
 तस्य लक्षणं यथा शालयः सतुषा त्रिकोणेशः ॥
 आर्द्रा प्रष्टा अस्फुटिता सतः ॥ चिरक्रियः त्रि चिरकालेन क्रिया
 कुट्टिताश्चिपिटाः प्रोक्तास्तेस्तुताः कारकः तत्पर्यायः दीर्घसूत्रः २
 एयुका अपि इति भावप्रकाशः ॥ इत्यमरः ॥
 शालया यावनालायाश्चिपिटाः चिरजीवकः पुं जीवकवृक्षः इति
 पुष्टि वर्द्धनाः इति राजनिर्घटः ॥ जटाधराः ॥ (इति
 तस्य भक्षणं विधिनियेयोयथा ॥ चिरजी पुं विस्स पुं विस्स काकः
 द्विः स्त्रिच मन्त्रे एयुकं सुहृदेशः ॥ मेदिनी जीवकवृक्षः शाल्मलि
 विशेषकेनात्यंतशालेविशालो ॥ हृत्तः इति राजनिर्घटः ॥
 भक्षणोच निवेदने अभक्ष्येच ॥ मार्कंडेयः अम्बस्यामा वलिः
 यतीनां च विथवा ब्रह्मचारिणो ॥ व्यासः हनुमान् विभीषणः ॥
 इति ब्रह्मवैवर्त ब्रह्मवैवर्ते ॥ रूपः परमुरामः इति ॥
 चिपिटकः पुं चिपिटः इत्यमरः ॥ तिष्ठादितत्वे बृहकालजीविनि
 चिपिटा स्त्री गुडासिनीरूपे इति त्रि इति जटाधराः ॥
 राजनिर्घटः ॥ चिरोजीवी पुं विस्सः काकः
 चिपुटः पुं चिपिटकः इति ॥ इति हेमचंद्रः जीवक वृक्षः ॥
 भातं युतं रुद्रकोषः ॥ शाल्मलिवृक्षः इति राजनिर्घटः
 चिमिः पुं मुकयन्ती इति चिरजीविनि त्रि ॥
 शब्दरत्नावली यद्वृक्षः इति चिरोटी स्त्री खवासिनी ऊटा अनूटा
 शब्द माला ॥ वापित गेह स्थिता कन्या ॥
 चिमिकः पुं मुकयन्ती इति द्वितीयवयाः स्त्री सावयवती इति



भारतयुत रुद्रः हेमचंद्रश्च ॥ चिरसुता स्त्री चिरप्रसूता गवी ॥
 चिरतिक्तः १ वृद्धविशेषः चिरा ॥ केलिगा ३ इति भाषा तत् ॥
 इति भाषा तत्प र्यायः ॥ र्यायः वस्त्रयनी २ इत्यमरः ॥
 चिरतिक्तः २ तिक्तकः अनार्यः ॥ चिरस्थायी त्रिवहकालस्याताचिर ॥
 तिक्तकः ४ किराततिक्तः ५ भूनिवः ॥ तिष्ठतीति कर्तारिणि प्रत्ययः ॥
 ६ किरातकः ७ सतिक्तकः ८ ॥ चिरस्य च दीर्घकालः इत्यमरः ॥
 इति शब्दशत्रावली ॥ चिरादिका स्त्री श्वेतपुनर्णावा इति ॥
 चिरातः त्रिपुरातनः चिरकालोत् ॥ शत्रुमाला चटिका पाताडी ॥
 यत्रः इति जटा थरः ॥ इति भाषा यथा गोमूत्र ॥
 चिरातनः त्रिपुरातनः इत्यमरः ॥ सुहृत्पुत्रातनस्य यद्वायसस्तानि ॥
 चिरातकी १ कपित्थः इति चिरादिकायाः इतिवैयक्ये ॥
 राज निर्वेदः ॥ चिरात च दीर्घकालः इति ॥
 चिरपुष्पः १ वक्रलवृत्तः इति हेमचंद्रः ॥
 राजनिर्वेदः ॥ चिरात १ गुरुः इति ॥
 चिरम् च चिरार्थ दीर्घकालार्थं ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 तत्पर्यायः चिराय २ चिर ॥ चिरातिक्तः १ चिरातिक्तः इति ॥
 राजाय ४ चिरस्य ४ चिरात ५ ॥ शब्दशत्रावली ॥
 चिराण ६ इति हेमचंद्रः ॥ चिराय च दीर्घकालः इति ॥
 चिरमिही १ स्त्री गर्हभः इति हेमचंद्रः ॥
 हेमचंद्रः ॥ चिरायुः १ देवता इति ॥
 चिरभणः १ चिल्लः इति ॥ त्रिकोडशेषः चिरजीविनि त्रि ॥
 त्रिकोडशेषः ॥ यथा भवति यदि मनुष्यागुर्वधीन् ॥
 चिरात्रे स्त्री दीर्घकालः इति श्रिगणुः इत्यागमः ॥
 हलायुयः ॥ चिरिरमहिसे इति कविकल्पद्रुमः ॥
 चिरात्राय च दीर्घकालः इत्यमरः ॥ चिरिः १ सुकयली इति ॥
 चिरविल्वः १ करजवृत्तः इत्यमरः ॥ त्रिकोडशेषः ॥

चिरंटी स्त्री ऊटा अनूलावा पितृ ॥ पितृलत्वेच इति भावप्रकाशः ॥
 गृहस्थिता कन्या तत्पर्यायः ॥ गोल्पते दीपनत्वेच बालया ॥
 स्ववासिनी २ इत्यमरः चिरंटी ॥ अस्या गुणः तिक्तत्वे किंचिदन्त ॥
 स्ववासिनी ४ इति भारतः ॥ त्वेच सुष्काया लस्या गुणः स्मेष ॥
 द्वितीयवयाः स्त्री युवती इति वातारुचि जाग्रनाशित्वे रोचन ॥
 मेदिनी ॥ चिरविल्वः १ चिरविल्वः करजवृत्तः ॥ त्वेदीपनत्वेच इति राजनिर्वेदः ॥
 इत्यमरटीकायां भारतः ॥ चिल्ल श वासे इति कविकल्पद्रुमः ॥
 चिरु स्त्री वाहुसेयः इति चिल्लीलिका स्त्री कंदीभेदः ॥
 शब्दचंद्रिका ॥ चिल्लोत्तः विद्युत् इति ॥
 चिरे च चिरे इत्यमरटीकायां मेदिनी ॥
 गायमुकुटः ॥ चिल्लिचिमः १ मत्स्यविशेषः ॥
 चिरेण च चिरे इति हेमचंद्रः ॥ चिल्लियागडक इति ख्यातः ॥
 चिर्भंटी स्त्री कर्कटी इति हेमचंद्रः ॥ इच्छाक इत्येके इति भारतः ॥
 चिभिटा स्त्री कर्कटीभेदः चिभिडा इत्यमरः तलसीनः ३ चिल्ली ॥
 इति वेलसेद इति चदेशोत्तरीय ॥ चिमिः ४ चिल्लीचिमः ५ चिल्लीचिमः ॥
 भाषा तत्पर्यायः सचित्रा २ ॥ ६ चेलिचिमः ७ चिल्लीमः ८ चिल्लि ॥
 चित्रफला ३ दोत्राचिभिटा ४ ॥ मीनकः ५ चिल्लीचिमिः ६ कवलः ॥
 योडफला ५ यथ्या ६ रोचनफला ७ चिल्लोत्तकः १२ इति ॥
 ९ चिभिटिका ८ कर्कचिभिटा ९ भारतयुत कोषोत्तरे चैगो ॥
 इति राजनिर्वेदः चिभिटे १० इति ख्यातो मत्स्यः तस्य गुणः ॥
 येनुडग्ये ११ गोराजकर्कटी १२ ॥ लघुत्वे रूक्षत्वे अनभिषेदिते ॥
 अस्या गुणः मधुरत्वे रूक्षत्वे वायुकारित्वे कफनाशि त्वेच ॥
 गुरुत्वे पित्त कफायहत्वे इति राजवल्लभः ॥
 अनुस्मत्वे ग्राहित्वे विष्टेभित्तेच ॥ चिल्ल शोथिल्य ॥ हाव कृतौ ॥
 पक्काया अस्या गुणः उष्णत्वे ॥ इति कविकल्पद्रुमः ॥
 चिल्लः १ पक्षिविशेषः चिल्ल



विविद्धि

५५८ ७५४ चीक

इतिभाषातत्पर्यायः आतायी ॥ तत्पर्यायः १ रुदला २ लद्वोली
२ इत्यमरः शकुनिः ३ आतायी ॥ ३ मधुमालयत्रिका ४ अस्यागुणाः
५ इतिहेमचंद्रः एवमिति ५ ॥ कटुत्वे कषायत्वे जीर्णत्वे अति
कटुनीडकः ६ चिभणः ७ इति हितले ॥ सायनत्वे च इति ॥
त्रिकांशेषः क्लिबचलः क्लिबनेत्र राजनिर्घटः ॥
युक्ते वि इति मेदिनी ॥ विवः ५ विवके इति भरतः ॥
चिल्लिका स्त्री फिल्लिका इति विवके स्त्री अथराथोभागाः येति
शब्द रत्ना वली ॥ इति दाडि इति च भाषा इत्यमरः
चिल्लभक्ष्ण स्त्री हृद्विलासिनी ॥ विवकः ५ मुचुकुंद वृक्षः इति
इति शब्दचंद्रिका ॥ राजनिर्घटः ॥
चिल्लाभः ५ प्रसक्तचौरः हात ॥ चिह्न लक्षणं सोत्रश्रुतिरिति
केंचड इति गौडिकाटा इति च ॥ वृद्धाः इत्यमरटीकाया भरतः ॥
भाषा इति त्रिकांशेषः ॥ चिह्नं स्त्री चिह्नते येन तत् चिना
चिल्ली स्त्री लोथः यत्र शाक भेदः ॥ इति दाग इति च भाषा तत्पर्यायः
तत्पर्यायः चिल्लिका २ इली ३ कलेकः २ अकः ३ लोक्नेधल
अग्रलोहिता ५ मृदुपत्री ५ दार ॥ ५ लक्षणं ६ लिंगे ७ इत्यमरः ॥
दला ६ दारयत्रा ७ वासुकी ८ ॥ लक्षणः ८ इति भरतः यताका
महद्वला ९ गौडवास्तुकः १० अस्या
गुणाः वास्तुक तुल्यत्वे दारत्वे ॥ इति मेदिनी ॥
स्वप्न पित्त प्रमेह सूत्रकृच्छ्र ॥ इति विष्वः ॥
नाशिते पथ्यत्वे रुचिकारि त्वे च ॥ चिह्नधारिणी स्त्री शणमालता इति
इति राज निर्घटः ॥ फिल्लिका ॥ शब्द चंद्रिका ॥
इति शब्दरत्ना वली ॥ चिह्नितः त्रि चिह्नयुक्तः अंकितः
चिरिः ५ विवके इति जटा थरः ॥ लक्षितः चिह्न धातोः कर्मणिक्त
चिविटः ५ विपिटः इत्यमरटीका ॥ प्रत्ययेन निष्पन्नः ॥
विविल्लिका स्त्री ॥ चीक कि मर्षणा ॥
लद्व लय विशेषः ॥ इति कवि कल्प दुमः ॥

चीनक

५५९ ७५५ चीम

चीडा स्त्री गेयद्रव्य विशेषः चीडा इति राजनिर्घटः ॥
गेय इति ख्याता तत्पर्यायः ॥ चीनकर्पूरः ५ कर्पूरविशेषः ॥
दारुगेया २ गेयवधूः ३ गेयमादनी चीनक पूर इति देशोत्तरीय भाषा
५ तरुणी ५ तारा ६ भूतमारी ७ ॥ तत्पर्यायः चीनकः २ रुद्रिमः ३
मंगल्या ८ कपर्दिनी ९ ग्रह ॥ थवलः ५ पदः ५ मेघसारः ६
भीतिजित १० अस्यागुणाः कटुत्वे तषारः ७ हृषिकर्पूरजः ८ ॥
कास कफ नाशिते दीपनत्वे ॥ अस्या गुणाः कटुत्वे तिक्तत्वे ॥
अत्यंत सेवनात् पित्त दोष ॥ उष्णत्वे इषक्कीतत्वे कफ कंदोष
ध्मापहत्वे च इति राज निर्घटः ॥ क्रिमिनाशिते मेध्यत्वे पावनत्वे च
चीने स्त्री यताका इति त्रिकांशेषः इति राजनिर्घटः ॥
सीसके इति रत्न माला ॥ चीनजे स्त्री लोहे तनुतीक्ष्णलोहे
चीनः ५ देशविशेषः चीना ॥ इति राजनिर्घटः ॥
इति भाषा यथा काश्मीरेत ॥ चीनपिष्टे स्त्री सिद्धे इति हेमचंद्रः
समारभ्य कामरुपात्त पश्चिमे ॥ सीसके इति राजनिर्घटः ॥
भोटोत देशे देवपि मानमे ॥ चीनवेगे स्त्री सीसके इति ॥
प्राञ्च दक्षिणे मानसेषाहत्तपूर्वे राजनिर्घटः ॥
चीनदेशाः प्रकीर्तितः इति शक्ति चीनाकर्कटी स्त्री कर्कटीप्रभेदः ॥
संगम तेत्रे अशुक विशेषः ॥ सातु चित्रकूटदेशे प्रसिद्धा तत्
ग्रीहिभेदः तैतुः मृगविशेषः ॥ यर्ष्यायः राजकर्कटी २ सदीची ३
इति मेदिनी ॥ राजफल्ला ५ वाला ५ कुलकर्कटी ६

चीनकः ५ धानविशेषः चीना अस्यागुणाः रुच्यत्वे शिथिलत्वे
इति भाषा तत्पर्यायः काक ॥ पित्त दाह शोष नाशिते ॥
कैगुः इति हेमचंद्रः अस्यागुणाः मधुरत्वे तृप्तिदत्ते हृद्यत्वे च ॥
शोषणत्वे वायुवर्द्धकत्वे पित्त ॥ इति राजनिर्घटः ॥
स्वप्ननाशिते रुक्षत्वे च इति चीम ऊरु प्रप्रोसायो इति ॥
राजवल्लभः कैगानी चीनकर्पूरः ॥ कवि कल्प दुमः ॥

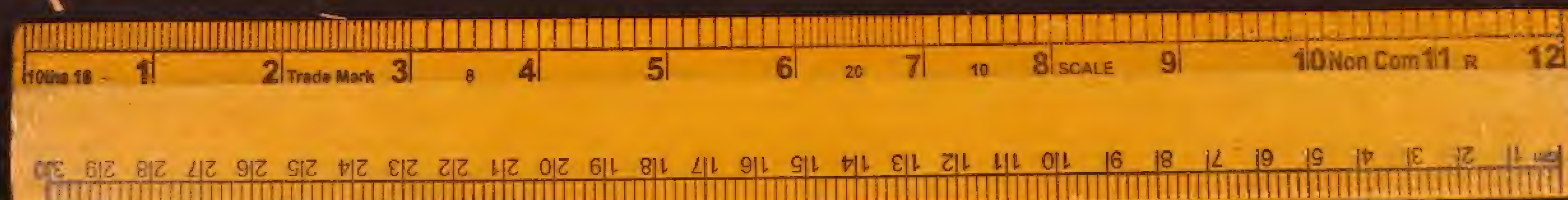


वीर स्त्री वृत्तक जीर्णवस्त्र त्वं ॥ वीर्यपरीः निवृत्तः खर्जूरवृत्तः
 इति सभूतिः इति लिगादि ॥ इति मेदिनी ॥
 सयहटीकायोभरतः गोस्तनः ॥ वीरिका स्त्री वीरिका फिल्ली ॥
 वस्त्रभेदः रेखा भेदः ॥ इति शहरावली वली ॥
 लेखनभेदः ॥ इति मेदिनी ॥ वीरिका स्त्री फिल्ली इति ॥
 वस्त्रं चूडा सीसके इति ॥ शहरावली वली ॥
 हेम चंद्रः ॥ वीर ज्ञान ग्रहणे ॥ सहेतो ॥
 लेखने इति विम्बः ॥ वीर क दीप्तौ इतिकविकल्पद्रुमः
 वीरयत्रि स्त्री चेषुशकः इति ॥ वीर स्त्री भिन्नवस्त्रं इत्युणादि ॥
 राजनिर्घटः ॥ कोषः ॥
 वीरपरीः पुं पालवृत्तः इति ॥ वीररी पुं वृद्ध भित्तकः । इति ॥
 राजनिर्घटः ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 वीरिः स्त्री नेत्राशुकं इति ॥ चुक्र क पीडने इतिकविकल्पद्रुमः
 शहरावली ॥ चुक्राः पुं सिंहनादः इति ॥
 वीरिका स्त्री फिल्ली हेमचंद्रः ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 वीरितकृदा स्त्री पालकशकः ॥ चुक्रं स्त्री अस्त्रद्रव्यविशेषमहा
 इति भाव प्रकाशः ॥ इति ख्याते तत्पर्यायः ॥
 वीरी स्त्री कक्काटिका फिल्ली ॥ तित्तिरीकं २ वृत्तास्त्रं ३ इत्यमरः
 इति हेमचंद्रः ॥ यत्रशकविशेषः चुक्र इति ॥
 वीरुके स्त्री फलविशेषः चेंडर ॥ ख्याते तत्पर्यायः चुक्रवालूके ॥
 इति भाषा । अस्य गुणः रुचि ॥ २ लिङ्गुचं ३ अस्त्रवालूके ४ दला
 दाह कफ पित्तकारित्वे अस्त्रत्वे ५ अस्त्रशकात्वे ६ अस्त्रादि ७

इति राजवल्लभः ॥
 वीरि त्रिषीलिते
 त्रिकोडशेषः ॥

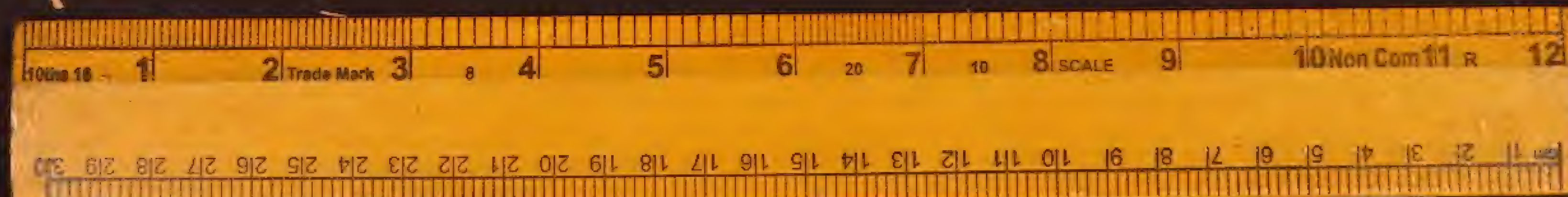
हिलमोचिका ८ अस्य गुणः अस्त्र
 इति । यत्रत्वे लघुत्वे उस्त्रत्वे वात ॥
 गुल्म नाशित्वे रुच्यग्रीवतपित्त ॥

कारित्वे पथ्यत्वे च कोजिक ॥ राजनिर्घटः ॥
 प्रभेदः तत्पर्यायः सहस्रवेधं ॥ चुक्रास्त्रा स्त्री अस्त्रलोणिकाविंश
 १ सास्त्रं ३ चुक्रवेधके ४ शकास्त्रं कोजिकभेदः इति राजनिर्घटः ॥
 भेदने ५ चेंड्रे ६ अस्त्रसा ७ ॥ चुक्रिका स्त्री अस्त्रलोणिका इत्यमरः
 चुक्रिका ८ अस्य गुणः तित्तत्वे ॥ कुचोगरी चुक्रायादेरा इति ॥
 अस्त्रत्वे स्वाडत्वे कफ पित्त ॥ भाषा इति रत्न माला ॥
 नासिका रोगाङ्गं थ शिरोरोग ॥ चुचुके स्त्री कुचायु तत्पर्यायः ॥
 नाशित्वे च इति राजनिर्घटः ॥ चुचुके २ चुचुके ३ इति ॥
 संधानविशेषः यथा यन्मस्त्रादि शहरावली कुचानने ४
 चुचो भौडे समुद्रद्वौद्र कोजिके ॥ उलिंगोपि इति रत्नकोषः ॥
 धान्यगुणो त्रिरात्रस्थं शुक्लं चुक्रं स्तनहृते ५ इत्यमरटीकायोभरतः
 तड्यते हिगुणे गुडमधुनाल ॥ चुचुः पुं सनिघलशकः इति
 मल्लकमादिह इति परि भाषा ॥ त्रिकोडशेषः ॥ (वली
 चुक्रः पुं अस्त्रः अस्त्रवेतसः ॥ चुचुके स्त्री चुचुके इति शहरावली
 इति विम्बः ॥ चुचु ३ अभिषवे इतिकविकल्पद्रुमः
 चुक्रके स्त्री शाकविशेषः चुक्रा अभिषवो ३ स्त्राने मेघने ॥
 पालग इति भाषा अस्य गुणः पीडने संधाने च इति तट्टीका ॥
 दुर्जरत्वे भेदकत्वे वायुनाशित्वे चुचुः पुं कुकुंदरिः इति
 पित्तकारित्वे गुरुत्वे च इति ॥ हारावली ॥
 राजवल्लभः ॥ चुचुरी स्त्री तित्तिरीघृते को ३
 चुक्रफले स्त्री वृत्तास्त्रं इति वीरि खेला इति भाषा इति
 राजनिर्घटः ॥ त्रिकोडशेषः ॥
 चुक्रा स्त्री चोगरी आमरुल् ॥ चुचुली स्त्री तित्तिरीकास्थिभिर्धृत
 इति भाषा इति मेदिनी ॥ क्रीडा इति हारावली ॥
 तित्तिरी इति शहरावली ॥ चुट तड्डले अस्त्रीभाव इति ॥
 चुक्रास्त्रं स्त्री वृत्तास्त्रं इति । यावत् इति कविकल्पद्रुमः ॥



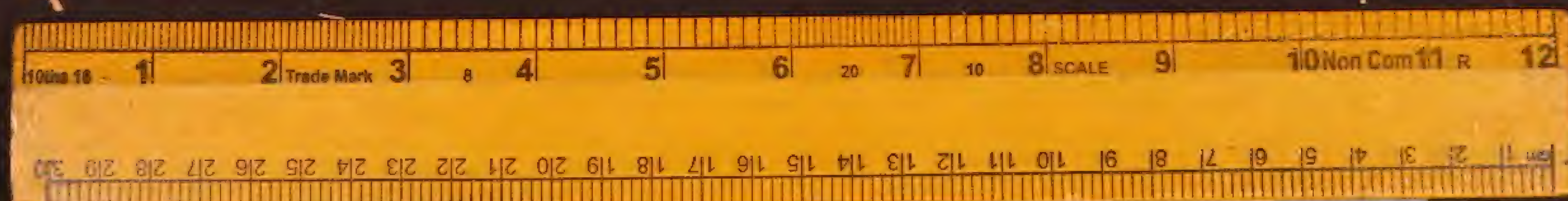
बुट १ तकुले इतिकविकल्प दुमः कवि कल्प दुमः ॥
 बुट कशिक्केदे इतिकविकल्पदुमः बुवकः पुं काललोहभेदः तत् ॥
 बुट १ क केदे इतिकविकल्प दुमः ॥ यर्थायः कौतयाषाणः २ अयस्कोतः ॥
 बुट क तकुले अल्पीभाव इति ॥ १ लोहकर्षकः ४ अयस्गुणाः ॥
 यावत् इतिकविकल्प दुमः ॥ १ लेखनत्वे प्रीतत्वे मेदो विष
 बुट १ क केदे इतिकविकल्प दुमः ॥ गायहत्वे च इतिभावप्रकाशः ॥
 बुट १ तकुले इतिकविकल्प दुमः ॥ धटसोद्दी वल्लवने इतिमेदिनी ॥
 बुट कौतो हावे इति ॥ बुवकः विबुवनपाराः धूर्तः ॥
 कवि कल्प दुमः ॥ १ वहुयुधैकदेशाज्ञः इतिमेदिनी
 बुण प्रा क्केदे इतिकविकल्पदुमः ॥ बुवने स्त्री मावसेयोगः बुमा
 बुट स्त्री रूपः इतित्रिकांड प्रेषः ॥ इतिभाषा तस्यस्थानानि यथा ॥
 बुटी स्त्री रूपः इतित्रिकांड प्रेषः ॥ सुविस्मने ललाटे च नेत्रयो ॥
 उपरूपं रूपसमीयेस्त्वजलाथाः शिपि ॥ गंडे च कर्णयोश्चैव ॥
 इति हेमचंद्रः ॥ कक्षोरुभा मूर्ध्नि च बुवनस्थान ॥
 बुट १ लरणे इतिकविकल्पदुमः ॥ मितुक्तं विज्ञेये कामुके रिह ॥
 बुटः ॥ पुं गुदहारे इति ॥ इति काम शास्त्रे ॥
 शहरत्ना वली ॥ इति ॥ बुकि स्तेये इतिकविकल्पदुमः
 बुतिः स्त्री गुदहारे इति ॥ बुग स्त्री चौर्य इति ॥
 शहरत्ना वली ॥ इति ॥ शहरत्ना वली ॥
 बुदक नुदि प्रणे इति ॥ बुरी स्त्री उपरूपं रूपसमीयेयात्
 कविकल्प दुमः ॥ जलाथाः इति हेमचंद्रः ॥
 बुट कौतो हावे इति ॥ बुलकः पुं वनपेकः इति ॥
 कविकल्प दुमः ॥ १ त्रिकांड प्रेषः प्रसूतिः भोड ॥
 बुदी स्त्री कुट्टनी इति हेम चंद्रः ॥ प्रभेदः इति हेमचंद्रः ॥
 बुपशनेगीतो इतिकल्प दुमः ॥ बुलकं स्त्री माघमजनजले यथा
 बुव १ कि बुवने इति ॥ माघ मजन माचामे तकुलक ॥

मितिमहोय निषत् ॥ बुवे स्त्री वदने इत्युणादिकोषः ॥
 बुलकी पुं शिशुमाराकृति मत्स्यः बुले स्त्री पुं बुले तत्त मोस ॥
 इति शहरत्नावली ॥ पिंडकविशेषः स्थालीभृष्टमोस
 बुलेय लेलि इतिकविकल्पदुमः ॥ पनसादि फलस्यास्य भागो ॥
 बुलेयः पुं बाललालने इति ॥ भोता इतिख्यातः इतिलिगादि ॥
 जटाधराः ॥ १ सेयह टीकायो भरतः ॥
 बुलेपा स्त्री क्रागी इतित्रिकांडे ॥ १ बुवकं स्त्री पुं बुवकं इत्यमर ॥
 प्रेषः ॥ टीकायो भरतः ॥
 बुलेयी शिशुमाराकृति मत्स्यः ॥ चूडकः पुं कूपः इतित्रिकांडप्रेषः
 उमल मत्स्यः इति कश्चित् ॥ चूड स्त्री मयूरशिखा शिरोमथस्य
 इति शहरत्नावली ॥ शिखामात्रे तत्पर्यायः ॥
 वल्लहावकौतो इतिकविकल्पदुमः ॥ वडभी बाहुभूषणे इति ॥
 इतिमेदिनी ॥ मेदिनी अये इति हेमचंद्रः ॥
 बुलकी स्त्री शिशुमाराकृतीभेदः ॥ कूपः इति त्रिकांडप्रेषः ॥ दश
 कुलविशेषः इति मेदिनी ॥ १ सेस्कारोत्तरीत सेस्कारविशेषः
 शहरत्नावली च ॥ यथाचूडकाया यथाकुलमिति
 बुलिः स्त्री पाकार्यमग्निस्याने ॥ मलमास तत् ॥
 इति आखा इति च भाषा ॥ चूडकरणे स्त्री दशसेस्कारोत्तरीत
 तत्पर्यायः अप्रमेते २ उद्धाने ॥ सेस्कारविशेषः तस्यक्रमो यथा
 १ अथिप्रयणी ४ अंतिका ५ ॥ कुलाचारवशात् प्रथमे तृतीये
 इत्यमरः अस्मिन् ६ उद्धाने ७ वावर्षे चूडकरणे कर्तव्ये तत्र ॥
 उद्धारं ८ बुली ९ अंतिका १० प्रथमे प्रातःकृतस्नानः कृत ॥
 इति तट्टीका ॥ वृद्धिआहः पिता सत्यनामान ॥
 बुली स्त्री चिता उद्धाने इति ॥ मग्निं सेस्थाप्य विरूपाक्षजपोता ॥
 मेदिनी ॥ १ कुपोडिको हेमाय्याग्निर्दक्षिणत ॥



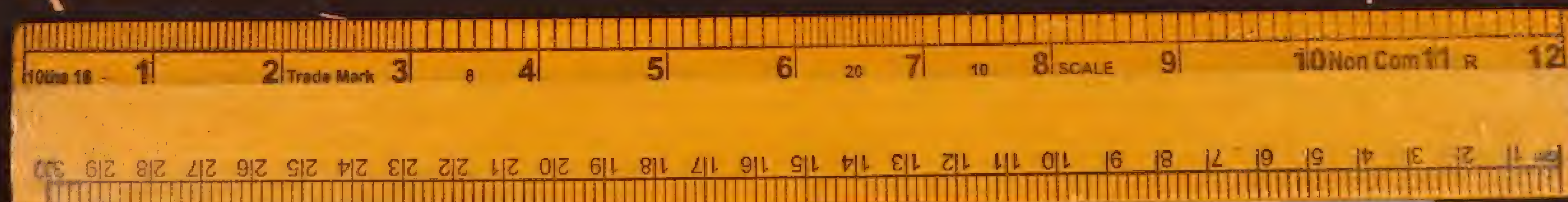
एकविंशति दर्वपिंजलीः सप्त प्रजापतिर्देवता बाल सप्त ॥
 सप्तभिरीकृत्य कुशोत्तरेण ॥ महा व्याहृति होमे विनियोगः ॥
 वेष्टयित्वा उस्मादक सहिते कोस्य तं भूर्भुवः स्वः स्वाहा ततः पिता ॥
 पात्रेतामनिर्मितं तत्र तदभावे ॥ अत्यायप्राज्ञुख कुमारस्य मातुः ॥
 दर्पणेवा लोहक्षरपाणिं वनापिते पश्चादवस्थितः क्षरपाणिं नापिते
 स्थापयेत् अग्रे रुतरो वसुगोमये पश्यन् तमेव सवित् रूपे ध्यायन्
 तिल तैल मावसिद्धं चक्षुः ॥ जयति प्रजापतिं ऋषिः सविता
 अग्रेः पूर्वतो मिश्रितं ग्रीहि यवः ॥ देवता चूडकरणे विनियोगः ॥
 तिलमाष पूरितं पात्रं त्रये ॥ तं आयमगात् सविताक्षरेणातत
 स्थापयेत् माता सुविना वस्त्रेण उस्मादक सहिते कोस्य पात्रे ॥
 कुमारमाहाय क्रोः मिथाया पश्यन् वापु मनसा ध्यायन् जयति
 अग्रेः पश्चिमतो भर्तृवाम यार्ध ॥ प्रजापतिं ऋषिं वीर्युर्देवता चूड
 उत्तरेषु कुशेषु प्राज्ञुखी ॥ करेण विनियोगः तं उष्मणा वाय
 उपविशति ततः पिता प्रकृत ॥ उदकेनैथ ततः कोस्य पात्र ॥
 कर्माग्ने प्रादेश प्रमाणं कृताक्तो ॥ स्थितोऽस्मादकेन दक्षिणहस्तप्रही
 समिधे तुलसीमग्नौ हुत्वा बालसमस्त तेन दक्षिण कपुस्तिका मनेन ॥
 महाव्याहृति होमे कुर्यात् ॥ मेत्रेण क्लेदयति कपुस्तिका श्वेन
 प्रजापतिं ऋषिं गीयत्री छंदो ॥ दक्षिणेनाततः शिखा स्थानादथः
 ऽग्निर्देवता महाव्याहृति होमे ॥ शिरसः कर्णाभिमुखोच्च देश
 विनियोगः ओं भूः स्वाहा प्रजापतिं ऋषिः ॥ उच्यते ततः प्रजापतिं ऋषिः ॥
 ऋषिं रुस्तिक छंदो वायुर्देवता रायोदेवता चूडकरणे विनि
 महाव्याहृति होमे विनियोगः ॥ योगः ओं आय उदंत जीवसे ॥
 ओं भुवः स्वाहा प्रजापतिं ऋषिः ॥ ततस्ताम्रक्षरं तदभावे दर्पणेवा
 रत्नछंदः सूर्योदेवता महाव्या पश्यन् जयति प्रजापतिं ऋषिं
 हृति होमे विनियोगः ओं स्वः स्वाहा विसुर्देवता चूडकरणे विनियोगः
 प्रजापतिं ऋषिं हृतीछंदः ॥ ओं विसोदष्टोसि ततः कुश वड

सप्त दर्वपिंजली गृहीत्वा क्लिप्त स्थितोऽस्मादकेन दक्षिण हस्त ॥
 दक्षिण कपुस्तिका देशे अनेन ॥ गृहीतेन पूर्व वदेव आय उदंत ॥
 मेत्रेण ऊर्ध्वमूला निदध्यात् ॥ जीवसे इत्यनेन मेत्रेण क्लेदने ॥
 प्रजापतिं ऋषिं रोषाधिर्देवता ॥ ओं विसोदष्टोसि इत्यनेन ॥
 चूडकरणे विनियोगः ओं उषथे ॥ ताम्र क्षरस्य दर्पणस्य वा प्रणे ॥
 त्रायस्वेने ततो वामहस्त गृहीत ओं उषथे त्रायस्वेने इत्यनेन ॥
 कुशपिंजली सहित कपुस्तिका कपुस्तिकदेशे ऊर्ध्वमूलदर्वपिंजली
 देशे सदाक्षिणहस्तगृहीत ताम्र निधाने ओं स्थिते मेने हिंसी ॥
 त्रिदर्पणेवा अनेन मेत्रेण ॥ रित्यनेन ताम्रक्षरस्य दर्पणस्य वा
 निदध्यात् प्रजापतिं ऋषिः ॥ कपुस्तिकदेशे निधाने ओं येन पूषा
 स्थितिर्देवता चूडकरणे विनि हस्तस्य रित्यनेन पूर्वाभिमुख
 योगः ओं स्थिते मेने हिंसी ॥ ताम्रक्षर प्रणे लोह क्षरेण ॥
 ततः केशछंदो यथान भवति ॥ कपुस्तिकदेशस्य केशछिन्ना दर्व
 तथा ताम्रक्षर दर्पणेवा तत्रैव ॥ पिंजली सहित केशस्य बालमित्र
 कपुस्तिकादेशे अनेन मेत्रेण प्र ॥ विधत् पात्रस्य वसुगोमयोपरि
 येत प्रजापतिं ऋषिः पूषा देवता निधाने कुर्यात् कपुस्तिक श्वेन
 चूडकरणे विनियोगः ओं येन पूषा पश्चिमतः शिखा स्थानादथः शिरसो
 हस्तस्ये वीर्योर्दिस्य वावपतेन ॥ नापित क्रोडाभिमुखोच्च देशे ॥
 तेवणामि वस्त्राणा जीवतेव ॥ ऽभिधीयते तथैव ॥ वाम ॥
 जीवनाय दीर्घायुः प्रदाय वलाय वडसे कपुस्तिका स्नावनादि छंदेन पूर्वके
 तूत्सीवारहयं ततो लोहक्षरेण ॥ वसुगोमयोपरि देशे निधानोत्ते ॥
 दक्षिण कपुस्तिक देशस्य केशे ॥ पूर्ववत् सर्वं कुर्यात् ततः ॥
 छिन्ना दर्वपिंजली सहित केशस्य कुमारस्य शिरः पाणि भ्यां
 बालमित्र विधत् पात्रस्य वसु ॥ मुपगृह्य जयति प्रजापतिं ऋषिं
 गोमयोपरि निधाने कुर्यात् ॥ रुस्तिक छंदो जमदग्नि कपुस्तिका
 ततः कपुस्तिकदेशस्य कोस्य पात्र ॥ गत्वा दयो देवता चूडकरणे ॥



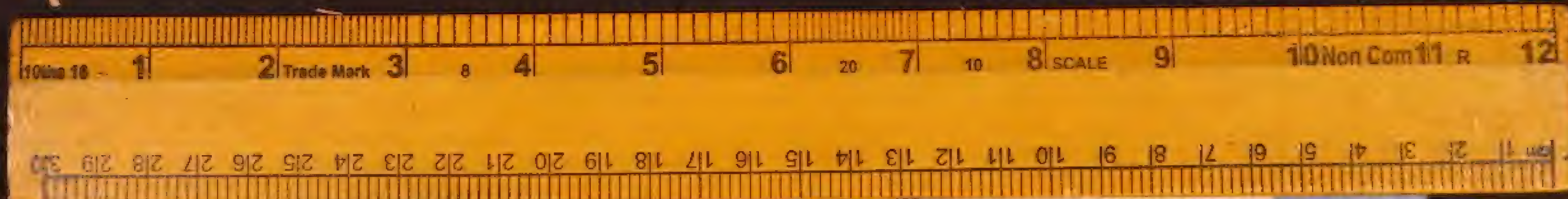
विनियोगः ज्ञेयः जमदग्नेः ॥ श्वेतगुजा नागरमुल्ला ॥ इति
 कषपयस्य आयुषे अगस्त्यस्य राजनिर्वटः ॥
 आयुषे यदेवानो आयुषे ॥ चुल्लवान् त्रिचूर्णविशिष्टः इति
 तत्रैल्ल आयुषे अत्रुतः ॥ चुल्ला श्वार्थे मेदिनी ॥
 देशनीलापुष्पादिलेकतोनापितः चूर्णक संकोचे इति कविकल्पद्रुमः
 कुमारं मुडयति सर्वमेव केशं ॥ चूर्णः पुं आयुषद्वयः इत्यमरः ॥
 हृष गोमयोयि निधाया शोणे ॥ गुदद्वारे इति श्वरत्नावली ॥
 वेशविटपे स्थापयेत ततः पूर्ववत् चूर्ण इत्यपि पाठः ॥
 यस्मिन्महाया रूति हार्म ॥ चूर्णकः पुं आयुषः कूपकः इति
 कृता तस्मी प्रादेशप्रमाणज्ञातः मेदिनी ॥
 समित प्रक्षेप्यते प्रकृते कर्म ॥ चूर्ण ३३ य दाहे इति ॥
 समाप्य उदीच्य शण्डायन होमादि कविकल्पद्रुमः ॥
 वामदेव्य गानोते कर्मनिर्हृत्य ॥ चूर्णक येषे इति कविकल्पद्रुमः
 कर्मकारयित्वा श्रवणा यदतिशयो ॥ चूर्णं स्त्री सेषेणो न जात रजः ॥
 दद्यात् रुश्रथान्यवर्तिलमाय तस्य लक्षणं यथा अत्यंतमुष्कं
 श्वरवान् नापिताय दद्यात् ॥ यद्वयं सपिष्टं वस्त्रं गालितं ॥
 इति चुल्लकरणे समाप्ते इति तस्या चूर्णं रजः स्रोतस्तत्प्राज्ञः
 भवेदेव भट्टः ॥ कर्ष समिता चूर्णं गुडः समोदयः
 चुल्लमीणः पुं शिरोरत्ने काक ॥ शर्करा द्विगुणा चूर्णं शुभजितं ॥
 विवाकले इति मेदिनी ॥ द्विगुदे ये जातः केदं कुरुवेत् ॥
 चुल्लं स्त्री हृत्ताम्रे इति लिहं चूर्णं द्वेः सर्वैश्च तां घेदि
 राजनिर्वटः ॥ गुणोन्मितैः पिवेच्चतुर्गुणं रेव
 चुल्लं स्त्री मूलकं इति ॥ चूर्णमालोडितं द्वेः चूर्णखले
 श्वरत्नावली वलीचुल्लयुक्ते चि इति गुठिका कल्काना मनुषानके ॥
 हेम चंद्रः ॥ पित्त वात कफांतके त्रिष्वेकगुण
 चुल्ला स्त्री उच्चरातणे इत्यमरः ॥ माहुरेत इति भावप्रकाशः ॥

चूर्णीषथस्य पूर्णनीर्यं यत्तत्रयः ॥ तरेभवेत् भवत्युत कलिका ॥
 पर्येते तिष्ठति इति वेयक ॥ प्रायसमासाद्य दृष्टादो हनेकः
 परिभाषा आवीर इति ॥ देशसेवेया हत गीथ पुनः स्मृतं
 व्याते यदस्ता स्रोतः इत्यने ॥ चूर्णकं यथासहितं यथासहितं ॥
 इति भरतः गीथगुडा इति ॥ जगतो गतिः यम पुरुषः ॥
 व्याते इति सारसंदरी ततः ॥ पुरुषोत्तमो ह्यनंदानव भरण ॥
 यथ्यायः वासयोगः इत्यमरः ॥ भगुं गीथरणी मवलोक ॥
 वासयुक्तिः ३ इति मेदिनी ॥ कर्णद्रुदयस्तस्याभारमवतार
 गीथयुक्तिः ४ इति भूषणयोगः ॥ पित्तं राम कृष्ण स्वरूपेणोपातो
 यदयुक्तिः ५ इति श्वरत्नावली ॥ यदुपे श्वरत्नावली इति ॥
 चूर्णः पुं सेषेणो न जात रजः ॥ कंदो मेजरी ॥
 चूर्ण इति गुडा इति फाकि इति च ॥ चूर्णकः पुं सकुः इति त्रिकोणशेषः
 भाषातत्पर्यायः स्रोतः २ सार्थके चूर्णश्वार्थे यत्र ॥
 इत्यमरः चूर्णं रजः ४ इति ॥ चूर्णकारः पुं वर्णसेकाज्ञातिविशेषः
 भावप्रकाशः धूलः स्रोतः ॥ चूर्णरी इति भाषा सनटकन्यायो
 विशेषः चूर्ण इति भाषा इति ॥ पुं काजातः इति यश शरे ॥
 मेदिनी शेषस्य गुणः वात ॥ यद्वतिः ॥
 स्नेहमेदो नाशिते श्वरत्नावली ॥ चूर्णकुंतलः पुं अलकः इत्यमरः
 गुणाः कटुते सारते उष्णते ॥ चूर्णखले स्त्री कर्कराके इति बुद्धिं
 कृमिनाशिते च इति श्वरत्नावली ॥ इति च भाषा इति श्वरत्नावली ॥
 चूर्णकं स्त्री गद्यविशेषः यथा चूर्णपादः पुं हिमले इति
 अणादः यदसेतानो गये ततः ॥ राजनिर्वटः ॥
 विधा मते चूर्णकोत कलिकाशय चूर्णपाकोकः पुं गौरसर्वपाकं
 वृत्तगोथिप्रभेदतः अकरोरात्तरे ॥ इति राजनिर्वटः ॥
 स्वल्प समासे चूर्णकं विडुः ततः ॥ चूर्णः स्त्री पातं जलयाकरणं
 वैदर्भी तिस्ये गद्य रुच्य ॥ महा भाषा कपटकः इति



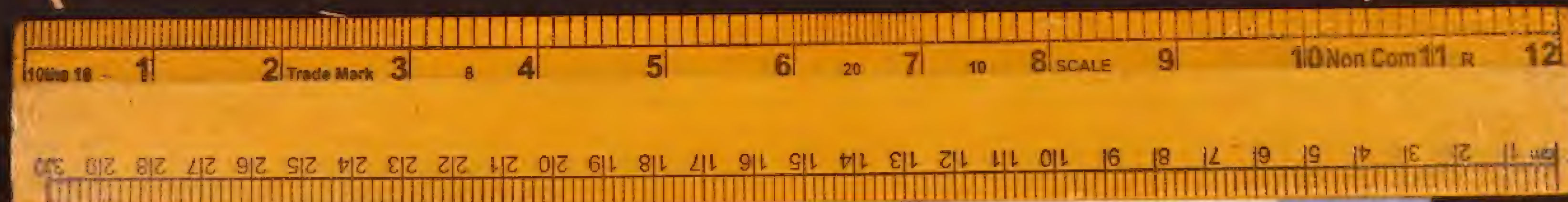
लिगादिसेयह टीकायां भूतः समेजरी ॥
 शतसंख्यक कपर्दकाः इति चेदिका स्त्री दासी इति हि रूपकोषः
 सिद्धांतकोमुद्या मुणादि वृत्तिः ॥ चेदी स्त्री दासी इति हेम चेद्रः ॥
 वृत्तिका स्त्री सक्तः इति श्रीप्रयोगः चेडः पुं दासः इत्यमरटीकायां ॥
 वृत्तिकृत पुं भाष्यकारः इति ॥ मानायाः ॥
 त्रिकोड शेषः ॥ चेडकः पुं दासः इत्यमरटीका ॥
 वृत्ति स्त्री कपर्दकः इति मेदिनी ॥ चेडिका स्त्री दासी इति ॥
 नदीविशेषः सागराणां चटाख ॥ हि रूपकोषः ॥
 ग्रामसमीपे तिष्ठति ॥ चेडी स्त्री दासी इत्यमरटीका ॥
 चूला स्त्री चेद्रफाला गृहोपयोगि ॥ चेतय यदि इत्यमरः ॥
 इति शहरात्ता वली चूलाच ॥ चेतः स्त्री चित्ते इत्यमरः ॥
 वृत्तिके स्त्री वृत्तभूषणोपमवृत्ति ॥ चेतकी स्त्री दरीतकी इत्यमरः ॥
 लूवी इति भाषा इति शहरावेदिका ॥ हिमाचलभवात्रिंशरा दरीतकी ॥
 वृत्तिका स्त्री दृष्टिकर्णमूले इत्यमरः ॥ सायं सर्वयोगनाशिनी गेयपुक्त
 नाटकांगविशेषः इति मेदिनी ॥ द्रव्यकरणे प्रशस्ता इति वैयक्ये ॥
 चूष पाने इति कविकल्पद्रुमः ॥ जातीपुष्पे इति राजनिर्घटः ॥
 चूषा स्त्री कट्याकाकुडी इति ॥ चेतनः पुं आत्मा इति हेम चेद्रः ॥
 भाषा इत्यमरः ॥ मनुष्यः इति राजनिर्घटः ॥
 चूतश हिंसे ग्रंथे इति ॥ प्राणी इत्यमरः प्राणयुक्ते त्रि ॥
 कविकल्पद्रुमः ॥ इति मेदिनी ॥
 चूत किं सैदीयने इति ॥ चेतनकी स्त्री दरीतकी इति
 कविकल्पद्रुमः ॥ राजनिर्घटः ॥
 चेद्रः पुं दासः इति हेम चेद्रः ॥ चेतना स्त्री उद्भिः इत्यमरः ॥
 चेद्रकः पुं दासः इत्यमरः ॥ सागर्भस्थवालकस्य सप्तभिर्मही ॥
 उपपत्ति नायक भेदः तस्य ॥ भवति इति साय बोधः ॥
 लक्षणं संधान चतुरः इति चेतनीया स्त्री ऊहिनामोषधि

इति राज निर्घटः ॥ त्रिकोड शेषः ॥
 चेदिः पुं देशभेदः तत्पर्यायः चेवी स्त्री रागाणी विशेषः इति
 त्रैपुः ॥ ग्रहलः ३ वैद्यः ४ ॥ हला युधः ॥
 तद्देशस्थे पुं भूति इति हेम चेद्रः ॥ चेल ऊ चाले गंतो इति ॥
 चेदिपतिः पुं उपारिवरसः ॥ कवि कल्पद्रुमः ॥
 यथा इन्द्रप्रीत्या चेदि पति चेले स्त्री वस्त्रे अथमेति इत्यमरः
 अकारोद्गमहेवसः पुत्राश्चास्य ॥ चेलानः पुं फललताविशेषः
 महावीर्याः पंचासन्नमितो जसः चेलना इति भाषा तत्पर्यायः
 इति महा भारते ॥ अल्पप्रमाणकः २ इति रत्नमाला
 चेदिगजः पुं शिख्यालः इति अस्य फलस्य गुणाः गुरुत्वे विष्टे
 पुराणे उपरिचरवसः सतु चेद्रः ॥ भित्ते मधुरत्वे कफ वायु ॥
 वैष्णव कृतिराजपुत्रो विस्मृक्त कारित्वेव इति राजवल्लभः ॥
 इन्द्रसत्ता इन्द्रोद्देशे चेदिगज ॥ चेलालः पुं फललताविशेषः
 गृहीतवान् इन्द्रदत्ताकाशग ॥ तत्पर्यायः चित्रफलः २ सत्वाशः
 विमानेनोपरिचरो न भूवयकटा १ राजतेमिषः ४ लतायनसः ५
 ऋषयो देवाश्च विवदमानास्तम नादाम् ६ सेडुः ७ इति त्रिकोडः ॥
 छन्द किमोषध्यायसुनावायनाः शेषः ॥
 कर्तव्यास्तेनोक्ते पञ्चनातत ॥ चेलिका स्त्री यद्वस्त्र विशेषः
 ऋषयस्ते शेषु भवतास्तथा ॥ चेलिरकायः इति भाषा यथा ॥
 शास्त्रमनुक्ता देवानो यक्षपातः सेये कृत्स्नस्य वनिता पीतपाटी
 कृतस्तस्मादयो गच्छन्त्यभिपन्नः परिक्रुदा रक्तचेलिका कृत्वा
 सतत्ताणात् भूविरो गतः ॥ शात कुंभ चनस्तनी इति पांमे
 श्रीविस्मृता तस्य भक्षणार्थं नोदी ॥ पातालखंडे ॥
 आहादो गृह भित्तौ वृत्तया ॥ चेलकः पुं बुद्धिभक्त शिष्यः ॥
 दाने विहित इति महा भारते ॥ तत्पर्यायः आमोः २ प्रवृत्तितः
 चेदिगड पुं शिख्यालः इति ॥ महापासकः गोमी ५ इति ॥



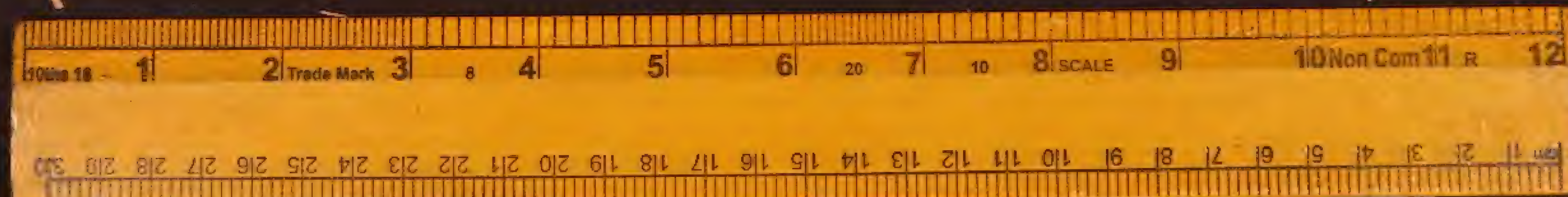
त्रिकोः शेषः ॥ निज गणैः सह शची गर्भे ॥
 चेन्न ऋचाले गतो इति नवहीये स्वधुनी परिवारि ॥
 कविकल्प दुमः ॥ अप्रकाशमिदं गुह्येन प्रकाशं ॥
 चेष्ट ३ इहे इतिकविकल्प दुमः वहिर्मुखे भक्तावतारं भक्ताख्ये ॥
 चेष्टकः पुं रतिवैधविशेषः यथा भक्तं भक्तिं प्रदे स्वयं मन्मया ॥
 पादमेकं हृदि न्यस्य इति शेषः ॥ मोहिताः केचिन्नसास्येति वहि ॥
 चेष्टयेत कोतः क्रोडं स्थितो ॥ मूलाः सास्येति मङ्गल्युताः ॥
 नारीवैधोऽयं चेष्टकोमतः ॥ साधवा न्यासितोऽमलाः ॥
 इति स्मरदीपिका चेष्टकतीरत्रि ॥ कृष्णावतारकालेयाः त्रियो ये ॥
 चेष्ट स्त्रीकायिकयायाः इति पुरुषाः प्रियाः कलौ ते ॥
 सुम्यवोयटीकायां दुर्गा दामः ॥ अवतरिष्यति श्रीदामसवलादयः ॥
 चेष्टिते स्त्री गतिः चेष्टा इति चतः षष्टिर्महोत्सवगोप्योद्दृष्ट ॥
 मेदिनी चेष्टान्विते त्रि ॥ बालकाः धर्मसंस्थापनाधीय ॥
 चेष्टानाशः पुं प्रलयः इति विहरिष्यामि ते रहे काले ॥
 राजनिर्घटः ॥ नष्टे भक्तिपथे स्थापयिष्यामहे ॥
 चैतन्ये स्त्री प्रकृतिः इति पुनः कृष्णचैतन्य गौरगो ॥
 राजनिर्घटः चैतना ॥ गौर चंद्रो गौरहरिः शचीसुतः ॥
 चैतन्यः पुं भावदवतारविशेषः प्रभुगौरो नामानि भक्तिदानि ॥
 तस्य प्रमाणं यथा कृत्वात् ॥ मेगर्कं तु भुवि ते पुत्रा जयेतो ॥
 कलियुग्मे स्नानं ब्रह्मा लोक ॥ भक्तरूपिणः धर्मसंस्थापने ॥
 पितामहः सर्वलोकहितार्थीय ॥ काले कुर्वते ते ममाज्ञया ॥
 प्रोवाच मधुसूदने भविष्यति ॥ कृष्णावतारकाले ये मङ्गलाः ॥
 कलौ केनोपायेन धर्मपालने ॥ स्नानं शृणु क्रमात् श्रीदामनाम ॥
 भक्तिमार्गस्थितिः कृष्णातद्दृष्ट्वा गोपालो मम रामस्य च ॥
 जगद्गुरु श्रीभगवान् वाच ॥ प्रियः अभिराम इति ख्यातः ॥
 अवतीर्णो भविष्यामि कलौ ॥ एषियं स भविष्यति सदा ॥

नामगोपालः श्रीमान् सदा ॥ सखी श्रीनरहरि सैतकः ॥
 वक्राः वसदाम प्रिय सखः ॥ हेरादेवी प्राणसखी श्रीमुकुंदः ॥
 श्रीधनेजय पेडितः सवलो मे कलौपुगे चंद्रावलीप्राणतुल्य ॥
 प्रियसखिगौरीदासाख्यपेडितः कविराजः सदाशिवः ललिताया ॥
 कमलाकरपिण्यालाऽपूर्वख्यातो सखी सखा जगदाने पेडितः ॥
 महाबलः पूर्वदेहे सगहर्ष ॥ विशाखाप्राणसखी श्रीदामोदरः ॥
 उद्धारण महाशयः महाबाहू ॥ नामकः वनमाली कविराजः ॥
 गोपालः श्रीमान् साहसपेडितः श्रीविशाखा सखी मम श्रीचुनाय ॥
 पुरुषोत्तमो वैष्णुकलौलोक ॥ भट्टश्च रेगदेवी मम प्रिया ॥
 कृष्णः प्रियो मम अर्जुनः पूर्वदेहे श्रीगदाधर भट्टस्तु सदेवीसामम ॥
 यः कलौ श्रीपरमेश्वरः पूर्वं प्रिया प्रबोधानेदविख्यातमेव ॥
 प्रिया लवंगो मे कृष्णाख्यः स ॥ विद्यातथा प्रिया श्रीलगाचव ॥
 कलौपुगे श्रीधरः श्रीधरसमः पूर्वं गोस्वामी वेणकाख्यालताप्रिया ॥
 श्रीमधुमेगलः सवलो वलवाम गोस्वामी श्रीलभूगर्भ इडलेखा ॥
 सखः कलौ श्रीलहलायुधः इदं तथा प्रिया काशिमिश्रः प्राणि ॥
 कौते भविष्यति कलौ मङ्गलक्षणे रेखाख्यः श्रीरूपः मेजरी ॥
 चतः षष्टिर्महोत्सवो ये ॥ श्रीसनातन गोस्वामी प्रिया श्रीरति ॥
 त्रियः केचिन्न पुरुषाः पुरा ॥ मेजरी श्रीचुनाय दामः श्रीस्वरूप ॥
 गोपोगनाः ख्याताः कला ताः ॥ मेजरी मम द्वितीये रचुनाय च ॥
 पुरुषा भुवि यति रस्मात् ॥ श्रीरागमेजरी प्रिया श्रीलगोपाल ॥
 कलौ चाहं तदर्थं पुरुषाः ॥ भट्टः श्रीअनेग मेजरी सखी ॥
 त्रियः नीलोत्तमः कवतीगर्गः लोकनाथः प्रेमभक्तो लवंग ॥
 ख्यातो मुनिः पुरा अतिप्रिया ॥ मेजरी सखी श्रीगदाधर भट्टस्तु ॥
 राधिकामे श्रीगदाधरपेडितः ॥ प्रिया श्रीगुण मेजरी भट्टः श्रीजीव ॥
 राधिकायाः प्रियोपः स श्रीगदा ॥ गोस्वामी योगमाया सहायिनी ॥
 धारकुरः मधुमती प्रिया ॥ द्वीकलावती प्रिया श्रीगोविंदः ॥



प्रियमम हती लीला वती ॥ वनचारिणी शिखीच शयिका ॥
 श्रीमान् मायवः प्रीति वर्द्धनः ॥ दासीमा इति ख्याति सेयता ॥
 वासुतोषाभिधो हती ममानेद ॥ आचार्य गोपीनाथश्चत्वारि
 पदायिनी श्रीशिवानेद भार्या सा नमप्रिया प्राङ्गु दासः यच्चिनी ॥
 मत् प्रियेडुमती सखी श्री परमा ॥ स्नातस्यो विम्वरः स्मृतः ॥
 नेदपुरी प्रियमे उद्धवः मला ॥ अनुमती सत्य राजो ॥
 श्रीलगाव दसस्तुतिविष्टमप्रिया रामानेदः कलावतीजयश्रुति
 सखीचत्वारिणोवत्तवारीयाजको श्रेव गोविंदो गरुड स्तथा ॥
 ब्राह्मणः स्मृतः पंडितो जगदीशश्च आचार्यश्चंद्रः स्नाह्यासो ॥
 यज्ञपत्नी मम प्रिया आचार्यः हंदावनः स्मृतः शुक्र देवो ॥
 श्रीलभगवान् श्रीचैतन्यप्रियेश व्यासपुत्रो भट्टो वल्लभ इति ॥
 भाक पंडितो गरुडः श्रीमान् ॥ शिवानेदो ज्ञज इव देवानेदश्च ॥
 गरुडो मम वाहनः श्रीलगोपीनाथ भार्गवः पंडितः श्रीजगन्नाथो
 सिंहाः कुरो भक्तो मम प्रियः ॥ उर्वीसा मुनिरुद्यते आचार्यः
 चोषः शंकर आलो मणसागर ॥ श्रीमनेतश्च हरिदास स्तथैव
 गायकः मायवः प्रीतनुमुनिविश्व यतागोयो व्रजे ख्याता ॥
 कर्मात्त भास्करः वनमाली ॥ रुदयानेद पवच प्रियाश्रुतः शृष्टि
 सदाभाव सार्वभौमो हृदयति ॥ ते यर्म सेस्यायने कलौ ॥
 प्रिया ईडुमुली यमिमकर ध्वज ॥ येतेषां पुण्यनामानिये स्मृति
 विक्रतः सिंहानेदो लोकनाथ ॥ दिने दिने ते प्राप्नुवन्ति ॥
 कविचंद्रस्ततः परे श्री नाथो ॥ मङ्गलं पुनर्ति भुवन त्रये मङ्गल
 रामनाथश्च चत्वारः सनकादयः ॥ दासा ये मत्पी नास्ति तेषां ॥
 काशिमिश्रस्तु कृष्णस्यादुमानेदो समाः कवित फल्ता भावतो ॥
 ॥ ज्ञानः सत्ताप्रतापरुद्रः ख्याता ॥ वाको ब्रह्माहर्षमवाप्तवान् स्मृति
 ॥ साविद्रपुत्रो महीपतिः ॥ तेरेव देवेषु नेड डेड भूय ॥
 दक्षश्च कालिदासः पुलिंदी ॥ सदा जगुर्गार्थं प्रवक्तुं उरु

प्रमुखास्तदा इत्यनेन संहितायो ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 श्रीचैतन्य जन्मावेदे सप्तपेचाश ॥ चैतन्यवः एकमेतलः इति ॥
 त्रयोध्यायः अपिचायः सत्ये ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
 सितवर्णी मादयदमो श्रीचुक्लनामा चैतन्यवः पु अमृत्यवतः इति
 ॥ भवत्रेतायो मालभुक मलाख ॥ रत्नमाला ॥
 उचितो ॥ भूदक्तवर्णी दयत यः ॥ चैत्रं स्त्री मत्त देवकुले देउल ॥
 प्रपामे दयदाशुवर्णीकममृषणमो इति भावा इति मेदिनी ॥
 सुगोहापरे सोऽयंगोर विधु ॥ चैत्रः पुं बुद्धभित्तकः इति ॥
 विभाति कलयत्रामावतारकलौ त्रिकोऽशेषः वर्षपर्वतविशेषः
 नित्यानंदो भुक्तस्यो व्रजे ॥ इति मेदिनी चित्रागर्धनो बुध
 यः श्रीहृत्पायुधः भक्तावतार ॥ पुत्रः सप्तपद्मीपाथपतिः सूर्य
 साचर्योऽहेतोयः श्रीसदाशिवः ॥ राजपितामहः इति ब्रह्मवेवर्ते ॥
 इति गोरगणेशः ॥ प्रकृतिवेदे मासभेदः चित्रा ॥
 चैत्रं स्त्री आयतने इत्य मः ॥ नक्षत्रयुक्ता पोष्णमासीयत्रसः
 यज्ञस्थाने केचित्त मूल रहिते सतसो चौद्रभेदेन द्विविधः ॥
 देवकुल सदृशो यज्ञायतने ॥ तत्र मीनराशिस्थ रविकः सौरः
 सचित्तमचित्त मयीत्याहुः ॥ मीनस्थ रविप्राश्वस्त्यप्रतिपदादि
 देवायतनमात्रे मृदेदेव कुले ॥ दर्शितश्चोद्रः इति मलमास तत्ते
 इति भारतः चित्रा इति ॥ तत्पत्नीयः चैत्रिकः २ मथु ॥
 त्रिकोऽशेषः ॥ १ इत्यमरः चैत्री यकालादिकः
 चैत्रः पुं बुद्धः विंवः उद्देश ॥ ५ इति राजनिर्घटः चैत्रकः ॥
 हतः इति मेदिनी भारतश्च ॥ ६ चित्रिकः ७ इति प्राश्नश्चत्वारि
 शेषस्य ययीयः देवतकः २ ॥ तत्र जातफले सत्कर्मशाली ॥
 देवावासः १ करिभः ५ कुंजरः ५ विनयी सवेणो भोगी सखी ॥
 इति त्रिकोऽशेषः ॥ १ स्नान्युगान्नभोजी सत्संगयुक्तो
 चैतन्यः पु अमृत्यवतः इति हिजदेव भक्तो भवेन्मनुष्यो ॥



ਰਧ:

॥३॥

७७४ वारः

मधुमासजन्मा इति कोष्ठी प्रदीपः ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
तत्र शिव उते कर्तव्यं यथा चोचं स्त्री गुडत्तक इत्यमरः ॥
चैत्र मास्य माचं वा यो । तेजयात इति ख्याते इति ॥
इत्येत शोकरेवती करोति केचित् उपभुक्त फलावशिष्टं ॥
नर्तने भक्त्यावेत्रयाणिर्दिवानि शोचं इति ख्याते तालफले ॥
वासे वाण्डमासे वादशा इति भरतः कदलीफले इति ॥
सप्तदिनानि वा दिनमाने युगे ॥ सारसंदरी नारिकेले इति ॥
सोपि शिव लोके महीयते ॥ स्वामी वल्कले चर्म इति थरणी ॥
इति ब्रह्मवैवर्ते प्रकृति विंडे ॥ चोचकं स्त्री वल्कले इति शहस्रनाम ॥
अधुना अस्य सत्रास इति गजनः ॥ चोटी स्त्री प्रादी इति हेम चेद्रः ॥
इति वभाषा ॥ चोऽः पुं प्रावरणे देशविशेषः ॥
चैत्रकः पुं चैत्रमासः इति ॥ इति मेदिनी ॥
शहरात्तावली ॥ चोदना स्त्री विंध्यः ॥
चैत्रार्थं स्त्री कुवेशोपवनं ॥ यथावेदना लक्षणार्थो धर्मः ॥
तत्र चित्रार्थं गेधर्व निमित्तं ॥ इति जैमिनिस्त्रे एकादिष्टादि ॥
इत्यमरः ॥ वृद्धादौ ह्रास्वश्चादि चोदना ॥
चैत्रावली स्त्री चैत्री पूर्णिमा ततः इति स्मृतिः ॥
पर्यायः मधूत्तमवः ॥ सुवसेतः ॥ चोदना गुडः पुं कंदकः इति ॥
काममहः ॥ वासेती ॥ कर्दनी ॥ त्रिकोऽशेषः ॥
इति त्रिकोऽशेषः ॥ चोघं स्त्री अद्भुते प्रश्नः इति ॥
चैत्रिकः पुं चैत्रमासः इत्यमरः ॥ मेदिनी ॥
चैत्री पुं चैत्रमासः इत्यमरः ॥ मेदिनी ॥
चैत्री पुं चैत्रमासः इति ॥ चोयः त्रि चोदनार्हः प्रेरणायोग्यः ॥
गजनिर्घटः चैत्रि रिति च यावः इति मेदिनी चोयने स्त्री शोने गमने इति ॥
दमचोयसतः इति जटा धरः ॥ वुयधातोर्भावे ऽनट् ॥
तदेष्टीयि पुं भूयि इति ॥ चोरः पुं स्तयकृती तत्पर्यायः ॥

कत्रचित् चौरमपद्रीकरणाद्यंशोक्त्यस्य योमंत्रोपपा
प्रायश्चित्तः कर्तव्यः लिख्यते इत्यत्र स्यात् नित्यं स्मरणं देव
चौरयोनिनिष्कलं निष्कलायाः कर्तव्यं प्राणान्तराच्च
माहिनीतातास्मरणमत्राचौराद्यंति निष्कलाः २

चोरक

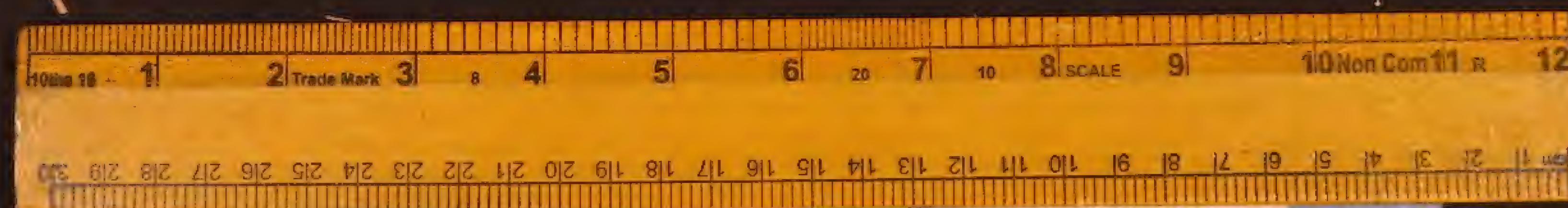
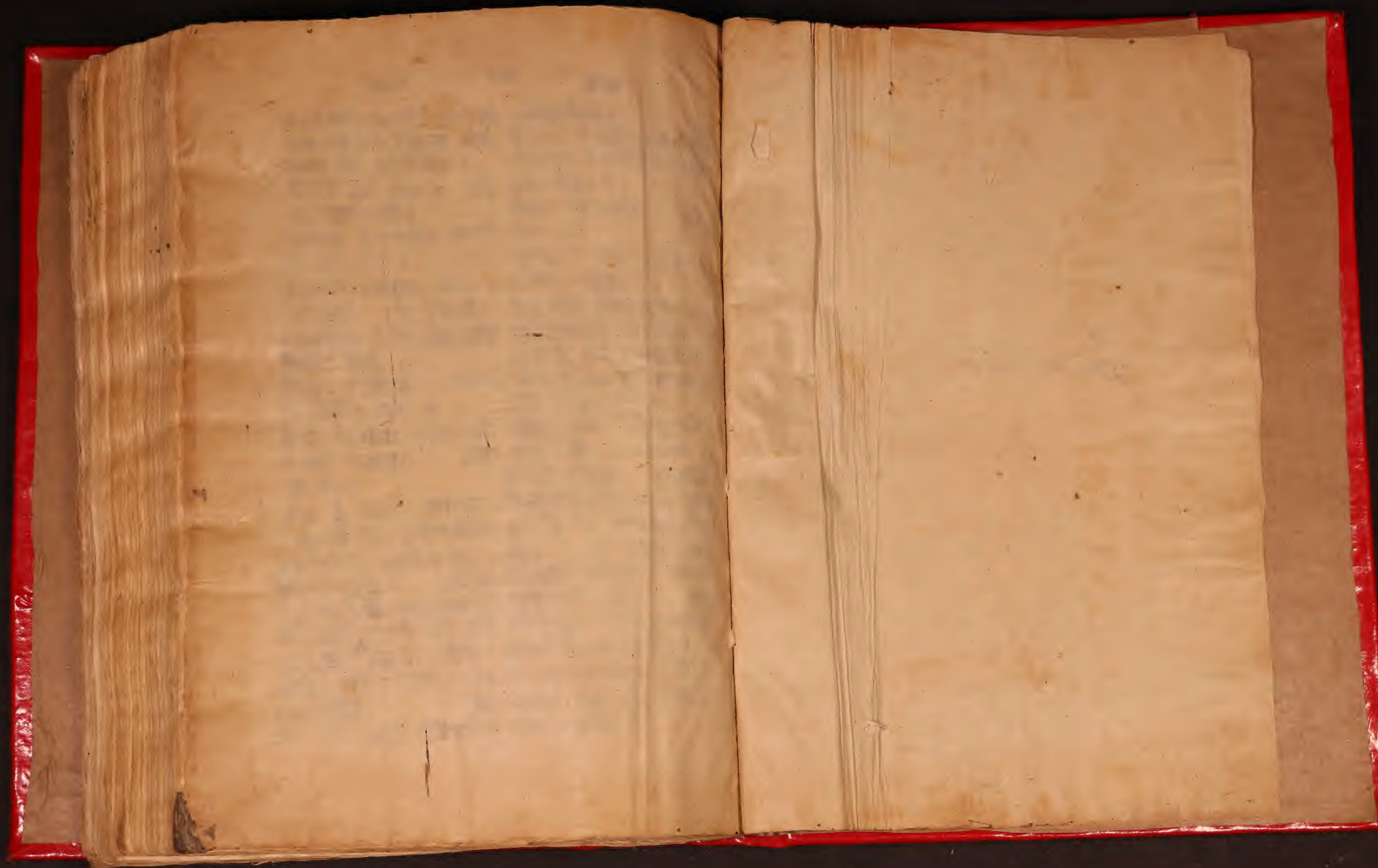
424

७७५- चोलः

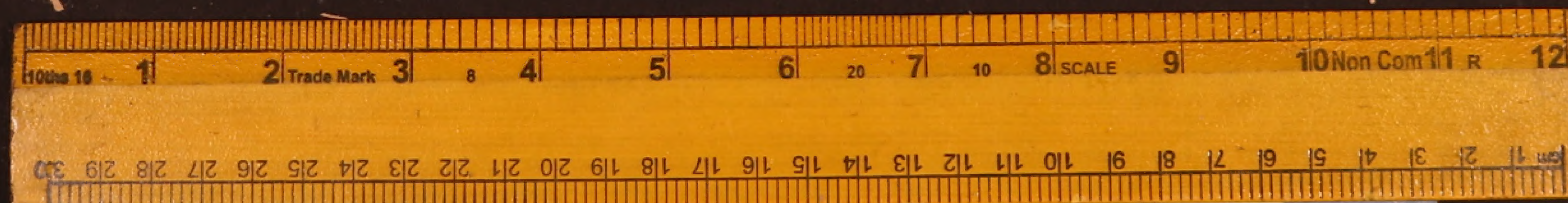
कोशः २ दस्युः ३ तस्करः ४ प्रति चोर पणिका स्त्री चोरपुष्पी इति
 गीथी ५ मलिनचः ६ लेनः ॥ शह रत्नावली ॥
 एकागारिकः ८ लेनः ९ प्रकृत्र चोरपुष्पी स्त्री हर्ताविशेषः बोना
 तः १० मोषकः ११ पादद्वयः १२ परा इति चोरहली इति च ख्याता ॥
 स्कंदी १३ कुंभिलः १४ खनकः १५ इतिभरतः तत्पर्यायः ॥
 शोकितवर्णीः १६ खानिकः १७ इति शैविनी २ केशिनी ३ इत्यमरः ॥
 शह रत्नावली प्रचुरपुरुषः १८ चोरपणिका ४ इति शह रत्नावली
 इति त्रिकोडशेषः कृष्णशरी ॥ चोरस्त्रायः स्त्री काकनासालता तस्कर
 इति क्रमवैदिका धेतदु चेदः ॥ स्त्रायुरिति राजनिर्घट दर्शनात्
 गंधद्रव्यविशेषः यथा चोर ॥ चोर स्त्री चोरपुष्पी इति
 कुंकुमरोचनाः इत्यष्ट गंधकथने शहवैदिका ॥
 आलः ॥ चोरक स्त्री चौरिका चौर्य्य ॥
 चोरकः पुं एकपिडिग इति इत्यमरटीकायां राय मुकुटः ॥
 भाषा इति रत्नामालासंगोपद्रव्य चोलः पुं कंदुलिका कौवुलि इति
 विशेषः तत्पर्यायः शोकितः २ भाषातत्पर्यायः कुर्यासकः २
 खड्गः ३ उष्मत्रः ४ दोमकः ५ १७ इत्यमरः स्त्री लो निचोल इति
 चपलः ७ कितवः ८ धूर्तः ९ पदः १० रमानाथः पुं सोप्यतौ चोला ॥
 नीचः ११ निशावरः १२ गणहासः १३ इति ख्यातौ इति सभृतिः ॥
 कोपनकः १४ चोरः १५ फलचोरकः नरादिनात् चोली च कूर्यः ॥
 १६ डकुलः १७ यैथिलः १८ सयैथिः कर्पाणि जान च तद्वयमस्यते ॥
 १९ यणचोरकः २० यैथियणीः २१ तिथ्यते अत्र कुर्यासः न अमनीषो
 यैथिदलः २२ यैथियत्रः २३ ॥ दिवाद्र लोपः तत् स्वर्थकः ॥
 अस्पृग्गुणः तीव्रगंधत्वे उल्लेखे ॥ इति भरतः देशा षः ॥
 तिरुते वातकफ नासा ॥ अथुना तोजो इति ख्यातः इति
 मुखरुजाजीर्णक्रिमिदोषनाशिते शह रत्नावली प्रमथ्या विवेद
 च इति राज निर्घटः ॥ यागनाथकार मेक विशेषः ॥

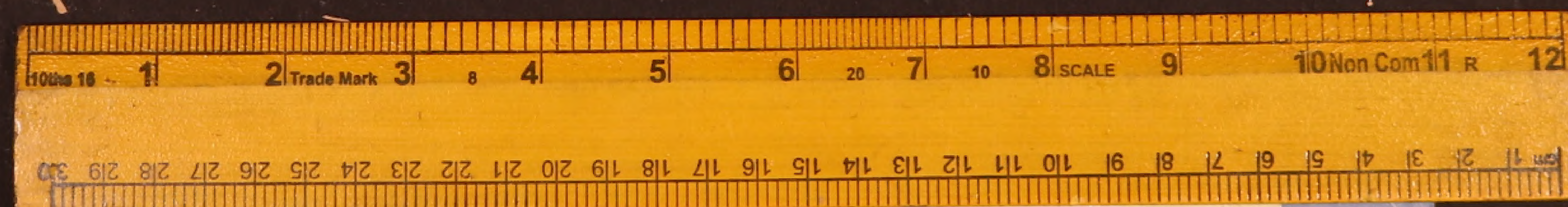
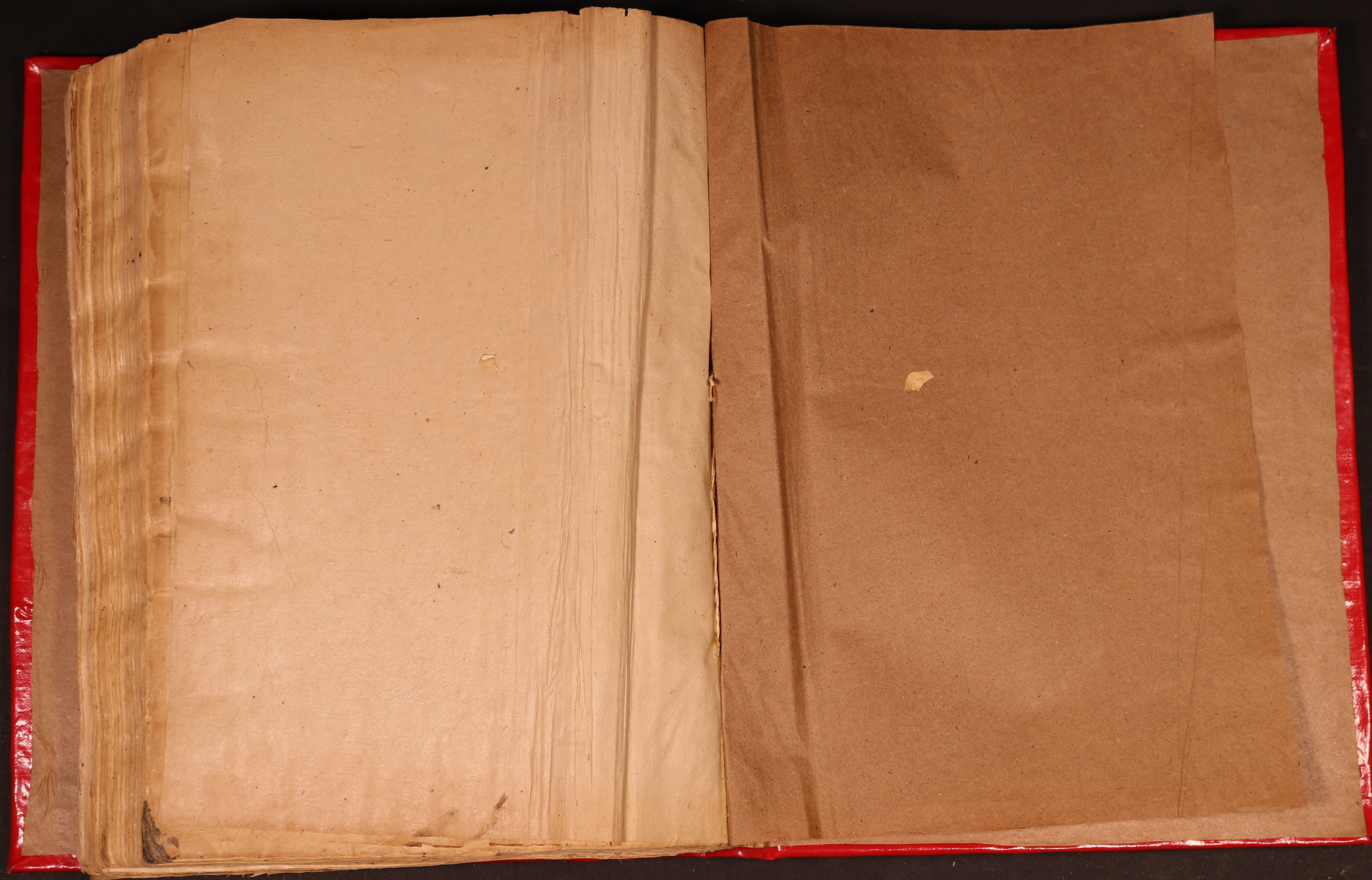
सपूर्व तत्रियसासीत सार एजे। इत्यमरीटीका ॥
 नास्य धर्मनाशे वेषान्य त्वेव चोलकर्म स्त्री वृषकर्म इति ॥
 चकार इति हरिवेशः ॥ चोलकाः पुं राजर्विभेदः इति
 चोलके स्त्री वल्कले इति हेम चेद्रः ॥
 शब्द रत्नावली ॥ चोलः त्रिमनोसे इति ॥
 चोलकः पुं बाणवारः कवचे महाभारते ॥
 इति हारावली ॥ व्युत्पत्तिः सहने इति ॥
 चोलकी पुं करीवः नारंगः ॥ कविकल्पद्रुमः ॥
 किष्कुपर्व इति मेदिनी ॥ व्युत्पत्तिः गत्यो इति कविकल्पद्रुमः
 चोलेडकः पुं शिरोवेष्टः इति व्युत्पत्तिः शरणा इति कविकल्पद्रुमः
 त्रिकोड शेषः ॥ व्युत्पत्तिः त्रि त्रिते यथा पिवते
 चोल्कः पुं सिंधुवारदेशीयाश्चः तन्मत्वाभोज व्युत्पत्तिः हारावलीसूत्रे
 इति त्रिकोड शेषः ॥ इति श्रीभागवते ॥
 चोलः त्रि गीतः पुचिः दत्तः व्युत्पत्तिः स्त्रीभोगे इति हेमचेद्रः
 तीक्ष्णः मनोज्ञः इति गुदहारे इति शब्दरत्नावली ॥
 मेदिनी ॥ चरणे यथा कुर्यात् हरणापि ॥
 चौरः पुं स्त्रीचौरः इत्यमरः ॥ पिनाकपाणेभ्यश्च व्युत्पत्तिः केसम
 चौरपुष्पी इति मेदिनी सगोथि। धन्विनोऽन्ये इति कुमारसंभवः ॥
 इत्यविशेषः इति हेम चेद्रः ॥ व्युत्पत्तिः पुं मुखे इति सिंहात ॥
 चौरिका स्त्री चौथे इत्यमरः ॥ कौमुद्या मुणादि वृत्तिः ॥
 चोरी स्त्री चौथे इति शब्दरत्नावली ॥ व्युत्पत्तिः कर्तृना इति कविकल्पद्रुमः
 चौथे स्त्री चौथे इति चोरी इति चाते स्त्री श्रुताते वृत्तादि ॥
 चुरी इति ॥ तत्रा तत्पर्यायः। चरणे इत्यमर टीका ॥
 लैन्ये ॥ लैन्ये ॥ चौरिका य ॥ चौतः त्रि गमनकर्त्री मेडजः
 इत्यमरचोरी ॥ इति त्याज्यः इति सिंहात कौमुद्या ॥
 शब्द रत्ना वली चौरिका ६ मुणादि वृत्तिः ॥

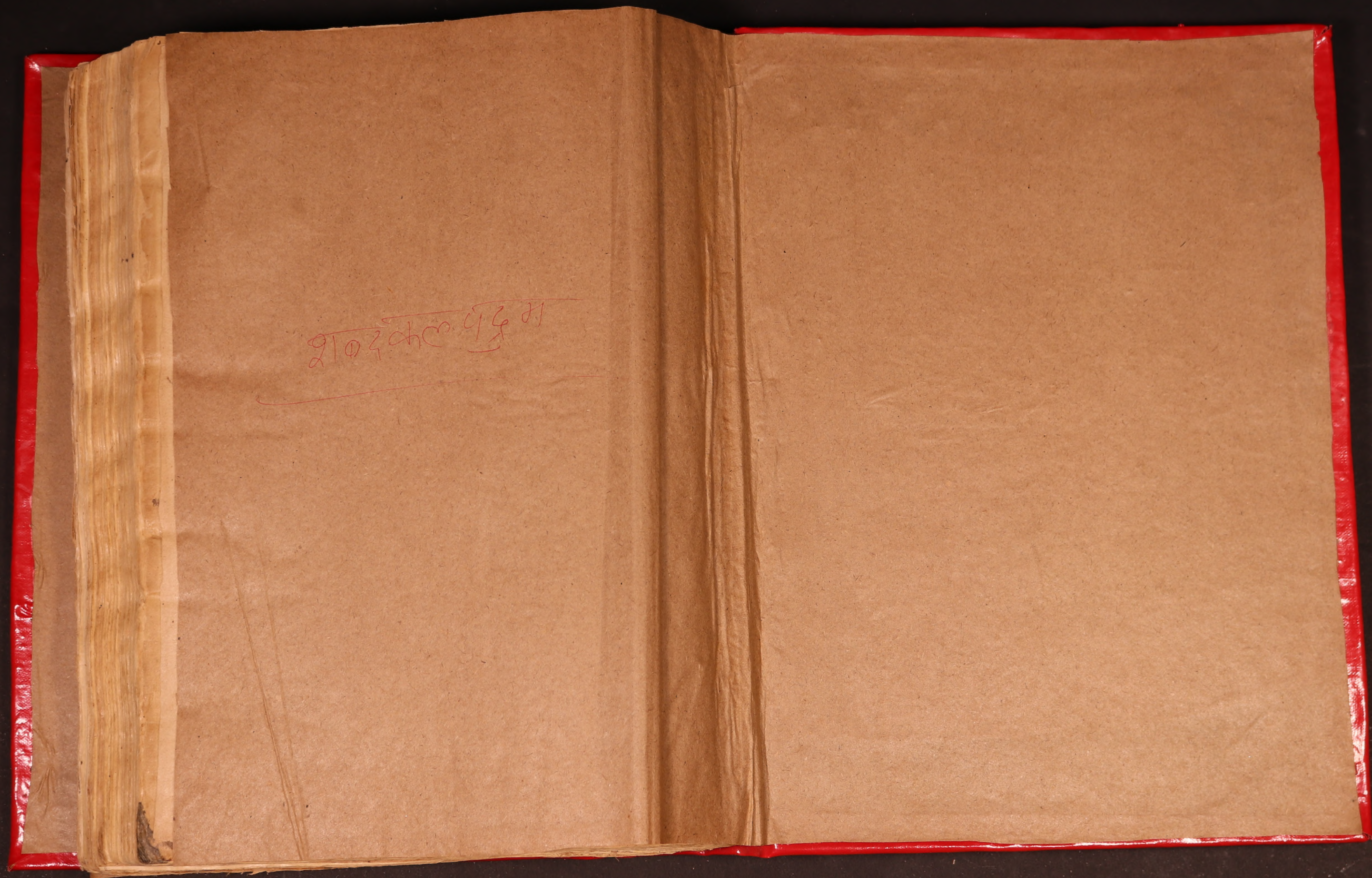




206
21044m 4321







210440. 95 21

